अहसनुल बयान

भाग-२

नेपाली अनुवाद
मोहम्मद हारुन अन्सारी

प्रकाशक
सलफी वेल्फेयर एण्ड एजुकेशनल सोसाइटी
सारस्वर-४, सप्तरी, नेपाल
फोन नं.: ०३१-५४०००५
०१-४३१५९३८

وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية
إدارة الدراسات الإسلامية
المركز الثقافي الإسلامي

التاريخ: ٢١ /١٢/ ٢٠١١ م

شهادة لمن يهمه الأمر

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لانبي بعده وبعد:

فإن الشيخ الفاضل/كرم الله منصور/المدرس في المركز الثقافي الإسلامي ممن نشهد له بالخير والصلاح وحبه للتعلم والتعليم ونشرالعلم (ولانزكي على الله أحدا.) وله عدة رسائل وكتب في مجال الدعوة والعقيدة والحديث وترجم عدة كتب في العقيدة والحديث من العربية إلى الأردية والنيبالية وقد قام بمراجعة التفسير الذي بين يدى القارئ المسمى بأحسن التفاسير ترجمة وتفسير معاني القرآن الكريم باللغة النيبالية من أحسن التفاسير للنيباليين عسى الله أن ينفع به الإسلام والمسلمين.

وهو يعتبر من المشايخ المتميزين في المركز الثقافي الإسلامي ونسأل الله تعالى لنا وله الثبات والخير والسير على هذه الطريقة طريق الدعوة والتعليم.

مشرف عام مراكز تعليم

العربية لغير الناطقين بها

أحمد عبدالله الكنطري
مشرف عام مراكز تعليم الناطقين
بغير اللغة العربية

مبارك الكبير: قطعة (٧) شارع (١٤) منزل (٢٣) بدالة: ٢٥٤٣٣٧٨٨ / ٢٥٤٣٣٧٩٩ فاكس: داخلي / ٢٣

कुर्आन मजीदका सूरतहरुको अनुक्रम सूची

कुर्आन मजीदका सूरतहरुको अनुक्रम सूची

कुरआन मजीदका सूरतहरुको अनुक्रम सूची

कुर्आन मजीदका सूरतहरुको अनुक्रम सूची

कुर्आन मजीदका सूरतहरुको अनुक्रम सूची

قَالَ أَلَمْ أَقُل لَّكَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾

(७५) उनी भन्नलागे कि मैले के तिमीसित भनेको थिइन कि तिमी मसँग रहेर कदापि धैर्य राख्न सक्दैनौं ।

قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَن شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِن لَّدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٦﴾

(७६) मूसाले जवाफ दिए यदि अब यस पश्चात म तपाईंसँग कुनै वस्तुको विषयमा प्रश्न गर्छु भने निःसन्देह तपाईं मलाई आफूसँग नराख्नु होला, निःसन्देह मेरो तर्फबाट[1] तपाईं कारणसम्म पुगिसक्नु भयो ।

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَن يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَن يَنقَضَّ فَأَقَامَهُ ۖ قَالَ

(७७) फेरि दुबै हिंडे, एउटा गाउँवासीहरुको पासमा आइ उनीहरुसित भोजन माँगे, उनीहरुले तिनीहरुलाई अतिथि सत्कारबाट इन्कार गरिदिए,[2] दुबैले त्यहाँ एउटा भित्तो फेला परे, जुन ढल्नै लागेको थियो, उसले त्यसलाई सोझो पारिदियो[3] (मूसा)

[1]अर्थात् यदि अब प्रश्न गर्छु भने आफ्नो साथमा राख्ने सौभाग्यबाट मलाई बञ्चित गरिदिनुस्, मलाई कुनै आपत्ति हुनेछैन, किनकि तपाईंसित उचित कारण हुनेछ ।

[2]अर्थात् यो कन्जुस तथा नीच मानिसहरुको बस्ती थियो कि अतिथिहरुको सत्कार नै अस्वीकार गरिदियो, जबकि वास्तवमा यात्रीहरुलाई खाना खुवाउनु तथा अतिथि सत्कार गर्नु प्रत्येक धर्म-विधानको नैतिक शिक्षाको महत्वपूर्ण अङ्ग रहिआएको छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि अतिथि सत्कार तथा अतिथिहरुको सम्मानलाई ईमानको भाग भन्नुभएको छ । भन्नुभएको छ :

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ»

“जो अल्लाह तथा आखिरतको दिनमा ईमान राख्दछ, उसलाई आवश्यक छ कि अतिथिको आदर तथा सत्कार गरोस् ।” (हदीसको संग्रह बुख़ारी र मुस्लिम)

[3]आदरणीय खिज्रले त्यस भित्तालाई हातले स्पर्श गरे तथा चमत्कारिक रुपले सोझो भइहाल्यो जस्तो कि सहीह बुख़ारीको कथनबाट स्पष्ट छ ।

لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۝٧٧

भन्नथाले यदि तपाईंले चाहेको भए त त्यसको ज्याला लिन सक्नुहुन्थ्यो ।[1]

قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝٧٨

(७८) उसले भन्यो यो मेरो तथा तिम्रोमध्ये[2] बिछोड हो, अब म तिमीलाई यी कुराहरुको वास्तविकता पनि भन्नेछु, जसमाथि तिमीले धैर्य राख्न सकेनौं ।[3]

[1]आदरणीय मूसा जो बस्तीवालाहरुका व्यवहारबाट अघि नै लुक्थे, आदरणीय ख़ीज़्रबाट बिना ज्याला उपकारमाथि मौन रहन सकेनन् तथा भनिहाले कि जब यी बस्तीवालाहरुले हाम्रो यात्रा आवश्यकता तथा आदर तथा सत्कार कुनै कुरामाथि पनि ध्यान दिएनन् भने उपकारका लागि यिनीहरु कसरी योग्य छन् ?

[2]आदरणीय खिज़्रले भने हे मूसा, यो तेस्रो अवसर हो कि तिमी सहन गर्न सकेनौं तथा अब स्वयं तिमीले भने अनुसार म तिमीलाई साथमा राख्न विवश छु ।

[3]तर बिछोडभन्दा पूर्व आदरणीय खिज़्रले तिनैवटा घटनाहरुको वास्तविकताबाट उनलाई अवगत तथा सूचित गर्न आवश्यक ठाने, ताकि मूसा कुनै शंकामा नपरुन् तथा उनी यो बुझिहालून् कि नबूअतको ज्ञान अन्य हो, जसबाट उनलाई शुशोभित गरिएको छ तथा केही उत्पत्तिको विषयको ज्ञान अर्कै हो, जुन अल्लाहको इच्छा एवं ज्ञानको अधीन छ, जसको ज्ञान, आदरणीय खिज़्रलाई दिइएको छ तथा त्यसैको अनुसार उनले यस्ता काम गरे जुन धार्मिक नियमानुसार उचित थिएन तथा यसैले आदरणीय मूसा उचितरुपले तिनीमाथि मौन रहन सकेका थिएनन् । यिनै प्राकृतिक नियमलाई पूर्ण गर्नुको परिणामबाट थिएन तथा यसकारण उनीहरु उनको नबूअत, रिसालत, अथवा विलायतको विवादमा पर्दैनन् किनभने यी सारा पद त मनुष्यहरुका साथमा नै विशेषरुपले रहिआएका छन् । उनीहरु भन्छन् कि उनी फरिश्ता थिए परन्तु यदि अल्लाह तआ़ला आफ्नो कुनै नबीलाई केही उत्पत्तिका नियमहरुबाट अवगत गरेर उनीद्वारा यो कार्य गराउँछ भने यो पनि कुनै असम्भव कुरो होइन । जब त्यो प्रकाशना प्राप्तकर्ता स्वयं यस कुराको स्पष्टीकरण गरिदिन्छ कि मैले यो कार्य अल्लाहको आदेशबाट नै गरेको छु, त यद्यपि प्रत्यक्षरुपले धार्मिक नियमहरुका विरुद्ध देखिन्छन्, तर जब उनको सम्बन्ध प्राकृतिक नियमहरुसित छ त त्यहाँ मान्य तथा अमान्यमाथि कुनै विवाद आवश्यक छैन । जस्तै प्राकृतिक नियमहरुका अर्न्तगत कोही रोगी हुन्छ, कोही मर्छ, कसैको व्यापार नाश भइदिन्छ, समुदायहरुमाथि प्रकोप आउँछ । यिनीहरुमध्ये केही कार्य कैयन् पटक अल्लाहको आज्ञा अनुसार फरिश्ताहरु नै गर्दछन्, त जुनप्रकार यी कुराहरु कसैलाई आजसम्म धार्मिक नियमहरुका विरुद्ध देखिएनन्,

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَٰكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدتُّ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُم مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿٧٩﴾

(७९) डुङ्गा त केही निर्धनहरुको थियो, जुन नदीमा कार्य गर्दथे । मैले त्यसमा केही तोड-फोड गर्ने विचार गरें किनभने उनीहरुका अगाडी एउटा राजा थियो, जसलप्रत्येक राम्रो डुङ्गालाई जबरजस्ती खोसिहाल्थ्यो ।

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَن يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾

(८०) तथा त्यस नवयुवकका माता-पिता ईमान्दार थिए । हामीलाई यो डर भयो कि कहीं यसले उनीहरुलाई आफ्नो दुष्टता तथा अधर्मले विवश तथा हैरान नपारिदेओस् ।

فَأَرَدْنَا أَن يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾

(८१) यसकारण हामीले चाहयौं कि उनलाई उनको प्रभुले त्यसको साटो त्यसभन्दा उत्तम पवित्र तथा त्यसभन्दा अधिक प्रिय एवं प्रेमी बालक प्रदान गरोस् ।

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنزٌ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ

(८२) तथा भित्ताको कथा यो हो कि त्यस नगरमा दुई अनाथ बालक छन्, जसका कोष उनीहरुको यस विचार(भित्ता) मुनि पुरिएका छन्, उनीहरुका पिता अत्याधिक पुनीत व्यक्ति थिए, त तिम्रो प्रभु चाहन्थ्यो कि यी दुबै अनाथ आफ्ना यौवनको आयुमा पुग्दा आफ्ना यो कोष तिम्रो प्रभुको कृपा तथा दयाले निकालून, मैले आफ्नो विचार

त्यसरी नै आदरणीय खिज़्रद्वारा घटित भएका घटनाहरुको सम्बन्ध पनि प्राकृतिक नियम अनुसार छ यसकारण यसलाई पनि धार्मिक नियमहरुको तराजूमा जोख्नु नै उचित छैन । परन्तु अब प्रकाशना तथा नबूअतको श्रृङ्खला समाप्त भइसके पश्चात कुनै व्यक्तिको यसप्रकारको दावी कदापि उचित तथा स्वीकार्य हुनेछैन जस्तो कि आदरणीय खिज़्रसँग सम्वन्धित छ किनभने आदरणीय खिज़्रको मामिला त कुर्आनका आयतहरुबाट सिद्ध छ, यसकारण नकार्न सकिंदैन, तर अब जो पनि यसप्रकारको दावी एवं कार्य गर्नेछ, त्यसलाई अस्वीकार गर्नु अनिवार्य तथा आवश्यक छ किनभने अब ती निश्चित ज्ञानका साधन होइनन् जसबाट त्यसका दावी तथा कार्यको वास्तविकता स्पष्ट हुनसकोस् ।

مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

(तथा अधिकार) ले कुनै कार्य गरिन,[1] यो यथार्थता थियो ती घटनाहरुको जसमाथि तपाईंले धैर्य गर्नसक्नु भएन ।

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ ۖ قُلْ

(८३) तथा तपाईंसित जुल्करनैनको घटनाको विषयमा यिनीहरु सोधिराखेका छन् ।[2] (तपाईं) भनी

[1]आदरणीय खिज्रको नबूअतका पक्षधारीको यो दोस्रो तर्क हो जसबाट उनीहरु आदरणीय खिज्रको नबूअत (ऋषित्व) लाई सिद्ध गर्दछन्, किनभने कुनै गैर नबीको पासमा यसप्रकारको प्रकाशना आउँदैन । आदरणीय खिज्रको नबूअत जस्तै आदरणीय खिज्रको जीवन पनि एउटा क्षेत्रमा मतभेदको विषय छ तथा जो खिज्रलाई जीवित मान्दछन्, धेरै मानिसहरुको उनीसित भेट सिद्ध गर्दछन् तथा यसबाट उनी अहिलेसम्म जीवित हुने कुरोलाई प्रमाणित गर्दछन्, परन्तु जुन प्रकारले आदरणीय खिज्रको जीवनमाथि कुनै धार्मिक सूत्र लिखित रुपमा छैन, यसै विधिले मानिसहरुबाट अर्न्तज्ञान अथवा जागृत अवस्था अथवा निदाएको स्थितिमा आदरणीय खिज्रसित भेट्ने कुरोको दावी पनि स्वीकार्य छैन । जब उनको रुपरेखा नै प्रमाणित साधनहरुबाट प्राप्त छैन तब उनको पहिचान कसरी सम्भव छ ? तथा कसरी त्यसमाथि विश्वास गर्न सकिन्छ कि जुन महानुभावहरुले साक्षात्कारको दावी गरेका छन्, वास्तवमा उनीहरुको भेट मूसाको खिज्रसित भएको छ, खिज्रको नामबाट उनीहरुलाई कसैले धोका तथा छलमा लिप्त गरेन ।

[2]यो मूर्तिपूजकहरुको यो तेस्रो प्रश्नको उत्तर हो जुन यहूदीहरुको भनाईमा उनीहरुले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित गरेका थिए ذو القرنين (जुल्करनैन) को शाब्दिक अर्थ हो दुई सिङ्गवाला । यो नाम यसकारण पऱ्यो कि वास्तवमा त्यसको टाउकोमा दुईटा सिङ्ग थिए अथवा यसकारण कि उसले संसारको पूर्वी तथा पश्चिमी किनारमा पुगी सूर्यका किरणहरु अर्थात त्यसको प्रकाश रेखाको दर्शन गऱ्यो, केही विद्वानहरुको भनाइ छ कि त्यसको टाउकोमा दुईटा जटाहरु थिए, قرن (कर्ण) कपालका चुल्ठोलाई पनि भन्छन् अर्थात् दुईटा चुल्ठो भएको । प्राचीन व्याख्याकारहरुले बिना कुनै मतभेद यसको चरितार्थ सिकन्दर रुमीलाई भनेका छन् जसको विजयको क्षेत्र पूर्वदेखि पश्चिमसम्म फैलिएको थियो । परन्तु आधुनिक व्याख्याकारहरुले आधुनिक ऐतिहासिक ज्ञानको आधारमा यसबाट सहमत छैनन् । विशेषरुपले मौलाना अबुल कलाम आज़ादले यसमाथि जुन अनुसन्धान गर्नु भएको छ तथा त्यस व्यक्तिको खोजीमा जुन परिश्रम गर्नुभएको छ, त्यो अत्यन्त सम्माननीय छ । उहाँको सोधको सारांश यो हो कि त्यस जुल्करनैनको विषयमा कुरआनले वर्णन गरेको छ कि त्यो यस्तो राजा थियो (१) जसलाई अल्लाहले साधन तथा माध्यम अधिक मात्रामा प्रदान गरेको थियो, (२) त्यो पूर्वी तथा पश्चिमी देशहरुलाई विजयी गर्दै एउटा यस्तो पर्वतीय उपत्यकामा पुग्यो जसको अर्को

سَأَتْلُوا عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

दिनुस् कि म त्यसको केही बृत्तान्त तिमीलाई पढेर सुनाउन्छु ।

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾

(८४) हामीले धर्तीमा त्यसलाई शक्ति प्रदान गरेका थियौं तथा त्यसलाई प्रत्येक वस्तु[1] को साधन पनि प्रदान गरेका थियौं ।

فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾

(८५) त्यो एउटा मार्गमा लाग्यो ।[2]

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ

(८६) यहाँसम्मकि सूर्यास्तको ठाउँसम्म पुग्यो तथा त्यसलाई एउटा दलदलको स्रोतमा अस्ताइराखेका पायो तथा त्यस स्रोतको स्थानमा

तिर याजूज तथा माजूज थिए, (३) त्यसले त्यहाँ याजूज तथा माजूजलाई रोक्नको लागि एउटा अत्याधिक सुदृढ बाँध निर्मित गरायो (४) त्यो न्यायप्रिय थियो, (५) अल्लाहलाई मान्ने तथा आख़िरतमा ईमान राख्नेवाला थियो, (६) त्यो अहङकारी तथा धनको लोभी थिएन । स्वर्गीय मौलाना भन्नुहुन्छ कि यी विशेषताहरुले परिपूर्ण फारसको त्यो महाराजा हो जसलाई यूनानी साईरस, हिब्रु भाषामा ख़ोरिस तथा अरबमा खुसरुको नामले पुकार्दछन् । त्यसको राज्यकाल ५३९ इश्वी पूर्व हो । यसका अतिरिक्त भन्नुहुन्छ कि १८३७ इश्वीमा साईरसको एउटा मूर्ति निस्केको थियो जसमा साईरसको शरीरलाई यसप्रकार देखाइएको थियो कि उसका दुबैतिर बाज़ चराको जस्तै पखेटा निस्केका छन् तथा टाउकोमा भेंडाको जस्तो सिङ्ग छन् (विस्तृत जानकारीको लागि हेर्नुस् तफ़सीर तर्जुमानुल कुरआन, भाग-१, पृष्ठ ३९९ देखि ४३० सम्म पुरानो संस्करण)

[1] سبب सबबको मूल अर्थ डोरी हो, यसको प्रयोग यस्तो साधन तथा माध्यमको लागि हुन्छ जुन लक्ष्य प्राप्तिको लागि गरिन्छ, यस आधारमा سببا (सबबा) को अर्थ हो कि हामीले त्यसलाई यस्ता साधन तथा माध्यम उपलब्ध गऱ्यौं, जसबाट काम लिएर उसले विजय प्राप्त गऱ्यो, शत्रुहरुको गर्व निर्मूल पाऱ्यो, अत्याचारी प्रशासकको नाश गऱ्यो ।

[2] दोस्रो سبب को अर्थ मार्गसित लिएको छ अथवा यो अर्थ हो कि अल्लाहद्वारा दिइएका साधनहरुबाट अन्य साधन तयार गऱ्यो, जसरी अल्लाहबाट उपलब्ध गराइएको फलामबाट विभिन्न प्रकारका हतियार तथा यसैप्रकारका अन्य मूल द्रव्यबाट धेरैजसो कुरा तयार गरिन्छ ।

[3] عين (अयन्) सित तात्पर्य स्रोत अथवा समुद्र हो । حمئة हिलो, दलदल, وجد (वजदा) (फेला पाऱ्यो) अर्थात देख्यो अथवा आभास गऱ्यो । अर्थ यो हो कि जुल्क़रनैन जब पश्चिमी दिशातिर एउटा देशपछि अर्को देश विजयी गर्दै त्यस स्थानमा पुगे, जहाँ अन्तिम आबादी थियो त्यहाँ फोहोर पानीको

عِنْدَهَا قَوْمًا ۚ قُلْنَا يٰذَا الْقَرْنَيْنِ اِمَّآ اَنْ تُعَذِّبَ وَاِمَّآ اَنْ تَتَّخِذَ فِيْهِمْ حُسْنًا ۝٨٦

एउटा समुदाय पनि फेला पाऱ्यो हामीले भन्यौं[1] हे जुल्कैरनैन ! तिमी उनीहरुलाई दुख पुऱ्याउ तथा उनको विषयमा उचित मार्ग निकाल ।[2]

قَالَ اَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهٗ ثُمَّ يُرَدُّ اِلٰى رَبِّهٖ فَيُعَذِّبُهٗ عَذَابًا نُّكْرًا ۝٨٧

(८७) उसले भन्यो कि जसले अत्याचार गर्नेछ त्यसलाई त हामी पनि दण्ड दिनेछौं ।[3] त्यसपछि त्यो आफ्नो प्रभुतिर फर्काइनेछ तथा उसले त्यसलाई कठोर यातना दिनेछ ।

وَاَمَّا مَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهٗ جَزَآءً ۨالْحُسْنٰى ۚ وَسَنَقُوْلُ لَهٗ مِنْ اَمْرِنَا يُسْرًا ۝٨٨

(८८) किन्तु जसले ईमान ल्यायो तथा सत्कर्म गऱ्यो त्यसको लागि त राम्रो प्रतिफल छ तथा हामीले त्यसलाई आफ्नो कार्यमा पनि सरलताको आदेश दिनेछौं ।

ثُمَّ اَتْبَعَ سَبَبًا ۝٨٩

(८९) अनि त्यो अन्य मार्गमा[4] तिर लाग्यो ।

حَتّٰٓى اِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلٰى قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ

(९०) यहाँसम्मकि जब सूर्योदयको स्थानमा पुग्यो त त्यसलाई एउटा यस्तो समुदायमाथि उदय भइराखेको

स्रोत अथवा समुद्र थियो जुन तलबाट कालो देखिन्थ्यो, त्यसलाई यस्तो प्रतीत भयो कि मानौं सूर्य स्रोतमा अस्ताइराखेको छ । समुद्रको किनारबाट अथवा टाढाबाट जसको अगाडीको सीमासम्म केही नहोस्, सूर्यास्तको दृश्य हेर्नेहरुलाई यस्तै प्रतीत हुन्छ कि सूर्य समुद्रमा अथवा धर्तीमा अस्ताइराखेको छ, यद्यपि त्यो आफ्नो स्थानमै आकाशमा रहन्छ ।

[1] قلنا (कुल्ना) (हामीले भन्यौं) प्रकाशनाद्वारा, यसैकारण केही धर्मगुरुहरुले यसैबाट उनको नबूअतको तर्क दिएका छन् । तथा जुन उनको नबूअत (ऋषित्व) को पक्षमा छैनन्, भन्दछन् कि त्यस समयको पैग़म्बरको माध्यमबाट हामीले उसित भन्यौं ।

[2]अर्थात् हामीले त्यस समुदायलाई प्रभुत्व दिएर अधिकार दियौं कि चाहे उसलाई वध गरोस् तथा बन्दी बनाओस् अथवा कर लिएर उपकार स्वरुप छाडिदेओस् ।

[3]अर्थात् जो कुफ्र तथा मूर्तिपूजामा अडिग रहनेछ, त्यसलाई हामीले दण्ड दिनेछौं अर्थात विगतका त्रुटिहरुमा पकड हुनेछैन ।

[4]अर्थात् अब पश्चिमदेखि पूर्वतिर यात्रा प्रारम्भ गऱ्यो ।

لَّهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾

पायो कि उनका लागि हामीले त्यसबाट अन्य कुनै रक्षात्मक पर्दा बनाएनौं ।[1]

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾

(९१) घटना यस्तै नै छ । हामीले त्यसका आसपासका सम्पूर्ण समाचारलाई घेरेका छौं ।[2]

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾

(९२) त्यो पछि एउटा अन्य मार्गतिर लाग्यो ।[3]

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾

(९३) यहाँसम्मकि जब दुबै पर्खालहरुको मध्ये[4] पुग्यो तब दुबैका त्यसतिर यस्तो समुदाय फेला पऱ्यो जो कुरा बुझ्नुको निकट पनि थिएन ।[5]

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

(९४) (उनीहरुले) भने हे जुल्क़रनैन ![6] याजूज़

[1]अर्थात् यस्तो स्थानमा पुग्यो जुन पूर्व दिशाको अन्तिम आवादी थियो, जहाँ उसले यस्तो समुदाय देख्यो जुन मकानहरुमा निवास गर्नुको सट्टा मैदान तथा मरुस्थलहरुमा निवास गर्दै, निर्वस्त्र थियो । यो अर्थ हो उनका तथा सूर्यका बीच पर्दा थिएन । सूर्य उनका नाङ्गा शरीरमा उदय हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् जुल्क़रनैनको विषयमा हामीले जे वर्णन गरेका छौं, त्यो यसैप्रकार छ कि पहिला त्यो पश्चिमको अन्तिम सीमासम्म पछि पूर्वको अन्तिम सीमासम्म पुग्यो तथा हामीलाई त्यसका सबै संसाधन एवं अन्य कुराहरुको पूरा ज्ञान छ ।

[3]अर्थात् अब त्यसको ध्यान कुनै अन्यतिर फर्क्यो ।

[4]यसबाट तात्पर्य दुई पर्वत हुन् जुन एक-अर्काका सम्मुख थिए, उनका मध्येमा घाटी (उपत्यका) थियो, जसबाट याजूज़ तथा माजूज यता वस्तीमा आउने गर्दथे तथा उपद्रव मच्चाउँथे तथा नरसंहार गर्थे ।

[5]अर्थात् आफ्नो भाषाको अतिरिक्त कुनै अन्यको भाषा बुझ्दैनथे ।

[6]जुल्क़रनैनसित यो सम्बोधन या त कुनै अनुवादकद्वारा भएको होला अथवा अल्लाह तआलाले जुल्क़रनैनलाई जुन विशेष माध्यम तथा साधन प्राप्त गराएका थिए । तिनैमा विभिन्न भाषाहरुको ज्ञान पनि हुनसक्छ तथा यसप्रकार यो सम्बोधन सोझो पनि हुनसक्छ ।

مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَن تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾

तथा माजूज यस देशमा निकै उपद्रवी छन् ।[1] त के हामीले तपाईंका लागि केही धन एकत्रित गरिदेऔं ? (यस शर्तमा कि) तपाईं हाम्रो तथा उनका बीच कुनै दिवार (पर्खाल) बनाइदिनुस् ।

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾

(९५) उसले उत्तर दियो कि मेरो वशमा मेरो प्रभुले जे प्रदान गरेको छ त्यही उत्तम छ, तिमी केवल आफ्नो शक्ति तथा बलले मेरो सहायता गर, तिम्रो र उनका मध्येमा सुदृढ पर्खाल बनाइदिन्छु ।[2]

آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾

(९६) मलाई फलामका च्यादरहरु ल्याइदेउ । यहाँसम्मकि जब ती दुई पर्वतहरुका मध्ये पर्खाल तयार गरिदियो[3] त आदेश दियो कि फूँक (अर्थात् तीव्र आगो बाल) त्यस समयसम्म जबकि फलामका यी चादरहरुलाई बिल्कुलै आगो बनाइदियो, तब भन्यो मेरो पासमा ल्याउ यसमाथि पग्लेको तामा हालिदेउ ।[4]

---

[1]याजूज तथा माजूज दुई सम्प्रदाय हुन् तथा सहीह हदीसको आधारमा मानव जातिबाटै हुन् तथा उनीहरुको संख्या अन्य मानव जातिको सापेक्ष अधिक हुनेछ तथा उनीहरुबाट नरक अधिक भरिनेछ । (सहीह बुखारी तफ़सीर सूर: अल हज्जवल रिक़ाक़ बाबु इन्न ज़लज़लतस्साअते शैउन अज़ीम, तथा सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान बाब कौलिहि यकूलुल्लाहूले–आदम, अख़रिज बअसलनार)

[2]शक्तिसित तात्पर्य अर्थात तिमी मलाई निर्माण सामग्री तथा कर्मयोगी उपलब्ध गराउ।

[3]بين الصدفين (बैनस्सदफैन) अर्थात् दुवै पर्वतहरुका किनारहरुको मध्ये जुन खुला थियो, त्यसलाई फलामका स-साना चादरहरुले भरिदियो ।

[4]قطرا (कि़त्रन्) पग्लेको सिसा अथवा फलाम अथवा तामा । अर्थात फलामका चादरहरुलाई निकै तताएर त्यसमाथि पग्लेको फलाम, तामा अथवा सिसा हाल्नाले त्यो पहाडी घाटी अथवा मार्ग यति बलियो भइहाल्यो कि त्यसलाई पार गरेर अथवा तोडेर याजूज तथा माजूज़को यता अरु मानिसहरुको वस्तीमा आगमन असम्भव भइहाल्यो ।

(९७) त्यस पश्चात न त तिनीहरुमा त्यस पर्खालमाथि चढ्ने शक्ति थियो तथा न त्यसमा कुनै प्वाल पार्न सक्दथे ।

فَمَا اسْطَاعُوٓا اَنْ يَّظْهَرُوْهُ وَمَا اسْتَطَاعُوْا لَهٗ نَقْبًا ﴿٩٧﴾

(९८) भन्यो कि यो केवल मेरो प्रभुको कृपा हो, परन्तु जब मेरो प्रभुको वादा (वचन) आउनेछ, त त्यसलाई धराशायी गरिदिनेछ ।[1] निःसन्देह मेरो प्रभुको वचन सत्य छ ।

قَالَ هٰذَا رَحْمَةٌ مِّنْ رَّبِّيْ ۚ فَاِذَا جَآءَ وَعْدُ رَبِّيْ جَعَلَهٗ دَكَّآءَ ۚ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّيْ حَقًّا ﴿٩٨﴾

[1]अर्थात् यो पर्खाल यद्यपि बडो दृढ बनाइयो जसमाथि चढेर अथवा त्यसमा छिद्र पारेर याजूज़ तथा माजूज़को यसतिर आगमन सम्भव छैन, परन्तु जब मेरो प्रभुको वादा (वचन) आउनेछ, त उसले त्यसलाई कण-कण पारी धर्ती जस्तै पारिदिन्छ । यस वचनबाट तात्पर्य केयामतका निकट याजूज़ तथा माजूज़को प्रकट हुनु हो, जस्तो कि हदीसहरुमा छ । जस्तै एउटा हदीसमा छ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यस पर्खालमा अलिकति छिद्र हुने कुरोलाई उपद्रवको निकट हुने समान भन्नुभएको छ (सहीह बुख़ारी संख्या ३३४६, तथा सहीह मुस्लिम संख्या २२०८) । एउटा अन्य हदीसमा चर्चित छ कि उनीहरु प्रत्येक दिन त्यस पर्खाललाइ खन्छन् तथा फेरि भोलिको लागि छोडिदिन्छन्, परन्तु जब अल्लाहको इच्छा उनको निकट हुनेछ त उनीहरु भन्नेछन् कि भोलि إن شاء الله (इन्शाल्लाह) त्यसलाई खन्नेछौं तथा फेरि दोस्रो दिन उनीहरु त्यसबाट निस्कनमा सफल हुनेछन् । धर्तीमा उपद्रव मच्चाउनेछन् यहाँसम्मकि मानिसहरु घरमा थुनिन्छन्, यिनीहरु आकाशतिर वाँड हान्नेछन् जुन रक्त रंजित भई फर्कने छन् । अन्तमा अल्लाह तआला उनीहरुका गिदीमा यस्ता किरा पैदा गरिदिनेछ जुन उनका विनाशका कारण बन्नेछन् । (मुसनद अहमद १२/५११ जामेअ तिर्मिजी संख्या ३१५३, वल अहादीसुस्सहीह: लिल अलबानी संख्या १७३५) सहीह मुस्लिम नव्वास बिन समआनको कथनबाट स्पष्ट छ कि याजूज तथा माजूज़को प्रकटन आदरणीय ईसा अवतरित भए पश्चात उनको उपस्थितिमा हुनेछ । (किताबुल फ़ेतन व अशरातुस्साअते, बाबु ज़िक्‌रिद दज्जाल) जसबाट उनीहरुको खण्डन हुन्छ जो भन्दछन् कि तातारिहरुको मुसलानहरुमाथि आक्रमण अथवा मंगोल तुर्क जसमा चंगेज खाँ पनि थियो अथवा रुसी अथवा चाइनिज जातिहरु यही याजूज तथा माजूज़ हुन्, जसको प्रकटन भइसक्यो । अथवा पाश्चात्य जातिहरु उनका अनुरुप छन् कि सम्पूर्ण संसारमा उनको प्रभाव छ । यी सबै कुरा गलत हुन् किनभने उनको प्रभावबाट राजनैतिक प्रभाव तात्पर्य होइन, बरु रक्तपात, उपद्रव, आतङ्कको त्यो अस्थाई प्रभाव हो जसको सामना गर्ने शक्ति मुसलमानहरुमा हुनेछैन, तैपनि ईश्वरीय आपदाका कारण सबै एकैछिनमा कालको मुखमा गइहाल्ने छन् ।

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

(९९) तथा त्यस दिन हामीले उनीहरुलाई एक-अर्कासित समुद्रको छालहरुजस्तै गुजुल्टिंदै (नजिक भएको अवस्थामा छाडिदिनेछौं) तथा नरसिंघा फुकिनेछ, अनि सबैलाई एक साथ हामी एकत्रित गर्नेछौं ।

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾

(१००) तथा त्यस दिन हामी नरकलाई (पनि) काफिरहरुका समक्ष ल्याइ उभ्याउनेछौं ।

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾

(१०१) जसका नेत्रहरु मेरो स्मरणबाट पर्दामा थिए तथा (सत्य कुरा) सुन्न पनि सक्दैनथे ।

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾

(१०२) यी काफ़िरहरु यो भन्ठान्नेछन् कि मेरो अतिरिक्त उनीहरु मेरा दासहरुलाई आफ्ना पक्षधर बनाइहाल्नेछन् ? (सुन) हामीले त अधर्मीहरुको अतिथि सत्कारको लागि नरकलाई तयार गरेका छौं ।[1]

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾

(१०३) भनिदिनुस् कि यदि (तिमी भन्छौ भने) म तिमीलाई बताइदिन्छु कि आफ्ना कर्महरुको कारण सबैभन्दा अधिक हानिमा को छ ?

[1] حسب (हसब) को अर्थ ظن (जन) को अर्थमा छ तथा عبادي (इबादी) (मेरा भक्त) बाट तात्पर्य फरिश्ताहरु, मसीह अलैहिस्सलाम तथा अन्य महात्मा हुन्, जसलाई कार्यक्षम तथा कष्ट निवारक ठानिन्छ, त्यसैप्रकार शैतान तथा जिन्नात हुन्, जसको पूजा अर्चना गरिन्छ । तथा प्रश्न धम्की तथा झपारको लागि हो । अर्थात् अल्लाहको अतिरिक्त अरुहरुका पूजारी के यो ठान्दछन् कि उनीहरु मलाई छाडेर मेरा भक्तहरुको पूजा गरी उनका पक्षबाट मेरो यातनाबाट बाँच्नेछन् ? यो असम्भव छ हामीले ती काफ़िरहरुका लागि नरक तयार गरेका छौं, जसमा जानबाट ती भक्त रोक्न सक्ने छैनन् जसको यिनीहरु पूजा गर्दछन् तथा उनलाई आफ्नो पक्षधर ठान्दछन् ।

ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

(१०४) तिनीहरु जसका सांसारिक जीवनका सबै प्रयत्न व्यर्थ भयो तथा उनीहरु यसै भ्रममा रहन्छन् कि उनीहरु धेरै राम्रा कार्य गरिराखेका छन् ।[1]

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ وَلِقَآئِهِۦ فَحَبِطَتْ أَعْمَٰلُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾

(१०५) यी नै ती मानिसहरु हुन्, जसले आफ्नो प्रभुका आयतहरुबाट तथा त्यससँग साक्षात्काबाट इन्कार गरे ।[2] अतः उनका सारा कर्म व्यर्थ भए, अनि केयामतका दिन उनका कुनै भार निर्धारित गर्ने छैनौं ।[3]

ذَٰلِكَ جَزَآؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا۟ وَٱتَّخَذُوٓا۟ ءَايَٰتِى وَرُسُلِى هُزُوًا ﴿١٠٦﴾

(१०६) वास्तविकता यो हो कि उनको प्रतिफल नरक हो, किनभने उनले कुफ्र गरे तथा मेरा आयत तथा मेरा रसूलहरुको उपहास गरे ।

[1]अर्थात् उनका कर्म यस्ता छन् जुन अल्लाहका सदनमा अप्रिय छन्, तर आफ्ना विचारको कारण ठान्दछन् कि यिनीहरु निकै राम्रा काम गरिराखेका छन् । यसबाट तात्पर्य को हुन् ? केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यहूदी तथा इसाई हुन्, केही भन्छन् अधर्मी तथा अन्य मानिसहरु जसले धर्ममा मिश्रण गरेका छन्, केही भन्छन् मूर्तिपूजक हुन् । साँचो कुरा यो हो कि आयत साधारण छ जसमा प्रत्येक त्यो व्यक्ति तथा गुट सम्मिलित छ जसमा उपरोक्त दोष पाइनेछ । अगाडी यस्तै मानिसहरुको विषयमा केही अन्य चेतावनीहरुको वर्णन छ ।

[2]प्रभुका निशानीहरुबाट तात्पर्य एकेश्वरवादको ती तर्क हुन् जुन समस्त जगत्मा फैलिएका छन् तथा ती धार्मिक निशानीहरु हुन् जुन उसले आफ्ना किताबहरुमा अवतरित गर्‍यो तथा पैग़म्बरहरुले त्यसका प्रचार-प्रसार गरे । तथा प्रभुको साक्षात्कारबाट इन्कारको अर्थ आखिरतको जीवन तथा पुनः जीवित हुने कुरोलाई अस्वीकार गर्नु हो ।

[3]अर्थात् हामीकहाँ यिनको कुनै महत्व हुनेछैन अथवा यो अर्थ हो कि हामी उनका लागि तराजूको प्रबन्ध गर्ने छैनौं कि जसमा उनका कर्म जोखिने छन्, यसकारण कि कर्म त ती एकेश्वरवादीहरुका जोखिनेछन् जसका कर्मपत्रमा पाप तथा पुण्य दुबै हुनेछन्, जबकि यिनका कर्मपत्र पुण्यका कामहरुबाट शून्य हुनेछन् । जस्तो हदीसमा वर्णित छ,"क़्यामतका दिन हृष्ट-पुष्ट व्यक्ति आउनेछ, अल्लाहका सदनमा उसको यति पनि भार हुनेछैन जति लामखुट्टेको पखेटाको हुन्छ, त्यसपछि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यसै आयतको पाठ गर्नुभयो ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः अल-कहफ़)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾

(१०७) जुन मानिसहरुले ईमान ल्याए तथा उनीहरुले राम्रो काम पनि गरे, निःसन्देह उनको लागि फ़िरदौस (स्वर्गको सर्वोच्च स्थान)[1] का बगैंचाहरुमा स्वागत छ ।

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾

(१०८) जहाँ उनी सधैं रहनेछन्, जुन ठाउँलाई बदल्न कहिले पनि उनको विचार नै हुनेछैन ।[2]

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

(१०९) भनिदिनुस् कि यदि मेरा प्रभुका कुराहरुलाई लेख्न[3] को निम्ति समुद्र मसी बनिदेओस् । त त्यो पनि मेरा प्रभुका कुराहरु समाप्त हुनुभन्दा पूर्व नै समाप्त भइहाल्नेछ, चाहे हामी त्यसै जस्तो अन्य पनि त्यसको सहायताको लागि लिएर आऔं ।

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَمَنْ كَانَ

(११०) तपाईं भनिदिनुस् कि म त तिमीजस्तै एउटा मानव पुरुष हूँ ।[4] (हो) मतिर प्रकाशना (वह्यी) गरिन्छ कि सबैका

---

[1] جنت الفردوس (जन्नतुल फिरदौस) स्वर्गको सर्वोच्च श्रेणी हो । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि, जतिखेर पनि तिमी अल्लाहसित स्वर्गको प्रश्न गर्छौ त अल-फिरदौस (सर्वोच्च) को प्रश्न गर, किनभने त्यो स्वर्गको सर्वोच्च भाग हो तथा त्यहींबाट स्वर्गका नदीहरुको उद्‌गम छ । (सहीह बुख़ारी किताबुत तौहीद बाबु व कान अर्शुहू अलल माए)

[2] अर्थात् स्वर्गका निवासीहरुलाई स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरुबाट कहिले पनि वाक्क लाग्ने छैन कि उनी यसका अतिरिक्त कुनै अन्य स्थानमा स्थान्तरित हुने कुरोको इच्छा व्यक्त गरून् ।

[3] كلمات (कलेमात) बाट तात्पर्य अल्लाह तआलाको आच्छादित ज्ञान तथा त्यसका गुण एवं तर्क युक्तिहरु हुन्, जुन त्यसको एक हुने कुरोका प्रमाण हुन् । मानौं बुद्धि ती सबैलाई घेर्न सक्दैन तथा संसारभरिका वृक्षहरुबाट कलम बनिहालून् तथा सारा समुद्र बरु उनको जस्तै अन्य समुद्र पनि भए, त्यो सबै मसीमा परिणत भईहालून् । कलम खिएर जानेछन् । सिआही (मसी) समाप्त हुनेछ, परन्तु प्रभुका वाक्य तथा गुणलाई लेख्न सकिदैन ।

[4] यसकारण म पनि प्रभुका कुराहरुको घेरा गर्न सक्दिन ।

يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

पूज्य मात्र एउटै पूज्य छ ।[1] तसर्थ जसलाई पनि आफ्नो प्रभुसित साक्षातकारको कामना छ, त्यसलाई आवश्यक छ कि पुण्यका कार्य गरोस् तथा आफ्नो प्रभुको आराधना (इबादत) मा[2] कसैलाई पनि सम्मिलित नगरोस् ।

سُورَةُ مَرْيَمَ

सूरतु मरियम-१९

सूर: मरियम* मक्कामा उत्रेको तथा यसमा ९८ आयत तथा ६ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ ।

كٓهيعٓصٓ ﴿١﴾

(१) काफ.हा.या.ऐन.साद

[1]परन्तु मलाई यो श्रेष्ठता प्राप्त छ कि ममाथि अल्लाहको प्रकाशना अवतरित हुन्छ । त्यसै प्रकाशनाका कारण मैले कहफ़वालाहरु तथा जुल्करनैनको सम्बन्धमा अल्लाहको तर्फबाट अवतरित कुराहरु वर्णन गरेको छु, जसमाथि युगको बाक्लो पत्र परेको थियो अथवा तिनका वास्तविकता कल्पित कथाहरुमा हराइसकेको थियो । यसका अतिरिक्त यस प्रकाशनामा यो महत्वपूर्ण आदेश दिइएको छ कि तिमी सबैको आराध्य एउटा छ ।

[2]सत्कर्म त्यो हो जुन सुन्नतका अनुसार हुन्छ अर्थात जो आफ्नो प्रभुसित साक्षात्कारको विश्वास राख्दछ त्यसलाई आवश्यक छ कि प्रत्येक कर्म नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका चरित्र अनुसार गरोस् । तथा अर्को यो कि अल्लाहको उपासना (इबादत) मा कुनै अन्यलाई साझेदार नठहराओस्, यसकारण कि धर्ममा नयाँ कुराहरु मिसाउनु तथा मूर्तिपूजा दुबै कर्महरुको व्यर्थ हुने कुराका कारण हुन् । अल्लाह तआ़लाले यी दुबैबाट प्रत्येक मुसलमानलाई सुरक्षित राखोस् ।

*हब्शाको हिज़रतको कथामा भनिएको छ कि इथोपिया (हब्शा) को राजा नज़ाशी तथा त्यसका सदस्य एवं मन्त्रीगणका समक्ष जब सूर: मरियमको प्रारम्भिक भाग आदरणीय ज़ाफर बिन अबी तालिबले सुनाए त त्यसलाई सुनेर ती सबैका दाह्री आँसुले भिजे तथा नज़ाशीले भन्यो कि यो कुर्आन तथा आदरणीय ईसाले जे ल्याए, सबै एउटै ज्योतिका किरणहरु हुन् । (फ़तहुल क़दीर)

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۝٢

(२) यो हो तिम्रो प्रभुको त्यस कृपाको वर्णन, जुन उसले आफ्नो भक्त ज़करियामाथि गरेको थियो।

إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۝٣

(३) जबकि उसले आफ्नो प्रभुसित गुप्तरुपले प्रार्थना गरेको थियो।

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُن بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ۝٤

(४) भन्यो कि हे मेरा प्रभु ! मेरा हाडहरु निर्बल भइसकेका छन् तथा बुढ्यौलीका कारण टल्किने सेतो भइसकेको छ।[३] तर म कहिल्यै पनि तिमीसित प्रार्थना गरेर बञ्चित रहिन।[४]

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا ۝٥

(५) तथा मलाई (आफू मर्नु) पश्चात आफ्ना निकट सम्बन्धिहरुको भय छ,[५] मेरी पत्नी पनि बाँझो छे, तर तिमी मलाई आफ्नो तर्फबाट[६] उत्तराधिकारी प्रदान गर।

---

[१]आदरणीय ज़करिया इस्राईलका वंश मध्येबाट नबी हुन्। यिनी डकर्मी थिए तथा यही व्यवसाय उनको आयको साधन थियो। (सहीह मुस्लिम बाबु मिन फज़ाएले ज़करिया)

[२]गुप्तरुपले प्रार्थनाहरु यसकारण गरे कि एक त उनी अल्लाहलाई अधिक प्रिय छन् किनभने यसमा विन्ती, ध्यान, विनय तथा नम्रता अधिक हुन्छ। दोस्रो यसकारण कि भ्रष्ट बुद्धिवाला नभनौं कि यो बुढो अब बृद्धा अवस्थामा सन्तान माँगिराखेको छ, जबकि सन्तानका सबै प्रत्यक्ष सम्भावनाहरु समाप्त भइसकेका छन्।

[३]यसबाट तात्पर्य निर्बलता तथा बृद्धावस्थाको प्रदर्शन हो।

[४]तथा यसकारण प्रत्यक्ष साधनको अभाव हुँदाहुँदै तिमीसित सन्तान माँगिराखेको छु।

[५]यस भयबाट तात्पर्य यो हो कि यदि मेरो कोही उत्तराधिकारी मेरो शिक्षा-दीक्षाको पद सम्हाल्ने छैन भने मेरा सम्बन्धिहरुमा त कोही यस पदको योग्य छैन। परिणाम स्वरुप मेरा सम्बन्ध पनि तिम्रो मार्गबाट विमुख नहोऊन्।

[६]"आफ्नो तर्फबाट" को अर्थ यही हो कि यदि प्रत्यक्ष साधन यसका समाप्त भइसकेका छन्, परन्तु आफ्नो विशेष कृपाले मलाई सन्तान प्रदान गर।

(६) जो मेरो पनि उत्तराधिकारी होस् र याकूबको वंशको पनि उत्तराधिकारी होस् तथा हे मेरा प्रभु ! यिनी त्यसलाई स्वीकृत भक्त बनाउ ।

يَّرِثُنِيْ وَيَرِثُ مِنْ اٰلِ يَعْقُوْبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۝٦

(७) (जवाफ प्राप्त भयो) : "हे ज़करीया ! हामी तिमीलाई एउटा बालकको शुभ-सूचना दिन्छौं, जसको नाम यहया हुनेछ, हामीले त्यसभन्दा पहिला यसको सनाम पनि कसैलाई गरेनौं ।[1]

يٰزَكَرِيَّآ اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلٰمِ ٍۨ اسْمُهٗ يَحْيٰى ۙ لَمْ نَجْعَلْ لَّهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ۝٧

(८) (ज़करिया) ले भने, हे मेरा प्रभु ! म कहाँ बालक कसरी हुनेछ, मेरी पत्नी बाँझो तथा म स्वयं बुढेसको अति निर्बल अवस्थामा पुगिसकेको छु ।[2]

قَالَ رَبِّ اَنّٰى يَكُوْنُ لِيْ غُلٰمٌ وَّكَانَتِ امْرَاَتِيْ عَاقِرًا وَّقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ۝٨

(९) आदेश भयो कि (वचन) यसैप्रकार भइसक्यो, तिम्रो प्रभुले भनिदियो कि यो मेरो लागि त

قَالَ كَذٰلِكَ ۚ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَّقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ

[1]अल्लाह तआलाले न केवल प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो बरु त्यस बालकको नामाकरण पनि गरिदियो ।

[2] عاقر (आक़िर) त्यस स्त्रीलाई पनि भनिन्छ, जो आफ्नो बृद्धा अवस्थाको कारण सन्तान जन्माउनुको योग्यताबाट बञ्चित भइसकेका छन् तथा प्रारम्भदेखि नै बाँझोलाई पनि भन्दछन् । यहाँ यो अर्के अर्थमा छ । जुन काठ सुकिसकेको हुन्छ, त्यसलाई عتيا (यतिय्या) भन्दछन् । तात्पर्य बुढेसको अन्तिम चरण हो, जसमा हाडहरु सुकिसकेका हुन्छन् । अर्थ यो हो कि मेरी पत्नी त युवा अवस्थादेखि नै बाँझो छे, तथा म बुढेस बृद्धा अवस्थाको अन्तिम चरणमा पुगिसकेको छु, अब सन्तान कसरी सम्भव छ ? भनिन्छ, कि आदरणीय ज़करीया पत्नीको नाम अशाअ बिन्ते फ़ाकूद बिन मील थियो तथा यिनी आदरणीय हना (मरियमकी आमा) कि बहिनी हुन् । तर धेरै उचित कथन लाग्दछ, कि आदरणीय अशाअ पनि आदरणीय इमरानकी पुत्री हुन्, जुन आदरणीय मरियमको पनि पिता थिए । यसप्रकार आदरणीय यहया तथा ईशदूत ईसा आपसमा दिदी-बहिनीहरुका छोरा हुन् । हदीस सहीहबाट पनि यसको पुष्टि हुन्छ । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَمْ تَكُ شَيْـًٔا ⑨

बिल्कुलै सरल छ तथा तिमी स्वयं जबकि केही थिएनौं मैले तिमीलाई पैदा गरिसकेको छु ।[1]

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّيْٓ اٰيَةً ۭ قَالَ اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ⑩

(१०) भन्नलागे हे मेरा प्रभु ! मेरो लागि कुनै लक्षण निश्चित गरिदेउ, आदेश भयो कि तिम्रो लक्षण यो हो कि स्वस्थ हुनुको उपरान्त पनि तीन रात दिनसम्म कुनै व्यक्तिसित कुरा गर्ने छैनौं ।[2]

فَخَرَجَ عَلٰي قَوْمِهٖ مِنَ الْمِحْرَابِ فَاَوْحٰٓى اِلَيْهِمْ اَنْ سَبِّحُوْا بُكْرَةً وَّعَشِيًّا ⑪

(११) अब ज़करिया आफ्नो कोठा (मेहराब)[3] बाट निस्कि आफ्ना समुदायको पास आइ उनीहरुलाई संकेत गर्दछन् कि तिमी प्रातः तथा संयम अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर ।[4]

---

[1]फरिश्ताहरुले आदरणीय ज़करीयाको विस्मय हटाउनको लागि भनें कि अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई पुत्र प्रदान गर्ने निर्णय गरिसकेछ, जसअनुसार तिमी अवश्य पुत्र प्राप्त गर्नेछौ, तथा यो अल्लाहको लागि कदापि कठिन छैन किनकि जब तिमीलाई वचन दिनसक्छ, त तिमीलाई प्रत्येक साधनबाट हटेर पुत्र पनि प्रदान गर्नसक्छ ।

[2]रातहरुबाट तात्पर्य दिन तथा रात हुन् سويا (सवीय्या) को अर्थ हो बिल्कुल ठीक-ठीक, स्वस्थ अर्थात् यस्तो कुनै रोग हुनेछैन जुन तिमीलाई बोल्नबाट रोक्न सकोस् । तर यसको उपरान्त तिम्रो मुखबाट वार्तालाप हुन सकेन भने यो बुझिहाल्नु कि शुभसूचनाका दिन निकट आइहाले ।

[3] محـــراب (मेहराब) सित तात्पर्य त्यो कोठा जसमा अल्लाहको आराधना (इबादत) गर्दथे । यो حرب (हरब) शब्दले बनेको छ, حرب त्यसको अर्थ हो युद्ध । अर्थात् उपासना स्थल (इबादतगाह) मा रहेर अल्लाहको उपासना (इबादत गर्नु) यस्तै छ कि जस्तो शैतानसित लडिराखेको छ ।

[4]प्रातः तथा साँझ अल्लाहको प्रशंसाले तात्पर्य फ़ज्र तथा अस्रका नमाज़ हुन् । अथवा यो अर्थ हो कि यी दुई समयमा अल्लाहको प्रशंसा, महिमा तथा पवित्रताका वर्णनको विशेष आयोजन गर ।

يَٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾

(१२) हे यहया ! (मेरो) किताब[1] लाई दृढताले समात तथा हामीले त्यसलाई बाल्यकालदेखि नै ज्ञान प्रदान गर्‍यौं ।[2]

وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَوٰةً ۖ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾

(१३) तथा आफ्नो पासबाट दया तथा पवित्रता पनि[3] त्यो परहेज़गार (सन्त) व्यक्ति थियो ।

وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾

(१४) तथा आफ्नो माता-पितासँग सुशील थियो, त्यो क्रुर तथा पापी थिएन ।[4]

وَسَلَٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

(१५) त्यसमाथि शान्ति छ जुन दिन उसले जन्म लियो तथा जुन दिन त्यो मर्छ तथा जुन दिन त्यो जीवित गरी उठाइनेछ ।[5]

[1]अर्थात् अल्लाह तआलाले आदरणीय ज़करीयालाई यहया प्रदान गर्‍यो, तथा जब उनी ठूला भए, यद्यपि अझै बालक थिए, उनलाई अल्लाहले किताबलाई दृढताले समात्न अर्थात् उसको आदेशानुसार कर्म गर्न आदेश दियो । किताबसित तात्पर्य तौरात हो अथवा उनीमाथि विशेषरुपले अवतरित कुनै पुस्तक हो, जसको अब हामीलाई कुनै ज्ञान छैन ।

[2] حكم (हूक्म) सित तात्पर्य, समय, बोध, किताबमा लिखित धार्मिक आदेशहरुको समझ, ज्ञान तथा कर्मको सम्मिश्रण अथवा नबूअत तात्पर्य हो । इमाम शौक़ानी भन्नुहुन्छ कि यस कुरामा कुनै रुकावट छैन कि حكم (हूक्म) मा यी सबै कुराहरु सम्मिलित छन् ।

[3] حنانا (हनाना) प्रेम तथा दया, अर्थात् हामीले उसलाई माता-पिता तथा सम्बन्धिहरुसित प्रेम तथा दया गर्ने भाव तथा उसलाई मनभित्रको मैलो तथा पापहरुबाट शुद्धता एवं पवित्रता पनि प्रदान गर्‍यौं ।

[4]अर्थात् आफ्नो माता-पिताको अथवा आफ्नो प्रभुको अवहेलना गर्नेवालाहरु मध्येको थिएन । यसको अर्थ यो हो कि यदि कसैको हृदयमा माता-पिताको प्रेम तथा आदर एवं उनका आज्ञापालन तथा सेवा एवं सद्व्यवहारको भावना अल्लाह तआला उत्पन्न गर्दछ भने यो उसको विशेष कृपा एवं दया हो तथा यसको विपरीत भावना तथा व्यवहार अल्लाह तआलाको विशेष कृपाबाट बञ्चित हुने कुरोको परिणाम हो।

[5]तीन अवसर मानिसका लागि अत्यन्त भयावह हुन्छन् । (१)-जब मनुष्य माताको गर्भबाट बाहिर आउँछ, (२)-जब मृत्युको पञ्जा उसलाई आफ्नो पकडमा लिन्छ, (३)-जब उसलाई कब्र (चिहान) बाट जीवित पारी उठाइनेछ, तब त्यो आफूलाई मैदान हश्रको भयानकतामा घेरिएको पाउनेछ । अल्लाह तआलाले आदेश गर्‍यो यी तीनै स्थानहरुमा त्यसको लागि हाम्रो तर्फबाट

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ مَرْيَمَ ۘ اِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ اَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾

(१६) यस किताबमा मरियमको कथा पनि वर्णन गर जबकि त्यो आफ्नो परिवारका मानिसहरुबाट अलग्ग भई पूर्वतिर लागिन्।

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُوْنِهِمْ حِجَابًا ۖ فَاَرْسَلْنَآ اِلَيْهَا رُوْحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

(१७) तथा उनीहरुबाट पर्दा गरिन्,[1] अनि हामीले त्यसको पासमा आफ्नो आत्मा (जिब्रील अलैहिस्सलाम) लाई पठायौं, तब त्यो त्यसको समक्ष पूर्ण मनुष्यको रुपमा प्रकट भयो ।[2]

सुरक्षा तथा शान्ति छ । केही मानिसहरु जो धर्ममा नयाँ कुराहरु रच्दछन् यस आयतबाट जन्म दिनमा ईद-मिलादका अर्थ निकाल्दछन् । परन्तु कोही उनीहरुसित सोधोस् त कि फेरि मृत्युका दिन 'ईद वफ़ात' (मृत्यु वर्षी) पनि मनाउन आवश्यक हुनेछ किनकि जुनप्रकार जन्मदिनको लागि 'सलाम' छ, मृत्युको दिनको लागि पनि सलाम छ । यदि मात्र शब्द 'सलाम' बाट 'ईद मिलाद' को पुष्टि सम्भव छ भने त यसै शब्दबाट 'ईद वफात' को पनि पुष्टि हुन्छ । परन्तु यहाँ मृत्युको ईद त टाढै जाओस्, प्रारम्भदेखि मृत्युकै इन्कार छ । अर्थात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मृत्युलाई अस्वीकार गरेर कुरआनका शब्दहरुलाई अस्वीकार त गर्दछन् नै, स्वयं आफ्नो भावार्थको आधारमा एउटा भागलाई मान्दछन्, तथा त्यसै आयतको दोस्रो भागलाई, उनैको भावार्थको आधारमा जुन सिद्ध हुन्छ, अस्वीकार गर्दछन् ।

﴿أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ﴾

"के किताबका केही भागमा विश्वास गर्दछन् तथा केहीको इन्कार गर्दछौ ?" (सूरः अल-बक़रः-८५)

[1]यो विभाजन तथा पर्दा अल्लाहको इबादतको उद्देश्यको लागि थियो ताकि उनलाई कसैले नदेखोस् तथा एकाग्रता रहोस् अथवा मासिक धर्मको पवित्रताको लागि । तथा पूर्वी स्थानबाट तात्पर्य बैतुल मोकद्दसको पूर्वी भाग हो ।

[2] روح (रुह) बाट तात्पर्य आदरणीय जिब्रील हुन्, जसलाई पूर्ण मनुष्यको रुपमा आदरणीय मरियमको पासमा पठाइयो, जब आदरणीया मरियमले देखिन् कि एउटा व्यक्ति विना रुकावट भित्र प्रवेश गरिसकेको छ, त तर्सिहालिन् कि कुविचारले त आएको होइन । आदरणीय जिब्रीलले भने म त्यो होइन जुन तिमी ठानिराखेका छौ बरु तिम्रो प्रभुको सन्देशवाहक हूँ तथा यो शुभ-सूचना दिन आएको हूँ कि तिमीलाई अल्लाह तआलाले एउटा पुत्र प्रदान गर्नेछ, प्रत्यक्ष कारणहरुका आधारमा आदरणीय जिब्रीलले कुर्ताको गला (कलर) मा फू गरेका थिए, जसबाट अल्लाहको आदेशानुसार गर्भधारण भयो । अतः प्रदानलाई आफूसित सम्बन्धित गऱ्यो ।

قَالَتْ إِنِّىٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحْمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ۝١٨

(१८) उनले भनिन् म तिमीसित दयालु (रहमान) को शरण माँगदछु यदि तिमी अलिकति पनि अल्लाहसित तर्सनेवाला हौ (भने यहाँबाट हटिहाल्नेछौ) ।

قَالَ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَٰمًا زَكِيًّا ۝١٩

(१९) (उसले) भन्यो कि म अल्लाहबाट पठाइएको सन्देशवाहक हूँ, तिमीलाई एउटा पवित्र बालक दिन आएको हूँ ।

قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَٰمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ۝٢٠

(२०) भन्नथालिन् कि मकहाँ बालक कसरी हुन सक्दछ ? मलाई त कुनै पुरुषको हातसम्म स्पर्श भएन तथा न म व्यभिचारी हूँ ।

قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا

(२१) उसले भन्यो कुरा त यही हो,[1] परन्तु तिम्रो प्रभुको आदेश छ कि मेरो लागि अति सहज छ, हामी त त्यसलाई मानिसहरुका लागि एउटा प्रतीक बनाइदिनेछौं[2]

[1]अर्थात् यो कुरा त सत्य छ कि तिमीलाई कुनै पुरुषले स्पर्श गरेन, उचितरुपले तथा अनुचितरुपले जबकि गर्भधारणको लागि स्वभाविक रुपले यो आवश्यक छ ।

[2]अर्थात् म सामान्य साधनहरुका लागि बाध्य छैन । मेरो लागि यो बिल्कुलै सरल छ तथा हामी त्यसलाई आफ्नो सामर्थ्यको एउटा निशानी बनाउन चाहन्छौं । यसभन्दा पूर्व हामीले तिम्रो पिता आदमलाई बिना स्त्री अथवा पुरुष पैदा गऱ्यौं, तथा तिम्री माता हव्वालाई बिना स्त्री केवल पुरुषबाट तथा सबै सृष्टिका जीवधारीहरुलाई स्त्री तथा पुरुषको योगबाट जन्म दियौं, तथा अब ईसालाई जन्म दिएर चौथो अवस्थामा पनि सृष्टि गरेर आफ्नो सामर्थ्यको प्रदर्शन गर्न चाहन्छौं तथा त्यो हो केवल स्त्रीको गर्भबाट बिना पुरुष पैदा गरिदिनु । हामी उत्पत्तिका चारैवटा रुपहरुमाथि सामार्थ्य राख्दछौं ।

وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

तथा आफ्नो विशेष कृपा,[१] यो त एउटा निर्धारित कुरो हो ।[२]

فَحَمَلَتْهُ فَانتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

(२२) अनि त्यो गर्भवती भई तथा यसैकारण त्यो एकाग्र भई एउटा टाढा स्थानमा गइन् ।

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾

(२३) त्यस पश्चात त्यसलाई प्रसव पीडाले एउटा खजूरको वृक्षको हाँगामुनि ल्यायो तथा व्यथाले एक्कासि मुखबाट निस्कियो कि ओह ! यो भन्दा पूर्व नै म मरिहाल्थें तथा मानिसहरुको स्मरणबाट विस्मृत हुन पुग्थें ।[३]

فَنَادَاهَا مِن تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

(२४) यत्तिकैमा उसलाई (खजूरको रुखको) मुनिबाट नै आवाज आयो कि चिन्तित नहोउ, तिम्रो प्रभुले तिमी मुनि एउटा जलस्रोत प्रवाहित गरिदिएको छ ।

[१]यसबाट तात्पर्य नबूअत हो, जुन अल्लाहको विशेष कृपा हो तथा उनका लागि पनि जो यस नबूअतमा ईमान ल्याउनेछन् ।

[२]यो त्यसै कथनको परिशिष्ट हो जुन जिब्रीलले अल्लाहको तर्फबाट वर्णन गरेका छन् । अर्थात यो चमत्कारिक उत्पत्ति त अल्लाहको ज्ञान तथा त्यसको चाहत एवं सामर्थ्यमा निर्धारित छ ।

[३]मृत्युको कामना यस भयले गर्‍यौं कि म बालकको समस्यामा मानिसहरुलाई कसरी शान्त गर्न सक्ने छु जबकि मेरो कुरा मान्नलाई कोही तयार हुनेछैन । तथा यो विचार पनि स्वभाविक थियो कि केही मेरो प्रसिद्धि एउटा इबादत गर्नेवाली तथा पवित्रको रुपमा छ तथा त्यसको पश्चात म मानिसहरुको दृष्टिमा व्यभिचारणी ठहरिने छु ।

(२५) तथा त्यस खजूरको हाँगालाई आफूतिर हल्लाउ, यसले तिम्रो समक्ष ताजा पाकेका खजूर खसालिदिनेछ ।[1]

وَهُزِّيٓ إِلَيۡكِ بِجِذۡعِ ٱلنَّخۡلَةِ تُسَٰقِطۡ عَلَيۡكِ رُطَبٗا جَنِيّٗا ۝٢٥

(२६) अब निश्चित भई खाउ-पिउ तथा आँखाहरुलाई शीतल पार,[2] यदि तिमीलाई कोही मानिस देखिन्छ भने भनिदिनु[3] कि म अल्लाह कृपालुको नामको ब्रत बसेको छु । म आज कुनै व्यक्तिसँग कुरा गर्ने छैन ।

فَكُلِي وَٱشۡرَبِي وَقَرِّي عَيۡنٗاۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلۡبَشَرِ أَحَدٗا فَقُولِيٓ إِنِّي نَذَرۡتُ لِلرَّحۡمَٰنِ صَوۡمٗا فَلَنۡ أُكَلِّمَ ٱلۡيَوۡمَ إِنسِيّٗا ۝٢٦

(२७) अब (आदरणीय ईसा) लाई लिएर त्यो आफ्नो समुदायमा आउ । सबैले भने कि मरियम तिमीले ठूलै कुकर्म गर्‍यौ ।

فَأَتَتۡ بِهِۦ قَوۡمَهَا تَحۡمِلُهُۥۖ قَالُواْ يَٰمَرۡيَمُ لَقَدۡ جِئۡتِ شَيۡـٔٗا فَرِيّٗا ۝٢٧

(२८) हे हारुनकी बहिनी ![4] न त तिम्रो बुवा नराम्रो मानिस थियो न तेरी आमा व्यभिचारी थिइन् ।

يَٰٓأُخۡتَ هَٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمۡرَأَ سَوۡءٖ وَمَا كَانَتۡ أُمُّكِ بَغِيّٗا ۝٢٨

---

[1] سـريا (सरीय्या) सानो नदी अथवा पानीको स्रोतलाई भन्दछन् । अर्थात् चमत्कार स्वरुप तथा अस्वभाविक रुपले अल्लाह तआला ले आदरणीय मरियमका चरणहरुमुनि, पिउने पानी तथा खानको लागि सुकेका वृक्षबाट पाकेका ताजा खजूरहरुको प्रबन्ध गरिदियो । आवाज दिनेवाला आदरणीय जिब्रील थिए जसले घाटीमुनिबाट आवाज दिए तथा भनिन्छ कि سـري (सरीय) सरदारका अर्थहरुमा छ तथा यसबाट तात्पर्य ईसा अलैहिस्सलाम हुन्, उनले नै आदरणीय मरियमलाई मुनिबाट आवाज दिएका थिए ।

[2]अर्थात् खजूरहरु खाउ, स्रोतका पानी पिउ तथा बालकलाई देखेर आँखालाई शीतल पार ।

[3]यो भन्नु पनि संकेतबाट थियो, मुखबाट होइन । यसका अतिरिक्त उनीकहाँ ब्रतको अर्थ नै खानु तथा बोल्नुबाट पन्छिनु थियो ।

[4]हारुनबाट तात्पर्य सम्भव छ उनको दाजु हो, यो पनि सम्भव छ कि हारुनबाट तात्पर्य हारुन रसूल (मुसाका भाइ) नै हुन् तथा अरबहरुको जस्तै उनको सम्बन्ध हारुनतिर जोडिदियो । जस्तो भनिन्छ يا أخا العرب، يا أخا تميم आदि अथवा अल्लाहको भय,

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

(२९) (मरियमले) आफ्नो बच्चातिर संकेत गरिन्। मानिसहरु भन्नथाले कि हामी काखको बालकसित कसरी कुरा गर्नसक्छौं ?

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

(३०) बच्चाले बोल्यो कि म अल्लाह तआ़लाको भक्त हूँ, उसले मलाई किताब प्रदान गरेको छ। तथा मलाई आफ्नो दूत (पैग़म्बर) बनाएको छ।[1]

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

(३१) तथा उसले मलाई शुभ बनाएको छ।[2] म जहाँ रहेपनि तथा उसले मलाई नमाज़ तथा ज़कातको आदेश दिएको छ, जबसम्म म जीवित रहनेछु।

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

(३२) तथा उसले मलाई आफ्नी माताको सेवक बनाएको छ।[3] तथा मलाई क्रुर तथा अभागी बनाएन।[4]

पवित्रता तथा इबादतमा आदरणीय हारुनको जस्तै उनलाई बुझाउँदै उनलाई उपमा तथा समानताको आधारमा हारुनकी बहिनी भनिएको होस्, यसका उदाहरण क़ुरआन करीममा पनि विद्यमान छन्। (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]अर्थात् निश्चित ज्ञानमा नै अल्लाहले मेरा लागि निर्णय गरिदिएको छ कि त्यसले मलाई किताब तथा नबूअतबाट सुशोभित गर्नेछ।

[2]अल्लाहको धर्ममा दृढता, अथवा प्रत्येक वस्तुमा अधिकता, उच्चता एवं सफलता मेरो सौभाग्यमा छ अथवा मानिसहरुका लागि लाभकारी, शुभ-चिन्तक अथवा मान्ने कुराहरुको आदेश दिनेवाला तथा नराम्रो कुराबाट रोक्नेवाला। (फ़तहुल क़दीर)

[3]मात्र आमासँग सद्व्यवहारको वर्णनबाट पनि स्पष्ट छ कि आदरणीय ईसाको जन्म बिना पिता एउटा चमत्कारिक प्रतिष्ठाको द्योतक हो वा आदरणीय ईसालाई पनि, आदरणीय यहयाको जस्तो برا بوالديه (माता-पितासँग सद्व्यवहार गर्नेवाला) भन्थे, यो भन्दैनथे कि मातासँग सद्व्यवहार गर्नेवाला हुन्।

[4]यसको अर्थ यो हो कि जो माता-पिताको सेवा तथा आज्ञापालन गर्नेवाला हुँदैन, उसको प्रकृतिमा क्रुरता तथा भाग्यमा दूर्भाग्य लेखेको छ। आदरणीय ईसाले

(३३) तथा ममाथि मेरो जन्मका दिन तथा मेरो मृत्युका दिन तथा जुन दिन कि म पुन: जीवित उभ्याइने छु सलाम नै छ ।

وَالسَّلٰمُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُّ وَيَوْمَ اَمُوْتُ وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

(३४) यो हो सत्य कथा ईसा पुत्र मरियमको, यही हो सत्य कुरा जसमा मानिसहरु शंका तथा सन्देहमा लिप्त छन् ।[1]

ذٰلِكَ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِيْ فِيْهِ يَمْتَرُوْنَ ﴿٣٤﴾

(३५) अल्लाहका लागि सन्तान हुनु उचित छैन, त्यो त अत्यन्त शुद्ध छ, त्यो त कुनै कार्य गर्न विचार गर्दछ भने त्यसलाई भन्दछ कि भईहाल, त्यो त्यतिखेर भईहाल्छ ।[2]

مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَّتَّخِذَ مِنْ وَّلَدٍ ۙ سُبْحٰنَهٗ ۭ اِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٣٥﴾

(३६) मेरो तथा तिमी सबैको प्रभु अल्लाह तआला नै हो । तिमी सबै उसैको उपासना (इबादत) गर, यही सोझो मार्ग हो ।

وَاِنَّ اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ ۭ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٣٦﴾

सबै कुराहरुलाई भूतकालमा गरेका छन्, जबकि उनको सम्बन्ध भविष्यकालसित थियो, किनभने अहिले त उनी नवजात शिशु नै थिए । यो यसकारण कि यी अल्लाहद्वारा लेखिएका भाग्यका यस्ता अटल निर्णय थिए कि यद्यपि यी प्रदर्शित भएका थिएनन्, परन्तु तिनको प्रदर्शित हुनु त्यसैप्रकार निश्चित थियो जुनप्रकार भूतकालमा घटित घटनाहरु शंका वा सन्देहबाट टाढा हुन्छन् ।

[1]अर्थात् यी हुन् ती गुण जसबाट आदरणयि ईसा सुशोभित गरिएका थिए न कि ती गुणहरुबाट युक्त थिए जुन इसाईहरुले अतिश्योक्तिको प्रयोग गरी उनको विषयमा मनाउन लगाए तथा न यस्ता जुन यहूदीहरुले कमी तथा त्रुटिहरुबाट काम लिंदै उनका विषयमा भने तथा यही कुरा सत्य छ, जसमा मानिसहरु व्यर्थमा सन्देह गर्दछन् ।

[2]जुन अल्लाहको यो महिमा तथा सामर्थ्य छ, उसलाई सन्तानको के आवश्यकता ? तथा उसको लागि बिना पिता जन्म दिनु कुन गाह्रो काम हो ? अर्थात् जो अल्लाहका लागि सन्तान सिद्ध गर्दछन् अथवा आदरणीय ईसाको चमत्कारी जन्मलाई अस्वीकार गर्दछन्, उनी वास्तवमा अल्लाहको सामर्थ्य तथा शक्तिलाई अस्वीकार गर्दछन् ।

(३७) अनि (यी) गुट आपसमा मतभेद गर्नथाले ।[1] परन्तु काफ़िरहरुका लागि (विनाश) दुख छ एउटा ठूलो दिनको उपस्थितिबाट ।[2]

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِن مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

(३८) राम्ररी देख्नेवाला तथा सुन्नेवाला त्यसदिन हुनेछन् जबकि हाम्रा समक्ष उपस्थित हुनेछन्[3] तर आज त यी अत्याचारी मानिसहरु प्रष्टरुपले पथ-विचलनमा परेका छन् ।

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

(३९) तथा तिमी उनीहरुलाई यस दुख एवं निराशाका दिनको भय[4] सुनाइदेउ जबकि कार्य अन्तसम्म पुऱ्याइ

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ

[1]यहाँ الأحزاب (अल-अहज़ाब) बाट तात्पर्य अहले किताबका गुट तथा स्वयं ईसाइहरुका गुट हुन् जसले आदरणीय ईसाका विषयमा आपसमा मतभेद गरे । यहूदीहरुले भने कि त्यो जादूगर तथा व्यभिचारबाट जन्मेको पुत्र हो अर्थात् यूसुफ डकर्मीका पुत्र हुन्, इसाईहरुका प्रोटेस्टेन्ट गुटले भने कि अल्लाहका पुत्र हुन्, कैथोलिक गुटले भन्यो कि उनी तीन भगवानहरु मध्येबाट तेस्रा हुन् तथा तेस्रो अर्थोडक्स गुटले भन्यो उनी भगवान हुन् । यसप्रकार यहूदीहरुले निन्दा तथा त्रुटि गरे तथा ईसाइहरुले अत्याधिक अतिश्योक्तिबाट काम लिए । (ऐसरुत्तफ़ासीर तथा फ़तहुल क़दीर)

[2]ती काफ़िरहरुका लागि जसले ईसाका विषयमा यसप्रकार मतभेद तथा अतिश्योक्ति एवं विरोधका कार्य गरे, केयामतका दिन जब त्यहाँ उपस्थित हुनेछन्, विनाश छ ।

[3]यो विस्मयको भावमा छ अर्थात् दुनियाँमा त सत्यालाई देख्न तथा सुन्नबाट अन्धा बहिरा रहे, परन्तु आख़िरतमा उनी राम्ररी देख्ने तथा सुन्नेवाला छन् ? परन्तु त्यहाँ यो देख्नु तथा सुन्नु कुन कामको ?

[4]केयामतका दिनलाई पश्चातापको दिन भन्यो, यसकारण कि त्यसदिन सबै पश्चाताप गर्नेछन् । कुकर्मी शोक गर्नेछन् कि यदि उनीहरुले नराम्रो कर्म नगरेको भए, तथा सत्कर्मी यो अनुताप गर्नेछन् कि उनीहरुले अझै पुण्य कमाएनन् ?

ٱلْأَمْرُ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

दिइनेछ[1] तथा यी मानिसहरु अचेत तथा बेइमानीमा नै रहिरहनेछन् ।

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

(४०) नि:सन्देह धर्तीका तथा धर्तीवासीहरुका संरक्षक हामी नै हुनेछौं र सबै हामीतिरै फर्काइ ल्याइनेछन् ।

وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ إِبْرَٰهِيمَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾

(४१) यस किताबमा इब्राहीम (को कथा) को वर्णन गर, नि:सन्देह उनी अति, सत्यवादी पैग़म्बर (ईशदूत) थिए ।[2]

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَٰٓأَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِى عَنكَ شَيْـًٔا ﴿٤٢﴾

(४२) जबकि उनले आफ्नो पितासित भने कि हे पिता ! तपाईं तिनको पूजा किन गरिराख्नु भएको छ जो न सुन्न सक्दछन् न देख्न सक्छन् न तपाईंलाई केही लाभ पुऱ्याउन सक्छन् ।

---

[1]अर्थात् हिसाब-किताब गरी तथ्याङ्क पुस्तिकाहरु बेरिने छन् तथा स्वर्गमा जाने स्वर्गमा तथा नरक़मा जाने नरक़मा जानेछन् । हदीसमा चर्चा छ कि त्यस पश्चात मृत्युलाई भेंडाको रुपमा ल्याइनेछ तथा स्वर्ग तथा नरक़को मध्ये उभ्याइनेछ, स्वर्ग तथा नरकवाला दुवैसित सोधिनेछ, यसलाई चिन्छौ, यो के हो ? उनीहरु भन्नेछन् हो ! यो मृत्यु हो अनि उनका समक्ष त्यसलाई वध गरिनेछ तथा घोषणा गरिनेछ, हे स्वर्गमा रहनेवालाहरु ! तिम्रा निम्ति स्वर्गका जीवन सधैंको लागि हो, अब मृत्यु आउने छैन । नरकवालाहरुसित भनिनेछ, हे नरकवालाहरु ! तिम्रा निम्ति नरक़को यातना थाई छ, अब मृत्यु आउने छैन । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: मरियम तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्न: बाबुन नार, यदखुलुहा अल-ज़ब्बारून)

[2]صِدِّيق (सिद्दिक) صِدْق (सत्यता) बाट अतिश्योक्तिको रुप हो अर्थात् ठूलो सत्यवादी । صديقيت को यो स्थान नबूअतको पश्चात सर्वश्रेष्ठ छ प्रत्येक नबी तथा रसूल आफ्नो समयको ठूलो सत्यभाषी तथा सदाचारी हुन्छ, यसकारण त्यो (सिद्दीक) पनि हुन्छ । तैपनि प्रत्येक सत्यवादी नबी हुँदैन । क़ुरआन करीममा आदरणीय मरियमलाई صدّيقة (सिद्दीका) भनिएको छ, जसको अर्थ यो हो कि तिनी अल्लाहको भय, पवित्रता सत्यवादीमा अति उच्च पदमा आसीन थिइन्, तैपनि नबिया थिईनन् । मुसलमानहरुमा आदरणीय अबु बक्र सिद्दीकीन मध्येबाट हुन् जो नबीहरुका पश्चात मुसलमानहरुमा पुरुषोत्तम मानिएका छन् ।

يَٰٓأَبَتِ إِنِّي قَدۡ جَآءَنِي مِنَ ٱلۡعِلۡمِ مَا لَمۡ يَأۡتِكَ فَٱتَّبِعۡنِيٓ أَهۡدِكَ صِرَٰطٗا سَوِيّٗا ٤٣

(४३) (हे प्रिय) पिता ! (तपाईं हेर्नुस्) मेरो पासमा त्यो ज्ञान आएको छ, जुन तपाईंको पासमा आउँदै आएन,[1] तसर्थ तपाईं मेरो अनुशरण गर्नुस् म तपाईंलाई सोझो मार्ग देखाउनेछु ।[2]

يَٰٓأَبَتِ لَا تَعۡبُدِ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ كَانَ لِلرَّحۡمَٰنِ عَصِيّٗا ٤٤

(४४) मेरा पिता ! तपाईं शैतानको पूजा गर्नबाट रोकिनुस्, शैतान त कृपा तथा दया गर्ने अत्याधिक अवहेलना गर्नेवाला छ ।[3]

يَٰٓأَبَتِ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٞ مِّنَ ٱلرَّحۡمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيۡطَٰنِ وَلِيّٗا ٤٥

(४५) हे पिता ! मलाई डर छ कि तपाईंलाई अल्लाहको कुनै प्रकोप नआइहालोस् र तपाईं शैतानको मित्र बनिहाल्नुस् ।[4]

---

[1]जसबाट मलाई आत्मज्ञान तथा अल्लाहको विश्वास प्राप्त भयो, पूनर्जीवन तथा अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारीहरुका लागि थाई यातनाको ज्ञान भयो ।

[2]जसले तपाईंलाई स्थाई सौभाग्य तथा मोक्ष प्राप्त गराइदिनेछ ।

[3]अर्थात् शैतानका भ्रमजाल तथा त्यसका पथ-विचलनबाट तपाईं जुन यस्ता मूर्तिहरुको पूजा गर्नुहुन्छ, जुन न सुन्ने-देख्ने शक्ति राख्दछन् न लाभ-हानि पुऱ्याउने सामर्थ्य, तसर्थ यो वास्तवमा शैतानको पूजा हो, जो अल्लाहको अवज्ञाकारी छ तथा अरुहरुलाई पनि अल्लाहको अवज्ञाकारी बनाएर उनीहरुलाई आफूजस्तै बनाउनमा लागिरहन्छ ।

[4]यदि तपाईं आफ्नो कुफ्र तथा शिर्कमा अडिग रहनुभो तथा यसै अवस्थामा तपाईंको मृत्यु भयो भने अल्लाहको यातनाबाट तपाईंलाई कसैले पनि बचाउन सक्दैन । अथवा संसारमा नै अल्लाहका यातनाका शिकार बन्न सक्नुहुन्छ । आदरणीय इब्राहीमले पिताका सम्मान तथा आदरका सबै नियमहरुलाई पूर्णरुपले सुरक्षित राख्दै अत्याधिक नम्रता एवं प्रेमका शब्दहरुमा एकेश्वरवादको भाषण सुनाए । परन्तु एकेश्वरवादको यो पाठ जति कोमल एवं मधुर भावले वर्णन गरियोस्, मूर्तिपूजकको लागि असहनीय नै हुन्छ । अत: मूर्तिपूजक पिताले यस कोमलता तथा प्रेमको उत्तरमा अति कटुता तथा कठोरताका साथ एकेश्वरवादी पुत्रलाई भने कि यदि तिमी मेरा देवताहरुबाट मुख फर्काउनबाट रोकिएनौं भने म तिमीलाई ढुङ्गाहरुले हानेर मारिदिनेछु ।

قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ ۖ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ ۖ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾

(४६) (उसले) उत्तर दियो कि हे इब्राहीम ! के तिमी हाम्रा देवताहरुबाट मुख फर्काइराखेका छौ, (सुन) यदि तिमी रोकिएनौ भने म तिमीलाई ढुङ्गाहरुले मारिदिनेछु। जाउ एउटा लामो अवधिसम्म मबाट[1] अलग्ग रह ।

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي ۖ إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

(४७) भने सलाम छ तिमीलाई,[2] म त आफ्नो प्रभुसित तिम्रो लागि क्षमाको प्रार्थना गरिरहने छु ।[3] त्यो ममाथि असीम कृपा गरिराखेको छ ।

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

(४८) तथा म त तिमीलाई पनि तथा ज-जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछौ उनीहरुलाई पनि (सबैलाई) छाडिरहेको छु । केवल आफ्नो प्रभुलाई पुकारिरहने छु, मलाई विश्वास छ कि म आफ्नो प्रभुसित प्रार्थना गर्नुमा असफल रहने छैन ।

---

[1] مليـــا (मलिय्या) लामो अवधि, एउटा काल । दोस्रो अर्थ यसको सुरक्षित गरिएको छ । अर्थात् मलाई मेरो अवस्थामा छाडिदेउ । कहीं मबाट आफ्नो हात-खुट्टा नभाँचियोस् ।

[2] यो सलाम अभिवादनको रुपमा होइन जुन एउटा मुसलमान अर्को मुसलमानलाई गर्दछ, बरु यो सम्बोधन समाप्त गर्नुको प्रदर्शन हो । जस्तो आयत

﴿ وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴾

"जब मूर्खहरु उनीसित कुरा गर्दछन् त उनी भन्दछन् कि सलाम छ ।" (सूर: अल-फुरक़ान-६३)

मा ईमानवालाहरु तथा अल्लाहका भक्तहरुको आचरण भनिएको छ ।

[3] यो त्यस समय भनिएको थियो जब आरदणीय इब्राहीमलाई मूर्तिपूजकका लागि मोक्षको प्रार्थना गर्न निषेधित हुने कुरोको ज्ञान थिएन, जब यो ज्ञात भयो त उहाँले यो प्रार्थना गर्नुको क्रम समाप्त गरिदिनु भयो । (सूर: अल-तौबा-११४)

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

(४९) जब (इब्राहीमले) ती सबैलाई तथा अल्लाहका अतिरिक्त उनका सबै देवताहरुलाई छाडिसके त हामीले उनलाई इसहाक, तथा याकूब प्रदान गर्‍यौं[१] तथा प्रत्येकलाई नबी बनायौं ।

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

(५०) तथा ती सबैलाई हामीले आफ्ना धेरै कृपा प्रदान गर्‍यौं[२] तथा हामीले उनको शुभ चर्चालाई सर्वोच्च गर्‍यौं ।[३]

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾

(५१) यस किताबमा मूसाको पनि वर्णन गर, जो निर्वाचित[४] तथा रसूल एवं नबी थियो ।

---

[१] يعقوب (याकूब) आदरणीय इसहाकका पुत्र अर्थात आदरणीय इब्राहीमका पौत्र थिए । अल्लाह तआलाले उनको पनि वर्णन पुत्रसँग र पुत्रको जस्तै नै गरेको छ । अर्थ यो हो कि जब इब्राहीम अल्लाहको एकेश्वरवादको विषयमा पितालाई, घरलाई तथा आफ्नो प्रिय देशलाई छाडेर कुदसको क्षेत्रतिर प्रस्थान गरे तब हामीले उनलाई इसहाक तथा याकूब प्रदान गर्‍यौं ताकि उनको प्रेम, पिताको विछोडको शोक भुलाइदेओस् ।

[२]अर्थात् दूतत्व (नबूअत) का अतिरिक्त अन्य धेरै अनुकम्पाहरु उनलाई प्रदान गर्‍यो । जस्तै धन, सन्तान तथा पछि उसको वंशमा अधिक समयसम्म नबूअत प्रदान गर्नुको क्रम निरन्तर राख्नु, यो सबभन्दा ठूलो कृपा थियो, जुन उनीमाथि भयो । यसैकारण आदरणीय इब्राहीम नबीहरुका पिता अथवा नबीहरुका पूर्वज कहलाइन्छन्।

[३] لسان صدق सत्य वचनबाट तात्पर्य उत्तम प्रशंसा तथा शुभ कुराहरु हुन् । लिसानको सम्बन्ध सिद्कसित गरियो तत्पश्चात उसको उच्चताको गुणको वर्णन गर्‍यो, जसबाट त्यसतिर संकेत गर्‍यो कि भक्तहरुको मुखमा जुन उनको उत्तम वर्णन रहन्छ, त वास्तवमा उनी त्यसका पात्र हुन् । अतः हेर्नुस् कि सबै आकाशीय धर्महरुका अनुयायी बरु मूर्तिपूजक पनि आदरणीय इब्राहीम तथा उनको सन्तानको वर्णन बडो राम्रो शब्दहरुमा तथा अत्याधिक आदर एवं सम्मानले गर्दछन् । यो नबूअत तथा सन्तानको पश्चात एउटा अन्य वरदान हो जुन अल्लाहको मार्गमा स्थानान्तरणको कारण प्राप्त भयो ।

[४] مخلص، مصطفى، مجتبى तथा مختار चारवटै शब्दहरु सामार्थ्य छन् । अर्थात् रिसालत तथा पैगम्बरीका निम्ति रोजिएको, प्रिय व्यक्ति, रसूल, सन्देशवाहकको अर्थ छ । (पठाइएको) तथा नबीको अर्थ हो अल्लाहका सन्देश मानिसलाई सुनाउनेवाला अथवा अल्लाहको प्रकाशनाको सूचना दिनेवाला व्यक्ति यसप्रकार अल्लाहले जुन भक्तलाई मानिसहरुलाई मार्गदर्शन दिन तथा सचेत गर्नको लागि

(५२) हामीले त्यसलाई तूर पर्वतको दायाँ किनारबाट आकाशवाणी दियौं तथा गुप्त मन्त्रण गर्दै त्यसलाई समीप गरिहाल्यौं ।

وَنَادَيْنَٰهُ مِن جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَٰهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾

(५३) तथा आफ्ना विशेष कृपाले त्यसको भाइ हारुनलाई नबी बनाएर प्रदान गऱ्यौं ।

وَوَهَبْنَا لَهُ مِن رَّحْمَتِنَا أَخَاهُ هَٰرُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

(५४) तथा यस किताबमा इस्माईल (को कथा) पनि स्मरण गर, त्यो वचनको एकदमै पक्का थियो तथा रसूल एवं नबी पनि थियो ।

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَٰبِ إِسْمَٰعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾

(५५) तथा त्यसले आ-आफ्ना परिवारवालाहरुलाई निरन्तर नमाज़ तथा ज़कात (धर्मदान) को आदेश दिन्थ्यो तथा आफ्नो प्रभुको सदनमा प्रिय तथा स्वीकृत पनि थियो ।

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَوٰةِ وَالزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

(५६) तथा यस किताबमा इदरीसलाई पनि स्मरण गर त्यो पनि सत्यवादी ईशदूत (पैग़म्बर) थियो ।

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَٰبِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾

(५७) हामीले त्यसलाई उच्च स्थानमा उठायौं ।[1]

وَرَفَعْنَٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

छनौट गर्दछ तथा त्यसलाई आफ्नो प्रकाशनाबाट सुसज्जित गर्छ, त्यसलाई रसूल तथा नबी भनिन्छ । प्राचीनकालदेखि विद्वानहरुमा यो मतभेद चलिआइराखेको छ कि यी दुवैमा अन्तर छ कि छैन ? यदि छ भने त्यो के हो ? रसूल र नबीमा फरक निम्न प्रकार छ : (१) रसूल जसलाई आकाशीय ग्रन्थ दिइयो, तर नबीमाथि आकाशीय ग्रन्थ अवतरित भएन । (२) रसूल जसलाई नास्तिकहरुलाई मार्गदर्शन गर्न पठाइयो, तर नबी मुस्लिमहरुको लागि आउनु भयो । (३) रसूल नयाँ विधि-विधान तथा सिद्धान्त लिएर आउनु भयो, तर नबी आफूभन्दा पहिलाका नियम-कानुनको प्रचार-प्रसार गरि राखे । यसर्थ प्रत्येक रसूल नबी हुनसक्छ, तर प्रत्येक नबी रसूल हुनसक्दैन । (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् "वरीकुल जुमान पृष्ठ: ८८" लेखक डा. मुहम्मद मुहम्मदी नूरिस्तानी)

[1]आदरणीय इद्रीस, भनिन्छ कि आदरणीय आदम पश्चात प्रथम नबी थिए तथा आदरणीय नूहका अथवा उनका पिताका हजूरबुवा थिए, उनले सर्वप्रथम वस्त्र सिउन शुरु गरे । مكانا عليا (उच्च स्थान) सित के तात्पर्य छ, केही ? व्याख्याकारहरुले यसको व्याख्या رُفِعَ إلى السماء

أُولَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ وَمِمَّنۡ حَمَلۡنَا مَعَ نُوحٖ وَمِن ذُرِّيَّةِ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡرَٰٓءِيلَ وَمِمَّنۡ هَدَيۡنَا وَٱجۡتَبَيۡنَآۚ إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُ ٱلرَّحۡمَٰنِ خَرُّواْۤ سُجَّدٗاۤ وَبُكِيّٗا ۩ ﴿٥٨﴾

(५८) यिनै ती नबी हुन् जसमाथि अल्लाह तआ़लाले दया तथा कृपा गऱ्यो, जो आदमका सन्तान मध्येबाट थिए तथा उनीहरुका वंशबाट हुन्, जसलाई हामीले नूहका साथ डुङ्गामा चढाएका थियौं तथा इब्राहीम तथा याकूबको सन्तानबाट तथा हाम्रो तर्फबाट मार्गदर्शन प्राप्त एवं हाम्रा प्रिय मानिसहरु मध्येबाट। यिनीहरुका समक्ष जब अल्लाह कृपालुका आयतहरु पढिन्थे, तब यिनीहरु दण्डवत् (सजदा) गर्दथे तथा रुँदै-कराउँदै लडिहाल्थे ।[1]

۞فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾

(५९) अनि उनका पश्चात यस्ता कपूत जन्मे कि जसले नमाज़ बर्बाद गरिहाले तथा मनोकांक्षाको पछि लागे। अतः उनको हानि उनको समक्ष आउनेछ।

बुझेका छन् कि आदरणीय ईसा जस्तै उनीहरुलाई पनि आकाशमा उठाइयो। तर कुर्आनका शब्द यस भावार्थका लागि प्रष्ट छैनन् तथा कुनै सहीह हदीसमा पनि यसको वर्णन भएको छैन। परन्तु इस्राईली कथाहरुमा उनलाई आकाशमा उठाउने कुराको वर्णन पाईन्छ, जुन यस भावार्थको पुष्टिको निम्ति पर्याप्त छैन। यसकारण धेरै उचित कुरो यो प्रतीत हुन्छ कि त्यसबाट तात्पर्य सम्मान तथा पदवीको त्यो उच्चता हो जुन नबूअतबाट सुशोभित गरी उनलाई प्रदान गरियो।

[1]अर्थात् आयतहरु सुनेर मनको नम्रता तथा रुने कुरोको भाव उत्पन्न हुनु तथा अल्लाहको महिमाको अगाडी दण्डवत् (सजदा) को अवस्थामा भइहाल्नु, अल्लाहका भक्तहरुका विशेष लक्षण हुन्। सजदाको पाठको निम्ति सुन्नतबाट सिद्ध प्रार्थना (दुआ) यो हो «سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ» (अबु दाऊद तिर्मिजी तथा नसाई ससन्दर्भ मिशकात, बाब सुजुदिल कुर्आन्) केही कथनहरुमा अधिकता छ فتبارك الله أحسن الخالقين (औनुल माबूद भाग-१, पृष्ठ-५३३)

[2]अल्लाहका पुरस्कृत भक्तहरुका वर्णन गर्नुका पश्चात ती मानिसहरुको वर्णन गरिँदैछ जो उनका विपरीत अल्लाहका आदेशहरु पालन गर्नमा आलस्य तथा विमुखता गर्दछन्।

(६०) तर तिनीहरु बाहेक जो क्षमा माँगदछन्, तथा ईमान ल्याउँछन् तथा पुण्यका काम गर्दछन् । यस्ता मानिस स्वर्गमा जानेछन् तथा उनीहरुका अधिकारहरुको अलिकति पनि हनन गरिने छैन ।[1]

إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُوْلَٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ۝٦٠

(६१) स्थायी रुपले स्वर्गमा रहनेहरु जसका परोक्ष वचन[2] अल्लाह दयालुले आफ्ना भक्तहरुलाई दिएको छ । निःसन्देह त्यसको वचन पूर्ण हुनेवाला नै छ ।

جَنَّٰتِ عَدْنٍ ٱلَّتِى وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُۥ بِٱلْغَيْبِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ وَعْدُهُۥ مَأْتِيًّا ۝٦١

(६२) ती मानिसहरु त्यहाँ कुनै व्यर्थ कुरा सुन्ने छैनन् मात्र सलाम नै सुन्नेछन्,[3] उनीहरुका लागि त्यहाँ प्रातः तथा साँझ उनको जीविका हुनेछ ।[4]

لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَٰمًا ۖ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ۝٦٢

नमाज़लाई व्यर्थ गर्नुबाट तात्पर्य या त पूर्णरुपले नमाज़ छाडिदिनु हो, जुन कुफ्र हो अथवा उनको समयलाई व्यर्थ गर्नु हो अर्थात समयले नमाज़ नपढ्नु हो, जब मनमा आयो पढिहाल्यो अथवा बिना कुनै कारण एकत्रित पढ्नु अथवा कहिले दुई कहिले चार, कहिले एक तथा कहिलेकाहीं पाँचवटै नमाज़हरु । यी सबै अवस्थाहरु पनि नमाज़लाई व्यर्थ गर्नुका हुन्, जसको कर्ता निकै ठूलो पापी हो तथा आयतमा चेतावनी अनुसार दण्डको भागी हुनसक्छ । غيا को अर्थ विनाश, दुष्परिणाम हो अथवा नरकको एउटा बेसीको नाम हो ।

[1]अर्थात् जो क्षमा माँगेर नमाज़लाई छाड्नु तथा स्वेच्छा अनुसार गर्नुबाट रोकिन्छन् एवं सुधार गर्दछन् तथा ईमान एवं सदाचारका माँगहरुलाई पूरा गर्दछन् भने त्यसता मानिस उपरोक्त दुष्परिणामबाट सुरक्षित तथा स्वर्गका अधिकारी हुनेछन् ।

[2]अर्थात् यो उनका ईमान तथा विश्वासका दृढता हो कि उनले स्वर्गलाई देखेको पनि छैनन्, केवल अल्लाहबाट परोक्षरुपले गरिएको वचनमाथि नै त्यसको प्राप्तिको लागि ईमान तथा अल्लाहको भयको मार्ग अपनाए ।

[3]अर्थात् फरिश्ताहरुले पनि उनीहरुलाई हरप्रकारले सलाम गर्नेछन् तथा स्वर्गमा रहनेवाला आपसमा धेरैभन्दा धेरै सलाम गर्नेछन् ।

[4]इमाम अहमदले यसको व्याख्यामा भनेका छन् कि स्वर्गमा रात्रि तथा दिन हुने छैनन् । केवल प्रकाश नै हुनेछ । हदीसमा छ स्वर्गमा जानेवालाहरुको प्रथम गुटका मुख पूर्णिमाको जुन जस्तै प्रकाशमान हुनेछन्,

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِىْ نُوْرِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

(६३) यो त्यो स्वर्ग हो जसको उत्तराधिकारी हामी आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट उनीहरुलाई बनाउँछौं जो अल्लाहसित तर्सन्छन् ।

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ۖ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

(६४) हामी तिम्रो प्रभुको आदेश बिना दिन सक्दैनौं,[1] हाम्रा अगाडी-पछाडी तथा उनका मध्येका सबै कुराहरु उसैको स्वामित्वमा छन्, तिम्रो प्रभु बिर्सनेवाला छैन ।

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

(६५) आकाशहरु तथा धर्तीको एवं जे-जति उनका मध्येमा छ सबैको प्रभु त्यही हो, तिमी उसैको उपासना गर तथा उसैको आराधना (इबादत) मा अडिग भईहाल । के तिम्रो ज्ञानमा त्यसको समनाम (तथा समान) कोही अन्य पनि छ ।[2]

وَيَقُولُ الْإِنسَانُ أَإِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾

(६६) तथा मनुष्य भन्दछ[3] कि जब म मरिहाल्नेछु त के फेरि जीवित गरी

त्यहाँ उनीहरुलाई न थूक आउनेछ न सिंगान तथा न मूत्र हुनेछ एवं न मल त्याग नै हुनेछ । उनका भाँडा तथा काईयोहरु स्वर्णकै हुनेछन् । उनका शरीर सुगन्धित तथा उनका पसीना कस्तूरी (को जस्तै) सुगन्धित हुनेछ । स्वर्गमा जाने प्रत्येकलाई दुई पत्नीहरु हुनेछन्, उनका कोखको तत्व उनको मासुको पछाडीबाट देखिनेछ, यो उनको सुन्दरता तथा आकर्षणको कारण हुनेछ । उनीहरुमा आपसमा द्वेष तथा वैरभाव हुनेछैन, प्रातः तथा सायंमकाल अल्लाहको प्रशंसा गर्नेछन् । (सहीह बुख़ारी बदऊल ख़लक़ बाब माजाआ फ़ी सिफ़तिल जन्नः व इन्नहा मख़लूकतुन तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नः बाब फ़ी सिफ़ातिल जन्नः व अहलेहा ।)

[1]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले एकपटक जिब्रीलसित अधिक तथा शीघ्र-शीघ्र भेट गर्नुको इच्छा व्यक्त गर्नुभयो जसमाथि यो आयत अवतरित भयो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः मरियम)

[2]अर्थात् छैन, जब त्यसको समतुल्य कोही अन्य छैन त त्यसपछि पूजा पनि कुनै अन्यको मान्य छैन ।

[3]मनुष्यसित तात्पर्य यहाँ साधारण काफ़िर हुन्, जो केयामत घटित हुने तथा मर्नु पश्चात जीवित हुने कुरोमा विश्वास गर्दैनन् ।

निकालिने छु ?[1]

(६७) के यो मनुष्य यति पनि स्मरण राख्दैन कि हामीले उसलाई यसभन्दा पूर्व सृष्टि गऱ्यौं, जबकि त्यो केही पनि थिएन ।[2]

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾

(६८) तिम्रो प्रभुको सौगन्ध ! हामीले उनीहरु तथा शैतानहरुलाई एकत्रित गरी अवश्य नै नरकको चारैतिर घुँडाले टेकेको अवस्थामा उपस्थित गर्नेछौं ।[3]

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

[1]प्रश्न इन्कारको लागि हो । अर्थात् जब म कुहेर माटोमा मिसिनेछु, त मलाई पुनः कसरी नयाँ रुप प्रदान गरिनेछ ? अर्थात् यस्तो सम्भव छैन ।

[2]अल्लाह तआलाले उत्तर दियो कि जब प्रथम पटक बिना कुनै नमूना हामीले मनुष्यलाई पैदा गऱ्यौं, त पुनः पैदा गर्नु हाम्रो लागि किन कठिन हुनेछ ? प्रथम पटक सृष्टि गर्नु कठिन छ अथवा पुनः त्यसलाई सृष्टि गर्नु ? मनुष्य कति बुद्धिहीन (नासमझ) तथा स्वयंलाई बिर्सनाले त्यसलाई अल्लाहले बिर्सिदिएको छ ।

[3] جـثـي (बहुवचन) हो, جاث को, जुन جثا يجثو बाट बनेको छ । جاث घुँडामा घोप्टो परिहाल्नेवालालाई भन्दछन् तथा यो स्थितिवाचक हो । अतः हामी पुनः उनीहरुलाई मात्र होइन बरु ती शैतानहरुलाई पनि जीवित गर्नेछौं, जसले उनीहरुलाई विचलित गरेका थिए अथवा जसका उनीहरुले पूजा गर्दथे । अनि हामी ती सबैलाई यस अवस्थामा नरकका निकट एकत्रित गर्नेछौं कि यो महशर (एकत्रित हुने स्थल) को भयानकता हिसाब-किताबको भयले घुँडामा टेकी बसेका हुनेछन् । हदीस कुद्सीमा छ अल्लाह तआला भन्दछ,"आदमका सन्तान मलाई झुठ्लाउँछ यद्यपि त्यो यसको योग्य छैन । आदमको सन्तान मलाई दुख पुऱ्याउँछ यद्यपि यो त्यसलाई शोभा दिँदैन । त्यसको मलाई झुठ्लाउनु यो हो कि त्यो मेरो विषयमा भन्दछ कि अल्लाह कदापि यसप्रकार हामीलाई पुनः जीवित गर्नेछैन जुनप्रकार उनीहरुलाई पैदा गऱ्यो यद्यपि मेरो लागि प्रथम पटक पैदा गर्नु दोस्रो पटक पैदा गर्नुभन्दा धेरै सरल छैन (अर्थात यदि कठिन छ भने प्रथम पटक पैदा गर्नु छ न कि दोस्रो पटक) तथा त्यसको मलाई दुख पुऱ्याउनु यो छे कि त्यो भन्दछ कि मेरो सन्तान छ, यद्यपि म मात्र एक्लो छु, मेरो कोही साथी छैन, न मैले कसैलाई प्रजनन् गरे न मलाई कसैले जन्म दियो तथा मेरो कोही साझेदार (अंशियार) छैन ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः इख़्लास)

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾

(६९) अनि प्रत्येक समूहबाट हामीले अवश्य नै उनीहरुलाई पृथक गरी उभ्याउने छौं जो अल्लाह दयालुसित निकै अट्टेरीपना गर्दै हिंड्थे ।[1]

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾

(७०) अनि हामी उनीहरुलाई पनि राम्ररी जान्दछौं जो नरकमा प्रवेशका लागि अधिक योग्य छन् ।[2]

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾

(७१) तथा तिमीमध्येबाट प्रत्येक त्यहाँ अवश्य उपस्थित हुनेवाला छ, यो तिम्रो प्रभुको जिम्मामा निश्चित निर्णय हो ।

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

(७२) अनि हामी परहेजगारहरुलाई बचाउनेछौं तथा अवज्ञा गर्नेहरुलाई त्यसैमा घुँडा टेकि लडेको अवस्थामा छाडिदिनेछौं ।[3]

---

[1] عتيا पनि عتا يعتو बाट عات को बहुवचन हो । यसको अर्थ हो अत्याधिक दुष्ट तथा अत्याचारी । अर्थ यो हो कि प्रत्येक विचलनमा परेको गुटका प्रमुख उद्दण्ड एवं नेताहरुलाई हामीले अलग पार्नेछौं तथा उनीहरुलाई एकत्रित गरी नरकमा फ्याँकिदिन्छौं, किनकि यी नेता अन्य नरकमा जानेवालाहरुको तुलनामा दण्ड तथा यातनाका अधिकारी छन् जस्तो कि अर्को आयतमा आउनेवाला छ ।

[2] صليا सुनिएको धातु हो صلى तथा يصلى को, अर्थ प्रवेश गर्नु हो । अर्थात् नरकमा प्रवेश गर्ने तथा त्यसमा भस्म हुनेको को सबभन्दा धेरै अधिकारी छन्, हामी उनीहरुलाई राम्ररी जान्दछौं ।

[3] यसको व्याख्या सहीह हदीसहरुमा यसप्रकार वर्णित छ कि नरकमाथि एउटा पुल बनाइनेछ, जसमाथिबाट प्रत्येक ईमानवाला तथा काफ़िरलाई गुज्रनु पर्नेछ । ईमानवाला आ-आफ्ना कर्मका अनुसार छिटो अथवा ढिलो गुज्रिहाल्ने छन्, केही त आँखा चिम्लँदा, केही बिजुली तथा वायुको जस्तै, केही पंक्षीहरुको जस्तै तथा केही राम्रा घोडा सवारीहरुको जस्तै पार गर्नेछन्, यसैप्रकार केही पूर्ण सुरक्षित, केही घायल भएपनि पुल पार गर्नेछन्, केही नरकमा खसिहाल्नेछन् जसलाई पछि सिफारिसद्वारा निकालिनेछ । परन्तु काफ़िर त्यस पुललाई पार गर्न सफल हुने छैनन् तथा नरकमा खसिहाल्नेछन् । यसको समर्थन त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा चर्चित छ कि "जसका तीन सन्तानहरु बाल्यवस्थामा मरेका हुनेछन् त्यसलाई अग्निले छुने छैन, परन्तु प्रतिज्ञाको प्राप्तिको लागि" (सहीह बुख़ारी किताबुल

(७३) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा ज्योर्तिमय आयतहरु पढिन्छन् त काफ़िर मुसलमानहरुसित भन्दछन् (भन) हामी तिमी दुबै समूहहरुमा कसको मान धेरै छ तथा कसको बैठक (सभा) शोभनीय छ ?[1]

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾

(७४) तथा हामी त उनीहरुभन्दा पूर्व धेरै समुदायहरुलाई ध्वस्त गरिसकेका छौं, जो संसाधन तथा मान सम्मानमा[2] यिनीहरुभन्दा कैयौं गुना अधिक थिए ।

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا وَرِئْيًا ﴿٧٤﴾

(७५) भनिदिनुस् कि जो मार्ग-विचलनमा हुन्छ, अल्लाह दयालु त्यसलाई धेरै लामो अवसर दिन्छ, यहाँसम्मकि उनीहरु ती वस्तुहरुलाई हेरून् जसको वाचा गरिन्छन्, अर्थात प्रकोप अथवा केयामतलाई, त्यस समय उनीहरुलाई

قُلْ مَن كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَٰنُ مَدًّا ۚ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ

जनायेज तथा सहीह मुस्लिम किताबुल विर्रे) यो प्रतिज्ञा त्यही हो जसलाई यस आयतमा حتما مقضيا (निश्चित निर्णय) भनिएको छ । अर्थात् यो घटित हुनु नरकमा पुलबाट गुज्रनुसम्म मात्र सीमित हुनेछ । (विस्तृत जानकारीको लागि हेर्नुस् इब्ने कसीर तथा ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]अर्थात् कुरआनको आमन्त्रणको तुलना यी मक्काका काफ़िर, निर्धन मुसलमान तथा कुरैशको धनवानहरु तथा उनका सभा एवं घरहरुसित गर्दछन् कि मुसलमानहरुमा अम्मार बिन यासिर, बेलाल, सुहैब जस्ता निर्धन मानिसहरु छन् । उनका परामर्श गृह अर्कम (सहाबाका नाम) का घर नै रहे । जबकि काफ़िरहरुमा अबूजहल, नजर बिन हारिस उतबा, शैबा जस्ता धनवान छन् तथा उनका भव्य भवन एवं घर छन्, उनका सभाको स्थान दारून्नदवह अत्याधिक भव्य छ ।

[2]अल्लाह तआलाले आदेश गऱ्यो, संसारका यी कुराहरु यस्ता छैनन् कि उनीमाथि गर्व गरियोस्, अथवा उनलाई देखेर सत्य तथा असत्यमध्ये निर्णय गरियोस् । यी कुराहरु तिमीभन्दा पूर्वका समुदायसित थिए, परन्तु सत्यलाई झुठ्लाउनुका कारण उनलाई नाश गरियो । दुनियाँका यी धन तथा साधन उनीहरुलाई अल्लाहका प्रकोपबाट बचाउन सकेनन् ।

شَرٌّ مَّكَانًا وَّاَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾

राम्ररी ज्ञात भइहाल्नेछ कि को नराम्रो पदवाला छ तथा कसको जत्था (समूह) कमजोर छ ।[1]

وَيَزِيْدُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اهْتَدَوْا هُدًى ۭ وَالْبٰقِيٰتُ الصّٰلِحٰتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَّخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

(७६) तथा मार्गदर्शन प्राप्त गरिएका मानिसहरुको मार्गदर्शनमा अल्लाह झन् बृद्धि गर्दछ ।[2] तथा शेष रहनेवाला पुण्य तिम्रो प्रभुका निकट प्रतिफलका अनुरुप तथा परिणामका अनुरुप अति उत्तम छन् ।[3]

اَفَرَءَيْتَ الَّذِيْ كَفَرَ بِاٰيٰتِنَا وَقَالَ لَاُوْتَيَنَّ مَالًا وَّوَلَدًا ﴿٧٧﴾

(७७) के तिमीले त्यसलाई पनि देख्यौ जसले हाम्रा आयतहरुमा अविश्वास गऱ्यो तथा भन्यो कि मलाई त धन तथा सन्तान त अवश्य नै दिइनेछ ।

اَطَّلَعَ الْغَيْبَ اَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾

(७८) के त्यो परोक्षको ज्ञान राख्दछ अथवा अल्लाहसित कुनै वचन लिइसकेको छ ?

كَلَّا ۭ سَنَكْتُبُ مَا يَقُوْلُ وَنَمُدُّ لَهٗ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾

(७९) कदापि होइन यो जे-जति भनिराखेको छ, हामी त्यसलाई अवश्य लेख्नेछौं, तथा त्यसका लागि यातना बढाउँदै जानेछौं ।

[1]यसका अतिरिक्त यी वस्तुहरु कुमार्गी तथा काफिरहरु (अधर्मीहरु) लाई अवसर प्रदान गर्नको निम्ति पनि प्राप्त हुन्छ, यसकारण यसको कुनै प्रमाणिकता छैन । मूलरुपले राम्रो तथा नराम्रो बारे त्यसबेला थाहा हुनेछ जब कर्म गर्नुको अवसर समाप्त हुनेछ तथा अल्लाहको प्रकोपले उनीहरुलाई आई घेर्नेछ अथवा क़्यामत आउनेछ । तर त्यसबेलाको ज्ञान कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन किनभने त्यहाँ क्षतिपूर्ति तथा सुधार गर्नुको कुनै मार्ग हुनेछैन ।

[2]यसमा एउटा अन्य नियमको वर्णन छ कि जुनप्रकारले कुर्आनबाट, जसका हृदयहरुमा कुफ्र तथा मिश्रणवादको रोग छ, उनको दुर्भाग्य तथा कुमार्गतामा अधिकता हुन्छ, त्यसैप्रकार ईमानवालाहरुका हृदयमा ईमान तथा मार्गदर्शनमा दृढता आउँछ ।

[3]यसमा निर्धन मुसलमानहरुलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि काफ़िर तथा मूर्तिपूजक जुन धन तथा साधनमा गर्व गर्दछन्, ती सबै विनाशशील छन् तथा तिमी जुन पुण्यका काम गर्दछौ, ती स्थाई रहनेवाला छन्, जसका पुण्य तथा प्रतिफल तिमीलाई तिम्रा प्रभुका सदनमा प्राप्त हुनेछन् तथा त्यसको उत्तम बदला तथा लाभ तिमीतिर फर्कने छ ।

وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝٨٠

(८०) तथा यो जुन वस्तुहरुको विषयमा भनिराखेको छ, त्यसलाई हामीले उसको पश्चात लिनेछौं । तथा त्यो एक्लै हाम्रो समक्ष उपस्थित हुनेछ ।[1]

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۝٨١

(८१) उनीहरुले अल्लाहका अतिरिक्त अन्य देवता बनाएका छन् ताकि उनीहरु उनका लागि शक्तिका कारण बनून् ।

كَلَّا ۚ سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۝٨٢

(८२) तर यस्तो कहिल्यै हुनेछैन, उनी त उनीहरुका पूजाबाट इन्कार गर्नेछन्, तथा उनका विरोधी बन्नेछन् ।[2]

[1]यी आयतहरु अवतरित हुनका कारणमा भनिएको छ कि आदरणीय अम्र बिन अल-आसका पिता आस बिन वायल, जो इस्लामको घोर विरोधी थियो । त्यसमाथि आदरणीय ख़बाब बिन अरतको ऋण थियो, जो कामीको काम गर्थ्यो । आदरणीय ख़बाबले त्यसबाट आफ्नो धनको माँग गरे त उसले भन्यो कि जबसम्म तिमी मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सँग कुफ्र गर्दैनौ, म तिमीलाई तिम्रो धन दिनेछैन । उनले भने कि यो काम त तिमी मरेर पुन: जीवित भएर आए पनि म गर्नेछैन । उसले भन्यो कि त्यसपछि यस्तै नै ठीक छ, जब मलाई मर्नु पश्चात पुन: उठाइनेछ तथा त्यहाँ पनि मलाई धन तथा सन्तान प्रदान गरिनेछ त्यतिखेर म त्यहाँ यो धन चुक्ता गर्नेछु । (सहीह बुख़ारी, किताबुल बुयूअ, बाब ज़िकुल कैन वल हद्दाद, व तफ़सीर सूर: मरियम, सहीह मुस्लिम सिफ़तुल कियाम:, बाब सोवालिल यहूद अनिर् रुह) अल्लाह तआलाको हुकूम भयो कि यो जुन दावी गरिराखेको छ, के उसित परोक्षको ज्ञान छ कि त्यहाँ पनि यससित धन तथा सन्तान हुनेछन् ? अथवा अल्लाहसित उसको कुनै सन्धि छ ? यस्तो कदापि छैन । यस्तो केवल मनगढन्त तथा अल्लाहको उपहास गर्नु हो, यो जुन धन तथा सन्तानको कुरा गरिराखेको छ, उसको स्वामी त हामी हौं अर्थात् मर्नुका उपरान्त नै उनीबाट उसको सम्बन्ध समाप्त हुनेछ तथा हाम्रा सदनमा यो एक्लै आउनेछ, न धन साथ हुनेछ न सन्तान एवं न कुनै अन्य जत्था । परन्तु यातना हुनेछ, जुन उसका लागि तथा उजस्ता अन्यका लागि बढाउँदै जानेछौं ।

[2] عزا को अर्थ हो कि यी देवता उनका लागि सम्मानका कारण तथा सहायक हुनेछन् तथा ضدا को अर्थ हो, शत्रु, झुठ्लाउनेवाला तथा उनका विरुद्ध अरुहरुको सहायता गर्नेवाला । अर्थात् देवता उनका विचारका विपरीत उनका पक्षधर

(८३) के तिमीले देखेनौं कि हामी काफिरहरुको पासमा शैतानहरुलाई पठाउँछौं, जो उनीहरुलाई निकै उक्साउँछन् ।[1]	أَلَمْ تَرَ أَنَّآ أَرْسَلْنَا ٱلشَّيَٰطِينَ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾
(८४) तिमी उनीहरुको विषयमा शीघ्रता नगर, हामी त स्वयं नै यिनका समयका गणना गरिराखेका छौं ।[2]	فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾
(८५) जुन दिन हामीले जितेन्द्रहरु (परहेजगारहरु) लाई अल्लाह दयालुका अतिथि बनाएर एकत्रित गर्नेछौं ।	يَوْمَ نَحْشُرُ ٱلْمُتَّقِينَ إِلَى ٱلرَّحْمَٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾
(८६) तथा पापीहरुलाई (अत्याधिक तिर्खाको अवस्थामा) नरकतिर धपाइ लग्नेछौं ।[3]	وَنَسُوقُ ٱلْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾
(८७) कसैलाई सिफारिश (अभिस्तावना) को अधिकार हुनेछैन तिनीहरुबाहेक जसले	لَّا يَمْلِكُونَ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَنِ ٱتَّخَذَ

हुनुको सट्टा उनका शत्रु, उनलाई झुठ्लाउनेवाला तथा उनका विरुद्ध हुनेछन् ।

[1]अर्थात् विचलित पार्दछन् तथा अवज्ञातिर तानेर लग्छन् ।

[2]तर जब त्यो अवसर समाप्त भइहाल्नेछ, त अल्लाहका प्रकोपका भोगी बन्नेछन् । तपाईंलाई हतार गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[3] وفـد बहुवचन हो وافد को जस्तै ركب बहुवचन हो راكب को अर्थ यो हो कि उनीहरुलाई ऊँट, तथा घोडाहरुमा सवार गराई अति सम्मान तथा आदरका साथ स्वर्गतिर लगिनेछ । وردا को अर्थ हो तिर्खाएका । यिनका विपरीत अपराधीहरुलाई भोको र तिर्खाएको अवस्थामा नरकमा धपाइनेछ ।

عِندَ الرَّحۡمَٰنِ عَهۡدًا ۝٨٧

अल्लाह तआ़लातिरबाट कुनै वचन लिएका छन् ।[1]

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحۡمَٰنُ وَلَدًا ۝٨٨

(८८) तथा उनको कथन त यो छ कि अल्लाह दयालुले पनि सन्तान बनाएको छ ।

لَّقَدۡ جِئۡتُمۡ شَيۡـًٔا إِدًّا ۝٨٩

(८९) निःसन्देह तिमी निकै नराम्रो तथा ठूलो कुरो रचेर ल्याएका छौ ।

تَكَادُ السَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ مِنۡهُ وَتَنشَقُّ الۡأَرۡضُ وَتَخِرُّ الۡجِبَالُ هَدًّا ۝٩٠

(९०) निकट छ कि यस कथनको कारण आकाश फाटिहालून् तथा धर्तीमा चिरा परिहालोस् तथा पर्वत टुक्रा-टुक्रा भईहालून् ।

أَن دَعَوۡا لِلرَّحۡمَٰنِ وَلَدًا ۝٩١

(९१) कि उनीहरु दयालुका सन्तान सिद्ध गर्न बसेका छन् ।[2]

وَمَا يَنۢبَغِي لِلرَّحۡمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝٩٢

(९२) तथा दयालुलाई यो शोभा छैन कि त्यो सन्तान राखोस् ।

إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَٰوَٰتِ وَالۡأَرۡضِ إِلَّآ ءَاتِي الرَّحۡمَٰنِ عَبۡدًا ۝٩٣

(९३) आकाशहरु तथा धर्तीमा जे-जति पनि छन् सबै अल्लाहका दास बनेर नै आउनेवाला छन् ।[3]

لَّقَدۡ أَحۡصَىٰهُمۡ وَعَدَّهُمۡ عَدًّا ۝٩٤

(९४) ती सबैलाई उसले घेरेको छ तथा सबैको

[1]वचन एवं कथन (सन्धि) को अर्थ ईमान तथा अल्लाहको भय हो । अर्थात् ईमानवाला तथा अल्लाहसित भय राख्ने मध्येबाट जसलाई अल्लाह सिफारिश गर्न आज्ञा दिन्छ, तिनै सिफारिश गर्नेछन्, उनका अतिरिक्त कसैलाई सिफारिश गर्नुको आज्ञा पनि हुनेछैन ।

[2]إدا को अर्थ भयानक कुरा तथा داهية (ठूलो कुरो तथा ठूलै कठिनाई) का हुन् । यो विषय पहिले पनि गुज्रिसकेको छ कि अल्लाहको सन्तान भन्नु यति ठूलो अपराध हो कि यसबाट आकाश तथा धर्ती फाट्न सक्छन् तथा पर्वत टुक्रा-टुक्रा हुनसक्छन् ।

[3]जब सबै अल्लाहका दास तथा त्यसका भक्त हुन् त फेरि उसलाई सन्तानको के आवश्यकता छ ? तथा त्यो योग्य पनि छैन ।

पूर्णतः गणना पनि गरिसकेको छ ।[1]

(९५) यी सबै केयामतका दिन एक्लो उसको समक्ष उपस्थित हुनेवाला छन् ।[2]

وَكُلُّهُمْ اٰتِيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

(९६) निःसन्देह जो ईमान ल्याएका छन् तथा जसले सदाचार गरेका छन्, उनका लागि अल्लाह दयालु प्रेम उत्पन्न गरिदिनेछ ।

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

(९७) हामीले (कुर्आनलाई) तिम्रो भाषामा अति सजिलो बनाइदिएका छौं[4] ताकि तिमी त्यसद्वारा

فَاِنَّمَا يَسَّرْنٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ

[1]अर्थात् आदमदेखि लिएर केयामतको बिहानीसम्म जति पनि मानव तथा दानव छन्, सबैको उसले गणना गरिसकेको छ, सबै उसको अधीन तथा पकडमा छन्, कोही त्यसबाट लुकेर बस्न सक्दैन ।

[2]अर्थात् कोही कसैको सहायक हुनेछैन । न धन नै त्यहाँ कुनै काम आउने छ ।

﴿ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَّلَا بَنُوْنَ ﴾

"त्यस दिन न धन लाभ दिनेछ, न पुत्र ।" (सूरः अल-शुअरा-८८)

प्रत्येक व्यक्तिलाई एक्लो आ-आफ्नो हिसाब दिनुपर्नेछ तथा जसका विषयमा मुनष्य संसारमा यो ठान्दछ कि यिनी मेरा पक्षधर तथा सहायक हुनेछन्, त्यहाँ सबै गुमिनेछन् । कोही कसैको सहायताका लागि उपस्थित हुनेछैन ।

[3]अर्थात् संसारमा मानिसहरुका हृदयमा त्यसका पुण्य तथा पवित्रताका कारण प्रेम उत्पन्न गरिदिनेछ । जस्तो कि हदीसमा भनिएको छ, "जब अल्लाह तआ़ला कुनै (पुण्य गर्नेवाला) भक्तलाई आफ्नो प्रिय बनाउँदछ त अल्लाह जिब्रीललाई भन्दछ, म अमूक भक्तसित प्रेम गर्दछु, तिमी पनि त्यससित प्रेम गर, त जिब्रील पनि उससित प्रेम गर्न प्रारम्भ गरिदिन्छ । त्यसपछि जिब्रील आकाशमा उद्घोषणा गर्दछन् कि अल्लाह तआ़ला अमूक व्यक्तिसँग प्रेम गर्दछ, त सबै आकाशवाला पनि यससित प्रेम गर्न थाल्दछन्, अनि धर्तीमा उसको लागि सम्मान तथा आदर सुनिश्चित गरिन्छ ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल अदब बाबुल मक़्ति मिनल्लाह ताअ़ला)

[4]कुर्आनलाई सरल गर्नुको अर्थ यस भाषामा अवतरित गर्न जसलाई पैग़म्बर जान्दथ्यो अर्थात् अरबी भाषामा । अनि यसको विषय खुला भएको, स्पष्ट एवं सफा हुनु हो ।

الْمُتَّقِيْنَ وَ تُنْذِرَ بِهٖ قَوْمًا لُّدًّا ﴿۹۷﴾	परहेज़गारहरू (सदाचारीहरू) लाई शुभ-सूचना देउ तथा झगडालु मानिसहरूलाई[1] सतर्क गरिदेउ ।
وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ ؕ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِّنْ اَحَدٍ اَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿۹۸﴾	(९८) तथा हामीले यसभन्दा पूर्व धेरै समूह ध्वस्त गरिदिएका छौं, के उनीहरूमध्ये एउटाको पनि चाल पाउँछौ अथवा उनको आवाजको मसिनो स्वर पनि तिम्रो कानमा पर्दछ ।[2]
سُوْرَةُ طٰهٰ	सूरतु ताहा-२०
	सूरः ताहा* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसका १३५ आयत तथा ८ रूकूअ छन् ।
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ	शुरू गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु तथा कृपालु छ ।
طٰهٰ ﴿۱﴾	(१) ता.हा.
مَاۤ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ لِتَشْقٰۤى ﴿۲﴾	(२) हामीले यस कुरआनलाई तिमीमाथि यसकारण अवतरित गरेनौं कि के तिमी अप्ठ्यारोमा पर ।[3]

[1] لد बहुवचन हो ألد को जसको अर्थ झगडालु हो । तात्पर्य काफ़िर तथा मूर्तिपूजक हुन् ।

[2] संवेदनको अर्थ हो الإدراك بـالحس ज्ञानेन्द्रियहरूद्वारा ज्ञान गर्नु । अर्थात् के तिमी उनलाई आँखाले देख्न सक्छौ अथवा हातले छुन सक्छौ ? प्रश्न इन्कारको लागि हो । अर्थात् उनको अस्तित्व नै संसारमा छैन कि तिमी उनलाई देख्न अथवा छुन सक । ركز मसिनो स्वरलाई भन्दछन् अथवा उनको मसिनो स्वर नै पनि तिमीलाई कहींबाट सुनियोस् ।

*आदरणीय उमरबाट इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नुका विभिन्न कारण वर्णन गरिएका छन् । केही ऐतिहासिक कथनहरूमा आफ्नी दिदी तथा भिनाजूको घरमा सूरः ताहा सुन्न तथा त्यसबाट प्रभावित हुनु पनि वर्णित छ । (फ़तहुल क़दीर)

[3] यसको अर्थ यो हो कि हामीले कुरआनलाई यसकारण अवतरित गरेनौं कि तिमी उनीहरूद्वारा कुफ्र (अविश्वास) मा एवं उनीबाट ईमान नल्याउने कुरामा चिन्तित भई आफूलाई दुखमा पार, बरू हामीले त कुरआनाई शिक्षा तथा चेतावनीको लागि उतारेका छौं ताकि प्रत्येक मनुष्यका हृदयमा हाम्रो एकेश्वरवादको जुन

إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ③

(३) बरु त्यसको शिक्षाको निम्ति जो अल्लाहसँग तर्सन्छ ।

تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى ④

(४) यसको अवतरण त्यसको तर्फबाट जसले धर्तीलाई तथा उच्च आकाशहरूलाई सृष्टि गरेको छ ।

الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ⑤

(५) जो दयालु छ, अर्श (सिंहासन) मा स्थिर छ ।[1]

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ ⑥

(६) जसको स्वामित्व आकाशहरू तथा धर्ती एवं यिनका मध्ये तथा धर्तीको सतहदेखि मुनि प्रत्येक वस्तुमाथि छ ।[2]

وَإِن تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ⑦

(७) यदि तिमी पुकारले भन्छौ त त्यो प्रत्येक गुप्त, बरु गुप्त भन्दा गुप्त कुरोलाई राम्ररी जान्दछ ।[3]

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ

(८) त्यही अल्लाह हो जसको अतिरिक्त कोही

भावना लुकेको छ, स्पष्ट तथा प्रकट होस् । अतः यहाँ شقاء खेद एवं थकानको अर्थमा छ अर्थात् दुख एवं थकावट ।

[1]विना कुनै सीमा निर्धारण तथा अवस्थाको वर्णन, जुनप्रकार उसको महिमाको योग्य छ अर्थात् अल्लाह तआला अर्शमा स्थिर छ, तर कुन प्रकार तथा कसरी ? यसबारे कोही पनि जान्दैन ।

[2] الثرى को अर्थ धर्तीको सबभन्दा तल्लो तह अर्थात पाताल ।

[3]अर्थात् अल्लाहको स्मरण अथवा उसित प्रार्थना उच्च स्वरमा गर्नुको आवश्यकता छैन, यसकारण कि त्यो त लुकेको तथा अत्यन्त गोप्य कुरोलाई पनि जान्दछ अथवा أخفى को अर्थ हो कि अल्लाह त ती कुराहरूलाई पनि जान्दछ जसलाई उसले भाग्यमा लेखिदिएको छ, तर अझैसम्म मानिसहरूबाट लुकाएको छ । अर्थात् केयामतसम्म घटित हुने घटनाहरूको उसलाई ज्ञान छ ।

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ⑧

सत्य पूज्य छैन, उत्तम नाम उसैका छन् ।[1]

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ⑨

(९) के तिमीलाई मूसाको घटना पनि ज्ञात छ ?

إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ⑩

(१०) जबकि उसले आगो देखेर आफ्ना परिवारवालाहरूसित भन्यो कि एकछिन पर्ख मैले आगो देखिराखेको छु । अधिक सम्भव छ कि म त्यसको आगोको डल्लो तिम्रो पासमा ल्याऊ अथवा आगोको पासबाट मार्गको सूचना पाउँ ।[2]

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ ⑪

(११) जब उनीहरू त्यहाँ पुगे त आकाशवाणी भयो[3] कि हे मूसा !

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ

(१२) नि:सन्देह म नै तिम्रो प्रभु हूँ, तिमी आफ्नो जुत्ता

[1]अर्थात् पूज्य पनि त्यही छ जो उपरोक्त गुणहरूबाट सुशोभित छ तथा उत्तम नाम पनि उसैका छन् जसबाट त्यो पुकारिन्छ । न आराध्य उसका अतिरिक्त कोही अन्य छ तथा न उसका जस्ता नाम पनि कसैका छन् । अत: उसको आज्ञा पालन गरियोस् ताकि मनुष्य जब उसको दरबारमा फर्कि जाँदा त्यहाँ लज्जित नहोस्, बरु उसको कृपाले प्रसन्न तथा प्रफुल्लित होस् तथा उसको प्रसन्नताबाट सफल होस्।

[2]यो त्यस समयको घटना हो जब मूसा मदयनबाट आफ्नी पत्नीलाई लिएर (जुन एक कथनका अनुसार आदरणीय शोएबकी सुपुत्री थिइन्) आफ्नी मातातिर फर्केर गइराखेका थिए, अँध्यारो रात थियो तथा मार्ग पनि अज्ञात थियो । तथा केही व्याख्याकारहरूका अनुसार उनको पत्नीको प्रसवको समय निकट थियो तथा उनलाई गर्मीको आवश्यकता थियो अथवा शीतको कारण गर्मीको आवश्यकता परेको हुनसक्छ । यतिखेरै उनलाई टाढाबाट आगोका ज्वाला प्रज्वलित भईराखेका देखिए । घरवालाहरूसित अर्थात पत्नीसित (अथवा केही व्याख्याकार भन्दछन् कि सेवक तथा बालक पनि थियो यसकारण बहुवचन शब्दको प्रयोग गरे) भने तिमी यहीं पर्ख ! सम्भवत: म आगोको कुनै टुकडा (ज्वाला) त्यहाँबाट सँगै ल्याऊ अथवा कमसेकम त्यहाँबाट मार्गको संकेत मिलोस् ।

[3]मूसा जब अग्नि भएको स्थानमा पुगे त त्यहाँ एउटा वृक्षबाट (जस्तो कि सूर: क़सस-३० मा विस्तारपूर्वक छ) आवाज आयो ।

بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

फुकाइदेउ[1] किनभने तिमी पवित्र मैदान 'तोवा'[2] मा छौ ।

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٣﴾

(१३) तथा मैले तिमीलाई मनोनित गरिहालेको छु,[3] अब जुन प्रकाशना (वह्य) गरिनेछ त्यसलाई ध्यानपूर्वक सुन ।

إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾

(१४) नि:सन्देह म नै अल्लाह हूँ, मेरो अतिरिक्त इबादत (पूजा) योग्य अन्य कोही छैन, यसकारण तिमी मेरै इबादत गर ।[4] तथा मेरो स्मरणका निम्ति नमाज़को स्थापना गर ।[5]

---

[1]जुत्ता फुकाउने आदेश यसकारण दियो कि यसमा विनम्रताको प्रदर्शन तथा आदर एवं सम्मानको पक्ष अधिक छ, केही व्याख्याकारहरू भन्दछन् कि ती यस्ता गधाहरुको छालाबाट बनाइएका थिए, जुन रङ्गिएको थिएन । किनभने जनावरको छाला रङ्गे पश्चात नै पवित्र हुन्छ, तर यो कथन सत्य प्रतीत हुँदैन । रङ्गाइ विना जुत्ता कसरी बन्न सक्दछ ? अथवा घाटी (बेंसी) को पवित्रता त्यसको कारण थियो, जस्तो कि कुरआनका शब्दहरूबाट स्पष्ट छ । तैपनि यसका दुई पक्ष छन् । यो आदेश घाटीको सम्मानको लागि थियो अथवा यसकारण कि घाटीको पवित्रताको प्रभाव बाङ्गो खुट्टा भएको अवस्थामा मूसामा अधिक संचित होस् ।

[2] طوى (तोवा) घाटीको नाम हो, (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् नबूअत एवं रिसालत तथा परस्पर कुरा गर्नको लागि ।

[4]अर्थात् धार्मिक दायित्वमा यो सर्वप्रथम तथा सबभन्दा महत्वपूर्ण आदेश हो जसको दायित्व प्रत्येक मनुष्यमाथि छ । यसको अतिरिक्त जब पूज्य हुनुको अधिकारी पनि त्यही छ भने आराधना (इबादत) को अधिकार पनि केवल उसैको छ ।

[5]इबादत पश्चात नमाज़को विशेषरूपले आदेश दियो । यद्यपि इबादतमा नमाज़ पनि सम्मिलित थियो, ताकि त्यसको त्यो महत्व स्पष्ट होस् जस्तो कि त्यसको छ । لذكري (लेजिकरी) को एउटा अर्थ यो हो कि तिमी मलाई स्मरण गर, यसकारण कि याद गर्नुको विधि इबादत हो र इबादतहरूमा नमाज़लाई विशेष महत्व तथा श्रेष्ठता प्राप्त छ । दोस्रो भावार्थ यो हो कि जहिलपनि म तिमीलाई याद आउँछु नमाज़ पढ अर्थात् यदि कुनै समय आलस्य, भूल अथवा निद्राको प्रभावको कारण यस्तो परिस्थिति उत्पन्न हुन्छ त त्यसबाट निस्कँदा तथा मेरो स्मरण आउनासाथ नमाज़ पढ । जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको वाणी छ :

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾

(१५) केयामत अवश्य आउनेछ, जसलाई म गुप्त राख्न चाहन्छु ताकि प्रत्येक व्यक्तिलाई उनले गरेका प्रयासको पर्याप्त प्रतिफल दिइयोस् ।

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

(१६) त अब यसको विश्वासबाट तिमीलाई यस्तो व्यक्ति रोकि नदेओस्, जो यसमा ईमान (विश्वास) राख्दैन तथा आफ्ना इच्छाहरूको पछि लागेको छ, अन्यथा तिमी नाश भइहाल्नेछौ ।[1]

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَىٰ ﴿١٧﴾

(१७) हे मूसा ! तिम्रो दाहिने हातमा के छ ?

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾

(१८) उत्तर दिए कि यो मेरो लठ्ठी हो, जसमा म टेक्छु तथा जसबाट म आफ्ना बाखाहरूका निम्ति पातहरू झार्छु । अन्य पनि यसमा मलाई अत्याधिक लाभ छन् ।

قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَىٰ ﴿١٩﴾

(१९) भन्यो कि हे मूसा ! त्यसलाई (हातबाट) तल गरिदेउ ।

فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾

(२०) झर्ने बित्तिकै सर्प बनेर दगुर्न थाल्यो ।

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿٢١﴾

(२१) भन्यो कि निर्भय भई नतर्सी त्यसलाई समात, हामीले त्यसलाई त्यसै पूर्ववत रूपमा पुनः ल्याइदिनेछौं ।[2]

"जो बिना नमाज़ सुत्छ, अथवा बिर्सन्छ त त्यसको प्रायश्चित यही छ कि जतिखेर पनि उसलाई याद आउँछ पढिहालोस् ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल मवाक़ीत, बाब मन नसेय सलातन फल योसल्ले एज़ा ज़करहा तथा सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद बाब क़जायिस्सलातिल फ़ाएता)

[1]यसकारण कि आख़िरतमा विश्वास गर्नाले अथवा त्यसको स्मरण एवं ध्यानले विमुख हुनु दुबै कुराहरू विनाशका कारण हुन् ।

[2]यो आदरणीय मूसालाई चमत्कार प्रदान गरियो जुन 'मूसाको छडी' को नामले प्रसिद्ध छ ।

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा आफ्नो हात आफ्नो काखीमा हाल, त त्यो सेतो प्रकाशमान हुँदै निस्कनेछ । परन्तु बिना कुनै दोष तथा रोग[1] यो दोस्रो चमत्कार हो ।

لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾

(२३) यो यसकारण कि हामी तिमीलाई आ-आफ्ना ठूला-ठूला निशानीहरू देखाउन चाहन्छौं ।

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

(२४) अब तिमी फ़िरऔनतिर जाउ, त्यसले ठूलो विद्रोह मच्चाएको छ ।[2]

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

(२५) (मूसाले) भने कि हे मेरा प्रभु ! मेरो छाती मेरो लागि खोलिदेउ ।

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾

(२६) तथा मेरो कार्यलाई मेरो निम्ति सरल बनाइदेउ ।

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾

(२७) तथा मेरो जिभ्रोको गाँठो खोलिदेउ ।

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾

(२८) ताकि मानिसहरू कुरो राम्ररी बुझ्न सकून् ।

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾

(२९) तथा मेरो मन्त्री मेरै परिवार मध्येबाट बनाइदेउ ।

[1]बिना दोष तथा रोगको अर्थ यो हो कि हात यसप्रकार श्वेत (सेतो) एवं चम्किलो भई निस्कनु, कुनै रोगको कारण होइन जस्तो कि कुष्ट रोगीको छाला सेतो हुन्छ । वरु यो दोस्रो चमत्कार हो, जो हामी तिमीलाई प्रदान गरिराखेका छौं । जस्तो कि अन्य स्थानमा छ ।

﴿ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ﴾

"त यी दुई निशानीहरू हुन् तेरो प्रभुको तर्फबाट, फ़िरऔन तथा त्यसका प्रमुखहरूका लागि ।" (सूर: क़सस-३२)

[2]फ़िरऔनको चर्चा यसकारण गऱ्यो कि उसले आदरणीय मूसाको समुदाय इस्राईलको सन्तानलाई दास बनाएर राखेको थियो तथा त्यसमाथि विभिन्न प्रकारका अत्याचार गर्दथ्यो । यसको अतिरिक्त त्यसको क्रुरता एवं अत्याचार अत्याधिक बढिसकेको थियो । यहाँसम्मकि त्यसले दावी गर्न थालेको थियो ﴿ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴾ (अना रब्बोकूमुल आला) "म तिम्रो उच्चतम प्रभु हूँ ।"

(३०) (अर्थात्) मेरो भाइ हारुनलाई ।	هٰرُوْنَ اَخِی ﴿۳۰﴾
(३१) तिमी त्यसद्वारा मेरो कम्मरलाई मजबूत गर ।	اشْدُدْ بِهٖۤ اَزْرِیْ ﴿۳۱﴾
(३२) तथा त्यसलाई मेरो सहायक नियुक्त गर ।[1]	وَ اَشْرِكْهُ فِیْۤ اَمْرِیْ ﴿۳۲﴾
(३३) ताकि हामी दुबै अत्याधिक तिम्रो प्रशंसाको वर्णन गरौं ।	كَیْ نُسَبِّحَكَ كَثِیْرًا ﴿۳۳﴾
(३४) तथा अत्याधिक तिम्रो स्मरण गरौं ।[2]	وَّ نَذْكُرَكَ كَثِیْرًا ﴿۳۴﴾
(३५) निःसन्देह तिमी हामीलाई राम्रो प्रकारले	اِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِیْرًا ﴿۳۵﴾

[1]भन्दछन् कि मूसाको जब फ़िरऔनको राजभवनमा पालन भइराखेको थियो, तब खजूर अथवा मोतीहरूको सट्टा आगोको डल्लो मुखमा राखेका थिए, जसबाट उनको जिभ्रो पोलिएको थियो तथा त्यसमा केही भक-भकाउनेपना आएको थियो। (इब्ने कसीर) जब अल्लाह तआलाको आदेश भयो कि फिरऔनका पासमा गई मेरो सन्देश पुऱ्याउ, तब आदरणीय मूसाको मनमा दुईटा कुरा आए, एक त यो कि त्यो बडो उग्र एवं घमण्डी राजा छ, बरु प्रभु हुने कुरोको दावी गर्दछ। अर्को यो कि मूसाको हातबाट त्यसको समुदायको एउटा मान्छेको हत्या भएको थियो जसका कारण मूसा अलैहिस्सलामलाई आफ्नो प्राण रक्षाको लागि त्यहाँबाट भाग्नु परेको थियो। अर्थात् एक त फ़िरऔनको ठूलो तथा बलवन्त हुने कुरोको भय तथा दोस्रो आफ्ना हातबाट भएको घटनाको भय तथा तेस्रो अन्य कुरा आफ्ना जिभ्रोमा भक-भकेपना। आदरणीय मूसाले प्रार्थना गरे कि हे अल्लाह ! मेरो हृदय खोलिदेउ ताकि म रिसालतको बोझ उठाउन सकूँ, मेरा कार्यलाई सरल बनाइदेउ अर्थात् जुन कार्य मलाई दिइएको छ, त्यसमा मेरो सहायता गर तथा मेरो जिभ्रोको गाँठो खोलिदेउ जसबाट म फ़िरऔनको समक्ष पूर्ण स्पष्टीकरणका साथ तिम्रो सन्देश पुऱ्याउन सकूँ। त्यसका साथ यो प्रार्थना पनि गरे कि मेरो भाइ हारूनलाई (भनिन्छ कि आयुमा मूसाभन्दा ठूला थिए) सहायकको रुपमा मेरो मन्त्री तथा सहयोगी बनाइदेउ। وزير (वज़िर) शब्द موازر (मवाज़िर) को अर्थमा अर्थात बोझ उठाउनेवाला। जुनप्रकार एक मन्त्री राजाको प्रभारी हुन्छ तथा राज्यको सञ्चालनमा त्यसको सल्लाहकार हुन्छ त्यसैप्रकार हारून मेरो सल्लाहकार एवं साथी होऊन्।

[2]यी प्रार्थनाहरूको कारण भने कि यसप्रकार हामी सन्देश पुऱ्याउनुका साथसाथै तिम्रो पवित्रता एवं तिम्रो सुमिरन (गुणगान्) पनि अधिक गर्न सकौं।

देख्नेवाला छौ ।[1]

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

(३६) (अल्लाह तआ़लाले) भन्यो हे मूसा ! तिम्रा सबै प्रश्न पूरा गरिए ।[2]

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ﴿٣٧﴾

(३७) हामीले त तिमीमाथि एकपटक पहिले पनि यसभन्दा पनि ठूलो उपकार गरेका छौं ।[3]

إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰٓ ﴿٣٨﴾

(३८) जबकि हामीले तिम्रो माताको अन्तरात्मामा त्यो अवतरित गर्‍यौं, जसको वर्णन अब गरिँदैछ ।

أَنِ اقْذِفِيهِ فِى التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِى الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ

(३९) कि तिमी यसलाई सन्दूकमा बन्द गरी नदीमा छाडिदेउ, अनि नदीले यसलाई तटमा लग्नेछ तथा मेरो एवं स्वयं उसको शत्रु त्यसलाई लिइहाल्नेछ ।[4]

[1]अर्थात तिमीलाई हरेक कुरोको ज्ञान छ तथा बाल्यकालमा जसरी तिमीले हामीमाथि उपकार गर्‍यौ, अहिलेपनि आफ्नो उपकारबाट हामीलाई बञ्चित नगर ।

[2]यसबाट ज्ञात हुन्छ कि अल्लाह तआ़लाले उनको जिभ्रोको भक-भकेपना पनि समाप्त गरिदिएको होला । यसकारण यो भन्नु उचित हुने छैन कि मूसाले पूरा भक-भकेपना समाप्त गर्नेको निम्ति प्रार्थना गरेको थिएन, यसकारण केही शेष रहेको थियो । बाँकी शेष यो रहयो फिरऔनको यो भन्नु ।

﴿وَلَا يَكَادُ يُبِينُ﴾

"यो त स्पष्ट बोल्न पनि सक्दैन ।" (सूर: अल-जुख़रूफ़-५२)

यो उनको अवहेलना तथा भूतकालको अवस्थाको आधारमा छ । (ऐसरूत्तफ़ासीर)

[3]प्रार्थनालाई स्वीकार गर्नुको शुभ-सूचनाका साथ, अत्याधिक सान्त्वना तथा साहसको लागि अल्लाह तआ़ला बाल्यकालका त्यस उपकारको वर्णन गरिराखेको छ जब मूसाकी माताले हत्याको भयले अल्लाहको आदेशबाट (अर्थात दिव्य वाक्य) द्वारा उनलाई जब उनी नवजात शिशु थिए, सन्दूकमा राखि नदीमा हालेका थिए ।

[4]तात्पर्य फ़िरऔन हो, जो अल्लाहको पनि शत्रु तथा आदरणीय मूसाको पनि शत्रु थियो । अर्थात काठको त्यो बाकस बग्दै जब राजभवनको छेउमा पुग्यो त त्यसलाई बाहिर निकालेर हेरियो र त्यसमा एउटा निर्दोष बालक थियो,

يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَّهُۥ ۚ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِيٓ ﴿٣٩﴾

तथा मैले आफूतिरबाट विशेष प्रेम एवं स्वीकृति तिमीमाथि प्रदान गरें ।[1] ताकि तिम्रो पालन-पोषण मेरा आँखा समक्ष गरियोस् ।[2]

إِذْ تَمْشِيٓ أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُۥ ۖ فَرَجَعْنَٰكَ إِلَىٰٓ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَٰكَ مِنَ ٱلْغَمِّ وَفَتَنَّٰكَ فُتُونًا ۚ فَلَبِثْتَ سِنِينَ

(४०) (स्मरण गर) जबकि तिम्रो दिदी हिंड्दै थियो तथा भनिराखेको थियो यदि तिमी भन्छौ भने म त्यसलाई भनिदिन्छु जो त्यसको संरक्षक बन्न सकोस्,[3] यसप्रकार हामीले तिमीलाई पुन: तिम्रो माता छेउ पुर्‍यायौं ताकि त्यसका आँखा शीतल रहून् । तथा त्यो दुखी नहोस्, तथा तिमीले एउटा व्यक्तिको हत्या[4] गरिदिएका थियौ, त्यसमा पनि हामीले तिमीलाई

जसमा फ़िरऔनले आफ्नो पत्नीको इच्छामा पालन-पोषणका लागि राजभवनमा राख्यो ।

[1]अर्थात् फ़िरऔनको हृदयमा हालिदियो अथवा जनसामान्यका हृदयमा तिम्रो प्रेम हालिदियो ।

[2]अत: अल्लाहको सामर्थ्य तथा त्यसको सुरक्षा एवं संरक्षणको कमाल तथा चमत्कार हेर्नुस् कि जुन बालकको कारण फ़िरऔन अनगिन्ती शिशुहरूको वध गरिसकेको छ, ताकि त्यो बच्चा जीवित नरहोस् । त्यसै बालकलाई अल्लाह तआला त्यसको काखमा पालन-पोषण गराइराखेको छ । तथा माता आफ्नो बालकलाई दूध खुवाइराखेकी छे, परन्तु त्यसको ज्याला पनि त्यसै मूसाको शत्रुबाट प्राप्त गरिराखेकी छे ।

[3]यो त्यसवखत भयो जब माताले सन्दूक (बाकस) नदीमा हालिदिइन् त पुत्रीसित भनिन् कि अलि यो हेरिराख्नु कि यो कहाँ किनार लाग्छ तथा यसको साथमा के मामिला हुन्छ ? जब अल्लाहको इच्छाले मूसा फ़िरऔनको भवनमा पुगे, नवजात शिशु थिए, अत: दूध खुवाउने स्त्री तथा धायीहरूलाई बोलाइयो । तर मूसा कसैको दूध पिउँदैनथे । मूसाकी दिदी शान्तपूर्वक सारा दृश्य हेरिराखेकी थिइन्, अन्तमा उसले भनी म तिमीलाई यस्तो स्त्री भन्छु, जुन तिम्रो यो कठिनाई समाप्त गरिदिनेछ, उनले भने ठिक छ । अत: तिनले आफ्नी मातालाई, जुन मूसाकी पनि माता थिइन्, बोलाएर ल्याइन् । जब माताले पुत्रलाई आफ्नो काखमा लिइन्, त मूसाले अल्लाहको इच्छा तथा उपाय अनुसार घुटु-घुटु दूध पिउन थाले ।

[4]यो एउटा अर्को उपकारको वर्णन हो, जब मूसाबाट अकस्मात एउटा फ़िरऔनी केवल मुक्का हान्नाले मर्‍यो जसको वर्णन सूर: क़ससमा आउनेछ ।

فِيْٓ اَهْلِ مَدْيَنَ ۙ ثُمَّ جِئْتَ عَلٰى قَدَرٍ يّٰمُوْسٰى ﴿٤٠﴾

चिन्ताबाट बचायौं, अर्थात् हामीले तिम्रो राम्ररी परीक्षण गऱ्यौं ।[1] अनि तिमी कैयन् वर्षसम्म मदयनका मानिसहरूबीच बसिरहयौ ।[2] त्यस पश्चात अल्लाहद्वारा लेखिएका भाग्य अनुसार[3] हे मूसा ! तिमी आयौ ।

وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِيْ ﴿٤١﴾

(४१) तथा मैले तिमीलाई विशेषरुपले आफ्ना लागि निर्वाचित गरें ।

اِذْهَبْ اَنْتَ وَاَخُوْكَ بِاٰيٰتِيْ وَلَا تَنِيَا فِيْ ذِكْرِيْ ﴿٤٢﴾

(४२) अब तिमी आफ्ना भाइसित मेरा निशानीहरूसँगै लैजाउ, सावधान ! मेरो सुमिरनमा (स्मरण) आलस्य नगर्नु ।[4]

اِذْهَبَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهٗ طَغٰى ﴿٤٣﴾

(४३) तिमी दुबै फ़िरऔनका पासमा जाउ, त्यसले ठूलो धूर्तता गरेको छ ।

---

[1] فتـــون यो دخول तथा خروج को समरूप धातु हो अर्थात् ابتليناك ابتلاء अर्थात् हामीले तिमीलाई राम्ररी जाँच्यौं अथवा यो बहुवचन हो فتنة को । जस्तै حجرة को तथा بدرة को بدور बहुवचन हो । अर्थात् हामीले तिमीलाई कैयौं पटक अथवा निरन्तर परीक्षाहरूमा पाऱ्यौं अथवा कठिनाईहरूबाट निकाल्यौं । जस्तै जुन वर्ष बच्चाहरूको हत्याको थियो, तिमीलाई पैदा गऱ्यौं, तिम्रो माताले तिमीलाई नदीका धाराहरूलाई सुम्पिदिइन्, सबै धाई आमाहरूका दूध तिमीलाई निषेध गरियो, तिमीले फिरऔनका दाह्री समातिहालेको थियौ जसमाथि उसले तिम्रो हत्याको संकल्प गरेको थियो, तिम्रा हातबाट किब्तीको हत्या भयो, इत्यादि यी सबै परीक्षाको घडीमा हामीले नै तिम्रो सहायता एवं सुरक्षा गरिरहयौं ।

[2] अर्थात फिरऔनीको अकस्मात हत्या पश्चात तिमी यहाँबाट निस्केर मदयन गयौ तथा त्यहाँ कैयन् वर्ष रहयौ ।

[3] अर्थात् यस्तो समयमा तिमी आयौ जुनबेला मैले आफ्ना निर्णय तथा भाग्यमा तिमीसित वार्ता तथा नबूअत प्रदान गर्नका लागि लेखेको थिएँ । अथवा قدر बाट तात्पर्य आयु हो अर्थात आयुको त्यस अवस्थामा आयो जुन नबूअतका लागि उचित छ अर्थात् चालीस वर्षको आयुमा ।

[4] यसमा अल्लाहतिर आमन्त्रित गरिनेहरूका लागि ठूलो शिक्षा छ कि उनीहरूलाई अधिकतर अल्लाहको सुमिरन (स्मरण) गर्नुपर्दछ ।

فَقُولَا لَهُۥ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾

(४४) उसलाई कोमलताले[1] बुझाउ, शायद त्यो बुझोस् अथवा तर्सोस् ।

قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَآ أَوْ أَن يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾

(४५) दुबैले भने, हे हाम्रा प्रभु ! हामीलाई भय छ कि फ़िरऔनले हामीमाथि कुनै अत्याचार नगरोस् अथवा आफ्नो धूर्ततामा अगाडी नबढोस् ।

قَالَ لَا تَخَافَآ إِنَّنِى مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾

(४६) उत्तर प्राप्त भयो कि तिमी दुबै कदापि भय नगर, म तिम्रा साथमा छु तथा सुन्दै-हेर्दै रहनेछु ।[2]

فَأْتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ قَدْ جِئْنَٰكَ بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكَ ۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ ﴿٤٧﴾

(४७) तिमी उसको पासमा गई भन कि हामी तिम्रो प्रभुका ईशदूत (पैग़म्बर) हौं, तिमी हाम्रो पासमा इस्राईलका सन्तानलाई पठाइदेउ । उनीहरूका दण्ड समाप्त गर । हामी त तिम्रो पासमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट निशानीहरू लिएर आएका छौं, शान्ति उसैका लागि छ । जसले यो मार्गदर्शनलाई दृढता[3] ले अपनाउँछ ।

[1]यो योग्यता पनि अल्लाहतिर आमन्त्रित गर्नेवालाहरूका लागि अति आवश्यक छ । किनभने कठोरताबाट मानिस भाग्दछन् तथा सरलता एवं कोमलताका निकट आउँछन् तथा प्रभावित हुन्छन् यदि उनीहरू मार्गदर्शन प्राप्त गर्नेवाला हुनेछन् ।

[2]तिमी गएर फ़िरऔनसित जुन भन्नेछौ तथा त्यसको उत्तर त्यसले दिनेछ, म त्यो सुन्दै तथा तिम्रा तथा त्यसको प्रक्रियालाई हेर्दै रहनेछु । त्यसका अनुसार म तिम्रो सहायता तथा त्यसका षड्यन्त्रहरूलाई निष्फल पार्नेछु, यसैकारण उसको पासमा जाउ, संकोचको कुनै आवश्यकता छैन ।

[3]यो सलाम सम्मानको लागि होइन, बरु शान्ति तथा सुरक्षातिर आमन्त्रण हो । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले रोमको राजा हरकूलसको नाममा पत्र लेख्नु भएको थियो । «أَسْلِمْ تَسْلَمْ» (अस्लीम तस्लम) (इस्लाम धर्म स्वीकार गरिहाल, सुरक्षामा रहनेछौ) यसैप्रकार पत्रको प्रारम्भमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले ﴿وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ﴾ पनि लेख्नु भयो । (इब्ने कसीर) यसको अर्थ यो हो कि कुनै गैरमुस्लिमलाई पत्र अथवा सभामा सम्बोधन गर्नुछ भने उसलाई यिनै शब्दहरूमा सलाम गरियोस् जुन अनुबन्धित छ मार्गदर्शन अपनाउनुसित ।

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

(४८) हामीतिर प्रकाशना (वह्य) गरिएको छ कि जो झुठ्लाउँछ तथा मुख फर्काउँछ त्यसका लागि यातनाहरू छन् ।

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ ﴿٤٩﴾

(४९) (फ़िरऔनले) सोध्यो कि हे मूसा ! तिमी दुबैको प्रभु को हो ?

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾

(५०) उत्तर दिए कि हाम्रो प्रभु त्यो हो, जसले प्रत्येकलाई त्यसको विशेष रुप प्रदान गऱ्यो, अनि मार्गदर्शन पनि दियो ।[1]

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿٥١﴾

(५१) उसले सोध्यो (ठीक छ यो भन कि) पूर्वकालका मानिसहरूको के दशा हुनेछ ?[2]

قَالَ عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَابٍ ۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾

(५२) उत्तर दिए कि तिनका ज्ञान मेरो प्रभुको पासमा भयको किताबमा (उपस्थित) छ, न त मेरो प्रभु त्रुटि गर्छ न बिर्सन्छ ।[3]

---

[1]जस्तै जुन रूपरेखा मनुष्यको लागि उचित थियो, त्यसले त्यसलाई, जुन पशुहरूका लागि योग्य थिए, त्यो पशुहरूलाई प्रदान गऱ्यो । मार्ग देखायो को अर्थ प्रत्येक जीवधारीलाई त्यसको प्राकृतिक आवश्यकताका अनुसार रहन-सहन, खान-पीन, तथा आवास-निवासको विधि बुझायो, त्यसैअनुसार प्रत्येक जीवधारी आफ्नो जीवन सामग्री एकत्रित गर्दछ तथा जीवनका यी दिन व्यतीत गर्दछ ।

[2]फ़िरऔनले कुराको दिशा बदल्नका लागि यो प्रश्न गऱ्यो, अर्थात पूर्व कालमा जुन मानिसहरू अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरूको पूजा गर्दछ, संसारबाट गइहाले, तिनको परिणाम के हुनेछ ?

[3]आदरणीय मूसाले उत्तर दिए, तिनका ज्ञान न तिमीलाई छ न मलाई । परन्तु तिनका ज्ञान मेरो प्रभुलाई छ, जुन त्यसको पासमा भएको किताबमा विद्यमान छ । त्यसले त्यसका अनुसार तिनीहरूलाई प्रतिफल तथा दण्ड दिनेछ, अनि त्यसको ज्ञान त्यसैप्रकार प्रत्येक वस्तुलाई आफ्नो ज्ञानको परिधिमा लिएको छ कि त्यसको दृष्टिबाट कुनै सानो-ठूलो कुरा ओझेल हुनसक्दैन, न उसले कुनै कुरो बिर्सन्छ । जबकि जीवधारीहरू भित्र दुबै कुराहरूको समावेश छ । एक त उनीहरूका ज्ञान सम्पूर्ण छैन, बरु कम छ ।

(५३) उसैले तिम्रो निम्ति धर्तीलाई ओछ्यान बनाएको छ तथा त्यसमा तिम्रो हिंडाइको लागि मार्ग बनाएको छ तथा आकाशबाट वर्षा पनि त्यही गर्दछ, अनि त्यस वर्षाको कारण विभिन्न प्रकारका पैदावार पनि हामीले नै उब्जाउँछौं ।

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾

(५४) तिमी स्वयं खाउ तथा आफ्ना पशुहरूलाई पनि चराउ ।[1] निःसन्देह यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि[2] धेरै निशानीहरू छन् ।

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَىٰ ﴿٥٤﴾

(५५) त्यसै धर्तीबाट हामीले तिमीलाई पैदा गर्‍यौं तथा त्यसैमा पुनः वापस फर्काउनेछौं तथा त्यहाँबाट पुनः तिमी सबैलाई[3] निकाली उभ्याउनेछौं ।

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾

अर्को कुरो ज्ञान हुनुका पश्चात् त्यो बिर्सन पनि सक्दछन् । मेरो प्रभु यी दुवै त्रुटिहरूबाट पवित्र छ । प्रभुका अन्य गुणहरूको वर्णन भइराखेको छ ।

[1]अर्थात् यस विभिन्न प्रकारका पैदावारमा केही वस्तुहरू तिम्रा भोजन, स्वाद तथा स्फूर्तिका सामग्री हुन् तथा केही तिम्रा चौपाया तथा पशुहरूका लागि हुन् ।

[2] نـهى बहुवचन हो نهية को, जसको अर्थ बुद्धि हो أولوا النهى बुद्धिवाला, बुद्धिलाई نهية तथा बुद्धिमानलाई ذو نهية यसकारण भनिन्छ कि अन्त्यमा उनैको रायमा मामिलाको अन्त्य हुन्छ अथवा यसकारण कि यी मनलाई नराम्रोबाट रोक्दछन् । ينهون النفس عن القبائح (फ़तुहल क़दीर)

[3]केही कथनहरूका अनुसार गाड्नुका पश्चात तीन पटक माटो हाल्दाखेरि यस आयतको पाठ गर्नु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट प्रमाणित छ । परन्तु प्रमाण अनुसार यो कथन क्षीण छ । परन्तु आयत बिना ती न अञ्जुली माटो हाल्ने कथन जुन इब्ने माजामा छ, सही छ, यसकारण गाड्नु पश्चात दुवै हातका अञ्जुलीले तीन-तीन पटक माटो हाल्नलाई धर्म गुरूहरूले उचित भनेका छन् । हेर्नुस् किताबुल जनायेज़ पृष्ठ १५२ तथा इरवाउल गलील संख्या २५१ भाग ३ पृष्ठ २००

وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾

(५६) तथा हामीले उसलाई आफ्ना सबै निशानी (प्रति) देखायौं, तर उसले तैपनि झुठ्लायो तथा अस्वीकार गरिदियो ।

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾

(५७) भन्नथाल्यो हे मूसा ! के तिमी हाम्रो पासमा यसकारण आएका छौ कि हामीलाई आफ्नो जादूको शक्तिले हाम्रो देशबाट निकालिदेउ ।[1]

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهِۦ فَٱجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُۥ نَحْنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾

(५८) ठीक छ, हामी पनि तिम्रो सामना गर्नको लागि यसै जस्तो जादू अवश्य ल्याउने छौं । अब तिमी हाम्रो तथा आफ्नो मध्ये वायदा (वाचा) को समय निर्धारित गरिहाल[2] कि न हामी त्यसका विरूद्ध गरौं तथा न तिमी । खुला मैदान[3] मा मुक़ाबिला (प्रतियोगिता) होस् ।

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾

(५९) (मूसाले) उत्तर दिए कि शोभा तथा समारोहका दिन[4] को वचन छ तथा यो कि मानिसहरू सूर्योदय हुँदा एकत्रित भइहालून् ।

---

[1]जब फ़िरऔनलाई स्पष्ट प्रमाणका साथ चमत्कार पनि देखाइए जुन लट्ठी तथा हातको सेतो चमत्कार हुनुको रूपमा आदरणीय मूसालाई प्रदान गरिएका थिए, तब फ़िरऔनले त्यसलाई जादूको कर्तब्य (खेल) ठान्यो तथा भन्यो, ठीक छ, तिमी हामीलाई यस जादूको शक्तिबाट हाम्रो धर्तीबाट निकाल्न चाहन्छौ ।

[2] موعد धातु हो अथवा यदि समय तथा स्थान वाचक छ भने काल तथा स्थान दुबै तात्पर्य हुन सक्दछन् कि कुनै स्थान तथा दिन निर्धारित गरिहाल ।

[3] مكانا سوى सफा समतल स्थान, जहाँ हुनेवाला मुक़ाबिलालाई सबै मानिसहरू सरलताले हेर्न सकून् अथवा यस्तो समलत स्थान जहाँ दुबै पक्ष सुबिधापूर्वक पुग्न सकून् ।

[4]यसबाट तात्पर्य नयाँ वर्षको दिन अथवा अन्य कुनै वार्षिक उत्सव अथवा मेलाको दिन हो, जसलाई उनीहरूले ईदका रूपमा मनाउँदथे ।

فَتَوَلّٰى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهٗ ثُمَّ اَتٰى ﴿٦٠﴾

(६०) अनि फ़िरऔन फर्किहाल्यो तथा उसले आफ्ना हत्कण्डा एकत्रित गऱ्यो, अनि आयो ।[1]

قَالَ لَهُمْ مُّوْسٰى وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوْا عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ ۚ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرٰى ﴿٦١﴾

(६१) मूसाले उनीसित भने कि तिम्रो विनाश होस्, अल्लाह (तआ़ला) माथि झूठ तथा आरोप नलगाउ कि उसले तिमीहरूलाई यातनाहरूबाट नाश गरिदेओस् । याद राख ! त्यो कहिल्यै सफल हुनेछैन जसले झूठो कुरा रच्यो ।[2]

فَتَنَازَعُوْٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَاَسَرُّوا النَّجْوٰى ﴿٦٢﴾

(६२) त्यसपछि यिनीहरू आपसमा विचार-विमर्शका विभिन्न मत भइहाले तथा लुकेर गुप्त मन्त्रणा गर्नथाले ।[3]

قَالُوْٓا اِنْ هٰذٰىنِ لَسٰحِرٰنِ يُرِيْدٰنِ اَنْ يُّخْرِجٰكُمْ مِّنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيْقَتِكُمُ الْمُثْلٰى ﴿٦٣﴾

(६३) भन्नथाले कि यी दुबै जादूगर हुन् तथा यिनको दृढ संकल्प छ कि आफ्नो जादूको शक्तिले तिमीलाई तिम्रा सन्देशबाट निष्काशित गरिदेऊन् तथा तिम्रो सर्वोच्च धनलाई नाश गरिदेऊन् ।[4]

---

[1] अर्थात् विभिन्न नगरहरूबाट दक्ष जादूगरहरूलाई एकत्रित गरी सभा-स्थलमा आयो।

[2] जब फ़िरऔन सभा-स्थलमा जादूगरहरूलाई प्रतियोगिताका लागि उत्साहित गरिराखेको थियो तथा उपहार तथा आफ्नो विशेष निकटता प्रदान गर्ने कुरा गरिराखेको थियो, त्यतिखेर आदरणीय मूसाले पनि मुक़ाबिला पूर्व उनीहरूलाई सम्बोधित गरे तथा उनका वर्तमान व्यवहारमा उनीहरूलाई अल्लाहको प्रकोपसित तर्साए ।

[3] आदरणीय मूसाको सम्बोधनबाट उनीहरूमा आपसमा केही मतभेद भयो तथा केहीले कानेखुसी गर्दै भन्नलागे कि यो यस्तो नहोस् कि अल्लाहको नबी होस ? त्यसको वार्ता जादूगरहरूको जस्तो होइन पैग़म्बरहरूको जस्तो लाग्छ । केहीले यसका विपरीत विचार व्यक्त गरे ।

[4] مثلی विशेषण हो طريقة को । यो أمثل को स्त्रीलिङ्ग हो, श्रेष्ठको अर्थमा छ । अर्थ यो हो कि यदि यी दुबै दाजुभाई आफ्नो "जादू" को शक्तिबाट प्रभावशाली भइहाले भने सरदार, मुखिया धनवान एवं सम्मानित व्यक्ति त्यसतिर आकर्षित हुनेछन् जसबाट हाम्रो राज्य खतरामा छ तथा उनको राजको मार्ग प्रशस्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त हाम्रो अति उत्तम मार्ग अथवा धर्म, त्यसलाई पनि समाप्त गरिदिनेछन् । अर्थात् आफ्नो मूर्तिपूजक धर्मलाई 'अति उत्तम' बनाइदियो ।

(६४) अत: तिमी सबै मिलेर आफ्नो उपाय जुटाइहाल अनि पंक्तिबद्ध भएर आउ । आज यो विजयी भयो त्यही सफल भयो ।

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا ۚ وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

(६५) उनीहरूले भने कि हे मूसा ! या त तिमी फ्याँक अथवा हामी पहिले फ्याँक्छौं ।

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾

(६६) उत्तर दिए, होइन तिमीहरु नै पहिले फ्याँक,[1] अब त मूसालाई यो भ्रम हुनथाल्यो कि उनका डोरी तथा लट्ठीहरू उनको जादूको शक्तिले दौडिराखेका छन् ।[2]

قَالَ بَلْ أَلْقُوا ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾

(६७) यसबाट मूसा मनै-मनमा तर्सन थाले ।

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾

जस्तो कि आज पनि झूठा धर्म तथा गुटहरूका अनुयायी यसै निराधार भ्रममा परेका छन् । सत्य भनेको छ अल्लाह तआलाले ।

﴿كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾

"प्रत्येक गुट जुन उसको पासमा छ, त्यसमाथि खुशी भइराखेको छ ।" (सूर:अल-रूम-३२)

[1]आदरणीय मूसाले प्रथम उनलाई आफ्नो खेल प्रदर्शनका लागि भने ताकि उनीलाई यो स्पष्ट भइहालोस् कि उनी जादूगरहरूको यति ठूलो संख्यासित, जुन फ़िरऔन एकत्रित गरेर ल्याएको छ, तथा त्यसैप्रकार उनका जादूका खेलबाट कदापि भयभीत छैनन् । दोस्रो कुरो उनका जादूका खेल-तमाशा, जब अल्लाहका चमत्कार बाट हेर्दाहेर्दै समाप्त एवं निरस्त हुनेछन् त यसको अति उत्तम प्रभाव पर्नेछ तथा जादूगर यो विचार गर्नमा बाध्य हुनेछन् कि यो जादू होइन, वास्तवमा यसलाई अल्लाहको पक्ष प्राप्त छ कि एकक्षणमा यसको एक लट्ठी हाम्रा सारा खेल तमाशालाई समाप्त पारिहाले ।

[2]कुर्आनका यी शब्दहरूबाट ज्ञात हुन्छ कि डोरी तथा लट्ठीहरू वास्तवमा सर्प बनेको थिएन, बरु जादूको शक्तिले यस्तो प्रतीत भइराखेको थियो जस्तो नजरबन्द गरिन्छ । यसको प्रभाव यो हुन्छ कि अस्थायी तथा क्षणिक रुपले हेर्नेहरूमाथि भय आक्षादित हुनजान्छ, यद्यपि वस्तुको वास्तविकता परिवर्तित हुँदैन । अर्को कुरो यो ज्ञात भयो कि जादू चाहे जति ठूलो होस्, त्यो वस्तुको वास्तविकता परिवर्तित गर्न सक्दैन ।

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾

(६८) हामीले भन्यौं कि कुनै भय नगर, निःसन्देह तिमी नै प्रभावशाली तथा सम्मानित हुनेछौ ।[1]

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾

(६९) तथा तिम्रो दाहिने हातमा जे छ त्यसलाई फँयाक ताकि उनको सबै कारीगरीलाई यसले समाप्त पारिदेओस्, उनीहरूले जे-जति बनाएका छन् यो मात्र जादूगरहरूका स्वाङ हुन् तथा जादूगर कतैबाट आएपनि सफल हुँदैन ।

[1]यस भयङ्गर दृश्यलाई देखेर यदि आदरणीय मूसाले भयको आभास गरे भने यो एउटा स्वभाविक कुरा थियो, जुन न त नबूअतको विपरीत छ न शुद्धताको किनभने नबी पनि मनुष्य हुन्छ तथा मानवीय स्वभाविक माँगहरूबाट न त उच्च हुन्छ न हुनसक्छ । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि जुनप्रकारे नबीहरूलाई अन्य मानवीय कठिनाइहरू हुन्छन् अथवा हुनसक्छन्, यसैप्रकार उनी जादूबाट पनि प्रभावित हुनसक्छन् जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि यहूदीहरूले जादू गरेका थिए जसको प्रभावको उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले संवेदन गर्नुहुन्थ्यो, यसबाट पनि नबूअतको पदमा कुनै दोष आउँदैन किनभने यसबाट नबूअतका कार्य प्रभावित हुँदैनन्, अल्लाह तआला नबीको सुरक्षा गर्दछ तथा जादूबाट प्रकाशना अथवा रिसालतका कर्तव्यहरूलाई प्रभावित हुन दिँदैन । तथा सम्भव छ कि यो भय यसकारण भएको होस् कि मैले लठ्ठी फँयाक्नुभन्दा पूर्व नै मानिसहरू उनका जादूका खेल तथा तमाशाहरूलाई देखेर प्रभावित नभईहालून्, परन्तु संभावित कुरो यो हो कि यो भय यसकारण भयो कि यी जादूगरहरूले पनि जुन खेल तमाशा प्रदर्शित गरे त्यो लठ्ठीहरूद्वारा नै देखाए, जबकि मूसासित पनि लठ्ठी थियो, जसलाई उनले धर्तीमा फँयाक्नु थियो, मूसाको हृदयमा विचार आयो कि हेर्नेहरू यो नठानून् कि दुबैले एउटै प्रकारले जादू प्रस्तुत गरे, यसकारण यो निर्णय कसरी गरियोस् कि कुनचाहिं जादू हो तथा कुन चाहिं चमत्कार ? को विजयी हो तथा को पराजित ? अर्थात् जादू तथा चमत्कारको जुन अन्तर बनाउनुको उद्देश्य हो, त्यो वर्णित शंकाको कारण प्राप्त हुनसक्ने छैन, यसकारण यो ज्ञान भयो कि नबीहरूलाई कहिलेकाहीं यो पनि ज्ञान हुँदैन कि उनका हातबाट कुनचाहिं चमत्कार घटित हुनेवाला छ । स्वयं चमत्कार देखाउने सामर्थ्य त टाढाको कुरो छ । यो त मात्र अल्लाहको कार्य हो कि त्यसले नबीहरूको हातबाट चमत्कार देखाओस्, यसप्रकार मूसा अलैहिस्सलामको यस शंका तथा भयलाई समाप्त गर्दै अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि मूसा कुनै पनि प्रकारले भयभीत हुनुको आवश्यकता छैन, तिमी नै विजयी रहनेछौ, यस वाक्यबाट स्वभाविक भय अन्य शंकाहरू, सबैलाई समाप्त गरिदिए । अतः यस्तै नै भयो जस्तो कि आउने आयतमा छ ।

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓا ءَامَنَّا بِرَبِّ هَٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾

(७०) त्यसपछि त सारा जादूगर दण्डवत् (सज्दा) भइहाले तथा भने कि हामी त हारुन तथा मूसाको प्रभुमाथि ईमान ल्यायौं ।

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِى جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾

(७१) (फ़िरऔनले) भन्यो कि के मेरो आज्ञा पूर्व नै तिमी त्यसमाथि ईमान ल्यायौ ? निःसन्देह यही तिम्रो त्यो ठूलो (गुरु) हो जसले तिमी सबैलाई जादू सिकाएको छ, (सुनिहाल) म तिम्रा हात-खुट्टा उल्टो-सुल्टो[1] कटाएर तिमी सबैलाई ख़जूरका फाँसीमा झुण्ड्याउन लगाइदिनेछु तथा तिमीलाई पूर्णरूपले ज्ञात भइहाल्ने छ कि हामी मध्येबाट कसको मार अधिक कठोर तथा स्थाई छ ।

قَالُوا۟ لَن نُّؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلْبَيِّنَٰتِ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا ۖ فَٱقْضِ مَآ أَنتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقْضِى هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَآ ﴿٧٢﴾

(७२) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि असम्भव छ कि हामी तिमीलाई प्रधानता दिऊँ ती तर्कहरूमाथि जुन हाम्रा समक्ष आइसके तथा त्यस अल्लाहमाथि जसले हामीलाई पैदा गऱ्यो[2] अब त तिमी जे गर्न चाहन्छौ गर, तिमी जे-जति आदेश चलाउन सक्छौ, त्यो यसै सांसारिक जीवनमा[3] नै छ ।

[1] من خــلاف (उल्टो-सुल्टो) को अर्थ हो कि दाहिने हात र बायाँ खुट्टा अथवा बायाँ हात दायाँ खुट्टा ।

[2] यो अनुवाद त्यस स्थितिमा छ जब والذي فطرنا को सम्बन्ध ماجاءنا सित हुन्छ । तथा यो पनि उचित छ । परन्तु केही व्याख्याकारहरूले यसलाई शपथ बताएका छन् । अर्थात् सौगन्ध छ त्यस अल्लाहको अस्तित्वको जसले हामीलाई पैदा गऱ्यो, तिमीलाई यी तर्कहरूको आधारमा प्रधानता दिने छैनौं, जुन हाम्रा समक्ष आइसके ।

[3] अर्थात् तिम्रो वशमा जे-जति छ, गरिहाल, हामी जान्दछौं कि तिम्रो वश मात्र यस संसारसम्म चल्नसक्छ, जबकि हामी जुन प्रभुमाथि ईमान ल्याएका छौं, त्यसको राज्य त लोक दुबै स्थानहरूमा छ । मर्नु पश्चात त हामी तिम्रो अत्याचार तथा क्रुरताबाट बचिहाल्नेछौं ।

إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَٰيَٰنَا وَمَآ أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ ٱلسِّحْرِ ۗ وَٱللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ﴿٧٣﴾

(७३) हामी (यस आशाले) आफ्नो प्रभुमाथि ईमान ल्यायौं ताकि त्यसले हाम्रा त्रुटिहरूलाई क्षमा गरिदेओस् तथा (विशेषगरी) (जादूगरीको पाप) जे-जति तिमीले हामीलाई बाध्य गरेर गराएका[1] छौ, अल्लाह नै सर्वश्रेष्ठ तथा अनन्त छ ।[2]

إِنَّهُۥ مَن يَأْتِ رَبَّهُۥ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾

(७४) कुरो यही छ कि जो पनि पापी बनेर अल्लाह (तआ़ला) कहाँ जानेछ, त्यसको लागि नरक् छ, जहाँ न मृत्यु हुनेछ न जीवन ।[3]

किनभने शरीरबाट प्राण निस्के पश्चात तिम्रो शक्ति समाप्त भइहाल्नेछ परन्तु यदि हामी आफ्नो प्रभुका अवज्ञाकारी रहयौं भने, त मर्नु पश्चात पनि प्रभुको शक्तिबाट उम्कन सक्दैनौं, त्यो हामीलाई घोर यातना दिनुको सामर्थ्य राख्दछ । प्रभुमाथि ईमान ल्याउनुका पश्चात एउटा ईमानवालाको जीवनमा जुन महान परिवर्तन आउनु, संसारबाट अलगाव तथा आखिरतको स्थाई जीवनमा जुनप्रकार विश्वास हुनुपर्छ तथा फेरि यस विश्वास एवं ईमानमाथि जुन दुख आए, उनीहरुलाई जुन साहस तथा धैर्य एवं दृढतासित सहन गर्नुपर्छ जादूगरहरूले त्यसको एउटा उत्तम आदर्श प्रस्तुत गरे कि ईमान ल्याउनुपूर्व उनी कुन प्रकार फ़िरऔंनबाट उपहार तथा सांसारिक पद तथा मर्यादाका आकांक्षा थिए, परन्तु ईमानका पश्चात उनीहरूलाई कुनै प्रलोभन तथा मोह विचलित गर्न सकेन, न दण्ड तथा यातनाका धम्कीहरूले उनीहरूलाई ईमानबाट मुख फर्काउनमा (विमुख) सफल हुनसके ।

[1]अर्को अनुवाद यसको यो हो कि "हाम्रा ती त्रुटिहरू पनि क्षमा गरिदेउ जुन मूसासितको प्रतिस्पर्धामा तिमीले बाध्य गराएपछि हामीले जादूको रूपमा गरायौं ।" यस अवस्थामा خطايانا को सम्बन्ध ما اكرهتنا सित हुनेछ ।

[2]यी फ़िरऔनका शब्द ﴿وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ﴾ को उत्तर छ कि हे फ़िरऔन ! तिमी जुन हामीलाई कडा यातना दिइराखेका छौ, अल्लाह तआलाका दरबारमा जुन प्रतिफल तथा प्रत्युपकार प्राप्त हुनेछ, त यसभन्दा अत्याधिक श्रेष्ठ तथा स्थाई छ ।

[3]अर्थात् यातनाबाट हैरान भई मृत्युको कामना गर्नेछन्, परन्तु मृत्यु आउने छैन तथा रात-दिन यातनामा घेरिएको अवस्थामा रहनु, खान-पिउनको लागि ज़क़्क़ूम (विषालु कैक्टस) जस्ता नमिठो स्वाद भएको वृक्ष तथा नरकवालाहरूको शरीरबाट निस्केका रगत एवं पिप मिल्न पाउनु, यो कुनै जीवन हुनेछ र ? اللهم أجرنا من عذاب جهنم (हे अल्लाह ! हामीलाई नरकको यातनाबाट बचाउनुहोस्)

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّٰلِحَٰتِ فَأُولَٰٓئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَٰتُ الْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा जो पनि त्यस छेउ ईमानवाला भएर आउनेछ तथा त्यसले सदाचार पनि गरेको हुनेछ त्यसका लागि उच्च तथा उत्तम पद (श्रेणीहरू) छन् ।

جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَآؤُا مَنْ تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾

(७६) स्थाई स्वर्ग जसका मुनि नदीहरू बगिराखेका हुन्छन्, जहाँ उनी सधैं रहनेछन् । यही पारितोषिक हो प्रत्येक त्यस व्यक्तिको जो पवित्र छ ।[1]

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَّا تَخَٰفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा हामीले मूसातिर प्रकाशना (वह्य) अवतरित गर्‍यौं ताकि तिमी राता-रात मेरा भक्तहरूलाई लिएर हिंड[2] तथा उनका लागि समुद्रमा सुख्खा मार्ग बनाउ,[3] अनि त्यसपछि न तिमीलाई कोही आइ समात्ने कुराको भय हुनेछ न त्रास ।[4]

[1]नरकवासीहरूका विपरीत ईमानवालाहरूलाई स्वर्गको सुखद जीवन प्राप्त हुनेछ, यसको वर्णन गर्‍यो तथा स्पष्ट गरिदियो कि यसका पात्र ती मानिसहरू हुनेछन्, जो ईमान ल्याउनुका पश्चात त्यसको माँगलाई पनि पूरा गर्नेछन् अर्थात् पुण्यका कार्य गर्नेछन् तथा स्वयंलाई पापको प्रदूषणबाट पवित्र राख्नेछन् । यसकारण कि ईमान मुखले केही शब्द भनिदिनुको नाम होइन बरु विश्वास तथा कर्मको योगको नाम हो ।

[2]जब फ़िरऔन ईमान पनि ल्याएन तथा इस्राईलका सन्तानलाई स्वतन्त्र गर्न पनि तयार भएन तब अल्लाह तआलाले मूसालाई यो आदेश दिनुभयो ।

[3]यसको विस्तृत वर्णन सूर: *अल शुअरामा* आउनेछ कि मूसा अलैहिस्सलामले अल्लाहको आदेशबाट समुद्रमा लट्ठी प्रहार गरे, जसबाट समुद्रमा हिंड्नका लागि सुख्खा मार्ग बन्यो ।

[4]खतरा फिरऔन तथा त्यसको सेनाको तथा भय तथा पानीमा डुब्नुको ।

فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُم مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

(७८) फ़िरऔनले आफ्नो सेना सहित उनलाई पछ्यायो, अनि त समुद्र उनैमाथि छाइहाल्यो जस्तो केही छाउनेवाला थियो ।[1]

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

(७९) तथा फ़िरऔनले आफ्नो समुदायलाई विचलनमा पारिदियो तथा सोझो मार्ग देखाएन ।[2]

يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ قَدْ أَنجَيْنَٰكُم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَٰعَدْنَٰكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾

(८०) हे इस्राईलका पुत्रहरू ! (हेर) हामीले तिमीलाई तिम्रा शत्रुबाट मुक्त गरिदियौं तथा तिमीलाई तूर पर्वतका दाहिनेतिरको वचन[3] दियौं तथा तिमीमाथि 'मन्न' तथा 'सलवा' उतार्‍यौं ।[4]

كُلُوا۟ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ

(८१) तिमी हामीद्वारा प्रदान गरिएका पवित्र जीविकाहरू खाउ तथा त्यसमा सीमाको उल्लंघन

[1]अर्थात त्यस सुख्खा मार्गमा जब फ़िरऔन तथा त्यसको सेना हिंड्न थाल्यो, तब अल्लाह तआलाले समुद्रलाई आदेश दिनुभयो कि पहिलाको स्थितिमा आईहाल, अत: त्यो सुख्खा मार्ग एकैछिनमा पानीका धाराहरूमा परिवर्तित भइहाल्यो तथा फ़िरऔनसहित सम्पूर्ण सेना डुब्यो, غشيهم को अर्थ हो علاهم و أصابهم समुद्रको पानी त्यसमाथि आच्छादित भयो । ما غشيهم यो पुनरावृत्ति भयानकताको वर्णनको लागि हो, अथवा यसको अर्थ हो,"जो प्रसिद्ध तथा परिचित छ ।"

[2]यसकारण कि समुद्रमा जलमग्न हुनु उनको दुर्भाग्य थियो ।

[3] وواعدناكم मा सर्वनाम बहुवचनमा भई सम्बोधित छ, यसको अर्थ यो हो कि मूसा तूर नामक पर्वतमा तिमीलाई अर्थात् तिम्रा प्रतिनिधि पनि आऊन् ताकि तिम्रा समक्ष हामी मूसासित वार्ता गरौं अथवा सर्वनाम बहुवचन यसकारण ल्याइएको छ कि मूसालाई तूर पर्वतमा बोलाउनु इस्राईलका सन्तानका लागि तथा उनीहरूलाई मार्गदर्शन तथा प्रकाश प्रदान गर्नको निम्ति थियो ।

[4] 'मन्न' तथा 'सलवा' को अवतरणको वर्णन सूर: अल-बक़र:को प्रारम्भमा आइसकेको छ । 'मन्न' कुनै स्वादिष्ट मिठो वस्तु थियो जुन आकाशबाट अवतरित हुन्थ्यो तथा 'सलवा' सित तात्पर्य बटेर पंक्षी हो जुन अधिक संख्यामा उनका पास आउँदथे र उनी आवश्यकता अनुसार उनीहरूलाई समातेर पकाउँथे तथा खान्थे ।

وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾

नगर ।[1] अन्यथा तिमीमाथि मेरो प्रकोप अवतरित हुनेछ, तथा जसमाथि मेरो प्रकोप अवतरित भयो, त्यो नि:सन्देह नाश भयो ।[2]

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा नि:सन्देह म उनीहरूलाई क्षमा गरिदिनेवाला हूँ, जसले क्षमा माँगे, ईमान (विश्वास) ल्याए, पुण्यका कार्य गरे तथा उचित मार्गमा पनि रहे ।[3]

وَمَا أَعْجَلَكَ عَن قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ ﴿٨٣﴾

(८३) तथा हे मूसा ! तिमीलाई आफ्नो समुदायबाट (निश्चिन्त गरी) कुनचाहिं कुरोले शीघ्र ल्यायो ?

قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾

(८४) भने ती मानिसहरू पनि मेरो पछि-पछि छन्, तथा मैले हे प्रभु तिमीतिर शीघ्रता यसकारण गरे ताकि तिमी प्रसन्न भईहाल ।[4]

[1] طغيان को अर्थ हो 'उल्लघंन गर्नु' । अर्थात् उचित तथा हलाल (ग्राहय) वस्तुहरूलाई छाडि हराम (त्याज्य) तथा निषेध वस्तुहरूतिर उल्लंघन नगर । अथवा अल्लाहका उपकारहरूलाई नकारी अथवा त्यसमाथि अविश्वास गरी अथवा कृतघ्नता गरी सीमाको उल्लंघन नगर, यी सबै भावार्थहरूमाथि طغيان को शब्द चरितार्थ हुन्छ तथा केही विद्वानहरूको भनाई छ कि علاهم و أصاهم को भावार्थ आवश्यकताभन्दा बढी पंक्षी समात्नु अर्थात आवश्यकता अनुसार पंक्षी समात तथा त्यसमा अति नगर ।

[2]दोस्रो अर्थ यो वर्णन गरिएको छ कि त्यो हाविया अर्थात् नरकमा खस्यो । हाविया नरकको तल्लो भाग हो अर्थात् नरकको तल्लो भागको अधिकारी भयो ।

[3]अर्थात् अल्लाहको क्षमाको अधिकारी हुनको निम्ति चारवटा कुराहरू आवश्यक छन् । अविश्वास तथा विमुखताबाट पश्चाताप, ईमान, पुण्यका कार्य एवं सत्यमार्गमा हिंडिराख्नु अर्थात सोभ्रो मार्गमा हिंड्दै त्यसलाई मृत्यु आओस्, अन्यथा स्पष्ट कुरो छ कि क्षमा माँग्नु तथा ईमानका पश्चात यदि उसले फेरि शीघ्र तथा कुफ्रको मार्ग अपनायो, यहाँसम्मकि उसको मृत्यु भइहाल्यो तथा त्यो अनिष्ठा तथा मिश्रणवादमा नै रहयो, त अल्लाहको क्षमाको सट्टा यातनाको अधिकारी हुनेछ ।

[4]समुद्र तरे पश्चात मूसा अलैहिस्सलामले इस्राईलका सम्मानित व्यक्तिहरूलाई आफ्नो साथमा लिई तूर पर्वततिर हिंड्यो, तथा प्रभुसित मिलनको उत्सुकतामा साथीहरूलाई पछाडी छाडेर तूर पर्वतमा एक्लै पुगे । प्रश्न गर्दा उत्तर दिए, मलाई त

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾

(८५) भन्यो हामीले तिम्रा समुदायलाई तिम्रो पछाडी परीक्षणमा पारिदियौं तथा उनीहरूलाई 'सामरीले' विचलन (कुमार्ग) मा पारिदिए ।[1]

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا ۚ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾

(८६) तब मूसा अत्याधिक क्रोधित तथा शोकग्रस्त भई वापस फर्के, तथा भन्नथाले कि हे मेरा समुदायका मानिसहरू ! के तिमीसित तिम्रो प्रभुले राम्रो वाचा गरेको थिएन ?[2] के त्यसको अवधि तिमीहरूलाई लामो प्रतीत भयो ?[3] अथवा तिम्रो विचार नै यो हो कि तिमीमाथि तिम्रो प्रभुको प्रकोप उत्रोस् । तसर्थ तिमीले मेरो वचन भङ्ग गर्‍यौ ।[4]

तिम्रो प्रसन्नताको चाहना तथा त्यसको शीघ्रता थियो । ती मानिसहरू त मेरा पछि-पछि आइराखेका छन् । केही विद्वानहरूका निकट यसको अर्थ यो होइन कि मेरो पछाडी आइराखेका छन्, बरु यो हो कि उनीहरू मेरो पछाडी तूर पर्वतकै निकट छन् तथा त्यहाँ मेरो वापसीको प्रतीक्षामा छन् ।

[1]आदरणीय मूसाका पश्चात 'सामरी' नामक व्यक्तिले इस्राईलका सन्तानलाई बाछो पूज्नमा लगाइदियो जसको सूचना अल्लाह तआलाले तूरमा नै मूसालाई दियो कि 'सामरी' ले तिम्रा अनुयायीहरूलाई विचलित गरिदियो । परीक्षामा पार्ने कुरोलाई अल्लाहले आफूसित सम्बन्धित गरेको छ यसकारण कि उत्पत्तिकार त्यही हो अन्यथा विचलित पार्नुको कारण त 'सामरी' नै थियो जस्तो कि أضلهم السامري (अज़्लमहूस्सामरी) बाट स्पष्ट छ ।

[2]यसबाट तात्पर्य स्वर्ग अथवा विजयको वचन हो यदि उनीहरू धर्ममा स्थित रहे अथवा तौरात प्रदान गर्नुको वचन हो, जसको लागि उनलाई तूर पर्वतमा बोलाइएको थियो ।

[3]के त्यस प्रतिज्ञाको अवधि धेरै दीर्घ भइसकेको थियो कि तिमी बिर्सिहाल्यौ तथा बाछोको पूजा प्रारम्भ गरिदियौ ।

[4]समुदायले मूसासित प्रतिज्ञा गरेको थियो कि उनी तूर पर्वतबाट फर्किआउने बेलासम्म उनीहरू अल्लाहको इबादत तथा आज्ञा पालनमा स्थिर रहने छन् अथवा यो प्रतिज्ञा थियो कि हामी पनि तूर पर्वतमा तपाईंको पछि-पछि आइराखेका छौं । तर मार्गमा नै रूकेर उनीहरूले बाछोको पूजा प्रारम्भ गरिदिए ।

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

(८७) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि हामीले आफ्नो अधिकारबाट तपाईंसित वचन भङ्ग गरेनौं ।[१] बरु हामीमाथि समुदायका जुन आभूषण लादिएका थिए, तिनलाई हामीले बिसायौं, तथा त्यसैप्रकार सामरीले पनि राख्यो ।

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَٰذَا إِلَٰهُكُمْ وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾

(८८) अनि उसले मानिसहरूका लागि एउटा बाछो निकाल्यो अर्थात् बाछोको मूर्ति जसको गाईको जस्तो आवाज थियो अनि भने कि यही तिम्रो पनि पूज्य हो,[२] तथा मूसाको पनि, तर मूसा बिर्सिसकेको छ ।

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

(८९) के यी विचलित भएका मानिसहरू यो पनि देख्दैनन् कि त्यो त उनको कुरोको उत्तर पनि दिन सक्दैन तथा न उनका कुनै राम्रा-नराम्राको अधिकार राख्दछ ?[३]

---

[१]अर्थात् हामीले अधिकारले यो कार्य गरेनौं बरु यो दोष हामीबाट विवशतामा भयो । अगाडी यसको कारण वर्णन गरे ।

[२] زينة बाट आभूषण तथा القوم बाट फ़िरऔनका अनुयायी तात्पर्य हुन् । भनिन्छ कि यो आभूषण उनले फ़िरऔनीहरूबाट सापट लिएका थिए यसैकारण उनीहरूलाई أوزار -وزر (बोझ)को बहुवचन भनिएको छ, किनभने यो उनको लागि उचित थिएनन्, अतः उनीहरूले एकत्रित गरी एउटा खाल्डोमा हालिदिए, 'सामरी'ले पनि (जो मुसलमानहरूमा केही विचलित भएको समूहहरूको जस्तो) विचलित भएको थियो, केही हाल्यो (यो त्यो माटो थियो जसको स्पष्टीकरण अगाडी छ) अनि त्यसले सबै आभूषणहरूलाई भस्म पारी एकप्रकारको बाछो बनायो जसमा हावा भित्र-बाहिर आउने-जानेले एकप्रकारको ध्वनि उत्पन्न हुन्थ्यो । यस ध्वनिबाट उसले इस्राईलका सन्तानलाई विचलित गऱ्यो कि मूसा त विचलित भइसकेका छन् किनकि उनी अल्लाहसित भेट्नका लागि तूर पर्वतमा गएका छन्, जबकि तिम्रो र मूसाको पूज्य यो हो ।

[३]अल्लाह तआ़लाले उनको मूर्खता तथा कुबुद्धिको स्पष्टीकरण गर्दै आदेश गऱ्यो कि यी बुद्धिका अन्धाहरूलाई यति पनि थाहा लागेन कि यो बाछो कुनै उत्तर दिनसक्छ, न लाभ-हानि पुऱ्याउन सामर्थ्य राख्दछ । जबकि पूज्य त त्यही हुनसक्छ जो

(९०) तथा हारूनले यसभन्दा पूर्व नै उनीहरूसित भनिदिएका थिए कि हे मेरो समुदायको मानिसहरू ! यस बाछोबाट त तिम्रो परीक्षण गरिएको छ, तिम्रो वास्तविक प्रभु त अल्लाह दयालु नै हो तसर्थ तिमी सबै मेरो अनुकरण गर तथा मेरो कुरो मान्दै जाउ ।[1]

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هٰرُوْنُ مِنْ قَبْلُ يٰقَوْمِ اِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهٖ ۚ وَاِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمٰنُ فَاتَّبِعُوْنِيْ وَاَطِيْعُوْٓا اَمْرِيْ ﴿٩٠﴾

(९१) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि मूसा आउन्जेलसम्म हामी त यसैका पुरोहित रहनेछौं ।[2]

قَالُوْا لَنْ نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عٰكِفِيْنَ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَيْنَا مُوْسٰى ﴿٩١﴾

(९२) (मूसा) भन्नलागे हे हारून ! यिनीहरूलाई विचलित भइराखेको देख्दा तिमीलाई कुन कुरोले रोकेको थियो ?

قَالَ يٰهٰرُوْنُ مَا مَنَعَكَ اِذْ رَاَيْتَهُمْ ضَلُّوْٓا ﴿٩٢﴾

(९३) कि तिमी मेरो पछि आएनौ, के तिमी पनि मेरो आज्ञाको अवज्ञाकारी बनिहाल्यौ ।

اَلَّا تَتَّبِعَنِ ۭ اَفَعَصَيْتَ اَمْرِيْ ﴿٩٣﴾

(९४) (हारूनले) भने हे मेरी आमाका छोरा ! मेरो दाह्री न समात तथा टाउकोका कपाल नतान, मलाई त मात्र यो विचार आयो कि ।[3] कहीं

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَاْخُذْ بِلِحْيَتِيْ وَلَا بِرَاْسِيْ ۚ اِنِّيْ خَشِيْتُ اَنْ تَقُوْلَ

प्रत्येक व्यक्तिको बिन्ती सुन्न, लाभ-हानि पुऱ्याउन तथा आवश्यकताको पूर्तिको सामर्थ्य राख्दछ ।

[1]आदरणीय हारूनले यो त्यसबेला भने जब यो समुदाय सामरीको पछाडी लागेर बाछोको पूजा गर्नमा लाग्यो ।

[2]इस्राईलीहरूलाई यो गौशाला यति रूचिकर लाग्यो कि आदरणीय हारून अलैहिस्सलामको कुरोको पनि चिन्ता गरेनन् तथा त्यसको सम्मान तथा पूजा छाड्नबाट इन्कार गरिदिए ।

[3]आदरणीय मूसा समुदायलाई मूर्तिपूजा गरिराखेको देखेर अत्याधिक क्रोधित थिए तथा ठान्दथे कि यसमा उनका भाइ हारूनको जसलाई आफ्नो प्रतिनिधि बनाएर गएका थिए ढिलोपनाको पनि हस्तक्षेप छ, यसकारण तीब्र क्रोधमा हारूनको दाह्री तथा टाउकोको कपाल समातेर तिनलाई हल्लाउन तथा सोध्न प्रारम्भ गरे, जसमाथि आदरणीय हारूनले उनलाई कठोर व्यवहार गर्नबाट रोके ।

فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

तपाईं यो नभन्नुस् कि तिमीले इस्राईलको सन्तानमा मतभेद उत्पन्न गरिदियौ तथा मेरो कुराको प्रतीक्षा गरेनौ ।[1]

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَٰسَٰمِرِيُّ ﴿٩٥﴾

(९५) (मूसाले) सोधे, 'सामरी' तिम्रो के समाचार छ ?

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾

(९६) (उसले) उत्तर दियो कि मलाई त्यो कुरो देखियो, जुन उनलाई देखिएन, त मैले अल्लाहद्वारा पठाइएका पद-चिन्हहरूबाट एक मुट्ठी भरें, त्यसलाई त्यसमा हालिदिएँ ।[2] यसैप्रकार मेरो हृदयले मेरो लागि यो कुरा बनाइदियो ।

[1] सूर: आराफमा आदरणीय हारूनको यो कुरो उद्धृत छ कि समुदायले मलाई निर्बल ठान्यो तथा मेरो हत्याको पछाडी परिहाले । (आयत-१४२) जसको अर्थ यो हो कि आदरणीय हारूनले आफ्नो कर्तव्य पूर्णरूपले निर्वाह गरे तथा बाछोको पूजा रोक्नमा शिथिलता तथा आलस्यले काम लिएनन् । परन्तु परिस्थितिहरूलाई त्यस सीमासम्म जान दिएनन् जसबाट गृहयुद्ध प्रारम्भ होस् किनभने हारूनको हत्याको अर्थ फेरि उनका अनुयायी तथा विरोधीहरूमा आपसमा अत्याधिक रक्तपात हुन्थ्यो तथा इस्राईलको वंश स्पष्टरुपले दुई गुटहरूमा विभाजित हुनपुग्थ्यो, जुन एक-अर्काका प्राण लिन खोज्थे । आदरणीय मूसा त्यहाँ स्वयं उपस्थित थिएनन्, यसकारण यस परिस्थितिबाट अन्जान थिए, यसैकारण आरदणीय हारूनलाई उनले कटुवचन भने । तर पछि स्पष्टीकरण पश्चात मूल अपराधितिर मोडिए । यसकारण यो भावार्थ ठीक छैन (जुन केही मानिसहरू गर्दछन्) कि मुसलमानहरूको एकता तथा अखण्डताको लागि मूर्तिपूजन तथा असत्य कुराहरूलाई पनि सहन गर्नुपर्छ । किनभने आरदणीय हारूनले न यस्तो गरेका छन्, न उनको कथनको यो अर्थ हो ।

[2] अधिकांश व्याख्याकारहरूले الرسول बाट तात्पर्य जिब्रील लिएका छन् तथा अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि जिब्रीलको घोडालाई गइराखेको सामरीले देख्यो तथा त्यसको पदचिन्हहरूको मुनिको माटो उसले सम्हालेर राख्यो जसमा अप्राकृतिक प्रभाव थिए । यस माटोलाई उसले पग्लेका आभूषणहरू अथवा बाछोमा हाल्यो तब त्यसबाट एक प्रकारको ध्वनि निस्कन प्रारम्भ भयो जुन उनको विचलनको कारण भयो ।

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيٰوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ تُخْلَفَهُ ۖ وَانظُرْ إِلَىٰ إِلَٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾

(९७) भने, ठीक छ, जा सांसारिक जीवनमा तेरो दण्ड यही हो कि तिमी भन्दै गर "मलाई नछुनु"[1] तथा एउटा अन्य वचन पनि तिम्रो साथमा छ, जुन तिमीबाट कदापि जानेछैन,[2] तथा अब तिमी आफ्नो यस देवतालाई पनि हेर्नु, जसमाथि पुरोहित बनेको थियो। हामीले यसलाई जलाइदिनेछौं अनि त्यसलाई नदीमा टुक्रा-टुक्रा गरी उडाइदिनेछौं।[3]

إِنَّمَا إِلَٰهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

(९८) निःसन्देह तिमी सबैको सत्य पूज्य मात्र अल्लाह नै हो, त्यसको अतिरिक्त कोही पूज्य छैन । त्यसको ज्ञान सबै कुराहरूमा प्रसारित छ ।

[1]अर्थात् आजीवन तिमी यही भनिरहनेछौ कि मबाट टाढा रह, मलाई नछोउ, यसकारण कि उसलाई स्पर्श गर्नासाथ स्पर्श गर्नेवाला पनि तथा यो सामरी पनि ज्वरोले ग्रसित हुन्थे । यसकारण जब कुनै मानिसलाई देख्दथ्यो तब तुरुन्तै कराइहाल्थ्यो कि لا مساس । भनिन्छ कि पछि यो मनुष्यहरूको वस्तीबाट निस्केर वनमा गइहाल्यो, जहाँ पशुहरूका साथ त्यसको जीवन व्यतीत भयो तथा यसप्रकार त्यो शिक्षाको नमूना बनिरहयो अर्थात् मानिसहरूलाई विचलित पार्नको लागि जुन व्यक्ति जति अधिक प्रयत्न छल तथा कपट अपनाउनेछ, संसार तथा आख़िरतमा त्यसको दण्ड पनि त्यसै हिसाबले तीव्र तथा अत्यन्त भयानक हुनेछ ।

[2]अर्थात् आख़िरतको यातना यसका अतिरिक्त छ जो जसरी पनि भोग्नुपर्नेछ ।

[3]यसबाट ज्ञात भयो कि मूर्तिपूजाको चिन्ह समाप्त गर्नु बरु त्यसको अस्तित्वको चिन्ह मेटिदिनु, चाहे त्यसको सम्बन्ध जतिसुकै पवित्र व्यक्तिसित होस्, अपमान होइन, जस्तो कि अहले विदअत, समाधिपूजक, तथा ताज़ियापूजक भन्दछन्, बरु यो त एकेश्वरवादको उद्देश्य तथा धार्मिक सम्मानको कुरा हो । जस्तो यस घटनामा त्यस أثر الرسول लाई देखिएन जसबाट प्रकट भएको अध्यात्मिक प्रकाशको दर्शन पनि गरियो, त्यसको उपरान्त पनि त्यसको चिन्ता गरिएन यसकारण कि त्यो मूर्तिपूजनको साधन बनिहाल्यो ।

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

(९९) यसैप्रकार हामी तिम्रा[1] समक्ष पूर्वका विगत घटनाहरूको वर्णन गर्दछौं तथा निःसन्देह हामीले तिमीलाई आफ्नो तर्फबाट निर्देशन गरिसकेका छौं ।[2]

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

(१००) यसबाट जो मुख फर्काउनेछ,[3] त्यसले निःसन्देह कयामत (प्रलय) का दिन आफ्नो गह्रुङ्गो बोझ बोकेको हुनेछ ।[4]

خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

(१०१) जसमा सधैं रहनेछ,[5] तथा उनका लागि कयामतको दिन (ठूलो) नराम्रो बोझ छ ।

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ

(१०२) जुन दिन सुर (नरसिंघा)[6] फुकिनेछ तथा पापीहरूलाई हामीले त्यस दिन

---

[1]अर्थात् जसरी हामीले फ़िरऔन तथा मूसाको कथाको वर्णन गरेका छौं, त्यसरी नै पूर्वका नबीहरूका घटना हामी तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का लागि वर्णन गरिराखेका छौं ताकि तपाईं तिनीबाट सूचित रहनुहोस्, तथा तिनमा जो शिक्षा प्राप्त गर्नुका पक्षमा छन्, तिनीहरूलाई मानिसहरूका समक्ष प्रकट गर्नुहोस् ताकि मानिसहरू त्यसको प्रकाशमा उचित व्यवहार अपनाउन सकून् ।

[2] ذكر (ज़िक्र) (स्मृति) बाट तात्पर्य कुरआन करीम हो जसबाट भक्त आफ्नो प्रभुलाई स्मरण गर्दछ, मार्गदर्शन प्राप्त गर्दछ तथा मोक्ष तथा आज्ञापालनको मार्ग अपनाउँछ ।

[3]अर्थात् यसमाथि ईमान ल्याउने छैन तथा जे-जति लिखित छ, त्यस अनुसार कर्म गर्ने छैन ।

[4]अर्थात् महापाप यसकारण कि त्यसको कर्मपत्र पुण्यबाट शून्य तथा नराम्रा कुराहरूले भरिएको हुनेछ ।

[5]जसबाट त्यो बच्नसक्ने छैन, न भाग्न नै सक्नेछ ।

[6] صور बाट तात्पर्य त्यो قرن (नरसिंघा) हो जसमा इस्राफ़ील अल्लाहको आदेशले फुक्नेछन् तब क़ेयामत आइहाल्नेछ (मुसनद अहमद-२/१९१) एउटा अन्य हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभएको छ, "इस्राफ़ील नरसिंघा मुख नजीक राखेर उभिएका छन्, निदार झुकेको छ, प्रभुको आदेशको प्रतीक्षामा छन् कि जतिखेर उनलाई आदेश दिईन्छ उनले फुक्नेछन् ।" (तिर्मिज़ी अबवाब सिफ़तिल क़ियामः,बाबु माजाअ फिस्सूर) आदरणीय इस्राफ़ीलको पहिलो फूँकबाट सबै मर्नेछन्, दोस्रो फूँकमा अल्लाहका आदेशले सबै मानिसहरु पुनः जीवित भई

الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

भयका कारण) निलो-पहेंलो आँखाका साथ घेरेर ल्याउनेछौं ।

يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾

(१०३) उनीहरू एक-आपसमा कानेखुसी गरिराखेका हुनेछन्[1] कि हामी त (संसारमा) मात्र दस दिन नै रहयौं ।

نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

(१०४) उनीहरू जे-जति भनिराखेका छन्, त्यसको वास्तविकताको सूचना हामीलाई छ, तिनीहरूमा सबैभन्दा उत्तम मार्ग[2] वाला भनिराखेको हुनेछ कि तिमी मात्र एक दिन रहयौ ।

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾

(१०५) उनीहरू तपाईंसित पर्वतहरूका सम्बन्धमा प्रश्न गर्दछन् त (तपाईं) भनिदिनुस् कि तिनलाई मेरो प्रभुले कण-कण पारी उडाइदिनेछ ।

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾

(१०६) तथा धर्तीलाई समतल सफा मैदान पारी छाडिनेछ ।

हश्रका मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । आयतमा यही दोस्रो फूँक तात्पर्य छ ।

[1]भयको तीव्रता तथा त्रासका कारण एक-अर्कासित विस्तारै कानेखुसीमा कुरा गर्नेछन् ।

[2]अर्थात् सबभन्दा अधिक बुद्धिमान तथा चतुर । अर्थात् संसारको जीवन उनीहरूलाई केही दिन बरु एक-दुई क्षणको प्रतीत हुनेछ जसरी अन्य स्थानमा अल्लाह तआ़लाको आदेश छ :

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ﴾

"जुन दिन क़ेयामत घटित हुनेछ, काफ़िर कसम खाएर भन्नेछन् उनीहरू (संसारमा) एक क्षणभन्दा अधिक रहेनन् ।" (सूरः अल-रूम-५५)

यही विषय अन्य विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ । जस्तै सूरः फ़ातिर-३७, अल-मोमिनून-११२ देखि ११४ सम्म, सूरः अल-नाज़िआत आदि । अर्थ यो हो कि आख़िरतका स्थाई तथा अनन्त जीवनको अपेक्षा दुनियाँको अनन्तलाई प्रधानता नदिइयोस् ।

لَّا تَرٰى فِيْهَا عِوَجًا وَّلَآ اَمْتًا ﴿١٠٧﴾

(१०७) जसमा न त कहीं मोड देखिनेछ, न अग्लो-होचो ।

يَوْمَئِذٍ يَّتَّبِعُوْنَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهٗ ۚ وَ خَشَعَتِ الْاَصْوَاتُ لِلرَّحْمٰنِ فَلَا تَسْمَعُ اِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

(१०८) जुन दिन मानिसहरू पुकार्नेवालाका पछाडी हिंड्नेछन्[1] जसमा कुनै त्रुटि हुनेछैन ।[2] तथा अल्लाह दयालुका समक्ष सबै आवाजहरू मसिना हुनेछन्, तिमी विस्तारै कानेखुसी गरेका बाहेक अरु केही सुन्ने छैनौ ।[3]

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهٗ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾

(१०९) त्यस दिन सिफारिश कुनै काम आउने छैन, र त्यसबाहेक जसलाई रहमान (दयालु) आदेश दिन्छ तथा त्यसको कुरालाई मन पराउँछ ।[4]

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيْطُوْنَ بِهٖ عِلْمًا ﴿١١٠﴾

(११०) जे-जति उनका अगाडी तथा पछाडी छ, त्यसलाई (अल्लाह नै) जान्दछ, सृष्टिको ज्ञान त्यसलाई

[1]अर्थात् जुन दिन अग्ला-होंचा पर्वत, घाटीहरु, गगनचुम्बी भवनहरू, सबै समाप्त हुनेछन्, समुद्र तथा नदी सुक्नेछन् तथा सम्पूर्ण धर्ती समतल मैदान बन्नेछ । अनि एउटा आवाज आउनेछ, जसका पछाडी सबै मानिसहरू लाग्नेछन् अर्थात जतातिर त्यो बोलाउनेवालाले बोलाउनेछ, जानेछन् ।

[2]अर्थात् यस बोलाउनेवालाबाट यताउता हुने छैनन् ।

[3]अर्थात् पूर्ण शान्ति हुनेछ, केवल पदचाप तथा कानेखुसीबाहेक केही सुनिने छैन ।

[4]अर्थात् त्यस दिन कसैको सिफारिश कसैलाई कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन, तर ती बाहेक जसको सिफारिशको लागि आज्ञा दिनेछ तथा त्यो पनि प्रत्येकको सिफ़ारिश गर्नेछैनन्, बरु केवल उनको सिफारिश गर्नेछन् जसको सिफारिश अल्लाह मन पराउँछ तथा यी कुन मानिसहरू हुनेछन ? केवल एकेश्वरवादका अनुयायी, जसका लागि सिफारिश गर्न अल्लाह तआलाले आज्ञा दिनेछ । यो विषय कुरआनमा विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ जस्तै सूरः नज्म-२६, सूरः अम्बिया-२८, सूरः सबा-२३, सूरः अन-नबा-३८ तथा आयतुल कुर्सी ।

घेर्न सक्दैन ।[1]

وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾

(१११) तथा सबै अनुहार त्यस चिरञ्जीवी (अनादि नित्य) तथा चिरस्थाई अल्लाहका समक्ष विनम्रतापूर्वक अनुहार झुकेका हुनेछन्, नि:सन्देह त्यो असफल भयो जसले अत्याचार बोक्यो ।[2]

وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

(११२) तथा जसले पुण्यका कार्य गरे एवं ईमान्दार पनि रहे त न उसलाई अन्यायको भय हुनेछ, न अधिकार हननको ।[3]

[1]यसभन्दा पूर्वको आयतमा सिफारिशको जुन नियम भनिएका छन्, यसमा त्यसको कारण तथा लक्षण वर्णन गरिएको छ कि अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई पनि कुनै पनि कुराको पूरा ज्ञान छैन कि को कति ठूलो अपराधी छ ? तथा त्यो यस कुराको अधिकारी छ पनि अथवा छैन कि त्यसको सिफारिश गर्न सकियोस् ? यसकारण यस कुराको निर्णय पनि अल्लाह तआला नै गर्नेछ कि कुन-कुन मानिसहरू नबी तथा अन्य प्रमाणित सिफारिशकर्ताहरुको सिफारिशका अधिकारी छन् । किनभने प्रत्येक व्यक्तिको अपराधको स्थिति तथा प्रकारलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन तथा न जान्न नै सक्छ ।

[2]यसकारण कि त्यस दिन अल्लाह तआला पूर्णत: न्याय गर्नेछ तथा प्रत्येक अधिकारवालालाई त्यसको अधिकार दिलाउने छ । यहाँसम्मकि एक सिङ भएको बाखाले सिङ नभएको बाखामथि अत्याचार गरेको हुनेछ, त त्यसको पनि बदला दिलाउनेछ ।(सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे, मुसनद अहमद भाग-२ पृष्ठ-३५) यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसै हदीसमा यो भन्नुभएछ «لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ إِلَى أَهْلِهَا» "प्रत्येक अधिकारवालालाई त्यसको अधिकार दिईहाल अन्यथा केयामतको दिन दिनुपर्नेछ ।" एक अन्य हदीसमा भन्नुभयो : «إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ؛ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» "अत्याचार गर्नबाट बाँच, किनकि अत्याचार केयामतका दिन अन्धकारको कारण हुनेछ ।"(सहीह मुस्लिम उपरोक्त किताब, बाव तहरीमुज्जुल्म) सबभन्दा असफल व्यक्ति त्यो हुनेछ जसले मूर्तिपूजाको भारी पनि आफूमाथि बोकेको हुनेछ, यसकारण कि अनेकेश्वरवाद महाअत्याचार पनि हो तथा क्षमाको योग्य पनि छैन ।

[3]अन्याय यो हो कि त्यसमाथि अरुका पापहरूका बोझ पनि हालिदिइयोस् तथा अधिकार हनन यो हो कि पुण्यको प्रतिफल कम दिइयोस् । यी दुबै कुरो त्यहाँ हुने छैनन् ।

(११३) तथा यसैप्रकार हामीले तिमीमाथि अरबी (भाषामा) कुर्आन उतारेका छौं तथा विभिन्न प्रकारले त्यसमा भयका वर्णन गरेका छौं ताकि मानिसहरू परहेजगार बनून्[१] अथवा उनका हृदयमा सोच-विचार उत्पन्न गरोस् ।[२]

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ ٱلْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

(११४) यसप्रकार अल्लाह (तआ़ला) सर्वश्रेष्ठ सत्य एवं वास्तविक स्वामी हो ।[३] तिमी कुर्आन पढ्नमा शीघ्रता नगर यसभन्दा पूर्व कि तिमीतिर जुन प्रकाशना (वह्य) गरिन्छ त्यो पूर्ण गरियोस् ।[४] तथा यो भन कि प्रभु ! मेरो ज्ञान बढाउ ।[५]

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۗ وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ ۖ وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا ﴿١١٤﴾

[१]अर्थात् पाप, निषेधित तथा कुकर्म गर्नबाट रोकियोस् ।

[२]अर्थात् आज्ञा पालन तथा सामीप्य प्राप्त गर्नको रूचि अथवा विगत समुदायहरूको दुर्दशा तथा घटनाहरूबाट शिक्षा प्राप्त गर्नुको भावना तिनीहरूमा उत्पन्न गरोस् ।

[३]जसको वचन तथा चेतावनी सत्य छ, स्वर्ग-नरक सत्य छ, तथा त्यसको प्रत्येक कुरा सत्य छ ।

[४]जिब्रील जब प्रकाशना लिएर आउँथे तथा सुनाउँथे त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पनि छिटो-छिटो सँगैसँगै पढ्दै जानुहुन्थ्यो कि कहीं भाग नबिर्सियून्, अल्लाह तआ़लाले त्यसबाट मनाही गऱ्यो तथा भन्यो कि ध्यानपूर्वक पहिले प्रकाशना सुन, त्यसपछि स्मरण गराउनु तथा हृदयमा बसाल्ने कुरो हाम्रो कार्य हो, जस्तो कि सूर: क़ियाम:मा आउनेछ ।

[५]अर्थात् अल्लाह तआ़लासित ज्ञानको अधिकताको लागि प्रार्थना गर्दैरहनुस्, यसमा धर्मगुरुहरूका लागि पनि शिक्षा छ कि धार्मिक निर्णयमा पूरा सोध तथा विचारले कार्य गरून्, शीघ्रताबाट बचून् तथा ज्ञानका अधिकताका साधनहरूलाई अपनाउनमा कमी नगरून् । यसका अतिरिक्त ज्ञानबाट तात्पर्य कुर्आन तथा हदीसको ज्ञान हो । कुर्आनमा यसैलाई ज्ञान भनिएको छ तथा तिनका जानकारलाई विद्वान (आलिम) । अन्य कुराहरूका ज्ञान, जुन मनुष्य जीवनयापनका लागि प्राप्त गर्दछ, ती सबै कला हुन्, शिल्प तथा उद्योग हुन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जुन ज्ञानका निम्ति गर्नुहुन्थ्यो, त्यो प्रकाशना तथा रिसालतको नै ज्ञान छ जुन

(११५) तथा हामीले आदमलाई प्रथम नै बलपूर्वक आदेश दिएका थियौं, तर त्यसले बिर्सिहाल्यो तथा हामीले त्यसमा कुनै निश्चय पाएनौं ।[1]

وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

(११६) तथा जब हामीले फरिश्ताहरूसित भन्यौं कि आदमलाई दण्डवत् (सजदा) गर, त इब्लीस

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟

कुर्आन तथा हदीसमा सुरक्षित छ जसद्वारा मनुष्यको सम्बन्ध अल्लाह तआ़लासित स्थापित हुन्छ, त्यसको व्यवहार तथा चरित्रमा सुधार आउँछ तथा अल्लाहको प्रसन्नता तथा अप्रसन्नताबारे थाहा हुन्छ। यस्ता दुआहरू (प्रार्थना) मा एउटा दुआ यो पनि हो जुन उहाँले पढ्दै गर्नुहुन्थ्यो ।

«اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي، وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي، وزِدْنِي عِلْماً، وَالْحَمْدُ لله عَلَىٰ كُلِّ حَالٍ».

(इब्ने माजा बाबुल इनतेफ़ाअ बिल इल्म अमल)

[1] نسيان (बिर्सनु) प्रत्येक व्यक्तिको प्रकृतिमा सम्मिलित छ तथा विचारमा क्षीणता अर्थात् साहसको कमी यो पनि मनुष्यको प्रकृतिमा सामान्यरूपले पाईन्छ। यी दुवै क्षीणता नै शैतानद्वारा उत्पन्न गरिएका शंकाहरूमा फँस्नुका कारण हुन्छन्, यदि यी कमजोरीहरूमा अल्लाहका आदेशबाट विद्रोहको विचार तथा अल्लाहको अवहेलनाको भावना सम्मिलित हुँदैन, भने भूल तथा विचारहरूको दृढतामा कमजोरीबाट उत्पन्न हुनेवाला त्रुटिहरू नबूअतको पदवी तथा गरिमाका विरूद्ध होइन किनभने त्यसका उपरान्त मनुष्य तुरून्त लज्जित भई अल्लाहका सदनमा झुक्छ तथा क्षमा-याचनामा लीन हुन्छ, (जस्तो कि आदरणीय आदमले पनि गरे)। आदरणीय आदमलाई अल्लाह तआ़लाले सम्झाएको थियो कि शैतान तिम्रो र तिम्री पत्नीको शत्रु हो, यसले तिमीलाई यस्तो नहोस् स्वर्गबाट निष्काशित गराइदेओस्। यही कुरा हो जसलाई प्रतिज्ञाको शब्दले वर्णन गरिएको छ। आदम यस प्रतिज्ञालाई बिर्सिहाले तथा अल्लाह तआ़लाले एउटा वृक्षका निकट जान अर्थात् त्यसबाट केही खान मनाही गरेको थियो। आदरणीय आदमको हृदयमा यो कुरा थियो कि उनी त्यस वृक्षका निकट जानुहुन्न। तर जब शैतानले अल्लाहको सौगन्ध खाएर यो कुरा भन्यो कि यस वृक्षका फलमा यो गुण छ कि जसले यसलाई खान्छ, त्यसलाई स्थाई जीवन तथा राज्य प्राप्त हुन्छ त ध्येयमा अटल रहन सकेनन् तथा यस ध्येयमा दृढता नहुनका कारण शैतानी चालका शिकार हुन पुगे।

لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ؕ اَبٰى ﴿۱۱۶﴾

का अतिरिक्त सबैले गरे, उसले साफसँग इन्कार गरिदियो ।

فَقُلْنَا يٰٓاٰدَمُ اِنَّ هٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقٰى ﴿۱۱۷﴾

(११७) तब हामीले भन्यौं, हे आदम ! यो तिम्रो तथा तिम्री पत्नीको शत्रु हो, (ध्यान रहोस्) यस्तो नहोस् कि त्यसले तिमी दुबैलाई स्वर्गबाट निष्काशन गराइदेओस् जसले गर्दा तिमी संकटमा परिहाल ।[1]

اِنَّ لَكَ اَلَّا تَجُوْعَ فِيْهَا وَلَا تَعْرٰى ﴿۱۱۸﴾

(११८) यहाँ त तिमीलाई यो सुविधा छ कि न तिमी भोको हुन्छौ, न नाङ्गो ।

وَاَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا فِيْهَا وَلَا تَضْحٰى ﴿۱۱۹﴾

(११९) तथा न तिमी यहाँ तिर्खाएका हुन्छौ न घामको कष्ट सहन्छौ ।

فَوَسْوَسَ اِلَيْهِ الشَّيْطٰنُ قَالَ يٰٓاٰدَمُ هَلْ اَدُلُّكَ عَلٰى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلٰى ﴿۱۲۰﴾

(१२०) परन्तु शैतानले उसलाई शङ्कामा पाऱ्यो, भन्यो कि हे आदम ! के म तिमीलाई स्थाई जीवनका वृक्ष तथा त्यो स्वामित्व भनूँ जुन कहिल्यै पुरानो नहोस् ।

[1]यहाँ شقا मेहनत तथा परिश्रमको अर्थमा छ, अर्थात् स्वर्गमा जुन खाने-पिउने, वस्त्र तथा रहनुको सुविधा बिना कुनै परिश्रम प्राप्त हुन्छ स्वर्गबाट निस्केर गए उपरान्त यी चारै वस्तुहरूको प्राप्तिका लागि मिहेनत तथा परिश्रम गर्नुपर्दछ, जसरी प्रत्येक मनुष्यलाई यी मूल आवश्यकताहरूको प्राप्तिका लागि परिश्रम गर्नुपर्छ । यसका अतिरिक्त मात्र आदमसित भनियो कि तिमी मिहेनत तथा परिश्रममा पर्नेछौ । दुबैलाई भनिएन, यद्यपि वृक्षको फल आदम तथा हव्वा दुबैले खाएका थिए । यसकारण कि मुख्य सम्बोधन आदमलाई नै थियो । यसका अतिरिक्त मूल आवश्यकताहरूको पूर्तिको भार पुरुषमाथि नै हुन्छ, स्त्रीमाथि होइन । अल्लाह तआलाले स्त्रीलाई यस मेहनत तथा परिश्रमबाट सुरक्षित राखेर घरकी रानीको पद प्रदान गरेको छ । परन्तु आज स्त्रीलाई "अल्लाहको दया" "दासताको जंजीर" प्रतीत हुन्छ जसबाट स्वतन्त्र हुनका लागि त्यो व्याकूल तथा आन्दोलनमा व्यस्त छ । अफसोच ! शैतानी चाल पनि कति प्रभावशाली तथा त्यसको जाल पनि कति लोभ्याउने तथा मन आकृष्ट पार्नेछ ।

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ الْجَنَّةِ ۚ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾

(१२१) अतः ती दुबैले त्यस वृक्षबाट केही खाए त्यस पश्चात उनका गुप्ताङ्ग खुलिहाले तथा स्वर्गका पातहरू आफूमाथि टाँस्नथाले । आदमले आफ्नो प्रभुको अवज्ञा गऱ्यो तथा विचलित भइहाल्यो ।[1]

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

(१२२) अनि त्यसको प्रभुले त्यसलाई सुसज्जित गऱ्यो, उसको क्षमालाई स्वीकार गऱ्यो तथा उसको मार्गदर्शन गऱ्यो ।[2]

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾

(१२३) भन्यो, तिमी दुबै यहाँबाट झरिहाल, तिमी आपसमा एक-अर्काका शत्रु हौ, अब तिम्रो पासमा जहिलेपनि मेरो तर्फबाट निर्देश पुग्छ, त जो मेरो निर्देशको पालन गर्नेछ, त्यो न मार्ग-विचलित हुनेछ, न कठिनाईमा पर्नेछ ।

[1] अर्थात् वृक्षको फल खाएर अवज्ञा गऱ्यो, जसको कुफल यो भयो कि त्यो उद्देश्य अथवा सत्य-मार्गबाट विचलित भयो ।

[2] यसबाट केही मानिसहरू भावार्थ निकाल्दै भन्दछन् कि आदरणीय आदमबाट उक्त भूल नबूअतभन्दा पूर्व भन्यो, तथा नबूअतसित उहाँलाई त्यसको पश्चात सुशोभित गरियो । परन्तु हामीले पछिल्ला पृष्ठमा यस 'भूल' को जुन वास्तविकता वर्णन गरेका छौं, त्यो निर्दोषताको प्रतिकूल रहँदैन । किनभने यस्ता भूल तथा त्रुटि जसको सम्बन्ध आमन्त्रण तथा अल्लाहको सन्देश पुऱ्याउन तथा धर्म विधानसित छैन, बरु व्यक्तिगत कर्मसित छ तथा त्यसमा पनि त्यसको कारण निश्चयको शिथिलता छ, त यो वास्तवमा त्यो पाप नै होइन जसको कारण मनुष्य अल्लाहका क्रोधको पात्र बन्दछ । यसमाथि जुन पाप शब्द भनिएको छ त्यो मात्र त्यसको गरिमा तथा उच्च पदका कारण कि ठूलाका सानोतिनो त्रुटि पनि ठूलो ठानिन्छ, यसकारण आयतको यो अर्थ होइन कि हामीले त्यसपश्चात उसलाई नबूअतका लागि रोजिहाल्यौं, बरु अर्थ यो हो कि लज्जा तथा क्षमा-याचनाका पश्चात हामीले फेरि त्यसलाई उच्च पदमा आसीन गऱ्यौं, जुन पहिले उसलाई प्राप्त थियो । उनलाई धर्तीमा उतार्नुको निर्णय, हाम्रो इच्छा, ज्ञान तथा रहस्यमा आधारित थियो । यसबाट यो नठानियोस् कि यो हाम्रो क्रोध हो जुन आदममाथि अवतरित भयो ।

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾

(१२४) तथा जो मेरो स्मरणबाट मुख फर्काउनेछ, त्यसको जीवन संकीर्ण हुनेछ[1] तथा हामी क़ियामतका दिन त्यसलाई अन्धो गरी उठाउनेछौं ।[2]

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾

(१२५) (त्यो) भन्नेछ प्रभु ! मलाई तिमीले अन्धो बनाएर किन उठायौ ? यद्यपि म देख्थे।

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾

(१२६) उत्तर प्राप्त हुनेछ कि यसैप्रकार हुनुपर्थ्यो, तिमीले मेरा आएका आयतहरूलाई बिर्सिदियौ । यसैप्रकार आज तिमी पनि बिर्सिन्छौ ।

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِن بِآيَاتِ رَبِّهِ ۚ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَىٰ ﴿١٢٧﴾

(१२७) तथा हामी यस्तै प्रतिफल प्रत्येक व्यक्तिलाई दिने गर्दछौं, जो सीमा उल्लंघन गर्दछ तथा आफ्ना प्रभुका आयतमा ईमान ल्याउँदैन, तथा निःसन्देह परलोक (आख़िरत) को यातना अत्याधिक कडा तथा स्थाई छ ।

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾

(१२८) के उनीहरूको मार्गदर्शन यस कुराले पनि गरेन कि हामीले उनीभन्दा पूर्व धेरै वस्ती ध्वस्त पारिदिएका छौं, जसका वासीहरूका स्थानमा यिनी हिंडडुल गरिराखेका छन् । निःसन्देह यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि धेरै निशानी छन् ।

[1]यस संकीर्णताबाट केही विद्वानहरूले कब्रको यातना तथा केहीले त्यो चिन्ता तथा व्याकुलता तात्पर्य लिएका छन् जसमा अल्लाहको स्मरणबाट निश्चिन्त ठूला-ठूला धनवान अल्झिरहन्छन् ।

[2]यसबाट तात्पर्य वास्तवमा आँखाले अन्धो हुनु हो, अथवा सुझ-बुझले अन्धो हुनु हो अर्थात् उसलाई त्यहाँ कुनै यस्तो तर्क देखिँदैन जसलाई प्रस्तुत गरी त्यो अग्नि दण्डबाट मुक्त हुनसकोस् ।

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾

(१२९) तथा यदि तिम्रो प्रभुको कुरा पूर्वत: निर्धारित तथा समय निर्धारण नभएको भए, त यसैबेला यातना आई समात्ने थियो ।[1]

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ۖ وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾

(१३०) तसर्थ उनका कुरामा धैर्य राख तथा आफ्नो प्रभुको पवित्रता एवं महिमाको वर्णन गरिराख, सूर्योदयभन्दा पूर्व तथा त्यसको अस्त हुनु पूर्व तथा रात्रिका विभिन्न समयमा पनि तथा दिनका भागहरूमा पनि महिमागान् गर्दैराख ।[2] अति संभव छ कि

[1]अर्थात् यी झूठा तथा मक्काका मूर्तिपूजक देख्दैनन् कि उनीभन्दा कैयन् समुदाय गुज्रिसकेका छन्, जसका यी उत्तराधिकारी हुन् तथा उनका नातिको तर्फबाट यिनको यातायात छ, उनीहरूलाई हामी यसै झुठ्लाउनुको कारण नष्ट गरिसकेका छौं, जसका भयानक परिणाममा बुद्धिमान तथा विद्वानहरूका लागि निशानी छन् । परन्तु यी मक्कावासी आफ्ना आँखा चिम्म गरी उनीहरूकै अनुकरण गरिराखेका छन् । यदि अल्लाह तआलाले पहिलादेखि नै यो निर्णय नगरेको भए कि त्यो बिना कुनै तर्क पूर्ण गरी तथा त्यो अवधिपूर्ण हुनुभन्दा पहिला, जो त्यो अवसरको लागि कुनै समुदायलाई प्रदान गर्दछ, कसैलाई नाश गर्दैन त तुरून्त अल्लाहको प्रकोप उनलाई आई समातिहाल्थ्यो तथा यिनीहरूले विनाशका स्वाद चाखिसकेका हुन्थे । अर्थ यो हो कि रिसालतलाई झुठ्लाउनुको उपरान्त यदि उनीमाथि अहिलेसम्म प्रकोप आएन भने यो बुझ्नु कि भविष्यमा पनि आउने छैन, बरु अहिले उनलाई अल्लाहको तर्फबाट अवसर प्राप्त छ, जस्तो कि त्यो प्रत्येक समुदायलाई दिन्छ । कर्मको अवसरको अवधि समाप्त हुनासाथ उनलाई अल्लाहको प्रकोपबाट बचाउनेवाला कोही हुनेछैन ।

[2]केही व्याख्याकारहरूका निकट महिमागानसित तात्पर्य नमाज़ छ तथा उनी यसबाट पाँच नमाज़ बुझ्दछन् । सूर्योदयभन्दा पूर्व फज्र, सूर्यास्तभन्दा पूर्व अस्र, रात्रिका क्षण मग़रिब तथा ईशा तथा दिनका किनारहरूबाट जोहरको नमाज़को तात्पर्य छ किनभने जोहरको समय यो दिनको प्रथम पक्षको अन्तिम तथा दिनको अन्तिम पक्ष प्रथम भाग हो । केहीका निकट यी समयहरूमा त्यसैपनि अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसा गरिन्छ जसमा नमाज़, कुरआनको पाठ, वर्णन तथा प्रार्थना तथा ऐच्छिक इबादत सबै सम्मिलित छन् । अर्थ यो हो कि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यी मूर्तिपूजकहरूको झुठ्लाउने कुरोबाट हतास नहोऊन् । अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसा गरिरहून् । अल्लाह तआला जब चाहने छ, उनलाई पकडिहाल्ने छ ।

तिमी प्रसन्न हुनसक ।[1]

(१३१) तथा आफ्नो दृष्टि कहिल्यै ती वस्तुहरूतिर नपार, जुन हामीले उनीहरूमध्ये विभिन्न मानिसहरूका सांसारिक शोभाका लागि दिएका छौं ताकि यसमा उनको परीक्षा गर्नसकौं ।[2] तिम्रो प्रभुद्वारा प्रदान गरिएको नै अति श्रेष्ठ तथा स्थाई छ ।[3]

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

(१३२) तथा आफ्ना परिवारका मानिसलाई नमाज़ पढ्न आदेश देउ तथा स्वयं पनि त्यसमाथि

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصْطَبِرْ

[1]यो فسبح सित सम्बन्धित छ। अर्थात् यी समयमा महिमाको वर्णन गर्नुस्, यो आशा राख्दै कि अल्लाहकहाँ तपाईंलाई त्यो स्थान तथा पद प्राप्त हुनेछ जसबाट तपाईं प्रसन्न हुनुहुनेछ ।

[2]यो त्यही विषय हो जुन यसभन्दा पूर्व सूर: आले-इमरान-१९६ तथा १८७ सूर: अल-हिज्र-८७ तथा ८८ तथा अल-कहफ-७ आदिमा वर्णित भएको छ ।

[3]यसबाट तात्पर्य आख़िरतको बदला पुण्य हो, जुन संसारको सुख-सुविधाभन्दा श्रेष्ठ छ तथा यसका सापेक्ष स्थाई बने । हदीसमा वर्णित छ कि आदरणीय उमर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा उपस्थित भए र देखे कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एउटा विस्तार नभएको गुन्द्री (चटाई) मा पल्टिनु भएको छ, तथा घरको सामग्रीको यो स्थिति छ कि घरमा छालाका दुई वस्तुहरूबाहेक केही छैन । आदरणीय उमरका आँखाबाट आँशु प्रवाहित भइहाले । नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सोध्नुभयो, उमर ! के कुरो छ, किन रुन्छौ ? जवाफ दिए कि हे रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ! कैसर (रोमको राजा) तथा किसरा (ईरानका राजा) कुनप्रकार सुख-सुविधाले पूर्ण जीवन व्यतीत गरिराखेका छन् तथा तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको, यस कुरोको उपरान्त कि तपाईं सल्लल्लहु अलैहि वसल्लम सृष्टिमा सर्वश्रेष्ठ हुनुहुन्छ, यो स्थिति छ ? भन्नुभयो, उमर ! "के तिमी अहिलेसम्म सन्देहमा छौ ? यी यस्ता मानिसहरू हुन् जसलाई सुख-सुविधाका कुरा संसारमा मात्र दिइएको छ ।" अर्थात् आख़िरतमा उनीहरूको लागि केही हुनेछैन । (सहीह बुख़ारी सूरतुत-तहरीम तथा सहीह मुस्लिम बाबुल ईला)

عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾

दृढ रह,[1] हामी तिमीसित जीविका माँग्दैनौं, बरु हामी स्वयं तिमीलाई जीविका प्रदान गर्दछौं। अन्त्यमा सर्वसम्मान सदाचारीहरूकै हुन्छ।

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِّن رَّبِّهِ ۚ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾

(१३३) तथा (उनीहरूले) भने कि यो (नबी) हाम्रा निम्ति आफ्नो प्रभुको तर्फबाट कुनै निशानी किन ल्याएन ?[2] के उनीहरू छेउ पूर्वका किताबहरूका स्पष्ट निशानीहरू पुगेनन् ?[3]

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُم بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخْزَىٰ ﴿١٣٤﴾

(१३४) तथा यदि हामीले यसभन्दा पूर्व नै[4] उनीहरूलाई प्रकोपद्वारा ध्वस्त गरिदिएको भए यिनीहरू अवश्य भनिहाल्थे कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हाम्रो पासमा आफ्नो रसूल (ईशदूत) किन पठाएनौं ताकि हामी तिम्रा आयतहरूको पालन गर्दथ्यौं, यसभन्दा पूर्व कि

[1]यस सम्बोधनमा सम्पूर्ण मुस्लिम समुदाय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायी छन्। अर्थात प्रत्येक मुसलमानको लागि अनिवार्य छ कि त्यो स्वयं पनि नमाज़ नियमितरूपले पढोस् तथा आफ्नो परिवारवालाहरूलाई पनि नमाज़ पढ्नमा वल दिइयोस्।

[2]अर्थात् उनका इच्छा अनुसार निशानी, जस्तो समूदका लागि ऊँटनी प्रकट गरिएको थियो।

[3]यिनीवाट तात्पर्य तौरात, इंजील तथा ज़बूर आदि हुन्। अर्थात् के तिनीहरूमा नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका गुणहरूलाई प्रदर्शित गरिएको छैन, जसबाट उनको नबूअतको पुष्टि हुन्छ। अथवा यो अर्थ छ कि के उनी छेउ अघिका समुदायहरूको यो अवस्थाहरू पुगेनन् कि उनीहरूले जब आफ्ना इच्छा अनुसार चमत्कारको माँग गरे तथा त्यो उनलाई देखाइयो, परन्तु त्यसका उपरान्त ईमान (विश्वास) ल्याएनन्। त्यसपश्चात उनीहरूलाई नष्ट गरियो।

[4]तात्पर्य संसारका अन्तिम पैग़म्बर आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्।

हामी अपमानित हुन्थ्यौं तथा तिरस्कृत हुन्थ्यौं ।

قُلۡ كُلّٞ مُّتَرَبِّصٞ فَتَرَبَّصُواْۖ فَسَتَعۡلَمُونَ مَنۡ أَصۡحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ وَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ ١٣٥

(१३५) भनिदिनुस् कि प्रत्येक परिणामको प्रतीक्षामा छ,[1] त तिमीहरु पनि प्रतीक्षा गर शीघ्र नै पूर्णतः थाहा पाइहाल्नेछौ कि सोझो मार्गवाला को हुन् तथा को मार्गप्राप्त गरिएका हुन् ।[2]

[1]अर्थात् मुसलमान तथा काफ़िर दुबै त्यसको प्रतीक्षामा छन् कि कुफ्र विजयी हुन्छ अथवा इस्लाम विजयी हुन्छ ?

[2]यसको ज्ञान तिमीलाई यसबाट भइहाल्नेछ कि अल्लाहको सहायताले सफल तथा सम्मानित को हुन्छ ? अन्ततः यो सफलता मुसलमानहरूको पक्षमा आयो, जसबाट यो स्पष्ट भयो कि इस्लाम नै सीधा मार्ग हो तथा यसका अनुयायी नै मार्गदर्शन प्राप्त छन् ।

सूरतुल अम्बिया-२१

سُورَةُ الأَنبِيَاءِ

सूर: अल-अम्बिया मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा ११२ आयतहरू तथा ७ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

शुरू गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु तथा दयालु छ ।

اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ①

(१) मानिसहरूका हिसाबको समय निकट आइसकेको छ,[1] तैपनि उनीहरू अचेत (अवस्थामा) विमुख भएका छन् ।[2]

مَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِم مُّحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ②

(२) उनका समीप उनका प्रभुका तर्फबाट जुन पनि नयाँ-नयाँ निशानीहरू आउँछन्, त्यसलाई उनीहरू हाँसो-ख्यालमै सुन्दछन् ।[3]

لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ ۗ وَأَسَرُّوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ

(३) उनका हृदय पूर्णरूपले निश्चेत छन् तथा ती अत्याचारीहरूले लुकि-लुकि कानेखुसी गरे कि यो तिमीजस्तै मानव पुरुष हो,

[1]हिसाबको समयको अर्थ प्रलय हो, जुन प्रत्येक क्षण निकट आइराखेको छ, तथा प्रत्येक त्यो वस्तु जुन आउनेवाला तथा निकट छ, प्रत्येक व्यक्तिको मृत्यु स्वयं उसको लागि प्रलय हो । यसको अतिरिक्त व्यतीत भएको समयको अपेक्षा प्रलय निकट छ किनभने जति समय व्यतीत भइसक्यो, शेष रहने समय त्यसभन्दा कम छ ।

[2]अर्थात् त्यसको तयारीबाट निश्चिन्त, माया-मोहमा लिप्त तथा ईमानका अभियाचनाहरूबाट अचेत छन् ।

[3]अर्थात कुरआन जुन समय-समयमा स्थिति तथा आवश्यकताहरूका अनुरुप नयाँ-नयाँ अवतरित भइरहन्छ, यो यद्यपि उनको शिक्षाका लागि अवतरित हुन्छ, परन्तु उनीहरू त्यसलाई यसप्रकार सुन्दछन् मानौं उनी त्यससित उपहास तथा हाँसो-ख्याल गरिराखेका छन्, अर्थात त्यसमा चिन्तन, ध्यान तथा विचार गर्दैनन् ।

مِّثْلُكُمْ ۚ أَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ③

अनि के कारण छ कि तिमी आँखाले देखेको जादूमा फँस्न जान्छौ ।[1]

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ④

(४) (पैग़म्बरले) भने, मेरो प्रभु प्रत्येक कुरालाई जुन आकाश एवं धर्तीमा छ, राम्ररी जान्दछ, त्यो अति सुन्नेवाला तथा जान्नेवाला छ ।[2]

بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلِ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ ⑤

(५) (यति मात्र होइन) बरु यिनी त भन्छन् कि यो कुरआन काल्पनिक सपनाहरूको संग्रह हो, बरु उसले त्यसले स्वयं यसलाई रचेको छ, बरु यो कवि हो,[3] अन्यथा हाम्रा समक्ष यसले कुनै यस्ता निशानी ल्याउँथे जस्तो कि पूर्वकालिक पैग़म्बर (निशानी दिइएर) पठाइएका थिए ।[4]

[1]अर्थात् नबीको मानव पुरुष हुने कुरा उनी स्वीकार गर्न सक्दैनन्, तैपनि यो भन्दछन् कि तिमी देखिराखेका छैनौ कि यो जादूगर हो, तिमी त्यसको जादूलाई देख्दा-बुझ्दा किन फँस्छौ ?

[2]त्यो प्रत्येक भक्तको कुरा सुन्छ तथा सबैका कर्महरूलाई राम्ररी जान्दछ । तिमी जुन झुठा कुरा गरिराखेका छौ, त्यो सुनिराखेको छ तथा मेरो सत्यतालाई एवं जुन सन्देश तिमीलाई दिइराखेको छु, त्यसको यथार्थतासित राम्ररी परिचित छ ।

[3]यी कानेखुसी गर्ने अत्याचारीहरूले यसैमा चित्त बुझाएनन्, बरु यो पनि भने कि यो कुरआन त जटिल सपनाहरू जस्तै नराम्रा विचारहरूको संग्रह हो, बरु उसको आफ्नो कृति हो, बरु यो कवि हो, तथा कुरआन मार्गदर्शक किताब होइन, कविता हो । अर्थात उनलाई कुनै एउटै कुरामा सन्तोष छैन । प्रतिदिन एउटा नयाँ षड्यन्त्र रच्दछन् तथा नयाँ-नयाँ आक्षेप लगाउँछन् ।

[4]अर्थात् जसरी समूदका लागि ऊँटनी, मूसाका लागि छडी तथा उनको उज्जवल प्रकाशित हात आदि ।

(६) यिनीभन्दा पूर्व जति वस्तीहरू हामीले ध्वस्त गऱ्यौं ईमानबाट बञ्चित थिए, त के अब यिनी ईमान ल्याउनेछन् (विश्वास गर्नेछन्) ?[1]

مَآ ءَامَنَتْ قَبْلَهُم مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَٰهَآ ۖ أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ۝٦

(७) तिमीभन्दा पहिले पनि जति पैग़म्बर हामीले पठायौं सबै मानव-पुरुष थिए,[2] जसतिर हामी प्रकाशना (वह्य) अवतरित गर्दथ्यौं, तसर्थ तिमी ज्ञानी[3] वालाहरूसित सोध यदि स्वयं तिमीलाई ज्ञान छैन ।

وَمَآ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِىٓ إِلَيْهِمْ ۖ فَسْـَٔلُوٓا۟ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝٧

[1]अर्थात् उनीभन्दा पूर्व हामीले जति वस्तीहरू नाश गऱ्यौं यस्तो भएन कि उनीहरूले आफ्नो इच्छाअनुसार चमत्कार देखे पश्चात ईमान ल्याएका हुन्, बरु चमत्कार देखे पश्चात पनि ईमान ल्याएनन् जसका कारण उनको विनाश उनको भाग्य बन्न पुग्यो । त के मक्कावासीहरूलाई उनका इच्छा अनुसार कुनै चमत्कार देखाइन्छ भने उनीहरू ईमान ल्याउनेछन् ? कदापि होइन, यिनी तैपनि अविश्वास एवं विरोधी मार्गमा उसैप्रकार अग्रसर रहनेछन् ।

[2]अर्थात् सबै नबी पुरुष थिए, न कोही मानव जातिका अतिरिक्त कोही नबी आयो, तथा न कोही पुरुषका अतिरिक्त, अर्थात् नबूअत मनुष्यहरूका साथ तथा मनुष्यहरूमा पुरुषहरूका साथ विशेषरुपले रहेको छ । यसबाट ज्ञात भयो कि कुनै महिला नबी भएन, यसकारण कि नबूअत पनि ती कर्तब्यहरूमध्ये छ, महिलाका भौतिक तथा प्राकृतिक कर्महरूको परिधिभन्दा बाहिर छ ।

[3]अहले जिक (ज्ञानी मानिसहरू) सित तात्पर्य किताबवाला मानिसहरू हुन्, जो पूर्वका आकाशीय पुस्तकहरूको ज्ञान राख्दथे, उनीहरूसित सोध कि पूर्वकालिक नबीहरूमा जो गुज्रिसकेका छन्, उनी मनुष्य थिए अथवा अन्य ? उनीहरू तिमीलाई बताउने छन् कि सबै मनुष्य थिए । यसबाट केही मानिसहरू "अनुकरण (तक़्लीद)" को प्रमाण प्रस्तुत गर्दछन्, जुन उचित छैन । "अनुकरणवाद" मा के हुन्छ ? केवल एक विशेष व्यक्ति तथा त्यससँग सम्बन्धित एउटा निर्धारित चिन्तनलाई मूल बनाएर तथा त्यसै अनुसार कार्य गरिन्छ । दोस्रो यो कि बिना कुनै प्रमाण त्यसको कुरोलाई स्वीकार गरिन्छ । जबकि आयतमा "अहले ज़िक्र" सित अर्थ कुनै विशेष व्यक्ति होइन, बरु प्रत्येक ज्ञानी हो, जुन तौरात तथा इंजील (बाइबल) को ज्ञान राख्दथ्यो । यसबाट व्यक्तिगत अनुकरणको खण्डन हुन्छ ? यसमा त ज्ञानीहरूसित सोध्न भनिएको छ, जुन सर्वसाधारणको लागि अनिवार्य छ, जसबाट कसैको इन्कार हुन सक्दैन, यसका अतिरिक्त तौरात तथा इंजील आकाशीय पुस्तकहरू थिए तर पछि मानिसहरुले यिनमा थप-घट गरिदिए । यसर्थ यिनलाई जस्ताका त्यस्तै अलग पार्न सकिदैन साथै मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको ईशदूतत्वपछि सम्पूर्ण मानव समाजको कल्याण उहाँको पूर्ण अनुसरणमा नै छ । जहाँसम्म आवश्यक केही सोध्नुपर्ने कुराहरु छन् भने ती मात्र अभ्र विश्वासका लागि हुन् । तैपनि यसप्रकारका कुराहरुमा विश्वास गर्नका लागि

وَمَا جَعَلْنَٰهُمْ جَسَدًا لَّا يَأْكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَمَا كَانُوا۟ خَٰلِدِينَ ⑧

(८) तथा हामीले उनलाई यस्तो शरीर बनाएनौं कि उनीहरू भोजन नगरून् तथा न उनी सधैं जीवित रहनेवाला थिए ।[1]

ثُمَّ صَدَقْنَٰهُمُ ٱلْوَعْدَ فَأَنجَيْنَٰهُمْ وَمَن نَّشَآءُ وَأَهْلَكْنَا ٱلْمُسْرِفِينَ ⑨

(९) अनि हामीले उनीसित गरिएका सबै वचन सत्य गरेर देखायौं, उनीहरूलाई तथा ज-जसलाई हामीले चाहयौं मुक्ति प्रदान गरिदियौं तथा सीमा उल्लघंन गर्नेहरूलाई विनाश गरिदियौं ।[2]

لَقَدْ أَنزَلْنَآ إِلَيْكُمْ كِتَٰبًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ ۖ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑩

(१०) निःसन्देह हामीले तिमीतिर किताब अवतरित गरेका छौं, जसमा तिम्रा लागि शिक्षा छ । के तैपनि तिमी बुद्धिको प्रयोग गर्दैनौ ?

وَكَمْ قَصَمْنَا مِن قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا ءَاخَرِينَ ⑪

(११) तथा धेरै वस्तीहरू हामीले ध्वस्त गरिदियौं,[3] जुन अत्याचारी थिए तथा उनका पश्चात हामीले अन्य समुदाय पैदा गरे ।

पवित्र कुर्आन र सही हदीसबाट प्रमाण प्राप्त हुनुपर्छ । अथवा कुनै व्यक्तिका आफ्ना विचार ? यदि तौरात तथा इंजील आकाशीय पुस्तकहरू थिए, त अर्थ यो भयो कि ज्ञानीहरूद्वारा आकाशीय पुस्तकहरूका नियम ज्ञात गरून्, जुन आयतको उचित अर्थ हो । तथा यदि तिनी कुनै एक विशेष व्यक्ति, गुरु, तथा त्यसका शिष्यहरूका उपदेशको संग्रह थियो भने अवश्य वैचारिक (फ़िक़्ही) अनुकरणवाद (तक़्लीद) को भावार्थ यस आयतबाट निस्कन्छ, परन्तु के आकाशीय पुस्तक तथा मनुष्यहरूद्वारा रचित वैचारिक पुस्तकहरू, दुवै एउटै स्थान ग्रहण गर्न योग्य छन् ?

[1]बरु उनीहरू भोजन पनि गर्दथे तथा मृत्युको स्वाद चाखी चिर अस्थायी लोकतिर पनि गए । यी नबीहरूको मनुष्य हुने कुराको प्रमाण प्रस्तुत गरिदैछन् ।

[2]अर्थात वचनका अनुसार नबीहरूलाई तथा ईमानवालाहरूलाई मोक्ष प्रदान गर्यौं तथा सीमा उल्लंघन गर्नेवाला नास्तिक (काफ़िरहरू) तथा मूर्तिपूजकहरूलाई हामीले नाश गरिदियौं ।

[3]قَصَمَ को अर्थ हो तोड-फोड गरिदिनु तथा رکض अधिकतावाची रूप हो, अर्थात् धेरै वस्तीहरूलाई हामीले ध्वस्त गरिदियौं, तोड-फोड गरिदियौं, जुनप्रकार अन्य स्थानमा भनिएको छ कि "नूहका समुदायका पश्चात कैयन् वस्तीहरूलाई हामीले नाश गरिदियौं ।" (सूरः बनी-इस्राईल-१७)

فَلَمَّآ أَحَسُّوا۟ بَأْسَنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾

(१२) अनि जब उनीहरूलाई हाम्रा यातनाको आभास भयो तब त्यस (यातना) बाट भाग्न थाले ।[1]

لَا تَرْكُضُوا۟ وَٱرْجِعُوٓا۟ إِلَىٰ مَآ أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَٰكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْـَٔلُونَ ﴿١٣﴾

(१३) भाग-दौड नगर[2] तथा जहाँ तिमीलाई सुख प्रदान गरिएको थियो, त्यहीं फर्क तथा आफ्ना घरहरूतिर जाउ,[3] ताकि तिमीसित प्रश्न त गरियोस् ।[4]

قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿١٤﴾

(१४) उनीहरू भन्नथाले हाय हाम्रो दूर्भाग्य ! निःसन्देह हामी अत्याचारी थियौं ।

فَمَا زَالَت تِّلْكَ دَعْوَىٰهُمْ حَتَّىٰ

(१५) अनि उनको यही कथन रहयो,[5] यहाँसम्मकि हामीले उनीहरूलाई जरैदेखि काटिएको खेती तथा

---

[1]संवेदनको अर्थ ज्ञान इन्द्रियहरूबाट जान्नु । अर्थात् जब उनीहरूले यातना (प्रकोप) अथवा त्यसका लक्षणहरू आउँदै गरेको आँखाले देखे, अथवा कडक, गर्जन सुनेर ज्ञान गरे, तब त्यसबाट बाँच्नका निम्ति भाग्नुको मार्ग खोज्न थाले । ركض को अर्थ हो मानिसले घोडा आदिमा बसेर त्यो दगुर्नको लागि कुरकुच्चाले हान्नु । यहींबाट यो भाग्ने अर्थमा प्रयोग हुनथाल्यो ।

[2]यो फरिश्ताहरूले आकाशवाणी गरे अथवा ईमानवालाहरूले हाँसेर भने ।

[3]अर्थात् जुन सुख तथा सुविधाहरू तिमीलाई प्राप्त थिए, जुन तिम्रा अविश्वास एवं अत्याचारका कारण थिए तथा ती घर जसमा तिमी रहन्थ्यौ, जसको सुन्दरता एवं सुदृढतामाथि तिमीलाई गर्व थियो उनीहरूतिर फर्क ।

[4]तथा प्रकोपको पश्चात तिम्रो समाचार त सोधिहालियोस् कि तिमीमाथि यो के घटित भयो ? कुनप्रकार बित्यो तथा किन बित्यो ? यी प्रश्न उपहास स्वरूप सोधिएका हुन्, अन्यथा विनाशको अंकुसमा कसिए पश्चात उनी उत्तर दिन योग्य कहाँ रहन्थे र ?

[5]अर्थात् जबसम्म जीवनका लक्षण उनमा रहे, उनीहरू आफ्ना अत्याचारलाई स्वीकार गर्दैरहे ।

جَعَلْنَٰهُمْ حَصِيدًا خَٰمِدِينَ ﴿١٥﴾

निभेको अग्नि (को जस्तै) गरिदियौं ।[1]

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَٰعِبِينَ ﴿١٦﴾

(१६) हामीले आकाश तथा धर्ती एवं उनका मध्येका कुराहरूलाई आमोद-प्रमोदका लागि बनाएनौं ।[2]

لَوْ أَرَدْنَآ أَن نَّتَّخِذَ لَهْوًا لَّٱتَّخَذْنَٰهُ مِن لَّدُنَّآ إِن كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٧﴾

(१७) यदि हामीले यसैप्रकार कीडा-खेल चाहेका भए, त्यसलाई आफ्नो पासबाट बनाइहाल्थ्यौं,[3] यदि हामी यस्तो गर्नेवाला नै भएको भए ।[4]

بَلْ نَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَى ٱلْبَٰطِلِ فَيَدْمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ۚ وَلَكُمُ

(१८) बरु हामी असत्यमाथि सत्यको प्रहार गर्दछौं, त सत्य, असत्यको टाउको फुटालिदिन्छ तथा त्यो त्यसैबेला ध्वस्त भएर जान्छ ।[5] तिमी

---

[1] حَصِيدٌ काटिएको खेती तथा خُمُودٌ अग्नि निभ्नेलाई भन्छन् । अन्तत: उनी काटिएको खेती जस्तै भइहाले तथा निभिएको अग्नि जस्तै खरानी थुप्रोमा परिणत भए, कुनै शक्ति, बल तथा संवेदन उनको भित्र रहेन ।

[2] बरु त्यसका कैयन् उद्देश्य तथा कारण छन्, जस्तै भक्त मेरो महिमाको वर्णन तथा कृतज्ञता प्रकट गरून्, पुण्यका कार्य गर्नेवालाहरूलाई उनको राम्रो कामको प्रतिफल तथा नराम्राहरूलाई नराम्रोको दण्ड दिइयोस् आदि ।

[3] अर्थात् आफ्नो पासमा नै केही कुराहरू खेलका निम्ति बनाइहाल्थ्यौं र आफ्नो अभिलाषा पूरा गर्थ्यौं । यत्रो विशाल विश्व ब्रम्हाण्डलाई बनाएर फेरि त्यसमा सुद्धि-वुद्धि राख्नेवाला प्राणी बनाउनुको के आवश्यकता थियो ?

[4] यसका अर्को अनुवाद "हामी गर्नेवाला नै छैनौं" भन्दा "यदि हामी गर्नेवाला नै हुन्थ्यौं" अरबी भाषाका अनुसार अधिक उपयुक्त छ ।

[5] अर्थात् संसारलाई बनाउनुका उद्देश्यहरूमध्ये एउटा महत्वपूर्ण विशेष उद्देश्य यो हो कि सत्य र असत्य बीचको जुन द्वन्द छ र राम्रो तथा नराम्रो बीच जुन लडाइ छ, त्यसमा सत्य र राम्रोलाई विजय प्राप्त गराएर असत्य र नराम्रोमाथि नियन्त्रण राखौं । अर्थात हामी सत्यलाई असत्यमाथि र राम्रोलाई नराम्रोमाथि हान्छौं, जसबाट असत्य र नराम्रोपना समाप्त होस् । دَمْغٌ टाउकोको यस्तो प्रहारलाई भन्दछन्, जुन मस्तिष्कसम्म पुग्छ । زهوق का अर्थ हुन् समाप्त, नष्ट अथवा मरिहाल्नु ।

الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

तिमी जुन कुरा बनाउँछौ, ती तिम्रा लागि विनाशकारी छन् ।[1]

وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَمَنْ عِندَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾

(१९) तथा आकाशहरू एवं धर्तीमा जे-जति छ, उसै (अल्लाह) को हो ।[२] तथा जो उसका समीप छन्[३] उनीहरू उसको इबादत (उपासन) बाट न अहङ्कार गर्दछन् तथा न थाक्छन् ।

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) उनीहरू दिन-रात त्यसको पवित्रताको वर्णन गर्दछन्, तथा अलिकति पनि आलस्य गर्दैनन् ।

أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾

(२१) ती मानिसहरूले धर्ती (को सृष्टिमध्ये) बाट जसलाई पूज्य बनाएका छन्, के उनीहरू जीवित गरिदिन्छन् ?[४]

[1]अर्थात प्रभुतिर जुन यसप्रकारका निराधार कुरा सम्बन्धित गर्दछौ अथवा त्यसको विषयमा उत्पन्न गर्दछौ (उदाहरणतः यो जीवन एउटा खेल हो, एउटा खेलाडीको बेकारको शौक हो, आदि), यो तिम्रो विनाशको कारण हो किनभने खेल तमाशा ठान्नुका कारण तिमी सत्यबाट टाढा गइहाल्यौ र असत्यलाई अपनाउनमा कुनै चिन्ता र भयको आभास पनि गर्दैनौ जसको अन्तिम परिणाम तिम्रो विनाश एवं बरबादी नै छ ।

[२]सबै उसैका अधीन र उसैका दास छन् । जब तिमी कुनै दासलाई आफ्नो पुत्र र कुनै दासीलाई आफ्नी पत्नी बनाउनको लागि तयार हुँदैनौ भने अल्लाह तआला आफ्ना अधिनस्थ तथा दासहरू मध्येबाट केहीलाई पुत्र र केहीलाई पत्नी कसरी बनाउन सक्दछ ?

[३]यसबाट अभिप्राय फरिश्ताहरू हुन्, तिनीहरू पनि अल्लाहका दास र भक्त हुन्, यी शब्दहरूबाट उनको प्रतिष्ठा तथा सम्मान प्रदर्शित हुन्छ कि उनी अल्लाहका समीपस्थ हुन् । त्यसका (अल्लाहका) पुत्रीहरू छैनन्, जस्तो कि बहुईश्वरवादीहरुको विश्वास (अस्था) थियो ।

[४] استفهام (प्रश्न) इन्कारको लागि छ, अर्थात् गर्न सक्दैनन्, अनि उनी तिनीहरूलाई जो कुनै प्रकारको शक्ति राख्दैनन्, अल्लाहका साझी (अंशियार) किन बनाउँदछन्, र उनको इबादत (आराधना) किन गर्दछन् ?

لَوْ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) यदि आकाश तथा धर्तीमा अल्लाहका अतिरिक्त अन्य पनि पूज्य भएको भए दुबैको व्यवस्था बिग्रिहाल्थ्यो (क्षतिग्रस्त भइहाल्थे)।[1] मात्र अल्लाह अर्शको प्रभु प्रत्येक त्यस गुणबाट शुद्ध छ, जुन यी मूर्तिपूजक वर्णन गर्दछन् ।

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) त्यो आफ्ना कार्यहरूका लागि (कसै समक्ष) उत्तरदायी छैन तथा सबै (उसका समक्ष) उत्तरदायी छन् ।

أَمِ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً ۖ قُلْ هَاتُوا۟ بُرْهَـٰنَكُمْ ۖ هَـٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِىَ وَذِكْرُ مَن قَبْلِى ۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْحَقَّ ۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) के उनीहरूले अल्लाहका अतिरिक्त अन्य आराध्य बनाएका छन् उनीहरूसित भन, ल्याउ आफ्नो प्रमाण प्रस्तुत गर । यो हो पुस्तक उनीहरूको जो मसँग छन् तथा मभन्दा पूर्ववालाको प्रमाण ।[2] कुरो यो हो कि उनीहरूमध्ये अधिकांश सत्यताबाट अनभिज्ञ छन्, यसैकारण विमुख छन् ।

[1]अर्थात् यदि वास्तवमा आकाश र धर्तीका दुई ईश्वर भएको भए यस विश्वका अधिकारी दुई शक्तिहरू हुन्थे, दुईका विचार, बुद्धि तथा इच्छा कार्य गर्थ्यो र जब दुईका इच्छा र निर्णय विश्वमा चल्थ्यो भने यो विश्वको उचित व्यवस्था रहन सक्दैनथ्यो, जुन आदिदेखि बिना कुनै बाधा चलिआइराखेको छ । किनभने दुबैको इच्छामा परस्पर टकराव (विवाद) हुन्थ्यो तथा दुबैका इच्छा एक-अर्काका विपरीत दिशामा प्रयोग हुन्थे जसको परिणाम विखण्डन र विनाशको रूपमा उत्पन्न हुन्थ्यो, र अहिलेसम्म यस्तो भएन, तसर्थ यसको प्रस्ट अर्थ यो हो कि विश्वमा मात्र एउटै अस्तित्व छ, जसको इच्छा र आदेश चल्दछ, जे-जति पनि हुन्छ, मात्र उसैको आदेशमा हुन्छ । उसले प्रदान गरिएको कुरोलाई कोही रोक्न सक्दैन र जसबाट त्यो आफ्नो दया रोक्दछ, त्यसलाई दिनेवाला कोही छैन ।

[2]ذِكْرُ مَن مَّعِىَ बाट कुर्आन र दोस्रो ذِكْر बाट पहिलाका आकाशीय किताबहरू तात्पर्य हुन् । अर्थात कुर्आन त्यसभन्दा पहिलाका अन्य आकाशीय किताबहरूमा, केवल एक प्रभुको पूज्य एवं पालनकर्ता हुनुको वर्णन पाइन्छ, परन्तु यी मुशरिकहरू यस सत्यलाई स्वीकार गर्दैनन् र यथापूर्वक यस एकेश्वरवादबाट विमुख छन् ।

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

(२५) र हामीले तिमीभन्दा पहिला जुन रसूल (सन्देशवाहक) पनि पठायौं उसतिर यही वह्य (ईशवाणी) अवतरित (नाज़िल) गर्‍यौं कि मेरो अतिरिक्त कोही सत्य पूज्य छैन, तसर्थ तिमी सबै मेरै इबादत (उपासना) गर ।[1]

وَقَالُوا۟ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ۗ سُبْحَٰنَهُۥ ۚ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) र (मिश्रणवादी) भन्दछन् रहमान (कृपालु) का सन्तान हुन् (गलत छ) त्यो पवित्र छ। बरु उनीहरू (जसलाई यिनीहरू पुत्र ठानिराखेका छन्) उसका सम्मानित भक्त हुन्।

لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) त्यसका (अल्लाहका) समक्ष बढ्ता बोल्दैनन्, र त्यसका आदेशहरूमा कार्यरत छन् ।[2]

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِۦ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) त्यो उनका पूर्व तथा पश्चातका सबै स्थितिहरूबाट अवगत छ, र उनीहरू कसैको पनि सिफारिश गर्दैनन् मात्र तिनीहरूको जोसित त्यो (अल्लाह) प्रसन्न हुन्छ।[3] उनीहरू त स्वयं कंपित तथा भयभीत रहन्छन् ।

وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّىٓ إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ ۚ

(२९) र उनीहरूमध्ये कोही भन्छ कि अल्लाहका अतिरिक्त म इलाह (पूजनीय) छु, त हामील

[1]अर्थात् सबै पैग़म्बर यही अल्लाहको एक हुने कुराको सन्देश लिएर आए ।

[2]यसमा मुशरिकहरूका विचारको खण्डन हुन्छ, जो फरिश्ताहरूलाई अल्लाहका छोरीहरू भन्ने गर्दथे, उनी पुत्रीहरू होइनन्, त्यसका सम्मानित भक्त (फरिश्ताहरू) र त्यसका आज्ञाकारी हुन् ।

[3]यसबाट विदित भयो कि नबी र पुनीत मानिसहरू (सालेह) का अतिरिक्त फरिश्ताहरू पनि सिफारिश गर्नेछन् । सहीह हदीसबाट पनि यसको समर्थन पाइन्छ। परन्तु यी सिफारिशहरू तिनै प्रति हुनेछन् जसका लागि अल्लाह तआला चाहनेछ । तथा प्रत्यक्ष कुरो छ कि अल्लाह तआला यो सिफारिश आफ्ना अवज्ञाकारी भक्तहरूका लागि होइन, बरु केवल पापी परन्तु आज्ञाकारी मानिसहरू अर्थात् ईमानवाला र एकेश्वरवादीहरूका लागि रूचाउनेछ ।

كَذَٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

त्यसलाई नरकको सँजाय दिनेछौं ।[1] हामी अत्याचारीहरूलाई यसैप्रकार दण्ड दिन्छौं ।

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) के काफ़िरहरूले यो देखेनन्[2] कि (यी) आकाश तथा धर्ती (सबै) आपसमा जोडिएका थिए, पछि हामीले तिनलाई अलग-अलग गर्‍यौं[3] र प्रत्येक जीवितलाई हामीले पानीबाट पैदा गर्‍यौं ।[4] के यिनीहरू तैपनि विश्वास गर्दैनन् ?

---

[1]अर्थात यी फरिश्ताहरू मध्येबाट पनि कोही ईलाह (पूजनीय) हुने दावी गर्दछ भने त्यसलाई पनि नरकमा फ्याँकिदिनेछौं । यो प्रतिबन्धित वाक्य हो, जसको हुनु आवश्यक छैन । यसबाट तात्पर्य शिर्कलाई नकार्नु र तौहीदको समर्थन हो । जस्त

﴿قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ﴾

"(हे नबी) ! भन, यदि रहमान (कृपाशील) को कुनै सन्तान छ भने सबभन्दा पहिला म उपासना (इबादत) गर्नेवाला हुनेछु ।" (सूर: ज़ुखुरफ़-८१)

﴿لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ﴾

"(हे नबी) ! यदि तिमीले पनि शिर्क गर्‍यौ, भने तिम्रा सारा कर्म खेर जानेछन् ।" (सूर: अल-ज़ुमर-६५)

यी सबै कुराहरू प्रतिबन्धित छन् जसको हुनु अनावश्यक छ ।

[2]यसको अर्थ आँखाले देख्नु होइन, बरु हृदयको आँखाले देख्नु हो । अर्थात् के उनीहरूले सोच-विचार गरेनन् अथवा उनीहरूले जानेनन् ?

[3] رَتْقٌ को अर्थ हो बन्द र فَتْقٌ को अर्थ च्यात्नु, खोल्नु, अलग-अलग पार्नु । अर्थात् आकाश र धर्ती आदिकालमा आपसमा एक-अर्कासित एकैमा जुटेका थिए । हामीले उनलाई एक-अर्काबाट अलग गर्‍यौं । आकाशलाई माथि पार्‍यौं, जसबाट वर्षा हुन्छ, र धर्तीलाई आफ्नो ठाउँमा रहन दियौ र त्यो उब्जनीको योग्य भयो ।

[4]यसको अर्थ वर्षा र स्रोतहरूको पानी हो । तैपनि स्पष्ट रहोस् कि यसबाट चिसोपना हुन्छ र हरेक जीवितलाई नवजीवन दिन्छ र यदि यसको अर्थ वीर्य हो भने यसमा पनि कुनै कठिनाई छैन, किनभने हर जीवितका अस्तित्वका कारण ती पानीका थोपा हुन्, जुन पुरुषको पिठ्यूँबाट निस्कन्छ र स्त्रीको गर्भाशयमा गई एउटा नयाँ प्राणीलाई जन्म दिनुको कारण बन्दछ ।

(३१) र हामीले धर्तीमा पर्वत बनाइदियौं, ताकि त्यो सृष्टिलाई हल्लाउन नसकोस् ।[1] र हामीले यसमा उनका मध्ये विस्तृत मार्ग बनाइदियौं[2] ताकि उनी मार्ग प्राप्त गर्न सकून् ।

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

(३२) र आकाशलाई हामीले एक सुरक्षित छत बनायौं ।[3] परन्तु उनीहरू त्यसका निशानीहरूमा ध्यान दिंदैनन् ।

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾

(३३) र त्यही (अल्लाह) हो जसले रात र दिन एवं सूर्य र चन्द्रमालाई बनायो ।[4] तिनीहरूमा

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ

[1]अर्थात् यदि धर्तीमा यी ठूला-ठूला पर्वत नभएको भए, धर्ती सधैं हल्लिरहन्थ्यो, जसका कारण सबै जीव-जन्तुका लागि यस धर्तीमा घर र बाटो बन्न सक्दैनथे । हामीले धर्तीमा पहाडहरूको माला राखेर यसलाई कम्पनबाट रोकिदियौं ।

[2]यसको अर्थ धर्ती अथवा पहाड हो । अर्थात् धर्तीमा फराकिला मार्ग बनाइदियौं अथवा पर्वतमालाका मध्ये घाटी बनाएर धर्तीका अरु भागमा जानका लागि मार्ग बनायौं । يهتدون को एउटा अर्को भावार्थ यो पनि हुनसक्छ कि उनी यी मार्गबाट यात्रा गरी आफ्नो जीवनयापन व्यवस्था अथवा आवश्यकताहरू पूरा गर्न सकून् ।

[3] سقفا محفوظا धर्तीको लागि सुरक्षित छत जुनप्रकारले टेन्टको छत हुन्छ । अथवा यी अर्थहरूमा सुरक्षित कि त्यसलाई धर्तीमा खस्नुबाट रोकेको छ, अन्यथा यदि आकाश धर्तीमा खस्छ भने धर्तीको सारा नियम अस्त-व्यस्त हुनसक्छ । अथवा शैतानहरूबाट सुरक्षित । जस्तो कि सूर: अल-हिज्रको आयत संख्या १७ मा भनेको छ :

﴿وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ﴾

"तथा त्यसलाई हामीले प्रत्येक धिक्कृत शैतानबाट सुरक्षित गर्‍यौं ।"

[4]अर्थात् रातलाई आराम र दिनलाई कामको लागि बनायौं, सूरजलाई दिनको निशानी र चाँदलाई रातको निशानी बनायौं, ताकि महिना र सालहरूको हिसाब लगाउन सकियोस्, जुन मानिसको लागि विशेष आवश्यकता हो ।

كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

सबै आ-आफ्ना कक्षमा तैरिराखेका छन् ।[1]

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ ۖ أَفَإِن مِّتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) र तपाईंभन्दा पहिला हामीले कुनै पनि व्यक्तिलाई नित्यता दिएनौं । त के यदि तपाईं मर्नु भयो भने त यी सधैंका लागि रहनेछन् ?[2]

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۗ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) हरेक जीवलाई मृत्युको स्वाद चाख्नुछ । र हामी परीक्षाका निम्ति तिमीलाई राम्रो-नराम्रोमा पार्दछौं ।[3] र तिमी सबै हामीतिर फर्केर आउनेछौ ।[4]

وَإِذَا رَآكَ الَّذِينَ كَفَرُوا

(३६) र जसले कुफ्र (अविश्वास) गरे, उनीहरू जब तिमीलाई देख्दछन्, त मात्र

---

[1]जुनप्रकारले तैरने व्यक्ति जलको सतहमा तैरन्छ, त्यसैप्रकारले चन्द्रमा र सूर्य आफ्ना कक्षमा आफ्ना निर्धारित गतिले गतिमान छन् ।

[2]यो काफिरहरूको उत्तरमा छ जुन उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का बारेमा भन्दथे कि एक दिन तपाईंले मरेरनै जानुछ । अल्लाह तआलाको आदेश भयो कि मृत्यु त प्रत्येक व्यक्तिलाई आउनु नै छ र यस अनुसार अवश्य मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पनि यस नियमबाट अलग हुनुहुन्न । किनभने उनी पनि मनुष्य नै हुन्, र हामीले कुनै मनुष्यलाई सधैंका निम्ति यस धर्तीमा जीवित रहनका लागि छाडेका छैनौं । यसको अर्थ यो त होइन कि के यो कुरा भन्नेवाला यस धर्तीमा जीवित रहनेछन् ? यसबाट मूर्तिपूजक र कब्र पूज्नेवालाहरूको पनि खण्डन भइहाल्यो, जो देवता, नबी, महापुरुषहरूको सधैं जीवित रहने कुराको भ्रम राख्दछन्, यसै आधारमा उनलाई आफ्ना दुखहारी, संकटमोचन ठान्दछन् । यस त्रुटिपूर्ण भ्रमबाट हामी अल्लाहको शरण चाहन्छौं ।

[3]अर्थात् कहिले दुख-दर्दमा घेरेर, कहिले सांसारिक सुविधाबाट, कहिले स्वास्थ तथा वैभवबाट, कहिले अभाव, रोगबाट, कहिले धन-सम्पत्ति दिएर, कहिले भोक-तिर्खा दिएर हामी परीक्षा लिन्छौं ताकि हामीले हेर्न सकौं कि को कृतज्ञ छ र को कृतघ्न ? को धैर्य राख्दछ र को सहन सक्दैन ? धन्य र धैर्य प्रभुलाई प्रसन्न गर्ने कुरा हुन् र कृतघ्नता र अधैर्य त्यस प्रभुका प्रकोपका कारण हुन् ।

[4]त्यहाँ तिम्रा कर्महरूका अनुसार राम्रो वा नराम्रो फल प्राप्त हुनेछ, उपरोक्त मानिसहरूका लागि भलाई (राम्रो) र शेषका लागि नराम्रो छ ।

إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُم بِذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٦﴾

तिम्रो उपहास गर्दछन्, (भन्दछन्) कि के यही त्यो हो जो तिम्रा देवताहरू (पूज्य) को चर्चा नराम्रोसँग गर्दछ ? र ती स्वयं नै रहमान (कृपालु) को महिमा (स्मरण) गर्नबाट इन्कार गर्दछन् ।[1]

خُلِقَ الْإِنسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

(३७) मनुष्य जन्मजात उत्ताउलो छ । म तिमीलाई आफ्नो निशानीहरू (लक्षण) शीघ्र नै देखाउनेछु , तिमी मसँग हतार नगर ।[2]

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) र भन्दछन् कि यदि साँचो हौ भने भन कि त्यो वाचा (यातना) कहिले पूरा हुनेछ ।

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ النَّارَ

(३९) यदि यी काफिरहरू जानेका भए कि त्यसबेला न त यिनी आगोलाई आफ्ना अनुहारहरूबाट हटाउन सक्नेछन्

[1]यसको पश्चात पनि यिनीहरू रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हाँसो गर्दछन् जसरी अर्को स्थानमा आदेश पायो :

﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا﴾

"जब (हे पैगम्बर !) यी मक्काका कुफ्फार तिमीलाई देख्दछन्, त तिम्रो उपहासमा लागिहाल्छन्, भन्दछन् कि यही हो त्यो व्यक्ति जसलाई अल्लाहले रसूल बनाएर पठाएको छ ।" (सूर: अल-फुरकान-४१)

[2]यो काफिरहरूको प्रकोप माँग को उत्तरमा छ किनभने मनुष्य प्राकृतिक रुपले उत्ताउलो छ र उत्ताउलोपनामा त्यो पैगम्बरसित पनि शीघ्र माँग गरिहाल्छ कि आफ्नो अल्लाहसित भनेर तुरुन्त प्रकोप गराइदेउ । अल्लाहले भन्नुभयो : "म छिटै आफ्ना निशानीहरू देखाउनेछु । यी निशानीहरूको अर्थ प्रकोप पनि हुनसक्छ र रसूलको सत्यताको प्रमाण पनि ।"

وَلَا عَنْ ظُهُوْرِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿٣٩﴾

र आफ्ना पिठ्यूँबाट, र न यिनीहरूलाई सहायता गरिनेछ ।[1]

بَلْ تَأْتِيْهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ﴿٤٠﴾

(४०) हो अवश्य नै वाचाको समय (क़ेयामतको दिन) उनीहरू छेउ एक्कासि (अकस्मात) आउनेछ र उनीहरूलाई त्यसले आश्चर्य चकित गर्नेछ ।[2] अनि त यिनीहरू न त्यसलाई हटाउन सक्नेछन् र न तिनीहरूलाई अलिकति पनि समय दिइनेछ ।[3]

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِيْنَ سَخِرُوْا مِنْهُمْ مَّا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٤١﴾

(४१) र तिमीभन्दा पहिला रसूलहरूको पनि उपहास गरियो त जसले उपहास गरे उनीहरूलाई नै त्यस वस्तुले आइ घेर्‍यो जसको उनी उपहास गर्दथे ।[4]

[1]यसभित्र उत्तर लुप्त छ, अर्थात् यदि यिनीहरूले जानेका भए प्रकोपको माँग गर्दैनथे अथवा अवश्य थाहा पाइहाल्थे कि प्रलय (केयामत) आउनेवाली छ वा कुफ्रमा अडिग रहँदैनथे र ईमान ल्याउँथे ।

[2]अर्थात् उनको बुद्धिमा केही आउने छैन कि उनीहरू के गरून् ।

[3]कि त्यो तौबा (पश्चाताप) इस्तग़फ़ार (क्षमा-याचना) गरून् ।

[4]रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ कि मुशरेकीनका उपहासबाट नआत्तिनुस्, यो कुरो नयाँ होइन । तिमीभन्दा पहिला आउनेवाला पैग़म्बरहरूसँग पनि यस्तै भएको छ । अन्ततः त्यही प्रकोप उनीमाथि फर्किहाल्यो अर्थात उनलाई घेर्‍यो, जसको उनीहरू हाँसो गर्दथे र जसको आउने कुरो उनका विचारले असम्भव थियो । जुनप्रकार अर्को स्थानमा आदेश गर्‍यो :

﴿ وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوْا عَلٰى مَا كُذِّبُوْا وَأُوْذُوْا حَتّٰى أَتٰهُمْ نَصْرُنَا ﴾

"तिमीभन्दा पहिला पनि रसूलहरु झूठ्लाइए, तर उनीहरूले हाँसोमाथि र ती सबै कष्टहरूमाथि जुन उनीहरूलाई दिइएको थियो धैर्य धारण गरे, यहाँसम्मकि उनीछेउ हाम्रो मद्दत (सहायता) आइपुग्यो । (सूरः अल-अनआम-३४)

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वनाको साथ काफ़िरहरूका लागि सावधानी एवं चेतावनी पनि छ ।

قُلْ مَنْ يَّكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَ النَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ ؕ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٤٢﴾

(४२) उनीसँग सोध्नुस् कि रहमान (कृपालु) को दाँजोमा रात र दिन तिम्रो रक्षा कसले गर्नसक्छ ?[1] बरु (कुरो यो छ कि) यिनी आफ्ना प्रभुको महिमा (जिक्र) सुमिरन गर्नबाट विमुख छन् ।

اَمْ لَهُمْ اٰلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِّنْ دُوْنِنَا ؕ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ نَصْرَ اَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِّنَّا يُصْحَبُوْنَ ﴿٤٣﴾

(४३) के हामीबाहेक उनका कोही अन्य ईलाह (पूजनीय) छन्, जो उनीहरूलाई आपदाबाट बचाउँछन् ? कोही पनि स्वयं आफ्नो सहायता गर्ने शक्ति राख्दैन, र न कोही हाम्रो तर्फबाट सहायता दिन्छ, न कोही हाम्रो साथ (सहायता) दिइन्छ ।[2]

بَلْ مَتَّعْنَا هٰۤؤُلَاۤءِ وَاٰبَآءَهُمْ حَتّٰى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ؕ اَفَلَا يَرَوْنَ اَنَّا نَاْتِي الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَا ؕ

(४४) बरु हामीले यिनीहरूलाई र यिनका पूर्वजहरूलाई जीवनसामग्री दियौं यहाँसम्मकि उनीहरूको आयुमा सीमा समाप्त भइहाल्यो ।[3] के उनी देख्दैनन् कि हामी भूमिलाई त्यसका किनाराहरूबाट

[1]अर्थात् तिम्रा कर्म यस्ता छन् कि दिन वा रात कुनै पनि समय तिमीमाथि प्रकोप आउन सक्छ । यस प्रकोपबाट तिम्रो दिनरात कसले रक्षा गर्दछ ? के अल्लाहका अतिरिक्त पनि अन्य कोही छ जो त्यसको प्रकोपबाट तिम्रो रक्षा गर्न सक्दछ ?

[2]यसको अर्थ हो ولاهم يجارون من عذابنا "न उनी हाम्रो प्रकोपबाट नै सुरक्षित छन् ।" अर्थात् ती स्वयं आफ्नो सहायतामा तथा अल्लाहको प्रकोपबमाट बच्ने शक्ति राख्दैनन्, र फेरि उनीहरूकै जस्तै उनको सहायता के हुनुछ र उनी तिनीहरूलाई प्रकोपवाट कुन प्रकारले बचाउन सक्दछन् ?

[3]अर्थात् उनको अथवा उनको पूर्वजहरूको जीवन सुख-शान्तिसँग व्यतीत भयो, त के उनी यो ठान्दछन् कि उनी सोझो मार्गमा थिए र भविष्यमा पनि उनीहरूलाई केही हुनेछैन ? होइन, बरु यो क्षणिक जीवन त हाम्रो अवसर दिनुका नियमको एउटा भाग हो, जसबाट कोही पनि धोखामा बस्नु हुँदैन ।

أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

घटाउँदै आइराखेका छौं ?[1] त अब के तिनै विजयी छन् ?[2]

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُم بِالْوَحْيِ ۚ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) भनिदेउ कि म त केवल तिमीलाई अल्लाहका वह्यद्वारा सचेत गर्दछु तर कान नसुन्ने व्यक्ति पुकारलाई सुन्दैनन्, जबकि उनीहरूलाई सचेत गरिराखिएको होस् ।[3]

وَلَئِن مَّسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) र यदि उनीहरूलाई तिम्रो प्रभुका प्रकोपको स्पर्श पनि लाग्छ भने कराउन थाल्छन् कि हाय हाम्रो विनाश ! नि:सन्देह हामी पापी थियौं ।[4]

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ

(४७) र हामी प्रलयका दिन उनकामध्ये स्वच्छ तौलको तराजु ल्याइराख्नेछौं, अनि कसैमाथि कुनै प्रकारको अत्याचार गरिने छैन, र यदि एउटा रायोको गेडाको बराबर पनि

---

[1]अर्थात् कुफ्रका खुट्टामुनिबाट धर्ती खस्किरहेको छ र इस्लाम विजेताको रुपमा अग्रसर छ र मुसलमान एक भू-भागपछि अर्को भूभाग जितिरहेका छन् ।

[2]अर्थात् कुफ्रलाई खुम्चिराखेको र इस्लामलाई बढिराखेको देखेर पनि, के ती काफिर यो ठान्दछन् कि उनी विजयी छन् ? यसको उत्तर नकारात्मक नै छ । विजयी होइन पराजित छन्, आदरणीय होइन अनादर, अनिष्ठ अपमान उनको भाग्य हो ।

[3]अर्थात् कुरआन सुनाएर उनलाई शिक्षा-दीक्षा दिइराखेको छु । र यही मेरो जिम्मेवारी र पद हो । तर जसका कानलाई अल्लाहले सत्य सुन्नबाट बहिरो गरिदिएको छ, उनका आँखामाथि आवरण पारिदिएको छ, र हृदयहरूमाथि मोहर छाप लगाइदिएको छ । उनीमाथि यस कुरआनको शिक्षा-दीक्षाको अलिकति पनि प्रभाव पर्दैन ।

[4]अर्थात् प्रकोपको एउटा सानो झट्का अथवा सानो भाग पनि पुग्दछ भने, त कराइहाल्ने छन् र आफ्ना पापलाई स्वयं स्वीकार गर्न थाल्नेछन् ।

اَتَيۡنَا بِهَا ؕ وَكَفٰى بِنَا حٰسِبِيۡنَ ۝٤٧

(कर्म) हुनेछ, त्यसलाई हामी अगाडी ल्याउनेछौं । र हामी हिसाब गर्नका निम्ति पर्याप्त छौं ।[1]

وَلَقَدۡ اٰتَيۡنَا مُوۡسٰى وَ هٰرُوۡنَ الۡفُرۡقَانَ وَضِيَآءً وَّذِكۡرًا لِّلۡمُتَّقِيۡنَ ۝٤٨

(४८) र यो पूर्णरुपले सत्य छ कि हामीले मूसा र हारुनलाई निर्णयकारी ज्योर्तिमय तथा सदाचारीहरूका लागि शिक्षाप्रद किताब प्रदान गरेका छौं ।

الَّذِيۡنَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُمۡ بِالۡغَيۡبِ وَهُمۡ مِّنَ السَّاعَةِ مُشۡفِقُوۡنَ ۝٤٩

(४९) ती मानिसहरू जो परोक्षमा आफ्ना प्रभुसित तर्सन्छन् र जो प्रलयको (विचार) ले काम्दै रहन्छन् ।

---

[1] موازين – ميزان (तराजू) को बहुवचन हो । कर्महरूलाई जोख्नका निम्ति क़ेयामतका दिन या त कैयन् तराजू हुनेछन् अथवा तराजू एउटै हुनेछ, तर त्यसको विशेष महत्वको लागि वा कर्महरूको संख्या अनुसार यसलाई बहुवचनको रुपमा प्रयोग गरिएको छ । मनुष्यका कर्म भौतिक होइन अर्थात् यिनको प्रत्यक्ष रुपले कुनै आकार त छैन, अनि त्यसलाई कुन प्रकारले जोखिने छ ? यो प्रश्न आजभन्दा पहिलासम्म त शायद कुनै विशेषता राख्दथे । परन्तु आजका वैज्ञानिक आविष्कारले यसलाई सम्भव बनाइदिएको छ । अब यी आविष्कारहरूद्वारा निराकार र बिना भारका वस्तुहरूलाई पनि नाप्न जोख्न थालिएको छ । जब मनुष्य यो सामर्थ्य राख्दछ, त अल्लाह तआलाका लागि ती कर्महरूलाई जुन निराकार गुण हुन्, जोख्न कति पो कठिन कार्य छ । उसको त महिमा नै अपार على كل شيئ قدير छ । यसका अतिरिक्त यो पनि हुनसक्छ कि त्यसले यी निराकार गुणहरूलाई मनुष्यलाई देखाउनको निम्ति साकार बनाइदेओस् र त्यसपछि जोखोस् । जस्तो कि केही हदीसहरूमा केही कर्महरूका साकार हुने कुराका प्रमाण पाईन्छन् । उदाहरणत: क़ुर्आनलाई कण्ठस्थ गर्नेवालाहरूको निम्ति क़ुर्आन एउटा सुन्दर युवकको रुपमा आउनेछ, त्यो व्यक्तिले प्रश्न गर्नेछ कि तिमी को हौ ? त्यो भन्नेछ कि म क़ुर्आन हूँ, जसलाई तिमी रातहरू (रातहरूका नमाज़मा) नसुति र दिनमा पानी नपिइ पढ्ने गर्दथ्यौ । (मुसनद अहमद ५/३५२, इब्ने माजा, किताबुल अदब, भाग क़ुर्आनका पुण्य) यसैप्रकार मोमिनको कब्र (समाधि) मा राम्रो कर्म एउटा राम्रो रङ्ग र सुगन्धित भएको युवकको आउनेछ र काफ़िर, मुनाफ़िकका पासमा यसको विपरीत रुपमा । (मुसनद अहमद ५/२८७) यसको अन्य व्याख्याका लागि सूर: आराफ़-७ को टिप्पणी हेर्नुस् । القسط धातु तथा الموازين को विशेषता हो । अर्थ हो न्याय गर्ने तराजू अथवा तराजूहरू ।

وَهَٰذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَاهُ ۚ أَفَأَنتُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) र यो शिक्षाप्रद, शुभकारक कुर्आन हामीले नै उतारेका हौं, तैपनि तिमी के यसबाट इन्कार गर्दछौ ?[1]

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾

(५१) र अवश्य नै हामीले त्यसभन्दा पहिला इब्राहीमलाई प्रबोध प्रदान गरेका थियौं,[2] र त्यसको स्थितिसित राम्ररी परिचित थियौं ।[3]

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) जब उसले आफ्नो पिता र आफ्नो कौम (जाति) सित भन्यो कि यी मूर्तिहरू, जसका तिमी पूजारी बनिहालेका छौ यी के हुन् ?[4]

---

[1]यो कुर्आन, जुन सावधान हुनेवालाहरूका लागि स्मृति एवं शिक्षा हो र भलो एवं उन्नतिप्रद छ, त्यसलाई पनि हामीले नै अवतरित गरेका छौं, तिमी यसको مُنَزَّل من الله "अल्लाहको तर्फबाट अवतरित" हुने कुरोबाट किन इन्कार गर्दछौ जबकि तिमीलाई स्वीकार छ कि तौरात अल्लाहको तर्फबाट नै अवतरित किताब हो ।

[2] من قبل को अर्थ या त यो हो कि हज़रत इब्राहीमलाई ज्ञान (शिक्षा एवं बुद्धि) दिने कथा हज़रत मूसालाई तौरात दिनुभन्दा पहिलाको हो । अथवा यो अर्थ हो कि हज़रत इब्राहीमलाई नबी हुनुभन्दा पहिला नै ज्ञान प्रदान गरिएको थियो ।

[3]अर्थात् हामी जान्दथ्यौं कि त्यो यस ज्ञानको अधिकारी छ र त्यसले उचित प्रयोग गर्नेछ ।

[4] تمثال ، تماثيل को बहुवचन हो । यो वास्तवमा कुनै वस्तुको प्रतिमालाई भन्दछन् । जस्तै ढुङ्गाको मूर्ति अथवा कागज र भित्ता आदिमा कसैको चित्र । यहाँ तात्पर्य ती मूर्तिहरू हुन् जुन हज़रत इब्राहीमको जातिले आफ्ना पूर्वजहरूको बनाएका थिए र जसका उनी पूजा गर्दथे । عكوف - عاكف बाट कारकको रुप हो, जसको अर्थ आवश्यक रुपले समात्नु र त्यसमा स्थिर भई बसिएको हो, यसैबाट اعتكاف छ, जसमा मनुष्य अल्लाहको इबादतको लागि एकाग्रताका साथ, पूर्णरुपले स्थिर भई बसिहाल्छ । यहाँ यसको अर्थ मूर्तिहरूको आदर र पूजा तथा उनका स्थानहरूमा पूजारी बनी बस्नुभयो । यी प्रतिमाहरू (मूर्ति र चित्र) कब्रपूजकहरू एवं विशिष्ट व्यक्तिका भक्तहरूमाथि पनि अचेल लागू हुन्छ र उनलाई बडो आदर-सत्कारका साथ घर र दुकानहरूमा शुभका लागि झुण्ड्याइन्छन् । अल्लाह तआलाले उनीहरूलाई सुबुद्धि (सन्मति) देओस् ।

قَالُوْا وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا لَهَا عٰبِدِيْنَ ﴿٥٣﴾

(५३) उनीहरूले भने, हामीले आफ्ना पूर्वजहरूलाई यिनीहरूको पूजा गरिराखेको पाएका छौं ।[१]

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمْ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٥٤﴾

(५४) उहाँले भन्नुभयो त्यसपछि त तिमी र तिम्रा पूर्वज निश्चय खुल्ला विचलनमा थिए ।

قَالُوْٓا اَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ اَمْ اَنْتَ مِنَ اللّٰعِبِيْنَ ﴿٥٥﴾

(५५) उनीहरूले भने कि के तपाईं वास्तवमा सत्य ल्याउनु भएछ अथवा यसै ठट्टा गरिराख्नु भएको छ ?[२]

قَالَ بَلْ رَّبُّكُمْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ الَّذِيْ فَطَرَهُنَّ ۖ وَاَنَا عَلٰى ذٰلِكُمْ مِّنَ الشّٰهِدِيْنَ ﴿٥٦﴾

(५६) उहाँले भन्नुभयो (होइन) बरु वास्तवमा तिम्रो पोषक आकाशहरू र धर्तीको पालनकर्ता हो, जसले उनीहरूलाई पैदा गरेको छ, र म त यसै कुराको साक्षी (र मान्दछु) हूँ ।[३]

وَتَاللّٰهِ لَاَكِيْدَنَّ اَصْنَامَكُمْ بَعْدَ اَنْ تُوَلُّوْا مُدْبِرِيْنَ ﴿٥٧﴾

(५७) र अल्लाहको सौगन्ध म तिम्रा मूर्तिहरूको उपचार अवश्य गर्नेछु जब तिमी पिठ्यूँ फर्काइ हिंडिदिनेछौ ।[४]

[१]जसरी आजपनि मूर्खता र मिथ्यावादमा फँसिएका मुसलमानहरूलाई विदअत (इस्लाम धर्ममा नयाँ कुरा सिर्जना गर्नु, जसको इस्लाम धर्मका नियमहरूसित कुनै सम्वन्ध वा प्रमाण प्राप्त छैन) र व्यर्थका परम्पराहरूबाट रोकिन्छ, त उत्तर दिन्छन् कि हामीले यिनलाई कसरी छाडिदियौं जबकि हाम्रा पूर्वजहरूलाई पनि यही गरिराखेको देखेका छौं । र यही उत्तर तिनीहरू पनि दिन्छन्, जो किताब एवं सुन्नतका आदेशहरूलाई छाडेर ज्ञानीहरू र उनीतिर सम्बन्धित फिक़ह (धर्मबोध) सित सम्वन्धित रहनलाई नै आवश्यक ठान्दछन् ।

[२]यो यसकारण भने कि उनीहरू यसभन्दा पहिला एक ईश्वरको उपासना (तौहीद) को विषयमा सुनेका थिएनन्, उनीहरूले ठाने कि शायद इब्राहीम हामीसँग मजाक (ठट्टा) त गरिराखेको छैन ।

[३]अर्थात् म उपहास गरिराखेको छैन, बरु यस्तो कुरो प्रस्तुत गरिराखेको छु, जसको ज्ञान एवं निश्चय (दर्शन) मलाई प्राप्त छ र त्यो यो हो कि तिम्रो प्रभु यी मूर्तिहरू होइनन्, बरु त्यो हो जो आकाशहरू र धर्तीको स्वामी र उनलाई सृष्टि गर्नेवाला छ ।

[४]यो आदरणीय इब्राहीमले आफ्नो हृदयमा निश्चित गरे, केही अन्यको भनाई छ कि विस्तारै भने, जसको तात्पर्य केही मानिसहरूलाई सुनाउनु थियो (अल्लाह राम्ररी जान्नेवाला छ) كيد

فَجَعَلَهُمْ جُذٰذًا اِلَّا كَبِيْرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُوْنَ ﴿٥٨﴾

(५८) अत: उसले ती सबैलाई टुक्रा-टुक्रा गरिदियो, केवल ठूलो मूर्तिलाई छाडिदियो, यो पनि यसकारण ताकि उनीतिर फर्कून् ।[1]

قَالُوْا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَآ اِنَّهٗ لَمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٩﴾

(५९) उनीहरू भन्नथाले कि हाम्रा देवताहरूको यो दूरगति कसले गऱ्यो, यस्तो व्यक्ति अवश्य पापी हुनेछ ।[2]

قَالُوْا سَمِعْنَا فَتًى يَّذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهٗٓ اِبْرٰهِيْمُ ﴿٦٠﴾

(६०) भने कि हामीले एउटा नवयुवकलाई यिनका विषयमा कुरा गरिराखेका सुनेका थियौं, जसलाई इब्राहीम भनिन्छ ।[3]

قَالُوْا فَاْتُوْا بِهٖ عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُوْنَ ﴿٦١﴾

(६१) उनीहरूले भने, त उसलाई सबैका आँखाका सामु ल्याउ ताकि सबैले देखून् ।[4]

قَالُوْٓا ءَاَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يٰٓاِبْرٰهِيْمُ ﴿٦٢﴾

(६२) भन्नलागे, हे इब्राहीम ! के तिमीले नै हाम्रा देवताहरूको यो दूरगति बनाएका छौ ?[5]

(उपचार) को अर्थ यहाँ त्यो कर्म हो, जसद्वारा उनी जो मौखिक र भाषणका उपरान्त आफ्ना कर्महरूबाट क्रियान्वित गर्न चाहन्थ्यो, अर्थात मूर्तिहरूको तोडफोड ।

[1]अत: जुन दिन आफ्ना ईद अथवा कुनै पर्व मनाउनका लागि सारा जातिका मानिसहरू बाहिर गए र हजरत इब्राहीमले राम्रो मौका छोपी मूर्तिहरूको तोडफोड गरिहाले, मात्र एउटा ठूलो मूर्ति शेष राखे, केही ज्ञानी भन्दछन् कि उनले बन्चरो त्यो ठूलो मूर्तिको हातमा अल्झाइदिए, ताकि त्यस मूर्तिसँग सोधून् ।

[2]अर्थात् जब समारोहबाट फिर्ता भए, त देखे कि उनका देवताका मूर्तिहरू टुक्रा-टुक्रा भएका छन्, त भने कि यो कुनै महापापी व्यक्ति हो, जसले यो घोर कर्म गरेको छ ।

[3]उनीमध्ये केहीले भने कि त्यो नवयुवक इब्राहीम हो नि, त्यो हाम्रा मूर्तिहरूको विरोधमा बोल्दछ, यस्तो लाग्दछ कि यो उसैको काम हो ।

[4]अर्थात उसलाई दण्डित भएको हेरून्, ताकि पछि अरुको यो कामना गरोस् । अथवा यो अर्थ हो कि मानिसहरू यो कुराको साक्षी बनून् कि उनीहरूले इब्राहीमलाई मूर्तिहरू फुटालिराखेको देखून् वा ती मूर्तिहरूका विरोधमा कुरा गरिराखेको सुनेका छौं ।

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَٰذَا فَسْأَلُوهُمْ إِن كَانُوا يَنطِقُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) उहाँले उत्तर दिनुभयो, बरु यो काम त उनका ठूला देवताले गरेका हुन्, तिमी आफ्ना देवताहरूसित सोध, यदि उनीहरू बोल्दछन् ।[1]

अर्थात् आदरणीय इब्राहीमलाई जनसमूहमा ल्याइयो र उनीसित सोधियो । आदरणीय इब्राहीमले जवाफ दिए कि यो काम त त्यस ठूलो मूर्तिको हो, यदि यी (फुटालिएका मूर्तिहरू) बोलेर भन्नसक्छन् भने अलि ती मूर्तिहरूसित त सोध । यी कुरा उनले उनको हाँसो उडाउन र मूर्खताको मजाकका लागि भनेका थिए, ताकि उनीहरू यो कुरा जानिहालून् कि, जो स्वयं बोल्न सक्दैनन्, र न कुनै कुराको पहिलेदेखि ज्ञान राख्दछ, त्यो ईश्वर हुनसक्दैन, र न त्यसलाई पूज्य भन्नु उचित छ । एउटा सहीह हदीसमा आदरणीय इब्राहीमको यस कथन بل فعله كبيرهم लाई मिथ्या कथन भनिएको छ कि आदरणीय इब्राहीमले तीनवटा झूठ बोले, दुईटा अल्लाहका लागि, एउटा إني سقيم (म विरामी छु) र दोस्रो यही र तेस्रो आदरणीय सारह आफ्नी पत्नीलाई बहिनी भन्नु । (सहीह बुखारी अध्याय अंबिया) वर्तमान युगका केही व्याख्याकारहरूले यस हदीसलाई कुर्आनका विरूद्ध मानेर यसलाई इन्कार गरेका छन्, र यसलाई सही मान्नु अतिश्योक्ति र हदीसमाथि अन्धविश्वास भनेका छन् । परन्तु उनको यो विचार उचित छैन । नि:सन्देह वास्तविकताको आधारमा उनलाई मित्थ्या भन्न सकिदैन, तर प्रत्यक्ष रूपले उनलाई झूठबाट अलग पनि गर्न सकिन्न । यद्यपि यी झूठ अल्लाहकहाँ पकड योग्य छैनन्, किनभने त्यो अल्लाहका लागि भनियो, जबकि कुनै पाप कर्म अल्लाहका लागि हुनसक्दैन र यो त्यतिखेर नै हुनसक्छ जब प्रत्यक्षरुपले झूठो हुँदाहुँदै पनि यो वास्तवमा झूठो नहोस् जस्तै आदरणीय आदमको विषयमा غوى तथा عصى (अवज्ञाका) (विपथ भईहाले) का शब्द प्रयोग गरिएको छ । जबकि कुर्आन स्वयं यसलाई अर्थात वृक्षबाट खानुलाई भूल तथा निश्चयको कमीको परिणाम भनिन्छ, जसबाट प्रत्यक्ष रूपले सिद्ध छ कि कामका दुई पक्ष हुन्छन् । एक पक्षले त्यो राम्रो तथा प्रत्यक्ष रूपले नराम्रो हुन्छ, अत: इब्राहीमको यो कथन प्रत्यक्ष रुपले झूठो नै छ यसकारण कि यथार्थताको विपरीत थियो तथा मूर्तिहरूलाई उनले स्वयं तोडे किन्तु यसलाई ठूलो मूर्तिसित सम्बन्धित गरे, तर उनको लक्ष्य अर्कोतिर संकेत गर्नु तथा एकेश्वरवादलाई प्रमाणित गर्नु थियो यसकारण हामी झूठोको ठाउँतर्फ दिने तथा मूर्तिपूजकहरूको मूर्खतालाई सिद्ध गर्नुको एउटा रुप ठान्नेछौं यसबाहेक यी तीनवटा झूठको चर्चा जुन सन्दर्भमा आएको छ त्यो पनि विचारणीय छ र त्यो हो अल्लाहका सामु सिफारिशका लागि महशरमा जानुबाट तर्कनु कि संसारमा उनीबाट तीन अवसरहरूमा चूक भएको छ जबकि त्यो चूक होइन किन्तु उनी अल्लाहका प्रतापबाट यति भयभीत हुनेछन् कि यी कुराहरू झूठसँग प्रत्यक्ष समानताका कारण पकडको योग्य देखिने छ अत: हदीसमा उद्देश्य

فَرَجَعُوٓا۟ إِلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوٓا۟ إِنَّكُمْ أَنتُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) अतः उनीहरुले आफ्नो मनमा ठाने र (मनै-मनमा) भन्नलागे कि वास्तवमा तिमी स्वयं पापी हौ ।[1]

ثُمَّ نُكِسُوا۟ عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَٰٓؤُلَآءِ يَنطِقُونَ ﴿٦٥﴾

(६५) अनि टाउका निहुराइ (केही सोच-विचार गरी, यद्यपि उनी स्वीकार गरिसकेका थिए तैपनि उनीहरूले भने) कि यो तिमी जान्दछौ कि यिनी बोल्दैनन् ।[2]

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكُمْ شَيْـًٔا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾

(६६) (इब्राहीमले) त्यसै समय भने हाय ! के तिमी उनको पूजा गर्दछौ, जो तिमीलाई न कोही लाभ पुऱ्याउन सक्छन् र न हानि ।

أُفٍّ لَّكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) धिक्कार छ तिमीमाथि र उनीमाथि जसको तिमी अल्लाह बाहेक पूजा गर्दछौ । के तिमीलाई यति बुद्धि छैन ?[3]

इब्राहीमलाई भूठो बनाउनु कदापि होइन बरु त्यस स्थितिलाई देखाउनु हो जुन प्रलयका दिन भयका कारण उनीमाथि आक्षादित हुनेछ ।

[1]आदरणीय इब्राहीमको यस उत्तरलाई सुनेर उनीहरू चिन्तामा परिहाले र एक-अर्कालाई उत्तरहीन भएर भन्नथाले, वास्तवमा पापी त तिमी नै हौ, जो आफ्नो ज्यान बचाउन सक्दैन र क्षति पुऱ्याउनेवाला हात समात्ने शक्ति राख्दैन, त्यो पूजाका योग्य कसरी हुनसक्छ ? केहीले भने कि देवताको बिल्कुलै रक्षाको प्रवन्ध नगर्नमा एक-अर्कालाई नराम्रो भने र रक्षाहीन छाड्नुमा एक-अर्कालाई पापी भने ।

[2]अनि हे इब्राहीम ! तिमी हामीसित किन यो भनिराखेका छौ कि यिनीसित सोध के यिनी बोल्न सक्दछन् ? जबकि तिमी राम्ररी जान्दछौ कि यिनी बोल्ने शक्ति राख्दैनन् ।

[3]अर्थात् जब उनीहरू स्वयं उनका विवशतालाई मान्न बाध्य भइहाले त फेरि उनको मूर्खतामाथि अफसोच गर्दै भने कि अल्लाहलाई छाडेर यस्ता शक्तिहीन र निसहायको तिमी पूजा गर्दछौ ?

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾

(६८) उनीहरूले भने कि यसलाई आगोमा पोलिदेउ र आफ्ना देवताहरूको रक्षा गर, यदि तिमीहरूले केही गर्नुछ भने ।[1]

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾

(६९) हामीले भन्यौं, हे आगो ! तिमी चिसो भईहाल र इब्राहीमको लागि सलामती [(शान्ति) र सुखदायी] बन ।

وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

(७०) यद्यपि उनीहरूले त्यस (इब्राहीम) को अहित चाहयो, परन्तु हामीले उनीहरूलाई हानिग्रस्त (असफल) गरिदियौं ।

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

(७१) र हामीले (इब्राहीम) र लूतलाई बचाएर त्यस भूमितिर लग्यौं, जसमा हामीले समस्त जगतका लागि विभूतिहरू राखेका थियौं ।[2]

---

[1]आदरणीय इब्राहीमले जब आफ्नो तर्क प्रस्तुत गरे र उनको कुमार्ग (गुमराही) र मूर्खतालाई यसप्रकारले व्यक्त गरे कि उनीहरूसँग कुनै उत्तर रहेन किनकि उनी सन्मार्ग विहीन थिए र कुफ्र एवं शिर्कले उनका हृदयमा अन्धकार गरिदिएको थियो । यसकारण शिर्क छोडिनुको सट्टा उल्टै आदरणीय इब्राहीमका विरोधमा झन् कडा भइहाले । र आफ्ना देवताहरूको दुहाइ दिएर उनलाई आगोमा हाल्न तयारी गर्नथाले । अतः उनीहरूले आगोको एउटा ठूलो थुप्रो तयार गरे, र भनिन्छ कि आदरणीय इब्राहीमलाई डोल (डोको जस्तै) मा राखेर फ्याँकिदिए, र अल्लाह तआलाले आगोलाई आदेश दियो कि इब्राहीमका लागि तिमी यति शीतल भइदेउ कि उसलाई कष्ट नहोस् । ज्ञानीहरूको कथन छ कि यदि अल्लाह तआलाले शीतलको साथमा सलामत (शान्ति) शब्द नभनेको भए इब्राहीमको लागि त्यसको चिसोपना कष्टदायक एवं असहनीय हुन्थ्यो । जे होस् यो एउटा ठूलो चमत्कार हो, जुन आगोको ज्वाला फुलहरूको कोमल ओछ्यानको रुपमा आदरणीय इब्राहीमका लागि अल्लाह तआलाको आदेशले प्रदर्शित भयो । यसप्रकार अल्लाह तआलाले आफ्नो उपासकलाई त्यसका शत्रुहरूको चालबाट सुरक्षित गरिहाल्यो ।

[2]यसबाट तात्पर्य धेरैजसो टीकाकारले सीरिया देश लिएका छन्, जसको हरियाली, फल तथा नहरहरूको अधिकता र नबीहरूको निवास स्थल हुनुका कारण मंगलमय (बरकत) भनिएको छ ।

وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَٰلِحِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) र हामीले उसलाई इसहाक प्रदान गऱ्यौं, र त्यसमाथि अधिक याकूब, तथा प्रत्येकलाई सत्कर्मी बनायौं ।[1]

وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِمْ فِعْلَ ٱلْخَيْرَٰتِ وَإِقَامَ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءَ ٱلزَّكَوٰةِ ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا عَٰبِدِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) र हामीले उनीहरूलाई प्रमुख बनाइदियौं ताकि हाम्रा आदेशले मानिसहरूको मार्गदर्शन गरून् र हामीले उनीतिर सत्कर्महरू गर्न र नमाज़ स्थापित गर्न र ज़कात दिनका लागि प्रकाशना (वह्य) गऱ्यौं र उनी सबै हाम्रा उपासक थिए ।

وَلُوطًا ءَاتَيْنَٰهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَٰهُ مِنَ ٱلْقَرْيَةِ ٱلَّتِى كَانَت تَّعْمَلُ ٱلْخَبَٰٓئِثَ ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمَ سَوْءٍ فَٰسِقِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) र हामीले लूतलाई पनि विद्वता तथा ज्ञान प्रदान गऱ्यौं र उसलाई त्यस वस्तीबाट मुक्त गऱ्यौं जहाँका मानिसहरू नराम्रा कर्महरूमा लिप्त थिए, र वास्तवमा उनीहरू महापापी थिए ।

وَأَدْخَلْنَٰهُ فِى رَحْمَتِنَآ ۖ إِنَّهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٧٥﴾

(७५) र हामीले उसलाई (लूतलाई) आफ्नो कृपामा सम्मिलित गरिहाले । निःसन्देह त्यो सत्कर्मीहरू मध्येबाट थियो ।[2]

---

[1] نافلة अधिकलाई भन्दछन् । आदरणीय इब्राहीमले त केवल पुत्रको कामना गरेका थिए, उनको कामनाको अतिरिक्त पौत्र पनि प्रदान गऱ्यो ।

[2] आदरणीय लूत आदरणीय इब्राहीमका भाइका पुत्र (भतिजा) थिए, र आदरणीय इब्राहीममाथि ईमान ल्याएका थिए र उनीसँग इराकबाट यात्रा गरी सीरिया जानेवालाहरू मध्येबाट थिए । अल्लाहले उनलाई पनि ज्ञान एवं तत्वज्ञान अर्थात नबूअत प्रदान गरेको थियो । उनी जुन क्षेत्रका लागि नबी बनाएर पठाइएका थिए, त्यसलाई अमूरः र सदूम भनिन्छ । यो फिलिस्तीनको मृत सागरसित जोडिएको एउटा भाग हो । उनका जातिवाला गुदा मैथुन जस्ता कुकर्म, मार्गहरूमा बसेर बटुवाहरूमाथि व्यङ्ग्य गर्ने र हैरान गर्ने, ढुङ्गा हान्ने कुरोमा कुख्यात थिए, जसलाई अल्लाह तआलाले कुकर्म (ख़बाएस) भनेको छ । अन्ततः आदरणीय लूत तथा उसका अनुयायीहरूलाई आफ्नो कृपामा प्रवेशित गरेर अर्थात् उनलाई बचाएर समुदायको सत्यनाश गरिदियो ।

(७६) र नूहको त्यस समयलाई (याद गर) जब उनले यसभन्दा पहिला दुआ (विनय) गऱ्यो, हामीले उसलाई र उसको परिवारलाई ठूलो पीडाबाट मुक्त गरिदियौं ।

وَ نُوۡحًا اِذۡ نَادٰی مِنۡ قَبۡلُ فَاسۡتَجَبۡنَا لَهٗ فَنَجَّیۡنٰهُ وَ اَهۡلَهٗ مِنَ الۡکَرۡبِ الۡعَظِیۡمِ ﴿۷۶﴾

(७७) र त्यस जातिको दाँजो (मुक़ाबिला) मा त्यसको सहायता गऱ्यो जसले हाम्रा आयतलाई झुठ्लाएका थिए । वास्तवमा तिनीहरू नराम्रा मानिस थिए, तसर्थ हामीले ती सबैलाई डुबाइदियौं ।

وَ نَصَرۡنٰهُ مِنَ الۡقَوۡمِ الَّذِیۡنَ کَذَّبُوۡا بِاٰیٰتِنَا ؕ اِنَّهُمۡ کَانُوۡا قَوۡمَ سَوۡءٍ فَاَغۡرَقۡنٰهُمۡ اَجۡمَعِیۡنَ ﴿۷۷﴾

(७८) र दाऊद एवं सुलैमानलाई (याद गर्नुस्) जबकि उनी खेतका विषयमा फैसला (निर्णय) गरिराखेका थिए कि केही मानिसका बाखाहरू रात्रिमा त्यसबाट चरिहालेका थिए र उनका फैसला (निर्णय) मा हामी विद्यमान थियौं ।

وَ دَاوٗدَ وَ سُلَیۡمٰنَ اِذۡ یَحۡکُمٰنِ فِی الۡحَرۡثِ اِذۡ نَفَشَتۡ فِیۡهِ غَنَمُ الۡقَوۡمِ ۚ وَ کُنَّا لِحُکۡمِهِمۡ شٰهِدِیۡنَ ﴿۷۸﴾

(७९) हामीले त्यसको उचित फैसला सुलैमानलाई बुझाइदियौं ।[1] अवश्य हामीले प्रत्येकलाई

فَفَهَّمۡنٰهَا سُلَیۡمٰنَ ۚ وَ کُلًّا اٰتَیۡنَا

[1]टीकाकारहरूले यो कथा यसप्रकार वर्णित गरेका छन् कि एक व्यक्तिका बाखाहरू राति अर्को व्यक्तिका खेतमा गएका छन् र खेत चरेका छन् । आदरणीय दाऊद जो पैगम्बर (ईशदूत) का साथसाथै राज्यअधिकारी पनि थिए, उनले निर्णय दिए कि बाखाहरूलाई खेतवालाले लिइहालोस्, ताकि त्यसको क्षतिपूर्ति हुनसकोस् । आदरणीय सुलैमानले यस न्यायको विरोध गरे र फैसला गरे कि केही समयका लागि बाखाहरू खेतका मालिकलाई दिइयून् ताकि यिनीबाट लाभ उठाओस्, र खेती बाखावालालाई दिइयोस् ताकि त्यो खेतहरूको सिंचाइ र हेरचाह गरी त्यसलाई सुधारोस्, जब त्यो खेत त्यस दशामा आउँछ, जुन बाखाहरूले चर्नुभन्दा पहिला थियो, त खेत, खेतको मालिकलाई र बाखाहरू, बाखाका मलिकलाई फिर्ता गरियून् । पहिलो न्यायको तुलनामा दोस्रो फैसला यस दृष्टिले उचित थियो कि कसैलाई आफ्नो कुराबाट बञ्चित हुन नपरोस्, जबकि पहिलो फैसलामा बाखावालालाई बाखाहरूबाट बञ्चित हुनु परेको थियो । तैपनि अल्लाहले आदरणीय दाऊदको प्रशंसा गऱ्यो कि हामीले प्रत्येकलाई (अर्थात् दाऊद र सुलैमानलाई) ज्ञान एवं विवेक प्रदान गरेका थियौं । यस कथाबाट केही मानिसहरू यो तर्क दिन्छन् कि प्रत्येक मुजतहिद उचित न्याय गर्नेवाला हुन्छ ।

حُكۡمٗا وَعِلۡمٗاۚ وَسَخَّرۡنَا مَعَ دَاوُۥدَ ٱلۡجِبَالَ يُسَبِّحۡنَ وَٱلطَّيۡرَۚ وَكُنَّا فَٰعِلِينَ ۝٧٩

हिकमत (विद्वता) र ज्ञान दिएका थियौं, र दाऊदका अधीन हामीले पर्वतलाई गरिदिएका थियौं, जो महिमा (तस्बीह) गर्दथे,[1] र पंक्षीहरूलाई पनि।[2] यस्तो हामी गर्नेवाला नै थियौं।[3]

وَعَلَّمۡنَٰهُ صَنۡعَةَ لَبُوسٖ لَّكُمۡ لِتُحۡصِنَكُم مِّنۢ بَأۡسِكُمۡۖ فَهَلۡ أَنتُمۡ شَٰكِرُونَ ۝٨٠

(८०) र हामीले उसलाई तिम्रा निम्ति वस्त्र (कवच) बनाउन सिकायौं, ताकि युद्ध (को हानि) बाट तिम्रो बचाव गर्न सकोस्।[4] अनि के तिमी अहिलेपनि कृतज्ञता व्यक्त गर्नेछौ ?

इमाम शौकानी यस तर्कलाई उचित मान्दैनन्। कुनै एउटै मामिलामा दुईटा अलग-अलग (विपरीत) न्याय गर्नेवाला दुई न्यायधीश, एउटै समयमा उचित न्याय गर्नेवाला (मुसीब) हुन सक्दैनन्, उनीमध्येबाट अवश्य एउटा (मुसीब) उचित न्याय गर्नेवाला र दोस्रो अनुचित न्याय गर्नेवाला (मुख़्ती) हुनेछ। यद्यपि यो बेग्लै कुरो हो कि न्यायधीश जसको न्याय अनुचित छ अल्लाहको दृष्टिमा पापी हुनेछैन, उसलाई एउटा पुण्य प्राप्त हुनेछ। हेर्नुहोस् : (फ़तहुल क़दीर)

[1]यसको अर्थ कदापि यो होइन कि पर्वत उनका तस्बीह (प्रशंसामान) को ध्वनिले गुञ्जयमान हुन्थे (किनभने यसमा कुनै चमत्कारको कुरै बाँकी रहँदैन) प्रत्येक सानो-ठूलो को उच्च आवाजबाट गुंज उत्पन्न हुनसक्छ (प्रतिध्वनिको रूपमा)। बरु अर्थ आदरणीय दाऊद सँगसँगै पर्वतहरूबाट पनि तस्बीह पढ्नु। यो भन्ने कुरो थिएन वास्तवमा थियो।

[2]पंक्षी पनि दाऊदका करुणाले भरिएको आवाजलाई सुनेर अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर्दथे अथवा पंक्षी पनि उनका अधीन गरिएका थिए।

[3]अर्थात् यो बुझाउनु, निर्णयको ज्ञान दिनु तथा अधीन गर्नु हाम्रो काम थियो। अतः यसमाथि कसैलाई आश्चर्य हुनु हुँदैन न इन्कार गर्नुहुन्छ। यसकारण कि हामी जे चाहन्छौं गर्न सक्दछौं।

[4]अर्थात् हामीले दाऊदका लागि फलामलाई कोमल बनाइदिएका थियौं जसबाट त्यो उनीहरू लडाईंको लागि वस्त्र तथा कवचहरू बनाउँथे जुन रणक्षेत्रमा तिम्रा सुरक्षाका साधनहरू हुन्। नबीका सहचर कतादहको भनाई छ कि ईशदूत दाऊद भन्दा पहिला पनि कवचहरू बन्दथे किन्तु उनी हुन्थे उनमा कडीहरू हुँदैनथे। ईशदूत दाऊद प्रथम पुरुष हुन्, जसले कडी र कुण्डा भएका कवच तयार गरे। (इब्ने कसीर)

وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيْحَ عَاصِفَةً تَجْرِيْ بِاَمْرِهٖۤ اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا ۭ وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عٰلِمِيْنَ ﴿٨١﴾

(८१) र हामीले सुलैमानका आधीन तीब्र प्रचण्ड वायुलाई गरिदियौं[1] जुन त्यसका आदेशमा धर्तीका त्यतातिर चल्थे, जसमा हामीले विभूतिहरू राखेका थियौं । र हामी सर्वज्ञ छौं ।

وَمِنَ الشَّيٰطِيْنِ مَنْ يَّغُوْصُوْنَ لَهٗ وَيَعْمَلُوْنَ عَمَلًا دُوْنَ ذٰلِكَ ۚ وَكُنَّا لَهُمْ حٰفِظِيْنَ ﴿٨٢﴾

(८२) र (यसैप्रकार) (धेरैजसो शैतानहरूलाई पनि) (त्यसको अधिनस्त बनाएका थियौं,) जुन त्यसका आदेशमा डुबुल्की लगाउँथे र यसका अतिरिक्त धेरै काम गर्दछ ।[2] र तिनका रक्षा गर्नेवाला हामी नै थियौं ।[3]

وَاَيُّوْبَ اِذْ نَادٰى رَبَّهٗۤ اَنِّيْ مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿٨٣﴾

(८३) र अय्यूब (को त्यस स्थितिलाई याद गर) जबकि उसले आफ्नो रबलाई पुकाऱ्यो कि मलाई यो रोग लागेको छ र तिमी सबै दयावानहरूमध्ये अधिक दयानिधि छौ ।

فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ فَكَشَفْنَا مَا بِهٖ مِنْ ضُرٍّ وَّاٰتَيْنٰهُ اَهْلَهٗ وَمِثْلَهُمْ

(८४) तब हामीले उसको (गुहार) सुन्यौं र जुन दुख उनलाई थियो, त्यसलाई समाप्त गरिदियौं र उसलाई त्यसको परिवार प्रदान गऱ्यौं, बरु त्यसलाई आफ्नो

[1]जसरी पर्वत र पंक्षी आदरणीय दाऊदका अधीन गरिदिएका थियौं, त्यसैप्रकार वायु आदरणीय सुलैमानका अधीन गरेका थियौं । उनी आफ्नो राज्यका अधिकारीहरूसमेत तख्त (सिंहासन) मा आसीन हुन्थे र जहाँ चाहन्थे महिनौंको यात्रा क्षण एवं पलहरूमा पूरा गरी त्यहाँ पुग्दथे, हावाले उनको तख्तलाई उडाएर लैजान्थे । उब्जाउ धर्तीको अर्थ सीरियाको क्षेत्र हो ।

[2]जिन्नात पनि आदरणीय सुलैमानका अधीन थिए, जो उनका आदेशले समुद्रमा डुबुल्की लगाउँथे र उनका लागि मोती-मणि इत्यादि निकाल्दथे, यसैप्रकार अन्य कार्य जुन उहाँले चाहनुहुन्थ्यो गर्नुहुन्थ्यो ।

[3]अर्थात् जिन्नहरूमा जो उद्दण्डता तथा आतङ्कको मिश्रण, त्यसबाट हामीले सुलैमानको रक्षा गऱ्यौं र उनीहरू उनका सामु टाउको उचाल्न सक्दैनथे ।

مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٤﴾

विशेष कृपाले[1] उनका साथ त्यसतै अरु दियौं, ताकि उपासकहरूका लागि शिक्षाप्रद (स्मरणीय) होस् ।

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ ۖ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٥﴾

(८५) र इस्माईल र इदरीस, र जुलकिफ्ल[2] यी सबै धैर्यवान थिए ।

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا ۖ إِنَّهُم مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

(८६) हामीले उनीहरूलाई आफ्नो दया (अनुकम्पा) मा प्रवेश दियौं । यी सबै पुनीत मानिस थिए ।

وَذَا النُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَاضِبًا

(८७) तथा माछावाला[3] (यूनुस् अलैहिस्सलाम) लाई (याद गर) ! जब त्यो क्रोधित भइ

[1]कुरआन मजीदमा आदरणीय अय्यूबलाई धैर्यवान भनिएको छ । (सूरः साद) यसको अर्थ यो हो कि उनको परीक्षा लिइयो, जसमा उनीहरूले कृतज्ञता र धैर्य (सब्र र शुक्र) लाई छाडेनन् । ती परीक्षाहरू र कष्ट के थिए यसको कुनै प्रमाणित वर्णन पाइँदैन । तैपनि कुरआनका वर्णन अनुसार प्रतीत हुन्छ कि अल्लाह तआलाले उनलाई धन-धान्य र पुत्र प्रदान गरेको थियो, परीक्षाका लागि अल्लाह तआलाले यो पनि खोसिहालेको थियो, यहाँसम्मकि शारीरिक शक्ति पनि क्षीण गरिदिएको थियो, अतः रोगहरूबाट पीडित थिए । अन्ततः भनिन्छ कि १८ वर्षको परीक्षा पश्चात प्रभुका समक्ष स्वीकार गरे र स्वास्थ्यका साथ-साथै धन-धान्य र पुत्र पहिलाभन्दा दुईगुना प्रदान गर्‍यो । यसको केही वर्णन सहीह इब्ने हिब्बानको एक कथनमा पाईन्छ (भाग ४, पृष्ठ २४४, मजमउज्जवाएद ८/२०८) कुनै प्रकारको गुनासो र रूनु, विलाप गर्नु सब्र (धैर्य) को विपरीत छ, जसको प्रदर्शन आदरणीय अय्यूवले गरेनन्, र प्रार्थना सब्रको विपरीत छैन, यसैकारण अल्लाह तआलाले त्यसको लागि (प्रार्थनाको लागि) “हामीले स्वीकार गर्‍यौं” को शब्द प्रयोग गरेको छ ।

[2]जुलकिफ़्लको विषयमा मतभेद छ कि उनी नबी थिए वा थिएनन् ? केही उनको नबूअत र केही विलायतका पक्षमा छन् । इमाम इब्ने जरीर यिनका विषयमा मौन छन्, इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ :“कुरआनमा नबीहरूसँगै उनको पनि वर्णन उनी नबी हुने कुरो व्यक्त गर्दछन् ।” अल्लाह राम्ररी जान्दछ ।

[3]मछलीवालासित तात्पर्य आदरणीय यूनुस हुन्, जो आफ्ना कौमसित क्रेधित भई अल्लाहका प्रकोपको धम्की दिएर अल्लाहका आदेशबिना त्यहाँबाट हिंडिदिएका थिए, जसका कारण अल्लाह तआलाले समात्यो र उनलाई माछाको भोजन (गाँस) बनाइदियो, यसको केही वर्णन सूरः यूनुसमा भइसकेको छ र केही सूरः *साफ्फ़ात* मा आउनेछ ।

فَظَنَّ اَنْ لَّنْ نَّقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادٰى فِى الظُّلُمٰتِ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحٰنَكَ ۖ اِنِّىْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ۚ

हिंडिदियो र ठान्यो कि हामी उसलाई समात्ने छैनौं । अन्ततः उसले अँध्याराहरू[1] बाट पुकाऱ्यो कि तपाईं अतिरिक्त कोही पूजनीय छैन, तपाईं पवित्र हुनुहुन्छ । निःसन्देह म नै अत्याचारीहरू मध्येबाट हुँ ।

فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ ۙ وَنَجَّيْنٰهُ مِنَ الْغَمِّ ؕ وَكَذٰلِكَ نُـْۨجِى الْمُؤْمِنِيْنَ ۝

(८८) तब हामीले उसको गुहार सुन्यौं र उसलाई दुखहरूबाट मुक्त गऱ्यौं । र हामी यसैप्रकार ईमानवालाहरूलाई बचाउने गर्दछौं ।[2]

وَزَكَرِيَّآ اِذْ نَادٰى رَبَّهٗ رَبِّ لَا تَذَرْنِىْ فَرْدًا وَّاَنْتَ خَيْرُ الْوٰرِثِيْنَ ۚ

(८९) र ज़करीयालाई (स्मरण गर) जब उसले आफ्नो प्रभुसित प्रार्थना गऱ्यो कि हे मेरा प्रभु ! मलाई एक्लै नछाड, तिमी सबैभन्दा राम्रो उत्तराधिकारी हौ ।

فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ ۡ وَوَهَبْنَا لَهٗ يَحْيٰى وَاَصْلَحْنَا لَهٗ زَوْجَهٗ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا يُسٰرِعُوْنَ فِى الْخَيْرٰتِ

(९०) त हामीले उसको प्रार्थना अङ्गिकार गऱ्यौं र उसलाई यहया प्रदान गऱ्यौं ।[3] र उनकी पत्नीलाई उनका लागि सुधार दियौं ।[4] यी पुनीत मानिस सत्कर्महरूतिर शीघ्र दगुरथे, र

[1] ظُلُمٰت ظُلْمَةٌ को बहुवचन हो, यसको अर्थ अँध्यारो हुन्छ । आदरणीय यूनुस अँध्यारोमा घेरिएका थिए । रातिको अँध्यारो, समुद्रको अँध्यारो र माछाको पेटको अँध्यारो ।

[2] हामीले यूनुसको प्रार्थना स्वीकार गऱ्यौं र अँध्यारो र माछाको पेटबाट छुटकारा दियौं । जो पनि मोमिन हामीलाई यसप्रकारका कष्ट र दुखहरूमा पुकार्नेछ हामीले त्यसलाई छुटकारा दिनेछौं । हदीसमा पनि वर्णित छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : "जुन मुसलमानले पनि यस दुआका साथ कुनै पनि विषयको लागि दुआ माँगे त अल्लाहले त्यसलाई स्वीकार गऱ्यो ।" (जामे तिर्मिजी संख्या ३५०५ तथा हदीसका विशेषज्ञ अल्बानीले यसलाई सही भन्नुभएको छ)

[3] आदरणीय ज़करीयाले बूढेसमा पुत्रका लागि दुआ (प्रार्थना) गर्नु त अल्लाहतिरबाट प्रदान गरिनु, त्यसको आवश्यक वर्णन सूरः आले इमरान र सूरः ताहामा भइसकेको छ । यहाँपनि यसतिर इशारा (संकेत) यी शब्दहरूमा गरिएको छ अर्थात तिनी बाँझो तथा कुनै बच्चालाई जन्मदिनुको योग्य थिइनन्, हामीले तिनको यस दोषलाई समाप्त गरी तिनलाई एउटा नेक (राम्रो आचरण भएको) पुत्र प्रदान गऱ्यौं ।

وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَّرَهَبًا ۖ وَكَانُوْا لَنَا خٰشِعِيْنَ ﴿٩٠﴾

हामीलाई मोह र भयका साथ पुकार्दथे, र हाम्रा सामु विनम्र रहन्थे ।[१]

وَالَّتِيْٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيْهَا مِنْ رُّوْحِنَا وَجَعَلْنٰهَا وَابْنَهَآ اٰيَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ ﴿٩١﴾

(९१) र त्यो (सती महिला) जसले आफ्नो सतीत्वको रक्षा गऱ्यो, हामीले त्यसमा आत्मा फुक्यौं र स्वयं उसलाई र उसको पुत्रलाई सम्पूर्ण जगत्का निम्ति निशानी (लक्षण) बनाइदियौं ।[२]

اِنَّ هٰذِهٖٓ اُمَّتُكُمْ اُمَّةً وَّاحِدَةً ۖ وَّاَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْنِ ﴿٩٢﴾

(९२) यो तिम्रो गिरोह (समूह) हो जुन वास्तवमा एउटै गिरोह हो, र म तिमी सबैको प्रभु हूँ । अतः तिमी सबै मेरै इबादत (उपासना) गर ।[३]

وَتَقَطَّعُوْٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ ۗ كُلٌّ اِلَيْنَا رٰجِعُوْنَ ﴿٩٣﴾

(९३) परन्तु मनिसहरूले परस्पर आफ्ना धर्म गुट बनाइहाले । सबै हामीतिर फर्कि आउनुपर्नेछ ।[४]

---

[१]अर्थात् प्रार्थना स्वीकार हुनका लागि यो आवश्यक छ कि ती कुराहरूलाई ध्यानमा विशेषरुपले राख्नुपर्दछ जसको वर्णन यहाँ विशेषरुपले गरिएको छ । उदाहरणस्वरूप रूनु, विलाप गर्नुका साथ अल्लाहका सामु दुआ (प्रार्थना) र मुनाज़ात (विनय), असल कर्महरूमा अगाडी बढाउनु, डर र मोहका भावका साथ प्रभुलाई गुहार्नु र त्यसका सामु विशेषतः विनम्रता तथा विनयको भावले ध्यानमँग्न हुनु ।

[२]यो आदरणीय मरियम र आदरणीय ईसाको वर्णन हो, जुन पहिला चर्चित भइसकेको छ ।

[३]उम्म (गिरोह) को भावार्थ यहाँ धर्म अथवा धार्मिक समुदाय हो, अर्थात् तिम्रो धर्म र गिरोह एउटै हो र त्यो धर्म तौहीदको धर्म हो, जसको आमन्त्रण सबै नबीहरूले दिए र गिरोह, इस्लामको गिरोह हो जुन सबै नबीहरूको गिरोह रहिआएको छ । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो: "हामी नबीहरूको समूह अल्लाती सन्तान (जसका पिता एक र माताहरू कैयन् हुन्छन्) हौं, हाम्रो धर्म एउटै छ ।" (इब्ने कसीर)

[४]अर्थात तौहीद (अद्वैत) र प्रभुका इबादत (उपासना) छाडेर कैयन् समुदाय र गिरोहहरूमा विभाजित भए । एउटा गिरोह मुश्रिकहरू (मूर्तिपूजक आदि) र काफ़िरहरूको भयो । र नबी र रसूलहरूलाई मान्नेवाला पनि पुस्ताहरू बने, कोही यहूदी भइहाल्यो, कोही इसाई र कोही अन्य–र दूर्भाग्यले मुसलमानहरूमा स्वयं पनि गिरोह ।

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهٖ ۚ وَإِنَّا لَهٗ كٰتِبُوْنَ ﴿٩٤﴾

(९४) अनि जसले सत्कर्म गर्छन् र त्यो मोमिन (एकेश्वरवादी) पनि हुन्छ, त त्यसका प्रयत्नको कुनै उपेक्षा हुनेछैन । हामी त त्यसलाई त्यसको लागि लेखिराखेका छौं ।

وَحَرٰمٌ عَلٰى قَرْيَةٍ أَهْلَكْنٰهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ ﴿٩٥﴾

(९५) र जुन वस्तीलाई हामीले विनष्ट गरिदियौं त्यसको लागि अनिवार्य छ कि त्यहाँका मानिसहरू फर्केर आउने छैनन् ।[1]

حَتّٰىٓ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوْجُ وَمَأْجُوْجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ يَّنْسِلُوْنَ ﴿٩٦﴾

(९६) यहाँसम्मकि याजूज र माजूज फुकाइनेछन् र उनी प्रत्येक उच्च ठाउँबाट दगुर्दे आउनेछन् ।[2]

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا

(९७) तथा सत्य वचन निकट आइहाल्नेछ त्यसबेला काफिरहरूका आँखा छक्क परेका

गिरोहहरू पैदा भए, र यिनीहरू पनि वीसौं समूहमा विभाजित भए । यी सबैको न्याय जब यिनी प्रभुका समक्ष प्रस्तुत हुनेछन् त्यतिखेर मात्र हुनेछ ।

[1] حرام निषेध (आवश्यक) को अर्थमा छ, जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ, वा फेरि لا يَرْجِعُونَ मा لا अधिक छ अर्थात् जुन वस्तीलाई हामीले ध्वस्त गरिदियौं त्यो संसारमा फर्केर आउनु असम्भव छ (आउनै सक्दैन)

[2] याजूज र माजूजको आवश्यक विवरण सूरः कहफको अन्तमा वर्णित भइसकेको छ । आदरणीय ईसाको उपस्थितिमा उनीहरू प्रलयका निकट प्रदर्शित हुनेछन् र यति वेग गतिले चारैतिर फैलिने छन् कि प्रत्येक ठाउँमा यिनी दौडिराखेका प्रतीत हुनेछन् । उनका आतङ्क र कुकर्महरूबाट ईमानवाला हैरान हुनेछन् । अनि आदरणीय ईसाका शापवाट यिनीहरू नष्ट भइहाल्नेछन् । उनका शवहरूको दुर्गन्ध हरेक दिशामा फैलने छ, यहाँसम्मकि अल्लाह तआला पंक्षीहरूलाई पठाउने छ, जो उनका शवहरूलाई उठाएर समुद्रमा फ्याकिदिनेछन् । त्यसपश्चात एउटा निकै तेज वर्षा गर्नेछ, जसबाट सम्पूर्ण धर्ती स्वच्छ हुनेछ । (यो पूरा विवरण सहीह हदीसमा वर्णित छ, विस्तारका लागि व्याख्या इब्ने कसीर हेर्नुस्)

يَٰوَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا بَلْ كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٩٧﴾

खुल्ला हुनेछन्[1] कि हाय अफसोच ! हामी यस दुर्दशाबाट निश्चिन्त थियौं, बरु वास्तवमा हामी अपराधी थियौं ।

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَٰرِدُونَ ﴿٩٨﴾

(९८) तिमी तथा अल्लाहबाहेक ज-जसको पूजा गर्दछौ, सबै नरकका इन्धन बन्नेछौ, तिमी सबै त्यस (नरक) मा जानेवाला हौ ।[2]

لَوْ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةً مَّا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٩٩﴾

(९९) यदि उनीहरू (साँचो) देवता भएको भए नरकमा प्रवेश गर्दैनथे जबकि ती सबै त्यसैमा सधैं रहनेवाला हुन् ।[3]

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

(१००) उनी त्यहाँ कराइराखेका हुनेछन् तथा त्यहाँ केही पनि सुन्न सक्ने छैनन् ।[4]

---

[1]अर्थात् याजूज तथा माजूज प्रकट भए पश्चात केयामतको जुन वचन छ, त्यो सत्य छ, अत्यन्त निकट आउनेछ तथा जब यो केयामत घटित हुनेछ त काफिरहरूका आँखा छक्क परी खुलेको-खुलै रहनेछन् ।

[2]यो आयत मक्काका मूर्तिपूजकहरूको विषयमा अवतरित भयो, जो लात, मनात, उज़्जा तथा हुवलको पूजा गर्दथे । यी सबै पत्थरका मूर्तिहरू थिए । जुन जड़ अर्थात निर्जीव थिए, यसैकारण आयतमा ما تعبدون को शब्द छ तथा अरबी भाषामा ما निर्बोधका लागि आउँछ । अर्थात् भनिंदैछ कि तिमी पनि तथा तिम्रा देवता पनि ज-जसका मूर्तिहरू बनाएर तिमीले पूजाका लागि राखेका छौ, सबै नरकको अग्निका इन्धन हुन् । ढुङ्गा (पाषाण) का मूर्तिहरूको यद्यपि कुनै अपराध छैन किनभने उनी निर्जीव तथा निर्बोध छन् परन्तु उनीहरूलाई पूजारीहरूका साथ नरकमा केवल मूर्तिहरूलाई अत्याधिक अपमानित गर्नको निम्ति हालिनेछ कि जुन देवताहरूलाई तिमी आफ्नो सहारा ठान्दथ्यौ, उनी पनि तिमीसँग नरकमा नरकका इन्धन हुन्छन् ।

[3]अर्थात् यदि वास्तवमा उनी पूज्य भएको भए अधिकार प्राप्त हुन्थे र तिमीलाई नरकमा जानबाट रोकिहाल्थे । परन्तु उनीहरू त स्वयं नरकमा शिक्षा स्वरूप गइराखेका छन् । तिमीलाई जानबाट कसरी रोक्न सक्दछन् ? परिणाम स्वरूप देवता तथा पूजारी दुवै सधैं नरकमा रहनेछन् ।

[4]अर्थात् सबै अत्यन्त दुख एवं शोकका कारण रोई-कराई राखेका हुनेछन्, जसका कारण उनी एक-अर्काको आवाज पनि सुन्न सक्ने छैनन् ।

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

(१०१) परन्तु जसका लागि हाम्रो तर्फबाट अधि नै पुण्य निर्धारित छ उनी सबै नरकबाट टाढा नै राखिने छन् ।[1]

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) उनी त नरकको चाल पनि थाहा पाउन सक्ने छैनन् तथा आफ्ना इच्छित वस्तुहरूका साथ सधैं रहनेवाला हुनेछन् ।

لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

(१०३) त्यो अति घबराहट पनि[2] उनीहरूलाई उदासीन गर्नसक्ने छैन तथा फरिश्ताहरूले उनको स्वागत गर्नेछन् कि यही तिम्रो त्यो दिन हो जसको तिमीलाई बचत दिने गरिन्थ्यो ।

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ

(१०४) जुन दिन हामी आकाशलाई यसप्रकार बेरिदिनेछौं जसरी रोलका कागज (पन्जिका) बेरिन्छन्,[3] जस्तो हामीले प्रथम

[1]केही मानिसहरूको मनमा यो सन्देह उत्पन्न हुनसक्थ्यो अथवा मूर्तिपूजकहरूको तर्फबाट उत्पन्न गराउन सकिन्थ्यो, जस्तो कि वास्तवमा भइराखेको छ कि इबादत (उपासना) त आदरणीय ईसा, वज़ैर, फरिश्ताहरू तथा धेरै पुण्य आत्माहरूको गरिन्छ । त के यिनी पनि आफ्ना पूजारीहरूका साथ नरक़मा हालिनेछन् ? यस आयतमा त्यसको पनि निवारण गरिएको छ कि यी मानिसहरू त अल्लाहका श्रेष्ठ भक्त थिए जसका पुण्यका कारण अल्लाहका तर्फबाट पुण्य अर्थात् स्थायी सुख अथवा स्वर्गको शुभ-सूचना निश्चित गरिसकिएको छ । यी नरकबाट टाढा नै राखिनेछन् । यिनै शब्दहरूबाट यो भावार्थ पनि निस्कन्छ कि संसारमा जो यो इच्छा राखेका हुनेछन् कि उनका कब्रहरू (चिहान) मा गुम्बत बनाइयोस् तथा मानिसहरू उनलाई कष्ट-निवारक संकटमोचन ठानेर भोग-प्रसाद चढाऊन् तथा उनको पूजा गरून्, यिनी पनि पत्थरका मूर्तिहरूको जस्तै नरक़का इन्धन बन्नेछन् किनभने अल्लाहबाहेक कसैको इबादत गर्नुका प्रचारक سبقت لهم منا الحسنى को परिधिमा निःसन्देह आउँदैनन् ।

[2]बडो व्यग्रताबाट कसैको मृत्यु अथवा इस्राफ़ीलको नरसिंघा हो अथवा त्यो क्षण जब स्वर्ग-नरकका मध्ये मृत्युलाई वध गरिदिइनेछ । अर्को कुरो अर्थात् इस्राफ़ीलको नरसिंघा तथा क़ेयामत आउनु अधिक उचित छ ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार लिपिक लेखिए पश्चात पाना अथवा लेख पुस्तिकालाई बेरेर राखिदिन्छ । जस्तो अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो :

نُّعِيدُهٗ ۭ وَعْدًا عَلَيْنَا ۭ اِنَّا كُنَّا فٰعِلِيْنَ ۝١٠٤

पटक पैदा गरेका थियौं यसैप्रकार पुनः गर्नेछौं, यो हाम्रो संकल्पित वचन हो तथा यो हामी अवश्य गरेर नै छाड्नेछौं ।

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُوْرِ مِنْۢ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصّٰلِحُوْنَ ۝١٠٥

(१०५) तथा हामी ज़बूरमा चेतावनी तथा शिक्षाका पश्चात यो लेखिसकेका छौं कि धर्तीका उत्तराधिकारी मेरा सत्कर्मी भक्त नै हुनेछन् ।[1]

اِنَّ فِيْ هٰذَا لَبَلٰغًا لِّقَوْمٍ عٰبِدِيْنَ ۝١٠٦

(१०६) उपासक भक्तहरूका लागि त यसमा एउटा ठूलो सूचना छ ।[2]

﴿وَالسَّمٰوٰتُ مَطْوِيّٰتٌۢ بِيَمِيْنِهٖ﴾

"आकाश उसका दाहिने हातमा टाँसिएका हुनेछन् ।" (सूर:अल-जुमर-६७) سِجِلّ को अर्थ पत्रावली अथवा पञ्जिका हो । لِلْكُتُبِ को अर्थ हो على الكتاب بمعنى المكتوب (तफ़सीर इब्ने क़सीर) अर्थ यो हो कि लेखकका लागि लेखिएका पत्रहरूलाई बेर्नु जसरी सरल छ, त्यसैप्रकार अल्लाह तआलाका लागि विस्तृत आकाशलाई आफ्नो हातमा बेर्नु कुनै कठिन छैन ।

[1]ज़बूरसित तात्पर्य यो त ज़बूर नै हो तथा ذكر सित तात्पर्य शिक्षा-दीक्षा, जस्तो कि अनुवादमा छ अथवा ज़बूरसित तात्पर्य सबै प्राचीन आकाशीय पुस्तकहरू तथा ذكر सित तात्पर्य सुरक्षित पुस्तक (लौह महफ़ूज़) हो । अर्थात् प्रथम त "सुरक्षित पुस्तक" मा यो लिखित छ तथा त्यसको पश्चात आकाशीय पुस्तकहरूमा पनि यो कुरा लेखिँदै आइरहेको छ कि धर्तीका उत्तराधिकारी पुनीत मानिस हुनेछन् । धर्तीसित तात्पर्य केही व्याख्याकारहरूका निकट स्वर्ग हो तथा केहीका निकट काफ़िरहरूका धर्ती अर्थात् अल्लाहका पुनीत भक्त धर्तीमा अधिपति हुनेछन् तथा यसमा कुनैप्रकारको सन्देह छैन कि मुसलमान जबसम्म अल्लाहका पुनीत भक्त बनिरहे, उनी संसारमा प्रभावशाली तथा सफल रहे तथा भविष्यमा पनि जतिखेर यी गुणहरूबाट युक्त हुनेछन् अल्लाहका यस वचन अनुसार धर्तीको अधिपत्य (राज्य) उनको पासमा नै रहनेछ । यसकारण मुसलमानहरूका राज्यवाट बञ्चित हुनुको आधुनिक परिस्थितिबाट कुनै प्रकारको शंका तथा सन्देह हुनु हुँदैन । यो वचन भक्तहरूका सदाचारसित प्रतिबन्धित छ । तथा إذا فات الشرط فات المشروط का अनुसार जब मुसलमान यस विशेषताबाट बञ्चित भए, त राज्यबाट पनि वञ्चित गरिए । अर्थात् यस राज्य प्राप्त गर्ने मार्ग भनियो तथा त्यो हो असल कर्म, अर्थात् अल्लाह तथा रसूलका आदेशानुसार जीवनयापन गर्नु तथा त्यसका सीमा एवं नियमहरूका अनुसार कार्यरत रहनु ।

[2]في هذا सित तात्पर्य त्यो भाषण तथा चेतावनी हो जुन यस सूर:मा विभिन्न प्रकारले वर्णन गरिएको छ । بلاغ सित तात्पर्य अधिक पर्याप्त तथा लाभ छ, अर्थात् त्यो पर्याप्त एवं लाभकारी छ ।

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٧

(१०७) तथा हामीले तपाईंलाई सम्पूर्ण विश्वका लागि दया बनाएर पठाएका छौं ।[1]

قُلۡ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَهَلۡ أَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٨

(१०८) भनिदिनुस् कि मतिर त मात्र प्रकाशना गरिन्छ कि तिमी सबैको पूज्य एउटै नै छ, के तिमी पनि त्यसलाई मान्नेवाला हौ ?[2]

अथवा यसबाट तात्पर्य कुरआन मजीद हो जसमा मुसलमानहरूका लागि लाभ एवं पर्याप्तता छ । भक्तसित तात्पर्य विनम्रता तथा विनयसित अल्लाहका इबादत गर्नेहरू, तथा शैतान एवं मनका इच्छाहरूमाथि अल्लाहको आज्ञाकारितालाई बरीयता दिनेवाला हुन् ।

[1]यसको अर्थ यो हो कि जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतमा ईमान ल्याउनेछ, उसले मानौं यस दयालाई स्वीकार गरिसक्यो तथा अल्लाहका यी वरदानहरूप्रति कृतज्ञता प्रकट गऱ्यो । परिणामस्वरूप लोक-परलोकका सुखहरूलाई प्राप्त गर्नेछ, तथा किनभने उहाँको रिसालत पूर्ण विश्वका लागि छ अत: उहाँ पूर्ण विश्वका लागि कृपा बनेर अर्थात् आफ्ना शिक्षाहरूद्वारा लोक तथा परलोकका सुखहरूका भागी बनाउनका निम्ति आउनु भएछ । केही मानिसले यस आधारमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अखिल जगतका लागि कृपा सिद्ध गरेका छन् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका कारण यो मानव जाति पूर्णरूपले विनाश तथा ध्वस्त हुनुबाट सुरक्षित गरियो, जस्तो कि विगत समुदायहरूलाई अशुद्ध शब्दहरू जस्तै मिटाइयो, उम्मते मोहम्मदिया (जो यस आधारमा सम्पूर्ण मानव जातिमा आधारित छ कि यसमा तिनी पनि छन् जसले तपाईंलाई माने तथा तिनी पनि जसका लागि उहाँ उपदेशक बनाएर पठाइए) माथि सर्वनाशी प्रकोप आउने छैन अन्तिम ईशदूतका कथनहरू (आहादीस) बाट विदित हुन्छ कि मुशरिक (मिश्रणवादीहरूका लागि) अभिशाप नदिनु पनि उहाँको दयाको एउटा भाग थियो, (सहीह मुस्लिम संख्या २००६) यसैप्रकार क्रोधमा कुनै मुसलमानलाई धिक्कार वा अपशब्द भन्नुलाई प्रलयका दिन दयाका कारण बताउनु उहाँको दयाको अंश हो । (मुसनद अहमद क्रम संख्या ५/४३७, अबू दाऊद संख्या ४६५९ तथा अलबानीका अहादीसे सहीहा १७५८) यसैकारण उहाँले भन्नुभयो कि «رَحْمَةٌ مُهْدَاةٌ» (सहीहुल जामे अस्सग़ीर संख्या २३४५) "म साक्षात दया बनेर आएको हूँ जुन अल्लाहको तर्फबाट जगतवासीहरूका लागि एउटा उपहार हो ।"

[1]यसमा यो स्पष्ट गरिएको छ कि मूल दया एकेश्वरवादलाई ग्रहण गर्नु तथा शिर्कबाट बच्नु हो ।

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۖ وَإِنْ أَدْرِيٓ أَقَرِيبٌ أَمْ بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) अनि यदि उनीहरू विमुख हुन्छन् भने भनिदिनुस् कि मैले तिमीलाई सामान्यरूपले सतर्क गरिसकेको छु ।[1] मलाई ज्ञान छैन कि जसको वचन तिमीसित गरिदैछ, त्यो निकट छ अथवा टाढा छ ।[2]

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾

(११०) निःसन्देह (अल्लाह तआला) त तिम्रा खुला कुराहरूलाई जान्दछ तथा जसलाई तिमी लुकाउँछौ त्यसलाई पनि जान्दछ ।

وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١١١﴾

(१११) तथा मलाई यसको पनि ज्ञान छैन, सम्भव छ कि यो तिम्रो परीक्षा हो तथा एउटा निर्धारित समयसम्मको लाभ हो ।[3]

قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ ۗ وَرَبُّنَا الرَّحْمَٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

(११२) (नबीले) स्वयं भने हे पालनकर्ता ! न्यायका साथ निर्णय गरिदेउ तथा हाम्रो प्रभु अत्यन्त दयालु छ जससित सहायता माँगिन्छ ती कुराहरुमा जुन तिमी वर्णन गरिराखेको छौ ।[4]

---

[1]अर्थात् जुनप्रकारले म जान्दछु कि तिमी एकेश्वरवादका तथा इस्लामका आमन्त्रणबाट विमुख भएर मेरा शत्रु हौ, त्यसैप्रकार तिमीलाई पनि यो विदित हुनुपर्छ कि म तिम्रो शत्रु हूँ तथा हाम्रो तिम्रो आपसमा स्पष्ट विशेष छ ।

[2]यस वचनबाट तात्पर्य क़ेयामत हो अथवा इस्लाम तथा मुसलमानहरुको विजयको वचन अथवा त्यो वचन जब अल्लाहका तर्फबाट तिम्रा विरुद्ध युद्ध गर्न मलाई आज्ञा प्रदान गरिनेछ ।

[3]अर्थात् त्यस अल्लाहका वचनमा विलम्ब, म जान्दिन कि तिम्रो परीक्षाको लागि हो अथवा एउटा विशेष समयसम्म लाभ उठाउनुको अवसर प्रदान गर्नु हो ।

[4]अर्थात् मेरो विषयमा जुन तिमी विभिन्न प्रकारका कुरा गर्दैरहन्छौ, अथवा अल्लाहका लागि सन्तान ठहराउँछौ, ती सबै कुराका सापेक्ष, त्यो प्रभु नै दया गर्नेवाला तथा सहायता गर्नेवाला छ ।

सूरतुल हज्ज-२२

سُوْرَةُ الْحَجّ

सूरतुल हज्ज* मदीनामा अवतरित भएको तथा यसका ७८ आयतहरू तथा १० रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु तथा कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمْ ۚ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيْمٌ ①

(१) हे मानिसहरू ! आफ्ना प्रभुसित तर्स ! नि:सन्देह क़ेयामतको समयको भूकम्प ठूलो भयानक कुरो हो ।

يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّآ اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكٰرٰى وَمَا هُمْ بِسُكٰرٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيْدٌ ②

(२) जुन दिन तिमी त्यसलाई देख्नेछौ, प्रत्येक दूध खुवाउने माता आफ्नो दूध खाइराखेको शिशुलाई बिर्सने छ तथा सबै गर्भवती आफ्नो गर्भभार राखिदिनेछ तथा तिमीले देख्नेछौ कि मानिसहरू लड्डिएको देखिनेछन् जबकि उनीहरू नशामा हुने छैनन्, बरु अल्लाहको प्रकोप अत्यन्त कठोर छ ।

*यसको मक्का तथा मदीनामा अवतरित भएको कुरोमा मतभेद छ । उचित कुरो यो हो कि यसको केही भाग मक्कामा तथा केही भाग मदीनामा अवतरित भयो । यो क़ुर्तबीको कथन हो । (फ़तहुल क़दीर) यो क़ुरआन करीमको एउटै सूरः छ जसमा दुई सजदाहरू छन् ।

[1]उपरोक्त आयतमा जुन भूकम्पको वर्णन छ, त्यसका परिणाम अर्का आयतमा वर्णित गरिएका छन्, जसको अर्थ मानिसहरूमा अत्याधिक भय, डर तथा घबराहट हुनु हो, यो क़ेयामतभन्दा पूर्व हुनेछ तथा त्यसको साथै दुनियाँको विनाश भइहाल्नेछ । अथवा यो क़ेयामतका पश्चात त्यस समय हुनेछ, जब मानिसहरू कब्रहरूबाट उठेर हश्रका मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । अधिकतर व्याख्याकार प्रथम विचारसित सहमत छन् जबकि केही व्याख्याकार द्वितीय विचारको पक्षमा छन् । तथा त्यसका पक्षमा ती हदीस प्रस्तुत गर्दछन् जस्तै अल्लाह तआला आदमलाई आदेश दिनेछ कि आफ्ना सन्देश आफ्ना सन्तानमा एक हजार मध्येबाट ९९९ लाई नरकका लागि निकालिदिनु । यो सुनेर गर्भवतीहरुका गर्भ तुहिने छन्, बालक बृद्ध भइहाल्नेछन् तथा मानिस अचेत देखिनेछन्, यद्यपि उनी अचेत हुने छैनन्, केवल यातनाको कठोरता हुनेछ । यो कुरो सहाबालाई अत्याधिक भारी (निकै गम्भीर) लाग्यो, उनका अनुहारका रङ्ग फेरियो ।

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّجَادِلُ فِى اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطٰنٍ مَّرِيْدٍ ﴿٣﴾

(३) तथा केही मानिस अल्लाहका विषयमा कुरा बनाउँछन् त्यो पनि अज्ञानताका साथ तथा प्रत्येक उद्दण्डता शैतानको अनुशरण गर्दछन् ।[1]

كُتِبَ عَلَيْهِ اَنَّهٗ مَنْ تَوَلَّاهُ فَاَنَّهٗ يُضِلُّهٗ وَيَهْدِيْهِ اِلٰى عَذَابِ السَّعِيْرِ ﴿٤﴾

(४) जसमा अल्लाहको निर्णय लेखिसकिएको छ[2] कि जुनसुकै पनि उसँगको मित्रता गर्नेछ त्यसले उसलाई मार्ग-विचलित गरिदिनेछ तथा उसलाई अग्निको यातनातिर लग्नेछ ।

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِىْ رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَاِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ

(५) हे मानिसहरू ! यदि तिमीलाई मर्नुका पश्चात जीवित हुने कुरोमा सन्देह छ, त विचार गर, हामीले तिमीलाई माटोले पैदा गर्‍यौं, अनि वीर्यबाट, अनि रगतको डल्लो, त्यसपछि मासुको डल्लोबाट जुन रूप दिइएको थियो तथा बिना चित्र थियो ।[3] यो

नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले जुन देखेर भन्नुभयो (न आत्तिनु) यी ९९९ याजूज तथा माजूज मध्येबाट हुनेछ तथा तिमीमध्येबाट केवल एउटा हुनेछ, तिम्रो (संख्या) मानिसहरूमा यसप्रकार हुनेछ जस्तै सेतो रङ्गको गोरू छेउमा कालो रौं अथवा कालो रङ्गको गोरूको छेउमा सेतो रङ्गको रौं हुन्छन् । तथा मलाई आशा छ कि स्वर्गवासीहरूमा तिमी चौथाई अथवा तिहाई अथवा आधा हुनेछौ । यसलाई सुनेर सहाबाले हर्षोल्लासमा अल्लाहु अकबर को नारा उद्घोषित गरे । (सहीह बुखारी तफ़सीर सूर: अल-हज) प्रथम विचार पनि अनुचित छैन । केही क्षीण हदीसहरूमा त्यसको पनि पुष्टि हुन्छ । अत: भूकम्प तथा त्यसका रूपबाट तात्पर्य यदि व्यग्रता तथा भयानकताको तीव्रता छ (तथा प्रत्यक्ष यही छ) त तीव्र घबराहट तथा भयानकताको यो रूप दुबै अवसरहरूमा हुनेछ । यसकारण अवस्था यसैप्रकार हुनेछ जस्तो यस आयतमा तथा सहीह बुखारीमा वर्णन गरिएको छ ।

[1]जस्तै यो कि अल्लाह तआला पुन: पैदा गर्नुको सामर्थ्य राख्दैन, अथवा त्यसको सन्तान छ आदि ।

[2]अर्थात् शैतानका विषयमा अल्लाहका भाग्य-लेखमा यो अंकित छ ।

[3]अर्थात् वीर्यबाट चालीस दिन पश्चात बाक्लो रक्त (अलक़:) तथा अलक़:बाट मासुको डल्लो (मुजग:) छ, مُخَلَّقَةٍ सित तात्पर्य त्यो शिशु हो जसको जन्म स्पष्ट तथा आकार एवं रूप प्रकट हुन्छ, यस्ता शिशुमा प्राण हालिन्छन् तथा पूर्ण

وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ

हामी तिमीलाई स्पष्ट गरिदिन्छौं[1] तथा हामी जसलाई चाहन्छौं एउटा निर्धारित समयसम्म माताको गर्भमा राख्दछौं ।[2] अनि तिमीलाई शिशुका रूपमा संसारमा ल्याउन्छौं, ताकि त्यसपछि तिमी आफ्नो पूर्ण यौवनलाई पुग, तिमीमध्येबाट केही ती हुन् जो मरिहाल्छन्[3] तथा केही जीर्ण आयुतिर फर्काइन्छन् ताकि त्यो एक वस्तुसित परिचित हुनुका पश्चात पुन: अपरिचित भइहालोस् ।[4] तिमी देख्छौ कि धर्ती बाँझो तथा सुकेको छ, अनि जब हामी त्यसमा वर्षा गर्दछौं, त

भएपछि त्यसको जन्म हुन्छ तथा غير مخلقة यसको विपरीत जसको आकार तथा रूप प्रकट नभएको होस्, न त्यसमा प्राण फुकिएको होस् तथा सबैभन्दा पूर्व नै त्यो तुहिन्छ । सहीह हदीसहरूमा पनि माताको गर्भाशयको वर्णन गरिएको छ । जस्तै एक हदीसमा छ कि वीर्य चालीस दिनका पश्चात बाक्लो रगत (अलक:) बन्दछ, अनि चालीस दिनका पश्चात डल्लो अथवा मासुको टुकडा (मुदग:) को रूप लिन्छ । अनि अल्लाहको तर्फबाट एउटा फरिश्ता आउँछ, जो त्यसमा प्राण फुक्दछ, अर्थात् चार महीनाका पश्चात प्राण फुकिन्छ तथा शिशु एउटा स्पष्ट रूपको आकार लिन्छ, (सहीह बुख़ारी, किताब अल-अंबिया व किताबुल क़दर, मुस्लिम किताबुल क़दर बाब कैफ़ियतुल (ख़लक़िल आदमी)

[1]अर्थात् यसप्रकार हामी आफ्नो शक्ति एवं सामर्थ्य तथा सृष्टिको उत्पत्ति तिम्रो लागि वर्णन गर्दछौं

[2]अर्थात् जसलाई नष्ट गर्ने उद्देश्य हुँदैन ।

[3]अर्थात् पूर्ण युवा अवस्थाभन्दा पूर्व नै । पूर्व युवा अवस्थासित तात्पर्य वयस्कता अथवा बुद्धिमत्ता एवं शक्तिशाली तथा बुझ्ने आयु हो जुन तीस वर्षदेखि चालीस वर्षसम्मको मध्येको आयु हो ।

[4]यसबाट तात्पर्य वृद्धा अवस्थामा मनुष्यको शक्ति क्षीण हुनुका साथ बुद्धि एवं स्मरण गर्ने शक्ति पनि क्षीण हुन्छ तथा स्मरण राख्नु बुद्धि एवं समझमा बालकको समान हुन्छ जसलाई सूर: यासीनमा ﴿وَمَن نُّعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ﴾ तथा सूर: तीनमा ﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ﴾ सित सम्बन्धित गरिएको छ ।

وَرَبَتْ وَأَنۢبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ⑤

परिवर्तित हुन्छे तथा ढाडिएर आउँछ तथा हरेक प्रकारको राम्रो वनस्पति उमार्दछ ।[1]

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّهُۥ يُحْىِ ٱلْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ⑥

(६) यो यसकारण कि अल्लाह नै सत्य छ तथा त्यही मृतकरूहरूलाई जीवित गर्दछ तथा त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

وَأَنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ ٱللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِى ٱلْقُبُورِ ⑦

(७) तथा यो कि क़ेयामत निश्चय नै आउने छ जसमा कुनै शंका अथवा सन्देह छैन तथा निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) कब्र (चिहान) वालाहरूलाई पुनः जीवित गर्नेछ।

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِى ٱللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى

(८) तथा केही मानिसहरू अल्लाहको विषयमा बिना ज्ञान, तथा बिना मार्गदर्शन तथा बिना

[1]यो मृतकलाई जीवित गर्नुमा अल्लाह तआ़लाको सामर्थ्यवान हुने कुरोको दोस्रो तर्क हो । प्रथम तर्क जुन वर्णित भयो, यो थियो जुन शक्ति एक तुच्छ विर्यको थोपाबाट यसप्रकार एउटा मनुष्यको रूप बनाइदिन्छ तथा एउटा आकर्षक रूप प्रदान गरिदिन्छ, त्यसका अतिरिक्त विभिन्न अवस्थाहरूबाट गुज्रदै बृद्धा अवस्थाको यस्तो अवस्थामा लैजान्छ जहाँ त्यसको शरीरदेखि लिएर त्यसका बौद्धिक एवं मस्तिष्कको शक्ति सबै क्षीणता, त्रुटि एवं कमीहरूको शिकार हुन पुग्दछ । के त्यसको लागि पुनः जीवित गर्नुमा कठिनाई छ ? निःसन्देह जुन शक्ति मनुष्यलाई यी अवस्थाहरूबाट पार गर्नसक्छ त्यही शक्ति मर्नुका पश्चात पनि, त्यसलाई पुनः एउटा नयाँ जीवन तथा रूप प्रदान गर्न सक्दछ। दोस्रो तर्क यो दिइयो कि हेर, धर्ती बन्जर तथा मृत रूपमा हुन्छ, परन्तु वर्षाका पश्चात कुन प्रकार जीवित तथा प्रफुल्लित तथा विभिन्न प्रकार एवं अन्न फल तथा रङ्गीचङ्गी फुलहरूले भरिन्छ। त्यसैप्रकार अल्लाह तआ़ला क़ेयामतका दिन मनुष्यहरूलाई उनका चिहानहरूबाट उभ्याउनेछ । जुनप्रकार हदीसमा छ कि एक साहबीले सोधे अल्लाह तआ़ला जुनप्रकारले मनुष्यहरूलाई पैदा गर्नेछ, त्यसको कुनै निशानी (लक्षण) सृष्टिमध्येबाट वर्णन गर्नुहोस् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : "के तिमी यस्तो घाटीबाट गुज्रेका छौ जुन सुख्खा तथा बाँझो थियो, अनि पुनः त्यसलाई हरियालीको रूपमा देखेका छौ ? उसले भन्यो, "हो" । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, बस त्यसैप्रकार मनुष्यहरूको पुनः जीवित हुनेछ ।" (मुसनद अहमद भाग ४, पृष्ठ ११, इब्ने माजा अल-मुकद्दमा हदीस संख्या १८०)

وَلَا كِتٰبٍ مُّنِيْرٍ ۝٨

कुनै (दिव्य) प्रकाशवाली पुस्तक झगडा गर्दछन् ।

ثَانِيَ عِطْفِهٖ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ لَهٗ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَّنُذِيْقُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَذَابَ الْحَرِيْقِ ۝٩

(९) आफ्नो कोल्टे फर्नेवाला बनेर[1] यसकारण कि अल्लाहको मार्गबाट विचलित (विपथ) गरिदेओस् । त्यो संसारमा पनि अपमानित हुनेछ तथा क़ेयामत (प्रलय) का दिन पनि हामी त्यसलाई नरकमा पोलिनेको प्रकोप चखाउनेछौं ।

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدٰكَ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ۝١٠

(१०) यो ती कर्महरूका कारण जुन तिम्रा हातले अगाडी पठाएका थिए । विश्वास गर कि अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरूमाथि अत्याचार गर्नेवाला छैन ।

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍ ۚ فَاِنْ اَصَابَهٗ خَيْرُ ِۨاطْمَاَنَّ بِهٖ ۚ وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةُ ِۨانْقَلَبَ عَلٰى وَجْهِهٖ ۚ خَسِرَ

(११) तथा केही मानिस यस्ता पनि छन् कि एक तटमा भई अल्लाहको इबादत (उपासना) गर्दछन् । यदि कुनै लाभ प्राप्त हुन्छ भने आकर्षित हुन्छन् तथा यदि कुनै दुख आइपुग्यो भने त्यसैबेला विमुख हुन्छन् ।[2] उनीहरूले

---

[1] ثَانِيَ कर्ताको रूपमा छ, मोड्नेवाला । عطفٌ को अर्थ 'पहलू' (कोल्टो) हो, يجادل बाट 'हाल' हो । यसमा त्यस व्यक्तिको स्थिति वर्णन गरिएको छ जो बिना बौद्धिक तथा प्रमाणिक तर्क अल्लाहको विषयमा विवाद गर्दछ कि त्यो अभिमानी तथा विमुख भई अट्टेरीपना गर्दै हिंड्छ, जस्तो अन्य स्थानमा त्यसको स्थितिलाई यी शब्दहरूमा वर्णन गरिएको छ ﴿وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا﴾ (सूर: लुकमान-७) ﴿لَوَّوْا رُءُوْسَهُمْ﴾ (सूर: अल-मुनाफ़िकून-५) ﴿اَعْرَضَ وَنَاٰ بِجَانِبِهٖ﴾ (सूर: बनी इस्राईल-८३)

[2] حــرف को अर्थ हो तट । यी तटहरूमा उभिनेवाला स्थिर हुँदैन अर्थात् त्यसलाई शान्ति एवं स्थायित्व हुँदैन । त्यसैप्रकार जो व्यक्ति धर्मका विषयमा संशय एवं सन्देहको शिकार रहन्छ, त्यसको पनि स्थिति यसैप्रकार हुन्छ, त्यसलाई धर्ममा स्थिरता प्राप्त हुँदैन, त्यसको उद्देश्य मात्र सांसारिक लाभ हुन्छ यदि प्राप्त भइराखे भने ठीक छ, अन्यथा त्यो पुन: आफ्नो पैतृक धर्म अर्थात् कुफ्र तथा शिर्कतिर फर्किहाल्छ । यसका विपरीत जो सच्चा मुसलमान हुन्छन् तथा ईमान तथा विश्वासिलो परिपूर्ण हुन्छन्, उनी عسر و يسر देखे बिना धर्ममा दृढ रहन्छन्, यदि अनुकम्पाहरू प्राप्त हुन्छन् भने कृतज्ञता व्यक्त गर्दछन् तथा यदि कष्टहरुबाट

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ⑪

दुबै लोकको हानि भोगे । वास्तवमा यो स्पष्ट हानि हो ।

يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنفَعُهُ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ⑫

(१२) उनी अल्लाहका अतिरिक्त तिनीहरूलाई पुकार्दछन्, जो न हानि पुऱ्याउन सक्छन् न लाभ । यही त दुरस्थको मार्ग-विचलन हो ।

يَدْعُوا لَمَن ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ ۚ لَبِئْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ ⑬

(१३) त्यसलाई पुकार्दछन् जसको हानि त्यसको लाभदेखि निकट छ, नि:सन्देह नराम्रा संरक्षक हुन् तथा नराम्रा मित्र ।[1]

पीडित हुन्छन् भने धैर्य एवं सहन गर्दछन् । यसको अवतरित हुनका कारणमा एउटा सशंकित व्यक्तिको घटना पनि यसैप्रकार वर्णन गरिएको छ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरतुल हज्ज) कि एक व्यक्ति मदीना आउँथ्यो, यदि त्यसकहाँ बच्चा हुन्थे एवं त्यसैप्रकार जनावरहरूमा अधिकता हुन्थ्यो, यो धर्म राम्रो छ, यदि यस्तो हुन्नथ्यो भने भन्थ्यो, यो धर्म नराम्रो छ । केही कथनहरूमा यी गुण नयाँ ग्रामीण मुसलमानहरूको वर्णन गरिएको छ । (फ़तहुल बारी)

[1]केही व्याख्याकारहरूका निकट يدعو भन्नेको अर्थमा छ । अर्थात अल्लाहको अतिरिक्त अन्यको पूजा गर्नेवाला केयामतका दिन भन्नेछन् कि जसको हानि, त्यसको लाभदेखि निकटतम छ, त्यो संरक्षक तथा मित्र नि:सन्देह नराम्रो छ अर्थात आफ्ना देवताहरूका विषयमा यो भन्नेछ किनकि त्यहाँ त्यसका आशाका महल भत्कनेछन् तथा यी देवता जसका विषयमा त्यसको विचार थियो कि उनीहरू अल्लाहका यातनाबाट त्यसलाई बचाउनेछन्, त्यसको सिफारिश गर्नेछन्, त्यहाँ स्वयं ती देवता पनि त्यसका साथ नरकमा इन्धन हुनेछन् । مولى को अर्थ स्वामी तथा सहायता गर्नेवाला तथा عشير को अर्थ साथमा रहनेवाला, साथी तथा निकटवर्ती हो । सहायता गर्नेवाला तथा साथी त्यो हुन्छ जो दुखका अवसरमा काम आउँछ, परन्तु यी देवता स्वयं यातनाका पकडमा हुनेछन्, यिनी कसैको के काम आउँछन् ? यसकारण यिनलाई नराम्रो संरक्षक तथा नराम्रो साथी भनिएको छ । यिनको पूजा हानिमात्र छ, लाभको त यसमा कुनै अंश नै छैन अनि यो जुन भनिएको छ कि उनको हानि, उनका लाभसित निकटतम छ, त यो यसप्रकार छ जस्तै अन्य स्थानमा भनिएको छ ।

﴿وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

"नि:सन्देह हामी (अर्थात् अल्लाहलाई मान्नेवाला) अथवा तिमी (त्यसलाई अस्वीकार गर्नेवाला) सत्यमार्गमा छौं अथवा खुल्ला मार्ग-विचलनमा ।" (सूर: सबा-२४)

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾

(१४) निःसन्देह ईमान तथा सत्कर्म गर्नेवालाहरूलाई अल्लाह तआला तरङ्ग उर्लिराखेका नहरहरू भएका स्वर्गमा लग्नेछ । अल्लाह निश्चय गर्दछ त्यसलाई गरेर छाड्छ ।

مَن كَانَ يَظُنُّ أَن لَّن يَنصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾

(१५) जसको यो विचार छ कि अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना रसूलको सहायता दुबै लोकमा गर्ने छैन, त्यो अग्लो ठाउँमा एउटा डोरी बाँधेर (आफ्नो घाँटीमा पासो लगाइहालोस्) र फेरि घाँटी अठ्याओस् अनि हेरोस् कि त्यसको चतुरताबाट त्यो कुरा हटेर जान्छ, जुन उसलाई तड्पाइराखेको छ ।[1]

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يُرِيدُ ﴿١٦﴾

(१६) तथा हामीले यसैप्रकार यस कुरआनलाई स्पष्ट आयतहरूमा अवतरित गऱ्यौं । तथा जसलाई अल्लाह चाहन्छ मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ ।

स्पष्ट कुरो यो हो कि सत्यमार्गमा तिनीहरू नै छन्, जो अल्लाहलाई मान्नेवाला छन् । परन्तु त्यसलाई स्पष्ट शब्दहरूमा भन्नुको सट्टा संकेत तथा प्रश्नात्मक वाक्यहरूमा वर्णन गरिएको छ, जुन सुन्नेवालालाई अधिक प्रभावी तथा शैलीपूर्ण लाग्दछ । अथवा यसको सम्बन्ध संसारसित छ तथा अर्थ यो हुनेछ कि अल्लाहका अतिरिक्त अन्यलाई गुहार्नाले तुरुन्त हानि यो भयो कि ईमानबाट बञ्चित भयो, यो निकटतम हानि हो । तथा आख़िरतमा त त्यसको हानि निश्चित नै छ ।

[1]यसको एउटा अर्थ त यो गरिएको छ कि यस्तो व्यक्ति जो यो चाहन्छ कि अल्लाह तआ़ला आफ्नो पैग़म्बरहरूको सहायता नगरोस्, किनभने त्यसका प्रभाव तथा विजयबाट त्यसलाई हार्दिक दुख हुन्छ, त त्यो आफ्नो घरको छतमा डोरी झुण्ड्याएर तथा आफ्नो घाँटीमा त्यसको पासो लगाएर झुण्डि आत्महत्या गरिहालोस्, शायद यो आत्महत्या त्यसलाई क्रोधबाट बचाइहालोस्, जुन त्यो मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका बृद्धि हुँदै गएका प्रभाव क्षेत्रलाई देखेर आफ्नो हृदयमा पाउँछ । यस स्थितिमा घरको छत हुनेछ । अन्य अर्थ यो हो कि त्यो एउटा डोरी लिएर आकाशमा चढोस् तथा आकाशहरूबाट जुन प्रकाशना तथा सहायता आउँछ, त्यसको क्रम समाप्त गरिदेओस् (यदि त्यो गर्न सक्दछ) तथा देखोस् कि के त्यसको हृदयलाई शान्ति प्राप्त भयो ? इमाम इब्ने क़सीरले प्रथम भावार्थलाई तथा इमाम शौकानीले द्वितीय भावार्थलाई अधिक प्रिय ठानेका छन् तथा वाक्यक्रमले यो द्वितीय भावार्थले अधिक निकट आउँछ ।

(१७) ईमानवाला तथा यहूदी एवं विधर्मी तथा इसाई एवं अग्निपूजक[१] तथा मूर्तिपूजक[२] ती सबैका मध्ये क़ेयामतका दिन अल्लाह (तआ़ला) स्वयं निर्णय गरिदिनेछ ।[३] अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक कुरोको साक्षी छ ।[४]

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَىٰ وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

(१८) के तिमी देखिराखेका छैनौं कि अल्लाहका समक्ष नत्मस्तक छन् सबै आकाशवाला तथा धर्तीवाला एवं सूर्य तथा चन्द्रमा एवं ताराहरू तथा पर्वत एवं वृक्ष तथा जीव[५] तथा धेरै

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ

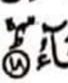
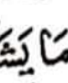
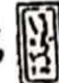
[१] مجوس सित तात्पर्य ईरानका अग्निपूजक हुन् जो दुई देवताहरूमा विश्वास राख्दछन् । एउटा अन्धकार उत्पन्न गर्नेवाला छ, दोस्रो प्रकाशलाई जसलाई उनीहरूले अहरमन एवं यज़्दाँ भन्दछन् ।

[२] यिनीहरूमा वर्णित विचलित सम्प्रदायहरूका अतिरिक्त जति पनि अल्लाहका साझेदार बनाउने पाप गर्नेवाला छन्, सबै आइहाले ।

[३] यिनीहरूमध्ये सत्यमा को छ, असत्यमा को छ ? यो त ती प्रमाणहरूबाट सिद्ध हुन्छ जुन अल्लाहले आफ्नो क़ुरआनमा अवतरित गरेको छ तथा आफ्नो अन्तिम पैग़म्बरलाई पनि यसै उद्देश्यका पूर्तिका लागि पठाएको थियो ﴿ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ﴾ (सूर: अल-फ़तह-२८) यहाँ निर्णयसित तात्पर्य त्यो दण्ड हुन् जुन अल्लाह तआ़ला क़यामतका दिन असत्यका पूजारीहरूलाई दिनेछ । यस दण्डबाट पनि स्पष्ट हुनेछ कि संसारमा असत्यमा को थियो र सत्यमा को ?

[४] यो निर्णय मात्र निर्णायक अधिकारको शक्तिको कारण हुनेछैन बरु न्यायको आधारमा हुनेछ, किनभने त्यो सबै कुरो राम्ररी जान्दछ, त्यसलाई प्रत्येक कुरोको ज्ञान छ ।

[५] त्यही व्याख्याकारहरूले यी सज्दाहरू (ढोग) बाट ती सबै वस्तुलाई अल्लाहका आदेशका अधीन हुनु अर्थ लिएका छन्, कसैमा शक्ति छैन कि त्यो अल्लाहका आदेशको अवहेलना गर्न सकोस् । उनका निकट सज्दा यहाँ उपासना एवं इबादत (वन्दना) को अर्थमा होइन जुन केवल बुद्धिवाला जीवितहरुका लागि विशेष छ । जबकि केही व्याख्याकारले यसलाई काल्पनिकको सट्टा वास्तविक अर्थमा लिएका छन् कि प्रत्येक सृष्टि आ-आफ्ना रुपले अल्लाहका समक्ष सज्दा गरिराखेका छन् । जस्तै من في السماوات बाट तात्पर्य फरिश्ताहरु हुन् و من في الارض सित प्रत्येक प्रकारका जीवधारी, मनुष्य, जिन्नात, पशु तथा पंक्षी एवं अन्य वस्तुहरू हुन् । यी सबै आ-आफ्नो शैलीमा सज्दा एवं अल्लाहको तस्बीह (स्तुति) गर्दछन् । ﴿ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ﴾ (सूर: बनी इस्राईल-४४) सूर्य, चन्द्रमा तथा ताराहरूको विशेषरूपले यसकारण वर्णन

وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَآبُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ ۖ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ۗ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۩ ﴿١٨﴾
هَٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ۖ

तथा मनुष्य पनि हो ।[1] धेरैजसो तिनी पनि छन् जसमाथि यातना सिद्ध भइसकेको छ,[2] तथा जसलाई प्रभुले अपमानित गर्दछ, त्यसलाई कोही सम्मान दिनेवाला छैन,[3] अल्लाह जे चाहन्छ गर्दछ ।

(१९) यी दुबै आफ्ना प्रभुका विषयमा मतभेद राख्नेवाला हुन्,[4] तथा काफिरहरूका लागि अग्निका

गरिएको छ कि मूर्तिपूजक यिनको पूजा गरिराखेका छन् । अल्लाह तआलाको वर्णन गरेको छ, तिमी उनलाई टाउको टेक्दछौ, उनी त अल्लाहको समक्ष सजदा ढोग तथा दण्डवत गर्नेवाला तथा त्यसका अधीन छन्, यसकारण तिमी उनको सजदा नगर, त्यस अस्तित्वलाई सज्दा गर जो उनका स्रष्टा छ । (हा.मीम.सजदा-३७) सहीह हदीसमा छ, आदरणीय अबूज़रको कथन छ मसित रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सोध्नुभयो, के जान्दछौ कि सूर्य कहाँ जान्छ ? मैले भने अल्लाह तथा त्यसका रसूल उचितरुपले जान्दछन् । भन्नुभयो सूर्य जान्छ तथा अर्शमुनि नतमस्तक हुन्छ, अनि उसलाई (उदय हुने) आदेश दिईन्छ । एक समय आउनेछ कि उसलाई भनिनेछ फर्केर जाउ अर्थात् जहाँबाट आएका छौ त्यहीं गईहाल । (सहीह बुखारी बदउल ख़ल्क बाब सिफ़तिस्शम्स वल कमरे बेहुसवान तथा मुस्लिम किताबुल ईमान बाब बयानुज़्ज़मनि अल्लजी ला युक़बल फ़ीहिल ईमान) यसैप्रकार एक सहावीको घटनाको वर्णन हदीसमा छ कि उनले स्वप्नमा आफ्नो साथ वृक्षलाई सजदा (ढोग) गरिराखेका देखे । तिर्मिजी अबवाबुस्सफ़रे, बाब माजाअ मायकूल फ़ी सजूदिल कुर्आन तोहफ़तुल अहवाज़ी भाग १, पृष्ठ ४०२, इब्ने माजा संख्या १०५३) तथा पर्वत एवं वृक्षहरूको सजदामा उनका छायाँमा दायाँ-बायाँ हुनु अथवा भुक्नु पनि सम्मिलित छ, जसतिर संकेत सूर: रअद-१५ तथा सूर: अल-नहल-४८ तथा ४९ मा पनि गरिएको छ ।

[1]यो सज्दा अधीनता एवं इबादत नै हो जसलाई मनुष्यको एउटा ठूलो संख्या गर्दछ तथा अल्लाहको प्रसन्नता प्राप्त गर्ने अधिकारी बन्दछ ।

[2]यी त्यस्ता हुन् जो अधीनताका सजदा अस्वीकार गरी कुफ्रका मार्ग अपनाउँछन् वरु प्राकृतिक नियमहरू अर्थात् पराधीनताका सजदामा त उनीहरूलाई पनि इन्कारको शक्ति छैन कि अस्वीकार गरुन् ।

[3]कुफ्रलाई धारण गर्नुको परिणाम अपमान तथा अनादर तथा आख़िरतमा स्थाई यातना छ, जसबाट बचेर काफ़िरहरूलाई मान दिनेवाला कोही हुनेछैन ।

[4] ﴿هَٰذَانِ خَصْمَانِ﴾ यी दुबै वचन हुन् । केहीले यसबाट तात्पर्य उपरोक्त पथभ्रष्ट सम्प्रदाय तथा त्यसका विपक्ष दोस्रो समुदाय मुस्लिम लिएका छन् । यी दुबै आफ्नो प्रभुका विषयमा विवाद गर्दछन् मुसलमान त उसको एक हुने तथा त्यसको

فَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ ؕ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوْسِهِمُ الْحَمِيْمُ ﴿١٩﴾

वस्त्र नापेर काटिनेछन् तथा उनका टाउका माथिबाट तातो पानीको धारा बगाइने छन् ।

يُصْهَرُ بِهٖ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ وَالْجُلُوْدُ ﴿٢٠﴾

(२०) जसबाट उनका पेटका सबैकुरा तथा छाला पगालिनेछन् ।

وَلَهُمْ مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيْدٍ ﴿٢١﴾

(२१) तथा उनका दण्डका लागि फलामका हथौडा छन् ।

كُلَّمَآ اَرَادُوْٓا اَنْ يَّخْرُجُوْا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيْدُوْا فِيْهَا وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿٢٢﴾

(२२) यिनी जतिखेर पनि त्यहाँदेखि दुखले निस्कि भाग्ने चेष्टा गर्नेछन्, त्यहीं फर्काइनेछ तथा (भनिनेछ) पोलिनुको यातनाको स्वाद चाख ।[1]

اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا ؕ وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا حَرِيْرٌ ﴿٢٣﴾

(२३) निःसन्देह ईमानवाला तथा सत्कर्म गर्नेहरूलाई अल्लाह (तआला) ती स्वर्गमा लैजानेछ जसका तलबाट नहरहरू उर्लिराखेका छन् । जहाँ उनीहरूलाई स्वर्गका कंगन पहिराइनेछन् तथा सच्चा मोती पनि त्यहाँ उनका वस्त्र शुद्ध रेशमका हुनेछन् ।[2]

पूनर्जीवित गर्ने सामर्थ्यको पक्षमा छन्, जबकि अन्य अल्लाहका विषयमा विभिन्न विचलनमा परेका छन् । यस सम्बन्धमा बद्रका युद्धमा लड्नेवाला मुसलमान तथा काफ़िर पनि आउँछन् जसमा एकातिर आदरणीय हमज़ा, आदरणीय अली तथा आदरणीय उबैदा थिए र अर्कोतिर उनका विपक्षी काफ़िरहरूमध्ये उत्बा, शैबा तथा वलीद बिन उत्बा थिए । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरतिल हज्ज) इमाम इब्ने क़सीर भन्दछन् कि यी दुबै भावार्थ ठीक एवं आयतका अनुसार छन् ।

[1]यसमा नरकमा जानेहरूको यातनाको केही विस्तृत वर्णन गरिएको छ, जुन उनीहरूले भोग्नुपर्नेछ ।

[2]नरकवासीहरूको अपेक्षामा यो स्वर्गवासीहरूको तथा ती सुखहरूको वर्णन हो जुन ईमानवालाहरूलाई उपलब्ध गराइने छन् ।

وَهُدُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَهُدُوٓا۟ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْحَمِيدِ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनीहरूलाई पवित्र वचनको मार्ग देखाइयो ।[1] तथा अति प्रशंसित (अल्लाहका) मार्गदर्शन दिइयो ।[2]

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ٱلَّذِى جَعَلْنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلْعَٰكِفُ فِيهِ وَٱلْبَادِ ۚ وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍۭ بِظُلْمٍ

(२५) जुन मानिसले कुफ्र गरे तथा अल्लाहका मार्गबाट रोक्नथाले तथा त्यो सम्मानित मस्जिदबाट पनि[3] जसले हामीले सबै मानिसका लागि समान गरिदिएका छौं, त्यहींका हुन् अथवा बाहिरका हुन्,[4] जसले पनि अत्याचारका साथ त्यहाँ

[1]अर्थात् स्वर्ग यस्तो स्थान हो जहाँ पवित्र कुरा हुनेछन्, त्यहाँ व्यर्थ एवं पापका कुरा हुनेछैन ।

[2]अर्थात् यस्ता स्थानतिर जहाँ अल्लाहको प्रशंसा तथा महिमाको ध्वनि गुञ्जित भइरहेको हुनेछ । यदि यसको सम्बन्ध संसारसित छ भने अर्थ कुर्आन तथा इस्लामतिर मार्गदर्शन हो जुन ईमानवालाहरूको भागमा आउँछ ।

[3]रोक्नेवालाहरूबाट तात्पर्य मक्काका काफिर हुन्, जसले ६ हिज्रीमा मुसलमानहरूलाई मक्का गई 'उमरह' गर्नबाट रोकिदिएका थिए । मुसलमानहरूलाई हुदैबिया नामक स्थानबाट फिर्ता आउनुपरेको थियो ।

[4]यसमा मतभेद छ कि मस्जिदे-हराम (सम्मानवाली मस्जिद) बाट तात्पर्य विशेषरुपले मस्जिद (खानये काअबा) नै हो अथवा सम्पूर्ण हरम मक्का किनभने कुर्आनमा केही स्थानमा सम्पूर्ण हरमे मक्काको लागि पनि मस्जिदे हरामको शब्द प्रयोग भएको छ, अर्थात अंश भनेर सम्पूर्णको अर्थ लिएको छ । जहाँसम्म विशेष मस्जिदे हरामको सम्बन्ध छ, त्यसको विषयमा त यस कुरामा सहमति छ कि यसमा निवासी स्वदेशी अथवा विदेशी सबैको भाग समान छ अर्थात कुनै भेदभाव नगरिकन प्रत्येक व्यक्ति रात-दिनका कुनै भागमा इबादत (पूजा) गर्नसक्दछ, कसैका लागि पनि कुनै मुसलमानलाई इबादतबाट रोक्नुको आज्ञा छैन । परन्तु जुन धर्मगुरुहरूले मस्जिदे हरामबाट तात्पर्य सम्पूर्ण हरम लिएका छन् उनको एउटा गुटको विचार यो छ कि मक्काको पूरा हरम सबै मुसलमानहरूका लागि समान छ तथा त्यसका मकानहरू तथा धर्तीको कोही स्वामी छैन यसकारण उनका निकट तिनका क्रय-विक्रय अथवा भाडामा दिनु उचित छैन । जुन व्यक्ति पनि कुनै स्थानबाट हज्ज अथवा उमरहको लागि मक्का जान्छ भने उसलाई यो अधिकार छ कि त्यो जहाँ चाहन्छ ठहरोस्, त्यहाँ बस्नेवालाहरूको कर्तव्य हो कि उनी तिनीहरूलाई आफ्ना घरहरूमा बस्नबाट कसैलाई मनाही नगरुन् । दोस्रो विचार यो छ कि मकान तथा धर्ती कुनै विशेष व्यक्तिका स्वामित्वको

نُّذِقۡهُ مِنۡ عَذَابٍ اَلِيۡمٍ ﴿٢٥﴾

विपथ हुने विचार गर्नेछ[1] हामी त्यसलाई कष्टदायी यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।[2]

وَاِذۡ بَوَّاۡنَا لِاِبۡرٰهِيۡمَ مَكَانَ الۡبَيۡتِ اَنۡ لَّا تُشۡرِكۡ بِىۡ شَيۡـًٔا

(२६) तथा जबकि हामीले इब्राहीमका लागि काअबा घरको स्थान निर्धारण गरिदियौं[3] (यस प्रतिबन्धका साथ) कि मसँग कसैलाई

वस्तु हुनसक्छन् तथा तिनका स्वामित्वको अधिकार अर्थात् क्रय-विक्रय तथा भाडामा दिनु उचित छ । परन्तु ती स्थान जसका सम्बन्ध हज्जका कार्यक्रम पूरा गर्नुसित छ जस्तै मिना, मुज्दलिफ़ा, अरफ़ातको मैदान यी जनसामान्यका लागि दान हुन् । यिनमा कसैको स्वामित्व मान्य छैन । यो समस्या प्राचीन धर्मगुरुहरू बीच अत्याधिक मतभेदको कारण बन्दै आइरहेको छ । परन्तु अचेल लगभग सबै धर्मगुरु विशेष स्वामित्वका पक्षमा भइसकेका छन् । तथा यसमा कुनै मतभेद रहेको छैन । मौलाना मुफ्ती मुहम्मद शफ़ी मरहूमले पनि इमाम अबू हनीफ़ा तथा धर्माचार्यहरूलाई यसैका पक्षधर भन्नुभएको छ । (हेर्नुस् मआरिफुल कुर्आन भाग ६, पृष्ठ २५३)

[1]إِلْحَادٌ को शाब्दिक अर्थ त विपथ हुनु हो । यहाँ यो सामान्य छ कुफ्रदेखि शिर्क लिएर हरप्रकारका पापका लागि । यहाँसम्मकि केही धर्मगुरुहरू कुर्आनी शब्दहरूका आधारमा यस कुरालाई विश्वास गर्दछन् कि हरममा यदि कुनै प्रकारका पापको योजना बनाउने छ (चाहे त्यसलाई कार्यन्वयन गरोस् अथवा नगरोस्) त त्यो पनि यस चेतावनीमा सम्मिलित छ । केहीको भनाई छ कि मात्र विचारका कारण पकड हुनेछैन, जस्तो कि कुर्आनका अन्य शब्दहरूबाट ज्ञात हुन्छ । परन्तु यदि निश्चय गरिसकिएको छ भने पकड हुनसक्छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो प्रतिफल हो उनीहरूको जो उपरोक्त पाप गर्नेछन् ।

[3]अर्थात वैतुल्लाह (अल्लाहको घर) को स्थान भनिदियो तथा त्यहाँ इब्राहीमका सन्तानलाई वसाइदियो । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि तूफान नूहका विनाशका पश्चात खानये काअबाको निर्माण सर्वप्रथम आदरणीय इब्राहीमका हातबाट भयो । जस्तो कि सहीह हदीसबाट यो कुरो सिद्ध छ, जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो: "सर्वप्रथम जुन मस्जिद धर्तीमा बनाइयो, मस्जिदे हराम हो तथा त्यसको चालीस वर्ष पश्चात मस्जिदे अक्साको निर्माण भयो ।" (मुसनद अहमद भाग ५ पृष्ठ १५० तथा १६६ देखि १६७ सम्म तथा सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद)

وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٢٦﴾

सम्मिलित नगर्नु[1] तथा मेरो घरको परिक्रमा गर्नु, उभिने, निहुरिने (रूकूअ) तथा सजदा गर्नेवालाहरूका लागि शुद्ध पवित्र राख्नु ।[2]

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा मानिसहरूमा हज्जको घोषणा गरिदेउ, मानिसहरू तिम्रो पासमा पैदल पनि आउने छन् तथा दुब्ला-पातला उँटहरूमाथि पनि[3] दूरस्थका सबै मार्गहरूबाट आउने छन् ।[4]

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ

(२८) आफ्नो लाभ प्राप्त गर्नका निम्ति आऊन्[5] तथा ती निर्धारित दिनहरूमा अल्लाहका नामलाई स्मरण गरून् ती चौपायाहरूमाथि जुन पाल्तु (पालिएका)

[1]यो ख़ानये काअबाका निर्माणको उद्देश्य वर्णन गरिएको छ कि यसमा केवल मेरो इबादत (उपासना) गरियोस्, यसबाट यो भन्नुको उद्देश्य हो कि मूर्तिपूजकहरूले यसमा जुन मूर्तिहरू सजाएर राखेका छन्, जसका उनी यहाँ आएर पूजा गर्दछन् यो खुला अत्याचार हो कि जहाँ मात्र अल्लाहको इबादत गर्नुपर्दथ्यो, त्यहाँ मूर्तिहरूको पूजा गरिन्छ ।

[2]कुफ्र, मूर्तिपूजा तथा अन्य अशुद्धता एवं अपवित्रताबाट । वर्णन केवल नमाज़ पढ्नेवाला तथा परिक्रमा गर्नेवालाहरूको गरेको छ, किनकि यी दुबै इबादत खानये काअबाको लागि विशेषरुपले हुन्, नमाज़मा मुख त्यसैतिर हुन्छ तथा परिक्रमा केवल उसैका चारैतिर गरिन्छ परन्तु विदअतिहरूले अब धेरैजसो कब्रहरूको परिक्रमा पनि अपनाइसकेका छन् तथा केही नमाज़हरूका लागि पनि क़िबला कुनै अन्य ।

[3]जो स्याउलाको कमी तथा यात्राको दूरी तथा थकावटबाट क्षीण भइहाल्ने छन् ।

[4]यो अल्लाह तआलाको शक्ति हो कि मक्काको पर्वतको चुचुरोबाट गुञ्जायमान हुने यो क्षीणजस्तो उद्घोषणा संसारका कुना-काप्चासम्म पुगिहाल्यो, जसको दर्शन हज्ज तथा उमरहमा प्रत्येक हाजी तथा उमरह गर्नेवाला गर्दछ ।

[5]यो धार्मिक लाभ हो कि नमाज़, परिक्रमा तथा हज्ज तथा उमरहका कर्महरूद्वारा अल्लाहका क्षमा तथा प्रसन्नता प्राप्त गरियोस् । तथा सांसारिक व्यापार तथा धन्धा पनि गरेर धन-सामग्री प्राप्त गरियोस् ।

الْأَنْعَامِ ۚ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾

छन्,[1] त तिमी स्वयं पनि खाउ तथा भोका भिक्षुहरूलाई पनि खुवाउ ।

ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

(२९) अनि उनी आफ्ना फोहोर-मैला समाप्त गरून्[2] तथा आफ्ना मन्नत (इच्छाको कुरा) पूरा गरून्[3] तथा अल्लाहका प्राचीन घरको परिक्रमा गरून् ।[4]

ذَٰلِكَ ۖ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ

(३०) यो हो तथा जो अल्लाहका निषेधाज्ञा

[1] بهيمة الأنعام (पालिएका पशु) बाट तात्पर्य ऊँट, गाई तथा बाख्रा (एवं भेंडा तथा च्याङ्ग्राहरू (दुम्बा) हुन् । तिनीमाथि अल्लाहको नाम लिनुबाट अर्थ हो उनलाई वध गर्नु, जुन अल्लाहको नाम लिएर नै गरिन्छ । तथा ايام معلومات बाट तात्पर्य बलि दिवस أيام تشريق हुन् जुन १० जिलहिज्जा तथा तीन दिन त्यसका पश्चात अर्थात ११, १२, तथा १३ जिलहिज्जासम्म जसमा कुर्बानी (बलि) दिन सकिन्छ । यसमध्ये १० ज़िलहिज्जालाई "यौमुन्नहर" र त्यस पश्चात ११ देखि १३ सम्मलाई अय्यामे तश्रीक भनिन्छ । सामान्यरुपले ايام معلومات बाट तात्पर्य जिलहिज्ज़ाका दस दिन तथा أيام معدودات बाट ११, १२ तथा १३ जिलहिज्जा लिइन्छन् । तैपनि यहाँ معلومات जुन अर्थहरूमा आएको छ, त्यसबाट यही ज्ञात हुन्छ कि यहाँ १०-१३ जिलहिज्ज़ा तात्पर्य छ । والله أعلم

[2] अर्थात् १० जिलहिज्ज़ामा ठूलो जमरालाई कंकरिहरू मार्नुका पश्चात पुरै कपाल कटाएर अथवा सानो पारेर एहराम खोलिन्छ तथा पत्नीसँग सहवास गर्नका अतिरिक्त ती सबै कार्य उसका लागि उचित हुन्छन् जुन एहरामको अवस्थामा निषेधित थिए । फोहरमैलो समाप्त गर्नुको अर्थ यही हो कि उनी कपाल तथा नङहरू आदिलाई सफा गरिहालून्, तेल सुगन्ध प्रयोग गरून् तथा सिइएको वस्त्र धारण गर्नु आदि ।

[3] यदि कुनै मनौती (भाकल) भएको छ, जस्तो कि मानिसहरू भाकल गर्छन् कि यदि अल्लाहले त्यस पवित्र घरको दर्शनको शुभ अवसर दिइयो भने अमूक पुण्यका काम गर्नेछौं ।

[4] अतीकको अर्थ हो प्राचीन, तात्पर्य ख़ानये काअबा हो कि पूरा कपाल खौरने अथवा सानो पारे पश्चात طـواف إفاضـه (ख़ानये काअबाको परिक्रमा गरून्) जसलाई "दर्शनको परिक्रमा" पनि भन्दछन्, तथा यो हज्ज़को स्तम्भ हो, जुन अरफ़ातमा तथा मुज़दलिफ़ामा रोकिएर जमरः कुब्रा (ठूलो शैतान) को स्थानमा ढुङ्गा हाने पश्चात गरिन्छ । जबकि आगमन परिक्रमा केहीका निकट वाजिब (आवश्यक) तथा केही विद्वानहरूका निकट सुन्नत हो तथा विदाइ परिक्रमा अनिवार्य सुन्नत (अथवा आवश्यक) छ, जुन अधिकतर ज्ञानीहरूका निकट कुनै कारणवश समाप्त हुन्छ, जस्तो कि मासिक धमर्मा भएकी स्त्रीका लागि समाप्त हुन्छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

ٱللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥ عِندَ رَبِّهِۦۗ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْۖ فَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَٰنِ وَٱجْتَنِبُوا۟ قَوْلَ ٱلزُّورِ ٣٠

को आदर गरून्[1] त्यसको स्वयंका लागि त्यसका प्रभुको पासमा राम्रोपना छ, तथा तिम्रा लागि चौपाया पशुहरू हलाल (वैध) गरिए केवल तिनीहरूबाहेक जुन तिम्रा समक्ष[2] वर्णन गरिएका छन्, तसर्थ तिमीलाई मूर्तिहरूका नराम्रोपनाबाट बच्दै रहनुपर्छ[3] तथा असत्य कुराहरूबाट पनि पन्छिनु पर्दछ ।[4]

حُنَفَآءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِۦۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَكَأَنَّمَا

(३१) अल्लाहको तौहीद (एकेश्वरवाद) लाई स्वीकार गर्दै[5] त्यसको साथ कसैलाई

[1] यी निषेधाज्ञाबाट तात्पर्य हज्जका ती रीतिहरू हुन् जसका विवरण अहिले भएको छ । उनका सम्मानको अर्थ उनलाई यसप्रकार सम्पन्न गर्नु हो, जुनप्रकारले भनिएको छ । अर्थात् उनको विरोध गरेर यी निषेधाज्ञाको अवहेलना नगरून् ।

[2] "जुन वर्णन गरिएका छन्" को अर्थ हो जसका निषेध हुनु वर्णन गरिसकिएको छ । जस्तै आयत حرمت عليكم الميتة والدم मा विवरण छ ।

[3] رِجْسٌ को अर्थ अपवित्रता तथा मलीनता हो । यहाँ यसबाट तात्पर्य काठ, फलाम अथवा अन्य कुनै वस्तु बनाइएका मूर्तिहरू हुन् । अर्थ यो हो कि अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यको पूजा गर्नु अपवित्रता हो तथा अप्रसन्नताका कारण हो, यसबाट बचून् ।

[4] असत्य कुरामा मिथ्या कथनका अतिरिक्त असत्य सौगन्ध खानु पनि छ (जसलाई हदीसमा शिर्क तथा माता-पिताको अवज्ञाका पश्चात तृतीय स्थानको महापापमा राखिएको छ) तथा सबभन्दा ठूलो झूठो यो हो कि अल्लाह जुन कुरोहरूबाट पवित्र छ, ती त्यससँग सम्बन्धित गरियून्, जस्तै अल्लाहको सन्तान छ, अमूक महात्मा अल्लाहका अधिकारमा सम्मिलित छन्, अथवा अमुक कार्यमाथि अल्लाह तआलाको कसरी सामार्थ्य हुनेछ ? जस्तै काफिरहरू मर्नुका पश्चात पुन: उभ्याइने कुरोलाई आश्चर्यजनक ठान्दछन् । अथवा आफ्नो तर्फबाट अल्लाहद्वारा उचित गरिएको जनावरहरूलाई आफ्ना लागि निषेध गरिहाल्थे । यी सबै झूठ हुन् । यसबाट बच्न अनिवार्य छ ।

[5] حنفاء बहुवचन हो حنيف को जसको शाब्दिक अर्थ हो आकर्षित हुनु, एकातिर हुनु । एक पक्षीय हुनु । अर्थात् शिर्क (मूर्तिपूजा) बाट एकेश्वरवाद (तौहीद) तिर र कुफ्र तथा असत्यबाट इस्लाम तथा सत्यधर्मतिर आकर्षित हुँदै ।

خَرَّ مِنَ السَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِيْ بِهِ الرِّيْحُ فِيْ مَكَانٍ سَحِيْقٍ ﴿٣١﴾

साक्षी (अंशियार) नबनाउँदै । (सुन!) अल्लाहको साक्षी ठहराउनेवाला जस्तै आकाशबाट खसिहाल्यो, अब या त उसलाई पंक्षी झम्टिलग्ने छन् अथवा हावा कुनै दूरस्थ स्थानमा फ्याँकिदिनेछ ।[1]

ذٰلِكَ وَمَنْ يُّعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوْبِ ﴿٣٢﴾

(३२) यो सुनिहाल्यो, (र सुन,) अल्लाहको निशानीहरू (प्रतीक) को जुन सम्मान तथा आदर गर्दछ, त त्यसको हृदयको परहेजगारीको कारण यो छ ।[2]

अथवा एक पक्षीय भएर शुद्धरूपले अल्लाहको इबादत (उपासना) गर्दै ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार ठूला पंक्षी, साना जीवलाई अति तीब्रताले झम्टेर लग्छन् अथवा हावा कसैलाई दूरस्थ स्थानहरूमा लगि फ्याँकिदिन्छ तथा कसैलाई त्यसको सूचना नहोस् । दुबै परिस्थितिहरूमा विनाश त्यसको भाग्यमा छ । त्यसैप्रकार त्यो व्यक्ति जो एक अल्लाहको इबादत गर्दछ, त्यो सही स्वभाव एवं आत्मिक पवित्रताका अनुसार पवित्रता एवं स्वच्छताको शिखरमा आसीन हुन्छ तथा जतिखेर त्यो शिर्कको कार्य गर्दछ, त मानौं आफूलाई उच्च स्थानबाट तल तथा सफाइबाट फोहोरो तथा हिलोमा खस्दछ ।

[2] شَعَائِر बहुवचन हो شَعِيرَة को, जसको अर्थ संकेत तथा निशानी हो, जस्तै युद्धमा एक संकेत (विशेष शब्द लक्षण एवं संकेतको रूपमा) प्रयोग गरिन्छ, जसबाट उनीहरू आपसमा एक-अर्कालाई चिनिहाल्छन् । यस आधारमा अल्लाहका निशानीहरू ती हुन् जुन धार्मिक संकेत अर्थात् इस्लामका स्पष्ट अनुकरणीय आदेश हुन्, जसबाट एउटा मुसलमानको अस्तित्व एवं व्यक्तित्व स्थापित हुन्छ तथा धर्मका अनुयायीहरूबाट अलग्गै चिनिन्छ । 'सफा' तथा 'मरवः' पर्वतहरूलाई पनि यसैले अल्लाहका निशानीहरू भनिएको छ कि मुसलमान हज्ज तथा उमरामा यिनका मध्ये सई गर्दै (दगुर्छन्) । यहाँ हज्जका अन्य रीतिहरू विशेषरूपले कुर्बानी (बलि) का पशुहरूलाई अल्लाहको निशानी भनिएको छ । उनको आदरको अर्थ उनलाई राम्रो तथा मोटो पार्नु हो अर्थात् स्वस्थ एवं मोटो जनावरको बलि दिनु हो । यस सम्मानलाई अल्लाहको हार्दिक भय भनिएको छ अर्थात यो हृदयका ती कर्महरूमध्येका छ जसका आधार (संयम) अल्लाहको भय हो ।

(३३) तिनमा तिम्रा लागि एउटा निर्धारित समयसम्मका लागि लाभ छ[1] अनि उनलाई बलि चढाउने स्थान (वेदी) ख़ानये काअ़बा हो ।[2]

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾

(३४) तथा प्रत्येक सम्प्रदायका लागि हामीले बलिको विधि निर्धारित गरेका छौं ताकि उनीहरू ती चौपाया पशुहरूमाथि अल्लाहका नाम लिऊन्, जुन अल्लाहले उनीहरूलाई दिएको छ ।[3] (बुझ्हाल)

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۗ فَإِلَٰهُكُمْ

[1]त्यो लाभ सवारी, दूध, जन्तुको अधिकता तथा ऊन (भुत्ला) आदिको प्राप्ति हो । निर्धारित समयसित तात्पर्य बलि दिइने दिन हो । अर्थात बलि दिनुका समयसम्म तिमीलाई उक्त लाभ हुन्छन्, यसबाट ज्ञात भयो कि बलिको पशुबाट जबसम्म त्यो बलि चढाइँदैन, लाभ उठाउनु मान्य छ । सहीह हदीसबाट पनि यसको पुष्टि हुन्छ । एउटा व्यक्ति आफ्नो साथमा एउटा बलिको पशु लिएर गइराखेको थियो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यससित भन्नुभयो : यसमाथि सवार भइहाल, उसले भन्यो कि यो हज्जको बलिको लागि हो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो त्यसमाथि सवार भईहाल । (सहीह बुख़ारी किताबुल हज्ज बाब रूकूबिलबुदन)

[2]हलाल (वैध) हुनुबाट तात्पर्य जहाँ त्यसको बलि गर्नु (उचित) छ । अर्थात् यो पशु हज्जका कार्यक्रम पूरा गरेपश्चात्, बैतुल्लाह तथा मक्काको हरमको सीमामा पुग्दछन् तथा त्यहाँ अल्लाहका नाममा बलि दिइन्छन्, त उपरोक्त लाभ क्रम पनि समाप्त हुन्छ । तथा यदि उनी त्यसै हरम पुग्नासाथ बलि चढाइन्छन् तथा मक्काका निर्धनहरूमा उनको मासु विभाजित गरिदिइन्छ ।

[3] منسك، نسك ينسك، نسك को उदगम हो, अर्थ हो अल्लाहको समीपताका लागि बलि दिनु । ذبيحة (ज़बीहा) (बलि दिइएको पशु) लाई पनि نسيكة भनिन्छ, जसको बहुवचन نُسُك हो । यसको अर्थ आज्ञापालन तथा इबादत (उपासना) पनि हो । किनभने अल्लाहको प्रसन्नताका लागि पशुहरूको बलि पनि इबादत हो । यसैकारण अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका नाममा अथवा तिनका प्रसन्नताको लागि पशुको बलि अल्लाहका अतिरिक्त त्यस अन्यको इबादत हो । अथवा نُسُك (सीन अरबी अक्षरमाथि अरबी वर्णमालाका स्वरमा 'अ' को मात्रा अथवा 'इ' को मात्राका साथ) स्थान सूचक रूप हो । अर्थात् बलिस्थल अथवा इबादत गरिने स्थान । त्यसैबाट हज्जका रीतिहरू छन् अर्थात् ती स्थान जहाँ हज्जका कर्मकाण्ड सम्पन्न गरिन्छन् जस्तै अरफ़ात, मुज्दलिफा, मिना तथा मक्का । हज्जका साधारण कर्मकाण्डलाई पनि रीति भन्ने गरिन्छ । आयतको प्रयोजन हो कि हामी अघि पनि प्रत्येक धर्मावलम्बीहरूका लागि बलि चढाउनु अथवा इबादत गर्नुको विधि निर्धारित गर्दैरहेका छन् ताकि उनी त्यसद्वारा अल्लाहका

إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُۥٓ أَسْلِمُوا۟ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾

तिमी सबैको सत्य पूज्य मात्र एउटा नै छ, तिमी उसैका अधीन तथा आज्ञाकारी बन । विनम्रता गर्नेवालाहरूलाई शुभ-सूचना दिनुस् ।

ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَٱلصَّٰبِرِينَ عَلَىٰ مَآ أَصَابَهُمْ وَٱلْمُقِيمِى ٱلصَّلَوٰةِ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) उनीहरू यस्ता छन् कि जब अल्लाहको वर्णन गरिन्छ तब उनका हृदय काम्न थाल्छ, र उनीहरूलाई जुन विपदा आउँदछ त्यसमा धैर्यले काम लिन्छन्, नमाज़ स्थापित गर्दछन् तथा र जे-जति हामीले उनलाई दिएका छौं, उनीहरू त्यसबाट पनि खर्च गर्दछन् ।

وَٱلْبُدْنَ جَعَلْنَٰهَا لَكُم مِّن شَعَٰٓئِرِ ٱللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ ۖ فَٱذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهَا صَوَآفَّ ۖ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا۟ مِنْهَا

(३६) बलिका ऊँटलाई[1] हामीले तिम्रा निम्ति अल्लाह (तआला) का चिन्ह निर्धारित गरिदिएका छौं उनीहरूमा तिम्रो लागि लाभ छ । अतः उनलाई उभ्याएर उनीमाथि अल्लाहको नाम पढ ।[2] अनि जब उनका पहलु (पार्शव) धर्तीसित लाग्छन्[3] तब त्यसलाई

निकटता प्राप्त गरिरहून् । तथा त्यसमा रहस्य यो छ कि उनीहरू हाम्रो नाम लिऊन्, अर्थात् "बिस्मिल्लाह अल्लाहु अक्बर" भनी बलि देऊन् अथवा हामीलाई याद राखून् ।

[1] بُـدن को बहुवचन بدنة हो । यो जनावर सामान्यतः मोटो-घाटो हुन्छ यसकारण بدنة भनिन्छ । मोटो-घाटो जनावर, भाषाविदहरूले यसलाई केवल ऊँटहरूसित विशेष रूपले प्रयोग गरेका छन्, परन्तु हदीस अनुसार गाईको लागि पनि بدنة शब्दको प्रयोग उचित छ । अर्थ यो हो कि ऊँट तथा गाई जुन बलि चढाउनका निम्ति लग्छन् त्यो पनि अल्लाहको निशानी हो अर्थात् अल्लाहका ती आदेशहरूमध्ये हो जुन मुसलमानहरूका लागि विशेष तथा उनका लक्षण हुन् ।

[2] صَوَافّ، مصفوفة (पंक्तिवद्ध अर्थात् उभिएका) को अर्थमा छ । ऊँटलाई यसैप्रकार उभेको अवस्थामा वध गरिन्छ कि बायाँ हातखुट्टा त्यसको बाँधिएको होस् तथा तीन खुट्टामुनि त्यो उभिएको हुन्छ ।

[3] अर्थात् पूरा रगत निस्किहालोस् तथा त्यो निष्प्राण भई खसोस् त्यसपछि त्यसलाई काट्न प्रारम्भ गर । किनभने जीवित जनावरको मासु काटेर खानु निषेध छ । «مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ حَيَّةٌ، فَهُوَ مَيْتَةٌ»

स्वयं पनि खाउ[1] तथा निर्धन भिखारी तथा जो भिखारी छैन त्यसलाई पनि खुवाउ,[2] यसैप्रकार

وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ۚ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ

"जुन पशुबाट त्यस अवस्थामा मासु काटिन्छ कि त्यो जीवित छ त त्यो (काटिएको मासु) मृत (तथा निषेध) छ ।" (अबू दाऊद किताबुल सैद, तिर्मिजी अबवाबुस्सैद, बाब माजाअ मा कुतिअ मिनल हय्ये फ़हुवा मय्येतुन र इब्ने माजा)

[1]केही आलिमहरूका निकट यो आदेश आवश्यक छ अर्थात बलिको मासु खानु कुर्बानी गर्नेवालाको लागि आवश्यक (वाजिब) छ तथा अधिकतर आलिमहरूका निकट यो आदेश राम्रोको लागि हो अथवा औचित्य छ अर्थात् यदि खाइन्छ त उचित अथवा प्रिय छ तथा कोही नखाओस् बरु पुरै विभाजित गरिदिन्छ त कुनै पाप छैन ।

[2] قانع को एउटा अर्थ भिखारी (याचक) छ तथा दोस्रो अर्थ सन्तोष गर्नेवालाका लागि गरिएका छन् अर्थात् त्यो प्रश्न नगरोस् तथा معتر को अर्थ केहीले विना याचना समक्ष आउनेवालाका लागि छन् । तथा केहीले قانع को अर्थ माँग्नेवाला तथा معتر को अर्थ दर्शक अर्थात् भेट्नेवालाका लागि हुन् । यस आयतबाट भावार्थ निकाल्दै भनिन्छ कि बलिको मासुको तीन भाग गरियोस्: एउटा आफ्नो लागि (दोस्रो भेट्नेवालाहरूको लागि तथा सम्बन्धिवालाहरूका लागि तथा तेस्रो भाग भिक्षु प्रश्नकर्ताहरू, तथा समाजका आवश्यकता भएका मानिसहरूका लागि जसको पुष्टिमा यो हदीस प्रस्तुत गरिन्छ जसमा रसूल अल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो: "मैले तिमीलाई (प्रथममा) तीन दिनभन्दा अधिक बलिको मासु भण्डार गरी राख्नका लागि मनाही गरेको थिएँ, परन्तु अब आज्ञा छ कि खाउ तथा जो उचित ठान्दछौ भण्डार गर ।" "दोस्रो कथनका शब्द यसप्रकार शब्द यसप्रकार हुन्, "त खाउ, खुवाउ एवं दान गर ।" (अल-बुख़ारी किताबुल अजाही, मुस्लिम किताबुल, अजाही, बाबु ब्याने मा कान मिनल नहये अन अकलिल लहूमिल अजाही बाद सलास....वस्सुनन) केही आलिम दुई भाग गर्नुका पक्षमा छन् । आधा आफ्नो लागि आधा दानका लागि, उनीहरू यसभन्दा विगत आयत ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ﴾ बाट भावार्थ निकाल्दछन् । परन्तु वास्तवमा कुनै पनि हदीसबाट यसप्रकार दुई अथवा तीन भागहरूमा विभाजित गर्नुको आदेश निस्कन्न, बरु उनमा सामान्यत: खानु-खुवाउनुको आदेश छ । अत: यस साधारणतालाई आफ्नो स्थानमा स्थाई रहनुपर्छ तथा कुनै विभाजनका लागि बाध्य बनाउनु हुँदैन । परन्तु बलिका पशुहरूका छालाको विषयमा एकमत छन् कि यसलाई या त आफ्नो प्रयोगमा ल्याउ अथवा दान गर, यसलाई बिक्री गर्नुको आज्ञा छैन । जस्तो कि हदीसमा छ (मुसनद अहमद भाग ४/१५) परन्तु केही आलिमहरूले चर्मलाई स्वयं बिक्री गरी त्यसको मूल्य निर्धनहरूलाई बाँडिदिनुको आज्ञा दिएका छन् । (इब्ने कसीर)

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٣٦﴾

हामीले चौपायाहरूलाई तिम्रो अधीन गरिदिएका छौं ताकि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर ।

لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلٰكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ ؕ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰىكُمْ ؕ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣٧﴾

(३७) अल्लाह (तआला) लाई बलिका मासु पुग्दैनन्, न तिनका रगत बरु त्यसलाई त तिम्रो हार्दिक परहेजगारी पुग्दछ। त्यसैप्रकार अल्लाहले ती पशुहरूलाई तिम्रो आज्ञाकारी गरिदिएको छ ताकि तिमी त्यसको मार्गदर्शन (को कृतज्ञता) मा त्यसको महिमाको वर्णन गर

एउटा आवश्यक स्पष्टीकरण : बलि चढाउनुको यो वर्णन हज्जको समस्याका साथ आएको छ, जसबाट हदीसलाई अस्वीकार गर्नेवाला यो अर्थ निकाल्दछन् कि बलि चढाउनु मात्र हाजिहरूका लागि नै छ अन्य मुसलमानहरूका लागि कुनै आवश्यक छैन । परन्तु यो कुरा उचित छैन । कुर्बानीको सम्बन्धमा सामान्य आदेश पनि अन्य स्थानमा छ ।

﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴾

"आफ्नो प्रभुका लागि नमाज़ पढ तथा कुर्बानी गर । (सूर: अल-कौसर)

यसको स्पष्टीकरण तथा व्याख्या (व्यवहारिक) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसप्रकार भन्नुभयो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम स्वयं मदीनामा प्रत्येक वर्ष दस जिलहिज्जाका दिन बलि गर्दैरहे तथा मुसमानहरूलाई पनि कुर्बानी (बलि) गर्नका लागि जोड गर्दैरहनु भयो। अत: सहाबा पनि गर्दैरहे। यसका अतिरिक्त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले बलि दिने सम्बन्धमा अन्य धेरै निर्देश दिनुभयो । त्यहाँ यो पनि भन्नुभयो कि दस जिलहिज्जाका दिन हामी सर्वप्रथम (ईद) को नमाज़ पढौं तथा त्यसका पश्चात गई बलि दिऔँ, तथा भन्नुभयो : जसले नमाज़, (ईद) भन्दा पूर्व आफ्नो बलि दियो, त्यसले मासु खानमा शीघ्रता गऱ्यो, त्यसको बलि भएन । "सहीह बुखारी किताबुल ईदैन बाबुल तबकीर इलल ईद, तथा मुस्लिम किताबुल अजाही) यसबाट पनि स्पष्ट छ कि बलि चढाउनुको आदेश प्रत्येक मुसलमानको लागि छ, त्यो जहाँ पनि होस् । किनकि हाजीले त प्राय: ईदूल अजहाको नमाज़ नै पढ्दैनन् । जसबाट यो स्पष्टरुपले प्रलक्षित हुन्छ कि यो आदेश हाजिहरूका अतिरिक्तका लागि नै छ । तैपनि यो आवश्यक छैन सुन्नत मोअक्किदा हो । यसैप्रकार देखावटीपनाको विचारले गरिएको कैयन् बलि गर्नुको रीत पनि सुन्नतको विरूद्ध हो । हदीसका अनुसार घरका प्रत्येक व्यक्तिको तर्फबाट यो जनावरको बलि पर्याप्त छ । सहाबाको कर्म यसैको अनुसार थियो । (तिर्मिज़ी अबवाबुल अजाही, बाब माजाअ अन्नश्शातल वाहिदति तुज्जी, अन अहलिल बैत, व इब्ने माजा) ।

तथा पुण्य कार्य गर्नेवालाहरूलाई शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

(३८) (सुनिराख !) निःसन्देह सच्चा ईमानवालाहरूका शत्रुलाई अल्लाह (तआला) स्वयं हटाइदिन्छ ।[1] कुनै विश्वासघाती कृतघ्न अल्लाह (तआला) लाई प्रिय छैन ।

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

(३९) जुन (मुसलमानहरू) बाट (काफिर) युद्ध गरिराखेका छन् उनीहरूलाई पनि लड्नुको आज्ञा प्रदान गरिन्छ किनभने उनीहरू पीडित छन्[2] निःसन्देह उनको सहायताका लागि अल्लाह पूर्ण सामर्थ्य राख्दछ ।

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

(४०) यी तिनीहरू हुन् जसलाई अकारण आफ्ना घरहरूबाट निकालियो, केवल उनको यस कथनमाथि कि हाम्रो प्रभु मात्र अल्लाह हो । यदि अल्लाह

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ

[1]जसरी ६ हिजरीमा काफिरहरूले आफ्ना प्रभावका कारण मुसलमानहरूलाई मक्का गई "उमरह गर्न दिएनन्, अल्लाह तआलाले दुई वर्ष पश्चात नै काफिरहरूको यस प्रभावलाई समाप्त गरी मुसलमानहरूबाट उनका शत्रुलाई हटाइदियो तथा मुसलमानहरूलाई उनीमाथि प्रभावशाली बनाइदियो ।

[2]अधिकतर पूर्वधर्मावलम्बीहरूको कथन छ कि यस आयतबाट सर्वप्रथम धर्मयुद्धको आदेश दिइयो, जसका दुई उद्देश्य वर्णन गरिएका छन्, नृशंसताको निवारण तथा अल्लाहको आदेशको प्रभुत्व । यसकारण कि नृशंसितको सहायता तथा उनको समर्थन नगरियोस्, त त्यसपश्चात संसारमा शक्तिशाली शक्तिहीनलाई तथा साधनप्राप्त, मानिसहरूलाई जीवित रहन दिने छैनन्, जसबाट धर्ती आतङ्क एवं उपद्रवले भरिनेछ । यसैप्रकार अल्लाहका आदेशहरूलाई उच्च गर्नका लागि प्रयत्न गरिन्न तथा असत्यको टाउको कुल्चिएन भने असत्यको प्रभावले पनि संसारको शान्ति व्यवस्था तथा अल्लाहका नाम लिनेवालाहरूका लागि कुनै इबादतको स्थान शेष रहने छैन । अधिक व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः बकरः आयत २५१ को व्याख्या) । صوامع (صومعة को बहुवचन) बाट सानो गिर्जाघर तथा بيع (بيعة को बहुवचन) बाट ठूलो गिर्जाघर, صلوات बाट यहूदीहरूको पूजास्थान तथा مساجد बाट मुसलमानहरूको इबादतको स्थान तात्पर्य छन् ।

بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَٰتٌ وَمَسَٰجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا ٱسْمُ ٱللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

(तआला) मानिसहरूलाई आपसमा एक-अर्काबाट नहटाइरहेको भए तथा मस्जिद तथा गिर्जाघर तथा यहूदीहरूका पूजास्थली तथा ती मस्जिदहरू पनि ध्वस्त गरिन्थे, जहाँ अल्लाहको नाम अधिकताले लिईन्छ। जो अल्लाहको सहायता गर्नेछ अल्लाह पनि त्यसको अवश्य सहायता गर्नेछ, नि:सन्देह अल्लाह (तआला) अत्यन्त शक्तिशाली एवं प्रभावशाली छ।

ٱلَّذِينَ إِن مَّكَّنَّٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ أَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَمَرُوا۟ بِٱلْمَعْرُوفِ

(४१) यी त्यसता मानिसहरू हुन् कि यदि हामी यिनका पाइला धर्तीमा दृढ गरिदिन्छौं भने यिनी नियमितरूपले नमाज़ सम्पन्न गर्नेछन् तथा ज़कात दिनेछन् तथा राम्रा कार्यहरूको आदेश दिनेछन् तथा नराम्रो कर्महरूबाट मनाही गर्नेछन्।[1]

[1]यस आयतमा इस्लमी राज्यको आधारभूत लक्ष्य तथा उद्देश्य वर्णन गरिएका छन्, जसलाई ख़िलाफत राशिदा तथा प्रथम कालका अन्य इस्लामी राज्यहरूमा लागू गरियो तथा उनीहरूले आफ्नो प्राविधानमा यिनलाई प्राथमिकता दिए। जसकारण उनका राज्यहरूमा शान्ति थियो, प्रेम भावना एवं प्रसन्नता पनि रहयो तथा मुसलमानहरूका शिर ठाडो र सम्मानित पनि थिए। आज पनि सउदी अरबको सरकार यी कुराहरूको प्रबन्ध गर्दछ, अत: त्यसको कारण त्यो अहिलेपनि शान्ति व्यवस्थामा संसारका सबै देशहरूका लागि एउटा अनुपम सरकार हो। आजकल इस्लामी देशहरूमा कल्याणकारी सरकारको स्थापनाको बडो प्रचार छ तथा प्रत्येक आउने शासक यसको दावी गर्दछ। परन्तु प्रत्येक इस्लामी देशमा अशान्ति, उपद्रव, हत्या तथा पतन प्रतिदिनको कार्य हो। यसको कारण यो हो कि सबै अल्लाहद्वारा भनिएको मार्गलाई नअपनाइकन पाश्चात्य देशहरूका गणतन्त्र एवं धर्मनिरपेक्षताका नियमहरूका आधारमा उत्थान तथा सफलताको आशा गर्दछन्, जुन आकाशबाट तारा टिप्नु तथा वायुलाई मुट्ठीमा बन्द गर्नुको समान छ। जबसम्म इस्लामी राज्य कुर्आनद्वारा भनिएका नियमहरूका अनुसार नमाज़को स्थापना तथा ज़कात तिर्नुको साथसाथै राम्रो कुराको आदेश दिनु तथा नराम्रो कुराबाट रोक्नुको कार्य गर्ने छैनन् तथा वरीयता क्रममा यिनलाई प्रमुखता दिने छैनन्, उनीहरू कल्याणकारी सरकारको गठनमा सफल हुने छैनन्।

وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

र सबै कार्यहरूको परिणाम अल्लाहको अधिकारमा छ ।[1]

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾

(४२) तथा यदि यी मानिसहरू तपाईंलाई झुठ्लाउँछन् (त आश्चर्यको कुरा छैन) त यिनीभन्दा पूर्व नूहका समुदाय तथा आद एवं समूद ।

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा इब्राहीमका समुदाय तथा नूहका समुदाय ।

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۖ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा मदयनवाला पनि आ-आफ्ना नबीहरूलाई झुठ्लाइसकेका छन् । मूसालाई पनि झुठ्लाइ सकिएको छ, तसर्थ मैले काफिरहरूलाई अलिकति अवसर दिएँ अनि समातिहालें ।[2] पछि मेरो प्रकोप कस्तो भयो ?[3]

[1]अर्थात् प्रत्येक कुरोको केन्द्र अल्लाहको आदेश तथा त्यसको प्रबन्ध नै हो । त्यसको आदेशबिना सम्पूर्ण जगतमा एउटा पात पनि हल्लिन सक्दैन । कसरी कोही अल्लाहका आदेश तथा नियमहरूबाट मुख फर्काएर वास्तविक कल्याण तथा सार्थकता प्राप्त गर्न सक्दछ ?

[2]यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ कि यी मक्काका काफिर यदि तपाईंलाई झूठा भनिराखेका छन् भने यो कुनै नौलो कुरा होइन । प्राचीन कालका समुदाय पनि आफ्ना पैग़म्बरहरूका साथ यस्तै व्यवहार गर्दै आइराखेका छन् तथा म पनि उनीहरूलाई अवसर दिंदै रहे तथा जब उनको अवसरको समय समाप्त भयो, त उनीहरूलाई सत्यानाश गरियो । यसमा मक्काका काफिरहरूको लागि चेतावनी एवं संकेत छ कि झुठ्लाउनुका उपरान्त पश्चात अहिलेसम्म तिमी अल्लाहको पकडबाट सुरक्षित बचेका छौ, त यो नभन्ठान्नू कि तिमीलाई कोही समात्ने तथा सोध्नेवाला छैन । बरु यो अल्लाहको तर्फबाट अवसर हो, जुन प्रत्येक समुदायलाई दिइन्छ । तर त्यो यस अवसरको लाभ उठाइ आज्ञा-पालन तथा आज्ञाकारिताको मार्ग अपनाउँदैनन् त फेरि उनलाई बर्बाद अथवा मुसलमानहरूद्वारा पराजित गराइ उनीहरूलाई अपमानित तथा निरादर गरिन्छ ।

[3]अर्थात् कसरी मैले उनीहरूलाई आफ्नो उपकारहरूबाट बञ्चित गरी प्रकोप तथा विनाशको द्वारमा पुर्‍याइदिएँ ।

فَكَاَيِّنْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوْشِهَا وَبِئْرٍ مُّعَطَّلَةٍ وَّقَصْرٍ مَّشِيْدٍ ﴿٤٥﴾

(४५) धेरै वस्तीहरू छन् जसलाई हामीले ध्वस्त गरिदियौं, यसकारण कि उनीहरू अत्याचारी थिए, त उनीहरू आफ्ना छतहरूका साथ भत्किएका छन् । तथा धेरैजसो आबाद इनारहरू बेकार भइसकेका छन् तथा धेरैजसो पक्का तथा अग्ला महल निर्जन (सुनसान) भएका छन् ।

اَفَلَمْ يَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَتَكُوْنَ لَهُمْ قُلُوْبٌ يَّعْقِلُوْنَ بِهَآ اَوْ اٰذَانٌ يَّسْمَعُوْنَ بِهَا ۚ فَاِنَّهَا لَا تَعْمَى الْاَبْصَارُ وَلٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوْبُ الَّتِيْ فِي الصُّدُوْرِ ﴿٤٦﴾

(४६) के उनीहरू धर्तीमा भ्रमण गर्दा देखेनन्, जुन उनका हृदय यी कुराहरूलाई बुझ्थे अथवा कानहरूबाट नै यी (घटनाहरू) लाई सुन्थे, कुरो यो छ कि मात्र आँखा नै अन्धा हुँदैनन्, बरु ती हृदय पनि अन्धा हुन्छन् जो छातिमा छन् ।[1]

وَيَسْتَعْجِلُوْنَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُّخْلِفَ اللّٰهُ وَعْدَهٗ ۭ وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّوْنَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा उनी यातनाको तपाईंसित शीघ्र माँग गरिराखेका छन्, अल्लाह तआला कदापि वचनको विरूद्ध गर्नेछैन, हो निश्चय नै तपाईंको प्रभुका निकट एक दिन तपाईंको गणनाका अनुसार एक हजार वर्षको छ ।[2]

[1]तथा जब कुनै समुदाय विचलनको यस स्थानमा पुग्दछ कि शिक्षा ग्रहण गर्नुको योग्यता पनि गुमाउँछ त मार्गदर्शनको सट्टा विगत समुदायहरूको जस्तै अपमान तथा विनाश त्यसको भाग्य बन्दछ । आयतमा क्रिया تعقل लाई हृदयको कार्य भनिएको छ, जसबाट यो अर्थ निकालिएको छ कि बुद्धिको स्थान हृदय हो तथा केही विद्वान भन्छन् कि बोधको स्थान मस्तिष्क हो । केही अन्यको भनाइ छ कि यी दुवै कुरामा कुनै प्रतिकूलता छैन, यसकारण कि बुद्धि तथा विचारका लागि हृदय तथा मस्तिष्क दुवैको आपसमा घनिष्ट सम्बन्ध छ । (फतहुल क़दीर, ऐसरूत्तफ़ासीर)

[2]यसकारण कि यिनीहरू आफ्ना गणनाका अनुसार शीघ्रता गरिराखेका छन् । परन्तु अल्लाह तआलाको गणनाका अनुसार एकदिन पनि हजार वर्षको छ । यस आधारले त्यो यदि कसैलाई एकदिन (चौबिस घण्टा) को अवसर दिन्छ भने हजार वर्ष, आधा दिनको अवसर दिन्छ भने पाँच सय वर्ष घण्टा (जुन २४ घण्टाको चौथाइ छ) अवसर दिन्छ भने ढाई सय वर्षको अवधि यातनाको लागि आवश्यक छ । وهلم جرا यसप्रकार अल्लाहको तर्फबाट कसैलाई एक घण्टाको अवसर प्राप्त हुनुको अर्थ लगभग ४० वर्षको अवसर हो । (ऐसरूत्तफ़ासीर)

وَكَاَيِّنْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ اَخَذْتُهَا وَاِلَيَّ الْمَصِيْرُ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा धेरैजसो अन्याय गर्ने वस्तीहरूलाई हामीले छुट (मोहलत) दियौं, अनि अन्तमा उनीहरूलाई समातिहाल्यौं, तथा मतिरै फर्किआउनु पर्नेछ ।[1]

قُلْ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَاۤ اَنَا لَكُمْ نَذِيْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿٤٩﴾

(४९) घोषणा गरिदेउ कि हे मानिसहरू ! म तिमीहरूलाई खुल्ला रूपले सचेत गर्नेवाला छु ।[2]

فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ ﴿٥٠﴾

(५०) तसर्थ जसले ईमान ल्याएका छन् (विश्वास गरेका छन्) तथा सत्कर्म गरेका छन् उनैका लागि मोक्ष छ, तथा सम्मानित जीविका ।

وَالَّذِيْنَ سَعَوْا فِيْۤ اٰيٰتِنَا مُعٰجِزِيْنَ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿٥١﴾

(५१) तथा जो हाम्रा आयतहरूलाई निचा देखाउनमा लागेका छन्,[3] तिनै नरकवासी हुन् ।

एउटा अन्य अर्थ यो हो कि अल्लाहको सामर्थ्यमा एक दिन तथा एक हजार वर्ष समान छ, यसकारण पूर्व तथा विलम्बमा कुनै अन्तर पर्दैन, यिनी शीघ्र माँगदछन्, त्यो विलम्ब गर्दछ, परन्तु यो कुरो त निश्चित छ कि त्यो आफ्नो वादा (वाचा) अवश्य पूरा गर्नेछ । तथा केही विद्वानहरूले यसलाई आखिरततिर संकेत मानेका छन् कि अत्याधिक भयानकताका कारण क़ेयामतको एक दिन हजार वर्ष बरु कसै-कसैलाई पचास वर्ष लाग्नेछ । तथा केहीले भने कि आख़िरत (प्रलय) को दिन वास्तवमा हजार वर्षको हुनेछ ।

[1]यसकारण यहाँ अवसर दिनुको नियमलाई पुन: वर्णन गरेको छ कि मेरो तर्फबाट यातनमा चाहे जति ढिलो होस्, तर मेरो पकडबाट कोही बच्न सक्दैन, न कोही भाग्न सक्दछ, त्यसलाई फर्केर अन्तमा मतिर नै आउनु पर्नेछ ।

[2]यो काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरूको यातनाको माँगमाथि भनिँदैछ कि मेरो कार्य त सतर्क गर्नु तथा शुभ-सूचना पुऱ्याउनु हो । यातना दिनु अल्लाहको कार्य हो, त्यो शीघ्र समातोस् अथवा ढिलो गरी, त्यो आफ्नो इच्छा तथा योजना अनुसार यो कार्य गर्दछ, जसको ज्ञान पनि अल्लाहको अतिरिक्त कसैलाई छैन । यस सम्बोधनसित सम्बोधित मूलत: मक्काका मूर्तिपूजक हुन्, तर उहाँ समस्त मानव जगतका लागि मार्गदर्शक तथा रसूल (सन्देशवाहक) बनेर आएका थिए, यसकारण सम्बोधन يا أيها الناس (हे मानिसहरू !) का शब्दबाट गरिएको छ, यसमा क़ेयामतसम्म आउनेवाला ती समस्त क़ाफ़िर तथा मूर्तिपूजक आइहाले जो मक्काका काफ़िरहरूका जस्तै रीति अपनाउने छन् ।

[3]معجزين को अर्थ हो यो विचार गर्दै कि हामी विवश गरिदिनेछौं, थकाइदिनेछौं तथा हामी उनको पकड गर्ने सामर्थ्य राख्ने छैनौं । यसकारण कि उनी मृत्युका पश्चात उभ्याइने तथा हिसाब-किताबलाई मान्दैनथे ।

وَمَآ اَرۡسَلۡنَا مِنۡ قَبۡلِكَ مِنۡ رَّسُوۡلٍ وَّلَا نَبِىٍّ اِلَّاۤ اِذَا تَمَنّٰۤى اَلۡقَى الشَّيۡطٰنُ فِىۡۤ اُمۡنِيَّتِهٖ‌ۚ فَيَنۡسَخُ اللّٰهُ مَا يُلۡقِى الشَّيۡطٰنُ ثُمَّ يُحۡكِمُ اللّٰهُ اٰيٰتِهٖ‌ؕ وَاللّٰهُ عَلِيۡمٌ حَكِيۡمٌ ۙ‏ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा हामीले तपाईंभन्दा पूर्व जुन रसूल तथा नबीलाई पठायौं (त्योसँग यो भयो कि) जब त्यसले आफ्नो हृदयमा कुनै कामना गर्नथाल्यो, शैतानले त्यसको कामनामा केही मिसाइदियो, त शैतानको मिसावटलाई अल्लाह (तआला) मिटाइदिन्छ, अनि आफ्नो कुरा दृढ गरिदिन्छ ।[1] अल्लाह (तआला) ज्ञानी तथा गुणवाला छ ।

لِّيَجۡعَلَ مَا يُلۡقِى الشَّيۡطٰنُ فِتۡنَةً لِّلَّذِيۡنَ فِىۡ قُلُوۡبِهِمۡ مَّرَضٌ وَّالۡقَاسِيَةِ قُلُوۡبُهُمۡ‌ؕ

(५३) यो यसकारण कि शैतानी मिसावटलाई अल्लाह (तआला) ती मानिसहरूको परीक्षाको साधन बनाइदेओस्, जसका हृदयमा रोग छ तथा

[1] تَمَنّٰى को एउटा अर्थ कामना गऱ्यो अथवा मनमा सोच्यो । दोस्रो अर्थ हो पढ्यो अथवा पाठ गऱ्यो । यसै आधारमा أُمنية को अनुवाद कामना विचार अथवा पाठ हुनेछ । प्रथम अर्थको आधारमा भावार्थ हुनेछ, त्यसको कामनामा शैतानले बाधा पुऱ्यायो ताकि तिनी पूरा हुन नसकून् । तथा रसूल एवं नबीको कामना यो हुन्छ कि मानिस अधिकभन्दा अधिक संख्यामा ईमान ल्याऊन् । शैतान बाधाहरू पुऱ्याएर धेरै मानिसहरूलाई ईमानबाट टाढा राख्दछ । द्वितीय अर्थको आधारमा भावार्थ हुनेछ कि जहिलेपनि अल्लाहका रसूल अथवा नबी प्रकाशनाद्वारा प्राप्त कथनलाई पढ्दछ तथा त्यसको पाठ गर्दछ, त शैतान त्यसको पाठमा आफ्ना कुरा मिसावट गर्नुको प्रयत्न गर्दछ । अथवा त्यसका सम्बन्धमा मानिसहरूका हृदयमा शंका तथा सन्देह उत्पन्न गर्दछ तथा त्रुटिहरू फेला पार्नुको प्रयत्न गर्दछ । अल्लाह तआला शैतानका बाधाहरूलाई हटाइ अथवा पाठमा मिसावट गर्ने प्रयत्नलाई असफल गरी अथवा शैतानद्वारा उत्पन्न गरिएका सन्देहको निवारण गरी आफ्नो कुरालाई अथवा आफ्ना आयतहरूलाई दृढता प्रदान गर्दछ । यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिईदैछ कि शैतानको यो कार्य मात्र तपाईंसँग छैन । तपाईंभन्दा पूर्व जो पनि नबी अथवा रसूल आए सबैका साथ यही कुरा गर्दैरहेको छ । तसर्थ तपाईं घबराउनु पर्दैन, शैतानका यी उद्दण्डता तथा षड्यन्त्रहरूबाट जसरी तपाईंभन्दा पूर्वका नबीहरूलाई हामी सुरक्षित राख्दै आएका छौं, निःसन्देह तपाईंलाई पनि सुरक्षित राख्नेछौं तथा शैतानको कामना विपरीत आफ्नो कुरा पूरा गरिरहनेछौं । यहाँ केही व्याख्याकारहरूले غرانيق علی का कथाहरू वर्णन गरेका छन्, जुन शोधकर्ताहरूका निकट सिद्ध नै छैन् । यसकारण त्यसलाई यहाँ प्रस्तुत गर्नुको कुनै आवश्यकता महसुस गरिएको छैन ।

وَإِنَّ الظّٰلِمِيْنَ لَفِيْ شِقَاقٍۢ بَعِيْدٍ ۝

जसका हृदय कठोर छन् ।[1] निःसन्देह पापी मानिसहरू घोर विरोधमा छन् ।

وَّلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوْا بِهٖ فَتُخْبِتَ لَهٗ قُلُوْبُهُمْ ؕ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهَادِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۝

(५४) तथा यसकारण पनि कि जसलाई ज्ञान प्रदान गरिएको छ, उनले विश्वास गरिहालून् कि यो तपाईंका प्रभुको तर्फबाट नै पूर्ण सत्य छ, अनि उनी त्यसमा ईमान ल्याऊन् तथा उनका हृदय त्यसतिर भुकून् ।[2] निःसन्देह अल्लाह (तआला) ईमानवालाहरूलाई मार्गदर्शन गर्नेवाला नै छ ।[3]

وَلَا يَزَالُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِيْ مِرْيَةٍ مِّنْهُ حَتّٰى تَاْتِيَهُمُ

(५५) तथा काफिर त्यस अल्लाहको प्रकाशनामा सदैव सन्देह तथा शंका नै गरिरहनेछन् यहाँसम्मकि एक्कासि उनका टाउकोमाथि क़ेयामत (प्रलय)

[1]अर्थात् शैतानका यी गतिविधिहरू यसकारण छन् कि मानिसहरूलाई विचलित गरोस् तथा त्यसको जालमा ती मानिस फँस्छन्, जसका हृदयमा कुफ्र (अविश्वस) तथा द्वयवादको रोग हुन्छ अथवा पाप गरेर उनका हृदय कठोर भइसकेका हुन्छन् ।

[2]अर्थात् यो शैतानी वाक्य जुन वास्तवमा शैतानी अपहरण हो, यदि यी द्वयवादी एवं सन्देह गर्नेवाला मानिस तथा काफ़िर एवं मूर्तिपूजकका पक्षमा उपद्रवको साधन छ भने अर्कोतिर जो ज्ञानी एवं तत्वज्ञ छन्, उनको ईमान तथा विश्वासमा वृद्धि भएर जान्छ तथा उनी बुभ्दछन् कि अल्लाहद्वारा उतारिएको कुरो अर्थात कुर्आन सत्य छ । कारण जसबाट उनका हृदय अल्लाहका समक्ष भुक्दछन् ।

[3]संसारमा पनि तथा आख़िरतमा पनि । संसारमा यसप्रकार कि उनको मार्गदर्शन सत्यतिर गरिदिन्छ तथा त्यसलाई स्वीकार गर्ने तथा पालन गर्ने सौभाग्य प्राप्त गर्दछ । असत्यको समभ्र पनि उसलाई प्रदान गरिदिन्छ तथा त्यसबाट उनलाई बचाउँछ तथा आख़िरतको सोभ्रो मार्ग दर्शाउनुको अर्थ यो हो कि नरकका दुखद यातनाहरूबाट बचाएर स्वर्गमा प्रवेश दिन्छ तथा त्यहाँ आफ्नो उपकार तथा साक्षात दर्शन पनि प्रदान गर्नेछ ।

ٱلسَّاعَةُ بَغۡتَةً أَوۡ يَأۡتِيَهُمۡ عَذَابُ يَوۡمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

आइपुग्छ अथवा उनका निकट त्यस दिनको प्रकोप आउँछ जुन शुभबाट शून्य छ।[1]

ٱلۡمُلۡكُ يَوۡمَئِذٍ لِّلَّهِ يَحۡكُمُ بَيۡنَهُمۡ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فِي جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٥٦﴾

(५६) त्यस दिन केवल अल्लाहकै राज हुनेछ,[2] त्यही उनका बीच निर्णय गर्नेछ। ईमानवाला तथा सत्कर्मी त सुखले परिपूर्ण स्वर्गमा हुनेछन्।

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥٧﴾

(५७) तथा जसले कुफ्र गरे तथा हाम्रा आयतहरूलाई असत्य भने, उनका लागि अपमानकारी यातनाहरू छन्।

---

[1] يوم عقيم (बाँझो दिन) बाट तात्पर्य केयामतको दिन हो। यसलाई बाँझो यसकारण भनिएको छ कि यसदिन पश्चात कुनै दिन आउने छैन, जसरी बाँझो त्यसलाई भनिन्छ जसको कोही सन्तान हुँदैन। अथवा यसकारण कि काफिरहरूका लागि त्यस दिन कुनै दया हुनेछैन, अर्थात् उनका लागि शुभबाट शून्य हुनेछ। जसरी तीब्र गतिका हावा (बतासहरू) लाई जुन प्रकोपका रूपमा आउँदै गरेको छ 'बाँझो वायु' भनिएको छ।

﴿إِذۡ أَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمُ ٱلرِّيحَ ٱلۡعَقِيمَ﴾

"जब हामीले उनीमाथि बाँझो हावा पठायौं।" (सूर: अज्ज़ारियात-४१)

अर्थात् यस्तो हावा जसमा न कुनै भलाई थियो न वर्षाको शुभ-सूचना।

[2] अर्थात् संसारमा त अस्थायीरूपले उपहार स्वरूप अथवा परीक्षार्थ मानिसहरूलाई पनि शासन तथा अधिकार तथा आधिपत्य प्राप्त हुन्छ। परन्तु आख़िरतमा कसैसित कुनै राज्य तथा अधिकार हुनेछैन, मात्र एक अल्लाहको राज्य तथा त्यसको शासन हुनेछ, उसैको पूर्ण अधिकार प्रभुत्व हुनेछ।

﴿ٱلۡمُلۡكُ يَوۡمَئِذٍ ٱلۡحَقُّ لِلرَّحۡمَٰنِۚ وَكَانَ يَوۡمًا عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ عَسِيرًا﴾

"राज्य त्यस दिन सिद्ध छ दयालुका लागि तथा यो दिन काफ़िरहरूका लागि अत्याधिक कठिन हुनेछ।" (सूर: अल-फ़ुरकान-२६)

﴿لِّمَنِ ٱلۡمُلۡكُ ٱلۡيَوۡمَۖ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ﴾

(अल्लाह तआ़ला सोध्नेछ) "आज कसको राज्य छ?"

(अनि स्वयं उत्तर दिनेछ) "एक अल्लाह प्रभावीको।" (सूर: अल-मोमिन-१६)

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा जसले अल्लाहको मार्गमा देश छाडे उनी शहीद गरिए अथवा आफ्ना मृत्युले मरे[1] अल्लाह (तआ़ला) उनीहरूलाई उत्तम जीविका प्रदान गर्नेछ[2] तथा अवश्य अल्लाह (तआ़ला) सर्वोत्तम जीविका प्रदान गर्नेवाला छ ।[3]

لَيُدْخِلَنَّهُم مُّدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

(५९) उनीहरूलाई अल्लाह (तआ़ला) यस्तो स्थानमा पुऱ्याउने छ कि उनी त्यससित प्रसन्न हुनेछन् ।[4] नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) जान्नेवाला तथा धैर्यवान छ ।[5]

ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ

(६०) कुरो यही छ,[6] तथा जसले बदला लियो त्यसैको समान जुन उसँग गरिएको थियो अनि यदि उसँग अति गरिन्छ भने

---

[1]अर्थात् त्यसै हिजरतको परिस्थितिमा मृत्यु भयो अथवा शहीद भए ।

[2]अर्थात् स्वर्गका सुख जुन न समाप्त हुनेछन् न नष्ट ।

[3]किनभने त्यो बिना हिसाब, बिना अधिकार माँगिकन तथा बिना प्रश्न गरिकन प्रदान गर्दछ । यसको अतिरिक्त मनुष्य जुन एक-अर्कालाई दिन्छन्, त त्यो उसैले दिएको मध्येबाट दिन्छन्, यसकारण मूल जीविका प्रदान गर्नेवाला त्यही छ ।

[4]किनभने स्वर्गका सुख यस्ता हुनेछन् «مَالَا عَينٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خطَرَ عَلَىٰ قلب بَشَر» "जसलाई आजसम्म न कुनै आँखाले देख्यो, न कुनै कानले सुन्यो । तथा (देख्नु, सुन्नु त टाढाको कुरो हो,) कुनै व्यक्तिको मनमा तिनको विचारसम्म आएन ।" तसर्थ यस्ता सुखहरूले परिपूर्ण स्वर्गलाई प्राप्त गरी को प्रसन्न हुनेछैन ?

[5]عليــمٌ त्यो पुण्यका कार्य गर्नेवालाहरूको पद तथा उनका श्रेणीहरूलाई राम्ररी जान्दछ । कुफ्र तथा शिर्क गर्नेवालाहरूका अपराध तथा अवहेलनालाई देख्दछ, तर उनलाई तुरुन्त समात्दैन ।

[6]अर्थात् यो कि महाजिरहरूलाई विशेषरूपले शहादत अथवा प्राकृतिक मृत्युमा हामीले जुन वाचा गरेका छौं, त्यो अवश्य पूरा हुनेछ ।

لَيَنْصُرَنَّهُ اللّٰهُ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُوْرٌ ﴿٦٠﴾

नि:सन्देह अल्लाह (तआला) स्वयं त्यसको सहायता गर्नेछ ।[1] नि:सन्देह अल्लाह (तआला) छाडिदिनेवाला तथा क्षमा गर्नेवाला छ ।[2]

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ يُوْلِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌۢ بَصِيْرٌ ﴿٦١﴾

(६१) यो यसकारण कि अल्लाह रातलाई दिनमा प्रवेश गराउँछ तथा दिनलाई रातमा लैजान्छ ।[3] नि:सन्देह अल्लाह तआला सुन्नेवाला, देख्नेवाला छ ।

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ

(६२) यो सबै यसकारण कि अल्लाह नै सत्य छ ।[4] तथा त्यसका अतिरिक्त जसलाई पनि यिनी पुकार्दछन्

[1] عقوبت त्यस दण्ड अथवा बदलालाई भन्छन्, जुन कुनै कर्मको बदला हुन्छ । अर्थ यो हो कि कसैले कसैलाई ज्यादती गरेको छ भने जोसँग ज्यादती गरिएको छ, त्यसलाई ज्यादती गरिए समान बदला लिने अधिकार छ तर बदला लिए पश्चात, जबकि अत्याचारी तथा नृशंसित दुबै समान भइसकेका हुन्छन्, अत्याचारी नृशंसितमाथि पुन: अत्याचार गर्दछ भने अल्लाह तआला त्यस पीडितको सहायता अवश्य गर्नेछ । अर्थात यो सन्देह नहोस् कि पीडितले क्षमा गर्नुको सट्टा बदला लिएर त्रुटिपूर्ण कार्य गरेको छ, होइन, बरु त्यसको पनि आज्ञा अल्लाहले दिएको छ, यसकारण भविष्यमा पनि त्यो अल्लाहको सहायतको अधिकारी रहनेछ ।

[2] यसमा क्षमा गरिदिनुको पुन: शिक्षा दिएको छ कि अल्लाह क्षमा गर्नेवाला छ, तिमी पनि क्षमाले काम लिउ, एउटा अर्को अर्थ यो पनि हुनसक्छ कि बदला लिनुमा जति अत्याचारीको अत्याचार हुनेछ त्यति अत्याचार गरिनेछ, यसको आज्ञा अल्लाहको तर्फबाट छ, यसकारण यसमा पकड हुनेछैन, बरु त्यो क्षम्य छ । अन्यमा यसलाई अत्याचार तथा अहित त्यसको समरूप हुनुको कारण भनिन्छ । अन्यथा प्रतिशोध अथवा बदला मूलत: अत्याचार तथा त्रुटि छँदैछैन ।

[3] अर्थात् जुन अल्लाह यसप्रकार कार्य गर्न सामर्थ्य राख्दछ, त्यो यस कुराको पनि सामर्थ्य राख्दछ कि त्यसका जुन भक्तहरूमाथि अत्याचार गरिन्छ तिनका बदला त्यो अत्याचारीहरूसित लेओस् ।

[4] यसकारण कि त्यसको धर्म सत्य छ, त्यसको इबादत सत्य छ, त्यसको वचन सत्य छ । त्यसको आफ्ना मित्रहरूलाई उनको शत्रुहरूको अपेक्षा सहायता गर्न सक्दछ, त्यो अल्लाह महिमावान स्वयंममा, आफ्ना गुणहरूमा तथा आफ्ना कर्महरूमा सत्य छ ।

هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

ती असत्य छन् तथा निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) सर्वोच्च महिमावाला छ ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ۗ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾

(६३) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआ़ला) आकाशबाट पानी वर्षाउँछ, त धर्ती हराभरा हुन्छ । वस्तुतः अल्लाह (तआ़ला) कल्याणकारी तथा जान्नेवाला छ ।[1]

لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

(६४) आकाशहरू तथा धर्तीमा जे-जति छ उसैको हो[2] तथा निःसन्देह अल्लाह त्यही हो निस्पृह प्रशंसाहरूवाला भएको ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا

(६५) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाहले नै धर्तीका सबै कुरा तिम्रो वशमा गरिदिएको छ ।[3] तथा त्यसको आदेशले समुद्रमा चल्दै गरेका डुङ्गाहरू पनि । त्यही आकाशलाई रोकेको छ ताकि धर्तीमाथि त्यसको आदेश बिना नढलोस्,[4]

[1] لطيف (सूक्ष्मदर्शी) छ, त्यसको ज्ञान प्रत्येक सानो-ठूलो कुरालाई आफ्नो परिधिमा घेरेको छ, अथवा दयावाला छ अर्थात् आफ्ना भक्तहरूको जीविका पुऱ्याउनमा दया तथा कृपाले काम लिन्छ خبير त्यो ती कुराहरूसित सूचित छ जसमा त्यसका भक्तहरूको हित तथा सुधार छ अथवा तिनका आवश्यकता एवं आकांक्षाहरूसित अवगत छ ।

[2] जन्मको आधारमा पनि, राज्यको आधारमा पनि एवं अधिकारमा पनि । यसकारण सम्पूर्ण सृष्टि त्यसको अधीन छ, त्यो कसैको अधीन छैन किनभने त्यो प्रत्येकबाट निस्पृह छ अर्थात् त्यसलाई कुनै पनि वस्तु अथवा अन्यको आवश्यकता छैन । तथा जुन शक्ति सबै गुणहरूले युक्त तथा अधिकारहरूको स्रोत हो, प्रत्येक परिस्थितिमा प्रशंसाको योग्य पनि त्यही छ ।

[3] उदाहरणतः पशु, नदीहरू, वृक्ष तथा (थुप्रै) वस्तुहरू, जसको लाभ मनुष्य प्राप्त गरिराखेको तथा स्वाद लिइराखेको छ ।

[4] अर्थात यदि त्यो चाहन्छ भने आकाश धर्तीमा लड्छ जसबाट धर्तीमा उपस्थित प्रत्येक वस्तु ध्वस्त हुनजान्छ । हो, कयामतको दिन आकाश पनि क्षत-विक्षत हुनसक्छ ।

بِإِذْنِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٥﴾

नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) मानिसहरूमाथि विनम्र तथा दयालु छ ।[1]

وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۗ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

(६६) तथा उसैले तिमीलाई जीवित गरेको छ, अनि त्यसैले तिमीलाई मार्नेछ, पछि त्यसैले तिमीलाई जीवित गर्नेछ, नि:सन्देह मनुष्य वस्तुत: कृतघ्न छ ।[2]

لِّكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ ۖ فَلَا يُنَٰزِعُنَّكَ فِى ٱلْأَمْرِ ۚ وَٱدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾

(६७) प्रत्येक सम्प्रदायका लागि हामीले इबादतको एउटा विधि निर्धारित गरिदिएका छौं, जसका तिनी पालन गर्नेवाला छन्,[3] तसर्थ उनीहरूले तपाईंसित यस सम्बन्धमा विवाद गर्नुहुन्न ।[4] तपाईं प्रभुतिर मानिसहरूलाई डाँक्नुस्, नि:सन्देह तपाईं सत्यमार्गमा नै हुनुहुन्छ ।[5]

[1]यसैकारण उसले वर्णित वस्तुहरूलाई मनुष्यका अधीन गरिदिएको छ तथा आकाशलाई पनि उनीमाथि खस्न दिँदैन । अधीन गर्नुको अर्थ हो कि ती सबै वस्तुहरूबाट लाभ त्यसको लागि सम्भव अथवा सरल गरिदिएको छ ।

[2]यो जातिवाचक संज्ञाको रूपमा छ । केही मानिसहरूको यस कृतघ्नताबाट निस्केर जानु यसको प्रतिकूल छैन । किनभने अधिकतम मानव जातिमा यो कुफ्र तथा पाप पाईन्छ ।

[3]अर्थात् प्रत्येक युगमा हामीले मानिसहरूका लागि धार्मिक नियम निर्धारित गर्‍यौं जुन केही कुरामा एक-अर्काबाट भिन्न पनि हुन्थे, जस्तो मूसाका सम्प्रदायको लागि इंजील, ईसाका सम्प्रदायका लागि धार्मिक विधान थियो तथा अब कुर्आन मुसलमानहरूका धर्म विधान तथा जीवन विधान हो ।

[4]अर्थात् अल्लाहले जुन तपाईंलाई धर्म तथा धार्मिक नियम प्रदान गरेको छ, त्यो पनि वर्णित नियमहरूको आधारमा छ, ती प्राचीन धार्मिक नियमवालाहरूलाई आवश्यक छ कि अब तपाईंका धार्मिक नियमहरूमाथि ईमान ल्याउन, न कि यस कुरामा तपाईंसित विवाद गरून् ।

[5]अर्थात् तपाईं तिनका झगडाको चिन्ता नगर्नुस्, बरु उनलाई आफ्नो प्रभुतिर आमन्त्रित गर्दैरहनुस्, किनभने अब सोझो मार्गमा तपाईं नै अग्रसर हुनुहुन्छ । अर्थात् सबै प्राचीन धार्मिक विधान निरस्त गरिहाले ।

(६८) तथा तैपनि यदि यी मानिसहरू तपाईंसित बाभ्छन् भने तपाईं भनिदिनुस् कि तिम्रा कर्महरूसित अल्लाह राम्ररी अवगत छ ।

وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾

(६९) तिमी सबैका मतभेदको निर्णय क़यामतका दिन अल्लाह (तआला) स्वयं गर्नेछ ।[1]

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾

(७०) के तिमीले जानेनौं कि आकाश तथा धर्तीका प्रत्येक कुरो अल्लाहको ज्ञानमा छ । यो सबै लेखिएको किताबमा सुरक्षित छ । अल्लाह (तआला) का लागि यो कार्य अत्यन्त सरल छ ।[2]

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

[1]अर्थात् वर्णन तथा तर्कहरूको प्रकट पश्चात पनि यदि यिनीहरू विरोध तथा विवादबाट रोकिएनन् भने यिनका मामिला (कुरा) अल्लाहलाई सुम्पिदिनुस् तथा भनिदिनुस् कि अल्लाह तआला नै तिम्रा मतभेदको निर्णय क़ेयामतका दिन गरिदिनेछ, तब त्यस दिन स्पष्ट हुनेछ कि सत्य के हो तथा असत्य के हो ? किनभने त्यो त्यसका अनुसार सबैलाई प्रतिफल दिनेछ ।

[2]यसमा अल्लाह तआलाले आफ्नो सम्पूर्ण ज्ञान तथा सृष्टिलाई घेरेको छ । अर्थात् त्यसको सृष्टिलाई जे-जति गर्नु थियो, त्यसलाई त्यसको ज्ञान अघिदेखि नै थियो, त्यो तिनलाई जान्दथ्यो । अतः उसले आफ्नो ज्ञानले यी कुरा अघि नै लेखिदियो । तथा मानिसहरूलाई यो कुरो चाहे जति कठिन लागेपनि, अल्लाहको लागि यो अत्यन्त सरल छ। यो त्यही भाग्यको समस्या हो जसमाथि ईमान राख्नु जरूरी छ। यसलाई हदीसमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ, "अल्लाह तआलाले आकाश तथा धर्तीको उत्पत्तिभन्दा ५० हजार वर्ष अघि, जबकि त्यसको अर्श (सिंहासन) पानीमाथि थियो, सृष्टिको भाग्य लेखिदिएको थियो ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल क़द्र, बाब हिजाज़ आदम व मूसा) तथा सुननका कथनमा छन्, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयोः "अल्लाह तआलाले सर्वप्रथम कलम पैदा गऱ्यो, तथा त्यससित भन्यो लेख, त्यसले भन्यो के लेखूँ ? अल्लाह तआलाले भन्यो जे-जति हुनेवाला छ, सबै लेखिदेउ । अतः त्यसले अल्लाहको आदेशले क़ेयामतसम्म जे-जति हुनेवाला थियो, सबै लेखिदियो ।" (अबू दाऊद किताबुस सुन्नः बाबुन फ़िल क़द्र र तिर्मिजी अबवाबुल क़द्र तफ़सीर सूरः नून, मुसनद अहमद भाग ५/३१७)

وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا وَّمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهٖ عِلْمٌ ؕ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ نَّصِيْرٍ ﴿٧١﴾

(७१) तथा यिनीहरू अल्लाह (तआला) बाहेक तिनीहरूलाई पूजिराखेका छन् जसका कुनै ईश्वरीय प्रमाण छैन तथा न उनीहरू स्वयं नै यसको कुनै स्थान राख्दछन्, अत्याचारीहरूको कोही सहायक छैन ।

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا بَيِّنٰتٍ تَعْرِفُ فِيْ وُجُوْهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ ؕ يَكَادُوْنَ يَسْطُوْنَ بِالَّذِيْنَ يَتْلُوْنَ عَلَيْهِمْ اٰيٰتِنَا ؕ قُلْ اَفَاُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذٰلِكُمْ ؕ اَلنَّارُ ؕ وَعَدَهَا اللّٰهُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ؕ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा कथनका स्पष्ट आयतहरूको पाठ गरिन्छ, त्यतिखेर तपाईं काफ़िरहरूका मुखमा अप्रसन्नताका भाव स्पष्ट थाहा पाउनुहुन्छ । उनीहरू निकट आउँछ ताकि हाम्रा आयतहरूलाई सुनाउनेमाथि आक्रमण गर्न सकून् ।[1] भन्नुस् कि म तिमीलाई यसभन्दा पनि अधिक म तिमीलाई अशुभ सूचना दिउँ । त्यो अग्नि हो, जसको वाचा अल्लाहले काफ़िरहरूसित गरिसकेको छ,[2] तथा त्यो अत्यन्त नराम्रो ठाउँ हो ।

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوْا لَهٗ ؕ اِنَّ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَنْ يَّخْلُقُوْا ذُبَابًا وَّلَوِ اجْتَمَعُوْا لَهٗ ؕ

(७३) हे मानिसहरू ! एउटा उदाहरण दिइँदैछ, अलि ध्यानपूर्वक सुन । अल्लाहका अतिरिक्त तिमी जसजसलाई पुकारदै आइराखेका छौ, उनीहरू एउटा झिंगा पनि पैदा गर्न सक्दैनन् यदि सबै

[1] आफ्नै हातले हस्तक्षेप गरेर अथवा अपशब्दले । अर्थात् मूर्तिपूजक अथवा विपथ मानिसहरूका लागि अल्लाहको एकता तथा रिसालत एवं क़ेयामतको वर्णन असहनीय हुन्छ, जसको प्रदर्शन उनका अनुहारबाट तथा कैयन् पटक हात तथा मुखले पनि हुन्छ । यही अवस्था आजकलका धर्ममा नयाँ कुरा सुनाउनेवाला तथा विचलित भएका गुटहरूको छ, जब उनको मार्ग-विचलन क़ुर्आन तथा हदीसका तर्कद्वारा प्रकट गरिन्छ, त उनीहरूको पनि व्यवहार क़ुर्आनका आयत तथा हदीसका तर्कहरूका समक्ष यस्तै हुन्छ जसको स्पष्टीकरण यस आयतमा गरिएको छ । (फ़तुहल क़दीर)

[2] अर्थात् अहिले त अल्लाहका आयतहरू सुनेर तिम्रा मुखका रङ्ग बदलिन्छन् । तर एउटा आउनेछ कि यदि तिमीले आफ्नो यस व्यवहारबाट क्षमा माँगेनौ भने यसभन्दा कैयन् अधिक नराम्रो अवस्थामा तिमीलाई जानुपर्नेछ, तथा त्यो हो नरकको आगोमा पोलिनु जसको वाचा अल्लाहले काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरूसित गरेको छ ।

وَإِن يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ﴿٧٣﴾

एकत्रित भएपनि[1] बरु यदि झिंगा उनीहरुबाट कुनै कुरो लिएर भाग्छ भने, यिनीहरु त त्यसलाई पनि त्यसबाट खोस्न सक्दैनन्,[2] अत्यन्त निर्बल छ माँग्नेवाला तथा अत्यन्त क्षीण छ जससित माँगिदैछ ।[3]

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۗ

(७४) उनीहरुले अल्लाहका महिमा अनुसार त्यसको महत्व बुझ्दै-बुझ्दैनन्,[4] निःसन्देह

[1]अर्थात् यी असत्य देवता जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त सहायताका लागि पुकार्दछौ, ती सबै एकत्रित भएर एउटा तुच्छ जीव झींगा बनाउन चाहन्छन् भने बनाउन सक्दैनन् । त यसका उपरान्त पनि तिमी उनलाई आफ्ना कष्टनिवारक ठान्दछौ भने, तिम्रो बुद्धिमाथि शोक छ । यसबाट यो ज्ञात भयो कि अल्लाहका अतिरिक्त जसको इबादत उपासना गरिँदै आइरहेको छ, ती पत्थरका निर्जीव मूर्तिहरु मात्रै हुँदैनथे (जस्तो कि आजकल कब्र पूजाको औचित्य भन्ने मानिसहरु सिद्ध गर्न प्रयत्न गर्दछन्) बरु यी बुद्धि एवं समझ राख्ने कुरा पनि थिए । अर्थात अल्लाहका पुण्य कार्य गर्नेवाला भक्त पनि थिए, जसका मृत्पश्चात मानिसहरुले उनीहरुलाई अल्लाहका अंशियार बनाए, यसैकारण अल्लाह तआला भन्दै हुनुहुन्छ कि यी सबै सम्मिलित भएपनि, एउटा तुच्छ वस्तु झिंगा पनि पैदा गर्न सक्दैनन् । मात्र ढुङ्गाका मूर्तिहरुलाई यो चुनौती दिन सकिन्न ।

[2]यो उनको विवशता तथा असमर्थताको अधिक प्रदर्शन हो कि सृष्टि गर्ने कुरा त टाढै छ, यिनीहरु त झिंगालाई समातेर त्यसको मुखबाट त्यो वस्तुपनि लिन सक्दैन जुन त्यो उनीसित खोसेर लग्दछ ।

[3]प्रार्थी (इच्छुक) सित तात्पर्य स्वकृत देवता तथा वान्छितसित तात्पर्य झिंगा अथवा केही विद्वानहरुका निकट प्रार्थीबाट पूजारी तथा वान्छितबाट त्यसको देवता तात्पर्य छ । हदीस कुदसीमा असत्य देवताहरुको शक्तिहीनताको वर्णन यी शब्दहरुमा छ । अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ : "त्यसभन्दा अधिक अत्याचारी को होला जो म जस्तै सृष्टि गर्न चाहन्छ ? यदि कसैमा वास्तवमा सामर्थ्य छ भने त्यो होला जो म जस्तै सृष्टि गर्न चाहन्छ ? यदि कसैमा वास्तवमा सामर्थ्य छ भने त्यो एउटा कण अथवा एउटा जुम्रा नै सृष्टि गरेर देखाओस् ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल लिबास बाब ला तद्ख़ोलुल मलायेका बैतन फ़ीहे कलबुन वला सूरतुन)

[4]यही कारण छ कि मानिसहरु त्यसका निसहाय सृष्टिलाई त्यसको समतुल्य एवं साझीदार बनाउँछन् । यदि उनीलाई अल्लाह तआलाको महिमा, उच्चता, सामर्थ्य तथा शक्ति एवं उसको असीमताको ठीक-ठीक अनुमान तथा ज्ञान छ भने उनीहरु कहिल्यै त्यसको प्रभुत्वमा कसैलाई सम्मिलित गर्दैनन् ।

إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

अल्लाह (तआला) अत्यन्त शक्तिशाली तथा प्रभावशाली छ ।

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾

(७५) फरिश्ताहरुमध्ये तथा मनुष्यहरुमध्ये रसूललाई अल्लाह नै चयन गर्दछ ।[1] निःसन्देह अल्लाह (तआला) सुन्नेवाला, देख्नेवाला छ ।[2]

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٦﴾

(७६) त्यो राम्ररी जान्दछ, त्यसलाई जे-जति अगाडी तथा जे-जति उनको पछाडी छ, तथा अल्लाहतिर नै सबै काम फर्काइन्छन् ।[3]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا

(७७) हे ईमानवालाहरु ! रुकूअ, सजदा (ढोग)

---

[1] رُسُلٌ रसूल (अवतरित, पठाइएको सन्देशवाहक) को बहुवचन हो । अल्लाह तआलाले फरिश्ताहरुसित पनि बाहनको अर्थात सन्देशवाहनको काम लिएको छ जस्तै आदरणीय जिब्रीललाई आफ्नो प्रकाशनाका लागि रोज्यो ताकि उनीहरु रसूलका पासमा प्रकाशना पुऱ्याउन अथवा प्रकोप लिएर समुदायहरुको पासमा जाऊन् तथा मनुष्यहरुमध्ये जसलाई चाहयो रिसालतका लागि रोजिहाल्यो तथा उनीहरुलाई मानिसका मार्गदर्शन तथा शिक्षा दिनुका निम्ति नियुक्त गऱ्यो । सबै अल्लाहका भक्त थिए यद्यपि रोजिएका थिए, तर केको लागि ? प्रभुत्वको अधिकारमा साझीदार बनाउनको निम्ति ? जस्तै केही मानिसहरुले उनलाई अल्लाहका अंशियार वनाइहालेका छन् । होइन बरु मात्र अल्लाहका सन्देश पुऱ्याउनका निम्ति ।

[2] त्यो भक्तहरुको कथन सुन्नेवाला हो तथा देख्नेवाला हो अर्थात् त्यो जान्दछ कि रिसालतका योग्य को छ ? जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾

"त्यस स्थानलाई त अल्लाह नै अधिक जान्दछ कि कहाँ त्यो आफ्नो दूतत्व राखोस् ।" (सूरः अल-अनआम-२४)

[3] जब सबै कुराको केन्द्रविन्दु अल्लाह नै छ, त मनुष्य त्यसको अवहेलना गरेर कहाँ जान सक्दछ तथा त्यसको यातनाबाट कुन प्रकार बच्न सक्दछ । के त्यसको लागि यो लाभकारी छैन कि त्यो त्यसको अधीनता तथा आज्ञा पालनको मार्ग अपनाएर त्यसको प्रसन्नता प्राप्त गरोस् ? अत: आउने आयतमा त्यसको स्पष्टीकरण भइराखेको छ ।

وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

गर्दैरह,[1] तथा आफ्नो प्रभुको इबादत (उपासना) मा लागिराख तथा पुण्यका कार्य गर्दैरह ताकि तिमी सफल होउ ।[2]

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ

(७८) तथा अल्लाहका मार्गमा त्यसतै धर्मयुद्ध गर जस्तो धर्मयुद्धको औचित्य छ,[3] उसैले तिमीलाई निर्वाचित गरेको छ तथा तिमीमाथि तिम्रै लागि धर्मका विषयमा कुनै कमी गरेन,[4] धर्म आफ्ना पिता[5] इब्राहीमको (स्थापित राख) ।

[1]अर्थात् त्यस नमाज़सित प्रतिबद्ध रह जुन धार्मिक नियममा निर्धारित गरिएको छ । अगाडी इबादतको आदेश आइराखेको छ जसमा नमाज़ सम्मिलित थियो, परन्तु यसको विशेषता तथा महत्वका कारण यसको विशेषरुपले आदेश दियो ।

[2]अर्थात् सफलता अल्लाहको इबादत तथा आज्ञा पालनमा अर्थात् सत्कर्ममा नै छ, न कि अल्लाहको इबादत तथा आज्ञा पालन छोडेर मात्र भौतिक साधन एवं वस्तुहरुको प्राप्ति तथा बाहुल्यमा, जस्तो कि अधिकतर मानिसहरु बुझ्ने गर्दछन् ।

[3]यस धर्मयुद्धबाट तात्पर्य केही विद्वानले त्यो महायुद्ध लिएका छन्, जुन अल्लाहको नामको प्रसारको निम्ति काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरुसित गरिन्छ तथा केहीले अल्लाहका आदेश पालनालाई भनेका छन् । यसमा इन्द्रियहरु तथा शैतानको सामना गर्नुपर्ने हुन्छ तथा केहीले प्रत्येक त्यो प्रयत्न लिएका छन् जुन सत्य एवं सत्यतालाई प्रभावशाली बनाउन र असत्यलाई दमन गर्नको निम्ति गर्नुपर्दछ ।

[4]अर्थात् यस्तो आदेश दिएन जसलाई मानवप्राण सहन गर्न नसकोस् (बरु सानोतिनो कठिनाई प्रत्येक कार्यमा सहनुपर्ने हुन्छ) बरु पूर्वका धार्मिक नियमहरुका केही कठोर आदेश निरस्त गरिदियो । यसका अतिरिक्त मुसलामानहरुका लागि धेरै छुट प्रदान गऱ्यो, जुन पूर्वका धार्मिक नियमहरुमा थिएन ।

[5]अरब इस्माईलका सन्तानहरुमध्येका थिए, यस आधारमा आदरणीय इब्राहीम अरबहरुका पिता थिए तथा अरब बाहेकले पनि आदरणीय इब्राहीमलाई एउटा महान व्यक्तिका रुपमा आदर गर्दथे, जुनप्रकार पुत्र, पिताको आदर गर्दछन्, यसकारण उनी सबैका पिता थिए, यसका अतिरिक्त मुसलमानहरुका पैग़म्बरको (अरब हुनुका नाताले) आदरणीय इब्राहीम पिता थिए, यसकारण मुसलमानहरुका पनि पिता भए । यसकारण भनियो कि यो धर्म इस्लाम जसलाई अल्लाहले तिम्रा निम्ति निर्वाचित गरेको छ, तिम्रा पिता इब्राहीमको धर्म हो, उसैको अनुशरण गर ।

ٱلْمُسْلِمِينَ ۙ مِن قَبْلُ وَفِى هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا۟ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعْتَصِمُوا۟ بِٱللَّهِ هُوَ مَوْلَىٰكُمْ ۖ فَنِعْمَ ٱلْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

त्यसै (अल्लाह)[१] ले तिम्रो नाम मुसलमान राखेको छ । यस कुरआनभन्दा पूर्व तथा यसमा पनि ताकि पैग़म्बर तिम्रो लागि साक्षी होस् तथा तिमी सबै मानिसहरुका साक्षी बन,[२] तसर्थ तिमीलाई आवश्यक छ कि नमाज़हरु स्थापित गर तथा ज़कात (धर्मदान) तिर्दैगर तथा अल्लाहलाई दृढताले समात, त्यही तिम्रो संरक्षक तथा स्वामी हो तथा कति श्रेष्ठ तथा स्वामी छ तथा कति उत्तम सहायता गर्नेवाला छ ।

[१] هو सर्वनामलाई केही विद्वानले इब्राहीमतिर फर्काएका छन् अर्थात् कुरआनको अवतरण हुनु पूर्व तिम्रो नाम मुस्लिम पनि आदरणीय इब्राहीमले नै राखेका थिए तथा केहीले अल्लाहतिरै फर्काएका छन् अर्थात तिम्रो नाम मुस्लिम राखेको छ ।

[२] यो गवाही (साक्ष्य) केयामतका दिन हुनेछ जस्तो कि हदीसमा छ । (हेर्नुस् सूरः बकरः आयत १४३ को व्याख्या)

सूरतुल मोमिनून-२३

سُورَةُ المُؤْمِنُونَ

सूरः मोमिनून मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा ११८ आयतहरू तथा ६ रूकूअ छन्।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ।

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ①

(१) निःसन्देह ईमानवालाहरूले सफलता प्राप्त गरे।[1]

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ②

(२) जो आफ्ना नमाज़मा विनम्रता गर्दछन्।[2]

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ③

(३) जो व्यर्थका कुराहरूबाट मुख फर्काउँछन्।[3]

[1] فلاح को शाब्दिक अर्थ हो चिर्नु, काट्नु, कृषकलाई पनि فلاح भनिन्छ किनभने त्यो धर्तीलाई चिरफार गरी त्यसमा विउ छर्छ। مُفْلِحٌ (सफल) पनि त्यो हुन्छ जो दुखहरूलाई काट्दै (सहँदै) लक्ष्यसम्म पुग्दछ, अथवा सफलताको मार्ग त्यसको लागि खुल्दछ, त्यसको लागि बन्द हुँदैन। धर्मको दृष्टिले सफल त्यो छ, जो दुनियाँमा छँदा आफ्नो प्रभुलाई प्रसन्न गर्दछ तथा त्यसको प्रतिफल स्वरूप आखिरतमा अल्लाहको दया तथा कृपाको अधिकारी बन्दछ। त्यसका साथ-साथै सांसारिक सुख-सुविधा पनि उपलब्ध हुन्छ त त्यो अल्लाहको महिमा हो अन्यथा मूल सफलता त आख़िरतकै सफलता हो चाहे दुनियावाला यसका विपरीत सांसारिक सुख-सुविधाहरूबाट सम्पन्नलालाई नै सफलता ठान्दछन्। आयतमा ती ईमानवालाहरूलाई सफलताको शुभ-सूचना दिइएको छ जसमा लिखित गुण हुनेछन्। जस्तै अगाडीको आयत हेर्नुस्।

[2] خشوع बाट तात्पर्य हृदय तथा अंगहरूको एकाग्रता तथा लीनता हो। हार्दिक एकाग्रता यो हो कि नमाज़को स्थितिमा जानी-जानी विचार तथा शंकाहरूबाट हृदयलाई सुरक्षित राखोस् तथा अल्लाहको महिमा तथा महानताको चित्र आफ्नो हृदयमा बसाल्ने प्रयत्न गरोस्। अङ्ग तथा तनमनको एकाग्रता यो हो कि यताउता नहेरुन्, खेलकूद नगरून्, कपाल तथा वस्त्रलाई सिंगार्नमा नलागिरहून्। बरु भय, विनम्रता, तथा चिन्तनको यस्तो अवस्था हो, जस्तो साधारणतया राजा अथवा कुनै ठूलो मान्छेको समक्ष हुन्छ।

[3] لغـو प्रत्येक त्यो कार्य तथा प्रत्येक त्यो कुरो हो जसको कुनै लाभ नहोस् अथवा त्यसमा सांसारिक अथवा धार्मिक हानिहरू हुन्। यिनीबाट बच्नुको अर्थ हो कि यिनीहरूतिर ध्यान पनि नदिइयोस् न कि तिनलाई अपनाइयोस् अथवा नगरियोस्।

(४) जो ज़कात (धर्मदान) तिर्नेवाला हुन्।[1]

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِلزَّكٰوةِ فٰعِلُوْنَ ﴿٤﴾

(५) जो आफ्ना गुप्ताङ्गहरूको रक्षा गर्नेवाला हुन्।

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِفُرُوْجِهِمْ حٰفِظُوْنَ ﴿٥﴾

(६) आफ्ना पत्नी तथा स्वामित्वमा रहेका दासीहरूबाहेक, निःसन्देह यिनी निन्दीत गरिने मध्येका होइनन्।

اِلَّا عَلٰٓى اَزْوَاجِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُوْمِيْنَ ﴿٦﴾

(७) यसका अतिरिक्त जो अन्य खोज्दछन् न सीमा उल्लंघन गर्नेवाला हुन्।[2]

فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَآءَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْعٰدُوْنَ ﴿٧﴾

(८) जो आफ्ना धरोहर तथा वचनको रक्षा गर्नेवाला हुन्।[3]

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِاَمٰنٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رٰعُوْنَ ﴿٨﴾

(९) जो आफ्ना नमाज़हरूको सुरक्षा गर्दछन्।[4]

وَالَّذِيْنَ هُمْ عَلٰى صَلَوٰتِهِمْ يُحَافِظُوْنَ ﴿٩﴾

(१०) यी नै उत्तराधिकारी हुन्।

اُولٰٓئِكَ هُمُ الْوٰرِثُوْنَ ﴿١٠﴾

[1]यसबाट तात्पर्य केही विद्वानको निकट अनिवार्य ज़कात हो (जसको विवरण अर्थात् त्यसको मात्रा तथा ज़कातको दर यद्यपि मदीनामा भनियो तैपनि) यसको आदेश मक्कामा नै दिइएको थियो तथा केही धर्मविदका निकट यस्ता कर्महरूलाई अपनाउनु हो जसबाट मनको शुद्धि तथा व्यवहार एवं चरित्रको स्वच्छता हो।

[2]यसबाट ज्ञात भयो कि متعه (मुतआ) को इस्लाममा कदापि आज्ञा छैन। तथा कामवासनाको तृप्तिको लागि केवल दुईटै उचित विधि छन्। पत्नीसित सहवास गरेर अथवा दासीहरूसित कामवासनाको तृप्ति गरेर, बरु अब केवल पत्नी यस कार्यको लागि रहेको छ किनभने परिभाषित दासीको अस्तित्व अहिले समाप्त छ, यद्यपि जतिखेर पनि परिस्थिति उत्पन्न हुन्छन् त पत्नी सरह त्यससित सहवास मान्य हुनेछ।

[3]أمانات बाट तात्पर्य निर्धारित ड्यूटी (कार्य-कर्तव्य) लाई पूरा गर्नु, गुप्त कुरा तथा मालको सुरक्षा हो तथा वचनहरूको पालनामा अल्लाहसित गरिएका वचन तथा मनुष्यहरूसित गरिएका वचन एवं सन्धि दुबै सम्मिलित छन्।

[4]अन्तमा पुन: नमाज़हरूको सुरक्षाको सफलताका लागि आवश्यक भनिएको छ, जसबाट नमाज़को महत्व स्पष्ट हुन्छ। परन्तु आज मुसलमानको निकट अन्य पुण्य कर्महरू जस्तै यसको कुनै महत्व विशेष रहेको छैन।

الَّذِيْنَ يَرِثُوْنَ الْفِرْدَوْسَ ؕ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ⑪

(११) जो फ़िरदौस (स्वर्गको उच्च श्रेणी) का उत्तराधिकारी हुनेछन्, जहाँ उनीहरू सधैं वास गर्नेछन् ।[1]

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ⑫

(१२) तथा निःसन्देह हामीले मनुष्यलाई सुकेको साह्रो माटोको सारबाट उत्पन्न गऱ्यौं ।[2]

ثُمَّ جَعَلْنٰهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ مَّكِيْنٍ ⑬

(१३) त्यसपछि हामीले त्यसलाई वीर्य बनाएर सुरक्षित स्थानमा राखिदियौं ।[3]

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظٰمًا فَكَسَوْنَا الْعِظٰمَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنٰهُ خَلْقًا اٰخَرَ ؕ فَتَبٰرَكَ اللّٰهُ

(१४) त्यस पश्चात वीर्यलाई हामीले जमेको रगत बनायौं, अनि त्यस रगतको डल्लोलाई मासुको टुक्रा बनायौं । त्यसपछि मासुको टुक्रामा अस्थिहरू (हड्डीहरू) बनायौं, अनि अस्थिहरूमाथि मासु चढाइदियौं ।[4] त्यसपश्चात एउटा अन्य रूपमा त्यसलाई

---

[1]यस वर्णित गुणहरूले युक्त ईमानवाला नै सफल हुनेछन् जो स्वर्गका उत्तराधिकारी अर्थात अधिकारी हुनेछन् । स्वर्ग पनि, "जन्नतुल फ़िरदौस", जुन स्वर्गको सर्वोच्च स्थान हो जहाँबाट स्वर्गका नदीहरू निस्कन्छन् (सहीह बुख़ारी किताबुल जिहाद बाबु दर्जातिल मुज़ाहिदीन फी सबीलिल्लाहे व किताबुत् तौहीद बाब वकान्त अर्शुहू अलल माओ ।

[2]माटोले पैदा गर्नुको अर्थ आदि पुरुष आदमको माटोबाट उत्पत्ति हो अथवा मनुष्य जो भोजन पनि खान्छ त्यो सबै माटोमा नै पैदा हुन्छ, यस आधारमा त्यस वीर्यको मूलतत्व जुन मनुष्यको उत्पत्तिको कारण बन्दछ, माटो नै हो ।

[3]सुरक्षित स्थानबाट तात्पर्य माताको गर्भाशय हो, जहाँ नौं महिनासम्म बच्चा बडो सुरक्षित रूपले पालन हुन्छ ।

[4]यसको केही विवरण सूरः हजमा गुज्रिसकेको छ । यहाँ त्यसलाई पुनः वर्णन गरिएको छ । तैपनि त्यहाँ مُخَلَّقَة को जुन वर्णन थियो, यहाँ त्यसको व्याख्या مُضْغَة लाई अस्थिहरूमा परिवर्तित गर्नु तथा अस्थिहरूलाई मांस पहिराउनु (चढाउनु) बाट गरिएको छ مُضْغَة मासुलाई अस्थिहरूमा परिवर्तित गर्नुबाट उद्देश्य मानवको ढाँचालाई सुदृढ आधारमा खडा गर्नु हो । किनभने मात्र मासुमा कुनै दृढता तथा कठोरता हुँदैन । परन्तु यदि त्यसलाई मात्र हड्डीहरूको ढाँचा नै बनाएको भए मनुष्यमा त्यो सुन्दरता एवं आकर्षण हुँदैनथ्यो जुन प्रत्येक मानवमा विद्यमान छ । यसकारण ती अस्थिहरूमा एउटा विशेष अनुपात तथा मात्रामा मासु चढाइएको छ कहीं अधिक तथा कहीं कम, ताकि त्यसका आकार-प्रकारमा असन्तुलन एवं भद्दापन उत्पन्न नहोस् । बरु त्यो सुन्दरता एवं आकर्षणको नमूना तथा

أَحْسَنُ الْخَٰلِقِينَ ﴿١٤﴾

उत्पन्न गरिदियौं ।[1] मंगलमय छ त्यो अल्लाह जो सबभन्दा राम्रो उत्पत्ति गर्नेवाला छ ।[2]

ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾

(१५) यसका पश्चात फेरि तिमी सबै अवश्य मर्नेछौ ।

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

(१६) अनि क्रेयामतका दिन नि:सन्देह तिमी सबै उठाइनेछौ ।

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَآئِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَٰفِلِينَ ﴿١٧﴾

(१७) तथा हामीले तिमीमाथि सात आकाश बनाएका छौं,[3] तथा हामी सृष्टिबाट अचेत छैनौं ।[4]

सृष्टिको उत्कृष्ट नमूना हो । यसै कुरालाई कुरआनमा अन्य स्थानमा यसप्रकारले वर्णन गरिएको छ ।

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَٰنَ فِيٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾

"हामीले मनुष्यलाई सुन्दर रूप अर्थात अत्याधिक राम्रो योग अथवा धेरै राम्रो ढाँचामा बनायौं ।" (सुर: अत्तीन-४)

[1]यसबाट तात्पर्य त्यो शिशु हो जो नौं महिना पश्चात एउटा विशेष रूप लिएर माताको गर्भबाट जन्म लिन्छ तथा हिड्ने-डुल्ने शक्तिका साथ सुन्ने तथा देख्ने एवं बोधका शक्तिहरू पनि त्यसका साथ हुन्छन् ।

[2]خالقين यहाँ ती صانعين का अर्थहरूमा छन्, जुन विशेष मात्रामा द्रव्यहरूलाई जोडेर कुनै एउटा वस्तु तयार गर्दछ । अर्थात् ती सबै शिल्पकारहरूमा अल्लाहजस्तो पनि कोही शिल्पी छ, जो यसप्रकार शिल्पकारीको नमूना प्रस्तुत गर्न सकोस् जुन अल्लाह तआलाले मानवको रूपमा प्रस्तुत गरेको छ ? परन्तु सबभन्दा अधिक शुभ तथा मङ्गलमय त्यो अल्लाह नै छ जुन सबै शिल्पकारहरूभन्दा ठूलो तथा सबैभन्दा राम्रो शिल्पकारी छ ।

[3]طرائق बहुवचन हो طريقة को, तात्पर्य आकाश हो । अरबहरू तल-माथि भएको कुरोलाई पनि طريقة भन्दछन् । आकाश पनि तल-माथि छ यसकारण तिनलाई طرائق भन्यो । अथवा طريقة को अर्थ मार्ग हो, आकाश फरिश्ताहरूको आउने-जाने अथवा ताराहरूको घुम्ने मार्ग हो, यसकारण उनीहरूलाई طرائق भनियो ।

[4]خلق बाट तात्पर्य مخلوق हो । अर्थात् आकाशहरूलाई पैदा गरी हामी आफ्नो धर्तीको सृष्टिबाट अचेत भएनौं बरु हामीले आकाशहरूलाई धर्तीमाथि खस्नबाट सुरक्षित राखेका छौं ताकि सृष्टिको नाश नहोस् । अथवा अर्थ यो हो कि हामी सृष्टिका समस्याहरू तथा उनका जीवन उपयोगी आवश्यकताहरूबाट अचेत भएका छैनौं, बरु हामी तिनका प्रबन्ध गर्दछौं । (फ़तहुल क़दीर)

(१८) तथा हामी एउटा उचित मात्रामा आकाशबाट पानी वर्षाउँछौं,[1] अनि त्यसलाई धर्तीमाथि रोकिदिन्छौं,[2] तथा हामी त्यसलाई लग्नमा निश्चय सामर्थ्यवान छौं ।[3]

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ ۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾

(१९) यसै पानीद्वारा हामी तिम्रा निम्ति खजूर तथा अंगूरहरूका बगैंचा पैदा गर्दछौं ताकि तिम्रा निम्ति तिनीहरूमा धेरै फल हुन्छन्, तिनै मध्येबाट तिमी खान्छौ पनि ।[4]

فَأَنشَأْنَا لَكُم بِهِ جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾

तथा केही विद्वानहरूले यो भावार्थ वर्णन गरेका छन् कि धर्तीबाट जे-जति उम्रन्छ अथवा प्रवेश गर्दछ, त्यसैप्रकारले जो ओर्लन्छ तथा माथि उक्लिन्छ, सबै त्यसको ज्ञानमा छ तथा प्रत्येक वस्तुमाथि त्यो दृष्टि राख्दछ तथा प्रत्येक स्थानमा त्यो आफ्नो ज्ञानको आधारमा तिमीसँग हुन्छ । (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् न यति अधिक कि विनाश फैलियोस् तथा न यति कम कि पैदावार तथा अन्य आवश्यकताहरूको लागि पर्याप्त नहोस् ।

[2]अर्थात् यो प्रबन्ध पनि गर्‍यो कि सारा पानी परी बगेर नजाओस् बरु हामीले स्रोत, नहर, नदी तथा ताल एवं इनारहरूको रूपमा त्यसलाई सुरक्षित पनि गरेका छौं, (किनकि ती सबैका उद्गम पनि आकाशीय वर्षा नै हो) ताकि ती नदीहरूमा जब वर्षा हुँदैन अथवा यस्ता क्षेत्रहरूमा जहाँ वर्षा कम हुन्छ तथा पानीको आवश्यकता अधिक हुन्छ, तिनीहरूबाट पानी प्राप्त गरियोस् ।

[3]अर्थात् जसरी हामीले आफ्नो दया तथा कृपाले पानीको यस्तो विस्तृत प्रबन्ध गरेका छौं, त्यहीं हामीलाई यो पनि सामर्थ्य छ कि पानीको सतहलाई यति तल गरिदियौं कि तिम्रो लागि त्यसलाई प्राप्त गर्न असम्भव भइहालोस् ।

[4]अर्थात् ती बगैंचाहरूमा अंगूर तथा खजूरका अतिरिक्त अन्य धेरै फल हुन्छन् जसको स्वादले तिमी आनन्द प्राप्त गर्दछौ अथवा केही खान्छौ ।

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِن طُورِ سَيْنَآءَ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِّلْـَٔاكِلِينَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा त्यो वृक्ष जुन सैना नामक पर्वतमा उम्रन्छ जुन तेल निकाल्छ तथा खानेहरूका लागि सालन (तिउन्) हो ।[1]

وَإِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِى بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾

(२१) तिम्रो निम्ति चौपाया पशुहरूमा पनि निकै ठूलो शिक्षा छ । तिनका पेटहरूबाट हामी तिमीलाई (दूध) खुवाउँछौं तथा अन्य पनि धेरै लाभ तिम्रा निम्ति उनीहरूका छन्, उनीहरूमध्ये केहीलाई तिमी खान्छौ पनि ।

وَعَلَيْهَا وَعَلَى ٱلْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा उनीमाथि एवं डुङ्गाहरूमा तिमी सवार गराइन्छौ ।[2]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) निःसन्देह हामीले नूहलाई त्यसका समुदायतिर (रसूल बनाएर) पठायौं । उसले भन्यो हे मेरा जातिका मानिसहरू ! अल्लाहको इबादत (उपासना) गर तथा उसबाहेक तिम्रो कोही पूज्य छैन, के तिमी अल्लाहसित तर्सन्नौं ?

فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ

(२४) त्यसका समाजका काफिर प्रमुखहरूले स्पष्ट भनिदिए कि यो त तिमी जस्तै मनुष्य हो, यो तिमीमाथि श्रेष्ठता (तथा सम्मान) प्राप्त

---

[1]यसबाट जैतूनको वृक्ष तात्पर्य छ, जसको रस तेलको रूपमा, फल ब्यंजन (सालन) का रूपमा प्रयोग हुन्छ । (सालन) लाई صِبۡغٌ (रङ्ग) भनेको छ किनभने रोटी रसमा चोपेर रङ्गाइन्छ । तूर सीना (पर्वत) तथा त्यसका निकटवर्ती क्षेत्र विशेषरूपले यसको उत्तम पैदावारको क्षेत्र हो ।

[2]अर्थात् प्रभुका यी उपहारहरूबाट तिमी लाभान्वित हुन्छौ, के त्यो यस योग्य छैन कि त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर तथा केवल त्यसै एउटाको इबादत (आराधना) तथा आज्ञा पालन गर ?

أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

गर्न चाहन्छ ।[1] यदि अल्लाहलाई नै स्वीकार भएको भए त कुनै फरिश्तालाई अवतरित गर्थ्यो,[2] हामीले त यसलाई आफ्ना पूर्वजहरूको समयमा सुन्दै सुनेनौं ।[3]

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾

(२५) निःसन्देह यस व्यक्तिलाई उन्माद छ, त तिमी त्यसलाई एउटा निर्धारित समयसम्म ढिल (छुट) देउ ।[4]

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾

(२६) नूहले प्रार्थना गरे कि हे मेरा पालनकर्ता ! यिनीहरूले मलाई झुठ्लाएका छन् । तिमी मेरो सहायता गर ।[5]

---

[1]अर्थात् यो त तिमी जस्तै मनुष्य हो, यो कसरी नबी तथा रसूल हुनसक्दछ ? तथा यदि यो नबूअत तथा रिसालतको दावी गरिराखेको छ, त यसको मूल उद्देश्य यसबाट तिमीमाथि श्रेष्ठता तथा उच्चता प्राप्त गर्नुछ ।

[2]तथा यदि वास्तवमा अल्लाह आफ्ना रसूलद्वारा हामीलाई यो बुझाउन चाहन्छ कि इबादतका योग्य केवल त्यही छ त त्यसले कुनै फरिश्तालाई रसूल (सन्देशवाहक) बनाएर पठाउँथ्यो न कि कुनै मनुष्यलाई, त्यो आएर हामीलाई एकेश्वरवादको परिभाषा बुझाउँथ्यो ।

[3]अर्थात् यसको एकेश्वरवादको आमन्त्रण एउटा अनौठो आमन्त्रण हो, यसभन्दा अघि हामीले आफ्ना पूर्वजहरूको समयमा त यो सुन्दै सुनेनौं ।

[4]यो हामीलाई तथा हाम्रा पूर्वजहरूका मूर्तिको पूजा गर्नुका कारण मूर्ख तथा निर्बोध ठानिराखेको छ तथा भन्दछ । लाग्छ कि यो स्वयं नै दिवाना (बउलाहा) हो, यसलाई एक समयसम्म छुट (मोहलत) देउ, मृत्युसँगै यसको आमन्त्रण पनि भइहाल्नेछ । अथवा सम्भव छ कि यसको बहुलठ्ठीपना समाप्त होस् तथा यस आमन्त्रणलाई छोडिदेओस् ।

[5]साढे नौ सय वर्षसम्म सतर्क गर्नु तथा आमन्त्रण दिनुका पश्चात अन्त्यमा प्रभुसित प्रार्थना गरे : ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ﴾

> "(नूहले प्रभुसित प्रार्थना गरे, म पराजित तथा कमजोर छु, मेरो सहायता गर ।"(सूरः अल-क़मर-१०)

अल्लाह तआ़लाले प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा आदेश दियो कि मेरो संरक्षता तथा निर्देश बमोजिम डुङ्गा बनाउ ।

فَأَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡهِ أَنِ ٱصۡنَعِ ٱلۡفُلۡكَ بِأَعۡيُنِنَا وَوَحۡيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمۡرُنَا وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ فَٱسۡلُكۡ فِيهَا مِن كُلّٖ زَوۡجَيۡنِ ٱثۡنَيۡنِ وَأَهۡلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيۡهِ ٱلۡقَوۡلُ مِنۡهُمۡۖ وَلَا تُخَٰطِبۡنِي فِي ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ إِنَّهُم مُّغۡرَقُونَ ٢٧

(२७) त हामीले उनीतिर प्रकाशना पठायौं कि तिमी हाम्रा आँखाका समक्ष हाम्रा प्रकाशना बमोजिम एउटा डुङ्गा बनाउ । जब हाम्रो आदेश आईपुग्छ[1] तथा तन्दूर (तूफान) आइपुग्छ[2] त तिमी हर प्रकारका एक-एक जोडी त्यसमा राख[3] तथा आफ्नो परिवारलाई पनि, तिनीहरूबाहेक जसका विषयमा हाम्रो कुरा अघि गुज्रिसकेको छ ।[4] सावधान ! जुन मानिसहरूले अत्याचार गरेका छन् तिनका विषयमा मसित कुनै कुरा नगर्नू, उनी त सबै डुबाइनेछन् ।[5]

فَإِذَا ٱسۡتَوَيۡتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى ٱلۡفُلۡكِ فَقُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي نَجَّىٰنَا مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ٢٨

(२८) जब तिमी तथा तिम्रा साथी डुङ्गामा राम्ररी बसिहाल्नू त भन्नु कि सबै प्रशंसाहरू अल्लाहकै लागि छन् जसले हामीलाई अत्याचारीहरूबाट छुटकारा दिलायो ।

[1]अर्थात् उनका विनाशको आदेश आइपुग्छ ।

[2]तन्दूरमाथि व्याख्या सूरः हूदमा गुज्रिसकेको छ कि उचित कुरो यो छ कि यसबाट तात्पर्य हाम्रो समाजको परिचित तन्दूर होइन जसमा रोटी पकाइन्छ, बरु धर्ती तात्पर्य छ कि सम्पूर्ण धर्ती नै स्रोतहरूमा परिवर्तित भइहाल्यो । धर्तीबाट पानीको मूलहरू समान फुटिहाल्यो । नूहलाई निर्देश दिईदैछ कि जब पानी धर्तीबाट मूलको रूपमा फुटिहालोस्–

[3]अर्थात् जीव, वनस्पति तथा फल प्रत्येकबाट एक-एक जोडी (भाले तथा पोथी) डुङ्गामा राखिहाल ताकि सबैको वंश शेष रहोस् ।

[4]अर्थात् जसको विनाशको निर्णय उनका कुफ्र तथा क्रूरताको कारण भइसकेको छ, जस्तो नूहकी पत्नी तथा उनका पुत्रको ।

[5]अर्थात् जब प्रकोप प्रारम्भ हुनेछ त यी अत्याचारीहरू मध्येबाट कसैमाथि दया गर्नुको आवश्यकता छैन कि तिमी कसैको सिफारिश गर्न प्रारम्भ गरिदेउ, किनभने उनलाई जलमग्न गर्नुको अन्तिम निर्णय भइसकेको छ ।

(२९) तथा भन्नु हे मेरा प्रभु ![1] मलाई सुरक्षित उतार्नु तथा तिमी नै उत्तमरूपले उतार्नेवाला हौ ।[2]

وَقُلْ رَّبِّ اَنْزِلْنِيْ مُنْزَلًا مُّبٰرَكًا وَّاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِيْنَ ﴿٢٩﴾

(३०) निःसन्देह यसमा ठूला-ठूला निशानीहरू छन्,[3] तथा हामी निःसन्देह परीक्षा लिनेवाला छौं ।[4]

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ وَّاِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِيْنَ ﴿٣٠﴾

(३१) अनि उनका पश्चात हामीले अन्य समुदाय पनि पैदा गऱ्यौं ।[5]

ثُمَّ اَنْشَاْنَا مِنْۢ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِيْنَ ﴿٣١﴾

[1]डुङ्गमा बसेर अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्नु कि त्यसले अत्याचारीहरूलाई अन्त्यमा जलमग्न गरी उनीहरूबाट छुटकारा प्रदान गऱ्यो तथा डुङ्गालाई सुरक्षित किनारामा लग्नुका निम्ति प्रार्थना गर्नु ।

[2]यसको साथ त्यो दुआ पनि पढियोस् जुन नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सवारीमा बस्दाखेरी पढ्नुहुन्थ्यो । (सूरः अल-ज़ुख़रूफ़-१३ तथा १४)

[3]अर्थात् नूहको यस बृत्तान्तमा कि ईमानवालाहरूलाई मोक्ष तथा काफ़िरहरूलाई नाश गरियो, निशानीहरू छन् यस कुराको कि नबी जे-जति अल्लाहतिरबाट लिएर आउँछन्, तिनमा उनी साँचो छन् । यसका अतिरिक्त यो कि अल्लाह तआलाको सामर्थ्य प्रत्येक वस्तुमाथि छ तथा सत्य तथा असत्यको संघर्षमा प्रत्येक कुरासित त्यो परिचित छ तथा समय आएपछि त्यसमाथि नोटिस (सूचना) लिन्छ तथा झूठा मानिसहरूको यसप्रकार पकड गर्दछ कि त्यसबाट कोही उम्कन पाउँदैन ।

[4]तथा हामी नबी तथा रसूलद्वारा यो परीक्षा लिंदै आइरहेका छौं ।

[5]अधिकतर व्याख्याकारहरूका निकट नूहका समुदायको पश्चात अल्लाह तआलाले जुन समुदायलाई पैदा गऱ्यो तथा तिनीहरूमाझ रसूल पठायो त्यो 'आद' को समुदाय हो किनकि अधिकतर स्थानमा नूहका समुदायका उत्तराधिकारीका रूपमा 'आद' को समुदाय हो किनकि अगाडी गएर उनको विनाशको विषयमा वर्णन गरिएको छ कि صيحة (जोडदार चिच्चाहट) ले उनलाई समातिहाल्यो तथा यो प्रकोप समूदको समुदायमाथि आएको थियो । केही विद्वानहरूको निकट यो आदरणीय शोएबको समुदाय 'मदयन' का निवासी हुन् कि उनको पनि विनाश ठूलो चित्कारको कारण भयो ।

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

(३२)अनि उनीहरूबीच स्वयं उनीहरू मध्येबाटै रसूल पनि पठायौं[1] ताकि तिमी सबै अल्लाहको इबादत (उपासना) गर, त्यसका अतिरिक्त तिम्रो कोही पूज्य छैन,[2] तिमी किन तर्सन्नौ ?

وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा उसका कौमका प्रमुखहरूले,[3] जसले इन्कार गरे र आख़िरतको साक्षात्कारलाई झुठ्लाए तथा जसलाई हामीले सांसारिक जीवनमा सुख प्रदान गरेका थियौं[4] भने कि यो त तिमीजस्तै एउटा मनुष्य हो, जे तिमी खान्छौ, त्यही त्यो पनि खान्छ र जे तिमी पिउँछौ, त्यही यो पनि पिउँछ ।[5]

[1]यो रसूल पनि हामीले उनीहरू मध्येबाट पठायौं जसको पालन-पोषण उनीहरू बीच भएको थियो, जसलाई उनीहरू राम्ररी चिन्दथे, त्यसका परिवार घर तथा जन्म प्रत्येक कुरोसित परिचित थिए ।

[2]उसले आएर सर्वप्रथम त्यही एकेश्वरवादको आमन्त्रण दियो जुन प्रत्येक नबीको आमन्त्रण तथा सतर्क गर्नुको मूल बिन्दु रहिआएको छ ।

[3]यी समाजका मुखिया नै प्रत्येक युगमा नबी तथा रसूल एवं सत्यवादीहरूलाई झुठ्लाउनमा धेरै भाग लिंदै आइरहेका छन्, जसका कारण समाजको बहुमत ईमान ल्याउनबाट बञ्चित रहन्थ्यो किनभने यिनीहरू अत्याधिक प्रभावशाली मानिसहरू हुने गर्दथे, समाज उनैको पछाडी हिंड्नेवाला हुन्थ्यो ।

[4]अर्थात् आख़िरतमा ईमान नहुनु तथा सांसारिक सुख-सुविधाको वैभव, आफ्ना रसूलमाथि ईमान नल्याउनुका यी दुईटा मूल कारण थिए । आज पनि झूठा मानिसहरू यिनै कारणहरूका आधारमा सत्यवादीहरूको विरोध गर्दछन् तथा सत्यको आमन्त्रणबाट मुख फर्काउन्छन् ।

[5]अत: उनीहरूले यो भनेर इन्कार गरिदिए कि यो त हामीजस्तै खाने-पिउने गर्दछन्, यो अल्लाहको रसूल कसरी हुनसक्छ ? जस्तो आज पनि इस्लामका धेरैजसो दावेदारहरूका लागि रसूलको मानवरूप स्वीकार गर्न अत्यन्त कठिन छ ।

(३४) तथा यदि तिमीले आफू जस्तै मनुष्यको अधीनता स्वीकार गऱ्यौ भने नि:सन्देह तिमी क्षतिग्रस्त हुन्छौ ।[१]

وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾

(३५) के यो तिमीलाई यस कुराको वचन दिन्छ कि जब तिमी मरेर मात्र माटोमा परिणत हुन्छौ तथा अस्थि (हाड) रहन्छौ, त तिमी पुन: जीवित गरिनेछौ ?

أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾

(३६) होइन, टाढा तथा धेरै टाढा छ त्यो जसको तिमीलाई वचन दिइन्छ ।[२]

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾

(३७) जीवन त मात्र सांसारिक जीवन हो जसमा हामी मर्छौं-बाँच्छौं, र हामी पुन: उठाइनेछैनौं ।

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾

(३८) यो त त्यो व्यक्ति हो जसले अल्लाहमाथि झूठो रचेको छ,[३] हामी त यसमाथि विश्वास गर्नेवाला होइनौं ।

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

(३९) नबीले प्रार्थना गरे कि प्रभु यिनले झुठ्लाउन

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾

[१] त्यो हानि नै हो कि आफूजस्तै मनुष्यलाई रसूल मानेर तिमी त्यसको महत्व एवं सर्वोच्चता स्वीकार गर्नेछौ, किनकि एउटा मनुष्य अर्को मनुष्यभन्दा श्रेष्ठ कसरी हुनसक्छ ? यही त्यो शंका हो जुन रसूललाई मनुष्य हुने कुरो अस्वीकार मस्तिष्कमा रहिआएको छ । यद्यपि अल्लाह तआला जुन मनुष्यलाई रिसालतको लागि रोज्दछ, त त्यो त्यस रिसालत तथा प्रकाशनाका कारण अन्य सबै नबीका अतिरिक्त मनुष्यहरूभन्दा महत्व तथा श्रेष्ठतामा अत्यन्त महत्वपूर्ण एवं सर्वोच्च हुन्छ ।

[२] هيهات जसको अर्थ 'टाढा' हो, दुईपटक जोड दिनको लागि छ ।

[३] अर्थात पुन: जीवित हुनुको वाचा, यो एउटा मनगढन्त झुठ हो जुन यो व्यक्ति अल्लाहसित जोडिराखेको छ ।

कुरामा तिमी मेरो सहायता गर ।[1]

(४०) उत्तर प्राप्त भयो कि यिनीहरू अत्यन्त शीघ्र नै आफूले गरिएका कुरामा पछुताउन थाल्नेछन् ।[2]

قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَٰدِمِينَ ﴿٤٠﴾

(४१) अन्तमा न्यायका नियम अनुसार चर्को स्वरले[3] उनीहरूलाई समातिहाल्यो तथा हामीले उनीहरूलाई कसिंगर बनाइदियौं,[4] तसर्थ अत्याचारीहरूका लागि टाढा होस् ।

فَأَخَذَتْهُمُ ٱلصَّيْحَةُ بِٱلْحَقِّ فَجَعَلْنَٰهُمْ غُثَآءً ۚ فَبُعْدًا لِّلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤١﴾

(४२) अनि उनका पश्चात हामीले अन्य सम्प्रदाय पनि पैदा गऱ्यौं ।[5]

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ قُرُونًا ءَاخَرِينَ ﴿٤٢﴾

(४३) न त कुनै समुदाय आफ्नो समयभन्दा

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا

---

[1]अन्त्यमा आदरणीय नूहको जस्तै यस ईशदूत (पैगम्बर) ले पनि अल्लाहको सदनमा सहायताको निम्ति हात फैलाए ।

[2] عَمَّا मा مَا अधिक छ जुन विभक्ति तथा संज्ञाको मध्यकालको कमीमाथि जोड दिनका लागि प्रयोग भएको छ । जस्तै ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ ٱللَّهِ﴾ (सूर: आले-इमरान-१५९ मा مَا अधिक छ अर्थात् अतिशीघ्र प्रकोप आउनेवाला छ जसमा यिनीहरू पछुताउने छन् । तर त्यतिखेर पश्चातापबाट कुनै लाभ हुने छैन ।

[3]यो 'चित्कार' भनिन्छ कि आदरणीय जिब्रीलको थियो, केही विद्वान भन्दछन् कि त्यसै ठूलो चर्को स्वर थियो जसका साथ प्रचण्ड आँधिहरू थिए । दुबैले मिलेर उनलाई एकैछिनमा विनष्ट गरिदिए ।

[4] غُثَاءً त्यस कसिंगरलाई भन्दछन् जुन बाढीको पानीसँग हुन्छ, जसमा वृक्षहरूका खोक्रा, सुख्खा हाँगा, साना-साना टुक्रा यसैप्रकार अन्य वस्तुहरू हुन्छन् । जब बाढीको जोड कम हुन्छ त यिनी पनि काम नलाग्ने रूपमा रहेका हुन्छन् । यही दशा ती झुठ्लाउने तथा घमण्डीहरूको थियो ।

[5]यसवाट तात्पर्य आदरणीय स्वालेह आदरणीय लूत तथा आदरणीय शोएबका समुदाय हुन् किनभने सूर: अल-आराफ तथा सूर: हूदमा यसै क्रममा यी घटनाहरूको वर्णन قرون छ । केही विद्वानहरूका निकट इस्राईलको सन्तान तात्पर्य छ । बहुवचन हो قرن तथा यो समुदायको अर्थमा प्रयोग भएको छ ।

न अगाडी बढ्यो तथा न पछाडी रहयो ।[1]

وَمَا يَسْتَـٔخِرُونَ ﴿٤٣﴾

(४४) त्यस पश्चात हामीले निरन्तर रसूल पठायौं,[2] जुन समुदायको पास जब-जब त्यसको रसूल आयो त्यसले झुठ्लायो, त हामीले एउटालाई अर्कोको पछाडी लगाइदियौं[3] तथा उनीहरूलाई कहानी बनाइदियौं,[4] तसर्थ उनीहरूका लागि दूरी होस् जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا ۖ كُلَّمَا جَآءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ ۚ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُم بَعْضًا وَجَعَلْنَـٰهُمْ أَحَادِيثَ ۚ فَبُعْدًا لِّقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾

(४५) अनि हामीले मूसा तथा उसको भाइ हारूनलाई आफ्ना निशानीहरू तथा स्पष्ट तर्क[5] का साथ पठायौं ।

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَـٰرُونَ بِـَٔايَـٰتِنَا وَسُلْطَـٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾

(४६) फ़िरऔन तथा त्यसका सेनातिर, तर उनीहरूले घमण्ड गरे तथा उनीहरू थिए नै अभिमानी मानिसहरू ।[6]

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾

[1]अर्थात् यी सबै समुदाय पनि नूहका समुदाय तथा 'आद' का जस्तै जब यिनका विनाशको निर्धारित समय आइपुग्यो त ध्वस्त भइहाल्यो । एक क्षण अगाडी-पछाडी भएन । जस्तो अल्लाहको आदेश छ :

﴿إِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَـْٔخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾

[2]تترا को अर्थ हो एउटा पश्चात अर्को, निरन्तर तथा क्रमबद्ध ।

[3]बर्बादी तथा विनाशमा । अर्थात् जसरी निरन्तर रसूल आए, त्यसरी रिसालतलाई झुठ्लाउनमा यी समुदाय एउटाको पश्चात अर्को प्रकोपबाट ग्रसित हुँदैरहे तथा विनष्ट हुँदैरहे ।

[4]जुनप्रकार أعاجيب बहुवचन हो أعجوبة को (विस्मयकारी वस्तु अथवा आश्चर्यजनक कुरो) त्यसैप्रकार أحاديث बहुवचन हो أحدوثة का, अर्थ हो मूर्खहरूबाट सुनिएका घटना तथा कथाहरू ।

[5]आयतसित तात्पर्य ती नौं आयत (निशानीहरू) हुन् जसका वर्णन सूरः आराफमा छ, जसका व्याख्या भइसकेछ, तथा سلطان مبين सित तात्पर्य खुल्ला प्रमाण तथा तर्क एवं निशानीहरू (प्रतीक) हुन् जसका कुनै उत्तर फिरऔन एवं त्यसका दरबारियाहरूबाट आउन सकेन ।

[6]गर्व तथा आफूलाई ठूला ठान्नु, यसको आधारभूत कारण त्यही आख़िरतमा विश्वास गर्नुबाट इन्कार तथा सांसारिक सुख-सुविधाको प्रचुरता नै थियो, जसको वर्णन पूर्वका समुदायहरूका घटनाहरूमा व्यक्त भइसकेको छ ।

فَقَالُوٓا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَـٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) भन्नथाले, के हामी आफूजस्तै दुई व्यक्तिहरूमाथि ईमान ल्याऔं ? जबकि स्वयं तिनको समुदाय हाम्रो अधीन छ ।[1]

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ ٱلْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾

(४८) त उनीहरूले ती दुबैलाई झुठ्लाए, अन्तमा उनीहरू पनि विनाशप्राप्त मानिसहरूमा सम्मिलित भए ।

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَـٰبَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा हामीले त मूसालाई किताब पनि दियौं ताकि मानिसहरू सोझो मार्गमा आइहालून् ।[2]

وَجَعَلْنَا ٱبْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُۥٓ ءَايَةً وَءَاوَيْنَـٰهُمَآ إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾

(५०) तथा हामीले मरियमका पुत्र तथा त्यसकी मातालाई एउटा निशानी बनायौं,[3] तथा ती दुबैलाई उच्च, स्वच्छ स्थिरता भएको तथा प्रवाहित पानी[4] भएको स्थानमा शरण दियौं ।

[1]यहाँ पनि इन्कारको तर्क उनीहरूले आदरणीय मूसा तथा हारूनको 'मानव' हुनु नै प्रस्तुत गरे तथा त्यसै मनुष्य हुनुमाथि जोड दिनका लागि उनीहरूले भने कि यी दुबै त्यसै समुदायका व्यक्ति हुन् जो हाम्रा दास छन् ।

[2]इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ कि आदरणीय मूसालाई तौरात फिरऔंन तथा त्यसका अनुयायीहरूलाई जलमग्न गर्नुका पश्चात प्रदान गरियो तथा तौरात अवतरित भए पश्चात अल्लाह तआलाले कुनै समुदायलाई सामुहिक रूपले प्रकोपद्वारा नाश गरेन बरु मुसलमानहरूलाई यो आदेश दिँदै गरियो कि उनी काफ़िरहरूसित धर्मयुद्ध गरून् ।

[3]किनकि आदरणीय ईसाको जन्म बिना पिता भयो जो अल्लाहको शक्तिको प्रतीक हो, जसरी आदमलाई बिना माता-पिता तथा हव्वालाई बिना माता आदरणीय आदमबाट तथा अन्य सबै मनुष्यहरूलाई माता-पिताको समागमबाट पैदा गर्नु उहाँका निशानीहरू मध्येबाट हुन् ।

[4] ربوة (उच्च स्थान) बाट बैतुल मोकद्दस तथा مَعِين (प्रवाहित स्रोत) त्यो स्रोत तात्पर्य छ जुन एउटा कथनको आधारमा ईसाको जन्मका समय अल्लाहले अप्राकृतिक रूपले आदरणीय मरियमका खुट्टामुनिबाट प्रवाहित गरेको थियो जस्तो कि सूरः मरियममा व्यक्त भयो ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُوا۟ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعْمَلُوا۟ صَٰلِحًا ۖ إِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾

(५१) हे पैग़म्बर ! हलाल (वैध) कुराहरू खाउ तथा पुण्यका कार्य गर ।[1] तिमी जे-ज़ति गरिराखेका छौ त्यसबाट राम्ररी अवगत छु ।

[1] طيبات सित तात्पर्य पवित्र एवं स्वादिष्ट कुराहरू हुन्, केही विद्वानले यसको अनुवाद (उचित) कुराहरू गरेका छन् । दुबै आफ्ना ठाउँमा उचित छन् किनभने प्रत्येक पवित्र वस्तु अल्लाहले उचित (हलाल) गरेको छ तथा प्रत्येक उचित (हलाल) वस्तु पवित्र एवं स्वादिष्ट छ । अपवित्रलाई अल्लाह तआलाले अवैध (हराम) गरेको छ कि तिनी प्रभाव तथा परिणामका आधारमा पवित्र छैनन् चाहे अपवित्र भोजन गर्नेलाई समाजमा आफ्ना सामाजिक रीति तथा व्यवहारका कारण तिनमा एक प्रकार स्वाद नै प्रतीत होस् । पुण्य कार्य त्यो हो जुन कुरआन तथा हदीसमा वर्णित धार्मिक नियमहरूका आधारमा गरियोस्, न कि त्यो जुन मानिसहरूलाई राम्रो प्रतीत होस् किनकि मानिसहरूलाई धार्मिक नियमहरूमा नयाँ कुराको मिश्रण पनि राम्रो लाग्दछ । बरु धर्ममा परिवर्तन गरी नयाँ कुराको मिश्रण गर्नेवालाकहाँ नवीनताको जति महत्व छ त्यति त धार्मिक रूपले अनिवार्य तथा सुन्नतद्वारा प्रमाणित कार्यहरूको पनि छैन । हलाल खानुका साथ पुण्य कार्यहरु गर्नबाट ज्ञात हुन्छ कि यिनको आपसमा घनिष्ट सम्बन्ध छ तथा एक-अर्काका पूरक हुन् । हलाल खानुबाट पुण्यका कार्य गर्नुमा सरलता पुण्य कार्य गर्नेवाला व्यक्तिलाई हलाल खानुको निम्ति बाध्य हुनुपर्दछ । तथा त्यसैमा सन्तोष गर्नुको पाठ सिकाउँछ । यसैकारण अल्लाहले सबै पैग़म्बरहरूलाई यी दुबै कुराको आदेश दिएको छ । अत: सबै पैग़म्बरले परिश्रम गरी दुबै कुराको आदेश दिएको छ । अत: सबै पैग़म्बरे परिश्रम गरी हलाल धन कमाउन तथा खानको प्रबन्ध गर्दैरहे, जुनप्रकार आदरणीय दाऊदको विषयमा चर्चित छ «كَانَ يَأْكُلُ مِنْ كَسْبِ يَدِهِ» सहीह बुख़ारी अल-बोयू बाब कस्बुर रजुले व अमलिहि बेयदेही) "आफ्ना हातको कमाइबाट खान्थे ।" तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : "प्रत्येक नबीले बाखा चराएका छन्, मैले पनि मक्कावासीहरूको बाखा केही परिश्रमिकमा चराउँदै आएको छु ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल इजारत, बाबु राअयिल गनमे अला करारीत) आजकल ब्ल्याकमेलर, स्मगलर, घूस तथा ब्याज खानेहरू एवं अन्य हराम खानेहरूले मेहनत मजदूरी गरी हलाल धन कमाउनेहरूलाई तुच्छ तथा निम्न श्रेणीमा राखिदिएका छन्, जबकि वास्तविक रूपले धर्ममा यसको विपरीत छ । एउटा इस्लामी समाजमा हराम खानेवालाहरूका लागि मान-सम्मानको कुनै ठाउँ छैन चाहे तिनी विश्वका जति पनि ठूला कोषका स्वामी किन नहोऊन् । आदर तथा सम्मानका अधिकारी केवल ती व्यक्ति हुन् जो श्रम गरी हलाल धन खान्छन्, चाहे उनीलाई रूखा-सुखा (साधारण) नै किन खान नपरोस् । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसमा वडो जोड दिनुभएको छ तथा भन्नुभएको छ कि अल्लाह तआला हराम कमाइवालाको दान स्वीकार गर्दैन तथा त्यसको दुआ (प्रार्थना) पनि स्वीकार गर्दैन । (सहीह मुस्लिम, किताबुज़ ज़कात बाबु कबूलिस्सद्कते मिनल कस्बित्तैयबे)

وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱتَّقُونِ ﴿٥٢﴾

(५२) नि:सन्देह तिम्रो यो धर्म एउटै धर्म हो[1] तथा म नै तिमी सबैका प्रभु हूँ, तसर्थ तिमी मसित तर्सदै गर।

فَتَقَطَّعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُرًا ۖ كُلُّ حِزْبٍۭ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾

(५३) त्यस पश्चात उनीहरू स्वयं (नै) आफ्नो कुरा (धर्म) का आपसमा टुक्रा-टुक्रा गरिहाले, प्रत्येक सम्प्रदाय त्यससित जे-जति छ, त्यसैमाथि गर्व गरिराखेको छ।

فَذَرْهُمْ فِى غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾

(५४) तसर्थ तपाईं पनि उनीहरूलाई आफ्नो अचेतन अवस्थामा केही समय छाडिदिनुस्।[2]

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِۦ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾

(५५) के यिनीहरू (यसप्रकार) भन्ठान्ने छन् कि हामी जे-जति पनि उनका धन तथा सन्तान बृद्धि गरिराखेका छौं।

نُسَارِعُ لَهُمْ فِى ٱلْخَيْرَٰتِ ۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

(५६) उनीहरू तिनका लागि भलाईहरूमा शीघ्रता गरिराखेका छन्? होइन, बरु यिनीहरू बुझ्दै-बुझ्दैनन्।

إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾

(५७) नि:सन्देह जो आफ्ना प्रभुको भयले तर्सन्छन्।

وَٱلَّذِينَ هُم بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा जो आफ्नो प्रभुको आयतहरूमा ईमान राख्दछन्।

[1] أمـــة सित तात्पर्य धर्म हो, तथा एक हुनुको अर्थ यो हो कि सबै नबीहरूले एक अल्लाहको इबादत (पूजा) को आमन्त्रण दिएका छन्, परन्तु मानिसहरू एकेश्वरवादलाई छाडि अलग-अलग गुट तथा सम्प्रदायहरूमा विभाजित भएका छन्। तथा प्रत्येक गुट आफ्नो विश्वास तथा कर्ममा प्रसन्न छ चाहे त्यो सत्यबाट जति नै टाढा भएको होस्।

[2] غمرة अधिक जलको मात्रालाई भन्दछन् जो धर्तीलाई छोप्दछ। विचलनका मार्ग पनि यति अन्धकारमय हुन्छन् कि त्यसमा घेरिएका मनुष्यको दृष्टिबाट सत्य ओझेल नै रहन्छ। غمرة सित तात्पर्य आश्चर्य, विस्मय, अचेत तथा अपमान हो, आयतमा धम्कीको आधारमा यिनलाई छाड्नुको आदेश छ, उद्देश्य, भाषण तथा शिक्षाबाट रोक्नु होइन।

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) तथा जो आफ्ना प्रभुसित कसैलाई साभ्की (अंशियार) बनाउँदैनन् ।

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा जो मानिसहरू जे-जति दिन्छन् तथा उनका हृदय काँप्छन् कि उनी आफ्ना प्रभुतिर फर्कि जानुर्पेछ ।[1]

أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾

(६१) यी नै हुन् जो शीघ्र-शीघ्र पुण्य प्राप्त गरिराखेका छन् तथा यी नै हुन् जो त्यतातिर दौडेर जानेवाला हुन् ।

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) हामी कुनै प्राणीलाई त्यसको शक्तिभन्दा अधिक भार (बोभ्क) दिंदैनौं,[2] हाम्रो पासमा एउटा किताब छ जो सत्य नै बोल्छ, उनीमाथि अलिकति पनि अत्याचार हुने छैन ।

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِّنْ دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) बरु उनका हृदय त्यताबाट अचेत छन् तथा उनका लागि यसका अतिरिक्त पनि धेरै कर्म छन्[3] जसलाई उनीहरू गर्नेवाला छन् ।

[1]अर्थात् अल्लाहको मार्गमा व्यय गर्दछन् तर अल्लाहसित तर्सि पनि राख्छन् कि कुनै आलस्य तथा त्रुटिका कारण हाम्रो कर्म अथवा दान अस्वीकार नहोस् । हदीसमा चर्चित छ, आदरणीय आयशाले सोध्नुभयो, "तर्सनेवाला को हुन् ? तिनीहरू जो मदिरा पिउँछन्, कुकर्म अथवा चोरी गर्दछन् ?" नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, होइन बरु यिनी ती मानिसहरू हुन् जो नमाज़ पढ्दछन्, रोज़ा (ब्रत) बस्दछन् तथा दान-पुण्य गर्दछन्, परन्तु तर्सिरहन्छन् कि कहीं यो अस्वीकार नभइहालोस् । (तिर्मिजी तफ़सीर सूर: अल-मोमिनून तथा मुसनद अहमद ६/१६० तथा १९५)

[2]यस्तै आयत सूर: अल-बक़र: को अन्तमा गुज्रिसकेको छ ।

[3]अर्थात् शिर्क (मूर्तिपूजा तथा अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यको इबादत गर्नु) का अतिरिक्त अन्य महापाप अथवा ती कर्म तात्पर्य हुन् जुन ईमानवालाहरूको कर्म (अल्लाहको भय तथा एकेश्वरवादमा ईमान आदि) का विपरीत हुन् । तैपनि भावार्थ दुवैको एउटै छ ।

(६४) यहाँसम्मकि जब हामीले तिनका सम्पन्न मानिसहरूलाई यातनामा जकडिहाल्यौं[1] त उनीहरू विलाप गर्नथाले ।

حَتّٰۤى اِذَاۤ اَخَذْنَا مُتْرَفِیْهِمْ بِالْعَذَابِ اِذَا هُمْ یَجْـَٔرُوْنَ ﴿٦٤﴾

(६५) आज रोदन-विलाप नगर, निःसन्देह तिमी हाम्रा समक्ष सहायता गरिने छैनौं ।[2]

لَا تَجْـَٔرُوا الْیَوْمَ اِنَّكُمْ مِّنَّا لَا تُنْصَرُوْنَ ﴿٦٥﴾

(६६) मेरा आयत त तिम्रा समक्ष पढिन्छन्,[3] तैपनि तिमी आफ्नो कुरकुच्चाको बलमा पछाडी फर्कि भाग्दथ्यौ ।[4]

قَدْ كَانَتْ اٰیٰتِیْ تُتْلٰى عَلَیْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلٰۤى اَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُوْنَ ﴿٦٦﴾

[1] مُترفين सित तात्पर्य सुख-सुविधा प्राप्त (सम्पन्न) मानिसहरू हुन् । प्रकोप त धनवान तथा निर्धन दुबैमाथि हुन्छ तर धनवानहरूका नाम विशेषरूपले यसकारण लिएको छ कि समाजको नेतृत्व साधारणतया यिनैको हातमा हुन्छ, तिनीहरू जुनप्रकारले चाहन्छन्, समाजको मुख फर्काउन सक्छन् । यदि तिनीहरू अल्लाहका आदेशको अवहेलनाको मार्ग अपनाउँछन् तथा त्यसमा दृढतापूर्वक डटेका हुन्छन् भने उनैका देखासेखी समाजका मानिसहरू पनि दृढ हुन्छन् तथा क्षमा एवं खेद व्यक्त गर्नतिर आउँदैनन् । यहाँ مُترفين सित तात्पर्य ती काफ़िर हुन् जसलाई धन-दौलतले परिपूर्ण तथा सन्तान एवं सेवक प्रदान गरेर अवसर दिइयो । जस्तो कि केही आयतहरूका पूर्व तिनको वर्णन गरिएको छ । अथवा तात्पर्य चौधरी नेता किसिमका मानिसहरू हुन् । तथा प्रकोपसित तात्पर्य यदि सांसारिक छ भने बद्रका युद्धमा जुन मक्काका काफ़िर मारिए वरु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शापका परिणामस्वरूप भाक तथा अकालका प्रकोप आइपुगेको थियो त्यो तात्पर्य छ अथवा आख़िरतको यातना हो । परन्तु यो पूर्वका वाक्यक्रमबाट टाढा छ ।

[2] अर्थात् संसारमा अल्लाहको यातना भोग्नुको पश्चात कुनै चित्कार, पुकार तथा करूणा, दयाको विन्ति उनीहरूलाई अल्लाहको पकडबाट मुक्त गर्न सक्दैन । यसैप्रकार आख़िरतको यातनाबाट मुक्त गराउने अथवा सहायता गर्नेवाला कोही हुनेछैन ।

[3] अर्थात् कुर्आन मजीद अथवा अल्लाहका आदेश जसमा पैग़म्बरका कथनी करणी पनि सम्मिलित छन् ।

[4] نُكـوص को अर्थ हो رجعت قهقرى (उल्टो खुट्टा फर्काइ फर्किनु) तर रुपकको रूपमा मुख फर्काउनु तथा फर्कनुको अर्थ तथा भावार्थमा प्रयोग हुन्छ । अर्थात् अल्लाहका आदेश सुनेर तिमी मुख फर्काउन्थ्यौ तथा त्यसबाट भाग्दथ्यौ ।

(६७) घमण्ड र अट्टेरीपना गर्दथे[1] कथा भनेर त्यसलाई छाडिदिन्थे ।[2]

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾

(६८) के यिनीहरूले यस कुरामा चिन्तन तथा विचार गरेनन् ?[3] बरु यिनीहरूको पासमा त्यो आयो जुन यिनका पूर्वजहरूका पासमा आएको थिएन ?[4]

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُم مَّا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

(६९) अथवा यिनीहरूले आफ्ना पैग़म्बरलाई चिनेनन् कि त्यसको इन्कार गरिराखेका छन् ।[5]

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾

(७०) अथवा यो भन्दछन् कि यसको मति

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ ۚ بَلْ جَاءَهُم

[1] بـ मा सर्वनामलाई अधिकांश व्याख्याकारहरूले البيت العتيق (खानए-काअबा अथवा हरम) तिर लगेका छन् । अर्थात् उनीहरूलाई आफू काअ़बाका पूजारी तथा त्यसका सेवक रक्षक हुनुको जुन गर्व थियो, त्यस आधारमा अल्लाहका आयतहरूलाई इन्कार गरे तथा केहीले पवित्र कुरआनतिर फर्काएका छन् तथा अर्थ यो हो कि कुरआन सुनेर उनका हृदयमा अभिमान, अहङ्कार उत्पन्न हुन्छ, जुन उनीहरूलाई कुरआनमाथि ईमान ल्याउनुबाट रोकिदिन्छ ।

[2] سمر को अर्थ हो रातहरूमा कुरा गर्नु । यहाँ यसको अर्थ विशेषरूपले ती कुराका हुन् जुन कुरआन करीम तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विषयमा उनीहरू गर्दथे तथा त्यसका कारण सत्यका कुरा सुन्न तथा स्वीकार गर्नबाट इन्कार गरिदिन्थे अर्थात् छाडिदिन्थे तथा केही विद्वानले هجر को अर्थ बकवास तथा केहीले अश्लील कुरा गरेका छन् । अर्थात् रातहरूका वार्तालापका तिमी कुरआनको महत्वमाथि बकवास गर्दछौ अथवा असभ्य तथा अश्लील कुरा गर्दछौ जसमा कुनै भलाई छैन । (फ़तुहल क़दीर र ऐसरूत्तफासीर)

[3] कुराबाट तात्पर्य कुरआन करीम हो । अर्थात् यसमा विचार गरेको भए उनीहरूलाई यसमाथि ईमान ल्याउनुको सौभाग्य प्राप्त हुन्थ्यो ।

[4] यो أم विच्छेद (منقطعة) अथवा कुरा बदल्नु अर्थात् انتقالية (वरन्) को अर्थमा छ । अर्थात् यसको पासमा त्यो धर्म तथा धार्मिक नियम आएका छन् जसबाट यिनका पूर्वज अज्ञानकालमा बञ्चित रहे । जसमाथि यिनलाई अल्लाहको कृतज्ञता गर्नुपर्छ तथा इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नुपर्थ्यो ।

[5] यो चेतावनीको रूपमा छ किनभने त्यो पैग़म्बरका वंश, जाति तथा यसैप्रकार त्यसको सत्यवादिता अमानत, सच्चाई तथा व्यवहार एवं चरित्रको महानतालाई जान्दथे तथा त्यसलाई स्वीकार गर्दथे ।

بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٠﴾

बिग्रिसकेको छ ?[१] बरु त्यो त उनको पासमा सत्य लिएर आएको छ । हो, यिनीहरूमध्ये अधिकतर सत्यसित झर्को मान्नेवाला हुन् ।[२]

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَاهُم بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَن ذِكْرِهِم مُّعْرِضُونَ ﴿٧١﴾

(७१) यदि सत्य नै उनका इच्छाको अनुयायी हुन्छ भने धर्ती तथा आकाश एवं उनका मध्ये जति वस्तुहरू छन् सबै अस्तव्यस्त हुनेछन् ।[३] सत्य त यो हो कि हामीले उनीहरूलाई उनका शिक्षा पुऱ्याइदिएका छौं, परन्तु उनीहरू आफ्ना शिक्षाबाट मुख फर्काउनेवाला हुन् ।

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) के तपाईं उनीहरूसित कुनै पारिश्रमिक चाहनुहुन्छ ? याद राख्नुस्, तपाईंको प्रभुको पारिश्रमिक अति श्रेष्ठ छ तथा त्यो सर्वश्रेष्ठ जीविका पुऱ्याउनेवाला छ ।

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾

(७३) निःसन्देह तपाईं न उनीहरूलाई सोझो मार्गतिर आमन्त्रित गरिराख्नु भएको छ ।

[१]यो पनि धम्की तथा चेतावनीको रूपमा नै छ अर्थात् यस पैगम्बरले यस्तो कुरआन प्रस्तुत गरेको छ जसको समतुल्य प्रस्तुत गर्नबाट संसार विवश छ, यसैप्रकार यसको शिक्षाहरू मनुष्य जातिको लागि कृपा तथा शान्ति एवं स्थिरताको कारण हो । के यस्तो कुरआन तथा यस्ता शिक्षाहरू यस्तो व्यक्ति प्रस्तुत गर्न सक्दछ जो दीवाना तथा पागल छ ?

[२]अर्थात् उनीवाट मुख फर्काउनु तथा अहङकारको मूल कारण सत्यताबाट उनको घृणा हो, जुन दीर्घकालदेखि असत्यको मार्गमा हिंड्नुका कारण उनीहरूभित्र उत्पन्न भइसकेको छ ।

[३]सत्यसित उनीवाट धर्म तथा धार्मिक नियम हुन् । अर्थात् यदि धर्म उनका इच्छा अनुसार अवतरित हुन्छ भने स्पष्ट कुरो छ कि धर्ती तथा आकाशको सारा प्रबन्ध नै छिन्न-भिन्न हुनपुग्दछ । यदि यस्तो वास्तवमा हुन्छ भने के सृष्टिको व्यवस्था ठीक रहनसक्छ ? तथा यसैप्रकारका अन्य उनीहरूका इच्छा छन् ।

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा नि:सन्देह जुन मानिसहरू आख़िरतमा विश्वास गर्दैनन् उनीहरू सोझो मार्गबाट विचलित हुनेवाला छन् ।[1]

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِم مِّن ضُرٍّ لَّلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा यदि हामी उनीमाथि कृपा गर्दछौं तथा उनका कठिनाईहरू समाप्त गरिदिन्छौं भने त यिनी त आ-आफ्ना दुष्टतामा अधिक दृढ रही अधिक विचलित हुनेछन् ।[2]

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾

(७६) तथा हामीले उनीहरूलाई यातनामा पनि जकड्यौं, तैपनि तिनीहरू न त आफ्ना प्रभुका समक्ष नतमस्तक भए तथा न विन्तीको मार्ग अपनाए ।[3]

[1]अर्थात् सोझो मार्गबाट उनी विमुख हुनु आख़िरतमा ईमान नहुनु हो ।

[2]इस्लामका विरूद्ध तिनका हृदयमा जुन द्वेष तथा घृणा थियो तथा कुफ्र तथा शिर्कका दलदलमा जुनप्रकारले उनीहरू फँसेका थिए, यसमा त्यसको वर्णन छ ।

[3]प्रकोपसित तात्पर्य यहाँ त्यो पराजय हो जुन बद्रका युद्धमा मक्काका काफ़िरहरूको भयो, जसमा उनको सत्तरी मानिस मारिएका थिए अथवा त्यो अकालको प्रकोप हो जुन नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शापका परिणाम स्वरूप आएको थियो । यहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले प्रार्थना गर्नुभएको थियो «اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَيْهِمْ بِسَبْعٍ كَسَبْعِ يُوسُفَ» (सहीह बुख़ारी किताबुद् दअवात, बाबुद् दुआ अलल मुश्रिकीन तथा सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद बाब इस्तहबाबिल कुनूत फी जमी इस्सलात इज़ा नज़लत बिलमुस्लिमीन नाज़िला:) “हे अल्लाह ! जुनप्रकार आदरणीय यूसुफका समयमा सात वर्ष अकाल रहयो, त्यसैप्रकार अकालबाट यिनलाई पीडित गरी उनका समक्ष मेरो सहायता गर ।” अत: मक्काका काफ़िर यस अकालबाट पीडित गरिए, जसपश्चात आदरणीय अबू सुफियान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पासमा आए तथा उहाँलाई अल्लाहको तथा सन्दर्भ दिएर भने कि अब त हामी पशुहरूका चर्म तथा रगत खानका लागि विवश भएका छौं जसमाथि आयत अवतिरत भयो । (इब्ने क़सीर)

حَتّٰىٓ اِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيْدٍ اِذَا هُمْ فِيْهِ مُبْلِسُوْنَ ﴿٧٧﴾

(७७) यहाँसम्मकि जब हामीले उनीमाथि साह्रो प्रकोपको द्वार खोलिदियौं त त्यसैवखत तुरुन्त निराश भइहाले ।[1]

وَهُوَ الَّذِيْٓ اَنْشَاَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٕدَةَ ۭ قَلِيْلًا مَّا تَشْكُرُوْنَ ﴿٧٨﴾

(७८) त्यही (अल्लाह) हो जसले तिम्रा लागि कान, आँखा तथा हृदय बनायो, तर तिमी साह्रै कम कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ ।[2]

وَهُوَ الَّذِيْ ذَرَاَكُمْ فِي الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٧٩﴾

(७९) तथा त्यही हो जसले तिमीलाई (पैदा गरी) धर्तीमा फैलायो तथा उसैतिर तिमी एकत्रित गरिनेछौ ।[3]

وَهُوَ الَّذِيْ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा यो त्यही हो जो जीवित पार्दछ तथा मार्दछ तथा रात्रि-दिनका फेरबदल[4] गर्ने मालिक पनि त्यही हो, के तिमीलाई ज्ञान छैन ?[5]

بَلْ قَالُوْا مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُوْنَ ﴿٨١﴾

(८१) बरु उनीहरूले पनि त्यही कुरा भने जुन अघिका मानिसहरू भन्दै आएका छन् ।

---

[1]यसबाट सांसारिक यातना पनि तात्पर्य हुनसक्छ तथा आख़िरतको पनि, जहाँ उनी सबै सुख तथा पुण्यबाट निराश तथा बञ्चित हुनेछन् तथा सबै आशा समाप्त हुनेछन् ।

[2]अर्थात् बुद्धि तथा समझ एवं सुन्ने यी शक्तिहरू प्रदान गऱ्यो ताकि उनीद्वारा त्यो सत्य चिनून्, सुनून् तथा त्यसलाई स्वीकार गरून् । यही यी उपकारहरूको कृतज्ञता हो । परन्तु यो कृतज्ञता व्यक्त गर्नेवाला अर्थात् सत्यलाई अपनाउनेवाला कम नै छन् ।

[3]यसमा अल्लाहको महिमाको वर्णन छ कि जुनप्रकार तिमीलाई पैदा गरी विभिन्न क्षेत्रहरूमा फैलाएको छ, तिम्रा रङ्ग पनि एक-अर्कासित भिन्न छन्, भाषाहरू पनि भिन्न तथा व्यवहार एवं संस्कृति पनि भिन्न । पछि एउटा समय आउनेछ जबकि तिमी सबैलाई जीवित पारी त्यसले आफ्नो दरबारमा एकत्रित गर्नेछ ।

[4]अर्थात् रात्रि पश्चात दिन तथा दिन पश्चात रात्रि आउनु, अनि रात-दिनको सानो ठूलो हुने कुरा ।

[5]जसबाट तिमी यो बुझ्न सक कि यी सबै कुरा त्यस अल्लाहको तर्फबाट छ, जो प्रत्येक कुरोमाथि प्रभावशाली छ तथा त्यसका समक्ष प्रत्येक वस्तु नतमस्तक छ ।

(८२) (उनीहरूले) भने कि जब हामी मरेर माटो तथा अस्थि भइहाल्नेछौं, त के फेरि पनि हामी अवश्य उभ्याइनेछौं ?

قَالُوٓا۟ أَءِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾

(८३) हामीसित तथा हाम्रा पूर्वजहरूसित अघिदेखि नै यो वादा (बाचा) हुँदै आइपरेको छ, केही होइन यो त मात्र अघिका मानिसहरूका मनगढन्त कुरा हुन् ।[१]

لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَآؤُنَا هَٰذَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

(८४) सोध्नुस् त कि धर्ती तथा त्यसका सम्पूर्ण कुरा कसका हुन् ? भन यदि जान्दछौ ।

قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾

(८५) उनीहरू तुरुन्त उत्तर दिनेछन् कि अल्लाहका, भनिदिनुस् त त्यसपछि तिमी शिक्षा किन ग्रहण गर्दैनौ ।

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾

(८६) सोध्नुस्, सातवटै आकाशहरूका तथा अति सम्मानित अर्श (सिंहासन) को प्रभु को हो ?

قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾

(८७) उनीहरू उत्तर दिनेछन् कि अल्लाह नै हो । भनिदिनुस् कि त्यसो भए तिमी किन तर्सन्नौ ?[२]

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾

(८८) सोध्नुस् कि सबै वस्तुहरूको अधिकार कसको हातमा छ त्यो जो शरण दिन्छ[३] तथा

قُلْ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ

[१] أساطير बहुवचन हो أسطورة का अर्थात मسطرة مكتوبة लेखिएका कुरा, कथाहरू। अर्थात् पुन: जीवित भई उठ्नुको वादा (बाचा) अघिदेखि नै चल्दै आइराखेको छ हाम्रा पूर्वजबाट ! परन्तु अहिलेसम्म त कार्यान्वित भएन, जसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि यी कथाहरू हुन् जुन पूर्वकालिक मानिसहरूले आफ्ना किताबहरूमा लेखिदिएका छन् जुनकि अहिलेसम्म चल्दै आइराखेका छन्, जसको कुनै वास्तविकता छैन ।

[२] अर्थात् जब तिमीलाई स्वीकार्य छ कि धर्तीको तथा त्यसमा स्थित प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा मात्र एक अल्लाह नै हो तथा आकाश एवं महान अर्शको स्वामी पनि त्यही हो तैपनि तिमीलाई यो स्वीकार गर्नमा किन दुविधा छ कि इबादतको योग्य पनि त्यही एक अल्लाह हो, अनि तिमी त्यसको एक हुने कुरोलाई स्वीकार गरी त्यसको प्रकोपबाट बच्ने प्रयत्न किन गर्दैनौ ?

[३] अर्थात् जसको त्यो रक्षा गर्न चाहन्छ तथा आफ्नो शरणमा लिन्छ, के त्यसलाई कुनै हानि पुऱ्याउन सक्दछ ?

يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾

जसको तुलनामा कुनै शरण दिईदैन,[1] यदि तिमी जान्दछौ भने बताउ ?

سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

(८९) यही उत्तर दिनेछन् कि अल्लाह नै हो, भनिदेउ त्यसो भए तिमीमाथि कताबाट जादू हुन्छ ?[2]

[1]अर्थात् त्यो जसलाई हानि पुऱ्याउन चाहन्छ त के सम्पूर्ण सृष्टिमा अल्लाहका अतिरिक्त यस्तो शक्ति छ कि त्यो त्यसलाई हानिबाट सुरक्षित गरोस् तथा अल्लाहका समक्ष आफ्नो शरणमा लेओस् ।

[2]अर्थात् त्यसपछि तिम्रो बुद्धिलाई के भएको छ कि यसलाई स्वीकार गर्नुका उपरान्त तिमी अरुहरूलाई त्यसको इबादत (उपासना) मा सम्मिलित गर्दछौ ? कुरआन करीमको यो स्पष्ट वर्णन छ कि मक्काका मूर्तिपूजकहरूलाई अल्लाह तआलाको प्रभु, स्रष्टा, स्वामी तथा पोषक हुने कुरोबाट इन्कार थिएन, बरु उनीहरू यी सबै कुरा स्वीकार गर्दथे, उनीहरूलाई मात्र एउटा अल्लाहको पूजाबाट इन्कार थियो । अर्थात् इबादत केवल एक अल्लाहको गर्दैनथे, बरु त्यसमा अरुहरूलाई पनि सम्मिलित गर्दथे । यसकारण होइन कि आकाश तथा धर्तीको सृष्टि अथवा त्यसको प्रवन्धमा कोही अन्य पनि त्यसको अंशियार छ, बरु मात्र यस भ्रमको आधारमा कि यिनी पनि अल्लाहका निकटवर्ती भक्त थिए, उनलाई पनि अल्लाहले केही अधिकार दिएको छ तथा हामी उनीद्वारा अल्लाहका निकटता प्राप्त गर्दछौं । यही भ्रम अचेल मृत-पूजक अहले बिदअत (इस्लाम धर्ममा नवीन विचार-धाराका समावेश गर्नेहरू) लाई छ जसका आधारमा उनी मृतक मानिसहरूलाई सहायताका लागि गुहार्दछन्, तिनका नामका भोग-प्रसाद चढाउँछन् तथा उनलाई अल्लाहको इबादतमा सम्मिलित बताउँछन् । यद्यपि अल्लाहले कहीं पनि यो भनेको छैन कि मैले कुनै मृतक महात्मा, महापुरुष अथवा नबीलाई अधिकार दिएको छु तिमी उनीद्वारा मेरो निकटता प्राप्त गर अथवा उनीहरूलाई सहायताका लागि पुकार अथवा तिनका नामका भोग-प्रसाद चढाउ । यसैले अल्लाहले अगाडी भने कि हामीले सत्य पुऱ्याइदियौं । अर्थात् यो राम्ररी स्पष्ट गरिदियौं कि अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूजा योग्य छैन, तथा यदि यिनीहरू अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूजा योग्य छैन, तथा यदि यिनीहरू अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूजा योग्य छैन, तथा यदि यिनीहरू अल्लाहका इबादतमा अरुहरूलाई सम्मिलित गरिराखेका छन् भने त यसकारण होइन कि उनीसित यसको कुनै प्रमाण छ, होइन, बरु मात्र एक-अर्काको देखा सेखी तथा पूर्वजहरूका अनुकरणका कारण शिर्कको कार्य गरिराखेका छन् । वास्तवमा यिनी पूर्णरूपले झुठा हुन् । न त्यसको कोही सन्तान छ न त्यसको कोही अंशियार, यदि यस्तो भएको भए प्रत्येक अंशियार आफ्ना भाग्यको सृष्टिको प्रबन्ध आफ्नो इच्छा अनुसार गर्दथ्यो तथा प्रत्येक अंशियार अन्यमाथि प्रभावशाली हुनुको प्रयत्न गर्दथ्यो । तथा जब यस्तो छैन तथा सृष्टिको प्रबन्धमा तानातान छैन भने निःसन्देह अल्लाह तआला यी सबै कुराबाट पवित्र एवं उच्चतम छ, जुन मूर्तिपूजक त्यसको सम्बन्धमा भन्दछन् ।

بَلْ أَتَيْنَٰهُم بِٱلْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَٰذِبُونَ ﴿٩٠﴾

(९०) सत्य यो हो कि हामीले सत्य पुऱ्याइदिएका छौं तथा यिनीहरू निःसन्देह झूठा हुन् ।

مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنْ إِلَٰهٍ ۚ إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍۭ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾

(९१) न त अल्लाहले कसैलाई पुत्र बनायो तथा न त्यसको साथ अन्य कोही देवता छ, अन्यथा प्रत्येक देवता आफ्नो सृष्टिलाई लिएर अलग्ग हिंड्थ्यो तथा प्रत्येक एक-अर्कामाथि उच्च हुने प्रयत्न गर्दथे जुन गुण यिनीहरू बताउँछन् अल्लाह तिनीबाट पवित्र हुनुहुन्छ ।

عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

(९२) त्यो अदृश्य-दृश्यलाई जान्नेवाला छ तथा जुन शिर्क यिनीहरू गर्दछन् त्यसभन्दा सर्वोपरि छ ।

قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّى مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾

(९३) (तपाईं) दुआ (प्रार्थना) गर्नुस् कि हे मेरो प्रभु ! यदि तपाईं मलाई त्यो देखाउँछौं जसको वचन यिनीहरूलाई दिईदैछ ।

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِى فِى ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٩٤﴾

(९४) त हे मेरा प्रभु ! तपाईं मलाई यी अत्याचारीहरूको गुटमा नपार्नु ।[1]

وَإِنَّا عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾

(९५) तथा हामी जे-जति वचन उनीहरूलाई दिइराखेका छौं, सबै तपाईंलाई देखाइदिने सामर्थ्य राख्दछौं ।

ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ ٱلسَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

(९६) नराम्रो कुरोलाई यसप्रकार खतम गर जुन पूर्णतः उत्तम होस्[2] जे-जति यिनीहरू वर्णन गर्दछन्, त्यससित हामी राम्ररी परिचित छौं ।

[1]अतः हदीसमा चर्चित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम दुआ गर्नुहुन्थ्यो ।

«وإذَا أرَدْتَ بِقَوْمٍ فِتْنَةً فَتَوَفَّنِي إِلَيْكَ غَيْرَ مَفْتُونٍ»

"हे अल्लाह ! जब तिमी कुनै समुदायमाथि परीक्षा अथवा यातना पठाउनुको निर्णय गर्दछौ भने त्यसभन्दा पूर्व नै मलाई संसारबाट उठाइहाल ।" (तिर्मिजी तफ़सीर सूरः साद तथा मुसनद अहमद भाग ५ पृष्ठ २४३)

[2]जसरी अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो,

وَ قُلْ رَّبِّ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ هَمَزٰتِ الشَّيٰطِيْنِ ﴿٩٧﴾

(९७) तथा दुआ (प्रार्थना) गर्नुस् कि हे मेरा प्रभु ! म शैतानहरूका शंकाबाट तपाईंको शरण चाहन्छु ।[1]

وَاَعُوْذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَّحْضُرُوْنِ ﴿٩٨﴾

(९८) तथा हे मेरा प्रभु ! म तिम्रो शरण चाहन्छु कि उनीहरू मेरो पासमा आऊन् ।[2]

حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُوْنِ ﴿٩٩﴾

(९९) यहाँसम्मकि जब उनीमध्ये कसैको मृत्यु आउन थाल्छ त भन्छ कि हे मेरा प्रभु ! मलाई फिर्ता पठाइदेउ ।

لَعَلِّيْٓ اَعْمَلُ صَالِحًا فِيْمَا تَرَكْتُ

(१००) ताकि आफूले छाडेको संसारमा पुण्यका कार्य गरूँ ।[3] कदापि यस्तो

"नराम्रो यसप्रकारले समाप्त गर जुन राम्रो होस्, यसको परिणाम यो हुनेछ कि तिम्रो शत्रु पनि तिम्रो घनिष्ट मित्र बन्नेछ ।" (हा.मीम.सजदा-३४, ३५)

[1]अत: नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम शैतानबाट यसप्रकार शरण माँग्नुहुन्थ्यो أعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم من همزه و نفخه و نفثه (अबू दाऊद, किताबुस सलात, बाबु मा युस्तफ़्तहु बिही स्सलात मिनद दुआ र तिर्मिजी बाब मा यकूलो इन्द इफ्तेताहिस्सलाते)

[2]यसैले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले बलपूर्वक भन्नुभयो कि प्रत्येक महत्वपूर्ण कार्यको प्रारम्भ अल्लाहको नामबाट गर अर्थात् बिस्मिल्लाह पढेर किनकि अल्लाहको याद शैतानबाट टाढा कुरो हो । यसैकारण उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यो दुआ गर्नुहुन्थ्यो । «اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَرَمِ، وأَعُوذُ بِكَ مِنَ الهَدْمِ، وَمِنَ الْغَرَقِ، وأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِيَ الشَّيطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ» (अबू दाऊद किताबुल वित्र बाब फिल् इस्तेआज:) राति घबराहटको बेलामा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यो दुआ पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । «بِاسْمِ اللهِ، أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ غَضَبِهِ، وعِقَابِهِ، وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ» (मुसनद अहमद भाग-२ पृष्ठ १८१ अबू दाऊद किताबुत तिब्ब, बाब कैफ़रोका र तिर्मिजी अबवाबुल दअवात)

[3]यो कामना प्रत्येक काफ़िर मृत्युको समय पुन: उठाइनेबेला, अल्लाहको सदनमा उभिंदाखेरि तथा नरकमा धकेलिने बेलामा गर्दछ तथा गर्नेछ, तर यसको कुनै लाभ हुनेछैन । कुर्आन करीममा यस विषयलाई विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ । जस्तै सूर: मुनाफ़ीकून-१० तथा ११, सूर: इब्राहीम-४४, सूर: आराफ़-५३ अलिफ.लाम.मीम. सजदा-१२, सूर: अनआम २७ तथा २८, सूर: अश्शूरा-२४, सूर: अल-मोमिन-११ तथा १२, सूर: फ़ातिर-३७ तथा यसैप्रकार अन्य आयतहरू ।

كَلَّا ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا ۖ وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

हुनेछैन[1] यो एउटा कथन हो जुन त्यसले भन्नेछ।[2] उनको पछाडीबाट त्यस दिनसम्म जब उनी पुन: उठाइनेछन्।[3]

[1] كـــلا हप्की-झप्कीको लागि हो अर्थात् यस्तो कहिले हुन सक्दैन कि उनीहरूलाई पुन: संसारमा पठाइयोस्।

[2] यसको एउटा अर्थ त यो हो कि यस्तो कुरो हो कि जुन प्रत्येक काफ़िर प्राण निस्कने बेलामा भन्छ। दोस्रो अर्थ हो कि केवल कुरा मात्र हो, कर्म होइन। यदि उनीहरूलाई पुन: पनि संसारमा पठाइन्छ भने त उनको यो कथनी मात्र कथनी नै रहनेछ, पुण्यको कार्य गर्नुको सौभाग्य तैपनि हुनेछैन। जस्तो अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो।

﴿ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ ﴾

"तथा उनीहरूलाई संसारमा पुन: फर्काइन्छ तैपनि त्यही कार्य गर्नेछन् जसबाट उनीहरूलाई रोकिएको थियो।" (सूर: अल-अनाम-२८)

आदरणीय कतादः भन्नुहुन्छ, काफ़िरको यस कामनामा हाम्रो लागि ठूलो पाठ छ, काफ़िर संसारमा आफ्ना परिवार तथा समूहको पासमा जानुको कामना गर्नेछैन्, वरु पुण्यका कार्य गर्नको लागि संसारमा आउने कामना गर्नेछन्। यसकारण संसारको जीवनलाई लाभकारी क्षण ठान्दै बढीभन्दा बढी पुण्यका काम गर्नुपर्छ ताकि क़ेयामतमा यो कामना गर्नुको आवश्कता नहोस्। (इब्ने क़सीर)

[3] यसको एउटा अर्थ यो हो दुई वस्तुमध्ये रूकावट तथा छेकवारलाई برزخ (वर्जख) भनिन्छ। संसारको जीवन तथा आख़िरतको जीवन बीचको जुन अवधि छ, त्यसलाई यहाँ برزخ भनिएको छ किनभने मर्नुका पश्चात मनुष्यको सम्बन्ध दुनियाँसित समाप्त हुन्छ तथा आख़िरतको जीवनको प्रारम्भ त्यसबेला हुनेछ जब सबै मानिसहरूलाई पुन: जीवित गरिनेछ। यो मध्येको जीवन जुन कब्र (चिहान) मा अथवा पंक्षीको पेटमा अथवा पोलिदिएको अवस्थामा माटोका कणहरूमा गुज्रन्छ, बर्जख़को जीवन। मानिसको यो अस्तित्व जहाँपनि तथा जुन रूपमा पनि हुनेछ। स्पष्टरूपले त्यो माटो बनिसकेको हुनेछ, अथवा खरानी बनाएर हावामा उडाइयो अथवा नदीमा बगाइदिएको हुनेछ अथवा कुनै पशुको भोजन बनिसकेको हुनेछ, तर अल्लाह तआ़ला सबैलाई एउटा नयाँ रूप प्रदान गरी हश्रको मैदानमा एकत्रित गर्नेछ।

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾

(१०१) त जब नरसिंघा (शङ्ख) मा फुकिनेछ, त्यस दिन न त आपसका सम्बन्ध नै रहनेछन्, न आपसका सोधपूछ ।[१]

فَمَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) जसको तराजूको पलरा गह्रुङ्गो भयो, उनीहरू त मोक्ष प्राप्त गर्नेवाला भए ।

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فِى جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾

(१०३) तथा जसको तराजूको पलरा हलुङ्गो रहयो यिनी त्यसता मानिसहरू हुन् जसले आफ्नो हानि आफैं गरे, जो सधैंका लागि नरकमा गए ।

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَٰلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

(१०४) उनका मुखलाई आगोले पोलिरहनेछ,[२] त्यहाँ उनीहरू कुरूप बनेका हुनेछन् ।[३]

أَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾

(१०५) के मेरा आयतका पाठ तिम्रा समक्ष हुँदैनथे ? तैपनि तिमी उनलाई झूठा भन्थ्यौ ।

قَالُوا۟ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّينَ ﴿١٠٦﴾

(१०६) उनीहरू भन्नेछन् कि हे मेरा प्रभु ! हाम्रो दुर्भाग्य हामीमाथि प्रभावशाली भयो,[४] वास्तवमा हामी पथ-विचलित थियौं ।

---

[१]हश्रको भयानकताको कारण प्रारम्भमा यस्तो हुनेछ, पछि उनी एक-अर्कासित सोध्ने पनि छन् ।

[२]मुखको वर्णन यसकारण गरिएको छ कि मनुष्यको अस्तित्वको सबैभन्दा महत्वपूर्ण एवं उत्तम अङ्ग हो, अन्यथा नर्कको अग्नि त सम्पूर्ण शरीरलाई नै घेरिएको हुनेछ ।

[३] كَلَحَ को अर्थ हो होठ खुम्चिएर दाँत देखिनु । ओठ दाँतहरूको वस्त्रको रूपमा छ, जब यिनी नरकको अग्निले खुम्चिने छन् त दाँत स्पष्ट रूपमा देखिनेछन्, जसवाट मनुष्यको रूप कुरूप तथा डरलाग्दो हुनेछ ।

[४]स्वाद तथा आकांक्षालाई जुन मनुष्यमाथि प्रभावशाली रहन्छन्, यहाँ दूर्भाग्य भनिएको छ, किनभने यिनको परिणाम स्थाई रूपले दूर्भाग्यपूर्ण हुन्छ ।

رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا مِنۡهَا فَإِنۡ عُدۡنَا فَإِنَّا ظَٰلِمُونَ ١٠٧

(१०७) हे मेरा प्रभु ! हामीलाई यहाँबाट निकालिदेउ, यदि अब हामी यस्तो गर्छौं भने निःसन्देह हामी अत्याचारी हौं ।

قَالَ ٱخۡسَـُٔواْ فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ١٠٨

(१०८) (अल्लाह तआ़ला) भन्नेछ धिक्कार छ तिमीमाथि तथा मसित कुरा नगर ।

إِنَّهُۥ كَانَ فَرِيقٞ مِّنۡ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَآ ءَامَنَّا فَٱغۡفِرۡ لَنَا وَٱرۡحَمۡنَا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ١٠٩

(१०९) मेरा भक्तहरूको एउटा गुट थियो जुन निरन्तर यही भन्दै गर्‍यो कि हे मेरा प्रभु ! हामी ईमान ल्याइसकेका छौं, तिमी हामीलाई क्षमा गरिदेउ तथा हामीमाथि कृपा गर, तिमी सबै कृपालुहरूभन्दा अधिक कृपालु छौ ।

فَٱتَّخَذۡتُمُوهُمۡ سِخۡرِيًّا حَتَّىٰٓ أَنسَوۡكُمۡ ذِكۡرِي وَكُنتُم مِّنۡهُمۡ تَضۡحَكُونَ ١١٠

(११०) (परन्तु) तिमी तिनको उपहास नै गरिरहयौ यहाँसम्मकि (उनका पछाडी) तिमी मेरो स्मरण बिर्सिहाल्यौ तथा तिमी उनको उपहास गर्दैरहयौ ।

إِنِّي جَزَيۡتُهُمُ ٱلۡيَوۡمَ بِمَا صَبَرُوٓاْ أَنَّهُمۡ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ١١١

(१११) मैले आज उनका धैर्य (तथा संयम) को प्रतिफल दिएको छु कि उनी आफ्ना इच्छित आकांक्षासम्म पुगिसकेका छन् ।[1]

[1]संसारमा ईमानवालाहरूका लागि धैर्य एवं संयमको परीक्षाको एउटा घडी यो पनि हुन्छ कि जब उनी धर्म तथा ईमानका कुरा अनुसार कर्म गर्ने प्रयत्न गर्दछन् त धर्मबाट अन्जान तथा ईमानसित अनभिज्ञ मानिसहरू उनलाई आफ्ना उपहास तथा निन्दाको लक्ष्य बनाउँछन् । कैयन् कमजोर ईमानवाला छन् कि उनी यी निन्दाका भयले अल्लाहका धेरै आदेशहरू अनुसार कर्म गर्नबाट पन्छिन्छन् । जस्तै दाह्री छ, स्त्रीहरूका पर्दाको कुरो छ, विवाहमा हिन्दु धर्मका रीतिरिवाजहरूबाट पन्छिनु छ इत्यादि । सौभाग्याशाली छन् ती मानिसहरू जो कुनै उपहास तथा धिक्कारको चिन्ता नगरिकन अल्लाह तथा उहाँका रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आदेशहरूको पालन गर्नबाट कुनै अवसरमा पनि मुख फर्काउने छैनन् । ﴿وَلَا يَخَافُونَ لَوۡمَةَ لَآئِمٖ﴾ अल्लाह तआ़ला केयामतमा यसको श्रेष्ठतम प्रतिफल प्रदान गर्नेछ तथा उनीहरूलाई सफलता प्रदान गर्नेछ जस्तो कि यस आयतबाट स्पष्ट छ । اللهم اجعلنا منهم (हे अल्लाह ! हामीलाई उनीहरूमध्येकै बनाइदेउ ।

قُلَ كَمۡ لَبِثۡتُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ عَدَدَ سِنِينَ ١١٢

(११२) (अल्लाह तआला) सोध्नेछ कि तिमी धर्तीमा वर्षहरूको गणनाले कति वर्ष रहयो ?

قَالُواْ لَبِثۡنَا يَوۡمًا أَوۡ بَعۡضَ يَوۡمٖ فَسۡـَٔلِ ٱلۡعَآدِّينَ ١١٣

(११३) (उनीहरू) भन्नेछन् एक दिन अथवा एक दिनभन्दा पनि कम, गणना गर्नेहरूसँग पनि सोध्नुस् ।[1]

قَٰلَ إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا قَلِيلٗاۖ لَّوۡ أَنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ١١٤

(११४) (अल्लाह तआला) आदेश गर्नेछ वास्तविकता यो हो कि तिमी यहाँ निकै कम रहयौ, काश ! यसलाई काश यो कुरो तिमी अघिदेखि नै यो कुरो बुझिहालेको भए ।[2]

أَفَحَسِبۡتُمۡ أَنَّمَا خَلَقۡنَٰكُمۡ عَبَثٗا وَأَنَّكُمۡ إِلَيۡنَا لَا تُرۡجَعُونَ ١١٥

(११५) के तिमीले यो ठानेका छौ कि हामीले तिमीलाई व्यर्थ नै सृष्टि गरेका छौं, तथा यो कि तिमी हामीतिर फर्काइने नै छैनौ ?

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡكَرِيمِ ١١٦

(११६) अल्लाह तआला सत्य सम्राट हो, त्यो सर्वोच्च छ,[3] त्यसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन, त्यही महिमावान अर्शको प्रभु हो ।[4]

---

[1]यसबाट तात्पर्य फरिश्ता (स्वर्गदूत) हुन्, जो मनुष्यको कर्म तथा आयु लेख्न नियुक्त छ अथवा त्यो मनुष्य तात्पर्य हो जो हिसाब किताबमा दक्षता राख्दछ । क़ेयामतको भयानकता उनका मस्तिष्कबाट संसारको सुख-सुविधालाई मेटाइदिनेछ तथा संसारको जीवन उनीहरूलाई यस्तो लाग्नेछ जस्तो दिन अथवा आधा दिन । यसकारण उनीहरूले भन्नेछन् कि हामी त एक दिन अथवा त्यसभन्दा पनि कम समय संसारमा रहयौं । निःसन्देह तिमी फरिश्तासित अथवा गणितज्ञहरूसित सोध्न सक्छौ ।

[2]यसको अर्थ हो कि आख़िरतका अस्थाई जीवनको तुलनामा निश्चित रूपले संसारको जीवन अति लघु छ । तर यस विन्दुलाई संसारमा तिमीले जानेनौं । काश, तिमी संसारको यस वास्तविकतासित तथा संसारको अस्थाईत्वसित सतर्क भएको भए आज तिमी पनि ईमानवालाहरू सरह सफल एवं सम्मानित हुने थियौ ।

[3]अर्थात् त्यो यसभन्दा सर्वोपरि छ कि त्यो तिमीलाई निरुद्देश्य रूपले खेलको रूपमा पैदा गरोस् तथा तिमी जे चाहन्छौ गर, तिमीसित त्यसको कुनै सोधपूछ नहोस् । बरु त्यसले तिमीलाई एउटा विशेष उद्देश्यका लागि सृष्टि गरेको छ तथा त्यो हो त्यसको उपासना गर्नु । यसैकारण अगाडी आदेश गर्‍यो कि त्यही पूज्ने योग्य छ, त्यसका अतिरिक्त कोही पूजा योग्य छैन ।

[4]अर्शको विशेषण कृपा भन्यो किनभने त्यहाँबाट कृपा तथा विभूतिहरूको अवतरण हुन्छ ।

وَمَنْ يَّدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهٗ بِهٖ فَاِنَّمَا حِسَابُهٗ عِنْدَ رَبِّهٖ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿١١٧﴾

(११७) तथा जो व्यक्ति अल्लाहका साथ कुनै अन्य देवतालाई पुकार्दछ जसबारे उसित कुनै प्रमाण छैन त त्यसको हिसाब त्यसको प्रभुसित नै छ । निःसन्देह काफ़िरहरू मोक्षबाट बञ्चित छन् ।[1]

وَقُلْ رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاَنْتَ خَيْرُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿١١٨﴾

(११८) तथा भन कि हे मेरा प्रभु ! तिमी क्षमा गर तथा कृपा गर तथा तिमी सबै कृपालुहरूभन्दा उत्तम कृपा गर्नेवाला हौ ।

سُوْرَةُ النُّوْرِ

सूरतुन नूर-२४

सूरः नूर* मदीनामा अवतरित भएको तथा यसका चौसठ्ठी आयतहरू तथा नौं रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुभारम्भ अल्लाहको नामबाट जो अति दयालु तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

سُوْرَةٌ اَنْزَلْنٰهَا وَفَرَضْنٰهَا وَاَنْزَلْنَا فِيْهَاۤ اٰيٰتٍۭ بَيِّنٰتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿١﴾

(१) यो हो त्यो सूरः जुन हामीले अवतरित गरेका छौं[2] तथा निर्धारित गरिदिएका छौं तथा जसमा हामीले खुल्ला आदेश अवतरित गरेका छौं ताकि तिमी याद राख ।

[1]यसबाट ज्ञात भयो कि भलाई तथा सफलता आख़िरतमा अल्लाहको यातनाबाट वच्नु हो, मात्र संसारका धन तथा सुविधारहरूको अधिकता सफलता होइन, यो त संसारमा काफ़िरहरूलाई पनि प्राप्त छ, तर अल्लाह तआला उनीबाट भलाईलाई नकारिराखेको छ, जसको स्पष्ट अर्थ हो कि मूल रूपले भलाई आख़िरतको भलाई हो, जुन ईमानवालाहरूको भागमा आउनेछ, न सांसारिक धन तथा साधनको अधिकता जुन कि बिना भेदभाव ईमानवाला तथा काफ़िर सबैलाई प्राप्त हुन्छ ।

*सूरः नूर सूरः अहज़ाब तथा सूरः निसा, यी तीनवटै सूरः यस्ता छन् जसमा स्त्रीहरूका विशेष समस्याहरू तथा सामाजिक विषयका जीवनका महत्वपूर्ण विस्तृत जानकारीहरूको वर्णन छ ।

[2]कुर्आन करीमका सबै सूरतहरू अल्लाहद्वारा उतारिएका हुन्, तर यस सूरःको विषयमा जुन यो भन्यो त यसबाट यस सूरःमा वर्णित आदेशहरूको महत्वलाई उजागर गर्नु हो ।

ٱلزَّانِيَةُ وَٱلزَّانِى فَٱجْلِدُوا۟ كُلَّ وَٰحِدٍ مِّنْهُمَا مِا۟ئَةَ جَلْدَةٍ ۖ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِى دِينِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۖ

(२) व्यभिचार गर्ने स्त्री-पुरुषमध्ये प्रत्येकलाई सय कोर्रा हान ।[1] उनलाई अल्लाहका नियम अनुरूप दण्ड दिंदाखेरि तिमीले कदापि दया गर्नुहुन्न यदि तिमीलाई अल्लाहमाथि तथा केयामतका दिनमाथि ईमान

[1]व्यभिचारको प्रारम्भिक दण्ड जुन इस्लाममा अस्थाई रूपले भनिएको थियो, त्यो सूर: निसाको आयत संख्या १५ मा गुज्रिसकेको छ जसमा भनिएको थियो कि जबसम्म यसका लागि कुनै स्थाई दण्ड निर्धारित गरिदैन, ती व्यभिचारी स्त्रीहरूलाई घरहरूमा बन्द राख । अनि जब यो सूर: नूरको यो आयत अवतरित भयो त नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि अल्लाहले जुन वादा गरेको थियो, त्यस अनुसार व्यभिचारी पुरूष-स्त्रीको स्थाई दण्ड निर्धारित गरिदिइएको छ त्यो तिमी मसित सिक, तथा त्यो यो हो कि अविवाहित पुरुष-स्त्रीका लागि प्रत्येकलाई सय-सय कोर्रा तथा विवाहित पुरुष-स्त्रीलाई सय-सय कोर्रा तथा ढुङ्गाहरूले हानी मारिहालून् । (सहीह मुस्लिम किताबुल हूदूद बाब हद्दि अज़्जिना, वस्सुनन) अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले विवाहित पुरुष-स्त्रीलाई व्यवहारिक रूपले ढुङ्गाहरूबाट मार्नको दण्ड दिनु हो तथा सय कोर्रा (जुन सानो दण्ड हो) ठूलो दण्डमा सम्मिलित गर्नु हो तथा अब विवाहित स्त्री पुरूषको दण्ड केवल ढुङ्गाहरूले हानी मार्नु नै छ । रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पश्चात खुल्फाये राशदीन (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको जीवनमा जुन व्यक्तिहरु ईमान ल्याए तथा उनको अन्त्य पनि ईमानकै अवस्थामा भयो यस्ता मुसलानहरुलाई सहावा भनिन्छ।) तथा सहावाहेरु (रसूल अल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको साथ जुन व्यक्तिहरू ईमानको मार्गमा लागे तथा उनको अन्त्य पनि ईमानकै अवस्थामा भयो यस्ता मुसलमानहरूलाई सहावा भनिन्छ) को समयमा पनि यही दण्ड दिइयो । तथा उनका पश्चात उम्मतका सबै ज्ञानी र फुकहा पनि यसैलाई मान्नेवाला थिए र आजसम्म छ, केवल ख़वारिज़ले यस दण्डलाई अस्वीकार गरेका छन् तथा उपमहाद्वीपमा पनि केही यस्ता व्यक्तिहरू छन् जो यस दण्डलाई अस्वीकार गर्दछन् । तथा हदीसलाई अस्वीकार गर्नेवालाहरूले पनि यसलाई अस्वीकार गरेका छन् । यस अस्वीकृतिको मूल आधार नै हदीसको अस्वीकृतिमा छ । किनभने पत्थरहरूले हानी मार्नुको दण्ड अत्यन्त युक्तियुक्त हदीसहरूबाट सिद्ध छ । तथा त्यसलाई वर्णित गर्नेहरूको संख्या पनि अति अधिक छ कि आलिमहरूले यसलाई निरन्तर हदीसको श्रेणीमा राखेका छन् । यसकारण हदीसका प्रमाण तथा धर्ममा त्यसको धार्मिक नियमहरूको स्रोत हुने कुरोलाई जुन व्यक्तिले स्वीकार गर्दछ. त्यो ढुङ्गाहरूले हानी मार्नुलाई अस्वीकार गर्नसक्दैन ।

وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ②

छ ।[1] उनका दण्डको समय मुलमानहरूको एउटा समूह उपस्थित हुनु पर्दछ ।[2]

اَلزَّانِيْ لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةً ؗ وَّالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَآ اِلَّا زَانٍ اَوْ مُشْرِكٌ ۚ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ ③

(३) व्यभिचारी पुरूष व्यभिचारिणी स्त्री अथवा मूर्तिपूजक स्त्रीबाहेक अन्यसित विवाह गर्दैन तथा व्यभिचारीणी स्त्री पनि व्यभिचारी पुरूष बाहेक अथवा मूर्तिपूजक पुरूषका अतिरिक्त अन्यसित विवाह गर्दैन । तथा ईमानवालाहरूलाई यो अवैध (हराम) गरिदिइयो ।[3]

[1]यसको अर्थ यो हो कि दयाभावका कारण दण्ड दिनुबाट नरूक, अन्यथा प्राकृतिक रूपले दयाभाव उत्पन्न हुनु ईमानको विपरीत छैन, सारांशत: यो त मनुष्यको प्रकृतिमा नीहित छ ।

[2]ताकि दण्डको मूल उद्देश्य जुन यो हो कि मानिसहरू त्यसबाट शिक्षा ग्रहण गरून्, अत्याधाकि विस्तृत रूपले मानिस शिक्षा प्राप्त गर्नसकून् । दूर्भाग्यले आजकल जनसमूहका समक्ष दण्ड दिनु मानव अधिकारको विरूद्ध भनिदैछ । यो पूर्णरूपले मूर्खता, अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना तथा अर्को शव्दमा अल्लाहभन्दा पनि अधिक मनुष्यहरूसँग सहानुभूति राख्नेवाला शुभचिन्तक वन्नु हो, जबकि वास्तविकता यो हो कि अल्लाहभन्दा अधिक सहानुभूति तथा दया कसैमा छैन ।

[3]यसको भावार्थमा व्याख्याकारहरूमा मतभेद छ । केही भन्दछन् कि यहाँ विवाहसित तात्पर्य प्रचलित विवाह होइन बरु व्यभिचारको अर्थमा छ तथा उद्देश्य व्यभिचारका दुष्परिणाम तथा दुष्कर्मलाई वर्णन गर्नु हो । अर्थ यो हो कि कुकर्मी पुरूष आफ्ना इन्द्रियलाई अनुचित रूपले शान्त गर्नका निम्ति व्यभिचारी स्त्रीतिर तथा त्यसैप्रकार कुकर्मी स्त्री कुकर्मी पुरूषतिर आकर्षित हुन्छे, ईमानवालाहरूका लागि यस्तो गर्नु अर्थात् व्यभिचार निषेध (हराम) छ । तथा मूर्तिपूजक स्त्री-पुरुषको वर्णन यसकारण गरियो कि व्यभिचार पनि मूर्तिपूजाको समतुल्य छ, जसरी मूर्तिपूजक अल्लाहलाई छाडि अन्यका निकट टाउको निहुराउँछ, त्यसैप्रकार व्यभिचारी पुरूष, पत्नीलाई छाडेर अथवा पत्नी आफ्नो पतिलाई छाडेर अन्य मानिसहरूसित घृणित कर्म गर्छे । यसप्रकार मूर्तिपूजक तथा व्यभिचारी बीच एउटा विचित्र आन्तरिक समानता हुन्छ । केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि यो साधारण रीतिका कारण छ तथा अर्थ यो हो कि साधारणतया कुकर्मी मानिस विवाहका निम्ति आफूजस्तै मानिसहरूतिर आकृष्ट हुन्छन् । अत: व्यभिचारीहरूको अधिकतर संख्या व्यभिचारीहरुसँग विवाह गर्न रुचाउँछ तथा

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَٰتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَٰنِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَٰدَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَٰسِقُونَ ﴿٤﴾

(४) तथा जो पवित्र स्त्रीमाथि व्यभिचारको आक्षेप लगाउँछन्, अनि चार गवाह (साक्षी) प्रस्तुत गर्न सक्दैनन् भने उनलाई अस्सी पटक कोर्रा हान तथा कहिले पनि उनका साक्षी स्वीकार नगर। यी दूराचारी व्यक्तिहरू हुन् ।[1]

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

(५) हो, जो यस पश्चात क्षमा माँगेर सुधार गर्दछन् ।[2] त अल्लाह (तआ़ला) क्षमा गर्नेवाला तथा दया गर्नेवाला हुनुहुन्छ ।

यसको उद्देश्य ईमानवालाहरूलाई सतर्क गर्नु हो कि जसरी व्यभिचार अत्यन्त कुरूप तथा महापाप हो, त्यसरी नै व्यभिचारीहरूसँग वैवाहिक सम्वन्ध स्थापित गर्न पनि मनाही तथा निषेध (हराम) छ। इमाम शौकानीले यस भावार्थलाई अति उत्तम भनेका छन् तथा हदीसहरूमा यसका अवतरण हुने जे-जति कारण वर्णित छ त्यसबाट पनि यसको पुष्टि हुन्छ कि केही सहाबाले व्यभिचारी स्त्रीहरूसित विवाह गर्न आज्ञा चाहे त त्यसपश्चात् यो आयत अवतरित भयो, अर्थात् उनलाई यस्तो गर्नबाट रोकियो । यसैबाट भाव निकाल्दै आलिमहरू (धार्मिक विद्वान) ले भनेका छन् कि एउटा पुरूषले जुन स्त्रीसँग अथवा स्त्रीले जुन पुरुषसँग कुकर्म गरेको छ उनको आपसमा विवाह मान्य छैन । यदि उनीहरू शुद्ध हृदयले क्षमा माँगदछन् त त्यस पश्चात उनीहरूबीच विवाह मान्य छ । (तफ़सीर इब्ने क़सीर)

[1]यसमा قـذف (आक्षेप लगाउनु) को दण्ड वर्णित गरिएको छ कि जो व्यक्ति कुनै पवित्र स्त्री अथवा पुरूषमाथि व्यभिचारको आक्षेप लगाउँछ (त्यसैप्रकार जुन स्त्री कुनै पवित्र पुरूष अथवा स्त्रीमाथिको आक्षेप लगाउँछ) तथा प्रमाणस्वरुप चार साक्षी प्रस्तुत गर्न सक्दैनन् भने उनका लागि तीन आदेश वर्णन गरिएका छन् (१) उनीहरूलाई अस्सी कोर्रा हानियोस्, (२) उनका गवाही (साक्षी) कहिल्यै स्वीकार नगरियोस् तथा (३) उनी अल्लाहका समक्ष तथा मानिसहरूका समक्ष दुराचारी हुन् ।

[2]क्षमा माँग्नाले त कोर्राहरूका दण्डबाट छुट पाइने छैन, उनीहरू पश्चाताप गरून् अथवा विन्ती गरून्, यो दण्ड त भोग्नु नै पर्नेछ। तर अर्का दुईटा कुरा, गवाहीबाट वञ्चित तथा दूराचारी हुनु त्यसमा मतभेद छ । केही आलिम उसलाई दुराचारी हुनुबाट छुट दिन्छन् अर्थात् क्षमा माँगे पश्चात त्यो दूराचारी रहने छैन । तथा केही व्याख्याकार दुवै वाक्यलाई यसमा सम्मिलित मान्दछन् । अर्थात् क्षमा माँगे पश्चात त्यो गवाही दिन योग्य हुनेछ तथा दूराचारी पनि हुनेछैन । इमाम शौकानीले यसै दोस्रो मतलाई अधिमान दिए

وَالَّذِيْنَ يَرْمُوْنَ اَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَّهُمْ شُهَدَآءُ اِلَّآ اَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ اَحَدِهِمْ اَرْبَعُ شَهٰدٰتٍۢ بِاللّٰهِ ۙ اِنَّهٗ لَمِنَ الصّٰدِقِيْنَ ⑥

(६) तथा जुन मानिसहरू आफ्ना पत्नीहरूमाथि व्यभिचारको आरोप लगाउँदछन् तथा उनका साक्षी उनी बाहेक अन्य कोही हुँदैन त यस्ता मानिसहरू मध्येबाट प्रत्येकको प्रमाण यो हो कि चार पटक अल्लाहको सौगन्ध खाएर भनोस् कि त्यो सत्यवादीहरू मध्येको छ।

وَالْخَامِسَةُ اَنَّ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَيْهِ اِنْ كَانَ مِنَ الْكٰذِبِيْنَ ⑦

(७) तथा पाँचौ पटक यो कि त्यसमाथि अल्लाहको धिक्कार होस् यदि त्यो भूठाहरू मध्येबाट छ।[1]

وَيَدْرَؤُا عَنْهَا الْعَذَابَ اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهٰدٰتٍۢ بِاللّٰهِ ۙ اِنَّهٗ لَمِنَ الْكٰذِبِيْنَ ⑧

(८) तथा त्यस (स्त्री) बाट दण्ड यसप्रकार समाप्त गर्न सकिन्छ कि त्यसले चार पटक अल्लाहको सौगन्ध खाएर भनोस् कि निःसन्देह त्यसको पनि भूठो बोल्नेवालाहरू मध्ये हो।

وَالْخَامِسَةَ اَنَّ غَضَبَ اللّٰهِ عَلَيْهَآ

(९) तथा पाँचौ पटक भनोस् त्यसमाथि अल्लाहको क्रोध (धिक्कार होस्) यदि त्यसका

तथा أبدا को अर्थ वर्णन गरेका छन् कि ما دام قاذفا अर्थात् जबसम्म त्यो आक्षेप लगाउनमा स्थिर रहनेछ। जसरी भनिन्छ कि काफ़िरको गवाही (साक्ष्य) कहिल्यै स्वीकृत छैन, त यहाँ कहिलेको अर्थ यही हुनेछ कि जबसम्म त्यो काफ़िर छ।

[1]यसमा لعان को समस्याको वर्णन छ जसको अर्थ यो हो कि कुनै पतिले आफ्नी पत्नीलाई आफ्ना आँखाले कुनै अन्यसँग कुकर्म गरिराखेको देख्यो, जसको त्यो त प्रत्यक्षदर्शी छ, परन्तु व्यभिचारका नियमलाई सत्यापित गर्नको लागि चार गवाहहरूको आवश्यकता छ। यसकारण जबसम्म त्यो आफूसँग अन्य तीन गवाह प्रस्तुत गर्दैन, त्यसकि पत्नीमाथि व्यभिचारको नियम लागू हुनसक्दैन। तर आफ्ना आँखाले देखे पश्चात यस्तो दुष्चरित्र पत्नीलाई सहन गर्न पनि असम्भव छ। धार्मिक नियमले यसको यो समाधान प्रस्तुत गरेको छ कि यो व्यक्ति न्यायलयमा अथवा न्यायलयको .अधिकारी समक्ष चार पटक अल्लाहको सौगन्ध खाएर यो भन्नेछ कि त्यो आफ्नी पत्नीमाथि व्यभिचारको आरोप लगाउनमा साँचो छ अथवा यो बालक अथवा गर्व त्यसको होइन। तथा पाँचौ पटक भन्नेछ कि यदि म भूठो छु भने ममाथि अल्लाहको धिक्कार होस्।

إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٩

पति सत्यवादी मध्येबाट छ ।[1]

وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ١٠

(१०) तथा यदि अल्लाह (तआ़ला) को कृपा तथा दया तिमीमाथि नभएको भए[2] (त तिमीमाथि दुख अवतरित हुन्थे) तथा अल्लाह (तआ़ला) क्षमालाई स्वीकार गर्नेवाला ज्ञानी छ ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ جَآءُو بِٱلْإِفْكِ عُصْبَةٌ

(११) जो यो निकै ठूलो आक्षेप रचेर ल्याएका छन् ।[3] यो पनि तिमीमध्येबाट एउटा गुट

[1]अर्थात् यदि पतिको उत्तरमा पत्नी चार-चार पटक अल्लाहको सौगन्ध खाएर यो भन्छे कि त्यो झूठो छ तथा पाँचौं पटक भन्दछे कि यदि त्यसको पति साँचो छ (तथा म झूठो छु) त ममाथि अल्लाहको प्रकोप होस् । त यस अवस्थामा त्यो व्यभिचारको दण्डबाट बाँच्नेछ । त्यस पश्चात तीनै दुबै बीच सधैंको लागि वियोग (जुदाइ) हुनेछ । यसलाई لعان यसकारण भन्दछन् कि यसमा दुबै आफूलाई झूठा हुने अवस्थामा धिक्कारको पात्र स्वीकार गर्दछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको समयमा यस्ता केही घटनाहरू घटित भए जसका वर्णन हदीसहरूमा विद्यमान छन्, तिनै घटनाहरु यस आयतको अवतरणका कारण बने ।

[2]यसको उत्तर लुप्त छ, त तिमीमध्ये झूठामाथि, तुरुन्त अल्लाहको प्रकोप अवतरित हुन्थ्यो, तर त्यो क्षमाशील तथा दूरदर्शी पनि छ । यसकारण एक त उसले पर्दा हालिदियो ताकि त्यसका पश्चात शुद्ध हृदयले क्षमा माँगदछ भने उसले त्यसलाई आफ्नो दयाको छायाँमा पार्नेछ तथा दूरदर्शी पनि छ कि उसले لعان जस्तो समस्याको वर्णन गरेर स्वाभिमानी पतिहरूका लागि अति उचित तथा सरल नियम प्रस्तुत गरिदिएको छ ।

[3]إفــك बाट तात्पर्य त्यो आरोपको घटना हो जसमा द्वयवादीहरुले आदरणीय आयशा (رضي الله عنها) को सतीत्व एवं सम्मानलाई कलंकित गर्न चाहन्थे । तर अल्लाह तआ़लाले कुरआन करीममा आदरणीय आयशा (رضي الله عنها) माथि लगाइएको आक्षेपलाई खण्डन गर्नका लागि आयत अवतरित गरी तिनको पवित्र सतीत्व तथा सम्मानलाई झन् अधिक स्पष्ट गरिदियो । संक्षिप्तमा यो घटना यसप्रकार छ, पर्दाको आदेश पश्चात बनी मुस्तलीकको युद्ध (मुरैसीअ्) बाट फिर्ता हुँदा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा सहाबाले मदीनाका निकट एउटा स्थानमा विश्राम (पडाव) गरे, प्रातः काल जब त्यहाँबाट प्रस्थान गरे त आदरणीय आयशाको डोली पनि जुन खाली थियो, यात्रीहरूले यो ठानेर ऊँटमाथि राखिदिए कि उम्मुल मोमनीन (मुसलमानहरुकी माता) त्यसभित्र नै हुनुहोला, तथा त्यहाँबाट प्रस्थान गरिदिए जबकि आदरणीय आयशा आफ्नो मालाको खोजीमा बाहिर जानु भएको थियो, फर्केर आउँदा हेर्नुभयो कि यात्रीहरु त गइहालेका छन् । अनि यो सोचेर त्यहीं

مِّنكُمْ ۚ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم ۖ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ ۚ وَالَّذِي تَوَلَّىٰ

हुन्[1] तिमी त्यसलाई आफ्नो लागि नराम्रो नठान, बरु यो त तिम्रो पक्षमा श्रेष्ठ छ ।[2] हो, उनीहरूमध्ये प्रत्येकमाथि त्यति पाप छ, जति उसले कमाएको छ, तथा उनीहरूमध्ये जसले निकै

पल्टिराख्नु भयो कि जब उनलाई मेरो अनुपस्थितिको ज्ञान हुनेछ तब मेरो खोजीमा वापस फिर्ता आउनेछन् । अलि बेरमा सफ़वान बिन मोअत्तल सुलमी आए, उहाँको काम यही थियो कि यात्रीहरूका शेष रहने वस्तुहरूलाई संम्हालून्, उनले आदरणीय आयशालाई पर्दाको आदेशभन्दा पूर्व देखेका थिए, तिनलाई देखनासाथ إنا لله و إنا إليه راجعون पढे तथा बुझिहाले कि यात्रीहरु त्रुटिले अथवा अज्ञानवश आदरणीय मातालाई यहीं छाडेर आगाडी हिंडे । अत: उनले उहाँलाई आफ्नो ऊँटमाथि बसाले तथा स्वयं ऊँटको नकेल समातेर पैदल हिंडी यात्रीहरुमा सम्मिलित भए । द्वयवादीहरूले जब आदरणीय आयशालाई यसप्रकार पछि एक्लै आदरणीय सफ़वानका साथमा आइराखेको देखे त त्यस अवसरलाई अति उचित माने तथा द्वयवादीहरूका मुखिया अब्दुल्लाह बिन उबैयले भने कि यो एकान्त तथा अलगाव अकारण नै होइन तथा यसप्रकार उनले आदरणीय आयशालाई आदरणीय सफ़वानसित कलंकित गरिदिए जबकि दुबै यस कुराबाट बिल्कुलै (सर्वथा) अनभिज्ञ (अन्जान) थिए । केही शुद्ध मुसलमान पनि षड्यन्त्रकारीहरूका बहकाउमा आए । जस्तै आदरणीय हस्सान, मिस्तह बिन असासा तथा हमना बिन्ते जहश (अल्लाह उनीहरूसित प्रसन्न होस्) (यस घटनाको पूर्ण विवरण हदीसमा आएको छ) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पूरा एक महिना जबसम्म अल्लाह तआलाको तर्फबाट निर्दोषता (सफाई अवतरित भएन) अत्यन्त व्याकुल रहनुभयो तथा आदरणीय आयशा अज्ञानमा आफ्नो ठाउँमा व्याकुल । यी आयतमा अल्लाह तआलाले यसै घटनाको संक्षेपमा परन्तु व्यापक रूपले वर्णन गरेको छ । إفك को अर्थ हो कुनै वस्तुलाई उल्टाइदिनु । यस घटनामा पनि मुनाफ़िकहरु (मौखिक मुसलमानहरु) ले कुरालाई उल्टाइदिएका थिए अर्थात् आदरणीय आयशा (رضي الله عنها) त प्रशंसाकि पात्र हुनुहुन्थ्यो, उच्च वंशीय, तथा स्वच्छ चारित्रिक स्वामिनी हुनुहुन्थ्यो न कि कलंकित गर्न । परन्तु अत्याचारीहरूले यसलाई यस महाचरित्रवान् (साकार सतीत्व) लाई यसका विपरीत आक्षेप तथा आरोपका लक्ष्य बनाए ।

[1]एउटा गुट अथवा समूहलाई عُصبة भनिन्छ किनभने उनी एक-अर्काको शक्ति तथा सहायताका कारण हुन्छन् ।

[2]किनभने यसबाट एक त तिमीलाई दुख तथा कठिनाईहरुका कारण महा प्रत्युपकार प्राप्त हुनेछ अर्को यो कि आकाशबाट आदरणीय आयशाको पक्षमा आयत अवतरित हुनाले तिनको महानता तथा तिनका परिवारको सम्मान तथा महत्व स्पष्ट भयो । यसका अतिरिक्त ईमानवालाहरुको लागि यसमा शिक्षा ग्रहण गर्नुका अन्य पक्ष छन् ।

كِبْرَهُۥ مِنْهُمْ لَهُۥ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑪

ठूलो भागलाई पूरा गरेको छ, त्यसको लागि यातना पनि निकै ठूलो छ ।[1]

لَّوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ ٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا۟ هَٰذَآ إِفْكٌ مُّبِينٌ ⑫

(१२) त्यसलाई सुन्नासाथ मुसलमान पुरुषहरु तथा स्त्रीहरुले आफ्ना पक्षमा राम्रो विचार किन गरेनन् तथा किन भनेनन् यो त खुल्ला आरोप हो ।[2]

لَّوْلَا جَآءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا۟ بِٱلشُّهَدَآءِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ عِندَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ ⑬

(१३) उनी यसमा चार साक्षी किन ल्याएनन् ? तथा जब साक्षी ल्याएनन् त यी आक्षेप लगाउने व्यक्तिहरू निःसन्देह अल्लाहका निकट केवल झूठा छन् ।

وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِى مَآ أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑭

(१४) तथा यदि तिमीमाथि अल्लाह (तआला) को कृपा तथा दया दुनियाँ तथा आख़िरतमा नभएको भए निःसन्देह तिमीले जुन कुराका चर्चा प्रारम्भ गरेका थियौ, त्यस विषयमा तिमीलाई निकै ठूलो प्रकोप पुग्न थियो ।

إِذْ تَلَقَّوْنَهُۥ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِۦ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُۥ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمٌ ⑮

(१५) जबकि तिमी आफ्ना मुखले यसको चर्चा परस्पर गर्नथाले तथा आफ्ना मुखले त्यो कुरो निकाल्न थाले जसबारे तिमीलाई कदापि सूचना थिएन, यद्यपि तिमी त्यसलाई सरल कुरा बुझाउँदै रहयौ, परन्तु अल्लाहका निकट त्यो निकै ठूलो कुरो थियो ।

[1]यसबाट तात्पर्य अब्दुल्लाह बिन उबैय मुनाफ़िकहरुको सरदार हो जो यस षड्यन्त्रको मुखिया थियो ।

[2]यहाँबाट प्रशिक्षणको त्यो पक्ष प्रकट भइराखेको छ जुन यस घटनामा लुप्त छ । यिनमा सर्वप्रथम कुरो यो हो कि ईमानवाला एक प्राण जस्तै छन्, जब आदरणीय आयशामाथि आरोप लगाइयो त तिनीले आफूमाथि ठानेर यसको खण्डन किन गरेन तथा त्यसलाई खुला आक्षेप किन भनिदिएनौ ?

(१६) तथा तिमीले कुरा सुन्नासाथ किन भनिदिएनौ कि हामी यस्ता कुरा मुखबाट निकाल्नु पनि शोभा दिँदैन ? हे अल्लाह ! तिमी पवित्र हौ, यो त निकै ठूलो आक्षेप हो ।[1]

وَلَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَآ أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَٰنَكَ هَٰذَا بُهْتَٰنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

[1]दोस्रो कुरो अल्लाह तआलाले ईमानवालाहरुलाई यो बतायो कि यस आक्षेपमा उनले एउटा पनि गवाह प्रस्तुत गरेनन् जबकि यसका लागि चार गवाहको आवश्यकता थियो । यसका उपरान्त तिमीले ती दोषारोपण गर्नेहरुलाई झूठा भनेनौ । यही कारण छ कि यी आयतहरु अवतरित भए पश्चात आदरणीय हस्सान, मिस्तह, तथा हमना बिन्ते ज़हशलाई मिथ्यारोपणको दण्ड दिइयो (मुसनद अहमद भाग ६, पृष्ठ ३०, तिर्मिजी संख्या ३१८१, अबू दाऊद संख्या ४४७४, इब्ने माजा संख्या २५६७) अब्दुल्लाह बिन उबैयलाई यसकारण दण्ड दिइएन कि त्यसको लागि आख़िरतको घोर यातनालाई नै पर्याप्त ठानियो तथा ईमानवालाहरुलाई दण्ड दिएर संसारमा नै पवित्र गरियो । अर्को कुरो त्यसको पछाडी एउटा पूरा जत्था थियो, त्यसलाई दण्ड दिनुमा यस्ता खतरा थिए कि जसबाट सामना गर्नु त्यसबखत मुसलमानहरुका लागि कठिन थियो, यसै कारणवश त्यसलाई दण्ड दिइएन । (फ़तहुल क़दीर)

तेस्रो कुरो यो भनिएको छ कि अल्लाहको कृपा तथा उपकार तिमीमाथि नभएको भए, तिम्रो यो व्यवहार कि खोज नगरिकन अफवाह (किवंदन्ती) लाई अगाडी फैलाउन लाग्यो महाप्रकोपको कारण थियो, यसको अर्थ यो हो कि अफवाह उत्पन्न गर्नु तथा त्यसको प्रचार-प्रसार गर्नु पनि महापाप हो, जसका कारण मानव अति कठोर यातनाको अधिकारी हुनसक्छ ।

चौथो कुरो यो कि कुरो सोझै रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कि पत्नी तथा तिनको मान-मर्यादाको थियो, परन्तु तिमीले त्यसलाई कुनै महत्व दिएनौं, तथा त्यसलाई तुच्छ ठान्यौ । यसबाट यो बुझाउन उद्देश्य छ कि मात्र सतीत्व हनन नै ठूलो अपराध होइन जसको दण्ड सय कोर्रा अथवा ढुङ्गाहरुले हानि मार्नुछ, वरु कसैको चरित्र तथा मान-सम्मानमाथि आक्रमण गर्नु तथा कुनै सम्मानित परिवारको अपमान तथा उपहासको प्रबन्ध गर्नु पनि अल्लाहका निकट महापाप छ । यसलाई तुच्छ नठान । यसैकारण अगाडी पुनः विशष जोड दिँदै भन्यो कि तिमीले सुन्नासाथ किन भनेनौं कि हामीलाई त्यस्ता कुरा मुखबाट निकाल्न योग्य पनि छैन । यो निःसन्देह महालान्छना हो । यसैकारण इमाम मालिक भन्नुहुन्छ कि जो नामका मुसलमान आदरणीय आयशामाथि आक्षेप आरोपित गर्दछ, त्यो काफ़िर हो किनभने त्यो अल्लाह तथा कुरआनलाई झुठ्लाउँछ । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

(१७) अल्लाह तिमीलाई चेतावनी दिन्छ कि पछि कहिल्यै यस्ता काम नगर्नू, यदि तिमी साँचो ईमानवाला हौ ।

يَعِظُكُمُ اللّٰهُ اَنْ تَعُوْدُوْا لِمِثْلِهٖٓ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٧﴾

(१८) तथा अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा समक्ष आफ्ना आयत वर्णन गरिराखेको छ, तथा अल्लाह (तआ़ला) सर्वज्ञाता तथा तत्वदर्शी छ ।

وَيُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٨﴾

(१९) तथा जुन व्यक्तिहरु मुसलमानहरुमा अश्लीलता फैलाउनुका कामना राख्दछन्, उनका लागि संसार र आख़िरतमा दुखदायी यातना छन्,[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) सबै कुरो जान्दछ तथा तिमी केही जान्दैनौ ।

اِنَّ الَّذِيْنَ يُحِبُّوْنَ اَنْ تَشِيْعَ الْفَاحِشَةُ فِى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۙ فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۗ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿١٩﴾

(२०) तथा यदि तिमीमाथि अल्लाह (तआ़ला) को दया तथा कृपा नभएको भए, तथा यो पनि कि

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ

[1] فاحشة को अर्थ हो निर्लज्जता तथा कुरआ़नले व्यभिचारलाई पनि निर्लज्जता भनेको छ (बनी इस्राईल) तथा यहाँ व्यभिचारको एउटा झूठा समाचारको प्रचारलाई पनि अल्लाह तआ़लाले निर्लज्जता भनेको छ तथा यसलाई संसार तथा आख़िरतका दुखदायी यातनाहरुको कारण भनेको छ जसबाट असभ्यताको विषयमा इस्लामको प्रकृति तथा अल्लाह तआ़लाको इच्छाको अनुमान हुन्छ कि मात्र असभ्यताको झूठो समाचारको प्रकाशन अल्लाह समक्ष कति ठूलो अपराध हो, त जुन मानिसहरु रात-दिन एउटा इस्लामी समाजमा समाचारपत्रहरु, रेडियो, टि.भी. तथा फिल्मी नाटकद्वारा असभ्यताको प्रचार गरिराखेका छन् र घर-घरमा त्यसलाई पुऱ्याइराखेका छन् अल्लाहकहाँ यिनीहरु कति ठूलो अपराधी हुनेछन् ? तथा ती कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारी कुन प्रकारले असभ्यताको प्रचारको अपराधबाट छुटकारा पाउनेछन् ? यसैप्रकार आफ्नो घरमा टि.भी. ल्याएर राख्नेवाला, जसबाट उनका आगामी पुस्तामा असभ्यता फैलाइराखेको छ, ती पनि असभ्यताको प्रचारको अपराधी किन हुने छैनन् ? तथा यही अवस्था निर्लज्ज दैनिक समाचारपत्रहरुको छ कि उनका पनि घरहरुमा आउनु असभ्यताको प्रचारको कारण हो, यो पनि अल्लाहको समक्ष अपराध हुनसक्छ । काश, मुसलमान आफ्ना यी कर्तव्यहरुको आभास गरून् तथा यस असभ्यताको तूफ़ान (प्रचण्डता) लाई रोक्नका निम्ति आफ्नो यथाशक्य प्रयत्न गरून् ।

وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

अल्लाह तआ़ला अति प्रेम गर्ने दयालु छ (त तिमीमाथि प्रकोप आइपुग्ने थियो)[1]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّبِعُوا۟ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيْطَٰنِ ۚ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَٰتِ ٱلشَّيْطَٰنِ فَإِنَّهُۥ يَأْمُرُ بِٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۚ وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُزَكِّى مَن يَشَآءُ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

(२१) हे ईमानवालाहरु ! शैतानका पद चिन्हहरुमा नहिंड । जुन व्यक्ति शैतानका पद-चिन्हहरुमा हिंड्छ, त त्यसलाई असभ्य तथा नराम्रा कार्यहरुको नै आदेश दिनेछ । तथा यदि अल्लाह (तआ़ला) को दया एवं कृपा तिमीमाथि नभएको भए, त तिमीमध्ये कोही पनि कहिल्यै पवित्र एवं शुद्ध हुँदैनथ्यो । परन्तु अल्लाह (तआ़ला) जसलाई पवित्र गर्न चाहन्छ,गरिदिन्छ ।[2] तथा अल्लाह (तआ़ला) सर्वश्रोता तथा सर्वज्ञाता छ ।

وَلَا يَأْتَلِ أُو۟لُوا۟ ٱلْفَضْلِ مِنكُمْ وَٱلسَّعَةِ أَن يُؤْتُوٓا۟ أُو۟لِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينَ وَٱلْمُهَٰجِرِينَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا۟ وَلْيَصْفَحُوٓا۟ ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَكُمْ ۗ

(२२) तथा तिमीमध्ये जो पनि महान् तथा उदार छन्, उनीहरुले आफ्ना निकटसम्बन्धी तथा निर्धन एवं शरणार्थीहरुलाई अल्लाहको मार्गमा दिनुबाट सौगन्ध (कसम) खानु हुँदैन, बरु क्षमा गरिदिनुपर्छ तथा जान दिनुपर्छ । के तिमी चाहँदैनौ कि अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा

[1]उत्तर लोप छ, त अल्लाहको प्रकोपले तिमीलाई आफ्नो पकडमा लिइहाल्थ्यो । यो मात्र त्यसको कृपा तथा त्यसको प्रेमभाव एवं दया हो कि त्यसले तिम्रो यस महापापलाई क्षमा गरिदियो ।

[2]यस स्थानमा शैतानको अनुसरणबाट रोक्नुको पश्चात भन्नुभयो कि यदि त्यसको कृपा तथा दया नभएको भए त तिमीमध्ये कोही पनि पवित्र एवं स्वचछ हुन्नथ्यो, यसको अभिप्राय यो प्रतीत हुन्छ कि जुन मानिसहरु उक्त घटना आरोप लगाउनमा सम्मिलित हुनबाट बचे, यो मात्र अल्लाहको कृपा तथा दया हो जुन उनीहरुमाथि, अन्यथा उनीहरु पनि यसै धारमा बगेर जान्थे जसमा केही मुसलमान बगेर गएका थिए । यसकारण शैतानको छल तथा कपटबाट बच्नको लागि एक त हर समय अल्लाहसित सहायता माँगे तथा उसैतिर आकर्षित भइराखे तथा अर्को जुन मानिसहरु आफ्ना इन्द्रियहरुका कमजोरीका कारण शैतानको छलफल तथा कपटका शिकार भएका छन् । उनलाई अधिक धिक्कारको लक्ष्य नबनाउ । बरु शुभ-चिन्तकको रुपमा उनको सुधारको प्रयास गर ।

وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٢٢﴾

त्रुटिलाई क्षमा गरिदेओस् ?[1] अल्लाह (तआला) त्रुटिलाई क्षमा गर्ने कृपालु छ ।

إِنَّ الَّذِيْنَ يَرْمُوْنَ الْمُحْصَنٰتِ الْغٰفِلٰتِ الْمُؤْمِنٰتِ لُعِنُوْا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۠ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿٢٣﴾

(२३) जुन मानिसहरु पवित्र, सोझी, ईमान भएकी स्त्रीहरुमाथि आरोप लगाउँछन् उनी संसार तथा आख़िरतमा धिक्कारिने तथा उनका लागि अत्यन्त कठोर यातना छ ।[2]

आदरणीय मिस्तह जो आक्षेपको घटनामा लिप्त थिए निर्धन मुहाजरीनमध्ये थिए, सम्बन्धमा आदरणीय अबु-बक्र सिद्दीकका मौसेरे भाई (आमाकी दिदीको छोरो) थिए, अत: अबु-बक्र उनका संरक्षक तथा जीवनयापनका उत्तरदायी थिए, जब यिनी पनि आदरणीय आयशाका विरुद्ध षड्यन्त्रमा सम्मिलित भए, त अबू-बक्र सिद्दीकलाई अत्यन्त दुख पुग्यो, जुन एउटा प्राकृतिक कुरो थियो । अत: सफाईको आयत अवतरित भए पश्चात क्रोधमा उनले सौगन्ध खाए कि उनी भविष्यमा मिस्तहलाई कुनै लाभ पुऱ्याउने छैनन् । अबू-बक्रको यो सौगन्ध जुन यद्यपि मानव प्रकृतिको अनुरुप नै थियो, परन्तु सिद्दीक आचरण त्यसभन्दा उच्च हुने कुराको माँग गरिराखेको थियो, अल्लाह तआलालाई राम्रो लागेन तथा यो आयत अवतरित गऱ्यो, जसमा अत्यन्त प्रेमले उनको यस त्वरित मानवीय प्रवृतिमा उनलाई चेतावनी दिइयो कि तिमीवाट पनि त्रुटिहरु हुँदै गर्छन् तथा त्यसो भए तिमी पनि अरुहरुसँग त्यसैप्रकार क्षमा तथा पन्छ्याउने मामिला किन गर्दैनौ ? के तिमीलाई प्रिय छैन कि अल्लाह तआलाले तिम्रा त्रुटिहरुलाई क्षमा गरोस् ? यो वर्णनको विधि यति प्रभावशाली थियो कि त्यसलाई सुन्नासाथ अबू-बक्र सिद्दीक सहसा पुकारे "किन होइन, हे हाम्रा प्रभु ! हामी अवश्य यो चाहन्छौं कि तिमी हामीलाई क्षमा गरिदेउ ।" त्यस पश्चात उनले आफ्नो सौगन्धको प्रायश्चित गरेर पूर्ववत: मिस्तहलाई धनबाट सहायता गर्न प्रारम्भ गर्नु भयो । (फ़तहुल क़दीर, इब्ने क़सीर)

[2]केही व्याख्याकारहरुले यस आयतलाई आदरणीय आयशा तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पवित्र पत्नीहरुसँग (رضي الله عنهن) विशेषरुपले सम्बन्धित भनेका छन् कि यस आयतमा विशेषरुपले उनीमाथि आक्षेप लगाउनुको दण्डको वर्णन गरिएको छ तथा त्यो यो हो कि उनका लागि क्षमा छैन । तथा केही व्याख्याकारहरुले यसलाई जनसामान्यका लागि नै राखेका छन् तथा त्यसमा त्यही आरोप लगाउनुको दण्ड वर्णन गरिएको छ जुन अघि गुज्रिसकेको छ । यदि आक्षेप लगाउनेवाला मुसलमान छ भने धिक्कारको अर्थ हुनेछ कि त्यो दण्डको योग्य छ तथा मुसलमानहरुका लागि अलगावको अधिकारी छ । तथा यदि काफ़िर छ भने भाव स्पष्ट नै छ कि त्यो संसार तथा आख़िरतमा धिक्कारिने अर्थात् अल्लाहको कृपाबाट बञ्चित छ ।

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) जबकि उनका समक्ष उनका जिभ्रा तथा उनका हात-खुट्टा उनका कर्महरुका साक्षी हुनेछन् ।[1]

يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

(२५) त्यस दिन अल्लाह (तआला) उनीहरुलाई पूरा-पूरा प्रतिफल सत्य एवं न्यायका साथ प्रदान गर्नेछ तथा उनीहरु थाहा पाउनेछन् कि अल्लाह (तआला) नै सत्य छ, त्यही प्रकट गर्नेवाला छ ।

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ ۖ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ ۚ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ ۖ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

(२६) कुकर्मी स्त्रीहरु कुकर्मी पुरुषहरुका योग्य छन् तथा कुकर्मी पुरुषहरु कुकर्मी स्त्रीहरुका योग्य छन् तथा पवित्र स्त्रीहरु पवित्र पुरुषहरुका योग्य छन्[2] तथा पवित्र पुरुष पवित्र स्त्रीहरुका योग्य छन्। यस्ता पवित्र मानिसहरुका विषयमा जे-जति बकवास यी (आक्षेप लगाउनेवालाहरु) गरिराखेका छन्, तिनीहरु त्यस कुराबाट निर्दोष छन्, उनका लागि मोक्ष छ तथा सम्मानपूर्वक जीविका छ ।[3]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا

(२७) हे ईमानवालाहरु ! आफ्ना घरहरुबाहेक अन्य घरहरुमा प्रवेश नगर जबसम्मकि आज्ञा

---

[1]जसरी कुरआन करीममा अन्य स्थानहरुमा पनि तथा हदीसहरुमा पनि यो विषय वर्णन गरिएको छ ।

[2]यसको एउटा भावार्थ त यही वर्णन गरिएको छ जुन अनुवादबाट स्पष्ट छ। यस स्थितिमा यो (رضي الله عنها) को समानार्थी आयत हुनेछ, कुकर्मी स्त्री तथा कुकर्मी पुरुषसित व्यभिचारी स्त्री तथा व्यभिचारी पुरुष तथा طيبات तथा طيبون सित तात्पर्य पवित्र स्त्रीहरु त्था पवित्र पुरुष हुनेछन् । अर्को अर्थमा अभद्र कुरा अभद्र पुरुषहरुका लागि तथा अभद्र पुरुष अभद्र कुराका लागि छन् तथा पवित्र कुराहरु पवित्र पुरुषहरुका लागि तथा पवित्र पुरुष पवित्र कुराहरुका लागि छन् तथा अभिप्राय यो हुनेछ कि अभद्र कुरा तिनै पुरुष-महिलाहरु गर्दछन् जो अभद्र हुन्छन् तथा पवित्र कुरा गर्नु पवित्र पुरुषहरु तथा महिलाहरुको व्यवहार हो। यसमा संकेत यस कुरातिर छ कि आदरणीय आयशा ﴿الزَّانِي لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً﴾ माथि आक्षेप आरोपित गर्नेहरु अपवित्र तथा अभद्र तथा तिनीलाई त्यसबाट निर्दोष मान्नेहरु पवित्र छन्।

[3]यसबाट तात्पर्य स्वर्गको त्यो सुख-सुविधा हो जुन ईमानवालाहरुलाई प्राप्त हुनेछ ।

غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلٰٓى اَهْلِهَا ۭ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿٢٧﴾

प्राप्त गर्दैनौ तथा त्यहाँका निवासीहरुलाई सलाम नगर[1] यही तिम्रा लागि श्रेष्ठतम् छ ताकि तिमी शिक्षा प्राप्त गर्नसक ।[2]

فَاِنْ لَّمْ تَجِدُوْا فِيْهَآ اَحَدًا

(२८) यदि त्यहाँ कोही पनि भेटिंदैन भने त्यस पश्चात आज्ञा प्राप्त नभएसम्म भित्र प्रवेश नगर । तथा

पूर्वका आयतहरुमा व्यभिचार तथा त्यसका दण्डहरुको वर्णन भयो, अब अल्लाह तआला गृह प्रवेशका नियमहरुको वर्णन गरिराखेका छन् ताकि स्त्री-पुरुष मिश्रण नहोस् जुन प्राय व्यभिचार तथा आरोपको कारण बन्दछ, استيناس को अर्थ हो, जानकारी गर्नु, अर्थात् जबसम्म तिमीलाई यो जानकारी हुँदैन कि भित्र को छ तथा त्यसले तिमीलाई भित्र प्रवेशको अनुमति दिइसकेको छ, त्यसबेलासम्म प्रवेश नगर । केही व्याख्याकारहरुले تستانسوا को अर्थ تستأذنوا गरेछन् जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ । आयतमा प्रवेशको आज्ञा माग्नुको वर्णन पहिला तत्पश्चात सलाम गर्नुको वर्णन छ । परन्तु हदीसबाट विदित हुन्छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पहिला सलाम गर्नुहुन्थ्यो अनि भित्र प्रवेशको आज्ञा माँग्नुहुन्थ्यो । यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको व्यवहार थियो कि तीन पटक आज्ञा माँग्नुहुन्थ्यो यदि कुनै उत्तर प्राप्त हुन्नथ्यो भने उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम फर्केर आउनुहुन्थ्यो तथा यो पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको व्यवहार थियो कि आज्ञा माँगदाखेरि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ढोकाको दायाँ तथा बायाँतिर उभिनु हुन्थ्यो, ताकि जम्काभेट नहोस् जसबाट बेपर्दगी हुने कुरोको सम्भावना रहन्छ । (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी किताबुल इस्तीज़ान, बाबुल तस्लीम वल इस्तीज़ान सलासन, मुसनद अहमद भाग ३ पृष्ठ १३८, अबू दाऊद किताबुल अदब, बाब कम मर्रतन योसल्लिमु र्रजुलो फ़िल इस्तीज़ाने) यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले ढोकामा उभेर भित्र चिहाउनुबाट पनि कडाईका साथ मनाही गर्नुभएको छ, यहाँसम्मकि यदि कुनै व्यक्ति चियाउनेको आँखा पनि फुटालिदिन्छ तैपनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि त्यसमाथि कुनै पाप छैन । (अल-बुख़ारी किताबु दियात बाब मन इत्तलअ फ़ी बैते गैरिही) उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यस कुरालाई पनि अप्रिय भन्नुभयो कि जब भित्रबाट गृह स्वामी सोध्छ, को छ ? त त्यसको उत्तरमा "म हूँ, म हूँ भनियोस् । यसको अर्थ यो हो कि नाम भनेर आफ्नो परिचय गराओस् । (सहीह बुख़ारी किताबुल इस्तीज़ान बाबुन इज़ाक़ाल मन ज़ा ? क़ाल अना, तथा मुस्लिम किताबुल आदाब बाब कराहियत कौलिल मुस्ताजिने अना इज़ाक़ील मन हाज़ा ? तथा अबू दाऊद किताबुल अदब)

[2]अर्थात् कर्म गर । अर्थ यो हो कि आज्ञा प्राप्त गर तथा सलाम गरे पश्चात गृहमा प्रवेश गर, दुबैको लागि सहसा प्रवेश गर्नबाट उत्तम छ ।

فَلَا تَدْخُلُوْهَا حَتّٰى يُؤْذَنَ لَكُمْ ۚ وَاِنْ قِيْلَ لَكُمُ ارْجِعُوْا فَارْجِعُوْا هُوَ اَزْكٰى لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ عَلِيْمٌ ﴿٢٨﴾

यदि तिमीसित फर्किजानु भनिन्छ भने तिमी फर्किहाल, यही कुरा तिम्रो निम्ति अधिक राम्रो छ, जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, अल्लाह (तआ़ला) राम्ररी जान्दछ ।

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَدْخُلُوْا بُيُوْتًا غَيْرَ مَسْكُوْنَةٍ فِيْهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ ۗ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ وَمَا تَكْتُمُوْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) हो, जसमा कोही रहँदैन यस्ता घरहरुमा जहाँ तिमीलाई कुनै लाभ अथवा सामान छ भने प्रवेशमा कुनै पाप छैन,[1] तिमी जे-जति पनि गर्दछौ तथा जे लुकाउँछौ अल्लाह (तआ़ला) सबै जान्दछ ।[2]

قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ۗ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ﴿٣٠﴾

(३०) मुसलमान पुरुषहरुसित भन कि आफ्ना दृष्टि तलतिर राखून्,[3] तथा आफ्ना गुप्ताङ्गको सुरक्षा राखून् ।[4] यही उनका निम्ति पवित्रता हो, मानिसहरु जे-जति गरिराखेका छन् अल्लाह (तआ़ला) सबैसित अवगत छ ।

[1]यसबाट तात्पर्य कुन घरहरु हुन्, जसमा आज्ञा प्राप्त नगरी प्रवेश गर्नुको आज्ञा प्रदान गरिदैछ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि यसबाट तात्पर्य ती घर हुन् जुन विशेषरुपले अतिथिहरुका लागि अलग बनाइएका हुन्छन्, तिनीहरुमा गृह स्वामीबाट प्रथम पटक आज्ञा लिनु नै पर्याप्त छ । केही भन्दछन् कि यसबाट तात्पर्य सराय (धर्मशाला) हो, जुन यात्रीहरुको लागि हुन्छ अथवा व्यापारीक घर हुन् متاع को अर्थ हो लाभकारी, अर्थात् जसमा तिम्रो लाभ छ ।

[2]यसमा ती मानिसहरुका लागि चेतावनी छ जुन अन्य मानिसहरुका घरहरुमा प्रवेश गर्दाखेरि वर्णित नियमहरुको पालना गर्ने कुरोमा ध्यान दिंदैनन् ।

[3]जब कसैको घरमा प्रवेश गर्नको निम्ति आज्ञा लिनलाई आवश्यक भनियो, त त्यसको साथ-साथै आँखाहरुलाई झुकाइराख्न अथवा बन्द राख्नको आदेश दिइयो, ताकि आज्ञा माँग्नेवाला पनि विशेषरुपले आफ्ना नेत्रहरुमाथि नियन्त्रण राखोस् ।

[4]अर्थात् अनुचित प्रयोगबाट यसलाई बचाउन अथवा यिनलाई यसप्रकार लुकाएर राखून् कि यिनीमाथि कसैको दृष्टि नपरोस्, त्यसका यी दुबै भावार्थ ठीक छन् किनभने दुबै अभिप्राय हुन् । यसका अतिरिक्त दृष्टिको सुरक्षाको प्रथम वर्णन हो किनभने यसमा असावधानी नै गुप्ताङ्गबाट असावधानीको कारण बन्दछ ।

(३१) तथा मुसलमान स्त्रीहरुसित भन कि उनीहरु पनि आफ्ना दृष्टि तल राखून् तथा आफ्ना सतीत्वको रक्षा गरुन् ।[1] तथा आफ्ना शोभाको प्रदर्शन नगरुन्[2] त्यसबाहेक जुन प्रकट छ ।[3] तथा आफ्ना वक्षस्थलमाथि आफ्ना दुपट्टाहरुलाई पूर्णरुपले फैलाएर राखून्[4] तथा आफ्ना शोभाको

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَٰرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ

[1]महिलाहरु पनि यद्यपि आँखा तल राख्न तथा गुप्ताङ्गहरुको सुरक्षाको प्रथम आदेशमा सम्मिलित थिए जुन सबै ईमानवालाहरुलाई दिएको छ तथा ईमानवालाहरुमा ईमान भएका महिलाहरु पनि सामान्य रुपले सम्मिलित हुन्छन् । तर यस समस्याको महत्वका अनुरुप यसलाई विशेषरुपले महिलाहरुका लागि पनि पुन: त्यही आदेश दिइराखिएको छ जसको उद्देश्य बलपूर्वक भन्नु हो, केही आलिमहरुले यसबाट भावार्थ निकाल्दै भनेका छन् कि जसरी पुरुषहरुका लागि महिलाहरुलाई हेर्न निषेध छ त्यसरी नै महिलाहरुका लागि पनि हेर्न कदापि निषेध छ । तथा केहीले त्यस हदीसबाट भावार्थ निकाल्दै जसमा आदरणीय आयशाको इथोपियनसको खेल हेर्नुको वर्णन छ, (सहीह बुख़ारी किताबुस सलात, बाबु असहाबिल हेराब फ़िल मस्जिद) बिना काम भावना पुरुषहरुतिर महिलाहरुलाई हेर्नुको आज्ञा दिएका छन् ।

[2]शोभाबाट तात्पर्य वस्त्र तथा आभूषण हो जुन महिलाहरु आफ्ना सुन्दरता एवं सौन्दर्यमा झन् बृद्धिका लागि धारण गर्दछन् जसलाई आफ्ना पतिका निम्ति गर्नमाथि जोड दिइएको छ । जब वस्त्र तथा आभूषणको प्रदर्शन अन्य पुरुषहरु समक्ष महिलाहरुका निम्ति निषेध छ भने शरीर नग्न तथा प्रदर्शित गर्नुको आज्ञा इस्लाममा किन हुनसक्थ्यो ? यो त अवैध तथा निषेध हुनेछ ।

[3]यसबाट तात्पर्य त्यो शोभा तथा शरीरको अङ्ग हो जसलाई छोप्नु तथा पर्दा गर्नु असम्भव हुन्छ, जस्तै कसैलाई कुनै वस्तु दिंदा अथवा त्यसबाट लिंदाखेरि हत्केलाको अथवा हेर्दाखेरि आँखाहरुको प्रदर्शित हुनु । यस सम्बन्धमा हातमा जुन औंठी लगाएको अथवा मेंहदी लगाइएको, आँखामा सुर्मा अथवा गाँजल होस् अथवा वस्त्र तथा शोभालाई लुकाउनको निम्ति जुन नकाब अथवा च्यादर लिइन्छ, त्यो पनि एउटा शोभा नै हो, तैपनि यी शोभाहरु यस्ता हुन् जसका प्रदर्शन आवश्यकताका कारण उपयुक्त छ ।

[4]ताकि टाउको, गर्दन तथा छातीलाई पर्दा हुनसकोस् किनभने उनलाई पनि नँग्न गर्नुको आज्ञा छैन ।

إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

प्रदर्शन कसैको समक्ष नगरुन्[1] आफ्ना पतिहरुबाहेक[2] अथवा आफ्ना पिताको अथवा आफ्नो ससुराको अथवा आफ्ना पुत्रहरुका अथवा आफ्ना पतिका पुत्रहरुको अथवा आफ्ना भाइहरुका अथवा भतिजाहरुका अथवा आफ्ना भानिजहरुका[3] अथवा आफ्ना मितिनीहरुका[4] अथवा

[1]यो त्यही शोभा (सौन्दर्य प्रसाधन) अथवा सौन्दर्य हो जसलाई प्रदर्शित गर्न यसभन्दा पूर्व निषेधित गरिएको थियो । अर्थात् वस्त्र तथा आभूषण जुन च्यादर (शल) अथवा नक़ाबमुनि हुन्छन् । यहाँ तिनको वर्णन अतिरिक्तको विषयमा आएको छ अर्थात् अमूक-अमूक व्यक्तिहरुका समक्ष यिनको प्रदर्शन उचित छ ।

[2] यिनीहरुमा सूचीक्रममा सर्वोपरि पति छ । यसैले पतिलाई सर्वोपरि पनि गरिएको छ किनकि पत्नीको सम्पूर्ण शोभा पतिको लागि हुन्छ तथा पतिको लागि पत्नीको सम्पूर्ण शरीर उचित छ । यसका अतिरिक्त जुन समीपवर्ती तथा अन्य व्यक्तिहरुको घरमा आउने-जाने रहन्छ तथा निकट सम्बन्धी हुनका कारण अथवा अन्य कारणहरुले प्राकृतिक रुपले उनीतिर काम भावना पनि हुँदैन, जसबाट नराम्रोको सम्भावना हुन्छ, त धार्मिक नियमले यस्ता व्यक्तिहरुका समक्ष जसबाट कुनै भय छैन तथा ती सबै व्यक्तिहरु जससित विवाह अमान्य छ तिनीहरुका समक्ष शोभाको प्रदर्शनको आज्ञा प्रदान छ । यस स्थानमा मामा तथा काकाको वर्णन गरिएको छैन । अधिकांश आलिमहरुका निकट यिनी पनि ती व्यक्ति हुन् जोसित विवाह अमान्य छ जसका समक्ष शोभाको प्रदर्शनको आज्ञा दिइएको छ तथा केहीका निकट यस्तो छैन । (फ़तहुल क़दीर)

[3]पितामा हजुरबा, पितामह, नाना तथा नानाका पिता तथा त्यसभन्दा माथि सबै सम्मिलित छन् । यसैप्रकार ससुरमा ससुरका पिता, बाजे, पितामह माथिसम्म । पुत्रहरुमा पौत्र, परपौत्र, नाति परनाति तलसम्म । पतिका पुत्रहरुमा पौत्र तथा परपौत्र तलसम्म, भाइहरुमा तीनै प्रकारका भाइ (साखै, पितातिरबाट, मातातिरबाट) तथा तिनका पुत्र, पौत्र, परपौत्र, नाति, तलसम्म । भतिजहरुमा उनका छोराहरु तलसम्म तथा भानिजहरुमा तीनै प्रकारका बहिनीहरुको सन्तान सम्मिलित छन् ।

[4]यसबाट तात्पर्य मुसलमान महिलाहरु हुन् जसलाई यस कुरोबाट रोकिएको छ कि तिनीहरु कुनै स्त्रीको शोभा, सुन्दरता, तथा सौन्दर्य एवं शारीरिक बनौट एवं रचनाको आफ्ना पतिको समक्ष वर्णन गरुन् । केही विद्वानहरुले यसबाट ती विशेष स्त्रीहरु तात्पर्य लिएका छन् जो सेवा आदिका लागि हर समय साथमा रहन्छन् जसमा दासीहरु पनि सम्मिलित छन् ।

اَوِ التّٰبِعِيْنَ غَيْرِ اُولِي الْاِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ اَوِ الطِّفْلِ الَّذِيْنَ لَمْ يَظْهَرُوْا عَلٰى عَوْرٰتِ النِّسَآءِ ۪ وَلَا يَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ ؕ وَتُوْبُوْٓا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا اَيُّهَ الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿٣١﴾

दासहरु[1] अथवा नोकरहरुमा यस्ता पुरुषहरुका समक्ष जसलाई कामुकता[2] नहोस् अथवा यस्ता बच्चाहरुका समक्ष जो स्त्रीहरुका पर्दाका कुराको विषयमा जान्दैनन्[3] तथा यसप्रकारले ठूलो आवाज आउने गरी खुट्टा बजारेर नहिंडून् ताकि उनीहरुको लुकेको श्रृङ्गारको थाहा होस् ।[4] तथा हे मुसलमानहरु ! तिमी सबै अल्लाहका दरबारमा क्षमा माँग ताकि तिमी मोक्ष पाउन सक ।[5]

[1]केही विद्वानहरुले यसबाट तात्पर्य दासीहरु तथा केहीले दास लिएका छन् तथा केहीले दुबै । हदीसमा छ कि दासबाट पर्दाको आवश्यकता छैन । (अबू दाऊद किताबुल लिबास बाब फ़िल अब्द यनजुरु इला शआरे मौलातेही) यसैप्रकार केहीले सामान्य नै राखेका छन् जसमा ईमानवाला तथा काफ़िरहरु दुबै दास सम्मिलित छन् ।

[2]केही विद्वानहरुले यसबाट केवल त्यही व्यक्ति तात्पर्य लिएका छन् जसका घरमा रहनु, खानु-पिउनुको अतिरिक्त कुनै अन्य उद्देश्य छैन । केहीले मूर्ख, केहीले नपुंशक तथा हिजडा तथा केहीले अत्याधिक बृद्ध अर्थ लिएका छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि जसमा क़ुरआनमा वर्णित गुण पाईन्छन्, ती सबै यसमा सम्मिलित छन् तथा अन्य अलग्ग हुनेछन् ।

[3]तिनीहरुबाट यस्ता बालक अलग्ग हुनेछन् जो वयस्क हुन्छन् अथवा वयस्क अवस्थाका निकट हुन्छन् किनकि उनीहरु स्त्रीहरुका गुप्ताङ्गसित परिचित हुन्छन् ।

[4]ताकि खुट्टाको आभूषणको झन्कारबाट पुरुषहरुको ध्यान त्यसतिर आकर्षित नहोस् । यस अन्तंगत अग्लो सैन्डल पनि आउँछ जसलाई महिलाहरु लगाएर हिंड्छन्, अनि टक-टकको आवाज हुन्छ, जुन आभूषणहरुको ध्वनिभन्दा कम हुँदैन । यसैप्रकार हदीसमा वर्णित छ कि स्त्रीका लागि सुगन्ध लगाएर घरबाट निस्कन उचित छैन, जुन महिला यस्तो गर्दछन्, तिनी व्यभिचारिणी हुन् । (तिर्मिज़ी अबवाबुल इस्तीज़ान र अबू दाऊद किताबुल तर्रज्जुल)

[5]यहाँ पर्दाका आदेशहरुमा क्षमा माँग्नुको आदेश दिनुमा यो दूरदर्शिता प्रतीत हुन्छ कि अज्ञानकालमा यी आदेशहरुको जुन अवहेलना पनि तिमी गर्दैरहेका छौ, ती इस्लामका पूर्वका कुरा थिए, यदि तिमीले शुद्ध हृदयले क्षमा माँग्यौ तथा यी वर्णित आदेशहरु अनुरुप पर्दाको प्रबन्ध गऱ्यौ भने भलाई तथा सफलता तथा संसार एवं आख़िरतको भलाई (कल्याण) तिम्रो भाग्य हो ।

(३२) तथा तिमीमध्ये जुन पुरुष-स्त्री यौवन अवस्थामा पुगिसकेका छन्, तिनीहरुको विवाह गरिदेउ[1] तथा आफ्ना सदाचारी दास-दासीहरुको पनि,[2] यदि उनी निर्धन पनि हुनेछन् भने अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो कृपाले धनवान बनाइदिनेछ ।[3] अल्लाह (तआ़ला) उदार तथा ज्ञानवाला छ ।

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

(३३) तथा ती मानिसहरु पवित्र रहनुपर्छ जो आफ्ना विवाह गर्नुको सामर्थ्य

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا

[1] أيامى बहुवचन हो أيم को । أيم यस्तो स्त्रीलाई भनिन्छ जसको पति छैन, जसमा कुमारी, विधवा तथा तलाक (पारपाचुके) प्राप्त तीनटै सम्मिलित छन् तथा यस्तो पुरुषलाई पनि أيم भन्दछन् जसको पत्नी छैन । आयतमा संरक्षकहरुसित सम्बोधन छ कि विवाह गरिदेउ, यो भनिएन कि विवाह गरिहाल । यसबाट ज्ञात भयो कि स्त्री संरक्षकको आज्ञा तथा प्रसन्नता बिना बिहे गर्न सक्दैन जसको पुष्टि हदीसहरुबाट पनि हुन्छ । यसैप्रकार आज्ञावाचकको आधारमा केही विद्वानहरुले यो अर्थ निकालेका छन् कि विवाह गर्न आवश्यक (अनिवार्य) छ, जबकि केहीले यसलाई अनुमत (मुबाह़) तथा केहीले उत्तम (मुस्तहब) भनेका छन् परन्तु शक्ति सम्पन्नका लागि सुन्नत मुअक्किद: (बलपूर्वक सुन्नत) तथा कहिले आवश्यक छ तथा यसबाट विमुख हुने कडा चेतावनीको कारण हो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको कथन छ ومن رغب عن سنتي فليس مني "जसले मेरो सुन्नतबाट मुख फर्कायो त्यो मसित छैन ।" (अल-बुख़ारी संख्या ५०६३ तथा मुस्लिम संख्या १०२०)

[2]यहाँ صالحيت सित तात्पर्य ईमान छ । यसमा मतभेद छ कि स्वामी आफ्ना दास-दासीहरुलाई विवाह गर्नका लागि बाध्य गर्न सक्छन् अथवा सक्दैनन् ? केही विद्वान बाध्य गर्नुका पक्षमा छन्, केही छैनन् । परन्तु हानिको सम्भावना छ भने धार्मिक नियमहरुका अनुसार बाध्य गर्नु उचित छ, अन्य परिस्थितिमा अवैध (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[3]अर्थात् मात्र निर्धनता तथा धनको कमी विवाहमा बाधक हुनुहुँदैन । संभव छ कि विवाह पश्चात अल्लाह तिनीहरुको निर्धनतालाई आफ्नो कृपा तथा दयाले सुख-सम्पन्नतामा परिवर्तित गरिदेओस् । हदीसमा वर्णित छ तीन प्रकारका यस्ता व्यक्ति छन् जसलाई अल्लाह अवश्य सहायता गर्दछ, एउटा विवाह गर्नेलाई जुन सदाचारको भावनाले विवाह गर्दछ, दोस्रो स्वाधीनता-पत्र प्राप्त दास, जो धन तिर्न विचार राख्दछ र तेस्रो अल्लाहको मार्गमा धर्मयुद्ध गर्नेवाला । (तिर्मिजी अबवाब फ़ज़ायेलिल ज़िहाद, बाब माजाअ फ़िल मुज़ाहिद वल मुकातिब वल निकाह)

حَتّٰى يُغْنِيَهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ ۗ
وَالَّذِيْنَ يَبْتَغُوْنَ الْكِتٰبَ مِمَّا
مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوْهُمْ
اِنْ عَلِمْتُمْ فِيْهِمْ خَيْرًا ۖ وَّاٰتُوْهُمْ
مِّنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِيْٓ اٰتٰىكُمْ ۗ
وَلَا تُكْرِهُوْا فَتَيٰتِكُمْ عَلَى الْبِغَاۤءِ
اِنْ اَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوْا عَرَضَ الْحَيٰوةِ

राख्दैनन् ।[1] यहाँसम्मकि अल्लाह (तआला) आफ्नो कृपाले उनलाई धनवान बनाइदेओस् । तिम्रा दासहरुमध्ये जो कोही तिमीलाई केही दिएर स्वाधीनताले गराउन चाहन्छ त तिमी उनीलाई यस्तो लेख दिने गर जसमा तिमीलाई तिनमा कुनै भलाई देखिन्छ ।[2] तथा अल्लाहले जुन सम्पत्ति तिमीलाई दिएको छ, त्यसबाट उनीहरुलाई पनि देउ ।[3] तिम्रा दासीहरु जो पवित्र रहन चाहन्छन्, उनीहरुलाई सांसारिक जीवनका लाभका कारण

[1]हदीसमा पवित्रताका लागि, जबसम्म विवाहको सामर्थ्य हुँदैन, ऐच्छिक ब्रत (नफ़ली रोज़ा) बस्नमा जोड दिइएको छ, आदेश छ: हे नवयुवकहरुका समूह ! तिमीमध्ये जो विवाहको शक्ति राख्दछ, त्यसले (आफ्नो समयमा) विवाह गरिहाल्नुपर्छ, यसकारण कि यसबाट नेत्रहरुको तथा योनिहरुको रक्षा हुन्छ तथा जो विवाहको शक्ति राख्दैनन्, उनलाई आवश्यक छ कि त्यो (अधिकतर ऐच्छिक) ब्रत राखोस्, ब्रत त्यसको काम भावनालाई नियन्त्रणमा राख्नेछ । (अल-बुख़ारी किताबुस सौम, बाव अस्सौम लेमन ख़ाफ अला नफ्सेही अजूब:, मुस्लिम अव्वल किताबुल निकाह)

[2] مكاتب त्यस दासलाई भनिन्छ जो आफ्नो स्वामीसित सन्धि गर्दछ कि म यति राशि एकत्रित गरी भुक्तानी गर्नेछु त स्वतन्त्रताको अधिकारी हुनेछु । भलाई देख्नुको अर्थ हो त्यसको सत्यता तथा निक्षेपमा तिमीलाई विश्वास होस् अथवा कुनै व्यवसाय तथा उद्योग सम्बन्धी त्यसलाई जानकारी होस् ताकि त्यसले परिश्रम गरी धनोपार्जन गरोस् तथा धनको राशिको भुक्तानी गर्न सकोस् । इस्लामले अधिकभन्दा अधिक दासताका विरुद्ध नीति अपनाएको थियो । अत: यहाँपनि स्वामीहरुलाई बलपूर्वक भनिएको छ कि स्वाधीनता लेख इच्छुक दासहरुसित सन्धि गर्नुमा आलस्य नगर, जबकि तिमीलाई उनमा यस्ता गुणको ज्ञान छ जसबाट तिम्रो राशिको भुक्तानीको सम्भावना हुनसक्छ । केही धार्मिक गुरुहरुका निकट यो आदेशको पालन अनिवार्य तथा केहीका निकट उत्तम छ ।

यसको अर्थ हो कि दासताबाट मुक्तिको निम्ति त्यसले जुन सन्धि गरेको छ तथा अब धनराशिको त्यसलाई आवश्यकता छ ताकि सन्धि अनुसार त्यो राशिको भुक्तानी गरोस्, त तिमी पनि त्यससित आर्थिक सहायता गर, यदि अल्लाहले तिमीलाई यस योग्य बनाएको छ । अत: अल्लाहले ज़कातको राशिको प्रयोग गर्न जुन आठ प्रकार (सूर: अल-तौबा-६०) मा वर्णन गरेको छ, ती मध्ये एउटा وفي الرقاب पनि हो । जसका अर्थ हो, गर्दनमुक्त गराउनमा अर्थात् दासहरुको स्वाधीनतामा पनि ज़कात (धर्मदान) को राशि व्यय गर्न सकिन्छ ।

الدُّنْيَا ۚ وَمَن يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾

कुकर्मका लागि बाध्य नगर ।[1] तथा जो तिनीहरुलाई बाध्य गर्नेछ त अल्लाह (तआ़ला) तिनीहरुलाई विवश गरिए पश्चात अत्यन्त क्षमाशील दयावान छ ।[2]

وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा हामीले तिमीतिर खुल्ला आयतहरु उतारेका छौं तथा ती मानिसहरुका उदाहरण (प्रस्तुत गरेका छौं) जो तिमीहरुभन्दा पूर्व गुज्रिसकेका छन् तथा परहेजगारहरुका लागि शिक्षा (पनि) ।

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ مَثَلُ

(३५) अल्लाह आकाशहरुको तथा धर्तीको दिव्य ज्योति हो[3] त्यसको ज्योतिको उदाहरण एउटा

अज्ञानकालमा मानिसहरु मात्र सांसारिक धन अर्जित गर्नका लागि आफ्ना दासीहरुलाई व्यभिचारका लागि बाध्य गर्दथे । चाहे अथवा नचाहे पनि त्यसले यो अपमानको कलङ्क सहनु पर्थ्यो । अल्लाह तआ़लाले मुसलमानहरुलाई यस्तो गर्नबाट रोकेको छ । إِنْ أَرَدْنَ संभावित परिस्थितिहरुको आधारमा छ । अन्यथा उद्देश्य यो होइन कि यदि त्यसले व्यभिचारलाई प्रिय ठान्दछ भने तिमीले उनीहरुबाट यो कार्य गराइहाल । बरु यो आदेश दिनुको उद्देश्य हो कि दासीहरुबाट संसारका अलिकति धनका लागि यो कुकर्म नगर, किनभने यसप्रकारको धन आर्जन नै निषेध छ ।

[2]अर्थात् जुन दासीहरुबाट बलपूर्वक व्यभिचार गराइनेछ, त्यसमा पापी स्वामी हुनेछ अर्थात बाध्य गर्नेवाला, न कि दासी जुन अबला छ । हदीसमा वर्णित छ, मेरो सम्प्रदायबाट त्रुटि, भूल तथा यस्ता कार्य जुन बलपूर्वक गराइएका हुन्छन्, क्षमा छन् । (इब्ने माजा किताबुत तलाक बाब तलाकिल मुकरहे वन्नासी)

[3]अर्थात् यदि अल्लाह नभएको भए, न आकाशमा प्रकाश हुन्थ्यो न धर्तीमा, न आकाश तथा धर्तीमा कसैलाई सन्मार्ग सुलभ हुन्थ्यो । अत: त्यो अल्लाह (तआ़ला) नै आकाश तथा धर्तीलाई प्रकाश प्रदान गर्नेवाला हो । त्यसको किताब दिव्य ज्योति हो, त्यसको रसूल (आफ्ना गुणहरुका आधारमा) दिव्य ज्योति हो । अर्थात यी दुबैका माध्यमबाट जीवनको अन्धकारमा मार्गदर्शन तथा प्रकाश प्राप्त हुन्छ, जसरी दीप अथवा बल्बबाट मनुष्य प्रकाश प्राप्त गर्दछ । हदीसबाट पनि अल्लाहको दिव्य ज्योति हुनु सिद्ध छ । «وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ» (सहीह बुख़ारी बाबुत तहज्जुदे बिल्लैल तथा मुस्लिम किताबु सलातिल मुसाफ़िरीन बाबुद्दुआ फी सलातिल लैल) अत: अल्लाह स्वयं साक्षात दिव्य ज्योति हो, त्यसको पर्दा दिव्य ज्योति छ तथा प्रत्येक भौतिक तथा आत्मिक दिव्य ज्योतिको

نُوْرِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيْهَا مِصْبَاحٌ ؕ
اَلْمِصْبَاحُ فِيْ زُجَاجَةٍ ؕ اَلزُّجَاجَةُ
كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُّوْقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ
مُّبٰرَكَةٍ زَيْتُوْنَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَّلَا غَرْبِيَّةٍ ۙ
يَّكَادُ زَيْتُهَا يُضِيْٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ
نَارٌ ؕ نُوْرٌ عَلٰى نُوْرٍ ؕ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُوْرِهٖ
مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ
لِلنَّاسِ ؕ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ۙ﴿۳۵﴾

खोपिको जस्तो छ जसमा दीप (चिराग) छ तथा दीप शीशाको फानुसमा छ तथा शीशा टल्किराखेको प्रकाशमान ताराको जस्तो छ तथा त्यो दीप पवित्र वृक्ष ज़ैतूनको तेलबाट बालिएको छ, जुन वृक्ष न पूर्वी छ न पश्चिमी (स्वयं त्यो तेल नै सम्भव छ कि प्रकाश दिन थालोस्, यद्यपि त्यसलाई आगोले नछोएको होस्, ज्योतिमाथि ज्योति छ,[1] अल्लाह (तआला) आफ्नो दिव्य ज्योतितिर जसलाई चाहन्छ[2] मार्गदर्शन गर्दछ। मानिसहरुलाई बुझाउनको निम्ति अल्लाह तआला यी उदाहरण दिइराखेको छ।[3] तथा अल्लाह तआला प्रत्येक वस्तुको स्थितिसित पूर्णरुपले परिचित छ।

स्रष्टा तथा प्रदान गर्नेवाला एवं त्यसतिर मार्गदर्शन गर्नेवाला केवल एक अल्लाह छ। (ऐसरुत्तफ़मसीर)

[1]अर्थात् जसरी एउटा खोपीमा यस्तो दीप जुन काँचको फानुसमा छ त्यसमा एउटा शुभ वृक्षको यस्तो शुद्ध तेल हालिएको छ कि त्यो बिना आगोको स्वयं प्रकाशित हुनुको निकट छ। यसैप्रकार यी सारा प्रकाश एउटा खोपीमा एकत्रित भए तथा त्यो सर्वथा दिव्य प्रकाश बने। यसप्रकार अल्लाहको प्रत्येक तर्क तथा युक्तिहरुको दशा छ कि ती स्पष्ट पनि छन् तथा एकसे-एक बढी पनि दिव्य ज्योतिमाथि ज्योति छन्। जुन न पूर्वी छ न पश्चिमीको अर्थ हो, त्यो वृक्ष यस्तो खुल्ला मैदान तथा मरुस्थलमा छ कि त्यसमाथि घाम मात्र सूर्य उदाउनेबेला अथवा अस्ताउने समयमा मात्र पर्दैन, बरु पूरा दिन घाममा रहन्छ तथा यस्तो वृक्षको फल अति स्वादिष्ट हुन्छ तथा यसबाट तात्पर्य ज़ैतूनको वृक्ष हो जसको फल तथा तेल भोजनको रुपमा पनि प्रयोग हुन्छ, तथा दीपमा तेलको रुपमा पनि प्रयोग हुन्छ।

[2]दिव्य ज्योतिसित तात्पर्य ईमान तथा इस्लाम हो, अर्थात् अल्लाह तआला जसको अन्तर आत्मामा प्रेम तथा त्यसलाई प्राप्त गर्नुका लागि रुचि देख्दछ, तिनलाई यस दिव्य ज्योतितिर मार्गदर्शन गर्दछ जसबाट उनका लागि धर्म तथा संसारका सफलताहरुका द्वार खुल्दछन्।

[3]जुनप्रकारले अल्लाह तआलाले यो उदाहरण दियो जसमा उसले ईमानलाई तथा आफ्ना ईमानवाला भक्तहरुका हृदयमा यसको संचित हुने कुरो तथा भक्तहरुका हृदयको स्थितिबाट अवगत हुनलाई स्पष्ट गऱ्यो कि को मार्गदर्शनको पात्र छ त को छैन।

प्रत्येक वस्तुको स्थितिसित पूर्णरुपले परिचित छ ।

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۝

(३६) ती घरहरुमा जसलाई उच्च पार्न तथा त्यहाँ आफ्नो नाम स्मरण गर्न अल्लाहले आदेश दिएको छ,[1] त्यहाँ बिहान तथा बेलुका अल्लाह (तआला) को महिमाको वर्णन गर्दछन् ।[2]

[1]जब अल्लाह तआलाले ईमानवालाहरुका हृदयलाई तथा त्यसमा जुन ईमान तथा मार्गदर्शन तथा ज्ञान छ, त्यसको यस्तो दीपसित तुलना गरेको छ जुन काँचको झाड (फानुस) मा होस् तथा जुन स्वच्छ, शुद्ध तेलले प्रकाशित होस्, त्यसपछि अव त्यसको स्थान वर्णन गरिंदैछ कि यो 'फानुस' यस्ता घरहरुमा छन् जसका विषयमा आदेश दिइएको छ कि तिनलाई उच्च गरियोस् तथा तिनमा अल्लाहको वर्णन गरियोस् । तात्पर्य मस्जिदहरु हुन्, जुन अल्लाहको धर्तीमा अत्याधिक प्रिय छन् । उच्चको तात्पर्य मात्र ढुङ्गा तथा ईटाहरुको उच्चता होइन बरु यसमा मस्जिदहरुलाई मलीनता, बकवास तथा अनुचित कुरा एवं कर्महरुबाट पवित्र राख्न पनि सम्मिलित छ। अन्यथा मात्र मस्जिदहरुलाई उच्च एवं भव्य बनाइदिन सबैकुरा होइन बरु हदीसमा मस्जिदहरुलाई अधिक अलंकृत गर्नबाट रोकिएको छ। तथा एउटा हदीसमा त यसलाई क़यामत निकट हुने कुरोका लक्षणहरुमध्ये एउटा लक्षण भनिएको छ । (अबू दाऊद किताबुस्सलात बाबुन फ़ी बिनाइल मसाजिद) यसका अतिरिक्त जसरी मस्जिदहरुमा व्यापार तथा व्यवसाय एवं हल्ला गर्न निषेध छ किनकि यो मस्जिदको मूल उद्देश्यको विपरीत छ। त्यसैप्रकार अल्लाहको स्मरण गर्नमा यो कुरा पनि सम्मिलित छ कि केवल एक अल्लाहको वर्णन गरियोस् त्यसैको उपासना गरियोस्, मात्र त्यसैलाई सहायताका निम्ति पुकारियोस् ।

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

"मस्जिदहरु अल्लाहका लागि हुन्, अतः अल्लाहको साथमा कसैलाई नपुकार ।" (सूरः जिन्न-१८)

[2]'तस्बीह' सित तात्पर्य नमाज़ हो । آصال बहुवचन हो أصيل को, अर्थ हो सन्ध्या । अर्थात् ईमानवालाहरु, जसका ईमान तथा मार्गदर्शनले प्रकाशित हुन्छन्, बिहान-बेलुका मस्जिदहरुमा अल्लाहका प्रसन्नताका लागि नमाज़ पढ्दछन् तथा त्यसको उपासना गर्दछन् ।

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾

(३७) यस्ता मानिसहरु[1] जसलाई व्यापार तथा क्रय-विक्रय अल्लाहको वर्णनबाट तथा नमाज़ स्थापित गर्न तथा ज़कात दिनबाट अचेत गर्दैन, त्यस दिनसित तर्सन्छन् जुन दिन धेरै हृदय तथा धेरै आँखा विकल (उल्टो-पाल्टो) हुनेछन् ।[2]

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

(३८) यस उद्देश्यले ताकि अल्लाह तआला उनीहरुलाई उनका कर्मको श्रेष्ठतम प्रतिफल देओस् तथा आफ्नो कृपाले केही अधिक नै प्रदान गरोस् । तथा अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ अंगणित वृत्तिहरु (जीविका) दिन्छ ।[3]

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ

(३९) तथा काफ़िरहरुका कर्म त्यस टल्किराखेको मृगतृष्णा जुन खुल्ला मैदानमा होस् जसलाई तिर्खाएको व्यक्ति टाढाबाट पानी ठान्दछ, परन्तु

---

[1]यसबाट अर्थ निकालिएको छ कि यद्यपि महिलाहरु मस्जिदहरुमा गई नमाज़ पढ्न सक्छन्, तर साधारण वस्त्रहरुमा, सुगन्ध नलगाईकन तथा पर्दाका साथ हुन्छन् भने जाऊन्, जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका रिसालत कालमा महिलाहरु मस्जिदे नबवीमा नमाज़का लागि उपस्थित हुने गर्दथे तर उनीहरुको लागि घरमा नमाज़ पढ्न अति उत्तम एवं सर्वश्रेष्ठ छ । हदीसमा पनि यस कुराको वर्णन गरिएको छ । (अबू दाऊद, किताबुस्सलात, बाबुल तशदीद फी ज़ालिक, मुसनद अहमद भाग ६, पृष्ठ २९७ तथा ३०१)

[2]अर्थात् अति घबराहटका कारण । जस्तो कि अन्य स्थानमा छ ।

﴿ وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ ﴾

"उनीहरुलाई क़ेयामतका दिनबाट तर्साउ, जुन दिन मुटु घाँटीसम्म आउनेछन् शोकले भरिएको अवस्थामा ।" (सूर: अल-मोमिन-१८)

प्रारम्भमा यो हृदयको अवस्था सबैको हुनेछ, ईमानवालाहरुको तथा काफ़िरहरुको पनि ।

[3]क़ेयामतका दिन ईमानवालाहरुलाई उनका पुण्यको प्रतिफल أضعافا مضاعفة (कैयन् गुनाको रुपमा प्रदान गरिनेछ तथा अधिकतरलाई बिना हिसाब नै स्वर्ग दिइनेछ तथा त्यहाँ जीविकाको जुन अधिकता तथा त्यसमा जुन नवीनता एवं स्वाद हुनेछ, त्यसको त अनुमान नै गर्न सकिन्न ।

إِذَا جَآءَهُۥ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَوَجَدَ ٱللَّهَ عِندَهُۥ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ﴿٣٩﴾

जब त्यसको निकट पुग्दछ त त्यसलाई केही पनि पाउँदैन । हो, अल्लाहलाई आफ्नो निकट पाउँछ जो त्यसको हिसाब पूरा-पूरा चुक्ता गर्दछ ।[1] अल्लाह (तआ़ला) अति शीघ्र हिसाब गरिदिनेवाला छ ।

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَآ أَخْرَجَ يَدَهُۥ لَمْ يَكَدْ يَرَىٰهَا ۗ وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورًا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾

(४०) अथवा अन्धकारका समान छ, जुन अति गहिरो समुद्रमा छन् जसलाई माथि तल्लाका धाराहरुले ढाकेका छन्, अनि माथिबाट बादलहरु छाएका हुन्छन् । अर्थात् ती एउटा माथि अर्को भई अन्धकार छन् । जब आफ्ना हात निकाल्दछ त त्यसलाई पनि संभवत: देख्न सक्दैन,[2] र (कुरो यो छ कि) जसलाई अल्लाह (तआ़ला) नै

[1] أعمال (कर्म) सित तात्पर्य ती कर्म हुन् जसलाई काफ़िर तथा मूर्तिपूजक पुण्य ठहराएर गर्दछन्, जस्तै दान-दक्षिणा, सम्बन्धीहरुसँग स्वभाव, अल्लाहको घरको निर्माण, तथा हाजीहरुको सेवा आदि । سَراب (मृगतृष्णा) त्यस टल्किराखेका बालुवाका कणलाई भन्छन् जुन टाढाबाट सूर्यका किरणहरुका कारण पानी प्रतीत हुन्छन् سَراب को अर्थ हिंड्नु पनि हो । ती बालुवाका कण बगिराखेको पानीको जस्तो देखिन्छ । قيعة बहुवचन हो قاع को, जसको अर्थ हो धर्तीको होंचो भाग, जसमा पानी बस्दछ अथवा समतल मैदान । यी काफ़िरहरुका कर्मका उपमा हो कि जसरी मृगतृष्णा टाढाबाट पानी देखिन्छ, जबकि त्यो बालुवाका कण नै हुन्छन् । यसैप्रकार काफ़िरका कर्म ईमान नहुनुका कारण अल्लाह समक्ष बिल्कुलै भार विहीन हुनेछन्, तिनका कुनै पनि फल उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछैन । परन्तु जब त्यो अल्लाह समीप जानेछ त त्यो त्यसका कर्महरुका प्रतिफल पूरा-पूरा दिइसकेको हुनेछ ।

[2] यो दोस्रो उपमा हो कि उनका कर्म अन्धकारका समान छन्, अर्थात उनलाई मृगतृष्णासित उपमा देउ अथवा अन्धकारसित । अथवा पूर्वको उपमा काफ़िरहरुको कर्मको थियो तथा यो त्यसको कुफ्रको उपमा हो, जसमा काफ़िर आफ्नो पूरा जीवनमा घेरिएको हुन्छ, कुफ्र तथा मार्गका अन्धकार, नराम्रा कर्म तथा मित्थ्यावादी विश्वासका अन्धकार तथा प्रभुसित तथा त्यसको आख़िरतको यातनासित एकदम अज्ञानताको अन्धकार । यी अन्धकार त्यसलाई मार्गदर्शनतिर आउन दिंदैनन् जसरी अन्धकारमा मनुष्यलाई आफ्ना हात देखाइ दिंदैन ।

प्रकाश दिँदैन त्यसको समीप कुनै प्रकाश हुँदैन ।[1]

(४१) के तपाईंले देख्नुभएन कि आकाश तथा धर्तीका सबै सृष्टि तथा पखेटा फैलाइ उड्नेवाला सबै पंक्षी[2] अल्लाहका महिमागानमा लीन छन् । प्रत्येकको नमाज़ तथा महिमागान त्यसलाई ज्ञात छ ।[3] तथा मानिसहरु जे-जति गर्दछन्, त्यसबारे अल्लाह राम्ररी अवगत छ ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلطَّيْرُ صَٰٓفَّٰتٍ ۖ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُۥ وَتَسْبِيحَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾

[1]अर्थात् संसारमा ईमान तथा इस्लामको प्रकाश सुलभ हुँदैनथ्यो तथा आख़िरतमा पनि ईमानवालाहरुलाई प्राप्त हुने दिव्य-ज्योतिबाट उनी बञ्चित रहनेछन् ।

[2] صافات को अर्थ हो باسطات तथा यसको कर्मकारक أجنحتها लोप छ । आफ्ना पखेटा फैलाएको । من في السماوات والأرض मा पंक्षी पनि सम्मिलित थिए । तर यहाँ उनको अलग्गैबाट वर्णन गऱ्यो, यसकारण कि पंक्षी सबै जीवधारी पशुहरुमा एउटा महत्वपूर्ण सृष्टि हो जुन अल्लाहको पूर्ण शक्तिले आकाश तथा धर्तीका मध्ये वायुमण्डलमा उड्दै अल्लाहको महिमाको वर्णन गर्दछन् । यो सृष्टि उड्ने शक्ति पनि राख्दछ जसबाट अन्य जीवधारी बञ्चित छन् तथा धर्तीमा हिंड्डुल गर्ने शक्ति पनि राख्दछ ।

[3]अर्थात् अल्लाहले प्रत्येक सृष्टिको मनमा यो ज्ञान हालिदिएको छ कि त्यो अल्लाहको महिमाको वर्णन कसरी गरोस् । जसको अर्थ यो हो कि यो भाग्य अथवा संयोगको कुरा होइन बरु आकाश तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तुलाई अल्लाहको प्रशंसा गर्न तथा नमाज़ पूरा गर्न यो पनि अल्लाहको सामर्थ्यको एउटा द्योतक हो, जसरी तिनको सृष्टि अल्लाहको एक विचित्र कलाकारी हो, जसमाथि अल्लाहको अतिरिक्त कसैको सामर्थ्य छैन ।

[4]अर्थात् धर्तीमा भएका तथा आकाशमा भएका जसरी अल्लाहका आदेशहरुको पालन तथा त्यसको प्रशंसा गर्दछन्, सबै उसको ज्ञानमा छ, यो जस्तो कि मनुष्य तथा जिन्नहरुलाई चेतावनी छ कि तिमीलाई अल्लाहले बुद्धि तथा विचारको स्वतन्त्रता प्रदान गरेको छ, त तिमीलाई अन्य सृष्टिको अपेक्षा अधिक प्रशंसा तथा महिमाको वर्णन तथा त्यसको आज्ञा पालन गर्नुपर्दछ । तर वास्तविकता यसको विपरीत छ । अन्य सृष्टि त अल्लाहको प्रशंसामा संलग्न छन् । परन्तु बुद्धि तथा ज्ञानबाट शुशोभित सृष्टि यसमा आलस्य गरिराखेको छ, जसमा निःसन्देह उनी अल्लाहको पकडमा अधिकारी हुनेछन् ।

(४२) धर्ती तथा आकाशको राज्य अल्लाहको हो तथा अल्लाह (तआ़ला) तिर नै फर्कि जानुपर्नेछ ।[1]

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ ۝

(४३) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआ़ला) बादलहरुलाई चलाउँछ, फेरि उनीहरुलाई आपसमा संयोग गराईदिन्छ, अनि उनीहरुलाई तहमाथि तह पारिदिन्छ । त्यस पश्चात तपाईं देख्नुहुन्छ कि उनका मध्येबाट वर्षा हुन्छ । त्यही (अल्लाह) आकाशबाट–असिनाको पर्वतबाट असिना वर्षाउन्छ,[2] अनि जसलाई चाहन्छ उनीहरुलाई त्यसको पासमा वर्षाउँछ तथा जसलाई चाहन्छ त्यसबाट तिनीहरुलाई हटाईदिन्छ ।[3] बादलहरुबाट नै निस्कने तडित (चट्याङ्ग) को चमक यस्तो हुन्छ कि जस्तो आँखाको दृष्टि नै लगिदिन्छ ।[4]

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِيْ سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهٗ ثُمَّ يَجْعَلُهٗ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلٰلِهٖ ۚ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيْهَا مِنْۢ بَرَدٍ فَيُصِيْبُ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ وَيَصْرِفُهٗ عَنْ مَّنْ يَّشَآءُ ۗ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهٖ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ ۝

[1]अत: त्यही मूल स्वामी हो तथा त्यही सत्य पूज्य हो जसको अतिरिक्त कसैको पनि पूजा (उपासना) मान्य छैन । त्यसैछेउ, सबैलाई फर्केर जानुछ, जहाँ प्रत्येकको न्यायपूर्वक निर्णय दिनेछ ।

[2]यसको एउटा अर्थ त यही हो जुन अनुवादमा प्रयोग गरिएको छ कि आकाशमा पहाड जस्तै देखिने बादलहरु छन् जसबाट त्यो असिनाको वर्षा गर्दछ । (इब्ने क़सीर) दोस्रो अर्थ यो वर्णन गरिएको छ कि سماء उचाईंको अर्थमा छ तथा جبال को अर्थ हो ठूला-ठूला टुक्रा पर्वतहरु जस्तै अर्थात् अल्लाह तआ़ला आकाशबाट वर्षा मात्र गर्दैन बरु माथिबाट जब चाहन्छ हिउँका ठूला-ठूला टुक्रा पनि वर्षाउँछ (फ़तहुल क़दीर) अथवा पर्वत जस्तै ठूला-ठूला बादलहरुबाट असिना वर्षाउँछ ।

[3]अर्थात् ती असिना तथा वर्षा कृपा स्वरुप जसलाई चाहन्छ, पुऱ्याउँछ तथा जसलाई चाहन्छ, तिनीबाट बञ्चित राख्दछ । अथवा अर्थ यो हो कि असिनाको वर्षाको प्रकोपबाट जसलाई चाहन्छ, पीडित गर्दछ, जसबाट त्यसका फसलहरु नाश तथा खेती बरवाद हुन्छ तथा जसमाथि आफ्नो कृपा गर्न चाहन्छ, उनलाई त्यसबाट बचाउँछ ।

[4]अर्थात् बादलहरुबाट चम्किने तडित, जुन सामान्यत: वर्षाको शुभ-सूचक हुन्छ, त्यसमा यति तीब्र चमक हुन्छ कि त्यो नेत्रहरुको दृष्टि समाप्त गरिदिनको निकट हुन्छ । यो पनि उसको कारीगरीको नमूना हो ।

يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَ النَّهَارَ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّاُولِي الْاَبْصَارِ ﴿٤٤﴾

(४४) अल्लाह तआला नै दिन-रातको फेरबदल गर्दछ ।[1] आँखावालाहरुका लागि निःसन्देह यसमा ठूला-ठूला शिक्षाहरु छन् ।

وَ اللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّنْ مَّآءٍ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَّمْشِيْ عَلٰى بَطْنِهٖ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّمْشِيْ عَلٰى رِجْلَيْنِ ۚ وَ مِنْهُمْ مَّنْ يَّمْشِيْ عَلٰٓى اَرْبَعٍ ۭ يَخْلُقُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٤٥﴾

(४५) सबै हिंड्डुल गर्ने जीवधारीलाई अल्लाह (तआलाले) पानीबाट सृष्टि गरेको छ । तिनीहरुमध्ये केही आफ्नो पेटको सहाराले घस्रेर हिंड्छन्,[2] केही दुई खुट्टाको बलले हिंड्छन्,[3] केही चार खुट्टा टेकी हिंड्छन् ।[4] अल्लाह (तआला) जे चाहन्छ सृष्टि गर्दछ ।[5] निःसन्देह अल्लाह (तआला) प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्य राख्दछ ।

لَقَدْ اَنْزَلْنَآ اٰيٰتٍ مُّبَيِّنٰتٍ ۭ وَ اللّٰهُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٤٦﴾

(४६) निःसन्देह हामीले प्रकाशमय तथा खुल्ला आयतहरु, अवतरित गरेका छौं । अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ, सोझो बाटो देखाउँछ ।[6]

[1] अर्थात् कहिले दिनहरु ठूला, रातहरु साना तथा कहिले यसका विपरीत अथवा कहिले दिनको प्रकाशलाई बादलहरुको अन्धकारमा तथा रात्रिको अँध्यारालाई चन्द्रमाको प्रकाशमा परिवर्तित गरिदिन्छ ।

[2] जसरी सूर्य, माछा तथा अन्य धर्तीमा चल्ने किरा-फट्याङग्राहरु छन् ।

[3] जस्तो मनुष्य तथा पंक्षी छन् ।

[4] जस्तो सबै चौपाया तथा अन्य जीव छन् ।

[5] यो संकेत यस कुरातिर छ कि केही जीव यस्ता पनि छन्, जो चारभन्दा पनि बढी खुट्टावाला छन्, जस्तै गँगटा, माकुरा, शंखे कीरा तथा धेरैजसो धर्तीका किराहरु ।

[6] آيات مبينات सित तात्पर्य कुरआन करीम छ, जसमा प्रत्येक त्यस कुराको वर्णन छ जसको सम्बन्ध मनुष्यका धर्म तथा व्यवहारसित छ जसमाथि त्यसको भलाई (कल्याण) तथा सफलता आधारित छ ।

﴿ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتٰبِ مِنْ شَيْءٍ ﴾

"हामीले किताबमा कुनै कुराको वर्णनमा कमी गरेनौं ।" (सूरःअल-अनआम-३८)

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّن بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा भन्दछन् कि हामीले अल्लाह (तआला) तथा रसूलमा ईमान ल्यायौं (विश्वास गऱ्यौं) तथा आज्ञाकारी भयौं, अनि उनीमध्ये एउटा गुट त्यस पश्चात पनि मुख फर्काउन्छ । यी ईमानवाला हुँदै होइनन् ।[1]

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा जब यिनीहरु यस कुरातिर बोलाइन्छन् कि अल्लाह तथा त्यसका रसूल (तिनका विवाद) लाई निर्णय गरिदेऊन्, तैपनि उनको एउटा गुट विमुख भईदिन्छ ।

وَإِن يَكُن لَّهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा यदि अधिकार उनलाई पुग्दछ भने आज्ञाकारी भई त्यसतर्फ आउँछन् ।[2]

أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولَٰئِكَ

(५०) के उनीहरुको हृदयमा रोग छ ? अथवा यिनीहरु शंका तथा सन्देहमा परेका छन् ? अथवा उनीहरुलाई यस कुराको भय छ कि अल्लाह तआला तथा त्यसका रसूल उनका अधिकारहरुको हनन

जसलाई मार्गदर्शन सुलभ हुन्छ, अल्लाह तआला त्यसलाई उचित दृष्टि तथा सत्य हृदय प्रदान गर्दछ, जसबाट त्यसको मार्गदर्शनको बाटो खुल्दछ । صراط مستقيم सित तात्पर्य यही मार्गदर्शन हो जसमा कुनै त्रुटि छैन त्यसलाई अपनाई मनुष्य आफ्नो लक्ष्य स्वर्गसम्म पुग्दछ ।

[1]यो द्वयवादीहरु (मुनाफ़िकहरु) को वर्णन हो, जो मुखले इस्लामको प्रदर्शन गर्दथे तथा हृदयमा कुफ्र तथा ईर्ष्या राख्दथे अर्थात् 'सत्य विश्वास' सित बञ्चित थिए । यसकारण मुखले ईमानको प्रदर्शन पश्चात तिनका ईमानको इन्कार गरिएको छ ।

[2]उनीहरुलाई विश्वास हुन्छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको न्यायलयबाट जुन निर्णय हुनेछ, त्यसमा कुनै प्रकारको पश्चाताप हुनेछैन, यसकारण त्यहाँ आफ्ना वाद (तर्क) लग्नबाटै पन्छिन्छन् । हो, यदि उनीहरु जान्दछन् कि उनीहरु सत्यमा छन् तथा उनैका पक्षमा न्याय हुने कुराको पूर्ण विश्वास छ, त त्यहाँ फेरि प्रसन्नतापूर्वक जान्छन् । إذعان को अर्थ हुन्छ स्वीकार आज्ञा पालन एवं अधीनता ।

هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٥٠﴾

नगरिदेऊन् ? कुरा यो छ कि यिनीहरु स्वयं नै ठूलो अत्याचारी छन् ।[1]

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِيْنَ إِذَا دُعُوْٓا إِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَّقُوْلُوْا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۗ وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿٥١﴾

(५१) ईमानवालाहरुको कथन त यो हो कि जब उनीहरुलाई यसकारण बोलाइन्छ कि अल्लाह तथा त्यसका रसूल उनीहरुमा निर्णय गरिदेऊन् त उनी भन्छन् कि हामीले सुन्यौं तथा मान्यौं ।[2] यी व्यक्तिहरु नै सफल हुनेवाला हुन् ।

وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَيَخْشَ اللّٰهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَآئِزُوْنَ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा जो व्यक्तिहरु पनि अल्लाह (तआ़ला) तथा त्यसका रसूलको आज्ञाको पालन गर्दछन्, अल्लाहको भय राख्दछन् तथा (त्यसको यातनाबाट) तर्सन्छन्, तिनीहरु मोक्ष प्राप्त गर्नेवाला हुन् ।[3]

[1]जब निर्णय उनका विरुद्ध हुने सम्भावना हुन्छ त त्यसबाट विमुख हुने र बच्नका कारण वर्णन गरिंदैछ कि या त उनका हृदयमा कुफ्र तथा भेदको रोग छ अथवा उनीहरुलाई मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअतमा सन्देह छ अथवा यस कुराको सम्भावना छ कि उनीमाथि अल्लाह तथा त्यसका रसूल अत्याचार गर्नेछन्, यद्यपि उनीहरुको तर्फबाट अत्याचारको कुनै सम्भावना नै छैन । बरु वास्तविकता यो हो कि उनीहरु स्वयं अत्याचारी छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि 'जब न्याय तथा निर्णयका लागि त्यसता अधिकारी अथवा न्यायधीशतिर बोलाइन्छ, जो न्याय तथा कुर्आन एवं सुन्नतको ज्ञानी छ, त त्यसको पासमा जानु अनिवार्य छ । परन्तु यदि त्यो न्यायधीश किताब एवं सुन्नतको ज्ञान तथा तिनका तर्कहरुबाट अनभिज्ञ छ भने त्यसको पासमा निर्णयका लागि जानु आवश्यक छैन ।' (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो काफ़िर तथा द्वयवादीको सापेक्ष ईमानवालाहरुको व्यवहार तथा कर्महरुको वर्णन हो ।

[3]अर्थात् भलाई एवं सफलताको अधिकारी केवल ती मानिसहरु हुनेछन् जो आफ्ना सबै समस्याहरुका लागि अल्लाह तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निर्णयलाई प्रसन्न हृदयले स्वीकार गर्दछन् तथा तिनैको अनुपालन गर्दछन् तथा संयम एवं अल्लाहको भयले युक्त छन्, न कि अन्य मानिसहरु जो यी गुणहरुबाट बञ्चित छन् ।

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ ۖ قُل لَّا تُقْسِمُوا ۖ طَاعَةٌ مَّعْرُوفَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

(५३) तथा उनीहरु अति दृढताका साथ अल्लाह (तआ़ला) को कसम खाइ-खाइ भन्दछन्[1] कि तपाईंको आदेश हुनासाथै निस्कि उभिनेछन् । भनिदिनुस् कि कसम नखाउ, तिम्रो आज्ञा पालन (को आवश्यकता) विदित छ । [2]जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, अल्लाह तआ़ला त्यससित परिचित छ ।[3]

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ ۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا ۚ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

(५४) भनिदिनुस् कि अल्लाह (तआ़ला) का आदेशको पालना गर, रसूलको अनुकरण गर, तैपनि यदि तिमीले मुख फर्कायौ भने रसूलको कर्तव्य त केवल त्यही छ, जुन उसमाथि अनिवार्य गरिएको छ ।[4] तथा तिमीलाई त्यसको उत्तरदायित्व छ जुन तिमीमाथि

---

[1] جهد أيمانهم मा جهد लुप्त क्रियाको धातु हो, जुन जोड दिनका लागि हो अथवा यो दशावाची हो । यसकारण त्यसमाथि 'अ' को मात्रा छ अर्थात् مجتهدين في أيمانهم । अर्थ यो हो कि आफ्नो पूरा शक्ति लगाइ सौगन्ध (कसम) खाएर भन्दछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]तथा त्यो यो हो कि जसरी तिमी झूठो कसम खान्छौ तिम्रो आज्ञापालन पनि द्वयवादीतामा आधारित छ । केही विद्वानहरुले यो अर्थ निकालेका छन् कि तिम्रो कुरो त आज्ञापालन हुनुपर्छ । अर्थात् सत्कर्ममा कुनै प्रकारको सौगन्ध बिना आज्ञाकारिता जुनप्रकारले मुसलमान गर्दछन्, अत: तिमी पनि उनका समान भईहाल । (इब्ने कसीर)

[3]अर्थात् त्यो तिमी सबैका स्थितिहरुसित परिचित छ । को आज्ञाकारी छ तथा को अवज्ञाकारी ? अत: सौगन्ध खाएर आज्ञाकारिताको प्रदर्शन गर्नबाट, जबकि तिम्रो हृदयमा उसका विरुद्ध लक्ष्य छ, तिमी अल्लाहलाई धोका दिन सक्दैनौ । यसकारण कि त्यो गुप्तभन्दा गुप्त कुरोलाई पनि जान्दछ तथा त्यो तिम्रा हृदयमा भयका गुप्त कुराहरुसित पनि परिचित छ, चाहे तिमी आफ्नो मुखले त्यसको विरुद्ध प्रदर्शन गर ।

[4]अर्थात् आदेश पुऱ्याउने तथा धर्मको आमन्त्रणको कर्तव्य जुन त्यो पूरा गरिराखेको छ ।

राखिएको छ,[1] मार्गदर्शन त तिमीलाई त्यसै बेला प्राप्त हुनेछ जब रसूलको आधीनता स्वीकार गर्नेछौ,[2] (सुन,) रसूलको कर्तव्य स्पष्टरुपले (संदेश) पुऱ्याइदिनु हो ।[3]

(५५) तिमीहरुमध्ये जसले ईमान स्थापित गरेका छन् तथा पुण्यका कार्य गरेका छन्, अल्लाह (तआला) ले वचन दिसकेको छ कि उनीहरुलाई राज्य (धर्ती) को अधिकारी बनाउनेछ, जस्तो कि तिनीहरुलाई अधिकारी बनाएको थियो, जो उनीभन्दा पूर्व थिए तथा निःसन्देह उनका निम्ति उनका यस धर्मलाई सुदृढताका साथ स्थापित गरिदिने छ जसलाई उनका लागि त्यसले रुचाई सकेको छ तथा उनका यस भय एवं त्रासलाई शान्ति र चैनमा परिवर्तित गरिदिने छ,[4] उनीहरु मेरो

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۚ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۚ وَمَن كَفَرَ

[1]अर्थात् त्यसको आमन्त्रणलाई स्वीकार गरी अल्लाह तथा त्यसका रसूलमा ईमान स्थापित गर्नु तथा त्यसको पालना गर्नु ।

[2]यसकारण कि त्यो सोझो बाटोतिर आमन्त्रण गर्दछ ।

[3]कसैले उसका आमन्त्रण स्वीकार गरोस् अथवा न गरोस्, जस्तो कि अन्य ठाउँमा आदेश गऱ्यो, ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾

"हे पैग़म्बर ! तिम्रो कार्य केवल (हाम्रा संदेश) पुऱ्याइदिनु हो (कसैले स्वीकार गरोस् अथवा न गरोस्) यो हिसाब हाम्रो काम हो ।" (सूर: अल-रअद-४०)

[4]केही विद्वानहरुले यस अल्लाहको वचनलाई सहाबा करामसित अथवा खुलफ़ाये राशदीनसँग विशेषरुपले सम्बन्धित गरेका छन्, परन्तु यसको यस विशेषताको कुनै प्रमाण छैन । कुर्आनका शब्द सामान्य छन् तथा ईमान तथा पुण्य कार्यसित प्रतिबन्धित छन् । परन्तु यो कुरा अवश्य छ कि ख़िलाफ़ते राशिदाको कालमा तथा पुण्य कालमा, यो अल्लाहको वचन प्रकट भयो, अल्लाहले मुसलमानहरुलाई धर्तीमा प्रभावशाली बनायो, आफ्नो प्रिय धर्म इस्लामलाई उन्नति प्रदान गऱ्यो तथा मुसलमानका भयलाई शान्तिमा परिवर्तित गरिदियो । पहिला मुसलमान अरबका काफ़िरहरुसित भयभीत हुने गर्दथे, पछि कुरा त्यसको विपरीत भयो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले जुन भविष्यवाणी गर्नुभएको थियो,

بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ۝

इबादत (उपासना) गर्नेछन्, मसँग कसैलाई सम्मिलित गर्ने छैनन् ।[1] त्यस पश्चात पनि जो कृतघ्नता गर्दछन् तथा कुफ़ गर्दछन् त उनी निःसन्देह अवज्ञाकारी हुन् ।[2]

وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ

(५६) तथा नमाज़ स्थापित गर, ज़कात तिर्ने गर तथा अल्लाहका रसूलका

ती पनि यसै कालमा पूरा भए । जस्तो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभएको थियो कि हिरः (यमनमा एउटा स्थान) नामक स्थानबाट एउटी स्त्री एक्लै हिंड्ने छ तथा बैतुल्लाह आइपुगि परिक्रमा गर्नेछ, त्यसलाई कुनै भय अथवा खतरा हुनेछैन । किसराको कोष तिम्रो चरणमा आइपुग्नेछ । अतः यस्तै भयो । (सहीह बुख़ारी किताबुल मनाक़िब बाबु अलामाति नबुअते फ़िल इस्लाम) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो पनि भन्नुभयो :

«إِنَّ اللهَ زَوَى لِيَ الأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا»

"अल्लाह तआलाले धर्तीलाई मेरो लागि संकुचित गरिदिनु भयो, अन्ततः मैले त्यसका पूर्वी तथा पश्चिमी क्षेत्र देखें, निकटमै मेरा अनुयायीको प्रभाव-क्षेत्र यहाँसम्म पुग्ने छ, जहाँसम्म धर्ती मेरो लागि संकुचित गरियो ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल फ़ेतन व अशराति स्साअते बाब हलाके हाज़िहिल उम्मते बआज़हुम बिबाअज़िन)

राज्यको यो विशालता पनि मुसलमानहरुको भाग्यमा आयो तथा इरान, सीरिया, मिश्र, अफ़्रिका तथा अन्य दूरस्थ देश विभाजित भए तथा मूर्तिपूजाको स्थानमा एकेश्वरवाद तथा सुन्नतका दीप प्रकाशित भए । तथा इस्लामी संस्कृतिको झण्डा संसारको कुना-काप्चामा फहराउन थाल्यो । परन्तु यो वचन प्रतिबन्धित थियो, जब मुसलमान ईमानमा क्षीण तथा पुण्यका कार्य गर्नमा आलस्य गर्नथाले, तब अल्लाहले उनका सम्मानलाई अपमानमा, उनका विजयलाई पराजय तथा उनका प्रभुत्वलाई दासतामा तथा उनका शान्ति तथा स्थिरतालाई भय तथा आतङ्कमा परिवर्तित गरिदियो ।

[1]यो पनि ईमान तथा पुण्य कर्म गर्नुका साथ एक अन्य आधारभूत अनुबन्ध हो जसले गर्दा मुसलमान अल्लाहको सहायताको अधिकारी तथा एकेश्वरको गुणबाट शून्य भए पश्चात उनी अल्लाहको सहायताबाट बञ्चित हुनेछन् ।

[2]यस कुफ़्रसित तात्पर्य त्यही ईमान, पुण्यका कर्म तथा एकेश्वरवादबाट बञ्चित हुनु हो, जस पश्चात मनुष्य अल्लाहको आज्ञाकारिताबाट निस्कन्छ तथा कुफ़्र एवं भ्रष्टाचारमा प्रवेश गर्दछ ।

وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾

अनुसरणमा लागिराख ताकि तिमीमाथि दया गरियोस् ।[1]

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ۚ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ ۖ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

(५७) यो विचार तपाईं कहिल्यै नगर्नु कि अवज्ञाकारीहरु धर्तीमा (यता-उता फैलिएर) हामीलाई पराजित गर्नसक्ने छन्[2] तिनीहरुको मूल वासस्थान नरक् हो, जुन निःसन्देह साह्रै नराम्रो बस्ने ठाउँ हो ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ۚ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُم مِّنَ الظَّهِيرَةِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ۚ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ ۚ

(५८) हे निष्ठावानहरु ! तिमीसित, तिम्रो स्वामित्वमा रहेका दासहरुलाई तथा उनीहरुलाई जो तिमीमध्ये वयस्क अवस्थालाई पुगेका छैनन् (आफ्ना आगमनबारे) तीन समयमा आज्ञा प्राप्त गर्नु आवश्यक छ । फज्रको नमाज़ पूर्व तथा ज़ोहर (मध्यान्ह) को समयमा जब तिमी आफ्ना वस्त्र फेरेका हुन्छौ तथा एशा (रात्रि) को नमाज़ पश्चात,[3] यी तीनवटै समय तिम्रा एकान्त एवं पर्दाका हुन्[4] ।

[1]यो जस्तो कि मुसलमानहरुलाई बल दिएर भनियो कि अल्लाहको कृपा तथा सहायता प्राप्त गर्ने साधन यही हो जसलाई अपनाएर सहाबा करामलाई यो कृपा तथा सहायता प्राप्त भयो ।

[2]अर्थात् तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विरोधी तथा झुठा व्यक्तिहरु अल्लाहलाई बाध्य गर्न सक्दैनन्, बरु अल्लाह तआला उनीहरुको पकड गर्न सामर्थ्य राख्दछ ।

[3]दासहरुसित तात्पर्य दास-दासीहरु दुवै हुन् । ثلاث مرات का अर्थ तीन समय हुन् । यी तीन समय यस्ता हुन् कि मनुष्य आफ्नो पत्नीसँग घरमा विशेषरुपले बस्छ अथवा यस्तो वस्त्रमा हुनसक्दछ जसमा कुनै अन्यलाई देख्नु उचित छैन । यसकारण यी तीन अवस्थामा घरका सेवकहरुलाई यस कुराको आज्ञा छैन कि उनी आज्ञा प्राप्त नगरी घरमा प्रवेश गरुन् ।

[4] عورات बहुवचन हो عورة को, जसको वास्तविक अर्थ विघ्न तथा दोष हो । पछि यसको प्रयोग यस्तो कुरामा गर्न थालियो जसलाई प्रदर्शित गर्न तथा देख्न प्रिय नहोस् । स्त्रीलाई पनि यसैकारण 'औरत' भनिन्छ कि त्यसको प्रदर्शन तथा नग्न हुनु तथा देख्नु धार्मिक नियमानुसार अप्रिय छ । यहाँ वर्णित तीन समयलाई औरत भनिएको छ ।

لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌۢ بَعْدَهُنَّ ۚ طَوّٰفُوْنَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلٰى بَعْضٍ ۚ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ ۚ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٥٨﴾

यी समयका अतिरिक्त न त तिमीलाई पाप छ न त उनीहरुलाई ।[1] तिमी सबै एक आपसतिर आउने-जाने गर्ने हौ (नै,)[2] अल्लाह यसरी खुलस्त रुपले आफ्ना आदेश तिमीसित वर्णन गरिराखेको छ । र अल्लाह (तआ़ला) ज्ञानी तथा गुणज्ञ छ ।

وَاِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَاْذِنُوْا كَمَا اسْتَاْذَنَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ ۚ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٥٩﴾

(५९) तथा तिमी मध्ये जुन बच्चाहरु वयस्क अवस्थामा पुग्दछन्, त जुन प्रकारले पूर्वका (ठूला) मानिसहरु आज्ञा माँग्दछन्, उनीहरुले पनि आज्ञा माँगेर आउनु पर्छ ।[3] अल्लाह (तआ़ला) तिमीसित यसैप्रकार आफ्ना आयतको वर्णन गर्दछ । अल्लाह (तआ़ला) नै ज्ञानी तथा मर्मज्ञ छ ।

अर्थात् यी तिम्रा पर्दा तथा एकान्तको समय हुन्, जसमा तिमी आफ्ना विशेष वस्त्र तथा शारीरिक प्रदर्शनलाई प्रिय ठान्दैनौ ।

[1]अर्थात् यी वर्णित तीन समयका अतिरिक्त घरका सेवकहरुलाई आज्ञा छ कि उनी आज्ञा प्राप्त नगरिकन घरभित्र आवत-जावत गर्न सक्दछन् ।

[2]यो त्यही कारण हो जुन हदीसमा बिरालो पवित्र हुने कुरो भनिएको छ । «إِنَّهَا لَيْسَتْ بِنَجَسٍ؛ إِنَّهَا مِنَ الطَّوَّافِينَ عَلَيْكُمْ - أَوِ الطَّوَّافَاتِ -» "बिरालो अपवित्र छैन यसकारण कि त्यो अधिकतर तिम्रो निकट (घरभित्र) आवत-जावत गर्नेछ ।" (अबू दाऊद किताबुत तहारत बाब सूरूल हिर्र: र तिर्मिजी किताब व बाब मजूकर वग़ैरह) सेवक तथा स्वामीलाई पनि समय-समयमा भेट्ने आवश्यकता रहन्छ, यसै सामान्य आवश्यकताको कारण अल्लाह (तआ़ला) ले यो आज्ञा प्रदान गऱ्यो, किनकी त्यो सबै कुरा जान्दछ, मानिसका आवश्यकता तथा कष्टहरुलाई जान्दछ तथा गुणज्ञ छ, त्यसका प्रत्येक आदेशमा भक्तहरुका लागि लाभ तथा हित छ ।

[3]यी बालकहरुसित तात्पर्य स्वतन्त्र बालक हुन्, वयस्कता पश्चात आज्ञा लिनुमा उनी साधारण पुरुषहरु जस्तै हुन्, यसकारण उनका निम्ति आवश्यक छ कि जहिले पनि कसैको घरमा प्रवेश गर्दछन् भने प्रथम आज्ञा प्राप्त गरुन् ।

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ۖ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा बृद्धा स्त्रीहरु जसलाई विवाहको आशा (तथा इच्छा) नै नरहेको होस्, तिनीहरु यदि आफ्ना वस्त्र (पर्दाका लागि गरिएका) भिकेर राखिदिन्छन् भने तिनीहरुलाई कुनै दोष छैन, जबकि उनीहरु शोभा प्रदर्शन गर्नेहरु नहोऊन् ।[1] तैपनि यसबाट पन्छिन्छन् भने तिनीहरुका निम्ति धेरै राम्रो छ ।[2] र अल्लाह (तआला) सुन्दछ तथा जान्दछ ।

لَّيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا مِن بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ

(६१) अन्धालाई, लंगडालाई, रोगीलाई तथा स्वयं तिमीलाई कदापि कुनै विघ्न (आपत्ति) छैन कि तिमी आफ्ना घरहरुबाट खाउ, अथवा आफ्ना पिताका घरहरुबाट अथवा आफ्ना माताहरुका घरबाट, अथवा आफ्ना दाज्यू-भाईहरुका घरबाट, अथवा आफ्ना दिदी-बहिनीहरुको घरबाट, अथवा आफ्ना काकाहरुका घरबाट,[3] अथवा आफ्ना फूपुहरुका घरबाट,

[1]यिनीबाट तात्पर्य वृद्धा तथा बाँझो स्त्री हुन् जसका मासिक धर्म आउन बन्द भईसकेको छ तथा सन्तानोत्पत्तिका योग्य रहेका हुँदैनन् । यस आयुमा साधारणतः स्त्रीमा पुरुषतिरको काम भावनाको प्राकृतिक इच्छा समाप्त भईसकेको हुन्छ, न त उनीहरु कुनै पुरुषसित विवाहको इच्छा राख्दछन् तथा न कुनै पुरुष यस भावनाबाट उनीतिर आकृष्ट हुन्छ । यस्ता स्त्रीहरुलाई पर्दामा कमी गर्न आज्ञा दिइएको छ । "वस्त्र उतारेर राखून्" बाट त्यो वस्त्र अभिप्राय हो जुन शलवार कमीजमाथि स्त्री पर्दाका लागि ठूलो शाल अथवा नकाब आदिको रुपमा प्रयोग गर्दछन्, यदि उनीहरुको उद्देश्य आफ्ना सौन्दर्य प्रसाधन तथा आभूषणहरुको प्रदर्शन नहोस् । यसको अर्थ यो हो कि कुनै पनि स्त्री आफ्नो कामभावना समाप्त भए उपरान्त यदि सिंगार-पटारद्वारा आफ्नो कामभावना प्रदर्शित गर्ने रोगी छ भने त्यो पर्दाको कमीको आदेशबाट बञ्चित छ तथा त्यसको लागि पूर्ण पर्दा गर्नु आवश्यक छ ।

[2]अर्थात् वर्णित बृद्धा स्त्रीहरु पनि पर्दामा कमी नगरुन्, बरु नियमित रुपले ठूलो च्यादर (साल) अथवा नकाब पनि प्रयोग गरिराखून्, त यो उनीहरुका निम्ति श्रेष्ठ छ ।

[3]यसको एउटा अर्थ यो वर्णित गरिएको छ कि धर्मयुद्धमा जाँदाखेरि सहाबा किराम आयतमा वर्णित असहायहरुलाई आफ्ना घरहरुका साँचा दिएर जाने गर्दथे तथा उनीहरुलाई घरका

أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُم مَّفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ ۚ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا

अथवा आफ्ना मामाहरुका घरबाट अथवा आफ्ना मौसीहरु (आमाका दिदी-वहिनीका) घरबाट अथवा ती घरहरुबाट जसका साँचोका स्वामी तिमी हौ अथवा आफ्ना मित्रहरुका[1] घरबाट। तिमीलाई यस कुरोमा पनि कुनै पाप छैन कि तिमी सँगै बसेर खाना खाउ अथवा अलग-अलग।[2] तर जब तिमी

सामाग्री खान-पिउनका निम्ति आज्ञा दिएर जान्थे। परन्तु यी असहाय सहावा यसका उपरान्त स्वामीहरुका अनुपस्थितिमा त्यहाँबाट खान-पिउन उचित ठान्दैनथे, अल्लाहले आदेश गऱ्यो कि उपरोक्त मानिसहरुका लागि आफ्ना नजिकका सम्बन्धिहरुका घरहरुबाट अथवा जुन घरहरुका साँचो उनीसित छन्, तिनीबाट खान-पिउनमा कुनै बाधा (पाप) छैन। तथा केही विद्वानहरुले यसको अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि स्वस्थ सहावा, लाचार (असहाय) सहाबासँग यसकारण खान प्रिय ठान्दैनथे कि उनीहरु लाचारीका कारण कम खानेछन् तथा यिनीहरु अधिक खानेछन्, यसकारण खानुमा उनीसित अत्याचार नहोस्। यसैप्रकार स्वयं लाचार सहावा पनि स्वस्थ सहावासँग भोजन गर्न प्रिय ठान्दैनथे कि मानिसहरु उनीसँग भोजन गर्नुमा घृणाको आभास नगरुन्। अल्लाह तआलाले दुबैका लागि स्पष्टीकरण गरिदियो कि यसमा कुनै पापको कुरो छैन।

[1]जस्तो कि केही आलिमहरुले (धर्मज्ञहरु) स्पष्ट रुपले वर्णन गरेका छन् कि यसबाट जो सामान्य प्रकारको भोजन तात्पर्य छ जसलाई खानुबाट कसैलाई बोझको आभास हुँदैनथ्यो। परन्तु यस्ता स्वादिष्ट कुरा जुन स्वामीहरुले विशेषरुपले लुकाएर राखेका हुन्छन्, ताकि त्यसमाथि दृष्टि नपरोस्, यसैप्रकार भण्डारका कैयन् वस्तुहरु, यिनलाई खानु तथा यिनलाई प्रयोगमा ल्याउनु उचित छैन। (ऐसरुत्तफासीर) यसैप्रकार यहाँ पुत्रहरुका घरहरुको वर्णन गरिएन, यसको कारण यो हो कि पुत्रहरुका घर त्यस व्यक्तिको आफ्नै घर हो, जस्तो कि हदीसमा «أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ» (इब्ने माजा संख्या २२९१, मुसनद अहमद भाग २, पृष्ठ १७९, २०४ तथा २१४) "तिमी तथा तिम्रो धन तिम्रो पिताको हो।" अन्य हदीसमा छ। ولد الرجل من كسبه (इब्ने माजा संख्या २१३७, अबू दाऊद संख्या ३५२८ तथा अलवानीले यसलाई ठिक भन्नुभएको छ) "मनुष्यको सन्तान, उसको कमाईमध्ये हो।"

[2]यसमा एउटा अन्य संकीर्णताको निवारण गरिएको छ। केही मानिसहरु एक्लै भोजन गर्न प्रिय ठान्दैनथे तथा कसैलाई सँगै बसालेर भोजन गर्न आवश्यक ठान्दथे। अल्लाह तआलाले आदेश गऱ्यो, एकत्रित भई खाउ अथवा अलग-अलग दुबै प्रकारले मान्य छ, पाप कुनैमा छैन। परन्तु एकत्रित भई खानु अधिक शुभको कारण हो, जस्तो कि केही हदीसहरुबाट विदित हुन्छ। (इब्ने कसीर)

جَمِيْعًا اَوْ اَشْتَاتًا ۭ فَاِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰٓي اَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبٰرَكَةً طَيِّبَةً ۭ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٦١﴾

घरहरुमा जान थाल्छौ त आफ्ना घरका सबैलाई सलाम गर्ने गर,[1] शुभकामना छ जुन मंगलमय तथा पवित्र अल्लाहका तर्फबाट अवतरित छ, यसैप्रकार अल्लाह तआला प्रष्टरुपले आफ्ना आदेशहरुको वर्णन गरिराखेको छ ताकि तिमी बुझ्न सक।

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاِذَا كَانُوْا مَعَهٗ عَلٰٓي اَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوْا حَتّٰى يَسْتَاْذِنُوْهُ ۭ اِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَاْذِنُوْنَكَ اُولٰۗىِٕكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ۚ فَاِذَا اسْتَاْذَنُوْكَ لِبَعْضِ شَاْنِهِمْ فَاْذَنْ لِّمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٦٢﴾

(६२) निष्ठावान्हरु त ती नै हुन् जो अल्लाह तआलामा तथा त्यसका रसूलमा विश्वास गर्दछन् तथा जब यस्तो समस्यामा जसमा मानिसहरु एकत्रित हुने कुरोको आवश्यकता नबीसँग हुन्छन्, त जबसम्म तपाईंसित आज्ञा प्राप्त गर्दैन कतै अन्यत्र जाँदैन। जुन व्यक्तिहरु (यस्ता अवसरमा) तपाईंसित आज्ञा लिन्छन्, वास्तवमा ती यी नै हुन् जो अल्लाह (तआलामा) तथा त्यसका रसूलमा ईमान स्थापित गरिसकेका छन्।[2] त यस्ता व्यक्ति जब तपाईंसित आफ्ना कुनै कार्यका लागि आज्ञा माँगदछन् भने तपाईं उनीहरुमध्ये जसलाई चाहनु हुन्छ, आज्ञा दिनुस् तथा उनका लागि अल्लाहसित मोक्षको

[1]यसमा आफ्ना घरहरुमा प्रवेश गर्ने शिष्टाचारको वर्णन छ तथा त्यो यो हो कि प्रवेश गर्दाखेरि घरका मानिसहरुलाई सलाम (अविवादन) गर, मनुष्यको लागि आफ्नी पत्नी तथा सन्तानलाई सलाम गर्नुमा सामान्यतया कठिनाई प्रतीत हुन्छ। परन्तु ईमान भएका लागि आवश्यक छ कि उनी अल्लाहको आदेश अनुसार यस्तो गरुन्। आफ्नी पत्नी तथा सन्तानलाई सुरक्षाको दुआबाट किन बञ्चित राख्नु।

[2]अर्थात् शुक्रवार अथवा ईदहरु (ईदुल फित्र तथा ईदुल अज़हा) का सम्मेलनमा अथवा आन्तरिक तथा वाह्य समस्यामाथि विचार गर्नका निम्ति आमन्त्रित सभामा निष्ठावान् त उपस्थित हुन्छन्, यसैप्रकार यदि उनी सम्मिलित हुन योग्य हुँदैनन् भने आज्ञा प्राप्त गर्दछन्। यसको अर्थ अर्को शब्दमा यो भयो कि द्वयवादी यस्ता सम्मेलनमा सम्मिलित हुनबाट तथा तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित अनुमति लिनबाट पन्छिन्छन्।

لَا تَجۡعَلُوا دُعَآءَ الرَّسُولِ بَيۡنَكُمۡ كَدُعَآءِ بَعۡضِكُم بَعۡضًا ۚ قَدۡ يَعۡلَمُ اللّٰهُ الَّذِيۡنَ يَتَسَلَّلُوۡنَ مِنۡكُمۡ لِوَاذًا ۚ فَلۡيَحۡذَرِ الَّذِيۡنَ يُخَالِفُوۡنَ عَنۡ اَمۡرِهٖۤ اَنۡ تُصِيۡبَهُمۡ فِتۡنَةٌ اَوۡ يُصِيۡبَهُمۡ عَذَابٌ اَلِيۡمٌ ﴿٦٣﴾

प्रार्थना गर्नुस्, निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) क्षमाशील कृपालु छन् ।

(६३) तिमी (अल्लाहका) नबीका निमन्त्रणालाई यस्तो साधारण निमन्त्रण नठान जस्तो आपसमा एक-अर्कासित हुन्छ ।[1] तिमीमध्ये तिनलाई अल्लाह राम्ररी जान्दछ जो वास्ता नगरी थाहै नदिइकन गइहाल्छ ।[2] (सुन) जुन व्यक्तिहरु रसूलका आदेशको विरोध गर्दछन् उनीहरु तर्सिराख्नुपर्छ कि कहीं उनीमाथि कुनै अत्यन्त घोर दुर्घटना नआईपरोस्[3] अथवा उनीहरुलाई कुनै दुखको मार नपरोस् ।

[1]यसको एउटा अर्थ यो हो कि जसरी तिमी एक-अर्कालाई पुकारदछौ, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई त्यसरी नपुकार । जस्तै हे मुहम्मद ! (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) होइन बरु हे रसूलल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हे नबी ! अल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) आदि भन (यो तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका जीवनकालको लागि थियो, जब सहाबा किरामलाई आवश्यकता हुन्थ्यो कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको ध्यान आकर्षित गरून्) । तर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको देहान्तपछि अब उहाँलाई "या रसूलुल्लाह" (हे अल्लाहका सन्देष्टा) वा "या नबीयल्लाह" (हे अल्लाहका सन्देशवाहक) जस्ता शब्दहरु प्रयोग गरि पुकार्नु प्रमाणित छैन, किनकि मानिसले यदि यसप्रकारका वाक्य भन्नुका साथ-साथै उहाँसित केही माग्ने आस्था राख्छ वा उहाँलाई कष्ट निवारणका लागि पुकार्छ भने त्यसको गणना शिर्कमा हुन्छ । यसर्थ अल्लाहको हक-अधिकारमा अरु कसैलाई समावेश गर्नबाट स्वयं बाँच्नु र अरुहरुलाई पनि बचाउनु हाम्रो प्रथम दायित्व हो । अन्य अर्थ यो हो कि रसूलका शापलाई अन्यका शाप जस्तै नठान, यसकारण कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको दुआ़ स्वीकार हुन्छन् । यसकारण नबीका शाप नलिउ, तिमी नाश हुनेछौ ।

[2]यो द्वयवादीहरुको व्यवहार हुन्थ्यो कि विचार समितिबाट थाहै नदिइकन सुटुक्क जान्थे ।

[3]यस आपदासित तात्पर्य हृदयहरुको त्यो टेढोपन हो, जुन मनुष्यलाई ईमानबाट बञ्चित गर्दछन् । यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आदेशहरुको अवहेलना तथा उनको विरोधको परिणाम हो । तथा ईमानबाट बञ्चित भई कुफ्रमा अन्त्य, नरकको स्थाई यातनाको कारण बन्दछ, जस्तो कि आयतको अघिल्लो वाक्यमा आदेश गर्‍यो । अतः नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आचरण तथा सुन्नत (चरित्र) लाई प्रत्येक समय अगाडी राख्नुपर्छ । यसकारण जुन कथनी तथा करनी त्यस अनुसार हुनेछ त्यही अल्लाहको दरबारमा स्वीकार तथा शेष सबै अस्वीकार हुन्छ । तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको कथन छ «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا، فَهُوَ رَدٌّ» "जसले यस्तो कार्य गर्‍यो जुन हाम्रा आदेश अनुरुप छैनन्, त्यो रद्द छ ।" (अल-बुख़ारी किताबुस्सुलह बाँब इजा़ स्तलहू अला सुलहे जौरिन तथा मुस्लिम किताबुल अकज़िया बाब नक़्जिल अहकामिल बातिलः व रद्दि मुहदसातिल उमूर वस्सुनन)

أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ قَدْ يَعْلَمُ مَآ أَنتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا۟ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌۢ ﴿٦٤﴾

(६४) सतर्क भइहाल कि आकाश तथा धर्तीमा जे-जति छ सबै अल्लाह (तआ़ला) कै हो,[1] जुन मार्गमा तिमीहरु हिंडिराखेका छौ, त्यो त्यससित राम्ररी अवगत छ[2] तथा जुन दिन यी सबै उसैतिर फर्काइनेछन्, त्यसदिन उनीहरुलाई उनीबाट गरिएका करासित अवगत गराइदिने छ । तथा अल्लाह (तआ़ला) सबै कुरा जान्दछ ।

सूरतुल फ़ुरक़ान-२५

سُورَةُ الفُرْقَانِ

सूरः फ़ुरक़ान मक्कामा अवतरित भएको हो तथा यसमा सतहत्तर आयतहरु तथा छः रूकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाह बडो दयावान अति करुणामयीको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु ।

تَبَارَكَ ٱلَّذِى نَزَّلَ ٱلْفُرْقَانَ عَلَىٰ

(१) अत्यन्त शुभ छ त्यो (अल्लाह तआ़ला) जसले आफ्नो भक्तमाथि फ़ुरक़ान[3] अवतरित गऱ्यो

[1]उत्पत्तिको आधारमा पनि, स्वामित्वको आधारमा पनि, तथा अधीनताको आधारमा पनि । त्यसले जसरी चाहन्छ प्रयोगमा ल्याउँछ तथा जुन वस्तुलाई चाहेमा आदेश दिन्छ । अतः त्यसका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मामिलामा अल्लाहसित तर्सिराख्नुपर्छ, जसको माँग यो हो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको कुनै पनि उपदेशको अवहेलना गर्न हुँदैन तथा जुन कुराबाट उसले मनाही गरेको छ, त्यसलाई गर्नुहुन्न । यसकारण कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अवतरण गरिनुको उद्देश्य नै यो हो कि त्यसको आज्ञापालन गरियोस् ।

[2]यो रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विरोधीहरुलाई चेतावनी हो कि जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, यो नठान कि त्यो अल्लाहबाट लुकेर रहन सक्दछ । त्यसको ज्ञानमा सबै कुरा छ तथा त्यसले त्यस अनुसार केयामतका दिन प्रतिफल तथा दण्ड दिनेछ ।

[3]फ़ुरकानको अर्थ हो सत्य तथा असत्य, एकेश्वरवाद-अनेकेश्वरवाद एवं न्याय-अन्यायबीच अन्तर गर्नेवाला, यस कुरआनले यी कुरालाई छर्लङ्ग पारिदिएको छ, यसैकारण यसलाई खुल्ला रुपले फ़ुरक़ान भनिएको छ ।

عَبۡدِهِۦ لِيَكُونَ لِلۡعَٰلَمِينَ نَذِيرًا ①

ताकि त्यो सबै मानिसहरुका लागि[1] सतर्क गर्ने बन्न सकोस् ।

ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَمۡ يَتَّخِذۡ وَلَدٗا وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ شَرِيكٞ فِي ٱلۡمُلۡكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيۡءٖ

(२) त्यसै अल्लाहको आधिपत्य छ आकाशहरु तथा धर्तीमाथि,[2] तथा उसले न त कसैलाई आफ्नो सन्तान बनाएको छ[3] र न राज्यमा उसको कोही साझीदार (अंशियार) छ,[4] तथा प्रत्येक वस्तुलाई उसले सृष्टि गरेर एउटा

[1]यसबाट पनि विदित भयो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअत विश्वव्यापी छ तथा तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सबै मानव तथा दानवका लागि पथप्रदर्शक तथा मार्गदर्शक बनाएर पठाइए जसरी अन्य स्थानमा आदेश गर्‍यो :

﴿ قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا ﴾

"तपाईं भनिदिनुस् कि हे मानिसहरु ! म तिमी सबैतिर अल्लाहको सन्देशवाहक हुँ ।" (सूरः अल-आराफ़-१५८)

र एउटा हदीसमा पनि आदेश छ :

بُعِثْتُ إلى الأحمر و الأسود

"मलाई रातो वर्ण तथा कालो वर्ण सबैतिर नबी बनाएर पठाइयो ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल मसाजिद) यसैप्रकार एउटा अर्को हदीसमा छ :

«كَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَىٰ قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً»

"पहिले नबी कुनै एउटा समुदायतिर पठाइन्थ्यो तथा म सबैतिर नबी बनाएर पठाइएको हूँ ।"(सहीह बुख़ारी किताबुत तयम्मुम तथा मुस्लिम किताबुल मसाजिद)

रिसालत तथा नबूअतका पश्चात, एकेश्वरवादको वर्णन गरिंदैछ। यहाँ अल्लाहका चार गुणहरुको वर्णन छ ।

[2]यो पहिलो गुण हो अर्थात् सृष्टिमा अधिकृत मात्र त्यही हो, कोही अन्य होइन ।

[3]यसमा इसाई, यहूदी तथा केही ती अरब जातिहरुको खण्डन छ जो फरिश्ताहरुलाई अल्लाहका छोरीहरु भन्थे ।

[4]यसमा मूर्तिपूजक मिश्रणवादीहरु तथा दुई देवताहरु (असल-खराब, अन्धकार तथा प्रकाशका श्रेष्ठ) मा विश्वास राख्नेहरुको खण्डन छ ।

فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا ②

निर्धारित रुप दिएको छ ।[1]

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ③

(३) तथा ती व्यक्तिहरुले अल्लाहका अतिरिक्त जसलाई आफ्ना देवता (पूज्य) बनाएका छन्, तिनीहरु कुनै वस्तुलाई सृष्टि गर्न सक्दैनन् बरु तिनीहरु स्वयं (कसैद्वारा) रचित गरिन्छ, । (बरु उनी स्वयं सृष्टि गरिन्छन् ।) उनीहरुलाई न त आफ्नो हानिको अधिकार प्राप्त छ र न जीवनको तथा न पुन: जीवित भई उठ्नुका उनीहरु अधिकारी छन् ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ ۖ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا ④

(४) तथा काफ़िरहरुले भने यो त मात्र उसले स्वयं रचेको झूठ हो, जसमा अन्य मानिसहरुले पनि यसको सहायता गरेका छन्,[3] वास्तवमा यी काफ़िर निकै अत्याचार तथा एकदम झूठका कर्ता भएका छन् ।

[1]प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा केवल त्यही हो तथा आफ्नो नीति तथा इच्छा अनुसार उसले आफ्ना सृष्टिका प्रत्येक त्यो वस्तु पनि सुलह गरेको छ, जुन उसको लागि उचित छ अथवा प्रत्येक वस्तुको मृत्यु तथा जीविका उसले प्रारम्भदेखि नै निर्धारित गरिदिएको छ ।

[2]परन्तु अत्याचारीहरुले यस्ता गुणहरुबाट सुशोभित प्रभुलाई छाडेर यस्ता मानिसहरुलाई पूज्य बनाएका छन्, जो आफ्नो विषयमा पनि कुनै भलाईको शक्ति राख्दैन, यो कुरो त टाढै छ कि अरुका लागि केही गर्न सक्ने क्षमता राखून् । यस पश्चात नबूअतलाई अस्वीकार गर्नेहरुका सन्देहको खण्डन गरिंदैछ ।

[3]मूर्तिपूजक भन्दथे कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यो किताबको रचनामा यहूदीहरु अथवा उनका केही स्वतन्त्र गरिएका दास (जस्तै अबू फकिहा यसार,अदांस तथा जबर आदि) बाट सहायता लिएका छन् । जस्तो कि सूर: अन-नहल-१०३ मा यसको आवश्यक विवरण गुज्रिसकेको छ । यहाँ कुरआनले यस आरोपलाई अत्याचार तथा झूठो बताएको छ । कसरी एक अनपढ व्यक्ति अरुहरुको सहायताले यस्तो किताब प्रस्तुत गर्नसक्छ जुन स्वच्छता तथा भाषाशैली एवं चमत्कारी वाक्य रचनामा अनुपम होस् । वास्तविकता तथा आत्मज्ञानको वर्णनमा पनि अद्वितीय, मनुष्यको जीवनका लागि आवश्यक आदेश एवं नियमका विस्तृत वर्णनमा पनि निरुत्तर होस् तथा भूतका सूचनाहरु तथा भविष्यमा घटित हुने घटनाहरुको बारे थाहा दिने तथा वर्णन गर्नुमा पनि त्यसको सत्यता निर्विवाद होस् ।

وَقَالُوٓا۟ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ٱكْتَتَبَهَا فَهِىَ تُمْلَىٰ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ⑤

(५) तथा यो पनि भने कि यो त पूर्वजहरुका कल्पित कथाहरु हुन् जुन उसले लेखेको छ, बस त्यही प्रातः सन्धया त्यसका समक्ष पढिन्छन् ।

قُلْ أَنزَلَهُ ٱلَّذِى يَعْلَمُ ٱلسِّرَّ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ⑥

(६) भनिदिनुस् कि यसलाई त्यस अल्लाहले अवतरित गरेको छ जो आकाश तथा धर्तीमा सबै गुप्त कुराहरु जान्दछ ।[1] निःसन्देह त्यो अत्यन्त क्षमाशील दयालु छ ।[2]

وَقَالُوا۟ مَالِ هَٰذَا ٱلرَّسُولِ يَأْكُلُ ٱلطَّعَامَ وَيَمْشِى فِى ٱلْأَسْوَاقِ ۙ لَوْلَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُۥ نَذِيرًا ⑦

(७) तथा उनीहरुले भने कि यो कस्तो रसूल हो कि भोजन गर्दछ, तथा बजारहरुमा हिंड्डुल गर्दछ[3] त्यसको पासमा, कुनै फरिश्ता (स्वर्गदूत) किन पठाइँदैन ताकि त्यो पनि उसँगै भएर तर्साउने बन्थ्यो ?[4]

[1]यो उनका झूठ तथा आक्षेपको उत्तरमा भने कि कुर्आनमा त हेर, यसमा के छ ? के यसमा त्रुटिको असत्य कुरा छ ? निःसन्देह छैन । बरु प्रत्येक कुरो सही तथा सत्य छ, यसकारण कि यसको अवतरण गर्ने त्यो हो जो धर्ती तथा आकाशको प्रत्येक गुप्त कुरो जान्दछ ।

[2]यसकारण त्यो क्षमा तथा अन्देखीबाट काम लिन्छ । अन्यथा उनीहरुको कुर्आन वनाउनुको आरोप अत्यन्त गम्भीर छ, जसको कारण तुरुन्तै अल्लाहको प्रकोपको पकडमा आउन सक्छ ।

[3]कुर्आनमाथि आरोपका पश्चात रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि आरोप लगाइँदैछ अर्थात यो आरोप रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मानव प्रकृतिमाथि छ । किनकि उनका विचारले मानव प्रकृति रिसालतको महानताको योग्य छैन । यसकारण उनीहरुले भने कि यो त खान्छ-पिउँछ तथा बजारमा आउने जाने गर्दछ तथा हामी जस्तै मानव हो, जबकि रसूल मनुष्य हुनु हुँदैन ।

[4]उपरोक्त वर्णित आपत्तिबाट तल झरेर भनिदैछ कि अरु केही नभए एउटा फरिश्ता नै त्यसको साथमा होस् जो उसको सहायक तथा पुष्टि गर्ने होस् ।

أَوْ يُلْقَىٰٓ إِلَيْهِ كَنزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُۥ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا ۚ وَقَالَ ٱلظَّٰلِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٨﴾

(८) अथवा उसको पासमा कुनै कोष नै हालिदिइन्थ्यो[1] अथवा उसको कुनै बाग़ नै हुन्थ्यो जसबाट त्यो खान्थ्यो ।[2] तथा ती अत्याचारीहरुले भने कि तिमी त्यस्तो मनुष्यको पछि लागेका छौ जसमाथि जादू गरिदिइएको छ ।[3]

ٱنظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا۟ لَكَ ٱلْأَمْثَٰلَ فَضَلُّوا۟ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٩﴾

(९) अलि सोच्नुस् त ! यिनीहरु तपाईंसित सम्बन्धित कस्ता-कस्ता कुरा गर्दछन्, कि जसबाट स्वयं नै विचलित भइराखेका छन् तथा कुनै प्रकारले पनि मार्गमा आउन सक्दैन ।[4]

تَبَارَكَ ٱلَّذِىٓ إِن شَآءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّن ذَٰلِكَ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَيَجْعَل لَّكَ قُصُورًۢا ﴿١٠﴾

(१०) अल्लाह (तआ़ला) त यस्तो शुभकारी छ कि चाहन्छ भने तपाईंलाई यस्ता धेरै बगैंचाहरु प्रदान गरिदेओस्, जुन उनीद्वारा भनिएका बगैंचाहरुभन्दा अति उत्तम होऊन्, जसमा नदीहरु तरङ्गहरुका साथ बगिराखेका होऊन् तथा तपाईंलाई धेरै पक्का महलहरु पनि प्रदान गरिदेओस् ।[5]

[1]ताकि जीवन साधनका आवश्यकताहरुबाट निश्चिन्त हुन्थे ।

[2]ताकि उसको महत्व हामीभन्दा केही श्रेष्ठ हुन्थ्यो ।

[3]अर्थात् जसको बुद्धि तथा समझ जादूले प्रभावित तथ विकृत छ ।

[4]अर्थात् हे पैग़म्बर ! तपाईंको सम्बन्धमा यिनी यसप्रकारका कुरा तथा आक्षेप आरोपित गर्दछन्, कहिले जादूगर भन्दछन्, कहिले जादूले पीडित तथा पागल तथा कहिले झूठा एवं कवि भन्दछन् । परन्तु यी सबै कुरा असत्य हुन् जोसित अलिकति पनि बुद्धि एवं समझ छ, उनीहरु यिनका कुरा झूठा हुन् भन्ने जान्दछन् । अतः यिनीहरु यस्ता कुरा गरेर स्वयं नै मार्गदर्शनको पथबाट टाढा हुन पुग्छन्, उनीहरुलाई मार्गदर्शन कसरी प्राप्त हुनसक्दछ ?

[5]अर्थात् यिनीहरु तपाईंका लागि जुन माँग गर्दछन्, अल्लाहलाई ती कुरा पूरा गरिदिनु कठिन छैन, त्यसले चाहेको अवस्थामा तिनीभन्दा उत्तम बगैंचा तथा भवन संसारमा तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्रदान गर्न सक्दछ जुन तिनीहरुको विचारमा छन् । परन्तु उनका माँगहरु त झूठ्लाउन तथा द्वेषका कारण छन् न कि मार्गदर्शन प्राप्त गर्नका लागि तथा मोक्षको खोजीका लागि ।

(११) कुरो यो छ कि केयामत (प्रलय) लाई असत्य ठान्दछन् ।[1] तथा केयामतलाई झूठा भन्नेहरुका लागि हामीले प्रज्वल्लित अग्नि तयार गरेका छौं ।

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَن كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾

(१२) जब उनीहरुले त्यसलाई टाढाबाट देख्नेछन् त त्यसको रिसले जुरमुराएको तथा आक्रोशले सुन्नेछन् ।[2]

إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾

(१३) तथा जब यिनीहरु नरकको कुनै संकुचित ठाउँमा बाँचिएर हुर्रयाइनेछन् अथवा फ्याँकिनेछन् तब त्यहाँ आफ्नो लागि विनाश नै पुकार्नेछन् ।

وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٣﴾

(१४) (उनीहरुसित भनिनेछ) आज एउटै मृत्युलाई न पुकार बरु धेरै मृत्युहरुलाई पुकार ।[3]

لَّا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٤﴾

---

[1]केयामतलाई यो झुठ्लाउने कुरा नै रिसालतलाई झुठ्लाउनुको कारण हो ।

[2]अर्थात् नरक ती काफिरहरुलाई टाढाबाट नै हश्रको मैदानमा देखेर क्रोधले उम्लन थाल्नेछ तथा उनीहरुलाई आफ्नो भयानक यातनाबाट पीडित गर्नका लागि कराउने छ तथा क्रोधले जुर्मुराउने छ जस्तो कि एउटा अन्य स्थानमा आदेश छ :

﴿ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ﴾

"जब नरकमा जानेहरुलाई नरकमा हालिनेछन्, तब त्यसको गर्जन सुन्नेछन् तथा त्यो (क्रोधवश) उफ्रिराखेको हुनेछ, यस्तो प्रतीत हुनेछ कि त्यो क्रोधले च्यातिने छ ।" (सूर: अल-मुल्क-७, ८)

नरकले देख्नु तथा कराउनु एउटा वास्तविकता हो, कल्पना होइन । अल्लाहका लागि त्यसमा आभास तथा क्रोधको शक्ति उत्पन्न गरिदिनु कठिन होइन, त्यसले चाहेमा जे पनि गर्न सक्दछ । बोल्ने शक्ति पनि त अल्लाह तआलाले त्यसलाई प्रदान गर्नेछ तथा त्यसले ﴿ هَلْ مِن مَّزِيدٍ ﴾ को आवाज गर्नेछ । (सूर: काफ्-३०)

[3]अर्थात् नरकवासी जब नरकको यातनाबाट आत्तिएर कामना गर्नेछन् कि उनीहरुलाई मृत्यु आइहालोस् र उनीहरु विनष्ट भएर जाऊन् । त्यतिखेर उनीहरुसित भनिने छ कि अब एउटा मृत्युलाई होइन, धेरै मृत्युहरुलाई पुकार । अर्थ यो हो कि अब तिम्रा भाग्यमा विभिन्न प्रकारका यातनाहरु छन् । अर्थात् मृत्यु नै मृत्यु छ, तिमी कहाँसम्म मृत्युको माग गर्नेछौ !

(१५) तपाईं भन्नुस् कि यो राम्रो छ[1] अथवा त्यो स्थायी स्वर्ग जसको वचन परहेज़गारहरु (सदाचारीहरु) सित गरिएको छ जुन उनका प्रतिफल हो तथा उनको अन्तिम गन्तव्य हो ।

قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۚ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾

(१६) तिनीहरुले जे चाहने छ त्यहाँ तिनीहरुका लागि उपस्थित हुनेछ, त्यसमा उनीहरु सधैं रहनेछन् । यो त तिम्रो पालनकर्ताको वचन हो जसको माँग गर्नुपर्छ ।[2]

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا ﴿١٦﴾

(१७) तथा जुन दिन अल्लाह (तआलाले) उनीहरुलाई तथा अल्लाहलाई छाडि जसलाई उनीहरुलाई पूज्ने गर्दथे, एकत्रित गरी सोध्नेछ कि के तिमीहरुले मेरा यी भक्तहरुलाई पथ-भ्रष्ट गऱ्यौ अथवा यिनी स्वयं मार्ग-विचलित भए ।[3]

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَأَنْتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ﴿١٧﴾

---

[1]"यो" संकेत हो नरकका वर्णित यातनाहरुतिर, जसमा नरकवासीहरु जकडिएका हुनेछन्, कि यो राम्रो छ जुन कुफ्र तथा मूर्तिपूजाको प्रतिकार हो अथवा त्यो स्वर्ग, जसको वचन अल्लाहले भय गर्नेहरुलाई उनीहरुबाट अल्लाहसित भय तथा अल्लाहका आदेशहरुको पालना गर्नुमा दिएको हो । यो प्रश्न नरकमा गरिनेछ परन्तु त्यसलाई यहाँ यसकारण वर्णित गरिएको छ कि शायद नरकवासीहरुका यस परिणामबाट शिक्षा प्राप्त गरी मानिसहरुले अल्लाहको भय तथा त्यसका आदेशहरुका पालनको मार्ग अपनाऊन् तथा यस दुष्परिणामबाट बाँचून् जसको चित्रण यहाँ गरिएको छ ।

[2]अर्थात् यस्तो वचन जुन अवश्य पूरा भएर नै रहने छ । जसरी ऋणको माँग गरिन्छ त्यसरी नै अल्लाहले आफूमाथि यो वाचा निश्चित गरिसकेको छ जसको माँग निष्ठावानहरु उसित गर्न सक्दछन् । यो केवल उसको दया तथा कृपा हो कि उसले ईमान भएका लागि यस उत्तम प्रतिफललाई आफ्नो लागि निश्चित गरिसकेको छ ।

[3]संसारमा अल्लाहबाहेक जसको पूजा गरिँदै आइराखिएको छ तथा गरिराखिने छ, त्यस मध्ये खनिज पदार्थ (पत्थर, काठ तथा अन्य धातुका मूर्तिहरु) पनि छन्, जुन निर्जीव छन् तथा अल्लाहका पुण्यकारी भक्तहरु पनि छन् जो सजीव छन् । जस्तै आदरणीय उज़ैर तथा आदरणीय मसीह तथा अन्य चर्चित व्यक्तिहरु । यस्तै फरिश्ताहरु तथा जिन्नातका पूजारी पनि हुनेछन् । अल्लाह तआलाले निर्जीव पदार्थहरुलाई पनि बुद्धि तथा समझ एवं बोल्ने शक्ति प्रदान गर्नेछ ।

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنبَغِي لَنَا أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ⑱

(१८) उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि तिमी पवित्र छौ स्वयं हामीलाई शोभनीय थिएन कि तिमीलाई छाडि अरुहरुलाई आफ्ना कार्यक्षम बनाउँदथ्यौ,[1] वास्तविकता यो छ कि तिमीले यिनीहरुलाई र यिनका पूर्वजहरुलाई सम्पन्नता प्रदान गर्‍यौ, यहाँसम्मकि यिनी शिक्षाहरु बिर्सिहाले, यिनीहरु त थिए नै विनाश योग्य ।[2]

فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا ۚ وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ⑲

(१९) अत: उनीहरुले तिम्रा सम्पूर्ण कुरालाई असत्य भने । अब त तिमीमा न आफ्नो यातना हटाउनु शक्ति छ, न सहायता गर्नुको,[3] तिमीमध्ये जसले अत्याचार गरेको छ,[4] हामीले त्यसलाई घोर यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।

तथा ती सबै देवताहरुसित सोध्ने छ कि बताउ मेरा भक्तहरुलाई तिमीले आफ्नो पूजाको आदेश दिएका थियौ अथवा यिनीहरु आफ्नै इच्छाले तिम्रो पूजा गरेर मार्ग विचलित भएका थिए ?

[1]अर्थात् जब हामीले स्वयं तिमी बाहेक कसैलाई कार्यक्षम ठान्दैनथ्यौं, त हामीले आफ्नो विषयमा कसरी मानिसहरुसित भन्न सक्दथ्यौ कि तिमी अल्लाहलाई छाडि हामीलाई आफ्ना रक्षक एवं कार्यक्षम ठान ।

[2]यो शिर्कको कारण हो कि सांसारिक धन तथा साधनको प्रशस्तताले उनीहरुलाई निश्चिन्त गरिदियो तथा विनाश उनीहरुको दुर्भाग्य बन्यो ।

[3]यो अल्लाह तआलाको कथन हो जुन मूर्तिपूजकहरुलाई सम्बोधन गरेर अल्लाह तआलाले भन्नेछ कि तिमीहरुले जसलाई आफ्ना देवता ठान्दथ्यौ उनीहरुले तिमीलाई तिम्रा कुरामा भूठा भनिदिएका छन् तथा तिमीले देखिहाल्यौ कि उनीहरुले तिमीबाट अलग्ग हुने घोषणा गरिदिएका छन् । अर्थात जसलाई तिमीले आफ्ना ठान्दथ्यौ, उनीहरु सहायक सिद्ध भएनन् । अब के तिमीमा यो शक्ति छ कि मेरो यातनालाई आफूबाट हटाउन सक्दछौ तथा आफ्नो सहायता गर्न सक्दछौ ?

[4]अत्याचारीसित तात्पर्य त्यो शिर्क (मिश्रणवाद) हो, जस्तो कि पूर्व कथनबाट स्पष्ट छ । तथा कुरआनमा अन्य स्थानमा शिर्क (अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको पूजालाई) महाअत्याचार भनिएको छ ।﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ (वास्तवमा शिर्क घोर अत्याचार हो) । (सूर: लुकमान-१३)

(२०) तथा हामीले तपाईंभन्दा पूर्व जति पनि रसूलहरु पठायौं ती सबै भोजन पनि गर्दथे[१] तथा बजारहरुमा हिंड्डुल पनि गर्दथे ।[२] तथा हामीले तिमीमध्ये प्रत्येकलाई अन्यको परीक्षाको साधन बनाइदियौं ।[३] के तिमीले धैर्य राख्नेछौ ? तथा तिम्रो प्रभु सबै कुरा देख्दछ ।[४]

وَمَآ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّآ إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ ۗ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ۗ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

[१]अर्थात् उनीहरु मनुष्य थिए तथा भोजनका स्पृही (अभिलाषी)

[२]अर्थात् मान्य जीविका उपार्जनका लागि श्रम तथा व्यापार पनि गर्दथे । यसमा अर्थ यो छ कि यी कुरा नबूअतका गरिमा अनुरुप हुन्, विपरीत होइनन् जस्तो कि केही मानिसहरु ठान्दछन् ।

[३]अर्थात् हामीले ती नबीहरुको तथा उनीहरुद्वारा तिनीहरुमाथि ईमान स्थापित गर्नेहरुका परीक्षा लियौं, ताकि सत्य र असत्यमा अन्तर स्पष्ट होओस्, जसले परीक्षामा धैर्य धारण गरे उनीहरु सफल तथा अन्य असफल रहे । यसकारण अगाडी आदेश गऱ्यो : "के तिमी धैर्य राख्नेछौ ?" (कुर्आन मजीद)

[४]अर्थात् त्यो जान्दछ कि प्रकाशना (वह्य) तथा रिसालतका लागि योग्य को छ तथा को छैन ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ हदीसमा पनि चर्चित छ रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि अल्लाह तआलाले मलाई अधिकार दियो कि राजा नबी बनूँ अथवा दास रसूल ? मैले दास रसूल बन्न स्वीकार गरें । (इब्ने कसीर)

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا ۗ لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾

(२१) तथा जसलाई हामीसित साक्षात्कार को आशा छैन उनीहरुले भने कि हामीतिर फरिश्ताहरु किन अवतरित गरिन्नन् ?[1] अथवा हामीले (आफ्ना आँखाले) आफ्ना प्रभुलाई देख्थ्यौं ?[2] उनीहरुले स्वयं आफूलाई नै बडो ठूलो ठानेका छन् तथा अत्याधिक अवज्ञा गरेका छन् ।[3]

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ

(२२) जुन दिन यिनीहरुले फरिश्ताहरुलाई देख्नेछन् त्यस दिन यी पापीहरुलाई कुनै प्रसन्नता हुनेछैन[4] तथा भन्नेछन् कि यिनीहरु बञ्चित नै

[1]अर्थात् कुनै मनुष्यलाई रसूल बनाउनुको सट्टा कुनै फरिश्तालाई रसूल बनाएर पठाइन्थ्यो । अथवा यो अर्थ हो कि पैगम्बरसँग फरिश्ताहरु पनि अवतरित हुन्थे जसलाई हामीले आफ्ना आँखाले देख्दथ्यौं तथा उनीहरुले यस मानव रसूलको पुष्टि गर्दथे ।

[2]अर्थात् प्रभुले आएर हामीलाई भन्थ्यो कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मेरो रसूल तथा त्यसमाथि ईमान कायम गर्नु तिम्रो लागि आवश्यक छ ।

[3]त्यसै अहङकार तथा उद्दण्डताको परिणाम हो कि उनीहरु यसप्रकारको माँग गरिराखेका छन्, जुन अल्लाह तआलाको इच्छाको विपरीत छ । अल्लाह तआला त परोक्षमाथि ईमानद्वारा मानिसहरुको परीक्षा लिन्छ । यदि उसले फरिश्ताहरुलाई उनका आँखा समक्ष अवतरित गरिदेओस् अथवा त्यो स्वयं धर्तीमा अवतरित होस् त त्यस पश्चात उनको परीक्षाको प्रश्न नै समाप्त भइहाल्यो, यसकारण अल्लाह तआलाले यस्तो कार्य किन गरोस्, जुन उसको सृष्टिको उत्पत्तिको निधि तथा इच्छाको विपरीत छ ?

[4]त्यस दिनसित तात्पर्य मृत्युको दिन छ अर्थात यी काफिर फरिश्ताहरुलाई देख्ने इच्छा गर्दछन्, परन्तु मृत्युका समय फरिश्ताहरुलाई देख्नेछन्, त्यतिखेर उनको लागि कुनै प्रसन्नता एवं शुभ हुने छैन, यसकारण कि फरिश्ताहरुले उनीहरुलाई त्यस बखत नरकको यातनाको धम्कीको सूचना दिन्छन् तथा भन्दछन् कि हे कुकर्मी आत्मा, कुकर्मी शरीरबाट निस्क, जसले गर्दा आत्मा भाग्छ, तर्कन्छ, अनि फरिश्ताहरु त्यसलाई कुटपिट गर्छन्, जस्तो कि सूर: अल-अंफ़ाल-५० तथा अल-अनआम-९३ मा छ । यसका विपरीत ईमान भएका मानिसहरुको स्थिति प्राण निस्कने बेला यो हुन्छ कि फरिश्ताहरु (स्वर्गदूतहरु) यसलाई स्वर्ग तथा त्यसका सुखहरुको शुभसूचना सुनाउँछन् । जस्तो कि सूर: हा.मीम.अस्सजद: ३० देखि ३२ मा छ तथा हदीसमा पनि चर्चित छ कि "फरिश्ताहरु (स्वर्गदूतहरु) ईमान भएका

حِجْرًا مَّحْجُوْرًا ۝٢٢

गरिए ।[1]

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا ۝٢٣

(२३) तथा उनीहरुले जे-जे कर्म गरेका छन्, हामीले उनीतिर आकर्षित भएर उनीहरुलाई कणहरु जस्तै अस्त-व्यस्त गरिदियौं ।[2]

मानिसहरुका आत्मासित भन्दछन्, हे पवित्र आत्मा, जुन पवित्र शरीरमा थियो, निस्क ! तथा यस्ता ठाउँमा हिंड जहाँ अल्लाहका उपहार छन् तथा त्यो प्रभु हो, जो तिमीसित प्रसन्न छ ।" (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् मुसनद अहमद भाग-२, पृष्ठ ३६४ तथा ३६५ र इब्ने माज़ा किताबुज् ज़ोहद बाब जिक्रूल मौत) केही विद्वानहरुको भनाई छ कि यसबाट तात्पर्य केयामतको दिन हो । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि दुबै कथन ठीक छन् यसकारण कि दुबै दिन यस्ता छन् जबकि फरिश्ताहरु ईमान भएका तथा काफ़िर दुबैका समक्ष प्रकट हुन्छन् । ईमान भएका मानिसहरुका लागि कृपा तथा अल्लाहका उपहारहरुको शुभ-सूचना तथा काफ़िरहरुका विनाश तथा हानिको सूचना दिन्छन् ।

[1] حِجْر को मूल अर्थ हो मनाही गर्नु, रोकदिनु । जसरी न्यायधीश कसैलाई उसको मूर्खता तथा बाल्यवस्थाको कारण उसको आफ्नो मालमध्ये व्यय गर्नबाट रोकदिन्छ त भन्दछन् حَجَرَ القاضي على فلان न्यायधीशको तर्फबाट अमूकलाई व्यय गर्नुबाट रोक दिइएको छ । यस भावार्थको आधारमा ख़ानये काअबाको त्यस माग (हतीम) लाई حجر भनिन्छ जसलाई मक्काका कुरैशले ख़ानये काअ्बामा सम्मिलित गरेका थिएनन् । तसर्थ परिक्रमा गर्न मनाही छ । परिक्रमा गर्दाखेरि त्यसको बाहिरी भागबाट हिंड्नुपर्छ जसलाई दिवार (पर्खाल) बाट अलग गरिदिइएको छ । तथा बुद्धिलाई पनि حجر भनिन्छ, यसकारण कि बुद्धिले पनि मनुष्यलाई यस्ता कार्यहरुबाट रोक्दछ, जुन मनुष्यको योग्य छैन । अर्थ यो हो कि फरिश्ताहरु काफ़िरहरुसित भन्दछन् कि तिमी ती कुराहरुबाट वञ्चित छौ जसको शुभ-सूचना अल्लाहसित तर्सनेहरुलाई दिइन्छ । अर्थात यो حراما محرما عليكم का अर्थहरुमा छ । आज जन्नतुल फिरदौस (स्वर्गको सर्वोच्च स्थान) तथा त्यसका सुख तिमीलाई हराम (निषेध) छन्, त्यसका अधिकारी केवल ईमान भएका तथा अल्लाहसित तर्सनेहरु हुनेछन् ।

[2] هباء ती सूक्ष्म कणहरुलाई भन्दछन्, जुन कुनै क्षेत्रबाट घरभित्र प्रवेश हुने सूर्यका किरणहरुमा देखिन्छन्, परन्तु यदि कोही उनलाई हातले समात्न चाहन्छ त यो संभव छैन । काफ़िरहरुका कर्म पनि केयामतका दिन यिनै कणहरु जस्तो बेकार हुनेछन्, किनकि उनी ईमान तथा पवित्रताबाट शून्य हुनेछन् तथा धार्मिक नियमहरुको अनुकूलतामा पनि खाली हुनेछन् । जबकि अल्लाहका समक्ष स्वीकृतिका लागि यी दुबै कुरा हुनु आवश्यक छ । ईमान तथा शुद्धता पनि तथा इस्लामी धार्मिक नियमहरुका अनुरुप पनि । यहाँ काफ़िरका कर्महरुलाई बेकार कणहरुको समतुल्य भनिएको छ । त्यसैप्रकार अन्य

أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿٢٤﴾

(२४) (परन्तु) त्यस दिन स्वर्गवासीहरुको स्थान श्रेष्ठतम् हुनेछ तथा स्वप्नगृह पनि सुखद हुनेछ ।[1]

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ ٱلسَّمَآءُ بِٱلْغَمَٰمِ وَنُزِّلَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ تَنزِيلًا ﴿٢٥﴾

(२५) तथा जुन दिन आकाश बादल सहित फाट्नेछ[2] तथा फरिश्ताहरु निरन्तर अवतरित गरिने छन् ।

ٱلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ ٱلْحَقُّ لِلرَّحْمَٰنِ ۚ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ عَسِيرًا ﴿٢٦﴾

(२६) त्यस दिन उचित रुपले राज्य केवल दयालुको नै हुनेछ तथा यो दिन काफ़िरहरुका लागि बडो गाह्रो हुन्छ ।

وَيَوْمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾

(२७) तथा जुन दिन अत्याचारीले आफ्ना हातहरुलाई टोकी-टोकी भन्नेछ कि हाय ! क्या राम्रो हुन्थ्यो यदि मैले रसूलको मार्ग अपनाएको भए ।

يَٰوَيْلَتَىٰ لَيْتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾

(२८) हाय ! अफसोच, यदि मैले अमुकलाई मित्र नबनाएको भए ।[3]

स्थानहरुमा कहीं खरानीसित, कहीं मृगतृष्णासित तथा कहीं पत्थरसित तुलना गरिएको छ । ती सम्पूर्ण उपमाहरु पूर्वमा गुज्रिसकेका छन् । (हेर्नुस् सूर: अल-बक़र:-२६४, सूर: इब्राहीम-१८ तथा सूर: अन्नूर-२)

[1]केही विद्वानहरुले यसबाट यो अर्थ निकालेका छन् कि ईमान भएका मानिसहरुका लागि केयामतको यो भयानक दिन यति क्षीण तथा उनको हिसाब यति सरल हुनेछ कि मध्यान्हसम्म उनी स्वतन्त्र हुनेछन् तथा स्वर्गमा यिनी आफ्ना परिवारका सदस्यहरु तथा हूरहरुका साथ मध्यान्हमा विश्राम गरिराखेका हुनेछन् जस्तो कि हदीसमा छ कि ईमान भएका मानिसहरुका लागि त्यो यति सहज हुनेछ कि जतिमा संसारमा एक अनिवार्य नमाज़ पूरा गर्नु । (मुसनद अहमद भाग-४, पृष्ठ ७५)

[2]यसको अर्थ यो हो कि आकाश फाट्नेछ तथा बादल छायाँ बन्नेछ, अल्लाह तआला फरिश्ताहरु माझ, हश्रको मैदानमा, जहाँ सम्पूर्ण सृष्टि एकत्रित हुनेछ, हिसाब-किताब साक्षात दर्शन दिनेछन्, जस्तो कि सूर: अल-बक़र आयत २१० बाट पनि स्पष्ट छ ।

[3]यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहका अवज्ञाकारीहरुसित सम्बन्ध एवं मित्रता राख्नु हुन्न, यसकारण कि सज्जन व्यक्तिको संगतमा मनुष्य सज्जन तथा दुर्जन व्यक्तिको संगतले मनुष्यलाई नराम्रो बनाईदिन्छ । अधिकतर मानिसहरुको मार्ग विचलनको कारण गलत मित्रहरुको चयन तथा नराम्रोको संगत अपनाउनु नै हो ।

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ۗ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

(२९) त्यसले मलाई भ्रमित पारी शिक्षाबाट विमुख गरिदियो, यस पश्चात कि मेरो पासमा आइसकेको थियो तथा शैतान त मनुष्यलाई (समयमा) धोका दिनेवाला हो ।

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَٰذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾

(३०) तथा रसूलले भन्नेछ कि हे मेरो प्रभु नि:सन्देह मेरो समुदायले यस कुर्आनलाई छाडिसकेको थियो ।[1]

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾

(३१) तथा यसैप्रकार हामीले नबीका शत्रु केही पापीहरुलाई बनाइदिएका छौं,[2] तथा तिम्रो प्रभु नै मार्गदर्शन दिनका लागि सहायता गर्न पर्याप्त छ ।[3]

यसकारण हदीसमा पनि पुण्य कार्य गर्नेहरुको संगतमा जोड दिइन्छ तथा नराम्रो संगतबाट पन्छिन एउटा अति उत्तम उदाहरणबाट बुझाइएको छ । (हेर्नुस् सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्र वस्सिल:, बाब इस्तेहबाब मजालिसि स्वालेहीन)

[1]मूर्तिपजक कुर्आनको पाठ गर्दाखेरि निकै हल्ला गर्दथे ताकि कुर्आन सुन्न नसकियोस्, यो पनि त्याग दिनु हो, यसमाथि ईमान स्थापित नगर्न तथा कर्म नगर्नु, पनि त्याग दिनु हो । यसमाथि विचार एवं ध्यान नदिनु तथा यसका आदेश अनुसार कर्म न गर्नु तथा निषेधित न बच्नु पनि त्याग दिनु हो । यसैगरी यसलाई छाडि कुनै अन्य किताबलाई वरीयता दिनु, यो पनि त्याग दिनु हो अर्थात कुर आनलाई अलग्ग गर्नु, त्यसलाई त्याग दिनु हो, जसका विरूद्ध केयामतका दिन अल्लाहका पैगम्बर अल्लाह समक्ष वाद प्रस्तुत गर्नेछन् ।

[2]अर्थात् जुनप्रकार हे मुहम्मद ! (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तिम्रो समुदाय मध्ये ती मानिसहरु तिम्रा शत्रु हुन् जसले कुर्आन त्यागिदिए, यसैप्रकार पूर्वकालिक समुदायमा पनि थियो अर्थात प्रत्येक नबीका शत्रु ती मानिसहरु हुन्थे जो पापी थिए । यिनीहरुले मानिसहरुलाई मार्ग-विचलनतिर आमन्त्रित गर्दथे । सूर: अल-अनाम आयत संख्या ११२ मा पनि यो विषय वर्णन गरिएको छ ।

[3]अर्थात् यी काफ़िर यद्यपि मानिसहरुलाई अल्लाहका मार्गबाट रोक्दछन्, परन्तु तिम्रा प्रभुले जसलाई प्रकाश दिन्छ, त्यसलाई प्रकाशबाट कसले रोक्न सक्दछ, वास्तवमा पथ-प्रदर्शक एवं सहायक त तिम्रो पालनकर्ता नै हो ।

(३२) तथा काफ़िरहरुले भने कि त्यसमाथि सम्पूर्ण कुरआ़न एकैचोटि किन अवतरित गरिएन ?[1] यसैप्रकार (हामीले अलि-अलि अवतरित गर्‍यौं) ताकि हामीले तपाईंका हृदयलाई दृढता प्रदान गरौं, तथा हामीले रोकी-रोकी नै पढेर सुनाएका हौं ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

(३३) तथा यिनीहरुले जुन पनि उदाहरण लिएर आउने छन्, हामीले त्यसको सत्य उत्तर तथा उचित व्याख्या बताइदिनेछौं ।[3]

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾

(३४) जुन मानिसहरु मुख तल पारिएको अवस्थामा नरकतिर एकत्रित गरिनेछन् । ती नै नराम्रा स्थान भएका तथा मार्ग-विचलित भएका हुनेछन् ।

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾

[1]जसरी तौरात, इंजील एवं ज़बूर आदि किताबहरु एकै पटकमा अवतरित भए ।

[2]अल्लाह तआ़लाले उत्तर दियो कि हामीले समय तथा आवश्यकता अनुसार यस कुरआ़नलाई लगभग २३ वर्षमा अलि-अलि गरी अवतरित गर्‍यौं ताकि हे पैग़म्बर ! तिम्रा तथा निष्ठावानहरुका हृदय दृढ होऊन तथा उनीहरुलाई राम्ररी कण्ठ हुनसकोस् । जस्तो अन्य स्थानमा :

﴿وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا﴾

"तथा कुरआ़न, यसलाई हामीले अलग-अलग गर्‍यौं, ताकि तिमी यसलाई मानिसहरुका लागि रोकि-रोकि पढ तथा हामीले यसलाई अन्तरालले अवतरित गर्‍यौं ।" (सूरः बनी इस्राईल-१०६)

यस कुरआ़नको तुलना वर्षाको समान छ । वर्षा जतिखेर पनि हुन्छ, मृत धर्तीमा जीवनको लहर दगुरन्छ तथा यो लाभ सामान्यतया त्यस बखत हुन्छ, जब वर्षा समय-समयमा होस् न कि एकै पटकमा भएर समाप्त होस् ।

[3]यो कुरआ़नलाई अंतरालले अवतरण गरिनुको नीति तथा कारण वर्णन गरिंदैछ छ कि यी मूर्तिपूजक जहिले पनि कुनै उदाहरण अथवा आपत्ति एवं सन्देह प्रस्तुत गर्नेछन्, त कुरआ़नद्वारा हामीले त्यसको उत्तर अथवा स्पष्टीकरण प्रस्तुत गर्नेछौं तथा यसप्रकार उनीहरुलाई विचलित पार्ने अवसर हुनेछैन ।

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَجَعَلْنَا مَعَهٗٓ اَخَاهُ هٰرُوْنَ وَزِيْرًا ﴿٣٥﴾

(३५) त्यो निःसन्देह हामीले मूसालाई किताव प्रदान गऱ्यौं तथा उनीसँग उनका भाइ हारुनलाई उनको सहायक बनायौं ।

فَقُلْنَا اذْهَبَآ اِلَى الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ۗ فَدَمَّرْنٰهُمْ تَدْمِيْرًا ﴿٣٦﴾

(३६) तथा भन्यौं कि तिमी दुवै ती मानिसहरुतिर जाऊ जसले हाम्रा निशानी (लक्षणहरु) लाई झुठ्लाई राखेका छन् । अनि हामीले उनीहरुलाई एकदम ध्वस्त पारिदियौं ।

وَقَوْمَ نُوْحٍ لَّمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ اَغْرَقْنٰهُمْ وَجَعَلْنٰهُمْ لِلنَّاسِ اٰيَةً ۗ وَاَعْتَدْنَا لِلظّٰلِمِيْنَ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿٣٧﴾

(३७) तथा नूहका समुदायले पनि जब रसूलहरुलाई झूठा भने त हामीले उनीहरुलाई डुबाइदियौं तथा मानिसहरुका लागि शिक्षा प्राप्त गर्न उनीहरुलाई प्रतीक बनाइदियौं तथा हमीले अत्याचारीहरुका लागि दुखदायी यातना तयार गरेका छौं ।

وَّعَادًا وَّثَمُوْدَا۟ وَاَصْحٰبَ الرَّسِّ وَقُرُوْنًا بَيْنَ ذٰلِكَ كَثِيْرًا ﴿٣٨﴾

(३८) तथा 'आद' जाति तथा 'समूद' जाति एवं इनारवालाहरुलाई[1] तथा उनीहरुका मध्येका धेरैजसो समुदायलाई[2] (नाश गरिदियौं) ।

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْاَمْثَالَ ۫ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيْرًا ﴿٣٩﴾

(३९) तथा हामीले प्रत्येकका समक्ष उदाहरणहरुका वर्णन गऱ्यौं,[3] तत्पश्चात प्रत्येकलाई पूर्णरुपले नाश गरिदियौं ।[4]

---

[1] رس (रस्स) को अर्थ हो इनार, أصحاب الرَّس को अर्थ भयो इनारवाला । यसको निर्धारणमा व्याख्याकारहरुमा मतभेद छ, इमाम इब्ने ज़रीर तवरीले भनेका छन्, यसवाट तात्पर्य खाई (खाल्डा) वाला हुन्, जसको वर्णन सूरः अल-बुरूजमा छ । (इब्ने कसीर)

[2] قَرْن को उचित अर्थ हो समकालिक मानिसहरुका एउटा समूह । जब एउटा वंशका मानिसहरु समाप्त हुन्छन् त दोस्रो जातिलाई दोस्रो क़र्न भनिनेछ । (इब्ने क़सीर) ।

[3]अर्थात् प्रमाणका आधारमा हामीले सत्यता प्रमाणित गरिदियौं ।

[4]अर्थात् सत्यता प्रमाणित भए पश्चात ।

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِيٓ أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ ۚ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا ۚ بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾

(४०) तथा यिनीहरु त त्यस वस्तीबाट भएर ओहर-दोहर गर्छन्, जसमाथि नराम्रो वर्षा गरियो ।[1] के यिनीहरु तैपनि त्यसलाई देख्दैनन् ? वास्तविकता यो हो कि उनीहरुलाई मर पश्चात पुन: जीवित भई उभिने कुरमा विश्वास नै छैन ।[2]

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾

(४१) तथा जब तिमीलाई कुनै बेला देख्दछन् त तिमीसित उपहास गर्न थाल्दछन् कि के यिनै त्यो व्यक्ति हुन् जसलाई अल्लाहले रसूल बनाएर पठाएको छ ।[3]

إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن

(४२) हामी डटिरहयौं अन्यथा यिनले त हामीलाई हाम्रा देवताहरुबाट

---

[1]वस्तीबाट लूतका समुदायका बस्तीहरु सदुम तथा अमूरा आदि तात्पर्य हुन् तथा नराम्रो वर्षासित ढुङ्गाका वर्षा तात्पर्य हो । यी वस्तीहरुलाई उल्टाइएको थियो तत्पश्चात उनीहरुमाथि कंकड-पत्थरको वर्षा गरिएको थियो, जस्तो कि सूर: हूद-८२ मा वर्णन गरिएको छ । यी बस्तीहरु सीरिया तथा फिलिस्तीनका मार्गमा पर्छन्, जसबाट भएर मक्कावासी आउने-जाने गर्दथे ।

[2]यसकारण यी ध्वस्त गरिएका बस्तीहरु तथा तिनका भग्नावशेषहरु देखे पश्चात शिक्षा ग्रहण गर्दैनन् । तथा अल्लाहका आयतहरु तथा अल्लाहका रसूललाई झूठ्लाउनबाट रोकिन्नन् ।

[3]अन्य स्थानमा अल्लाहले यसप्रकार भन्यो :

﴿أَهَٰذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ﴾

"के यो त्यही व्यक्ति हो, जसले तिम्रा देवताहरुको दुर्गुण वर्णन गर्दछ ?" (सूर: अल-अंबिया-३६)

अर्थात् उनीहरुका विषयमा भन्दछ कि उनीहरुसँग कुनै अधिकार छैन । यस वास्तविकताको प्रदर्शन नै मूर्तिपूजकहरुका निकट उनका देवताहरुको अपमान थियो, जस्तो आज पनि कब्र पूज्नेहरुसित भनियोस् कि चिहानहरुमा गाडिएका महात्मा सृष्टिमा हस्तक्षेप गर्ने अधिकार राख्दैनन् । त भन्दछन् कि यिनीहरु अल्लाहका मित्रहरु समानलाई अपमानित गरिराखेका छन् ।

صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۚ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾

मार्ग विचलित गर्न उनीहरुले कुनै कमी बाँकी राखेका थिएनन् ।[1] तथा जब यातनाहरुलाई देख्नेछन् त उनीहरुलाई स्पष्ट रुपमा ज्ञात हुनेछ कि पूर्णरुपले मार्गबाट विचलित भएको को थियो ?[2]

أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

(४३) के तपाईंले त्यसलाई पनि देख्नु भयो जसले आफ्ना मनोकाँक्षाहरुलाई आफ्ना देवताहरु बनाएको छ, के तपाईं त्यसको उत्तरदायी हुन सक्नुहुन्छ ।[3]

[1]अर्थात् हामी नै आफ्ना पूर्वजहरुको अनुकरण तथा प्रचलित धर्मसित सम्बन्ध राख्नुका कारण अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजाबाट आफूलाई रोकेनौं, अन्यथा यस पैग़म्बरले हामीलाई विचलित पार्नमा कुनै कसर बाँकी राखेन । अल्लाह तआलाले मूर्तिपूजकहरुको यो कथन वर्णन गरेको छ कि उनीहरु कसरी मूर्तिपूजामा अडिग छन् कि त्यसमाथि गर्व गरिराख्रेका छन् ।

[2]अर्थात् यस लोकमा त मूर्तिपूजकहरु तथा अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारीहरुलाई एकेश्वरवादका अनुयायी विचलित भएका रुपमा देखिन्छन्, परन्तु जब यिनीहरु अल्लाहका दरबारमा पुग्नेछन् तथा त्यहाँ उनीहरुलाई मूर्तिपूजाका कारण अल्लाहको यातना भोग्नुपर्ने छ, अनि मात्र थाहा पाउने छन् कि को मार्ग-विचलित थियो ? अल्लाहको पूजा गर्ने अथवा द्वार-द्वारमा आफ्नो टाउको निहुराउने ?

[3]अर्थात् जुन कुरो उसलाई राम्रो लाग्यो, त्यसलाई आफ्नो धर्म एवं नियम बनायो, के यस्तालाई तिमी मार्गमा ल्याउन सक्दछौ अथवा अल्लाहको यातनाबाट मुक्त गराउन सक्छौ ?

"के त्यो व्यक्ति जसको लागि त्यसको कुकर्म शोभनीय छ, त त्यो त्यसलाई राम्रो ठान्दछ, अतः अल्लाह तआला जसलाई चाहन्छ विचलित पार्दछ तथा जसलाई चाहन्छ मार्ग देखाउँछ । अतः तिमी त्यसमा लज्जित तथा दुखी न होउ ।" (सूरः फ़ातिर-८)

आदरणीय इब्ने अब्बास यसको व्याख्या यसप्रकार गर्नुहुन्छ । अज्ञान कालमा व्यक्तिले एउटा लामो अवधिसम्म एउटा सेतो ढुङ्गाको पूजा गर्ने गर्दथ्यो, जब त्यसलाई कुनै राम्रो पत्थर देखिन्थ्यो त त्यसले प्रथम पत्थरलाई छाडि अर्को पत्थरको पूजा प्रारम्भ गरिदिन्थ्यो । (इब्ने कसीर) अर्थ यो हो कि यस्ता व्यक्ति, जो बुद्धि एवं समझले यसप्रकार शून्य तथा मात्र आफ्ना मनका इच्छालाई आफ्ना देवता बनाएका छन् । हे पैग़म्बर ! के तिमी उनलाई प्रकाशको मार्गमा लगाउन सक्छौ ? अर्थात् लगाउन सक्दैनौ ।

(४४) के तपाईं यो सोच्नु हुन्छ कि उनीहरुमध्ये धेरैले सुन्दैनन् अथवा बुझ्दैनन् । उनीहरु त पशु समान छन् बरु तिनीहरु भन्दा पनि अधिक पथ-भ्रष्ट ।[१]

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

(४५) के तपाईंले हेर्नु भएन कि तपाईंको प्रभुले छायाँलाई कसरी विस्तृत गरिदिएको छ ?[२] यदि चाहेको भए त्यसलाई स्थिर नै गरिदिन्थ्यो,[३] अनि हामीले सूर्यलाई त्यसको पथ प्रदर्शक बनायौं ।[४]

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾

(४६) फेरि हामीले त्यसलाई विस्तारै आफूतिर तान्यौं ।[५]

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

(४७) तथा त्यही हो जसले रातिलाई तिम्रो

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا

---

[१]अर्थात् यी पशु जुन उद्देश्यले सृष्टि गरिएका हुन्, त्यसलाई तिनीहरु बुझ्दछन् । परन्तु मनुष्य जसलाई एक अल्लाहको पूजाका लागि सृष्टि गरिएको थियो, त्यसले रसूलहरुद्वारा सतर्क गराए पश्चात अल्लाहसित शिर्क गर्दछ तथा दैलो-दैलोमा नतमस्तक हुन्छ । यसै आधारमा यिनीहरु चौपाया (पशुहरु) भन्दा पनि नराम्रा तथा पथ-विचलित छन् ।

[२]यहाँदेखि पुन: एकेश्वरवादका तर्कहरुको प्रारम्भ हुन्छ । हेर, अल्लाह तआलाले जगतमा कसरी छायाँ फैलाएको छ, जुन प्रात:काल पश्चात देखि सूर्योदयसम्म रहन्छ । अर्थात् त्यस बेला घाम हुँदैन । घामका साथ यो पछि यो खुम्चिन प्रारम्भ हुन्छ ।

[३]अर्थात् सदैव छायाँ नै रहन्छ, सूर्यको घामले छायाँलाई समाप्त गर्दैन ।

[४]अर्थात् घामबाट नै छायाँको पत्ता लाग्दछ कि प्रत्येक वस्तु आफ्नो विपरीतबाट जानिन्छ, यदि घाम नभएको भए मानिसहरु छायाँसित परिचित हुँदैनथे ।

[५]अर्थात् त्यो छायाँ विस्तारै हामीले आफूतिर तान्दछौं तथा त्यसको स्थानमा रातिको गंभीर अन्धकार छाउँछ ।

وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَّجَعَلَ النَّهَارَ نُشُوْرًا ﴿٤٧﴾

लागि वस्त्र बनायो[1] तथा निंद्रा सुखमय पाऱ्यो[2] तथा दिनलाई जीवित उभिने समय ।[3]

وَهُوَ الَّذِيْٓ اَرْسَلَ الرِّيٰحَ بُشْرًاۢ بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ۚ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاۗءِ مَاۗءً طَهُوْرًا ﴿٤٨﴾

(४८) तथा त्यही हो जसले रहमत (कृपा) को वर्षाबाट पूर्व शुभ-सूचना दिने वायुलाई पठाउँछ तथा हामी आकाशबाट पवित्र पानी वर्षाउँछौं ।[4]

لِّنُحْیِۦَ بِهٖ بَلْدَةً مَّيْتًا وَّنُسْقِيَهٗ مِمَّا خَلَقْنَآ اَنْعَامًا وَّاَنَاسِيَّ كَثِيْرًا ﴿٤٩﴾

(४९) ताकि त्यसद्वारा मृत नगरलाई जीवित गरिदेऔं तथा त्यसलाई हामी आफ्नो सृष्टिमध्ये धेरैजसो पशु तथा मनुष्यहरुलाई खुवाउँछौं ।

وَلَقَدْ صَرَّفْنٰهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوْا ۖ

(५०) तथा निःसन्देह हामीले त्यसलाई उनीहरुका बीच

[1]अर्थात् वस्त्र, जसरी वस्त्र मनुष्यको शरीरलाई ढाक्छ, त्यसरी नै रात्रि तिमीलाई आफ्नो अन्धकारमा ढाक्छ ।

[2] سُبَات को अर्थ 'काट्नु' हो । निंद्रा मनुष्यको शरीरलाई कर्मबाट रोक्छ, जसलाई सुख प्राप्त हुन्छ । केही ज्ञाताहरुका अनुसार سُبَات को अर्थ 'फैलनु' हो । निद्रामा पनि मनुष्य लामो हुन्छ, यसकारण उसलाई सुबात भनियो । (ऐसरुत्तफासीर तथा फ़तहुल क़दीर) ।

[3]अर्थात् निद्रा जुन मृत्युकी बहिनी हो, दिनमा मनुष्य निद्राबाट ब्यूँझि व्यवसायको निम्ति उभिन्छ । हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम प्रातः उठ्दाखेरि यो दुआ (प्रार्थना) पढ्नु हुन्थ्यो । الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا وإليه النشور "सम्पूर्ण प्रशंसा त्यस अल्लाहका लागि छन् जसले हामीलाई मारे पश्चात जीवित गऱ्यो तथा उसतिर एकत्रित हुनुछ ।" (बुख़ारी, मिशकात किताबुद-दावात)

[4] طَهُور (अरबी भाषाका मात्राहरुमध्ये एउटा मात्रालाई फतह भनिन्छ जुन अक्षर 'तआ' माथि छ) 'फऊल' शब्दको भारमा छ अर्थात यस्तो वस्तु जसबाट पवित्रता अथवा शुद्धता प्राप्त गरिन्छ, । जस्तै वजूको पानीलाई وَضوء तथा इन्धनलाई وَقود भनिन्छ, यस अर्थमा पानी स्वयं पनि पवित्र तथा अरुहरुलाई पनि पवित्र गर्नेछ । हदीसमा पनि छ । إن الماء طهور لا ينجسه شيءٌ "पानी पवित्र छ, त्यसलाई कुनै वस्तु पनि अपवित्र गर्न सक्दैन ।" (अबू दाऊद, तिर्मिजी संख्या ६६ निसाई तथा इब्ने माजा) परन्तु यदि त्यसको रङ्ग, गन्ध तथा स्वादमध्ये कुनैमा परिवर्तन हुन्छ भने यस्तो पानी अपवित्र छ । जस्तो कि हदीसमा छ ।

فَأَبَىٰٓ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

विभिन्न प्रकारले वर्णन गऱ्यौं ताकि[1] उनीहरु शिक्षा प्राप्त गरुन्, परन्तु तैपनि अधिकतर मानिसहरुले इन्कार तथा कृतघ्नताका अतिरिक्त अर्को कुरा अपनाउन इन्कार गरे ।[2]

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِى كُلِّ قَرْيَةٍ نَّذِيرًا

(५१) यदि हामीले चाहेको भए प्रत्येक वस्तीमा एउटा तर्साउने व्यक्ति (चेतावनी दिने) पठाइदिने थियौं ।[3]

فَلَا تُطِعِ ٱلْكَٰفِرِينَ وَجَٰهِدْهُم بِهِۦ جِهَادًا كَبِيرًا

(५२) अत: काफ़िरहरुको भनाइ नमान्नुस् तथा कुर्आनद्वारा उनीहरुसित पूर्ण शक्तिले महायुद्ध गर्नुस् ।[4]

وَهُوَ ٱلَّذِى مَرَجَ ٱلْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ

(५३) तथा त्यही हो जसले दुईटा समुद्रलाई आपसमा जोडेको छ यो हो मिठो स्वादिष्ट

---

[1]अर्थात् कुर्आन करीमलाई । तथा केही विद्वानहरुले صرفناه मा अन्तिम सर्वनामलाई वर्षातिर फर्काएका छन् जसको अर्थ यो हुन्छ कि वर्षालाई हामीले परिवर्तन गरी बर्षाउँछौं । अर्थात् कहिले एक क्षेत्रमा कहिले अन्य क्षेत्रमा । यहाँसम्मकि कैयन् पटक यस्तो हुन्छ कि कहिले एक नगरको एक भागमा वर्षा हुन्छ तथा अन्य भागहरुमा हुँदैन तथा कहिले अन्य भागहरुमा हुन्छ । प्रथम भागमा हुँदैन यो अल्लाहको ज्ञान तथा विवेक हो । त्यो जुनप्रकार चाहन्छ, कहीं वर्षा गराउँछ तथा कहीं गराउँदैन तथा कहिले कुनै क्षेत्रमा एवं कहिले कुनै अन्य क्षेत्रमा ।

[2]तथा एउटा कुफ्र एवं कृतघ्नता यो पनि हो कि वर्षालाई अल्लाहको कारीगरीको सट्टा नक्षत्रहरुको चालको परिणाम भनियोस्, जस्तो अशिक्षित मानिसहरुले भन्ने गर्दथे ।

[3]परन्तु हामीले यस्तो गरेनौं तथा मात्र तपाईंलाई नै सबै वस्तीहरु बरु समस्त मनुष्य जातिका लागि सचेत गराउने बनाएर पठायौं ।

[4]جاهدهم به मा अक्षर ها को संकेत कुर्आन हो अर्थात यस कुर्आनकाद्वारा धर्मयुद्ध गर्नुस्, यो आयत मक्कामा अवतरित भएको हो, अझै धर्मयुद्धको आदेश भएको थिएन । यसकारण अर्थ यो भयो कि कुर्आनका आदेश तथा निषेधलाई प्रष्टरुपले वर्णन गर्नुस् तथा काफ़िरहरुका लागि जुन झपार र हप्काइ आएका छन्, त्यो स्पष्ट गर्नुस् ।

بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٥٣﴾

तथा यो नूनिलो र टर्रो,[1] तथा यी दुबैका मध्य एउटा पर्दा एवं एउटा पृथक छेक (पर्दा) पारिदिएको छ ।[2]

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ

(५४) तथा त्यो त्यही हो जसले पानीबाट मनुष्यलाई सृष्टि गऱ्यो, अनि त्यसलाई वंश भएको तथा ससुराली सम्बन्धहरु भएको बनायो ।[3]

[1]मिठो पानीलाई فُرات भन्दछन्, فُرات को अर्थ हो काटिदिनु, तोडिदिनु, मिठो पानी तिर्खालाई काट्दछ अर्थात् समाप्त गरिदिन्छ । أُجاج अत्यन्त नूनिलो तथा टर्रो पानी ।

[2]जुन एक-अर्कालाई मिल्न दिंदैन । केही व्याख्याकारहरुले ﴿حِجْرًا مَّحْجُورًا﴾ को अर्थ लिएका حراماً محرماً छन् यिनीमाथि अवैध गरियो कि स्वादिष्ट पानी नूनिलो अथवा टर्रो पानी मिठो होस् तथा केही व्याख्याकारहरुले مرج البحرين को अनुवाद गरेका छन् خلق المائين कि दुई थरी पानी बगाए, एउटा मिठो, दोस्रो खारो (स्वादरहित) । मिठो पानी त्यो हो जुन नदी, स्रोत तथा इनारहरुका रुपमा आवादीहरुका मध्य पाइन्छ, जसलाई मनुष्य आफ्नो दैनिक जीवनमा प्रयोग गर्दछ तथा खरो (स्वादरहित) पानी त्यो हो जुन पूर्वदेखि पश्चिमसम्म समुद्रमा फैलिएको छ, जुन भनिन्छ कि त्यो धर्तीको तीन चौथाइ भाग हो तथा एक चौथाइ भाग स्थल हो, जसमाथि मनुष्य तथा जीवहरुको निवास छ । यी समुद्र स्थिर छन्, जबकि उनमा ज्वारभाटा आईरहन्छ तथा तीव्र एवं उच्च धाराहरु छन् । समुद्री पानीलाई नूनिलो राख्नुमा अल्लाहको एक सुनीति छ । मिठो पानी धेरैबेर स्थिर रहनाले खराब हुनजान्छ, त्यसको स्वाद, रङ्ग तथा गन्धमा परिवर्तन आइहाल्छ, नूनिलो पानी बिग्रदैन, न त्यसको स्वाद बदलन्छ, न रङ्ग तथा गन्ध । यदि यी स्थिर समुद्रहरुका पानी पनि मिठो भएको भए, त्यसमा दुर्गन्ध उत्पन्न हुनथाल्थ्यो जसबाट मनुष्य तथा पशुहरुलाई धर्तीमा रहन कठिन हुने थियो । त्यसमा मर्ने जनावरहरुको दुर्गन्ध त्यसलाई अझ बढाइदिन्थे । अल्लाहको सुनीति त यो हो कि हजारौं वर्षदेखि यी सुमद्र विद्यमान छन्, तथा यिनमा हजारौं जनावर मर्दछन् तथा तिनैमा सड्छन् तथा गल्छन् । परन्तु अल्लाहले त्यसमा यति नून राखिदिएको छ कि त्यसको पानीमा अलिकति पनि दुर्गन्ध उत्पन्न हुन दिंदैन । तिनीबाट उठ्ने वायु पनि ठीक हुन्छ तथा तिनको पानी पनि पवित्र छ, यहाँसम्मकि तिनमा मरेका जनावर पनि हलाल (मान्य) छन् । كما في الحديث (मुअत्ता इमाम मालिक, इब्ने माजा, अबू दाऊद, तिर्मिजी किताबुल तहारत, नसाई किताबुल माअ) (तफ़सीर इब्ने कसीर)

[3]वंशसित तात्पर्य ती सम्बन्ध हुन्, जुन माता-पिता तिरबाट हुन्छ, तथा صهر सित तात्पर्य निकट सम्बन्ध हुन् जुन विवाहका उपरान्त पत्नीको तर्फबाट हुन्छ, जसलाई हाम्रो समाजमा ससुरली सम्बन्ध भनिन्छ । यी दुबै सम्बन्धका विवरण आयत

قَدِيرًا ﴿٥٤﴾

निःसन्देह तपाईंको प्रभु प्रत्येक कुरोमाथि सामर्थ्य राख्दछ ।

وَ يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلٰى رَبِّهٖ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

(५५) तथा यिनीहरु अल्लाहलाई छाडि तिनीहरुको पूजा गर्दछन्, जो न त उनीहरुलाई कुनै लाभ पुऱ्याउन सक्दछन् न कुनै हानि पुऱ्याउन सक्दछन्, काफ़िर त छन् नै आफ्ना प्रभुका विरुद्ध (शैतान) को सहायता गर्नेहरु ।

وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَّ نَذِيرًا ﴿٥٦﴾

(५६) तथा हामीले त तपाईंलाई शुभ-सूचना तथा डर (त्रासिक) सुनाउनेल (नबी) बनाएर पठाएका छौं ।

قُلْ مَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِلَّا مَنْ شَآءَ اَنْ يَّتَّخِذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيلًا ﴿٥٧﴾

(५७) भनिदिनुस् कि म (क़ुर्आन पुऱ्याए बापत) तिमीसित कुनै पारिश्रमिक चाहँदिन यसबाहेक कि जो कोही चाहन्छ आफ्नो रबतिर लग्ने मार्ग अप्नाओस् ।[1]

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهٖ وَكَفٰى بِهٖ بِذُنُوبِ عِبَادِهٖ خَبِيرًا ﴿٥٨﴾

(५८) तथा त्यस अनन्त अल्लाह (तआला) मा पूर्ण विश्वास गर्नुस् जसलाई कहिल्यै मृत्यु छैन तथा त्यसको प्रशंसाका साथ पवित्रताको वर्णन गर्दैरहनु, त्यो आफ्ना भक्तहरुका पापहरुसित राम्ररी परिचित छ ।

الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى

(५९) त्यही हो जसले आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्येका वस्तुहरुलाई ६ दिनमा सृष्टि

حرمت عليكم (सूर: अल-निसा-२३) तथा ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ﴾ (सूर: अल-निसा-२२) मा वर्णन गरिएको छ । तथा एउटै स्त्रीबाट दुईटा दूध पिउनाले जुन सम्बन्ध हुन्छ, हदीसका अनुसार त्यो वंशीय सम्बन्धहरुमा सम्मिलित छ । जस्तो कि आदेश छ يحرم من الرضاع ما يحرم من النسب (अल-बुख़ारी संख्या २६४५ तथा मुस्लिम संख्या १०७०)

[1]अर्थात् यही मेरो पारिश्रमिक हो कि प्रभुको मार्ग अप्नाइहालूँ ।

عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَٰنُ فَسْئَلْ بِهِ خَبِيرًا ۝

गरिदियो, अनि सिंहासनमा विराजमान भयो, त्यो कृपालु छ, तपाईं त्यसको विषयमा कुनै जानकारसित सोधिहाल्नुस् ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَٰنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَٰنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۝

(६०) तथा उनीहरुसित जहिले पनि भनिन्छ कि दयालुलाई ढोग (सजदा) गर, त उनीहरु भन्दछन् कि कृपालु हो के ? के हामी त्यसको सजदा गरौं जसको तिमी हामीलाई आदेश दिइराखेका छौ तथा (यस आमन्त्रणबाट) उनको घृणा झन् बढ्दछ ।[1]

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ۝

(६१) अत्यन्त शुभ छ त्यो जसले आकाशमा बुर्ज (नक्षत्र) बनायो[2] तथा त्यसमा सूर्य बनायो, तथा प्रकाशित चन्द्रमा पनि ।

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً

(६२) तथा उसैले रात्रि तथा दिनलाई एक-अर्काका

---

[1] رحمان - رحيم अल्लाहको विशेषता तथा शुभ नामहरु मध्ये हुन्, परन्तु अशिक्षित मानिसहरु अल्लाहलाई यी नामहरुबाट जान्दैनथे जस्तो कि हुदैबियाको सन्धिका समय जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सन्धिको प्रारम्भ بسم الله الرحمن الرحيم बाट लेखाउनु भयो त मक्काका मूर्तिपूजकहरुले भने, हामी रहमान तथा रहीमलाई जान्दैनौं । باسمك اللهم लेख । (सीरत इब्ने हिशाम भाग २ पृष्ठ ३१७ अधिक जानकारीका लागि हेर्नुस् सूर: बनी इस्राईल-११० तथा सूर: अल-राद-३०) यहाँ पनि उनी रहमानको नामबाट भड्किनु तथा सजदा गर्नुबाट मुख फर्काउने कुराको वर्णन छ ।

[2] بروج बहुवचन हो برج को सलफको व्याख्यामा بروج सित तात्पर्य ठूला-ठूला ग्रह (ताराहरु) लिएका छन् तथा यसै तात्पर्यबाट कथनको स्पष्ट अर्थ समझमा आउँछ । महिमावान छ त्यो अस्तित्व जसले आकाशमा ठूला-ठूला ग्रह बनायो तथा सूर्य एवं चन्द्रमा बनायो । पछिका व्याख्याकारहरुले ज्योतिषहरुका राशिहरु तात्पर्य लिएका छन् । तथा यी बाह्र राशि हुन् मेष, वृष, कुम्भ, कर्क, मकर, मिथुन, सिंह, तुला, मीन, धन, वृश्चिक तथा कन्या तथा सात ठूला ग्रहहरुका निवास छन् । जसका नाम हुन्, मंगल, शुक्र, बुध, चन्द्र, सूर्य बृहस्पति तथा शनि । यी ग्रह ती बुर्जहरुमा यसप्रकार वर्लन्छन्, जस्तै यिनी यिनका लागि भव्य महल हुन् । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾

अर्कालाई पछ्याउने बनायो[1] त्यस व्यक्तिको शिक्षाका लागि जो शिक्षा ग्रहण गर्ने अथवा कृतज्ञता व्यक्त गर्ने विचार राख्दछ ।

وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾

(६३) तथा रहमान (दयालु) का सत्य भक्त ती हुन्, जो धर्तीमा नम्रताले हिंड्छन् तथा जब अशिक्षितहरु उनीसित कुरा गर्न थाल्छन्, त उनीहरु भनिदिन्छन् कि सलाम छ ।[2]

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾

(६४) तथा जो आफ्ना प्रभुका समक्ष सजदामा र उभि रात व्यतीत गर्दछन् ।

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ ۖ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾

(६५) तथा जो यी प्रार्थना (विनय) गर्दछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामीबाट नरकको यातना टाढा नै राख किनभने यातना टाँसिने खालको छ ।[3]

[1]अर्थात् रात्रि जान्छ, त दिन आउँछ तथा दिन आउँछ त रात्रि गइहाल्छ । दुवै एकै समयमा एकत्रित हुँदैनन्, यसका लाभ तथा कारण पुज्नुको आवश्यकता छैन । केही ज्ञाताहरुले خِلْفَة को अर्थ एक-अर्काका विरोधी गरेका छन् । अर्थात् रात्रि अन्धकारमय छ तथा दिन प्रकाशले परिपूर्ण ।

[2]सलाम सित तात्पर्य मुख फर्काउनु तथा विवादलाई छाडिदिनुसित छ । अर्थात् ईमान भएका मानिसहरु अशिक्षित व्यक्ति तथा बेकारको छलफल गर्नेहरुसित अल्झन्नन्, वरु यस्ता अवसरमा वास्ता गर्दैनन् तथा उनीहरुबाट पन्छिने प्रयास गर्दछन् तथा विना लाभका तर्क-वितर्क गर्दैनन् ।

[3]यसबाट ज्ञात भयो कि दयालु अल्लाहका भक्त ती हुन् जो एकातिर रातहरुमा जागेर अल्लाहको आराधना गर्दछन् तथा अर्कोतिर तर्सन्छन् पनि कि कहीं कुनै त्रुटि अथवा आलस्यका कारण अल्लाहको पकडमा नआऊन् यसकारण उनीहरु नरकको यातनाबाट छुट्कारा माँग्दछन् । अर्थात् अल्लाहको इबादत तथा आज्ञाकारितामा कुनै प्रकारको गर्भ तथा घमण्ड हुनुहुँदैन । यस भावलाई अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾

(६६) निश्चय नै त्यो ठाउँ बस्ने दृष्टिले पनि नराम्रो छ तथा स्थानको दृष्टिले पनि ।

وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

(६७) तथा जो व्यय गर्ने समयमा पनि न त अपव्यय गर्दछन्, न कंजूसी (कृपण) बरु यी दुबैका बीचका मध्यम मार्ग हुन्छ ।[1]

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾

(६८) तथा जो अल्लाहसँग कुनै अन्य देवतालाई पुकारदैनन् तथा न नाहक कुनै जीवलाई जसको हत्या गर्नुलाई अल्लाहले हराम गरेको छ, हत्या गर्दछन्[2] न उनीहरु व्यभिचारी

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾

"तथा ती मानिसहरु जो केही दिन्छन् तथा उनका हृदय भयभीत छन् कि उनी आफ्ना प्रभुतिर फर्कने छन् ।" (सूर अल-मोमिनून-६०)

भय यस कुराको मात्र होइन कि उनीहरु अल्लाहको दरबारमा उपस्थित हुनु छ, बरु त्यसको साथै यस कुराको पनि भय छ कि उनका दान-पुण्य स्वीकार हुन्छ अथवा हुन्न ? हदीसमा आयतको व्याख्याको सम्बन्धमा चर्चित छ कि आदरणीय आयशाले रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित यस आयतको विषयमा सोध्नुभयो कि के यसबाट तात्पर्य ती मानिसहरु हुन्, जो रक्सी पिउँछन् तथा चोरी गर्दछन् ? उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "होइन हे अबू बक्र कि पुत्री ! बरु यी त्यसता मानिसहरु हुन् जो ब्रत बस्दछन्, नमाज़ पढ्दछन् तथा दान गर्दछन्, परन्तु त्यसका उपरान्त तर्सन्छन् कि कहीं उनका अस्वीकृत यी कर्म नभइहालून् ।" (जामेअ तिर्मिजी किताबुल तफ़सीर सूर: अल-मोमिनून)

[1]अल्लाहको अवज्ञामा व्यय गर्नु, अपव्यय तथा अल्लाहको आज्ञा पालनमा व्यय नगर्नु कंजूसी तथा अल्लाहका आदेश एवं निर्देश अनुसार व्यय गर्नु, अल्लाहको मार्गमा सन्तुलन हो । (फ़तहुल क़दीर) यसैप्रकार आवश्यक व्यय एवं अनिश्चितमा मध्यम सीमाभन्दा बढ्नु पनि अपव्ययमा आउन सक्छ, यसकारण त्यहाँ पनि सावधानी एवं मध्य मार्ग अपनाउनु अति आवश्यक छ ।

[2]तथा हकका साथ हत्या गर्नुका तीन अवस्थाहरु छन् । इस्लामका पश्चात कोही पुन: कुफ़्रमा हिंडोस्, जसलाई 'इर्तेदाद' भन्दछन्, अथवा विवाहित भएर व्यभिचार गरोस् अथवा कसैको हत्या गरिदेओस् । यी तीनवटै परिस्थितिहरुमा हत्या गरिदिइने छ ।

हुन्छन्,[1] तथा जोसुकै यो कर्म गर्दछ, त्यसले कडा यातना भोग्नेछ ।

يُضٰعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَيَخْلُدْ فِيْهٖ مُهَانًا ﴿٦٩﴾

(६९) त्यसलाई क़ेयामतका दिन दोब्बर यातना दिइनेछ तथा त्यो अपमान तथा अनादरका साथ सधैं त्यसमा रहनेछ ।

اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَاُولٰٓئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّاٰتِهِمْ حَسَنٰتٍ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿٧٠﴾

(७०) उनीहरुका अतिरिक्त जो क्षमा माँग्दछन् तथा ईमान स्थापित गर्दछन् तथा सत्कर्म गर्दछन्[2] यस्ता मानिसहरुका पापलाई अल्लाह (तआ़ला) पुण्यमा बदलिदिन्छ ।[3] अल्लाह तआ़ला अत्यन्त क्षमाशील दयालु छ ।

[1]हदीसमा वर्णित छ कि रसूलुल्लाहु सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित प्रश्न गरियो, कुनचाहिं पाप सबभन्दा ठूलो छ ? उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, यो हो कि तिमी अल्लाहसँग कसैलाई सम्मिलित गर्दछौ, जबकि वास्तवमा उसले तिमीलाई पैदा गर्‍यो । उसले सोध्यो कि त्यसका पश्चात कुनचाहिं ठूलो पाप हो ? भन्नुभयो, आफ्नो सन्तानको यस भयले हत्या गर्नु कि त्यसले तिमीसित खानेछ । उसले सोध्यो त्यसपछि कुनचाहिं ? उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि तिमी आफ्नो छिमेकीकी पत्नीसित व्यभिचार गर । अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यी कुराहरुको पुष्टि यस आयतबाट हुन्छ । त्यसपछि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसै आयतको पाठ गर्नुभयो । (अल-बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-बकर: र मुस्लिम किताबुल ईमान, बाबु कौनिश्-शिर्के अकबहुज़ जूनूब)

[2]यसबाट ज्ञात भयो कि संसारमा शुद्ध मनले क्षमा माँग्नाले प्रत्येक पापबाट क्षमा प्राप्त हुनसक्छ, चाहे त्यो जति ठूलो होस् । तथा सूर: निसाको आयत ९३ मा जुन ईमान भएकाको हत्याको दण्ड नरक भनिएको छ, त त्यो यस परिस्थितिमा हुनेछ जब हत्याराले शुद्ध मनले क्षमा नमाँगेको हुनेछ तथा क्षमा नमाँगेको अवस्थामा मृत्यु भएको होस् । अन्यथा हदीसमा छ कि सय मानिसहरुको हत्याराले पनि क्षमा माँग्यो त अल्लाहले त्यसलाई पनि क्षमा गरिदियो । (सहीह मुस्लिम किताबुत तौबा)

[3]यसको एउटा अर्थ त यो हो कि अल्लाह तआ़ला त्यसको अवस्था बदलदिन्छ, इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नुका पूर्व त्यसले नराम्रो कर्म गर्दथ्यो, अब केवल एक ईष्ट अल्लाहको इबादत गर्दछ, पहिले काफ़िरहरुका साथमा सम्मिलित भई मुसलमानहरुसित लड्थ्यो, अब मुसलमानहरुको तर्फबाट काफ़िरहरुसित लड्थ्यो, अब मुसलमानहरुको तर्फबाट काफ़िरहरुसित लड्छ, इत्यादि । दोस्रो अर्थ यो हो कि त्यसका दुष्कर्महरुलाई पुण्यमा

وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَإِنَّهُۥ يَتُوبُ إِلَى ٱللَّهِ مَتَابًا ﴿٧١﴾

(७१) तथा जो व्यक्ति क्षमा माँगदछ तथा पुण्यका कार्य गर्दछ त त्यो वास्तवमा अल्लाह (तआ़ला) तिर सत्य प्रवृत्ति (झुकाव) राख्दछ ।[1]

وَٱلَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ ٱلزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا۟ بِٱللَّغْوِ مَرُّوا۟ كِرَامًا ﴿٧٢﴾

(७२) तथा जो मानिस असत्य गवाही (साक्ष्य) दिदैन,[2] तथा जब उनी कुनै व्यर्थका निकटबाट गुज्रन्छन्, त श्रेष्ठताले गुज्रिहाल्छन् ।[3]

परिणत गरिदिन्छ । यसको पुष्टि हदीसबाट पनि हुन्छ । रसूल अल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "म त्यस व्यक्तिलाई जान्दछु जो सबभन्दा अन्त्यमा स्वर्गमा प्रवेश गर्नेछ तथा सबभन्दा अन्त्यमा नरकबाट निस्कने छ । यो त्यो व्यक्ति हुनेछ कि केयामतका दिन त्यसका स-साना पाप प्रस्तुत गरिनेछन् तथा ठूला-ठूला पाप एकातिर राखिनेछन् । उसित भनिनेछ कि तिमीले अमूक-अमूक दिन अमूक-अमूक कार्य गरेका थियौ ? त्यसले सकारात्मक उत्तर दिनेछ, अस्वीकार गर्ने त्यसमा शक्ति हुनेछैन । यसका अतिरिक्त त्यो यस कुराबाट पनि भयभीत हुनेछ कि अहिले त ठूला पाप पनि प्रस्तुत गरिनेछन् । यसैबीच उसित भनिनेछ कि जो तेरा लागि प्रत्येक कुकर्मको लागि एउटा पुण्य छ । अल्लाहको दया देखेर त्यो भन्नेछ, कि अझै त मेरा धेरैजसो कर्म यस्ता छन् कि म तिनलाई यहाँ देख्दिन, यो वर्णन गरेर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हाँस्नुभयो, यहाँसम्मकि उहाँका दाँत प्रकट भइहाले ।"(सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब अदना, अहलिल, जन्नते मंजिलतुन फीहा)

[1]पहिलो क्षमाको सम्बन्ध कुफ्र तथा शिर्क (अल्लाहको हक-अधिकारमा अरुलाई समावेश गर्नु) सित छ, यस क्षमाको सम्बन्ध अन्य कुकर्म तथा त्रुटिहरुसित छ ।

[2]زور (जूर) को अर्थ हो झूठ । प्रत्येक असत्य वस्तु पनि झूठ हो, यसकारण झूठा गवाही (साक्ष्य) देखि लिएर कुफ्र तथा शिर्क एवं हरेक प्रकारका गलत कुराहरु जस्तै खेलकूद, गाना, तथा अन्य व्यर्थ मूर्खतापूर्ण रीति-रिवाज यसैमा सम्मिलित छन् तथा अल्लाहको उपासना गर्नेहरुको यो पनि विशेषता हो कि उनीहरु कुनै पनि झूठमा तथा झूठा संघमा उपस्थित हुँदैन ।

[3]बेकार (व्यर्थ) प्रत्येक त्यो कुरा तथा कार्य हो जसमा धर्मानुसार कुनै लाभ नहोस् । अर्थात् यस्ता कार्य तथा कुरामा पनि उनीहरु भाग लिदैनन् बरु शान्तिका साथ सम्मान सहित निस्केर जान्छन् ।

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾

(७३) तथा जब उनीहरुलाई उनका प्रभु (का कथन र प्रवचन) का आयतहरु सुनाइन्छन्, त उनी अन्धा, बहिरा भई तिनीमाथि लड्दैन ।[1]

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

(७४) तथा उनीहरु यो दुआ (विनय) गर्दछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमी हामीलाई हाम्रा पत्नी तथा सन्तानहरुबाट आँखालाई शीतलता प्रदान गर[2] तथा हामीलाई सदाचारीहरुका अगुवा बनाइदेउ ।[3]

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾

(७५) यी नै त्यसता मानिसहरु हुन् जसलाई उनका धैर्य (सहन) का फलस्वरुप (स्वर्गका उच्च) स्थानहरु प्रदान गरिनेछन्, जहाँ उनीहरुलाई आशिर्वाद तथा सलाम पुऱ्याइनेछ ।

خَالِدِينَ فِيهَا ۚ حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾

(७६) यसमा उनीहरु सधैं रहनेछन्, त्यो निकै नै राम्रो ठाउँ एवं सुखद स्थान हो ।

قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ۖ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

(७७) भनिदिनुस् ! यदि तिम्रो विनम्र प्रार्थना नभएको भए मेरो प्रभुले तिम्रो कदापि चिन्ता गर्दैनथ्यो ।[4] किनकि तिमीहरुले झुठ्लायौ ।

[1]अर्थात् उनी तिनीबाट मुख फर्काउँदैनन् तथा विमुखता दर्शाउँदैनन्, मानौं उनी बहिरा हुन् कि सुन्दैनन् अथवा अन्धा हुन् कि देख्दैनन् । बरु उनीहरु ध्यान लगाएर सुन्छन् तथा कानको शोभा तथा प्राण यन्त्र बनाउँदछन् ।

[2]अर्थात् उनीहरुलाई आफ्नो आज्ञाकारी बनाउ तथा हाम्रो पनि आज्ञापालक, जसबाट हाम्रा आँखा शीतलता प्राप्त गरुन् ।

[3]अर्थात् यस्तो राम्रो नमूना कि पुण्यमा उनीहरु हाम्रा अनुगामी होऊन् ।

[4]दुआ तथा विन्तीको अर्थ अल्लाहलाई पुकार्नु तथा उसको इबादत (उपासना) गर्नु हो तथा अर्थ यो हो कि तिम्रो उत्पत्तिको उद्देश्य अल्लाहको इबादत हो । यदि यो हुँदैन भने अल्लाहको चिन्ता तिमीलाई हुनेछैन अर्थात् अल्लाहका सदनमा मुनष्यको मान-सम्मान त्यसबाट अल्लाहमा ईमान स्थापित गर्नु तथा उसको इबादत गर्नुका कारण नै हो ।

त्यसको दण्ड तिमीलाई टाँसिने खालको हुनेछ ।[1]

सूरतुश्शुअरा-२६

سُوْرَةُ الشُّعَرَاءِ

सूरः शुअरा मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा दुई सय सत्ताईस आयत तथा एघार रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा अपार दयालु छ ।

طٰسٓمّٓ ①

(१) ता.सीन.मीम.

تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ②

(२) यी आयतहरु ज्योर्तिमय किताबका हुन् ।

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ اَلَّا يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ③

(३) उनीहरुद्वारा ईमान स्थापित नगरेमा शायद तपाईंले आफ्नो प्राण त्यागदिनु हुनेछ ।[2]

اِنْ نَّشَاْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِّنَ السَّمَآءِ اٰيَةً فَظَلَّتْ اَعْنَاقُهُمْ لَهَا خٰضِعِيْنَ ④

(४) यदि हामीले चाहेको भए उनीमाथि आकाशबाट कुनै यस्तो प्रतीक उतारिदिन्थ्यौं कि जसका समक्ष उनका गर्दनहरु झुक्थे ।[3]

[1]यसमा काफिरहरुलाई सम्बोधन छ कि तिमीले अल्लाहलाई झुठ्लाएछौ, त अब त्यसको दण्ड पनि अवश्य तिमीले भोग्नु पर्नेछ । अतः संसारमा यो दण्ड बद्रको पराजयका रुपमा उनीहरुलाई पुग्यो तथा परलोकको नरकमा स्थाई यातना पनि उनीहरुले भोग्नु पर्नेछ ।

[2]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मानवसित जुन सहानुभूति र जुन शुभचिन्ता तथा उनका मार्गदर्शनका निम्ति जुन तडप थियो, यसमा त्यसको प्रदर्शन छ ।

[3]अर्थात् जसलाई नमानी तथा जसमाथि ईमान कायम नगरी कुनै उपाय हुँदैनथ्या ।

परन्तु यसप्रकार दबावको पक्ष सम्मिलित हुन जान्थ्यो, जबकि हामीले मनुष्यलाई इच्छा तथा मान्ने-नमान्ने कुराको स्वाधीनता प्रदान गरेका छौं, ताकि उसको परीक्षा लिन सकियोस् । यसकारण हामीले यस्तो निशानी (प्रतीक) पनि उतारेनौं कि जसबाट हाम्रो कानुन प्रभावित होस् । तथा केवल नबी, तथा रसूल पठाउने एवं किताबहरु (धर्मशास्त्र) उतार्नु नै ठीक सम्झयौं ।

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمَٰنِ مُحْدَثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ⑤

(५) तथा उनी छेउ दयालुको तर्फबाट जुन पनि नयाँ शिक्षाहरु आउँछन्, यिनीहरु त्यसबाट मुख फर्काइहाल्छन् ।

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑥

(६) उनीहरुले भुठ्लाएका छन्, अब उनको पासमा शीघ्र नै त्यसका सूचनाहरु आइहाल्नेछन्, जो सँग उनीहरु उपहास गरि राखेका छन् ।[1]

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ⑦

(७) के उनीहरुले धर्तीतिर देखेनन् ? कि हामीले त्यसमा हरेक प्रकारका सुन्दर जोगी कति पैदा गरेका छौं ।[2]

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ⑧

(८) निःसन्देह त्यसमा अवश्य प्रतीक छ,[3] तथा उनीहरुमध्ये अधिकतर ईमान (विश्वास) स्थापित गर्ने छैनन् ।[4]

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑨

(९) तथा तिम्रो प्रभु निःसन्देह त्यही नै प्रभावशाली

[1]अर्थात् भुठ्लाउनुका परिणाम स्वरुप हाम्रो प्रकोप निकट भविष्यमा उनीहरुलाई आफ्नो पकडमा लिइहाल्नेछ, जसलाई उनीहरु असम्भव ठानी उपहास गर्दछन् । यो प्रकोप संसारमा पनि सम्भव छ जस्तो कैयन् समुदाय नाश भए, अन्य अवस्थामा आखिरतमा त त्यसबाट कुनै अवस्थामा छुट्कारा हुनेछैन । ما كانوا به يستهزئون भनेन वरु ما كانوا عنه معرضين भन्यो । किनभने उपहास एक त मुख फर्काउनु एवं भुठ्लाउनुभन्दा पनि अधिक ठूलो अपराध हो । (फ़तहुल क़दीर)

[2]زَوْجٌ को अर्को अर्थ यहाँ भेद तथा प्रकार गरिएका छन् । अर्थात् प्रत्येक प्रकारका वस्तु पैदा गऱ्यो जुन उत्तम छन् अर्थात मनुष्यका लागि लाभकारी छन् अर्थात् अधिक मात्रामा छन् जुनप्रकार अन्न, फल, शुष्क फलहरु तथा जीव-जन्तु आदि छन् ।

[3]अर्थात् जब अल्लाह तआला मृत धर्तीबाट यी कुरा पैदा गर्न सक्दछ, त के त्यसले मनुष्यहरुलाई पुनः जीवित गर्न सक्दैन ।

[4]अर्थात् त्यसको महान सामर्थ्यलाई देख्नुका उपरान्त अधिकतर मानिसहरु अल्लाह तथा रसूललाई मात्र भुठ्लाउँदैन, विश्वास (ईमान) पनि गर्दैन ।

तथा कृपालु छ ।[१]

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰٓ أَنِ ٱئْتِ ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٠﴾

(१०) तथा जब तपाईंको प्रभुले मुसालाई पुकारे कि तिमी अत्याचारीहरुको पासमा जाउ ।[२]

قَوْمَ فِرْعَوْنَ ۚ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾

(११) फ़िरऔनका समुदायको पासमा, के उनीहरुले सदाचार गर्ने छैनन् ।

قَالَ رَبِّ إِنِّىٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿١٢﴾

(१२) मूसाले भने मेरो प्रभु ! मलाई न भय छ कि कहीं उनीहरुले मलाई झुठ्लाइनदेऊन ।

وَيَضِيقُ صَدْرِى وَلَا يَنطَلِقُ لِسَانِى فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَٰرُونَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा मेरो छाती (हृदय) संकुचित भइर खेको छ,[३] मेरो जिब्रो चलिराखेको छैन,[४] अत: तिमी हारुनतिर पनि प्रकाशना (वह्य) पठाउ ।[५]

---

[१]अर्थात् प्रत्येक कुरोमाथि उसको प्रभुत्व तथा बदला लिनमा हरेक प्रकारको सामर्थ्य छ, परन्तु त्यो दयालु पनि छ यसकारण तुरुन्त पकड गर्दैन बरु पूरा अवसर दिन्छ तथा त्यसपछि पकड गर्दछ ।

[२]यो प्रभुको त्यस समयको पुकार हो जब आदरणीय मूसा मदयनबाट आफ्नी पत्नीका साथ फर्किराखेका थिए, मार्गमा उनलाई ताप्नको निम्ति अग्निको आवश्यकता प्रतीत भयो, त आगोको खोजीमा तूर पर्वतसम्म पुगिहाले, जहाँबाट आकाशवाणीले उनको स्वागत गऱ्यो तथा उनलाई नबूअतको पदबाट शुशोभित गरियो तथा अत्याचारीहरुसम्म अल्लाहका सन्देश पुऱ्याउने कर्तव्य उनलाई सुम्पियो ।

[३]यस भयले कि त्यो अत्यन्त क्रुर छ, मलाई झुठ्लाउने छ । यसबाट ज्ञात भयो कि प्राकृतिक भय नबीहरुलाई पनि हुनसक्छ ।

[४]यो संकेत हो यस कुरातिर कि आदरणीय मूसा अधिक धारा प्रभावमा कुरा गर्दैनथे । अथवा त्यसतिर कि जिभ्रोमाथि आगोको डल्लो राख्नुको कारण उच्चारणमा त्रुटि उत्पन्न भइहालेको थियो, जसलाई व्याख्याकारहरु वर्णित गर्छन् ।

[५]अर्थात् उनीतिर जिब्रीललाई प्रकाशना (वह्य) दिएर पठाउ तथा उनलाई पनि प्रकाशना तथा नबूअतबाट सुशोभित गरी मेरो सहायक बनाउ ।

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنۢبٌ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ⑭

(१४) तथा उनीहरुले ममाथि मेरो एउटा त्रुटिको (दाबी) पनि छ, मलाई भय छ कि कहीं उनीहरुले मलाई मारिनहालून् ।[1]

قَالَ كَلَّا فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُم مُّسْتَمِعُونَ ⑮

(१५) अल्लाहले भन्यो कि कहिल्यै यस्तो हुनेछैन, तिमी दुबै हाम्रा निशानीहरु लिएर जाउ ।[2] हामी स्वयं सुन्ने तिम्रा साथमा छौं ।[3]

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑯

(१६) तिमी दुबै फ़िरऔनका पासमा गई भन कि नि:सन्देह हामी विश्वका पालनकर्ताद्वारा पठाइएका हौं ।

[1]यो संकेत हो त्यस हत्यातिर जुन आदरणीय मूसाबाट अज्ञानतामा भइहालेको थियो तथा मृतक 'क़िबती' अर्थात फ़िरऔनको जातिको थियो, यसकारण फ़िरऔन त्यसको प्रतिशोधमा आदरणीय मूसाको हत्या गरिदिन चाहन्थ्यो, जसको सूचना पाएर आदरणीय मूसा मिश्रबाट मदयन गइहालेका थिए । यो घटना भएको यद्यपि कैयन् वर्ष व्यतीत भइसकेका थिए, परन्तु फ़िरऔनको पासमा जानुमा वास्तवमा यसको सम्भावना थियो कि फ़िरऔनले उनलाई समाति यस अपराधका कारण हत्याको दण्ड दिन प्रयास गरोस् । यसकारण यो भय पनि निराधार थिएन ।

[2]अल्लाह तआलाले सान्त्वना दियो कि तिमी दुबै जाउ, मेरा सन्देश उसलाई पुऱ्याउ, तिमीलाई जुन सम्भावनाको भय छ त्यसबाट हामीले तिम्रो रक्षा गर्नेछौं । आयातबाट तात्पर्य तर्क एवं स्पष्ट निशानीहरु हुन् जसबाट प्रत्येक पैग़म्बरलाई परिचित गराइन्छ, अथवा ती चमत्कार हुन् जुन आदरणीय मूसालाई दिइएका थिए, जस्तै हात ज्योर्तिमय हुनु तथा छडी ।

[3]अर्थात् तिमीले जे-जति भन्नेछौ तथा उत्तरमा त्यसले जे-जति भन्नेछ, हामी सुनिराखेका हुनेछौं । यसकारण आत्तिनुको कुनै आवश्कता छैन । हामीले तिमीलाई रिसालतको दायित्व दिएर निश्चिन्त हुने छैनौं । बरु हाम्रो सहायता तिम्रो साथ छ । साथ हुनुको अर्थ सहायता एवं समर्थन दिनु हो ।

أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٧﴾

(१७) कि तिमी हाम्रो साथमा इस्राईलका सन्तानलाई पठाइदेउ ।[1]

قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾

(१८) (फ़िरऔनले) भन्यो कि के हामीले तिमीलाई तिम्रो बाल्यवस्थामा आफूकहाँ पोषण गरेका थिएनौं ?[2] तथा तिमीले आफ्नो आयुका धेरै वर्षहरु हामीमा व्यतीत गरेनौं ?[3]

وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ ٱلَّتِى فَعَلْتَ وَأَنتَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٩﴾

(१९) तथा तिमीले आफ्नो त्यो काम गर्‍यौ, जुन गर्‍यौ तथा तिमी कृतघ्नमध्ये हौ ।[4]

قَالَ فَعَلْتُهَآ إِذًا وَأَنَا۠ مِنَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٢٠﴾

(२०) (आदरणीय मूसाले) उत्तर दिए कि मैले यस कार्यलाई त्यस समय गरेको थिएँ जबकि म मार्ग बिर्सिएका मध्ये थिएँ ।[5]

---

[1]अर्थात् एउटा कुरो यो भन कि हामी आफ्नो इच्छाले तिम्रो पासमा आएका होइनौं, बरु सर्वलोकको प्रभुका प्रतिनिधि तथा त्यसका रसूलका रुपमा आएका हौं तथा अर्को कुरा यो हो कि तिमीले (चार सय वर्षदेखि) इस्राईलका सन्तानलाई दास बनाएर राखेका छौ, उनीहरुलाई स्वतन्त्र गरिदेउ, ताकि म उनीहरुलाई सीरियाको धर्तीमा लिएर जाउँ जसको अल्लाहले उनीहरुसित वाचा गरेको छ ।

[2]फ़िरऔनले आदरणीय मूसाको आमन्त्रण एवं माँगमाथि विचार गर्नुको सट्टा, उनको अपमान तथा अनादर गर्न प्रारम्भ गरिदियो तथा भने कि के तिमी त्यही हौ जो हाम्रो काखमा तथा हाम्रो घरमा पालित-पोषित भयो, जबकि हामीले इस्राईलका सन्तानका बालकहरुको हत्या गरिदिन्थ्यौं ।

[3]केही विद्वानहरु भन्छन् कि अठार वर्ष फ़िरऔनको भवनमा व्यतीत गरे, केही ज्ञाताहरुका निकट तीस तथा केहीका निकट चालीस वर्ष । अर्थात् यति आयु व्यतीत गर्नुका पश्चात, केही वर्ष यताउता रही अब तिमी नबूअतको दावा गर्न लागेका छौ ?

[4]अनि हाम्रै खाएर हाम्रै जातिको एक व्यक्तिको हत्या गरी हाम्रो कृतघ्नता व्यक्त गर्‍यौ ।

[5]अर्थात् त्यो हत्याको प्रयास थिएन बरु एक घूसा नै थियो, जुन उसलाई हानेका थिए, जसबाट उसको मृत्यु भइहाल्यो । यसका अतिरिक्त यो घटना पनि नबूअत भन्दा पूर्वको हो, जबकि मलाई ज्ञानको यो प्रकाश दिइएको थिएन ।

فَفَرَرْتُ مِنكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾

(२१) अनि जब मलाई तिम्रो भय भयो त म तिमीकहाँबाट भागिहालें अनि मलाई मेरो प्रभुले आदेश तथा ज्ञान प्रदान गऱ्यो तथा मलाई आफ्ना पैग़म्बरहरुमा सम्मिलित गरिदिए ।[1]

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा ममाथि के तिम्रो यही त्यो उपकार हो जसलाई तिमी प्रदर्शित गरिराखेका छौ कि तिमीले इस्राईलका सन्तानलाई दास बनाएका छौ ।[2]

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾

(२३) फ़िरऔनले भन्यो समस्त विश्वको प्रभु के हो ?[3]

قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ﴿٢٤﴾

(२४) (आदरणीय मूसाले) भने कि त्यो आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्य भएका सबै कुराको प्रभु हो, यदि तिमी विश्वास गर्ने हौ भने ।

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) (फ़िरऔनले) आफ्ना निकटवर्तीहरुसित

[1]अर्थात् पहिला जे-जति भयो, त्यो आफ्नो ठाउँमा, परन्तु अब म अल्लाहको रसूल हूँ, यदि मेरो अनुकरण गर्नेछौ भने बाँचिहाल्नेछौ अन्य परिस्थितिहरुमा विनाश तिम्रो भाग्यमा लेखिसकिएको छ ।

[2]अर्थात् यो राम्रो उपकार हो जो तिमी मलाई जताइराखेका छौ कि मलाई निःसन्देह दास बनाएनौं तथा स्वतन्त्र छाड्यौ, परन्तु मेरा सम्पूर्ण समुदायलाई दास बनाएर राखेका छौ । यस महाअत्याचारका सापेक्ष यस उपकारको के महत्व छ ?

[3]यो त्यसले प्रश्न सोधेको होइन, बरु गर्भको प्रदर्शन तथा अस्वीकृत रुपमा भन्यो किनकि उसको दावा त यो थियो ।

﴿مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي﴾

"म आफू अतिरिक्त तिम्रो लागि कुनै अन्य देवता जान्दै जान्दिन ।" (सूरः अल-कसस-३८)

भन्यो कि के तिमी सुन्दैनौ ?[१]

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) (आदरणीय मूसाले) भने त्यो तिम्रो तथा तिम्रा पूर्वजहरुको प्रभु हो ।

قَالَ اِنَّ رَسُوْلَكُمُ الَّذِيْٓ اُرْسِلَ اِلَيْكُمْ لَمَجْنُوْنٌ ﴿٢٧﴾

(२७) (फ़िरऔनले) भन्यो (मानिसहरु) ! तिम्रो यो रसूल जो तिमीहरुतिर पठाइएको छ, त्यो त निश्चित नै दिवाना (पागल) छ ।

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۭ اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) (आदरणीय मूसाले) भने त्यही पुर्व तथा पश्चिमको तथा उनका मध्य भएका सबै कुराको प्रभु हो,[२] यदि तिमी केही बुद्धि भएका हौ भने ।

قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ اِلٰهًا غَيْرِيْ لَاَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُوْنِيْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) (फ़िरऔन) भन्नथाल्यो (सुनिहाल) यदि तिमीले म बाहेक कसैलाई पूज्य बनायौ भने मैले तिमीलाई बन्दीहरुमध्ये राखिदिनेछु ।[३]

قَالَ اَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٠﴾

(३०) (मूसाले) भने चाहे म तिम्रो पासमा कुनै प्रत्यक्ष वस्तु ल्याइदिऊँ तैपनि ?[४]

---

[१]अर्थात् के तिमीहरु यसको कुरामा आश्चर्य चकित हुँदैनौ कि म बाहेक पनि अन्य कोही पूज्य छ ।

[२]अर्थात् जसले पूर्वलाई पूर्व बनायो, जसबाट ताराहरु उदय हुन्छन् तथा पश्चिमलाई पश्चिम बनाए जसमा ताराहरु अस्त हुन्छन् । यसप्रकार उनका बीच जे-जति छ, तिनका प्रभु तथा तिनका प्रबन्ध गर्ने पनि त्यही हो ।

[३]फ़िरऔनले जब देख्यो कि मूसा अलैहिस्सलाम विभिन्न प्रकारले सर्वलोकका प्रभुको पूर्ण प्रभुत्वको स्पष्टीकरण गरिराखेका छन् जसको कुनै उचित उत्तर त्यसबाट बनिराखेको छैन, त उसले तर्कहरुलाई छाडि धम्की दिन प्रारम्भ गरिदियो तथा मूसालाई जेलमा थुनिदिने कुरोबाट तर्सायो ।

[४]अर्थात् यस्तो कुनै वस्तु अथवा चमत्कार जसबाट यो स्पष्ट होस् कि म सच्चा तथा वास्तविक रुपमा अल्लाहको रसूल हूँ तैपनि तिमीले मेरो सत्यतालाई स्वीकार गर्ने छैन ?

قَالَ فَأْتِ بِهِۦٓ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٣١﴾

(३१) फ़िरऔनले) भन्यो यदि तिमी सत्यवादीहरुमध्ये हौ भने त्यसलाई प्रस्तुत गर ।

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿٣٢﴾

(३२) तपाईंले (त्यतिखेरै) आफ्नो लट्ठी बजार्नुभयो जो एक्कासि खुल्लम-खुल्ला (निकै ठूलो) अजिंगर बनिहाले ।[1]

وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा आफ्ना हात तन्काएर निकाल्नु भयो त त्यो पनि त्यसैबेला प्रत्येक देख्नेलाई उज्जवल प्रकाश भएको देखिन थाले ।[2]

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُۥٓ إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

(३४) (फ़िरऔन) आफ्ना निकटवर्ती नाइकेहरुसित भन्यो कि यो त कुनै निकै ठूलो दक्ष जादूगर हो ।[3]

يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِۦ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) यो त चाहन्छ कि आफ्नो जादूको शक्तिले तिमीहरुलाई तिम्रा धर्तीबाट निष्काशित गरिदेओस्, भन अब तिमी के सुझाव दिन्छौ ?[4]

---

[1]कतिपय ठाउँहरुमा ثُعبان (सर्प) लाई حَيَّة (नाग) तथा कतिपय ठाउँहरुमा جَان भनिएको छ । ثُعبان त्यो सर्प हुन्छ जुन ठूलो तथा جَان सानो सर्पलाई भन्छन् तथा حَيَّة साना-ठूला दुवै प्रकारका सर्पलाई भनिन्छ । (फ़तहुल क़दीर) अर्थात् यो चमत्कार दिंदाखेरि छडीले पहिला सर्पको रुप धारण गऱ्यो अनि हेर्दा-हेर्दै अजिंगर बनिहाल्यो । والله أعلم

[2]अर्थात् खल्तीबाट हात झिके त त्यो चन्द्रमाको टुका जस्तै चम्कन्थ्यो । यो दोस्रो चमत्कार मूसाले प्रस्तुत गरे ।

[3]फ़िरऔनले यसको साटो कि यी चमत्कारहरुलाई देखेर, आदरणीय मूसाको पुष्टि गर्दथ्यो तथा ईमान ल्याउँदथ्यो, त्यसले झुठ्लाउने तथा द्वेषको मार्ग अपनायो तथा आदरणीय मूसाको विषयमा भन्यो कि यो कुनै दक्ष जादूगर हो ।

[4]अनि आफ्नो सम्प्रदायलाई झन् अधिक भड्काउनको लागि भन्यो कि त्यो यी जादूद्वारा तिमीहरुलाई यहाँबाट निकालेर स्वयं यसमाथि अधिकतर गर्न चाहन्छ । अब भन ! तिम्रो के विचार छ ? अर्थात् यससँग के व्यवहार गरियोस् ।

قَالُوٓا۟ أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَٱبْعَثْ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَـٰشِرِينَ ﴿٣٦﴾

(३६) ती सबैले भने तपाईं यसलाई तथा यसको भाइलाई स्थगित गर्नुस् तथा सबै नगरहरुमा एकत्रित गर्नेहरुलाई पठाइदिनुस् ।

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾

(३७) ताकि तपाईंको पासमा जुन दक्ष जादूगरहरु छन्, तिनीहरुलाई ल्याऊन् ।[1]

فَجُمِعَ ٱلسَّحَرَةُ لِمِيقَـٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾

(३८) अनि एउटा निश्चित दिनको निश्चित समयमा सबै जादूगरहरु एकत्रित गरियून् ।[2]

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم

(३९) तथा जनमानससित पनि भनियो

[1]अर्थात् यी दुबैलाई हाललाई यिनकै अवस्थामा छोडिदेउ, तथा सबै नगरहरुबाट जादूगर एकत्रित गरी उनीहरुमा प्रतियोगिता गराइयोस् ताकि तिनका जादूको उत्तर तथा तिम्रो समर्थन एवं विजय भइहालोस् । तथा यो अल्लाहतिरबाटै आफ्नो योजना थियो ताकि मानिसहरु एकै स्थानमा एकत्रित होऊन् तथा यी निशानी तथा चमत्कारहरुको प्रत्यक्ष स्वयं दर्शन गरुन् जुन अल्लाह तआला‌ले आदरणीय मूसालाई प्रदान गरेको थियो ।

[2]अत: जादूगरहरुको एउटा ठूलो संख्या मिश्र तथा त्यसका निकटवर्ती क्षेत्रहरुबाट एकत्रित गरियो, उनीहरुको संख्या बाह्र हजार, सत्र हजार, तीस हजार, तथा अस्सी हजार (विभिन्न कथनानुसार) भनिन्छ । वास्तविक संख्या अल्लाह नै उचित रुपमा जान्दछ । किनभने कुनै प्रमाणित कथनमा संख्याको वर्णन छैन । यसको विस्तृत वर्णन सूर: आराफ, सूर: ताहामा पनि गुज्रिसकेको छ । अर्थात् फ़िरऔनको सम्प्रदाय किब्त, ले त अल्लाहको दिव्य ज्योतिलाई आफ्ना मुखले निभाउन चाहेका थिए, परन्तु अल्लाह तआला आफ्नो दिव्य ज्योतिलाई पूर्ण गर्न चाहन्थ्यो । अत: कुफ़्र तथा ईमानको संघर्षमा सधैं यस्तै हुँदै आएको छ कि जुनबेला पूर्ण तत्परताका साथ ईमानको मुकाबिलामा आउँछ त ईमानलाई अल्लाह तआला सम्मानित तथा प्रभावशाली पार्दछ । जस्तो कि अल्लाहको आदेश छ:

﴿ بَلْ نَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَى ٱلْبَـٰطِلِ فَيَدْمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ﴾

“बरु हामी सत्यबाट असत्यमाथि तीव्र प्रहार गर्दछौं, अत: त्यसले उसको टाउको फुटालिदिन्छ तथा असत्य त्यतिखेर समाप्त भएर जान्छ ।” (सूर: अल-अंबिया-१८)

مُّجۡتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾

कि तिमी पनि एकत्रित हुनेछौ ।[1]

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ ٱلسَّحَرَةَ إِن كَانُواْ هُمُ ٱلۡغَٰلِبِينَ ﴿٤٠﴾

(४०) ताकि यदि जादूगरहरु प्रभावशाली हुन्छन् भने हामी उनीहरुकै अनुकरण गर्नेछौं ।

فَلَمَّا جَآءَ ٱلسَّحَرَةُ قَالُواْ لِفِرۡعَوۡنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجۡرًا إِن كُنَّا نَحۡنُ ٱلۡغَٰلِبِينَ ﴿٤١﴾

(४१) अनि जब जादूगर आए त उनीहरुले फ़िरऔनसित भने कि यदि हामी विजयी भयौं भने के हामीलाई केही उपहार पनि प्राप्त हुनेछ ।

قَالَ نَعَمۡ وَإِنَّكُمۡ إِذًا لَّمِنَ ٱلۡمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾

(४२) (फ़िरऔनले) भन्यो, हो ! (अत्यन्त प्रसन्नताले) बरु यस्तो परिस्थितिमा तिमी मेरा विशेष दरबारिया बन्नेछौ ।

قَالَ لَهُم مُّوسَىٰٓ أَلۡقُواْ مَآ أَنتُم مُّلۡقُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) (आदरणीय) मूसाले जादूगरहरुसित भने जे-जति तिमीहरुले गर्नुछ गर ।[2]

فَأَلۡقَوۡاْ حِبَالَهُمۡ وَعِصِيَّهُمۡ وَقَالُواْ بِعِزَّةِ فِرۡعَوۡنَ إِنَّا لَنَحۡنُ ٱلۡغَٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾

(४४) उनीहरुले आफ्ना डोरी तथा लठ्ठी हाले तथा भन्नथाले फ़िरऔनको सम्मानको कसम हामी अवश्य विजयी हुनेछौं ।[3]

---

[1]अर्थात् जनतालाई पनि सावधान गरिदैछ कि तिमीहरुलाई पनि यो प्रतियोगिता हेर्न अवश्य उपस्थित हुनुछ ।

[2]आदरणीय मूसातिरबाट जादूगरहरुलाई प्रथम आफ्ना खेल देखाउनका लागि भन्नुमा यो विशेषता ज्ञात हुन्छ कि प्रथम त उनीहरुलाई यो स्पष्ट होस् कि अल्लाहको पैग़म्बर यिनीहरुका यति ठूलो संख्या तथा उनका जादूई खेलहरुबाट अलिकति पनि भयभीत छैनन् । द्वितीय यो उद्देश्य पनि हुनसक्छ कि जब पछि अल्लाहको आदेशले यी सारा जादूई खेल एकै क्षणमा समाप्त भइहाल्नेछन् त दर्शकहरुमाथि राम्रा प्रभाव पर्नेछन् तथा शायद यसप्रकार अधिक मानिसहरु अल्लाहमा ईमान क़ायम गर्नेछन् । अत: यस्तै भयो, बरु जादूगर नै सर्वप्रथम ईमान कायम गरे जस्तो कि अगाडी वर्णन आइराखेको छ ।

[3]जस्तो कि सूर: अल-आराफ़ तथा सूर: ताहामा गुज्रिसकेको छ कि ती जादूगरहरुले आफ्ना विचारमा निकै ठूलो जादू प्रस्तुत गरेका थिए । ﴿سَحَرُوٓاْ أَعۡيُنَ ٱلنَّاسِ وَٱسۡتَرۡهَبُوهُمۡ وَجَآءُو بِسِحۡرٍ عَظِيمٖ﴾ 'त मानिसहरुलाई त्यसको नजरबन्दी' (सूर: आराफ-११६)

فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) अब (आदरणीय) मूसाले पनि आफ्नो लठ्ठी हाले, जसले त्यतिखेरै उनका असत्यले रचेका खेललाई निल्न प्रारम्भ गरिदिए ।

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) यो हेर्नासाथ जादूगरहरु सजदा (नतमस्तक) गरे ।

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा उनीहरुले स्पष्ट रुपमा भनिहाले कि हामी त समस्त लोकको प्रभुमा ईमान सुदृढ गर्‍यौं ।

رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) अर्थात् मूसा तथा हारुनको प्रभुमा ।

قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ

(४९) (फ़िरऔनले) भन्यो कि मेरो आज्ञाभन्दा पूर्व तिमी त्यसमाथि ईमान कायम गरिहाल्यौ । नि:सन्देह यही तिम्रो प्रमुख (ठूलो कुरो) हो जसले तिमी सबैलाई जादू सिकाएको छ,[1] त तिमीहरुलाई अहिले ज्ञात भइहाल्नेछ, अवश्य मैले पनि

यहाँसम्मकि आदरणीय मूसाले पनि आफ्नो हृदयमा भयको आभास गरे ﴿فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ﴾ (सूरः ताहा-६७) अर्थात ती जादूगरहरुलाई आफ्नो सफलता तथा श्रेष्ठतामा अति विश्वास थियो, जस्तो कि यहाँ यी शब्दहरुबाट स्पष्ट छ तर अल्लाह तआलाले आदरणीय मूसालाई सान्त्वना दिनुभयो कि भयभीत हुने आवश्यकता छैन । अलि आफ्नो लठ्ठी धर्तीमा फ्याँक अनि हेर । अत: लठ्ठी धर्तीमा फ्याँक्नासाथ त्यसले एउटा भयानक अजिगंरको रुप धारण गर्‍यो तथा एक-एक गरी उनका सम्पूर्ण जादूई खेलहरुलाई निलिहाल्यो । जस्तो कि आगामी आयतमा छ ।

[1]फ़िरऔनका लागि यो घटना विचित्र एवं अत्यन्त आश्चर्यजनक थियो जुन जादूगरहरुद्वारा त्यसले विजय एवं सफलताको आशा गरेर बसेको थियो, तिनीहरु नै न केवल पराजित भए, बरु त्यतिखेरै उनीहरुले त्यस प्रभुमा ईमान क़ायम गरे जसले आदरणीय मूसा तथा हारुनलाई प्रमाण तथा चमत्कार दिएर पठाएको थियो, तर यो कुराको साटो कि फ़िरऔनले पनि विचार तथा चिन्तन गरी ईमान ल्याउन्थ्यो, उसले गर्व तथा घमण्डको मार्ग अपनायो तथा जादूगरहरुलाई तर्साउन, धम्काउन प्रारम्भ गरिदियो तथा भन्यो कि तिमी सबै यसका शिष्य (चेला) हौ । तिम्रो उद्देश्य समझमा आउँछ कि यस षड्यन्त्रद्वारा कि तिमीहरु हामीलाई यहाँबाट निष्काशित गरिदेउ ।﴿إِنَّ هَٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا﴾ (सूर: अल-आराफ-१२३)

خِلَافٍ وَّلَأُوصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾

तिम्रा हात-खुट्टा उल्टा रुपमा काटिदिनेछु तथा तिमी सबैलाई फाँसीमा झुण्ड्याइदिनेछु ।[1]

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) उनीहरुले भने कि कुनै चिन्ता छैन,[2] हामी त आफ्नो प्रभुतिर फर्केर जाने नै छौं ।

إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَن كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾

(५१) यस आधारमा कि हामी सर्वप्रथम ईमान भएका बनेका छौं,[3] हामीलाई आशा हुन्छ कि हाम्रो प्रभुले हाम्रा सबै त्रुटिहरु क्षमा गरिदिनेछ ।

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा हामीले मूसालाई प्रकाशना (वह्य) गर्‍यौं कि रातारात मेरा भक्तहरुलाई निकाली लग, तिमी सबै पछ्याउने छौ ।[4]

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾

(५३) फ़िरऔनले नगरहरुमा एकत्रित गर्नेहरुलाई पठाइदियो ।

إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) कि निःसन्देह यो गुट साह्रै अल्प

[1]उल्टा हात-खुट्टा काट्नुको अर्थ, दाहिने हात बायाँ खुट्टा अथवा बायाँ हात दायाँ खुट्टा हो, यसबाहेक फाँसीमा चढ्नु अलग । अर्थात् हात-खुट्टा काट्नाले पनि उसको क्रोधको अग्नि चिसो भएन भने, उसले फाँसीमा झुण्ड्याइदिने घोषणासम्म गर्‍यो ।

[2]لا ضير कुनै कुरो छैन अथवा हामीलाई कुनै चिन्ता छैन । अर्थात् अब जुन दण्ड दिन चाहन्छ देओस्, ईमानबाट विमुख हुन सक्दैनौं ।

[3]प्रथम ईमान भएका यसकारण भन्यो कि फ़िरऔनका समुदायका मानिसहरु मुसलमान भएनन् तथा उनीहरुले ईमान स्वीकार गर्नमा प्राथमिकता गरे ।

[4]जब मिश्र देशमा आदरणीय मूसाको निवास अधिक समयसम्म भइहाल्यो तथा हरप्रकारले उनले फ़िरऔन तथा उसका दरबारियाहरुलाई प्रमाणित गरिदिए, परन्तु त्यसका उपरान्त उनीहरु ईमान कायम गर्न तयार भएनन्, तसर्थ अब त्यसका अतिरिक्त कुनै मार्ग शेष रहेको थिएन कि उनीहरुलाई यातना तथा प्रकोपबाट पीडित गरियोस् । अतः अल्लाह तआ़लाले मूसालाई आदेश दिनुभयो कि रातारात इस्राईलका सन्तानलाई लिएर यहाँबाट निस्किहालून्, तथा भन्नुभयो कि फ़िरऔन तिम्रो पछि लाग्नेछ, नआत्तिनु ।

संख्यामा छ ।[१]

وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَآئِظُونَ ﴿٥٥﴾

(५५) तथा त्यसमाथि यिनीहरु हामीलाई अत्यन्त क्रोधित गरिराखेका छन् ।[२]

وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَٰذِرُونَ ﴿٥٦﴾

(५६) तथा निःसन्देह हामी बहुसंख्यक छौं, उनीबाट सावधान रहनेहरु ।[३]

فَأَخْرَجْنَٰهُم مِّن جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾

(५७) अन्ततः हामीले उनीहरुलाई बाग़ तथा स्रोतहरुबाट निकाली बाहिर गरिदियौं ।

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा कोषहरुबाट र राम्रा-राम्रा स्थानहरुबाट ।[४]

كَذَٰلِكَ وَأَوْرَثْنَٰهَا بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٥٩﴾

(५९) यसैप्रकार भयो, तथा हामीले ती (सबै कुरा) को उत्तराधिकारी इस्राईलका सन्तानलाई बनाइदियौं ।[५]

[१]यो अपमानित गर्ने उद्देश्यले भन्यो, अन्यथा उनीहरुको संख्या ६ लाख भनिन्छ ।

[२]अर्थात् मेरो आज्ञा बिना उनीहरु यहाँबाट भागिहाल्नु हाम्रो लागि क्रोधको कारण छ ।

[३]यसैले तिनीहरुको यस षड्यन्त्रलाई असफल पार्नका लागि तत्पर रहनुको आवश्यकता छ ।

[४]अर्थात् फ़िरऔन तथा त्यसको सेना इस्राईलको सन्तानको पिछा गर्नको लागि यसरी निस्क्यो कि पुनः फर्केर आफ्ना घर तथा बाग़हरुमा आउने सौभाग्य नै भएन । यसप्रकार अल्लाह तआलाले आफ्नो दूरदर्शीता एवं योजनानुसार उनीहरुलाई सबै सुख-सुविधाहरुबाट बञ्चित गरी उनका उत्तराधिकारी अरुहरुलाई बनाइदियो ।

[५]अर्थात जुन राज्य तथा अधिपत्य फ़िरऔनलाई प्राप्त थियो, त्यो त्यसबाट खोसेर हामीले इस्राईलका सन्तानलाई दिइहाल्यौं । कुनै-कुनै व्याख्याकार भन्दछन् कि यसबाट तात्पर्य मिश्रको जस्तै राज्य तथा संसारिक सुख हामीले इस्राईलका सन्तानलाई पनि प्रदान गर्‍यौं । तर इस्राईलको सन्तान मिश्रबाट निस्केर गए पश्चात पुनः मिश्र फर्केर आएन । यसका अतिरिक्त सूरः दुखानमा भनिएको छ ﴿وَأَوْرَثْنَٰهَا قَوْمًا ءَاخَرِينَ﴾ "हामीले त्यसको उत्तराधिकारी कुनै अन्यलाई बनायौं ।" (ऐसरुत्तफ़ासीर) प्रथम वर्णनको विषयमा ज्ञानीहरु भन्दछन् कि قوماً آخرين मा قوم शब्द यद्यपि सामान्यरुपले प्रयोग भएको छ तर यहाँ सूरः अल शुअरमा जब इस्राईलका सन्तानलाई उत्तराधिकारी

فَأَتْبَعُوهُم مُّشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) अर्थात् फ़िरऔनका अनुयायी सूर्योदयदेखि नै उनलाई पछ्याउन निस्किहाले ।[१]

فَلَمَّا تَرَاءَى الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّا لَمُدْرَكُونَ ﴿٦١﴾

(६१) अत: जब दुबैले एक-अर्कालाई देखिहाले, त मुसाका साथीहरुले भने, हामी त नि:सन्देह समातिहालियौं ।[२]

قَالَ كَلَّا ۖ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾

(६२) (मूसाले) भने कदापि होइन । विश्वास गर, मेरो प्रभु मसँग छ, जसले अवश्य मलाई देखाउनेछ ।[३]

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنِ اضْرِب

(६३) हामीले मूसातिर प्रकाशना (वह्य) पठायौं कि समुद्रको पानीमा आफ्नो छडी

बनाउने विषयमा स्पष्ट शब्दहरुमा आइहाल्यो, त यसबाट तात्पर्य इस्राईलका सन्तानको समुदाय नै हुनेछ । परन्तु स्वयं कुर्आनमा स्पष्ट शब्दहरुमा भए अनुसार मिश्रबाट निस्के पश्चात इस्राईलका सन्तानलाई 'पवित्र धर्ती' मा प्रवेशको आदेश भयो । तथा उनीहरुले अस्वीकार गर्नाले ४० वर्षहरुसम्मका लागि प्रवेशमा विलम्ब गरेर 'तीह' नामक मैदानमा विचलित पारियो । त्यसका पश्चात उनीहरु 'पवित्र धर्ती' मा प्रवेश प्राप्त गरे । अत: आदरणीय मूसा अलैहिस्सलामको कब्र (चिहान) सहीह हदीस अनुसार "बैतुल मोकद्दस" को निकट नै छ । यसकारण सही अर्थ यो हो कि जस्तो सुख-सुविधाहरु अब इस्राईलका सन्तानलाई प्रदान गरियो । परन्तु मिश्रमा होइन फ़िलिस्तीनमा ।

[१]अर्थात् जब प्रात: भयो तथा फ़िरऔनले थाहा पायो कि इस्राईलका सन्तान रातारात यहाँबाट निस्केर गइसकेछ, त त्यसको राज्यअधिकारलाई ठूलो आघात पुग्यो । तथा सूर्योदय हुनासाथ उनको खोजीमा निस्किहाल्यो ।

[२]अर्थात् फ़िरऔनको सेनालाई देख्नासाथ उनीहरु आत्तिहाले कि अगाडी समुद्र छ तथा पछाडी फ़िरऔनको सेना, अब सुरक्षा कुन प्रकारले सम्भव छ ? अब पुन: त्यही फ़िरऔन तथा त्यसको दासता हुनेछ ।

[३]आदरणीय मूसाले सान्त्वना दिए कि तिम्रो अनुमान ठीक छैन, अब पुन: फ़िरऔनको पकडमा जाने छैन । मेरो प्रभुले अवश्य सुरक्षित मार्गतिर संकेत गर्नेछ ।

بِعَصَاكَ الْبَحْرَ ۖ فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾

हाने,[1] त त्यसै समयमा समुद्र च्यातियो तथा प्रत्येक पानीको भाग ठूला पर्वत समान भइहाले ।[2]

وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ الْآخَرِينَ ﴿٦٤﴾

(६४) तथा हामीले त्यसै स्थानमा अरुहरुलाई निकट ल्याइ उभ्याइदियौं ।[3]

وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾

(६५) तथा मूसालाई तथा त्यसका सबै साथीहरुलाई मुक्ति प्रदान गर्‍यौं ।

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) अनि अरु सबैलाई डुबाइदियौं ।[4]

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٦٧﴾

(६७) निःसन्देह यसमा ठूलो शिक्षा छ, तथा उनीहरुमध्ये अधिकतर ईमान कायम गर्नेहरु छैनन् ।[5]

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु अत्यन्त प्रभावशाली एवं दयालु छ ।

---

[1]अतः अल्लाहले यो मार्गदर्शन तथा संकेत दियो कि आफ्नो लठ्ठी समुद्रको पानीमा बझार, जसबाट दायाँतिरको पानी दायाँ तथा बायाँतिरको पानी बायाँतिर रोकियो तथा दुबैका मध्य मार्ग बनिहाल्यो ।

[2] فِرق को अर्थ हो समुद्रको भाग, طود को अर्थ हो पर्वत । अर्थात् पानीको प्रत्येक भाग ठूलो पर्वतको रुपमा उभिहाले । यो अल्लाह तआलाको तर्फबाट चमत्कारको प्रदर्शन थियो ताकि मूसा तथा उनका समुदाय फ़िरऔनबाट छुटकारा पाउन सकून्, अल्लाहको यस समर्थन बिना फ़िरऔनबाट छुटकारा सम्भव थिएन ।

[3]यसबाट तात्पर्य फ़िर्औन तथा त्यसको सेना हो अर्थात् हामीले अरुहरुलाई समुद्रका निकट पारिदियौं ।

[4]मूसा तथा उनीमाथि ईमान राख्नेहरुलाई हामीले छुटकारा दिलायौं तथा फ़िरऔन एवं त्यसको सेना जब तिनै मार्गहरुबाट गुज्रिन थाल्यो त हामीले समुद्रलाई पूर्वत स्थितिमा प्रवाहित गरिदियौं, जसले गर्दा फ़िरऔन आफ्नो सेना सहित डुब्यो ।

[5]अर्थात् यद्यपि यस घटनामा जुन अल्लाह शर्वशक्तिमान हुने कुरोको द्योतक छ, ठूलो निशानी छ, परन्तु यसका उपरान्त पनि अधिकतर मानिसहरु ईमान सुदृढ गर्दैनन् ।

(६९) तथा उनीहरुलाई इब्राहीमको घटना पनि सुनाइदियो ।

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾

(७०) जबकि उनले आफ्नो पिता तथा आफ्नो समुदायसित भने कि तिमी कसको इबादत गर्दछौ ?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾

(७१) उनीहरुले भने हामी मूर्तिहरुको इबादत गर्दछौं, हामी त निरन्तर उनका पूजारी बनिसकेका छौं ।[1]

قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ ﴿٧١﴾

(७२) उहाँ (अलैहिस्सलाम) ले भन्नुभयो कि जब तिमी उनीहरुलाई पुकार्दछौ त के उनीहरु सुन्दछन् पनि ?

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾

(७३) अथवा तिमीहरुलाई लाभ-हानि पनि पुऱ्याउन सक्छन् ।[2]

أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾

(७४) उनीहरुले भने यो (हामी केही पनि जान्दैनौं) हामीले त आफ्ना पूर्वजहरुलाई यसप्रकार गरिराखेका पायौं ।[3]

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾

(७५) (उहाँले) भन्नुभयो केही जान्दछौ पनि,[4] जसलाई तिमी पूजिराखेका छौ ।

قَالَ أَفَرَأَيْتُم مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾

[1]अर्थात् रात-दिन उनीहरुको पूजा गर्दछौं ।

[2]अर्थात् तिमी उनका पूजा छाडिदेउ, त के उनीहरु तिमीलाई हानि पुऱ्याउँछन् ?

[3]जब उनीहरु आदरणीय इब्राहीमका प्रश्नको कुनै उत्तर दिन सकेनन् त यो भनेर छुट्कारा प्राप्त गरिहाल्यो । जस्तो आज पनि मानिसहरुलाई कुरआन तथा हदीसका कुरा भनिन्छ त य.ही तर्क प्रस्तुत गर्दछन् कि हाम्रो परिवारमा हाम्रा पूर्वजहरुका समयदेखि यही सब हुँदै आइराखेको छ, हामी त्यसलाई छोड्न सक्दैनौं ।

[4] أفرأيتم को अर्थ यहाँ देख्नु, चिन्तन तथा विचार गर्नु हो ।

أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾

(७६) तिमी तथा तिम्रा पूर्व पिता,

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾

(७७) उनी सबै मेरा शत्रु हुन्[1] सत्य अल्लाह (तआ़ला) बाहेक जो सबै लोकहरुको पालनहार हो ।[2]

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾

(७८) जसले मलाई पैदा गरेको छ तथा त्यही मेरो मार्गदर्शन गर्दछ ।[3]

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾

(७९) त्यही हो जसले मलाई खुवाउँछ, पिलाउँछ ।[4]

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा जब म रोगी हुन्छु त मलाई निरोग गर्दछ ।[5]

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾

(८१) तथा त्यसैले मलाई मार्नेछ, अनि जीवित गर्नेछ ।[6]

---

[1]यसकारण कि तिमी सबै अल्लाहलाई छाडि अरुहरुको पूजा गर्दछौ । केही व्याख्याकारहरुले यसको अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि जसको तिमी तथा तिम्रा पूर्वज पूजा गर्दै आइराखेका छन्, ती सबै देवता मेरा शत्रु हुन् अर्थात् म उनीबाट अत्यन्त विमुख छु ।

[2]अर्थात् त्यो शत्रु होइन, बरु त्यो त यस लोक तथा परलोकमा मेरो संरक्षक एवं मित्र हो ।

[3]अर्थात् सांसारिक एवं धार्मिक हितहरु एवं लाभतिर ।

[4]अर्थात् विभिन्न प्रकारको जीविका प्रदान गर्ने, तथा जुन पानी हामी पिउँछौं, त्यसलाई उपलब्ध गराउने पनि त्यही अल्लाह हो ।

[5]रोगलाई समाप्त गरी स्वास्थ्य प्रदान गर्ने पनि त्यही हो । अर्थात् औषधिहरुमा स्वास्थ्य प्रदानको शक्ति प्रदान गर्नुको आदेश पनि त्यही दिन्छ । अन्यथा औषधिहरु पनि अप्रभावी सिद्ध हुन्छन् । रोग पनि अल्लाहका आदेश एवं इच्छाले आउँछ । परन्तु यसको सम्बन्ध अल्लाहसित स्थापित गर्न सकिन्न बरु आफूतिर गऱ्यो । यो अर्थ अल्लाहको वर्णनमा त्यसको आदर तथा सम्मानको पक्ष सुरक्षित राख्यो ।

[6]अर्थात् केयामतका दिन जब त्यसले सम्पूर्ण मानिसहरुलाई पुनः जीवित गरी एकत्रित गर्नेछ, मलाई पनि जीवित गर्नेछ ।

وَالَّذِيٓ أَطۡمَعُ أَن يَغۡفِرَ لِي خَطِيٓـَٔتِي يَوۡمَ ٱلدِّينِ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा जससित आशा गाँसिएको छ कि त्यसले प्रतिफल प्रदान गर्ने दिनमा मेरा पापलाई क्षमा गर्नेछ ।[1]

رَبِّ هَبۡ لِي حُكۡمٗا وَأَلۡحِقۡنِي بِٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٣﴾

(८३) हे मेरो प्रभु ! मलाई प्रवोध प्रदान गर[२] तथा मलाई पवित्र मानिसहरुमा सम्मिलित गराइदेउ ।

وَٱجۡعَل لِّي لِسَانَ صِدۡقٖ فِي ٱلۡأٓخِرِينَ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा मेरो पवित्र याद आगामी मनुष्यहरुमा पनि शेष राख ।[३]

وَٱجۡعَلۡنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा मलाई सुखहरु भएको स्वर्गका उत्तराधिकारीहरुमध्ये बनाइदेउ ।

وَٱغۡفِرۡ لِأَبِيٓ إِنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٨٦﴾

(८६) तथा मेरो पितालाई क्षमा गरिदेउ, निःसन्देह त्यो विचलित हुनेहरुमध्ये थियो ।[४]

---

[1]यहाँ 'असा'; विश्वासको अर्थमा छ । किनभने कुनै महाशक्तिबाट आशा, विश्वासको समकक्ष हुन्छ, तथा अल्लाह त सम्पूर्ण विश्वको सर्वमहान अस्तित्व हो, त्योसँग सम्बन्धित 'असा' विश्वास किन हुनेछैन ? यसैकारण व्याख्याकारहरु भन्दछन् कि कुरआनमा जहाँपनि अल्लाहको लागि शब्द عسى प्रयोग भएको छ, त्यो विश्वासको अर्थमा नै छ । خَطِيٓـَٔتِي शब्दमा خَطِيئَة एक वचन छ परन्तु خطايا बहुवचन को अर्थमा छ । अंबिया अलैहिस्सलाम यद्यपि निष्पाप हुन्छन्, यसकारण उनीहरुबाट कुनै महापाप घटित हुनु सम्भव छैन । परन्तु तैपनि आफ्ना केही कर्महरुलाई आलस्य ठानी अल्लाहको सदनमा क्षमा याचना गर्नेछन् ।

[२]आदेश तथा विज्ञानबाट तात्पर्य ज्ञान तथा समझ अथवा नबूअत तथ रिसालत अथवा अल्लाहको आज्ञा तथा विधानको जानकारी हो ।

[३]अर्थात् जुन मानिसहरु म पश्चात केयामतसम्म आउनेछन्, तिनीहरु मेरो स्मरण राम्रा शब्दहरुमा गरिरहून् । यसबाट ज्ञात भयो कि पुण्यहरुको प्रतिफल अल्लाह तआला संसारमा राम्रा शब्दहरु त्था उत्तम प्रशंसाको रुपमा प्रदान गर्दछ । जस्तो आदरणीय इब्राहीमको स्मरण राम्रा शब्दहरुमा सबै धर्मका मानिसहरु गर्दछन्, कसैलाई पनि उनको मान-सम्मानवाट इन्कार छैन ।

[४]यो दुआ (प्रार्थना) त्यस समय गरेका थिए, जब उनलाई ज्ञात थिएन कि मुश्रिक (अल्लाहको शत्रु) का लागि मोक्षको प्रार्थना गर्नु निषेध छ, जब अल्लाह तआलाले यो स्पष्ट गरिदियो त उनले आफ्नो पिताबाट पनि अलगावको प्रदर्शन गरिदिए । (सूरःअत-तौबा-११४)

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾

(८७) तथा जुन दिन मानिसहरु पुन: जीवित गरिन्छन् मलाई अपमानित नगर ।[1]

يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾

(८८) जुन दिन कि धन तथा पुत्र केही काम आउने छैन ।

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

(८९) परन्तु (लाभप्रद त्यही हुनेछ,) जो अल्लाहका समक्ष निर्दोष हृदय लिएर जान्छ ।[2]

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾

(९०) तथा सदाचारीहरु (परहेज़गार) का लागि स्वर्ग अत्यन्त निकट ल्याइदिनेछ ।

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾

(९१) तथा विचलितहरुका लागि नरक प्रत्यक्ष गरिदिइनेछ ।[3]

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَمَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾

(९२) तथा उनीहरुसित सोधिनेछ कि तिमी जसको पूजा गरिरहेका थियौ तिनीहरु कहाँ छन् ।

---

[1]अर्थात् सबै सृष्टिका समक्ष मेरो पकड गरेर अथवा यातना दिएर । हदीसमा वर्णित छ कि केयामतको दिन जब आदरणीय इब्राहीम आफ्ना पिताको नराम्रो अवस्था देख्नेछन्, त एकपटक फेरि अल्लाह समक्ष उनको लागि प्रार्थना गर्नेछन्, हे अल्लाह ! यसभन्दा अधिक मेरो लागि अपमान के होला ? अल्लाह तआलाले भन्नेछ कि मैले स्वर्ग काफिरहरुका लागि निषेध (हराम) गरिदिएको छु । त्यस पश्चात उनका पितालाई फोहोरमा मुछिएको बिज्जू जस्तै उनलाई नरकमा हालिदिइनेछ । (सहीह बुखारी सूर: अल शूअरा, किताबुल अंबिया, बाब कौलिल्लाह वत्तख़ज़ल्लाहु इब्राहीम ख़लीला)

[2]स्वच्छ हृदय अथवा निर्दोष हृदयबाट तात्पर्य त्यो हृदय हो जुन शिर्कबाट शुद्ध हुन्छ । अर्थात् ईमान भएको हृदय यसकारण कि काफ़िर तथा द्वयवादीको हृदय रोगी हुन्छ । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् : विदअतबाट शून्य तथा सुन्नतबाट सन्तोष हृदय, केही विद्वानका निकट माया-मोहबाट शुद्ध हृदय तथा केहीका निकट मूर्खताको अन्धकार तथा नैतिक पतनबाट स्वच्छ हृदय, यी सबै भावार्थ ठीक हुन सक्दछन् किनभने ईमान भएकाको हृदय वर्णित सबै नराम्रा कुराबाट शुद्ध हुन्छ ।

[3]अर्थ यो हो कि स्वर्ग अथवा नरकमा प्रवेशभन्दा पूर्व उसलाई उनका समक्ष प्रस्तुत गरिदिइनेछ, जसबाट काफ़िरहरुको दुखमा तथा ईमान भएकाको प्रसन्नतामा अझै अधिकता हुनेछ ।

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ هَلْ يَنْصُرُوْنَكُمْ اَوْ يَنْتَصِرُوْنَ ۗ

(९३) जो अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त थिए, के उनीहरु तिम्रो सहायता गर्दछन् ? अथवा कुनै बदला लिन सक्छन् ?

فَكُبْكِبُوْا فِيْهَا هُمْ وَالْغَاوٗنَ ۙ

(९४) अत: ती सबै तथा सबै विचलित भएकाहरु नरकमा माथि-तल हालिदिइनेछन् ।

وَجُنُوْدُ اِبْلِيْسَ اَجْمَعُوْنَ ۗ

(९५) तथा इब्लीसका सबै सेना पनि ।[३]

قَالُوْا وَهُمْ فِيْهَا يَخْتَصِمُوْنَ ۙ

(९६) उनीहरु त्यहाँ एक-आपसमा लड्दै-झगड्दै भन्नेछन् ।

تَاللّٰهِ اِنْ كُنَّا لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۙ

(९७) अल्लाहको सौगन्ध ! नि:सन्देह हामी त खुल्ला रुपमा पथ-भ्रष्ट थियौं ।

اِذْ نُسَوِّيْكُمْ بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ

(९८) जबकि तिमीलाई सब लोकको प्रभु समान भन्ठानेका थियौं ।[४]

وَمَآ اَضَلَّنَآ اِلَّا الْمُجْرِمُوْنَ

(९९) तथा हामीलाई त कुकर्मीहरु बाहेक कुनै अन्यले पथ-भ्रष्ट गरेको थिएन ।[५]

[१]अर्थात् तिमीबाट यातना समाप्त गर्दछन् अथवा स्वयं आफूलाई बचाउँदछन् ।

[२]अर्थात् देवता एवं पूजारीहरु सबैलाई मालको गाँठो जस्तै एक-अर्कामाथि हालिदिनेछ ।

[३]यसबाट तात्पर्य त्यो सेना हो जुन मानिसहरुलाई विचलित गर्दथ्यो ।

[४]संसारमा वस्तुकलाको आधारमा काटिएको पत्थर तथा कब्रमाथि बनेको आकर्षक गुम्वत, मुश्रिकहरुलाई दैवी शक्ति प्रतीत हुन्छ । परन्तु केयामतका दिन थाहा हुन्छ कि यो त स्पष्ट विचलन थियो कि उनीहरुलाई प्रभु समान ठान्थे ।

[५]अर्थात् त्यहाँ गएर थाहा हुनेछ कि हामीलाई अरु अपराधीहरुले विचलित पारे । संसारमा उनीहरुलाई बारम्बार सतर्क गराइयो कि अमूक-अमूक कार्य विचलन हो, धर्मको नाममा अधर्म हो, शिर्क हो त मान्दैनन्, सोच-विचार गर्दछन् कि सत्य तथा असत्य उनलाई प्रष्ट हुनसकोस् ।

(१००) अब त हाम्रो कोही सिफारिश गर्ने पनि छैन ।

فَمَا لَنَا مِن شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾

(१०१) तथा न कोही (सच्चा) शुभ-चिन्तक मित्र ।[१]

وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾

(१०२) यदि हामीलाई एक पटक पुन: जाने अवसर प्राप्त हुने भए हामी पक्का सच्चा ईमान भएका बनिहाल्थ्यौं ।

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾

(१०३) कि यो कुरा नि:सन्देह एउटा अत्यन्त ठूलो निशानी हो ।[२] उनीहरुमा अधिकतर मानिस ईमान भएका छैनन् ।[४]

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

(१०४) तथा नि:सन्देह तपाईंको प्रभु नै प्रभावशाली दयालु छ ।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

(१०५) नूहका सम्प्रदायले पनि नबीहरुलाई झुठ्लाए ।[५]

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾

---

[१]पापी मुसलमानहरुको सिफारिश त अल्लाहको आज्ञा पश्चात अम्बिया पुण्यात्माहरु विशेषरुपले नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले गर्नुहुनेछ । परन्तु काफ़िर तथा मुश्रिकको सिफारिश गर्नुको आज्ञा कसैलाई पनि हुनेछैन, न साहस, तथा न त्यहाँ मित्रता नै काम आउनेछ ।

[२]काफ़िर तथा मुश्रिक क़ेयामतका दिन पुन: संसारमा आउने कामना गर्नेछन् ताकि उनीहरुले अल्लाहको आज्ञाको पालना गरेर अल्लाहलाई प्रसन्न गर्न सकून् । परन्तु अल्लाह तआलाले अन्य स्थानमा भन्नुभएको छ कि यिनीहरुलाई पुन: संसारमा पठाए पनि त्यहीं सबैकुरा गर्नेछन् जुन पहिला गर्दैआइराखेका थिए ।

[३]अर्थात् आदरणीय इब्राहीमको मूर्तिको विषयमा आफ्ना समुदायसित विवाद तथा तर्क-वितर्क एवं अल्लाह एक हुने कुरोको प्रमाण यो यस कुरोको स्पष्ट निशानी हो कि अल्लाह बाहेक कोही पूज्य छैन ।

[४]केही ज्ञाताहरुले यसको सम्बन्ध मक्काका मूर्तिपूजक अर्थात् कुरैशसित भनेका छन् अर्थात् उनको वहुमत ईमान कायम गर्ने होइनन् ।

[५]नूहका समुदायले यद्यपि केवल आफ्नो पैग़म्बर आदरणीय नूहलाई झुठ्लाएका थिए । परन्तु एक नबीलाई झुठ्लाउन सबै नबीहरुलाई झुठ्लाउनु सरह तथा सूचक छ । यसैकारण भने कि नूहका समुदायले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाए ।

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾

(१०६) जबकि उनका भाई नूहले[1] भने कि के तिमीलाई अल्लाहको भय छैन ?

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٧﴾

(१०७) (सुन,) म तिमीतिर अल्लाहको न्यासिक रसूल हूँ ।[2]

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾

(१०८) अत: तिमी अल्लाहसित तर्सनु पर्छ तथा मेरो कुरा मान्नुपर्छ ।[3]

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) तथा म तिमीसित त्यसमा कुनै पारितोषिक चाहन्न, मेरो पारिश्रमिक त केवल सर्वलोकको प्रभुको पासमा छ ।[4]

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾

(११०) अत: तिमी अल्लाहको भय राख तथा मेरो अनुपालन गर ।[5]

قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ﴿١١١﴾

(१११) (समुदायले) उत्तर दिए कि के हामी तिमीमाथि विश्वास गरौं ! तिम्रा अनुकरण गर्ने त पतितहरु हुन् ।[6]

---

[1]भाई यसकारण भने कि आदरणीय नूह उनैका वंशका एक व्यक्ति थिए ।

[2]अर्थात् अल्लाहले जुन आदेश दिएर मलाई पठाउनु भएको छ, त्यो बिना घटी तथा थप गरी तिमीसम्म पुऱ्याउने छु, यसमा कमी-बृद्धि गर्दिन ।

[3]अर्थात् म तिमीलाई जुन अल्लाहमाथि ईमान कायम गर्ने तथा शिर्क नगर्ने कुराको आमन्त्रण दिइरहेको छु, त्यसमा मेरो कुरा मान ।

[4]म तिमीलाई जुन सावधान गरिराखेको छु, त्यसको कुनै पारिश्रमिक तिमीसित माँग्दिन, बरु त्यसको पारिश्रमिक समस्त जगतका प्रभुको जिम्मामा छ, जुन केयामतका दिन त्यसले प्रदान गर्नेछ ।

[5]यो बलदिने स्वरुप छ तथा अलग-अलग कारणहरुका आधारमा पनि, प्रथम अनुकरणको आमन्त्रण ईमान्दारीको आधारमा थियो, अब अनुकरणको आमन्त्रण बिना कुनै लोभ छ ।

[6] الأرذلون बहुवचन हो أرذل को । धन-वैभव नभएका, तथा त्यसका कारण समाजमा हीन सम्भनेहरु । तथा तिनैमा ती मानिसहरु पनि आउँछन् जो हीन सम्भिने व्यवसायसित सम्बन्धित छन् ।

قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾

(११२) उहाँले भन्नुभयो, मलाई के थाहा कि उनीहरु पहिला के गर्दै थिए ?[1]

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾

(११३) उनको हिसाब त मेरो प्रभुमाथि छ[2] यदि तिमीलाई प्रबोध छ भने ।

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾

(११४) तथा म ईमान्दारहरुलाई धपाउने (धक्का दिने) होइन ।[3]

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١١٥﴾

(११५) म त स्वच्छ रुपले तर्साउने (सावधान गर्ने) हूँ ।[4]

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾

(११६) उनीहरुले भने कि हे नूह ! यदि तिमी रोकिएनौं भने अवश्य तिमीलाई ढुङ्गाहरुले हानी मारिदिइनेछ ।

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾

(११७) (उहाँले) भन्नुभयो मेरो प्रभु ! मेरो समुदायले मलाई झुठ्लाइदिए ।

فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

(११८) अथवा तिमीले म तथा उनीहरुबीच कुनै निश्चित निर्णय गरिदेउ तथा मलाई तथा मेरा ईमान भएका साथीहरुलाई मुक्ति प्रदान गरिदेउ ।

[1]अर्थात् मलाई यस कुराको प्रभारी बनाइएको छैन कि म मानिसहरुका वंश तथा जाति, धनवान तथा निर्धन तथा उनका व्यवसायको खोजी गरुन्, बरु मेरो कर्तव्य त केवल यति छ कि म ईमानको आमन्त्रण दिउँ तथा जो उसलाई स्वीकार गर्दछ, त्यो चाहे जुन व्यवसायसित सम्वन्धित होस्, त्यसलाई आफ्नो गुटमा सम्मिलित गरिहालूँ ।

[2]अर्थात् उनका अन्त: करण तथा कर्मको खोजी गर्नु, यो अल्लाहको कार्य हो ।

[3]यो उनको यस इच्छाको उत्तर हो कि हीन वर्गका मानिसहरुलाई आफूबाट टाढा गरिदेउ, अनि हामी तिम्रो समूहमा सम्मिलित भइहाल्नेछौं ।

[4]अत: जो अल्लाहसित भयको मेरो अनुकरण गर्नेछ, त्यो मेरो हो तथा म त्यसको हूँ, चाहे संसारको दृष्टिमा त्यो सम्मानति होस् अथवा अपमानित, श्रेष्ठ होस् अथवा हीन ।

فَأَنجَيْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾

(११९) अत: हामीले उसलाई तथा उसका साथीहरुलाई गरिएको डुङ्गामा (सवार गरेर) स्वाधीनता प्रदान गर्यौं ।

ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾

(१२०) अनि त्यसको पश्चात शेष सबैलाई हामीले डुबाइदियौं ।[1]

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾

(१२१) नि:सन्देह यसमा निकै ठूलो शिक्षा छ । तथा उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिसहरु ईमान स्थापित गर्नेहरु थिएनन् पनि ।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾

(१२२) तथा नि:सन्देह तपाईंको प्रभु अवश्य त्यही हो अत्यन्त दया गर्ने ।

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

(१२३) 'आद' (सम्प्रदाय) ले पनि रसूलहरुलाई झुठ्लाए ।[2]

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾

(१२४) जबकि उनीसित उनका भाई हूद[3] ले भने कि के तिमी तर्सन्नौ ?

[1]यही विवरण केही पूर्व पनि गुज्रिसकेका छन् तथा केही अगाडी पनि आउने छन् कि आदरणीय नूहका साढे नौं सय वर्षको धर्म-प्रचारका पश्चात पनि उनका समुदायका मानिसहरु दुर्व्यवहार तथा विमुख नै रहे, अन्त्यमा आदरणीय नूहले शाप दिए, अल्लाह तआलाले डुङ्गा बनाउन तथा त्यसमा ईमान भएका, पशुहरु र आवश्यक सामानहरुलाई राख्न आदेश दियो र यसप्रकार ईमान भएकालाई बचाइहालियो तथा शेष सबैलाई, यहाँसम्मकि पत्नी तथा पुत्रलाई पनि जो ईमान स्थापित गरेका थिएनन्, डुबाइदियो ।

[2]'आद' उनका परम पूर्वजको नाम थियो, जसको नाममा उनका समुदायको नाम पर्यो । यहाँ आदलाई कबीला मानेर كَذَّبَتْ (स्त्रीलिगं रुप) प्रयोग गरिएको छ ।

[3]हूदलाई पनि आदको भाई यसकारण भनिएको छ कि प्रत्येक नबी त्यस समुदायको व्यक्ति हुन्थ्यो तथा त्यसै आधारमा उनलाई त्यस समुदायको भाइ भनिएको छ, जस्तो कि अगाडी पनि आउनेछ तथा नबी तथा रसूलहरुको यो मानवीय रुप पनि उनीबाट ईमान क़ायम गर्नुमा बाध्य रहेको छ । उनको विचार थियो कि नबी मनुष्य होइन, मनुष्यभन्दा उच्च हुनुपर्छ । आज पनि यस पूर्ण सत्यसित अपरिचित मानिसहरु इस्लामका पैग़म्बर नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٥﴾

(१२५) म तिम्रो अमानतदार (विश्वसनीय) पैग़म्बर (सन्देशवाहक) हूँ ।

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٢٦﴾

(१२६) अतः अल्लाहसित तर्स तथा मेरो भनाई मान ।

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾

(१२७) तथा म त्यस सम्बन्धमा तिमीसित कुनै पारिश्रमिक माँग्दिन, मेरो मजदूरी समस्त लोकको प्रभुसित नै छ ।

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾

(१२८) के तिमी प्रत्येक उच्च स्थानमा खेल (क्रिडा) को रुप तमाशाको प्रतीक (चिन्ह) बनाइराखेका छौ ।[1]

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾

(२९) तथा ठूला भव्य महल बनाइराखेका छौ, मानौं तिमी सधैं यही रहने छौ ।[2]

وَإِذَا بَطَشْتُم بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾

(१३०) तथा जब कसैमाथि हात प्रहार गर्दछौ त निर्दयी एवं क्रुरताले प्रहार गर्दछौ ।[3]

मनुष्यभन्दा उच्च सिद्ध गर्नमा लागेका छन्, यद्यपि उहाँ पनि कुरैश वंशका एक व्यक्ति हुनुहुन्थ्यो, जसतिर प्रथम उनलाई पैग़म्बर बनाएर पठाइएको थियो ।

[1] ريع वहुवचन हो ريعة को । पहाडी, उच्च स्थान, पर्वत घाटी, यिनीहरु ती मार्गमा कुनै भवन निर्मित गर्दथे भने आकर्षण तथा सुन्दरता अद्वितीय अर्थात् श्रेष्ठतम् हुन्थ्यो । परन्तु यसको उद्देश्य त्यसमा रहनु हुन्नथ्यो, बरु केवल खेलकुद हुन्थ्यो । आदरणीय हूदले यसलाई मनाही गरे कि यो तिमी यस्तो कार्य गर्दछौ, जसमा समय तथा साधनको हानि छ तथा त्यसको उद्देश्य पनि यस्तो छ जसबाट धार्मिक तथा सांसारिक कुनै लाभ सम्बन्धित छैन । बरु त्यसको व्यर्थ तथा हानिकारक हुने कुरोमा कुनै सन्देह छैन ।

[2] यसैप्रकार उनी ठूला सुदृढ तथा भव्य भवन निर्मित गर्दथे, मानौं उनीहरु सधैं तिनै भवनमा रहनेछन् ।

[3] यो उनका अत्याचार क्रुरता तथा शक्ति एवं साधनतिर संकेत छ ।

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ۝

(१३१) अल्लाहसित तर्स तथा मेरो कुरा मान ।[1]

وَاتَّقُوا الَّذِيْٓ اَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُوْنَ ۝

(१३२) तथा त्योसित तर्स जसले ती वस्तुहरुबाट तिम्रो सहायता गऱ्यो जसलाई तिमी जान्दछौ ।

اَمَدَّكُمْ بِاَنْعَامٍ وَّبَنِيْنَ ۝

(१३३) उसले तिम्रो सहायता गऱ्यो धन तथा सन्तानद्वारा ।

وَجَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ۝

(१३४) तथा बगैंचा एवं स्रोतहरुबाट ।

اِنِّيْٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ۝

(१३५) मलाई त तिमीमाथि ठूलो दिनको यातनाको भय छ ।[2]

قَالُوْا سَوَآءٌ عَلَيْنَآ اَوَعَظْتَ اَمْ لَمْ تَكُنْ مِّنَ الْوٰعِظِيْنَ ۝

(१३६) (उनीहरुले) भने कि तपाईं भाषण दिनुस् अथवा भाषण दिनेहरुमध्ये नहुनुस्, हामीलाई समान छ ।

اِنْ هٰذَآ اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِيْنَ ۝

(१३७) यो त प्राचीन कालका मानिसहरुको धर्म हो ।[3]

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِيْنَ ۝

(१३८) तथा हामी कदापि यातनाग्रस्त हुने छैनौं ।[4]

[1]जब उनका दुर्गुणहरुको वर्णन गरे जुन उनका संसारमा क्रुरता तथा अत्याचार एवं अन्यायका द्योतक थिए, त पुन: उनीहरुलाई अल्लाहसित भय गर्न तथा आफ्नो अनुकरण गर्न आमन्त्रण दिए ।

[2]अर्थात् यदि तिमीले आफ्नो कुफ्रमाथि दुराग्रह गऱ्यौ तथा अल्लाहले जे तिमीलाई यी सुख प्रदान गरेका छन्, त्यसमा कृतज्ञता व्यक्त गरेनौं भने त तिमी अल्लाहको यातनाका अधिकारी हुनेछौ । यो प्रकोप संसारमा पनि आउन सक्छ । परलोक त छ नै यातना एवं पुण्यका लागि । त्यहाँ यातनाबाट छुटकारा पाउनु सम्भव नै हुनेछैन ।

[3]अर्थात् ती नै कुरा हुन् जो प्रचीनकालमा पनि मानिसहरु गर्दैआएका हुन् अथवा यो अर्थ हो कि हामी जुन धर्म तथा रीति-रिवाजमा दृढ छौं, ती तिनै हुन् जुन हाम्रा पूर्वज गर्दैआइरहेका छन्, दुवैको अर्थ यही हो कि हामी आफ्ना पैतृक धर्मलाई छाड्न सक्दैनौं ।

[4]जब उनीहरुले यस कुरालाई व्यक्त गरे कि हामी आफ्ना पैतृक धर्मलाई त्याग्न सक्दैनौं र यसमा आखिरतमाथि विश्वासलाई अस्वीकार गर्नु पनि थियो । यसकारण उनीहरुले प्रकोपबाट पीडित हुने कुरोको सम्भावनालाई पनि

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

(१३९) किनकि 'आद' का समुदायले (आदरणीय) हूदलाई झुठ्लाए, यसकारण हामीले उनीहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं,[1] निःसन्देह त्यसमा निशानी छ, तथा उनीहरुमा अधिकतर ईमान भएका थिएनन्।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

(१४०) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु प्रभावशाली दयालु हो।

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾

(१४१) 'समूद' का समुदायका मानिसहरुले[2] पनि पैग़म्बरलाई झुठ्लाए।

अस्वीकार गऱ्यो। किनकि अल्लाहको प्रकोपको सम्भावना त्यसलाई हुन्छ, जो अल्लाहलाई मान्ने हुन्छ तथा निर्णायक दिनलाई स्वीकार गर्नेहुन्छ।

[1]आदको समुदाय संसारको अत्यन्त सुदृढ एवं अत्यन्त शक्तिशाली समुदाय थियो, जसका विषयमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ﴾

"त्यस जस्तो समुदाय पैदा नै गरिएन।" (सूरः अल-फज्र-८)

अर्थात् जो शक्ति एवं अत्यन्त बल तथा स्फूर्तिमा त्यस जस्तो होस्। यसैकारण उनीहरु भन्ने गर्दथे : ﴿مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً﴾

"को शक्तिमा हामीभन्दा अधिक छ ?" (सूरः हा.मीम.अस्सजदः-१५)

तर जब त्यस समुदायले पनि कुफ्रको मार्ग त्यागेर ईमान तथा अल्लाहको भयको मार्ग अपनाएनन्? त अल्लाह तआलाले प्रचण्ड वायुहरुका रुपमा उनीमाथि प्रकोप उताऱ्यो, जुन उनीमाथि पुरै सात राति तथा आठ दिनसम्म निरन्तर आच्छादित रहयो। तीब्र गतिको हावा आउँथ्यो तथा मानिसलाई उडाएर माथि लैजान्थ्यो अनि टाउको तल पारी धर्तीमा बजारिदिन्थ्यो। जसबाट उनका टाउका फुट्थ्यो, तथा टाउको नभएका उनका लासहरु यस्तो परेको हुन्थ्यो मानौं धर्तीमा ख़जूरका खोक्ला रुखहरु ढलेका होऊन्। उनीहरुले पर्वत गुफ़ा तथा घाटीहरुमा ठूला सुदृढ भवन बनाएका थिए, पिउनका लागि पानीका गहिरा इनारहरु खनेका थिए, बग़ैंचा अधिक संख्यामा थिए। परन्तु जब अल्लाहको प्रकोप आयो त कुनै कुरो उनको काम आएन तथा उनलाई सधैंका लागि धर्तीबाट मेटाइयो।

[2]समूदको निवास स्थान 'हिज्र' को क्षेत्र थियो जुन हिजाज़को उत्तर दिशामा छ। आजकल त्यसलाई 'मदायेन स्वालेह' भन्दछन्। (ऐसरुत्तफ़ासीर) यिनी अरब थिए। नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तबूक जाँदाखेरि ती वस्तीहरुबाट भएर

(१४२) जब उनका भाई 'स्वालेह' ले उनीसित भने कि के तिमी अल्लाहसित तर्सन्नौ ?	إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَٰلِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾
(१४३) म तिम्रा लागि अल्लाहको अमानतदार (विश्वसनीय) पैग़म्बर हूँ।	إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾
(१४४) तसर्थ तिमी अल्लाहसित तर्स तथा मैले भने अनुसार गर।	فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾
(१४५) तथा म त्यसको निम्ति तिमीसित कुनै पारिश्रमिक माँग्दिन, मेरो पारिश्रमिक त सर्वलोकको प्रभुकै जिम्मामा छ।	وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿١٤٥﴾
(१४६) के ती वस्तुहरुमा जो यहाँ छन् तिमी शान्तिसँग छाडिदिइने छौ ?[1]	أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَٰهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾
(१४७) (अर्थात्) के ती बगैंचा एवं स्रोतहरुमा।	فِي جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾
(१४८) तथा ती खेत एवं ती खजूरहरुका बगैंचामा जसका गुच्छाहरु (बोझका कारण) लच्किन्छन्।[2]	وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾

जानुभएको थियो, जस्तो कि अघि वर्णन भइसकेको छ।

[1]अर्थात् यी सुख के तिमीलाई सधैं प्राप्त रहनेछन्, न तिम्रो मृत्यु हुनेछ न यातना ? प्रश्न नकारात्मक तथा चेतावनीको लागि छ अर्थात यस्तो हुनेछैन बरु प्रकोप अथवा मृत्युद्वारा, जब अल्लाहले चाहनेछ, तिमी यी सुखहरुबाट बञ्चित हुनेछौ। यसमा शिक्षा छ कि अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका सुखहरुको कृतज्ञता व्यक्त गर तथा त्यसमा विश्वास गर तथा चेतावनी छ कि विनाश तिम्रो भाग्यमा छ।

[2]यो ती सुखहरुको वर्णन हो जुन उनलाई प्राप्त थिए, طَلْع खजूरका ती गुच्छाहरुलाई भन्दछन् जो प्रथम फसलमा निस्कन्छ अर्थात विकसित हुन्छ त्यसको पश्चात खजूरको फल بلح अनि بُسْر अनि رُطَب तथा त्यसका पश्चात تَمر भनिन्छ। (ऐसरुत्तफ़ासीर) बगैंचाहरुमा अन्य फलहरुका साथ खजूरको फल पनि आउँछ। परन्तु अरबहरुमा खजूरको बडो महत्व छ यसकारण यसको विशेषरुपले पनि

(१४९) तथा तिमी पर्वतहरुलाई काटेर (सुन्दर) आकर्षक भवनहरुको निर्माण गरिरहेका छौ ।[1]	وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَٰرِهِينَ ﴿١٤٩﴾
(१५०) अतः अल्लाहसित तर्स तथा मेरो अनुकरण गर ।	فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥٠﴾
(१५१) तथा सीमा उल्लंघन गर्नेहरुको[2] अनुकरणबाट रोकिइहाल ।	وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾
(१५२) जो धर्तीमा उपद्रव मच्चाइराखेका छन् तथा सुधार गर्दैनन् ।	الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾
(१५३) (उनीहरु) भने कि तिमी त उनीहरुमध्ये हौ जसमाथि जादू गरिएको छ ।	قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾
(१५४) तिमी त हामी जस्तै मुनष्य हौ । यदि तिमी साँचोमध्ये हौ भने कुनै चमत्कार ल्याउ ।	مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾
(१५५) (उहाँले) भन्नुभयो यो हो ऊँटनी । पानी पिउने एउटा पालो यसको तथा एक निर्धारित दिनको पानी पिउने पालो तिम्रो ।[3]	قَالَ هَٰذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾

वर्णन गरियो । هضيم का अन्य पनि कैयन् अर्थ वर्णन गरिएका छन् । जस्तै सुन्दर, तथा कोमल पत्रमाथि पत्र आदि ।

[1] فارهين अर्थात् आवश्यकताभन्दा अधिक बनावटी, कारीगरी तथा कलात्मक प्रदर्शन गर्दै अथवा घमण्ड, तथा गर्व गर्दै । जस्तो आजभोलिका मानिसहरुको जस्तो दशा छ । आज पनि भवनहरुमा अनावश्यक कलाकृतिहरुको अत्याधिक प्रदर्शन भइराखेको छ तथा त्यसद्वारा एक-अर्कामाथि श्रेष्ठता तथा गर्व एवं घमण्डको प्रदर्शन पनि ।

[2] مُسْرِفِين सित तात्पर्य ती धनवान तथा मुखिया जो कुफ्र तथा शिर्कको प्रचार-प्रसार गर्ने तथा सत्यको विरोध गर्नमा अग्रणीय थिए ।

[3] यो त्यही ऊँटनी थियो जो उनको माग भए बमोजिम पत्थरका चट्टानबाट चमत्कारको रुपमा निस्केको थियो । एकदिन ऊटनीका लागि तथा एक दिन उनका लागि पानी निर्धारित गरिएको थियो, तथा उनीसित भनिएको थियो कि जुन दिन तिम्रो पानीको पालो हुनेछ ।

(१५६) तथा सावधान यसलाई कष्ट पुऱ्याउने हेतु हात नलगाउनु, अन्यथा एउटा ठूलो दिनको प्रकोपले तिमीलाई समातिहाल्नेछ ।

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ فَيَأۡخُذَكُمۡ عَذَابُ يَوۡمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾

(१५७) तैपनि उनीहरुले त्यसका खुट्टा काटिहाले, अनि तिनीहरु पश्चाताप गर्नेहरु भए ।

فَعَقَرُوهَا فَأَصۡبَحُواْ نَٰدِمِينَ ﴿١٥٧﴾

(१५८) तथा प्रकोपले उनीहरुलाई आई समात्यो । नि:सन्देह यसमा शिक्षा छ । तथा उनीहरुमध्ये अधिकतर ईमान भएका थिएनन् ।

فَأَخَذَهُمُ ٱلۡعَذَابُۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗۖ وَمَا كَانَ أَكۡثَرُهُم مُّؤۡمِنِينَ ﴿١٥٨﴾

(१५९) तथा नि:सन्देह तपाईंको प्रभु अत्यन्त शक्तिशाली एवं दयालु छ ।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

त्यसदिन ऊटनी घाटामा आउने छैन तथा जुनदिन ऊटनीको पानी पिउने दिन हुनेछ, तिमीलाई घाटमा जानुको आज्ञा छैन ।

[1]दोस्रो कुरा उनीहरुसित यो भनियो कि कोही पनि ऊटनीलाई कुविचारले हात नलगाओस्, न उसलाई हानि पुऱ्याओस् । अत: यो ऊटनी यसप्रकार उनीहरुका बीच रहयो । घाटबाट पानी पिउँथ्यो तथा घाँस-चारा खाएर निर्वाह गर्दथ्यो तथा भनिन्छ कि समूदका समुदायका मानिसहरुले त्यसको दूध दुहन्थे तथा त्यसबाट लाभ उठाउँथे । परन्तु केही समय व्यतीत भए पश्चात उनीहरुले त्यसलाई मार्नुको योजना बनाए ।

[2]अर्थात् यस कुराको उपरान्त कि त्यो ऊटनी अल्लाहको सामर्थ्यको एक प्रतीक एवं पैगम्बरको सत्यताको प्रमाण थियो, समूदका समुदायका मानिसहरु ईमान कायम गरेनन् तथा कुफ्र तथा शिर्कको मार्गमा अग्रसर रहे तथा उनको अवहेलना यहाँसम्म बढ्यो कि अल्लाहको जीवित प्रतीक ऊटनीका खुट्टा घायल पारिदिए, जसको कारण त्यो बसिहाल्यो तथा पछि त्यसलाई मारिहाले ।

[3]यो त्यस समय भयो जब ऊटनीको हत्या पश्चात आदरणीय स्वालेहले भने कि अब तिमीलाई तीन दिनको अवसर छ, चौथो दिन तिमीलाई सत्यनाश गरिदिइनेछ । त्यसको पश्चात जब वास्तवमा प्रकोपका लक्षण प्रकट हुनथाले, त पछि उनीहरुको तर्फबाट पनि खेदको प्रदर्शन हुनथाल्यो । परन्तु प्रकोपका लक्षण देखिहाले पश्चात खेद प्रकट गर्नु तथा क्षमा माग्नुको कुनै लाभ छैन ।

[4]यो प्रकोप धर्तीबाट भूकम्प तथा माथिबाट अति तीव्र चित्कारको रुपमा आयो, जसबाट सबै मरिहाल्यो ।

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوْطِ ِۨالْمُرْسَلِيْنَ ۝١٦٠

(१६०) लूतका समुदायले[1] पनि नबीहरुलाई झुठ्लाए ।

اِذْ قَالَ لَهُمْ اَخُوْهُمْ لُوْطٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ ۝١٦١

(१६१) जब उनीसित उनका भाइ लूतले भने कि तिमी अल्लाहसित भय गर्दैनौं ?

اِنِّیْ لَكُمْ رَسُوْلٌ اَمِیْنٌ ۝١٦٢

(१६२) म तिम्रा लागि अमानतदार रसूल हूँ ।

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِیْعُوْنِ ۝١٦٣

(१६३) अत: तिमी अल्लाह (तआला) सित तर्स तथा मेरो अनुसरण गर ।

وَمَاۤ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَیْهِ مِنْ اَجْرٍ ۚ اِنْ اَجْرِیَ اِلَّا عَلٰی رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ۝١٦٤

(१६४) तथा म तिमीसित त्यसको कुनै पारिश्रमिक माँग्दिन, मेरो पारिश्रमिक त केवल सबलोकको पालनकर्तासित छ ।

اَتَاْتُوْنَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعٰلَمِیْنَ ۝١٦٥

(१६५) के संसारका मानिसहरुमध्ये तिमी नै पुरुषहरुका पास गमन गर्दछौ ।

وَتَذَرُوْنَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِّنْ اَزْوَاجِكُمْ ؕ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ عٰدُوْنَ ۝١٦٦

(१६६) तथा तिम्रा जुन स्त्रीहरुलाई अल्लाह (तआला) ले तिम्रा पत्नी बनाएको छ, उनलाई छाडिदिन्छौ,[2] कुरो यो छ कि तिमी छौ नै

[1]आदरणीय लूत, आदरणीय इब्राहीमका भाइ हारान बिन आज़रका पुत्र थिए । उनलाई आदरणीय इब्राहीमका जीवनकालमा नै नबी बनाएर पठाइएको थियो । उनको समुदाय 'सदूम' तथा 'अमुरया' मा निवास गर्दथ्यो । यी वस्तीहरु सीरियाका क्षेत्रमा थिए ।

[2]यो लूतका समुदायका मानिसहरुको अत्यन्त नराम्रो बानी थियो, जसको प्रारम्भ यसै समुदायबाट भएको थियो, यसकारण यस कुकर्मलाई अरबी भाषामा لواطة (लवातत) भनिन्छ अर्थात त्यो कुकर्म जसको प्रारम्भ लूतका समुदायबाट भयो । परन्तु अब यो कुकर्म सम्पूर्ण संसारमा सामान्य रुपले व्याप्त छ, बरु यूरोपीय देशहरुमा यसलाई वैधानिक मान्यता प्राप्त छ अर्थात् उनीकहाँ अब यो पाप रहेन । जुन समाजको व्यवहार यति बिग्रिसकेको हुन्छ कि स्त्री-पुरुषका अनुचित शारीरिक सम्बन्ध (जबकि त्यो दुबैको आपसी प्रसन्नताले हुन्छ) उनका निकट अपराध छैन त दुई पुरुषहरुका आपसी कुकर्म गर्नु कुन प्रकारले पाप तथा अमान्य हुनसक्दछ ?

सीमा उल्लंघन गर्नेहरु ।[१]

قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾

(१६७) (उनीहरुले) उत्तर दिए कि हे लूत ! यदि तिमी रोकिएनौ भने अवश्य निकालिदिइनेछौ ।[२]

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُم مِّنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾

(१६८) (उहाँले) भन्नुभयो कि म तिम्रा कर्मसित अत्याधिक खिन्न छु ।[३]

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾

(१६९) मेरा प्रभु ! मलाई तथा मेरा परिवार लाई यस (दुष्कर्म) बाट बचाइहाल जुन यिनीहरु गर्दछन् ।

فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾

(१७०) अत: हामीले उसलाई तथा उसका सम्बन्धीहरु सबैलाई बचाइहाल्यौं ।

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾

(१७१) एक बृद्धा बाहेक कि त्यो पछि पर्नेहरु मध्यकी भइहाली ।[४]

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٧٢﴾

(१७२) अनि हामीले (शेष) अन्य सबैलाई नाश गरिदियौं ।

[१] عَادُون बहुवचन हो عاد को अरबी भाषामा عاد को अर्थ हो सीमाको उल्लंघन गर्ने व्यक्ति । अर्थात् सत्यलाई छाडी असत्य तथा उचित (हलाल) लाई छाडी अनुचित (हराम) लाई अपनाउने मानिस । अल्लाह तआलाले धार्मिक विधानले गरिएका विवाहद्वारा स्त्रीको भोगबाट आफ्नो काम इच्छाको तृप्ति गर्नलाई औचित्य (हलाल) प्रदान गरेको छ तथा यसका निम्ति पुरुषका गुदाद्वारलाई निषेध (हराम) । लूतका समुदायले स्त्रीहरुको भोग छाडेर पुरुषका गुदाद्वारलाई यस कामका लागि प्रयोग गरे र यसप्रकार सीमा उल्लंघन गरे ।

[२]अर्थात् आदरणीय लूतका भाषण तथा शिक्षाहरुको उत्तरमा उसले भन्यो तिमी बडो पवित्र बन्दै हिंडेका छौ । याद राख ! यदि तिमी आफ्नो यस कार्यबाट रोकिएनौं भने हामीले तिमीलाई वस्तीमा बस्न दिने छैनौं । आज पनि कुकर्मीहरुको यति प्रभाव छ कि सत्कर्म मुख लुकाएर हिंड्छ तथा सत्कर्मीहरुका लागि जीवन व्यतीत गर्नु कष्टदायक बनाइयो ।

[३]अर्थात् म यसलाई प्रिय ठान्दिन तथा यसबाट अत्यन्त दुखी छु ।

[४]यसबाट तात्पर्य लूतकी बृद्धा पत्नी हुन् जो मुसलमान भएकी थिइनन्, अत: तिनी पनि आफ्नो समुदायका साथ ध्वस्त गरिइन् ।

وَ اَمۡطَرۡنَا عَلَیۡهِمۡ مَّطَرًا ۚ فَسَآءَ مَطَرُ الۡمُنۡذَرِیۡنَ ﴿۱۷۳﴾

(१७३) तथा हामीले उनीमाथि एक विशेष प्रकारका वर्षा गर्‍यौं, त्यो अत्यन्त नराम्रो वर्षा थियो जो सचेत गराइएको मानिसहरुमाथि वर्षियो ।[1]

اِنَّ فِیۡ ذٰلِكَ لَاٰیَةً ؕ وَ مَا كَانَ اَكۡثَرُهُمۡ مُّؤۡمِنِیۡنَ ﴿۱۷۴﴾

(१७४) अवश्य यसमा पनि सर्वथा शिक्षाप्रद छ । उनीहरुमध्ये पनि अधिकतर मुसलमान थिएनन् ।

وَ اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الۡعَزِیۡزُ الرَّحِیۡمُ ﴿۱۷۵﴾

(१७५) निःसन्देह तिम्रो प्रभु त्यही हो प्रभावी दयालु ।

كَذَّبَ اَصۡحٰبُ لۡـَٔیۡكَةِ الۡمُرۡسَلِیۡنَ ﴿۱۷۶﴾

(१७६) एयका मानिसहरुले[2] पनि रसूलहरुलाई झुठ्लाए ।

اِذۡ قَالَ لَهُمۡ شُعَیۡبٌ اَلَا تَتَّقُوۡنَ ﴿۱۷۷﴾

(१७७) जबकि उनीसित शोएबले भने कि के तिमीलाई (अल्लाहको) भय तथा त्रास छैन ?

---

[1]अर्थात् चिन्हित रोडा-ढुङ्गाको वर्षाले हामीले उनलाई नाश गरिदियौं र उनका वस्तीहरुलाई उनीमाथि पल्टाइदियौं, जस्तो कि सूरः हूद-८२ तथा ८३ मा वर्णन भयो ।

[2] أيكة वन तथा जङ्गललाई भन्दछन् । यसबाट आदरणीय शोएबको समुदाय एवं वस्ती मदयनका निकटवर्ती क्षेत्रका निवासीहरुसित तात्पर्य छ । तथा भनिन्छ कि أيكة को अर्थ घना वृक्ष तथा यस्तो एउटा वृक्ष मदयनका निकटवर्ती क्षेत्रको आवादीमा थियो, जसको पूजा-पाठ हुन्थ्यो । त्यहाँका वासिन्दाहरुलाई أصحاب الأيكة भनिएको छ । यस आधारमा ऐकाका मानिसहरु तथा मदयनका निवासीहरुका पैगम्बर एउटै हुन् अर्थात् आदरणीय शोएब तथा यो एउटै पैगम्बरको समुदाय थियो । أيكة किनभने समुदाय होइन, बरु वृक्ष थियो यसकारण भाइको सम्बन्धमा आदरणीय शोएबको नाम लिइएको छैन, जुनप्रकार अन्य अम्बियाको विषयमा छ, परन्तु जहाँ मदयनका साथ आदरणीय शोएबको नाम लिइएको छ त्यहाँ उनको सम्बन्ध भाईको रुपमा व्यक्त गरिएको पाइन्छ, किनभने मदयन समुदायको नाम हो ।﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا﴾ (सूरः अल-आराफ-८५) केही व्याख्याकारहरुले ऐकाका वासिन्दा तथा मदयनलाई अलग-अलग वस्तीहरु भनी भनेका छन् कि यी दुबै भिन्न समुदाय हुन्, जसतिर क्रमश आदरणीय शोएबलाई पठाइयो । एक पटक मदयनतिर तथा दोस्रो पटक ऐकावालाहरुतिर । (परन्तु इमाम इब्ने कसीरले भनेका छन् कि उचित कुरो यही छ कि यो एउटै सम्प्रदाय हो أوفوا الكيل و الميزان को जुन भाषण मदयनका निवासीहरुलाई दिइयो, यही भाषण यहाँ ऐकावालाहरुलाई गरिँदैछ, जसबाट साफ स्पष्ट छ कि यो एउटै सम्प्रदाय हो दुईटा होइन ।

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾

(१७८) म तिम्रा लागि अमानतदार रसूल हूँ ।

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٧٩﴾

(१७९) तसर्थ तिमी अल्लाहसित तर्स तथा मेरो आज्ञाको पालना गर ।

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾

(१८०) तथा म त्यसको निम्ति तिमीसित कुनै पारिश्रमिक माँग्दिन, मेरो पारिश्रमिक समस्त लोकका प्रभुको जिम्मामा छ ।

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾

(१८१) नाप-तौल पूरा गर र कम दिनेहरुमा सम्मिलित नहोउ ।[1]

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾

(१८२) तथा सोझो (सही) तराजूसित जोख्ने गर ।[2]

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾

(१८३) तथा मानिसहरुलाई उनका वस्तुहरु कमी गरी नदेउ,[3] र (निर्भय भई) धर्तीमा उपद्रव मच्चाउँदै नहिंड ।[4]

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ

(१८४) तथा त्यस (अल्लाह) को भय गर जसले

---

[1]अर्थात् तिमी जब मानिसहरुलाई जोखेर दिन्छौ त त्यसैप्रकार पूरा देउ, जुनप्रकार लिंदाखेरि तिमी पूरा जोखेर लिन्छौ । लेन-देनका लागि दुई मापदण्ड नराख कि दिंदाखेरि कम देउ तथा लिंदाखेरि पूरा लेउ ।

[2]यसैप्रकार तौलमा डाणी नमार, बरु पूरा सही जोखेर देउ ।

[3]अर्थात् मानिसहरुलाई नाप अथवा तौलमा कमी नगर ।

४अर्थात् अल्लाह तआ़लाको अवज्ञा नगर, यसबाट धर्तीमा उपद्रव फैलिन्छ । केही ज्ञाताहरुले यसबाट तात्पर्य त्यो डकैती लिएका छन्, जुन यो समुदायले गर्दथ्यो, जस्तो कि अन्य स्थानमा छ ।

﴿ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ ﴾

"मार्गहरुमा मानिसहरुलाई भयभीत गर्नका लागि नबस ।" (सूर: अल-आराफ़-८६) (इब्ने कसीर)

الْأَوَّلِينَ ﴿١٨٤﴾

स्वयं तिमीलाई तथा पूर्व सृष्टिलाई[1] पैदा गऱ्यो ।

قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾

(१८५) उनीहरुले भने तिमी त उनीहरु मध्येका हौ जसमाथि जादू गरिदिइन्छ ।

وَمَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ لَمِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿١٨٦﴾

(१८६) तथा तिमी त हामी जस्तै एउटा मनुष्य हौ तथा हामी त तिमीलाई झूठ बोल्नेहरु मध्येकै ठान्दछौं ।[2]

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٨٧﴾

(१८७) यदि तिमी साँचो मानिसहरुमध्ये हौ भने हामीमाथि आकाशको कुनै टुकडा खसालिदेउ ।[3]

قَالَ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾

(१८८) उनले (भने) कि मेरा प्रभु राम्ररी जान्दछ जे-जति तिमीहरु गरिराखेका छौ ।[4]

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ

(१८९) अत: उनीहरुले उसलाई झुठ्लाए त उनीहरुलाई

---

[1] جِبِلَّة तथा جِبِل सृष्टिको अर्थमा छ, जुनप्रकार अन्य स्थानमा शैतानको विषयमा भनेको छ :

﴿وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا﴾

यसले अत्याधिक सृष्टिलाई भ्रमित पाऱ्यो । (सूर: यासीन-६२)

यसको प्रयोग ठूलो समूहको लागि हुन्छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2] अर्थात् तिमी जुन दावा गर्दछौ कि मलाई अल्लाहले प्रकाशना (वह्य) तथा रिसालतवाट सुशोभित गरेको छ हामी तिमीलाई यस दावामा झुठा ठान्दछौं, किनकि तिमी पनि हामी जस्तै मनुष्य हौ । अनि तिमी यो श्रेष्ठता कसरी प्राप्त गर्न सक्दछौ ?

[3] यो आदरणीय शोएबका शिक्षाहरुको उत्तरमा उनले भने कि यदि तिमी वास्तवमा साँचो हौ, त जाउ हामी तिमीलाई मान्दैनौं, हामीमाथि आकाशको टुक्रा खसालेर देखाउ ।

[4] अर्थात् तिमी जुन कुफ्र तथा शिर्क गरिराखेका छौ, सबै अल्लाहको ज्ञानमा छ तथा त्यसैले यसको पारिश्रमिक तिमीलाई दिनेछ, यदि चाहन्छ भने संसारमा पनि दिइहाल्नेछ, यो यातना तथा दण्ड उसैको अधिकारमा छ ।

يَوْمِ الظُّلَّةِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾

छायाँ भएको दिनको प्रकोपले समातिहाल्यो,[1] त्यो बडो ठूलो दिनको प्रकोप थियो ।

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾

(१९०) नि:सन्देह त्यसमा ठूलो निशानी छ तथा त्यसमाका अधिकतर मुसलमान थिएनन् ।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾

(१९१) तथा नि:सन्देह तिम्रो प्रभु त्यही प्रभावी दयावान छ ।

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾

(१९२) तथा नि:सन्देह यो (कुर्आन) सम्पूर्ण विश्वका पोषकद्वारा अवतरित गरिएको छ ।

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾

(१९३) यसलाई अमानतदार फरिश्ता लिएर आएको छ ।

[1]उनीहरुले पनि मक्काका मूर्तिपूजकहरुजस्तै आकाशबाट प्रकोप माँगेका थिए, अल्लाहले त्यसअनुसार उनीमाथि प्रकोप पायौ तथा त्यो यसप्रकारका केही कथनहरुका अनुसार सात दिनसम्म उनीहरुमाथि निरन्तर कडा गर्मी तथा धूप रहयो, त्यसका पश्चात बादलहरुको एउटा छायाँ आयो तथा यी सबै गर्मीको व्याकलताबाट बाँच्नका लागि त्यसमुनि एकत्रित भए, तथा केहीले सुखका साँस फेरे परन्तु केही क्षणहरु पश्चात नै आगोका ज्वालाहरु आकाशबाट वर्षन थाले, धर्ती भूकम्पले काम्न थाल्यो तथा तीव्र चित्कारले उनीहरुलाई सधैंका लागि मृत्युको निद्रामा सुताइदियो । यसप्रकार उनीहरुमाथि तीन प्रकारको प्रकोप आयो तथा यो त्यस दिन आयो जुन दिन बादल छायो, यसकारण भन्यौं कि छायाँ भएको दिनको प्रकोपले उनीहरुलाई समातिहाल्यो ।

इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि अल्लाह तआलाले तीन स्थानमा शोएबका समुदायको विनाशको वर्णन गरेको छ । सूर: अल-आराफ-८८ मा भूकम्पको वर्णन, सूर: हूद-९४ चित्कारको तथा यहाँ शूअरामा आकाशबाट टुक्राहरु खस्नुको । अर्थात तीन प्रकारको प्रकोप यस समुदायमाथि आयो ।

[2]मक्काका मूर्तिपूजकहरुले कुर्आनलाई अल्लाहको प्रकाशना तथा अल्लाहको तर्फबाट अवतरित हुने कुरोलाई अस्वीकार गरे तथा यसै आधारमा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (दूतत्व) तथा आमन्त्रणलाई पनि अस्वीकार गरिदिए । अल्लाह तआलाले नबीहरुका कथाहरुको वर्णन गरी यो स्पष्ट गरिदियो कि यो कुर्आन वास्तवमा अल्लाहको प्रकाशना हो तथा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाहका सच्चा रसूल हुन् किनभने यस्तो नभएको भए त यो पैगम्बर जो पढ्न सक्दैनन् तथा

عَلٰى قَلْبِكَ لِتَكُوْنَ مِنَ الْمُنْذِرِيْنَ ﴿١٩٤﴾

(१९४) तपाईंको (हृदयमा) (अवतरित भएको छ,)[1] ताकि तपाईं सतर्क गर्नेहरु मध्येबाट हुनुहोस् ।[2]

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِيْنٍ ﴿١٩٥﴾

(१९५) स्वच्छ अरबी भाषामा छ ।

وَاِنَّهٗ لَفِيْ زُبُرِ الْاَوَّلِيْنَ ﴿١٩٦﴾

(१९६) तथा अघिका नबीहरुका किताबहरुमा पनि यस (कुर्आन) को चर्चा छ ।[3]

اَوَلَمْ يَكُنْ لَّهُمْ اٰيَةً اَنْ يَّعْلَمَهٗ عُلَمٰٓؤُا بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ﴿١٩٧﴾

(१९७) के उनीहरुलाई यो निशानी पर्याप्त छैन कि (कुर्आनको सत्यतालाई) त इस्राईलका सन्तानका विद्वान पनि जान्दछन् ।[4]

وَلَوْ نَزَّلْنٰهُ عَلٰى بَعْضِ الْاَعْجَمِيْنَ ﴿١٩٨﴾

(१९८) तथा यदि हामीले कुनै (अरबी भाषीका अतिरिक्त) कुनै गैरअरबी माथि अवतरित गरेको भए ।

न लेख्न सक्छ पूर्वकालिक नबीहरुका घटनाहरु कसरी वर्णन गर्न सक्दछ ? यसकारण यो कुर्आन निश्चित रुपमा सम्पूर्ण जगतका प्रभुकै तर्फबाट अवतरित छ, जसलाई एक अमानतदार फरिश्ता अर्थात् जिब्रील लिएर आए ।

[1]हृदयको विशेषरुपले यसकारण वर्णन गरिएको छ कि शारीरिक अङ्गमा हृदय सबभन्दा अधिक संवेदन एवं स्मरण गर्ने शक्ति राख्दछ ।

[2]यो कुर्आनको अवतरित हुनुको कारण हो ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार संसारका अन्तिम पैग़म्बर (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को आगमन तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका सहगुणहरुका वर्णन अन्य ग्रन्थहरुमा छ, त्यसैप्रकार यस कुर्आनको अवतरण हुने कुरोको शुभ-सूचना ती किताबहरुमा दिइएको थियो । एउटा अन्य अर्थ यो गरिएको छ कि यो कुर्आन मजीद ती आदेशहरुका अनुसार जसमा सबै धर्म विधानहरुमा एकता रहेको छ । आदि ग्रन्थहरुमा पनि विद्यमान रहेको छ ।

[4]किनकि यी किताबहरुमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको तथा कुर्आनको चर्चा विद्यमान छ । यी मक्काका मूर्तिपूजक धार्मिक समस्याहरुमा यहूदीहरुसित विचार-विमर्श गर्दथे । यस आधारमा भन्यो कि के उनीहरु यो कुरा जान्नु तथा भन्नु यस कुराको प्रमाण होइन कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाहका सच्चा रसूल हुन् तथा यो कुर्आन अल्लाहतिरबाट अवतरित गरिएको छ, अनि यी यहूदीहरुको यस कुरालाई स्वीकार गर्दै पैग़म्बरमा ईमान किन कायम गर्दैनन् ?

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

(१९९) त यदि त्यसले उनका समक्ष त्यसको पाठ गर्दथ्यो भने तैपनि त्यसलाई मान्ने थिएन ।[1]

كَذَٰلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

(२००) यसैप्रकार हामीले पापीहरुका हृदयमा (इन्कार) लाई सञ्चित गरिदिएका छौं ।[2]

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

(२०१) उनीहरु जबसम्म दुखदायी यातनाको दर्शन गर्दैनन् ईमान ल्याउने छैनन् ।

فَيَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

(२०२) अत: त्यो (यातना) सहसा आइहाल्ने छ र उनीहरुलाई त्यसको अनुमान पनि हुने छैन ।

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ

(२०३) त्यस समय भन्नेछन् कि के हामीलाई केही अवसर प्रदान गरिनेछ ?[3]

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

(२०४) त के यिनीहरु हाम्रा प्रकोपको शीघ्रता मच्चाइराखेका छन् ?[4]

أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ

(२०५) के तिमीले केही विचार गऱ्यौ ? यदि हामीले उनीहरुलाई केही वर्षसम्म सुख भोग्न दियौं ।

ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ

(२०६) अनि उनीहरुलाई त्यो (प्रकोप) आइहाल्यो जसबाट उनीहरुलाई तर्साइन्थ्यो ।

[1]अर्थात् अरबी भाषाका अतिरिक्त कुनै अन्य भाषामा अवतरित गर्दथ्यौ भने यिनीहरु भन्थे कि यो त हाम्रो समभ्रूमा आउँदैन । जस्तो सूर: हा. मीम. अस्सजदा-४४ मा छ ।

[2]अर्थात् سَلَكْنَاهُ सर्वनाम कुफ्र तथा भ्रुठ्लाउनु एवं इन्कार तथा परिधितिर इंगित गर्दछ ।

[3]परन्तु प्रकोपको दर्शनका पश्चात अवसर प्रदान गरिंदैन, न त्यस समयको क्षमा-याचना नै स्वीकार गरिन्छ । ﴿ فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا ﴾ (सूर: अल-मोमिन-८५)

[4]यो उनीहरुको माँगतिर संकेत हो जुन उनीहरु आफ्ना पैगम्बरसित गर्दैआएका छन् कि यदि तिमी साँचो हौ भने प्रकोप ल्याउ ।

مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾

(२०७) तथा जुन सुख उनीहरुलाई प्राप्त भएको हुनेछ, त्यो उनीहरुलाई कुनै काम आउने छैन ।[1]

وَمَآ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾

(२०८) तथा हामीले कुनै वस्तीलाई ध्वस्त गरेका छैनौं, परन्तु त्यसै अवस्थामा कि त्यसका लागि सचेत गराउनेवाला थिए ।

ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٢٠٩﴾

(२०९) शिक्षाका रुपमा । र हामी अत्याचार गर्नेवाला होइनौं ।[2]

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ ٱلشَّيَٰطِينُ ﴿٢١٠﴾

(२१०) तथा यस (कुर्आन) लाई शैतानहरुले ल्याएका होइनन् ।

وَمَا يَنۢبَغِى لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾

(२११) तथा न उनी यस योग्य छन्, न उनीहरुलाई यसको शक्ति छ ।

إِنَّهُمْ عَنِ ٱلسَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٢﴾

(२१२) बरु उनीहरु त सुन्नतबाट पनि बञ्चित गरिदिइएका छन् ।

[1]अर्थात् यदि हामीले उनीहरुलाई अवसर दिहालौं अनि फेरि उनीहरुलाई आफ्नो यातनाको पकडमा लिऔं त के संसारको धन उनलाई कुनै काम आउने छ, अर्थात् उनीहरुलाई प्रकोपबाट बचाउन सक्नेछ ? निश्चय होइन !

﴿وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِۦ مِنَ ٱلْعَذَابِ أَن يُعَمَّرَ﴾

"उनको हजार वर्षको आयुले उनीबाट यातनालाई हटाउन सक्दैन ।" (सूर: अल-बकर-९६)

﴿وَمَا يُغْنِى عَنْهُ مَالُهُۥٓ إِذَا تَرَدَّىٰٓ﴾

"जब त्यो ध्वसं भइहाल्छ त त्यसको धन उसलाई काम आउने छैन ।" (सूर: अल-लयल-११)

[2]अर्थात् रसूल नपठाइकन तथा सावधान नगरिकन यदि हामी कुनै वस्तीलाई ध्वस्त गर्दथ्यौं भने यो अत्याचार हुन्थ्यो, हामीले यस्तो अत्याचार गरेनौं, बरु न्यायका नियम अनुसार प्रथम उनीहरुलाई तर्सायौं तथा त्यस पश्चात जब उनीहरुले पैगम्बरको कुरा मानेनन्, त हामीले उनलाई नाश गरिदियौं । यही विषय सूर: बनी इस्राईल-१५ तथा सूर: अल-कसस-५९ आदिमा पनि वर्णन गरिएको छ ।

यी आयतहरुमा कुर्आनमा, शैतानी हस्तक्षेपबाट सुरक्षित हुनुको वर्णन छ । एक त यसकारण कि शैतानहरुबाट कुर्आन लिएर अवतरित हुनु, उनको योग्य छँदैछैन, किनभने उनको उद्देश्य उपद्रव, आलङ्क तथा नराम्रा कुराको प्रचार-प्रसार

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتَكُوْنَ مِنَ الْمُعَذَّبِيْنَ ﴿٢١٣﴾

(२१३) अतः तिमी अल्लाहका साथ कुनै अन्य कसैलाई नपुकार जसले कि तिमी पनि दण्ड पाउनेहरु मध्येका होउ ।

وَاَنْذِرْ عَشِيْرَتَكَ الْاَقْرَبِيْنَ ﴿٢١٤﴾

(२१४) तथा आफ्ना निकटवर्ती सम्बन्धीहरुलाई सचेत गर ।[१]

गर्नु हो, जबकि कुरआनको उद्देश्य पुण्यको आदेश तथा प्रचार तथा नराम्रो कुराहरुबाट बचावका विधिहरुको प्रचार हो । अर्थात दुवै एक-अर्काका विलोम तथा परस्पर विरोधी हुन् । दोस्रो कुरो यो कि शैतान यसको शक्ति नै राख्दैन, तेस्रो यो कि कुर्आन अवतरित हुँदा शैतानहरुलाई यसलाई सुन्नबाट टाढा तथा बञ्चित राखियो । आकाशहरुमा ताराहरुको चौकीदार बनाइएको थियो जुन शैतान पनि माथि जान्थ्यो यी ताराहरु त्यसमाथि बिजुली बनेर खस्थे तथा भस्म गरिदिन्थे । यसप्रकार अल्लाहले कुर्आनलाई सुरक्षित राख्नुको विशेष प्रबन्ध गर्‍यो ।

[१]पैगम्बरहरुको आमन्त्रण मात्र सम्बन्धिहरुसम्म सीमित होइन, बरु सारा समुदायको लागि हुन्छ तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सम्पूर्ण मानव जातिका लागि मार्गदर्शक एवं निर्देशक बनेर आएका थिए । निकटवर्ती सम्बन्धिहरुलाई ईमानको आमन्त्रण जनसामान्यलाई आमन्त्रण दिनुको विपरीत होइन, बरु त्यसको एक अङ्ग अथवा त्यसको वरीयता प्राप्त पक्ष हो । जुनप्रकार आदरणीय इब्राहीमले सर्वप्रथम एकेश्वरवादको आमन्त्रण आफ्नो पिता आज़रलाई दिएका थिए । यस आदेशका पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम 'सफ़ा' पर्वतमा चढे तथा !يَا صَبَاحَاه भनेर आवाज दिनुभयो । यो शब्द त्यस समय भनिन्छ, जब शत्रु सहसा आक्रमण गरिदिन्छ, यसद्वारा समुदायका मानिसहरुलाई सतर्क गरिन्छ । यो शब्द सुनेर मानिसहरु एकत्रित भइहाले, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कुरैशका प्रत्येक क़बीलाको नाम लिएर भन्नुभयो, "भन ! यदि म तिमीसित यो भन्छु कि यस पर्वतको पछाडी शत्रुको सेना उपस्थित छ, जो तिमीमाथि आक्रमण गर्न गइराखेको छ, त के तिमी मान्नेछौ ?" सबैले उत्तर दिए, "हो, अवश्य हामी मान्नेछौं ।" उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, कि मलाई अल्लाहले सचेत गराउने बनाएर पठाएको छ, म तिमीलाई एउटा अत्यन्त कडा यातनाबाट सावधान गर्दछु, यो सुनेर अबु लहबले भन्यो "تَبًّا لك أما دعوتنا إلا لهذا" "तिम्रो नाश हो, के तिमीले हामीलाई यसैकारण बोलाएका थियौ ?" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः मसद)

यसपछि सूरः तब्बत यदा अवतरित भयो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्नी पुत्री फातिमा, तथा आफ्नी फुफी आदरणीय सफ़ियालाई पनि सम्बोधित गर्नुभयो, तिमी अल्लाहकहाँ बचावको प्रबन्ध गरिहाल, म त्यहाँ तिम्रो काम आउन सक्ने छैन । (सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान बाब वा अंजिर अशीरतकल अक़्बीन)

(२१५) तथा त्यससँग नम्रताले प्रस्तुत होउ, जो ईमान कायम गरी तिम्रो अधीन हुन्छ ।	وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢١٥﴾
(२१६) यदि यिनीहरु तिम्रो अवज्ञा गर्दछन् भने तिमी घोषणा गरिदेउ कि म यी कुराहरुबाट अलग्ग छु जुन तिमी गरिराखेका छौ ।	فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّيْ بَرِيْءٌ مِّمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٢١٦﴾
(२१७) तथा आफ्नो पूर्ण विशवास प्रभावशाली कृपालुमाथि गर ।	وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيْزِ الرَّحِيْمِ ﴿٢١٧﴾
(२१८) जो तिमीलाई देखिरहन्छ, जबकि तिमी उभिन्छौ ।	الَّذِيْ يَرٰىكَ حِيْنَ تَقُوْمُ ﴿٢١٨﴾
(२१९) तथा सजदा (नमन) गर्नेहरुका बीच तिम्रो घुमफिर गर्नु पनि ।[1]	وَتَقَلُّبَكَ فِي السّٰجِدِيْنَ ﴿٢١٩﴾
(२२०) नि:सन्देह त्यो अत्यन्त श्रोता तथा अत्यन्त ज्ञाता छ ।	إِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٢٢٠﴾
(२२१) के म तिमीलाई भनूँ कि शैतानहरु कसमाथि अवतरित हुन्छन् ?	هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلٰى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيٰطِيْنُ ﴿٢٢١﴾
(२२२) उनी प्रत्येक झुठा पापीमाथि अवतरित हुन्छन् ।[2]	تَنَزَّلُ عَلٰى كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيْمٍ ﴿٢٢٢﴾
(२२३) उनीहरु कानमाथि सुनेका कुरा पुऱ्याउन्छन्	يُلْقُوْنَ السَّمْعَ وَأَكْثَرُهُمْ كٰذِبُوْنَ ﴿٢٢٣﴾

[1]अर्थात् जब तिमी एक्लो हुन्छौ त्यतिखेर पनि अल्लाह देख्दछ तथा जब मानिसहरुमध्ये हुन्छौ त्यतिखेर पनि ।

[2]अर्थात् यस कुर्आनको अवतरणमा शैतानको कुनै हात छैन किनकि शैतान त झुठा तथा पापीहरु (अर्थात् भविष्यवक्ता एवं ज्योतिषिहरु आदि) माथि उत्रन्छन् न कि नबीहरु एवं पुण्य कार्य गर्नेहरुमाथि ।

तथा उनीहरुका अधिकतर झुठा छन् ।[1]

(२२४) तथा कविहरुको अनुकरण तिनीहरु नै गर्दछन् जो विचलित भएका हुन्छन् ।

وَالشُّعَرَآءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوٗنَ ﴿٢٢٤﴾

(२२५) के तपाईंले देख्नु भएन कि घाटीहरुमा भ्रमित भई हिंड्छन् ।[2]

اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فِیْ كُلِّ وَادٍ يَّهِيْمُوْنَ ﴿٢٢٥﴾

(२२६) तथा भन्दछन् त्यो जुन गर्दैनन् ।[3]

وَاَنَّهُمْ يَقُوْلُوْنَ مَا لَا يَفْعَلُوْنَ ﴿٢٢٦﴾

[1]अर्थात् एकाध कुरा जो कुनै प्रकार उनीहरु सुन्न सफल हुन्छन्, ती भविष्यवत्ताहरुलाई भन्दिन्छन्, जसमा उनीहरु सय झुठा कुरा अलगबाट सम्मिलित गर्दछन् । (जस्तो कि हदीसमा छ, हेर्नुस् सहीह बुखारी किताबुत्त तौहीद, सहीह मुस्लिम किताबुस्सलाम बाब तहरीमुल कहान: व इतयानुल कह्हान) يلقون السمع शैतान आकाशमा सुनिएका केही कुराहरु भविष्यवत्ताहरुलाई पुर्याइदिन्छन्, यस स्थितिमा سمع को अर्थ مسموع हुन्छ, परन्तु यदि यसको अर्थ कानले सुन्नु हो, त अर्थ हुनेछ कि शैतान आकाशहरुमा गई कान थापेर लुकिछिपी केही कुराहरु सुनेर आउँछन्, तथा त्यसपछि तिनलाई भविष्यवत्ताहरुसम्म पुर्याइ दिन्छन् ।

[2]अधिकांश कवि यस्ता हुन्छन् जो प्रशंसा एवं भर्त्सनामा नियमको पालन गर्नुको साटो मनगढन्त विचारहरुको प्रदर्शन गर्दछन् । यसका अतिरिक्त त्यसमा अतिश्योक्तिको प्रयोग गर्दछन् तथा कविताको कल्पनामा यताउता भौंतारिन्छन्, यसकारण भन्यो कि यिनका पछि लाग्नेहरु पनि विचलित भएका हुन् । यसप्रकारका कविहरुका लागि हदीसमा भनियो कि,"पेटलाई रगत तथा पीपले भर्नु, जुन त्यसलाई खराब गर्दछ, कविताले भरिनुबाट उत्तम छ ।" (तिर्मिजी अबवाबुल आदाब, मुस्लिम आदि) यहाँ यसको वर्णनको अर्थ यो हो कि हाम्रो पैगम्बर भविष्यवेत्ता अथवा कवि होइन यसकारण कि यी दुबै झुठा हुन् । अत: अन्य स्थानमा पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कवि हुने कुराको खण्डन गरिएको छ । जस्तै सूर: यासीन-६९ तथा सूर: अलहाक्क:-४०-४३)

[3]यसबाट ती कविहरुलाई अलग्ग गरिएको छ, जसको कविता सत्य तथा सत्यतामा आधारित छ । तथा यस्ता शब्दहरुबाट अलगाव गरेको छ जसबाट यो स्पष्ट हुन्छ कि ईमान्दार, पुण्यकारी तथा अल्लाहलाई अधिकतर स्मरण गर्ने कवि अनुचित कविता जसमा झुठ तथा अतिश्योक्तिको मिश्रण हुनै सक्दैन । यो उनीहरुकै कार्य हो जो ईमानको गुण विशेषबाट खाली हुन्छन् ।

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَذَكَرُوا۟ ٱللَّهَ كَثِيرًا وَٱنتَصَرُوا۟ مِنۢ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا۟ ۗ وَسَيَعْلَمُ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ أَىَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

(२२७) ती होइनन् जो ईमान ल्याए तथा पुण्यका काम गरे तथा अधिक मात्रामा अल्लाह तआलाको प्रशंसाको वर्णन गरे तथा यसका पश्चात जबकि उनीमाथि अत्याचार गरियो त उनले त्यसको प्रतिकार गरे[1]। र जसले अत्याचार गरे उनीहरुलाई छिटै थाहा भइहाल्नेछ कि कुन ठाउँ पल्टन्छन् ।[2]

सूरतुन नमल-२७

سُورَةُ النَّمْلِ

सूर: नमल* ८ मक्कामा अवतरित भयो तथा यसका ९३ आयत तथा ७ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा अपार दयालु छ ।

---

[1]अर्थात् यस्ता ईमान भएका कवि ती काफ़िर कविहरुलाई उत्तर दिन्छन् जसमा उनीहरुले मुसलमानहरुको निन्दा गरेका हुन् । जुनप्रकार आदरणीय हस्सान बिन साबित काफ़िरहरुका आक्षेपित कविताका उत्तर दिने गर्दथे तथा स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनीसित भन्नुहुन्थ्यो कि "यी (काफ़िरहरु) को भर्त्सना गर जिब्रील पनि तिम्रो साथमा छन् ।" (सहीह बुख़ारी किताबु बदइल ख़लक़, बाबु ज़िक्रील मलायक: मुस्लिम फ़ज़ाएल अस्सहाब: बाबु फ़ज़ायल हस्सान बिन साबित) यसबाट ज्ञात भयो कि यस्तो कविता मान्य एवं उचित छ जसमा झुठ तथा अतिश्योक्ति नहोस् तथा जसद्वारा काफ़िर, झूठा मानिसहरुको उत्तर दिइयोस् तथा सत्य पक्ष एवं एकेश्वरवाद तथा सुन्नतको प्रचार-प्रसार गरियोस् ।

[2]अर्थात् أي مرجع يرجعـــون अर्थात् कुनचाहिं घाट उत्रन्छन् ? तथा त्यो नरक हो । यसमा अत्याचारीहरुका लागि कडा चेतावनी छ । जुनप्रकार कि हदीसमा पनि भनिएको छ तिमी अत्याचारबाट बाँच । यसकारण कि अत्याचार क़ेयामतका दिन अन्धकारको कारण हुनेछ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे, बाब तहरिमिज़ ज़ुल्म)

*नमल अरबी भाषामा कमिलालाई भन्छन् । यस सूर:मा कमिलाहरुको घटनाको वर्णन छ जसले गर्दा यसलाई सूर: नमल भन्दछन् ।

طٰسٓ تِلْكَ اٰيٰتُ الْقُرْاٰنِ وَكِتَابٍ مُّبِيْنٍ ①

(१) ता.सीन.,यी आयत हुन् कुरआनका (अर्थात् स्पष्ट) एवं दिव्य ज्योति भएको किताबका ।

هُدًى وَّبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ ②

(२) मार्गदर्शक तथा शुभ-सूचना ईमान भएकाहरुका लागि ।

الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ③

(३) जो नमाज़ स्थापित गर्दछन् तथा ज़कात तिर्दछन् तथा आख़िरतमा विश्वास गर्दछन् ।[1]

اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُوْنَ ④

(४) जुन मानिसहरु क़ेयामतका ईमान ल्याउँदैनन् हामीले उनका लागि उनका कुकर्महरुलाई शोभनीय गरी देखाएका[2] छौं, अतः उनीहरु विचलित भई हिंड्छन् ।[3]

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَهُمْ سُوْٓءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاَخْسَرُوْنَ ⑤

(५) यी नै त्यसता मानिस हुन् जसका लागि नराम्रो यातना छ तथा आख़िरतमा पनि उनी अत्याधिक हानि ग्रस्त छन् ।

[1]यो विषय विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित छ कि कुरआन करीम त्यसो त सम्पूर्ण मानव जातिका मार्गदर्शनको लागि अवतरित गरिएको छ, परन्तु यसबाट वास्तवमा मार्गदर्शन उनीहरुलाई नै प्राप्त हुनेछ जो मार्गदर्शन प्राप्त गर्न चाहेनन्, जुन मानिसहरु आफ्ना हृदय तथा मनका झ्यालहरुलाई सत्य देख्न तथा सुन्नबाट बन्द अथवा आफ्ना हृदयहरुलाई पापका अन्धकारहरुबाट बिगारिहाल्नेछन्, कुरआनले उनीहरुलाई कुनप्रकार मार्गमा लगाउन सक्दछ ? उनीहरुको उदाहरण अन्धाहरुको जस्तो छ, जो सूर्यका प्रकाशबाट लाभान्वित हुन सक्दैनन् जबकि सूर्यको प्रकाश सम्पूर्ण जगत्‌लाई प्रकाशित गर्दछ ।

[2]यो पापहरुको परिणाम तथा प्रतिफल हो कि नराम्रा कुराहरु उनलाई प्रिय लाग्न थाल्छन् तथा आख़िरतमाथि ईमानबाट बञ्चित हुनु यसको आधारभूत कारण हो । यसको सम्बन्ध अल्लाहतिर यसकारण गरिएको छ कि प्रत्येक कार्य त्यसको इच्छा तथा आदेशले हुन्छ, तथा यसमा पनि त्यसको त्यही नियम लागू छ, कि पुण्यकारीहरुका लागि पुण्यको मार्ग तथा नराम्राका लागि नराम्रोको मार्ग सरल गरिदिइन्छ । परन्तु यी दुबै मार्गमध्येबाट कुनै एकको निर्वाचित गर्नु यो मनुष्यको आफ्नो इच्छामा आधारित छ ।

[3]अर्थात् विचलनको जुन मार्गमा उनीहरु हिंडिरहेका हुन्छन्, त्यसको वास्तविकतासित उनीहरु परिचित हुँदैनन् तथा सत्य-मार्गतिर पुग्दैनन् ।

وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿٦﴾

(६) तथा निःसन्देह तपाईंलाई यो कुरआन एक ठूलो तत्वदर्शी, ज्ञानवान् (प्रभुतिरबाट सिकाइँदैछ)

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُم بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾

(७) (याद गर,) जबकि मूसाले आफ्ना परिवारका मानिसहरुसित भने कि मैले आगो देखेको छु, म त्यहाँबाट या त कुनै सूचना लिएर अथवा आगोको कुनै बलिराखेको डल्लो लिएर अहिले तिम्रो सामु आउनेछु, ताकि तिमी ताप्न सक ।[1]

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَن بُورِكَ مَن فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾

(८) जब त्यहाँ पुगे त आवाज दिइयो कि शुभ होस् त्यो जे त्यस दिव्य ज्योतिमा छ तथा मंगलमय त्यो जो त्यसको छेउ-छाउमा छ,[2] तथा पवित्र छ अल्लाह जो सर्वलोकको प्रभु हो ।[3]

[1]यो त्यस समयको घटना हो जब आदरणीय मूसा मदयनबाट आफ्ना पत्नीलाई साथ लिएर फर्किरहेका थिए, रात्रिको अँध्यारोमा मार्गको ज्ञान थिएन तथा चिसोबाट बचावका लागि अग्निको आवश्यकता थियो ।

[2]टाढाबाट जहाँ आगोको ज्वाला देखिए, त्यहाँ पुगे अर्थात तूर पर्वतमाथि, त देखे कि एउटा हराभरा वृक्षबाट ज्वालाहरु निस्किराखेका छन् । यो वास्तवमा आगो थिएन, अल्लाहको दिव्य-ज्योति थियो, जो अग्नि जस्तै प्रतीत भइराखेको थियो । مَن فِي النَّارِ मा مَنْ बाट तात्पर्य अल्लाह तआला अर्थात त्यसको दिव्य प्रकाश हो तथा من حولها (त्यसका समीप) बाट तात्पर्य मूसा एवं फरिश्ताहरु हदीसमा अल्लाह तआलाका पर्दालाई प्रकाश तथा एउटा कथनमा अग्नि भनिएको छ कि "यदि स्वयंलाई साक्षात प्रकट गरिदिन्छ भने त्यसको प्रताप सम्पूर्ण सृष्टिलाई जलाएर भष्म गरिदिन्छ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान बाब इन्नल्लाह ला यनामु- फ़तावा इब्न तैमियः ५: ४६४)

[3]यहाँ अल्लाहको महिमा एवं पवित्रताको अर्थ यो हो कि यस आकाशवाणीबाट यो नबुझियोस् कि यस अग्नि अथवा वृक्षहरुमा अल्लाहले प्रवेश गरेको छ, जस्तो धेरैजसो मूर्तिपूजक ठान्दछन्, यो सत्य प्रदर्शनको एक-प्रकार हो जसबाट नबूअतको प्रारम्भमा नबीहरुलाई सामान्यतः सुशोभित गरिन्छ । कहिले फरिश्ताद्वारा

يٰمُوْسٰٓى اِنَّهٗٓ اَنَا اللّٰهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۙ﴿٩﴾

(९) मूसा ! (सुन,) कुरो यो हो कि म नै अल्लाह हुँ [१] प्रभावशाली तथा तत्वदर्शी ।

وَاَلْقِ عَصَاكَ ۗ فَلَمَّا رَاٰهَا تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَاۤنٌّ وَّلّٰى مُدْبِرًا وَّلَمْ يُعَقِّبْ ۗ يٰمُوْسٰى لَا تَخَفْ ۗ اِنِّيْ لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُوْنَ ۖ﴿١٠﴾

(१०) तथा तिमी आफ्नो लठ्ठी फ्याँक, (मूसाले) जब त्यसलाई चलिराखेको देखे, यसप्रकार कि मानौं त्यो सर्प हो, त पिठ्यूँ फर्काइ भागे तथा मोडिएर पनि हेरेनन्, हे मूसा ! भयभीत नहोउ, [२] मेरा समक्ष पैग़म्बर तर्सने गर्देनन् ।

اِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا ۢ بَعْدَ سُوْۤءٍ فَاِنِّيْ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١١﴾

(११) परन्तु जुन मानिसहरु अत्याचार गर्दछन्, [३] अनि पछि त्यसको साटो फेरि पुण्य गर्दछन् त्यस कुकर्मका पछाडी त म पनि क्षमाशील, अत्यन्त दयावान छु । [४]

وَاَدْخِلْ يَدَكَ فِيْ جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاۤءَ مِنْ غَيْرِ سُوْۤءٍ ۗ فِيْ تِسْعِ اٰيٰتٍ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهٖ ۗ اِنَّهُمْ

(१२) तथा आफ्नो हात आफ्नो खल्तीमा हाल त्यो उज्जवल (तथा प्रकाश भएको) भएर कुनै खराबी [५] बिना निस्कने छ । (तिमी) नौवटा निशानीहरु लिएर फ़िरऔन तथा उसका

तथा कहिले स्वयं अल्लाह तआ़ला आफ्नो दिव्य प्रकाश एवं स्वयं वार्ताबाट, जस्तो कि मूसाकासाथ घटित भयो ।

[१]वृक्षबाट आकाशवाणी हुनु आदरणीय मूसाका लागि आश्चर्यजनक थियो । (अल्लाह तआ़लाले भन्नुभयो, "मूसा ! आश्चर्य नगर, म नै अल्लाह हुँ ।"

[२]यसबाट ज्ञात भयो कि पैग़म्बरलाई गुप्त कुराहरुको ज्ञान हुँदैन, अन्यथा मूसा आफ्नो हातको लठ्ठीबाट तर्सन्नथे । अर्को कुरो यो कि पैग़म्बरलाई पनि प्राकृतिक भय हुनसक्छ किनभने उनी पनि एउटा मनुष्य नै हुन्छन् ।

[३]अर्थात् अत्याचारीलाई त भय हुनु नै पर्छ कि अल्लाह तआ़ला उसको पकड नगरोस् ।

[४]अर्थात् अत्याचारीको क्षमा पनि स्वीकार गर्दछु ।

[५]अथवा बिना कुष्ठ अथवा कुनै प्रकारको चर्मरोग आदिका । यो लठ्ठीसितको दोस्रो चमत्कार उनलाई प्रदान गरियो ।

كَانُوْا قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ۝١٢

अनुयायीहरुका पासमा (जाउ,)[1] नि:सन्देह त्यो कुकर्मीहरुको गुट हो ।

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ اٰيٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ۝١٣

(१३) अत: जब उनको पासमा आँखा खोलिदिने[2] हाम्रा चमत्कार पुगे त उनीहरु भने कि यो त खुल्ला (निरा) जादू हो ।

وَجَحَدُوْا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَآ اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَّعُلُوًّا ؕ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ۝١٤

(१४) तथा उनीहरुले अस्वीकार गरिदिए, यद्यपि उनका हृदय विश्वास गरिसकेका थिए, केवल अत्याचार एवं घमण्डका कारण ।[3] अत: हेरिहाल्नुस् ती उपद्रवीहरुको परिणाम के भयो ?

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا دَاوٗدَ وَسُلَيْمٰنَ عِلْمًا ۚ وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ

(१५) तथा हामीले नि:सन्देह दाऊद एवं सुलैमानले ज्ञान दिएका थियौं ।[4] तथा दुबैले

---

[1] في تسع آيات (नौ चमत्कार) अर्थात् यी दुई चमत्कार ती नौ निशानीहरुमध्ये हुन् जसद्वारा मैले तिम्रो सहायता गरेको हुँ तिनीहरुलाई लिएर फ़िर्औन तथा त्यसका अनुयायीहरुका पासमा जाउ । यी नौ निशानीहरुको विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् सूर: बनी इस्राईल आयत १०१ को व्याख्या ।

[2] مُبصِرة स्पष्ट तथा प्रभावकारी अथवा यो संज्ञा कर्ता कारकको अर्थमा छ ।

[3] अर्थात् ज्ञान हुनुका उपरान्त जो उनीहरुले अस्वीकार गरे त त्यसको कारण उनको अत्याचार एवं घमण्ड थियो ।

[4] सूर:को प्रारम्भमा आदेश गरिएको थियो कि यो कुर्आन अल्लाहको तर्फबाट सिकाइन्छ, यसका प्रमाणका लागि तूरमाथि आदरणीय मूसाको घटनाको संक्षिप्त वर्णन गर्‍यो तथा अब दोस्रो प्रमाण आदरणीय दाऊद तथा सुलैमानको यो घटना हो । नबीहरुका यी घटनाहरुको वर्णन यस कुराको प्रमाण हो कि परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाहका सच्चा रसूल हुन् । ज्ञानबाट तात्पर्य नबूअतको ज्ञानका अतिरिक्त त्यो ज्ञान हो जसबाट आदरणीय दाऊद तथा सुलैमानलाई विशेषरुपले अलंकृत गरिएको थियो जस्तो आदरणीय दाऊदलाई इस्पात उद्योगको ज्ञान, तथा आदरणीय सुलैमानलाई पशुपंक्षीहरुको ज्ञान प्रदान गरिएको थियो । यी दुबै पिता-पुत्रलाई अन्य पनि धेरै कुरा प्रदान गरिएको थियो । परन्तु यहाँ केवल ज्ञानको वर्णन छ जसबाट स्पष्ट हुन्छ कि ज्ञान अल्लाहको सर्वोत्तम उपहार हो ।

فَضَّلَنَا عَلٰى كَثِيْرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٥﴾

भने, सबै प्रशंसा त्यस अल्लाहका लागि छ, जसले हामीलाई आफ्ना धेरै ईमान भएका भक्तहरुमाथि श्रेष्ठता प्रदान गरेको छ ।

وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ دَاوٗدَ وَقَالَ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَاُوْتِيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۭ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِيْنُ ﴿١٦﴾

(१६) तथा दाऊदका उत्तराधिकारी सुलैमान भए,[1] र भन्नलागे हे मानिसहरु ! हामीलाई पंक्षीहरुको बोली सिकाइएको छ ।[2] तथा हामी सबै मध्येबाट दिइएका छौं ।[3] नि:सन्देह यो अत्यन्त खुला रुपमा (अल्लाहको) उपकार हो ।

وَحُشِرَ لِسُلَيْمٰنَ جُنُوْدُهٗ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوْزَعُوْنَ ﴿١٧﴾

(१७) तथा सुलैमानका समक्ष उनका सबै सेना जिन्नात, तथा मनुष्य एवं पंक्षी एकत्रित गरिए,[4] (प्रत्येक प्रकारका) अलग-अलग

---

[1]यसबाट तात्पर्य नबूअत तथा राज्यको उत्तराधिकार हो, जसका उत्तराधिकारी केवल सुलैमान नै भए । अन्यथा आदरणीय दाऊदका अन्य पुत्र पनि थिए, जो यस उत्तराधिकारबाट बञ्चित रहे । त्यसै पनि नबीहरुका उत्तराधिकार ज्ञानमा नै हुन्छ, जुन धन-सम्पत्ति उनी छाडेर जान्छन् त्यो दान हुन्छ, जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो । (अल-बुख़ारी किताबुल फ़रायेज़, तथा मुस्लिम किताबुल जिहाद)

[2]बोलीहरु त सबै पशुपंक्षीहरुका सिकाइएका थिए, परन्तु पंक्षीहरुको वर्णन विशेषरुपले यसकारण गरेको छ कि पंक्षी छायाँका लागि हरेक समय साथ रहन्थे । तथा केही व्याख्याकार भन्दछन् कि केवल पंक्षीहरुका बोली सिकाइएका थिए तथा कमिलाहरुको पनि पखेटा निस्कन्छन् । यसकारण उनीहरु पनि पंक्षीहरुमा सम्मिलित छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[3]जसको उनलाई आवश्यकता थियो, जस्तो ज्ञान, नबूअत, नीति, धन, जिन्नात तथा मनुष्य एवं पशुपंक्षीहरुमाथि प्रभुत्व आदि ।

[4]यसमा आदरणीय सुलैमानको व्यक्तिगत विशेषता तथा महत्वको वर्णन छ, जसमा उनी सम्पूर्ण मानव इतिहासमा सर्वश्रेष्ठ छन्, कि उनको राज्य केवल मनुष्यहरुमाथि नै थिएन, वरु जिन्नात पशु एवं पंक्षीहरु यहाँसम्मकि हावालाई पनि उनका अधीन गरिदिइएको थियो, यसमा भनिएको छ कि सुलैमानको सम्पूर्ण सेना अर्थात् जिन्न, मनुष्य तथा पंक्षीहरुलाई एकत्रित गरियो । अर्थात कतै प्रस्थान गर्नका लागि यो सेना एकत्रित गरियो ।

उभ्याइयो ।[1]

(१८) जब उनी कमिलाहरुका मैदानमा पुगे त एउटा कमिलाले भन्यो, हे कमिलाहरु ! आ-आफ्ना घरहरुमा पसिहाल, (यस्तो नहोस् कि) असावधानीका कारण सुलैमान तथा उनका सेनाले तिमीलाई कुल्चिहालून् ।

حَتّٰىٓ اِذَآ اَتَوْا عَلٰى وَادِ النَّمْلِ ۙ قَالَتْ نَمْلَةٌ يّٰٓاَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوْا مَسٰكِنَكُمْ ۚ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمٰنُ وَجُنُوْدُهٗ ۙ وَهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ⑱

(१९) त्यसको यो कुरामा (आदरणीय सुलैमान) मुस्कुराएर हाँसे तथा प्रार्थना गर्नथाले कि हे प्रभु ! तिमी मलाई सौभाग्य प्रदान गर कि म तिम्रा यी उपकारीहरुको कृतज्ञता व्यक्त

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ اَوْزِعْنِيْٓ اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلٰى وَالِدَيَّ

[1]यो अनुवादलाई विभाजनको अर्थमा लिएर गरिएको छ । अर्थात् सबैलाई अलग-अलग गुटहरुमा विभाजित (श्रेणीका रुपमा) गरिन्थ्यो । जस्तै मनुष्य, तथा जिन्नहरुका गुट पंक्षी एवं पशुहरुका गुट आदि-आदि । यसको अन्य अर्थ हो "अत: उनलाई रोकिने गरिन्थ्यो ।" अर्थात् यो सेना यति ठूलो संख्यामा हुन्थ्यो कि मार्गमा रोकि-रोकि उनीहरुलाई ठीक गरिन्थ्यो कि राज्यको सेना असंगठित एवं विभाजनको शिकार नहोस् । यो وزع يزع बाट छ जसको अर्थ रोक्नुको हो । यस शब्दमा नकारात्मक हम्ज़ा लगाएर त اوزعني बनाइएको छ जो आयत संख्या १९ मा आइराखेको छ, अर्थात यस्ता कुरा मबाट टाढा पारिदेउ, जो मलाई तिम्रा उपकारहरुको कृतज्ञता व्यक्त गर्नबाट रोक्दछ ।

[2]यसबाट यो ज्ञात भयो कि जीवहरुमा एक विशेष प्रकारको संवेदन विद्यमान छ । यद्यपि त्यो मनुष्यभन्दा निकै कम तथा भिन्न छ । दोस्रो यो कि आदरणीय सुलैमान यति महान तथा महत्वपूर्ण व्यक्ति हुनुका पश्चात पनि उनलाई परोक्षको ज्ञान थिएन, यसैकारण कमिलाहरुलाई आभास भयो कि अन्जानमा उनीहरुले तिनीहरुलाई कुल्चिहालून् । तेस्रो यो कि जीव पनि यस सत्य विश्वाससित परिचित थिए कि अल्लाहका अतिरिक्त कोही पनि अप्रत्यक्षको ज्ञान राख्दैन । जस्तो कि आगामी आउने हुदहुद (चरा) को घटनाबाट अझ पुष्टि हुन्छ । चौथो यो कि आदरणीय सुलैमान पंक्षीहरुका अतिरिक्त अन्य जीवहरुका बोली पनि बुझ्दथे । यो ज्ञान अल्लाह तआलाले उनलाई प्रदान गरेको थियो, जुनप्रकार जिन्नात आदिका अधीन चमत्कारिक प्रतिष्ठा थियो चमत्कारका रुपमा ।

وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾

गरूँ,[1] जुन तिमीले ममाथि उपकार गरेका छौ। तथा मेरा माता-पितामाथि तथा म यस्ता पुण्यका कार्य गरिरहूँ जसबाट तिमी प्रसन्न रह, तथा मलाई आफ्नो कृपाले आफ्ना पुण्यकारी भक्तहरुमा सम्मिलित गरिहाल।[2]

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा उहाँले पंक्षीहरुको निरीक्षण गर्नुभयो र भने यो कुरा हो कि म हुदहुदलाई देखिराखेको छैन ? के वास्तवमा त्यो अनुपस्थित छ ?[3]

لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٢١﴾

(२१) निःसन्देह म त्यसलाई कडा दण्ड दिनेछु, अथवा त्यसलाई वध गरिहाल्नेछु अथवा मेरा समक्ष कुनै उचित कारण बताओस्।

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ

(२२) केही अधिक समय बितेको थिएन कि (आएर उसले भन्यो) म यस्तो कुरोको सूचना ल्याएको छु कि तिमीलाई त्यसको सूचना नै छैन।[4]

---

[1]कमिलाहरु जस्ता तुच्छ जीवको कुरा सुनेर बुझ्नाले आदरणीय सुलैमानका हृदयमा कृतज्ञता व्यक्त गर्नुको भावना उत्पन्न भयो कि अल्लाहले ममाथि कति उपकार गरेको छ।

[2]यसबाट ज्ञात भयो कि स्वर्ग जो ईमान्दारहरुकै घर हो, यसमा कोही पनि अल्लाहको कृपा बिना प्रवेश गर्न सक्ने छैन। यसैकारण हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : (सोझो तथा सत्यका निकट रह तथा यो कुरा जानीहाल कि कुनै व्यक्ति पनि केवल आफ्ना कर्महरुबाट स्वर्गमा जाने छैनन्। सहाबाले सोधे, हे रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पनि ? उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : "हो म पनि त्यस समयसम्म स्वर्गमा जाने छैन, जबसम्म अल्लाहको दयाले मलाई आफ्नो छायाँमा ढाक्दैन।" (सहीह बुखारी संख्या ६४६७ तथा मुस्लिम संख्या २८१७)

[3]अर्थात् उपस्थिति त छ, म देखिराखेको छैन अथवा यहाँ उपस्थिति नै छैन।

[4] إحاطة को अर्थ हो कुनै वस्तुका विषयमा पूर्ण ज्ञान तथा परिचय प्राप्त गर्नु।

يَقِينٍ ﴿٢٢﴾

म 'सबा'[1] को एउटा साँचो सूचना तिम्रो पासमा ल्याएको छु ।

إِنِّي وَجَدتُّ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

(२३) मैले देखें कि उनको बादशाह एउटा महिला गरिराखेकी छे,[2] जसलाई हरप्रकारको वस्तुबाट केही न केही प्रदान गरिएको छ तथा उसको सिंहासन पनि बडो भव्य छ ।

وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) मैले उसलाई तथा उसका समुदायलाई अल्लाहलाई छाडी सूर्यको सजदा गर्दैरहेको पाएँ, शैतानले उनका कार्य उनलाई राम्रो पारेर देखाइ सत्य-मार्गबाट रोकिदिएको छ ।[3] अतः उनीहरु मार्ग-दर्शनमा आउँदैनन् ।

[1]सबा एक व्यक्तिको नाममा एक समुदायको नाम पनि थियो एवं एक नगरको पनि । यहाँ नगरसित तात्पर्य छ । यो सनआ (यमन) बाट तीन दिनको यात्राको दूरीमा छ तथा मआरिब यमनको नामले प्रसिद्ध छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् हुदहुदका लागि पनि यो कुरा आश्चर्यजनक थियो कि सबामा एउटी स्त्री राज्य गरिराखेकी छे । परन्तु आजभोलि भनिन्छ कि स्त्रीहरु पनि हरेक कुरामा पुरुषहरुका समान छन् । यदि पुरुष राज्य गर्न सक्दछ भने महिला किन गर्न सक्दैन ? जबकि यो दृष्टिकोण इस्लामिक शिक्षाहरुको विपरीत छ । केही मानिसहरु महारानी सबा (बिलकिस) को यस वाक्यसित अर्थ निकाल्दै भन्दछन् कि महिलाको नेतृत्व मान्य छ । यद्यपि कुर्आनले एक घटनाको रुपमा यसको वर्णन गरेको छ, यसबाट यसको मान्यता अथवा अमान्यताको कुनै सम्बन्ध नै छैन । महिला नेतृत्वको अमान्यतामा कुर्आन तथा हदीसमा स्पष्ट प्रमाण विद्यमान छ ।

[3]यसको अर्थ यो हो कि जुनप्रकार पंक्षीहरुको यो आभास छ नबीहरुलाई अप्रत्यक्षको ज्ञान हुँदैन, जस्तो कि हुदहुदले आदरणीय सुलेमानलाई भन्यो कि यस्तो समाचार ल्याएको छु । والله أعلم

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) कि मात्र उसै अल्लाहलाई सज्दा गरून्,[1] जो आकाशहरु तथा धर्तीका गुप्त वस्तुहरुलाई बाहिर निकाल्दछ ।[2] तथा जे-जति तिमी गुप्त राख्दछौ तथा प्रकट गर्दछौ, त्यो सबै जान्दछ ।

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۩ ﴿٢٦﴾

(२६) (अर्थात्) अल्लाह ! त्यसका अतिरिक्त कोही पूजा योग्य छैन, त्यही विशाल अर्शको प्रभु हो ।[3]

قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾

(२७) (सुलैमानले) भने कि अब हामी हेर्नेछौं कि तिमीले सत्य भन्यौ अथवा तिमी झूठा हौ ।

जसबाट तपाईं पनि अन्जान हुनुहुन्छ, त्यसैप्रकार उनी अल्लाह एक हुनुको प्रवधि एवं समझ पनि राख्दछन् । यसैले हुदहुदले आश्चर्य एवं विस्मयको रुपमा भन्यो कि यो महारानी तथा त्यसका समुदाय अल्लाहका अतिरिक्त सूर्यका पूजारी हुन् तथा शैतानको अनुकरण गरिराखेका छन्, जसले उनका लागि सूर्यको पूजालाई अलंकृत गरी देखाएको छ ।

[1] ألا يسجدوا त्यस को सम्बन्ध पनि زين सित छ । अर्थात् शैतानले यो पनि उनको लागि आकर्षक गरिदिएको छ कि उनी अल्लाहको सजदा नगरून् । अथवा यो لا يهتدون को कारक हो तथा ﻻ अधिक छ । अर्थात् उनको बुद्धिमा यो कुरा आउँदैन कि सजदा त केवल अल्लाहलाई गरून् । (फ़तहुल क़दीर)

[2] अर्थात् आकाशबाट वर्षा गर्दछ तथा धर्तीबाट त्यसका योग्य वनस्पति खनिज एवं अन्य धर्तीका कोष प्रकट गर्दछ तथा निकाल्दछ ।

[3] अल्लाह त सम्पूर्ण सृष्टिको स्वामी हो, परन्तु केवल महान अर्शको वर्णन गऱ्यो, एक त यसकारण कि अल्लाहको सिंहासन (अर्श) सृष्टिको सबभन्दा ठूलो तथा सर्वश्रेष्ठ छ । दोस्रो कुरो यो स्पष्ट गर्नका लागि कि महारानी सबाको राजसिंहासन बहुत ठूलो छ, परन्तु त्यसको महान सिंहासनसित कुनै तुलना नै छैन, जुनप्रकार कि अल्लाह तआला आफ्नो महिमाका अनुसार आसीन छ । हुदहुदले एकेश्वरवादको पक्ष तथा शिर्कको खण्डन गरेको छ, तथा अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसाको वर्णन गरेको छ, यसकारण हदीसमा वर्णित छ "चार जीवहरुको हत्या नगर कमिला, माहुरी, हुदहुद तथा लटूरा ।" (मुसनद अहमद भाग-१ पृष्ठ ३३२, अबु दाऊद किताबुल अदब, इब्ने माजा किताबु स्सैयद, बाब मा युन्हा अन क़त्लेही) लटूरा, यसको टाउको ठूलो, पेट सेतो तथा पिठयूँ हरियो हुन्छ, यो साना-साना चराहरुको शिकार गर्दछ । (व्याख्या इब्ने कसीर)

اِذْهَبْ بِّكِتٰبِيْ هٰذَا فَاَلْقِهْ اِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُوْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) मेरो यस पत्रलाई लगी उनीहरुलाई दिइदेउ, अनि उनका पासबाट हटेर आउ तथा हेर कि उनीहरु के उत्तर दिन्छन् ।[1]

قَالَتْ يٰٓاَيُّهَا الْمَلَؤُا اِنِّيْٓ اُلْقِيَ اِلَيَّ كِتٰبٌ كَرِيْمٌ ﴿٢٩﴾

(२९) त्यसले भनी हे प्रमुखहरु ! मतिर एउटा प्रतिष्ठित पत्र पठाइएको छ ।

اِنَّهٗ مِنْ سُلَيْمٰنَ وَاِنَّهٗ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿٣٠﴾

(३०) जो सुलैमानको तर्फबाट छ तथा जो दया गर्ने अत्यन्त कृपालु अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ छ ।

اَلَّا تَعْلُوْا عَلَيَّ وَاْتُوْنِيْ مُسْلِمِيْنَ ﴿٣١﴾

(३१) यो कि तिमी मेरा समक्ष उद्दण्डता नगर तथा मुसलमान बनेर मेरो पासमा आउ ।[2]

قَالَتْ يٰٓاَيُّهَا الْمَلَؤُا اَفْتُوْنِيْ فِيْٓ اَمْرِيْ ۚ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً اَمْرًا حَتّٰى تَشْهَدُوْنِ ﴿٣٢﴾

(३२) त्यसले भनी हे मेरा प्रमुखहरु ! तिमी मेरो यस समस्यामा मलाई परामर्श देउ । म कुनै कुराको अन्तिम निर्णय जबसम्म तिम्रो उपस्थिति एवं राय हुँदैन, गर्दिन ।

قَالُوْا نَحْنُ اُولُوْا قُوَّةٍ وَّاُولُوْا بَاْسٍ شَدِيْدٍ ۙ وَّالْاَمْرُ اِلَيْكِ فَانْظُرِيْ

(३३) ती सबैले उत्तर दिए कि हामी शक्तिशाली एवं शक्ति भएका अत्याधिक लड्ने-भिड्नेहरु हौं ।[3] यस अगाडी तपाईंलाई अधिकार छ

[1]अर्थात् एकातिर हटेर लुकिहाल तथा हेर कि उनीहरु आपसमा के वार्तालाप गर्दछन् ।

[2]जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि राजाहरुलाई पत्र लेख्नु भएको थियो जसमा उनीहरुलाई इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नुको आमन्त्रण दिइएको थियो । त्यसैप्रकार आदरणीय सुलैमानले पनि उसलाई पत्रद्वारा इस्लाम धर्म स्वीकार गर्न आमन्त्रण दियो । आजभोलि जसलाई पत्र लेखिन्छ, त्यसको नाम पहिले लेखिन्छ । परन्तु प्राचीन कालको विधि यो थियो, जुन आदरणीय सुलैमानले अपनाएका थिए कि पहिला आफ्नो नाम लेख्यो ।

[3]अर्थात् हाम्रो पासमा शक्ति तथा शस्त्र पनि छन् तथा युद्धका समय वीरतापूर्वक लड्नेहरु पनि छन्, यसकारण झुक्ने तथा दब्ने कुरोको आवश्यकता छैन ।

مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾

तपाईं स्वयं विचार गर्नुस् कि तपाईं हामीलाई के आदेश दिनुहुन्छ ?[१]

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً ۖ وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) उनले भनिन् कि बादशाह जब कुनै वस्तीमा प्रवेश गर्दछन्,[२] त त्यसलाई उजाड दिन्छन् तथा त्यहाँका सम्मानित मानिसहरुलाई अपमानित गर्दछन् ।[३] तथा यिनीहरुले पनि यस्तै गर्नेछन् ।[४]

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा म उनीहरुलाई उपहार पठाउने भएकी छु, अनि देख्नेछु कि राजदूत के उत्तर लिएर फर्कन्छन् ।[५]

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُم بَلْ أَنتُم بِهَدِيَّتِكُمْ

(३६) अत: (राजदूत) जब (आदरणीय) सुलेमानको पासमा पुग्यो त उहाँले भन्नुभयो, के तिमी धनबाट मलाई मद्दत दिन चाहन्छौ ?[६] मलाई त मेरो प्रभुले यसभन्दा अत्याधिक प्रदान गरेको छ ।

[१]यसकारण कि हामी त तपाईंको आदेशका अधीन छौं, जो तपाईंको आदेश हुनेछ, पालन गर्नेछौं ।

[२]अर्थात् शक्तिद्वारा विजय प्राप्त गर्दै ।

[३]अर्थात् हत्या तथा लूटपाट गरी बन्दी बनाएर ।

[४]केही व्याख्याकारहरुका निकट यो अल्लाहको कथन हो जो महारानी सबाको पक्षमा छ तथा केहीका निकट यो बिलकीस कै कथन हो तथा यसको विशिष्ट रुप छ एवं यदि पूर्व वाक्यका अधिक निकट छ ।

[५]यसबाट अनुमान भइहाल्नेछ कि सुलेमान कुनै सांसारिक राजा हुन् अथवा अल्लाहद्वारा पठाइएका नबी हुन्, जसको उद्देश्य अल्लाहका धर्मको प्रभुत्व स्थापित गर्नु हो । यदि उपहार स्वीकार गरेन त नि:सन्देह त्यसको उद्देश्य धर्मको प्रचार-प्रसार हो, अनि हामीलाई पनि अनुकरण नगरी कुनै उपाय हुनेछैन ।

[६]अर्थात् तिमी देखिराखेका छैनौं कि अल्लाहले मलाई प्रत्येक वस्तु प्रदान गरेको छ । अनि तिमी आफ्नो उपहारबाट मेरो धन-सम्पत्तिमा के बृद्धि गर्न सक्दछौ ? यो प्रश्न नकारात्मक हो अर्थात् कुनै बृद्धि गर्न सक्दैन ।

تَفۡرَحُونَ ﴿٣٦﴾

जे उसले तिमीलाई दिएको छ, अत: तिमी नै आफ्नो उपहारमा प्रसन्न रह ।[1]

ٱرۡجِعۡ إِلَيۡهِمۡ فَلَنَأۡتِيَنَّهُم بِجُنُودٖ لَّا قِبَلَ لَهُم بِهَا وَلَنُخۡرِجَنَّهُم مِّنۡهَآ أَذِلَّةٗ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) जाउ उनीतिर फर्क[2] हामी उनका पासमा यस्ता सेना ल्याउनेछौं जसका सम्मुख आउनुको शक्ति उनमा छैन तथा हामीले उनीहरुलाई अपमानित एवं पराजित गरी त्यहाँबाट बाहिर निकाल्दिनेछौं ।[3]

قَالَ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمَلَؤُاْ أَيُّكُمۡ يَأۡتِينِي بِعَرۡشِهَا قَبۡلَ أَن يَأۡتُونِي مُسۡلِمِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) (उहाँले) भन्नुभयो हे नाइकेहरु ! तिमीमध्ये कोही छ जो उनी मुसलमान भई पुग्नुभन्दा पहिला नै त्यसको सिंहासन मलाई ल्याएर देओस् ।[4]

[1]यो चेतावनीको रुपमा छ कि तिमी नै यस उपहारमाथि गर्व गर तथा प्रसन्न होउ, म त यसबाट प्रसन्न हुनेछैन, यसकारण कि एक त सांसारिक लाभ मेरो उद्देश्य होइन । दोस्रो यो कि अल्लाहले मलाई त्यो सबै प्रदान गरेको छ जो सम्पूर्ण संसारमा कसैले प्रदान गरेन । तेस्रो, मलाई नबुअतबाट पनि सुशोभित गरिएको छ ।

[2]यहाँ एक वचनबाट सम्बोधित गर्‍यो, जबकि यसभन्दा पूर्व बहुवचनले सम्बोधित गरेको थियो, किनकि सम्बोधनमा सम्पूर्ण पार्टीलाई ध्यानमा राखिएको छ कहिले नाइकेलाई ।

[3]आदरणीय सुलेमान केवल राज्यसित सम्बन्धित थिएनन्, अल्लाहका पैग़म्बर पनि थिए । यसकारण उनको तर्फबाट मानिसहरुलाई अपमानित गर्न सम्भव थिएन, परन्तु लडाईंको परिणाम यही हुन्छ किनकि युद्ध नाम नै रक्तपात तथा बन्दी बन्नु बनाउनुको हो तथा अपमान तथा अनादरसित तात्पर्य यही हो, अन्यथा अल्लाहका पैग़म्बर मानिसहरुलाई अनायास लज्जित तथा अपमानित गर्दैनन् । जुनप्रकार कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको व्यवहार एवं उत्तम आचार युद्धको अवसरमा रहयो ।

[4]आदरणीय सुलैमानका यस उत्तरबाट महारानीले यो अनुमान लगाईन् कि तिनले सुलैमानको सामना गर्नसक्ने छैनन् । अत: तिनले अधीन एवं अनुयायी बनेर आउनुको तयारी प्रारम्भ गरिन् । आदरणीय सुलैमानलाई पनि तिनको आगमनको सूचना प्राप्त भयो, त उहाँले तिनलाई आफ्नो अधिक चमत्कारिक प्रतिष्ठा देखाउनका लागि योजना बनाउनु भयो तथा तिनी पुग्नुभन्दा पूर्व नै तिनको राजसिंहासन आफ्नो पासमा मँगाउने प्रबन्ध गर्नुभयो ।

قَالَ عِفْرِيْتٌ مِّنَ الْجِنِّ اَنَا اٰتِيْكَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ تَقُوْمَ مِنْ مَّقَامِكَ ۚ وَاِنِّيْ عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ اَمِيْنٌ ﴿٣٩﴾

(३९) एउटा शक्तिशाली जिन्नले भन्यो, तपाईं आफ्नो यस स्थानबाट[1] उठ्नुभन्दा पूर्व नै म त्यसलाई तपाईंको पासमा ल्याइदिन्छु ।[2] विश्वास गर्नुहोस् मलाई यसको सामर्थ्य छ तथा छु पनि अमानतदार ।[3]

قَالَ الَّذِيْ عِنْدَهٗ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتٰبِ اَنَا اٰتِيْكَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ يَّرْتَدَّ اِلَيْكَ

(४०) जोसँग किताबको ज्ञान थियो, त्यसले भन्यो तपाईं आँखा चिम्म गर्नुभन्दा पूर्व म त्यसलाई तपाईंको पासमा पुऱ्याउन सक्छु ।[4]

[1]यसबाट त्यो सभा तात्पर्य छ जो वाद-विवादका सुनुवाइका लागि आदरणीय सुलैमान प्रातः कालदेखि मध्यान्हसम्म आयोजित गर्दथे ।

[2]यसबाट ज्ञात भयो कि त्यो अवश्य एउटा जिन्न थियो, जसलाई अल्लाहले मनुष्यहरुभन्दा अप्रत्यासित शक्तिहरुले युक्त गरेको छ । किनभने कुनै मनुष्यका लागि चाहे त्यो जति नै शक्तिशाली किन नहोस्, यो सम्भव छैन कि बैतुल मुकद्दसबाट मारिब यमन (सबा) जाओस् तथा त्यसपछि त्यहाँबाट राजसिंहासन उठाएर ल्याओस् । तथा डेढ हजार मिलको यो दूरी जसलाई दुबैतिरको गणना गरिंदा तीन हजार मील पुग्दछ । तीन-चार घण्टामा तय गरोस् । एउटा ठूलो शक्तिशाली मनुष्य पनि प्रथम त यति ठूलो सिंहासनलाई उचाल्नै सक्दैन तथा यदि त्यसले अन्य मानिसहरुबाट अथवा वस्तुहरुको सहायताले उचालि पनि हाल्दछ भने यति अल्पकालिक अवधिमा यति यात्रा कुन प्रकार सम्भव छ कि पूरा गर्न सकोस् ।

[3]अर्थात् म त्यसलाई उचालेर ल्याउन पनि सक्छु तथा त्यसको कुनै कुरामा परिवर्तन पनि गर्ने छैन ।

[4]यो को व्यक्ति थियो जसले यो भन्यो ? यो किताब कुन चाहिं थियो ? तथा यो ज्ञान कुन चाहिं थियो जसको शक्तिले यो दावा गरियो ? यसमा व्याख्याकारहरुका विभिन्न कथन छन् । यी तीनै वटाको पूर्ण वास्तविकता त अल्लाह तआला नै जान्दछ । यहाँ कुरआन करीमका शब्दहरुबाट जो ज्ञात हुन्छ, त्यो यति नै हो कि त्यो मनुष्य नै थियो, जोसित अल्लाहको किताबको ज्ञान थियो, अल्लाह तआलाले चमत्कार एवं अप्राकृतिक रूपले त्यसलाई यो शक्ति प्रदान गऱ्यो कि आँखा चिम्म गर्दैमा त्यसले सिंहासन ल्यायो । आचरण तथा चमत्कार नाम नै हो यस्ता कार्यहरुको, जो उपस्थिति साधन तथा सामान्य कुराहरुबाट एकदम विपरीत होस् । तथा ती कुरा अल्लाह तआलाका सामर्थ्य एवं इच्छाले नै प्रकट हुन्छन् । यसकारण न व्यक्तिगत शक्ति आश्चर्यजनक छ तथा न त्यस ज्ञानको खोजको आवश्यकता छ, जसको वर्णन यहाँ छ ।

طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَءَاهُ مُسْتَقِرًّا عِندَهُۥ
قَالَ هَٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّى
لِيَبْلُوَنِىٓ ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ ۖ وَمَن
شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن
كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّى غَنِىٌّ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾

जब तपाईले त्यसलाई आफ्नो निकट उपस्थित पाउनुभयो त भन्नुभयो कि यही मेरो प्रभुको उपकार हो, ताकि त्यसले मलाई जाँचोस् कि म कृतज्ञता व्यक्त गर्ने हूँ अथवा कृतघ्न । कृतज्ञता व्यक्त गर्ने व्यक्ति आफ्नो लाभकै लागि कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ तथा जो अकृतज्ञता व्यक्त गर्दछ, त मेरो प्रभु निस्पृह तथा महान छ ।

قَالَ نَكِّرُوا۟ لَهَا عَرْشَهَا نَنظُرْ
أَتَهْتَدِىٓ أَمْ تَكُونُ مِنَ ٱلَّذِينَ
لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾

(४१) आदेश दिए कि त्यसका सिंहासनमा केही परिवर्तन गरिदेउ,[1] हामी हेर्नेछौं कि यसले मार्ग पाउँछ अथवा ती मध्ये हुनेछ जो मार्ग पाउँदैन ।[2]

فَلَمَّا جَآءَتْ قِيلَ أَهَٰكَذَا عَرْشُكِ ۖ
قَالَتْ كَأَنَّهُۥ هُوَ ۚ وَأُوتِينَا ٱلْعِلْمَ

(४२) अनि जब आइहाल्यो त उसित सोधियो कि यस्तै तिम्रो सिंहासन छ ? उसले उत्तर भनी कि यो त जस्तो त्यही हो ।[3] हामीलाई

किनकि यो त्यस शक्तिको परिचय हो, जसद्वारा यो कर्म एकछिनमै भयो । अन्यथा वास्तवमा त यो अल्लाहको चाहना कै कारवाही थियो जसले क्षणमै जे चाहन्छ गर्न सक्दछ । आदरणीय सुलैमान पनि यस वास्तविकतासित परिचित थिए, यसकारण जब उनले देखे कि सिंहासन प्रस्तुत छ, त त्यसलाई आफ्नो प्रभुको कृपा नै भने ।

[1]अर्थात् त्यसका रङ्ग रूप अथवा आकारमा परिवर्तन गरिदेउ ।

[2]अर्थात् त्यो यस कुरासित परिचित हुन्छ कि यो सिंहासन उसैको हो अथवा उ त्यसलाई बुझ्न सक्दैनन् ? दोस्रो अर्थ यो हो कि त्यसले मार्गदर्शन पाउँछे अथवा पाउँदिन ? अर्थात् यति ठूलो चमत्कार देखेर पनि त्यसमा सत्यमार्ग खोल्दछ अथवा खोल्दैन ।

[3]परिवर्तनका कारण यसको आकारमा केही परिवर्तन आएको थियो, यसकारण त्यसले स्पष्ट शब्दहरुमा त्यसलाई आफ्नो हुने कुरो स्वीकार पनि गरिनन् तथा परिवर्तन उपरान्त मनुष्य तैपनि आफ्नो कुरोलाई चिन्दछ, यसकारण आफ्नो हुने कुरोलाई नकारेन पनि तथा यो पनि भने कि "जस्तो कि त्यही नै हो ।" यसमा स्वीकार छ न अस्वीकार । बरु अत्यन्त सतर्कतापूर्ण उत्तर छ ।

مِن قَبۡلِهَا وَكُنَّا مُسۡلِمِينَ ۝٤٢

यसभन्दा पूर्व नै ज्ञान दिइएको थियो तथा हामी मुसलमान थियौं ।[1]

وَصَدَّهَا مَا كَانَت تَّعۡبُدُ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ إِنَّهَا كَانَتۡ مِن قَوۡمٖ كَٰفِرِينَ ۝٤٣

(४३) तथा त्यसबारे उनले रोकिदिएका थिए जसको त्यसले अल्लाहका अरितरिक्त पूजा गर्दै आएकी थिइन् । निःसन्देह त्यो काफ़िरहरु मध्येकी थिई ।[2]

قِيلَ لَهَا ٱدۡخُلِي ٱلصَّرۡحَۖ فَلَمَّا رَأَتۡهُ حَسِبَتۡهُ لُجَّةٗ وَكَشَفَتۡ عَن سَاقَيۡهَاۚ قَالَ إِنَّهُۥ صَرۡحٞ مُّمَرَّدٞ مِّن قَوَارِيرَۗ قَالَتۡ رَبِّ إِنِّي

(४४) उसित भनियो कि महलमा प्रवेश गर अनि जब त्यसले देखी त त्यसलाई जलाशय ठान्यो। (अनि त्यसले आफ्नो लुगामाथि उचाली) यसरी आफ्नो दुईटा खुट्टा खोलिदिई[3] उनले भने, "यो त शीशाबाट निर्मित महल हो ।" भनी "हे मेरो प्रभु ! निश्चय नै मैले आफ्नो प्राणमाथि अत्याचार गरें ।

[1]अर्थात् यहाँ आउनुभन्दा पूर्व नै हामीले जानिसकेका थियौं कि तपाईं अल्लाहका नबी हुनुहुन्छ तथा तपाईंका अधीन एवं अनुयायी भइहालेका थियौं । परन्तु इमाम इब्ने कसीर तथा शौकानी आदिले यसलाई आदरणीय सुलैमानका कथन भनेका छन् कि हामीलाई अघि नै दिइहालिएको थियो कि महारानी सबा आज्ञाकारणी भई सेवामा उपस्थित हुनेछिन् ।

[2]यो अल्लाह तआलाको कथन हो तथा صَدَّهَا को कर्ता مَا كانت تعبد हो । अर्थात् त्यसलाई अल्लाहको इबादतबाट जुन कुरोले रोकिदिएको थियो, त्यो अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको पूजा थियो, तथा यसको कारण यो थियो कि त्यसको सम्बन्ध एउटा काफिर समुदायसित थियो, यसकारण एकेश्वरको वास्तविकताबाट अन्जाम रहेकी थिई, केही ज्ञाताहरुले صَدَّهَا को कर्ता अल्लाहलाई तथा केहीले सुलैमानलाई भनेका छन् । अर्थात् अल्लाह अथवा अल्लाहका आदेशले सुलेमानले त्यसलाई अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको पूजाबाट रोकिदिए । परन्तु प्रथम कथन अधिक उचित छ । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यो महल शीशाबाट निर्मित थियो जसको आँगन तथा फर्श पनि शीशाको थियो ।لُجَّةٌ गहिरो पानी अथवा जलाशयलाई भन्दछन् । आदरणीय सुलेमानले आफ्नो नबूअतका लागि सम्मानसूचक चमत्कार देखाउनुका पश्चात उचित ठाने कि त्यसलाई आफ्नो सांसारिक वैभव एवं शोभाको एक झलक देखाइयोस्, जसमा अल्लाहले मानव इतिहासमा उनलाई विशेषता दिएको थियो । अतः त्यसलाई महलमा प्रवेश गर्नुको आदेश दिइयो, जब त्यो प्रवेश गर्नथाली, त त्यसले आफ्नो स्कर्ट माथि उचाली । शीशाको फर्श त्यसलाई पानी प्रतीत भयो, जसबाट आफ्ना वस्त्रहरुलाई बचाउनका लागि त्यसले आफ्ना सुरुवाल माथि उचाली ।

ظَلَمْتُ نَفْسِىْ وَاَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمٰنَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٤﴾

अब म सुलेमानका साथ अल्लाह सर्वलोकका नाथको आज्ञाकारणी बन्दछु ।[1]

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَآ اِلٰى ثَمُوْدَ اَخَاهُمْ صٰلِحًا اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ فَاِذَا هُمْ فَرِيْقٰنِ يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा निःसन्देह हामीले 'समूद' तिर उनका भाई 'स्वालेह' लाई पठायौं कि तिमी सबै अल्लाहको इबादत (उपासना) गर, तैपनि उनीहरु दुई गुट बनी आपसमा लड्न थाले ।[2]

قَالَ يٰقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُوْنَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۚ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُوْنَ اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿٤٦﴾

(४६) (उहाँले) भने हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! तिमी भलाईभन्दा पहिले नराम्रो कुराको शीघ्रता किन गरिराखेका छौ ?[3] तिमी अल्लाह (तआला) सित क्षमा किन माँग्दैनौं ? ताकि तिमीमाथि दया गरियोस् ।

---

[1]अर्थात् जब त्यसले फर्शको वास्तविकता बुझिहाली त आफ्नो त्रुटिको पनि संवेदन भयो तथा आफ्नो अपराध स्वीकार गर्दै मुसलमान हुनुको घोषणा गरिदिइ । सफ़ा, चिल्लो कुँदिएका पत्थरहरुलाई مُمَرَّد भनिन्छ । यसैबाट أمرد छ जो त्यस सुन्दर बालकलाई भनिन्छ, जसको अनुहारमा अहिले दाह्री, जुङ्गा नहोस् । जुन वृक्षमा पातहरु हुँदैन त्यसलाई مَرْدَاء भनिन्छ । (फ़तहुल क़दीर) परन्तु यहाँ यो निर्माण अथवा जडानको अर्थमा छ । अर्थात शीशाबाट निर्मित अर्थात जडेको महल ।

नोटः महारानी सबा (बिलकीस) मुसलमान हुनुका पश्चात के भयो ? कुर्आनमा अथवा कुनै सहीह हदीसमा यसको विस्तृत जानकारी पाइँदैन । व्याख्यात्मक कथनहरुमा अवश्य पाइन्छ कि उनको आपसमा विवाह भएको थियो, परन्तु जब कुर्आन तथा हदीस यस विषयमा मौन छन् त यस सन्दर्भमा मौन हुनु नै उत्तम छ ।

[2]यसबाट तात्पर्य काफ़िर तथा ईमान भएका हुन्, झगड्नुको अर्थ प्रत्येक सम्प्रदायको यो दावा हो कि त्यो सत्यमा छ ।

[3]अर्थात् ईमान स्वीकार गर्नुका साटो तिमी कुफ्रमाथि किन हट गरिराखेका छौ, जुन यातनाको कारण छ । यसका अतिरिक्त आफ्ना विरोध एवं अवहेलनाका कारण भन्थे पनि कि हामीमाथि प्रकोप ल्याउ, जसका उत्तरमा आदरणीय स्वालेहले यो भने ।

قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَن مَّعَكَ ۚ قَالَ طَائِرُكُمْ عِندَ اللَّهِ ۖ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) (उनीहरु) भन्नथाले कि हामी त तिमी तथा तिम्रा साथीहरुबाट अपशगुन लिइराखेका छौं,[1] (उहाँले) उत्तर दिनुभयो कि तिम्रो अपशगुन अल्लाहको पासमा छ,[2] बरु तिमी त परीक्षामा परेका मानिसहरु हौ ।[3]

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) यस नगरमा नौ (मुखिया) व्यक्ति थिए जो धर्तीमा उपद्रव फैलाइराखेका थिए तथा सुधार गर्दैनथे ।

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾

(४९) उनीहरुले आपसमा अल्लाहको सौगन्ध खाएर प्रतिज्ञा गरे कि राति नै 'स्वालेह' तथा त्यसका परिवारका मानिसहरुमाथि हामीले छापा मार्नेछौं ।[4] तथा त्यसका उत्तराधिकारीहरुसित भनिदिनेछौं कि हामी त्यसका परिवारको हत्याको

---

[1] اطَّيَّرنَا वास्तवमा تطيّرنا छ । यसको धातू طَير (उड्नु) हो । अरब जब कुनै कार्यको अथवा यात्राको विचार गर्दथे तो पंक्षी उडाउँदथे, यदि त्यो दायाँतिर उड्थ्यो भने त्यसलाई शुभ ठान्दथे तथा त्यो कार्य गरिहाल्थे अथवा यात्राका लागि निस्किहाल्थे तथा यदि बायाँतिर उड्थ्यो भने त्यसलाई अपशगुन ठान्थे तथा त्यस कार्य अथवा यात्राबाट रोकिन्थे । (फ़तहुल क़दीर) इस्लाममा यो शुभ-अशुभ निषेध छ परन्तु तफ़ाउल उचित छ । अर्थात राम्रा शब्द अथवा नाम सुनेर शुभ ठान्नु ।

[2]अर्थात् ईमान भएकाहरु अपशगुनका कारण होइनन्, जस्तो कि तिमी ठानिराखेका छौ बरु यसको मूल कारण अल्लाहकै पासमा छ किनकि अशुभ (अकाल आदि) पुगेको छ, त्यो अल्लाहतिरबाट हो तथा त्यसको कारण तिम्रो कुफ्र हो, । (फ़तुहल क़दीर)

[3]अर्थात् विचलनमा छुट दिएर तिम्रो परीक्षा लिईदैछ ।

[4]अर्थात् स्वालेहको तथा त्यसका परिवारका सदस्यहरुका हत्या गरिदिनेछौं, यो सौगन्ध त्यस समय खाए, जब ऊँटनीको हत्या गरेपश्चात आदरणीय स्वालेहले भने कि तीन दिन पश्चात तिमीमाथि प्रकोप आउनेछ । उनीहरुले भने कि ती प्रकोपभन्दा पूर्व नै हामीले स्वालेह तथा त्यसका परिवारका मानिसहरुका हत्या गरिदिनेछौं ।

समय उपस्थित थिएनौं[1] तथा हामी साँचो बोलिराखेका छौं

(५०) तथा उनीहरुले चाल चाले[2] तथा हामीले पनि[3] तथा उनीहरु त्यसलाई बुझ्दैनथे[4]

وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾

(५१) अब हेरिहाल कि उनको षड्यन्त्रको परिणाम के भयो ? हामीले उनीहरुलाई तथा उनका समुदायलाई सबैलाई ध्वस्त गरिदियौं ।[5]

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾

(५२) यी हुन् उनका घर जो उनका अत्याचारका कारण उजडिएका छन्, जो ज्ञान राख्दछन्, उनका लागि त्यसमा ठूलो निशानी लक्षण छ ।

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

(५३) तथा हामीले उनलाई जसले ईमान कायम गरेका थिए र सत्यकर्म गर्दथे, बचाइहाल्यो ।

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

[1]अर्थात् हत्याका समय हामी त्यहाँ उपस्थित थिएनौं तथा न हामीलाई जानकारी छ कि कसले उनको हत्या गरेको छ ।

[2]उनका षड्यन्त्र यही थियो कि उनीहरुले आपसमा सौगन्ध खाएका थिए कि रात्रिको अँध्यारोमा यस हत्याको योजनाका अनुसार कार्य गर्नेछौं तथा तीन दिन पूर्व नै हामीले स्वालेह तथा उसका परिवारलाई हत्या गरिहाल्नेछौं ।

[3]अर्थात् हामीले उनका यस षड्यन्त्रको बदला दियौं तथा उनलाई ध्वस्त गरिदियौं । यहाँ पनि مكرنا مكرًا बाट त्यसको रुपको अर्न्तगत वर्णन गरिएको छ ।

[4]अल्लाहको उपायलाई बुझ्दैनथे ।

[5]अर्थात् हामीले उपरोक्त नौ सरदारहरुलाई मात्र होइन, बरु उनका सम्पूर्ण समुदायलाई ध्वस्त गरिदियौं । किनकि त्यो समुदाय विनाशको मूल कारण कुफ्र तथा अत्याचारमा पूर्ण रुपमा उनका साथमा थियो, यद्यपि क्रियात्मक रूपले उनका हत्याको योजनामा सम्मिलित हुन सकेको थिएन किनभने यो योजना गुप्त थियो परन्तु उनको हार्दिक इच्छाको अनुरुप थियो, जो नौं जनाले आदरणीय स्वालेह तथा उनका परिवारका मानिसहरुका विरुद्ध योजना तयार गरेका थिए । यसकारण सम्पूर्ण समुदाय नै विनाश योग्य पाइयो ।

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَتَأْتُونَ ٱلْفَٰحِشَةَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) तथा लूतको (चर्चा गर),[1] जबकि उसले आफ्ना समुदायसित भन्यो कि तिमीले आँखाले हेरे उपरान्त पनि तिमी कुकर्म गरिराखेका छौ ?[2]

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ ٱلنِّسَآءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

(५५) यो के कुरो हो ? कि तिमी स्त्रीहरुलाई छाडि पुरुषहरुको पासमा कामवासनाले आउँछौ ?[3] सत्य यो हो कि तिमी अत्यन्त मूर्खता गरिराखेका छौ ।[4]

۞ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓا۟ أَخْرِجُوٓا۟ ءَالَ لُوطٍ مِّن قَرْيَتِكُمْ ۖ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾

(५६) उनको समुदायको उत्तर यो भन्नुका उपरान्त अन्य केही थिएन कि लूतको परिवारका मानिसहरुलाई आफ्नो नगरबाट निकालिदियो, यिनीहरु त बडो पवित्रता देखाइराखेका छन् ।[5]

فَأَنجَيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ

(५७) अत: हामीले उसलाई तथा उसको परिवारलाई, उसकी पत्नी बाहेक, सबैलाई बचाइहाल्यौं ।

---

[1]अर्थात् लूतको घटना याद गर जब लूतले भने । यो समुदाय अमूरिया तथा सदूमका वस्तीहरुमा निवास गर्दथ्यो ।

[2]अर्थात् यो जान्नुका उपरान्त कि यो निर्लज्जताको कर्म हो । यहाँ हेर्नुको अर्थ हृदयका आँखाले हेर्नु हो, तथा यदि उपरी आँखाले हेर्न तात्पर्य हो भने अर्थ यो हुन्छ कि सबैका अगाडी यो कुकर्म गर्दछौ ? अर्थात तिम्रो दुष्टता यति बढिसकेको छ कि लुक्नुको पनि प्रयत्न गर्दैनौं ।

[3]यो पुनरावृत्ति अपारको लागि छ कि यो निर्लज्जता त्यही, समलैंगिकता हो, जुन स्त्रीहरुलाई छाडि पुरुषहरुका साथ अप्राकृतिक कामवासनाका रुपमा गर्दछौ ।

[4]अथवा त्यसका निषेधाज्ञा (हुरमत) बाट अथवा यस कुकर्मको दण्डसित तिमी अन्जान छौ अन्यथा शायद यो कुकर्म गर्दैनथ्यौ ।

[5]यो कटाक्ष तथा उपहासको रुपमा छ ।

قَدَّرْنٰهَا مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٥٧﴾

यसको अनुमान त शेष रहनेहरुमा हामीले लगाइसकेका थियौं ।[1]

وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَّطَرًا ۚ فَسَآءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِيْنَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा उनीमाथि एक (विशेष प्रकार को) वर्षा गरिदियौं,[2] अतः ती तर्साइएका मानिसहरुमाथि नराम्रो वर्षा भयो ।[3]

قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلٰمٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيْنَ اصْطَفٰى ؕ آٰللّٰهُ خَيْرٌ اَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٥٩﴾

(५९) त तपाईं भनिदिनुस् कि सम्पूर्ण प्रशंसा अल्लाहकै लागि छ तथा त्यसका स्वच्छन्द भक्तहरुमाथि सलाम छ ।[4] के अल्लाह (तआला) श्रेष्ठ छ अथवा ती जसलाई यिनीहरु साझेदार बनाइराखेका छन् ।[5]

---

[1]अर्थात् अघि नै त्यसको विषयमा यो अनुमान अर्थात् अल्लाहद्वारा लेखिएको भाग्यमा थियो कि त्यो ती नै पछि रहने मध्यकी हुनेछ, जसमाथि प्रकोप आउनेछ ।

[2]उनीमाथि जुन प्रकोप आयो, त्यसको विवरण पहिला गुज्रिसकेको छ कि ती वस्तीहरुलाई उनीमाथि पल्टाइयो तथा त्यस पश्चात उनीमाथि पत्रमाथि पत्र रोडा-ढुङ्गाहरुको वर्षा भयो ।

[3]अर्थात् जसलाई पैग़म्बरहरुद्वारा तर्साइयो तथा उनीमाथि प्रमाण स्थापित गरियो परन्तु उनीहरु झुठ्लाउन तथा इन्कार गर्नबाट रोकिएनन् ।

[4]जसलाई अल्लाहले रिसालत तथा भक्तहरुका मार्गदर्शनका लागि चयन गऱ्यो, ताकि मानिसहरु केवल एक अल्लाहको पूजा गरुन् ।

[5]यी प्रश्नहरु नकारात्मक हुन् । अर्थात् अल्लाहकै इबादत सर्वोत्तम छ किनभने जब स्रष्टा, पालक एवं स्वामी त्यही हो, त इबादतका योग्य कोही अन्य किन हुन सक्दछ जो न कुनै वस्तुको स्रष्टा हो, न पालक तथा स्वामी हो خير सर्वोत्तमको अर्थमा प्रयोग हुन्छ, परन्तु यहाँ यस अर्थमा होइन मात्र उत्तमको अर्थमा छ किनभने मिथ्या पूज्यमा त कुनै राम्रो कुरा त छँदैछैन ।

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَن تُنبِتُوا شَجَرَهَا ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾

(६०) (तसर्थ भन त) आकाशहरु तथा धर्तीलाई कसले पैदा गऱ्यो ? कसले आकाशबाट वर्षा गऱ्यो, अनि त्यसबाट हराभरा भव्य बगैंचाहरु उमारे ? यी बगैंचाहरुका वृक्षलाई तिमी कदापि उमार्न सक्दैनौं,[1] के अल्लाहका अतिरिक्त अन्य कोही पूजनीय पनि छ ?[2] बरु यिनीहरु छाडिदिन्छन् (सोझो मार्ग) ।[3]

أَمَّن جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ

(६१) के त्यो जसले धर्तीलाई निवासस्थली बनायो,[4] त्यसका बीच नदीहरु प्रवाहित गरिदिए,

[1]यहाँबाट पछिल्ला वाक्यका व्याख्या तथा त्यसको तर्क प्रस्तुत गरिंदैछ कि उहाँ नै अल्लाह पैदा गर्ने, जीविका प्रदान गर्नु तथा व्यवस्था गर्नुमा एक्लो हुनुहुन्छ । उहाँको कोही साझी छैन । सोध्यो, आकाशहरुलाई यति उचाईमा तथा यति सुन्दर बनाउनेवाला, त्यसमा आकर्षक तारामण्डल, प्रकाश भएका तारा एवं चल्ने ग्रह बनाउनेवाला, त्यसैप्रकार धर्ती तथा त्यसमा पर्वत, नदीहरु, स्रोत समुद्र, झरना, खेतीहरु तथा विभिन्न प्रकारका पशुपंक्षी आदि सृष्टि गर्ने तथा आकाशबाट वर्षा गरी त्यसद्वारा सुन्दर बगैंचा उमार्ने को हो ? के तिमीमध्ये कोही यस्तो छ जो धर्तीबाट वृक्ष नै उमारेर देखाओस् ? यी सबैको उत्तरमा मूर्तिपूजक भन्थे तथा स्वीकार गर्दथे कि सबै कुरा गर्ने अल्लाह तआला हो, जस्तो कि कुरआनमा अन्य स्थानमा छ । उदाहरणार्थ, (सूरः अल-अनकबूत-६३)

[2]अर्थात् यी सबै वास्तविकताहरुका उपरान्त के अल्लाहबाहेक कोही अन्य पनि अस्तित्व यस्तो छ जो पूजाको योग्य छ ? अथवा जसले यिनीहरुमध्ये कुनै वस्तुको रचना गरेको छ ? अर्थात् कोही यस्तो छैन जसले केही बनाएको छ अथवा पूजाको योग्य हो । أَمَّن को यी आयतहरुमा भावार्थ यो हो कि के त्यो अल्लाह जो यी सबै वस्तुहरुको स्रष्टा हुनुहुन्छ, त्यस व्यक्ति सरह छ जो यिनीहरुमध्ये कुनै वस्तुलाई उत्पन्न गर्ने सामर्थ्य राख्दैन ? (इब्ने कसीर)

[3]यसको अर्को अनुवाद हो कि उनीहरु त्यसका समान तथा समतुल्य मान्दछन् ।

[4]अर्थात् स्थिर तथा अचल, न हल्लन्छ न डुल्छ । यदि यस्तो भएको भए धर्तीमा बस्नु नै असम्भव हुनजान्थ्यो । धर्तीमा ठूला-ठूला पर्वत बनाउनुको उद्देश्य पनि धर्तीलाई हल्लिनु-डुल्नुबाट रोक्नु नै हो ।

خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِیَ وَجَعَلَ بَیْنَ الْبَحْرَیْنِ حَاجِزًا ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُوْنَ ﴿٦١﴾

त्यसका लागि पर्वत बनायो एवं दुई समुद्रहरुका मध्ये रोक बनाइदियो,[1] के अल्लाहका साथ कोही अन्य पूजनीय पनि छ ? बरु तिनीहरुमध्ये अधिकतर केही जान्दै-जान्दैनन् ।

اَمَّنْ یُّجِیْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَیَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَیَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِیْلًا مَّا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٦٢﴾

(६२) असहायको पुकारलाई जबकि त्यो पुकार्दछ, कसले स्वीकार गरी संकटलाई हटाइदिन्छ[2] तथा तिमीलाई धर्तीको उत्तराधिकारी बनाउँछ ?[3] के अल्लाह (तआला) का साथ अन्य कोही पूज्य छ ? तिमी बहुत कम शिक्षा ग्रहण गर्दछौ ।

اَمَّنْ یَّهْدِیْكُمْ فِیْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ یُّرْسِلُ الرِّیٰحَ بُشْرًاۢ بَیْنَ یَدَیْ

(६३) को हो त्यो जो तिमीलाई स्थल तथा जलका अन्धकारहरुमा मार्ग देखाउँछ[4] तथा जो आफ्नो कृपाले पहिला नै शुभ-सूचना दिने वायु चलाउँछ ?[5] के अल्लाहका साथ कोही

[1]यसको व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः अल-फुरक़ान-५३ को व्याख्या

[2]अर्थात् त्यही अल्लाह हो जसलाई संकटको समय पुकारिन्छ तथा दुखहरुका समय जसबाट आशाहरु बाँधिएका हुन्छन् । مُضْطَر (असहाय) त्यसतिर आकर्षित हुन्छ तथा अनिष्टलाई त्यही हटाउँछ । तथा हेर्नुस् सूरः अल-इस्रा-६७ तथा सूरः अल-नमल-५३

[3]अर्थात् एक सम्प्रदायका पश्चात अर्को सम्प्रदाय, एक समुदायका पश्चात अर्को समुदाय तथा एक जातिका पश्चात अर्को जाति पैदा गर्दछ । अन्यथा यदि त्यसले सबैलाई एउटै समयमा पैदा गर्थ्यो भने धर्ती पनि तंगी (संकुचन) को सिकायत गर्थ्यो, व्यवसायमा पनि कठिनाई हुन्थ्यो तथा यी सबै एक-अर्काका खुट्टा तान्नमा नै व्यस्त रहन्थे । अर्थात् एकका पश्चात अर्को मनुष्यहरुलाई पैदा गर्नु तथा एकलाई अर्काका उत्तराधिकारी बनाउनु, यो पनि उसको ती कृपा हो ।

[4]अर्थात् आकाशहरुमा तारालाई प्रकाश प्रदान गर्ने को हो जसबाट तिमी अन्धकारमा मार्ग पाउँछौ ? पर्वत तथा बेसीहरुलाई सृष्टि गर्ने को हो जो एक-अर्काका लागि सीमाहरुको पनि कार्य गर्दछन् तथा मार्गहरुका संकेत पनि ।

[5]अर्थात् वर्षाभन्दा पूर्व चिसो वायुहरु जो वर्षाको सूचक मात्र नै हुँदैन बरु उनीबाट सुख्खाबाट ग्रसित मानिसहरुमा खुशीको लहर पनि सञ्चालित हुन्छ ।

رَحْمَتِهٖ ؕ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ؕ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٦٣﴾

अन्य देवता पनि छ ? जसलाई यिनी साभ्ही बनाउँछन्, ती सबैभन्दा अल्लाह (तआला) श्रेष्ठ छ ।

اَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ ؕ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ؕ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٦٤﴾

(६४) को हो जो सृष्टिको प्रथम पटक रचना गर्दछ अनि त्यसलाई फर्काउनेछ[1] तथा जो तिमीलाई आकाश तथा धर्तीबाट जीविका प्रदान गरिराखेको छ,[2] के अल्लाहका साथ अन्य कोही देवता पनि छ ? भनिदिनुस् कि यदि तिमी साँचो हौ भने आफ्ना प्रमाण ल्याउ ।

قُلْ لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ ؕ

(६५) भनिदिनुस् कि आकाशमा भएकामध्ये एवं धर्तीमा भएकामध्ये अल्लाहका अतिरिक्त कोही पनि परोक्ष (का कुराहरु) जान्दैन ।[3] उनीहरुलाई त

---

[1]अर्थात् केयामतका दिन तिमीलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नेछ ।

[2]अर्थात् आकाशबाट वर्षा झरालेर धर्तीबाट त्यसका लुकेका कोष (अनाज तथा फलहरु) पैदा गर्दछ तथा यसप्रकार आकाश तथा धर्तीका विभूतिहरुका द्वार खोलिदिन्छ ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार विषयहरुमा अल्लाह तआला एक्लो (अद्वितीय) छ, त्यसको कोही साभ्हेदार छैन त्यसैप्रकार परोक्षका ज्ञानमा पनि त्यो एक्लो छ । त्यसका अतिरिक्त कसैलाई पनि परोक्षको ज्ञान छैन । नबी तथा रसूलहरुलाई पनि त्यति नै ज्ञान हुन्छ जति अल्लाह तआला प्रकाशना तथा ईश्वरीय प्रेरणाद्वारा उनलाई बताउँछ तथा जो ज्ञान कसैको भनाईबाट प्राप्त हुन्छ त्यसको ज्ञातालाई परोक्षज्ञ भनिंदैन । परोक्षज्ञ त त्यो हो जो बिना कुनै माध्यम स्वयं प्रत्येक वस्तुको ज्ञान राख्दछ, प्रत्येक वास्तविकतासित परिचित हुन्छ तथा गुप्त भन्दा गुप्त कुरो पनि त्यसको ज्ञानको परिधिभन्दा बाहिर हुँदैन । यो विशेषता केवल तथा मात्र अल्लाहकै हो, यसकारण केवल त्यही गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञाता छ । त्यसका अतिरिक्त पूरा जगतमा कोही पनि गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञाता छैन । आदरणीय आयशा (رضى الله عنها) भन्नुहुन्छ कि जो व्यक्ति यो विचार राख्दछ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भविष्यमा घटित हुने घटनाहरुका ज्ञान राख्नुहुन्छ, त्यसले अल्लाहमाथि बहुत ठूलो आक्षेप लगायो, यसकारण कि त्यो भनिराखेको छ कि "आकाश तथा धर्तीमा परोक्ष (गुप्त कुरा) को ज्ञान केवल अल्लाहलाई छ ।" (सहीह बुख़ारी संख्या ४८५५, सहीह मुस्लिम संख्या २८७, तथा अल-तिर्मिजी संख्या ३०६८) आदरणीय क़तादः भन्नुहुन्छ कि अल्लाह तआलाले ताराहरुलाई तीन उद्देश्यले उत्पन्न गऱ्यो : आकाशको शोभा, मार्ग बताउनुका साधन तथा शैतानहरुलाई हान्नका निम्ति । परन्तु अल्लाहका आदेशहरुबाट

وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾

यो पनि ज्ञात छैन कि उनी कहिल्यै पूनर्जीवित गरिनेछन् ।

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّنْهَا ۖ بَلْ هُم مِّنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) बरु आख़िरतका विषयमा उनको ज्ञान समाप्त भइसकेको छ ।[1] बरु यिनीहरु उसतिरबाट संदेहमा छन् । बरु यिनी त्यसबाट अन्धा छन् ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) काफ़िरहरुले भने कि के जब हामी माटो भइहाल्नेछौं तथा हाम्रा पूर्वज पनि, के हामी पुन: निकालिनेछौं ।

अनभिज्ञ मानिसहरुले उनीबाट गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञान प्राप्त गर्ने (ज्योतिषि) को ढोङ रचेका छन् । जस्तो भन्दछन्, जो अमुक-अमुक ग्रहका समय विवाह गर्नेछन् त यो हुनेछ, अमुक-अमुक ग्रहका समय यात्रा गर्नेछन् भने यस्तो-यस्तो हुनेछ, अमूक-अमूक ग्रहमा जन्म लिन्छ भने यस्तो यस्तो हुनेछ इत्यादि-इत्यादि, यो सबै ढोङ (आडम्बर) हुन् । उनका अनुमानका विरुद्ध अधिकतर भइरहन्छ । ग्रहहरु, पंक्षी तथा पशुहरुबाट गुप्त कुरा (परोक्ष) को ज्ञान कुन प्रकार प्राप्त हुनसक्दछ जबकि अल्लाहको निर्णय त यो हो कि आकाशहरु तथा धर्तीमा अल्लाहका अतिरिक्त कोही गुप्त कुरालाई जान्दैन ? (इब्ने क़सीर)

[1]अर्थात् उनका ज्ञान आख़िरत घटित हुने समय जान्नमा असमर्थ छ । अथवा उनको ज्ञान आख़िरतको विषयमा समान छ, जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय जिब्रीलबाट सोधे पश्चात भन्नुभएको थियो, "केयामतको विषयमा म प्रश्न गर्नेवाला (नबी अकरम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पनि प्रश्नकर्ता (आदरणीय जिब्रील) भन्दा अधिक ज्ञान राख्दिन ।" (हदीसको संग्रह मुस्लिम) अथवा यो अर्थ हो कि उनको ज्ञान पूर्ण भइहाल्यो, यसकारण कि उनले केयामतका विषयमा गरिएका वचनहरुलाई आफ्ना आँखाले देखिहाल्यो, अर्थात् यो ज्ञान अब उनका लागि लाभदायक छैन, किनकि संसारमा उनीहरु यसलाई झुठ्लाइरहन्थे । जस्तो आदेश भयो :

﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا ۖ لَٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

"कति राम्ररी देख्ने, सुन्नेहरु हुनेछन् त्यस दिन जबकि हाम्रा समक्ष उपस्थित हुनेछन् । किन्तु आज त यी अत्याचारीहरु स्पष्ट विचलनमा परेका छन् ।" (सूर: मरियम-३८)

[2]अर्थात् संसारमा आख़िरतको विषयमा संदेहमा छन् बरु अन्धा छन् कि भ्रष्ट बुद्धि तथा भ्रष्ट ज्ञानका कारण आख़िरतमा विश्वासबाट बञ्चित छन् ।

لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾

(६८) हामी तथा हाम्रा पूर्वजहरुलाई धेरै पहिलादेखि यी वचन दिईदै आइराखिएका छन्। केही होइन, यी त मात्र पूर्वजहरुका काल्पनिक कथाहरु हुन्।[१]

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾

(६९) भनिदिनुस् कि धर्तीमा अलि हिंड्डुल गरी हेर त कि पापीहरुको कस्तो परिणाम भयो ?[२]

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُن فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा तपाईं उनीहरुका विषयमा चिन्तित नहुनुस् तथा उनका षड्यन्त्रहरुबाट संकुचित हृदय नहुनुस्।

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾

(७१) तथा भन्दछन् कि यो वचन कहिले छ यदि साँचो हौ भने भन।

قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾

(७२) उत्तर दिनुस् कि शायद केही ती वस्तुहरु जसको तिमी शीघ्रता गरिराखेका छौ, तिमीसित अत्यन्त निकट भईसकेका होऊन्।[३]

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

(७३) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु सबै मानिसमाथि अत्यन्त कृपालु छन्, परन्तु अधिकतर मानिसहरुले कृतज्ञता व्यक्त गर्दैन।[४]

[१]अर्थात् यसमा कुनै वास्तविकता छैन, मात्र एक-अर्कालाई सुनेर यिनीहरु भन्दै आइराखेका छन्।

[२]यो ती काफ़िरहरुको कथनको उत्तर हो कि प्राचीन समुदायहरुलाई हेरिकन उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आएन, जो पैग़म्बरहरुको सत्यताको प्रमाण हो। यसैप्रकार केयामत तथा त्यसका जीवनको विषयमा पनि हाम्रा रसूल जे भन्दछन्, निःसन्देह सत्य छ।

[३]यसबाट तात्पर्य बद्रका युद्धको त्यो यातना हो, जो हत्या तथा बन्दी गरिनुका रुपमा काफ़िरहरुलाई पुग्यो अथवा कब्रको यातना छ। ردف निकटको अर्थमा छ, यस्तै सवारीको पछाडी सिटमा बस्नेलाइ رديف भनिन्छ।

[४]अर्थात् यातनामा विलम्ब यो पनि अल्लाहको दया तथा कृपाको एक भाग हो, परन्तु तैपनि मानिसहरु मुख फर्काइ कृतघ्नता व्यक्त गर्दछन्।

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा निःसन्देह तपाईंको प्रभु ती कुराहरु पनि जान्दछ जसलाई तिनीहरु आफ्ना हृदयमा लुकाइराखेका छन् तथा जसलाई प्रकट गरिरहेका छन् ।

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾

(७५) आकाश तथा धर्तीको कुनै गुप्त वस्तु पनि यस्तो छैन जो प्रकाशमय खुल्ला किताबमा नहोस् ।[1]

إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

(७६) निःसन्देह यो कुरआन इस्राईलका सन्तानका समक्ष ती अधिकतर कुराहरुको वर्णन गरिरहेको छ जसमा यिनीहरु मतभेद गर्दछन् ।[2]

وَإِنَّهُ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा यो (कुरआन) ईमान भएकाहरुका लागि निःसन्देह मार्गदर्शन एवं कृपा हो ।[3]

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾

(७८) तपाईंको प्रभुले उनका बीच आफ्ना आदेशले (सबै) निर्णय गरिदिनेछ,[4] त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं ज्ञाता छ ।

[1]यसबाट तात्पर्य 'लौहे महफूज' (सुरक्षित पुस्तक) हो । ती नै गुप्त वस्तुहरुमा त्यस प्रकोपको ज्ञान पनि छ जसको लागि ती काफिरहरु शीघ्रता गर्दछन् । परन्तु त्यसको समय पनि अल्लाहले 'सुरक्षित पुस्तक' मा लेखिसकेको छ, जसलाई केवल त्यही जान्दछ तथा अब त्यो समय आउँदछ जुन उसले कुनै समुदायका विनाशका लागि लेखेको छ त त्यस पश्चात त्यसलाई नाश गरिदिइन्छ । यो निर्धारित समय आउनुभन्दा पूर्व शीघ्रता किन गर्दछन् ?

[2]अहले किताब अर्थात् यहूदी तथा इसाई विभिन्न सम्प्रदाय तथा गुटहरुमा विभाजित थिए । उनका विश्वास पनि एक-अर्काबाट भिन्न थिए । यहूदी आदरणीय ईसाको निरादर तथा अपमान गर्दथे तथा इसाई उनको सम्मानमा अतिश्योक्ति, यहाँसम्मकि उहाँलाई अल्लाह अथवा अल्लाहका पुत्र बनाइदिए । कुरआन करीमले उनैको सन्दर्भमा त्यस्ता कुराको वर्णन गरेको छ, जसबाट सत्य स्पष्ट हुनजान्छ तथा यदि उनीहरु कुरआनका वर्णन गरिएको सत्यतालाई स्वीकार गर्दछन् भने उनको आस्थासित सम्बन्धित विरोधको समापन तथा उनका मतभेद एवं भिन्नतामा कमी हुनसक्छ ।

[3]ईमान भएकाहरुलाई विशेष गर्नु यसकारण कि उनी कुरआनबाट लाभान्वित हुन्छन् । उनीहरुमध्ये ती इस्राईलका सन्तान पनि थिए जो ईमान कायम गरेका थिए ।

[4]अर्थात् केयामतका दिन उनका आपसी मतभेदको निर्णय गरी सत्यलाई असत्यबाट अलग गरिदिनेछ तथा त्यसका अनुसार पुरस्कार तथा दण्ड दिने प्रबन्ध गर्नेछ, अथवा

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾

(७९) अत: तपाईं अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नुस्, नि:सन्देह तपाईं सत्य एवं खुल्ला धर्ममा हुनुहुन्छ ।[1]

إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٨٠﴾

(८०) नि:सन्देह तपाईं मृतकहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्छ तथा न बहिराहरुलाई आफ्नो पुकार सुनाउन सक्नुहुन्छ[2] जबकि उनीहरु पिठ्यूँ फर्काइ विमुख भइराखेका हुन्छन् ।[3]

उनीहरुले आफ्ना किताबहरुमा जे परिवर्तन गरेका छन् संसारमा उनका पर्दा फास गरेर उनका मध्ये निर्णय गरिदिनेछ ।

[1]अर्थात् आफ्नो समस्या उसैलाई समर्पित गरिदिनुस् तथा उसैमा भरोसा गर्नुस्, त्यही तपाईंको सहायता गर्नेछ । एक त यसकारण कि तपाईं सत्य धर्ममा हुनुहुन्छ, दोस्रो कारण अगाडी आउँदैछ ।

[2]यो ती काफिरहरुको चिन्ता नगर्नु तथा केवल अल्लाहमा भरोसा राख्नुको दोस्रो कारण यो हो कि यी मानिस मृतक हुन्, जो कसैको कुरा सुनेर लाभ उठाउन सक्दैनन् तथा बहिरा छन्, जो न सुन्दछन् न बुझ्दछन् तथा न मार्ग-प्राप्त हुनेछन् । अर्थात् काफिरहरुको उपमा मृतक व्यक्तिसित दियो जसमा संवेदन हुँदैन न बोध तथा बहिराहरुसित, जो भाषण तथा शिक्षा सुन्दछन् न अल्लाहतिर आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्दछन् ।

[3]अर्थात् उनीहरु सत्यबाट पूर्णतया भाग्दछन् एवं घृणा गर्दछन्, किनभने बहिरा व्यक्ति आफ्नो अगाडी पनि कुनै कुरा सुन्न सक्दैन त त्यस समय के सुन्न सक्नेछ जब विमुख तथा पिठ्यूँ फर्काएका हुनेछ । कुर्आन करीमको यस आयतबाट यो पनि ज्ञात भयो कि 'मृतकद्वारा' कुरोको विश्वास कुर्आनको विरुद्ध छ । मरेका कुनै व्यक्तिले कुरा सुन्न सक्दैनन् । हो, यसमा केवल ती अवस्थाहरु अलग्ग छन् जहाँ सुन्नुको स्पष्टीकरण कुनै कथनले सिद्ध हुनेछ । जस्तो हदीसमा वर्णित छ कि जब मृतकहरुलाई गाडेर मानिसहरु फर्कन्छन् त त्यो उनका जुत्ताको आहट (आवाज) सुन्छन् । (सहीह बुख़ारी संख्या-१३३८, सहीह मुस्लिम संख्या २२०१) अथवा बद्रका युद्धमा मरेका काफ़िरहरुलाई जो बद्रको खाल्डामा फ्याँकिदिइएका थिए, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सम्बोधित गर्नुभयो, जसपश्चात सहाबाले भने कि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) निर्जीव शरीरहरुसित कुरा गरिराख्नु भएछ । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यिनीहरु तिमीभन्दा अधिक मेरा कुरा सुनिराखेका छन् । अर्थात् चमत्कारिक रुपले अल्लाह तआलाले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका कुरा मृतक काफ़िरहरुलाई सुनाइदिए । (सहीह बुख़ारी संख्या १३०७)

وَمَآ أَنتَ بِهَٰدِى ٱلْعُمْىِ عَن ضَلَٰلَتِهِمْ ۖ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

(८१) तथा न तपाईं अन्धाहरुलाई तिनीहरुको पथ-भ्रष्टताबाट हटाएर मार्गदर्शन दिन सक्नुहुन्छ ।[1] तपाईं त केवल उनीहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्छ जो हाम्रा आयतहरुमा ईमान सुदृढ गरेका छन् अनि उनीहरु आज्ञाकारी हुन जान्छन् ।

۞ وَإِذَا وَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَآبَّةً مِّنَ ٱلْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा जब उनीहरुमाथि प्रकोपको वचन सिद्ध हुनेछ,[2] हामीले धर्तीबाट उनका लागि एक पशु निकाल्नेछौं जो उनीसित वार्ता गर्नेछ[3] कि मानिसहरु हाम्रा आयातहरुमा विश्वास गर्दैनथे ।[4]

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا

(८३) तथा जुन दिन हामीले प्रत्येक समुदायमध्ये ती मानिसहरुका गुटहरुलाई जसले हाम्रा आयतहरुलाई

[1]अर्थात् जसलाई अल्लाह तआ़ला सत्य देख्नुबाट अन्धा गरिदिन्छ, तिनीहरुलाई तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यसप्रकार मार्गदर्शन गर्न सक्नुहुन्न जो उनीहरुलाई अभीष्ट स्थान अथवा ईमानसम्म पुऱ्याइदेओस् ।

[2]अर्थात् जब पुण्यको आदेश दिने तथा नराम्रो कुरोबाट रोक्ने रहने छैन ।

[3]यो दाब्ब: (विचित्र पशु) त्यही हो जुन क़ेयामतका निकट हुनुका लक्षणहरुमध्ये हो, जस्तो कि हदीसमा छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, “क़ेयामत त्यस दिनसम्म हुनेछैन जबसम्म तिमी दश लक्षण देख्दैनौ तिनीहरुमध्ये एउटा पशु निस्किनु पनि हो” (सहीह मुस्लिम किताबुल फेतन, बाबु फि आयातिल-लती तकून क़ब्लस्साअह) अर्को कथन छ, “सर्वप्रथम जुन चिन्ह प्रकट हुनेछ त्यो हो सूर्य पूर्वको साटो पश्चिमबाट उदाउनु तथा पूर्वान्हबाट पहिला जनावर निस्कनु ।” यी दुवैमध्ये जुन पहिला प्रकट हुनेछ यी दोस्रो त्यसको शीघ्र पश्चात नै प्रकट हुनेछ । (सहीह मुस्लिम)

[4]यो जनावर निस्कनुको कारण हो । अर्थात् अल्लाह तआ़ला आफ्नो यो निशानी यसकारण देखाउनेछ कि मानिस अल्लाहका निशानी अथवा आयतहरु (आदेश) मा विश्वास गर्दैनन् । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो वाक्य त्यो जनावर आफ्नो मुखले भन्नेछ । तैपनि त्यस जनावरबाट मनुष्यहरुसित कुरा गर्नुमा कुनै सन्देह छैन किनकि कुर्आनले यसलाई स्पष्ट रुपमा भनेको छ ।

مِّمَّن يُكَذِّبُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾

झुठ्लाउँथे घेरेर ल्याउनेछन्, अनि उनीहरु सबैलाई अलग गरिदिनेछन् ।[1]

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا۟ بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

(८४) जब सबै आइपुग्नेछन् त अल्लाह (तआला) ले भन्नेछ कि तिमीहरुले मेरा आयतहरुलाई यसका उपरान्त कि तिमीहरुलाई उनको पूर्ण ज्ञान थिएन, किन झुठ्लायौ ?[2] तथा यो पनि भन कि तिमी के गर्दै थियौ ?[3]

وَوَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا۟ فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा यसकारण कि उनीहरुले अत्याचार गरेका थिए, उनीहरुमाथि कुरा सिद्ध हुनेछ तथा उनीहरु केही बोल्न सक्ने छैनन् ।[4]

أَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا جَعَلْنَا ٱلَّيْلَ لِيَسْكُنُوا۟ فِيهِ وَٱلنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

(८६) के उनीहरु देखिराखेका छैनन् कि हामीले रात्रिलाई यसकारण बनायौं कि उनीहरु यसमा विश्राम गर्न सकून् तथा तिमीलाई हामीले देखाउने (प्रकाशमान) बनाएका छौं,[5] निःसन्देह यसमा ती मानिसहरुका लागि निशानी (लक्षण) छन्, जो ईमान (तथा विश्वास) राख्दछन् ।

---

[1]अथवा विभिन्न गुटहरुमा विभाजित गरिदिनेछन् अर्थात् व्यभिचारीहरुको गुट, रक्सी खानेहरुको गुट आदि । अथवा यो अर्थ हो कि उनलाई रोकिनेछ अर्थात् उनीहरुलाई यताउता तथा अगाडी-पछाडी हुनबाट रोकिनेछ तथा सबैलाई क्रमले ल्याइ नरकमा फ्याँकिदिइनेछ ।

[2]अर्थात् तिमीले मेरो एकेश्वरवाद तथा आमन्त्रणका तर्कलाई बुझ्ने प्रयत्न नै गरेनौं तथा त्यस बिना नै मेरा आयतहरुलाई झुठ्लाउने गर्‍यौ ।

[3]कि जसका कारण मेरा कुराहरुमा विचार गर्नुको अवसर नै पाइएन ।

[4]अर्थात् उनीहरुसित कुनै बहाना हुनेछैन कि जसलाई उनीहरुले प्रस्तुत गर्न सकून् । अथवा केयामतको भयानकताका कारण बोल्ने शक्तिबाट नै बञ्चित हुनेछन् ।

[5]ताकि उनीहरु त्यसमा जीविका आर्जनका लागि दौडधूप गर्न सकून् ।

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ۚ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾

तथा जुन दिन नरसिंघा फुकिनेछ त आकाशहरु तथा धर्तीका सबै अत्तालिनेछन्,[१] उनका अतिरिक्त जसलाई अल्लाह चाहन्छ ।[२] तथा सबै विनीत (एवं विवश) भई त्यसका समक्ष उपस्थित हुनेछन् ।

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ ۚ صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

(८८) तथा तपाईं पर्वतहरुलाई आफ्नो स्थानमा स्थिर ठान्नु हुन्छ परन्तु तिनीहरु पनि बादल (मेघ) जस्तै उड्नेछन् ।[३] यो हो रचना अल्लाहको जसले प्रत्येक वस्तुलाई सुदृढ बनाएको छ,[४] जे-जति तिमी गर्दछौ, त्यससित त्यो राम्ररी परिचित छ ।

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا ۚ وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٨٩﴾

(८९) जुन व्यक्तिले पुण्यका कर्म ल्याउनेछ, त्यसलाई त्यसभन्दा पनि उत्तम प्रतिफल प्राप्त हुनेछ, तथा उनी त्यस दिनको व्यग्रताबाट निर्भय हुनेछन् ।

[१] صور सित तात्पर्य त्यही नरसिंघा हो जसमा इस्राफील अलैहिस्सलाम अल्लाहको आदेशले फुक्नेछन् । यो फूँक दुई अथवा दुईभन्दा अधिक हुनेछ । प्रथम फूँकमा सम्पूर्ण जगत आत्तिएर मूर्छित हुनेछन्, दोस्रो फूँकमा मरिहाल्नेछन् तथा तेस्रो फूँकमा सबै मानिसहरु कब्रहरु (चिहानबाट) जीवित भई उभिहाल्नेछन् तथा त्यही विद्वानहरुका निकट चौथो फूँक हुनेछ जसमा सबै मानिस हश्रका मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । यहाँ कुन चाहि फूँक तात्पर्य छ ? इमाम इब्ने कसीरका निकट यो प्रथम फूँक तथा इमाम शौकानीका निकट तेस्रो फूँक हुनेछ जब मानिसहरु चिहानहरुबाट उठ्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[२] यो छुट प्राप्त मानिस को हुनेछन् ? केही ज्ञाताहरुका निकट नबी तथा शहीद, केहीका निकट फरिश्ताहरु तथा केहीका निकट सबै ईमान भएकाहरु हुन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि सम्भवत: सबै वर्णित व्यक्ति यसमा सम्मिलित छन् किनकि ईमान भएकाहरु वास्तविक घबराहटबाट सुरक्षित हुनेछन् । (जस्तो अगाडी आइराखेको छ)

[३] यो केयामतका दिन हुनेछ कि पर्वत आफ्नो स्थानमा रहने छैनन् बरु बादलहरु जस्तै चल्ने तथा उड्नेछन् ।

[४] अर्थात् यो अल्लाहको महान सामर्थ्यले हुनेछ जसले प्रत्येक वस्तुलाई सुदृढ बनाएको छ । परन्तु त्यसले यी सुदृढ वस्तुहरुलाई पनि कपास जस्तो पारिदिने सामर्थ्य राख्दछ ।

[५] अर्थात् वास्तविक तथा ठूलो घबराहटबाट उनीहरु सुरक्षित हुनेछन् । ﴿لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ﴾ (सूर: अल-अंबिया-१०३)

(९०) तथा जो कु-कर्म लिएर आउँछन् उनीहरुलाई टाउको तल पारी आगोमा हुत्याउँछन्। केवल त्यही प्रतिफल दिइनेछौ जुन तिमी गर्दैरहयौ ।

وَمَنْ جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

(९१) मलाई त केवल यही आदेश दिइएको छ कि म यस नगरको प्रभुको इबादत (उपासना) गरिरहूँ जसले यसलाई आदर (पवित्रता) भएको बनाएको छ ।[1] जसको स्वामित्व प्रत्येक वस्तु छ तथा मलाई यो पनि आदेश दिइएको छ कि म आज्ञाकारीहरु मध्येबाट होऊ ।

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾

(९२) तथा म कुरआनको पाठ गर्दछु अब जोसुकैले सन्मार्ग ग्रहण गऱ्यो त्यसले आफ्नै लागि सन्मार्ग ग्रहण गर्नेछ। तथा जो विचलित भयो त भनिदिनुस् कि म त केवल सतर्क गराउने हूँ ।[2]

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾

(९३) तथा भनिदिनुस् कि सम्पूर्ण प्रशंसा अल्लाहकै लागि छन् ।[3] त्यसले तिमीलाई निकट भविष्यमै आफ्ना निशानीहरु देखाउनेछ ।

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ

[1]यसबाट तात्पर्य मक्का नगर छ । यसको विशेषरुपले वर्णन यसकारण गरिएको छ कि यसमा ख़ाना-ए-काअ़बा छ तथा यही रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि अत्याधिक प्रिय थियो । "पवित्रता भएको" को अर्थ हो कि यसमा रक्तपात गर्न, अत्याचार गर्न, शिकार गर्न, वृक्ष काट्न र यहाँसम्मकि काँडा भाच्न पनि निषेध छ। (बुख़ारी किताबुल जनायेज़, मुस्लिम किताबुल हज्ज़ बाबु तहरीमे मक्का व सैदहा, व अलसुनन)

[2]अर्थात् मेरो कार्य केवल सतर्क गराइदिनु हो। मेरो सतर्क गर्नबाट जो मुसलमान हुनेछ, त्यसमा उसैको लाभ छ कि अल्लाहको यातनाबाट बच्नेछ, तथा जो मेरा आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्नेछैन त मेरो के ? अल्लाह तआ़ला स्वयं नै त्यसबाट हिसाब लिनेछ तथा नरकको यातनाको स्वाद चखाउनेछ ।

[3]कि जो कसैलाई त्यस समयसम्म यातना दिंदैन जबसम्म प्रमाण (तर्क) गर्दैन ।

عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

जसलाई तिमी स्वयं चिनिहाल्नेछौ ।[1] तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, त्यससित तिम्रो प्रभु अचेत छैन ।[2]

سُورَةُ الْقَصَصِ

सूरतुल क़सस-२८

सूरः क़सस मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा ८८ आयत तथा ९ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अत्यन्त दयालु एवं अपार कृपालु हुनुहुन्छ।

طسم ﴿١﴾

(१) ता.सीन.मीम.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

(२) यी आयत हुन् दिव्य प्रकाश भएको किताबका ।

نَتْلُوا عَلَيْكَ مِن نَّبَإِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾

(३) हामीले तपाईंका समक्ष मुसा तथा फ़िरऔंनका सत्य घटना वर्णन गर्दछौं उनीहरुका लागि जो ईमान भएका छन् ।[3]

[1]अन्य स्थानमा : ﴿ سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ﴾

"हामीले उनीहरुलाई बाहिर जगत तथा त्यसभित्र आफ्ना निशानीहरु देखाउनेछौं ताकि उनलाई सत्य प्रकट हुन जाओस् ।" (सूरः हा.मीम.सजदा-५३)

यदि जीवनमा यी निशानीहरु देखेर ईमान कायम गर्दैनन् त मृत्युका समय त यी निशानीहरु देखेर अवश्य चिन्छन् । परन्तु त्यस समयको पहिचान कुनै लाभ पुऱ्याउँदैन, यसकारण कि त्यस समयको ईमान स्वीकार्य छैन ।

[2]वरु प्रत्येक वस्तुलाई त्यो देखिराखेको छ । यसमा काफ़िरहरुको लागि अत्याधिक चेतावनी तथा ठूलो धम्की छ ।

सूरः अल-क़ससको व्याख्या:

[3]यो घटना यस कुराको प्रमाण हो कि तपाईं अल्लाहका सच्चा पैग़म्बर हुनुहुन्छ किनभने अल्लाहको प्रकाशना बिना शताब्दियौं पूर्वका घटनाहरुलाई ठीक त्यसै प्रकारले वर्णन गर्नु जुनप्रकार घटित भयो, असम्भव छ । तैपनि त्यसका उपरान्त यसबाट लाभ केवल ईमान भएकाहरुलाई नै हुनेछ, किनभने तिनैले तपाईंको कुरा मान्नेछन् ।

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾

(४) नि:सन्देह फ़िरऔंनले धर्तीमा उपद्रव मच्चाएको थियो,[१] तथा त्यहाँका मानिसहरुको समूहका गुट बनाएको थियो,[२] उनका एक गुटलाई हीन (दुर्बल) बनाएको थियो,[३] उनका बालकहरुलाई त मारिदिन्थ्यो[४] तथा बालिकाहरुलाई जीवित छाडिदिन्थ्यो । नि:सन्देह त्यो उपद्रवीहरुमध्ये नै थियो ।

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾

(५) तथा पछि हामीले चाहयौं कि उनीमाथि दया गरौं जसलाई धर्तीमा अत्यन्त हीन (दुर्बल) बनाइएको थियो तथा हामीले उनैलाई प्रमुख एवं (धर्ती) का उत्तराधिकारी बनायौं ।[५]

[१]अर्थात् अत्याचार तथा क्रुरता चरम सीमामा पुर्‍याएको थियो तथा आफूलाई महा पालन-पोषणकर्ता भन्न लगाउँथ्यो ।

[२]जसमाथि भिन्न-भिन्न कार्य सेवाहरु थिए ।

[३]यसबाट तात्पर्य इस्राईलका सन्तान हुन् जो त्यस समयको सर्वोत्तम समुदाय थियो, परन्तु परीक्षाका रुपमा फ़िरऔंनको दासता तथा त्यसका अत्याचार एवं क्रुरताको लक्ष्य बनेको थियो ।

[४]त्यसका कारण केही ज्योतिष शास्त्रीहरुको भविष्यवाणी थियो कि इस्राईलका वंशमा जन्म लिने एउटा बालकको हातबाट फ़िरऔंनको विनाश हुनेछ तथा त्यसको राज्यको पतन हुनेछ, जसको समाधान उसले यो निकाल्यो कि प्रत्येक जन्म लिने इस्राईली शिशुलाई मारियोस् । परन्तु त्यस मूर्खले यो सोचेन कि यदि ज्योतिषशास्त्री सत्य भन्दछन् भने यस्तो अवश्य भएर नै रहन्छ चाहे त्यो अबोध शिशुहरुको निर्मम हत्या गरिरहोस् तथा यदि उनीहरु झूठा छन् भने हत्या गराउनुको आवश्यकता छैन । (फ़तहुल क़दीर) केही मानिसहरुको भनाई छ कि आदरणीय इब्राहीमबाट यो शुभ-सूचना प्रचलित भई आइराखेको थियो कि उनका वंशमा एउटा बालक हुनेछ, जसबाट मिस्र राज्यको पतन हुनेछ । किब्तिहरुले यो शुभ-सूचना इस्राईलका सन्तानबाट सुने तथा फ़िरऔंनलाई यसबाट अवगत गराए, जसपश्चात उसले इस्राईलका सन्तानका शिशुहरुको निर्मम हत्या गराउन प्रारम्भ गर्‍यो । (इब्ने क़सीर)

[५]अत: यस्तै नै भयो तथा अल्लाह तआलाले यस पतित तथा दास समुदायलाई पूर्व-पश्चिमका उत्तराधिकारी (स्वामी तथा राज्यअधिकारी) बनाइदियो । (सूर: अल-आराफ १३७) यसका अतिरिक्त उनीहरुलाई धर्मको नेतृत्व गर्ने तथा अगुवा पनि बनाइदियौं ।

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

(६) तथा यो पनि कि उनीहरुलाई धर्तीमा शक्ति एवं अधिकार प्रदान गरौं[1] तथा फिरऔन एवं हामान तथा उनका सेनाहरुलाई त्यो देखायौं जसबाट उनीहरु तर्सिराखेका छन् ।[2]

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۖ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾

(७) तथा हामीले मूसाकि मातालाई प्रकाशना (वह्य) गर्‍यौं[3] कि उसलाई दूध खुवाउँदै गर तथा जब तिमीलाई त्यसको सम्बन्धमा कुनै भय प्रतीत हुन्छ त उसलाई नदीमा बगाइदिनु तथा कुनै भय, शोक एवं दुख नगर्नु ।[4] हामी निःसन्देह उसलाई तिमीतिर फर्काउनेछौं तथा त्यसलाई आफ्ना पैग़म्बरहरुमध्ये बनाउनेछौं ।

[1]यहाँ धर्तीबाट तात्पर्य सीरियाको धर्ती हो, जहाँ उनी कनआनिहरुको धर्तीका उत्तराधिकारी बने किनभने मिस्रबाट निस्के पश्चात इस्राईलको सन्तान फर्केन । والله أعلم

[2]अर्थात् उनलाई जुन भय थियो कि एक इस्राईलीको हातबाट फ़िरऔन तथा उसको देश एवं सेनाको पतन हुनेछ उनीहरुका यस भयलाई हामीले वास्तविक रुपमा देखाइदियौं ।

[3]प्रकाशनासित तात्पर्य यहाँ हृदयमा कुरो पुऱ्याउनु हो, त्यो प्रकाशना होइन जो नबीहरुमाथि फरिश्ताहरुद्वारा गरिन्थ्यो, तथा यदि फरिश्ताहरुद्वारा पनि आएको भए तैपनि मूसाकी माताको नबी हुने कुरो सिद्ध हुँदैन, किनभने फरिश्ताहरु कैयन् पटक जनसामान्यका पासमा पनि आउँछन् । जस्तै हदीसमा गन्जा (तालु खुईले), कोढी तथा अन्धाहरुको पासमा फरिश्ताहरु आउने कुरो सिद्ध छ । (सर्वसम्मत हदीस सहीह बुख़ारी किताबु अहादीसिल अम्बिया)

[4]अर्थात् नदीमा डुब्नु अथवा मर्ने कुरोबाट भयभीत नहुनु तथा त्यसको बिछोडको दुख नगर्नु ।

[5]अर्थात् विधिले कि जसबाट त्यसको छुटकारा निश्चित होस् । भनिन्छ कि जब शिशु वधको यो क्रम अधिक भयो त फ़िरऔनका समुदायलाई भय भयो कि कहीं इस्राईलका वंश समाप्त भएर नजाओस् तथा त्यसपछि मेहनतका कार्य हामीले गर्न नपरोस् । यस भयबारे उनीहरुले फ़िरऔनसित वर्णन गरे, जसपश्चात नयाँ आदेश जारी गरियो कि एक वर्ष बच्चाहरु वध गरियून् तथा एक वर्ष नगरियून् । आदरणीय हारुन त्यस वर्ष पैदा भए जुन वर्ष बच्चाहरुको वध हुँदैनथ्यो, जबकि मूसा वध गरिने वर्षमा पैदा भए ।

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۗ إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ⑧

(८) अन्तमा फिरऔनका कर्मचारीहरुले त्यस बालकलाई उठाए[1] कि अन्ततः यही बालक उनको शत्रु भयो तथा उनका दुखहरुको कारण बन्यो,[2] कुनै सन्देह छैन कि फिरऔन तथा हामान एवं उनका सेना अपराधी नै थिए ।[3]

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِّي وَلَكَ ۖ لَا تَقْتُلُوهُ ۖ عَسَىٰ أَن يَنفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا

(९) तथा फिरऔनकी पत्नीले भनी कि यो त मेरो तथा मेरा आँखाको शीतलता हो, यसको हत्या नगर,[4] अधिक सम्भव छ कि यसले हामीलाई कुनै लाभ पुर्‍याओस् अथवा हामीले यसलाई आफ्नै

परन्तु अल्लाह तआलाले उनको सुरक्षाको साधनको प्रबन्ध यसप्रकार गर्‍यो कि प्रथम त उनकी माताको गर्भलाई यसप्रकार प्रकट गरेनन् जुनप्रकार सामान्य गर्भवतीको हुन्छ कि जसबाट फ़िरऔनद्वारा लगाइएका धायाहरुको दृष्टिमा आउन सकोस् । यसप्रकार जन्मको समस्या त सरलताले भइहाल्यो तथा यो घटना सरकारको परिवार नियोजन अधिकारीहरुको ज्ञानमा आएन । परन्तु जन्मका पश्चात वधको भय शेष थियो, जसका निराकरण स्वयं अल्लाह तआलाले हृदयमा बसालिएको कुरोद्वारा मूसाकी मातालाई बुझ्काइदियो, अतः तिनले त्यसलाई एउटा सन्दूकमा पल्टाएर नील नदीमा हालिदिइन् । (इब्ने कसीर)

[1]यो सन्दूक बग्दै-बग्दै फ़िरऔनको राजभवनसम्म पुग्यो, जुनकि नदीको निकट नै थियो तथा त्यहाँ फ़िरऔनका कर्मचारीहरुले समातेर बाहिर निकाले ।

[2]यो لام परिणामवाची हो अर्थात् तिनले त त्यसलाई आफ्नो तथा आँखाको शीतलता बनाएर राखिहालेका थिइन् न कि शत्रु ठानेर । परन्तु परिणाम उनको यस कर्मको यो भयो कि त्यो उनका शत्रु तथा शोक एवं दुखको कारण सिद्ध भयो ।

[3]यो पूर्वोक्तको कारण हो कि मूसा उनका लागि शत्रु किन सिद्ध भए ? यसकारण कि ती सबै अल्लाहका अवज्ञाकारी तथा पापी थिए । अल्लाहले दण्ड स्वरुप त्यसको पालन-पोषण गरिएकोलाई नै उनीहरुको विनाशको साधन बनाइदिए।

[4]यो त्यस समय भनिन् जब तिनले सन्दूकमा सुन्दर आकर्षक शिशु देखिन् । केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि यो त्यस समयको कथन हो जब मूसाले फ़िरऔनको दाह्री तानेका थिए त फ़िरऔनले उनलाई वध गर्ने आदेश दिएको थियो । (ऐसरुत्तफ़ासीर) बहुवचनको शब्द या त एक्लो फ़िरऔनको लागि सम्मान स्वरुप भनिएको छ अथवा सम्भव छ कि त्यहाँ त्यसका केही दरबारियाहरु उपस्थित रहेका होऊन् ।

وَّهُمۡ لَا يَشۡعُرُوۡنَ ۞

पुत्र बनाइहाल[1] तथा यिनीहरुको बुद्धि नै थिएन ।[2]

وَاَصۡبَحَ فُؤَادُ اُمِّ مُوۡسٰى فٰرِغًا ؕ اِنۡ كَادَتۡ لَـتُبۡدِىۡ بِهٖ لَوۡلَاۤ اَنۡ رَّبَطۡنَا عَلٰى قَلۡبِهَا لِتَكُوۡنَ مِنَ الۡمُؤۡمِنِيۡنَ ۞

(१०) तथा मूसा (अलैहिस्सलाम) कि माताको हृदय व्याकुल भइहाल्यो,[3] निकट थियो कि यस (वास्तविकता) लाई बिल्कुलै स्पष्ट गरिदिन्थिन् यदि हामीले उनको हृदयलाई भरोसा नदिएको भए, यो यसकारण कि त्यो विश्वास गर्नेहरुमध्ये रहोस् ।[4]

وَقَالَتۡ لِاُخۡتِهٖ قُصِّيۡهِ فَبَصُرَتۡ بِهٖ عَنۡ جُنُبٍ وَّهُمۡ لَا يَشۡعُرُوۡنَ ۙ۞

(११) मूसा (अलैहिस्सलाम) कि माताले त्यसकी बहिनीसित[5] भनिन् कि तिमी यसको पछि-पछि जाउ, त तिनले त्यसलाई टाढैबाट हेर्दै गरिन्[6] तथा फ़िरऔनका मानिसहरुलाई यसको आभास पनि भएन ।

وَحَرَّمۡنَا عَلَيۡهِ الۡمَرَاضِعَ مِنۡ قَبۡلُ

(१२) तथा त्यो पुग्नुभन्दा पूर्व हामीले मूसाको लागि धायाहरुको दूध निषेध (हराम) गरिदिएका थियौं,[7] त्यो

---

[1]किनभने फ़िरऔनको सन्तान थिएन ।

[2]कि यो बालक, जसलाई उनीहरुले आफ्नो बालक बनाइराखेका छन्, यो त त्यही बालक हो जसलाई मार्नको लागि सयौं बालकहरुलाई मारिसकिएको छ ।

[3]अर्थात् तिनको हृदय प्रत्येक वस्तु एवं चिन्ताले शून्य भइहाल्यो तथा एउटै चिन्ता अर्थात् मूसा अलैहिस्सलामको दुख हृदयमा व्याप्त भयो, जसलाई व्याकुलता भनिन्छ ।

[4]अर्थात् अत्याधिक दुखका कारण यो प्रकट गरिदिइने थिइन् कि यो तिनको पुत्र हो परन्तु अल्लाहले उनको हृदयलाई दृढ गरिदियो, जसमा तिनले धैर्य गरिन् तथा विश्वास गरिन् कि अल्लाहले यस मूसालाई सकुशल फिर्ता गर्ने जुन वचन दिएको छ, त्यो पूर्ण हुनेछ ।

[5]मूसाकी दिदीको नाम मरियम बिन्ते इमरान थियो जुनप्रकार कि आदरणीय ईसाकी माताको नाम मरियम बिन्ते इमरान थियो । नाम तथा पिताको नाम दुबैमा समानता थियो ।

[6]अत: तिनले नदीको किनार हुँदै हेर्दैरहिन् यहाँसम्मकि तिनले देखिहालिन् कि त्यसको भाई फ़िरऔनको महलमा गइहालेछ ।

[7]अर्थात् हामीले आफ्नो सामर्थ्य तथा उत्पत्यादेशद्वारा मूसालाई आफ्नी माताकी अतिरिक्त कुनै अन्य धायाको दूध पिउनबाट रोकिदियौं, अत: अत्यन्त प्रयत्नका उपरान्त कुनै धाया उनलाई दूध खुवाउन तथा शान्त गर्नमा सफल हुनसकेन ।

فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰٓ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُۥ لَكُمْ وَهُمْ لَهُۥ نَٰصِحُونَ ﴿١٢﴾

भन्नथाली कि के म तिमीलाई[1] यस्तो परिवार भनूँ जो यस बालकको पालन-पोषण तिम्रो निम्ति गरुन् तथा यस बालकका शुभ-चिन्तक पनि होऊन्।

فَرَدَدْنَٰهُ إِلَىٰٓ أُمِّهِۦ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

(१३) त हामीले त्यसलाई त्यसकी मातातिर वापस पुऱ्याइदियौं[2] ताकि त्यसका आँखा शीतल रहून् तथा दुखी नहोस् तथा जानीहालोस् कि अल्लाहको वचन सत्य छ।[3] परन्तु अधिकतर मानिसहरु जान्दैनन्।[4]

[1]यो सारा दृष्य उनकी दिदी शान्तिपूर्वक हेरिराखेकी थिइन् र अन्तमा भनिहालिन् कि म तिमीलाई यस्ता परिवार भनूँ जो एक बच्चाको तिम्रो लागि पालन-पोषण गरोस्।

[2]अत: उनले मूसाकी दिदीसित भने कि जाउ त्यस महिलालाई लिएर आउ। अत: उनी दगुर्दै गइन् तथा आफ्नी मातालाई, जो मूसाकी पनि माता थिइन्, साथमा ल्याइन्।

[3]जब आदरणीय मूसाले आफ्नी माताको दूध पिईहाले त फ़िरऔनले मूसाकी मातासित महलमा निवास गर्न प्रार्थना गऱ्यो ताकि बालकको उचित पालन-पोषण हुनसकोस्। परन्तु तिनले भनिन् कि म आफ्नो पति तथा बच्चाहरुलाई छाडेर यहाँ रहन सक्दिन। अन्त्यमा यो तय भयो कि तिनी आफ्नो साथ बच्चालाई आफ्नो घर लगून् तथा त्यसको त्यहीं पालन-पोषण गरुन् तथा यसको पारिश्रमिक तिनलाई राज्यकोषबाट दिइनेछ। अल्लाहकै लागि सारा प्रशंसाहरु छन्? अल्लाहका सामर्थ्यबारे के भन्नु, दूध आफ्नो पुत्रलाई खुवाऊन् तथा वेतन फ़िरऔनबाट प्राप्त गरून्। प्रभुले मूसालाई वापस फर्काउने वचन कति सुन्दर विधिले पूर्ण गरेर देखायो। ﴿فَسُبْحَٰنَ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ﴾ एक वर्णनमा छ, "त्यस कारीगरको तुलना, जो आफूले बनाइएका वस्तुहरुमा पुण्य तथा शुभको विचार पनि राख्दछ मूसाकी मताको समान छ, जो आफ्नै पुत्रलाई दूध खुवाउँछिन् तथा त्यसको मुल्य पनि प्राप्त गर्छिन्।" (मरासिल अबू दाऊद)

[4]अर्थात् धेरैजसो कार्य यस्ता हुन्छन् जसका परिणामको वास्तविकतासित अधिकतर मानिस अनभिज्ञ हुन्छन् परन्तु अल्लाहलाई त्यसका राम्रा परिणामको ज्ञान हुन्छ। यसैकारण अल्लाहले भन्नुभयो (हुनसक्छ जुन वस्तुलाई तिमी नराम्रो ठान्दछौ त्यसमा तिम्रो लागि भलाई होस् तथा जसलाई तिमी प्रिय ठान्दछौ त्यसमा तिम्रै लागि नराम्रोको पक्ष होस्) (सूर: अल-बक़र २१६) अन्य स्थानमा भन्नुभयो (हुनसक्छ तिमी कुनै कुरालाई नराम्रो ठानौ, तथा अल्लाह त्यसमा तिम्रो लागि अत्याधिक भलाई उत्पन्न गरिदेओस्) (सूर: अल-निसा-१९)

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा जब मूसा (अलैहिस्सलाम) आफ्नो युवा अवस्थामा पुगे तथा पूर्णरुपमा सबल भए, हामीले उनलाई हिकमत (बुद्धि) तथा ज्ञान प्रदान गऱ्यौं,[1] पुण्य गर्नेहरुलाई हामी यसैप्रकार प्रतिफल दिने गर्दछौं ।

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِن شِيعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ ۖ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِن شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ ۖ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

(१५) तथा (मूसा) एउटा यस्तो समयमा नगरमा आए जबकि नगरका मानिसहरु निद्रामा थिए ।[2] यहाँ दुई व्यक्तिहरुलाई झगडा गरिराखेको पाए, यो एक त त्यसका गुटहरुमध्ये थियो तथा दोस्रो उसका शत्रुहरुमध्ये,[3] उसका समुदायका मानिसहरुले त्यसका विरुद्ध जो त्यसका शत्रुहरुमध्ये थियो, त्यसबाट सहायता माँग्यो, जसपश्चात मूसाले त्यसलाई मुड्किले हाने जसबाट त्यो मऱ्यो, मूसाले भने कि यो त शैतानी कार्य हो ।[4] निःसन्देह शैतान शत्रु तथा खुला रुपमा बहकाउमा पार्नेवाला हो ।[5]

(यसकारण मनुष्यको भलाई (हीत) यसैमा छ कि त्यसले आफ्ना प्रिय तथा अप्रियलाई अलग गर्दै प्रत्येक मामिलामा अल्लाह तआला तथा रसूलका आदेशहरुको पालन गरोस् कि यसैमा त्यसको लागि भलाई तथा शुभ परिणाम छ ।

[1]हिक्मत तथा ज्ञानबाट तात्पर्य यदि नबूअत छ भने त्यस स्थानसम्म कसरी पुगे, त्यसको विवरण आगामी आयतमा छ । केही व्याख्याकारहरुका निकट यसबाट तात्पर्य नबूअत होइन बरु समझ-बुझ तथा त्यो ज्ञान हो जुन उनले पारिवारिक वातावरणमा रही सिके ।

[2]यसबाट केही व्याख्याकारले मग़रिब (सन्ध्याकाल) तथा ईशा (रात्रि) को मध्ये समय तथा केहीले मध्यान्ह तात्पर्य लिएका छन् जब मानिसहरु विश्राम गरिराखेका हुन्छन् ।

[3]अर्थात् फिरऔनको सम्प्रदाय किब्तमध्ये थियो ।

[4]यसलाई शैतानी दानवको कर्म यसकारण भनिएको छ कि हत्या एक महाअपराध हो, तथा आदरणीय मूसाको उद्देश्य कदापि हत्या गर्नु थिएन ।

[5]जसको मानवसित शत्रुता पनि प्रकट हुन्छ तथा मनुष्यलाई पथ-विचलनको लागि जे-जे प्रयत्न गर्दछ, त्यो गुप्त छैन ।

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾

(१६) त्यस पश्चात उनले प्रार्थना गर्नलागे कि हे प्रभु ! मैले त स्वयं आफूमाथि अत्याचार गरें, तिमी मलाई क्षमा गरिदेउ ।[१] अल्लाह (तआला) ले उसलाई क्षमा गरिदियो, निःसन्देह त्यो क्षमाशील तथा अत्यन्त दयालु छ ।

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾

(१७) भने हे मेरो प्रभु ! जस्तो तिमीले ममाथि यो दया गर्‍यौ म पनि अब कुनै पापीको सहयोगी बन्ने छैन ।[२]

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ ۚ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾

(१८) अनि बिहानै तर्सदैं[३] समाचार लिन नगरमा गए कि सहसा त्यही व्यक्ति जसले हिजो उनीसित सहायता माँगेको थियो, उनीसित विन्ती गरिराखेको छ । मूसाले त्यससित भने कि यसमा सन्देह छैन कि तिमी त स्पष्ट रुपमा पथभ्रष्ट छौ ।[४]

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي

(१९) पछि जब आफ्नो तथा त्यसको शत्रुलाई समात्न चाहे[५] त्यो प्रार्थी भन्न

[१]यो अकस्मात हत्या यद्यपि महापाप थिएन, किनभने महापापबाट अल्लाह तआला आफ्ना पैगम्बरलाई सुरक्षित राख्दछ । तैपनि यो यस्तो पाप प्रत्येक रुपले थियो जसको लागि अत्याधिक क्षमा-याचना उनले आवश्यक ठाने । अर्को कुरो उनलाई भय थियो कि यदि फ़िरऔनलाई यसको सूचना प्राप्त भयो भने त्यसको प्रतिशोध स्वरुप त्यसले वध नगरिदेओस् ।

[२]अर्थात् जो काफ़िर तथा तिम्रा आदेशहरुको विरोधी हुनेछ, तिमीले ममाथि जुन उपकार गरेका छौ, त्यसको कारण मैले त्यसको सहायता गर्ने छैन । केही व्याख्याकारहरुले यस उपकारबाट तात्पर्य त्यस पापको क्षमालाई लिएका छन् जो अनैच्छिक रुपमा किब्तीको हत्याको रुपमा उनीबाट भएको थियो ।

[३] خائفا को अर्थ तर्सदैं يترقب यताउता चियाउँदै तथा आफ्नो विषयमा भयभीत ।

[४]अर्थात् आदरणीय मूसाले झपारे कि तिमी हिजो पनि लड्दै पाइएका थियौ, तथा आज पुनः अर्कोसित लडिराखेका छौ, तिमी त स्पष्ट रुपले मार्गमा छैनौ अर्थात झगडालु हौ ।

[५]अर्थात् आदरणीय मूसाले चाहे कि किब्तीलाई समातिहालून्, किनकि त्यही आदरणीय मूसा तथा इस्राईलका सन्तानको शत्रु थियो, ताकि लडाई अगाडी नबढोस् ।

هُوَعَدُوٌّ لَّهُمَا ۙ قَالَ يٰمُوْسٰٓى اَتُرِيْدُ اَنْ تَقْتُلَنِيْ كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا ۢ بِالْاَمْسِ ۖ اِنْ تُرِيْدُ اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ جَبَّارًا فِى الْاَرْضِ وَمَا تُرِيْدُ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْمُصْلِحِيْنَ ﴿١٩﴾

लाग्यो[1] कि हे मूसा ! कि जुनप्रकार तिमीले हिजो एक व्यक्तिको हत्या गरेका छौ मलाई पनि मार्न चाहन्छौ, तिमी त देशमा अत्याचारी एवं उपद्रवी बन्न नै चाहन्छौ तथा तिम्रो यो विचार नै छैन कि सन्धि गर्नेहरुमध्ये होऊ ।

وَجَآءَ رَجُلٌ مِّنْ اَقْصَا الْمَدِيْنَةِ يَسْعٰى ۫ قَالَ يٰمُوْسٰٓى اِنَّ الْمَلَاَ يَاْتَمِرُوْنَ بِكَ لِيَقْتُلُوْكَ فَاخْرُجْ اِنِّيْ لَكَ مِنَ النّٰصِحِيْنَ ﴿٢٠﴾

(२०) र नगरको टाढाको किनारबाट दगुर्दै एउटा व्यक्ति आयो[2] तथा भन्नलाग्यो कि हे मूसा ! यहाँका प्रमुखहरु तिम्रो हत्याबारे परामर्श गरिराखेका छन्, अतः तिमी (अति शीघ्र) गइहाल, मलाई आफ्नो शुभचिन्तक मान ।

فَخَرَجَ مِنْهَا خَآئِفًا يَّتَرَقَّبُ ۫ قَالَ رَبِّ نَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٢١﴾

(२१) अतः मूसा त्यहाँबाट भयभीत भई आफूलाई बचाउँदै भागे,[3] भने हे प्रभु ! मलाई अत्याचारीहरुको गुटबाट बचाइहाल ।[4]

[1]वादी (इस्राईली) ले ठाने कि मूसाले शायद उसलाई समात्न थालेछन्, त त्यसले भन्यो कि हे मूसा ! أتريد أن تقتلني "के तिमी मलाई मार्न चाहन्छौ ? जसबाट किब्तीलाई थाहा भयो कि यो जुन हत्या भएको थियो, त्यसको हत्यारा मूसा हो । त्यो गई फिरऔनलाई सूचित गरिदियो, जसपश्चात फिरऔनले त्यसको प्रतिशोधमा मूसाको वध गर्न निश्चित गर्‍यो ।

[2]यो मानिस को थियो ? केही ज्ञाताहरुको निकट यो फ़िरऔनको वंशबाट थियो, जो गुप्त रुपमा आदरणीय मूसाको शुभ-चिन्तक थियो । तथा स्पष्ट कुरो छ कि सरदारहरुका (प्रमुख) विचारको सूचना यस्तै मानिसबाट आउनु अधिक अनुमानित कुरो छ । केही व्याख्याकारहरुका निकट यो आदरणीय मूसाको सम्बन्धि तथा इस्राईली थियो । टाढाको किनारबाट तात्पर्य मुन्फ़ हो जहाँ फ़िरऔनको भवन तथा राजधानी थियो तथा यो नगरको अन्तिम छेउमा थियो ।

[3]जब आदरणीय मूसालाई यो ज्ञात भयो त त्यहाँबाट निस्किहाले ताकि फ़िरऔनको पकडमा आउन नसकून् ।

[4]अर्थात् फ़िरऔन तथा उसका दरबारियाहरुबाट, जसले आपसी विचार-विमर्शबाट आदरणीय मूसाको हत्याको परामर्श गरेका थिए । भनिन्छ कि आदरणीय मूसालाई कुनै ज्ञान थिएन कि कहाँ जानुछ ? किनभने मिश्र छाड्ने यो दुर्घटना आकस्मिक भएको थियो । पहिलाबाट कुनै विचार तथा योजना थिएन,

(२२)तथा जब 'मदयन' तिर जानलागे त भने कि मलाई विश्वास छ कि मेरो प्रभुले मलाई सोझो मार्गमा लग्नेछ ।[1]

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسٰى رَبِّيْٓ اَنْ يَّهْدِيَنِيْ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿٢٢﴾

(२३) मदयनको पानी (को ठाउँमा) जब उहाँ पुग्नुभो त देख्नुभयो कि मानिसहरुको एउटा समूह त्यहाँ पानी पिलाइराखेको छ[2] तथा दुई महिला अलग्गै उभी (आफ्ना पशुहरुलाई) रोकिराखेका देखिए, सोध्नुभयो कि तिम्रो के समस्या छ,[3] तिनीहरुले भने कि जबसम्म यी गोठालाहरु वापस फर्कन्नन् हामी पानी खुवाउँदैनौं[4] तथा हाम्रा पिता निकै बृद्ध छन् ।[5]

وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ اُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُوْنَ ۥ وَوَجَدَ مِنْ دُوْنِهِمُ امْرَاَتَيْنِ تَذُوْدٰنِ ۚ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا ۗ قَالَتَا لَا نَسْقِيْ حَتّٰى يُصْدِرَ الرِّعَآءُ ۖ وَاَبُوْنَا شَيْخٌ كَبِيْرٌ ﴿٢٣﴾

(२४) अत: उहाँले स्वयं ती (पशुहरु) लाई पानी खुवाउनु भयो तथा छायाँतिर फर्के ।

فَسَقٰى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلّٰٓى اِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ اِنِّيْ لِمَآ اَنْزَلْتَ اِلَيَّ

अत: अल्लाहले घोडामा सवार एउटा फरिश्तालाई पठायो, जसले उनलाई मार्ग देखायो । والله أعلم (इब्ने कसीर)

[1]अत: अल्लाहले उनको यो प्रार्थना स्वीकार गर्नुभयो तथा यस्तो सोझो मार्गतिर उनको मार्गदर्शन गर्नुभयो जसबाट उनको संसार पनि सुध्रयो तथा आख़िरत पनि अर्थात् उनी मार्गदर्शक पनि बने तथा मार्ग पाउने पनि, स्वयं पनि मार्गदर्शित तथा अन्य अरुहरुलाई मार्गदर्शन गर्ने ।

[2]अर्थात् जब मदयन पुगे त देखे कि त्यसको घाट (इनारमा) वरिपरि मानिसहरुको भीड छ, जो आफ्ना पशुहरुलाई पानी खुवाइराखेका छन् । मदयन यो क़बीला (प्रजाति) को नाम थियो तथा आदरणीय इब्राहीमको सन्तान मध्येबाट थियो, जबकि आदरणीय मूसा याकूबको वंशबाट थिए जो आदरणीय इब्राहीमका पौत्र (आदरणीय इसहाकका पुत्र) थिए । यसप्रकार मदयनवासीहरु तथा मूसाका बीच वंशीय सम्वन्ध पनि थिए । (ऐसरुत्तफ़सीर) तथा यही आदरणीय शोएबको निवास स्थान एवं नवूअत (दूतत्व) को क्षेत्र पनि थियो ।

[3]दुई स्त्रीहरुलाई आफ्ना पशुहरुलाई रोकि उभेको देखेर आदरणीय मूसाको हृदयमा दया आयो तथा उनीसित सोधे कि के कुरो छ कि तिमी आफ्नो पशुहरुलाई पानी खुवाउँदैनौं?

[4]ताकि पुरुषहरुसित हाम्रो मिश्रण नहोस् । رِعَاء शब्द رَاعٍ (गोठाला) को बहुवचन हो ।

[5]यसकारण तिनीहरु घाटमा स्वयं पानी खुवाउनका लागि आउन सक्दैनन् ।

مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾

तथा भने कि हे प्रभु ! तिमी जे-जति भलाई मतिर उतार्दछौ म त्यसको आकांक्षी छु ।[1]

فَجَآءَتْهُ إِحْدَىٰهُمَا تَمْشِى عَلَى ٱسْتِحْيَآءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِى يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا ۚ فَلَمَّا جَآءَهُۥ وَقَصَّ عَلَيْهِ ٱلْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ ۖ نَجَوْتَ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) त्यतिखेर ती दुई महिलाहरुमध्ये एउटी उनीतिर लज्जा मान्दै आइ[2] तथा भनी कि मेरो पिता तपाईंलाई बोलाइराखेका छन् ताकि तपाईंले जुन हाम्रा (पशुहरु) लाई पानी खुवाउनु भएछ त्यसको पारिश्रमिक देऊन्,[3] जब (आदरणीय मूसा) उनको पासमा पुगे त उनीसित उनलाई आफ्नो सारा कथा सुनाए त उनले भने

[1]आदरणीय मूसा यति लामो यात्रा गरी मिश्रबाट मदयन पुगेका थिए, खानलाई केही थिएन जबकि यात्राको थकान तथा भोकले व्याकुल थिए । अत: पशुहरुलाई पानी खुवाएर एक वृक्षको छायाँमा आइ प्रार्थना गर्नथाले । خير कैयन् कुराका लागि प्रयोग गरिन्छ, खानको लागि, राम्रा कार्यको लागि, उपासनाको लागि, शक्ति बल तथा धनको लागि । (ऐसरुत्तफसीर) यहाँ यसको प्रयोग खानको लागि भएको छ । अत: मलाई यस समय भोजनको आवश्यकता छ ।

[2]अल्लाहले आदरणीय मूसाको प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा दुवैमध्ये एउटी केटी उनलाई बोलाउन आइ । केटीको लज्जाको कुरआनमा विशेषरुपले वर्णन छ कि यो स्त्रीको मूल आभूषण हो । पुरुषहरुको जस्तो लज्जा तथा पर्दाबाट निश्चितन्ता तथा निर्लज्जता स्त्रीका लागि धार्मिक नियमहरुका अनुसार प्रिय छैनन् ।

[3]केटीहरुको पिता को थिए ? कुरआन करीमले स्पष्टरुपले नाम लिएको छैन । व्याख्याकारहरुको बहुमतले यसबाट तात्पर्य आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामलाई लिएको छ जो मदयनवासीहरुका लागि नबी (ईशदूत) पठाइएका थिए । इमाम शौकानीले पनि यसै कथनलाई मान्यता दिएका छन् । परन्तु इमाम कसीर भन्नुहुन्छ कि आदरणीय शोएबको नबूअतको समय आदरणीय मूसाभन्दा धेरै पूर्वको हो । यसकारण यहाँ आदरणीय शोएबको कुनै सम्बन्धि अथवा शोएबको समुदायको व्यक्ति तात्पर्य छ والله أعلم ।। अत: आदरणीय मूसाले केटीहरुसित जुन दयाभाव तथा उपकार गरेका थिए, त्यो केटीहरुले बृद्ध पितासित भने, जसबाट पिताको हृदयमा पनि त्यो भावना उत्पन्न भयो कि उपकारको साटो उपकारसित दिइयोस् अथवा त्यसको परिश्रमको पारिश्रमिक नै तिरियोस् ।

कि अब नतर्स, तिमीले अत्याचारी समुदायबाट छुटकारा पाइहाल्यौ ।[1]

قَالَتْ إِحْدَىٰهُمَا يَٰٓأَبَتِ ٱسْتَـْٔجِرْهُ ۖ إِنَّ خَيْرَ مَنِ ٱسْتَـْٔجَرْتَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْأَمِينُ ﴿٢٦﴾

(२६) कि दुबैमध्ये एउटीले भनी कि हे पिताजी ! तपाईं तिनलाई ज्यालामा राख्नु किनकि जसलाई तपाईं पारिश्रमिकमा राख्नुहुन्छ उनीमध्ये सबभन्दा उत्तम त्यो छ जो बलवान् एवं इमान्दार छ ।[2]

قَالَ إِنِّىٓ أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ٱبْنَتَىَّ هَٰتَيْنِ عَلَىٰٓ أَن تَأْجُرَنِى ثَمَٰنِىَ

(२७) त्यस (बृद्ध) ले भन्यो कि म आफ्नी यी दुई पुत्रीहरुमध्ये एउटीलाई तपाईंको विवाहमा दिन चाहन्छु[3] यस [महर (स्त्रीधन)] मा कि तपाईं

[1]अर्थात् आफ्नो मिश्रको घटना तथा फ़िरऔनका अत्याचार एवं क्रुरताको कथा सविस्तार सुनाए, जसपश्चात उनले भने कि यो क्षेत्र फ़िरऔंनको राज्य सीमाभन्दा बाहिर छ । यसकारण भयभीत हुने आवश्यकता छैन । अल्लाह तआलाले (अत्याचारीहरुबाट मुक्ति प्रदान गरिदिएको छ ।

[2]केही व्याख्याकारहरुले लेखेका छन् कि पिताले पुत्रीहरुसित सोधे कि तिमीलाई कसरी ज्ञात छ कि यो शक्तिशाली पनि छ तथा इमान्दार पनि । जसपश्चात पुत्रीहरुले भने कि जुन इनारबाट पानी खुवायो त्यसमाथि यति भारी पत्थर राखिएको थियो कि त्यसलाई उचाल्नका लागि दस मनुष्यहरुको आवश्यकता हुन्छ, परन्तु हामीले देख्यौं कि त्यस व्यक्तिले एक्लै उचालिहालेको थियो तथा पछि राखिदियो । त्यसप्रकार जब म त्यसलाई बोलाएर आफ्नो साथमा ल्याइराखेकी थिए, त किनभने मार्गको ज्ञान मलाई नै थियो, म अघि-अघि हिंडिराखेकी थिए तथा यो पछि-पछि, परन्तु हावाको कारण मेरा चादर (शल) उड्थ्यो त यस व्यक्तिले भने कि तिमी पछि आउ म अघि-अघि हिंड्छु ताकि मेरो दृष्टि तिम्रो शरीरको कुनै अंगमा नपरोस् । मार्गको संकेतका लागि पछाडीबाट ढुङ्गा, कंकरी आदि हान्ने गर । والله أعلم بحالِ صحته (इब्ने कसीर)

[3]हाम्रो देशमा कुनै केटीवालाको तर्फबाट विवाहको इच्छा व्यक्त गर्नु अप्रिय ठानिन्छ । परन्तु अल्लाहका धार्मिक नियमहरुमा यो घृणित कार्य होइन । राम्रा गुणहरुले सुशोभित केटो यदि पाइन्छ भने त उसित अथवा उसका घरका मानिसहरुसित आफ्नी पुत्रीको विवाहको कुरा गर्नु अनुचित होइन, बरु राम्रो तथा प्रिय कार्य हो । रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा सहाबा किराम (رضوان الله عليهم أجمعين) को कालमा पनि यो नियम थियो ।

حِجَجٍ ۚ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِندِكَ ۖ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ ۚ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾

आठ वर्षसम्म मेरो कामकाज गर्नुस् ।[1] हो, यदि तपाईं दश वर्षसम्म काम गर्नुहुन्छ भने यो तपाईंतिरबाट उपकार स्वरुप हुन्छ, म कदापि यो चाहन्न कि तपाईंमाथि कुनै प्रकारको कष्ट पारुँ ।[2] अल्लाहलाई स्वीकार भयो भने अगाडी गएर तपाईंले मलाई भला व्यक्ति पाउनुहुनेछ ।[3]

قَالَ ذَٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ ۖ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

(२८) (मूसा अलैहिस्सलामले) भने कि ठीक छ यो कुरा त मेरो तथा तपाईंको बीचमा निर्धारित भइहाल्यो, म यी दुवै अवधिहरुमध्ये जसलाई म पूरा गरिदिऊ, त ममाथि कुनै अत्याचार नहोस् ।[4] हामीले यो जे-जति गरिराखेछौं, त्यसमाथि अल्लाह (साक्षी एवं) कार्यक्षम छ ।[5]

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ

(२९) जब (आदरणीय) मूसा (अलैहिस्सलाम) ले अवधि पूरा गरिहाले तथा आफ्नो परिवारका सदस्यहरुलाई

[1]यसलाई धर्मगुरुहरुले पारिश्रमिक (मजदूरीमा काम गराउने) कुराको औचित्यको प्रमाण बनाएका छन् अर्थात् किराया तथा पारिश्रमिकमा पुरुष सेवा प्राप्त गर्न उचित छ ।

[2]अर्थात् दुई अतिरिक्त वर्षको सेवामा कठिनाई तथा कष्ट छ भने ८ वर्ष पश्चात जाने आज्ञा हुनेछ ।

[3]न झगडा गर्नेछु, न दुख दिनेछु, न कडाईसित काम लिनेछु ।

[4]अर्थात् आठ वर्ष पश्चात अथवा दश वर्ष पश्चात जान चाहन्छु भने मसित अधिक वस्ने माँग नगरियोस् ।

[5]यो केही विद्वानहरुका निकट शोएब अथवा शोएब अलैहिस्सलामको भतिजाको कथन हो तथा केहीका निकट आदरणीय मूसाको । सम्भव छ दुबैको तर्फबाट होस्, किनभने बहुवचन प्रयोग भएको छ अर्थात् दुवैले यस कुरामा अल्लाहलाई साक्षी ठहराए । तथा त्यसका साथै उनकी पुत्री तथा आदरणीय मूसामा वैवाहिक सम्बन्ध स्थापित भयो । शेष विवरणको वर्णन अल्लाह तआलाले गरेको छैन, त्यसो त इस्लाम धर्ममा दुबै पक्षहरुको सहमतिका साथ विवाह सम्बन्धका लागि दुई साक्षी पनि आवश्यक छ ।

[6]आदरणीय इब्ने अब्बास رضی اللہ عنہما ले यस अवधिबाट दश वर्षको अवधि तात्पर्य लिएका छन्, किनकि यही पूर्ण तथा शुद्ध (अर्थात् मूसाका ससुराका लागि प्रिय एवं इच्छित) थियो तथा आदरणीय मूसाको दया भावका कारण आफ्नो बृद्ध ससुराको

بِأَهْلِهِۦٓ ءَانَسَ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ ٱمْكُثُوٓا۟ إِنِّىٓ ءَانَسْتُ نَارًا لَّعَلِّىٓ ءَاتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ ٱلنَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾

लिएर हिंडे[१] त 'तूर' नामक पर्वततिर अग्नि देखे, आफ्नो पत्नीसित भने, पर्ख ! मैले अग्नि देखेको छु अधिक सम्भव छ कि म त्यहाँबाट कुनै समाचार ल्याउँ अथवा अग्निको कुनै डल्लो ल्याउँ ताकि तिमी ताप ।

فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِىَ مِن شَٰطِئِ ٱلْوَادِ ٱلْأَيْمَنِ فِى ٱلْبُقْعَةِ ٱلْمُبَٰرَكَةِ مِنَ ٱلشَّجَرَةِ أَن يَٰمُوسَىٰٓ إِنِّىٓ أَنَا ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) अतः जब त्यहाँ पुगे त त्यस शुभ धर्तीको मैदानको दायाँ किनाराको वृक्षबाट आवाज दिइयो[२] कि हे मूसा ! निःसन्देह म नै अल्लाह हूँ सर्वलोकको प्रभु ।[३]

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنٌّ وَلَّىٰ مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ ۚ يَٰمُوسَىٰٓ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ ۖ إِنَّكَ مِنَ ٱلْءَامِنِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा यो (पनि आवाज आयो) कि आफ्नो लठ्ठी बजार । अनि जब त्यसलाई देखे कि त्यो सर्प जस्तै चल्मलाई राखेको छ, त पिठ्यूँ फर्काइ भागे तथा पछाडी फर्केर पनि हेरेनन्, हामीले भन्यौं कि हे मूसा ! अगाडी आउ भयभीत नहोउ, निःसन्देह तिमी हरेक प्रकारले शन्ति प्राप्त (सुरक्षित) छौ ।[४]

हार्दिक इच्छाका विपरीत गर्न राम्रो ठानेनन् । (फ़तहुल बारी, किताबुल शहादत, वाबु मन उमेर बे इंजाजिल वअदे)

[१]यसवाट ज्ञात भयो कि श्रीमान् आफ्नी श्रीमतीलाई जहाँ चाहन्छ लैजान सक्छ ।

[२]अर्थात् आवाज घाटीको एक किनारबाट आइराखेको थियो, जुन पश्चिमतिर पर्वतको दाहिनेतर्फ थियो । यहाँ वृक्षबाट अग्निका ज्वाला उडिराखेका थिए जो वास्तवमा प्रभुको दिव्यज्योतिको प्रकाश थियो ।

[३]अर्थात् हे मूसा ! तिमीसित जो यस समय सम्बोधन एवं वार्ता गरिराखेको छ, त्यो म अल्लाह हूँ सर्वलोकको पालनहार ।

[४]यो मूसा अलैहिस्सलामको त्यो चमत्कार हो जो तूर पर्वतमा नबूअतबाट सुशोभित गरिए पश्चात उनलाई प्राप्त भयो । किनकि चमत्कार व्यवहारका प्रतिकूल मामिलालाई विपरीत होस् । यस्तो कुरा अल्लाहको आदेश तथा इच्छा अनुसार व्यक्त हुन्छ कुनै मनुष्यको शक्तिले होइन चाहे त्यो कुनै महान पैगम्बर

اُسْلُكْ يَدَكَ فِىْ جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوْٓءٍ وَّاضْمُمْ اِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذٰنِكَ بُرْهَانٰنِ مِنْ رَّبِّكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ئِهٖ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ﴿٣٢﴾

(३२) आफ्नो हातलाई आफ्नो खल्तीमा हाल त्यो कुनै प्रकारको दाग बिना पूर्णतः उज्जवल टल्किदै निस्कनेछ,[1] तथा भयबाट बच्नको लागि आफ्नो भुजा आफूतिर मिलाएर राख ।[2] यी दुबै चमत्कार तिम्रो प्रभुको तर्फबाट हुन् फ़िरऔन तथा त्यसका गुटतिर, वस्तुतः उनीहरु सबै अवहेलना गर्ने अवज्ञाकारीहरु हुन् ।[3]

قَالَ رَبِّ اِنِّىْ قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَاَخَافُ اَنْ يَّقْتُلُوْنِ ﴿٣٣﴾

(३३) (मूसा अलैहिस्सलामले) भने कि प्रभु ! मैले उनको एकजना मान्छेलाई मारिदिएको थिएँ। अब मलाई सम्भावना छ कि उनीहरु मलाई पनि मारिहाल्नेछन् ।[4]

तथा निकटवर्ती नबी किन नहोस् । यसकारण जब मूसाद्वारा आफ्नो लट्ठी धर्तीमा बजारे पश्चात चल्दै, दगुर्दै तथा फन्फनाउँदै सर्प बन्यो त आदरणीय मूसाको भय समाप्त भयो तथा यो स्पष्ट भयो कि अल्लाह तआलाले सत्यताको प्रमाण स्वरुप यो चमत्कार उनलाई प्रदान गरेको छ ।

[1]यो उज्जवल तथा प्रकाशित हाथ दोस्रो चमत्कार थियो जो उनलाई प्रदान गरियो ।

[2]लट्ठी विशाल सर्प बन्नाले जुन भय आदरणीय मूसालाई उत्पन्न हुन्थ्यो, त्यसको निवारण भनियो कि आफ्नो भुजा आफूतिर मिलाइहाल्ने गर अर्थात् आफ्नो काखीमा च्याप्ने गर, जसबाट भय जाने गर्छ। केही व्याख्याकारहरु भन्छन् कि यो सामान्य छ कि जहिले पनि कोहीसित कुनै भय प्रतीत हुन्छ भने यसप्रकार गर्नाले भय समाप्त हुनेछ । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि आदरणीय मूसाको अनुसरणमा जो कोही पनि घबराहटको समय आफ्नो हृदयमा हात राख्नेछ भने त्यसको हृदयबाट भय-त्रास लोप हुनेछ अथवा कमसेकम हल्का हुनेछ । إن شاء الله (यदि अल्लाहले चाहनु भयो भने)

[3]अर्थात् फ़िरऔन तथा त्यसको गुटका समक्ष यी दुबै चमत्कार आफ्नो सत्यता प्रमाणको रुपमा प्रस्तुत गर । यिनीहरु अल्लाहको आज्ञाकारिताबाट निस्किसकेका छन् तथा अल्लाहको धर्मका विरोधी हुन् ।

[4]यो त्यो भय थियो जो वास्तवमा आदरणीय मूसाको प्राणलाई थियो, किनकि उनको हातबाट एउटा किब्तीको हत्या भएको थियो ।

وَأَخِي هَٰرُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा मेरो भाइ हारुन म भन्दा अत्याधिक स्वच्छ भाषी छ, तिमी त्यसलाई पनि मेरो सहायक बनाएर मसँग पठाउ[1] कि मेरो पुष्टि गरोस्, मलाई त भय छ कि उनीहरुले मलाई झुठ्लाउनेछन् ।

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۚ بِـَٔايَٰتِنَآ ۚ أَنتُمَا وَمَنِ ٱتَّبَعَكُمَا ٱلْغَٰلِبُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि हामी तिम्रो भाइद्वारा तिमीलाई बाहुबल प्रदान गर्नेछौं[2] तथा तिमी दुबैलाई प्रभावशाली गर्नेछौं त फ़िरऔनी तिमीसम्म पुग्न सक्ने छैन ।[3] हाम्रा निशानीहरुका कारक, तिमी दुबै तथा तिम्रा अनुयायी नै विजयी रहनेछन् ।[4]

فَلَمَّا جَآءَهُم مُّوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا بَيِّنَٰتٍ قَالُوا۟ مَا هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى

(३६) अत: जब उनका पासमा मूसा (अलैहिस्सलाम) हामीबाट दिइएका खुल्ला चमत्कार लिएर पुगे त उनीहरुले भने कि यो त केवल

[1]इस्राईली कथाहरुका आधारमा मूसाको जिभ्रोमा भक्भकाउनुपना थियो, जसको कारण यो बताइयो कि आदरणीय मूसाका समक्ष अग्निका डल्ला तथा ख़जूर अथवा मोती राखिए त उहाँले अंगारा टिपेर आफ्नो मुखमा राखिहालेका थिए जसबाट उहाँको जिभ्रो डढेको थियो । यो कारण सही हो अथवा होइन । तैपनि क़ुरआन करीमका शब्दहरुबाट यो सिद्ध छ कि आदरणीय मूसाको जिभ्रोमा गाँठो थियो, ज़सलाई खोल्नको लागि प्रार्थना उनले नबूअतबाट अलंकृत भए पश्चात गर्नुभयो । ردءا (रिद्अ) को अर्थ हो सहायक सहयोगी, तथा बल पुऱ्याउने मानिस अर्थात् हारुन आफ्नो स्पष्ट उच्चारणबाट मेरो सहायता गरी मलाई बल पुऱ्याउने छन् ।

[2]अर्थात् आदरणीय मूसाको प्रार्थना स्वीकार गरियो तथा उनको सिफारिशमा आदरणीय हारुनलाई पनि नबूअत प्रदान गरी उनका साथी तथा सहायक बनाइदियो ।

[3]अर्थात् हामीले तिम्रो रक्षा गर्नेछौं, फ़िरऔन तथा त्यसका चेलाहरु तिम्रो केही बिगार्न सक्ने छैनन् ।

[4]यो त्यही विषय जो क़ुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित छ, जस्तै सूर:अल-मायदा-६७, सूर: अल-अहज़ाब-३९, सूर: अल-मुजादिला-२१, सूर: अल मोमिन-५१ तथा ५२)

وَمَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾

(मनगढन्त जादू हो हामीले आफ्ना पूर्वजहरुका कालमा कहिल्यै यो सुनेनौं ।[1]

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّىٓ أَعْلَمُ بِمَن جَآءَ بِٱلْهُدَىٰ مِنْ عِندِهِۦ وَمَن تَكُونُ لَهُۥ عَٰقِبَةُ ٱلدَّارِ ۖ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा (आदरणीय) मूसाले भने मेरो प्रभु त्यसलाई राम्ररी जान्दछ जो त्यस कहाँबाट प्रकाश लिएर आउँछ[2] तथा जसका लागि आख़िरतको उत्तम परिणाम हुन्छ ।[3] नि:सन्देह अन्यायीहरुको भलो हुनेछैन ।[4]

[1]अर्थात यो आमन्त्रण कि सृष्टिमा केवल एउटै अल्लाह यस योग्य छ कि त्यसको उपासना गरियोस्, हाम्रा लागि बिल्कुलै नयाँ छ । यो त हामीले सुनेका छौं तथा न हाम्रा पूर्वज यस एकेश्वरवादसित परिचित थिए । मक्काका मूर्तिपूजकहरुले पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा भनेका थिए ।

﴿أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾

"त्यसले त सारा पूज्यहरुलाई (समाप्त गरी) एउटै पूज्य बनाइदिएको छ । यो त बडो विचित्र कुरो छ ।" (सूर: स्वाद-५)

[2]अर्थात् म भन्दा तथा तिमीभन्दा अधिक सन्मार्ग जान्ने अल्लाह हो यसकारण जुन कुरा अल्लाहको तर्फबाट आउनेछ, त्यो उचित हुनेछ अथवा तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वजहरुको ?

[3]उत्तम परिणामसित तात्पर्य आख़िरतमा अल्लाहको प्रसन्नता तथा त्यसको क्षमा एवं दयाको पात्र घोषित हुनु हो, तथा यो सौभाग्य केवल एकेश्वरवादीहरुको भाग्यमा आउनेछ ।

[4]अत्याचारीसित तात्पर्य मिश्रणवादी तथा काफ़िर हुन् किनकि अत्याचारको अर्थ हो وَضْعُ الشَّيْءِ فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ कुनै वस्तुलाई त्यसको मूल स्थानबाट स्थानान्तरित गरी कुनै अन्य स्थानमा राखिदिनु । मूर्तिपूजक पनि उपासनाको स्थानमा यस्ता व्यक्तिहरुलाई बसालिदिन्छन् जो त्यसका योग्य हुँदैनन् । यसैप्रकार काफ़िर पनि प्रभुको मूल स्थानसित अनभिज्ञ रहन्छन् । यसकारण यिनीहरु अत्याधिक अत्याचारी हुन् तथा यिनीहरु सफलताबाट अर्थात् आख़िरतमा अल्लाहको दया तथा क्षमाबाट बञ्चित रहनेछन् । यस आयतबाट यो पनि ज्ञात भयो कि वास्तविक सफलता आख़िरतको सफलता हो । संसारमा सुख तथा धन एवं साधनको बाहुल्य वास्तविक सफलता होइन यसकारण कि यो अस्थायी सफलता नास्तिक एवं मिश्रणवादीलाई पनि संसारमा प्राप्त हुन्छ । किन्तु अल्लाह उनीबाट सफलतालाई नकारिराखेको छ जसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि वास्तविक सफलता आख़िरत (परलोक) कै सफलता हो न कि संसारका केही दिनहरुका लागि अस्थायी सुख-समृद्धिको बाहुल्य ।

(३८) तथा फ़िरऔंनले भन्यो कि हे दरबारियाहरु ! म त आफू अतिरिक्त कसैलाई तिम्रो देवता जान्दिन । सुन, हे हामान ! तिमी मेरो लागि माटोलाई आगोमा पकाउन लग[1] अनि मेरो लागि एउटा महल निर्मित गर त म मूसाको पूज्य (देवता) लाई हेर्न सकूँ,[2] त्यसलाई म त मिथ्यावादीहरुमध्ये नै ठानिराखेको छु ।[3]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِى فَأَوْقِدْ لِى يَٰهَٰمَٰنُ عَلَى ٱلطِّينِ فَٱجْعَل لِّى صَرْحًا لَّعَلِّىٓ أَطَّلِعُ إِلَىٰٓ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّى لَأَظُنُّهُۥ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿٣٨﴾

(३९) उसले तथा उसको सेनाले अनुचित रुपमा देशमा घमण्ड गर्‍यो[4] तथा ठान्यो कि हामीतिर फर्काइने नै छैन ।

وَٱسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُۥ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

(४०) अन्तमा हामीले उसलाई तथा उसको सेनालाई समात्यौं तथा समुद्रमा डुबाइदियौं,[5] अब हेरिहाल कि ती पापीहरुको अन्त कस्तो भयो ?

فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾

[1]अर्थात् माटोलाई अग्निमा पोलेर ईंटाहरु बने । हामान, फ़िरऔनको मन्त्री तथा परामर्शदाता एवं त्यसको शासनको प्रबन्धक थिए ।

[2]अर्थात् एउटा अग्लो अथवा सुदृढ भवन निर्मित गर, जसमा चढेर म आकाशमा यो हेर्न सकूँ कि त्यहाँ म बाहेक कोही अन्य प्रभु छ ?

[3]अर्थात् मूसा (अलैहिस्सलाम) जो दावा गर्छ कि आकाशहरुमा प्रभु छ जो अखिल जगतको पालनकर्ता हो, म त त्यसलाई झुठा ठान्दछु ।

[4]धर्तीसित तात्पर्य मिश्रको धर्ती हो जहाँ फ़िरऔनले राज्य गर्दथे तथा अहङ्कारको अर्थ विना अधिकार आफूलाई उच्च ठान्नु । अर्थात उनको पासमा कुनै प्रमाण यस्तो थिएन जो मूसाका प्रमाण एवं चमत्कारहरुको खण्डन गर्नसक्छ परन्तु अहंकार वरु शत्रुताको प्रदर्शन गर्दै उनले हठधर्मी एवं इन्कारको मार्ग अपनाए ।

[5]अर्थात् जब उनको कुफ्र तथा अहङ्कार असीम भइहाल्यो तथा उनी कुनै प्रकारले पनि ईमान स्वीकार्नका लागि तयार भएनन् त अन्तमा एकदिन प्रात:काल हामीले उनीहरुलाई नदीमा डुबाइदियौं । (यसको विवरण सूर: अल-शुअरामा गुज्रिसकेको छ)

وَجَعَلْنٰهُمْ اَىِٕمَّةً يَّدْعُوْنَ اِلَى النَّارِ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَا يُنْصَرُوْنَ ﴿٤١﴾

(४१) तथा हामीले उनीहरुलाई त्यस्ता अगुवा बनाइदियौं कि मानिसहरुलाई नर्कतिर बोलाउन्[1] तथा केयामतका दिन कदापि सहायता नगरियून् ।

وَاَتْبَعْنٰهُمْ فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ هُمْ مِّنَ الْمَقْبُوْحِيْنَ ﴿٤٢﴾

(४२) तथा हामीले यस संसारमा पनि उनका पछाडी आफ्ना धिक्कार लगाइदियौं, तथा केयामतका दिन पनि नराम्रो दुर्दशा उनीहरुमध्येबाट हुनेछन् ।[2]

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ مِنْۢ بَعْدِ مَاۤ اَهْلَكْنَا الْقُرُوْنَ الْاُوْلٰى بَصَاۤىِٕرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَّرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा ती पूर्वकालीन मानिसहरुलाई विध्वस्त गरे पश्चात हामीले मूसालाई यस्तो किताब प्रदान गर्‍यौं[3] जो मानिसहरुका लागि प्रमाण तथा प्रकाश एवं कृपा भएर आएको थियो[4] ताकि उनीहरु हिंडे शिक्षा ग्रहण गरुन् ।[5]

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ اِذْ قَضَيْنَاۤ اِلٰى مُوْسَى الْاَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشّٰهِدِيْنَ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा तूरको पश्चिमी दिशातिर जबकि हामीले मूसालाई आदेशको प्रकाशना (वह्य) पुर्‍याएका थियौं, न त तिमी उपस्थित थियौ न तिमी दर्शकहरुमध्ये थियौ ।[6]

[1]अर्थात् जो पनि उनका पश्चात त्यस्ता मानिसहरु हुनेछन् जो अल्लाह एक हुने कुरो अथवा त्यसको अस्तित्वलाई अस्वीकार गर्नेछन् त उनका प्रमुख तथा अगुवा फ़िरऔन नै ठान्नेछन्, जो नरक़तिर आमन्त्रित गर्नेछन् ।

[2]अर्थात् संसारमा पनि अपमान एवं अनादर उनको भाग्य बन्यो तथा आख़िरतमा पनि दुर्दशा हुनेछन् अर्थात मुख कालो तथा आँखा पहेंलो । जस्तो कि नरकवासीहरुको वर्णनमा पर्दछ ।

[3]अर्थात् फ़िरऔन तथा त्यसका सम्प्रदाय अथवा नूहका समुदाय तथा आद एवं समूदका समुदाय आदिका विनाश पश्चात मूसालाई किताब (तौरात) प्रदान गरियो ।

[4]जसवाट उनीहरु सत्यलाई पहिचान गर्न सकून् तथा त्यसलाई अपनाउन् तथा अल्लाहको कृपाका पात्र वनून् ।

[5]अर्थात् अल्लाहका उपकारहरुको कृतज्ञता व्यक्त गरुन् तथा अल्लाहमाथि ईमान कायम गरून् तथा पैग़म्बरहरुको अनुसरण गरुन्, जो उनीहरुलाई भलाई, सन्मार्ग एवं वास्तविक सफलतातिर आमन्त्रित गर्दछन् ।

[6]अर्थात् तूर पर्वतमा जब हामीले मूसासित वार्तालाप गर्‍यौं तथा उसलाई प्रकाशना एवं रिसालतबाट अलंकृत गर्‍यौं, हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम), तिमी न त्यहाँ उपस्थित

وَلٰكِنَّآ اَنْشَاْنَا قُرُوْنًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ۚ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِيْٓ اَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِنَا ۙ وَلٰكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ﴿٤٥﴾

(४५) परन्तु हामीले धेरै वंशहरुलाई सृष्टि गऱ्यौं[१] जसमाथि लामो अवधि व्यतीत भयो[२] तथा न तिमी मदयनका निवासी थियौ[३] कि उनका समक्ष हाम्रा आयतहरुका पाठ गर्दथ्यौ, बरु हामी नै रसूलहरुलाई पठाउने रहेका छौं ।[४]

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّوْرِ اِذْ نَادَيْنَا وَلٰكِنْ رَّحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ لِتُنْذِرَ

(४६) तथा न तिमी तूरतिर थियौ जबकि हामीले आवाज दियौं[५] बरु यो तिम्रो प्रभुतिर बाट एउटा कृपा हो,[६] यसकारण कि तिमी उनीहरुलाई

थियौ तथा न यस दृश्यका दर्शकहरुमध्ये थियौ । बरु यी परोक्षका कुराहरु हुन् जसलाई हामीले प्रकाशनाद्वारा तिमीलाई भनिराखेका छौं, जो यस कुराको प्रमाण हो कि तिमी अल्लाहका सच्चा पैगम्बर हौ, किनकि न त यी कुराहरु तिमीले कसैबाट सिकेका छौ तथा न स्वयं नै उनका दर्शन नै गरेका छौ । यो विषय अन्य स्थानहरुमा पनि वर्णित छ, जस्तै सूर: आले इम्रान-४४, सूर: हूद-४९ तथा १००, सूर: यूसुफ १०२ सूर: ताहा-९९ आदि आयतहरु ।

[१] قُرُوْنٌ (कुरून) बहुवचन हो قَرْنٌ (कर्न) को, जसको अर्थ हो युग । परन्तु यहाँ सम्प्रदायहरुको अर्थमा छ, अर्थात हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! तपाईं र मूसाकामध्ये जो कालान्तर छ त्यसमा हामीले कैयन् सम्प्रदाय पैदा गरेका छौं ।

[२] अर्थात् समयको परिवर्तनले धर्म-विधान तथा धर्मादेश पनि परिवर्तित भए तथा मानिसहरु पनि धर्मलाई बिर्सिए, जसका कारण उनीहरुले अल्लाहका आदेशहरुलाई पछाडी पारिदिए तथा त्यसका वचनलाई बिर्सिहाले तथा यसप्रकार यसको आवश्यकता उत्पन्न भयो कि एक नयाँ नबीलाई अवतरित गरियोस् अथवा यो अर्थ हो कि लामो अवधिका कारण अरबका मानिसहरु नबूअत तथा रिसालतलाई बिल्कुलै बिर्सिहाले, त्यसकारण तपाईंको नबूअतमाथि उनीहरुलाई आश्चर्य भैराखेको छ तथा त्यसलाई स्वीकार गर्न तयार छैनन् ।

[३] जसबाट तपाईं स्वयं यस घटनाका विवरणसित परिचित हुनुहुन्थ्यो ।

[४] तथा यसै नियम अनुसार हामीले तपाईंलाई रसूल बनाएर पठाएका छौं तथा पछिल्ला घटना एवं कथाहरुसित तपाईंलाई परिचित गराइराखेका छौं ।

[५] अर्थात् यदि तपाईं सच्चा रसूल नभएको भए त मूसाको यस घटनाको ज्ञान पनि तपाईंलाई हुँदैनथ्यो ।

[६] अर्थात् तपाईंको यो ज्ञान, अवलोकन तथा दर्शनको परिणाम होइन बरु तपाईंको प्रभुको कृपा हो कि त्यसले तपाईंलाई नबी बनायो तथा प्रकाशनाबाट अलंकृत गऱ्यो ।

قَوْمًا مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾

सतर्क गर जसको पासमा तिमीभन्दा पूर्व कोही सचेतक पुगेन,[1] ताकि उनीहरुले शिक्षा ग्रहण गरून् ।

وَلَوْلَآ أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا۟ رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ وَنَكُونَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾

(४७) यदि यो कुरा नभए कि उनीहरुलाई उनका आफ्ना हातद्वारा अगाडी पठाइएका कर्महरुका कारण कुनै विपत्ति आइपुग्यो भने त यो भनिहाल्थे कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हामीतिर कुनै रसूल किन पठाएनौं ताकि हामी तिम्रा आयतको पालना गर्थ्यौं तथा ईमान भएकाहरुमध्ये हुन्थ्यौं ।[2]

فَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا۟

(४८) अनि जब उनको पास हाम्रो तर्फबाट सत्य आइपुग्यो, त भन्दछन् कि यो त्यो

[1]यसबाट तात्पर्य मक्कावासी तथा अरब हुन् जसतिर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भन्दा पूर्व कोही नबी आएन, किनकि आदरणीय इब्राहीमका पश्चात नबूअतको क्रम इब्राहीमका परिवारमा नै रहयो तथा उनको अवतरण इस्राईलका सन्तानतिर नै हुँदैगऱ्यो । इस्माईलका सन्तान अर्थात अरबहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम प्रथम नबी थिए तथा नबूअतको क्रम पूरा गर्ने मानिस थिए । उनीतिर नबी (सन्देष्टा) पठाउनुको आवश्यकता यसकारण ठानिएन होला कि अन्य नबीहरुको सन्देश तथा उनको आमन्त्रण उनलाई पुग्दै रहेको होला । किनकि त्यसबिना उनका लागि कुफ्र तथा मिश्रणवादमा दृढ रहनका लागि उनीसित बहाना रहनेछ तथा यो बहाना अल्लाह तआ़लाले कसैको लागि शेष छोडेको छैन ।

[2]अर्थात् उनका यसै बहानालाई समाप्त गर्नका लागि हामीले तपाईंलाई उनीतिर नबी बनाएर पठाएका छौं । किनकि लामो अवधिका कारण भूतपूर्व नबीहरुका शिक्षामा परिवर्तन भइसकेको छ तथा उनको आमन्त्रण बिर्सिसकिएको छ, तथा यस्तै समयमा कुनै नयाँ नबीको आवश्यकता हुन्छ । यही कारण छ कि अल्लाह तआ़लाले अन्तिम पैग़म्बर परम आदरणीय मुहम्मद मुस्तफा सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शिक्षाहरु (टिप्पणी) लाई परिवर्तन हुनु एवं हेरफेरबाट सुरक्षित राखेको छ तथा यस्तो प्राकृतिक प्रबन्ध गरिदिएको छ कि जसबाट तपाईंको आमन्त्रण संसारका कुना काप्चामा पुगिसकेको छ तथा निरन्तर पुगिराखेको छ ताकि कुनै नयाँ नबीको आवश्यकता नै शेष नरहोस् । तथा जो व्यक्ति यस आवश्यकताको दावा गरेर नबूअत ढोङ्ग रच्दछ, त्यो झूठा तथा दज्जाल हो ।

لَوۡلَآ أُوتِيَ مِثۡلَ مَآ أُوتِيَ مُوسَىٰٓۚ أَوَلَمۡ يَكۡفُرُواْ بِمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ مِن قَبۡلُۖ قَالُواْ سِحۡرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓاْ إِنَّا بِكُلّٖ كَٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾

किन दिइएन जस्तो मूसालाई दिइएका थिए ।[1] त के मूसालाई त्यसभन्दा पूर्व जे दिइएको थियो त्यसबाट उनीहरुले कुफ्र (इन्कार) गरेका थिएनन् ?[2] उनीहरुले भने यी दुबै जादूगर हुन्, जो एक-अर्काका सहायक हुन् तथा हामी त ती सबैलाई अस्वीकार गर्नेहरु हौं ।[3]

قُلۡ فَأۡتُواْ بِكِتَٰبٖ مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِ هُوَ أَهۡدَىٰ مِنۡهُمَآ أَتَّبِعۡهُ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) भनिदिनुस् कि यदि सच्चा हौ भने तिमी पनि अल्लाहको पासबाट कुनै यस्तो किताब ल्याउ जो यी दुबैभन्दा अधिक पथ-प्रदर्शन भएको होस्, म त्यसैको अनुसरण गर्नेछु ।[4]

فَإِن لَّمۡ يَسۡتَجِيبُواْ لَكَ فَٱعۡلَمۡ

(५०) अनि यदि यिनीहरु तिम्रो नमानून्[5] त तिमी विश्वास गर कि यिनीहरु मात्र आफ्ना इच्छाहरुका

[1]अर्थात् आदरणीय मूसा जस्ता चमत्कार, जस्तो लट्ठी सर्प बनिहाल्नु तथा हात चम्कनु आदि ।

[2]अर्थात् माँगका अनुसार चमत्कार देखाइए पनि के लाभ ? जसलाई ईमान कायम गर्नु छैन, त्यो हरेक प्रकारका निशानीहरु देखिहाले पश्चात पनि ईमानबाट बञ्चित नै रहनेछ । के मूसाका चमत्कारको पश्चात फ़िरऔन तथा त्यसका अनुयायी मुसलमान भइहालेका थिए, उनीहरुले कुफ्र गरेनन् ? अथवा يَكۡفُرُوا को सर्वनाम मक्काका कुरैशका लागि प्रयोग भएको छ अर्थात के उनीहरुको मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअतभन्दा पूर्व मूसासित कुफ्र गरेनन् ?

[3]प्रथम भावार्थका आधारमा दुबैबाट तात्पर्य आदरणीय मूसा तथा हारुन हुनेछन् तथा سِحۡرَان (दुई जादू) को अर्थ ساحِران (दुई जादूगर) हुनेछ । तथा द्वितीय भावार्थमा यसबाट कुर्आन तथा तौरात तात्पर्य हुनेछन् अर्थात् दुबै जादू हुन्, जो एक-अर्काका सहायक हुन् तथा हामी सबैलाई अर्थात मूसा तथा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मान्नेवाला होइनौं । (फ़तहुल कदीर)

[4]अर्थात् यदि तिमी सबै यस दावामा सच्चा हौ कि कुर्आन मजीद तथा तौरात दुबै जादू हुन् त तिमी अल्लाहको कुनै अन्य पुस्तक प्रस्तुत गर जो उनीहरुभन्दा अधिक मार्गदर्शक होऊन्, म त्यसको अनुसरण गर्नेछु किनकि म त मार्गदर्शनको इच्छुक तथा अनुयायी हूँ ।

[5]अर्थात् कुर्आन तथा तौरातभन्दा अधिक मार्गदर्शन प्रदान गर्ने किताब प्रस्तुत गर्न सकेनन् तथा निःसन्देह गर्नसक्ने छैनन् ।

أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

अनुसरण गर्दै आएका छन् तथा त्यसभन्दा अधिक पथभ्रष्ट को छ ? जो अल्लाहको मार्गदर्शनको बिना आफ्ना इच्छाहरुका पछि लागेको होस्,[1] निःसन्देह अल्लाह तआला अत्याचारीहरुलाई मार्गदर्शन दिंदैन ।[2]

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

(५१) तथा हामीले मानिसहरुका लागि आफ्नो वाणी पठाउँदै गर्यौं[3] ताकि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरून् ।[4]

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُم بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) जसलाई हामीले यसभन्दा पूर्व किताब प्रदान गर्यौं उनीहरु त यसमाथि ईमान कायम राख्दछन् ।[5]

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ

(५३) तथा जब (त्यसका आयतहरु) उनका समक्ष पढिन्छन् त उनीहरु यो भनिदिन्छन् कि यो

[1]अर्थात् अल्लाहको तर्फबाट अवतरित मार्गदर्शनलाई छाडि इन्द्रियहरुको अनुकरण गर्नु सबभन्दा ठूलो विचलन हो तथा यस आधारमा मक्काका यी कुरैश सबभन्दा अधिक विचलित छन्, जो यसै कुराको कार्यान्वयन गरिराखेका छन् ।

[2]यसमा अल्लाहको त्यसै विधिको वर्णन छ, जो अत्याचारीहरुका लागि उसकहाँ निर्धारित छ कि उनीहरु मार्गदर्शन प्राप्त गर्नुबाट बञ्चित रहन्छन् । यसकारण कि नबीहरुलाई झुठ्लाउनु, अल्लाहका आयतहरुबाट विमुख हुनु तथा निरन्तर कुफ्र, द्वेष एवं अहंकार यस्ता अपराध हुन् कि जसबाट सत्यलाई स्वीकार गर्ने एवं प्रभावित हुने योग्यता समाप्त भइदिन्छ । त्यसका पश्चात मनुष्य अत्याचार, पाप, कुफ्र एवं शिर्कको अन्धकारमा नै भौंतारिन्छ, त्यसलाई ईमानको प्रकाश प्राप्त हुँदैन ।

[3]अर्थात् एक रसूलको पश्चात दोस्रो रसूल, एक किताबको पश्चात दोस्रो किताब हामीले पठाउँदै रहयौं तथा यसप्रकार निरन्तर हामी आफ्नो कुरा मानिसहरुसम्म पुर्याउँदै रहयौं।

[4]उद्देश्य यसबाट यो थियो कि मानिसहरु पछिल्ला मानिसहरुका परिणामबाट तर्सेर तथा हाम्रा कुराबाट शिक्षा ग्रहण गरेर ईमान स्थापित गरून् ।

[5]यसबाट तात्पर्य ती यहूदी हुन् जो मुसलमान भइसकेका थिए, जस्तै अब्दुल्लाह बिन सलाम आदि, अथवा ती इसाई हुन् जो इथोपियाबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा आएका थिए तथा उहाँको पवित्र मुखबाट कुरआन करीम सुनेर मुसलमान भएका थिए । (इब्ने कसीर)

إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾

हाम्रो प्रभुको तर्फबाट सत्य हुने कुरोमा हाम्रो ईमान (विश्वास) छ, हामी त यसभन्दा पूर्व नै मुसलमान छौं ।[1]

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) यिनीहरु आफूबाट गरिएको धैर्यको स्वरुप दुई-दुई गुना प्रतिफल प्रदान गरिनेछन् ।[2] यिनी पुण्यबाट पापलाई हटाइदिन्छन्[3] तथा हामीले जे यिनीहरुलाई दिएका छौं त्यस मध्येबाट दिइरहन्छन् ।

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ

(५५) तथा जब व्यर्थ कुरा[4] कानमा पर्दछ त त्यसबाट अलग हुन्छन् तथा भन्दछन् कि हाम्रो कर्म हाम्रा लागि तथा तिम्रा कर्म

[1]यो त्यसै वास्तविकतातिर संकेत छ जसलाई कुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित गरिएको छ कि प्रत्येक कालमा अल्लाहका पैग़म्बरहरुले जुन धर्मको प्रचार गरेका छन्, त्यो इस्लाम नै थियो तथा ती नबीहरुका आमन्त्रणमा ईमान कायम गर्नेहरु मुसलमान नै भनिन्थे । यहूदी अथवा इसाई आदिका पारिभाषिक शब्द मानिसहरुका आफूले रचेका कुरा हुन् जसका आविष्कार पछि भयो । यसै आधारमा नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि ईमान कायम गर्ने अहले किताब (यहूद तथा इसाईहरु) ले भने कि हामी त पहिलेदेखि नै मुसलमान हुँदै आएका छौं अर्थात् पूर्वका नबीहरुका अनुयायी तथा उनीमाथि ईमान स्थापित गर्नेहरु हौं ।

[2]धैर्यसित तात्पर्य हरेक प्रकारका परिस्थितिहरुमा नबीहरु तथा अल्लाहका किताबमा ईमान तथा त्यसमा दृढताले स्थिर रहनु हो । प्रथम किताब आयो त त्यसमाथि, त्यसको पश्चात दोस्रोमाथि ईमान सुदृढ राख्यो । पहिला नबीमा ईमान कायम गरे, त्यसका पश्चात दोस्रो नबी आयो त त्यसमाथि ईमान स्थिर गरे । उनका लागि दुईगुना प्रतिफल छ हदीसमा पनि उनका यस महत्वको वर्णन गरिएको छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : "तीन व्यक्तिहरुका लागि दुईगुना पारिश्रमिक छ, उनीहरुमध्ये एउटा त्यो अहले किताब हो जो आफ्नो नबीमाथि ईमान (विश्वास राख्दछ तथा फेरि ममाथि ईमान स्थिर गऱ्यो........)" (सहीह बुख़ारी किताबुल इल्म, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब वजूबिल ईमान बेरिसालते नबीयेना)

[3]अर्थात् उपकारको उत्तर अपकारले दिंदैन बरु क्षमा गरिदिन्छन् तथा अन्देखीले काम लिन्छन् ।

[4]यहाँ लग़वसित तात्पर्य त्यो अपशब्द तथा धर्मसित उपहास हो जो मूर्तिपूजकहरुले गर्दथे ।

سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِى الْجٰهِلِيْنَ ۞

तिम्रा लागि, तिमीमाथि सलाम होस्,[1] हामी अशिक्षितहरुसित (अल्झिन) चाहँदैनौं ।

إِنَّكَ لَا تَهْدِىْ مَنْ أَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِىْ مَنْ يَّشَآءُ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِيْنَ ۞

(५६) तपाईं जसलाई चाहे मार्गदर्शन दिन् सक्नुहुन्न, बरु अल्लाह तआला जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ । मार्गदर्शन प्राप्त मानिसहरुसित त्यही राम्ररी परिचित छ ।[2]

وَقَالُوْٓا إِنْ نَّتَّبِعِ الْهُدٰى مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ أَرْضِنَا ۚ أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَّهُمْ حَرَمًا اٰمِنًا يُّجْبٰٓى إِلَيْهِ ثَمَرٰتُ

(५७) तथा भन्नलागे कि यदि हामी तपाईंसँग भएर मार्गदर्शनका अनुपालक बन्यौं भने हामी आफ्ना देशबाट खोसिहालिनेछौं,[3] के हामीले उनीहरुलाई शान्त तथा सुरक्षित एवं शान्ति

[1]यो सलाम अभिवादन भएको सलाम होइन बरु पन्छिने सलाम हो अर्थात् हामी तिमी जस्ता अशिक्षित, असभ्य व्यक्तिहरुसित तर्क-वितर्क वार्तालाप गर्न तयार नै छैनौं जस्तो कि प्रचलित भनाई छ, "अशिक्षितहरुलाई टाढैबाट सलाम," स्पष्ट छ सलामसित तात्पर्य सम्बोधनलाई पन्छ्याउनु नै हो ।

[2]यो आयत त्यस बखत अवतरित भयो जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शुभचिन्तक तथा दुखमा साथ दिने काका अबू तालिबको मृत्युको समय आयो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले प्रयत्न गर्नुभो कि काका आफ्नो मुखबाट एकपटक (लाइलाहा-इल्लल्ला) لا إله إلا الله भनिदेऊन् ताकि क़्यामतका दिन म अल्लाहसित उनको क्षमाका लागि सिफारिश गर्न सकूँ । तर त्यहाँ कुरैशका अन्य प्रमुखहरुको उपस्थितिका कारण अबू तालिब ईमान स्वीकार गर्नबाट बञ्चित रहे तथा कुफ्रको अवस्थामा उनको अन्त भयो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस कुराको अत्यन्त दुख थियो । त्यस समय अल्लाह तआलाले यो आयत अवतरित गरी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई स्पष्ट गरे कि तपाईंको कार्य केवल तर्क गर्नु तथा सन्देश पुऱ्याउनु एवं मार्गदर्शन हो । परन्तु प्रकाशको मार्गमा हिंडाइदिनु, यो हाम्रो कार्य हो । मार्गदर्शन उसैलाई प्राप्त हुन्छ जसलाई हामी सन्मार्ग प्रदान गर्न चाहन्छौं न कि त्यो जसलाई तपाईं मार्गमा हेर्न प्रिय ठान्नुहुन्छ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-कसस, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब अव्वलुल ईमान क़ौलो ला इलाहा इल्लल्ला)

[3]अर्थात् हामी जहाँ छौं त्यहाँ हामीलाई रहन दिइने छैनौ तथा हामीलाई दुखसित अथवा विरोधीहरुसित लडाईको सामना गर्नुपर्नेछ । यो केही काफ़िरहरुले ईमान स्वीकार नगर्नुको कारण प्रस्तुत गरे, अल्लाहले उत्तर दियो ।

كُلِّ شَيۡءٖ رِّزۡقٗا مِّن لَّدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٥٧

भएको 'हरम' मा दिएनौं,[1] जहाँ हरेक प्रकारका फल तानिएर आउँछन् जो हाम्रो पासमा जीविकाका रुपमा छन् ?[2] तर उनीहरुमध्ये अधिकतर केही जान्दैनन् ।

وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا مِن قَرۡيَةِۭ بَطِرَتۡ مَعِيشَتَهَاۖ فَتِلۡكَ مَسَٰكِنُهُمۡ لَمۡ تُسۡكَن مِّنۢ بَعۡدِهِمۡ إِلَّا قَلِيلٗاۖ وَكُنَّا نَحۡنُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ٥٨

(५८) तथा हामीले धेरैजसो ती वस्तीहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं जो आफ्ना सुख-सुविधामा दम्भ गर्न थालेका थिए । यी हुन् यिनका निवास स्थान जो उनी पश्चात निकै नै कम आबाद गरिए ।[3] तथा हामी नै हौ अन्ततः सबै थोकका उत्तराधिकारी ।[4]

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهۡلِكَ ٱلۡقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبۡعَثَ فِيٓ أُمِّهَا رَسُولٗا يَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِنَاۚ وَمَا كُنَّا مُهۡلِكِي

(५९) तथा तिम्रो प्रभु कुनै एक वस्तीलाई पनि त्यस समयसम्म ध्वस्त गर्दैन, जबसम्मकि उनको कुनै ठूलो वस्तीमा कुनै पैग़म्बर पठाउँदैन जो हाम्रा आयतहरु

[1]अर्थात् यिनको यो तर्क अनुचित छ, यसकारण कि अल्लाह तआ़लाले त्यस नगरलाई जसमा रहन्छन्, शान्ति भएको बनाएको छ । जब यो नगर उनका कुफ्र तथा शिर्कको अवस्थामा शान्तिको स्थान थियो त के इस्लाम धर्म धारण गरिहाले पश्चात उनका लागि शान्ति स्थान रहनेछैन ?

[2]यो मक्का नगरको त्यो विशेषता हो जसका प्रत्येक वर्ष लाखौं हाजी तथा उमरह गर्नेहरु प्रत्यक्ष दर्शन गर्छन् कि मक्का नगरमा पैदावार नहुनुका उपरान्त अत्याधिक मात्रामा हरेक प्रकारका फल बरु संसारभरिका सामान सुलभ हुन्छन् ।

[3]यहाँ मक्कावासीहरुलाई तर्साइराखिएको छ कि तिमीले देखेनौ कि अल्लाहका उपकारबाट लाभान्वित भई अल्लाहको कृतज्ञता तथा अवहेलना गर्नेहरुको परिणाम के भयो ? आज उनको अधिकतर आबादी भग्नावशेषको रुपमा छ अथवा केवल इतिहासका पानाहरुमा नाम शेष रहेको छ । तथा अब आवत-जावत गर्ने यात्री नै केही क्षणका लागि विश्राम गर्छन्, उनी दुर्भाग्य तथा अशुभ हुनका कारण कोही पनि उनमा स्थाईरुपले बस्न प्रिय ठान्दैन ।

[4]अर्थात् उनीहरुमध्ये त कोही पनि शेष रहेन जो उनका घरहरु, धन तथा धर्तीको उत्तराधिकारी हुन्थे ।

الْقُرٰٓى اِلَّا وَاَهْلُهَا ظٰلِمُوْنَ ۝٥٩

पढेर सुनाइदेओस्,[1] तथा हामी वस्तीहरुलाई त्यस समय ध्वस्त गर्दछौं जबकि त्यहाँ वास गर्नेहरु अत्याचार एवं क्रुरतामा कटिबद्ध होऊन् ।[2]

وَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَزِيْنَتُهَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ۝٦٠

(६०) तथा तिमीलाई जे-जति दिइएको छ, त्यो केवल सांसारिक जीवनको समान हो तथा त्यसको शोभा हो, हो, अल्लाहसित जे छ, त्यो सर्वश्रेष्ठ तथा स्थाई छ । के तिमी बुझ्दैनौं ?[3]

اَفَمَنْ وَّعَدْنٰهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيْهِ كَمَنْ مَّتَّعْنٰهُ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ۝٦١

(६१) के त्यो व्यक्ति जसलाई हामीले पुण्य वचन दिएका छौं जसलाई त्यसले निश्चित रुपले पाउनेछ, त्यस व्यक्तिका समान हुनसक्छ, जसलाई हामीले सांसारिक जीवनका केही सुख-सामग्री प्रदान गरेका छौं, पुन: अन्तमा त्यो केयामतका दिन (समाति बाँधिएको) उपस्थित गरिनेछ ?[4]

[1]अर्थात् तर्कहरुलाई पूर्ण गरिए बिना कसैलाई विनाश गर्दैन । أمها (ठूलो वस्ती) शब्दबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि प्रत्येक साना-ठूला क्षेत्रमा नबी आएनन्, बरु केन्द्रिय स्थानहरुमा नबी आउँदैरहे तथा साना क्षेत्र उनका अधीन आइहाल्थे ।

[2]अर्थात् नबी पठाए पश्चात ती वस्तीका मानिस ईमान ल्याउँदैनथे तथा कुफ्र एवं शिर्कमा दृढ रहन्थे त उनीहरुलाई ध्वस्त गरिन्थ्यो । यही विषय सूर: हूद-११७ मा पनि वर्णित गरिएको छ ।

[3]अर्थात् के यस वास्तविकताबाट पनि तिमी अनभिज्ञ छौ कि यो धर्ती तथा यसको शोभा अस्थाई पनि छ तथा तुच्छ पनि, जबकि अल्लाह तआ़लाले ईमानवालाहरुका आफूसित जो उपहार तथा सुख-सुविधाहरु उपलब्ध गरेको छ, ती स्थायी पनि छन् तथा उत्तम पनि । हदीसमा छ, "अल्लाहको सौगन्ध, आख़िरत (परलोक) को अपेक्षा त्यस्तो छ जस्तै तिमीमध्ये कुनै व्यक्ति आफ्ना औंला समुद्रमा चोपि निकालोस्, अनि हेरोस् कि समुद्रको तुलनामा उसको औंलामा कति पानी हुनेछ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नते, बाबु फ़नाईद दुनियाँ व बयानिल हश्र)

[4]अर्थात् दण्ड तथा यातनाको अधिकारी हुनेछ । तात्पर्य यो हो कि ईमान भएकाहरु अल्लाहका वचन अनुसार वरदानहरुबाट लाभान्वित तथा अवज्ञाकारी यातना ग्रस्त हुनेछन् । के यी दुबैं समान हुनसक्छन् ?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा जुन दिन अल्लाह (तआ़ला) ले उनीहरुलाई पुकारेर भन्नेछ कि तिमीले जसलाई आफ्ना विचारमा मेरा साझेदार ठहराएका थियौ, कहाँ छन् ?[1]

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) जसमाथि पूरा भइसकेको हुनेछ उनीहरुले भन्नेछन्[2] हे हाम्रा प्रभु ! यिनै तिनीहरु हुन् जसलाई हामीले बहकाएर राखेका थियौं,[3] हामीले उनीहरुलाई यसैप्रकार विचलित त गऱ्यौं जुनप्रकार हामी विचलित थियौं,[4] हामी तिम्रो सेवामा आफूलाई यिनीहरुबाट अलग्ग गर्दछौं,[5] यी हाम्रा पूजा गर्दैनथे ।[6]

[1]अर्थात् ती देवी-देवता (मूर्तिहरु) अथवा व्यक्ति, जसलाई तिमीले संसारमा मेरो पूजामा सम्मिलित गर्दथ्यौ, उनीहरुलाई सहायताका लागि पुकार्दथ्यौ तथा उनका नामका भोग-प्रसाद चढाउँथ्यौ, आज कहाँ छन् ? के उनीहरु तिम्रो सहायता गर्न सक्छन् तथा मेरो यातनाबाट बचाउन सक्दछन् ? यो निन्दित गर्न तथा झपार्नका लागि अल्लाह तआ़लाले उनीसित भन्नेछ, अन्यथा त्यहाँ कसको शक्ति हुनेछ कि अल्लाहका समक्ष मुख खोलोस् ? यही विषय अल्लाह तआ़लाले सूर: अल-अनआम आयत ९४ तथा अन्य धेरैजसो स्थानहरुमा वर्णन गरेको छ ।

[2]अर्थात् यो अल्लाहको यातनाका अधिकारी घोषित भइसकेका छन्, जस्तै ठूला-ठूला शैतान (राक्षस) तथा कुफ्र र शिर्कका प्रचारक, उनीहरुले भन्नेछन् ।

[3]यो ती अशिक्षित जनसमूहतिर संकेत छ जसलाई कुफ्र तथा पथभ्रष्टताका प्रचारक तथा शैतानहरुले विचलित गरिदिएका थिए ।

[4]अर्थात् हामी त विचलित थियौं तथा यिनलाई पनि आफ्नो साथमा पथभ्रष्ट गरेका थियौं । अर्थ यो हो कि हामीले उनीमाथि कुनै दबाब दिएका थिएनौं, बस हाम्रो अलिकति संकेतमा हामीजस्तै उनीहरुले पनि पथ-भ्रष्टताको मार्ग अपनाए ।

[5]अर्थात् हामी उनीसित दुखी अलग छौं, हाम्रो उनीसित कुनै सम्बन्ध छैन । अर्थ यो हो कि सेवक तथा स्वामी, गुरु तथा शिष्य एक-अर्काका शत्रु हुनेछन् ।

[6]बरु वास्तवमा उनीहरुले आफ्ना इच्छाहरुको अनुकरण गर्दथे । अर्थात् ती देवता जसलाई मानिसहरु यो संसारमा पूजा गर्दथे, यस कुराबाट नै इन्कार गरिदिनेछन् कि मानिसहरु उनको पूजा गर्दथे । यस विषयलाई कुर्आन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णित गरिएको छ, जस्तै सूर: अल-अनआम-४९, सूर: मरियम-८१ तथा ८२, सूर: अल-अहक़ाफ-५ तथा ६ अल-अनकबूत-२५, अल-बक़र-१६६ तथा १६७ आदि यसैप्रकारका आयतहरु ।

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ ۚ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) तथा भनिनेछ कि आफ्ना साझेदारहरुलाई बोलाउ[1] त उनीहरुले बोलाउनेछन् परन्तु तिनीहरुले उनीहरुलाई उत्तरसम्म दिने छैनन् तथा सबै यातना देख्नेछन्,[2] काश यिनीहरुलाई मार्गदर्शन प्राप्त भएको भए ।[3]

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾

(६५) तथा त्यस दिन उनीहरुलाई बोलाएर सोधिनेछ कि तिनीहरुले नबीहरुलाई के उत्तर दिएका थियौ ?[4]

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) अनि त त्यस दिन सारा समाचार अन्धा भइहाल्नेछन् तथा एक-अर्कासित प्रश्नसम्म गर्नेछैन ।[5]

---

[1]अर्थात् उनीहरुसित सहायता माँग जुनप्रकार संसारमा माँग्थ्यौ । के उनीहरु तिम्रो सहायता गर्दछन् ? त उनीहरु पुकार्नेछन् । परन्तु त्यहाँ कसमा साहस हुनेछ कि जो यो भनोस् कि हो हामी तिम्रो सहायता गर्दछौं ?

[2]अर्थात् विश्वास गर्नेछन् कि हामी सबै नरकको इन्धन बन्नेछौं ।

[3]अर्थात् यातना देखिहाले पश्चात कामना गर्नेछन् कि काश संसारमा प्रकाशको मार्ग अपनाइहालेको भए त आज उनीहरु यस परिणामवाट जोगिने थिए । सूरः अल-कहफ-५२ तथा ५३ मा पनि यस विषयको वर्णन छ ।

[4]यसभन्दा पूर्वका आयतहरु (मन्त्रहरु) मा एकेश्वरवादसित सम्बन्धित प्रश्न थियो । यो दोस्रो घोषणा रिसालतको विषयमा छ अर्थात् तिमीतिर हामीले रसूल पठाएका थियौं, तिमीले उनीसित के व्यवहार गऱ्यौ, उनका आमन्त्रण स्वीकार गरेका थियौ ? जुनप्रकार चिहान (कब्र) मा प्रश्न हुन्छ कि तिम्रो पैग़म्वर को हो तथा तिम्रो धर्म कुन चाहिं हो ? ईमान भएकाहरु त ठीक उत्तर दिइदिन्छन् परन्तु काफिर भन्दछ هَاه هَاه لا أدري (हाय ! मलाई त केही ज्ञात छैन) । त्यसैप्रकार केयामतका दिन पनि उनीहरुलाई यस प्रश्नको उत्तर समझमा आउने छैन । त्यसैकारण अगाडी भन्यो उनीमाथि सारा सूचनाहरु अन्धा हुनेछन् अर्थात् कुनै तर्क उनको बुद्धिमा आउने छैन जसलाई उनीहरुले प्रस्तुत गर्न सकून् । यहाँ तर्कहरुलाई सूचनाहरुसित तुलना गरेर यस कुरोतिर संकेत गरिएको छ कि उनका झूठा विश्वासका लागि वास्तवमा उनका पासमा कुनै छँदैछैन, केवल कथा तथा उखानहरु छन् । जस्तै आज पनि कब्र पूजारीहरुसित मनगढन्त चमत्कारहरुका कथाका अतिरिक्त केही पनि छैन ।

[5]किनकि उनीहरुलाई विश्वास भइसकेको हुनेछ कि सबै नरकमा प्रवेश पाउनेहरु ।

(६७) हो जुन व्यक्तिले क्षमा माँगेर ईमान स्वीकार गऱ्यो तथा पुण्यका कार्य गरे, विश्वास छ कि त्यो मोक्ष प्राप्त गर्नेहरुमध्ये हुनेछ ।

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

(६८) तथा तपाईंको प्रभु जे चाहन्छ पैदा गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ, उनीहरुमध्ये कसैलाई कुनै अधिकार छैन,[1] अल्लाहको लागि नै पवित्रता छ, त्यो उच्च छ प्रत्येक त्यस कुरोभन्दा जसलाई मानिसहरु साझा बनाउँछन् ।

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۗ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾

(६९) तथा तपाईंको प्रभु सबै कुरा जान्दछ जे-जति उनीहरु आफ्ना छातिमा लुकाउँछन् तथा जे-जति व्यक्त गर्दछन् ।

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾

(७०) तथा त्यही अल्लाह हो, त्यसको अतिरिक्त पूजा योग्य कोही अन्य छैन, लोक तथा परलोकमा उसैको प्रशंसा छ । उसैका लागि शासन छ तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةِ ۖ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

(७१) भनिदिनुस् कि हेर, यदि अल्लाह तआलाले राति मात्रै केयामतसम्म निरन्तर गरिदियो भने अल्लाहबाहेक को (ईश्वर-पूज्य) छ जो तिम्रो नजिक दिनको प्रकाश ल्याउन सक्छ ? के तिमी सुन्दैनौ ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ ۖ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾

(७२) सोध्नुस् कि यो पनि बताइदेउ कि यदि अल्लाह (तआला) तिमीमाथि निरन्तर केयामतसम्म दिन मात्र राख्यौ भने पनि अल्लाह तआलाका अतिरिक्त को (ईश्वर-पूज्य) छ जो तिम्रो पासमा रात्रि ल्याउन सक्छ,

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ

[1] अर्थात् अल्लाह तआला सर्वशक्तिमान छ । त्यसका समक्ष कसैलाई मूलत: कुनै अधिकार छैन, त त्यसपछि कोही अन्य सर्वशक्तिमान कसरी हुनसक्छ ।

يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾

जसमा तिमी विश्राम गर्नसक, के तिमी देखिराखेका छैनौ ?

وَمِن رَّحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

(७३) तथा उसैले त तिम्रा लागि आफ्नो कृपा एवं दयाले दिन-रात निर्धारित गरिदिएको छ ताकि रात्रि तिमी विश्राम गर्नसक तथा दिनमा त्यसद्वारा (पठाइएको) जीविकाको खोज गर ।[1] यो यसकारण कि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर ।[2]

[1]दिन तथा रात, यी दुबै अल्लाहका बहुत ठूला बरदान हो । रात्रिलाई अन्धकारमय बनाएर मानिसहरुका लागि विश्रामको समय प्रदान गर्‍यो । यस अन्धकारका कारण सम्पूर्ण सृष्टि सुत्न तथा विश्राम गर्न बाध्य छ । अन्यथा यदि विश्राम गर्ने तथा निद्राका लागि आ-आफ्नो समय भएको भए त कोही पनि पूर्णरुपले सुत्ने अवसर पाउँदैनथे, जबकि व्यवसाय तथा व्यापारलाई सुचाररुपले सञ्चालनका लागि निद्रा पूर्ण हुनु अत्यन्त आवश्यक छ । यस बिना स्फूर्ति प्राप्त हुँदैन । यदि केही मानिस सुतिरहेका हुन्थे तथा केही व्यवसायमा व्यस्त हुन्थे भने सुत्नेहरुको निन्द्रामा व्यवधान पर्थ्यो, यसका अतिरिक्त मानिसहरु एक-अर्काको सहयोगबाट बञ्चित रहन्थे, जबकि संसारको प्रबन्ध एक-अर्काको सहायता एवं सहयोगमा आधारित छ, यसकारण अल्लाहले रातलाई अन्धकार प्रदान गर्‍यो । यसैप्रकार दिनलाई प्रकाशमय बनायो ताकि प्रकाशका कारण मनुष्य आफ्नो व्यवसाय तथा व्यापार सुचाररुपले गर्न सकोस् । दिनको यो प्रकाश नभएको भए त मनुष्यहरुलाई जुन कठिनाइहरुको सामना गर्नुपर्थ्यो, त्यसलाई प्रत्येक व्यक्ति सरलताले बुझ्दछ तथा त्यसको ज्ञान राख्दछ ।

[2]अल्लाह तआलाले आफ्ना यी बरदानहरुका माध्यमबाट आफू एक (एक्लो) हुनुलाई प्रमाणित गरेको छ कि बताउ यदि अल्लाह तआला दिन तथा रात्रिको यस व्यवस्थालाई समाप्त गरी सदैवका लागि तिमीमाथि रात्रि थोपदिन्छ भने के अल्लाहका अतिरिक्त कुनै देवता यस्तो छ जो तिमीलाई दिनको प्रकाश प्रदान गर्नसक्छ ? अथवा यदि त्यो सधैंका लागि दिनमात्र राख्दछ भने त के तिमीलाई रात्रिको अन्धकार उपलब्ध गराउन सक्छ जसमा तिमी विश्राम गर्नसक ? होइन, कदापि होइन । यो केवल अल्लाहको अत्यन्त दया एवं कृपा हो कि उसले दिन र रात्रिको यस्तो नियन्त्रित नियम बनाएको छ कि रात्रि आउँछ त दिनको प्रकाश समाप्त भईदिन्छ, तथा सम्पूर्ण सृष्टि विश्राम गर्दछ तथा रात्रि जान्छ भने दिनको प्रकाशबाट समस्त संसारका सबै वस्तुहरु स्पष्ट हुन्छन् तथा मनुष्य परिश्रम तथा कमाईद्वारा अल्लाहको कृपा (जीविका) को खोजी गर्दछ ।

[3]अर्थात् अल्लाहको प्रशंसा एवं महिमाको पनि वर्णन गर (यो मौखिक कृतज्ञता हो) तथा अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका धन, शक्ति, एवं योग्यतालाई त्यसका आदेश एवं निर्देशहरुका अनुसार प्रयोग गर (यो व्यवहारिक कृतज्ञता हो)

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِيَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा जुन दिन पुकारेर अल्लाह (तआला) भन्नेछ कि जसलाई तिमी मेरा साझेदार ठानेका थियौ उनीहरु कहाँ छन् ?

وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا۟ بُرْهَـٰنَكُمْ فَعَلِمُوٓا۟ أَنَّ ٱلْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा हामी प्रत्येक सम्प्रदायबाट एउटा साक्षी अलग गर्नेछौं[1] तथा भन्नेछौं कि आफ्ना तर्क प्रस्तुत गर ।[2] त त्यस समय जानिहाल्नेछन् कि सत्य अल्लाहको तर्फबाट हो[3] तथा जे-जति झूठ उनीहरु रचिराखेका थिए सबै उनको पासबाट हराइहाल्नेछन् ।[4]

إِنَّ قَـٰرُونَ كَانَ مِن قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ ۖ وَءَاتَيْنَـٰهُ مِنَ ٱلْكُنُوزِ مَآ إِنَّ مَفَاتِحَهُۥ لَتَنُوٓأُ بِٱلْعُصْبَةِ أُو۟لِى ٱلْقُوَّةِ

(७६) कारुन थियो त मूसाका समुदायबाट परन्तु उनीहरुमाथि अत्याचार गर्न थालेको थियो,[5] हामीले उसलाई यति अधिक कोष दिएका थियौं कि कैयन् शक्तिशाली मानिस कठिनाईले त्यसका साँचोहरु उचाल्न सक्दथे ।[6] एकपटक उसका समुदायले

[1] यस साक्षीसित तात्पर्य पैग़म्बर हो । अर्थात् प्रत्येक सम्प्रदायका पैग़म्बरलाई त्यस सम्प्रदायबाट अलग उभ्याइदिनेछौं ।

[2] अर्थात् संसारमा मेरा पैग़म्बरहरुका एकेश्वरवादको आमन्त्रणका उपरान्त तिमी जो मेरा साझेदार बनाउथ्यौ तथा मेरो साथमा उनको पनि पूजा गर्दथ्यौ, त्यसको तर्क प्रस्तुत गर ।

[3] अर्थात् उनीहरु परेशान एवं स्तब्ध उभिएका हुनेछन्, कुनै उत्तर तथा तर्क उनलाई आउने छैन ।

[4] अर्थात् उनका काम आउने छैनन् ।

[5] आफ्ना समुदाय इस्राईलको सन्तानमाथि त्यसको अत्याचार यो थियो कि आफ्नो धन-सम्पत्तिका बाहुल्यका कारण उनको अवहेलना (शोषण) गर्दथ्यो । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि फ़िरऔनको तर्फबाट यो आफ्नो समुदाय इस्राईलको सन्तानमाथि कर्मचारी नियुक्त थियो तथा उनीमाथि अत्याचार गर्दथे ।

[6] تَنُوءُ को अर्थ हो تَمِيلُ (झुक्नु), अर्थात् जुनप्रकार कोही व्यक्ति ठूलो बोझ उचाल्छ त बोझका कारण यताउता डग्मगाउँछ, त्यसका साँचाहरुको बोझ यति अधिक थियो कि एउटा समूह पनि त्यसलाई उचाल्दाखेरि कठिनाई तथा कष्टको अनुभव गर्दथ्यो ।

إِذْ قَالَ لَهُۥ قَوْمُهُۥ لَا تَفْرَحْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾

उससित भने कि घमण्ड नगर,[1] अल्लाह (तआ़ला) घमण्ड गर्नेहरुसित प्रेम गर्दैन ।[2]

وَٱبْتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدَّارَ ٱلْءَاخِرَةَ ۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنْيَا ۖ وَأَحْسِن كَمَآ أَحْسَنَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَبْغِ ٱلْفَسَادَ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा जे-जति अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई प्रदान गरेको छ त्यसमध्येबाट आख़िरतको घरको निर्माण गर[3] तथा आफ्नो सांसारिक भागलाई नबिर्स[4] तथा जस्तो कि अल्लाहले उनीमाथि उपकार गरेको छ तिमी पनि सद्व्यवहार गर[5] तथा देशमा उपद्रवको इच्छा नगर,[6] विश्वास गर कि अल्लाह तआ़ला उपद्रवीहरुलाई माया गर्दैन ।

قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ

(७८) कारुनले भने यो सबै जति मलाई मेरो आफ्नो ज्ञानको कारण दिइएको छ,[7] के

[1]अर्थात् धन-सम्पत्तिमाथि गर्व एवं घमण्ड नगर । केही ज्ञाताहरुले कंजुसी अर्थ लगाएका छन्, अर्थात कंजुसी नगर ।

[2]अर्थात् गर्व तथा अहंकार गर्नेहरुलाई अथवा कंजुसी गर्नेहरुलाई प्रिय ठान्दैन ।

[3]अर्थात् आफ्ना धनलाई यस्ता स्थान तथा मार्गहरुमा व्यय गर जो अल्लाह तआ़लालाई प्रिय होस् । यसप्रकार आख़िरत बन्नेछ तथा त्यहाँ त्यसको तिमीलाई प्रतिकार एवं प्रतिफल प्राप्त हुन्छ ।

[4]अर्थात् संसारका उचित कुराहरुमा पनि सन्तुलनका साथ व्यय गर । संसारका उचित वस्तुहरु के हुन् ? खाद्य, वस्त्र, घर एवं विवाह आदि । अर्थ यो हो कि जुनप्रकार तिमीमाथि तिम्रो प्रभुको अधिकार छ, त्यसैप्रकार तिम्रो आफ्नो प्राण, श्रीमती, बच्चाहरु एवं अतिथिहरु आदिको पनि अधिकार छ । प्रत्येक अधिकारीलाई त्यसको अधिकार देउ ।

[5]अल्लाहले तिमीलाई धन प्रदान गरी तिमीमाथि उपकार गरेको छ, तिमी जीवहरुमाथि व्यय गरी उनीहरुमाथि उपकार गर ।

[6]अर्थात् तिम्रो उद्देश्य धर्तीमा आतङ्क (उपद्रव) फैलाउनु नहोस् । त्यसैप्रकार जीवहरुका साथ सद्व्यवहारको ठाउँ दुर्व्यवहार नगर, न पाप गर कि यी सबै कुराहरुबाट आतङ्क फैलाउन्छ ।

[7]यी शिक्षाहरुको उत्तरमा उसले यो भन्यो । उसको प्रयोजन यो हो कि मलाई धनार्जन तथा व्यापारको जुन दक्षता छ, यो धन त त्यसको परिणाम एवं फल हो, अल्लाहको कृपा तथा दयाको यससँग के सम्बन्ध छ ? दोस्रो अनुवाद यो गरिएको छ कि अल्लाहले

عِنْدِیْ ؕ اَوَلَمْ یَعْلَمْ اَنَّ اللّٰہَ قَدْ اَہْلَکَ مِنْ قَبْلِہٖ مِنَ الْقُرُوْنِ مَنْ ہُوَ اَشَدُّ مِنْہُ قُوَّۃً وَّ اَکْثَرُ جَمْعًا ؕ وَلَا یُسْـَٔلُ عَنْ ذُنُوْبِہِمُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿۷۸﴾

(अहिलेसम्म उसलाई यो ज्ञात भएन कि अल्लाह (तआ़ला) ले त्यसभन्दा पूर्व धेरै वस्तीवालाहरुलाई विध्वस्त गरिदिए, जो त्यसभन्दा अत्याधिक शक्तिशाली तथा अत्याधिक धनवान थिए,[1] तथा पापीहरुसित उनका पापहरुको सोधपूछ यस्तो समयमा गरिंदैन ।[2]

मलाई यो धन प्रदान गरेको छ तब उसले आफ्नो ज्ञानका कारण दिएको छ कि म योग्य छु तथा मेरो लागि उसले यो रुचाएको छ । जस्तो अन्य स्थानमा मनुष्यहरुको एउटा अन्य कथन अल्लाह तआ़लाले वर्णन गरेको छ :"जब मनुष्यलाई दुख पुग्दछ त हामीलाई पुकार्दछ, अनि जब हामी उसलाई आफ्नो अनुकम्पा प्रदान गर्दछौं तव भन्दछ," ﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾

"मलाई यो वरदान यसकारण प्राप्त भयो कि अल्लाहको ज्ञानमा म यसको योग्य थिएँ ।" (सूर: अल-क़सस-७८)

एक अन्य स्थानमा भने: "जब हामी मनुष्यहरुमाथि दुखका पश्चात आफ्नो दया गर्दछौं तव भन्दछ ।" ﴿هذالي﴾ أى هذا أستحقه

"यो त मेरो अधिकार हो" (सूर: हा.मीम.अस्सजदा:-५०) (इब्ने क़सीर)

केही विद्वानहरु भन्दछन् कि कारुनलाई कीमया (स्वर्ण बनाउनु) को ज्ञान थियो, यहाँ यही तात्पर्य छ, यसै ज्ञानको आधारमा उसले यति धन कमाएको थियो । परन्तु इमाम इब्ने क़सीर यस ज्ञानलाई सर्वथा झूठ तथा धोका भन्दछन् । कुनै व्यक्तिमा यस कुराको शक्ति छैन कि त्यसले कुनै वस्तुको वास्तविकतालाई परिवर्तित गर्न सकोस् । यसकारण कारुनको लागि पनि यो सम्भव थिएन कि त्यसले अन्य धातुहरुलाई परिवर्तित गरी स्वर्ण बनाउन सक्थ्यो तथा यसप्रकार थुप्रै धन एकत्रित गर्थ्यो ।

[1]अर्थात् वल तथा धनको अधिकता यो श्रेष्ठताको कारण होइन । यदि यस्तो भएको भए पूर्वकालीन समुदाय नष्ट हुँदैनथे । यसकारण कारुनले आफ्नो धनमाथि घमण्ड गर्नु तथा त्यसलाई आफ्नो श्रेष्ठताका कारण भन्नुको कुनै औचित्य छैन ।

[2]अर्थात् जब पाप यति अधिक संख्यामा होस् कि उनका कारण त्यो यातनाको पात्र घोषित होस् त उनीसित सोधपूछ गरिंदैन, सहसा उनलाई समातिहालिनेछ ।

فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِهٖ فِىْ زِيْنَتِهٖ ؕ قَالَ الَّذِيْنَ يُرِيْدُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا يٰلَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَآ اُوْتِىَ قَارُوْنُ ۙ اِنَّهٗ لَذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ۝٧٩

(७९) अत: (कारून) पूरा शोभाका साथ[1] आफ्नो समुदायको जमघटमा निस्क्यो,[2] त सांसारिक जीवनलाई रुचाउनेहरुले भने कि काश हामीलाई कुनै प्रकार त्यो प्राप्त हुन्थ्यो जो कारूनलाई दिइएको छ, यो त निकै नै सौभाग्यशाली छ ।

وَقَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللّٰهِ خَيْرٌ لِّمَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ۚ وَلَا يُلَقّٰىهَآ اِلَّا الصّٰبِرُوْنَ ۝٨٠

(८०) तथा ज्ञानीहरुले उनलाई सम्झाए कि खेदको कुरो छ, उत्तम वस्तु त त्यो हो जो पुण्यको रुपमा उनलाई प्राप्त हुनेछ जो अल्लाहमाथि ईमान सुदृढ गर्छन् तथा पुण्यका काम गर्दछन् ।[3] यो कुरा उनैको हृदयमा पारिन्छ जो धैर्यवान् तथा सहनशील हुन्छन् ।

فَخَسَفْنَا بِهٖ وَبِدَارِهِ الْاَرْضَ ۟ فَمَا كَانَ لَهٗ مِنْ فِئَةٍ

(८१) (अन्ततः) हामीले उसलाई त्यसको महलसहित धर्तीमा धसाइदियौं,[4] तथा अल्लाहका अतिरिक्त

[1]अर्थात् शोभा एवं श्रृङ्गार तथा सेवक एवं कर्मचारीहरुसँग ।

[2]यी भन्ने को थिए ? हे विद्वानका निकट ईमानवाल नै थिए जो उसको धन तथा अहंकारको प्रदर्शनबाट प्रभावित भएका थिए तथा केहीका निकट काफ़िर थिए ।

[3]अर्थात् जोसित धर्मको ज्ञान थियो तथा संसार एवं त्यसको प्रदर्शनको मूल वास्तविकतासित परिचित थिए, उनीहरुले भने कि यो के हो, केही पनि होइन । अल्लाहले ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुका लागि जो प्रतिफल तथा पुण्य राखेको छ, त्यो त्यसभन्दा कैयन् अधिक उत्तम छ । जस्तो हदीस कुद्सीमा छ, अल्लाह तआला भन्दछ : "मैले आफ्ना पुण्यकर्मी भक्तहरुका लागि यस्ता-यस्ता कुरा तयार गरेको छु जसलाई कुनै आँखाले देखेन, कुनै कानले सुनेन तथा न कसैको ज्ञानमा आयो ।" (अल-बुख़ारी किताबुत तौहीद, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाब अद्ना अह्लिल जन्न: मंजिलतन्)

[4]अर्थात् يُلَقّٰىهَا मा هَا सर्वनाम कथनतिर फर्कन्छ तथा यो कथन अल्लाहको हो । यदि उसलाई ज्ञानीहरुकै कथनापूरक मानिन्छ भने هَا को संकेत स्वर्गतिर हुनेछ अर्थात् स्वर्गका अधिकारी ती धैर्यवान नै हुनेछन् जो सांसारिक मायामोहबाट अलग तथा आख़िरतका जीवनमा रुचि राख्नेहरु हुनेछन् ।

[5]अर्थात् कारूनलाई यसका घमण्डका कारण त्यसका महल तथा कोषसहित धर्तीमा धसाइयो । हदीसमा छ, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "एउटा व्यक्ति आफ्नो लुँगी (धोती) धर्तीमा घिसार्दै गइराखेको थियो

يَنْصُرُوْنَهٗ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِيْنَ ۝٨١

कुनै गिरोह (समूह) उसको सहायताका लागि तयार भएन न त्यो स्वयं आफूलाई बचाउने मध्येबाट हुनसक्यो ।

وَاَصْبَحَ الَّذِيْنَ تَمَنَّوْا مَكَانَهٗ بِالْاَمْسِ يَقُوْلُوْنَ وَيْكَاَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ وَيَقْدِرُ ۚ لَوْلَآ اَنْ مَّنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ۭ وَيْكَاَنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْكٰفِرُوْنَ ۝٨٢

(८२) तथा जो मानिस हिजोसम्म उसको पदसम्म पुग्ने आशा गरिराखेका थिए, उनीहरु आज भन्नथाले कि के तिमी देख्दैनौ[1] कि अल्लाह (तआ़ला) नै आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छ जीविका अधिक गरिदिन्छ तथा कम पनि, यदि अल्लाह (तआ़ला) हामीमाथि उपकार नगरेको भए त हामी पनि धसाइदिन्थ्यौं,[2] के देख्दैनौ कि कृतघ्नहरुलाई कहिल्यै सफलता प्राप्त हुँदैन ।[3]

تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِيْنَ لَا يُرِيْدُوْنَ عُلُوًّا

(८३) परलोकको यो (रमणीय) घर हामी उनैका लागि निर्धारित गर्दछौं जो धर्तीमा अहङ्कार एवं गर्व गर्दैनन्, न उपद्रव

(अल्लाहलाई उसको यो अहङ्कार राम्रो लागेन) तथा उसलाई धर्तीमा धसाइदियो । त्यो केयामतसम्म धर्तीमा भाँसिदै जानेछ ।" (अल-बुख़ारी किताबुल लिबास)

[1] مكان सित तात्पर्य त्यो सांसारिक मान-मर्यादा हो जो संसारमा कसैलाई सामयिक रुपले प्राप्त हुन्छ, जस्तो कारूनलाई प्राप्त भएको थियो । अर्थ यो हो कि कारुनको जस्तो धन तथा वैभवका अभिलाषीहरुले जब कारुनको शिक्षाप्रद परिणाम देखे पश्चात भने कि धन-सम्पत्ति यस कुराको प्रमाण होइन कि अल्लाह तआ़ला त्यस धनवानसित प्रसन्न पनि छ । के तिमीले देखेनौ कि अल्लाह तआ़ला धन कसैलाई अधिक दिन्छ तथा कसैलाई कम । यसको सम्बन्ध त्यसको इच्छा, विवेक तथा नीतिसित छ, जसलाई उसका अतिरिक्त कोही जान्दैन । धनको बाहुल्यता उसको प्रसन्नताको तथा धनको कमी उसको अप्रसन्नताको प्रमाण होइन, न यो श्रेष्ठताको माप नै हो ।

[2] अर्थात् हामी पनि त्यस दुष्परिणाममा पुग्थ्यौ जसमा कारुन पुग्यो ।

[3] अर्थात् कारुनले धन पाएर कृतज्ञताको सट्टा कृतघ्नता तथा अवज्ञाको मार्ग अपनायो त हेरिहाल उसको दुष्परिणाम पनि कस्तो भयो ?

فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

को इच्छा राख्दछन् । तथा परहेज़गारहरु (संयमीहरु) का लागि अत्यन्त उत्तम प्रतिफल छ ।[1]

مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

(८४) जो व्यक्ति पुण्य ल्याउनेछ उसलाई त्यसभन्दा उत्तम प्राप्त हुनेछ[2] तथा जो पाप लिएर आउनेछ त यस्ता कुकर्म गर्नेहरुलाई उनका त्यसै कर्मको प्रतिफल प्रदान गरिनेछ जो उनीहरु गर्दथे ।[3]

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّي

(८५) जुन (अल्लाह) ले तपाईंमाथि कुर्आन अवतरित गरेको छ[4] त्यो तपाईंलाई पुन: प्रथम स्थानमा ल्याउनेछ ।[5] भनिदिनुस् कि

[1] عُلُوًّ को अर्थ हो अत्याचार तथा अति, अरु मानिसहरुभन्दा आफूलाई श्रेष्ठ तथा उच्च ठान्नु तथा कहलाउनु, गर्व, अहङ्कार तथा घमण्ड गर्नु तथा فساد को अर्थ हो अनर्थ मानिसहरुको माल हडप गर्नु अथवा अवज्ञा गर्नु कि यी दुबै कुराहरुबाट धर्तीमा उपद्रव फैलिन्छ । आदेश भयो कि अल्लाहसित भय गर्नेहरुका कर्म तथा आचरण यी त्रुटि एवं पापहरुबाट शुद्ध हुन्छन् तथा अभिमानको साटो उनमा विनम्रता, अवहेलनाको साटो आज्ञाकारिता हुन्छ तथा आख़िरतको घर (स्वर्ग) तथा सुपरिणाम उनैको पक्षमा आउनेछ ।

[2] अर्थात् कमसेकम प्रत्येक भलाई (पुण्यको प्रतिफल) दसगुना अवश्य प्राप्त हुनेछ, तथा जसको लागि अल्लाह चाहन्छ यसभन्दा पनि अधिक र अझ बढी प्रदान गर्नेछ।

[3] अर्थात् भलाईको प्रतिफल त बढाएर दिइनेछ तर पापको प्रतिफल पापकै समान नै प्राप्त हुनेछ । अर्थात् भलाईको परिणाममा अल्लाहको दया तथा कृपाको तथा नराम्रोको परिणाममा त्यसको न्यायको प्रदर्शन हुनेछ ।

[4] अर्थात् यसको पाठ तथा यसको प्रचार-प्रसार तपाईंको कर्तव्य हो ।

[5] अर्थात् तपाईंको जन्मस्थल मक्का, जहाँबाट तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई निस्कन बाध्य गरिएको थियो । आदरणीय इब्ने अब्बासबाट उधृत सहीह बुख़ारीमा यसको यही व्याख्या प्राप्त हुन्छ । अत: हिज़रतको आठ वर्ष पश्चात अल्लाहको यो वचन पूरा भयो तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आठ हिज़रीमा विजयी रुपमा मक्का नगरमा प्रवेश गनुभयो । केही विद्वानहरुले معاد सित तात्पर्य केयामत लिएका छन् । अर्थात केयामतका दिन तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई आफूतिर फर्काउनेछ तथा रिसालतको प्रचारको विषयमा सोध्नेछ ।

أَعۡلَمُ مَن جَآءَ بِٱلۡهُدَىٰ وَمَنۡ هُوَ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ٨٥

मेरो प्रभु त्यसलाई पनि राम्ररी जान्दछ जो मार्गदर्शन ल्याएको छ तथा त्यसलाई पनि जो खुल्ला विचलनमा छ ।[1]

وَمَا كُنتَ تَرۡجُوٓاْ أَن يُلۡقَىٰٓ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبُ إِلَّا رَحۡمَةٗ مِّن رَّبِّكَۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرٗا لِّلۡكَٰفِرِينَ ٨٦

(८६) तथा तपाईंले त कहिल्यै यो सोच्नु पनि भएन कि तपाईंतिर किताब अवतरित गरिनेछ[2] तर यो तपाईंको प्रभुको कृपाले (अवतरित भयो) ।[3] अब तपाईं कदापि काफ़िरहरुको सहायक नहुनुहोस् ।[4]

وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بَعۡدَ إِذۡ أُنزِلَتۡ إِلَيۡكَۖ وَٱدۡعُ إِلَىٰ رَبِّكَۖ

(८७) (ध्यान रहोस् कि) यी काफ़िरहरु तपाईंलाई अल्लाहका आयतहरुको प्रचार गर्नबाट रोक्न नसकून्[5] यसपश्चात कि यो तपाईंतिर

[1]यो मूर्तिपूजकहरुको त्यस उत्तरमा छ जो उनीहरु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई उनका पैतृक एवं प्रचलित धर्मबाट विमुख हुनका कारण पथभ्रष्ट ठान्दथे । भन्नुभयो, "मेरो प्रभु राम्ररी जान्दछ कि पथभ्रष्ट म हूँ जो अल्लाहको तर्फबाट प्रकाश लिएर आएको छु अथवा तिमी हौ अल्लाहको तर्फबाट आएको प्रकाशलाई स्वीकार गरिराखेका छैनौ ?"

[2]अर्थात् नबूअतभन्दा पूर्व तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को विचारमा पनि थिएन कि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई रिसालतका लागि रोजिनेछ तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि अल्लाहको किताब अवतरित हुनेछ ।

[3]अर्थात् यो नबूअत तथा किताबले सुशोभित गर्नु अल्लाहको विशेष कृपाको फल हो, जो तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि भयो । यसबाट ज्ञात भयो कि नबूअत कुनै यस्तो कुरा होइन जसलाई परिश्रम, प्रयत्न तथा प्रयासले प्राप्त गरिँदै आइरहेको होस् । अपितु यो सर्वथा अल्लाहको एउटा वरदान थियो । अल्लाह तआ़ला जसलाई चाहयो आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट नबूअत तथा रिसालतले सुशोभित गर्दैरहयो । यहाँसम्मकि परम आदरणीय मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस स्वर्णिम श्रृङ्खलाको अन्तिम कडी घोषित गरी त्यसलाई समाप्त गरिदिइयो ।

[4]अब यस अनुग्रह तथा अल्लाहको कृपाको कृतज्ञता तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यसप्रकार व्यक्त गनुस् कि काफ़िरहरुको सहायता तथा पक्षधर नबन्नुहोस् ।

[5]अर्थात् यी काफ़िरहरुका कुरा उनका यातनाहरु तथा उनको तर्फबाट धर्म प्रचार-प्रसारमा विघ्न पार्ने तपाईंलाई कुर्आनका पाठ तथा त्यसका प्रचार-प्रसारबाट नरोकिदेऊन् । बरु

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

अवतरित गरियो, त आफ्नो प्रभुतिर आमन्त्रित गर्दैरहनुस् तथा शिर्क गर्नेहरु (मिश्रणवादीहरु) मध्येको नहुनुस् ।

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۘ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(८८) तथा अल्लाह (तआला) को सँग कुनै अन्य देवतालाई नगुहार्नु,[1] अल्लाह (तआला) बाहेक कोही अन्य पूजनीय छैन, प्रत्येक वस्तु नाशवान छ परन्तु उसैको मुख[2] उसैको शासन छ[3] तथा तिमी उसैतिर फर्काइने छौ ।[4]

तपाईं (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पूर्ण एकाग्रताले प्रभुतिर आमन्त्रण गर्ने काम (कार्य) गर्दैरहनुस् ।

[1]अर्थात् कुनै अन्यको इबादत (उपासना) नगर्नू, न प्रार्थनाद्वारा, न भोग-प्रसादले, न बलिद्वारा कि यी सबै उपासना हुन् जो केवल एक अल्लाहका लागि विशेष छन् । कुरआन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यको इबादतलाई पुकार्नु भनिएको छ, जसको उद्देश्य यसै बिन्दुलाई स्पष्ट गर्नु हो कि अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यलाई माध्यमहरुबाट टाढा मानेर पुकार्नु, उनीसित सहायता माँग्नु, विनय तथा प्रार्थनाहरु गर्नु यो उनको इबादत नै हो जसबाट मनुष्य मुश्रिक (अनेकेश्वरवादी) बन्दछ ।

[2] وَجْهَهُ (उसको मुख) सित तात्पर्य अल्लाह हो । अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त प्रत्येक वस्तु नश्वर छ ।

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ * وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

"धर्तीमा जो छन् सबै समाप्त हुनेहरु हुन् । मात्र तिम्रो प्रभुको मुख जो महानता एवं जो सम्मान भएको छ, शेष रहनेछ ।" (सूर: अर्रहमान-२६, २७)

[3]अर्थात् उसैको निर्णय, जो त्यो चाहन्छ, लागू हुन्छ तथा उसैको आदेश जसको त्यो इच्छा गर्दछ, चल्छ ।

[4]ताकि त्यसले सत्कर्मीहरुलाई उनको पुण्यको प्रतिफल तथा कुकर्मीहरुलाई उनको कुकर्मको दण्ड देओस् ।

सूरतुल अनकबूत-२९

سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ

सूरः अनकबूत मक्कामा अवतरित भयो तथा यसका उनान्सत्तरी आयतहरु तथा सात रूकूअ छन् ।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अति दयालु एवं अति कृपालु छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(१) अलिफ. लाम. मीम.

الٓمٓ ①

(२) के मानिसहरुले यो सोचेका छन् कि उनको केवल यस कथनमा कि हामीले ईमान कायम गरेका छौं उनीहरु बिना परीक्षा लिइ नै छाडिदिनेछन् ?[१]

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ②

(३) उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुलाई पनि राम्ररी जाँच्यौं,[२] निःसन्देह अल्लाह (तआला) उनीहरुलाई

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا

सूरः अल-अनकबूतको व्याख्या :

[१]अर्थात् यो विचार कि केवल मुखले ईमान स्वीकार गर्नुका पश्चात परीक्षा नलिई उनलाई छोडिदिइनेछ, सही छैन । बरु उनलाई प्राण एवं धनका दुख तथा अन्य परीक्षाहरुद्वारा जाँचिनेछ ताकि राम्रो-नराम्रोको, सत्य-असत्यको, ईमान भएका तथा द्वयवादीबारे थाहा हुनसकोस् ।

[२]अर्थात् यो अल्लाहको नियम हो जो आदिदेखि चलिआइराखेको छ । यसकारण त्यसले यस सम्प्रदायको ईमान भएकाहरुको पनि परीक्षा लिनेछ जुनप्रकार पूर्वका समुदायहरुको परीक्षा गरियो । यी आयतहरुका अवतरण हुनुको विशेषताको कथनमा आउँछ कि सहावा किराम (नबीका सहचर) ले त्यस अत्याचार तथा क्रूरताको शिकायत (गुनासो) गरे जसका लक्ष्य मक्काका काफिरहरुतिरबाट उनीहरु बनेका थिए तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित दुआ (प्रार्थना) गर्नुको प्रार्थना गरे ताकि अल्लाह उनको सहायता गरोस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यो आतङ्क तथा यातना त ईमान भएकाहरुका इतिहासको भाग हो । तिमीभन्दा पूर्व केही ईमान भएकाहरुको यो दशामा पुऱ्यायो कि उनलाई एउटा खाडल खनेर त्यसमा उभ्याई उनको टाउकोमा करौंती चलाइयो जसबाट उनका शरीर दुई भागमा विभाजित भए यसैप्रकार फलामका काइँयो उनको मांशमा हड्डीहरुसम्म पुऱ्याइयो परन्तु यी यातनाहरुले सत्य धर्मबाट विचलित गर्न सफल भएनन् । (सहीह बुखारी किताब अहादिसिल अम्बिया) आदरणीय अम्मार, उनकी माता आदरणीया सुमय्या तथा पिता आदरणीय यासिर, आदरणीय सुहेब, आदरणीय बेलाल तथा आदरणीय मिक्दाद

وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَٰذِبِينَ ③

पनि जानिहाल्नेछ जो सत्य भन्दछन् तथा उनीहरुलाई पनि जानिहाल्नेछ, जो झूठा छन् ।

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَن يَسْبِقُونَا ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ④

(४) के जो कुकर्म गरिराखेका छन्, उनीहरुले यो ठानेका छन् कि उनीहरु हाम्रा नियन्त्रणबाट बाहिर हुनेछन् ?[१] यिनीहरु कस्तो नराम्रो विचार गरिराखेका छन् ।[२]

مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑤

(५) जसलाई अल्लाहसित साक्षात्कारको आशा छ, त्यो अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएको समय निश्चित आउनेछ,[३] त्यो सर्वश्रेष्ठ, सर्वज्ञाता छ ।[४]

وَمَن جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ

(६) तथा प्रत्येक प्रयत्न गर्नेले आफ्नै हितका लागि प्रयत्न गर्दछ । निःसन्देह

आदि (رضـي الله عنـهم) माथि इस्लामका प्रारम्भिक कालमा जुन अत्याचार तथा कष्ट पुऱ्याइए, ती इतिहासको पानाहरुमा सुरक्षित छन् । यी घटनाहरु नै यी आयतहरु अवतरित हुनुका कारण बने । तैपनि शब्दहरुको सामान्यताको आधारमा केयामत सम्मका ईमानवाला यसमा सम्मिलित छन् ।

[१]अर्थात् हामीबाट भाग्न सफल हुनेछन् तथा हाम्रो पकडमा आउन सक्नेछैनन्, यस्तो हुनेछैन ।

[२]अर्थात् अल्लाहका विषयमा यिनी कुन भ्रममा लिप्त छन्, जबकि त्यो सबै वस्तुहरुमाथि सामर्थ्यवान छ तथा प्रत्येक कुरोसित अवगत पनि । अनि त्यसको अवहेलना गरी त्यसको पकड तथा यातनाबाट कसरी भाग्न सक्नेछन् ?

[३]अर्थात् जसलाई आख़िरतमा विश्वास छ तथा त्यो प्रतिफल एवं पुण्यको आशाले सत्कर्म गर्दछ अल्लाह तआलाले त्यसका आशाहरु पूर्ण गर्नेछ तथा त्यसलाई त्यसका कर्महरुको पूरा प्रतिफल प्रदान गर्नेछ, किनकि केयामत निश्चित रुपले भएर नै रहनेछ तथा अल्लाहको न्यायलयको स्थापना अवश्य हुनेछ ।

[४]त्यो भक्तहरुका कुरा एवं प्रार्थनाहरु सुन्नेवाला तथा उनका गुप्त तथा प्रकट सबै कर्महरुको ज्ञाता छ । त्यसका अनुसार त्यसले फल तथा दण्ड पनि अवश्य दिनेछ ।

إِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ ⑥

अल्लाह (तआला) सबै जगत्का सबैबाट निस्पृह छ ।[1]

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَحْسَنَ الَّذِيْ كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ⑦

(७) तथा जसले विश्वास गरे तथा (सुन्नतका अनुरुप) राम्रा कर्म गरे, हामी उनका सबै पापहरुलाई उनीबाट समाप्त गरिदिनेछौं तथा उनका सत्कर्महरुको उत्तम प्रतिफल दिनेछौं ।[2]

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ

(८) हामीले प्रत्येक मनुष्यलाई आफ्नो माता-पितासित सद्व्यवहार गर्नुको शिक्षा दिएका छौं,[3]

[1]यसको अर्थ त्यही हो जो ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ﴾ (सूर: जासिया-१५) को हो, अर्थात जसले सत्कर्म गर्नेछ त्यसको लाभ उसैलाई हुनेछ । अन्यथा अल्लाह तआलालाई त भक्तहरुका कर्मको कुनै आवश्यकता छैन । यदि सम्पूर्ण धर्तीका मानिस अल्लाहसित भय गर्ने (संयमी) बन्छन् भने त त्यसको राज्यमा शक्ति एवं विस्तार हुनेछैन तथा सबै अवहेलना गर्ने बन्छन् भने उसको राज्यमा अलिकति पनि कमी आउने छैन । शब्दहरुका आधारमा यिनमा काफ़िरहरुसित धर्मयुद्ध गर्नुको पनि आदेश सम्मिलित छ कि यो पनि एकप्रकारको सत्कर्म नै हो ।

[2]अर्थात् यस कुराको उपरान्त कि अल्लाह तआला सम्पूर्ण सृष्टिबाट निस्पृह छ, त्यसैले केवल आफ्नो कृपा तथा दयाले ईमानवालाहरुलाई उनका कर्मअनुसार प्रतिफल प्रदान गर्नेछ तथा एक-एक सत्कर्मका लागि कैयन् गुना प्रतिकार एवं पुण्य प्रदान गर्नेछ ।

[3]कुरआन करीमका विभिन्न स्थानहरुमा अल्लाह तआलाले आफ्नो एकता तथा इबादतको आदेश दिनुका साथै माता-पितासित सद्व्यवहार गर्नमाथि जोड दिइएको छ, जसबाट यस कुराको स्पष्टीकरण हुन्छ कि एकेश्वरवादका माँगहरुलाई उचित रुपमा त्यही बुझ्नसक्छ तथा निर्वाह गर्न सक्दछ जो माता-पिताको आज्ञा पालन तथा सेवा माँगहरुलाई बुझ्दछ तथा निर्वाह गर्दछ । जो व्यक्ति यो कुरा बुझ्न असमर्थ छ कि संसारमा उसको अस्तित्व माता-पिताको संयोगको परिणाम तथा उसको पालन-पोषण उनको असीमित कृपा एवं प्रेमको फल हो यसकारण मैले उनको सेवामा कुनै कमी तथा आज्ञा पालनमा उद्दण्डता गर्नुहुँदैन, त्यो अवश्य सृष्टिको स्रष्टालाई बुझ्न तथा त्यसको एकेश्वरवाद तथा इबादतका नियमहरु निर्वाह गर्नुमा पनि असमर्थ र हुनेछ । यसैकारण हदीसहरुमा पनि माता-पितासँग सद्व्यवहार गर्नुमा बडो बल दिइएको छ एक हदीसमा माता-पिताको प्रसन्नता तथा उनको अप्रसन्नतालाई प्रभुको प्रसन्नता तथा अप्रसन्नताको कारण भनिएको छ ।

حُسْنًا ۖ وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑧

तर यदि उनीहरु यो प्रयत्न गर्दछन् कि तिमी मसँग त्यसलाई सम्मिलित गर जसको तिमीलाई ज्ञान छैन त उनको भनाइ नमान,[1] तिमी सबैलाई फर्कि मतिरै आउनुछ, अनि म प्रत्येक त्यस कुरासित जो तिमी गर्दथ्यौ, तिमीलाई अवगत गराउनेछौं ।

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ⑨

(९) तथा जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, उनीहरुलाई हामीले आफ्ना पुण्य आत्मा भक्तहरुमा गर्नेछौं ।[2]

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ ۖ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ

(१०) तथा केही यस्ता पनि छन् जो (मुखले) भन्दछन् कि हामीले ईमान कायम गरेका छौं तर जब अल्लाहको मार्गमा कुनै दुख आइपर्दछ त मानिसहरुद्वारा कष्ट दिने कुरोलाई अल्लाह तआलाको यातनाको समान बनाउँदछन्,[3] परन्तु यदि

[1]अर्थात् माता-पिता यदि शिर्कको आदेश दिन्छन् (तथा त्यसैमा अन्य पापहरुको आदेश पनि सम्मिलित छ) तथा त्यसका लागि विशेष प्रयत्न पनि गर्दछन् (जस्तो कि مجاهدة शब्दबाट स्पष्ट छ) त्यसका आदेशहरुको पालन गर्नु हुँदैन, किनकि «لَا طَاعَةَ لأَحَدٍ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى» (मुसनद अहमद भाग ५ पृष्ठ ६६ तथा अल-सहीह: लिल-अलबानी संख्या १७९) "अल्लाहको अवहेलनामा कसैको आज्ञाको पालन छैन ।" यस आयतको अवतरण हुनुको विशेषतामा आदरणीय सअ्द बिन अबी वक्कासको घटना आउँछ कि उनी मुसलमान हुनु पश्चात उनकी माताले भनिन् कि म न भोजन गर्नेछु न पानी पिउने छु यहाँसम्मकि मरिहाल्नेछु अथवा तिमीले मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नवूअतलाई अस्वीकार गरिदेउ, अन्त्यमा उनी आफ्नी माताको मुख बलपूर्वक खोलेर खुवाउँथे, जसको पश्चात यो आयत अवतरित भयो । (सहीह मुस्लिम, तिर्मिजी सूर: अल-अनकबूतको व्याख्या)

[2]अर्थात् यदि कसैका माता-पिता मूर्तिपूजक हुन्छन् भने ईमानवाला पुत्र पुण्य गर्नेहरुसँग हुनेछ, माता-पिताको साथ होइन । यसकारण चाहे माता-पिता संसारमा उसको अत्यन्त निकट भएपनि उसको धार्मिक प्रेम ईमानवालाहरुसित नै थियो, जसका कारण المرء مع من أحب का अधीन त्यो सत्कर्मीहरुको समूहमा हुनेछ ।

[3]यसमा अवसरवादी अथवा क्षीण ईमानवालाको अवस्था वर्णन गरिएको छ कि ईमानका कारण उनलाई कष्ट पुग्दछ, त अल्लाहको यातना जस्तै त्यो उनका लागि असहनीय

إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ ۚ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ⑩

अल्लाहको सहायता आउँछ त[1] भन्दछन् कि हामी त तिमीहरुकै साथमा छौं,[2] के संसारका सबै मानिसहरुका हृदयमा जे-जति छ, त्यसबाट अल्लाह तआला परिचित छैन ?[3]

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ⑪

(११) तथा जसले ईमान कायम गरे अल्लाह उनलाई पनि जानेर (प्रकट गरेर) रहनेछ तथा द्वयवादीहरुलाई पनि जानेर (प्रकट गरेर) रहनेछ ।[4]

हुन्छ । परिणामस्वरुप उनीहरु ईमानबाट मुख फर्काउन्छन् तथा सर्वधारणको धर्म धारण गर्दछन् ।

[1]अर्थात् मुसलमानहरुलाई विजय तथा प्रभुत्व प्राप्त होस् ।

[2]अर्थात् तिम्रा धार्मिक भाई हुन् । यो त्यही विषय हो जो अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णित गरिएको छ कि ती मानिसहरु तिमीलाई हेरिरहन्छन्, यदि तिमीलाई अल्लाहको तर्फबाट विजय प्राप्त हुन्छ त भन्दछन् कि हामी तिम्रो साथमा थिएनौं, तथा यदि परिस्थितिहरु काफ़िरहरुका पक्षमा हुन्छन् त (काफ़िरहरुसित गएर भन्दछन्) कि के हामीले तिमीलाई घेरेका थिएनौ तथा मुसलमानहरुबाट तिमीलाई बचाएका थिएनौं । (सूर: अन्निसा-१४१)

[3]अर्थात् के अल्लाह ती कुरालाई जान्दैन जो तिम्रा हृदयमा छन् तथा तिम्रा अन्त: करणहरुमा लुकेका छन् यद्यपि मुखले मुसलमानहरुका साथी हुनुका कुरा गर्दछौ ।

[4]यसको अर्थ हो कि अल्लाह तआलाले सुख तथा कष्ट दिएर परीक्षा लिनेछ ताकि अवसरवादी एवं ईमान भएकाहरुमा अन्तर स्पष्ट हुनजाओस् । जो दुबै परिस्थितिहरुमा अल्लाहको आज्ञाको पालन गर्नेछ, त्यो ईमानवाला हो तथा जो केवल प्रसन्नता तथा सुखमा आज्ञापालन गर्नेछ त यसको अर्थ यो हो कि त्यो केवल आफ्नो स्वार्थ सिद्धिको अधीन छ, अल्लाहको होइन । जुनप्रकारले अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो :

﴿ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ ﴾

"हामीले तिम्रो अवश्य परीक्षा लिनेछौं ताकि हामी जानीहालौं कि तिमीमध्ये सहनशील, धर्मयोद्धा एवं धैर्यवान को छ तथा तिम्रा अन्य परिस्थितिहरु पनि जाँच्नेछौं ।" (सूर: मोहम्मद-३१)

ओहुदका युद्धका पश्चात जसमा मुसलमान जाँच तथा परीक्षाको संकटबाट गुजार्नु परेको थियो, आदेश गऱ्यो :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم مِّن شَيْءٍ ۖ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾

(१२) तथा काफिरहरुले ईमान भएकाहरुसित भने कि तिमी हाम्रो मार्गको अनुसरण गर तिम्रा पाप (को बोझ) हामी उठाइहाल्नेछौं,[1] जबकि उनी तिनीहरुको पापमध्ये केही पनि उठाउनेवाला थिएनन्, यिनी त केवल झूठा छन् ।[2]

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ ۖ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

(१३) हो, यिनीहरु आफ्ना बोझ अवश्य उठाउनेछन् तथा आफ्ना बोझहरुका साथ अन्य बोझ पनि,[3] तथा जे-जति झूठ रचिराखेका छन् ती सबै उनीहरुसित सोधपूछ हुनेछ ।

﴿ مَّا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾

"अल्लाह तआला यस्तो छैन कि ईमानवालाहरुलाई त्यस अवस्थामा छाडिदेओस् जसमा तिमी छौ, यहाँसम्मकि त्यो अपवित्रलाई पवित्रबाट अलग गरिदिन्छ ।" (सूर: आले-इमरान १७९)

[1]अर्थात् तिमी त्यसै पूर्वहरुका धर्मतिर फर्किजाउ जसमा हामी अहिलेसम्म दृढ छौं, यसकारण कि त्यही धर्म सत्य छ। यदि यस प्रचलित धर्मका अनुसार कर्म गर्नबाट तिमी पापी हुनेछौ भने हामी त्यसका उत्तरदायी छौं, त्यो बोझ हामी आफ्ना काँधमा उठाउनेछौं ।

[2]अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि यिनीहरु झूठा हुन् । केयामतका दिन त यस्तो हुनेछ कि त्यहाँ कोही कसैको बोझ उठाउने छैन । ﴿ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴾ "कुनै भारी उठाउनेवालाले कसको भारी उठाउने छैन ।" त्यहाँ त एक मित्र अर्को मित्रलाई वास्ता गर्नेछैन चाहे उनका बीच अत्यन्त घनिष्टता नै किन नहोस् ।

﴿ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴾

"कुनै मित्रले आफ्नो मित्रलाई सोध्ने छैन ।" (सूर: अल-मआरिज-१०)

﴿ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ﴾ (सूर: फातिर-१८)

[3]अर्थात् यी कुफ्रका अगुवा तथा अधर्मका प्रचारक आफ्नै बोझ उठाउने छैनन्, बरु ती मानिसहरुका पापहरुको बोझ पनि तिनीमाथि हुनेछ जो उनका प्रयत्नहरुका कारण पथभ्रष्ट भएका थिए । यो विषय सूर: अल-नहल-२५ मा पनि गुज्रिसकेको छ । हदीसमा छ, जो मार्गदर्शनतिर आमन्त्रित गर्दछ, त्यसको लागि आफ्ना पुण्यहरुको अतिरिक्त ती मानिसहरुका पुण्यको पनि प्रतिफल प्राप्त हुनेछ जो त्यसको कारण केयामतसम्म सन्मार्गको अनुसरण गर्नेछन्, यस बिना कि उनको प्रतिकारमा कुनै कमी होस्, तथा जो पथभ्रष्टताका प्रचारक हुनेछ, त्यसको लागि आफ्ना पापहरुका अतिरिक्त ती मानिसहरुका पापको पनि बोझ हुनेछ जो केयामतसम्म त्यसका कारण पथभ्रष्टताको मार्ग अपनाउने हुनेछन्, यसबिना कि उनका पापहरुमा कुनै कमी होस् । (अबू दाऊद किताबुल सुन्न: बाबु लुजुमिस सुन्न:, इब्ने माजा अल-मोकद्दम: बाबु मन् सन्न सुन्नतन हसनतन औ सय्येअतन) यसै नियमका आधारमा केयामतसम्म

عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

झूठ रचिराखेका छन् ती सबै उनीहरुसित सोधपूछ हुनेछ ।

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा हामीले नूह (अलैहिस्सलाम) लाई उनका समुदायतिर पठायौं, उनी तिनीहरुबीच साढे नौं सय वर्षसम्म रहे ।[1] त्यस पश्चात उनीहरुलाई तूफ़ानले आई समात्यो तथा उनी थिए पनि अत्याचारी ।

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾

(१५) अनि हामीले उनलाई तथा डुङ्गामा भएकालाई मुक्ति दियौं तथा हामीले यस घटनालाई सम्पूर्ण संसारका लागि शिक्षाको संकेत बनाइदियौं ।

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾

(१६) तथा इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) ले पनि आफ्नो समुदायसित भने कि अल्लाह (तआला) को इबादत गर तथा उसित तर्सदै गर, यदिं तिमीमा बुद्धि छ भने यही तिम्रो लागि ठीक छ ।

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا ۚ إِنَّ الَّذِينَ

(१७) तिमी त अल्लाह तआलाका अतिरिक्त मूर्तिहरुको पूजापाठ गरिरहेका छौ, तथा झूठा कुरा आफ्नै मनले रच्ने गर्दछौ ।[2] (सुन !) ज-जसको

अत्याचारले हत्या गरिइएका रक्तको पाप आदमका प्रथम पुत्र (क़ाबील) माथि हुनेछ, यसकारणकि सर्वप्रथम उसैले अनर्थ हत्या गरेको थियो । (मुसनद अहमद भाग १ पृष्ठ ३८३ वक़द अखरजहुल जमाअ: सवा अबी दाऊद मिनतुरुक)

[1]कुर्आनका शब्दहरुबाट ज्ञात हुन्छ कि यो उनका आमन्त्रण तथा प्रचार-प्रसारको आयु हो । उनको पूरा आयु कति थियो, त्यसलाई स्पष्ट गरिएन । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि चालीस वर्ष नबूअतभन्दा पूर्व तथा साठी वर्ष तूफानका पश्चात यसमा सम्मिलित गरियून् ।अन्य पनि कैयन् कथन छन् ।والله أعلم بالصواب

[2]أوثان बहुवचन हो وَثَن को, जसरी أصنام बहुवचन हो صَنَم को । दुबैको अर्थ मूर्ति हो । केही ज्ञाताहरु भन्दछन्, صنم (सनम) सुन, चाँदी, पित्तल तथा पत्थरको मूर्तिलाई तथा وَثَن मूर्तिलाई पनि तथा चूनाको पत्थर आदिबाट बनाइएका स्थानहरुलाई पनि भन्दछन् । تَخْلُقُونَ إِفْكًا को एक अर्थ हो تكذبون كِذبًا जस्तो कि मूल पंक्तिको अनुवादबाट स्पष्ट छ । दोस्रो अर्थ हो تعملونها و تنحتونها لِلإفك झूठा उद्देश्यका लागि उनलाई निर्मित गर्दछौ तथा गढ्छौ । भावार्थका अनुसार दुबै अर्थ ठीक छन् । अर्थात् अल्लाहलाई छाडेर तिमी जुन मूर्तिहरुको पूजा गर्दछौ,

تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوْا عِنْدَ اللّٰهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوْهُ وَاشْكُرُوْا لَهٗ ؕ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿۱۷﴾

(तिमी अल्लाह (तआ़ला) का अतिरिक्त पूजा-पाठ गर्दैरहेका छौ, उनीहरु त तिम्रो जीविकाका स्वामी होइनन्,अतः तिमी अल्लाह तआ़लासित नै जीविका माँग तथा उसैको इबादत गर एवं उसैको कृतज्ञता व्यक्त गर,[1] तथा उसैतिर तिमी फर्काइनेछौ।[2]

وَاِنْ تُكَذِّبُوْا فَقَدْ كَذَّبَ اُمَمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ ؕ وَمَا عَلَى الرَّسُوْلِ اِلَّا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿۱۸﴾

(१८) तथा यदि तिमी झुठ्लाउँछौ त तिमीभन्दा पूर्वका समुदायले पनि झुठ्लाएका छन्,[3] तथा रसूलको कर्तव्य त मात्र स्पष्टरुपमा पुऱ्याइदिनु नै हो।[4]

ती पत्थरबाट बनाइएका हुन्, तिनीहरु सुन्न पनि सक्दैनन् न देख्न सक्छन्, न हानि पुऱ्याउन सक्छन् न लाभ । आफ्नै मनले तिमीले निर्मित गरेका हौ, उनको सत्यताको कुनै प्रमाण तिमीसित छैन। अथवा यी मूर्तिहरु ती हुन् जसलाई तिमी आफ्नै हातले निर्मित गर्दछौ तथा जब उनमा विशेष रुप तथा आकार आउँछ त तिमी ठान्दछौ कि यिनीहरुमा ईश्वरीय अधिकार आइहालेका छन् तथा उनीसित तिमी आशान्वित भई उनलाई कष्टनिवारक तथा संकटमोचन भन्दछौ ।

[1]अर्थात् जब यी मूर्तिहरु तिम्रो जीविका उपार्जनका साधनहरुमध्ये कसैको पनि स्वामी होइनन्, न वर्षा गर्न सक्दछन्, न धर्तीमा वृक्ष उमार्न सक्दछन् तथा न सूर्यको ताप प्रदान गर्न सक्दछन् तथा न तिमीलाई त्यो शक्ति प्रदान गर्न सक्दछन् कि जसलाई तिमी प्रयोग गरी प्रकृतिको यी वस्तुहरुबाट लाभान्वित हुन्छौ, त तिमी जीविका अल्लाहबाटै माँग, उसैको उपासना (इबादत) तथा उसैको कृतज्ञता व्यक्त गर ।

[2]मरेर तथा पुनः जीवित भई जब उसैतिर फर्कनुछ, उसैको सदनमा उपस्थित हुनुछ त उसलाई छोडी तिमी अरुहरुका द्वारमा आफ्नो मस्तक किन निहुराउँछौ ? त्यसका अतिरिक्त अरुहरुको इबादत किन गर्दछौ, अरुहरुलाई आवश्यकता पूर्ति गर्ने तथा कष्टनिवारक किन ठान्दछौ ?

[3]यो आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको पनि कथन हुनसक्छ, जुन उनले आफ्नो समुदायसित भनेका थिए। अथवा अल्लाह तआ़लाको कथन हो, जसमा मक्कावासीहरुलाई सम्बोधन छ तथा यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि यदि मक्काका काफिर तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई झुठ्लाइराखेका छन् भने यसबाट घबराउनुको कुनै आवश्यकता छैन । पैग़म्बरहरुसँग यो हुँदै आएको छ। पूर्वका समुदाय पनि रसूललाई झुठ्लाउँथे तथा त्यसको परिणाम पनि विनाश एवं विध्वंसको रुपमा भोग्दै आएका छन् ।

[4]यसकारण तपाईं पनि प्रचार-प्रसारको कार्य गर्दै रहनुस् । त्यसबाट कोही मार्ग पाउँछ अथवा पाउँदैन ।

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾

(१९) के उनीहरुले देखेनन् कि सृष्टिको उत्पत्ति कुन प्रकार अल्लाहले गऱ्यो अनि अल्लाहले त्यसलाई फर्काउनेछ,[1] यो त अल्लाहका लागि अत्यन्त सरल छ ।[2]

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ۚ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

(२०) भनिदिनुस् कि धर्तीमा हिंड्डुल गरी हेर त[3] कि कुन प्रकारले अल्लाह (तआ़ला) ले प्रथमतः सृष्टिको उत्पत्ति गऱ्यो अनि अल्लाह तआ़लाले नै अर्को नयाँ उत्पत्ति गर्नेछ । अल्लाह तआ़ला प्रत्येक कुरोमा सामर्थ्यवान छ ।

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ ۖ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾

(२१) जसलाई चाहन्छ यातना दिन्छ, जसमाथि चाहन्छ दया गर्दछ, सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।[4]

यसको उत्तरदायी तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) होइन, न तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित यस विषयमा सोधिने नै छ, किनकि सन्मार्ग प्रदान गर्नु अथवा नगर्नु यो अल्लाहको अधिकारमा छ, जो आफ्ना नियमानुसार जसमा प्रकाश प्राप्त गर्ने सत्य माँग देख्छ, त्यसलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ, अरुहरुलाई पथ-भ्रष्टताको अन्धकारमा विचलित छाडिदिन्छ ।

[1]एकेश्वरवाद तथा रिसालतका पक्षलाई सिद्ध गर्नुका पश्चात यहाँबाट आख़िरतको विषयमा वर्णन गरिंदैछ, जसलाई काफ़िर अस्वीकार गर्दथे । भन्यो कि प्रथम पटक जन्म दिने पनि त्यही हो जब तिम्रो मूलदेखि अस्तित्व नै थिएन, अनि तिमी देख्ने, सुन्ने तथा बुझ्ने भयौ । अनि जब मृत्यु भई माटोमा मिसिनेछौ, देख्नमा तिम्रो नाम वा चिन्हसम्म रहने छैन, अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई पुनः जीवित गर्नेछ ।

[2]अर्थात् यो कुरा तिमीलाई चाहे जति कठिन लागोस् अल्लाहका लागि अत्यन्त सरल छ ।

[3]अर्थात् विश्वमा फैलिएको अल्लाहका निशानीहरु हेर धर्तीमाथि ध्यान देउ, कुन प्रकार त्यसलाई ओछ्यायो ? त्यसमा पर्वत, घाटीहरु, नदीहरु तथा समुद्र बनाए । त्यसैबाट विभिन्न प्रकारका जीविका तथा फल उत्पन्न गऱ्यो । के यी सबै वस्तुहरु यस कुराका प्रमाण होइनन् कि उनलाई उत्पन्न गरिएको हो तथा उनका कोही स्रष्टा छ?

[4]अर्थात् त्यही मूल स्वामी तथा अधिकार भएको हो, त्यससित कोही सोध्न सक्दैन । तैपनि त्यसको यातना तथा कृपा यसै आलस्य हुनेछैन । बरु ती नियमहरुका आधारमा हुनेछ जो उसले त्यसका लागि निर्धारित गरेको छ ।

وَمَآ أَنتُم بِمُعۡجِزِينَ فِى ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِى ٱلسَّمَآءِ‌ۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ

(२२) तिमीहरु अल्लाहलाई विवश पार्न सक्दैनौ न धर्तिमा न आकाशमा, अल्लाह बाहेक कोही तिम्रो मददगार र सहयोगी मित्र छैनन् ।

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِـَٔايَـٰتِ ٱللَّهِ وَلِقَآئِهِۦٓ أُوْلَـٰٓئِكَ يَئِسُواْ مِن رَّحۡمَتِى وَأُوْلَـٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ

(२३) जुन मानिसहरु अल्लाहका आयात र अल्लाह सँगको भेट (प्रलोक) लाई बिर्सिदिन्छन् उनीहरु मेरो दायाँबाट नाउम्मीद (निराश) होउन्¹, तिनीहरूको लागि दुःखदायी यातना रहेको छ ।

1. अल्लाहको दया र करूणामय प्रेम यस संसारमा सधरणतया सबैको लागि सर्वोपरि रहेको छ, जसमा अविश्वासी आवज्ञाकारी वा आस्थावान मुस्लिम, कपटी वा शुद्ध मनवाला र असल व्यक्ति वा पापी ब्याक्ती सबै एकै सरह फाइदा प्राप्त गरिरहेका छन् । अल्लाह तआला सबैलाई संसारको सम्पूर्ण साधनहरु धनसम्पत्ति र मोजमस्तीका सरसमान प्रदान गरिरहेका छन् यो ईश्वरीय त्यो दया र प्रेम हो जसलाई अल्लाहले कुरआनको एकठाउँमा भनेका छन् "तिम्रा पालनकर्ताले दयालाई आफ्नो लागि अनिवार्य गरेका छन् र मेरो दयाले सम्पूर्ण कुरालाई आफ्नो घेरामा लिइएको छ । (अल् - अन्आम :१२, ५४) तर प्रलोकमा जबकि त्यो दिन पुण्य र पाप कर्मको फैसला र इनामको दिन हुनेछ, मानिसले संसारमा जस्तो कर्मको खेती गरेको हुनेछ त्यस्तै बदला पाउनेछ । अल्लाहको अदालतमा स्पष्ट फैसला हुनेछ । संसारमा जस्तै यदि प्रलोकमा पनि पापी र सज्जनको साथमा एकै सरह व्यवहार गरिन्छ वा दुबै जना बराबर इश्वरीय दयाको भागिदार हुन्छन् भने एकातर्फ अल्लाह निसाफ र दिएको बदला प्रति प्रश्नवाचक चिन्ह उठ्न जान्छ भने अर्कोतर्फ प्रलोकको दिन उद्देश्य नै समाप्त हुनु जान्छ कयामत अर्थात् प्रलोकको दिन अल्लाहले स्थापना गर्ने नै छन कि पुण्यकर्म कर्णलाई उचित बाला दिँदै स्वर्ग प्रदान गरियोस् र पाप कर्म गर्नेलाई पनि उचित बदलालिँदै नर्कमा होमियोस् अतः त्यसकारण त्यो दिन अल्लाहको दया प्रेम असल कर्म गर्ने मात्र अस्थावानहरु को निम्ति विशेष हुनेछ । जसरी यहाँ पनि भनिएको छ कि जुन व्यक्तिहरू अल्लाहका आयातहरू र उनी सित हुने साक्षात कारलाई इन्कार (झुठा ठहर) गरे त्यस्ता व्यक्तिहरु नै अल्लाहको दयाबाट निराश भए अर्थात् उनीहरूको हिस्सामा अल्लाहको दया र प्रेम त्यो हुनेछैन सुरह आअराफमा यसले यसरी उल्लेख गरिएको छ: "तथा हामीहरूको नाममा यस संसारमा पनि भलाई (पुण्य) लेखिदेउ तथा परलोकमा पनि हामी तिमीतिरै ध्यान केन्द्रित गर्दछौं । अल्लाह (तआला) भन्दछ कि म आफ्नो प्रकोप उसैमाथि घटित गर्दछु जसमाथि चाहन्छु । तथा मेरो कृपाको परिधिमा प्रत्येक वस्तु छ । तसर्थ त्यो कृपा उनीहरूको नाममा अवश्य लेख्नेछु जो अल्लाहसित तर्सन्छन् तथा ज़कात (धर्मदान) दिन्छन् तथा जो हाम्रा आयतहरू प्रति विश्वास गर्दछन् ।" (अल्-आराफ : १५६)

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَىٰهُ ٱللَّهُ مِنَ ٱلنَّارِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) उनका समुदायको उत्तर यसको अतिरिक्त केही थिएन कि भन्नथाले यसलाई मारिहाल अथवा यसलाई पोलिहाल ।[1] अन्तत: अल्लाह (तआला) ले उनलाई आगोबाट बचाइहाल्यो,[2] यसमा ईमान भएकाहरुका लागि धेरै निशानीहरु छन् ।

وَقَالَ إِنَّمَا ٱتَّخَذْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ أَوْثَـٰنًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ ثُمَّ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّـٰصِرِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलाम) भने कि तिमीले जुन मूर्तिहरु (देवताहरु) को पूजा अल्लाहका अतिरिक्त गरेका छौ, उनीहरुलाई तिमीले आफ्ना सांसारिक मित्रताका कारण बनाएका छौ ।[3] तिमी सबै कयामतका दिन एक-अर्काबाट इन्कार गर्नेछौ एवं एक-अर्कालाई धिक्कार्न थाल्नेछौ,[4] तथा तिमी सबैको वासस्थान नरकमा हुनेछ तथा तिमीलाई सहायता गर्ने कोही हुनेछैन ।

[1]यी आयतहरु भन्दा पूर्व आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको कथाको वर्णन भइराखेको छ । अब पुन: त्यसको शेष भाग वर्णन गरिदैछ, मध्येमा प्रसांगिक रुपमा अल्लाह एक हुने कुरो तथा त्यसका सामर्थ्य एवं शक्तिको वर्णन गरिएको छ । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो सबै आदरणीय इब्राहीमका भाषणको भाग हो, जसमा उनले एकेश्वरवाद तथा परलोकलाई सिद्ध गर्नका निम्ति तर्क प्रस्तुत गरेका छन्, जसका कुनै उत्तर जब उनका समुदायका मानिसहरुबाट आएन त उनले यसको उत्तर अत्याचार तथा आतङ्कवादी गतिविधिहरुबाट दिए, जसको वर्णन यस आयतमा छ कि यसको वध गर अथवा पोलिदेउ । अत: उनीहरुले आगोको एउटा ठूलो खाल्डो तयार गरी आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामलाई ठूला-ठूला पत्थर फ्याँकिने यन्त्रद्वारा त्यसमा फ्याँकिदिए ।

[2]अर्थात् अल्लाहले त्यस आगोलाई फूलवारीका रुपमा परिवर्तित गरी आफ्ना भक्त इब्राहीमलाई अल्लाहले बचाए, जस्तो कि सूर: अम्बियामा वर्णित भयो ।

[3]अर्थात् यी तिम्रा सामुदायिक मूर्तिहरु हुन् जो तिम्रा एकता तथा आपसका मित्रताका आधार हुन् । यदि तिमी यिनका पूजा छाडिदिन्छौ भने त तिम्रा समाज तथा मित्रताका श्रृङ्खला टुट्नेछन् ।

[4]अर्थात् कयामतका दिन तिमी एक-अर्काका खण्डन तथा मित्रताको साटो एक-अर्कालाई धिक्कार्नेछौ । भक्त देवतालाई धिक्कार्नेछ तथा देवता, भक्तसित घृणाको प्रदर्शन गर्नेछ ।

فَآمَنَ لَهُۥ لُوطٌۘ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّيٓۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ﴿٢٦﴾

(२६) त त्यस (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलाममाथि) (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) ले ईमान स्वीकार गरे,[1] तथा भने कि म आफ्नो प्रभुतिर स्थानान्तरण गर्दछु ।[2] त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं दूरदर्शी छ ।

وَوَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَجَعَلۡنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ ٱلنُّبُوَّةَ وَٱلۡكِتَٰبَ وَءَاتَيۡنَٰهُ أَجۡرَهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा हामीले उसलाई (इब्राहीमलाई) इसहाक तथा याकूब प्रदान गर्‍यौं तथा हामीले नबूअत तथा किताब उनका सन्तानमा नै पारिदियौं[3] तथा हामीले संसारमा पनि त्यसलाई पुण्य (प्रतिफल) दियौं,[4] तथा परलोकमा त त्यो सदाचारीहरुमध्ये हुनेछ ।[5]

---

[1]आदरणीय लूत, आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामका भाइका पुत्र थिए, यिनले आदरणीय इब्राहीममाथि ईमान स्वीकार गरे । तत्पश्चात उनलाई पनि 'सदूम' का क्षेत्रमा नबी बनाएर पठाइयो ।

[2]यो आदरणीय इब्राहीमले भने तथा केही विद्वानका निकट आदरणीय लूतले तथा केही भन्दछन् कि दुबैले हिज्रत (स्थानान्तरण) गरे । अर्थात जब इब्राहीम तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्ने ब्यक्तिका लागि आफ्नो क्षेत्र 'कोसा' मा जो 'हर्रान' तिर जाँदा 'कूफ़े' को एउटा बस्ती थियो, अल्लाहको इबादत गर्न कठिन भयो त त्यहाँबाट हिज्रत गरी सीरियाका क्षेत्रमा गइहाले । तेस्रो, उनका साथ आदरणीय इब्राहीमकी पत्नी 'सारह' थिइन् ।

[3]अर्थात् आदरणीय इसहाकबाट याकूब भए, जसबाट इस्राईलको सन्तानको वंश चल्यो तथा तिनै मध्येबाट सारा नबी भए तथा किताबहरु आए । अन्तमा परम आदरणीय नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आदरणीय इब्राहीमका दोस्रा पुत्र आदरणीय इस्माईलका वंशमा नबी भए तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम माथि कुरआन अवतरित भयो ।

[4]यस प्रतिफलसित तात्पर्य सांसारिक जीविका पनि हो तथा शुभ चर्चा (प्रशंसा) । अर्थात संसारमा प्रत्येक धर्मका मानिसहरु (इसाई, यहूदी आदि यहाँसम्मकि मूर्तिपूजक पनि) आदरणीय इब्राहीमको आदर तथा सम्मान गर्दछन् तथा मुसलमान त छन् नै इब्राहीमी धर्मका अनुयायी, उनीहरुकहाँ उनी आदरणीय किन हुनेछैन ?

[5]अर्थात् आख़िरतमा पनि उनी उच्च पदहरुमा आसीन तथा सदाचारी व्यक्तिहरुका समूहमा हुनेछन् । यसै विषयलाई अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ :

﴿وَءَاتَيۡنَٰهُ فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ﴾

"हामीले उसलाई लोकमा पनि राम्रो कुरा दिएका छौं तथा निःसन्देह त्यो परलोकमा पनि सदाचारीहरुमध्ये हुनेछ ।" (सूरः अल-नहल-१२२)

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلْفَٰحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) को पनि (चर्चा गर) जबकि उनले आफ्ना समुदायसित भने कि तिमी त त्यस कुकर्ममा लागिसकेका छौ[1] जसलाई तिमीभन्दा पूर्व संसारभरिमा कसैले पनि गरेन ।

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ ٱلرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ ٱلسَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِى نَادِيكُمُ ٱلْمُنكَرَ ۖ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِۦٓ

(२९) के तिमी पुरुषहरुका पास (कुकर्मका लागि) आउँछौ[2] तथा मार्ग बन्द गर्दछौ[3] तथा आफ्ना आम सभाहरुमा निर्लज्जताका कार्य गर्दछौ ?[4] त त्यसका उत्तरमा त्यसका समुदायले

[1]त्यस कुकर्मसित तात्पर्य त्यही पुरुष सम्लिन छ, जसलाई लूतका समुदायका मानिसहरुले सर्वप्रथम गरे, जस्तो कि कुरआनले स्पष्ट गरेको छ ।

[2]अर्थात् तिम्रो कामवासना यस सीमासम्म पुगिसकेको छ कि त्यसका लागि प्राकृतिक विधिहरु तिम्रा निम्ति अपर्याप्त भइसकेका छन् तथा तिमीले अप्राकृतिक विधि अप्नाइसकेका छौ । काम-इच्छाको तृप्तिका लागि प्राकृतिक रुपमा अल्लाह तआलाले पत्नीहरुसित संभोग गर्न अनुमति दिएको छ । त्यसलाई छाडेर यस कार्यका लागि पुरुषहरुको गुँदाको प्रयोग गर्नु अप्राकृतिक तथा अस्वभाविक रीति हो ।

[3]यसको एउटा अर्थ त यो गरिएको छ कि आवत-जावत गर्ने यात्री, आगन्तुक तथा गुज्रनेहरुलाई बलपूर्वक रोकेर तिमी उनीसित असभ्य कार्य गर्दछौ, जसले गर्दा मानिसहरुलाई मार्गबाट गुज्रन कठिन भइसकेको छ तथा मानिस घरहरुमा बसिरहन नै सुरक्षित ठान्छन् । दोस्रो अर्थ यो हो कि तिमी आवत-जावत गर्नेहरुलाई लुट्छौ तथा हत्या गरिदिन्छौ अथवा उद्दण्डताले उनलाई ढुङ्गा हान्दछौ । तेस्रो अर्थ यो गरिएको छ कि मार्गमा नै अभद्र व्यवहार गर्दछौ जसले गर्दा त्यहाँबाट आवत-जावत गर्नेहरुलाई लज्जा हुन्छ । यी सबै परिस्थितिहरुमा मार्ग बन्द हुन्छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि कुनै एक कारणको निर्धारिण त कठिन छ, तैपनि उनीहरु कुनै यस्ता कार्य अवश्य गर्दथे जसबाट क्रियात्मक रुपले मार्ग अवरुद्ध हुन्थ्यो । मार्ग अवरुद्ध गर्नुको एक अर्थ वंशको अवरोध पनि गरिएको छ । अर्थात स्त्रीहरुका गुप्ताङ्ग (योनि) को प्रयोगका साटो पुरुषहरुका गुदाका प्रयोग गरी तिमी आफ्ना वंशलाई अवरुद्ध गर्नुमा लागेका छौ । (फ़तहुल क़दीर)

[4]यो असभ्यता (निर्लज्जता) के थियो, त्यसमा पनि विभिन्न कथन छन्, जस्तै मानिसहरुलाई ढुङ्गाले हान्नु, आगन्तुक यात्रीको उपहास तथा अवहेलना गर्नु, सभाहरुमा वायु निकाल्नु, एक-अर्काका समक्ष बाल संभोग गर्नु, शतरंज आदि प्रकारका नराम्रा कुराहरु, रंगीन वस्त्र

إِلَّآ أَن قَالُوا۟ ٱئْتِنَا بِعَذَابِ ٱللَّهِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٢٩﴾

ले त्यसका अतिरिक्त केही भनेन[1] कि गइहाल, यदि तिमी साँचो छौ भने हाम्रो पास अल्लाहको प्रकोप ल्याउ ।

قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) (आदरणीय) लूत (अलैहिस्सलाम) ले प्रार्थना गरे[2] कि प्रभु ! यस उपद्रवी समुदायमाथि मेरो सहायता गर ।

وَلَمَّا جَآءَتْ رُسُلُنَآ إِبْرَٰهِيمَ بِٱلْبُشْرَىٰ قَالُوٓا۟ إِنَّا مُهْلِكُوٓا۟ أَهْلِ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ ۖ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا۟ ظَٰلِمِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा जब हामीद्वारा पठाइएका फरिश्ताहरु (आदरणीय) इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) का पास शुभ-सूचना लिएर पुगे, त भने कि हामी यस वस्तीवालाहरुलाई नाश गर्नेछौं ।[3] निःसन्देह यहाँका निवासी पापी छन् ।

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا ۚ قَالُوا۟ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَن فِيهَا ۖ لَنُنَجِّيَنَّهُۥ وَأَهْلَهُۥٓ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ

(३२) (आदरणीय इब्राहीमले) भने कि त्यसमा त लूत (अलैहिस्सलाम) छन्, फरिश्ताहरुले भने कि यहाँ जो छन् हामी उनलाई राम्ररी जान्दछौं,[4] लूत तथा उसका परिवारलाई उसकी

(धारण गर्नु आदि । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ, "यो कुनै टाढाको कुरा होइन कि उनीहरु इशारा, कुकर्महरु गर्दैरहेका होऊन् ।"

[1]आदरणीय लूत अलैहिस्सलामले जब उनलाई यी निषेधित कर्महरुबाट रोके त त्यसका उत्तरमा भने........।

[2]अर्थात् जब आदरणीय लूत अलैहिस्सलाम समुदायलाई सुधार्नबाट निराश भए तब अल्लाहसित सहायताको दुआ (प्रार्थना) गरे.....।

[3]अर्थात् आदरणीय लूतको दुआ स्वीकार भयो तथा अल्लाहले फरिश्ताहरुलाई विनाश गर्नको लागि पठाइदियो । ती फरिश्ताहरु पहिला आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको नजीक गए तथा उनलाई इसहाक अलैहिस्सलाम तथा याकूब अलैहिस्सलामको सम्बन्ध शुभसूचना दिए तथा साथै भने कि हामी लूत अलैहिस्सलामको वस्तीलाई नाश गर्न आएका हौं ।

[4]अर्थात् हामीलाई ज्ञात छ कि भला एवं ईमान भएका को छन् तथा उपद्रवी को ?

كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٢﴾

पत्नीलाई हामी बचाउनेछौं, अवश्य त्यो स्त्री पछि पर्ने मध्येको हो ।[1]

وَلَمَّآ اَنْ جَآءَتْ رُسُلُنَا لُوْطًا سِيْٓءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَّقَالُوْا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ اِنَّا مُنَجُّوْكَ وَاَهْلَكَ اِلَّا امْرَاَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा पछि जब हाम्रा सन्देशवाहक लूत (अलैहिस्सलाम) का नजिक पुगे त उनी उनका कारण दुखी भए तथा हृदयमा शोक गरे ।[2] सन्देशवाहकहरुले भने कि तपाईं भयभीत नहुनुस् तथा दुखी नहुनुस् हामीले तपाईंलाई तपाईंका सम्बन्धिहरु सहित सुरक्षित गर्नेछौं, परन्तु तपाईंकि पत्नी[3] की त्यो यातनाका लागि शेष रहनेहरुमध्यकी हुनेछ ।

---

[1]अर्थात् ती पछि रहनेहरु मध्येबाट जसलाई प्रकोपद्वारा नाश गर्नुछ । त्यो ईमान भएकी थिइनन् बरु आफ्ना समुदायकी पक्षधर थिई, यसकारण उसलाई पनि नाश गरियो ।

[2] سِيْٓءَ بِهِمْ को अर्थ हो "उनको पासमा यस्तो वस्तु आयो जो उनलाई नराम्रो लाग्यो तथा त्यसबाट भयभीत भए ।" यसकारण कि लूत अलैहिस्सलामले ती फरिश्ताहरुलाई जो मनुष्यका रुपमा आएका थिए, मनुष्य नै ठाने । भयभीत भए आफ्ना समुदायका दुर्व्यवहार तथा उद्दण्डताका कारण कि यी सुन्दर अतिथिहरुको आगमनको ज्ञान यदि उनलाई भयो भने उनी तिनीहरुसित बलपूर्वक अभद्र व्यवहार गर्नेछन्, जसबाट मेरो अपमान हुनेछ । ضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا यो संकेत हो असमर्थसित । जस्तै ضَاقَتْ يَدُهُ (हात संकुचित हुनु) संकेत हो निर्धनतासित । अर्थात् यी सुन्दर आकर्षक अतिथिहरुलाई कुकर्मी समुदायबाट बचाउनुको कुनै साधन उनीहरुलाई समझमा आइराखेको थिएन, जसबाट उनी दुखी तथा मनै-मनमा शोकग्रस्त थिए ।

[3]फरिश्ताहरुले आदरणीय लूतको यो चिन्ता तथा शोक एवं दुख देखे त उनीहरुलाई सान्त्वना दिए तथा भने कि तपाईं कुनै प्रकारले दुखी तथा भयभीत नहुनु, हामी अल्लाहको तर्फबाट पठाइएका फरिश्ता हौं । हाम्रो उद्देश्य तपाईंलाई तथा तपाईंका परिवारका मानिसहरुलाई, तपाईंकी पत्नीबाहेक, सुरक्षा दिलाउनु हो ।

(३४) हामी यस वस्तीका मानिसहरुमाथि आकाशीय प्रकोप पार्ने भएका छौं[1] यसकारणले कि यिनीहरु उल्लंघनकारी भइराखेका छन् ।

إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَىٰٓ أَهْلِ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ بِمَا كَانُوا۟ يَفْسُقُونَ ﴿٣٤﴾

(३५) तथा हामीले यस वस्तीलाई खुला शिक्षा ग्रहण गर्नका निम्ति निशानी (लक्षण) बनायौं[2] ती मानिसहरुका लागि जो बुद्धि भएका छन् ।[3]

وَلَقَد تَّرَكْنَا مِنْهَآ ءَايَةًۢ بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾

(३६) तथा मदयनतिर[4] (हामीले) उनका भाइ शोएब (अलैहिस्सलाम) लाई (पठायौं), उनले भने कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! अल्लाहको

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱرْجُوا۟

[1]यस आकाशीय प्रकोपसित तात्पर्य त्यही प्रकोप हो जसद्वारा लूतका समुदायलाई ध्वंस गरियो । भनिन्छ कि जिब्रिल अलैहिस्सलामले उनका वस्तीहरुलाई धर्तीबाट उखेलेर आकाशको उचाईसम्म लगे अनि तिनलाई उनीहरुमाथि नै पल्टाइयो । यसका पश्चात रोडा, पत्थरको वर्षा गरियो तथा त्यस स्थानलाई अति दुर्गन्धित तालमा परिवर्तित गरियो । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् ढुङ्गाहरुका ती अवशेष जसको वर्षा उनीमाथि गरियो, कालो दुर्गन्धित पानी तथा पल्टिएका वस्तीहरु, यी सबै शिक्षा गर्नका लागि निशानीहरु हुन्, परन्तु कसका लागि ? बुद्धिमानीहरुका लागि ।

[3]यसकारण ती नै कुराहरुमा विचार गर्दछन्, कारण तथा कारकहरुका विश्लेषण गर्दछन् तथा परिणाम एवं लक्षण हेर्छन्, परन्तु जो मानिस बुद्धि एवं समझबाट वञ्चित हुन्छन्, उनीहरुलाई यी वस्तुहरुसित के सम्बन्ध ? उनीहरु त ती पशुहरु समान छन् जसलाई वधका लागि वधशालामा ल्याइन्छ परन्तु उनीहरुलाई आभाससम्म हुँदैन । यसमा मक्काका मूर्तिपूजकहरुका लागि पनि चेतावनी छ कि उनीहरु पनि झुठ्लाउने तथा विरोधका मार्ग अपनाएर त्यसै मूर्खता एवं असतर्कता प्रदर्शन गरिराखेका छन्, जो बुद्धि एवं समझबाट बञ्चित मानिसहरुको व्यवहार छ ।

[4]मदयन आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामको पुत्रको नाम थियो, केही ज्ञाताहरुका निकट यो उनको पौत्रको नाम हो, पुत्रको नाम मदयान थियो । उनैको नामले त्यस क़बीला (गोत्त) का नाम पर्न गयो, जो उनैको वंशमा सम्मिलित थियो । यसै मदयन क़बीलातिर आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामलाई नबी बनाएर पठाइयो । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि मदयन नगरको नाम थियो यो क़बीला अथवा नगर लूत अलैहिस्सलामको वस्तीका निकट नै थियो ।

الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٣٦﴾

इबादत (बन्दना) गर, केयामत (प्रलय) का दिनको आशा राख[1] तथा धर्तीमा उपद्रव फैलाउँदै नहिंड ।[2]

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٣٧﴾

(३७) तैपनि उनीहरुले उनलाई झुठ्लाए, अन्तमा उनीहरुलाई भूकम्पले समातिहाल्यो तथा उनीहरु आफ्ना घरहरुमा बसेकै अवस्थामा मृत भए ।[3]

وَعَادًا وَثَمُودَا۟ وَقَد تَّبَيَّنَ لَكُم مِّن مَّسَٰكِنِهِمْ ۖ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَٰنُ أَعْمَٰلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा हामीले 'आदवाला' तथा 'समूदवालाहरुलाई' पनि (ध्वस्त गऱ्यौं) जसका केही भग्नावशेष तिम्रा समक्ष विद्यमान छन्,[4] तथा शैतानले उनका कुकर्महरुलाई सुसज्जित गरेर देखाएका थिए तथा उनीहरुलाई मार्गबाट रोकिदिएको थियो त्यसका उपरान्त पनि कि यिनीहरु आँखा भएका तथा चतुर थिए ।

[1]अल्लाहको इबादत पश्चात उनीहरुलाई आख़िरतको स्मरण गराइयो या त यसकारण कि उनीहरु आख़िरत (परलोक) मा विश्वास गर्दैनथे, अथवा यसकारण कि उनीहरु त्यसलाई बिर्सिसकेका थिए तथा पापहरुमा लीन थिए तथा जो समाज आख़िरतलाई बिर्सिदिन्छ, त्यो पापमा निर्भीक हुन्छ, जस्तै आजकल मुसलमानहरुको बहुमतको अवस्था छ ।

[2]नाप-तौलमा कमी तथा मानिसहरुलाई कम दिनु, यो रोग सामान्यरुपले व्याप्त थियो तथा पाप गर्नुमा पनि उनीहरुलाई भय थिएन, जसबाट धर्तीमा आतङ्क व्याप्त भएको थियो ।

[3]आदरणीय शोएब अलैहिस्सलामका कुरा एवं भाषणको उनीमाथि कुनै प्रभाव भएन । अन्त्यमा बादलहरुको छायाँ भएका दिन जिब्रीलका एक तीब्र चित्कारले धर्तीमा कम्पन उत्पन्न भयो, जसबाट उनका हृदय उफ्रेर आँखामा आइपुगे तथा उनको मृत्यु भयो । उनी घोप्टिएको अवस्थामा शेष रहे ।

[4]आदका समुदायको वस्ती अहकाफ़, हज्रमूत (यमनको लाल सागरको तटीय भाग) का निकट तथा समूदको वस्ती हिज्र जसलाई आजकल मदायन स्वालेह भन्दछन्, हिजाज़को उत्तरमा छ । यी क्षेत्रहरुसित अरबहरुका व्यापारिक यात्राहरु हुने गर्दथे, यसकारण यी वस्तीहरु उनका लागि अपरिचित होइन बरु परिचित थिए ।

[5]अर्थात् उनीहरु बुद्धिमान तथा चतुर थिए । परन्तु धर्मका विषयमा उनीहरुले आफ्ना बुद्धि एवं समझका प्रयोग गरेनन् । यसकारण यो बुद्धि एवं समझ उनका कुनै काम आएन ।

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ ۖ وَلَقَدْ جَاءَهُم مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा क़ारून, फ़िरऔन तथा हामानलाई पनि, उनीहरुका पास (आदरणीय) मूसाले खुल्ला चमत्कार लिएर आएका थिए,[1] तैपनि उनीहरुले धर्तीमा घमण्ड गरे, परन्तु हामीभन्दा अगाडी बढ्नेहरु हुन सकेनन् ।[2]

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُم مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُم

(४०) अनि त हामीले प्रत्येकलाई त्यसको पापको आपदामा समात्यौं,[3] तिनीहरुमध्ये केहीमाथि हामीले ढुङ्गाहरुको वर्षा गर्‍यौं,[4] उनीहरुमध्ये केहीलाई तीब्र ध्वनिले समात्यो,[5] उनीहरुमध्ये केहीलाई हामीले धर्तीमा धसाईदियौं[6] तथा

[1]अर्थात् प्रमाण एवं चमत्कारको उनीमाथि कुनै प्रभाव परेन तथा निरन्तर अहंकारी बनिरहे, अर्थात् ईमान तथा अल्लाहको भयको मार्गलाई अपनाउनबाट विमुख भए ।

[2]अर्थात् हाम्रो पकडबाट बचेर जान सकेनन् तथा हाम्रो यातनाको पकडमा आएर नै रहे । एउटा अन्य अनुवाद छ, "यिनी कुफ्रमा अघि बढ्नेहरु थिएनन्" बरु उनीभन्दा पूर्व पनि धेरै समुदाय गुज्रिसकेका छन्, जसले त्यसैप्रकार कुफ्र तथा अहङ्कारको मार्ग अपनाएका थिए ।

[3]अर्थात् यी वर्णित मध्येबाट प्रत्येकको, उनका पापहरुका कारण हामीले पकड गर्‍यौं ।

[4]यो आदका समुदाय थियो, जसमाथि अति तीब्र हावाहरुको प्रकोप आयो । यी वायुहरु धर्तीबाट ढुङ्गा उडाएर उनीमाथि वर्षाउँथे । अन्तमा उनको तीब्रता यति बढ्यो कि उनलाई उडाएर आकाशसम्म लैजान्थे तथा उनलाई उल्टो पारी बजार्थे, जसबाट उनका शिर अलग तथा शेष भाग अलग हुन्थे जस्तो कि उनीहरु खजुरका खुकुला तनाहरु जस्तो । (इब्ने कसीर) । केही व्याख्याकारहरुले حاصبا का चरितार्थ लूतको समुदायलाई भनेका छन् । परन्तु इमाम इब्ने कसीरले यसलाई सही मानेका छैनन् तथा आदरणीय इब्ने अब्बासतिर सम्बन्धित कथनको क्रमान्तर भनेका छन् ।

[5]यो आदरणीय स्वालेहको समुदाय समूद हो, जसलाई उनका भनाई अनुसार ढुङ्गाको एउटा चट्टानबाट ऊटनी निकालेर देखाइयो । परन्तु ती अत्याचारीहरुले ईमान स्वीकार गर्नुको साटो त्यस ऊटनीलाई नै मारिदिए, जसको तीन दिन पश्चात उनीमाथि तीब्र चित्कारको प्रकोप आयो, जसले उनको आवाज तथा चाललाई शान्त गरिदियो ।

[6]यो क़ारून हो जसलाई धन-द्रव्यको कोष प्रदान गरिएको थियो । परन्तु यो यस गर्वमा लिप्त भयो कि त्यो धन-धान्य यस कुराको प्रमाण हो कि म अल्लाहकहाँ सम्मानित तथा आदरणीय छु,

مَّنْ أَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ⁂

उनीहरुमध्ये केहीलाई हामीले पानीमा डुबाइदियौं,[1] अल्लाह तआ़ला यस्तो थिएन कि उनीमाथि अत्याचार गर्दथ्यो बरु यिनीहरु नै आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गर्दथे।[2]

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا ۖ وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ ۖ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ⁂

(४१) जसले अल्लाह (तआ़ला) का अतिरिक्त अन्यलाई कार्यक्षम (ईश्वर) निर्धारित गरेका छन्, उनको उदाहरण माकुराको समान छ कि त्यसले पनि एउटा घर बनाउँछ, यद्यपि सबै घरहरुभन्दा अधिक कमजोर घर माकुराको घर नै छ[3] काश, उनीहरु यो कुरा बुझ्थे।

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ ۚ

(४२) अल्लाह (तआ़ला) ती सबै वस्तुहरुलाई जान्दछ जसलाई उनी उसका अतिरिक्त

मलाई मूसाको कुरालाई स्वीकार गर्नुको के आवश्यकता छ ? अत: उसलाई उसका कोष तथा महलहरुसहित धर्तीमा धँसाइयो।

[1]यो फ़िरऔन हो जो मिश्र देशका राजा थिए, तर सीमा उल्लंघन गरी आफूलाई भगवान (उपास्य) घोषित गरिदियो, आदरणीय मूसामाथि ईमान स्वीकार गर्नबाट तथा उनका समुदाय इस्राईलका सन्तानलाई, जसलाई उसले दास बनाएको थियो, स्वतन्त्र गर्नबाट इन्कार गरिदियो। अन्तमा एक प्रात: उसलाई उसका सम्पूर्ण सेनासहित भूमध्यसागर (कुल्जुम) मा डुबाइयो।

[2]अर्थात् अल्लाहको गुण होइन कि त्यसले अत्याचार गरोस्। त्यसकारण पूर्वकालीन समुदाय, त्यसमाथि प्रकोप आयो, मात्र यसकारण ध्वंस भए कि कुफ्र एवं शिर्क तथा झुठ्लाउन एवं पाप जस्ता कर्म गरी उनीहरुले स्वयं नै आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गरेका थिए।

[3]अर्थात् जुनप्रकार माकुराको जाल (घर) अत्यन्त क्षीण तथा अस्थाई हुन्छ, हातको अलिकति संकेतले त्यो नष्ट हुनजान्छ, अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुलाई आफ्नो कार्यक्षम तथा कष्टनिवारक, ठान्नु पनि बिल्कुल त्यसै समान छ, अर्थात् सर्वथा व्यर्थ छ, किनकि उनी पनि कसैका काम आउन सक्दैन। यसकारण अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुका सहारा पनि माकुराका जाल सरह सर्वथा अस्थाई छन्। यदि यिनी सुदृढ तथा लाभप्रद भएको भए यी देवता पूर्वकालीन समुदायहरुलाई बचाइहाल्थे परन्तु संसारमा हेरिहाले कि तिनीहरुले उनीहरुलाई बचाउन सकेनन्।

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝٤٢

गुहारिराखे तथा त्यो अत्यन्त प्रभावशाली एवं तत्वज्ञ छ ।

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ ۝٤٣

(४३) तथा हामी यी उदाहरणहरुलाई मानिसहरुका लागि वर्णन गर्दैछौं,[१] तथा यिनीहरुलाई केवल ज्ञान भएकाले नै बुझ्न सक्दछन् ।[२]

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝٤٤

(४४) अल्लाह तआलाले आकाशहरु तथा धर्तीलाई हित तथा सत्यका साथ सृष्टि गरेको छ,[३] ईमान भएकाहरुका लागि त यसमा बडो ठूलो निशानी (प्रमाण) छ ।[४]

[१]अर्थात् उनीहरुलाई असतर्कताका स्वप्नबाट जागृत गर्न, शिर्कको वास्तविकताबाट सचेत गर्न तथा मार्गदर्शन गर्नका लागि ।

[२]यस ज्ञानसित तात्पर्य अल्लाहको, त्यसका धार्मिक विधानहरुका तथा ती आयतहरु एवं तर्कहरुको ज्ञान हो जसमाथि विचार तथा चिन्तन-मनन गर्नाले मनुष्यलाई अल्लाहको ज्ञान प्राप्त हुन्छ तथा प्रकाशको मार्ग प्रशस्त हुन्छ ।

[३]अर्थात् व्यर्थ तथा उद्देश्यहीन होइन ।

[४]अर्थात् अल्लाहको अस्तित्व, त्यसका सामर्थ्य तथा ज्ञान एवं नीतिको तथा त्यसपछि त्यसै प्रमाणबाट उनी यस परिणाममा पुग्दछन् कि सृष्टिमा उसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन, कोही आवश्यकता पूर्ति गर्ने तथा संकटहारी छैन ।

اُتْلُ مَآ اُوْحِيَ اِلَيْكَ مِنَ الْكِتٰبِ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ ۭ اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاۗءِ وَالْمُنْكَرِ ۭ وَلَذِكْرُ اللّٰهِ اَكْبَرُ ۭ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُوْنَ ﴿٤٥﴾

(४५) जुन किताब तपाईंतिर प्रकाशना (वह्य) गरिएको छ, त्यसलाई पढ्नुस्[1] तथा नमाज़ स्थापित गर्नुस् (निश्चित रुपले पढ्नुस्) ।[2] निःसन्देह नमाज़ निर्लज्जता तथा दुराचारबाट रोक्दछ,[3] निःसन्देह अल्लाहको स्मरण निकै

[1]कुरआन करीमका पाठका अनेक उद्देश्य छन् । मात्र प्रतिकार तथा पुण्यका लागि, त्यसका अर्थ एवं भावर्थमाथि विचार एवं चिन्तनका लागि, शिक्षा-दीक्षाका लागि तथा भाषण एवं व्याख्याका लागि, पाठका आदेशमा यी सबै प्रकार सम्मिलित छन् ।

[2]किनकि नमाज़बाट (यदि नमाज़ हो) मनुष्यको विशेषरुपले सम्बन्ध अल्लाहसित हुनजान्छ, जसबाट मनुष्यलाई अल्लाहको सहायता प्राप्त हुनजान्छ, जो जीवनका प्रत्येक मोडमा उसको दृढता एवं स्थिरताको कारण तथा मार्गदर्शनको साधन सिद्ध हुन्छ । यसैले कुरआन करीममा भनिएको छ,

﴿ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ ﴾

"हे ईमान भएकाहरु ! धैर्य एवं नमाज़बाट सहायता प्राप्त गर ।" (सूरः अल-बकरः-१५३/१०३)

नमाज़ तथा धैर्य कुनै भौतिक (दृश्य) वस्तु त होइन कि मनुष्य त्यसलाई समातेर सहायता प्राप्त गरोस् । यो त अगोचर वस्तु हो । यसको अर्थ यो हो कि मनुष्यको यिनीद्वारा आफ्नो प्रभुसित विशेष सम्बन्ध एवं लगाव हुन्छ । त्यसले पाइला-पाइलामा त्यसको सहायता एवं मार्गदर्शन गर्दछ, यसैले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई रात्रिको एकान्तमा तहज्जुदको नमाज़ पढ्नमाथि जोड दिइयो, किनकि तपाईंमाथि जुन महान कार्य सुम्पिएको थियो, त्यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अल्लाहको सहायताको अत्याधिक आवश्यकता थियो । यही कारण हो कि स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि जब कुनै महत्वपूर्ण समस्याको सामना हुन्थ्यो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले नमाज़को प्रयोजन गर्नुहुन्थ्यो । «إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ فَزِعَ إِلَى الصَّلٰوةِ» (मुसनद अहमद तथा अबू दाऊद)

[3]अर्थात् असभ्यता एवं नराम्रो कुरालाई रोक्न साधन बन्दछ, जसरी औषधिहरुका विभिन्न प्रभाव छन् तथा भनिन्छ कि अमूक औषधि अमूक रोगलाई भन्दछ तथा वास्तवमा यस्तो हुन्छ, तर कहिले ? जब दुई कुराहरुलाई ध्यानमा राखिन्छ । एक त औषधिको नियमित रुपले त्यस नियम तथा प्रतिबन्धका साथ प्रयोग गरियोस्, जो वैद्य, हकीम अथवा डाक्टरले भनेको छ । दोस्रो परहेज (मुख बार्न) अर्थात यस्ता कुराहरुको प्रयोग नगरियोस् जो त्यस औषधिको प्रभावलाई कम गर्दछ अथवा समाप्त गर्दछ । यसैप्रकार नमाज़मा पनि अल्लाह तआलाले यस्तो अध्यात्मिक प्रभाव राखेको छ कि यो मनुष्यलाई असत्यता तथा नराम्रो कुराबाट रोक्दछ, परन्तु त्यसै समय जब नमाज़ सुन्नते नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सुन्नत

ठूलो कुरा हो ।[1] तिमी जे-जति गरिराखेका छौ त्यससित अल्लाह (तआ़ला) अवगत छ ।

وَلَا تُجَادِلُوٓا۟ أَهْلَ ٱلْكِتَـٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْهُمْ ۖ وَقُولُوٓا۟ ءَامَنَّا بِٱلَّذِىٓ أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَـٰهُنَا وَإِلَـٰهُكُمْ

(४६) तथा अहले किताबसँग अत्यन्त सभ्यतापूर्ण विधिले वाद-विवाद गर,[2] परन्तु उनीसित जो उनीहरुमध्ये अन्यायी छन् ।[3] तथा स्पष्ट घोषणा गरिदेउ कि हाम्रो त त्यस किताबमाथि पनि ईमान छ, जो हामीमाथि

अनुसार ती विधि तथा प्रतिबन्धहरुका साथ पढिन्छ जो त्यसको शुद्धता एवं मान्यताका लागि अनिवार्य छन । जस्तै, त्यसका लागि प्रथम वस्तु नि:स्वार्थता हो, द्वितीय हृदयको पवित्रता अर्थात् नमाज़मा अल्लाहका अतिरिक्त अन्यतिर ध्यान नहोस्, तृतीय सामूहिक रुपमा एकत्रित भई निर्धारित समयमा पढियोस्, चतुर्थ नमाज़का आधार (कुरआ़नको पाठ, रूकूअ (झुक्नु), बैठक (कौम:), नत्मस्तक हुनु (सजदा) आदिमा सन्तुलन एवं शान्ति, पूर्ण एकाग्रता, खुशूअ-खुजूअ (तल्लीनता एवं रूंधित) अवस्था, नियमित रूपमा त्यसको प्रवन्ध, र वैध एवं पवित्र जीविकाको प्रयोग । हाम्रा नमाज़हरु यी प्रतिबन्ध एवं नियमहरुबाट शून्य छन्, यसैकारण त्यसका प्रभाव पनि हाम्रा जीवनमा प्रदर्शित भइराखेका छैनन् जो कुरआन करीममा भनिएका छन् । केही विद्वानले यसका अर्थ आदेशका लागि गरेका छन् अर्थात् नमाज़ पढ्नेहरुलाई आवश्यक छ कि उनी असभ्य कार्य एवं नराम्रा कुराहरुबाट रोकियून् ।

[1]अर्थात् निर्लज्जता तथा दुराचारबाट रोक्नमा अल्लाहको वर्णन नमाज़को स्थापनाबाट पनि अति प्रभावशाली छ यसकारण कि मनुष्य जबसम्म नमाज़ पढ्दछ नराम्रो कुराबाट रोकिएको हुन्छ, परन्तु पछि त्यसको प्रभाव क्षीण हुन्छ । यसको विपरीत हर समय अल्लाहको स्मरण उसको लागि हर समय नराम्रो कुरामा बाधक रहन्छ ।

[2]यसकारण कि उनी ज्ञानी एवं बुद्धिमान छन्, कुरा बुझ्ने योग्यता एवं क्षमता राख्दछन् । यसकारण उनीसित विवाद एवं वार्तामा कटुता एवं तीब्रता उचित छैन ।

[3]अर्थात् जो वाद-विवादमा अतिले काम लिन्छन् भने तिमीलाई पनि कडा कुरा तथा भाषा प्रयोग गर्ने अनुमति छ । केही विद्वानहरुले प्रथम गुटसित तात्पर्य ती अहले किताब लिएका छन् जो मुसलमान भइहालेका थिए तथा दोस्रो गुटसित ती मानिसहरु जो मुसलमान भएनन्, बरु यहूदी एवं इसाई नै रहे तथा केही ज्ञाताहरुले ظَلَمُوا مِنْهُمْ को अभिप्राय ती अहले किताबलाई लिएका छन् जो मुसलमानहरुका विरुद्ध हिंसक विचार राख्दथे तथा लड्थे, भिड्थे । उनीहरुसित तिमी पनि लड्दै गर, यहाँसम्मकि उनीहरु मुसलमान होऊन् अथवा सुरक्षाकर (जिज़या) देऊन् ।

وَاحِدٌ وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿٤٦﴾

अवतरित गरिएको छ तथा त्यसमाथि पनि जो तिमीमाथि अवतरित गरियो ।[1] हाम्रो-तिम्रो प्रभु एउटै छ, हामी सबै उसैका आदेशा दिन्छौं

وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتٰبَ ؕ فَالَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ ۚ وَمِنْ هٰٓؤُلَآءِ مَنْ يُّؤْمِنُ بِهٖ ؕ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيٰتِنَآ اِلَّا الْكٰفِرُوْنَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा हामीले त्यसैप्रकार तपाईंतिर आफ्नो किताब अवतरित गरेका छौं । अतः जसलाई हामीले किताब प्रदान गरेका छौं, उनीहरु त्यसमाथि ईमान कायम गर्दछन्[2] तथा उनीहरुमध्ये केही त्यसमाथि ईमान स्थापित राख्दछन्,[3] तथा हाम्रा आयतहरुलाई अस्वीकार मात्र काफ़िर नै गर्दछन् ।

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوْا مِنْ قَبْلِهٖ مِنْ كِتٰبٍ وَّلَا تَخُطُّهٗ بِيَمِيْنِكَ اِذًا لَّارْتَابَ الْمُبْطِلُوْنَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा यसभन्दा पूर्व त तपाईं कुनै किताब पढ्नु हुन्नथ्यो[4] तथा न कुनै किताबलाई आफ्नो हातले लेख्नु हुन्थ्यो[5] कि यी असत्यका पूजारीहरु शंका एवं सन्देहमा पर्दथे ।[6]

[1]अर्थात् तौरात तथा इंजीलमाथि । अर्थात् यी पनि अल्लाहका तर्फबाट अवतरित गरिएका हुन् तथा यो कि इस्लामको धर्मविधान आउनु तथा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम नबी उद्घोषित हुनुभन्दा पूर्व यही अल्लाहको धर्म विधान थियो ।

[2]यसबाट तात्पर्य अब्दुल्लाह बिन सलाम आदि हुन् । किताब प्रदानबाट तात्पर्य हो त्यसका अनुसार कर्म गर्नु । जस्तो कि त्यसका अनुसार जो कर्म गर्दैनथे, उनीहरुलाई यो किताब प्रदान नै गरिएन ।

[3]यिनीबाट तात्पर्य मक्कावासी हुन्, जसमध्ये केहीले ईमान सुदृढ गरेका छन् ।

[4]यसकारण कि अनपढ थिए ।

[5]यसकारण कि लेख्नका लागि पनि शिक्षा आवश्यक छ, जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कसैबाट प्राप्त गर्नुभएको थिएन ।

[6]अर्थात् यदि उहाँ केही पढे-लेखेका भए अथवा कुनै गुरुबाट शिक्षा प्राप्त गरेको भए, त भन्थे कि यो कुर्आन अमूक व्यक्तिको सहायता अथवा त्यसबाट शिक्षा प्राप्त गर्नुको परिणाम हो ।

بَلْ هُوَ اٰيٰتٌۢ بَيِّنٰتٌ فِيْ صُدُوْرِ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ ۭ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيٰتِنَآ اِلَّا الظّٰلِمُوْنَ ۝

(४९) बरु यो (कुर्आन) त प्रकाशमय आयतहरु (सुत्र) हुन् जो ज्ञानीहरुका हृदयमा सुरक्षित छन् ।[1] हाम्रा आयतहरुलाई अस्वीकार गर्नेहरु अत्याचारीहरुबाहेक कोही अन्य होइन ।

وَقَالُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيٰتٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ۭ قُلْ اِنَّمَا الْاٰيٰتُ عِنْدَ اللّٰهِ ۭ وَاِنَّمَآ اَنَا نَذِيْرٌ مُّبِيْنٌ ۝

(५०) तथा उनीहरुले भने कि यसमाथि केही निशानीहरु (चमत्कार) यसका प्रभुतिर बाट किन उतारिएन । (तपाईं) भनिदिनुस् निशानीहरु त सबै अल्लाहसित छन्[2] मेरो स्थिति त मात्र स्पष्टरुपले सचेतकको हो ।

اَوَلَمْ يَكْفِهِمْ اَنَّآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتٰبَ يُتْلٰى عَلَيْهِمْ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَرَحْمَةً وَّذِكْرٰى لِقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ۝

(५१) के उनीहरुलाई यो पर्याप्त छैन कि हामीले तपाईंमाथि आफ्नो किताब अवतरित गर्‍यौं जो उनीमाथि पढिदैछ ।[3] यसमा कृपा (पनि) छ तथा शिक्षा (पनि) छ, यी मानिसहरुका लागि जो ईमान भएका छन् ।[4]

[1]अर्थात् कुर्आन मजीदका हाफ़िज़हरु (कण्ठस्थ गर्नेहरु) का हृदयमा, यो कुर्आनको चमत्कार हो कि कुर्आन मजीद अक्षरश: हृदयमा सुरक्षित हुनजान्छ ।

[2]अर्थात् यी चिन्ह त्यसको चाहत एवं योजना जुन भक्तहरुमाथि उतार्नुको माँग गर्दछ, त्यहाँ त्यो अवतरित गर्दछ, यसमा अल्लाहका अतिरिक्त कसैको अधिकार छैन ।

[3]अर्थात् उनीहरु लक्षणहरुको माँग गर्दछन् । के उनीहरुका लागि लक्षण स्वरुप यो कुर्आन प्राप्त छैन जो हामीले तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि अवतरित गरेका छौं तथा जसको विषयमा उनीहरुलाई च्यालेन्ज गरिएको छ कि यस जस्तै कुर्आन ल्याएर देखाउ अथवा कुनै एक अध्याय नै बनाएर प्रस्तुत गर । जब कुर्आनका यस चमत्कार-प्रदर्शनका छैनन् त आदरणीय मूसा तथा ईसा अलैहिस्सलामको जस्तै यिनीहरुलाई चमत्कार देखाइए पनि, त्यसमाथि यिनीहरु कुन चाहिं ईमान स्वीकार गर्नेछन् ?

[4]अर्थात् उनीहरुका लागि जो यस कुराको पुष्टि गर्दछन् कि यो कुर्आन अल्लाहको तर्फबाट आएको छ, किनकि ती नै यसबाट लाभान्वित हुन्छन् ।

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا ۖ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) भनिदिनुस् कि म र तिमीमा अल्लाह तआला साक्षी हुनु पर्याप्त छ,[1] त्यो आकाश तथा धर्तीका प्रत्येक वस्तुहरुलाई जान्दछ, जो मानिसहरु असत्यलाई मान्नेछन् तथा अल्लाह (तआला) सित कुफ्र गर्नेहरु छन्,[2] उनीहरु अत्याधिक हानिमा छन् ।[3]

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ ۚ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ ۚ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾

(५३) तथा यी मानिसहरु तपाईंसित प्रकोपको शीघ्रता गरिराखेका छन्,[4] यदि मेरो तर्फबाट निर्धारित समय नभएको भए त अहिलेसम्म उनको पासमा प्रकोप आइसकेको हुन्थ्यो,[5] यो निश्चित कुरो हो कि सहसा उनको अज्ञानतामा उनको पासमा प्रकोप आइपुग्ने छ ।[6]

[1] यस कुरोमाथि म अल्लाहको नबी हूँ तथा जो किताब अवतरित भएको छ निश्चित रुपमा अल्लाहको तर्फबाट हो ।

[2] अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त अन्यलाई पूज्य ठहराउँछन् तथा जो वास्तवमा इबादतको योग्य छ अर्थात् अल्लाह तआला, त्यसको इन्कार गर्दछन् ।

[3] किनकि ती नै मानिसहरु बौद्धिक उपद्रव एवं नराम्रा विचारमा लिप्त छन् । यसकारण उनीहरुले जो सौदा गरेका छन् कि ईमानको साटो कुफ्र तथा मार्गदर्शनको साटो मार्गविचलनलाई किनेका छन्, त्यसमा यिनीहरु हानि भोग्नेछन् ।

[4] अर्थात् सन्देष्टाको कुरा मान्नुको साटो भन्दछन् कि यदि तिमी साँचो हौ भने हामीमाथि प्रकोपको अवतरण गराइदेउ ।

[5] अर्थात् उनका कथन एवं कर्म अवश्य यस योग्य छन् कि उनीहरुलाई तुरुन्त धर्तीबाट समाप्त गरिदिइयोस् । परन्तु हाम्रो नियम छ कि प्रत्येक समुदायलाई एउटा निश्चित समयसम्म अवसर दिन्छौं, जब कर्म गर्नुको अवधि समाप्त हुनजान्छ, त हाम्रो प्रकोप आइपुग्छ ।

[6] अर्थात् प्रकोपको जब निर्धारित समय आइपुग्नेछ त यसप्रकार एक्कासि आइपुग्नेछ कि उनीहरुलाई थाहा पनि हुने छैन । यो निर्धारित समय त्यो हो जो मक्कावासीहरुका लागि उसले लेखिसकेको थियो, अर्थात् बद्रका युद्धमा हत्या एवं बन्दी बनाइनु

يَسْتَعْجِلُوْنَكَ بِالْعَذَابِ ۚ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيْطَةٌ بِالْكٰفِرِيْنَ ۝٥٤

(५४) उनीहरु तिमीसित प्रकोपका लागि हतार गरिराखेका छन्, हाँलाकि नरकले काफ़िरहरुलाई आफ्नो घेरामा लिएको छ ।[1]

يَوْمَ يَغْشٰهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُوْلُ ذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝٥٥

(५५) त्यस दिन उनका माथि तल्लाबाट उनीहरुलाई प्रकोपले ढाकिरहेको हुनेछ[2] तथा अल्लाह महानले भन्नेछ कि अब आफ्ना कुकर्महरुको स्वाद चाख ।

يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا إِنَّ أَرْضِيْ وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُوْنِ ۝٥٦

(५६) हे मेरा ईमान भएका भक्तहरु ! मेरो धर्ती अति विस्तृत छ, त तिमी मेरै इबादत गर ।[3]

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ۗ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُوْنَ ۝٥٧

(५७) प्रत्येक प्राणीले मृत्युको स्वाद चाख्नु पर्नेछ तथा तिमी सबै हामीतिर नै फर्काइनेछौ ।[4]

अथवा त्यसपछि केयामत आउनु हो, जस पश्चात काफ़िरहरुका लागि यातना मात्र छ ।

[1]प्रथम يستعجلونك सूचना (विधेय) का रुपमा थियो तथा यो द्वितीय आश्चर्यका रुपका छ अर्थात् यो कुरा आश्चर्यजनक छ कि यातनाको स्थान (नरक) ले उनलाई आफ्नो घेरामा लिएको छ । तैपनि यिनीहरु प्रकोपका लागि हतार गरिराखेका छन् ! यद्यपि प्रत्येक आउने वस्तु निकट नै हुन्छ, त्यसलाई टाढा किन ठान्दछन् ? अथवा यो पुनरावृत्ति जोड दिनका लागि छ ।

[2]يقول को कर्ता अल्लाह हो अथवा फरिश्ताहरु, अर्थात् चारैतिरबाट जब उनीमाथि यातना भइराखेको हुनेछ, त्यतिखेर भनिनेछ ।

[3]त्यसमा यस्तो स्थानबाट जहाँ अल्लाहको इबादत गर्न कठिन छ तथा धर्ममा स्थित रहन कष्टदायी हुनजान्छ त स्थानान्तरणको आदेश छ, जुनप्रकार मुसलमानहरुले पहिला इथोपिया तथा तत्पश्चात मदीनातिर प्रस्थान गरे ।

[4]अर्थात् मृत्युको तीतो घुट्को त अन्ततः सबैले पिउनु पर्नेछ, स्थानान्तरण गर्छौ तैपनि तथा गर्दैनौ तैपनि, यसकारण तिम्रा लागि देश तथा सम्बन्धी एवं मित्रहरुलाई छाड्नु कठिन हुनु हुँदैन । मृत्यु त तिमीलाई जहाँपनि आइहाल्नेछ । परन्तु यदि अल्लाहको उपासना गर्दै मृत्यु आउँछ भने तिमी परलोकका सुखभोगी हुनेछौ, यसकारण कि मरे पश्चात त अल्लाहकै पासमा जानुपर्नेछ ।

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य पनि गरे उनीहरुलाई हामीले निश्चित रुपमा स्वर्गका, ती उच्च मकानहरुमा स्थान दिनेछौं जसमुनि नदीहरु बगिराखेका छन्[1] जहाँ उनी सधैं रहनेछन् ।[2] कार्य गर्नेहरुका लागि कति सुन्दर परिणाम छ ।

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) उनीहरु जसले धैर्य गरे,[3] तथा आफ्नो प्रभुमाथि भरोसा गर्दछन् ।[4]

وَكَأَيِّن مِّن دَابَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा धेरैजसो[5] पशु छन् जो आफ्नो जीविका बोकेर हिंड्दैनन्[6] ती सबैलाई तथा तिमीलाई पनि अल्लाह तआलाले नै जीविका प्रदान

[1]अर्थात् स्वर्गवासीहरुका घर उच्च हुनेछन्, जसमुनि सरिताहरु प्रवाहित हुनेछन् । यी सरिताहरु शीतल जल, मदिरा, मधु तथा दूधका हुनेछन्, यसका अतिरिक्त उनका धाराहरु जतातिर मोड्न चाहनेछौ, मोडिनेछन् ।

[2]उनको क्षय (अन्त) को भय हुनेछैन न उनीहरुलाई मृत्युको भय, न कुनै अन्य स्थानतिर जानुको भय ।

[3]अर्थात् धर्ममा अटल रुपमा स्थाई रहे, स्थानान्तरणका कष्ट सहन गरे, परिवार भएका निकट सम्बन्धी एवं मित्रहरुको दूरीलाई मात्र अल्लाहको प्रसन्नताका लागि सहन गरे ।

[4]धार्मिक तथा सांसारिक प्रत्येक विषय एवं संस्कृतिमा ।

[5]كَأَيِّن मा काफ (ك) उपमाको लागि हो तथा अर्थ हो कति नै अथवा धेरैजसो ।

[6]किनकि उठाएर लैजान उनमा साहस नै हुँदैन, त्यसैप्रकार उनी भण्डार पनि गर्न सक्दैनन् । अर्थ यो हो कि जीविका कुनै विशेष स्थानसित सम्बन्धित हुँदैन, बरु अल्लाहको जीविका आफ्नो समस्त सृष्टिका लागि सामान्यरुपले छ, त्यो जो पनि होस् बरु अल्लाह तआलाले हिज्रत (स्थानान्तरण) गर्ने सहाबालाई पूर्वबाट कहीं अधिक तथा पवित्र जीविका प्रदान गऱ्यो, यसको अतिरिक्त अल्प अवधिमा नै उनीहरुलाई अरबका विभिन्न क्षेत्रहरुको शासन प्रदान गरिदियो । رضي الله عنهم أجمعين

गर्दछ ।[1] त्यो अत्याधिक सुन्ने जान्ने छ ।[2]

(६१) तथा यदि तपाईं उनीहरुसित सोध्नु हुन्छ कि धर्ती तथा आकाशको स्रष्टा तथा सूर्य एवं चन्द्रमालाई कार्यमा लगाउने को हो त उनको उत्तर यही हुनेछ कि अल्लाह तआला,[3] त फेरि कता फर्कि गइराखेका छन् ।[4]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾

(६२) अल्लाह तआला आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छ अत्याधिक जीविका प्रदान गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ कम,[5] निःसन्देह अल्लाह

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ

[1]अर्थात् कोही कमजोर छ अथवा शक्तिशाली, संसाधनले परिपूर्ण छ अथवा शून्य, स्वदेशमा छ अथवा शरणार्थी एवं परदेशी, सबैको जीविका चलाउने त्यही अल्लाह हो, जो कमिलाहरुलाई धर्तीका कुनामा, पंक्षीहरुलाई हावाहरुमा, माछा तथा अन्य जलीय जीवहरुलाई समुद्रका गहिराईहरुमा जीविका पुऱ्याउँछ । यस अवसरमा अर्थ यो हो कि निर्धनता एवं भोकमरीको भय हिज़रतमा बाधक नबनोस्, यसकारण कि अल्लाह तआला तिम्रो तथा समस्त सृष्टिको जीविका उपलब्ध गराउन उत्तरादायी छ ।

[2]त्यो ज्ञाता छ तिम्रा कर्महरुको तथा तिम्रा गुप्त तथा प्रकटको । यसकारण केवल उसैसित तर्स, उसैको आज्ञा पालनामा सफलता एवं लाभ छ तथा उसको अवज्ञामा दूर्भाग्य एवं हानि ।

[3]अर्थात् यी मूर्तिपूजक मुसलमानहरुलाई मात्र एकेश्वरवादमा विश्वास गर्नका कारण यातनाहरु पुऱ्याइराखेका छन्, उनीहरुसित यदि सोधिन्छ कि आकाश एवं धर्तीलाई नास्तिबाट उत्पन्न गर्ने तथा सूर्य एवं चन्द्रमालाई आफ्ना परिधिमा परिक्रमा गराउने को हो, त त्यहाँ यो स्वीकार गर्नका लागि बाध्य छन् कि यी सबैथोक गर्ने अल्लाह हो ।

[4]अर्थात् तर्कहरु एवं स्वीकारका उपरान्त सत्यबाट यो विमुख हुनु आश्चर्यजनक छ।

[5]यो मूर्तिपूजकहरुको आपत्तिको उत्तर हो, जो उनी मुसलमानसित गर्दछन् कि यदि तिमी सत्यमा छौ भने निर्धन एवं निर्बल किन हौ ? अल्लाहले भने कि जीविकामा विस्तार एवं कमी अल्लाहको अधिकारमा छ, त्यो आफ्ना इच्छा एवं नीति अनुसार जसलाई चाहन्छ कम अथवा अधिक प्रदान गर्दछ । यसको सम्बन्ध त्यसको प्रसन्नता एवं क्रोधसित छैन ।

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

तआ़ला प्रत्येक वस्तुको ज्ञाता छ ।[1]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّن نَّزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) तथा यदि तपाईं उनीसित प्रश्न गर्नुहुन्छ कि आकाशबाट जलवृष्टि गरी धर्तीलाई त्यसको मृत्यु पश्चात जीवित गर्ने को हो, त निःसन्देह उनको उत्तर यही हुनेछ कि अल्लाह तआ़ला । तपाईं भनिदिनुस् कि सम्पूर्ण प्रशंसा अल्लाहकै लागि छ, तर उनीमध्ये अधिकांश निर्बोध छन् ।[2]

وَمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ ۚ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) तथा संसारको यो जीवन त मात्र मनोरञ्जन तथा क्रिडा हो,[3] हो सत्य जीवन त परलोकको घर हो,[4] यदि यिनी जान्ने भएको भए ![5]

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا

(६५) जब यिनीहरु डुङ्गामा सवार हुन्छन् त अल्लाह (तआ़ला) लाई नै पुकार्दछन् । त्यसका लागि इबादतलाई विशेष गरी, अनि जब उनीहरु

[1]यसलाई पनि त्यही जान्दछ कि अधिक जीविका कसको लागि लाभकारी छ तथा कसको लागि होइन ।

[2]किनकि वृद्धि हुन्थ्यो भने आफ्ना प्रभुका साथ पत्थरहरुलाई, मृतकहरुलाई प्रभु बनाउँदैनथे, न उनीहरुमा यो प्रतिकूलता हुन्थ्यो कि अल्लाह तआ़लालाई स्रष्टा एवं रचयिता तथा पालनकर्ता मान्दा-मान्दै पनि मूर्तिहरुलाई सङ्कटकारी तथा पूज्य ठानिराखेका छन् ।

[3]अर्थात् जुन संसारले उनीहरुलाई परलोकबाट अन्धो तथा त्यसको लागि यात्रा साधन गर्नुबाट अचेत गरेको छ, त्यो एउटा खेलकूद भन्दा अधिक महत्व राख्दैन । काफ़िर सांसारिक व्यापारमा लीन रहन्छ, त्यसका लागि रात-दिन परिश्रम गर्दछ, परन्तु जब मर्दछ त खाली हात हुन्छ । जुनप्रकार बच्चाहरु सारा दिन माटोका घर बनाइ खेल्दछन्, अनि रित्तो हात घरतिर फर्कन्छन्, थकाई बाहेक उनीहरुलाई केही प्राप्त हुँदैन ।

[4]यसकारण यस्ता पुण्य कार्य गर्नुपर्छ जसबाट परलोकको घर अलङ्कृत हुनसकोस्।

[5]किनकि यदि उनीहरु यो कुरा जान्दथे त परलोकबाट निश्चिन्त भएर संसारमा लीन हुँदैनथे । यसकारण उनको उपचार ज्ञान हो, धार्मिक ज्ञान ।

نَجّٰىهُمْ اِلَى الْبَرِّ اِذَا هُمْ يُشْرِكُوْنَ ۝٦٥

उनीहरुलाई स्थलतिर सुरक्षित लैजान्छ त त्यतिखेरै शिर्क गर्नथाल्छन् ।[1]

لِيَكْفُرُوْا بِمَآ اٰتَيْنٰهُمْ ۚ وَلِيَتَمَتَّعُوْا ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ ۝٦٦

(६६) ताकि हाम्रा प्रदान गरिएका उपकारहरुलाई नकारिरहून् तथा लाभान्वित भइराखून् ।[2] छिटै उनीहरुलाई थाहा भइहाल्नेछ ।

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا اٰمِنًا وَّيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ ۗ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ

(६७) के यिनी देख्दैनन् कि हामीले हरमलाई शान्तिमय बनाइदियौं,जबकि उनका निकटवर्ती क्षेत्रबाट मानिसहरु अपहरित गरिन्छन्,[3] के यिनीहरु असत्यमा त विश्वास

---

[1]मूर्तिपूजकहरुका यस विपरीततालाई पनि कुर्आन करीममा विभिन्न स्थानहरुमा वर्णन गरिएको छ । यस प्रतिकूलतालाई आदरणीय इकरमः ले बुझिहालेका थिए, जसका कारण उनलाई इस्लाम धर्म धारण गर्नुको सौभाग्य प्राप्त भयो । उनका सम्बन्धमा यो भनिएको छ कि मक्काको विजयका पश्चात उनी मक्काबाट भागेर गए ताकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पकडबाट बचून् । यिनी इथोपिया जानका लागि डुङ्गामा बसे कि एकैछिनमा डुङ्गा भूमरीमा फँस्यो, त डुङ्गामा सवार मानिसहरुले भने कि एकाग्रता एवं शुद्ध हृदयले प्रभुसित प्रार्थना गर, यसकारण कि यहाँ उसबाहेक कोही बचाउने छैन । आदरणीय इकरमःले यो सुनेर भने कि यदि यहाँ समुद्रमा त्यसको अतिरिक्त कोही बचाउन सक्दैन भने धर्तीमा पनि कोही यसबाहेक बचाउन सक्दैन । तथा त्यसै समय यो निश्चय गरे कि यदि म किनारमा सुरक्षित पुगें भने त मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नेछु । अतः यहाँबाट सुरक्षित फर्के पश्चात इस्लाम धर्म स्वीकार गरे । رضي الله عنه (इब्ने कसीर, उद्धधृत सीरत मोहम्मद बिन इसहाक)

[2]यो لام अक्षर كَـــيْ को हो, जो कारण बताउनको लागि हो अर्थात् बाँचे पश्चात अल्लाहको साझेदार बनाउनु यसकारण हो कि उनीहरु कुफ्रका कार्य गरिरहे तथा सांसारिक स्वादबाट लाभान्वित भइरहे, किनकि यदि उनीहरु कृतज्ञता व्यक्त गर्दथे भने एकेश्वरवादमा दृढ रहन्थे तथा एक मात्र अल्लाहलाई नै सधैं पुकार्थे । केही ज्ञाताहरुका निकट यो لام परिणामवाचक हो, अर्थात् यद्यपि उनको विचार कुफ्र गर्नु होइन । परन्तु पुनः शिर्क गर्नुको परिणाम अन्ततः कुफ्र नै हो ।

[3]अल्लाह तआला त्यस उपकारको वर्णन गरिराखेको छ जो मक्कावासीहरुमाथि उसले गरेको छ कि हामीले उनका हरमलाई शान्तिमय बनाएका छौं, जसका निवासी हत्या एवं अपहरण, लुटमार आदिबाट सुरक्षित छन्,

يَكْفُرُوْنَ ﴿٦٧﴾

राख्दछन् तथा अल्लाह (तआ़ला) का उपकारहरुमा कृतघ्नता गर्दछन् ।[1]

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهٗ ؕ اَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكٰفِرِيْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा त्यसभन्दा ठूलो अत्याचारी को होला जो अल्लाह (तआ़ला) माथि मित्थ्यारोपण गर्दछ[2] अथवा जब सत्य उसको पासमा आउँछ, त्यो त्यसलाई असत्य बताउँछ,[3] के यस्ता काफ़िरहरुको वासस्थान नरकमा हुनेछैन ?

وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ؕ وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) तथा जो मानिस हाम्रा मार्गमा दुख सहन गर्दछन्,[4] हामीले उनीहरुलाई आफ्ना मार्ग अवश्य देखाउनेछौं ।[5] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) सदाचारीहरुको सहायक हुनुहुन्छ ।[6]

जबकि अरबका अन्य क्षेत्र यसप्रकारको शान्ति सुरक्षाबाट बञ्चित छन् । लुट एवं हत्या उनीकहाँ सामान्य तथा प्रत्येक दिनको व्यवसाय हो ।

[1]अर्थात् के यस महान उपकारको कृतज्ञता यही हो कि उनीहरु अल्लाहसँग शिर्क गरून्, तथा झूठा देवता एवं मूर्तिहरुको पूजा गरुन् । यस उपकारको माँग त यो थियो कि उनीमात्र एक अल्लाहको इबादत गर्दथे तथा त्यसका संदेष्टा (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई मान्दथे ।

[2]अर्थात् दावी गरोस् कि ममथि अल्लाहको तर्फबाट प्रकाशना आउँछ, जबकि यस्तो नहोस् अथवा कोही यो भनोस् कि म पनि त्यो वस्तु अवतरित गर्न सक्दछु जो अल्लाहले अवतरित गरेको छ । यो रचिएको असत्य हो तथा दावीदार झूठा ।

[3]यो झुठ्लाउनु हो तथा त्यसलाई गर्ने झूठा । झूठ रच्नु तथा झुठ्लाउनु दुबै कुफ्र हो, जसको दण्ड नरक छ ।

[4]अर्थात् धर्मादेशहरुका अनुसार कर्म गर्नुमा जो कठिनाई, परीक्षाहरु तथा कष्ट आउँछन् ।

[5]सदाचारीसित तात्पर्य अल्लाहलाई सर्वव्यापी मानेर प्रत्येक पुण्यका कार्य पवित्र हृदयका साथ गर्नु, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सुन्नतका अनुसार गर्नु, नराम्रोको साटो ।

सूरतु रूम-३०

سُورَةُ الرُّومِ

सूर: रूमै मक्कामा अवतरित भएको, यसमा साठ्ठी आयत तथा ६ रूकूअ छन् ।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(१) अलिफ. लाम. मीम.

الٓمٓ ①

(२) रोमन पराजित भए ।

غُلِبَتِ الرُّومُ ②

(३) निकटवर्ती क्षेत्रमा तथा उनी पराजित हुनुका पश्चात निकट भविष्यमा विजयी हुनेछन् ।

فِيٓ أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّنۢ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ③

(४) केही वर्षहरुमा नै, यसभन्दा पूर्व तथा यसका पश्चात पनि अधिकार अल्लाहि (तआ़ला) कै छ । तथा त्यस दिन मुसलमान प्रसन्न हुनेछन् ।

فِي بِضْعِ سِنِينَ ۗ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِن قَبْلُ وَمِنۢ بَعْدُ ۚ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ④

(५) अल्लाह (तआ़ला) को सहायताले,[1] त्यो जसलाई चाहन्छ सहायता गर्दछ । तथा

بِنَصْرِ اللَّهِ ۚ يَنصُرُ مَن يَشَآءُ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑤

उपकार गर्ने, आफ्नो अधिकार त्याग गरी अरुहरुलाई उनका अधिकारभन्दा वढी दिनु । यी सबै सदाचारका परिधिमा सम्मिलित छन् ।

[1]रिसालत कालमा दुई ठूला शक्तिहरु थिए । एउटा फारस (ईरान) को तथा दोस्रो रोमको । प्रथम वर्णित राज्य अग्निपूजक तथा दोस्रो ईसाई अर्थात अहले किताब थियो । मक्काका मूर्तिपूजकहरुका सहानुभूति ईरानसँग थियो किनकि दुबै अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारी थिए, जबकि मुसलमानहरुका सहानुभूति रोमका इसाई राज्यसँग थियो, यसकारण कि इसाई पनि मुसलमानहरु जस्तै अहले किताब थिए तथा प्रकाशना एवं सन्देष्टामा विश्वास गर्दथे । उनको आपसमा वाद-विवाद भइरहन्थ्यो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअतको घोषणाका केही समय पश्चात यस्तो भयो कि ईरानको राज्य रोमको इसाई राज्यमाथि विजयी भयो, जसमाथि मूर्तिपूजकहरुलाई प्रसन्नता भयो तथा मुसलमानहरुलाई दुख भयो, यस अवसरमा कुर्आनका यी आयत अवतरित भए, जसमा यो भविष्यवाणी गरियो कि بِضْعِ سِنِينَ (केही वर्ष) भित्र रूमी पुन: विजयी हुनेछन् ।

मूल विजयी एवं प्रभावशाली तथा कृपालु त्यही छ ।

(६) अल्लाहको वचन छ,[1] अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना वचन भङ्ग गर्दैन परन्तु अधिकांश मानिसहरु जान्दैनन् ।

وَعۡدَ ٱللَّهِۖ لَا يُخۡلِفُ ٱللَّهُ وَعۡدَهُۥ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ۝٦

(७) उनी त (केवल) सांसारिक जीवनका प्रत्यक्षलाई (नै) जान्दछन्, तथा आख़िरतबाट त सर्वथा नै निश्चिन्त छन्।[2]

يَعۡلَمُونَ ظَٰهِرٗا مِّنَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَهُمۡ عَنِ ٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ غَٰفِلُونَ ۝٧

तथा विजयी पराजित एवं पराजित विजयी हुनेछन् । प्रत्यक्ष साधनहरुबाट यो भविष्यवाणी असम्भव प्रतीत हुन्थ्यो तैपनि मुसलमानहरुलाई अल्लाहको यस आदेशका कारण विश्वास थियो कि यस्तो अवश्य भएर रहनेछ । यसैकारण अबू बक्र सिद्दीक رضی الله عنـــه ले अबू जहलसित यो शर्त लगाइहाले कि रूमी पाँच वर्षभित्र पुन: विजयी हुनेछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका ज्ञानमा जब यो कुरा आयो त भन्नुभयो कि بِضۡعِ को शब्द तीनदेखि दश वर्षसम्मका अंकका लागि प्रयोग हुन्छ, तिमीले पाँच वर्षको अवधि कम राखेका छौ, यसलाई बढाइहाल । अत: उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निर्देशमा आदरणीय अबू-बक्रले अवधि बढाइहाले । अनि त्यस पश्चात यस्तै नै भयो कि रोमी नौ वर्षको अवधिभित्र अर्थात सातौं वर्ष पुन: इरानमाथि विजयी भए (तिर्मिजी तफ़सीर सूर: अर्रूम) । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि रोमीहरुलाई यो विजयी त्यस समय भयो जब बद्रमा मुसलमानहरुलाई काफ़िरहरुमाथि विजय प्राप्त भयो, तथा मुसलमान आफ्नो विजयीमाथि प्रसन्न थिए । रोमीहरुको यो विजय कुर्आन करीमको सत्यताको बहुत ठूला प्रमाण हो । निकटवर्ती धर्तीसित तात्पर्य अरबको धर्तीका निकटका क्षेत्र हुन्, अर्थात् सीरिया तथा फिलिस्तिन आदि जहाँ इसाईहरुको राज्य थियो ।

[1]अर्थात् हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! हामी तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई जे सूचना दिइराखेका छौं कि निकट भविष्यमा रूमी इरानीहरुमाथि पुन: विजयी हुनेछन्, यो अल्लाहको सत्य वचन हो जो निर्धारित अवधिमा निश्चित रुपले पूरा भएर रहनेछ ।

[2]अर्थात् अधिकतर मानिसहरुलाई सांसारिक कुराको अधिक ज्ञान छ । अत: उनीहरु त्यसमा त आफ्नो चतुऱ्याईं एवं योग्यताको प्रदर्शन गर्दछन्, जसका लाभ अस्थाई एवं क्षणिक छन्, तर परलोकका विषयसित यिनी अचेत छन् जसका लाभ स्थाई एवं दृढ छन् । अर्थात् सांसारिक कुराहरुलाई राम्ररी जान्दछन् तथा धर्मसित बिल्कुलै अनभिज्ञ छन् ।

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِم ۗ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ⑧

(८) के उनीहरुले आफ्ना हृदयमा यो विचार गरेनन् कि अल्लाह (तआ़ला) ले आकाशहरुलाई तथा धर्ती एवं उनका मध्ये जे-जति छ सबैलाई अति उत्तम अनुमानले[1] निर्धारित समयसम्मका लागि (नै) उत्पन्न गरेको छ, हो अधिकांश मानिसहरु निःसन्देह आफ्नो प्रभुको साक्षात्कारलाई अस्वीकार गर्दछन् ।[2]

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا

(९) के उनीहरुले धर्तीमा भ्रमण गरी देखेनन्[3] कि उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुका परिणाम कस्तो (नराम्रो) भयो ?[4] उनीहरु तिनीहरुभन्दा अत्याधिक शक्तिशाली (एवं बलवान) थिए,[5] तथा उनीहरुले पनि धर्ती

[1]अथवा एउटा उद्देश्य एवं सत्यका साथ पैदा गरेको छ, व्यर्थ होइन । तथा त्यो उद्देश्य यो हो कि सदाचारीहरुलाई सदाचारको दण्ड पुरस्कार तथा दूराचारीहरुलाई उनका दूराचारको दण्ड दिइयोस् । अर्थात् के उनीहरु आफ्ना अस्तित्वमा विचार गर्दैनन् कि कसरी त्यसलाई तुच्छबाट उच्च गऱ्यो तथा पानीको एक तुच्छ थोपाले उसको सृष्टि गऱ्यो । अनि आकाश एवं धर्तीलाई एउटा विशेष उद्देश्यका लागि विस्तृत कम प्रदान गऱ्यो, यसका अतिरिक्त यी सबैका लागि एक समय निर्धारित गऱ्यो अर्थात् प्रलय (केयामत) को दिन जुन दिन यी सबै समाप्त हुनेछन् । अर्थ यो हो कि यदि उनीहरु ती सबै कुरामाथि विचार गर्दथे भने निश्चित रुपले अल्लाहका अस्तित्व, त्यसको प्रभु एवं पूज्य हुने एवं उसका सामर्थ्यको उनीहरुलाई संवेदन एवं ज्ञान हुन्थ्यो तथा त्यसमाथि ईमान सुदृढ गर्दथे ।

[2]तथा यसको कारण त्यही सृष्टिमा विचार एवं चिन्तन नहुनु हो, अन्यथा केयामतलाई अस्वीकार गर्नुको कुनै उचित आधार छैन ।

[3]यी पुरातत्व, खण्डहर तथा शिक्षा ग्रहण गर्नुका प्रतीकमा विचार एवं चिन्तन नगर्नुमा फट्कार (झपार) गरिदैछ । अर्थ यो हो कि भ्रमण गरेर उनीहरु देखिसकेका छन् ।

[4]अर्थात् ती काफ़िरहरुको, जसलाई अल्लाहले उनका कुफ्र, सत्यबाट इन्कार तथा संदेष्टाहरुलाई झुठ्लाउनुका कारण नाश गरिदियो ।

[5]अर्थात् कुरैश एवं मक्कावासीहरुभन्दा अधिक ।

أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ ۖ فَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ⑨

भोग गरेका थिए[1] तथा उनीभन्दा अधिक जनसंख्या बनाएका थिए[2] तथा उनका पासमा उनका रसूल चमत्कार लिएर आएका थिए,[3] यो त असम्भव थियो कि अल्लाह (तआला) ले उनीमाथि अत्याचार गर्दथ्यो[4] परन्तु (वास्तवमा) उनीहरु स्वयं आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गर्दथे ।[5]

ثُمَّ كَانَ عَٰقِبَةَ ٱلَّذِينَ أَسَٰٓـُٔوا۟ ٱلسُّوٓأَىٰٓ أَن كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَكَانُوا۟ بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ⑩

(१०) अनि अन्त्यमा दुष्कर्मीहरुको दुष्परिणाम भयो,[6] यसकारण कि उनीहरु अल्लाहका आयतहरुलाई झुठ्लाउँथे तथा उनका उपहास गर्दथे ।

ٱللَّهُ يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ⑪

(११) अल्लाह (तआला) नै सृष्टिको उत्पत्ति गर्दछ, अनि त्यसैले उनीहरुलाई पुन: पैदा गर्नेछ ।[7]

---

[1]अर्थात् मक्कावासी त कृषिसित अन्जान छन्, परन्तु प्राचीन समुदाय उनीभन्दा यस गुणमा पनि बढी थिए ।

[2]यसकारण कि उनको आयु पनि अधिक थियो, शारीरिक शक्तिमा पनि अधिक थिए, जीविकापार्जनका साधन पनि उनलाई अधिक प्राप्त थिए, तसर्थ उनीहरुले भवन पनि अधिक निर्माण गरे, कृषि पनि गरे तथा जीविकापार्जनका साधनबाट अधिक जुटाए ।

[3]परन्तु उनीहरु तिनीहरुमाथि ईमान स्वीकार गरेनन् । परिणाम यो भयो कि समस्त शक्ति, उन्नति, सुख तथा समृद्धिका उपरान्त पनि विनाश उनको भाग्य बन्न गयो ।

[4]कि उनीहरुलाई विना पाप यातनामा घेरदथ्यो ।

[5]अर्थात् अल्लाहलाई इन्कार गरी एवं सन्देष्टाहरुलाई झुठ्लाएर ।

[6]سُوآى यो سُوء बाट أسوأ को स्त्रीलिङ्ग हो, जस्तै حسنى यो أحسن को स्त्रीलिङ्ग हो अर्थात् उनको जो परिणाम भयो अत्यन्त दुष्परिणाम थियो ।

[7]जुनप्रकार अल्लाह तआला प्रथम पटक पैदा गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ, त्यसैप्रकार मरणोपरान्त पुन: जीवित गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ, यसकारण कि पुन: जीवित गर्नु प्रथम पटक पैदा गर्नुभन्दा अधिक कठिन छैन ।

अनि तिमी सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।[1]

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ⑫

(१२) तथा जुन दिन केयामत स्थापित हुनेछ त पापी आश्चर्य चकित हुनेछन् ।[2]

وَلَمْ يَكُن لَّهُم مِّن شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ⑬

(१३) तथा उनका सबै साझेदारहरुमध्ये एउटा पनि उनको सिफारिश (अभिस्तावना) गर्ने छैनन्[3] तथा स्वयं यिनी पनि आफ्ना देवताहरुलाई अस्वीकार गर्नेछन् ।[4]

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ ⑭

(१४) तथा जुन दिन केयामत स्थापित हुनेछ, त्यसदिन (सबै गुट) विभाजित हुनेछन् ।[5]

---

[1]अर्थात् हश्रका मैदानमा तथा हिसाबका स्थानमा, जहाँ त्यसले निर्णय एवं न्यायको प्रबन्ध गर्नेछ ।

[2]إِبْلَاسٌ को अर्थ हो आफ्नो पक्षको पुष्टिका लागि कुनै तर्क प्रस्तुत गर्न नसक्नु तथा चकित भई शान्त भई उभिराख्नु तथा مُبْلِسٌ त्यो हुनेछ जो निराश भई उभिराखेको होस् तथा उसलाई कुनै तर्क समझमा नआइराखेको होस् । केयामतका दिन काफिर तथा मूर्तिपूजकहरुको यही स्थिति हुनेछ, अर्थात् यातना देख्नुका पश्चात उनीहरु प्रत्येक सूचनाबाट निराश एवं तर्क-वितर्क गर्नुबाट विवश हुनेछन् । अपराधीहरुसित तात्पर्य काफिर तथा मूर्तिपूजक हुन्, जस्तो कि आउने आयतबाट स्पष्ट छ ।

[3]साझीदारहरुसित तात्पर्य ती झूठा देवता हुन्, जसलाई मूर्तिपूजक यो ठानेर पूज्दथे कि यिनी अल्लाहकहाँ उनको सिफारिश गर्नेछन् तथा उनलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउनेछन् । तर यहाँ अल्लाहले स्पष्ट गरिदिए कि अल्लाहसँग साझीदार बनाउनेहरुका लागि अल्लाहकहाँ कोही सिफारिश गर्ने हुनेछैन ।

[4]अर्थात् त्यहाँ उनका देवता हुने कुरो नकार दिनेछन् किनकि उनीहरु देख्नेछन् कि यिनी त यहाँ कसैलाई कुनै लाभ पुऱ्याउनमा समर्थ छैनन् (फ़तहुल क़दीर) । दोस्रो अर्थ यो हो कि यी देवता यस कुरोलाई नकार दिनेछन् कि यिनीहरु उनीहरुलाई अल्लाहका साझीदार बनाएर पुज्दथे, किनकि उनी त उनको पूजासित नै अन्जान थिए ।

[5]यसबाट तात्पर्य प्रत्येक व्यक्तिको प्रत्येक व्यक्तिसित अलग हुने कुरो होइन बरु अर्थ ईमान भएकाहरु, क़ाफ़िरहरुसित अलग हुनु हो । ईमान भएका स्वर्गमा तथा काफ़िर एवं मूर्तिपूजक नरकमा जानेछन् तथा उनका मध्ये स्थायी अलगाव हुनेछ र यी दुब

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾

(१५) अनि जो ईमान स्वीकार गरी सत्कर्म गर्दैरहे, उनीहरु त स्वर्गमा प्रसन्न गरिदिइने छन्।[1]

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾

(१६) तथा जसले कुफ्र गरेका थिए तथा हाम्रा आयतहरुलाई तथा आखिरतका मिलनलाई झूठा ठहराएका थिए, उनी सबै यातनामा समातिएर उपस्थित गरिनेछन्।[2]

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾

(१७) तसर्थ अल्लाह (तआला) को प्रशंसा गरिराख, जबकि तिमी सांयमकाल गर्दछौ र जब प्रातः गर्दछौ ।

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा सबै प्रशंसाहरुका योग्य आकाश तथा धर्तीमा त्यही छ, अपरान्ह तथा मध्यान्हका समय पनि यसको पवित्रताको वर्णन गर ।[3]

पुनः कहिले पनि एकत्रित हुनेछैन। यो हिसाबका पश्चात हुनेछ। यस अलगावको स्पष्टीकरण अगाडी आयतमा आइरहेछ ।

[1]अर्थात् उनीहरुलाई स्वर्गमा आदर एवं पुरस्कारले सम्मानित गरिनेछ, जसबाट उनीहरु झन् अधिक प्रसन्न हुनेछन् ।

[2]अर्थात् सधैं अल्लाहको यातनामा घेरिएको हुनेछन् ।

[3]यो अल्लाह तआलाको तर्फबाट स्वयं आफ्नो पवित्र शक्तिका लागि महिमा एवं प्रशंसा हो, जसको उद्देश्य आफ्ना भक्तहरुको मार्गदर्शन हो कि यी समयमा जो एक-अर्काका पछि आउँछन् तथा जो त्यसको शक्ति एवं महानताको प्रदर्शन गर्दछन्, त्यसको महिमा एवं प्रशंसा गर्दैरह। सन्ध्याका समय, रात्रिका अन्धकारका उद्‌गम तथा प्रातःको श्वेतपना दिनका प्रकाशको द्योतक हो। ईशा, घन्घोर अन्धकारको तथा जोहर अत्यन्त प्रकाशको समय हो। त त्यो महान शक्ति हो जो यी सबैको स्रष्टा हो तथा जसले ती समस्त समयहरुमा विभिन्न लाभ राखेको छ। केही ज्ञाताहरु भन्दछन् प्रशंसासित तात्पर्य नमाज़ हो तथा दुबै आयतहरुमा वर्णित समय पाँच नमाज़हरुको समय हो تُمسُونَ मा मग़रिब तथा ईशा, تُصبِحون मा फज्रको नमाज़, عَشِيًّا (अपरान्ह) मा अस्र तथा تُظهِرُون मा ज़ोहरको नमाज़ आउँछ (फ़तहुल क़दीर)। एक क्षीण हदीसमा यी दुबै आयतहरुमा प्रातः-सायं पढ्नुको महत्व दिइएको छ कि यसबाट रात्रि-दिनका त्रुटिहरुको निराकरण हुनजान्छ। (अबू दाऊद किताबुल अदब, बाब मा यकूल इज़ा अस्बह)

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ⑲

(१९) केही जीवितलाई मृतबाट निकाल्दछ[1] तथा मृतबाट जीवितलाई निकाल्दछ तथा केही धर्तीलाई त्यसको मृत पश्चात जीवित गर्दछ, यसैप्रकार तिमी (पनि) निकालिनेछौ ।[2]

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنتُم بَشَرٌ تَنتَشِرُونَ ⑳

(२०) तथा अल्लाहका निशानीहरुमध्ये हो कि तिमीलाई माटोबाट जन्म दियो कि त्यसपछि अब मनुष्य बनेर (घुमफिर गर्दै) विस्तारित भइराखेको छौ ।[3]

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ

(२१) तथा त्यसका निशानीहरुमध्ये (यो) हो कि तिम्रै जातिबाट पत्नीहरुलाई पैदा गरे ।[4] ताकि तिमी उनीहरुबाट सुख पाउ[5], उसले तिमीहरु बीच

---

[1]जस्तै पोथीलाई अण्डाबाट, अण्डालाई पोथीबाट, मनुष्यलाई वीर्यबाट, वीर्यलाई मनुष्यबाट तथा ईमान भएकालाई काफ़िरबाट, काफ़िरलाई ईमान भएकाहरुबाट पैदा गर्दछ ।

[2]अर्थात चिहानहरुबाट, पैदा गरेर ।

[3] إِذَا अकस्मातवाची हो । तात्पर्य यसबाट ती अवस्थाहरुतिर अंकित गर्नु हो जसबाट गुज्रेर बालक पूर्ण मनुष्य बन्दछ, जसको विस्तृत वर्णन कुरआनमा अन्य स्थानहरुमा गरिएको छ । اَلنَّشـر बाट तात्पर्य मनुष्यको जीविकापार्जन गर्नु तथा अन्य आवश्यकताहरुका लागि घुमफिर गर्नु हो ।

[4]अर्थात् तिम्रै लिङ्ग (जाति) बाट स्त्रीहरुलाई पैदा गऱ्यो ताकि उनीहरु तिम्रा पत्नीहरु होऊन् र तिमी जोडा-जोडा होउ । زوج अरबी भाषामा जोडालाई भन्दछन् । यस आधारमा पुरुष, स्त्रीका लागि तथा स्त्री पुरुषका लागि जोडा हो । स्त्रीहरुका मानव लिङ्ग हुनुको अर्थ हो कि संसारकी प्रथम महिला आदरणीय हव्वालाई आदरणीय आदमको बायाँ पाशवबाट पैदा गरियो । अनि यी दुबैबाट मानवको वंशानुक्रम चल्यो ।

[5]अर्थ यो हो कि यदि पुरुष तथा महिलाको जाति एक-अर्काबाट भिन्न भएको भए उदाहरण स्वरुप, महिलाहरु जिन्नात अथवा पशुहरुमध्ये हुन्थे भने उनीहरुबाट त्यो शान्ति कहिल्यै प्राप्त हुने थिएन, जुन यस समय दुबै एउटै जाति हुनुका कारण प्राप्त छ । बरु एक-अर्कासित घृणा एवं भय हुन्थ्यो । यो अल्लाह तआलाको कृपा नै हो कि मनुष्यका पत्नीहरु मनुष्यहरु मध्येबाट नै बनायो ।

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

प्रेम तथा दयाभाव उत्पन्न गरिदियो,[1] निःसन्देह चिन्तन एवं विचार गर्नेहरुका लागि यसमा धेरै निशानीहरु (लक्षण) छन् ।

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा त्यसका (सामर्थ्य) का निशानीहरुमध्ये आकाशहरु एवं धर्तीको उत्पत्ति तथा भाषा एवं रङ्गहरुको विभिन्नता (पनि) हो,[2] बुद्धिमानीहरुका लागि अवश्य त्यसमा ठूला लक्षण छन् ।

---

[1] مَوَدَّة यो हो कि पति, पत्नीसित अपार प्रेम गर्दछ तथा यस्तै पत्नी, पतिसित । जस्तो कि सामान्यरुपमा देखिएको छ । यस्तो प्रेम जो पति-पत्नीमा हुन्छ, संसारमा कुनै दुई व्यक्तिहरुका बीच हुँदैन । तथा कृपा यो हो कि पति, पत्नीलाई हरप्रकारको सुख-सुविधा उपलब्ध गराउँछ, जसको प्रभारी त्यसलाई अल्लाह तआलाले बनाएको छ तथा यस्तै पत्नी पनि आफ्नो शक्ति एवं अधिकारको परिधिमा । तैपनि मनुष्यलाई यो शान्ति तथा पारस्परिक प्रेम तिनै जोडीहरुबाट प्राप्त हुन्छ, जो धार्मिक नियमहरुका अनुसार वैवाहिक बन्धनसित स्थापित हुन्छन् तथा इस्लाम धर्म उनीहरुलाई जोडीको मान्यता दिन्छ । अवैधानिक जोडीहरुलाई त्यो जोडी नै मान्दैन, बरु उनलाई व्यभिचारी एवं बलत्कारी मान्दछ तथा उनका लागि कठोर दण्ड निर्धारित गर्दछ । आजकल पाश्चात्य सभ्यताका प्रचारक शैतानका भाई यस प्रयत्नमा लिप्त छन् कि पाश्चात्य सभ्यताको जस्तै इस्लामिक राष्ट्रहरुमा पनि विवाहलाई अनावश्यक घोषित गरी व्यभिचारी पुरुष-महिलाको युगलको मान्यता दिइयोस् तथा उनलाई दण्डको साटो कि अधिकार प्राप्त होऊन् जो एउटा वैधानिक जोडीहरुबाट प्राप्त हुन्छन् ।

[2] संसारमा यति भाषाहरुका उत्पत्ति पनि अल्लाह तआलाका सामर्थ्यको एउटा ठूलो प्रतीक हो : अरबी छ, तुर्की छ, अंग्रजी छ, उर्दू छ, हिन्दी छ, पशतो, फ़ारसी, सिन्धी, बलूची, तमिल, तेलगू एवं बंङ्गला आदि छन् । अनि एक-एक भाषाका विभिन्न स्वर तथा शैलीहरु छन् । एउटा मनुष्य आफ्नो भाषा तथा उच्चारणका कारण लाखौंको भीडमा चिनिन्छ, कि अमूक देशको अमूक क्षेत्रको निवासी हो । केवल भाषा नै उसको पूर्ण परिचय गराईदिन्छ । यसैप्रकार एउटै माता-पिता (आदम तथा हव्वा) बाट हुनुका उपरान्त पनि रङ्ग एक-अर्काबाट भिन्न छन् । कोही काला छ, कोही गोरा छ त कोही गहुँ रङ्गको । अनि काला तथा गोरा रङ्गमा पनि यति श्रेणीहरु छन् कि अधिकतर आवादी दुई रङ्गहरुमा विभक्त हुनुका उपरान्त पनि उसका विभिन्न प्रकार छन्, तथा एक-अर्कासित पूर्णरुपले भिन्न तथा अलग । अनि उनका मुखका बनावट, शारीरिक रचना तथा आकारमा यस्तो अन्तर राखिदिइएको छ

وَمِنْ اٰيٰتِهٖ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَآؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा (अन्य पनि) उसका (सामर्थ्य) का निशानीहरु तिम्रो रात्रि एवं दिनको निद्रामा छ तथा त्यसको उपकार (अर्थात् जीविका) लाई तिम्रो खोज्नु (पनि) हो ।[1] जो मानिस कान थापेर सुन्नेछन् उनका लागि यसमा ठूला निशानीहरु छन् ।

وَمِنْ اٰيٰتِهٖ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَيُحْيٖ بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उसका निशानीहरुमध्ये एउटा निशानी यो पनि हो कि त्यो तिमीलाई तर्साउन तथा आशावान बनाउनका लागि तडित (चट्याङहरु) देखाउँछ,[2] तथा आकाशबाट बृष्टि गर्दछ, तथा त्यसबाट मृत धर्तीलाई जीवित गर्दछ, यसमा (पनि) बुद्धिमानीहरुका लागि ठूला निशानीहरु छन् ।

وَمِنْ اٰيٰتِهٖۤ اَنْ تَقُوْمَ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهٖ ؕ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ

(२५) तथा त्यसको एउटा निशानी यो पनि हो कि आकाश तथा धर्ती त्यसका आदेशले स्थापित छन्, अनि त्यसले जब तिमीलाई आवाज दिनेछ, केवल

कि एक-एक देशको व्यक्ति अलगबाट चिनिन्छ । अर्थात् यस कुराका उपरान्त कि एक व्यक्ति अर्को व्यक्तिसित समान हुँदैन, यहाँसम्मकि एक भाइ अर्को भाइसित भिन्न छ तर अल्लाहका सामर्थ्यको चमत्कार हो कि तैपनि कुनै एउटा देशका निवासी अर्को देशका निवासीभन्दा भिन्न हुन्छन् ।

[1]निद्रा, सुख एवं शान्तिको कारण हुनु चाहे, त्यो रात्रिको होस् अथवा दिनको विश्रामको समय होस्, तथा दिनको व्यापार एवं कार्यद्वारा अल्लाहको कृपाको खोज गर्नु, यो विषय कैयन् स्थानमा गुज्रिसकेको छ ।

[2]अर्थात् आकाशमा बिजुलीको चमक तथा मेघहरुको गर्जनसित त तिमी भयभीत पनि हुन्छौ कि कहीं बिजुली (चट्याङ) नखसोस् अथवा अधिक वर्षा नहोस् कि खेतीहरु क्षतिग्रस्त हुन पुगुन् तथा आशाहरु पनि राख्दछौ कि वर्षा हुन्छ भने उब्जनी राम्रो हुनेछ ।

دَعْوَةً ۖ مِّنَ الْاَرْضِ ۖ اِذَآ اَنْتُمْ تَخْرُجُوْنَ ۝٢٥

एक पटक कै आवाजबाट तिमी सबै धर्तीबाट निस्केर आउनेछौ ।[1]

وَلَهٗ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ۝٢٦

(२६) तथा आकाश एवं धर्तीका समस्त वस्तुहरुको त्यही स्वामी हो तथा प्रत्येक त्यसका आदेशका अधीन छन् ।[2]

وَهُوَ الَّذِيْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ ۭ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝٢٧

(२७) तथा त्यही हो जो प्रथम पटक सृष्टिलाई उत्पन्न गर्दछ, त्यही फेरिबाट पुनः पैदा गर्नेछ तथा यो कुरो त उसलाई अत्यन्त सरल छ । उसैको उत्तम तथा उच्च विशेषता हो[3] आकाशहरुमा तथा धर्तीमा पनि, त्यही प्रभावशाली, सर्वज्ञानी छ ।

ضَرَبَ لَكُمْ مَّثَلًا مِّنْ اَنْفُسِكُمْ ۭ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاۗءَ فِيْ مَا رَزَقْنٰكُمْ فَاَنْتُمْ فِيْهِ سَوَاۗءٌ تَخَافُوْنَهُمْ كَخِيْفَتِكُمْ

(२८) अल्लाह तआलाले एक उदाहरण स्वयं तिम्रो नै वर्णन गऱ्यो, जे-जति हामीले तिमीलाई प्रदान गरेका छौं के त्यसमा तिम्रा दासहरुमध्ये कोही तिम्रो साझीदार छौ कि तिमी तथा त्यो त्यसमा समान पदका छौ ?[4] तथा तिमी

[1]अर्थात् प्रलय जब व्याप्त हुनेछ आकाश एवं धर्तीको सारा प्रबन्ध, जो यस समय त्यसका आदेशबाट स्थापित छ, क्षत-विक्षत हुनेछ तथा समस्त मनुष्य चिहानहरुबाट जीवित भई बाहिर निस्कनेछन् ।

[2]अर्थात् त्यसका सृजन आदेशका समक्ष सबै असहाय तथा विवश छन्, जस्तो जीवन-मृत्यु, स्वास्थ्य एवं रोग, मान-अपमान आदिमा ।

[3]अर्थात् यति गुणहरु एवं महान सामर्थ्यको स्वामी, समस्त तुलनाहरुबाट महान एवं उच्च छ ।

لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌ

"उहाँ जस्तो कोही छैन ।" (सूरः शूरा-११)

[4]अर्थात् जब तिमीलाई यो प्रिय छैन कि तिम्रा दास एवं कर्मचारी गण, जो तिमी समान नै सामान्य मनुष्य छन्, उनीहरु तिम्रा धन-दौलतका साझीदार तथा तिमी समान होऊन् त फेरि त्यो कसरी हुनसक्छ कि अल्लाहका दास (भक्त), चाहे

أَنفُسَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

उनको भय यसप्रकार गर्दछौ जस्तो कि आफन्तीहरुको,[1] हामी बुद्धिमानहरुका लागि यसैप्रकार स्पष्ट रुपमा आयतहरु बयान गर्दछौं ।[2]

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ فَمَن يَهْدِي مَنْ

(२९) वास्तविक कुरो यो हो कि यी अत्याचारी बिना ज्ञानका[3] इन्द्रियहरुका वशीभूत हुन्, त्यसलाई कसले मार्ग देखाउन सक्छ जसलाई अल्लाहले मार्गबाट

उनीहरु फरिश्ता होऊन्, सन्देष्टा होऊन्, महापुरुष होऊन् अथवा वृक्ष एवं ढुङ्गाबाट बनाइएका देवता, उनीहरु अल्लाहका साभ्फीदार हुन सकून्, जबकि उनीहरु पनि अल्लाहका दास हुन् तथा त्यसको सृष्टि हुन् । अर्थात जुनप्रकार प्रथम कुरो हुनसक्दैन दोस्रो पनि हुन सक्दैन । यसकारण अल्लाहका साथ अरुहरुको पनि पूजा गर्नु तथा उनीहरुलाई पनि कष्टनिवारक तथा संकट-मोचन ठान्नु सर्वथा गलत हो ।

[1]अर्थात् के तिमी आफ्ना दासहरुसित यसप्रकार भयभीत हुन्छौ, जुनप्रकार तिमी (स्वतन्त्र मानिसहरु) आपसमा एक-अर्कासित भयभीत हुन्छौ । अर्थात् जुनप्रकार साभ्फाका व्यापारमा अथवा सम्पत्ति मध्येबाट खर्च गर्दाखेरि भय प्रतीत हुन्छ कि अन्य साभ्फीदार सोध्नेछन् के तिमी आफ्ना दाससित त्यसैप्रकार भयभीत हुन्छौ ? अर्थात् भयभीत हुँदैनौ किनकि तिमी उनीहरुलाई धन-दौलतमा साभ्फेदार बनाएर आफ्नो सामान बनाउनै सक्दैनौ, त उनीसित भय पनि कस्तो ?

[2]किनकि उनीहरु आफ्नो बुद्धिको प्रयोग गरी तथा चिन्तन-मनन गरी अवतरित तथा उत्पत्तिका आयतहरुबाट लाभ प्राप्त गर्दछन् तथा जो यस्ता गर्दैनन् उनको समभ्फमा एकेश्वरवादको कुरा पनि आउँदैन, जो अत्यन्त स्वच्छ एवं अत्यन्त स्पष्ट छ ।

[3]अर्थात् यस वास्तविकताको उनीहरुलाई बोध पनि छैन कि उनीहरु ज्ञानबाट शून्य तथा पथभ्रष्टताका शिकार छन् तथा यसै अज्ञानता तथा पथभ्रष्टतामा परी उनी आफ्नो बुद्धिको प्रयोग गर्ने क्षमता पनि राख्दैनन् तथा आफ्ना इन्द्रियहरुका इच्छा एवं भ्रष्ट विचारहरुका अनुयायी छन् ।

أَضَلَّ اللَّهُ ۖ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٩﴾

हटाइदिन्छन् ?[१] उनलाई कोही पनि सहायता गर्नेछैन ।[२]

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) त तपाईं एकाग्र भई आफ्नो मुख धर्मतिर केन्द्रित गरिदिनु ।[३] अल्लाह (तआ़ला) को त्यो प्राकृतिको अनुसरण गर जसमा उसले मानिसहरुलाई पैदा गरेको छ ।[४] अल्लाहद्वारा बनाइएको संरचना परिवर्तित गर्न सकिंदैन,[५] यही सत्य धर्म हो,[६] परन्तु अधिकतर मानिसहरु जान्दैनन् ।[७]

---

[१]किनकि अल्लाहको तर्फबाट मार्गदर्शन उसैलाई प्राप्त हुन्छ, जसमा सन्मार्ग प्राप्त गर्नुको इच्छा तथा कामना हुन्छ, जो यस सत्य इच्छाबाट बञ्चित हुन्छन् उनीहरुलाई पथभ्रष्टताको अवस्थामा छाडिदिन्छ ।

[२]अर्थात् यी कुमार्ग मानिसहरुको कोही सहायता गर्ने हुँदैन जो यिनीहरुलाई सत्यमार्गको दर्शन गराउन सकोस् अथवा उनीबाट यातना हटाउन सकोस् ।

[३]अर्थात् अल्लाहको एकता तथा त्यसको इबादतमा दृढ रहनु एवं झूठा कल्पित धर्महरुतिर आकर्षित नहुनु ।

[४]فِطـرت को वास्तविक अर्थ सृजन (जन्म) हो । यहाँ तात्पर्य इस्लाम धर्म (एवं एकेश्वरवाद) हो । अर्थ यो हो कि सबैको जन्म धर्मी एवं विधर्मीको भेद बिना इस्लाम एवं एकेश्वरवादमा हुन्छ, यसकारण एकेश्वरवाद उनको प्राकृति एवं संस्कारमा सम्मिलित छ, जस्तो कि أَلَسْـتُ को वचनबाट स्पष्ट छ । तत्पश्चात धेरैजसोलाई वातावरण अथवा अन्य कारण, प्रकृतिको त्यस पुकारतिर आउन दिंदैनन्, जसको कारण उनीहरु कुफ्रमा नै शेष रहन्छन्, जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हदीस (कथन) छ, "प्रत्येक शिशु प्राकृतिमा जन्म लिन्छ, परन्तु त्यसपछि त्यसका माता-पिता त्यसलाई यहूदी, इसाई एवं अग्निपूजक बनाइदिन्छन् ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः रूम, मुस्लिम किताबुल क़द्र, बाब कुल्लो मौलूदिन, यूलदु अलल फ़ितरते)

[५]अर्थात् अल्लाहको सृष्टि (प्रकृति) लाई परिवर्तित नगर, बरु उचित शिक्षाद्वारा त्यसको पालन-पोषण गर ताकि ईमान एवं एकेश्वरवाद बालकहरुका मन-मस्तिष्कमा सुदृढ हुन जाओस् । यो विधेय (आदेश) माँगको अर्थमा छ अर्थात् नकारात्मक रोक्नको अर्थमा छ ।

[६]अर्थात् त्यो धर्म जसतिर एकाग्रता एवं आकर्षित हुनुको आदेश छ, अथवा जो प्राकृतिको माँग, त्यही नै सोझो सत्य धर्म हो ।

[७]यसैकारण उनीहरु इस्लाम तथा एकेश्वरवादबाट अनभिज्ञ रहन्छन् ।

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾

(३१) (मानिसहरु), अल्लाह तआलातिर आकर्षित भई उसित तर्सने गर तथा नमाज़लाई स्थापित राख तथा मूर्तिपूजकहरु मध्येको नहोउ ।[1]

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) ती मानिसहरुमध्ये जसले आफ्ना धर्मलाई क्षत-विक्षत गरिदिए तथा स्वयं पनि गुटहरुमा विभाजित भए,[2] प्रत्येक गुट त्यस वस्तुमाथि जो उसित छ दङ्ग छ ।[3]

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा मानिसहरुलाई जब कुनै दुख पुग्दछ, त आफ्नो प्रभुतिर (पूर्ण) एकाग्रताको प्रार्थना गर्दछन् तथा जब त्यसले आफ्नो तर्फबाट दयाको स्वाद चखाइदिन्छ, त उनीहरु मध्येको एउटा गुट आफ्नो प्रभुसँग शिर्क गर्नथाल्छन् ।

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا

(३४) ताकि उनीहरुले त्यस वस्तुको कृतघ्नता व्यक्त गरून् जो हामीले उनीहरुलाई प्रदान गरेका छौं,[4] त्यसो भए,

[1]अर्थात् ईमान तथा अल्लाहका भय एवं नमाज़ स्थापित गर्नुबाट इन्कार गरी मूर्तिपूजकहरु मध्येको नहोउ ।

[2]अर्थात् मूल धर्मलाई छाडेर अथवा त्यसमा ऐच्छिक परिवर्तन गरेर विभिन्न गुटहरुमा विभाजित भए, जस्तो कोही यहूदी, कोही इसाई, कोही मूर्तिपूजक आदि भयो ।

[3]अर्थात् प्रत्येक गुट एवं गिरोह यो ठान्दछ कि त्यो सत्यमा छ तथा अन्य झूठा, तथा जुन सहाराहरु उनीहरुले खोजेका छन्, जसलाई उनीहरु तर्क एवं प्रमाण भन्दछन्, उनीमाथि प्रसन्न तथा निश्चिन्त छन् । दुर्भाग्यले इस्लामी समुदायको पनि यही दशा भयो कि उनी पनि विभिन्न गुटहरुमा विभाजित भए तथा उनका पनि प्रत्येक गुट यसै असत्य विश्वासमा दृढ छ कि त्यो सत्यमा छ, जबकि सत्यमा केवल एउटै गुट छ जसको पहिचान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभएछ कि "मेरो तथा मेरा सहाबाका मार्गमा हिंड्नेवाला हुनेछ ।" (सहीह हदीस, बुख़ारी)

[4]यो त्यही विषय हो जुन सूरः अनकबूतको अन्तमा गुज्रिसकेको छ ।

فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝

तिमी लाभ उठाउ, अति शीघ्र तिमीलाई ज्ञात हुनेछ

أَمْ أَنزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا۟ بِهِۦ يُشْرِكُونَ ۝

(३५) के हामीले उनीमाथि कुनै प्रमाण अवतरित गरेका छौं, जो त्यसलाई वर्णन गर्दछ जसलाई यिनीहरु अल्लाहसँग साझेदार बनाइराखेका छन् ।[1]

وَإِذَآ أَذَقْنَا ٱلنَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا۟ بِهَا ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ۝

(३६) तथा जब हामी मानिसरुहरुलाई दयाको स्वाद चखाउँछौं, त उनीहरु अति प्रसन्न हुन्छन् तथा यदि उनीरुहरुलाई आफ्नै हातका कर्तुतका कारण कुनै दुख पुग्दछ, त सहसा उनीहरु निराश हुन पुग्दछन् ।[2]

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ

(३७) के उनीहरुले यो देखेनन् कि अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ असीम जीविका प्रदान गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ कम,[3] यसमा पनि ती

[1]यो प्रश्न इन्कारका लागि छ । अर्थात् उनीहरु जसलाई अल्लाहका साझेदार भन्दछन् तथा यिनीहरुको पूजा गर्दछन्, यो अप्रमाणित छ । अल्लाहले यसको कुनै प्रमाण अवतरित गरेको छैन । प्रष्ट छ अल्लाह तआलाले मूर्तिपूजा एवं शिर्कका पक्षमा तर्क कसरी अवतरित गर्न सक्दथ्यौ, जबकि उसले सबै सन्देष्टा यसैकारण पठाएको थियो कि उनीहरुले शिर्कको खण्डन तथा एकेश्वरवादको प्रचार गरून् । अतः प्रत्येक सन्देष्टाले सर्वप्रथम आफ्नो समुदायलाई एकेश्वरवादको सन्देश सुनायो । तथा आज एकेश्वरवादमा आस्था राख्नेहरुलाई नामका मुसलमानहरुमा एकेश्वरवाद एवं सुन्नतको उपदेश गर्न परिराखेको छ किनकि मुसलमान समुदायका बहुसंख्यक शिर्क एवं विदअतमा लिप्त छन् ।

[2]यो त्यही विषय हो जो सूरः हूदमा गुज्रिसकेको छ तथा जो मनुष्यहरुको बहुसंख्यकको कर्म हो कि सुखमा उनीहरु गर्व एवं अंहकारमा मस्त रहन्छन् तथा दुखमा निराश हुन्छन् । परन्तु ईमान भएकाहरु यसबाट अलग छन्, किनकि उनीहरु दुखमा संयम तथा सुखमा अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्दछन् अर्थात पुण्यका कार्य गर्दछन् । यसप्रकार दुवै स्थितिमा उनीहरुलाई पुण्य एवं उत्तम प्रतिफल प्राप्त हुन्छ ।

[3]अर्थात् आफ्नो योजना एवं ज्ञानले त्यो कसैलाई धन अधिक तथा कसैलाई कम दिन्छ । यहाँसम्मकि कैयन् पटक बुद्धि एवं समझमा एवं प्रत्यक्ष कारणहरु तथा साधनहरुमा दुई मनुष्य एउटै जस्तो प्रतीत हुन्छन्, एउटै जस्तो व्यापार पनि प्रारम्भ गर्दछन् । परन्तु एउटाका व्यापार अधिक उन्नति गर्दछ

لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ۝٣٧

मानिसहरुका लागि जो ईमान स्वीकार गर्दछन्, निशानीहरु छन् ।

فَاٰتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهٗ وَالْمِسْكِيْنَ وَابْنَ السَّبِيْلِ ۭ ذٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَ اللّٰهِ ۡ وَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۝٣٨

(३८) तसर्थ निकट सम्बन्धीलाई, निर्धनलाई, यात्रीलाई, प्रत्येकलाई त्यसको अधिकार देउ,[1] यो उनका लागि श्रेष्ठ छ, जो अल्लाह (तआ़ला) को मुखको दर्शन गर्न चाहन्छन्,[2] यस्ता मानिसहरु नै मोक्ष प्राप्त गर्नेहरु हुन्छन् ।

وَمَآ اٰتَيْتُمْ مِّنْ رِّبًا لِّيَرْبُوَا فِيْٓ اَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوْا عِنْدَ اللّٰهِ ۚ

(३९) तथा तिमी जो ब्याजमा दिन्छौ कि मानिसहरुका मालमा बृद्धि भइराखोस्, त्यो अल्लाह (तआ़ला) कहाँ बढ्दैन,[3] तथा जे-जति

तथा त्यसको अत्याधिक लाभ हुन्छ, जबकि अर्कोको ब्योपार सीमित नै रहन्छ तथा त्यसलाई उन्नति प्राप्त हुँदैन । आखिर त्यो कुन अस्तित्व हो, जसको पासमा समस्त अधिकार छ तथा यसप्रकारका कार्य गर्दछ । यसका अतिरिक्त त्यो कहिले धनवानलाई निर्धन तथा निर्धनलाई धनवान बनाईदिन्छ । यो सबै त्यसै अल्लाहको हातमा छ, जसको कोही साझेदार छैन ।

[1]जब जीविकाका समस्त साधन अल्लाहकै अधिकारमा छन् तथा त्यो जसलाई चाहन्छ त्यसका लागि त्यसका ढोका खोलिदिन्छ, तसर्थ धनवानहरुलाई आवश्यक छ कि उनीहरु अल्लाहद्वारा दिइएका माल मध्येबाट त्यसको त्यो अधिकार तिर्दैगरून्, जो उनका मालमा उनको अधिकारी निकट सम्बन्धी, निर्धन तथा यात्रीहरुका लागि राखिएको छ । निकट सम्वन्धिहरुको अधिकार यसकारण प्रथम राखिएको छ कि यसको महत्व अधिक छ । हदीसमा वर्णित छ कि निर्धन सम्बन्धीसँग उपकार गर्नु दुई गुना पुण्यको कारण हो, एउटा दानको पुण्य तथा दोस्रो सम्बन्ध जोड्नुको । यसका अतिरिक्त यहाँ त्यसलाई अधिकार भनेर यस कुरातिर संकेत गरिएको छ कि उनको सहायता गरेर तिमी उपकार गर्ने छैनौ, बरु एउटा अधिकारकै पूर्ति गर्नेछौ ।

[2]अर्थात् स्वर्गमा त्यसको साक्षात दर्शनको सौभाग्य प्राप्त गर्नु ।

[3]अर्थात् ब्याजबाट प्रत्यक्ष रुपले बृद्धि त देखिन्छ तर वास्तवमा यस्तो हुँदैन, बरु त्यसको दुर्भाग्य अन्तमा यस लोक तथा परलोकमा विनाशको कारण हो । आदरणीय इब्ने अब्बास एवं विभिन्न सहाबा तथा ताबईनले यस आयतमा ربا सित तात्पर्य ब्याज होइन, बरु त्यो उपहार लिएका छन् जो कोही निर्धन धनवानलाई अथवा जनताको कोही व्यक्ति राजा अथवा राजाका अधिकारीलाई अथवा एउटा सेवक आफ्नो स्वामीलाइ

وَمَآ اٰتَيۡتُمۡ مِّنۡ زَكٰوةٍ تُرِيۡدُوۡنَ وَجۡهَ اللّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الۡمُضۡعِفُوۡنَ ﴿٣٩﴾

(दान एवं) ज़कात तिमी अल्लाह (तआ़ला) को मुखका दर्शनका लागि देउ, त यस्ता मानिसहरु नै आफ्ना (माल) बृद्धि गर्नेहरु हुन् ।[1]

اَللّٰهُ الَّذِىۡ خَلَقَكُمۡ ثُمَّ رَزَقَكُمۡ ثُمَّ يُمِيۡتُكُمۡ ثُمَّ يُحۡيِيۡكُمۡ‌ؕ هَلۡ مِنۡ شُرَكَآئِكُمۡ مَّنۡ يَّفۡعَلُ مِنۡ ذٰلِكُمۡ مِّنۡ شَىۡءٍ‌ؕ سُبۡحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشۡرِكُوۡنَ ﴿٤٠﴾

(४०) अल्लाह (तआ़ला) त्यो हो जसले तिमीलाई पैदा गऱ्यो, अनि जीविका प्रदान गऱ्यो, त्यस पश्चात मार्नेछ, पुन: जीवित गर्नेछ, भन, तिम्रा साझीदारहरुमध्ये कोही यस्तो पनि छ जो यिनीहरुमध्ये केही पनि गर्न सक्दछ । अल्लाह (तआ़ला) का लागि पवित्रता एवं श्रेष्ठता छ पत्येक त्यस साझीदारभन्दा जो यिनीहरु रच्दछन् ।

ظَهَرَ الۡفَسَادُ فِى الۡبَرِّ وَالۡبَحۡرِ بِمَا كَسَبَتۡ اَيۡدِى النَّاسِ لِيُذِيۡقَهُمۡ بَعۡضَ الَّذِىۡ عَمِلُوۡا لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُوۡنَ ﴿٤١﴾

(४०) जल-थलमा मानिसहरुका कुकर्महरुका कारण उपद्रव फैलियो, यसकारण कि उनीहरुलाई उनका केही कर्तुतहरुका फल अल्लाह (तआ़ला) चखाइदेओस्, (अति) सम्भव छ कि उनीहरु रोकियून् ।[2]

यस विचारले दिन्छ कि त्यसले त्यसको सट्टामा त्यसभन्दा अधिक दिनेछ । ربا त्यसलाई यसकारण भनिएको छ कि दिंदाखेरि अधिकताको ध्यान हुन्छ । यो यद्यपि उचित छ तैपनि अल्लाहकहाँ यसको प्रतिफल पाइने छैन, "فَلا يربو عند الله" बाट त्यसै पारलौकिक प्रतिफलको खण्डन हुन्छ । यस आधारमा अनुवाद हुनेछ "जो तिमी उपहार दिन्छौ यस विचारले कि फिर्ताको स्थितिमा अधिक प्राप्त होस्, त अल्लाहकहाँ त्यसको पुण्य छैन ।" (इब्ने क़सीर, ऐसरुत्तफासीर)

[1]ज़कात एवं दानले एक त आध्यात्मिक एवं अन्त: बृद्धि हुन्छ अर्थात् शेष मालमा अल्लाहको तर्फबाट बिभूति हालिन्छ । अर्को, क़्यामत (प्रलय) का दिन त्यसको प्रतिफल एवं पुण्य कैयन् गुना बृद्धि भई प्राप्त हुनेछ, जुनप्रकार हदीसमा वर्णित छ कि हलाल (सर्वधार्मिक) कमाईबाट एक ख़जूरका बराबर दान बढेर ओहुद पर्वतका समान हुनेछ । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़कात)

[2]फलसित तात्पर्य मानव वस्तीहरु तथा जलसित तात्पर्य समुद्र एवं समुद्रिक मार्ग तथा समुद्रका किनारहरुका आवादिहरु हुन् । उपद्रवसित तात्पर्य प्रत्येक त्यो विवाद हो जसबाट मनुष्यका समाज एवं वस्तीहरुमा शान्ति-व्यवस्था अस्त-व्यस्त तथा उनका सुख-चैनमा रुकावट उत्पन्न होस् । यसकारण यो लागू हुनु पाप एवं नराम्रा कुराहरुमाथि पनि उचित छ कि मनुष्य एक-अर्कामाथि

قُلْ سِيْرُوْا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلُ ۗ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّشْرِكِيْنَ ﴿٤٢﴾

(४२) तपाईं भनिदिनुस्, धर्तीमा डुलेर त हेर कि पूर्वकालिक मानिसहरुको परिणाम के भयो जसमा अधिकतर मानिसहरु मूर्तिपूजक थिए ।

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّيْنِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ

(४३) त तपाईं आफ्नो मुख त्यस सोझो एवं सत्य धर्मतिर नै राख्नुस्, यसभन्दा पूर्व कि त्यो दिन

अत्याचार गरिराखेका छन्, अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएका सीमाहरुको उल्लंघन गरिराखेका छन् तथा सामाजिक निगमहरुलाई भङ्ग गरिराखेका छन् तथा हत्या एवं लुटमार अधिक भएको छ तथा ती आकाश एवं धर्तीका प्रकोपमाथि पनि यो उचित रुपमा लागू हुनसक्छ, जो अल्लाहको तर्फबाट दण्ड एवं सचेत गर्नका लागि हुन्छ जस्तै अकाल, मृत्युको अधिकता, भय एवं बाढी आदि । अर्थ यो हो कि जब मनुष्य अल्लाहका आदेशहरुको अवज्ञालाई आफ्नो ध्येय बनाउँछ त त्यसपछि कर्महरुका प्रतिफलमा अल्लाह तआलाको तर्फबाट मनुष्यका कर्म एवं क्रियाकलापको मुख नराम्रो कुरातिर फर्कन्छ तथा धर्तीमा उपद्रव फैलन्छ । शान्ति-व्यवस्था भङ्ग हुन्छ र त्यसको स्थानमा भय एवं आतङ्क, चोरी, डकैती, हत्या एवं लुटमार सामान्य हुनजान्छ तथा यसका साथै कैयन् पटक आकाश एवं धर्तीबाट सम्बन्धित प्रकोप पनि आउँछ । उद्देश्य यो हुन्छ कि यस सामान्य बिगाड तथा दैवी प्रकोपलाई देखेर सम्भवतः मानिस पापहरुबाट रोकियून्, क्षमा माँगून् तथा उनको ध्यान अल्लाहतिर जाओस् ।

यसका विपरीत जुन समाजको व्यवस्था अल्लाहका आदेशहरुको अनुरुप हुन्छ तथा अल्लाहका नियम लागू हुन्छन्, अन्यायका स्थानमा न्यायको प्रचलन हुन्छ, यहाँ शान्ति-व्यवस्था तथा अल्लाहको तर्फबाट सुख-सुविधाको बाहुल्यता हुन्छ । जुनप्रकार एक हदीसमा वर्णित छ "धर्तीमा अल्लाहका एक नियमलाई लागू गर्नु त्यहाँका मानिसहरुका लागि चालीस दिनको वर्षाभन्दा श्रेष्ठतम् छ ।" (अल-नसाई, किताबु कतअे यदिस्सारिक बाबुत तरग़ीब फ़ी एकामतिल हद्द व इब्ने माजा) त्यसैप्रकार यो हदीस छ "जब एउटा कुकर्मी (फ़ाज़िर) मनुष्यको मृत्यु हुन्छ त मनुष्य मात्र नै त्यसबाट सुखको अनुभूति गर्दैन, नगर पनि वृक्ष एवं पशु पनि सुख प्राप्त गर्दछन् ।" (सहीह बुखारी, किताबुल रिक़ाक, मुस्लिम किताबुल जनायेज)

[1]शिर्कको विशेषरुपले वर्णन गरिएको छ कि यो सबभन्दा ठूलो पाप हो । यसका अतिरिक्त यसमा अन्य पाप एवं त्रुटिहरु पनि आउँछन् किनकि यिनका प्रयोजन पनि मनुष्य आफ्ना इन्द्रियहरुको दासतालाई स्वीकार गरेर नै रहन्छ । यसैकारण केही मानिसहरु यसलाई क्रियात्मक शिर्क भन्दछन् ।

أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾

आओस् जसको वापसी अल्लाह (तआ़ला) को तर्फबाट छँदैछैन,[१] त्यसदिन सबै अलग-अलग हुनेछन् ।[२]

مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾

(४४) कुफ्र गर्नेहरुमाथि उनका कुफ्र हुनेछ तथा सत्कर्म गर्नेहरु आफ्नै विश्राम गृहलाई सुन्दर बनाइराखेका छन् ।[३]

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِن فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) ताकि अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो कृपाले यिनीहरुलाई प्रतिफल देओस्, जसले ईमान स्वीकार गरे तथा सत्कर्म गरे,[४] त्यो काफ़िरहरुलाई मित्र बनाउँदैन ।

وَمِنْ آيَاتِهِ أَن يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُم مِّن رَّحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا

(४६) तथा त्यसका निशानीहरुमा शुभ-सूचना दिने[५] वायुहरुलाई पठाउनु पनि हो, यसकारण कि तिमीलाई आफ्नो दयाको स्वाद चखाओस्,[६] तथा यसकारण कि त्यसका आदेशहरुले डुङ्गाहरु चलुन्[७]

---

[१]अर्थात् त्यो दिन आउनलाई कोही रोक्न सक्दैन । यसकारण त्यो दिन (केयामत) आउनुभन्दा पूर्व अल्लाहको आज्ञा-पालनको मार्ग तथा प्रशस्त मात्रामा पुण्य गरून् ।

[२]अर्थात् दुई गुटहरुमा विभाजित हुनेछन्, एउटा ईमान भएकाहरुको तथा दोस्रो काफ़िरहरुको ।

[३] يَمْهَدُ को अर्थ हो मार्ग प्रशस्त गर्नु, फर्श ओछ्याउनु अर्थात यिनीहरु सदाचारद्वारा स्वर्गमा जान तथा त्यहाँ उच्च स्थान प्राप्त गर्नका लागि मार्ग प्रशस्त गरिराखेका छन् ।

[४]अर्थात् मात्र पुण्य स्वर्गमा प्रवेशका लागि पर्याप्त हुने छैनन् जबसम्म उनका साथ अल्लाहको कृपा एवं दया पनि सम्मिलित हुनेछैन । त्यो त आफ्नो कृपाले एक-एक पुण्यको प्रतिफल दसदेखि सात सय गुनासम्म बरु त्यसभन्दा पनि अधिक दिनेछ ।

[५]अर्थात् यी वायु वर्षाको सूचक हुन्छन् ।

[६]अर्थात् वर्षाबाट मनुष्य पनि स्वाद एवं सुखको अनुभव गर्दछ तथा फसलहरु पनि लहराउँछन् ।

[७]अर्थात् वायुहरुद्वारा डुङ्गाहरु पनि चल्छन्, तात्पर्य हावाबाट चल्ने डुङ्गाहरु हुन् । अब मनुष्यले अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको बौद्धिक शक्तिको पूरा प्रयोग गरी अन्य डुङ्गाहरु तथा

مِنْ فَضْلِهٖ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٤٦﴾

तथा यसकारण कि त्यसको कृपालाई तिमी खोज[1] तथा यसकारण कि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर ।[2]

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا اِلٰى قَوْمِهِمْ فَجَآءُوْهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِيْنَ اَجْرَمُوْا ؕ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा हामीले तपाईंभन्दा पूर्व पनि (आफ्ना) रसूलहरुलाई उनका समुदायतिर पठायौं, उनीहरु उनका पासमा प्रमाण ल्याए । अनि हामीले पापीहरुसित प्रतिशोध लियौं । हामीलाई ईमानवालाहरुको सहायता अनिवार्य छ ।[3]

जहाजहरुको आविष्कार गरिसकेका छन् जो मेसिनहरुद्वारा चल्छन् । तैपनि उनका लागि पनि अनुकूल एवं उचित वायुहरुको आवश्यकता छ, अन्यथा अल्लाह तआ़ला उनीहरुलाई पनि तूफानी जलधाराहरुद्वारा डुबाइदिने सामर्थ्य राख्दछ ।

[1]अर्थात उनीद्वारा विभिन्न देशहरुको यात्रा गरी व्यापार गर्दछन् ।

[2]ती प्रकट एवं गुप्त उपहारहरुमाथि जसको कुनै गणना छैन । अर्थात ती सम्पूर्ण सुविधाहरु अल्लाह तआ़ला तिमीलाई यसकारण उपलब्ध गराउन्छ कि तिमी आफ्ना जीवनमा उनीबाट लाभ प्राप्त गर्न सक तथा अल्लाहको भक्ति एवं आज्ञा-पालन पनि गर ।

[3]अर्थात् हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम), जुनप्रकार हामीले तपाईंलाई सन्देष्टा बनाएर तपाईंका समुदायतिर पठाएका छौं, त्यसैप्रकार तपाईंभन्दा पूर्व पनि सन्देष्टा उनका समुदायहरुतिर पठायौं, उनका साथ तर्क, निशानीहरु तथा चमत्कारहरु पनि थिए, परन्तु ती समुदायहरुले उनलाई झुठ्लाए, उनीमाथि ईमान स्वीकार गरेनन् । अन्तमा उनीबाट यस झुठ्लाउनुको अपराध तथा पाप गर्नुका कारण हामीले उनीहरुलाई आफ्ना दण्ड एवं प्रकोपको निशाना बनायौं तथा ईमान भएकाहरुलाई सहायता एवं सहयोग दियौं जो हामीलाई अनिवार्य छ । यो यस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्ने मुसलमानहरुलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि काफ़िर एवं मूर्तिपूजकहरु द्वारा झुठ्लाउनुका आचरणबाट घबराउनुको आवश्यकता छैन । यो कुनै नयाँ कुरा होइन । प्रत्येक नबीसँग त्यसका समुदायले यही व्यवहार गरेका छन् । यसका अतिरिक्त काफ़िरहरुलाई यो चेतावनी छ कि यिनीहरुले ईमान स्वीकार गरेनन् भने उनको परिणाम पनि यही हुनेछ जो पूर्वकालिक समुदायहरुको भैसकेको छ । किनकि अल्लाहको सहायता अन्ततः ईमानवालाहरुलाई नै प्राप्त हुनेछ, जसमा सन्देष्टा एवं त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरु सबै सम्मिलित छन् । حَقًّا . كَانَ को सूचक हो, जो पहिलै आइसकेको छ نَصْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ त्यसको संज्ञा हो।

اَللّٰهُ الَّذِیْ یُرْسِلُ الرِّیٰحَ فَتُثِیْرُ سَحَابًا فَیَبْسُطُهٗ فِی السَّمَآءِ كَیْفَ یَشَآءُ وَیَجْعَلُهٗ كِسَفًا فَتَرَی الْوَدْقَ یَخْرُجُ مِنْ خِلٰلِهٖ ۚ فَاِذَاۤ اَصَابَ بِهٖ مَنْ یَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖۤ اِذَا هُمْ یَسْتَبْشِرُوْنَ ﴿٤٨﴾

(४८) त्यो अल्लाह (तआ़ला) हो जो वायुहरुलाई संचालित गर्छ, तिनी बादलहरुलाई उठाउँछन्[1] अनि अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो इच्छा अनुसार त्यसलाई आकाशमा फैलाइदिन्छ[2] तथा त्यसलाई टुक्रा-टुक्रा गरिदिन्छ[3] त्यसपछि तपाईं देख्नुहुन्छ कि त्यसका भित्रबाट थोपाहरु निस्कन्छन्,[4] तथा जसलाई अल्लाह तआ़ला चाहन्छ ती भक्तहरुमाथि त्यो वर्षा गर्दछ तथा उनीहरु प्रसन्न हुन्छन् ।

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلِ اَنْ یُّنَزَّلَ عَلَیْهِمْ مِّنْ قَبْلِهٖ لَمُبْلِسِیْنَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा विश्वास गर्नु कि वर्षा उनीमाथि वर्षानुभन्दा पूर्व त उनीहरु निराश भइराखेका थिए ।

فَانْظُرْ اِلٰۤی اٰثٰرِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَیْفَ یُحْیِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْیِ الْمَوْتٰی ۚ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿٥٠﴾

(५०) तसर्थ तपाईं अल्लाहको कृपाका लक्षण हेर्नुस् कि धर्तीको मृत्यु पश्चात कसरी अल्लाह तआ़ला त्यसलाई जीवित गरिदिन्छ । नि:सन्देह त्यही मृतकहरुलाई जीवित पार्ने हो,[5] तथा त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

---

[1]अर्थात् ती बादल जहाँ पनि हुन्छन्, त्यहाँबाट वायुहरु उनलाई उडाएर लग्छन् ।

[2]कहिले चलाएर, कहिले रोकेर, कहिले तहमाथि तह गरेर, कहिले टाढासम्म । यी आकाशका बादलहरुका विभिन्न अवस्थाहरु हुन् ।

[3]अर्थात् उनलाई आकाशमा फैलाए पश्चात कहिल्यै उनलाई विभिन्न टुक्राहरुमा विभक्त (विभाजित) गरिदिन्छ ।

[4] وَدْق को अर्थ वर्षा हो । अर्थात् ती बादलहरुबाट अल्लाह यदि चाहन्छ भने वर्षा हुन्छ, जसबाट वर्षाका इच्छुक प्रसन्न हुन्छन् ।

[5] آثار رحمت सित तात्पर्य ती अनाज एवं पैदावार तथा फलहरु हुन् जो वर्षाले उत्पन्न हुन्छन् तथा सुख-सुविधा एवं प्रसन्नताका कारण हुन्छन् । हेर्नुको तात्पर्य शिक्षा ग्रहण गर्ने दृष्टिले हेर्नु हो तथा मनुष्य अल्लाहको शक्ति एवं सामर्थ्य तथा यस कुरालाई स्वीकार गरोस् कि त्यसले केयामतका दिन त्यसैप्रकारले मृतकहरुलाई जीवित गर्नेछ ।

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِن بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ﴿٥١﴾

(५१) तथा यदि हामी तीब्र हावा चलाइदिन्छौं तथा यिनीहरु ती खेतीहरुलाई (ओइलाएको) पहेंलो परेको देख्छन् भने त्यस पश्चात कृतघ्नता व्यक्त गर्न थाल्छन् ।[1]

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٢﴾

(५२) निःसन्देह तपाई मृतकहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्न[2] तथा न बहिराहरुलाई (आफ्नो) आवाज सुनाउन सक्नुहुन्छ,[3] जबकि उनीहरु पिठ्यूँ फर्काइ विमुख भइसकेका होऊन् ।[4]

وَمَا أَنتَ بِهَادِ الْعُمْيِ عَن ضَلَالَتِهِمْ ۖ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا

(५३) तथा न तपाई अन्धाहरुलाई उनको पथभ्रष्टताबाट मार्गदर्शन दिने हुनुहुन्छ ।[5] तपाई त केवल उनीहरुलाई सुनाउनु हुन्छ जो हाम्रा आयतहरुमा

[1]अर्थात् उनै खेतहरुलाई जसलाई हामीले वर्षाद्वारा हराभरा गरेका थियौं, यदि अत्यन्त (गर्मी अथवा शीतल) वायुहरु चलेर उनको हरियालीलाई पहेंला गरिदिन्छन् अर्थात् तयार फसलको विनाश गरिदिन्छन् त यिनै वर्षाबाट प्रसन्न हुनेहरु अल्लाहको विनाश गरिदिन्छन् त यिनै वर्षाबाट प्रसन्न हुनेहरु अल्लाहको कृतघ्नता व्यक्त गर्नेछन् । अर्थ यो हो कि अल्लाहलाई मान्नेवाला धैर्य एवं साहसबाट पनि बञ्चित हुन्छन् । अलिकति कुरामा अत्याधिक प्रसन्न तथा अलिकति परीक्षाबाट निराश हुन्छन् । ईमान भएकाहरुको व्यवहार दुबै अवस्थाहरुमा भिन्न हुन्छन् जस्तो कि विस्तृत वर्णन गुज्रिसकेको छ ।

[2]अर्थात् जुनप्रकार मृत व्यक्ति समझ एवं प्रबोधबाट शून्य हुन्छन्, त्यसैप्रकार यिनीहरु तपाई सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आमन्त्रणलाई बुझ्ने तथा त्यसलाई स्वीकार गर्नमा असमर्थ छन् ।

[3]अर्थात् तपाई सल्लल्लाहु अलैहि वसलल्लमको शिक्षा एवं उद्देश्य उनका लागि व्यर्थ छ, जुनप्रकार कोही बहिरा होस्, उसलाई तपाई आफ्नो कुरा सुनाउन सक्नुहुन्न ।

[4]यो उनीबाट तर्कनु एवं विमुख हुनुको अधिक स्पष्टीकरण हो कि उनी मृतक एवं बहिरा हुनुका साथै पिठ्यूँ फर्काउनेहरु हुन् । सत्यका कुराहरु उनका कानहरुमा कसरी पर्न सक्छ तथा कसरी उनका हृदय तथा मस्तिष्कमा पस्नसक्छ ?

[5]यसकारण कि यिनीहरु आँखाबाट जुन लाभ प्राप्त हुन्छ त्यसलाई प्राप्त गर्न सक्दैनन् अथवा दृष्टि (हृदयदृष्टि) बाट बञ्चित छन् । यिनीहरु विचलनका जुन दलदलमा फँसेका छन्, त्यसबाट कसरी निस्कुन् ?

فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾

विश्वास (ईमान) गर्दछन्[1] तथा छन् पनि उनीहरु आज्ञाकारी ।[2]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنۢ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنۢ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا

(५४) अल्लाह (तआला) त्यो हो, जसले तिमीलाई शक्तिहीन अवस्थामा पैदा गऱ्यो,[3] अनि त्यस निर्बलताका पश्चात बल प्रदान गऱ्यो,[4] अनि त्यस शक्तिका पश्चात क्षीणता तथा बृद्धावस्था गऱ्यो[5]

[1]अर्थात् यही सुनेर ईमान स्वीकार गर्नेहरु हुन्, यसकारण कि यिनीहरु बुद्धिमान एवं चिन्तन-मनन गर्नेहरु हुन् तथा प्रकृतिका प्रतीकबाट वास्तविक प्रभावी ज्ञान प्राप्त गर्दछन् ।

[2]अर्थात् सत्यका समक्ष टाउको निहुराउने तथा त्यसका अनुयायी हुन् ।

[3]यहाँबाट अल्लाह (तआला) आफ्ना सामर्थ्यको एउटा अन्य चमत्कार वर्णन गरिराखेको छ तथा त्यो हो विभिन्न विधिहरुबाट मनुष्यको सृष्टि । निर्बल (क्षीणताको अवस्था) सित तात्पर्य वीर्य अर्थात् पानीको थोपा हो अथवा बाल्यकाल ।

[4]अर्थात् यौवनकाल, जसमा मानसिक, शारीरिक शक्ति पूर्णरुपले विकसित भएको हुन्छ ।

[5]क्षीणताबाट तात्पर्य आयुको त्यो अवस्था हो जब मानसिक तथा शारीरिक क्षीणताको प्रारम्भ हुन्छ तथा बृद्धावस्थासित तात्पर्य आयुको त्यो अवधि हो जसमा दुर्बलताको बृद्धि हुनजान्छ । साहसको अभाव, हात-खुट्टाको गति एवं पकड कम, कपाल सेतो तथा समस्त आन्तरिक एवं वाह्य शक्तिहरु क्षीण हुन जान्छन् । कुर्आनले मनुष्यको आयुको यी चार अवस्थाहरु वर्णन गरेको छ । केही आलिमहरु (धर्मगुरुहरु) ले अन्य अल्प अवस्थाहरुको पनि वर्णन गरेका छन्, जो कुर्आनका संक्षेपको व्याख्या एवं चमत्कारिक शैलीको स्पष्टीकरण हो, जस्तो इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि मनुष्य एकपछि अर्को ती परिस्थिति एवं अवस्थाहरुबाट गुज्रन्छ । यसको मूल तत्व माटो हो अर्थात् त्यसका पिता आदमको उत्पत्ति माटोबाट भएको थियो । अर्थात् मनुष्य जे-जति खान्छ, जसबाट त्यो वीर्य उत्पन्न हुन्छ जो माताका गर्भमा गई त्यसको सृष्टिको कारण बन्दछ, त्यो सबै माटोकै पैदावार हो । पछि त्यो वीर्यबाट रक्तको डल्लो, अनि मांशको डल्लो, त्यसपछि अस्थिहरु जसलाई मांशको वस्त्र पहिराइन्छ अनि पछि त्यसमा आत्मा फुकिन्छ । पछि माताका गर्भबाट यस अवस्थामा निस्कन्छ कि अत्यन्त क्षीण, कोमल तथा निर्बल हुन्छ । अनि त्यसका पश्चात समयानुसार क्रमश: बढ्दै बाल्यकाल, किशोर काल, तथा यौवनकाल पुग्छ तथा तदुपरान्त पुन: क्षीणताको अवस्थातिर फर्कन्छ, बृद्धावस्था तथा पुन: वयोबृद्धाअवस्था यहाँसम्मकि मृत्यु आइपुग्छ ।

وَّ شَيْبَةً ۭ يَخْلُقُ مَا يَشَاۗءُ ۚ وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْقَدِيْرُ ۝

जे चाहन्छ पैदा गर्दछ,[1] त्यो सबै कुरासित परिचित तथा सबैमाथि पूर्ण सामर्थ्यवान छ ।

وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُوْنَ ڏ مَا لَبِثُوْا غَيْرَ سَاعَةٍ ۭ كَذٰلِكَ كَانُوْا يُؤْفَكُوْنَ ۝

(५५) तथा जुन दिन केयामत व्याप्त हुनेछ[2] पापीहरु सौगन्ध खानेछन् कि (संसारमा) एक क्षणका अतिरिक्त रहेनन्,[3] यसैप्रकार यिनीहरु भ्रमित नै रहे ।[4]

وَقَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ وَالْاِيْمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ اِلٰى يَوْمِ الْبَعْثِ ۡ فَهٰذَا يَوْمُ الْبَعْثِ

(५६) तथा जसलाई ज्ञान तथा ईमान प्रदान गरियो उनीहरु उत्तर दिनेछन् कि[5] तिमी त जस्तो कि अल्लाहको किताबमा छ[6] केयामतका दिनसम्म रहे ।[7] आजको यो दिन

---

[1]तीनै वस्तुहरुमा दुर्बलता एवं बल पनि हो, जसबाट मनुष्य गुज्रन्छ जस्तो कि अहिले विस्तृत वर्णन गुज्रिसकेको छ ।

[2]साअतको अर्थ हो घडी, क्षण, तात्पर्य क़्यामत हो । त्यसलाई क्षण यसकारण भनिएको छ कि त्यो घटित हुनु जब अल्लाह चाहन्छ एक क्षणमा हुनेछ । अथवा यसकारण कि यो त्यस क्षणमा हुनेछ जो संसारको अन्तिम क्षण हुनेछ ।

[3]संसारमा अथवा चिहानहरुमा । यो आफ्ना स्वभावका अनुसार झूठा सौगन्ध खानेछन्, यसकारण कि संसारमा उनी जति समय रहनेछन् उनको ज्ञानमा नै हुनेछ तथा यदि तात्पर्य चिहानको जीवन छ भने उनको सौगन्ध अज्ञानताका कारण हुनेछ किनकि उनी चिहानको अवधि जानेको हुनेछैन । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि केयामतका कठोरता एवं भयानकताको तुलनामा संसारको जीवन उनीहरुलाई क्षणिक नै प्रतीत हुनेछ ।

[4] أُفِكَ الرَّجُلُ को अर्थ हो सत्यबाट विमुख भए । अर्थ हुन्छ, त्यसै विमुखताका समान उनी संसारमा विमुख रहे । अथवा मार्गविचलित रहे ।

[5]जुनप्रकार यी विद्वान संसारमा पनि बुझाउँदै गरेका थिए ।

[6]अल्लाहको किताबसित तात्पर्य अल्लाहको ज्ञान तथा त्यसको निर्णय हो अर्थात लौहे महफूज़ (सुरक्षित पुस्तक)

[7]अर्थात् जन्मका दिनदेखि केयामतका दिनसम्म ।

وَلَٰكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

केयामतका दिन हो, परन्तु तिमीले त विश्वास नै गर्दैनथ्यौ ।[1]

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يَنفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾

(५७) त त्यस दिन अत्याचारीहरुलाई उनको तर्क कुनै काम आउने छैन तथा न उनीसित क्षमा माँग्न लगाइनेछ न कर्म माँगिनेछ ।[2]

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ ۚ وَلَئِن جِئْتَهُم بِآيَةٍ لَّيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा निःसन्देह हामीले यस कुर्आनमा मानिसहरुका समक्ष सबै उदाहरण वर्णन गरेका छौं ।[3] तपाईं उनको पासमा कुनै पनि लक्षण ल्याउनुस्,[4] यी काफिर त यही भन्दछन् कि तिमी (बकवास गर्ने) झूठा हौ ।[5]

كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) अल्लाह (तआला) उनका हृदयमा जो ज्ञान राख्दैनन्, त्यसैप्रकार मोहर (छाप) लगाइदिन्छ ।

---

[1]कि त्यो आउनेछ बरु उपहास एवं मिथ्यारोपणका रुपमा त्यसको तिमी माँग गर्दथ्यौ ।

[2]अर्थात् उनीहरुलाई संसारमा पठाएर यो अवसर दिइने छैन कि त्यहाँ क्षमा एवं आज्ञा पालनद्वारा अल्लाहका प्रकोपको निवारण गर ।

[3]जसबाट अल्लाहको एकता प्रमाणित एवं सन्देष्टाहरुको सत्यता प्रमाणित हुन्छ तथा त्यसैप्रकार शिर्कको खण्डन तथा त्यसको असत्यता प्रदर्शित हुन्छ ।

[4]त्यो कुर्आनद्वारा प्रस्तुत गरिएको कुनै प्रमाण होस् अथवा उनको इच्छा अनुसार कुनै चमत्कार आदि ।

[5]अर्थात् जादू आदिका अनुयायी । अर्थ यो हो कि ठूलाभन्दा ठूला निशानी, स्पष्ट तर्क एवं निशानीहरु पनि यिनीहरु देखिहालून् तैपनि यिनीहरु ईमान स्वीकार गर्ने छैनन्, किन ? यसको कारण अघि वर्णन गरिदिइएको छ कि अल्लाहले उनका हृदयमा मोहर लगाइदिइएको छ, जो यस कुराको लक्षण हुन्छ कि उनको कुफ्र एवं सीमा उल्लंघन त्यस अन्तिम सीमासम्म पुगिसकेको छ जसपश्चात सत्यतिर फर्कने समस्त मार्ग उनका लागि बन्द छन् ।

(६०) तसर्थ तपाईं धैर्य राख्नुस्,[1] निःसन्देह अल्लाहको वचन सत्य छ । तपाईंलाई उनीहरु हल्का (अधीर) नगरून्,[2] जो विश्वास गर्दैनन् ।

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٠﴾

सूरतु लुक़मान-३१

سُورَةُ لُقْمَانَ

सूरः लुकमान मक्कामा अवतरित भयो, यसमा चौंतीस आयतहरु तथा चार रुकूअ छन् ।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(१) अलिफ. लाम. मीम.[3]

الٓمٓ ﴿١﴾

(२) यी हिक्मत (दिव्यज्ञान) भएको किताबका आयतहरु हुन् ।

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾

[1]अर्थात् उनका विरोध एवं द्वेषमाथि तथा उनका कष्टदायक कुराहरुमाथि, यसकारण कि अल्लाहले तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सहायताको जुन वचन दिएको छ, त्यो निश्चितरुपमा सत्य छ, जो प्रत्येक परिस्थितिमा पूरा हुनेछ ।

[2]अर्थात् तपाईंलाई क्रोधित गरेर धैर्य एवं संयम छाड्न अथवा प्रशंसा गर्नमा बाध्य नगरिदेऊन्, बरु तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना ध्येयमा अडिग रहनुस् तथा त्यसबाट अलिकति पनि विमुख नहुनुस् ।

[3]यसका प्रारम्भमा पनि यी विच्छेदित अक्षर छन्, जसका अर्थ तथा प्रयोजनका ज्ञान मात्र अल्लाहलाई नै छ। तैपनि व्याख्याकारहरुले यसका दुई महत्वपूर्ण लाभ बताएका छन् । एक यो कि यो कुर्आन यसैप्रकारका विच्छेदित अक्षरहरुका योग तथा अनुक्रमबाट रचित छ, जसका समतुल्य संकलन प्रस्तुत गर्नबाट अरबी भाषी विवश भए। यो यस कुराको प्रमाण हो कि यो कुर्आन अल्लाहद्वारा नै अवतरित गरिएको हो तथा त्यो सच्चा सन्देष्टा हो जसमाथि त्यो अवतरित भएको छ, जो त्यो धार्मिक नियम लिएर आएको छ मनुष्यलाई त्यसको आवश्यकता छ तथा त्यसको सुधार एवं सौभाग्यको परिपूर्णता त्यसै धार्मिक नियमबाट संभव छ। दोस्रो यो कि कहीं उनीहरु यसबाट प्रभावित भई मुसलमान नभईहालून् । अल्लाह तआलाले विभिन्न सूरतहरुका प्रारम्भमा यसैप्रकारका विभिन्न विच्छेदित अक्षरहरुबाट गऱ्यो ताकि उनीहरु यसलाई सुन्नका लागि बाध्य होऊन् किनकि वर्णनको यो विधि नयाँ तथा अनौठो थियो । (ऐसरूत्तफ़ासीर) ।

هُدًى وَّ رَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِيْنَ ۝٣

(३) जो सदाचारीहरुका लागि[1] मार्गदर्शन एवं (सर्वथा) कृपा हो ।

الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ۝٤

(४) जो मानिस नियमित रुपमा नमाज़ पढ्दछन् तथा ज़कात (धर्मदान) दिन्छन् तथा आख़िरतमा (पूर्ण) विश्वास गर्दछन् ।[2]

اُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِّنْ رَّبِّهِمْ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۝٥

(५) यिनै मानिसहरु हुन् जो आफ्ना प्रभुतिर बाट मार्गदर्शन प्राप्त छन् तथा यी नै मोक्ष प्राप्त गर्नेहरु हुन् ।[3]

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْتَرِيْ لَهْوَ الْحَدِيْثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

(६) तथा केही मानिसहरु यस्ता पनि छन् जो अनायास कुराहरुको क्रेता भन्दछन्[4] अज्ञानताका साथ

[1] مُحسن (मुहसिन) को बहुवचन مُحسنين (मुहसिनीन) हो । यसको एक अर्थ हो उपकार गर्ने व्यक्ति, माता-पितासँग, नजिकका सम्बन्धिहरुसित, अधिकार भएका एवं दरिद्रहरुसँग । दोस्रो अर्थ हो पुण्य गर्ने व्यक्ति, अर्थात् नराम्रा कुराबाट टाढा रहने सदाचारी । तेस्रो अर्थ हो अल्लाहको इबादत निःस्वार्थता एवं एकाग्रता तथा ध्यानसित गर्ने मानिस जुनप्रकार हदीसे जिब्रीलमा छ, «أن تعبد الله كأنك تراه» (अल्लाहको उपासना यस्तो गर मानौं तिमी त्यसलाई देखिराखेका छौ) कुरआन त्यसो त समस्त जगत्का लागि मार्गदर्शक हो तथा दयाको साधन हो परन्तु यसको मूल लाभ परोपकारी, सदाचारी तथा अल्लाहसित भय गर्नेहरु नै लाभ प्राप्त गर्छन् । यसकारण यहाँ यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

[2] नमाज़, ज़कात तथा परलोक (आख़िरत) मा विश्वास । यी तीनै कुरा अत्यन्त महत्वपूर्ण छन् । यसकारण यिनको विशेषरुपले वर्णन गरियो अन्यथा परोपकारी, सदाचारी एवं अल्लाहसित तर्सने समस्त अनिवार्य आदेश तथा सुन्नत वरु उत्तम कर्महरुसम्म निरन्तर दृढतापूर्वक पालना गर्दछन् ।

[3] فلاح (फलाह) को भावार्थका लागि हेर्नुस् सूरः बकरः तथा मोमिनूनको प्रारम्भिक अंश ।

[4] भाग्यवान मानिस जो अल्लाहको किताबसित मार्गबाट प्राप्त तथा त्यसलाई सुनेर लाभान्वित हुन्छन्, तिनका वर्णनका पश्चात ती हतभागी मानिसहरुको वर्णन भइराखेको छ, जो अल्लाहका कथनलाई सुन्नबाट त विमुख हुन्छन्, परन्तु संगीत एवं गीत, नाचगान आदि अत्यन्त रुचिले सुन्दछन् तथा त्यसमा सम्मिलित हुन्छन् । क्रयबाट तात्पर्य यही हो कि संगीतका यन्त्रहरुलाई आफ्ना घरहरुमा ल्याउँछन् तथा त्यसपछि तिनीबाट आनन्दित हुन्छन् । لهو الحديث सित तात्पर्य गाउनु वजाउनु, त्यसको यन्त्र संगीत तथा प्रत्येक त्यो वस्तु हो जो मनुष्यलाई पुण्य एवं

بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ۝٦

(मानिसहरुलाई अल्लाहका मार्गबाट विचलित पार्दछन् तथा त्यसलाई उपहास बनाउँछन्,[१] यिनै त्यसता हुन् जसका लागि अपमानित गर्ने यातना छ ।[२]

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ ءَايَٰتُنَا وَلَّىٰ مُسۡتَكۡبِرٗا كَأَن لَّمۡ يَسۡمَعۡهَا كَأَنَّ فِيٓ أُذُنَيۡهِ وَقۡرٗاۖ فَبَشِّرۡهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝٧

(७) तथा जब त्यसका समक्ष हाम्रा आयतहरुको पाठ गरिन्छ, त अंहकारका साथ यसप्रकार मुख फर्काउन्छ कि जस्तो उसले सुनेकै छैन, जस्तो कि उसका दुबै कानहरु बहिरा छन् ।[३] तपाईं त्यसलाई कष्टदायी यातनाको सूचना दिनुस् ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ

(८) नि:सन्देह जसले ईमान स्वीकार गरे तथा काम पनि नेक (धर्म परायणता

सत्कर्मबाट अचेत गरिदिन्छ । यसमा कथा, गल्प रचनाहरु, काम सम्बन्धी एवं आश्चर्यजनक साहित्य तथा असभ्यताका प्रचारक समाचारपत्र पनि आउँछन् तथा आधुनिक आविष्कारहरुमा रेडियो, टि. भी., भी. सी. आर तथा फिल्महरु आदि पनि । सन्देष्टाका युगमा केही मानिसहरुले गाउने, बजाउने दासीहरु पनि यसै उद्देश्यका लागि किनेका थिए ताकि तिनीहरु मानिसहरुका मन गीत सुनाएर आनन्दित गरिराखून् ताकि कुर्आन तथा इस्लामबाट टाढा रहून् । यस आधारमा यसमा गायिकाहरु पनि आउँछन् जो आजकल कलाकार, फिल्मी सिताराहरु तथा सांस्कृतिक दूत तथा विभिन्न प्रकारका सभ्य, आकर्षक एवं हृदयस्पर्शी नामहरुबाट पुकारिन्छन् ।

[१]यी समस्त कुराहरुबाट निश्चित रुपले मनुष्य अल्लाहका मार्गबाट विचलित हुन्छन् तथा धर्मलाई उपहास एवं हाँसोको निशाना पनि बनाउँछन् ।

[२]यिनको संरक्षकता गर्ने एवं साहस बढाउने राज्यनेता, संस्था, समाचारपत्रहरुका स्वामी, लेखक र संवाद लेखक पनि यसै घोर यातनाका अधिकारी हुनेछन् ।

[३]यो त्यस व्यक्तिको दशा हो जो उपरोक्त मनोरञ्जनका साधनहरुमा मग्न रहन्छ, त्यो कुर्आनका आयतहरु (सुत्रहरु) तथा अल्लाहका सन्देष्टाका कुराहरुलाई सुनेर बहिरा बन्न खोज्छ जबकि त्यो बहिरा हुँदैन तथा यसप्रकार मुख फर्काउँछ जस्तो उसले सुनेकै छैन, किनकि त्यो सुन्नबाट त्यो कष्ट अनुभव गर्दछ, यसकारण त्यसलाई यसबाट कुनै लाभ हुँदैन । وقرا को अर्थ हो कानहरुमा त्यस्तो बोझ जो उसलाई सुन्नबाट बञ्चित गरिदिन्छ ।

لَهُمْ جَنّٰتُ النَّعِيْمِ ۝٨

का अनुसार) गरे उनका लागि सुखहरु भएका स्वर्ग छन् ।

خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۭ وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا ۭ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝٩

(९) जहाँ उनीहरु सधैं रहनेछन्, अल्लाहको सत्य वचन छ,[1] त्यो अत्यन्त महिमा भएको तथा पूर्ण दिव्यज्ञान सम्पन्न छ ।

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَاَلْقٰى فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ كُلِّ دَاۗبَّةٍ ۭ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاۗءِ مَاۗءً فَاَنْۢبَتْنَا

(१०) उसैले आकाशहरुलाई बिना स्तम्भ बनाएको छ, तिमी उनीहरुलाइ देखिराखेका छौ,[2] तथा उसले धर्तीमाथि पर्वतहरुलाई राखिदियो ताकि तिनीहरु तिमीलाई कम्पित पार्न नसकून्,[3] तथा हरप्रकारका जीवधारी धर्तीमा फैलाइदियो ।[4] र उसले

[1]अर्थात् यो अवश्य पूरा हुनेछ, यसकारण कि यो अल्लाहको तर्फबाट छ । وَاللّٰهُ لا يُخْلِفُ المِيعاد "तथा अल्लाह आफ्नो वचन भङ्ग गर्दैन ।"

[2]تَرَوْنَـــهَا यदि عَمَدٌ को विशेषण हो भने अर्थ हुन्छ यस्ता स्तम्भरहित जो तिमी देख्न सक, अर्थात् आकाशका स्तम्भ हुन् । परन्तु यस्ता कि तिमी देख्न सक्दैनौं ।

[3]راسِيَةٌ को वहुवचन رَواسِي हो जसको अर्थ ثابتة हो । अर्थात् पर्वतहरुलाई धर्तीमा यसप्रकार भारी बोझ बनाएर राखिदिएको छ कि जसबाट धर्ती स्थिर रहोस् अर्थात कम्पित नहोस् । यसैकारण अगाडी भन्यो أن تَميدَبكم يَعني كراهَةَ أن تَميدَ (تَمِيل) بكم، أولِئَلا تَميدَ अर्थात् यस कुराको अप्रियताले कि धर्ती तिमीसँग यताउता हल्लियोस्, अथवा यसकारण कि धर्ती यताउता नहोस् । जुनप्रकार समुद्र तटमा उभिएका जहाजहरुमा ठूला-ठूला लंगर हालिन्छन् ताकि जहाज यताउता नजाओस् । धर्तीका लागि पर्वतहरुको पनि यही स्थिति छ ।

[4]अर्थात् विभिन्न प्रकारका पशु धर्तीमा प्रत्येक दिशामा फैलाइदियो जसलाई मनुष्य खान्छ पनि, सवारी एवं सरसामान ओसार्नका लागि पनि प्रयोग गर्दछ तथा शोभा एवं सौन्दर्य हेतु पनि आफ्नो पासमा राख्दछ ।

فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ⑩

आकाशबाट वर्षा गरी धर्तीबाट हरेक प्रकारका सुन्दर जोडाहरु उब्जायो ।[1]

هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ⑪

(११) यो अल्लाहको सृष्टि[2] अब तिमी मलाई यसको बाहेक अन्य कसैको कुनै सृष्टि त देखाउ[3] (केही होइन), यी अत्याचारी खुल्ला कुमार्गमा छन् ।

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ ۚ وَمَن يَشْكُرْ

(१२) तथा हामीले निःसन्देह लुक़मानलाई तत्वज्ञान दियौं[4] के तिमी अल्लाह (तआ़ला) को

[1] زوج यहाँ प्रकारका अर्थमा छ अर्थात् हरप्रकारका अन्न तथा फल पैदा गरे । यिनको विशेषण करीम, यिनका रङ्गको सुन्दरता एवं अधिक लाभतिर संकेत गर्दछ ।

[2] هـذا (यो) संकेत हो अल्लाहका ती पैदा गरिएका वस्तुहरुतिर जसको पूर्वका आयतहरुमा वर्णन भयो ।

[3]अर्थात् जसको तिमी पूजा गर्दछौ तथा उनलाई सहायताका लागि पुकार्दछौ, उनीहरुले आकाश तथा धर्तीको कुनचाहिं वस्तु बनाएका छन् ? कुनै एउटा वस्तु त बताउ । अर्थ यो हो कि जब प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा केवल तथा मात्र अल्लाह नै हो त पूजाका योग्य पनि केवल त्यही नै हो । त्यसका अतिरिक्त सृष्टिमा कोही पनि यस योग्य छैन कि त्यसको पूजा गरियोस् तथा त्यसलाई सहायताका लागि पुकारियोस् ।

[4]आदरणीय लुक़मान अल्लाहका सदाचारी भक्त थिए जसलाई अल्लाह तआ़लाले बुद्धि एवं विवेक तथा धार्मिक दिव्य ज्ञानमा उच्च स्थान प्रदान गरेको थियो । उनीसित कसैले सोध्यो कि तिमीलाई यो ज्ञान एवं बोध कसरी प्राप्त भयो । उहाँले भन्नुभयो, सोझो मार्गमा रहन, ईमान्दारीलाई अपनाउन तथा अलाभकारी कुराहरुबाट बच्नाले एवं शान्त रहनका कारण । उनी दास थिए । उनको स्वामीले भने कि बाखा काटेर त्यसका सर्वश्रेष्ठ दुई भाग ल्याउ । अन्ततः उनी जिभ्रो तथा हृदय निकालेर ल्याए । एउटा अन्य अवसरमा स्वामीले उनीसित भने कि बाखा काटेर त्यसको सबभन्दा नराम्रो दुई भाग ल्याउ । उनी फेरि त्यही जिभ्रो तथा मुटु लिएर गए । सोधे पश्चात उनले भने कि जिभ्रो तथा हृदय यदि ठीक छन् भने त यी सर्वोत्तम छन् तथा यदि बिग्रन्छन् भने तिनीभन्दा नराम्रो कुनै वस्तु छैन । (इब्ने कसीर)

وَأَنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

कृतज्ञता व्यक्त गर,[1] प्रत्येक कृतज्ञ आफ्नै लाभका लागि कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ, जो पनि कृतघ्नता व्यक्त गर्दछ, त्यो जानीहालोस् कि अल्लाह (तआ़ला) निस्पृह प्रशंसित छ ।

وَإِذْ قَالَ لُقْمَٰنُ لِٱبْنِهِۦ وَهُوَ يَعِظُهُۥ يَٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

(१३) तथा जब लुक़मानले उपदेश दिँदै आफ्ना पुत्रसित भने कि हे मेरा प्रिय पुत्र ! अल्लाह (तआ़ला) सँग साझेदार नबनाउनु,[2] निःसन्देह अल्लाहको साझेदार बनाउनु घोर अत्याचार हो ।[3]

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُۥ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَٰلُهُۥ

(१४) हामीले मनुष्यलाई त्यसका माता-पिताका सम्बन्धमा शिक्षा दिएका छौं,[4] त्यसकी माताले थुप्रै कष्टहरु सहन गरी[5] त्यसलाई गर्भमा राखिन् तथा

[1]कृतज्ञताको अर्थ हो अल्लाहका वरदानहरुमा त्यसको प्रशंसा तथा त्यसका आदेशहरुको पालना ।

[2]अल्लाह तआ़लाले आदरणीय लुक़मानको सर्वप्रथम यो सदुपदेश बयान गरेको छ कि उनले आफ्ना पुत्रलाई शिर्कबाट रोके, जसबाट यो स्पष्ट भयो कि माता-पिताका लागि आवश्यक छ कि उनी आफ्ना सन्तानलाई शिर्कबाट बचाउनका लागि सर्वाधिक प्रयत्न गरून् ।

[3]केही विद्वानहरुका निकट आदरणीय लुक़मानकै कथन हो तथा केहीले यसलाई अल्लाहको कथन भनेका छन् तथा त्यसका समर्थनका लागि त्यो हदीस प्रस्तुत गरेका छन् जो ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ﴾ अवतरित हुने सम्बन्धमा आएको छ जसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभएको थियो कि यहाँ अत्याचार सित तात्पर्य महाअत्याचार हो तथा आयत ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ को सन्दर्भ दिनु हो (सहीह बुख़ारी संख्या ४७७६) । परन्तु वास्तवमा यसबाट अल्लाहको कथन हुनुको न त समर्थन हुन्छ न खण्डन ।

[4]एकेश्वरवाद तथा अल्लाहको इबादतका साथै माता-पिताका साथ सद्व्यवहार गर्नुमाथि जोड दिइएको छ । यसबाट यस शिक्षाको महत्व परिलक्षित हुन्छ ।

[5]यसको अर्थ यो हो कि माताका गर्भमा बालक जस्तो बढ्छ मातामाथि बोझ बढ्न जान्छ, जसबाट माता कमजोर हुँदै गएको हुन्छ । माताका यी कष्टहरुका वर्णनबाट त्यसतिर पनि संकेत हुन्छ कि माता-पिताका साथ सद्व्यवहार गर्दाखेरि मातालाई प्राथमिकता दिइयोस् जस्तो कि हदीसमा छ ।

فِيْ عَامَيْنِ اَنِ اشْكُرْ لِيْ وَلِوَالِدَيْكَ ؕ اِلَيَّ الْمَصِيْرُ ⑭

त्यसको दूध छुट्टयाउन दुई वर्षमा छ[1] कि तिमी मेरो तथा आफ्ना माता-पिताको कृतज्ञता व्यक्त गर, मतिरै फर्केर आउनुछ ।

وَاِنْ جَاهَدٰكَ عَلٰۤى اَنْ تُشْرِكَ بِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ ۙ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوْفًا ۫ وَّاتَّبِعْ سَبِيْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّ ۚ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ⑮

(१५) तथा यदि ती दुबै तिमीमाथि यस कुराको दबाव पार्छन् कि तिमी म सँग साझेदार बनाउ जसको तिमीलाई ज्ञान नहोस्, त तिमी उनको भनाई नमान्नू, परन्तु संसारमा उनीसँग सुचारु रुपमा निर्वाह गर्नु तथा त्यसको मार्गमा हिंड्नु जो मतिर झुकेको होस् ।[2] तिमी सबैलाई म तिरै फर्कनु छ, तिमी जे-जति गर्दछौ त्यसबाट पछि म तिमीलाई सूचित गरिदिनेछु ।[3]

---

[1]यसबाट ज्ञात भयो कि माताका स्तनबाट दूध खुवाउने अवधि दुई वर्ष छ, यसभन्दा अधिक होइन ।

[2]अर्थात् ईमान भएकाहरुको मार्ग ।

[3]अर्थात् मतिर ध्यान लगाउनेहरु (ईमान भएकाहरु) को अनुसरण यसकारण गर कि अन्तमा तिमी सबैलाई मेरै समक्ष प्रस्तुत हुनुपर्नेछ, तथा मतिरैबाट प्रत्येकलाई त्यसका (राम्रा अथवा नराम्रा) कर्महरुको बदला (प्रतिफल) प्राप्त हुनुछ । यदि तिमी मेरो मार्गको अनुसरण गर्नेछौ तथा मलाई स्मरण गर्दै जीवन व्यतीत गर्नेछौ त आशा छ कि केयामतका दिन मेरा न्यायलयमा सफल हुनेछौ अन्यथा यसका विपरीत परिस्थितिमा मेरा यातनाहरुबाट पीडित हुनेछौ । यो वाक्य आदरणीय लुक़मानको वसीयत (उपदेश) सित सम्बन्धित थियो । अब अगाडी पुन: तीनै वसीयतहरुको वर्णन छ, जो लुक़मानले आफ्नो पुत्रलाई गरेको थियो । मध्येका दुई आयतहरुमा अल्लाह तआलाले वाक्य प्रसँगका रुपमा माता-पितासँग सद्व्यवहार गर्नमाथि जोड दिइयो, जसको एक कारण त यो वर्णन गरिएको छ कि लुक़मानले यो सदुपदेश आफ्नो पुत्रलाई दिएका थिएनन् किनकि यसमा स्वयं उनको आफ्नो लाभ पनि थियो । दोस्रो, यो अस्पष्ट हुन जाओस् कि अल्लाहको एकता एवं भक्तिका पश्चात माता-पिताको सेवा तथा आज्ञपालन आवश्यक छ । तेस्रो यो कि शिर्क यति ठूलो पाप हो कि यदि त्यसको आदेश माता-पिता पनि देऊन् त उनको कुरो मान्नु हुँदैन ।

يٰبُنَيَّ إِنَّهَآ إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُن فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمٰوٰتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾

(१६) प्रिय पुत्र ! यदि कुनै वस्तु रायोको दानाको समान होस्[१] अनि त्यो पनि कुनै पत्थरमुनि होस् अथवा आकाशहरुमा होस् अथवा धर्तीमा होस्, त्यसलाई अल्लाह (तआ़ला) ले अवश्य ल्याउनेछ, अल्लाह (तआ़ला) अत्यन्त सूक्ष्मदर्शी तथा ज्ञाता छ ।

يٰبُنَيَّ أَقِمِ الصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلٰى مَآ أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾

(१७) हे मेरा प्रिय पुत्र ! तिमी नमाज़ स्थापित राख्नु, राम्रा कार्यहरुका लागि आदेश दिन् तथा नराम्रा कुराहरुबाट रोक्नु, यदि तिमीमाथि संकट आइपर्छ भने धैर्य राख्नु,[२] (विश्वास गर) कि यी ठूला साहसिक कार्यहरुमध्ये हुन् ।[३]

---

[१] إِن تَكُ को संकेत خطيئة हो त अर्थ पाप तथा अल्लाहको अवज्ञाको कार्य हो तथा त्यसको संकेत خَصْلَةٌ हो त अर्थ राम्रो अथवा नराम्रो आचरण हुन्छ । अर्थ यो हो कि मनुष्य असल अथवा नराम्रा कार्य चाहे जति लुकाएर गरोस्, अल्लाहबाट लुकाउन सक्दैन, केयामतका दिन अल्लाहले त्यसलाई प्रस्तुत गर्नेछ अर्थात त्यसको प्रतिफल दिनेछ । असल कामको प्रतिफल पुण्य तथा कुकर्महरुको प्रतिफल दण्ड । रायोका दानाको उदाहरण यसकारण दिइयो कि त्यो यति सानो हुन्छ कि जसको भारको आभास हुँदैन न तौलमा तुलालाई झुकाउन सक्छ । यसैप्रकार चट्टान (आबादीबाट टाढा जङ्गल, पर्वतमा) लुक्नुको सुरक्षित स्थान हो । यो विषय हदीसमा पनि वर्णन गरिएको छ । भनियो, यदि तिमीमध्ये कोही व्यक्ति छिद्र नभएको पत्थरमा पनि कर्म गर्नेछ, जसको न कोही द्वार होस्, न झ्याल, अल्लाह तआ़ला मानिसहरुमा त्यो प्रकट गरिदिनेछ, चाहे त्यो जस्तोसुकै कर्म होस् (मुसनद अहमद ३/२८) । यसकारण कि त्यो सूक्ष्मदर्शी छ, त्यसको ज्ञान अत्याधिक गुप्त कुराहरुसम्म छ तथा خبير (जान्ने भएको) छ, अँध्यारो रात्रिमा हिंड्ने कमिलाका आवागमनसित पनि त्यो राम्ररी परिचित छ ।

[२] सत्कर्मको आदेश, दुष्कर्मबाट रोक्नु एवं नमाज़को स्थापना तथा दुखहरुमा धैर्यको यसकारण चर्चा गरिएको छ कि यी तीनवटै अत्याधिक महत्वपूर्ण उपासना तथा पुण्यका कार्यहरुका आधारशीला हुन् ।

[३] अर्थात् उपरोक्त कुरा ती कार्यहरुमध्ये हुन् जसमाथि अल्लाह तआ़लाले बल दिएको छ तथा भक्तहरुमाथि अनिवार्य गरिएको छ । अथवा यो प्रलोभन हो साहस तथा उत्साह उत्पन्न गर्नुको किनकि बिना साहस एवं उत्साह आज्ञापालन सम्भव छैन । केही व्याख्याकारहरुका निकट

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾

(१८) तथा मानिसहरुका समक्ष आफ्नो अनुहार गमक्क नपार,[1] तथा धर्तीमा अट्टेरी भई अहङ्कारले नहिंड,[2] कुनै अहंकारी घमण्डी व्यक्तिलाई अल्लाह (तआला) रुचाउँदैन ।

وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ

(१९) तथा आफ्नो हिंडाइमा मध्यमता राख,[3] तथा

ذلك को संकेत धैर्य हो। यसभन्दा पूर्व सत्कर्मको आदेश एवं नराम्रो कुरामा रोकको उपदेश छ तथा यस मार्गमा कठिनाई, कष्ट, दुख, धिक्कार एवं निन्दा आवश्यक छ। यसकारण यसका तुरुन्त पश्चात धैर्यको शिक्षा दिइयो तथा यो स्पष्ट गरियो कि धैर्यलाई नगुमाउनु कि यो साहस तथा उत्साहका कार्यहरुमध्ये हो तथा साहसी एवं उत्साहीको एउटा ठूलो शस्त्र। यो नभईकन आमन्त्रणको कर्तव्य पालन असम्भव छ।

[1]अर्थात् गर्व नगर कि मानिसहरुलाई तुच्छ ठान तथा जब उनीहरु तिमीसित कुरा गर्न चाहन्छन् त तिमी उनीबाट मुख फर्काइ अथवा वार्तालाप गर्दाखेरि उनीसित मुख फर्काएर राख। صعر एक रोग हो, जो ऊँटको टाउका अथवा गर्दनमा हुन्छ जसबाट उसको गर्दन बटारिन्छ। यहाँ अहंकारका रुपमा मुख फर्काउनुको अर्थमा प्रयोग भएको छ।

[2]अर्थात् यस्तो आचरण अथवा व्यवहार जसबाट माल तथा धन अथवा मान एवं मर्यादा अथवा शक्तिका कारण गर्वका अहंकारको प्रदर्शन हुन्छ, यो अल्लाहलाई अप्रिय छ, यसकारण कि मनुष्य एउटा विवश भक्त हो। अल्लाह तआलालाई यही प्रिय छ कि आफ्नो स्थितिको अनुसार नम्रता तथा कोमलता नै धारण गरोस्, यसको उल्लंघन गरेर ठूलोपनाको प्रदर्शन नगरोस् किनकि ठूलोपना त केवल अल्लाहकै लागि छ जो समस्त अधिकारहरुको स्वामी हो तथा समस्त गुणहरुको स्रोत हो। यसैकारण हदीसमा भनिएको छ, "त्यो व्यक्ति स्वर्गमा जानेछैन, जसको हृदयमा तोरीका दानाका समान पनि अहङ्कार हुनेछ।" (मुसनद अहमद १/४१२, तिर्मिजी अबवाबुल बिर्रे, माजअ फिल किब्र) जो अहंकारका कारण लुगालाई तान्दै (घिसार्दै) हिंड्ने छ, अल्लाह उसतिर (केयामतका दिन) कृपादृष्टि ले देख्ने छैन। (मुसनद अहमद ५/९,१० तथा हेर्नुस् अल-बुख़ारी किताबुल लिबास)। तैपनि गर्वको प्रदर्शन नगरी अल्लाहद्वारा प्रदानहरुको वर्णन अथवा राम्रा वस्त्र तथा भोजन आदिको प्रयोग उचित छ।

[3]अर्थात् हिंडाइ यति सुस्त नहोस् कि जस्तो कोही रोगी होस् तथा न यति तीव्र गतिले होस् कि मान-सम्मानका विरुद्ध होस्। यसैलाई अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ, ﴿يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾

"अल्लाहका भक्त धर्तीमा मान एवं शान्तिका साथ हिंड्छन्।" (सूर: अल-फ़ुरक़ान-६३)

مِن صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

आफ्नो स्वर सानो राख,[1] निःसन्देह अत्याधिक नराम्रो ध्वनि गधाको ध्वनि हो ।

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿٢٠﴾

(२०) के तिमी देख्दैनौ कि अल्लाह (तआ़ला) ले धर्ती तथा आकाशको प्रत्येक वस्तुलाई हाम्रो सेवामा लगाएको छ[2] तथा तिमीलाई आफ्नो प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष उपकार पूर्णतया प्रदान गरेको छ ।[3] केही मानिस अल्लाहका विषयमा ज्ञान नभईकन, बिना निर्देश तथा बिना दिव्य शास्त्रका झगडा गर्दछन् ।[4]

[1]अर्थात् चर्को स्वरमा चिच्याएर कुरा नगर, यसकारण कि यदि उच्च ध्वनिमा कुरा गर्न प्रिय भएको भए गधाको आवाज सबभन्दा राम्रो ठानिन्थ्यो, तर यस्तो छैन, बरु गधाको आवाज सबभन्दा नराम्रो तथा घृणित छ । यसकारण हदीसमा भनिएको छ कि गधाको आवाज सुन्छौ भने शैतानबाट सुरक्षा माँग (बुख़ारी किताब बदयिल ख़लकि तथा मुस्लिम आदि)

[2]अधीनकरणको अर्थ हो लाभ लिनु, जसलाई यहाँ "सेवामा लगाइदियो" बाट व्यक्त गरिएको छ, जस्तै आकाशको सृष्टि, चन्द्रमा, सूर्य ताराहरु आदि हुन् । उनीहरुलाई अल्लाह तआ़लाले ती नियमहरुका अधीन गरिदिएको छ कि यी मनुष्यहरुका लागि कार्य गरिराखेका छन् तथा मनुष्य उनीबाट लाभान्वित भइराखेको छ । तथा दोस्रो अर्थ अधीन गर्नुको आज्ञाकारी बनाइदिनु हो । अतः धेरैजसो धर्तीको सृष्टिलाई मनुष्यको अधीन बनाइदियो जसलाई मनुष्य इच्छा अनुसार प्रयोग गर्दछ । जस्तै धर्ती (भूमि) तथा पशु आदि छन् । मानौं अधीन गर्नुको अर्थ यो भयो कि आकाश तथा धर्तीका समस्त वस्तुहरु मनुष्यका लाभका लागि कार्यमा लागेका छन् । चाहे तिनी मनुष्यका आधीन तथा त्यसका अर्न्तगत प्रयोगमा होऊन् अथवा त्यसका प्रयोग तथा आधीनताबाट टाढा होऊन् । (फ़तहुल क़दीर)

[3]प्रत्यक्षबाट ती सुख सुविधाहरु हुन्, जसका ज्ञान बुद्धि एवं इन्द्रियहरु आदिबाट सम्भव होस् तथा गुप्त उपहारहरुसित तात्पर्य ती जसका संवेदन तथा अनुभव मनुष्यलाई छैन । यी दुबै प्रकारका सुख-सुविधाहरु यति छन् कि मनुष्य उनको गणना पनि गर्न सक्दैन ।

[4]अर्थात् यसका उपरान्त पनि मानिस अल्लाहका विषयमा झगडा गर्छन्, कोही उहाँको अस्तित्वको विषयमा कोही उहाँको साझेदार बनाउनमा तथा उहाँका आदेश तथा नियमहरुका विषयमा ।

(२१) तथा जब उनीसित भनिन्छ कि अल्लाह (तआलाबाट) अवतरित गरिएको प्रकाशना (वह्य) को पालना गर, त भन्दछन् कि हामीले त जुन मार्गमा[1] आफ्ना पूर्वजहरुलाई पाएका छौं त्यसैको अनुसरण गर्नेछौं, चाहे शैतान उनका पूर्वजलाई नरकको यातनातिर बोलाएको होस् ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا ۚ أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾

(२२) तथा जो व्यक्ति आफ्ना अनुहारलाई (स्वयंलाई) अल्लाहप्रति समर्पित गर्दछ[2] तथा त्यो छ पनि सदाचारी,[3] त वस्तुतः उसले सुदृढ कडा (सहारा) समात्यो,[4] सबै कर्महरुको परिणाम अल्लाहतिर छ ।

وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ ۗ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٢٢﴾

(२३) तथा काफ़िरहरुका कुफ़्रबाट तपाईं दुखी नहुनु[5] अन्तमा ती सबैलाई हामीतिर फर्कनुछ, त्यस समय उनीद्वारा गरिएको कुरा हामीले उनीलाई बताइदिनेछौं[6] निःसन्देह अल्लाह हृदयहरु भित्रसम्मका कुरासित अवगत छ ।[7]

وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾

[1]अर्थात् आश्चर्य यो छ कि उनीसित न त बौद्धिक तर्क छ न कुनै मार्गदर्शकको मार्गदर्शन तथा न कुनै आकाशीय पुस्तकबाट कुनै प्रमाण । जस्तो कि हातमा तलवार नलिइ लड्छन् ।

[2]अर्थात् केवल अल्लाहका प्रसन्नताका लागि कर्म गर्दछन्, त्यसका आदेशहरुको पालना तथा त्यसका धर्म विधान आदिको अनुसरण गर्छन् ।

[3]अर्थात् आदेश दिइएका कुराहरुको पालन तथा मनाही गरिएका कुराहरुलाई त्याग्नेहरु ।

[4]अर्थात् अल्लाहसित उसले वचन लिइहाल्यो कि त्यसले उसलाई यातना दिनेछैन ।

[5]यसकारण कि ईमानको सौभाग्य नै उनका भाग्यमा छैन । तपाईंको आफ्नो प्रयत्न आफ्नो स्थानमा उचित छ तथा तपाईंको इच्छा पनि प्रशंसायोग्य छ, परन्तु अल्लाहको भाग्य(लेख तथा इच्छा सर्वोपरि छ ।

[6]अर्थात् उनका कर्महरुको प्रतिफल दिनेछ ।

[7]तसर्थ उसबाट कुनै कुरा गुप्त रहन सक्दैन ।

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾

(२४) हामी उनीहरुलाई केही यसै पनि लाभ पुऱ्याइदिन्छौं, तर अन्ततः हामीले उनीहरुलाई अत्यन्त विवशताको स्थितिमा घोर यातनाहरुतिर धपाउने छौं ।[1]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा यदि तपाईं उनीसित सोध्नुहुन्छ कि आकाश तथा धर्तीको विधाता को हो ? त यिनीहरु अवश्य उत्तर दिनेछन्, अल्लाह,[2] त भनिदिनुस् कि समस्त प्रशंसाहरुका योग्य अल्लाह नै छ,[3] परन्तु तिनीहरुमध्ये अधिकतर मानिस अन्जान छन् ।

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾

(२६) आकाशहरुमा तथा धर्तीमा जे-जति छ त्यो सबै अल्लाहकै हो,[4] निश्चय नै अल्लाह (तआला) अत्यन्त निस्पृह[5] एवं महिमा एवं प्रशंसाका योग्य छ ।[6]

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ

(२७) तथा समस्त धर्तीका वृक्षहरु यदि कलमहरु भइहालून् तथा समस्त समुद्रहरु मसी भइहालून् तथा उनका पश्चात सात समुद्र अन्य होऊन्

[1]अर्थात् संसारमा कहिलेसम्म रहनेछन् तथा त्यसका स्वाद एवं सुख-सुविधाहरुबाट कहिलेसम्म आनन्दित हुनेछन् ? यो संसार तथा सुख-सुविधाहरुका केही दिनका लागि हुन्, त्यसका पश्चात उनका लागि घोर यातनाहरु नै छन् ।

[2]अर्थात् उनलाई यो स्वीकार्य छ कि आकाश तथा धर्तीको स्रष्टा अल्लाह नै हो, न कि ती देवता जसको उनीहरु पूजा गर्दछन् ।

[3]यसकारण उनका यस स्वीकारबाट उनीमाथि स्थापित भयो ।

[4]अर्थात् उनको स्रष्टा पनि त्यही हो, स्वामी पनि त्यही तथा पालनकर्ता एवं समस्त जगत्को व्यवस्था गर्ने पनि त्यही हो ।

[5]निस्पृह छ आफूबाहेकबाट अर्थात प्रत्येक वस्तु त्यसको स्पृही छ तथा त्यो निस्पृह छ ।

[6]आफ्नो समस्त पैदा गरिएका वस्तुहरुमा । त उसले जे-जति पैदा गऱ्यो तथा जो आदेश अवतरित गऱ्यो, त्यसमाथि आकाश तथा धर्तीमा समस्त प्रशंसा एवं गुणगान, योग्य मात्र त्यही छन् ।

سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

तैपनि अल्लाहको प्रशंसा समाप्त हुनसक्दैन ।[१] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) प्रभावशाली तथा प्रज्ञ छ ।

مَّا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَٰحِدَةٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तिमी सबैको उत्पत्ति तथा मरणोपरान्त जीवित गर्नु यस्तै छ, जस्तो एक प्राणको,[२] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) सबै सुन्दछ तथा देख्दछ ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِىٓ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى

(२९) के तपाईं देख्नुहुन्न कि अल्लाह (तआ़ला) रातलाई दिनमा तथा दिनलाई रातमा प्रविष्ट गरिदिन्छ ।[३] सूर्य तथा चन्द्रमालाई उसैले आज्ञाकारी बनाएको छ कि प्रत्येक एउटा

---

[१]यसमा अल्लाह तआ़लाको महिमा, महानता प्रताप उसका सर्वोत्तम नामहरु तथा सर्वोत्तम गुणहरु तथा त्यसका ती शब्द जो उसको महिमासित अवगत गराउँछन् उनको वर्णन हो, उनीहरु यति छन् कि कसैका लागि उनलाई हेर्न अथवा उनको जानकारी अथवा उनका तथ्य एवं वास्तविकतासम्म पुग्न सम्भव छैन । यदि कोही उसको गणना गर्न तथा लिखित रुपमा ल्याउन चाहन्छ भने संसारका समस्त वृक्षलाई कलम बनाऊन् तथा समस्त समुद्रको पानीलाई मसी बनाएर लेख्न चाहून् तथा तिनी समाप्त भइहालून्, परन्तु अल्लाहका ज्ञान, त्यसको सृष्टि एवं कलाकृतिको विचित्रता एवं त्यसको महिमा तथा प्रतापका प्रतीकहरुको गणना गर्न सकिंदैन । सात समुद्र अतिश्योक्तिका रुपमा हो, परिधिमा लिनुको उद्देश्य होइन । यसकारण कि अल्लाहका आयत एवं शब्दहरुलाई सीमित गर्नु सम्भव छैन । (इब्ने कसीर) यस भावार्थको आयत सूरः कहफ़का अन्तमा गुज्रिसकेको छ ।

[२]अर्थात् त्यसको शक्ति यति अपरम्पार छ कि तिमी सबैलाई पैदा गर्ने अथवा प्रलयका दिन जीवित गर्नु, एक प्राणीलाई पैदा गर्नु अथवा जीवित गर्नुका समान छ । यसकारण कि त्यो जे-जति चाहन्छ शब्द كُنْ (कुन) बाट तत्क्षण उत्पन्न अस्तित्वमा आइहाल्छ ।

[३]अर्थात् रात्रिको केही भाग लिएर दिनमा सम्मिलित गर्दछ, जसबाट दिन ठूलो तथा रात्रि सानो हुन्छ । जस्तो ग्रीष्म ॠतुमा हुन्छ । अनि दिनको केही भाग लिएर रात्रिमा सम्मिलित गरिदिन्छ जसबाट दिन सानो तथा रात्रि ठूलो हुन्छ जस्तो शीत ॠतुमा हुन्छ ।

وَّاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۝٢٩

निर्धारित समयसम्म चलिरहन्छ,[१] अल्लाह (तआला) प्रत्येक त्यस कर्मसित जो तिमी गर्दछौ अवगत छ ।

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهِ الْبَاطِلُ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ ۝٣٠

(३०) यो सबै (प्रबन्ध) यसकारण छ कि अल्लाह (तआला) सत्य छ तथा त्यसका अतिरिक्त ज-जसलाई मानिसहरु पुकार्दछन् सबै असत्य छन्[२] तथा निःसन्देह अल्लाह (तआला)

[१]"निर्धारित समयसम्म" सित तात्पर्य केयामत (प्रलय) सम्म छ अर्थात् सूर्य एवं चन्द्रमाका उदय एवं अस्तको यो व्यवस्था जसलाई अल्लाहले उनलाई आवद्धि गरेको छ, केयामतसम्म यसैप्रकार निरन्तर रहने छ । दोस्रो अर्थ हो एउटा "निर्धारित लक्ष्यसम्म" अर्थात् अल्लाहले तिनको परिक्रमाका लागि एउटा लक्ष्य तथा एउटा परिधि निर्धारित गरेको छ । जहाँ उनको यात्रा समाप्त हुन्छ तथा अर्को दिन फेरि त्यहाँबाट प्रारम्भ भई प्रथम लक्ष्यसम्म आएर रोकिन्छ । एक हदीसमा पनि यस तथ्यको पुष्टि हुन्छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय अबूज़र सित भन्नुभयो थाहा छ, कि यो सूर्य कहाँ जान्छ (अस्त हुन्छ) ? अबूज़र (رضی الله عنه) भन्नुहुन्छ कि मैले भने, "अल्लाह तथा त्यसका रसूल राम्ररी जान्दछन् ।" भन्नुभयो : त्यसको अन्तिम स्थान अर्श इलाही हो, यो त्यहाँ जान्छ तथा अर्शमुनि सजदा (ढोग) गर्दछ, अनि (त्यहाँबाट निस्कने) आफ्ना प्रभुसित आज्ञा माँग्दछ । एउटा समय आउनेछ कि त्यसलाई भनिनेछ "اِرْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ" तिमी जहाँबाट आएका छौ त्यहीं फर्किजाउ ।" त त्यो पूर्वबाट उदय हुने स्थानमा पश्चिमबाट उदय हुनेछ । जस्तो कि केयामत निकट आउनुका लक्षणमा आउँछ । (सहीह बुख़ारी किताबुत् तौहीद तथा मुस्लिम किताबुल ईमान बाब बयान अज़्जमनि अल्लजी ला युक़बलु फीहि अल ईमान) आदरणीय इब्ने अब्बास (رضي الله عنهما) भन्नुहुन्छ, सूर्य रहटको जस्तो छ, दिनमा आकाशहरुको परिधिमा चलिरहन्छ, जब अस्त हुन्छ त रात्रिमा धर्तीका मुनि आफ्ना पथमा चलिरहन्छ यहाँसम्मकि पूर्वबाट उदय हुन्छ । यसैप्रकार चन्द्रमाको अवस्था छ । (इब्ने कसीर)

[२]अर्थात् यो प्रवन्ध तथा निशानीहरु अल्लाह तआला तिम्रा लागि प्रकट गर्दछ ताकि तिमी जानीहाल कि समस्त जगत्को प्रवन्ध चलाउने केवल एक अल्लाह छ, जसका आदेश एवं इच्छा अनुसार यो सबैकुरा भइराखेको छ, तथा त्यसका अतिरिक्त सबै झूठा छ अर्थात् कसैको कुनै अधिकार छैन, बरु सबै उसैका अधीन छन् किनकि सबै उसैका सृष्टि हुन् तथा उसका अधीन छन्, उनीहरुमध्ये कुनै पनि एउटा कणलाई पनि हल्लाउने शक्ति राख्दैनन् ।

प्रयत्न उच्च एवं अत्यन्त महान छ ।[1]

(३१) के तिमी यस कुरामा विचार गर्दैनौ कि जलमा डुङ्गाहरु अल्लाहका अनुग्रहले चलिराखेका छन् यसकारण कि त्यसले तिमीलाई आफ्ना चिन्ह देखाओस्[2] निःसन्देह यसमा प्रत्येक धैर्यवान एवं कृतघ्नका लागि धेरै निशानीहरु छन् ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُم مِّنْ آيَاتِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾

(३२) तथा जब उनीमाथि धाराहरु ती छत्रहरुको जस्तै छाइहाल्छन्, त उनीहरु (अत्यन्त) विश्वास गरेर अल्लाह (तआला) उनीहरुलाई छुट्कारा दिलाएर थलतिर पुऱ्याउँछ, त केही उनीहरुमध्ये सन्तुलित रहन्छन्,[4] तथा हाम्रा

وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ ۚ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ

[1]त्यसभन्दा उत्तम महिमावान कोही छ न त्यसभन्दा महान कोही । त्यसको अपरम्पार महिमा, सर्वोत्तम पद तथा प्रशंसाका समक्ष हरेक वस्तु तुच्छ एवं पतीत छ ।

[2]यो समुद्रमा डुङ्गाहरु चल्नु, यो पनि त्यसको अनुग्रह एवं दयाको प्रदर्शन हो तथा त्यसलाई अधीन बनाउनुको सामर्थ्य एउटा नमूना हो । त्यसले वायु एवं जल दुबैलाई यस्ता उचित ढङ्गले राख्यो कि समुद्रको सतहमा डुङ्गाहरु चल्न सकून्, अन्यथा त्यो चाहन्छ भने वायुको तीव्रता तथा धाराहरुका तरङ्गबाट डुङ्गाहरुको सञ्चालन असम्भव हुनसक्छ ।

[3]विपदामा धैर्य राख्नेहरु, सुख-शान्तिमा अल्लाहको कृतज्ञता गर्नेहरु ।

[4]अर्थात् जब यिनका डुङ्गाहरु यस्तो तूफानी धाराहरुमा घेरिन्छन्, जो बादल एवं पर्वतहरुको जस्तो हुन्छन् तथा मृतका भुजाहरु उनीहरुलाई आफ्नो पकडमा लिन प्रतीत हुन थाल्छन्, त त्यस पश्चात सारा सांसारिक देवता उनको मस्तिष्कबाट निस्केर जान्छन् तथा केवल आकाशीय परमपूज्यलाई पुकार्दछन्, जो वास्तवमा सत्य पूज्य छ ।

[5]केही ज्ञाताहरुले مُقْتَصِد को अर्थ भनेका छन् कि वचनको निर्वाह गर्ने, अर्थात् केही ईमान, एकेश्वरवाद तथा आज्ञापालनका त्यस वचनमा दृढ रहन्छन्, जो तूफानी पकडमा उनीहरुले गरेका थिए । यिनीहरुका निकट यस वाक्यमा लोप छ, वास्तविक कथन यसप्रकार हुनेछ فَمِنهم مُقْتَصِد و منهم كافر त केही उनीहरुमध्ये ईमान भएका तथा केही काफ़िर हुन्छन् । (फ़तहुल क़दीर) अरु व्याख्याकारहरुका निकट यसको अर्थ हो मध्यम मार्गमा रहने तथा यो पनि नकारात्मकको अध्यायमा हुनेछ । अर्थात् यति भयानक परिस्थिति एवं त्यस पश्चात त्यहाँ आफ्नो

خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

आयतहरुलाई अस्वीकार गर्दछन् जो वचन भङ्ग गर्ने कृतघ्न हुन्छन् ।[1]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا ۚ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿٣٣﴾

(३३) मानिसहरु ! आफ्नो प्रभुको भय गर तथा त्यस दिनको भय गर, जुन दिन पिता आफ्ना पुत्रलाई कुनै लाभ पुऱ्याउन सक्ने छैन तथा न पुत्र आफ्ना पितालाई अलिकति पनि लाभ पुऱ्याउने हुनेछ,[2] याद राख ! अल्लाहको वचन सत्य छ, हेर ! तिमीलाई सांसारिक जीवन धोखामा नपारोस् तथा न धोखेबाज (शैतान) तिमीलाई धोखामा पारोस् ।

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ

(३४) नि:सन्देह अल्लाह (तआला) सित नै केयामतको ज्ञान छ । त्यही वर्षा गर्छ तथा माताका गर्भमा जे छ त्यसलाई जान्दछ । कोही (पनि) जान्दैन कि भोलि के-कति कमाउने छ ? न कसैलाई यो ज्ञान छ कि कुन धर्तीमा मर्नेछ ।[3] याद राख ! अल्लाह

प्रभुको यति महान निशानीको दर्शन गर्नु तथा अल्लाहका उपकारका उपरान्त कि उसले त्यहाँबाट त्यसलाई मुक्ति प्रदान गऱ्यो, मनुष्य अहिले पनि अल्लाहको पूर्ण इबादत एवं आज्ञापालन गर्दैन ? तथा मध्यम मार्ग अपनाउँछ, जबकि त्यो परिस्थिति, जसबाट गुज्रेर आएको छ, पूर्ण भक्तिका योग्य छ, न कि मध्यम मार्गका । (इब्ने कसीर) परन्तु प्रथम भावार्थ पूर्व वाक्यका अनुसार अधिक निकट छ ।

[1] خَتَّار द्रोहीका अर्थमा प्रयुक्त छ । वचन भङ्ग गर्ने كفور कृतघ्न ।

[2] جاز कर्ता संज्ञा हो جزى يجزي बाट । साटोमा दिनु । अर्थ यो हो यदि पिता चाहन्छ कि पुत्रलाई बचाउनका लागि आफ्ना प्राणहरुको साटो अथवा पुत्र पिताका लागि प्राणहरुको साटोका रुपमा प्रस्तुत गर्दछ, त त्यहाँ यो सम्भव हुनेछैन । प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्ना कर्महरुको दण्ड भोग्नु पर्नेछ । जब पिता-पुत्र एक-अर्काका काम आउन सक्ने छैनन् त अन्य सम्बन्धिहरुको के स्थान हुनेछ ? तथा उनीहरु कसरी एक-अर्कालाई लाभ पुऱ्याउन सक्नेछन् ?

[3] हदीसमा वर्णित छ कि पाँच वस्तुहरु अप्रत्यक्षका साँचोहरु छन् जसलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: लुक़मान तथा किताबुल इस्तिस्क़ा)

تَمُوتُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ۝

(तआ़ला) नै पूर्ण ज्ञान भएको तथा सत्यको ज्ञाता छ ।

سُورَةُ السَّجْدَةِ

सूरतुस्सजद :-३२

सूर: सजदा मक्कामा अवतरित तथा यसमा तीस आयतहरु तथा तीन रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

(१) केयामत समीपस्थ हुनुका लक्षण त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले वर्णन गरेका छन् । परन्तु केयामत आउनुको निश्चित ज्ञान अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई छैन, कुनै फरिश्तालाई छैन कुनै पठाइएका सन्देष्टालाई छैन । (२) वर्षाको समस्या यस्तै छ । लक्षण एवं संकेतबाट अनुमान त लगाउन सकिन्छ परन्तु यो कुरा प्रत्येक व्यक्तिका अनुभव एवं दर्शनमा छ कि यो अनुमान कहिल्यै सही हुन्छन् कहिले गलत । यहाँसम्मकि मौसम विभागको घोषणा पनि ठीक हुँदैन । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि वर्षाको पनि निश्चित ज्ञान अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई छैन । (३) माता गर्भमा यान्त्रिक साधनद्वारा लिङ्गको अँधुरो अनुमान त शायद संभव छ कि केटो छ कि केटी ? परन्तु माताका गर्भमा पालिनु यो शिशु सौभाग्यशाली छ अथवा अभागी एवं पूरा छ वा अँधूरो, सुन्दर हुन्छ अथवा कुरुप, कालो हुन्छ अथवा गोरो आदि कुराहरुको ज्ञान अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई छैन । (४) मनुष्यले भोलि के गर्नेछ ? कि त्यो धार्मिक काम हुनेछ अथवा सांसारिक ? कसैलाई आगामी दिनका संदर्भमा ज्ञान छैन कि त्यो त्यसको जीवनमा आउने पनि छ अथवा छैन ? तथा यदि आयो पनि त त्यो त्यसमा के गर्नेछ ? (५) मृत्यु कुन ठाउँमा आउनेछ ? घरमा अथवा घरबाहिर, आफ्नो देशमा अथवा परदेशमा, युवा अवस्थामा आउनेछ वा बृद्धावस्थामा । आफ्नो इच्छा कामनाको पूर्तिका पश्चात अथवा पूर्व ? कसैलाई थाहा छैन ।

सूर: अलिफ. लाम. मीम. अस्सजद: हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम शुक्रवारका दिन फज्र (बिहान) को नमाज़मा अलिफ. लाम. मीम. अस्सजद: (तथा दोस्रो रकआत) सूर: दहर पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम किताबुल जुम्आ) त्यसैप्रकार यो पनि उचित प्रमाणबाट सिद्ध छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम राति सुत्नुभन्दा पूर्व सूर: अलिफ. लाम. मीम. अस्सजदा तथा सूर: मुल्क पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (तिर्मिजी संख्या ८९२ तथा मुसनद अहमद ३/३४०)

الٓمٓ ۝١

(१) अलिफ. लाम. मीम.

تَنزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝٢

(२) नि:सन्देह यस सत्य-तथ्य किताबको (पवित्र ग्रन्थको) अवरतण समस्त जगत्‌का प्रभुको तर्फबाट छ ।[1]

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۝٣

(३) के यिनीहरु भन्छन् कि यसले त्यसलाई रचेको छ ?[2] होइन-होइन, बरु यो तिम्रा प्रभुको तर्फबाट सत्य छ, ताकि तपाईं उनीहरुलाई तर्साउनुस्, जसका पासमा तपाईंभन्दा पूर्व कोही तर्साउने (सचेतक) आएन,[3] सम्भव छ कि उनीहरु सत्य मार्गमा आइहालून्।

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۖ مَا لَكُم مِّن دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ ۚ

(४) अल्लाह (तआ़ला) त्यो हो जसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई तथा जे-जति उनका मध्य छ, सबैथोक छ दिनमा उत्पन्न गऱ्यो अनि अर्शमा उच्चय (आसीन) भयो । तिम्रा लागि त्यो बाहेक कोही सहायता गर्ने, अभिस्तावक छैन ।[4]

[1]अर्थ यो हो कि यो असत्य, जादू ज्योतिष एवं कथा-कहानीको किताव होइन, बरु अखि़ल जगतका प्रभुको तर्फबाट मार्गदर्शिका हो ।

[2]यो अपारका रुपमा छ कि के अखि़ल जगतका प्रभुबाट अवतरित गरिएको यस प्रभावी वाक्य (ग्रन्थ) का विषयमा भन्दछन् कि यसलाई स्वयं (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आफै रच्नु भएको छ ।

[3]यो कुर्‌आ़नका अवतरण हुनुका कारण हो । यसबाट पनि ज्ञात भयो (जस्तो कि पहिला पनि स्पष्टीकरण गुज्रिसकेको छ) कि अरबहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम प्रथम नबी हुनुहुन्थ्यो । केही टीकाकारहरुले आदरणीय शोएबलाई पनि अरबहरुका लागि पठाइएको मानेका छन् । यस आधारमा समुदायको तात्पर्य विशेषरुपले कुरैश हुनेछन् जसतिर कुनै नबी उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमभन्दा पूर्व आएन ।

[4]यसका लागि हेर्नुस् सूर: आराफ-५४ को व्याख्या । यहाँ यस विषयको पुनरावृत्ति गर्नुबाट यो उद्देश्य प्रतीत हुन्छ कि अल्लाह तआ़लाको अपार शक्ति एवं विचित्र सृष्टिका वर्णनबाट शायद तिनीहरु कुर्‌आ़न सुनुन् तथा त्यसमाथि विचार गरून् ।

[5]अर्थात् त्यहाँ कोही यस्तो मित्र हुनेछैन जसले तिम्रो सहायता गर्नसकोस् तथा तिमी त्यसद्वारा अल्लाहको यातनालाई हटाउन सक, न त्यहाँ कोही सिफारिश गर्नेवाला नै त्यस्तो हुनेछ जो तिम्रो सिफारिश गर्न सकोस् ।

أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ④

के तैपनि तिमी शिक्षा ग्रहण गर्दैनौ ?[1]

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ⑤

(५) त्यो आकाशबाट धर्तीसम्म कार्यहरुको साधन गर्दछ ।[2] अनि (त्यो कार्य) यस्तो एक दिनमा उसतिर चढ्छ, जसको अनुमान तिम्रो गणनाका एक हजार वर्षका समान छ ।[3]

ذَٰلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑥

(६) यही हो प्रत्यक्ष तथा अप्रत्क्षको ज्ञाता प्रभावशाली अत्यन्त कृपालु ।

---

[1]अर्थात् हे अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पुजारीहरु तथा अन्यहरुमा विश्वास गर्नेहरु ! के तैपनि तिमी शिक्षा ग्रहण गर्दैनौ ।

[2]आकाशबाट जहाँ अल्लाहको अर्श (सिंहासन) तथा सुरक्षित पुस्तक (लौह महफूज) छ, अल्लाह तआला धर्तीमा आफ्ना आदेश अवतरित गर्दछ अर्थात् उपाय गर्दछ तथा धर्तीमा त्यसको पालन हुन्छ । जस्तो जीवन मरण, स्वास्थ्य र रोग, प्रदान तथा अवयध, धन तथा दरिद्रता, युद्ध एवं सन्धि, मान तथा अपमान आदि । अल्लाह तआला अर्श माथिबाट आफूले लेखिएका भाग्यका अनुसार यो प्रबन्ध एवं अधिपत्य गर्दछ ।

[3]अर्थात् पछि उसको यो उपाय तथा आदेश उसैतिर फर्कन्छ, एकै दिनमा, जसलाई फरिश्ता लिएर जान्छन् तथा उक्लिनु तथा आउने-जाने दूरी यति छ कि फरिश्ताहरुका अतिरिक्त अन्य हजार वर्षहरुमा तय गर्दछन् । अथवा यसबाट केयामतका दिन तात्पर्य छ कि त्यसदिन मनुष्यहरुका जो कर्म अल्लाहका सदनमा प्रस्तुत हुनेछन् । त्यस दिनका निर्धारण एवं व्याख्यामा टीकाकारहरुका मध्य अत्याधिक मतभेद छ । इमाम शौकानीले १५, १६ कथन यस विषयमा उधृत गरेका छन् । यसकारण आदरणीय इब्ने अब्बासले यस सम्बन्धमा मौनधारण गर्नलाई उचित ठानेका छन् तथा त्यसको वास्तविकतालाई अल्लाहमाथि छाडिदिएका छन् । ऐसरुत्तफासीरका रचयिता भन्दछन् कि कुरआनमा यो तीन स्थानमा आएको छ तथा तीनै स्थानहरुमा भिन्न-भिन्न तात्पर्य छ । सूरः हज आयत ४७ (يوم) 'योम'शब्दसित तात्पर्य त्यो काल अथवा अवधि हो कि जो अल्लाहसित छ तथा सूरः मआरिज़मा जहाँ 'योम' सित तात्पर्य संसारको अन्तिम दिन हो, जब संसारका अन्तका साथै व्यवस्था तथा उपायको पनि अन्त हुनेछ ।

الَّذِىٓ اَحۡسَنَ كُلَّ شَىۡءٍ خَلَقَهٗ وَبَدَاَ خَلۡقَ الۡاِنۡسَانِ مِنۡ طِيۡنٍ ۝٧

(७) जसले अत्यन्त सुन्दर बनायो जुन पनि वस्तु बनायो[१] तथा मनुष्यको उत्पत्ति माटोबाट प्रारम्भ गऱ्यो ।[२]

ثُمَّ جَعَلَ نَسۡلَهٗ مِنۡ سُلٰلَةٍ مِّنۡ مَّآءٍ مَّهِيۡنٍ ۝٨

(८) अनि त्यसको वंश एउटा तुच्छ पानीका सारतत्वबाट बनायो ।[३]

ثُمَّ سَوّٰىهُ وَنَفَخَ فِيۡهِ مِنۡ رُّوۡحِهٖ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمۡعَ وَالۡاَبۡصَارَ وَالۡاَفۡـِٕدَةَ ؕ قَلِيۡلًا مَّا تَشۡكُرُوۡنَ ۝٩

(९) जसलाई ठीक-ठाक पारी त्यसमा आफ्नो प्राण फुक्यो,[४] तथा उसैले तिम्रा कान, आँखा तथा हृदय बनाए ।[५] (त्यसपछि पनि) तिमी साह्रै कम कृतज्ञता गर्दछौ ।[६]

[१]अर्थात् जो वस्तु पनि अल्लाहले बनाएको छ, त्यो त्यसको तत्वदर्शीता एवं हितकारिताको माँगसित (अभिप्राय) छ, यसकारण त्यसमा आफ्नो एउटा सुन्दरता एवं आकर्षण छ । त्यसो त उसद्वारा बनाइएको प्रत्येक वस्तु सुन्दर एवं आकर्षक छ तथा केही ज्ञाताहरुले أحسن को अर्थ أتقن وأحكم सित लिएका छन् अर्थात् प्रत्येक वस्तु सुदृढ एवं पक्का बनायो । केही विद्वानहरुले यसलाई ألهم का भावार्थमा लिएका छन्, अर्थात् प्रत्येक सृष्टिलाई ती कुराहरुबारे भन्यो, जसको उनीहरुलाई आवश्यकता छ ।

[२]अर्थात् प्रथम मनुष्य आदमलाई माटोले बनायो, जसबाट मनुष्यहरुको आरम्भ भयो तथा उनकी पत्नी आदरणीय हव्वालाई आदमको बायाँ करङबाट पैदा गऱ्यो, जस्तो कि हदीसबाट ज्ञात हुन्छ ।

[३]अर्थात् वीर्यको थोपाबाट अर्थ यो हो कि एउटा मनुष्यको जोडी बनाउनुका पश्चात, त्यसका वंशजका लागि यो विधि निर्धारित गऱ्यो कि स्त्री-पुरुष आपसमा विवाह गरून्, उनका संगमबाट जो पानीको थोपा, स्त्रीका गर्भाशयका जानेछ, त्यसबाट हामी एउटा मनुष्यको शरीर बनाएर पठाउँदै रहन्छौं ।

[४]अर्थात् त्यस शिशुको, माताका पेटमा पालन-पोषण गर्दछ, त्यसका अङ्ग बनाउँछौं तथा सिंगारछौं तथा पछि त्यसमा आत्मा फुक्दछौं ।

[५]अर्थात् यी सारा वस्तुहरु पैदा गऱ्यो ताकि त्यसले आफ्नो सृष्टिलाई परिपूर्ण गऱ्यो त तिमी प्रत्येक सुनिने कुरालाई सुन्न सक, देखिने वस्तुलाई देख्न सक, तथा प्रत्येक मस्तक एवं बुद्धिमा घूस्ने कुरोलाई बुझ्न सक ।

[६]अर्थात् यति अनुग्रहका उपरान्त मनुष्य यति कृतघ्न छ कि अल्लाहको साह्रै कम कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ अथवा कृतज्ञता व्यक्त गर्नेहरु नै अल्पसंख्यामा छन् ।

وَقَالُوٓاْ أَءِذَا ضَلَلۡنَا فِي ٱلۡأَرۡضِ أَءِنَّا لَفِي خَلۡقٖ جَدِيدِۭۚ بَلۡ هُم بِلِقَآءِ رَبِّهِمۡ كَٰفِرُونَ ⑩

(१०) तथा उनीहरुले भने कि के हामी जब धर्तीमा विलीन भैइसकेका हुनेछौं[1] त के पछि नयाँ जीवनमा आउनेछौं ? बरु (कुरो यो हो) कि उनीहरुलाई आफ्ना प्रभुका साक्षात्कार प्रभुका मिलनका विश्वास छैन ।

قُلۡ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلۡمَوۡتِ ٱلَّذِي وُكِّلَ بِكُمۡ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمۡ تُرۡجَعُونَ ⑪

(११) भनिदिनुस् ! कि तिमीलाई यमदूत (मृत्युको फरिश्ता) ले मार्नेछ जो तिमीमाथि नियुक्त गरिएको छ ।[2] त्यस पश्चात तिमी सबै आफ्ना प्रभुतिर फर्काइनेछौ ।

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلۡمُجۡرِمُونَ نَاكِسُواْ رُءُوسِهِمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ رَبَّنَآ أَبۡصَرۡنَا وَسَمِعۡنَا فَٱرۡجِعۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ⑫

(१२) तथा काश कि तपाईं देख्नुहुन्थ्यो जबकि पापीहरु आफ्ना प्रभुका समक्ष टाउका निहुराएका हुनेछन्,[3] भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामीले देखिहाल्यौं तथा सुनिहाल्यौं,[4] अब तिमी हामीलाई फिर्ता पठाइदेऊन् त पुण्यका कार्य गर्नेछौं, हामी विश्वास भएका हौं ।[5]

وَلَوۡ شِئۡنَا لَأٓتَيۡنَا كُلَّ نَفۡسٍ هُدَىٰهَا وَلَٰكِنۡ حَقَّ ٱلۡقَوۡلُ مِنِّي

(१३) तथा यदि हामीले चाहेको भए त प्रत्येक व्यक्तिलाई मार्गदर्शन प्राप्त गरिदिने थियौं,[6] परन्तु मेरो यो

[1]जब कुनै वस्तुमाथि कुनै अन्य वस्तु प्रभावी हुन्छ तथा प्रथमका समस्त प्रभाव समाप्त हुनजान्छ, त त्यसलाई ضلالت (गुमिनु) भन्दछन् । ضللنا في الارض को अर्थ हुन्छ कि जब माटोमा मिसिएर हाम्रो अस्तित्व गुमिने छ ।

[2]अर्थात् उसको कार्य नै यही हो कि जब तिम्रो मृत्युको समय आइपुग्नेछ, त आएर प्राण निकाल्नेछ ।

[3]अर्थात् आफ्ना कुफ्र तथा शिर्क एवं पापका कारण अथवा अपमानका कारण ।

[4]अर्थात् जसलाई भुठ्लाउँथे, त्यसलाई देखिहालें, जसलाई अस्वीकार गर्दथे, त्यसलाई सुनिहालें । अथवा तिम्रो निषेधाज्ञाको सत्यतालाई देखिहाले तथा सन्देष्टाहरुको पुष्टिलाई सुनें, परन्तु त्यस समयको देख्नु-सुन्नु उनलाई कुनै काम आउने छैन ।

[5]परन्तु अब विश्वास गऱ्यो त के लाभ ? अब त अल्लाहको यातना उनीमाथि सिद्ध भइसकेको छ, जसलाई भोग्नु पर्नेछ ।

[6]अर्थात् संसारमा यदि यो मार्गदर्शन दबाबमा भएको भए, जसमा परीक्षाको अवसर हुने थिएन ।

لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ⑬

कुरा पूर्णतः सत्य भइसकेको छ कि म अवश्य नरकलाई मनुष्य तथा जिन्नहरुले भरिदिनेछु ।[1]

فَذُوقُواْ بِمَا نَسِيتُمۡ لِقَآءَ يَوۡمِكُمۡ هَٰذَآ إِنَّا نَسِينَٰكُمۡۖ وَذُوقُواْ عَذَابَ ٱلۡخُلۡدِ بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ⑭

(१४) अब तिमी आफ्ना त्यस दिनका मिलनलाई बिर्सिदिनुको स्वाद चाख, हामीले पनि तिमीलाई बिर्सिदियौं[2] आफ्ना गरिएका कर्महरुका (दुष्परिणाम) बाट स्थाई यातनाको आनन्द लिउ ।

إِنَّمَا يُؤۡمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُواْ بِهَا خَرُّواْۤ سُجَّدٗا وَسَبَّحُواْ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَهُمۡ لَا يَسۡتَكۡبِرُونَ ۩ ⑮

(१५) हाम्रा आयतहरुमा तिनै ईमान स्वीकार गर्दछन्,[3] जसलाई जहिलेसुकै शिक्षा दिइन्छ, त सजदामा झुक्छन्,[4] तथा आफ्ना प्रभुको प्रशंसाका साथ त्यसको महिमागान गर्दछन् ।[5] तथा अहङ्कारबाट अलग्ग रहन्छन् ।[6]

---

[1]अर्थात् मनुष्यहरु दुई प्रकारमध्ये जो नरकमा जानेछन्, उनीबाट नरकलाई भर्ने मेरो कुरा सत्य सिद्ध भयो ।

[2]अर्थात् जुनप्रकार तिमीले हामीलाई संसारमा बिर्सिरहयौ, आज हामी पनि तिमीसित त्यसतै व्यवहार गर्नेछौं, अन्यथा स्पष्ट कुरो छ कि अल्लाह त बिर्सनेवाला छैन ।

[3]अर्थात् मान्दछन् तथा त्यसबाट लाभ उठाउँछन् ।

[4]अर्थात् अल्लाहका आयतहरुको आदर तथा त्यसको पकड तथा यातनाहरुबाट तर्सदै ।

[5]अर्थात् प्रभुलाई यी समस्त कुराहरुबाट पवित्र मान्दछन्, जो उसको महिमाका योग्य नै छैनन् तथा त्यसका उपकारमाथि त्यसको महिमा एवं प्रशंसा गर्दछन्, जसमा सबभन्दा महत्वपूर्ण एवं परिपूर्ण अनुग्रह, ईमानतिर मार्गदर्शनको छ । अर्थात् उनी आफ्ना सजदाहरुमा «سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ» अथवा سبحان ربي العظيم आदि शब्द पढ्दछन् ।

[6]अर्थात् आज्ञापालन एवं आत्म समर्पणको मार्ग अपनाउँछन् । अज्ञानी एवं काफिरहरुको जस्तो गर्दैनन् । यसकारण कि अल्लाहको इबादतबाट अहंकार गर्नु नरकमा जानुको साधन हो ।

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِي سَيَدۡخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

"निःसन्देह जो मानिस हाम्रा इबादतबाट अहङ्कार गर्दछन् उनीहरु नरकमा अपमानित भई प्रवेश गर्नेछन् ।" (सूरः अल-मोमिन-६०)

تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾

(१६) उनका कोल्टा आफ्ना ओछ्यानहरुबाट अलग रहन्छन्,[१] आफ्ना प्रभुलाई भय तथा आशाका साथ पुकार्दछन् ।[२] तथा जे-जति हामीले उनीलाई दिएका छौं, त्यो खर्च गर्दछन् ।[३]

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

(१७) कुनै प्राणी जान्दैन जे-जति हामीले उनका आँखाको शीतलतालाई उनका लागि लुकाएर राखेका छौं,[४] जे-जति गर्दथे यो त्यसको प्रतिफल हो ।[५]

यसकारण ईमान भएकाहरुको आचरण उनका विपरीत हुन्छ, उनीहरु अल्लाहका समक्ष प्रत्येक क्षण नम्रता तुच्छता एवं दरिद्रता तथा एकाग्रता एवं विनम्रताको प्रदर्शन गर्दछन् ।

[१]अर्थात् राती उठेर तहज्जुदको नमाज़ पढ्दछन्, क्षण-याचना, आराधना-उपासना, महिमा एवं प्रशंसा तथा प्रार्थना एवं बिन्ति गर्दछन् ।

[२]अर्थात् उसको दया एवं कृपाका साथ उसका उपकार एवं अनुकम्पाको आशा पनि राख्दछन् तथा त्यसका क्रोध एवं प्रकोप तथा पकड एवं यातनाबाट तर्सन्छन् पनि । केवल आशा नै मात्र गर्दैनन्, कि कर्मबाट निश्चिन्त भइहालून् (जस्तो कि कर्म नगर्ने एवं कुकर्मीहरुको कार्य हो) तथा न यातनाको यति भय नै गर्दछन् कि त्यसको दया एवं कृपाबाट निराश होऊन् किनकि यो निराशा पनि कुफ्र एवं कुमार्गताको सूचक हो ।

[३]व्ययमा आवश्यक दान (ज़कात) सामान्यदान (सत्कार) पुण्य दुबै सम्मिलित छन् । ईमान भएकाहरु दुवैको आफ्नो शक्तिभर प्रयोजन गर्दछन् ।

[४] نَفْس जातिवाचक संज्ञा हो जो सर्वसाधारणका अर्थमा छ अर्थात उसलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही पनि जान्दैन । ती उपहारहरुलाई जो उक्त ईमानवालाहरुका लागि लुकाएर राखेको छ, जसबाट उनका आँखा शीतलता प्राप्त हुनेछन् । त्यसको व्याख्यामा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो हदीस कुद्सी वर्णन गर्नुभएको छ कि अल्लाह तआला भन्दछ कि मैले आफ्ना सदाचारी भक्तहरुका लागि ती वस्तुहरु तयार गरेका छौं जुन कुनै न आँखाले देखेको तथा न कुनै कानले सुनेको न कुनै मनुष्यका ध्यानमा आयो (सहीह बुख़ारी तफसीर सूरः सजदः)

[५]यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहको कृपा-दयाको योग्य बन्नका लागि पुण्यका कार्य गर्नु आवश्यक छ ।

أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾

(१८) के त्यो जो ईमान भएको छ त्यसको समतुल्य छ जो भ्रष्टाचारी छ ?[1] यिनीहरु समान हुन सक्दैनन् ।

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

(१९) जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, उनका लागि स्थाई स्वर्ग छ, अतिथि सत्कार छ उनका कर्महरुका प्रतिफल स्वरुप जो उनीहरु गर्दथे ।

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ ۖ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा परन्तु जसले आदेशहरुको अवहेलना गरे, उनीहरुको वासस्थान नरक छ, जतिखेर पनि त्यसबाट निस्कन चाहनेछन् त्यसैमा फर्काइनेछन् ।[2] तथा भनिनेछ कि[3] आफूद्वारा झुठ्लाउनुको परिणाम स्वरुप अग्निको स्वाद चाख ।

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ

(२१) तथा वस्तुत: हामी उनीहरुलाई निकटको सानो चाहिं केही यातनाहरुलाई[4] त्यस ठूलो यातनाका

[1]यो प्रश्न नकारात्मक छ अर्थात् अल्लाहका समक्ष ईमान भएका तथा काफिर समान हुन सक्दैनन्, बरु तिनीहरुका बीच निकै अन्तर एवं दूरी हुनेछ । ईमान भएका अल्लाहका अतिथि हुनेछन् तथा मान-सम्मानका अधिकारी हुनेछन् । तथा अवहेलना गर्नेहरु काफिर कष्ट तथा दु:खहरुको नेलमा जकडिएर नरकको अग्निमा पोलिनेछन् । यस विषयलाई अन्य स्थानमा पनि वर्णन गरिएको छ । जस्तो सूर: अल-जासिया-२१, सूर: साद-२८, सूर: अल-हश्र-२० आदि ।

[2]अर्थात् नरकको यातनाको कडाई तथा भयानकताबाट आत्तिएर बाहिर निस्कन चाहनेछन्, त फरिश्ताहरु पुन: उनीहरुलाई नरकको गहिराईमा धकेलि दिनेछन् ।

[3]यी फरिश्ताहरु भन्नेछन् अथवा अल्लाहको तर्फबाट आकाशवाणी हुनेछ, जे-पनि होस् यसमा ती झुठ्लाउनेहरुका अपमान तथा अनादरको जुन सामग्री छ, त्यो लुकेको छैन ।

[4]निकट यातना (निकटका केही यातनाहरु) सित सांसारिक यातनाहरु अथवा सांसारिक दुख एवं रोग आदिको तात्पर्य छ । केहीका निकट ती हत्याहरु यसबाट तात्पर्य छन्, जसबाट बद्रका युद्धमा काफिर पीडित भए । अथवा त्यो अकाल हो, जो मक्कावासीहरुलाई परेको थियो । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ यी समस्त अवस्था एवं परिस्थितिहरु यसमा सम्मिलित हुनसक्छ ।

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٢١﴾

अतिरिक्त चखाउनेछौं ताकि उनी फर्किआऊन् ।[1]

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِاٰيٰتِ رَبِّهٖ ثُمَّ اَعْرَضَ عَنْهَا ؕ اِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِيْنَ مُنْتَقِمُوْنَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा त्यसभन्दा बढी अत्याचारी को होला जसले अल्लाह तआलाका आयतहरुबाट भाषण दिइयो तैपनि त्यसले तिनीबाट मुख फर्कायो,[2] निश्चय हामी पनि पापीहरुसित प्रतिशोध लिनेवाला छौं ।

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ فَلَا تَكُنْ فِيْ مِرْيَةٍ مِّنْ لِّقَآئِهٖ وَجَعَلْنٰهُ هُدًى لِّبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा वास्तवमा हामीले मूसालाई किताब (ग्रन्थ) प्रदान गर्‍यौं, तसर्थ तपाईंले कदापि त्यसका मिलनमा शंका गर्नु हुँदैन ।[3] तथा हामीले त्यसलाई[4] इस्राईलको सन्तानका मार्गदर्शनको साधन बनायौं ।

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَئِمَّةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوْا ؕ وَكَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يُوْقِنُوْنَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा हामीले उनीहरुमाथि, किनकि उनीहरुले धैर्य-धारण गरे, यस्ता अगुवा बनायौं, जो हाम्रा आदेशले मानिसहरुको मार्गदर्शन गर्दथे तथा हाम्रा आयतहरुमा विश्वास राख्दथे ।[5]

---

[1]यो आख़िरतका महाप्रकोपभन्दा पूर्व साना प्रकोप पठाउनुको कारण हो कि शायद उनीहरु कुफ्र तथा शिर्कका पापका मार्ग छाडिदेऊन् ।

[2]अर्थात् अल्लाहका आयतहरु सुनेर जो ईमान तथा आज्ञापालनको हेतु छ, जो व्यक्ति यसबाट विमुख हुन्छ, त्यसभन्दा ठूलो अत्याचारी को छ ? अर्थात् यही सबभन्दा ठूलो अत्याचारी हो ।

[3]भनिन्छ कि यो संकेत त्यस मिलनतिर छ जो मिराजको रात्रि (आकाश यात्राको रात्रि) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आदरणीय मूसासित भयो, जसमा आदरणीय मूसाले नमाज़हरुमा कमी गराउनुको सल्लाह दिनुभएको थियो ।

[4](त्यसलाई) सित तात्पर्य किताब (तौरात) हो अथवा स्वयं आदरणीय मूसा अलैहिस्सलाम ।

[5]यस आयतबाट धैर्यको महत्व प्रकट हुन्छ । धैर्य एवं संयमको अर्थ हो कि अल्लाहका आदेशहरुका पालन गर्न तथा पापलाई छाड्नमा तथा अल्लाहका सन्देष्टाहरुको पुष्टि एवं उनका अनुसरणमा जो कष्ट सहन गर्नुपर्‍यो, तिनलाई प्रसन्नतापूर्ण सहन गर्नु । अल्लाहले भन्नुभयो : उनीबाट धैर्य राख्न तथा अल्लाहका आयतहरुमा विश्वास गर्नका कारण हामीले उनलाई धार्मिक अगुवाई एवं प्रतिनिधित्वका स्थानमा नियुक्त

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) तपाईंको प्रभु ती दुबैका बीच यी समस्त कुराको निर्णय केयामतका दिन गर्नेछ, जसमा उनीहरु मतभेद गरिराखेका छन् ।[1]

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ ۖ أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) के यस कुराले पनि उनीहरुलाई मार्गदर्शन प्रदान गरेन कि हामीले उनीभन्दा पूर्वका धेरै समुदायहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं, जसका आवासहरुमा यिनीहरु हिंड्डुल गरिराखेका छन् ।[2] त्यसमा त ठूला-ठूला शिक्षाहरु छन् । के तैपनि यिनीहरु सुन्दैनन् ।

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ ۖ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) के यिनीहरु देख्दैनन् कि हामी पानीलाई बाँझो (निर्जन) धर्तीतिर बगाएर लग्छौं । अनि त्यसबाट हामी कृषि उब्जाउँछौं । जसलाई उनका पशु एवं उनी स्वयं खान्छन्[3] के तैपनि यिनीहरु देख्दैनन् ?

गरिदियौं, तर जब उनीहरुले त्यसका विपरीत परिवर्तन एवं संशोधनका कार्य प्रारम्भ गरिदिए, त उनीबाट यो पद खोसिए । अतः त्यसका पश्चात उनका हृदय साह्रो भइहाले, अनि न उनको कर्म सदाचारी रहयो न उनका विश्वास ठीक रहयो ।

[1]यसबाट त्यो मतभेद तात्पर्य छ जो अहले किताबमा आपसमा व्याप्त थियो, यसका अतिरिक्त ती मतभेद पनि आउँछन्, जो ईमान भएका तथा काफ़िर, सत्यवादी एवं अज्ञानीहरु तथा एकेश्वरवादी एवं बहुईश्वरवादीहरु मध्ये संसारमा रहे, तथा छन् । किनकि संसारमा प्रत्येक गुट आफ्ना तर्कका आधारमा सन्तुष्ट तथा आफ्ना मार्गमा दृढ रहन्छ । यसकारण यी मतभेदहरुको निर्णय केयामतका दिन अल्लाह तआला गर्नेछ, जसको अर्थ यो हो कि सत्यवादीहरुलाई स्वर्गमा तथा काफ़िरहरु एवं अन्धकारमा भौंतारिनेहरुलाई नरक़मा हाल्नेछ ।

[2]अर्थात् विगत समुदाय, जो झुठ्लाउन एवं ईमानबाट शून्य हुनका कारण नाश भए, के यिनीहरु देख्दैनन् कि आज संसारमा उनको अस्तित्व शेष रहेन, तर उनका घर छन्, जसका यिनीहरु उत्तराधिकारी बनेका छन् । अर्थ यसको मक्कावासीहरुलाई चेतावनी छ कि तिम्रो पनि परिणाम यस्तो नै हुनसक्छ, यदि ईमान स्वीकार गरेनौ ।

[3]पानीसित तात्पर्य आकाशीय वर्षा तथा स्रोत, कुलो एवं घाटीहरुको पानी हो जसलाई अल्लाह तआला बाँझो तथा निर्जन स्थानतिर बगाएर लग्छ तथा त्यसबाट पैदावार

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْفَتْحُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा भन्दछन् कि यो निर्णय कहिले हुनेछ ? यदि तिमी साँचो हौ भने बताउ ?[1]

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٢٩﴾

(२९) उत्तर दिइहाल कि निर्णयका दिन ईमान स्वीकार गर्नु बेइमानीहरुलाई कुनै काम आउने तथा न उनीहरुलाई छुट दिइनेछ ।[2]

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانتَظِرْ

(३०) अब तपाईं यिनीहरुको विचार पनि छाडिदिनुस् ।[3]

हुन्छ, जो मनुष्य खान्छ तथा जो भूसा एवं चारा हुन्छ, त्यो पशुहरु खान्छन् । यसबाट तात्पर्य कुनै विशेष क्षेत्र एवं भूमि होइन, बरु सामान्य हो, जो प्रत्येक निर्जन, बाँझो समतल भूमिलाई सम्मिलित गर्दछ ।

[1]यस निर्णय (विजय) सित तात्पर्य अल्लाह तआलाको त्यो प्रकोप हो जो मक्काका काफिर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट माँग्ने गर्दथे तथा भन्ने गर्दथे कि हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तिम्रो अल्लाहका सहायता तिम्रो लागि कहिले आउने छ, जसबाट तिमी हामीलाई तर्साउन्छौ । अहिले त हामी यही देखिराखेका छौं कि तिमीमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरु लुकेर हिंड्छन् ।

[2]यस विजय दिवसबाट तात्पर्य आख़िरतका निर्णयको दिन हो, जहाँ न ईमान स्वीकार गरिनेछ तथा न अवसर प्रदान गरिनेछ । मक्का विजयको दिन होइन किनकि त्यसदिन طُلَقَاء को इस्लाम स्वीकार गरिएको थियो जसको संख्या लगभग दुई हजार थियो । (इब्ने कसीर) طُلَقَاء बाट अभिप्राय, ती मक्कावासी हुन् जसलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्काको विजयका दिन दण्ड एवं संज्ञा दिनुको साटो क्षमा गरिदिनु भयो तथा यो भनेर स्वतन्त्र गरिदिनु भएको थियो कि आज तिम्रो पूर्वकालिक कुरता एवं अत्याचारको प्रतिशोध लिइने छैन । अत: उनको बहुमत मुसलमान भएको थियो ।

[3]अर्थात् यी मूर्तिपूजकहरुबाट विमुख भईदिनुस् तथा उपदेश एवं आमन्त्रणको कार्य आफ्नो ढङ्गले गर्दैरहनुस्, जो प्रकाशना तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि गरिएको छ त्यसको अनुसरण गर्नुस् । जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ﴾

"तपाईं स्वयं त्यस मार्गमा हिंड्नुस् जसको प्रकाशना तपाईंको प्रभुतिरबाट तपाईंको पासमा आएको छ । अल्लाहका अतिरिक्त कोही सच्चा पूज्य छैन र बहुईश्वरवादीहरुलाई बेवास्ता गर्नुस्" (सूर: अल-अनाम-१०६)

إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

तथा प्रतीक्षामा रहनुस्[1] यिनीहरु पनि प्रतीक्षा गरिराखेका छन ।[2]

سُورَةُ الأَحْزَابِ

सूरतुल अहज़ाब-३३

सूर: अहज़ाब मदीनामा उत्रेको तथा यसमा ७३ आयतहरु तथा ९ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾

(१) हे नबी ! अल्लाह तआलासित तर्सदैं रहनु[3] तथा काफ़िर एवं मुनाफ़िकहरुको कुरामा नआउनु, अल्लाह तआला सर्वज्ञ तत्वदर्शी छ ।[4]

[1]अर्थात् अल्लाहका वचनबारे कि त्यो कहिले पूरा हुन्छ तथा तिम्रा विरोधीहरुमाथि तिमीलाई कहिले प्रभुत्व प्रदान गर्दछ ? त्यो अवश्य पूरा भएर नै रहन्छ ।

[2]अर्थात् यी काफ़िर प्रतीक्षामा छन् कि शायद यो रसूल नै कालचक्रको शिकार होस् तथा त्यसको आमन्त्रण समाप्त भएर जाओस् । तर संसारले देखिहाल्यो कि अल्लाहले आफ्ना नबीलाई दिइएका सबै वचनहरुलाई पूरा गऱ्यो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि कालचक्रसित ग्रसित हुने कुराका प्रतीक्षा गर्नेहरुलाई लज्जित एवं अपमानित गऱ्यो अथवा उनीहरुलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको दास बनाइदियो ।

[3]आयतमा संयममाथि नित्यता तथा धर्मका प्रचार-प्रसारमा दृढताको आदेश छ । तलक बिन हबीब भन्नुहुन्छ संयमको अर्थ हो कि अल्लाहको आज्ञापालन अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको प्रकाशका अनुसार गर्नुस् तथा अल्लाहसित पुण्यको आशा राख्नुस् तथा अल्लाहको अवज्ञा अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको प्रकाशका आधारमा छाडिदिनुस्, अल्लाहका प्रकोपसित तर्सदै । (इब्ने क़सीर)

[4]तसर्थ त्यही यस कुराको अधिकारी छ कि त्यसको आज्ञापालन गरियोस् यसकारण कि परलोकलाई त्यही जान्दछ तथा आफ्ना कथन तथा वचन एवं कार्यहरुमा त्यो निपुण छ ।

وَّاتَّبِعْ مَا يُوْحٰٓى اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ۙ﴿٢﴾

(२) तथा जे-जति तपाईंतिर तपाईंको प्रभुतिरबाट प्रकाशना (वह्य) गरिन्छ[1] त्यसको पालन गर्नुस् (विश्वास गर) कि अल्लाह तिम्रा प्रत्येक कर्मसित परिचित छ ।[2]

وَّتَوَكَّلْ عَلَي اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿٣﴾

(३) तथा तपाईं अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नुस्[3] अल्लाह काम बनाउनका लागि पर्याप्त छ ।[4]

مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِّنْ قَلْبَيْنِ

(४) कुनै व्यक्तिको छाति (वक्ष) मा अल्लाहले दुई हृदय राखको छैन[5] तथा

[1]अर्थात् कुर्‌आनको तथा हदीसहरुको पनि, यसकारण कि हदीसहरुका शब्द यद्यपि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पवित्र मुखबाट मुखारित भएका छन्, तर त्यसका अर्थ एवं व्याख्या अल्लाहतिरबाट नै छन् । त्यसैकारण उनको गुप्त प्रकाशना अथवा पाठ नगरिने (अपाठ्य) प्रकाशना भनिन्छ ।

[2]त त्यसबाट तिम्रो कुनै कुरा गुप्त रहन सक्दैन ।

[3]आफ्ना समस्त समस्या एवं परिस्थितिहरुमा ।

[4]ती मानिसहरुका लागि जो त्यसमाथि भरोसा राख्दछन् तथा त्यसतिर आकर्षित हुन्छन् ।

[5]केही कथनहरुबाट यो कुरा ज्ञात हुन्छ कि एउटा मुनाफिक़ (अवसरवादी) ले यो दावी गर्दथ्यो कि त्यसका दुई हृदय छन्, एक हृदय मुसलमानहरुका साथ छ तथा दोस्रो कुफ्र एवं काफ़िरहरुका साथ छ । (मुसनद अहमद १/२६७) यो आयत त्यसका खण्डमा अवतरित भए । अभिप्राय यो हो कि यो सम्भव नै छैन कि एउटा हृदय अल्लाहको प्रेम तथा त्यसका शत्रुहरुको प्रेम, एकत्रित हुनसकोस् । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि मक्काका मूर्तिपूजकहरुमा एउटा व्यक्ति ज़मील बिन मामर फ़हरी थियो, जो बडो चतुर, पाखण्डी तथा अत्यन्त वाकपटु थियो, त्यसको दावा थियो कि मेरा त दुई हृदय छन्, जसबाट म सोच्दछु, जबकि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को एउटै हृदय छ । यो आयत त्यसका खण्डनमा अवतरित भयो । (ऐसरुत्तफ़ासीर) केही व्याख्याकार भन्दछन् कि अगाडी दुई समस्याहरुको वर्णन भइरहेको छ, यो उनको प्रस्तावना हो । अर्थात् जुनप्रकार जसरी एउटा व्यक्तिका दुई हृदय हुनसक्दैनन् त्यसैप्रकार यदि कोही व्यक्ति आफ्नो पत्नीसित 'जेहार' गरोस् अर्थात् "यो भनिदेओस् कि तिम्रो पिठ्यूँ मेरो लागि यस्तै छ जस्तो मेरी आमाको पिठ्यूँ ।" त यसप्रकार भन्नाले त्यसकी पत्नी त्यसकी माता बन्ने छैन । जुनप्रकार त्यसकी दुईटा माताहरु हुन सक्दैन, यसैप्रकार कोही व्यक्ति कसैलाई

فِي جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ الَّٰئِي تُظَٰهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَٰتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ ۖ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ④

आफ्ना जुन पत्नीहरुलाई तिमी माता भनिदिन्छौ, तिनीहरुलाई अल्लाहले तिम्रा (वास्तविक) माताहरु बनाएन[1] तथा न तिम्रा (दत्तक) पुत्र बनाइएका बालकहरुलाई (वास्तवमा) तिम्रा पुत्र बनाएको छ ।[2] यो त तिम्रा आफ्ना मुखका कुरा हुन् ।[3] अल्लाह (तआला) सत्य कुरा भन्दछ ।[4] तथा त्यहीं (सोझो) मार्ग दर्शाउँछ ।

ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ ۚ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا

(५) लेपालकहरु (मुखले भनेका पुत्र) लाई उनका (वास्तविक) पिताहरुतिर सम्बन्धित गरेर बोलाउ । अल्लाहका निकट पूर्ण न्याय यही हो ।[5] अनि यदि

आफ्नो पुत्र (दत्तक) बनाउँछ भने त्यसको वास्तविक पुत्र बन्ने छैन, बरु त्यो पुत्र त आफ्नो पिताकै रहनेछ, त्यसका दुई पिता हुन सक्दैनन् । (इब्ने कसीर)

[1]यो समस्यालाई जिहार भनिन्छ, त्यसको विवरण सूर: मुजादिलामा आउनेछ ।

[2]यसको विवरण यसै सूर:मा अगाडी आउनेछ । دعي को बहुवचन أدعياء हो, मुखले भनेको पुत्र ।

[3]अर्थात् कसैलाई माता भनिदिनाले त्यो माता बन्ने छैन, न पुत्र भनिदिनाले पुत्र बन्नेछ, अर्थात उनीमाथि मातृत्व तथा पुत्रत्वको धार्मिक विधान लागू हुनेछैन ।

[4]यसकारण त्यसको अनुसरण गर तथा मुखले भनिएको स्त्रीलाई माता तथा काखमा लिएको बालकलाई पुत्र नभन, ध्यान रहोस् कि कसैलाई श्रद्धा मायामा पुत्र भन्नु बेग्लै कुरा हो तथा काखमा लिएको बालकलाई वास्तविक पुत्र मानेर पुत्र भन्नु बेग्लै कुरा हो । प्रथम कुरो मान्य छ, यहाँ उद्देश्य दोस्रो कुराको निषेध गर्नु हो ।

[5]यस आदेशबाट त्यस प्रथालाई निषेध गरिदिइयो, जो अज्ञानकालदेखि चल्दै आइराखेको थियो तथा इस्लामका प्रारम्भिक कालमा विद्यमान थियो कि काखमा लिई अपनाइएको बालकलाई वास्तविक पुत्र ठानिन्थ्यो । सहाबा किरामको वचन छ कि हामीले ज़ैद बिन हारिसालाई जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले स्वतन्त्र गरी पुत्र बनाउनु भएको थियो, ज़ैद बिन मोहम्मद भनेर बोलाउने गर्थ्यौं यहाँसम्मकि कुरआनको आयत ادعوهم لآبائهم अवतरित भइहाल्यो । (सहीह बुख़ारी तफसीर सूर: अहज़ाब) यस आयतका अवतरण पश्चात आदरणीय अबू हुज़ैफाका घरमा समस्या उत्पन्न भयो, जसले सालिमलाई पुत्र बनाएका थिए, जब मुखले भनेको पुत्रलाई वास्तविक पुत्र मान्नुबाट रोकियो,

ابَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ۚ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝

तिमीलाई उनका (वास्तविक) पिताको ज्ञान छैन भने उनी तिम्रा धर्मबन्धु एवं मित्र हुन् ।[1] तिमीबाट भूलचुकले जो हुनजान्छ, त्यसमा तिमीमाथि कुनै पाप छैन,[2] तर पाप त्यो हो जसलाई तिमी निश्चय हृदयले गर्छौ ।[3] अल्लाह (तआला) अत्यन्त क्षमा गर्ने दयालु छ ।

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ

(६) पैग़म्बर ईमान भएकाहरुमाथि स्वयं उनीभन्दा पनि अधिक अधिकार राख्ने हुन्छन् ।[4] तथा

तसर्थ त्यसबाट पर्दा गर्नु पनि आवश्यक भयो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अबू हुज़ैफाकि पत्नीसित भन्नुभयो कि त्यसलाई दूध खुवाएर दूधको साझेदार पुत्र बनाइहाल किनकि तिमी त्यसका लागि हराम (अवैध) हुनेछौ । अत: उनले यस्तै गरे । (सहीह मुस्लिम किताबुर्रजाअ, बाब रजाअतिल कबीर, अबू दाऊद किताबुन्निकाह बाब फीमन हर्रमा बेही)

[1]अर्थात् जसका वास्तविक पिताहरुको ज्ञान छ । अब अन्य सम्बन्ध समाप्त गरी उनैसित उनलाई सम्बन्धित गर । तर जसका पिताहरुको ज्ञान हुन नसकोस् त तिमी उनलाई आफ्ना भाइ तथा मित्र ठान, पुत्र नठान ।

[2]यसकारण कि भूलचुक माफ छ, जस्तो कि हदीसमा पनि व्याख्या छ ।

[3]अर्थात् जो जानी-बुझि गलत सम्बन्धित गर्नेछ, त्यो महापापी हुनेछ । हदीसमा वर्णित छ, "जसले जानी-जानी अन्य पितासित सम्बन्धित गऱ्यो, त्यसले कुफ्रको कार्य गऱ्यो ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल मनाकिब)

[4]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना समुदायका जति हितैषी एवं शुभचिन्तक थिए, स्पष्टीकरणको आवश्यकता छैन । अल्लाह तआलाले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस प्रेम एवं शुभचिन्तालाई देखेर यस आयतमा उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई ईमानवालाहरुका आफ्ना प्राणभन्दा पनि अधिक प्रेम गर्न योग्य, तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रेम अन्य समस्त प्रेमभन्दा उच्चतम् तथा उहाँको आदेश आफ्ना समस्त इच्छाहरुभन्दा उत्तम भनेको छ । यसकारण मुसलमानहरुका लागि आवश्यक छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जुन मालको माँग अल्लाहका लागि गर्नुहुन्छ, त्यो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा निछावर (अर्पण) गरिदेऊन्, चाहे उनीहरुलाई स्वयं जति पनि आवश्यकता भएको होस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई आफ्ना प्राणभन्दा पनि अधिक प्रेम गरून् । (जस्तो आदरणीय उमरको घटना हो)

وَأَزْوَاجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمْ ۗ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِى كِتَٰبِ ٱللَّهِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُهَٰجِرِينَ إِلَّآ أَن تَفْعَلُوٓا۟ إِلَىٰٓ أَوْلِيَآئِكُم مَّعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِى ٱلْكِتَٰبِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

पैगम्बरका पत्नीहरु ईमान भएकाहरुका माताहरु हुन्[1] तथा सम्बन्धी अल्लाहको किताबका आधारमा अन्य ईमानवाला तथा मोहाजिरहरुका अपेक्षा अधिक अधिकारी हुन् ।[2] (हो) तिमीलाई आफ्ना मित्रहरुका साथ सद्व्यवहार गर्नुको आज्ञा छ ।[3] यो आदेश 'सुरक्षित पुस्तक' (लौहे महफूज) मा लेखिएको छ ।[4]

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَٰقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ

(७) तथा जबकि हामीले समस्त नबीहरुबाट वचन लियौं (विशेषरुपले) तपाईंसित तथा नूहसित तथा इब्राहीमसित तथा मूसासित तथा

उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आदेश सर्वोपरि तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञा पालनलाई महत्वपूर्ण ठानून् ।

जबसम्म यो आत्मसमर्पण हुनेछैन فلا و ربك لا يؤمنون (सूर: अल-निसा-६५) का अनुसार मनुष्य मुसलमान हुनेछैन । यसैप्रकार जबसम्म उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रेम समस्त प्रेममाथि प्रभावशाली हुनेछैन । (अलहदीस) का आधारमा मुसलमान होइन । ठीक त्यसैप्रकार सन्देष्टाको आज्ञा पालनमा आलस्य पनि "لا يؤمن أحدكم حتى يكون هواه تبعا لما جئت به" का अनुरुप हुनेछन् ।

[1]अर्थात् आदर तथा सम्मान गर्नुमा तथा उनीसित विवाह नगर्नुमा मुसलमान पुरुष तथा मुसलमान महिलाहरुका माता पनि हुन् ।

[2]अर्थात् अब देश त्याग, भाइचारा एवं सन्धिका कारण, उत्तराधिकार हुनेछैन । अब उत्तराधिकार वंशज समीप सम्बन्धको कारण पाउनेछ ।

[3]तर तिमी अन्य मानिसहरुका साथ परोपकार तथा सहायता दिने कार्य गर्न सक्छौ । यसका अतिरिक्त आफ्ना एक तिहाई मालमध्येबाट वसीयत (उत्तरदान) गर्न सक्दछौ ।

[4]अर्थात् सुरक्षित पुस्तकमा मूल आदेश यही छ, यद्यपि अस्थाई रुपमा समय अनुसार अरुहरुलाई पनि उत्तराधिकारी बनाइएको थियो, परन्तु अल्लाहको ज्ञानमा थियो कि यो निरस्त गरिदिइने छ । अत: त्यसलाई निरस्त गरी पूर्वादेशलाई लागू गरियो ।

وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۖ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا ⑦

मरियमका पुत्र ईसासित र हामीले उनीसित वचन पनि पक्का एवं सुदृढ लियौं ।[1]

لِّيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَن صِدْقِهِمْ ۚ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ⑧

(८) ताकि अल्लाह तआ़ला सच्चाहरुसित उनको सत्यताको विषयमा सोधोस्,[2] तथा नमान्नेहरुका लागि हामीले दुखद यातनाहरु तयार गरेका छौं ।

[1]यस वचनबाट के अभिप्राय छ ? केही ज्ञाताहरुका निकट यो त्यो वचन हो जो एक-अर्काको सहायता एवं पुष्टि सन्देष्टाहरुबाट लिइएको थियो जस्तो सूर: आले-इमरानको आयत संख्या ८१ मा छ । केही विद्वानहरुको निकट यो त्यो वचन हो जसको वर्णन सूर: शूराको आयत संख्या १३ मा छ कि धर्मलाई स्थापित गर्नु तथा त्यसमा भेद नपार्नु । यो वचन यद्यपि समस्त सन्देष्टाहरुबाट लिइएको थियो, तर यहाँ विशेष रुपमा पाँच सन्देष्टाहरुको नाम छ, जसबाट उनका महत्व एवं विशेषताको परिलक्षण हुन्छ तथा उनमा पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको वर्णन सर्वप्रथम छ, जबकि सन्देष्टाका आधारमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अन्तिम हुनुहुन्छ, यसबाट उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मान तथा सम्मानको जुनप्रकार स्पष्टीकरण भइरहेको छ, त्यसको व्याख्या गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[2]अर्थात् यो वचन यसकारण लिइयो ताकि अल्लाह सच्चा सन्देष्टाहरुबाट सोधोस् कि उनले अल्लाहको सन्देश आफ्ना समुदायसम्म त्यसैप्रकारले पुऱ्याइदिएका थिए ? अथवा अर्को अर्थ यो हो कि त्यसले सन्देष्टाहरुबाट सोधोस् कि तिम्रो समुदायले तिम्रो आमन्त्रणको उत्तर कुन प्रकार दियो ? सकारात्मक अथवा नकारात्मक जुन प्रकार अन्य स्थानमा छ,

﴿ فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴾

"हामीले उनीसित पनि सोध्नेछौं जसतिर सन्देष्टा पठाइए तथा सन्देष्टाहरुबाट पनि सोध्नेछौं ।" (सूर: अल-आराफ-६)

यसमा सत्यतिर आमन्त्रित गर्नेहरुलाई पनि चेतावनी छ कि उनी सत्यका उपदेशको दायित्व पूर्ण सतर्कता तथा पूर्ण रुपमा निर्वाह गरून् ताकि अल्लाहका समक्ष सम्मानित हुनसकून् तथा तिनका लागि पनि चेतावनी हो जसलाई सत्यको उपदेश दिइएको छ कि उनीहरु त्यसलाई गर्ने छैनन् भने अल्लाहका समक्ष अपराधी तथा दण्डका भागी ठानिनेछन् ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَآءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾

(९) हे ईमानवालाहरु ! अल्लाह तआ़लाले जो उपकार तिमीमाथि गऱ्यो, त्यसलाई स्मरण गर जबकि तिम्रो सामना गर्नलाई थुप्रै सेनाहरु आए अनि हामीले तिनीहरुमाथि तीब्र गति भएको आँधीबेरी तथा यस्तो सेना पठायौं जसलाई तिमीले देखेनौ,[1] तथा जे-जति तिमी गर्दछौ, अल्लाह (तआ़ला) सबै देख्दछ ।

[1]यस आयतमा अहज़ाबका युद्धको संक्षिप्त जानकारी छ जो पाँच हिज़रीमा घटित भयो । यसलाई अहज़ाब यसकारण भन्दछन् कि यस अवसरमा समस्त इस्लामका शत्रु एकत्रित भएर मुसलमानहरुका केन्द्र मदीनामाथि आक्रमण गर्नका लागि आए । अहज़ाब अरबी भाषामा हिज़ब (गिरोह) को बहुवचन हो । यसलाई खन्दकको युद्ध पनि भन्दछन्, यसकारण कि मुसलमानहरुले मदीनाको रक्षाका लागि मदीना तर्फ खन्दक (चारैतिर खाल्डा) खनेका थिए, ताकि शत्रु मदीनाभित्र आउन नसकून् । यसको संक्षिप्त विवरण यसप्रकार छ कि यहूदीहरुका क़बीला बनू नजीर, जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यसबाट निरन्तर वचन भङ्ग गर्नका कारण मदीनाबाट निष्कासित गरिदिनु भएको थियो, यो क़बीला खैबरमा गई आबाद भयो, त्यसले मक्काका काफ़िरहरुलाई मुसलमानहरुमाथि आक्रमण गर्नका लागि उत्तेजित गऱ्यो, यसैप्रकार गत्फ़ान आदि नजद्का कबीलाहरुलाई पनि सहायताको विश्वास दिलाएर युद्धका लागि तयार गरे तथा यसप्रकार यी यहूदी इस्लाम तथा मुसलमानका सबै शत्रुहरुलाई एकत्रित गरी मदीनामाथि आक्रमणकारी हुन सफल भए । मक्काका मूर्तिपूजकहरुको नेतृत्व अबू सुफ़ियानको हातमा थियो, उनीहरुले ओहुदका आसपास पडाव (पाल) हालेर मदीनाको नाकाबन्दी गरिदिए । उनको कूल संख्या लगभग दश हजार थियो । ज़बकि मुसलमान तीन हजार थिए । यसका अतिरिक्त दक्षिणतिर यहूदीहरुको तेस्रो क़बीला बनू कुरैज़ा आबाद थियो, जसमा अहिलेसम्म मुसलमानहरुको सन्धि थियो तथा उनीहरु मुसलमानहरुको सहायता गर्नका लागि बाध्य थियो । तर त्यसलाई पनि बनू नजीरका यहूदी नेता हूय् बिन अख़्तबले भड्काएर मुसलमानहरुमाथि घातक प्रहारका लागि आफ्नो साथमा मिलाइहाल्यो । यसप्रकार मुसलमान चारैतिरबाट शत्रुहरुका घेरामा फँसिहालेका थिए । यस अवसरमा आदरणीय सुलैमान फारसीको सल्लाहमा खन्दक खनियो, जसका कारण शत्रुहरुका सेना मदीनामा आउन सकेनन् तथा मदीनाका बाहिर नै डेरा जमाएर बसिरहे । तैपनि यस नाकाबन्दी तथा शत्रुहरुका संयुक्त आक्रमणबाट मुसलमान अत्याधिक भयभीत थिए । लगभग एक महीनासम्म यो नाकाबन्दी रहयो तथा मुसलमान अत्याधिक भयभीत एवं कठिनाईको परिस्थितिमा थिए । अन्तमा अल्लाह तआ़लाले ईश्वरीय सहायता मुसलमानहरुलाई प्रदान गऱ्यो । यी आयतहरुमा ती नै भयावह एवं व्याकुलताका परिस्थितिहरुमा ईश्वरीय सहायताको वर्णन छ ।

إِذْ جَآءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَٰرُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا۠ ⑩

(१०) जबकि (शत्रु) तिम्रा माथिबाट तथा तलबाट आइलागे[1] तथा जबकि आँखाहरु बाङ्गा-तेर्सा हुनथाले तथा हृदय कण्ठमा आउनलागे। तथा तिमी अल्लाहका सम्बन्धमा विभिन्न रुपमा विचार गर्न लाग्यौ।[2]

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ⑪

(११) यहीं ईमानवालाहरुको परीक्षा लिइयो तथा पूर्ण रुपमा हल्लाइए।[3]

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ⑫

(१२) तथा त्यस समय बहुमुखी (मिथ्याचारी) एवं रोगी हृदय भएका भन्नथाले कि अल्लाह (तआला) तथा त्यसका रसूलले हामीसित मात्र छल तथा कपटका नै वाचा गरेका थिए।

وَإِذْ قَالَت طَّائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ

(१३) तथा उनैको एउटा गुटले आवाज दियो कि हे यस्रिबका मानिसहरु!।[4] तिम्रो

प्रथम جنود सित तात्पर्य काफ़िरहरुको सेना हो, जो एकत्रित भएर आएको थियो। तीब्र गतिको वायुसित तात्पर्य त्यो हावा हो जो तीब्र तूफानका रुपमा आएको थियो, जसले शत्रुहरुका खेमाहरु (टेन्टहरु) लाई उखेलेर फ्याँकेका थिए, जनावर डोरीहरु चूँडालेर भागेका थिए, हाँडीहरु (भाँडा) उलट-पलट भएका थिए तथा सबै भाग्नलाई बाध्य भए। यो त्यही हावा हो जसको विषयमा वर्णित छ। «نُصِرْتُ بِالصَّبَا، وَأُهْلِكَتْ عَادٌ بِالدَّبُورِ» (सहीह बुख़ारी किताबु इस्तिसका, मुस्लिम बाब फ़ी रीहिस्सबा वददबूर) "मेरो सहायता सबा (पूर्वायी) बाट गरियो तथा 'आद' दबूर (पश्चिमी) हावाबाट नाश गरिए।" ﴿و جنودا لم تروها﴾ बाट तात्पर्य फरिश्ताहरु हुन् जो मुसलमानहरुको सहायताका लागि आए। उनले शत्रुहरुका हृदयमा यस्ता भय तथा डर पारिदिए कि उनीहरुले त्यहाँबाट शीघ्र भागिहाल्नुमा नै आफ्नो सुरक्षा ठाने।

[1]यसबाट तात्पर्य यो हो कि प्रत्येक तिरबाट शत्रु आए अथवा माथिबाट तात्पर्य गत्फ़ान हवाज़िन तथा अन्य नजद्का मूर्तिपूजक हुन् र तलतिरबाट कुरैश तथा उनका साथी एवं सहयोगी।

[2]यो मुसलमानहरुको त्यस अवस्थाको वर्णन हो जसबाट उनीहरु त्यस समय पीडित थिए।

[3]अर्थात् मुसलमानहरुलाई भय, हत्या, भोक एवं नाकाबन्दीबाट पीडित गरी उनको परीक्षा लिइयो ताकि द्वयवादी अलग्ग होऊन।

[4]यथरिब त्यस सम्पूर्ण क्षेत्रको नाम थियो, मदीना उसैको एक भाग थियो जसलाई यहाँ यस्रिबको नाम दिइएको छ। भनिन्छ कि यसको नाम यस्रिब यसकारण पर्‍यो कि कुन

يَٰٓأَهۡلَ يَثۡرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمۡ فَٱرۡجِعُواْۚ وَيَسۡتَـٔۡذِنُ فَرِيقٞ مِّنۡهُمُ ٱلنَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوۡرَةٞ وَمَا هِيَ بِعَوۡرَةٍۖ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارٗا ١٣

बस्ने ठाउँ (यो होइन) फर्किजाउ ।[1] तथा उनको एउटा अन्य गुट यो आज्ञा नबीसित माँग्न थाल्यो कि हाम्रा घर खाली तथा असुरक्षित छन् ।[2] वास्तवमा ती (खुल्ला) असुरक्षित थिएनन्, (परन्तु) उनको दृढ निश्चय भागेर जाने भइसकेको थियो ।[3]

وَلَوۡ دُخِلَتۡ عَلَيۡهِم مِّنۡ أَقۡطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُواْ ٱلۡفِتۡنَةَ لَأٓتَوۡهَا وَمَا تَلَبَّثُواْ بِهَآ إِلَّا يَسِيرٗا ١٤

(१४) तथा यदि मदीनाका चारैतिरबाट उनीमाथि (सेनाहरु) प्रवेश गराइन्थ्यो अनि उनीसित उपद्रवको माँग गरिन्थ्यो त यिनीहरु अवश्य उपद्रव मच्चाइदिन्थे र यसमा विलम्ब थोरै गर्दथे ।[4]

समय अमालिका मध्येबाट कसैले यहाँ पडाव, (खेमा) हालेको थियो जसको नाम यस्रिब बिन अमील थियो । (फतहुल क़दीर)

[1]अर्थात् मुसलमानहरुको सेनामा रहनु अत्याधिक भयावह छ, आ-आफ्ना घरहरुतिर फर्किहाल ।

[2]अर्थात् बनू क़ुरैज़ाको तर्फबाट आक्रमणको भय छ । त्यसप्रकार घरवालाहरुका प्रण एवं माल तथा सम्मानलाई खतरा छ ।

[3]अर्थात् जुन भय उनीहरु व्यक्त गरिराखेका छन्, त्यो होइन, बरु उनीहरु यसबाट भाग्ने मार्ग खोजिराखेका छन् । عَورَةٌ का शाब्दिक अर्थका लागि हेर्नुस् सूर: नूरको आयत संख्या ५८ को व्याख्या ।

[4]अर्थात् मदीना अथवा उनका घरहरुमा चारैतिरबाट शत्रु पसून् तथा उनीसित माँग गरून् कि तिमी पुन: कुफ्र तथा शीर्क एवं मूर्तिपूजातिर फर्क, त यिनी अलिकति पनि ढिला गर्ने छैनन् तथा त्यस समय घरहरुलाई असुरक्षित हुनुको तर्क पनि प्रस्तुत गर्ने छैनन् बरु तुरुन्त मूर्तिपूजाको माँगतिर मोडिन्छन् । अभिप्राय यो हो कि कुफ्र तथा शीर्क उनलाई प्रिय छ तथा त्यसैतर्फ यिनीहरु लम्कन्छन् ।

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ الْأَدْبَارَ ۚ وَكَانَ عَهْدُ اللّٰهِ مَسْئُولًا ﴿١٥﴾

(१५) तथा यसभन्दा पूर्व त उनीहरुले अल्लाहसित वाचा गरेका थिए कि पिठ्यूँ फर्काउने छैनन्[1] तथा अल्लाह (तआला) सित गरिएका वाचाको सोधपूछ अवश्य छ ।[2]

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذًا لَا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾

(१६) भनिदिनुस् कि यदि तिमी मृत्यु अथवा हत्याका भयले भाग्छौ भने यो भाग्नु तिमीलाई कुनै काम आउने छैन तथा त्यस समय तिमी अत्यन्त कम लाभान्वित गरिनेछौ ।[3]

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللّٰهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾

(१७) सोध्नुस् त कि यदि अल्लाह (तआला) तिमीलाई कुनै नराम्रो कुरो पुर्‍याउन चाहन्छ अथवा तिमीमाथि कुनै कृपा गर्न चाहन्छ त को छ जसले तिमीलाई बचाउन सक्छ (अथवा तिमीबाट रोक्न सकोस्) ?[4] आफ्नो लागि अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त न कोही पक्षधर पाउनेछ न सहायता गर्ने ।

[1]भनिन्छ कि यी बहुमुखी (मुनाफ़िक) बद्रका युद्धसम्म मुसलमान भएका थिएनन् परन्तु जब मुसलमान विजयी भएर विजयी सामग्री लिएर मदीना फर्के त उनीहरुले न त केवल यो कि इस्लाम धर्म धारण गर्नुको प्रदर्शन गरे, बरु यो पनि वचन दिए कि यदि पुन: काफ़िरहरुसित युद्धको अवसर आयो भने उनीहरु मुसलमानका साथ मिलेर युद्ध अवश्य गर्नेछन्, यहाँ उनलाई त्यही वचन स्मरण गराइँदैछ ।

[2]अर्थात् त्यसलाई पूरा गर्नुको उनीबाट माँग गरिनेछ तथा वचन भङ्ग गर्नुको स्थितिमा दण्डका भागी हुनेछन् ।

[3]अर्थात् मृत्युबाट त कुनै परिस्थितिमा पनि भाग्न सक्दैन । यदि रणभूमिबाट भागेर पनि तिमी आउनेछौ, त के लाभ ? केही समय पश्चात मृत्युको स्वाद तिमी चाख्नेछौ ।

[4]अर्थात् तिमीलाई मार्नु, रोगी बनाउनु अथवा व्यवसायमा हानि पुर्‍याउनु अथवा अकालबाट पीडित गर्न चाहन्छ भने को छ जो तिमीलाई यसबाट बचाउन सक्छ ? अथवा आफ्नो दया एवं उपकार गर्न चाहन्छ भने त्यसले रोक्न सकोस् ?

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا ۖ وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾

(१८) अल्लाह (तआला) तिमी मध्येबाट (राम्ररी) जान्दछ जो अरुहरुलाई रोक्दछन् तथा आफ्ना भाइ बन्धुहरुसित भन्दछन् कि हाम्रो पासमा आईहाल ।[१] तथा कहिलेकाहीं मात्र लडाईमा आउँछन् ।[२]

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۖ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۖ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُم بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ ۚ أُولَٰئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا

(१९) तिम्रो सहायतामा (पूर्णरुपमा) कन्जुस छन्,[३] अनि जब डर, भयको अवसर आउँछ त तपाईंले देख्नुहुन्छ कि उनी तपाईंतिर दृष्टि केन्द्रित गर्छन् तथा उनका आँखा यसप्रकार घुम्छन्, जस्तै त्यस व्यक्तिको जसलाई मृत्युको वेहोशी हुन्छ ।[४] अनि जब भय जान्छ, त तिमीमाथि आफ्नो तेज जिब्रोले ठूलो कुरा गर्दछन् ।[५] मालका ठूला लोभी छन्,[६] यिनीहरुले

[१] यी भन्नेहरु मिथ्याचारी थिए, जो आफ्ना अन्य साथीहरुलाई पनि मुसलमानहरुसँग मिलेर युद्ध गर्नबाट रोक्दथे ।

[२] किनकि उनीहरु मृत्युका भयले पछाडी नै रहन्थे ।

[३] अर्थात् तिमीसँग खन्दक (खाई) खनेर तिमीलाई साथ दिनमा अथवा अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नमा अथवा तिमीसँग मिलेर युद्ध गर्नमा कंजूस छन् ।

[४] यो उनको कायरता तथा दुस्साहसको स्थितिको वर्णन हो ।

[५] अर्थात् आफ्नो वहादूरी एवं वीरताको विषयमा अहंकार व्यक्त गर्दछन्, जो सर्वथावाट झूठमा आधारित हुन्छ अथवा विजयमा प्राप्त सामानको विभाजनका समय आफ्नो वाकपटुताका कारण मानिसहरुलाई प्रभावित गरी धेरैभन्दा धेरै माल प्राप्त गर्ने प्रयत्न गर्दछन् । आदराणीय कतादहको कथन छ, “विजयमा प्राप्त सामग्रीका विभाजनका समय यिनी अत्याधिक कृपया एवं अत्याधिक नराम्रो भाग लिने तथा युद्धका समय सवभन्दा अधिक कायर तथा साथीहरुलाई निस्सहाय छाडेर भाग्नेहरु हुन् ।”

[६] अथवा दोस्रो अर्थ यो हो कि पुण्यको विचार पनि उनीहरुमा छैन । अर्थात् पूर्वोक्त दोष एवं त्रुटिहरुका साथ पुण्य एवं भलाईबाट पनि बञ्चित छन् ।

فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ⑲

ईमान स्वीकार्ने गरेका छैनन् ।[1] अल्लाह (तआ़ला) ले उनका सम्पूर्ण कर्मलाई अनर्थ गरिदिनुभएको छ ।[2] तथा अल्लाह (तआ़ला) लाई यो अत्यन्त सरल छ ।[3]

يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا ۖ وَإِن يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُم بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنبَائِكُمْ ۖ وَلَوْ كَانُوا فِيكُم مَّا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ⑳

(२०) ठान्दछन् कि अहिलेसम्म सेनाहरु गइसकेका छैनन् ।[4] तथा यदि सेनाहरु आउँछन् भने यिनी कामना गर्दछन् कि काश उनी वनवासीहरुमा बञ्जाराहरु (फिरन्ते) का साथ हुन्थे ताकि तिम्रा समाचार प्राप्त गरिरहन्थे,[5] यदि उनीहरु तिमीबीच उपस्थित भएपनि यसै कुरा राख्नका लागि तनिक (थोरै) लड्दथे ।[6]

---

[1]अर्थात् हृदयले वरु यिनी भ्रष्टाचारी हुन्, किनकि उनका हृदय कुफ्र एवं वैर भावले भरिएका छन् ।

[2]यसकारण कि उनीहरु मूर्तिपूजक एवं नास्तिक नै छन् तथा नास्तिक एवं मूर्तिपूजकका कर्म व्यर्थ छन्, जसको लागि कुनै प्रतिफल एवं पुण्य छैन । अथवा أحبط ، أظهر को अर्थमा छ, अर्थात् उनका कर्महरुको व्यर्थतालाई व्यक्त गरिदियो, यसकारण कि उनका कर्म यस्तो छँदैछैनन् कि उनी पुण्यका योग्य होऊन् तथा अल्लाहले उनलाई अयोग्य गरिदेओस् । (फ़तहुल क़दीर)

[3]उनका कर्महरुलाई अनर्थ गरिदिनु अथवा उनको मिथ्यावाद ।

[4]अर्थात् यी मिथ्याचारीहरुको कायरता, साहसको कमी भय तथा आतङ्कको यो दशा छ कि काफ़िरहरुका गिरोह यद्यपि असफल भई फर्किसकेका छन्, यिनीहरु अहिले पनि ठान्दछन् कि उनी अहिलेसम्म मोर्चा तथा खेमाहरुमा उपस्थित छन् ।

[5]अर्थात् यदि मानी पनि हालियो कि यदि ती काफ़िरहरुका गिरोह पुन: युद्धका विचारले फर्केर आउँछ त भ्रष्टाचारीको इच्छा यही हुनेछ कि उनीहरु मदीना नगरमा आउनुका सट्टा, बाहिर मरुभूमिमा बद्दुहरुका साथ होऊन् तथा त्यहाँ मानिसहरुसित तिम्रो विषयमा सोधिरहून् कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तथा त्यसका साथी नाश भए अथवा भएनन् ? अथवा काफ़िरहरुको सेना सफल रह्यो अथवा असफल ।

[6]मात्र अपमानका भयले अथवा स्वदेशीका पक्षका कारणले । यसमा ती मानिसहरुका लागि घोर चेतावनी छ, जो धर्मयुद्धबाट पिठ्यूँ फर्काउन्छन् अथवा त्यसबाट पछाडी हट्दै रहन्छन् ।

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

(२१) अवश्य तिम्रा लागि रसूलुल्लाहमा उत्तम आदर्श छ।[1] प्रत्येक त्यस व्यक्तिका लागि जो अल्लाह (तआ़ला) को तथा केयामतका दिनमाथि आस्था राख्दछ तथा अल्लाहलाई अधिक स्मरण गर्दछ।[2]

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَٰذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ۚ

(२२) तथा जब ईमानवालाहरुले (काफ़िरहरुका) सेनाहरुलाई देखे त (सहसा) भनिहाले कि यिनैको वचन हामीलाई अल्लाह तआ़लाले तथा त्यसका रसूलले दिएका थिए तथा अल्लाह (तआ़ला)

[1]अर्थात् हे मुसलमान एवं मुनाफिक़हरु! तिमी सबैका लागि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा आदर्श छ, त तिमी धर्मयुद्धमा तथा धैर्य एवं संयममा त्यसको अनुसरण गर। हाम्रो सन्देष्टा धर्मयुद्धका समय भोको रहयो यहाँसम्मकि कष्टका बावजूद सहन गर्दैरहे, त्यसको मुख आहत भयो त्यसको दाँत भाँचियो, खन्दक आफ्नो हातले खन्यो तथा लगभग एक महिना शत्रुको सामु डटिरहयो। यो आयत यद्यपि अहज़ाबका युद्धको विषयमा अवतरित भएको छ, जसमा युद्धका अवसरमा विशेषरुपले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका व्यक्तिगत आचरणलाई समक्ष राख्नु तथा अनुकरण गर्नुको आदेश दिइएको छ। परन्तु यो आदेश सामान्य छ अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समस्त कथनी, करणी एवं अवस्थामा मुसलमानहरुका लागि अनुकरण अनिवार्य छ चाहे त्यसको सम्बन्ध इबादतसित होस् अथवा सामाजिक, अर्थव्यवस्थासित अथवा राजनीतिसित, जीवनका प्रत्येक कोणमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मार्गदर्शनको अनुकरण अनिवार्य छ। -----﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ﴾ सूर: अल-हश्र) तथा ﴿إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ﴾ (सूर: आले इमरान-३१) को अर्थ पनि यही छ।

[2]यसबाट यो स्पष्ट भयो कि सन्देष्टाका आचरणको अनुकरण त्यसैले गर्नेछ जो आख़िरतमा अल्लाहका मिलनमा विश्वास राख्दछ तथा अत्याधिक अल्लाहको वर्णन तथा स्मरण गर्दछ। आज मुसलमान पनि सामान्य रुपले यी दुबै गुणहरुबाट बञ्चित छन्। यसकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आचरणको पनि कुनै महत्व उनका हृदयमा छैन। उनीहरुमा जो धार्मिक मानिस छन् उनका नेता, मुखिया, गुरु तथा ज्ञानी छन् तथा जो सांसारिक मानिस तथा राजनीतिक व्यक्तिहरु छन् उनका गुरु तथा नेता पाश्चात्य देशका स्वामी छन्। रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित प्रेमका मौखिक दावी ठूला छन्, परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मुखिया तथा गुरु मान्नका लागि उनीहरुमध्ये कोही तयार छैन। فَإِلَى اللَّهِ الْمُشْتَكَى

وَمَا زَادَهُمْ إِلَّآ إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾

तथा त्यसका रसूल सत्य छन् ।[1] तथा त्यस (वस्तु) ले उनका ईमानमा तथा आज्ञापालनमा भन् बढोत्तरी गरिदिए ।[2]

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ

(२३) ईमानवालाहरुमा (यस्ता) मानिस पनि छन् जसले जो प्रतिज्ञा अल्लाह (तआला) सित गरेका थिए, उनीहरुलाई साँचो गरेर देखायो[3] केहीले त आफ्ना वचन पूरा गरिदिए[4] तथा केही

[1]अर्थात् मिथ्याचारीहरुले त शत्रुहरुको अधिक संख्या तथा घोर परिस्थितिहरुलाई देखेर भनेका थिए कि अल्लाह र रसूलका वचन धोखा थिए, तिनका विपरीत ईमान भएकाहरुले भने कि अल्लाह तथा रसूलले जो वाचा गरेका छन् कि दुख एवं परीक्षाको घडीबाट गुज्रेर तिमीलाई विजय एवं सफलता प्रदान गरिनेछ, त्यो सत्य छ ।

[2]अर्थात परिस्थितिहरुको कठिनाई एवं भयानकताले उनका ईमानलाई विचलित गरेन, अपितु उनका ईमानमा तथा आज्ञाकारिता एवं स्वीकृति तथा प्रसन्नताको भावनालाई अझ बढाइदियो । यसमा यस कुरोको प्रमाण छ कि मानिस तथा त्यसका विभिन्न परिस्थितिहरुका आधारमा ईमान तथा त्यसको शक्तिमा कमी एवं वृद्धि हुन्छ, जस्तो कि मोहद्दसीन (हदीसका विशेषज्ञहरु) को मत छ ।

[3]यो आयत ती केही सहाबाका विषयमा अवतरित भएको छ, जसले यस अवसरमा आफ्ना प्राणहरुको आहुति दिनुका विचित्र एवं आश्चर्यजनक कर्तब्य देखाएका थिए तथा उनीहरुमै ती सहाबा पनि सम्मिलित थिए जो बद्रका रणमा सम्मिलित हुन सकेका थिएनन्, परन्तु उनीहरुले यो प्रतिज्ञा गरिसकेका थिए कि यदि अब पुन: कुनै अवसर आयो भने धर्मयुद्धमा भरपूर भाग लिनेछन्, जस्तै नज़र बिन अनस आदि जो अन्तमा लड्दै ओहदका युद्धमा शहीद भए । उनका शरीरमाथि तलवार, भाला तथा तीरहरुका अस्सीभन्दा बढी घाउ थिए, शहादतका पश्चात उनकी बहिनीले उनलाई उनको औंलाका टुप्पोबाट थाहा पाइन् (मुसनद अहमद भाग-४ पृष्ठ संख्या १९३)

[4] نَحب को अर्थ वचन, भाकल (मन्नत) तथा मृत्युसित गरिएका छन् । अभिप्राय यो हो कि ती सत्यवादीहरुमध्ये केहीले आफ्नो वचन अथवा मन्नत पूरा गर्दै शहीद भए ।

وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

(अवसरको) प्रतीक्षामा छन् तथा उनीहरुले कुनै परिवर्तन गरेनन् ।[1]

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٤﴾

(२४) ताकि अल्लाह (तआला) सच्चालाई उनको सत्यताको पुरस्कार देओस् तथा यदि चाहन्छ भने द्वयवादीहरुलाई दण्ड देओस् अथवा उनको पनि क्षमा-याचना स्वीकार गरोस्,[2] अल्लाह (तआला) अत्यन्त क्षमाशील एवं अत्यन्त दयालु छ ।

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

(२५) तथा अल्लाह (तआला) ले काफ़िरहरुलाई उनको क्रोधको अवस्थामा नै (असफल) फर्काइदियो कि उनको कुनै कामना पूरा भएन ।[3] तथा त्यस युद्धमा अल्लाह (तआला) स्वयं नै ईमानवालाहरुका लागि पर्याप्त भयो ।[4] अल्लाह (तआला) अत्यन्त शक्तिशाली एवं प्रभावशाली छ ।

---

[1]तथा अन्य पनि छन् जो शहीद हुन सकेनन्, जबकि त्यसको चेष्टामा धर्मयुद्धमा भाषा लिन्छन् तथा शहादतको सौभाग्य गर्नुको कामना राख्दछन् ।

[2]अर्थात् उनीहरुलाई इस्लाम धर्म धारण गर्नुको सौभाग्य प्रदान गरोस् ।

[3]अर्थात् मूर्तिपूजक जो विभिन्न क्षेत्रबाट एकत्रित भएर आएका थिए ताकि मुसलमानहरुको अस्तित्व समाप्त गरिदेऊन् । अल्लाहले उनीहरुलाई तिनीहरुका क्रोध तथा नराम्रा विचारका साथ फिर्ता फर्काइदियो न त सांसारिक धन दौलत उनले हात पारे तथा न आख़िरतमा प्रतिफल अथवा पुण्य प्राप्त गर्नका अधिकारी हुनेछन् अथवा न पुण्य गर्नुका अधिकारी हुनेछन्, कुनै पनि प्रकारको पुण्य उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछैन ।

[4]अर्थात् मुसलमानहरुलाई उनीसित लड्नुको आवश्यकता नै भएन, बरु अल्लाह तआलाले आफ्ना ईमान्दार भक्तहरुलाई वायु तथा फरिश्ताहरुद्वारा सहायता पुऱ्यायो । यसै कारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो «لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَأَعَزَّ جُنْدَهُ وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ» (सहीह बुख़ारी किताबुल उमरा) "एक अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूजनीय छैन, उसले आफ्नो वचन सत्य गरेर देखायो, आफ्ना दासलाई सहायता गऱ्यो, आफ्नो सेनालाई सफल गऱ्यो तथा समस्त गिरोहहरुलाई एक्लै उसले पराजित गऱ्यो,

وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُم مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِن صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾

(२६) तथा जुन अहले किताबले उनीसँग गरेका थिए, उनीहरुलाई (पनि) अल्लाह तआलाले दुर्गहरुबाट निकालदियो तथा उनका हृदयमा (पनि) भय हालिदियो कि तिमी उनका एक गुटलाई हत गरिराखेका छौ तथा एक गुटलाई बन्दी बनाइराखेका छौ ।

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَئُوهَا ۚ

(२७) तथा उसले तिमीलाई उनको भूमिको तथा उनका घरहरु तथा धन-सम्पत्तिको स्वामी बनाइदियो[1] तथा त्यस भूमिको पनि जसमाथि

त्यसका पश्चात कोही अस्तित्व छैन ।" यो प्रार्थना हज्ज, उमरह, धर्मयुद्ध तथा यात्राबाट फर्केपछि पनि पढ्नुपर्छ ।

[1]यसमा बनी कुरैज़ाका युद्धको वर्णन छ । जस्तो कि पहिला व्यतीत भइसकेको छ कि उसले सन्धिलाई भङ्ग गरी अहज़ाबको युद्धका समय मूर्तिपूजकहरु तथा अन्य यहूदीहरुलाई सहयोग दिएको थियो । अत: अहजाबका युद्धबाट फिर्ता गई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अहिले स्नान मात्रै गर्न पाउनु भएको थियो कि आदरणीय जिबरील आइहाले तथा भने कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले हथियार राखिदिनु भयो ? हामी फरिश्ताहरुले त राखेका छैनौं । हिंड्नुस् अब बनू कुरैजासँग युद्ध गर्नुछ । मलाई अल्लाहले यसैकारण तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पासमा पठाएको छ । अत: उहाँले मुसलमानहरुमा घोषणा गराइदिनु भयो वरु उनलाई विशेषरुपले भनिदिनु भयो कि अस्रको नमाज़ त्यहीं गएर पढ्नुछ । यो आबादी मदीनाबाट केही मिलको दूरीमा थियो । यिनीहरु आफ्ना दूर्गहरुमा पसिहाले । बाहिरबाट मुसलमानहरुले घेराबन्दी गरे, जो लगभग पच्चीस दिनसम्म निरन्तर रहयो । अन्तमा उनीहरुले साद बिन मुआज़लाई आफ्नो मध्यस्थ बनाए कि उनले जुन निर्णय दिनेछन् हामीलाई स्वीकार हुनेछ । अत: उनले निर्णय दिए कि उनीहरुमध्ये लड्नेहरुको हत्या गरिदिइयोस् तथा केटाकेटी, वृद्ध तथा स्त्रीहरुलाई बन्दी बनाइयोस् तथा उनको धन मुसलमानहरुमा विभाजित गरियोस् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो निर्णय सुनेर भन्नुभयो कि यही निर्णय आकाशमा अल्लाह तआलाको छ । यसका अनुसार उनका लडाकूहरुलाई मारियो तथा मदीनालाई उनका अपवित्र अस्तित्वबाट प्रतिपकार दिइयो । (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी बाब गज्वतिल खंदक) أنزل दुर्गहरुबाट तल झरालियो, ظاهروهم काफ़िरहरुको उनीहरुले सहायता गरे ।

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرًا ﴿٢٧﴾

तिम्रा पाइला नै पुगेका थिएनन् ।[1] अल्लाह (तआ़ला) सबैथोक गर्नसक्ने सामर्थ्य राख्दछ ।

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ اِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِيْنَتَهَا فَتَعَالَيْنَ اُمَتِّعْكُنَّ وَاُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيْلًا ﴿٢٨﴾

(२८) हे नबी ! आफ्ना पत्नीहरुसित भनिदिनुस् कि यदि तिम्रो इच्छा सांसारिक जीवन तथा सांसारिक शोभाको छ भने त आउ म तिमीलाई केही दिलाइदेऊ तथा तिमीलाई राम्रो रीतिले बिदा गरिदेऊ ।

وَاِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالدَّارَ الْاٰخِرَةَ فَاِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْمُحْسِنٰتِ مِنْكُنَّ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٢٩﴾

(२९) तथा यदि तिम्रा इच्छा अल्लाह तथा त्यसका रसूल एवं आख़िरतको घर छ भने (विश्वास गर कि) तिमीमध्ये पुण्य कार्य गर्नेहरुका लागि अल्लाह (तआ़ला) ले अत्यन्त उत्तम प्रतिफल राखिछाडेको छ ।[2]

[1]केही विद्वानले यसबाट ख़ैबरको भूमिको अर्थ लिएका छन् किनकि त्यसका पश्चात नै हुदैबिया सन्धिका पश्चात मुसलमानहरुले ख़ैबरमाथि विजय प्राप्त गरेका छन् । केहीले भने कि मक्काको भूमि हो तथा केहीले फारस तथा रोमको भूमिलाई यसको अभिप्राय भनेका छन् तथा केहीले ती समस्त धर्तीलाई भने जो मुसलमान केयामतसम्म विजयद्वारा प्राप्त गर्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]विजय प्राप्त हुनुका परिणाम स्वरुप जब मुसलमानहरुको स्थिति पहिलाको अपेक्षा केही सुध्रिएको थियो त अंसार तथा मोहाजिरहरुका महिलाहरुलाई देखेर पवित्र पत्नीहरुले पनि आफ्ना पोषण खर्चको बृद्धिको माँग गरे । किनभने नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सरलता प्रिय थिए, यसैले पवित्र पत्नीहरुको माँगमा अत्यन्त दुखी भए तथा पत्नीहरुबाट अलग रहनथाले, जो एक महिनासम्म निरन्तर रहयो । अन्तमा अल्लाह तआ़लाले यो आयत अवतरित गर्‍यो । यसका पश्चात उहाँले सर्वप्रथम आदरणीय आयशालाई यो आयत सुनाएर तिनलाई अधिकार दिनुभयो । तैपनि तिनलाई भन्नुभयो कि स्वयं निर्णय गर्नुका साटो आफ्नो माता-पितासित परामर्शका पश्चात नै कुनै निर्णय लिनु । आदरणीय आयशाले भन्नुभयो कि यो कसरी हुनसक्छ कि म तपाईंको विषयमा परामर्श गरुँ, बरु मैले अल्लाह तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई छाडेर सांसारिक सुख-सुविधालाई अधिमान (महत्व) दिइन । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अहज़ाब) त्यस समय उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विवाहित सम्बन्धमा नौं पत्नीहरु थिए, पाँच कुरैशबाट थिए, आदरणीय आएशा, हफ़सा, उम्मे, हबीबा, सौदह एवं उम्मे सलमा तथा उनका अतिरिक्त अर्थात्

(३०) हे नबीका पत्नीहरु ! तिमीहरुमध्ये जसले पनि अश्लील कर्म गर्नेछ, त्यसलाई दुईगुना यातना दिइनेछ[1] अल्लाह तआलाका निकट यो अत्यन्त सरल कुरो छ ।

يٰنِسَآءَ النَّبِيِّ مَنْ يَّاْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ يُّضٰعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۗ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرًا ۝

आदरणीय सफ़ीया, मैमूना, ज़ैनब तथा जुबैरिया थिए رضي الله عنهن स्पष्ट होस् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकी पत्नीहरुको संख्या ११ थियो र २ जना युद्धबन्दी पनि थिए । तर उहाँको प्रथम विवाह २५ वर्षको युवाकालमा आदरणीय खदीजा (जो चाहिं विधवा ४० वर्षकी थिइन्) सित भएको थियो र जुन आदरणीय खदीजाको जीवनकालमा अन्य कसैसित मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले विवाह गर्नुभएन । यसर्थ उहाँको बारेमा दानवको कुविचारमा लागेर गलत धारणा राख्नु महापाप हो । वरु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको प्रत्येक विवाहमा कुनै न कुनै तत्वदर्शिता अवश्य थियो । विस्तृत जानकारीका लागि पढ्नुस् (अर्रहीकुल मख़्तूम पृष्ठ ७५७-७६८ सम्म) केही व्यक्तिहरु पुरुषतिरबाट अलग हुनलाई तलाक़ (विवाह विच्छेद) भन्दछन् । परन्तु यो कुरो उचित छैन । उचित कुरो यो छ कि अलग हुनुको अधिकार दिनुका पश्चात स्त्री अलगाव रुचाउँदैन भने तलाक़ हुनेछैन, जस्तो कि पवित्र पत्नीहरुले अलगावको साटो र सूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विवाहका बन्धनमा रहनु नै रुचाए, तसर्थ अधिकार दिनलाई तलाक़ मानिएन । (सहीह बुख़ारी किताबुत तलाक़)

[1]कुर्‌आनमा الفاحشة (लाम अक्षरका साथ) लाई व्यभिचारका अर्थमा प्रयोग गरिएको छ परन्तु فاحشة (जातिवाचक संज्ञा) लाई नराम्रोको लागि । यहाँ यसको अर्थ दूराचार तथा असभ्य व्यवहारसित छ, किनकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ दुराचार उनलाई दुख पुऱ्याउनु हो, जुन गर्नु कुफ्र हो । यसका अतिरिक्त पवित्र पत्नीहरु स्वयं पनि उच्च पदमा थिए । तथा सर्वोच्च पदमा आसीन मानिसहरुको साधारण त्रुटि पनि ठूला त्रुटिहरुमा गणित हुन्छ । यसकारण उनीहरुलाई दुईगुना यातनाका दण्डको चेतावनी दिइएको छ ।

وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتَعْمَلْ صَٰلِحًا نُّؤْتِهَآ أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

(३१) तथा तिमीहरुमध्ये जो कोही पनि अल्लाहको तथा त्यसको रसूलको आज्ञापालन गर्नेछ तथा सत्कर्म गर्नेछ हामीले त्यसलाई दुईगुना प्रतिफल दिनेछौं,[1] तथा त्यसका लागि हामीले अति उत्तम जीविका तयार गरेका छौं ।

يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِىِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِنِ ٱتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِٱلْقَوْلِ فَيَطْمَعَ ٱلَّذِى فِى قَلْبِهِۦ مَرَضٌ وَقُلْنَ

(३२) हे नबीका पत्नीहरु ! तिमी साधारण स्त्रीहरुका समान होइनौ,[2] यदि तिमी संयम गर्छौ भने कोमल भावले कुरा नगर कि जसका हृदयमा रोग छ त्यसले कुनै कुविचार गरोस्,[3] परन्तु

[1]अर्थात् जुनप्रकार पापको दण्ड दुईगुना हुनेछ पुण्यको प्रतिफल पनि दुईगुना हुनेछ। जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अल्लाह तआलाले भन्नुभयो:

﴿ إِذًا لَّأَذَقْنَٰكَ ضِعْفَ ٱلْحَيَوٰةِ وَضِعْفَ ٱلْمَمَاتِ ﴾

"अनि त हामी पनि तपाईलाई दुईगुना यातना संसारको चखाउँथ्यौं तथा दुई गुना नै मृत्युको ।" (सूर: बनी इस्राईल-७५)

[2]अर्थात् तिम्रो स्थिति एवं पद साधारण महिलाहरुको जस्तो छैन बरु अल्लाहले तिमीलाई रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकि पत्नी हुनुको जो सौभाग्य प्रदान गरेको छ, त्यसकारण तिमीलाई विशेष स्थान प्राप्त छ तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको जस्तै तिमीलाई पनि मुसलमानहरुका लागि आदर्श बन्नु छ। अत: उनीहरुलाई उनका स्थान एवं पदसित सचेत गरेर उनीहरुलाई केही निर्देश दिइराखिएका छन् । त्यसबाट सम्बोधित यद्यपि पवित्र पत्नीहरु हुन्, जसलाई ईमानवालाहरुको माताहरु भनिएको छ परन्तु वाक्य शैलीका अनुसार स्पष्ट छ कि उद्देश्य समस्त मुसलमानहरुका महिलाहरुलाई सम्झाउनु तथा चेतावनी दिनु हो । यसकारण यो निर्देश सबै मुसलमान महिलाहरुका लागि हो ।

[3]अल्लाह तआलाले जुनप्रकार महिलाहरुका अस्तित्वमा पुरुषहरुका लागि काम आकर्षण राखेको छ। (जसको सुरक्षाका लागि विशेष निर्देश दिएका छन् ताकि महिला पुरुषका लागि भ्रष्टाचारको कारण नबनून्) त्यसैप्रकार अल्लाह तआलाले महिलाहरुको आवाजमा पनि प्राकृतिक रुपमा आकर्षण, सरलता एवं कोमलता राखेको छ, जो पुरुषलाई आफूतिर आकर्षित गर्दछ। यसकारण यस आवाजका लागि पनि यो निर्देश दिइयो कि पुरुषहरुसित कुरा गर्दाखेरि विशेषरुपले यस्तो भाषाशैलीको प्रयोग गर कि कोमलता एवं सरलताका स्थानमा केही कडाई एवं निरस्ता होस्, ताकि कोही नराम्रो हृदय कुराको शैलीबाट तिमीतिर आकर्षित नहोस् तथा त्यसको हृदयमा कुविचार उत्पन्न नहोस् ।

قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا ۝٣٢

नियमानुसार कुरा गर ।[१]

وَقَرۡنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجۡنَ تَبَرُّجَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ ٱلۡأُولَىٰۖ وَأَقِمۡنَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتِينَ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِعۡنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُذۡهِبَ عَنكُمُ ٱلرِّجۡسَ أَهۡلَ ٱلۡبَيۡتِ وَيُطَهِّرَكُمۡ تَطۡهِيرٗا ۝٣٣

(३३) तथा आफ्ना घरहरुमा स्थाई रुपमा रह,[२] तथा प्राचीन अज्ञानकालको जस्तै आफ्ना श्रृङ्गार (सौन्दर्य) को प्रर्दशन नगर,[३] तथा नमाज़ स्थापित गर्दैरह एवं ज़कात दिंदैगर तथा अल्लाह एवं त्यसका रसूलको आज्ञापालन गर[४] अल्लाह (तआला) यही चाहन्छ कि हे नबीका गृहणीहरु[५] तिमीहरुबाट त्यो प्रत्येक

[१]अर्थात् यो नीरसता केवल भाषाशैलीमा नै होस्, मुखबाट यस्तो शब्द ननिकाल जो सामान्य नियम तथा स्वभावका विपरीत होस् । यिनलाई إن اتقيتن भनेर संकेत गरिदियो कि यो कुरा तथा अन्य निर्देश जो अगाडी छन् संयमी महिलाहरुका लागि छन्, किनकि उनीहरुलाई नै यो चिन्ता हुन्छ कि उनको आख़िरत बर्बाद नहोस् । जसका हृदयमा अल्लाहको भय व्याप्त छ, उनीहरुलाई यी निर्देशहरुसित के छ सम्बन्ध तथा उनी कहिल्यै यी निर्देशहरुको चिन्ता गर्दछन् ?

[२]अर्थात् टिकेर रह तथा अनावश्यक घरबाट बाहिर ननिस्क । यसमा स्पष्ट गरिदियो कि स्त्रीको कार्यक्षेत्र राजनीति एवं शासन होइन, आर्थिक झमेला पनि होइन बरु घरभित्र रहेर गृहस्थीको कार्य पूरा गर्नु हो ।

[३]यसमा घरबाट बाहिर निस्कनुका शिष्टाचार भनिएको छ कि यदि बाहिर जानुको आवश्यकता छ भने श्रृङ्गार-पटार गरी अथवा यस्तो ढङ्गले जसमा तिम्रो श्रृङ्गार प्रकट भइराखेको छ, न निस कि जस्तै बेपर्दा भई जसबाट तिम्रो शिर, मुख, बाहु तथा छाती आदि मानिसहरुलाई दर्शनको आमन्त्रण देओस् । बरु सुगन्ध नलगाइ सारा वस्त्रमा पर्दाका साथ निस्क । تبرج बेपर्दा तथा सज-धजका प्रदर्शनलाई भन्दछन् । कुर्आनले स्पष्ट गरिदिएको छ कि यो تبرج अज्ञानता हो जो इस्लामभन्दा पूर्व थियो तथा भविष्यमा पनि जब कुनैबेला यसलाई धारण गरिनेछ, यो अज्ञानता नै हुनेछ, इस्लामसित यसको कुनै सम्बन्ध छैन, चाहे यसको नाम जतिसुकै आकर्षक एवं सुन्दर राखियोस् ।

[४]पछिल्ला निर्देश नराम्रो कुराबाट बच्नुको सन्दर्भमा थियो, यो निर्देश पुण्य धारण गर्नुसित सम्बन्धित छ ।

[५]अहले बैतसित तात्पर्य को हुन् ? यसको निर्धारणमा केही मतभेद छ । केही ज्ञाताहरुले पवित्र पत्नीहरु तात्पर्य लिएका छन्, जस्तो कि यहाँ कुर्आन करीमका शब्दहरुबाट स्पष्ट भइराखेको छ । कुर्आनले पवित्र पत्नीहरुलाई नै अहले बैत भनेको छ । अन्य स्थानमा पनि पत्नीलाई अहले बैत भनिएको छ, जस्तो सूर: हूद आयत संख्या ७३ मा । यसकारण पवित्र पत्नीहरु अहले बैत हुनु कुर्आनका

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

(प्रकारको) अशुद्धतालाई टाढा राखोस् तथा तिमीलाई अत्यन्त पवित्र गरिदेओस् ।

(३४) तथा तिम्रा घरहरुमा अल्लाह (तआ़ला) का जो आयतहरु तथा रसूलका हदीसहरु पढिन्छन्, तिनलाई स्मरण गर्दैरह, निश्चय अल्लाह (तआ़ला) सूक्ष्मदर्शी सूचित छ ।

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ

(३५) नि:सन्देह मुसलमान पुरुष एवं मुसलमान महिलाहरु,[२] ईमान्दार पुरुष एवं ईमान्दार

शब्दहरुबाट स्पष्ट छ । केही मानिसहरु, केही कथनहरुका आधारमा अहले बैतको सम्बन्ध केवल आदरणीय अली, आदरणीय फा़तिमा तथा आदरणीय हसन एवं हुसैनलाई मान्दछन् तथा पवित्र पत्नीहरुलाई यसबाट अलग-अलग ठान्दछन् जबकि प्रथम मानिस यी चार सहचरहरुलाई यसबाट निष्काशित ठान्दछन् जबकि मध्यम मार्ग तथा सन्तुलित कुरो यो हो कि दुबै अहले बैत हुन् । पवित्र पत्नीहरु त पवित्र कुर्आनका यी शब्दहरुको कारण तथा ज्वाईं एवं सन्तान ती कथनहरुका आधारमा जो सहीह हदीसबाट सिद्ध छ, जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई आफ्नो च्यादरमा लिएर भन्नुभयो कि "हे अल्लाह ! यी मेरा अहले बैत हुन्," जसको अर्थ यो हुन्छ कि यिनी पनि मेरा अहले बैतमध्ये हुन् अथवा यो प्रार्थना कि हे अल्लाह ! तिनीहरुलाई पनि पवित्र पत्नीहरु जस्तै मेरा अहले बैतमा सम्मिलित गर । यसप्रकार सबै तर्क एवं प्रमाणहरुमा सामंजस्य हुनजान्छ । (अन्य जानकारीका लागि हेर्नुस् फ़तहुल क़दीर शौकानी)

[१]अर्थात् यिनका अनुसार कर्म गर । हिक्म:सित तात्पर्य हदीस छन् । यस आयतबाट तर्क दिंदै ज्ञानीहरुले भनेका छन् कि हदीस पनि कुर्आनको जस्तै पुण्यका विचार ले पाठ गर्न सकिन्छ । यसका अतिरिक्त यो आयत पवित्र पत्नीहरुलाई अहले बैत हुनुलाई प्रमाणित गर्दछ, यसकारण कि प्रकाशनाको अवतरण जसको चर्चा यस आयतमा छ पवित्र पत्नीहरुका घरहरुमा नै हुन्थ्यो, विशेष रुपमा आदरणीय आयशाका घरमा, जस्तो कि हदीसमा छ ।

[२]आदरणीय उम्मे सलमा तथा केही अन्य सहाबियात (अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका ईमानका साथ दर्शन गर्ने ती महिलाहरु जसका निधन पनि ईमानको अवस्थामा भयो) ले भने कि के कुरो छ कि अल्लाह तआ़ला प्रत्येक स्थानमा पुरुषहरुलाई नै सम्बोधित गर्दछ, महिलाहरुलाई होइन । यसपछि यो आयत अवतरित भयो । (मुसनद अहमद ६/३०१) तिर्मिजी संख्या ३२११) यसमा महिलाहरुलाई सान्त्वनाको प्रबन्ध गरिएको छ, अन्यथा समस्त आदेशहरुमा पुरुषहरुका साथ महिलाहरु पनि सम्मिलित छन् ती विशेष आदेशहरु बाहेक जो केवल महिलाहरुका लागि छन् । यस आयतबाट तथा अन्य आयतहरुबाट

وَالْمُؤْمِنٰتِ وَالْقٰنِتِيْنَ وَالْقٰنِتٰتِ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالصّٰدِقٰتِ وَالصّٰبِرِيْنَ وَالصّٰبِرٰتِ وَالْخٰشِعِيْنَ وَالْخٰشِعٰتِ وَالْمُتَصَدِّقِيْنَ وَالْمُتَصَدِّقٰتِ وَالصَّآئِمِيْنَ وَالصّٰٓئِمٰتِ وَالْحٰفِظِيْنَ فُرُوْجَهُمْ وَالْحٰفِظٰتِ وَالذّٰكِرِيْنَ اللّٰهَ كَثِيْرًا وَّالذّٰكِرٰتِ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٣٥﴾

महिलाहरु, आज्ञापालन गर्ने पुरुष एवं आज्ञा पालन गर्ने महिलाहरु, सत्यवादी पुरुष एवं सत्यवादी महिलाहरु, धैर्य भएका पुरुष एवं धैर्य राख्ने महिलाहरु, विन्ती गर्ने पुरुष एवं विन्ती गर्ने महिलाहरु, दान गर्ने पुरुष एवं दान गर्ने महिलाहरु, ब्रत (रोज़ा) बस्ने पुरुष एवं ब्रत (रोज़ा) बस्ने महिलाहरु, आफ्ना इन्द्रियहरुको रक्षा गर्ने पुरुष एवं आफ्ना इन्द्रियहरुको पुरुषहरुको रक्षा गर्ने महिलाहरु तथा अत्याधिक अल्लाहको स्मरण गर्ने (पुरुष) तथा स्मरण गर्ने (स्त्रीहरु) यी सबैका लागि अल्लाह (तआ़ला) ले विस्तृत मोक्ष एवं महान (पुण्य) तयार गरिराखेको छ ।

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَّلَا مُؤْمِنَةٍ اِذَا قَضَى اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗٓ اَمْرًا اَنْ يَّكُوْنَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ اَمْرِهِمْ ؕ

(३६) तथा (हेर) कुनै मुसलमान पुरुष तथा महिलालाई अल्लाह तथा त्यसका रसूलका निर्णय पश्चात आफ्नो कुनै कुराको कुनै अधिकार शेष रहँदैन ।[1] (याद राख !)

स्पष्ट छ कि इबादत एवं अल्लाहको आज्ञापालन तथा आख़िरतको पद एवं प्रतिष्ठामा पुरुष एवं स्त्रीका मध्ये कुनै अन्तर छैन । दुबैका लागि समानरुपले यो मैदान खुल्ला छ तथा दुबै समानरुपले पुण्य एवं प्रतिफल कमाउन सक्छ । लिङ्गको आधारमा उनीहरुमा कमी अथवा अधिकता गरिने छैन । यसका अतिरिक्त मुसलमान तथा ईमान भएकाहरुको अलग-अलग वर्णनबाट यो स्पष्ट भइसकेछ कि यी दुवैमा अन्तर छ । ईमानको श्रेणी इस्लामभन्दा उच्च छ, जस्तो कि कुर्आन तथा हदीसका अन्य प्रमाण पनि यसको पुष्टि गर्दछन् ।

[1]यो आयत आदरणीय ज़ैनबको विवाहको विषयमा अवतरित भएको थियो । आदरणीय ज़ैद बिन हारिसा मूल रुपमा अरब थिए, परन्तु कसैले उनलाई वाल्यवस्थामा नै समाति दास बनाएर बेचिदिएको थियो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित आदरणीय ख़दीजाको विवाह पश्चात आदरणीय ख़दीजाले उनलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई उपहार स्वरुप भेट गर्नु भएको थियो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई स्वाधीन गरी आफ्नो पुत्र बनाउनु भएको थियो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनको विवाहको

وَمَنۡ يَّعۡصِ اللّٰهَ وَرَسُوۡلَهٗ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلٰلًا مُّبِيۡنًا ؕ

अल्लाह (तआ़ला) तथा त्यसका रसूलको जसले पनि अवज्ञा गर्नेछ, त्यो खुल्ला पथभ्रष्टतामा पर्नेछ ।

وَاِذۡ تَقُوۡلُ لِلَّذِىۡۤ اَنۡعَمَ اللّٰهُ عَلَيۡهِ وَاَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِ اَمۡسِكۡ عَلَيۡكَ زَوۡجَكَ وَاتَّقِ اللّٰهَ وَتُخۡفِىۡ فِىۡ نَفۡسِكَ مَا اللّٰهُ مُبۡدِيۡهِ وَتَخۡشَى النَّاسَ ۚ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنۡ تَخۡشٰهُ ؕ فَلَمَّا قَضٰى زَيۡدٌ مِّنۡهَا وَطَرًا زَوَّجۡنٰكَهَا لِكَىۡ لَا يَكُوۡنَ

(३७) (तथा याद गर) जबकि तिमी त्यस व्यक्तिसित भनिराखेका थियौ जसमाथि अल्लाहले पनि उपकार गऱ्यो तथा तिमीले पनि कि तिमी आफ्नी पत्नीलाई आफ्नो पासमा राख तथा अल्लाहसित तर्स, तथा तिनी आफ्नो हृदयमा त्यो कुरो लुकाएका थियौ जसलाई अल्लाह प्रकट गर्नेवाला थियो तथा तिमी मानिसहरुसित भय गर्दथ्यौ जबकि अल्लाह (तआ़ला) यसको अधिक अधिकारी थियो कि तिमी त्यससित तर्स,[1] तथा जबकि ज़ैदले त्यस

प्रस्ताव आफ्नी फूफीकी पुत्री आदरणीय ज़ैनबका साथ राख्नु भएको थियो, जसमाथि तिनलाई तथा तिनका भाइलाई आफ्ना पारिवारिक सम्मानका आधारमा संकोच भयो कि ज़ैद एउटा स्वतन्त्र गरिएका दास हुन् तथा तिनको सम्बन्ध एउटा उच्च सम्मानित परिवारसित छ । यस पश्चात यो आयत अवतरित भयो जसको अर्थ यो हो कि अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निर्णयका पश्चात कुनै ईमान भएका पुरुष एवं स्त्रीलाई यो अधिकार छैन कि त्यसले आफ्ना अधिकारलाई प्रयोग गरोस् बरु त्यसका लागि यो छ कि त्यसले आफ्नो स्वीकृति दिइहालोस् । अतः यस आयतलाई सुन्नुको पश्चात आदरणीय ज़ैनब आदिले आफ्ना विचारहरुबारे हठ गरेनन् तथा उनको विवाह सम्पन्न भयो ।

[1]परन्तु उनको स्वभावमा अन्तर थियो, पत्नीको स्वभावमा पारिवारिक मान एवं सम्मान बसेको थियो जबकि ज़ैद (रज़ि अल्लाहु अन्ह) मा दासताको दाग थियो, उनीहरुको आपसमा मनमुटाव रहन्थ्यो जसको चर्चा आदरणीय ज़ैद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित गर्दैरहन्थे तथा तलाक़को संकेत पनि दिँदै रहन्थे । परन्तु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनलाई तलाक़ दिनुबाट रोक्नु हुन्थ्यो तथा निर्वाह गर्नका लागि भन्नुहुन्थ्यो । यसका अतिरिक्त अल्लाहले उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई यो सचेत पनि गरिदिएको थियो कि ज़ैदको तर्फबाट तलाक़ भएर नै रहन्छ, त्यसका पश्चात ज़ैनबको विवाह तपाईंसँग गरिदिइने छ ताकि अज्ञानकालको त्यस रीतिको खण्डन गरिदिइने छ कि मुखले भनेको पुत्र, धार्मिक विधानमा वास्तविक पुत्रको समान हुँदैन तथा त्यसद्वारा तलाक दिइएको महिलासित विवाह मान्य छ । आयतमा यिनै कुरातिर संकेत छ । आदरणीय ज़ैदमाथि अल्लाहको यो उपकार थियो कि त्यसले इस्लाम धर्मधारण गर्नुको सौभाग्य दियो तथा दासताबाट मुक्ति दिलायो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उपकार उनीमाथि यो थियो कि

عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِىٓ أَزْوَاجِ أَدْعِيَآئِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

स्त्रीबाट आफ्नो आवश्यकता पूरा गरिहाल्यो।[1] हामीले तिनलाई तिम्रो विवाहमा दियौं[2] ताकि मुसलमानहरुलाई आफ्ना लेपालकहरुका पत्नीहरुका विषयमा कुनै प्रकारको संकोच नरहोस्, जबकि उनी आफ्नो आवश्यकता त्यसबाट पूरा गरिहालून्[3] अल्लाहको (यो) आदेश भएर नै रहने थियो।[4]

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُۥ ۖ سُنَّةَ اللَّهِ

(३८) जुन वस्तुहरु अल्लाह (तआला) ले आफ्नो नबीका लागि उचित (मान्य) गरेको छ, त्यसमा नबीलाई कुनै आपत्ति छैन।[5] (यही) अल्लाह

उनलाई धार्मिक शिक्षा दिनु हो, उनलाई स्वतन्त्र गरेर आफ्नो पुत्र बनाउनु भएको थियो तथा आफ्नी फूफी उमैमाः बिन्त अब्दुल मुत्तलिब कि पुत्रीसित उनको विवाह गराइदिनु भयो। हृदयमा लुकाउने कुरो यही थियो जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई आदरणीया जैनबसित विवाहका विषयमा प्रकाशनाद्वारा भनिएको थियो। उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यस कुरासित तर्सनु हुन्थ्यो कि मानिसहरु भन्नेछन् कि आफ्नी बुहारीसित विवाह गर्नु हो। जबकि अल्लाहलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा यस रीतिलाई समाप्त गर्नु थियो तसर्थ मानिसहरुसित तर्सनुको आवश्यकता थिएन। उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको यो भय यद्यपि स्वभाविक थियो जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सचेत गरेको थियो। प्रकट गर्नुबाट यही तात्पर्य छ कि यो विवाह हुनेछ जसबाट यो कुरो सबैका ज्ञानमा आउनेछ।

[1]अर्थात् विवाहको पश्चात तलाक़ दिए तथा आदरणीय ज़ैनबले इद्दतका दिन पूरा गर्नुभयो।

[2]यो विवाह प्रचलनका विरुद्ध केवल अल्लाहका आदेशले सम्पन्न भयो, विवाह मन्त्रका पाठ, अभिभावक, वकील साक्षी तथा महर बिना नै।

[3]यो आदरणीय ज़ैनबसित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विवाहको कारण हो कि भविष्यमा कुनै मुसलमान यस विषयमा संकोचको आभाष नगरोस् तथा आवश्यकता अनुसार गोद लिएको पुत्र (दत्तक पुत्र) कि तलाक़ दिसकिएकी पत्नीसित विवाह गर्न सकियोस्।

[4]अर्थात् पहिलादेखि नै अल्लाहका ज्ञानमा जो थियो त्यो प्रत्येक दशामा पूरा हुनु थियो।

[5]यो त्यही ज़ैनबको विवाहको घटनातिर संकेत छ, किनकि यो विवाह उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको लागि उचित (वैध) थियो। यसकारण यसमा कुनै पाप तथा संकीर्णताको कुरो छैन।

فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ﴿٣٨﴾

को नियम उनीहरुमा पनि रहयो जो पहिला थिए[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) का कार्य अटल निर्धारित गरिएका छन् ।[2]

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾

(३९) यी सबै यस्ता थिए कि अल्लाह (तआ़ला) का आदेश पुऱ्याउने गर्दथे एवं अल्लाहसित नै तर्सन्थे तथा अल्लाहका अतिरिक्त कोहीसित पनि तर्सन्नथे,[3] तथा अल्लाह (तआ़ला) हिसाब लिनका लागि पर्याप्त छ ।[4]

مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

(४०) (मानिसहरु), तिम्रा पुरुषहरुमध्ये कसैका पिता मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम होइनन्,[5] परन्तु उहाँ अल्लाह (तआ़ला) का रसूल

[1]अर्थात् विगत अम्बिया पनि यसप्रकारको कार्य गर्न कुनै संकोच गर्दैनथे, जो अल्लाहको तर्फबाट उनलाई अनिवार्य गरिन्थ्यो, चाहे सामुदायिक तथा सामाजिक रीति-रिवाज उनका विपरीत नै हुन्थे ।

[2]अर्थात् विशेष कारण एवं सुनीतिमा आधारित हुन्छन्, सांसारिक शासकहरुको जस्तो सामयिक एवं क्षणिक आवश्यकतामा आधारित हुँदैन । यसैप्रकार उनको समय पनि निर्धारित हुन्छ, जसका अनुसार घटित हुन्छन् ।

[3]यसकारण न कुनै भय अथवा प्रभाव उनलाई अल्लाहको सन्देश पुऱ्याउनमा रुकावट बन्थ्यो न अपमान एवं धिक्कारको उनलाई चिन्ता हुन्थ्यो ।

[4]अर्थात् प्रत्येक स्थानमा त्यो आफ्ना ज्ञान एवं शक्तिका अनुसार व्याप्त छ, यसकारण त्यो आफ्ना भक्तहरुको सहायताका लागि पर्याप्त छ तथा अल्लाहको धर्मको प्रचार-प्रसारमा उनलाई जो कठिनाईहरु छन्, त्यसमा त्यसले उनको सहायता गर्दछ तथा शत्रुहरुका नराम्रा उद्देश्य तथा षड्यन्त्रहरुबाट उनीहरुलाई बचाउँछ ।

[5]यसकारण उहाँ ज़ैद बिन हारिसाको पनि पिता हुनुहुन्न, जसका लागि उहाँलाई निन्दाको लक्ष्य बनाउन सकियोस् कि उहाँले आफ्नी बुहारीसित विवाह किन गर्नुभो ? बरु एक ज़ैद मात्रै होइन, उहाँ कुनै पनि पुरुषको पिता हुनुहुन्न, किनकि ज़ैद त हारिसाका पुत्र थिए । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त उनलाई मुखले भनेर पुत्र बनाउनु भएको थियो तथा अज्ञानी नियमहरुका अनुसार उनलाई ज़ैद बिन मोहम्मद भनिन्थ्यो । वास्तवमा उनी उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साखै पुत्र थिएन । यसैकारण ﴿ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ﴾ अवतरित हुनुका पश्चात उनलाई ज़ैद पुत्र

وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا ﴿٤٠﴾	हुनुहुन्छ तथा समस्त नबीहरुमा अन्तिम हुनुहुन्छ,[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।
يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيْرًا ﴿٤١﴾	(४१) हे मुसलमानहरु ! अल्लाह तआ़लाको स्मरण अत्याधिक गर ।
وَّسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَّ اَصِيْلًا ﴿٤٢﴾	(४२) तथा बिहान-बेलुका त्यसको पवित्रताको वर्णन गर ।
هُوَ الَّذِيْ يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلٰٓئِكَتُهٗ لِيُخْرِجَكُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۭ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَحِيْمًا ﴿٤٣﴾	(४३) त्यही हो जसले तिमीमाथि आफ्नो दया पठाउँछ तथा त्यसका फरिश्ताहरु (तिम्रा लागि दयाको प्रार्थना गर्दछन्) ताकि त्यो तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर लगोस् । तथा अल्लाह (तआ़ला) मुसलमानहरुमाथि अत्यन्त दयालु छ ।
تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهٗ سَلٰمٌ ښ	(४४) जुन दिन यिनी अल्लाह (तआ़ला) सित भेट्नेछन् तिनको स्वागत सलामबाट हुनेछ,[2] उनका

हारिसा नै भनिन्थ्यो । यसका अतिरिक्त आदरणीया ख़दीजा (رضي الله عنها) बाट नबीँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पुत्र मात्र दुइवटा थिए । क़ासिम र अब्दुल्लाह, अनि अब्दुल्लाहको उपाधि तैयब र ताहिर थियो । यसर्थ तैयब र ताहिर उहाँका अन्य कुनै पुत्रको नाम होइन । (विस्तृत जानकारीका लागि पढ्नुहोस् : अर्रहीकुल् मख्तूम/ पृष्ठ :१११ तेस्रो संस्करण १९८८ ऊर्दू) इब्राहीम मारीया क़िब्तियाको गर्भबाट भयो । परन्तु यी सबै बाल्यवस्थामा नै मरे, उनीमध्ये कुनै पनि पूर्ण वयस्क आयुसम्म पुगेन । यस आधारमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आफ्नो सन्तानमा कोही पनि पुरुष रहेन जसका उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पिता होऊन् । (इब्ने कसीर)

[1] خاتَمٌ अरबी भाषामा मोहर (मुद्रा) लाई भन्दछन् तथा मोहर अन्तिम क्रियालाई भनिन्छ । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि नबूअत एवं रिसालतको अन्त्य भयो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पश्चात जो पनि नबूअत अथवा रिसालतको दावी गर्नेछ, त्यो झूठा तथा दज्जाल हुनेछ । हदीसहरुमा यस विषयलाई विस्तृत रुपमा वर्णन गरिएको छ तथा यसमा सम्पूर्ण सम्प्रदाय सहमत छन् । केयामतका निकट आदरणीय ईसा धर्तीमा आउनेछन् जो सहीह तथा निरन्तर कथनबाट सिद्ध छ । उनी नबीका रुपमा आउने छैनन् बरु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायी बनेर आउनेछन् । यसकारण उनको धर्तीमा आगमन नबूअतको अन्तको विरुद्ध छैन ।

[2] अर्थात् स्वर्गमा फरिश्ताहरु ईमान भएकाहरुलाई अथवा ईमान भएका एक-अर्कालाई सलाम गर्नेछ ।

وَاَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرِيْمًا ﴿٤٤﴾

लागि अल्लाह (तआ़ला) ले सम्मानित पुरस्कार तयार गरिराखेको छ ।

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّاۤ اَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّ نَذِيْرًا ﴿٤٥﴾

(४५) हे नबी ! वास्तवमा हामीले नै तपाईंलाई (रसूल) साक्षी, शुभसूचक तथा सचेतक बनाएर पठाएका छौं ।[1]

وَّدَاعِيًا اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا ﴿٤٦﴾

(४६) तथा अल्लाहको आदेशबाट उसतिर आमन्त्रण गर्ने तथा प्रकाशमान दीप ।[2]

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيْرًا ﴿٤٧﴾

(४७) तथा तपाईं ईमानवालाहरुलाई शुभसूचना सुनाइदिनुस् कि उनका लागि अल्लाह (तआ़ला) को तर्फबाट निकै ठूलो अनुग्रह छ ।

وَلَا تُطِعِ الْكٰفِرِيْنَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَدَعْ اَذٰىهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿٤٨﴾

(४८) तथा काफ़िर एवं मुनाफ़िकहरुको भनाई नमान्नुस् ! तथा जुन दुख (उनीहरुतिरबाट) पुग्दछ त्यसको चिन्ता नगर्नुस्, अल्लाहमाथि भरोसा राख्नुस्, अल्लाह काम बनाउनका लागि पर्याप्त छ ।

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا

(४९) हे मुसलमानहरु ! जब तिमी मुसलान महिलाहरुसित विवाह गर्दछौ अनि उनीहरुलाई हात लगाउनु

[1]केही ज्ञाताहरु شَاهِد (शाहिद) को अर्थ साक्षात विद्यमान गर्दछन् जो कुर्आनको अर्थमा परिवर्तन छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना समुदायको साक्ष्य दिनुहुनेछ, उनीहरुको पनि जो तपाईंमाथि ईमान स्वीकार गरे तथा उनको पनि जो तपाईंलाई झुठ्लाउँदै रहे । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ईमान भएकाहरुलाई उनका वजूका अङ्गहरुबाट चिनिहाल्नु हुनेछ जो टल्किराखेका हुनेछन् । यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अन्य नबीहरु (सन्देष्टाहरु) को साक्षी बन्नुहुनेछ कि उनीहरुले आ-आफ्ना समुदायलाई प्रदान गरिएका निश्चित ज्ञानको आधारमा हुनेछ यसकारण होइन कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम समस्त सन्देष्टाहरुलाई आफ्नो दृष्टिले हेर्दै आइराख्नु भएको छ । यो विश्वास त कुर्आनका सुत्रहरुको विरुद्ध छ ।

[2]जुनप्रकार द्वीपबाट अन्धकार दूर हुन्छ, त्यसैप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमद्वारा कुफ्र तथा शिर्क (मूर्तिपूजा) का अन्धकार हटे । यसका अतिरिक्त यस दिव्य द्वीपबाट प्रकाश प्राप्त गरी जो सम्मान तथा आदर प्राप्त गर्न चाहन्छ गर्नसक्छ, यसकारण कि जो दीप केयामतसम्म प्रकाशित छ ।

إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَٰتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾

भन्दा पूर्व तलाक् दिन्छौ भने तिनीहरुमाथि तिम्रो कुनै (अधिकार) इद्दत (तलाक्का पश्चात निर्धारित समयसम्मको प्रतिबन्धित अवधि) को छैन जसको तिमी गणना गर ।[1] तसर्थ तिमी उनीहरुलाई केही न केही दिइहाल ।[2] तथा राम्ररी उनीहरुलाई बिदा गरिदेऊ ।[3]

يَٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَٰجَكَ

(५०) हे नबी ! हामीले तिम्रा लागि तिम्रा ती पत्नीहरु उचित (वैध) गरिदिएका छौं, जसलाई तिमी उनका महर

विवाहका पश्चात जुन स्त्रीहरुसित सहवास गरिसकिएको छ र त्यो अहिले युवती छ, यस्ता स्त्रीहरुलाई यदि तलाक् हुन्छ भने तिनको 'इद्दत' तीन मासिक धर्म छ। (अल बकरः-२२८) यहाँ ती स्त्रीहरुका लागि नियम भनिंदैछ जसका विवाह भएको छ किन्तु पति-पत्नीका मध्ये सहवास सम्बन्ध भएको छैन तिनलाई यदि तलाक् हुन्छ भने कुनै इद्दत छैन अर्थात् यस्ता बिना संभोग तलाक् प्राप्त स्त्री बिना इद्दत पूरा गरी तुरुन्त कहीं विवाह गर्न चाहन्छे भने गर्नसक्छे । हो, यदि सहवासभन्दा पहिले पतिको निधन हुनजान्छ भने त्यसले चार महिना दश दिन इद्दत व्यतीत गर्नुपर्नेछ । (फत्हुल कदीर, इब्ने कसीर) स्पर्श गर्नु अथवा हात लगाउनु इंगित छ सहवास (संभोग) सित, निकाहको विशेष शब्द सहवास तथा विवाहको बन्धन दुबैका लागि प्रयोग हुन्छ । यहाँ विवाहको अर्थमा छ । यसै आयतबाट तर्क निकाल्दै यो पनि भनिएको छ कि विवाहभन्दा पहिला तलाक् (सम्बन्ध-विच्छेद) छैन किनकि यहाँ विवाहका पश्चात तलाक्को चर्चा छ। अतः जो धर्मविद (फुकहा) यो भन्दछन् कि कोही मैले अमूक स्त्रीसँग विवाह गरें त त्यसलाई तलाक्, त उनका मतका अनुसार त्यस स्त्रीसित विवाह हुनासाथ तलाक् हुनेछ यस्तै केही जसले यो भन्दछन् कि यदि त्यो यो भन्दछ कि मैले कुनै पनि स्त्रीसँग विवाह गरें त उसलाई तलाक्, त जुन स्त्रीसित पनि विवाह गर्नेछ, तलाक् (विवाह विच्छेद) भइहाल्नेछ । यो कुरो सही छैन । हदीसमा पनि प्रष्ट छ «لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ» (इब्ने माजा) «لَا طَلَاقَ لِابْنِ آدَمَ فِيمَا لَا يَمْلِكُ» (अबू दाऊद बाबुन फित्तलाके कबलन निकाहे, तिर्मिजी, इब्ने माजा एवं मुसनद अहमद २/१८९), यसमा स्पष्ट छ कि विवाहभन्दा पहिला विवाह विच्छेद (तलाक्) एउटा अनर्थ कर्म हो जसको धर्म विधानमा कुनै औचित्य छैन ।

[2]यो (मुत्आ), यदि महर (स्त्रीधन) निर्धारित छ भने आधा महर छ अन्यथा शक्तिका अनुसार केही दिइहालियोस् ।

[3]अर्थात् तिनीहरुलाई आदर तथा सम्मानका साथ बिना कुनै दुख पुऱ्याइ अलग गरियोस् ।

الّٰتِيْٓ اٰتَيْتَ اُجُوْرَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِيْنُكَ مِمَّآ اَفَاۗءَ اللّٰهُ عَلَيْكَ
وَبَنٰتِ عَمِّكَ وَبَنٰتِ عَمّٰتِكَ وَبَنٰتِ خَالِكَ
وَبَنٰتِ خٰلٰتِكَ الّٰتِيْ هَاجَرْنَ مَعَكَ ۡ
وَامْرَاَةً مُّؤْمِنَةً اِنْ وَّهَبَتْ نَفْسَهَا
لِلنَّبِيِّ اِنْ اَرَادَ النَّبِيُّ اَنْ يَّسْتَنْكِحَهَا ۤ
خَالِصَةً لَّكَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۭ
قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ
فِيْٓ اَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ

(स्त्री-दान) दिइसकेका छौ[१] तथा ती दासीहरु पनि जो अल्लाह (तआला) ले युद्धमा तिमीलाई प्रदान गरेको छ[२] तथा तिम्रा काकाका पुत्रीहरु, फुफीका पुत्रीहरु तिम्रा मामाका पुत्रीहरु तथा तिम्रा मौसीका पुत्रीहरु पनि जसले तिम्रो साथमा हिज़रत गरेका छन्,[३] तथा ती ईमान भएका महिला जो स्वयंलाई नबीलाई दान गरिदिन्छन्, यो त्यस अवस्थामा कि स्वयं यदि नबी पनि त्यससित विवाह गर्न चाहन्छ,[४] यो विशेषरुपले तिम्रो लागि नै हो तथा अन्य मुसलमानहरुका लागि होइन ।[५] हामी त्यसलाई राम्ररी

[१]केही धार्मिक नियमहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई विशेषता प्राप्त थियो, जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विशेषता भनिन्छ । जस्तै ज्ञानीहरुका एक गुटका मत अनुसार रात्रिको नमाज़ (तहज्जुद) उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अनिवार्य थियो, सद्का (दान) आफ्नो लागि लिन निषेध थियो । यसैप्रकार केही विशेषताहरुको वर्णन यस स्थानमा गरिएको छ जसका सम्बन्ध विवाहसित छ । (१) जुन स्त्रीहरुलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले महर दिनुभएको छ, ती वैध छन् चाहे संख्यामा तिनीहरु जतिसुकै होऊन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय सफीया तथा जुबैरीयाको महर तिनको स्वतन्त्रतालाई मान्नु भएको थियो । उनका अतिरिक्त नकदको रुपमा सबैको महर नजाशीले आफ्नो तर्फबाट दिएका थिए ।

[२]अत: आदरणीया सफिया तथा जुबैरीया दासीका रुपमा आउनु भएको थियो जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले स्वतन्त्र गरी विवाह गर्नुभएको थियो तथा रेहाना एवं मारीया किब्तिया दासीका रुपमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित रहनुभयो ।

[३]यसको अर्थ हो कि जुनप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले हिज़रत गर्नुभयो, त्यसैप्रकार उहाँहरुले पनि मक्काबाट मदीना हिज़रत गरे, किनकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ कुनै पनि महिलाले हिज़रत गरेका थिएनन् ।

[४]अर्थात् स्वयं आफूलाई दान गर्ने महिला, यदि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम त्यससित विवाह गर्न चाहनुहुन्छ भने बिना महर उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि त्यसलाई आफ्नो विवाहमा लिनु उचित छ ।

[५]यो अनुमति केवल उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि छ, अन्य मुसलमानहरुलाई अनिवार्य छ कि उनीहरु महरका अधिकार देऊन् अनि विवाह वैध हुनेछ ।

لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝

जान्दछौं जो हामीले उनका लागि उनका पत्नी एवं दासीहरुका विषयमा (आदेश) निर्धारित गरेका छौं,[1] यो यसकारण कि तिमीमाथि कुनै आपत्ति उत्पन्न नहोस्।[2] अल्लाह (तआला) अत्यन्त क्षमाशील एवं अत्यन्त दयावान छ।

تُرْجِي مَن تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاءُ ۖ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۚ

(५१) उनीहरुमध्ये जसलाई तिमी चाहन्छौ दूर राख तथा जसलाई चाहन्छौ सँगै राख,[3] तथा यदि तिमी उनीहरुमध्येबाट पनि कसैलाई आफ्नो पासमा बोलाउँछौ जसलाई तिमीले अलग गरेका थियौ त तिमीमाथि कुनै आपत्ति छैन,[4] यसमा यस कुरोको अधिक आशा छ कि यी (स्त्रीहरु) का आँखा शीतल रहून् तथा उनीहरु दुखी नहोऊन् तथा जे-जति पनि तिमी उनलाई दिन्छौ त्यसबाट ती सबै प्रसन्न रहून्,[5] तिम्रा हृदयहरुमा

[1]अर्थात् विवाहका जो प्रतिबन्ध एवं अधिकार छन् जो हामीले अनिवार्य गरेका छौं, जस्तै चारभन्दा अधिक पत्नीहरु एकै समयमा कुनै व्यक्ति राख्न सक्दैन। विवाहका लागि संरक्षक साक्षी तथा महर आवश्यक छ। परन्तु दासीहरु जति पनि कोही चाहन्छ राख्न सक्छ, किन्तु दासीहरुको प्रचलन अब समाप्त भइसक्यो।

[2]यसको सम्बन्ध إِنَّا أَحْلَلْنَا सित छ अर्थात् उक्त समस्त महिलाहरुलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि यसकारण उचित गरियो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई संकोच प्रतीत नहोस् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कसैसँग विवाहमा पाप नसम्झुन्।

[3]यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको एउटा अन्य विशेषताको वर्णन छ। त्यो यो कि पत्नीहरुका मध्य क्रम निर्धारित गर्नुको अधिकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दिइएको थियो। उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जसको क्रम चाहनुहुन्छ, स्थगित गरिदिनु हुन्छ, अर्थात् त्यसलाई साथमा राख्दै त्यससित सहवास गर्नुहुन्न तथा जससित चाहन्छन् यो सम्बन्ध स्थापित गर्नुहुन्छ।

अर्थात् जुन पत्नीहरुका क्रम स्थगित गरिएको थियो। यदि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम चाहनुहुन्छ कि त्यससित सहवास गरियोस् त यो आज्ञा पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्राप्त थियो।

[4]अर्थात् क्रम स्थगित हुनु तथा एकलाई अर्कोमाथि प्रथमिकता दिनुका उपरान्त पनि उनीहरु प्रसन्न हुनेछन्, दुखी हुने छैनन् तथा जे-जति उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको तर्फबाट प्राप्त हुन्छ त्यसमा सन्तुष्ट रहनेछन्।

وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَلِيْمًا ﴿٥١﴾

जे-जति छ, त्यसलाई अल्लाह (तआला राम्ररी) जान्दछ ।[1] अल्लाह (तआला) अधिक ज्ञान भएको सहनशील छ ।

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْۢ بَعْدُ وَلَآ اَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ اَزْوَاجٍ وَّلَوْ

(५२) यसका पश्चात अन्य स्त्रीहरु उहाँका लागि वैध (हलाल) छैनन् तथा न यो (उचित छ) कि उनीहरुलाई छाडेर अन्य स्त्रीहरुसँग (विवाह) गरून् ।

किन ? यसकारण कि उनीहरुलाई ज्ञात छ कि सन्देष्टा यो सबै कुरा अल्लाहका आदेश एवं आज्ञा अनुसार गरिराख्नु भएछ तथा यी पवित्र पत्नीहरु अल्लाहका निर्णयमाथि प्रसन्न एवं सन्तुष्ट छन् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो अनुमति प्राप्त हुनुका उपरान्त पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसलाई प्रयोग गर्नुभएको थिएन आदरणीय सौदह बाहेक (कि तिनले आफ्नो क्रम आफ्नो इच्छाले आदरणीया आयशालाई प्रदान गर्नुभएको थियो) उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले समस्त पवित्र पत्नीहरुका क्रम समानरुपले निर्धारित गर्नुभएको थियो । यसैले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अन्तिम समयमा पवित्र पत्नीहरुबाट आज्ञा लिई रोगको अवधि आदरणीय आयशाको पासमा व्यतीत गर्नुभयो । إِنَّا أَحْلَلْنَا को सम्बन्ध उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यसै व्यवहारसित छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई क्रम निर्धारण (अन्य मानिसहरुको जस्तो) यद्यपि आवश्यक थिएन । यसका उपरान्त पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले क्रम विभाजनलाई अपनाउनु हो ताकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पत्नीहरुका आँखालाई शीतलता प्राप्त होस्, तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस सद्व्यवहार एवं न्यायबाट प्रसन्न होऊन् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यस विशेषाधिकारको प्रयोग गर्नु भएन बरु उनका सान्त्वना एवं प्रसन्नताको प्रयोजन गर्नुभयो ।

[1]अर्थात् तिम्रा हृदयमा जे-जति छ तिनमा यो कुरो पनि निश्चित रुपमा छ कि सबै पत्नीहरुको प्रेम हृदयमा समान छैन, किनकि हृदयमाथि कसैको अधिकार छैन । यसकारण पत्नीहरुका मध्येक्रममा, पालन-पोषण तथा अन्य जीवन हेतु तथा सुविधाहरुमा समानता आवश्यक छ, जसको प्रबन्ध मनुष्य गर्नसक्दछ । हृदयहरुका झुकावमा समता अधिकारमै छैन, यसकारण अल्लाह तआलाले त्यसमाथि पकड पनि गर्नेछैन यदि हार्दिक प्रेम कुनै एक पत्नीसित त्योसँग विशेष व्यवहारको कारण नहोस् । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्ने गर्नुहुन्थ्यो, "हे अल्लाह ! यो जुन मेरो विभाजन छ जो मेरो अधिकारमा छैन, परन्तु जसमाथि तिम्रो अधिकार छ म त्यसमाथि अधिकार राख्दिन, त्यसमा मलाई लज्जितनगर्नू ।" (अबू दाऊद, तिर्मिजी, नसाई, इब्ने माजा तथा मुसनद अहमद ६/१४४)

أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا ﴿٥٢﴾

(यद्यपि उनका रुप राम्रो पनि लाग्दछ[1] परन्तु जो तिम्रा दासीहरु होऊन्[2] अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुको (पूर्ण) रक्षक छ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَٰكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنكُمْ ۖ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ ۚ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ

(५३) हे मुसलमानहरु ! जबसम्म तिमीलाई आज्ञा प्रदान गरिंदैन तिमी नबीका घरहरुमा नजाने गर खानका लागि यस्ता समयमा कि खाना पाक्नुको प्रतीक्षा गर्दैरहनु परोस्, बरु जब बोलाउन्छ तब जाउ तथा जब खाइसकेको हुन्छौ तब निस्केर जाउ, त्यहीं कुराहरुमा लीन नहोउ । नबीलाई तिम्रा यस व्यवहारबाट कष्ट हुन्छ । परन्तु उनी तिम्रो आदर गरिदिन्छन् तथा अल्लाह (तआ़ला) सत्यको वर्णन गर्नुमा कसैको चिन्ता गर्दैन ।[3] तथा जब

[1]अधिकारको आयत अवतरित हुनुको पश्चात पवित्र पत्नीहरुले सांसारिक सुख-सुविधाहरुका साधनहरुलाई त्यागेर कठिनाईसित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ रहनु रुचाएका थिए । यसको प्रतिफल अल्लाहले यो दियो कि पत्नीहरुका अतिरिक्त (जसका संख्या त्यस समय नौं थियो) अन्य स्त्रीहरुसँग विवाह गर्न अथवा उनीहरुमध्ये कसैलाई तलाक़ दिएर त्यसका स्थानमा कुनै अन्यसित विवाह गर्नबाट रोकिदियो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि पछि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो अधिकार दिएको थियो, परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कुनै विवाह गर्नुभएन । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् दासीहरुलाई राख्नमा कुनै प्रतिबन्ध छैन, केही धर्म विशेषज्ञहरुले यसबाट यो भाव निकाल्नु भएको छ कि काफ़िर दासी पनि राख्नुको उहाँलाई अनुमति थियो तथा केहीले ﴿وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ﴾ (अल-मुम्तहिना-१०) का अनुसार यसलाई उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का लागि उचित (वैध) ठान्नुभएन (फ़तहुल क़दीर)

[3]यस आयतका अवतरण हुनुको कारण यो हो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निमन्त्रणमा सहाबा किराम उपस्थित भए, जसमध्ये केही खानुका पश्चात पनि बसि कुरा गर्दैरहे जसबाट उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई विशेष कष्ट भयो परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले शिष्टाचार एवं व्यवहारका कारण उनलाई जानको लागि भन्नुभएन । (सहीह बुख़ारी व्याख्या सूरतुल अहज़ाब) अत: यस आयतमा भोजका शिष्टाचार सिकाइए कि प्रथम त त्यतिखेर जाउ, जब भोजन तयार भइसकेको हुन्छ, पहिले देखि नै धर्ना दिएर

مِنۡ وَّرَآءِ حِجَابٍ ؕ ذٰلِكُمۡ اَطۡهَرُ لِقُلُوۡبِكُمۡ وَقُلُوۡبِهِنَّ ؕ وَمَا كَانَ لَكُمۡ اَنۡ تُؤۡذُوۡا رَسُوۡلَ اللّٰهِ وَلَاۤ اَنۡ تَنۡكِحُوۡۤا اَزۡوَاجَهٗ مِنۡۢ بَعۡدِهٖۤ اَبَدًا ؕ اِنَّ ذٰلِكُمۡ كَانَ عِنۡدَ اللّٰهِ عَظِيۡمًا ﴿۵۳﴾

तिमी नबीका पत्नीहरुबाट कुनै वस्तु माँग्छौ भने पर्दाका पछाडीबाट माँग ।[1] तिम्रा तथा तिनका हृदयहरुका लागि पूर्ण पवित्रता यही हो ।[2] न तिमीलाई उचित छ कि तिमी अल्लाहका रसूललाई कष्ट देउ[3] तथा न तिमीलाई यो वैध (उचित) छ कि उहाँका पश्चात कुनै समय पनि उहाँका पत्नीसित विवाह गर । (याद राख) अल्लाहका निकट यो अति ठूलो (पाप) हो ।[4]

न बसिराख । द्वितीय भोजन समाप्त गर्नुका तुरुन्त उपरान्त घरहरुतिर हिंडिहाल, त्यहाँ बसेर कुरा नगर । भोजनको वर्णन त अवतरित हुनुका कारण गरिएको छ अन्यथा अर्थ त यो कि जहिले पनि बोलाइन्छ चाहे खानाको लागि अथवा कुनै अन्य कार्यका लागि आज्ञाबिना घरमा प्रवेश नगर ।

[1]यो आदेश आदरणीय उमरको इच्छाको अनुरुप अवतरित भयो । आदरणीय उमरले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित निवेदन गरे कि हे रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पासमा राम्रा-नराम्रा धेरै मानिसहरु आउँछन्, काश तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पवित्र पत्नीहरुलाई पर्दाको आदेश दिनुभए त कति राम्रो हुन्थ्यो । यसप्रकार यो आदेश अल्लाहले अवतरित गर्यो (सहीह बुखारी किताबुस्सलात तथा तफ़सीर सूर: अल-बक़र:, मुस्लिम बाबु फज़ाईले उमर बिन ख़त्ताब)

[2]यो पर्दाको रहस्य एवं कारण हो कि यसबाट स्त्री-पुरुष दुबैका हृदय संशय एवं शंकाबाट तथा परस्पर उपद्रवमा पर्नुबाट सुरक्षित रहनेछन् ।

[3]चाहे त्यो कुनै रुपमा होस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका घरमा बिना आज्ञा प्रवेश गर्नु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसरुल्लमको इच्छा बिना घरमा बसिरहनु तथा बिना पर्दा पवित्र पत्नीहरुसित कुराकानी गर्नु, यी कार्य पनि कष्टदायक हुन्, यिनीबाट पनि बच ।

[4]यो आदेश ती पवित्र पत्नीहरुका विषयमा छ जो मृत्युका समय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विवाह बन्धनमा थिए । तैपनि जसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सहवासका पश्चात जीवनकालमा नै तलाक़ दिएर आफूबाट अलग गरिदिनु भएको थियो, तिनी यसमा सम्मिलित छन् अथवा छैनन ? यसमा दुई मत छन् । केही ज्ञाताहरु तिनलाई पनि सम्मिलित मान्दछन् तथा केहीले मान्दैनन् । परन्तु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस्तो कुनै पत्नी नै थिइन । यसकारण त्यो केवल एउटा अनुमान हो । यसका अतिरिक्त तेस्रो प्रकार ती स्त्रीहरुको हो जोसित उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको विवाह भयो परन्तु सहवासभन्दा पूर्व नै

إِن تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

(५४) यदि तिमी कुनै कुरालाई प्रकट गर्दछौ अथवा लुकाउँछौ भने अल्लाहलाई प्रत्येक कुरोको राम्रो ज्ञान छ ।

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءِ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءِ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ ۗ وَاتَّقِينَ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾

(५५) ती महिलाहरुलाई कुनै पाप छैन कि उनी आफ्ना पिता, आफ्ना पुत्र एवं दाजुभाइ, आफ्ना भतिजा, भानिज एवं आफ्ना (मेलजोल भएका) महिलाहरु तथा स्वामित्वका अधीनस्थ (दासी, दास) का सामु (प्रत्येक्ष रुपमा) होऊन् ।[1] (महिलाहरु !) अल्लाहसित तर्सदै गर । अल्लाह तआला निःसन्देह हरेक कुरोमा साक्षी छ ।[2]

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ۚ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

(५६) अल्लाह (तआला) तथा त्यसका फरिश्ताहरु त्यस नबीमाथि दरूद पठाउँ तथा अधिक सलाम (पनि) पठाउँदै गर ।[3]

तिनलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले तलाक् दिइदिनु भयो । तिमीसित अन्य मानिसहरुले विवाह गर्नुमा कुनै मतभेद ज्ञात छैन । (तफ़सीर इब्ने कसीर)

[1]जब महिलाहरुका लागि पर्दाको आदेश अवतरित भयो, त त्यस पश्चात घरमा उपस्थित निकट अथवा हर समय आवत-जावत गर्ने सम्बन्धिहरुका विषयमा प्रश्न उठ्यो कि उनीसित पर्दा गरियोस् अथवा नगरियोस् । यस आयतमा ती सम्बन्धिहरुको वर्णन छ जससित पर्दाको आवश्यकता छैन । यसको विस्तृत वर्णन सूरः नूरको आयत ३१ ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ﴾ मा गुज्रिसकेको छ, त्यसलाई हेर्नुस् ।

[2]यस स्थानमा महिलाहरुलाई अल्लाहका भयको आदेश दिएर यो स्पष्ट गरियो कि यदि हृदयमा अल्लाहको भय छ भने पर्दाको जुन मूल उद्देश्य हृदय एवं दृष्टिको पवित्रता तथा सम्मानको रक्षा हो त्यो अवश्य तिमीलाई प्राप्त हुनेछ, अन्यथा देखावटी पर्दाको प्रतिबन्ध तिमीलाई पापमा लीन हुनबाट बचउन सक्नेछैन ।

[3]यस आयतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका त्यस पद एवं गरिमाको वर्णन छ, जो आकाशहरुमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्राप्त छ तथा त्यो यो हो कि अल्लाह तआला फरिश्ताहरु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रशंसा एवं बढाई गर्दछ र शान्ति पठाउँछ तथा फरिश्ताहरु पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि उच्च स्थानका लागि प्रार्थना गर्दछन् ।

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٥٧﴾

(५७) जो मानिस अल्लाह तथा त्यसका रसूललाई कष्ट दिन्छन् तिनीहरुमाथि संसार तथा आख़िरतमा अल्लाहको धिक्कार छ तथा उनका लागि अत्यन्त अपमानित गर्ने यातना छ ।[1]

त्यसका साथ-साथै अल्लाह तआलाले धर्तीवालाहरुलाई आदेश दियो कि उनीहरु पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि सलात तथा सलाम पठाऊन् ताकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रशंसामा धर्ती एवं आकाश दुवै लोक सम्मानित होऊन् । हदीसमा वर्णित छ कि सहाबा किरामले निवेदन गरे, हे रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सलामको विधि त हामी जान्दछौं । (अर्थात तहीयातमा السَّلَامُ عليك أيها النبي पढ्छन्) हामीले दरूद कसरी पढौं, यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यो दरूद इब्राहीमी भन्नुभो जो नमाज़मा पढिन्छ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अहज़ाब) यसका अतिरिक्त हदीसमा दरूदका अन्य रुप पनि आउँछन्, जो पढ्न सकिन्छन्, यसका अतिरिक्त संक्षिप्तमा 'सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम' पनि पढ्न सकिन्छ तैपनि 'अस्सलातो वस्सलामो अलैक या रसूलुल्लाह' पढ्नु यसकारण ठीक छैन कि यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित सम्बोधन छ र यस्ता शब्दहरुका साथ सामान्य दरूद उहाँबाट साबित छैन । केवल तहीयातमा साबित छ । यसकारण त्यसै समय त्यसलाई जसरी प्रमाणित छ, पढ्नु पर्दछ । जहाँसम्म त्यसलाई पढ्ने केही व्यक्तिहरु यस भ्रमपूर्ण विश्वासमा पढ्दछन् कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सिधै स्वयं सुन्नुहुन्छ । यो विश्वास कुरआन एवं हदीसका विरुद्ध छ, जो पुण्य होइन पाप हो । हदीसहरुमा दरूदको विशेष महत्व भनिएको छ । नमाज़मा यसलाई पढ्नु आवश्यक एवं सुन्नत छ ? ज्ञानीहरुको बहुमत सुन्नत हुनुका पक्षमा छ तथा इमाम शाफ़ई एवं धेरैजसो ज्ञानी आवश्यक हुनुका पक्षमा छन् । परन्तु हदीसहरुमा यो आवश्यक नै हुनुको पुष्टि हुन्छ । यसैप्रकार हदीसबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि जुनप्रकार अन्तिम तशहहुदमा पनि दरूद पढ्नुको त्यही स्थान छ । यसकारण नमाज़का दुवै तशहहूदमा दरूद पढ्नु आवश्यक छ ।

[1]अल्लाहलाई कष्ट दिनुको अर्थ यी समस्त कार्यहरुलाई गर्नु हो जसलाई उसले अप्रिय भनेको छ, अन्यथा अल्लाहलाई कष्ट दिनुको कसले सामर्थ्य राख्दछ ? जस्तै मूर्तिपूजक, यहूदी तथा इसाई आदि अल्लाहका लागि सन्तान सिद्ध गर्दछन् । अथवा जुनप्रकार हदीस कुद्सीमा छ कि अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ, "आदमका सन्तान मलाई कष्ट दिन्छन्, युगलाई अपशब्द भन्छन् जबकि म नै युग हूँ, त्यसका दिन तथा रात्रिका चक्र मेरै आदेशले चल्छ ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-जासिया र मुस्लिम किताबुल अलफाज़ मिनल अदब, बाब अन्नही मिन सब्बिद्दहरे) अर्थात् यो भन्नु कि काल वा आकाशको यस चक्रले यस्तो गरिदियो यो उचित छैन, यसकारण कि कार्य अल्लाहका हुन् काल अथवा

(५८) तथा जो मानिस ईमान भएका पुरुष एवं ईमान भएका महिलाहरुलाई कष्ट दिन्छन् बिना कुनै अपराधका कारण जो उनीबाट भएको होस्, उनी (अत्यन्त) आक्षेप तथा खुल्ला रुपमा पापको बोध उठाउनेछन् ।[1]

وَالَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوْا فَقَدِ احْتَمَلُوْا بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿٥٨﴾

(५९) हे नबी ! आफ्ना पत्नीहरुसित तथा आफ्ना पुत्रीहरुसित तथा मुसलमानका महिलाहरुसित भनिदिनुस् कि उनी आफूमाथि आफ्ना च्यादरका केही भाग झुण्ड्याउने गरून्,[2] यसबाट तुरुन्त उनका

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّاَزْوَاجِكَ وَبَنٰتِكَ وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِيْنَ يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ ؕ ذٰلِكَ اَدْنٰۤى اَنْ يُّعْرَفْنَ

आकाशका होइनन् । अल्लाहका रसूललाई कष्ट पुऱ्याउनु, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई झुठ्लाउनु, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कवि, झुठा, जादूगर आदि भन्नु हो । यसका अतिरिक्त केही हदीसहरुबाट सहाबा किरामलाई दुख पुऱ्याउनु तथा उनका अपमान एवं अवहेलनालाई पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कष्ट भन्नुभएको छ । धिक्कारको अर्थ अल्लाहको दयाबाट टाढा एवं बञ्चित हुनु हो ।

[1]अर्थात् उनलाई बदनाम गर्नका लागि उनीमाथि आरोप लगाउनु, उनलाई अनुचित रुपले निरादार एवं अपमान गर्नु, जस्तै केही पथ-विचलित मानिस बेलुका-बिहान सहाबा किरामलाई अपशब्द भन्छन् तथा उनीसित यस्ता कुरा सम्बन्धित गर्दछन् जसलाई उनले गर्दै गरेनन् । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् ‘वक्र हृदय राफ़ज़ी प्रशंसित मानिसहरुको भर्त्सना गर्दछन् तथा भ्रष्ट मानिसहरुको प्रशंसा गर्दछन् ।

[2] جلابيب (बहुवचन हो) جلباب को जुन यस्तो ठूलो च्यादरलाई भन्दछन् जसबाट पूरा शरीर छोपियोस् । आफूमाथि च्यादर झुण्ड्याउनुबाट तात्पर्य यो हो कि आफ्नो मुखमाथि यसप्रकार घुम्टो निकालियोस् कि जसबाट मुखको अधिकतर भाग ढाकियोस् तथा आँखा तल पारेर हिंड्दा त्यसलाई मार्ग पनि देखियोस् । नेपाल, भारत, पाकिस्तान तथा अन्य इस्लामिक देशहरुमा जुन नक़ाबको प्रचलन छ यो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समयमा थिएन, अनि तत्पश्चात यसमा त्यो सादगी रहेन जुन रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम, सहाबा किराम एवं ताबेईनको समयमा थियो, महिलाहरु सादा वस्त्र लगाउँथे, श्रृङ्गार-पटार तथा वस्त्रहरुका प्रदर्शनको ध्यान थिएन । यसकारण एउटा ठूलो च्यादर (शल) बाट पनि पर्दाका उद्देश्य पूरा हुन्थे । परन्तु पछि यो सादगी रहेन । त्यसको स्थान शोभा एवं श्रृङ्गारले लियो तथा महिलाहरुमा चमकदार वस्त्र तथा आभूषणको प्रदर्शन सामान्य भयो, च्यादरबाट पर्दा गर्न कठिन भयो तथा त्यसको स्थानमा विभिन्न प्रकारका नकाबहरुको चलन भयो । यद्यपि यसबाट महिलालाई कैयन् पटक, विशेषरुपले अत्याधिक गर्मीमा केही परेशानी पनि हुन्छ परन्तु यो अलिकति पिडा धार्मिक नियमहरुका

فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿٥٩﴾

पहिचान भइहाल्नेछ अनि कष्ट पुऱ्याउने छैनन्,[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) अत्यन्त क्षमाशील एवं दयालु छ ।

لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ وَّالْمُرْجِفُوْنَ

(६०) यदि (अहिले पनि) यी मुनाफ़िक (मिथ्याचारी) तथा उनीहरु जसका हृदयमा रोग छ तथा मदीनाका ती वासी जो गलत अफ़वाह फैलाउनेवाला छन्,[2]

माँगका समक्ष कुनै महत्व राख्दैन । तैपनि जुन महिलाहरु नकाबका स्थानमा ठूलो चादरको प्रयोग गर्दछन् तथा पूरा शरीरलाई ढाक्छन् तथा मुखमाथि उचित अर्थहरुमा घुम्टो निकाल्छन्, तिनीहरु निश्चित रुपमा पर्दाका आदेशको पालन गर्दछन्, किनकि नक़ाब यस्तो अनिवार्य वस्तु होइन जसलाई धार्मिक नियमहरुले पर्दाका लागि अनिवार्य गरेका छन् । परन्तु आजकल महिलाहरुले च्यादरलाई बेपर्दा हुनुका साधन बनाएका छन् । पहिला नकाबको स्थानमा तिनीहरु चादर ओढ्न प्रारम्भ गर्दछन् पछि चादर पनि हराएर जान्छ, केवल दुपट्टा रहन्छ । केही महिलाहरुलाई यसको प्रयोग पनि कठिन प्रतीत हुन्छ, यस परिस्थितिलाई मध्यनजर राख्दा यो भन्नुपर्छ कि अब नक़ाबको प्रयोग नै उचित छ किनभने जबदेखि नकाबको स्थान चादरले लिएको छ बेपर्दगी सामान्य रुपमा व्याप्त भइसकेको छ, बरु महिलाहरु अर्धनग्नतामाथि गर्व गर्न थालेका छन् । यस आयतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पत्नी एवं पुत्रीहरु तथा सामान्यतः ईमान भएका महिलाहरुलाई घरबाट निस्कँदाखेरि पर्दाको आदेश दिइएको छ, जसबाट यो स्पष्ट छ कि पर्दाको आदेश आलिमहरुको उत्पत्ति होइन (जस्तो कि अचेल केही मानिसहरु भन्दछन्) अथवा जसलाई विशेष महत्व दिँदैनन्, बरु यो अल्लाहको आदेश हो जो कुर्‌आन करीमका सुत्रहरुबाट सिद्ध छ । यसबाट विमुखता, अस्वीकृति तथा बेपर्दगीको हठ कुफ्रसम्म पुग्दछ । अर्को कुरा यसबाट यो ज्ञात भयो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकि एउटी पुत्री थिइन जस्तो कि शियाहरुको विश्वास छ बरु उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका एकभन्दा अधिक पुत्रीहरु थिए । जस्तो कि कुर्‌आनका शब्दहरुबाट विदित हुन्छ तथा तिनीहरु संख्यामा चार थिए, जस्तो कि इतिहास तथा सन्देष्टा जीवनी एवं हदीसबाट सिद्ध छ । (विस्तृत जानकारीका लागि पढ्नुहोस् "अर्रहीकुल् मख्तूम" । लेखक सफीउर्रह्मान मुबारकपुरी पृष्ठ :१११ ऊर्दू-तेस्रो संस्करण १९८८)

[1]यो पर्दाका रहस्य तथा त्यसका लाभको वर्णन हो कि यसबाट एउटा सम्मानित तथा सभ्य महिला एवं असभ्य तथा कुकर्मी महिलाका मध्ये पहिचान हुनेछ । पर्दाबाट ज्ञात हुनेछ कि यो सम्मानित परिवारको महिला हो जससित छेडछाड गर्न कसैलाई साहस हुनेछैन, यसका विपरीत, बेपर्दा महिलाहरु असभ्य पुरुषहरुको दृष्टिको केन्द्र तथा उनको कामवासनाको निशाना बन्नेछन् ।

[2]मुसलमानहरुको साहस कम गर्नका लागि मुनाफ़िक अफवा फैलाउने गर्दथे कि मुसलमान क्षेत्रमा पराजित भए, अथवा शत्रुहरुको ठूलो संख्या भएको सेना आक्रमणको लागि आउँदै गरेको छ आदि-आदि ।

فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ۝٦٠

त्यसलाई छाड्दैनन् भने हामीले तपाईलाई उनका (विनाश) मा लगाइदिनेछौं यसपश्चात त उनी केही दिन मात्र तपाईंका साथ यस (नगर) मा रहन सक्नेछन् ।

مَلْعُونِينَ ۖ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ۝٦١

(६१) उनीमाथि धिक्कार पठाइयो, जहाँपनि भेटिन्छन् समातिनेछन् तथा निकै टुक्रा-टुक्रा गरिनेछन् ।[1]

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝٦٢

(६२) उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुमा पनि अल्लाहको यही नियम लागू रहयो । तथा तिमी अल्लाहका नियममा कहिल्यै पनि परिवर्तन पाउने छैनौ ।

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ۝٦٣

(६३) मानिसहरु तपाईंसित केयामतका विषयमा प्रश्न गर्दछन् । (तपाई) भनिदिनुस् कि यसको ज्ञान त अल्लाहलाई नै छ, तपाईंलाई के थाहा, अति सम्भव छ कि केयामत अत्यन्त निकट होस् ।

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۝٦٤

(६४) अल्लाह (तआला) ले काफिरहरुमाथि धिक्कार पठाएको छ तथा उनका लागि उत्तेजित अग्नि तयार गरेको छ ।

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝٦٥

(६५) जसमा उनी सधैं रहनेछन्, उनीहरु कोही पक्षधर एवं सहायता गर्नेवाला पाउने छैनन् ।

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ۝٦٦

(६६) त्यस दिन उनका मुख आगोमा ओल्टाइने-पल्टाइने छन् । (पश्चाताप तथा खेदले) भन्नेछन् कि काश हामीले अल्लाह (तआला) तथा रसूलको आज्ञापालन गरेको भए ।

[1] यो आदेश होइन कि उनलाई समाति-समाति मारिहालियोस् बरु यो शाप हो कि उनीहरु आफ्ना भ्रष्ट आचरण तथा यी गतिविधिहरुबाट रोकिएनन् भने उनको अत्यन्त शिक्षाप्रद दुष्परिणाम हुनेछ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि यो आदेश हो । परन्तु यी द्वयवादी आयतका अवतरण पश्चात रोकिहालेका थिए, यसकारण उनका विरूद्ध यो कार्यवाही गरिएन जसको आदेश यस आयतमा दिइएको थियो । (फ़तहुल क़दीर)

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ﴿٦٧﴾

(६७) तथा उनीहरुले भन्नेछन्, हे हाम्रा प्रभु ! हामीले आफ्ना प्रमुख एवं ठूलाको आज्ञा मान्यौं जसले हामीलाई सत्य-मार्गबाट विचलित गरिदियो ।[1]

رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

(६८) हे हाम्रा प्रभु ! तिमी उनीहरुलाई दोब्बर यातना देउ तथा उनीमाथि अत्यन्त ठूलो धिक्कार पठाउ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٦٩﴾

(६९) हे ईमानवालाहरु ! ती मानिसहरु जस्तो नबन जसले मूसालाई कष्ट पुर्‍याए, त जुन कुरा उनले भनेका थिए अल्लाहले उनलाई त्यसबाट मुक्त गरिदिए,[2] तथा उनी अल्लाहका समक्ष सम्मानित थिए ।

[1]अर्थात् हामीले तिम्रा सन्देष्टा तथा धर्मप्रचारकहरुका साटो आफ्ना ती ठूला एवं पूर्वजहरुको अनुकरण गर्‍यौं, परन्तु आज हामीलाई ज्ञात भयो कि उनीहरुले हामीलाई तिम्रा सन्देष्टाहरुबाट टाढा राखेर सोझो मार्गबाट विचलित राखे । पूर्वजहरुको अनुसरण एवं महानुभावहरुका अनुकरण आज पनि मानिसहरुमा पथ-विचलनको कारण छ । काश, मुसलमान अल्लाहका आयतहरुमाथि विचार गरी यी पथहरुबाट निस्कुन् तथा कुरआन तथा हदीसका सोझो मार्गलाई अप्नाऊन् किनकि मोक्ष केवल अल्लाह तथा अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुसरणमा नै छ न कि धर्मगुरुहरु तथा ठूलाका अनुसरणहरुमा अथवा पूर्वजहरुका प्राचीन रीति-रिवाजलाई अपनाउनमा ।

[2]यसको व्याख्या हदीसमा यसप्रकार आएको छ कि आदरणीय मूसा अलैहिस्सलाम अति लज्जाशील थिए, अतः आफ्नो शरीर कहिल्यै उनले कसैका समक्ष नग्न गरेनन् । इस्राईली वंशका मानिसहरु भन्नथाले कि शायद मूसाको शरीरमा सेतो दाग अथवा अन्य यसैप्रकारको रोग छ, यसकारण हरेक समय वस्त्र लगाएर ढाकिएको रहन्छ । एक-पटक एकान्तमा आदरणीय मूसा स्नान गर्नलागे, लुगा झिकेर एउटा ढुङ्गामा राखिदिए । ढुङ्गा (अल्लाहको आदेशले) वस्त्र लिएर भागिहाल्यो । आदरणीय मूसा त्यसका पछि-पछि दगुरे यहाँसम्मकि इस्राईलहरुको एउटा सभामा पुगे, उनीहरुले आदरणीय मूसालाई नग्नवस्था देखे त उनका समस्त सन्देह समाप्त भए । मूसा अत्यन्त सुन्दर, आकर्षक तथा हरप्रकारका दागबाट शुद्ध थिए । यसप्रकार अल्लाह तआलाले चमत्कारिक रुपमा ढुङ्गाद्वारा उनका यस आक्षेप एवं शंकालाई समाप्त पारिदियो जो इस्राईलका सन्तानतिरबाट उनीमाथि लगाइन्थ्यो । (सहीह बुख़ारी किताबुल अम्बिया) आदरणीय मूसाद्वारा ईमान भएकाहरुलाई सम्झाइँदै छ कि तिमी हाम्रा अन्तिम सन्देष्टा परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई

(७०) हे ईमान भएकाहरु ! अल्लाह (तआ़ला) सित तर्स तथा सिधा-सिधा (सत्य) कुरा गर्नेगर ।[1]

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾

(७१) ताकि अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा कार्य सुधारदेओस् तथा तिम्रा पापलाई क्षमा गरिदेओस्,[2] तथा जसले पनि अल्लाह तथा त्यसका रसूलका आदेशहरु पालना गर्नेछ त्यसले ठूलो सफलता प्राप्त गऱ्यो ।

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

(७२) हामीले आफ्नो अमानतलाई आकाशहरु तथा धर्ती एवं पर्वतहरु समक्ष प्रस्तुत गऱ्यौं (परन्तु) सबैले त्यसलाई लिनबाट इन्कार गरिदिए तथा त्यसबाट तर्सिहाले, (परन्तु) मनुष्यले

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا

इस्राईलीहरुको जस्तै कष्ट नपुऱ्याउ तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा यस्ता कुरा नगर जसलाई सुनेर उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) पिडा एवं दुखको संवेदन गर्नुहुन्छ, जस्तै एउटा अवसरमा युद्धमा प्राप्त परिहारका विभाजनका समय एउटा व्यक्तिले भनेको थियो कि यसमा न्यायसित काम लिइएन । जब उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसम्म यी शब्द पुगे त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई क्रोध आयो, यहाँसम्मकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मुख रातो भयो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "मूसामाथि अल्लाहको दया होस्, उनलाई यसबाट कहीं अधिक पिडा पुऱ्याइयो परन्तु उनले धैर्य गरे ।" (बुख़ारी किताबुल अम्बिया र मुस्लिम किताबुज़्ज़कात वाबु ऐताईल मुअल्लाफति कुलूबोहुम अलल् इस्लाम)

[1]अर्थात् यस्तो कुरो जसमा त्रुटि एवं बाङ्गोपन होस् न धोखा होस्, बरु सत्य होस् । سَدِيدٌ शब्द تَسْدِيدُ السَّهم बाट छ, अर्थात् जुनप्रकार तीर (वाण) लाई सोझो गरिन्छ ताकि सही निशानामा लागोस्, त्यसैप्रकार तिम्रो मुखबाट निस्केको कुरा तथा तिम्रो व्यवहार एवं आचरण सोझो मार्गमा आधारित होस्, सत्य एवं सत्यताबाट अलिकति पनि विचलित नहोस् ।

[2]यो अल्लाहसित भय तथा सत्य वचनको परिणाम हो कि तिम्रा कर्महरुमा सुधार हुनेछ तथा अन्य पुण्य कर्महरुबाट सुशोभित गरिनेछौ तथा केही कमी अथवा आलस्यता रहनेछ भने त्यसलाई अल्लाह तआ़ला क्षमा गर्नेछ ।

وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

त्यसलाई लिइहाल्यो,[1] त्यो अत्यन्त अत्याचारी मूर्ख छ ।[2]

لِّيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٣﴾

(७३) (यो यसकारण) कि अल्लाह (तआ़ला) मिथ्याचारी पुरुष एवं मिथ्याचारी महिलाहरु तथा मूर्तिपूजक पुरुष एवं मूर्तिपूजक महिलाहरुलाई दण्ड देओस् तथा ईमान भएका पुरुष एवं ईमान भएका महिलाहरुको क्षमा-याचना स्वीकार गरोस्,[3]

[1]जब अल्लाह तआ़लाले अवज्ञाकारीहरुको प्रतिफल एवं प्रत्युपकार तथा अवज्ञाकारीहरुका लागि दण्ड एवं यातनाको वर्णन गरिदियो त अब धार्मिक आदेश तथा त्यसको कठिनाईको चर्चा गरिराखेको छ । अमानतबाट ती धार्मिक नियम तथा अनिवार्य तथा आवश्यक कर्म तात्पर्य हुन् जसलाई गर्नाले पुण्य तथा नगर्नाले विमुखतामा यातना हुनेछ । जब यी धार्मिक भार आकाश तथा धर्ती एवं पर्वतहरुमाथि पारिए त उनीहरु तिनलाई उठाउनबाट भयभीत भए, परन्तु जब मनुष्यका समक्ष गरिए त त्यो अल्लाहका आज्ञापालन (अमानत) का बदला एव प्रतिफल तथा महत्वलाई देखेर यस भारलाई उठाउनको लागि तयार भइहाले । धर्मविधानलाई अमानत भनेर यसतर्फ संकेत गरियो कि तिनका अदायगी (तिर्नु) मानिसहरुमाथि त्यसैप्रकार अनिवार्य छ जुनप्रकार अमानतको अदायेगी (भुक्तानी) अनिवार्य हुन्छ । प्रस्तुत गर्नुको अर्थ के हो ? तथा आकाश, धर्ती एवं पर्वतहरुले यसको उत्तर कुन प्रकारले दिए तथा मनुष्यले त्यसलाई कुन समय स्वीकार गर्‍यो ? यसको पूर्ण वृत्तान्त न हामी जान्न सक्छौं न हामी त्यसलाई वर्णन गर्न सक्दछौं । हामीलाई यो पूर्ण विश्वास हुनुपर्छ कि अल्लाहले आफ्नो प्रत्येक सृष्टिमा एउटा विशेष प्रकार को संवेदन एवं प्रबोध राखेको छ यद्यपि हामी यस वास्तविकतासित परिचित छैनौं परन्तु अल्लाह तआ़ला त त्यसलाई बुझ्न सामर्थ्य राख्दछ । उसले अवश्य यस अमानतलाई उनका समक्ष प्रस्तुत गर्‍यो होला जसलाई स्वीकार गर्नबाट उनले इन्कार गरिदिए । यो इन्कार उनले उद्दण्डता तथा विद्रोहको विचारले गरेनन् । बरु त्यसमा यो भय संचित थियो कि यदि यस अमानतका मागहरुलाई पूरा गर्न सकेनौं त हामीलाई कठोर दण्ड भोग्नुपर्नेछ । मनुष्य किनकि उत्ताउलो छ, त्यसले यातना एवं दण्डका पक्षमा अधिक विचार गरेन तथा प्रतिष्ठा प्राप्त गर्नुको अभिलाषामा यस दायित्वलाई स्वीकार गरिहाल्यो ।

[2]अर्थात् यस भारलाई उठाएर त्यसले आफूमाथि अत्याचारको कार्य तथा त्यसका माँगहरुसित विमुखता अथवा त्यसका मूल्य एवं सम्मानित बेवास्ता गरेर अज्ञानताको प्रदर्शन गर्‍यो ।

[3]यसको सम्बन्ध حَمَلَهَا सित छ अर्थात् मनुष्यलाई यस अमानतको जिम्मेवार बनाउनुको उद्देश्य यो हो कि द्वेयवादी तथा मूर्तिपूजकहरुको द्वेयवाद एवं मिश्रणवाद तथा ईमान भएकाहरुको

तथा अल्लाह तआ़ला अत्यन्त क्षमाशील एवं दयालु छ ।

सूरतु सबा-३४

سُورَةُ سَبَإٍ

सूर: सबा मक्कामा अवतरित भयो यसमा चौवन्न आयत एवं छ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ①

(१) समस्त प्रशंसाहरु अल्लाहकै लागि योग्य छन् जसका (स्वामित्वमा) ती सबै कुराहरु छन् जो आकाशहरु तथा धर्तीमा छन्[1] तथा आख़िरतमा पनि प्रशंसा उसैको लागि छ,[2] त्यो (अत्यन्त) हिक्मतवाला एवं (पूर्ण) सूचना राख्नेवाला छ।

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا

(२) जे धर्तीमा जान्छ[3] तथा जे त्यसबाट निस्कन्छ, जे आकाशबाट उत्रन्छ[4] तथा जे उक्लेर त्यसमा

ईमान प्रत्यक्ष हुनजाओस् तथा त्यसपश्चात तद्अनुसार उनीहरुलाई प्रत्युपकार एवं दण्ड प्रदान गरियोस् ।

[1]अर्थात् उसैका स्वामित्व एवं अधिकारमा छन्, उसैको इच्छा तथा निर्णय त्यसमा लागू हुन्छ। मनुष्यलाई जे पनि वरदान प्राप्त हुन्छ उसैको रचना एवं उसैको उपकार हो । यसैकारण आकाश तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तुको प्रशंसा वास्तवमा ती उपकारहरुमाथि अल्लाहकै प्रशंसा हो जसबाट उसले आफ्नो सृष्टिलाई सम्मानित गरको छ ।

[2]यो प्रशंसा प्रलयका दिन ईमान भएकाले गर्नेछन्, जस्तो ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا﴾ (सूर अल-आराफ़-४३) ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ﴾ (सूर : फ़ातिर-३४) ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ﴾ (अज़्ज़ुमर-७४) इत्यादि आयतहरु । तैपनि संसामा अल्लाहकै स्तुति एवं प्रशंसा इबादत (बन्दना) हो जसको उत्तरदायी मानवलाई वनाइएको छ, तथा आख़िरत (परलोक) मा यो ईमानवालाहरुको आत्मिक आहार हुनेछ, जसवाट उनलाई स्वाद एवं स्फूर्तिको आभास भइरहनेछ, (फ़तहुल क़दीर)

[3]जस्तो वर्षा, कोष, निधि आदि ।

[4]वर्षा, तुषार, गर्जन, विद्युत तथा ईश्वरीय विभूतिहरु आदि, अपितु फरिश्ता एवं आकाशीय ग्रन्थहरुको अवतरण ।

يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ②

जान्छ[1] त्यो सबैसित सूचित छ । तथा त्यो दयालु अत्यन्त क्षमाशील छ ।

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ ۖ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ ۖ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ③

(३) तथा काफ़िरहरु भन्छन् कि हामीमाथि केयामत हुनेछैन । तपाईं भनिदिनुस् कि मलाई मेरो प्रभुको सौगन्ध जो परोक्षको ज्ञाता छ कि त्यो निःसन्देह तिमीमाथि व्याप्त हुनेछ,[2] अल्लाह (तआला) बाट एक कणका समानको वस्तु पनि गुप्त छैन[3] न आकाशहरुमा तथा न धर्तीमा बरु त्यसभन्दा पनि सानो तथा ठूलो सबैकुरा खुल्ला किताबमा अंकित छ ।[4]

لِّيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ④

(४) ताकि त्यसले ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुलाई राम्रो प्रतिकार प्रदान गरोस्,[5] यिनै मानिस हुन् जसका लागि मोक्ष तथा सम्मानित जीविका छ ।

وَالَّذِينَ سَعَوْ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ

(५) तथा हाम्रा आयतलाई तल पार्नमा जसले प्रयत्न गरेका छन्[6] यी त्यसता मानिसहरु हुन् जसका लागि

[1]फरिश्ताहरु तथा भक्तहरुको कर्म ।

[2]शपथ पनि लिनुभयो तथा शब्द पनि बलको र यसका अतिरिक्त बल (जोड) को लाम अक्षर, अर्थात् केयामत किन आउने छैन ? त्यो त कुनै पनि रुपमा आउनु छ ।

[3]अनुपस्थित एवं गुप्त तथा टाढा होइन अर्थात् जब आकाश तथा धर्तीको कुनै कण त्यसबाट अनुपस्थित तथा लुकेको छैन र फेरि विभिन्न अंशहरुको जुन धुलोमा मिसिसकेका हुनेछन् । एकत्र गरी पुनः तिमीलाई जीवित गरिदिनु किन असंभव हुनेछ ?

[4]अर्थात् लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पुस्तक) मा विद्यमान एवं अंकित छ ।

[5]यो प्रलय हुनुको कारण हो । अर्थात् केयामत यसकारण व्याप्त हुनेछ तथा सबै मानिसहरुलाई अल्लाह यसकारण पुनः जीवित गर्नेछ कि उनका पुण्यको प्रतिफल प्रदान गरोस्, किनकि प्रतिकारकै लागि उसले यो दिन राखेको छ । यदि प्रतिकार दिवस नहुँदो हो त त्यसपछि यसको अर्थ यो हुनेछ कि सत्कर्मी तथा पापी समान छन्, र यो कुरो न्यायका अत्यन्त विपरीत छ र भक्तहरु विशेषरुपमा पुनीतहरुमाथि अत्याचार हुनेछ । وما ربك بظلام للعبيد "तिम्रो पालनकर्ताले अलिकति पनि अत्याचार गर्ने छैन ।"

[6]अर्थात् हाम्रा आयतहरुको खण्डन गरे तथा मिथ्या भने जुन हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुमाथि अवतरित गर्यौं । مُعجزين यो ठान्दै कि हामी त्यसलाई समात्नबाट विवश हुनेछौं, किनकि

لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ⑤

अत्यन्त नराम्रो प्रकारको यातना छ ।

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ الْحَقَّ وَيَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ⑥

(६) तथा जसलाई ज्ञान छ उनीहरुले देखिहाल्नेछन् कि जे-जति तपाईंतिर तपाईंको प्रभुको तर्फबाट त्यो (साक्षात) सत्य छ,[१] तथा अल्लाह प्रभावशाली प्रशंसावालाका मार्गको मार्गदर्शन गर्दछ ।[२]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ⑦

(७) तथा काफ़िरहरुले भने,[३] आउ, हामी तिमीलाई एउटा यस्तो व्यक्तिबारे भनौं[४] जो तिमीलाई यी सूचना पठाइराखेको छ[५] कि जब तिमी पूर्णरुपमा कण-कण भइहाल्नेछौ त तिमी पुनः एउटा नयाँ जीवनमा आउनेछौ ।[६]

उनीहरुको विश्वास थियो कि मरे पश्चात जब हामी माटोमा मिसिहाल्नेछौं त हामी कुन प्रकार पुनः जीवित भई कसैका अगाडी आफ्ना क्रियाकलापका उत्तरदायी हुनेछौं ? उनको यो विचार मानूं यो कुराको घोषणा थियो कि अल्लाह हामीलाई समात्न सामर्थ्यवान नै हुनेछैन, यसकारण प्रलयको भय हामीलाई समाप्न सामर्थ्यवान नै हुनेछैन, यसकारण प्रलयको भय हामीलाई किन हुनुपर्‍यो ?

[१]यहाँ देख्नुबाट तात्पर्य हृदयले देख्नु अर्थात् निश्चित ज्ञान हो, मात्र आँखाले देख्नु होइन । ज्ञानीहरुबाट तात्पर्य सहाबा (नबीका सहचर) अथवा अन्य ग्रन्थवाला ईमान्दार अथवा सबै मुसलमान हुन्, अर्थात् ईमानवाला यस कुरालाई जान्दछन् एवं जसमा विश्वास गर्दछन् ।

[२]यो "हक" (सत्य) को संयोजक हो, अर्थात् उनी यो पनि जान्दछन् कि यो पवित्र कुर्आन त्यस मार्गतिर मार्ग दर्शाउँछ जो त्यस अल्लाहको मार्ग हो जो विश्वासमा सबैमाथि प्रभावशाली तथा आफ्नो सृष्टिमा प्रशंसनीय छ तथा त्यो मार्ग के हो ? एकेश्वरवादका मार्ग जसतिर सबै ईशदूत आ-आफ्ना समुदायलाई बोलाउँदै रहे ।

[३]यो ईमानवालाको प्रति आखिरत (परलोक) का इन्कार गर्नेहरुको कथन हो जो उनीहरुले परस्पर एक-अर्कासित भने ।

[४]यसबाट तात्पर्य आदरणीय मुहम्मद मुस्तफा (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) हुन् जो उनीतिर अल्लाहका नबी बनेर आए ।

[५]अर्थात् विचित्र सूचना दुर्बोध सूचना ।

[६]अर्थात् मरे पश्चात जब तिमी माटोमा मिसिएर कण-कण भइहाल्नेछौ, तिम्रो प्रत्यक्ष अस्तित्व समाप्त भइहाल्नेछ । तिमीलाई समाधिहरु (चिहानहरु) बाट पुनः जीवित गरिनेछ ।

أَفْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِ جِنَّةٌ ۗ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ⑧

(८) (हामी भन्दैनौं) कि स्वयं उसले नै अल्लाहमाथि मिथ्या रचेको छ अथवा त्यसलाई उन्माद भएको छ[1] बरु (वास्तविकता यो हो) कि आख़िरतमा विश्वास नगर्ने नै यातनामा तथा दूरका विचलनमा छन् ।[2]

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ ۚ

(९) त के उनीहरु आफ्ना अगाडी-पछाडी आकाश तथा धर्तीलाई देखिराखेका छैनन ?[3] यदि हामी चाहन्छौं भने उनीहरुलाई धर्तीमा धँसाइदिन्छौं अथवा उनीमाथि आकाशका टुक्रा खसालदिन्छौं,[4] निश्चय

तथा पुनः त्यही रुपरेखा तिमीलाई प्रदान गरिनेछ जसमा तिमी पहिला थियौ । यो वार्तालाप उनीहरुले परस्पर उपहासमा गरे ।

[1]अर्थात् दुईटा कुरामा एउटा त अवश्य छ कि यो मिथ्यालाप गरिराखेको छ तथा अल्लाहको तर्फबाट प्रकाशना (वह्य) एवं दुतत्व (रिसालत) को दावी, यो उसको अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण हो, अथवा उसको बुद्धि बिग्रेको छ तथा उन्मादमा यस्ता कुरा गरिराखेका छन् जो अनुचित छन् ।

[2]अल्लाहले भन्नुभयो, कुरा यस्तो होइन जुनप्रकार यिनीहरु सोचिराखेका छन्, बरु तथ्य यो हो कि समझ-बुझ एवं वास्तविकताका ज्ञानबाट विवश छन् जसका कारण यिनी परलोकमा विश्वास (ईमान) स्थापित गर्नाको साटो त्यसलाई नकारिराखेका छन्, जसको परिणाम परलोकको स्थाई यातना छ तथा यिनी आज विचलनमा लिप्त छन्, जो सत्यबाट अति टाढा छ ।

[3]अर्थात् यसमा विचार गर्दैनन् ? अल्लाह उनलाई हप्काउँदै भनिराखेको छ कि आख़िरतको यो इन्कार आकाश तथा धर्तीको रचनामा चिन्तन नगर्नुको परिणाम हो, अन्यथा जो शक्ति आकाश जस्तो वस्तु, जसको उँचाई तथा विस्तार अवर्णनीय छ तथा धर्तीजस्तो वस्तु जसको लम्बाइ एवं चौडाइ दुर्बोध छ, सृष्टि गर्नसक्छ त्यसका लागि आफ्नै रचित वस्तुको पुनः रचना तथा त्यसलाई पुनः त्यसै स्थितिमा ल्याउनु जसमा पहिला थियो, किन असम्भव छ ?

[4]अर्थात् यो आयत दुईटा कुराहरुमा आधारित छ, एउटा अल्लाहका गुण सामर्थ्यको चर्चामा जसको अघि वर्णन भयो । दोस्रो कुफ़्फ़ारका लागि चेतावनी तथा धम्कीमा कि जो अल्लाह आकाश एवं धर्तीको रचनामा यसप्रकार सामर्थ्यवान छ कि उनीमथि उनका बीच प्रत्येक वस्तुमाथि उसको अधिकार एवं प्रभुत्व छ, त्यो जब चाहन्छ उनीमाथि आफ्नो प्रकोप पठाएर उनलाई नष्ट गर्न सक्दछ । धर्तीमा धँसाएर पनि जस्तै कारुनलाई धँसायो अथवा आकाशका खण्ड खसालेर जस्तै "ऐकावाला"लाई नष्ट गरिदियो ।

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ⑨

यसमा पूरा प्रमाण छ प्रत्येक त्यस भक्तका लागि जो (हृदयदेखि) ध्यानमँग्न छ ।

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ ۖ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ⑩

(१०) तथा हामीले दाऊदमाथि आफ्नो कृपा गर्‍यौं,[१] हे पर्वतहरु त्यसका साथ सरुचि महिमागान गर्नेगर तथा पंक्षीहरुलाई पनि[२] (यो आदेश छ) तथा हामीले उसका लागि फलामलाई कोमल गरिदियौं ।[३]

أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ ۖ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ⑪

(११) कि तिमी पूरा-पूरा कवचहरु बनाउ[४] तथा जोडहरुमा अनुमति राख[५] तथा तिमी सबै पुण्यका कार्य गर,[६] (विश्वास गर) म तिम्रा कर्मलाई देखिराखेको छु ।

[१]अर्थात् नबूअतका साथ राज्य एवं अन्य कैयन् विशेष गुणहरुबाट सम्मानित गर्‍यौं।

[२]तिनीहरुमा एउटा मधुर स्वरको वरदान थियो, जब उनी अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर्दथे त पत्थरका ठोस पर्वत पनि तस्बीह पढ्न (अल्लाहको पवित्रताको ज्ञान) मा लाग्दथे । उडिराखेका पंक्षी रोकिन्थे तथा गान गर्न थाल्थे أَوِّبِي (अव्वेबी) को अर्थ हो पवित्रता गान दोहोर्‍याउ, अर्थात् हामीले पर्वत एवं पंक्षीहरुलाई भन्यौं, अत: यिनी पनि दाऊदका साथ पवित्रता गान (तस्बीह) मा लीन हुन्थे والطير को संयोजक يا جبال को स्थानमा छ, किनकि جبال वास्तवमा कर्मकारक 'अ' अक्षर को मात्राका साथ लोप छ । मूल वाक्य यसप्रकार छ نادينا الجبال والطير (हामीले पर्वत तथा पंक्षीहरुलाई पुकार्‍यौं)अथवा यसको संयोजक فضلا हो तथा अर्थ यो हुनेछ कि हामीले पंक्षीहरुलाई उनका अधीन गरिदियौं । (फ़तहुल क़दीर)

[३]अर्थात् फलामलाई अग्निमा तताइ तथा हथौडाले नथिची त्यसलाई मोम, मुछिएको पिठो, तथा गिलो माटोको समान चाहे अनुसार मोडिन्थ्यो, बटारिन्थ्यो तथा इच्छा अनुसार जे पनि बनाउन सकिन्थ्यो ।

[४]سابغات लुप्त विशेष्यको विशेषण हो अर्थात् पूरा लामा कवचहरु जो योद्धाका शरीरलाई उचितप्रकारले ढाक्न सकून् तथा त्यसलाई शत्रुहरुका आघातबाट सुरक्षित राखून् ।

[५]ताकि सानो-ठूलो नहुनु, अथवा साह्रो अथवा नरम नहुनु, अर्थात् कडीहरुलाई जोड्नमा कील यति सूक्ष्म नहोऊन् कि जोड हल्लिरहून् तथा तिनमा स्थिरता एवं दृढता नआओस् र न यति मोटा होऊन् कि त्यसलाई भाँचिहालून् अथवा कडी साँगुरो हुनजाओस् तथा त्यसलाई लगाउन नसकियोस्, यो कवच बनाउनुको उद्योगका विषयमा आदरणीय दाऊदलाई निर्देश दिइए ।

[६]अर्थात् यी वरदानहरुका साटोमा सत्कर्महरुको प्रयोजन गर ताकि मेरो व्यवहारिक कृतज्ञता पनि व्यक्त भइराखोस् । यसबाट विदित भयो कि जसलाई अल्लाह सांसारिक उपकारहरुबाट सुशोभित गर्दछ त्यसले त्यसै अनुपातमा

وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيْحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَّرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۚ وَاَسَلْنَا لَهٗ عَيْنَ الْقِطْرِ ۗ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَّعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّهٖ ۗ وَمَنْ يَّزِغْ مِنْهُمْ عَنْ اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيْرِ ﴿١٢﴾

(१२) तथा हामीले सुलैमानका लागि वायुलाई (वशमा गरिदियौं) कि प्रातःका गन्तव्य स्थान उसको एक महिनाको हुन्थ्यो तथा सन्ध्याको गन्तव्य स्थान पनि,[1] तथा हामीले उनका लागि ताँबाका स्रोत प्रवाहित गरिदियौं,[2] तथा उसका प्रभुका आदेशबाट केही जिन्नात पनि उसका अधीन उसका समक्ष कार्य गर्दथे, तथा उनीहरुमध्ये जो पनि हाम्रा आदेशहरुको अवहेलना गरे हामीले त्यसलाई प्रज्वलित आगोको यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।[3]

يَعْمَلُوْنَ لَهٗ مَا يَشَآءُ مِنْ مَّحَارِيْبَ وَتَمَاثِيْلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُوْرٍ رّٰسِيٰتٍ ۗ اِعْمَلُوْٓا اٰلَ دَاوٗدَ شُكْرًا ۗ

(१३) जे-जति सुलैमान चाहन्थे ती (जिन्नात) तयार गरिदिन्थे, जस्तो दुर्ग, चित्र (स्मारक), तालाबका समान लगन (ठूला ट्याडी) तथा चूल्होमा स्थापित सुदृढ डेगहरु (ठूला भाँडा) दिनेछन् ।[4] हे

त्यसको कृतज्ञता पनि व्यक्त गर्नुपर्दछ तथा कृतज्ञतामा मूल वस्तु यही हो कि उपकार गर्नेलाई प्रसन्न राख्न भरमकदूर प्रयत्न गरियोस् अर्थात् त्यसको आज्ञापालन गरियोस्, तथा अवज्ञाबाट पन्छियोस् ।

[1]अर्थात् आदरणीय सुलैमान राज्यका प्रमुखहरु एवं सेनासहित सिंहासनमा आसीन हुन्थे र जहाँ उनका आदेश हुन्थे वायु त्यसलाई यति तीव्र गतिले लैजान्थ्यो कि एक महिनाको दूरी प्रातः देखि साँझसम्म तथा यसैप्रकार एक महीनाको दूरी साँझदेखि रातसम्म पूरा हुन्थ्यो । यसैप्रकार एक दिनमा दुई महिनाको यात्रा पूरा हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् हामीले जस्तो दाऊदका लागि फलाम नरम गरिदिएका थियौं आदरणीय सुलैमानका लागि ताँबाको स्रोत प्रवाहित गर्‍यौं ताकि ताँबाको धातुबाट जे चाहन्छन् बनाऊन् ।

[3]अधिकतर भाष्यकारहरुका विचारमा यो यातना प्रलयका दिन दिइने छ परन्तु केही ज्ञानीहरुका समीप यो सांसारिक दण्ड हो । उनीहरु भन्दछन् कि अल्लाहले एउटा फरिश्ता नियुक्त गरेको थियो जसका हातमा अग्निको लट्ठी हुने गर्दथ्यो । जो जिन्न आदरणीय सुलैमानको आदेशबाट विमुखता गर्दथ्यो फरिश्ताले त्यो लट्ठी उसलाई हान्थ्यो जसबाट त्यो जलेर भष्म हुन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[4] مَحَارِيْبَ बहुवचन हो مِحْرَابٌ को, उच्च स्थान अथवा सुन्दर भवन । अभिप्राय यो हो, उच्च भवन, भव्य गृह अथवा मस्जिदहरु तथा पूजागृह تَمَاثِيْل बहुवचन हो تِمْثَال को, अर्थात् चित्र यी चित्र निर्जीव कुराका हुने गर्थे । केही विद्वान भन्दछन् कि सन्देष्टा एवं धर्मात्माहरुका चित्र मस्जिदहरुमा बनाइन्थे ताकि उनलाई देखेर

وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ﴿١٣﴾

दाऊदको सन्तान ! त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर्नका लागि सत्कर्म गर, मेरा भक्तहरुमध्ये कृतज्ञ भक्त कमै हुन्छन् ।

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ ۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

(१४) अनि जब हामीले उनीमाथि मरणको आदेश पठाइदियौं त तिनको सूचना (जिन्नातलाई) घुनका कीराबाहेक जो उनको काठलाई खाइराखेको थियो, कसैले दिएन । त जब (सुलैमान) लडे त्यसबखत जिन्नहरुले जानीहाले कि यदि उनी परोक्षको ज्ञान राख्ने भए त यस अपमानका प्रकोपमा फँसिरहँदैनथे ।[1]

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ ۖ

(१५) सबाका समुदायका लागि आफ्ना बस्तीहरुमा (अल्लाहका सामर्थ्यको) निशानी थियो,[2]

मानिसहरु पनि इबादत (बन्दना) गरून् । यो अर्थ त्यस स्थितिमा सही छ जब यो मानियोस् कि आदरणीय सुलैमानको धर्मविधानमा चित्रकारीको अनुमति थियो, जुन सही छैन । तैपनि इस्लाममा त अति कडाईका साथ यसको निषेध गरिएको छ । جفان बहुवचन हो جَفْنَة को अर्थात् लगन جَواب बहुवचन हो جابيـة को, जलाशय जसमा जल एकत्रित गरिन्छ, अर्थात् जलाशय जत्रा ठूला-ठूला लगन, قدور दिनेछन्, راسيات स्थिर भनिन्छ कि यी दिनेछन् पर्वत काटेर बनाइन्थे जसलाई यताउता लग्न सकिन्नथ्यो । यसमा एकै समयमा हजारौं व्यक्तिहरुको खाना पाक्दथ्यो । यी सबै कार्य जिन्नात गर्दथे ।

[1]आदरणीय सुलैमानका युगमा जिन्नातका सन्दर्भमा यो प्रसिद्ध भइसकेको थियो कि यिनी परोक्षका कुरा जान्दछन् । अल्लाहले माननीय सुलैमानका निधनद्वारा यस भ्रमको त्रुटिलाई प्रकट गरिदियो ।

[2]सबा त्यही समुदाय हो जुन सबाकि रानी विख्यात छ, जो माननीय सुलैमानका युगमा मुसलमान भइहालेकी थिई । समुदायकै नाममा देशको नाम पनि सबा थियो, यस समय यो क्षेत्र यमनका नामले प्रसिद्ध छ । यो बडो सम्पन्न देश थियो, यो देश थलीय तथा समुद्री व्यवसायमा पनि प्रमुख थियो तथा कृषि एवं उद्यानमा प्रसिद्ध । यी दुबै वस्तुहरु कुनै देश एवं समुदायको सम्पन्नताका कारण हुन्छन् । यसै धन-सम्पत्तिका प्रचुरतालाई यहाँ अल्लाहका सामर्थ्यको लक्षण भनिएको छ ।

جَنَّتٰنِ عَنْ يَّمِيْنٍ وَّشِمَالٍ ۬ كُلُوْا مِنْ رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوْا لَهٗ ؕ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَّ رَبٌّ غَفُوْرٌ ﴿١٥﴾

उनका दायाँ-बायाँ दुई बगैंचा थिए ।[1] (हामीले उनलाई आदेश दिएका थियौं कि) आफ्ना प्रभुबाट प्रदान गरिएका जीविका खाउ[2] तथा त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर[3] यो स्वच्छ नगर[4] तथा क्षमाशील प्रभु पनि ।[5]

فَاَعْرَضُوْا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنٰهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَيْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَّ اَثْلٍ وَّشَيْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيْلٍ ﴿١٦﴾

(१६) परन्तु उनीहरुले मुख फर्काए त हामीले उनीमाथि तीव्र बाढीको (पानी) पठाइदियौं तथा उनका (हरा-भरा) बगैंचाहरुको साटो दुईटा (यस्ता) बगैंचा दियौं जो स्वादमा तिता-टर्रा तथा अधिकतर झार एवं केही बयरका वृक्षहरु भएका थिए ।[6]

[1]भनिन्छ कि नगरका दुबैतिर पर्वत थिए जसमा स्रोतहरुका जल प्रवाहित भई नगरमा आउँथ्यो । उनका शासकहरुले पर्वतहरुका बीच डीलहरु बनाउन लगाए तथा उनका साथ उद्यान लगाइए जसबाट जलको दिशा पनि निर्धारित भयो तथा बगैंचाहरुको सिंचाइको एउटा प्राकृतिक साधन सुलभ भयो तथा बगैंचाहरुलाई दायाँ-बायाँ दुईटा बगैंचा भनिएको छ । केही ज्ञानीहरुको विचार छ कि جَنَّتَيْنِ बाट दुईटा बगैंचा होइन बरु दायाँ-बायाँका दुईटा दिशाहरु अभिप्राय हुन् तथा अभिप्राय बगैंचाहरुको अधिकता हो कि जता दृष्टि गयो, बाग़, हरियाली एवं ताजगी नै देखिन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो उनका पैग़म्बरहरु (सन्देष्टाहरु) द्वारा भन्न लगाइयो अथवा अभिप्राय ती उपहारहरुको वर्णन हो जसबाट उनीहरुलाई सम्मानित गरिएको थियो ।

[3]परोपकारी तथा दयावानको आज्ञापालन गर तथा त्यसको अवज्ञाबाट बच ।

[4]अर्थात् बगैंचाहरुको अधिकता एवं फलहरुको प्रचुरताका कारण यो नगर उत्तम छ । भनिन्छ कि वातावरणका स्वच्छताका कारण यो नगर झिंगा, लामखुट्टे एवं यसप्रकारका दुखदायी जन्तुहरुबाट पनि पवित्र थियो । والله أعلم

[5]अर्थात् यदि तिमी पालनकर्ताको कृतज्ञता व्यक्त गर्दै रहनेछौ भने त्यसले तिम्रा पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ । यसको भावार्थ यो भयो कि यदि मनुष्य क्षमा-याचना गरिराख्छन् भने पाप सर्वविनाश तथा पुरस्कारहरु खोसिनुका कारण पनि बन्दैनन् बरु अल्लाह क्षमाबाट काम लिन्छ ।

[6]अर्थात् उनीहरुले पर्वतहरुका बीच डीलहरु तथा बाँध निर्माण गरी पानीलाई जो रोकेका थिए र त्यसलाई कृषि तथा उद्यानका काममा ल्याउँथे, हामीले तीव्र जल पलावनद्वारा ती बाँध तथा डीलहरुलाई भत्काइदियौं तथा हरिया एवं फलदार

ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِمَا كَفَرُوْا وَهَلْ نُجٰزِيْٓ اِلَّا الْكَفُوْرَ ﴿١٧﴾

(१७) हामीले उनको कृतघ्नताको यो पुरस्कार उनीहरुलाई दियौं, हामी (यस्ता कडा) दण्ड ठूला-ठूला कृतघ्नहरुलाई नै दिन्छौं ।

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَّقَدَّرْنَا فِيْهَا السَّيْرَ ؕ سِيْرُوْا فِيْهَا لَيَالِيَ وَاَيَّامًا اٰمِنِيْنَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा हामीले उनका तथा ती वस्तीहरुमध्ये जसले हामीले विभुति (सुख-सुविधा) प्रदान गरेका थियौं वस्तीहरु अन्य राखेका थियौं जो मार्गमा देखिन्थ्[1] तथा तिनीहरुमा हिंड्नुका स्थान निर्धारित गरिदिएका थियौं,[2] उनीहरुमा राति तथा दिनहरुमा शान्ति-सुरक्षाका साथ हिंड्डुल गरिराख ।[3]

बगैंचाहरुलाई यस्ता बगैंचाहरुमा परिवर्तन गरिदियौं जसमा मात्र प्राकृतिक झाडी हुन्छन्, जसमा प्रथम त कुनै फल लाग्दैन र कुनैमा लाग्छ पनि त अति तितो, टर्रो, कटुस्वाद जसलाई कोही खान सक्दैन । हो, केही बयरहरुका वृक्ष थिए, जसमा पनि काँडा अधिक तथा बयर कम थिए । عَرِمٌ बहुवचन हो عَرِمَةٌ को, पुशता अथवा बाँध अर्थात् यति तीव्र पानी पठायौं जसले बाँधमा दरार पारिदियो र पानी नगरमा पनि आयो जसबाट उनका घर जलमग्न भए तथा बगैंचाहरुलाई पनि उजाडेर नाश गरिदिए । यो बाँध "सद्दे मआरिब" को नामले प्रसिद्ध छ ।

[1]विभूतिहरु भएका वस्तीबाट तात्पर्य शाम (सीरिया) का वस्तीहरु हुन् । अर्थात् हामीले सबा देश (यमन) तथा शामका मध्ये सडकका किनारमा वस्तीहरु आवाद गरेका थिए । केही विद्वानहरुले ظَاهِرَةً का अर्थ مُتَوَاصِلَةً परस्पर मिलेको एवं निरन्तर गरेका छन् । भाष्यकारहरुले यी वस्तीहरुका संख्या चार हजार सात सय भनेका छन् । यो उनको व्यवसायिक मार्ग थियो जुन निरन्तर आवाद थियो, जसका कारण एक त उनका खानपान तथा विश्रामका लागि मार्ग-व्यय लिनुको आवश्यकता थिएन । अर्को कुरो, निर्जन हुनुको कारण जुन लुटमार तथा हत्याको भय हुन्छ, त्यो हुँदैनथ्यो ।

[2]अर्थात् एक आवादीबाट अर्को आवादीको दूरी निश्चित एवं ज्ञात थियो र त्यसका हिसावले उनी सरलताले आफ्नो यात्रा पूरा गर्दथे । जस्तै प्रात: यात्रा आरम्भ गर्दथे तथा अपरान्हसम्म कुनै आवादी एवं गाउँमा पुग्दथे, त्यहाँ खान-पान गरी विश्राम गर्दथे तथा त्यस पश्चात यात्रा आरम्भ गर्दथे त राति कुनै आवादीमा पुग्दथे ।

[3]यो प्रत्येक भयबाट सुरक्षित तथा मार्ग-व्ययका भारबाट निश्चित हुनुको वर्णन हो कि रात-दिन जुन समयमा तिमी यात्रा गर्न चाहन्छौ गर, न ज्यान एवं धनको भय, न मार्ग-व्यय साथ लिनुको आवश्यकता ।

فَقَالُوْا رَبَّنَا بٰعِدْ بَيْنَ اَسْفَارِنَا وَظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنٰهُمْ اَحَادِيْثَ وَمَزَّقْنٰهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ⑲

(१९) परन्तु उनीहरुले पुन: प्रार्थना गरे कि हे हाम्रा प्रभु ! हाम्रा यात्राहरु टाढासम्म गरिदेउ,[1] र किनकि स्वयं उनीहरुले आफ्ना हातबाट आफूलाई नराम्रा गरे । यसकारण हामीले उनीहरुलाई (प्राचीन) कथाहरुका रुपमा गरिदियौं[2] तथा उनलाई टुक्रा-टुक्रा पारिदियौं,[3] नि:सन्देह प्रत्येक धैर्य एवं कृतज्ञता व्यक्त गर्नेका लागि यस (घटना) मा धेरै शिक्षाहरु छन् ।

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ اِبْلِيْسُ ظَنَّهٗ فَاتَّبَعُوْهُ اِلَّا فَرِيْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ⑳

(२०) तथा शैतानले उनका विषयमा आफ्नो विचार (अनुमान) सत्य गरी देखायो, यी मानिसहरु (सबै) त्यसका अनुयायी बनिहाले ईमान भएका एउटा गुटका अतिरिक्त ।

وَمَا كَانَ لَهٗ عَلَيْهِمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْاٰخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِيْ شَكٍّ ۭ وَرَبُّكَ

(२१) तथा शैतानको उनीमाथि कुनै दबाव (एवं बल) थिएन परन्तु यसकारण कि हामीले ती मानिसहरुलाई जो आख़िरतमा विश्वास (ईमान) राख्दछन् ती मानिसहरुमा (उत्तम प्रकारले) प्रकट गरिदेऊन

[1]अर्थात् जुनप्रकार यात्राको कष्ट एवं जोखिम तथा ऋतुको उग्रताको चर्चा गर्दछन् हाम्रा यात्रा पनि त्यसैप्रकार टाढा-टाढा गरिदेउ, निरन्तर आवादीहरुको साटो मध्येबाट सुनसान निर्जन वन तथा जङ्गलहरुबाट हामीलाई गुज्रन परोस् । गर्मीहरुमा घामको तीब्रता तथा जाडो याममा चिसो हावाले हामीलाई व्याकुल गरून् तथा मौसमको उग्रताबाट बच्नका लागि हामीलाई मार्ग-व्ययको पनि व्यवस्था गर्न परोस् । उनको यो प्रार्थना त्यसैप्रकारको हो जस्तो इस्राईलीहरुले 'मन्न' तथा 'सलवा' एवं अन्य सुविधाहरुको विपरीत दाल, तरकारीहरु आदिको माँग गरेका थिए अथवा पुन: उनको स्थितिबाट विदित भइराखेको थियो कि उनको यो प्रार्थना हो ।

[2]अर्थात् यिनलाई यसप्रकार उन्मूल गरियो कि यिनको विनाशको कथा चर्चित भयो र बैठक एवं सभाहरुमा पनि चर्चाको विषय बन्यो ।

[3]अर्थात् उनीहरुलाई विभाजित एवं छिन्न-भिन्न गरियो, जस्तो कि सभाका प्रसिद्ध जातिहरु विभिन्न स्थानहरुमा गई आबाद भए, कोही यसबिर तथा मक्का आए कोही सीरियाका क्षेत्रहरुमा गए, कोही कतै, कोही कतै ।

عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ حَفِيْظٌ ﴿٢١﴾

जो त्यसप्रति शंकामा छन् । तथा तपाईंको प्रभु प्रत्येक वस्तुको रक्षक छ ।

قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۚ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى السَّمٰوٰتِ وَلَا فِى الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَّمَا لَهٗ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيْرٍ ﴿٢٢﴾

(२२) भनिदिनुस् कि अल्लाहका अतिरिक्त ज-जसको तिमीलाई भ्रम छ (सबैलाई) पुकारीहाल,[१] न उनीहरुमध्ये कसैलाई आकाशहरु तथा धर्तीमा एक कणको अधिकार छ,[२] न उनीहरुको तिनीहरुमा कुनै भाग छ[३] तथा न उनीहरुमध्ये कोही अल्लाहको सहयोगी छ ।[४]

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهٗٓ اِلَّا لِمَنْ اَذِنَ لَهٗ ۗ حَتّٰٓى اِذَا فُزِّعَ عَنْ

(२३) तथा सिफारिश (को प्रार्थना) पनि उसका समक्ष कुनै लाभ दिंदैन तिमीहरुका बाहेक जसका लागि आज्ञा होस् ।[५] यहाँसम्मकि

[१]अर्थात् पूज्य हुनुको, यहाँ زعمتم का दुईटा कर्म लुप्त छन्, زعمتموهم آلهة अर्थात् ज-जसलाई तिमी पूज्य ठानिराखेका छौ ।

[२]अर्थात् न उनीहरुलाई भलाईमा कुनै अधिकार छ न नराम्रो कुरामा, न कसैलाई लाभ पुऱ्याउने सामर्थ्य छ न क्षतिबाट बचाउन, आकाश एवं धर्तीको चर्चा सामान्यताका लागि छ, किनकि सबै वाह्य वस्तुहरुका लागि यिनै स्थान हुन् ।

[३]न उत्पत्तिमा, न स्वामित्वमा तथा न अधिकारमा ।

[४]जो कुनै विषयमा अल्लाहको सहायता गरिराखेको होस्, अपितु अल्लाह अन्यका साझेदारी बिना सबै अधिकारहरुको स्वामी हो तथा कसैको सहायता बिना नै सबै काम गर्दछ ।

[५]"जसलाई आज्ञा प्राप्त होस्' को अभिप्राय छ, सन्देष्टा तथा फरिश्ताहरु आदि, अर्थात् यिनै सिफारिश गर्नेछन्, कोही अन्य होइन, यसकारण कि अरु कसैको सिफारिश लाभप्रद हुनेछैन न उनीहरुलाई अनुमति नै हुनेछ । दोस्रो अभिप्राय हो, सिफारिशका पात्र, अर्थात् सन्देष्टाहरु, फरिश्ताहरु तथा पुण्य आत्माहरुको सिफारिशका उनीहरुका लागि हुनेछन् जो सिफारिशका पात्र हुनेछन् किनकि अल्लाहको तर्फबाट उनैलाई सिफारिश गर्ने अनुमति हुनेछ, कुनै अन्यका लागि होइन । (फ़तहुल क़दीर) अभिप्राय यो भयो कि सन्देष्टाहरु, फरिश्ताहरु तथा सदाचारीहरुका बाहेक कसैले सिफारिश गर्नसक्ने छैन, तथा यो पनि ईमान भएकाले पापीहरुका लागि नै गर्नसक्ने छन्, अधर्मी (काफ़िर) मुशरिक (अनेकेश्वरवादी) तथा अल्लाहका विद्रोहीहरुका लागि होइन । पवित्र ईशवाणी कुरआनले यी दुवै बिन्दुहरुको स्पष्टीकरण अर्को स्थानमा

قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ۖ قَالُوا الْحَقَّ ۖ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

जब उनका हृदयहरुबाट घबराहट समाप्त गरिन्छ त सोध्छन् तिम्रा प्रभुले के भने ? उत्तर दिन्छन् कि सत्य भन्यो[1] तथा त्यो अत्यन्त सर्वोच्च एवं अत्यन्त महान छन् ।

قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾

(२४) सोध्नुस् कि तिमीलाई आकाशहरु तथा धर्तीबाट जीविका कसले पुऱ्याउँछ ? (स्वयं) उत्तर दिनुस् कि अल्लाह (महान) । (सुन), हामी अथवा तिमी या त अवश्य सन्मार्गमा छौं अथवा खुल्ला पथ-भ्रष्टतामा छौं ।[1]

قُل لَّا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) भनिदिनुस् कि हामीद्वारा गरिएका पापहरुका विषयमा तिमीसित केही सोधिने छैन तथा न तिम्रा कर्महरुको सोधपूछ हामीबाट हुनेछ ।

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾

(२६) (उनीहरुलाई) सूचित गरिदिनुस् कि हामी सबैलाई हाम्रो प्रभु एकत्रित गरी हामीमा सत्य निर्णय गरिदिनेछ,[3] तथा त्यो निर्णय गर्ने सर्वज्ञ छ ।

﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ﴾ (अल-बकर:-२५५) ﴿مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ गरिदिएका छ । (सूर:अम्बिया-२८)

[1]यसका अन्तिम भाष्य वर्णन गरिएका छन् । इब्ने ज़रीर तथा इब्ने कसीर आदिले अन्तिम ईशदूत कथनका प्रकाशमा यसको यो व्याख्या गरेका छन् कि जब अल्लाह कुनै विषयका सम्बन्धमा वह्य (प्रकाशना) गर्दछ त आकाशमा उपस्थित फरिश्ता भय एवं त्रासले काम्न थाल्छन् तथा उनीमाथि बेहोसीको जस्तो अवस्था आच्छादित हुनजान्छ । होस् आए पश्चात उनीहरु प्रश्न गर्छन् त अर्श उचाल्ने फरिश्ताहरु दोस्रो फरिश्ताहरुलाई, र उनीहरु तल भएका फरिश्ताहरुलाई भन्दछन् तथा यसप्रकार सूचना पहिला आकाशका फरिश्ताहरुसम्म पुग्दछ । (इब्ने कसीर)

[2]स्पष्ट कुरो छ कि पथभ्रष्ट त्यही हुनेछ जो यस्ता वस्तुहरुलाई आराध्य ठान्दछ जसका आकाश तथा धर्तीबाट जीविका पुग्नमा कुनै भाग छैन, न उनी वर्षा गर्न सक्छन् न केही उमार्न सक्दछन् । अत: सत्यमाथि वास्तवमा एकेश्वरवादी नै हुन्, न कि दुबै ।

[3]अर्थात् त्यसको हिसाबले फल दिनेछ, राम्रालाई स्वर्गमा र नराम्रालाई नरकमा प्रवेश गर्नेछ ।

قُلْ أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكَاءَ ۖ كَلَّا ۚ بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

(२७) भनिदिनुस् कि त्यसो भए मलाई पनि तिनीहरुलाई देखाइदेउ जसलाई तिमी अल्लाहका साझेदार बनाएर त्यसका साथ सम्मिलित गरिराखेका छौ, यस्तो कदापि होइन,[1] बरु त्यही अल्लाह हो प्रभावशाली एवं हिक्मतवाला ।

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा हामीले तपाईंलाई सबै मानिसका लागि शुभ-सूचनाहरु सुनाउने तथा सतर्क गर्ने बनाएर पठाएका छौं । परन्तु (यो सत्य छ कि) मानिसहरुमा अधिकतर अज्ञानी छन् ।[2]

[1]अर्थात् त्यसका समान कोही छैन, न उसको साथी छ बरु त्यो हरेक वस्तुमाथि प्रभावशाली छ र त्यसका हरेक कुरा र कार्यमा हिक्मत छ ।

[2]यस आयतमा अल्लाहले एक त नबी (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम्) को सर्वसामान्य रिसालतको वर्णन गरेको छ कि उहाँलाई सम्पूर्ण मानव जातिको पथ-प्रदर्शक तथा निर्देशक बनाएर पठाएको छ, अर्को यो वर्णन गरेको छ कि तपाईंको इच्छा एवं प्रयासका बावजूद पनि अधिकतर मानिस ईमान (आस्था) बाट बञ्चित रहनेछन् । यी दुवै कुराको व्याख्या अरु पनि अन्य स्थानहरुमा पनि गरेको छ, जस्तो उहाँको रिसालतको विषयमा भन्नुभयो: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ (अल-आराफ-१५८) ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (अल-फुरकान-१) आफ्नो एउटा कथनमा उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो : मलाई पाँच यस्ता कुरा दिइएका छन् जो मभन्दा पूर्व कुनै नबीलाई दिइएन, १-महिनाको दूरीसम्म शत्रुका हृदयमा मेरो धाक बसालेर मेरो सहायता गरियो । २-पूरा भूभाग मेरो लागि मस्जिद तथा पवित्र छ, जहाँपनि नमाज़को समय आइपुग्छ मेरा अनुयायीले नमाज़ पढून् । ३-लडाईंमा प्राप्त माल मेरा लागि वैध गरिदियो जो मभन्दा पहिला कसैका लागि उचित थिएन । ४-मलाई सिफारिशको अधिकार दिइयो, ५-पहिला नबी मात्र आफ्ना समुदायका लागि पठाइन्थ्यो, मलाई सृष्टिका सम्पूर्ण मानवजातिका लागि नबी बनाएर पठाइएको छ । (सहीह बुखारी किताबुत्तयम्मुम, सहीह मुस्लिम, किताबुल मसाजिद) एक अन्य हदीसमा भन्नुभयो بعثت إلى الأحمر و الأسود "म काला सेता सबैतिर पठाइएका हूँ । (सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद) أحمر و أسود (रातो, कालो) सित तात्पर्य केही विद्वानले जिन्न तथा मानिस केहीले अरबवासी एवं अन्य देशवासी लिएका छन् । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि दुबै अर्थ सही छन्, यसैप्रकार बहुसंख्यकको अज्ञानता तथा पथभ्रष्टताको स्पष्टीकरण गर्नु हो । ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ (सूर : यूसुफ-१०३) "उहाँको आकांक्षाको उपरान्त अधिकतर मानिसहरु ईमान स्वीकार्ने छैनन्"

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा सोध्नुस् कि त्यो वादा (वाचा) छ कहिले ? यदि सत्य हो भने भन ।[1]

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) उत्तर दिनुस् कि वादाको दिन ठीक निर्धारित छ जसबाट एकक्षण न तिमी पछाडी हट्न सक्छौ न अगाडी बढ्न सक्छौ ।[2]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن نُّؤْمِنَ بِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा काफ़िरहरुले भने कि हामी न त यस कुरआनलाई मानौं न यसभन्दा पूर्वका किताबहरुलाई,[3] तथा हे देख्नेहरु, काश कि तिमी यी अत्याचारीहरुलाई त्यस समय देख्यौ जबकि यिनी आफ्ना प्रभुका समक्ष उभेर एक-अर्कामाथि दोषारोपण गरिराखेका हुनेछन्,[4] तल्लो श्रेणीका मानिसहरु उच्च श्रेणीका मानिसहरुसँग भन्नेछन्[5] कि यदि तिमी नभएको भए त हामी ईमानवाला हुन्थ्यौं ।[6]

﴿وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾ (अल-अनआम-११६) "यदि तपाईं धर्तीवासीहरुको बहुसंख्याका पछाडी हिंड्नु हुन्छ भने त उनी तपाईंलाई पथभ्रष्ट गरिदिनेछन्," जसको अभिप्राय यही भयो कि अधिक संख्या पथभ्रष्टहरुको छ ।

[1]यिनीहरु उपहास स्वरुप सोध्थे, किनकि यो हुनु उनका विचारमा टाढा एवं असम्भव थियो ।

[2]अर्थात् अल्लाहले प्रलयको एउटा दिन निश्चित गरेको छ जसको ज्ञान मात्र उसैलाई छ । तैपनि जब वचन दिइयो समय आएपछि त एकक्षण अगाडी-पछाडी हुनेछैन । ﴿إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ﴾ "निःसन्देह जब अल्लाहको वाचा आउँछ त फेरि टल्दैन ।" (सूर: नूह-४)

[3]जस्तै धर्मग्रन्थ तौरात, ज़बूर तथा इंजील आदि । केही ज्ञाताहरुले यसबाट तात्पर्य परलोक गृह लिएका छन् । यसमा काफ़िरहरुका विरोध एवं उपद्रवको वर्णन छ कि उनी सबै युक्तिहरुका उपरान्त पनि पवित्र कुरआन तथा परलोकप्रति ईमान स्वीकार्नबाट भागिराखेका छन् ।

[4]अर्थात् संसारमा यिनी कुफ्र तथा शिर्कमा परस्पर साथी एवं यस नाताले परस्पर प्रेमी थिए, किन्तु परलोकमा परस्पर शत्रु तथा एक-अर्कालाई दोष दिनेछन् ।

[5]अर्थात् संसारमा यिनीहरु जो न सोची-सम्झी साधारण रीतिमा हिंड्थे आफ्ना ती नेताहरुसित भन्नेछन् जसका उनी संसारमा अनुगामी बनिरहे ।

[6]अर्थात् तिमीले नै हामीलाई ईशदूत तथा सत्यका प्रचारकहरुका अनुगमनबाट रोकेका थियौ यदि तिमी यस्तो नगरेको भए त हामी निश्चय ईमान भएका हुने थियौं ।

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُم ۖ بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) यी उच्च मानिस ती दुर्बल मानिसहरुलाई उत्तर दिनेछन् कि के तिम्रो पासमा मार्गदर्शन आइसके पश्चात हामीले तिमीलाई त्यसबाट रोकेका थियौं। (होइन) बरु तिमी (स्वयं) अपराधी थियौ।[1]

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَن نَّكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا ۚ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) (तथा यसका उत्तरमा) यी दुर्बल मानिसहरु ती अहंकारीहरुसित भन्नेछन्, (होइन, होइन) बरु दिनरात छल-कपटले हामीलाई अल्लाहका साथ कुफ्र गर्नु तथा त्यसका साथ साझेदार निर्धारित गर्नुको तिमीबाट आदेश दिनु हाम्रो बेईमानको कारण भयो,[2] तथा यातनालाई देख्नासाथ सबै मनै-मनमा लज्जित भइराखेका हुनेछन्,[3] तथा काफिरहरुका गर्दनमा हामीले तौक (जंजीर) हालिदिनेछौं।[4] उनीहरुलाई केवल उनीहरुबाट गरिएका कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ।[5]

---

[1]अर्थात् हामीसँग कुनचाहिं शक्ति थियो कि हामीले तिमीलाई सत्य-मार्गबाट रोक्दथ्यौं, तिमीले स्वयं त्यसमाथि ध्यान दिएनौं तथा आफ्ना मनका कारण त्यसलाई स्वीकार गर्नबाट भाग्दै गर्‍यौ तथा आज अपराधी हामीलाई बनाइराखेका छौ जबकि सबैकुरा तिमीले आफ्नै मनले गर्‍यौ। अत: अपराधी त तिमी स्वयं हौ न कि हामी।

[2]अर्थात् हामी अपराधी त्यसबेला हुन्थ्यौं जब आफ्ना मनले पैगम्बरहरुको इन्कार गर्दथ्यौं, जबकि यथार्थ यो हो कि तिमी रात-दिन हामीलाई पथभ्रष्ट गर्न तथा अल्लाहको इन्कार गर्न तथा त्यसका साझी बनाउनमा तयार गरिरहयौ जसबाट अन्तत: हामी तिम्रा अनुयायी बनेर ईमान (आस्था) बाट बञ्चित रहयौं।

[3]अर्थात् परस्पर दोषारोपण त गर्नेछन् किन्तु हृदयमा दुबै गुट आफ्ना कुफ्र (अविश्वास) माथि पश्चाताप गर्नेछन् परन्तु शत्रुका अशुभका भयले व्यक्त गर्ने छैनन्।

[4]अर्थात् यस्ता जंजीर जो उनका हातलाई उनका गर्दनसित बाँध्नेछन्।

[5]अर्थात् दुबैलाई उनका कर्महरुको दण्ड हुनेछ, प्रमुखहरुलाई उनका अनुसार तथा उनका अनुगामीहरुलाई तिनका अनुसार, जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो: ﴿لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِن لَّا تَعْلَمُونَ﴾ (अल-आराफ-३८) अर्थात् "प्रत्येकलाई दुईगुना दण्ड हुनेछ तर तिमीहरुलाई थाहा छैन।"

(३४) तथा हामीले त जुन वस्तीमा जो पनि सचेत गर्नेवाला पठायौं त्यहाँका सम्पन्न मानिसहरुले यही भने कि जुन वस्तुका साथ तिमी पठाइएका हौ हामी त्यसका साथ कुफ्र गर्नेहरु हौं ।[1]

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا فِي قَرۡيَةٖ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتۡرَفُوهَآ إِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ٣٤

(३५) तथा भने कि हामी धन तथा सन्तानमा अधिक छौं, यो हुनसक्दैन कि हामीलाई यातना दिइयोस् ।[2]

وَقَالُواْ نَحۡنُ أَكۡثَرُ أَمۡوَٰلٗا وَأَوۡلَٰدٗا وَمَا نَحۡنُ بِمُعَذَّبِينَ ٣٥

(३६) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु जसको लागि चाहन्छ जीविकालाई विस्तृत गरिदिन्छ तथा संकुचित कम पनि गरिदिन्छ,[3] परन्तु अधिकतर

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقۡدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ

[1]यहाँ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि मक्काका धनवान तथा प्रमुख उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि विश्वास गरिराखेका छैनन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दुख पुऱ्याइराखेका छन् त यो कुनै नयाँ कुरा होइन, प्रत्येक युगका सम्पन्न मानिसहरुले पैग़म्बरहरुलाई नकारेकै छन् तथा प्रत्येक पैग़म्बरमाथि ईमान स्थापित गर्ने सर्वप्रथम समाजका दरिद्र एवं निर्धन वर्गका मानिसिहरु नै हुन्थे । जस्तै आदरणीय नूहका समुदायले आफ्ना सन्देष्टासित भनें, ﴿ أَنُؤۡمِنُ لَكَ وَٱتَّبَعَكَ ٱلۡأَرۡذَلُونَ ﴾ "के हामीले तिमीमाथि ईमान (विश्वास) कायम गरौं जबकि तिम्रा अनुयायी नीच मानिसहरु हुन् ?" (अल-शोअरा, १११) अरु सन्देष्टाहरुसित पनि उनका समुदायले यही भने, हेर्नुस् सूर: आराफ्-७५ अल-अनआम-५३, १३३ तथा सूर: बनी इस्राईल-१६ आदि । مُتۡرَفُونَ को अर्थ हो धनी तथा प्रमुख मानिसहरु ।

[2]अर्थात् जब अल्लाहले संसारमै हामीलाई धन, सन्तानका प्रचुरताले सम्मानित गरेको छ त प्रलय पनि यदि हुनेछ भने त हामीलाई यातना हुनेछैन । मानौं उनीहरुले परलोकलाई पनि संसारमाथि आंकलन गरे कि जुनप्रकार यस लोकमा काफ़िर तथा ईमानवालामाथि अल्लाहको दया भइराखेको छ परलोकमा पनि यसैप्रकार हुनेछ जबकि परलोक त प्रतिकार ग्रह हो । त्यहाँ त यस लोकमा गरिएका कर्महरुको प्रतिफल प्राप्त हुन्छ, राम्रा कर्महरुको राम्रा, नराम्रा कर्महरुको नराम्रो, तथा संसार परीक्षा गृह हो । यहाँ अल्लाह तआला प्रत्येकलाई परीक्षार्थ सांसारिक सुख-सुविधा प्रदान गर्दछ । अथवा उनीहरुले सांसारिक धन, साधनको प्रचुरतालाई अल्लाहको प्रसन्नताको लक्षण ठाने जबकि यस्ता छैन । यदि यस्तो भएको भए त अल्लाह आफ्ना आज्ञाकारी भक्तहरुलाई सबभन्दा अधिक धन सन्तान प्रदान गर्दथ्यो ।

[3]यसमा काफ़िरहरुका भ्रम तथा शंकाको निवारण गरिदैछ कि जीविकाको विस्तार तथा संकुचन अल्लाहको प्रसन्नता अथवा अप्रसन्नताको द्योतक होइन, बरु यसको सम्बन्ध अल्लाहको हिक्मत एवं इच्छासित छ । यसकारण त्यसले धन त्यसलाई पनि दिन्छ जसलाई रुचाउँछ तथा त्यसलाई पनि जसलाई मन पराउँदैन

لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

मानिस जान्दैनन् ।

وَمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُم بِٱلَّتِى تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰٓ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءُ ٱلضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا۟ وَهُمْ فِى ٱلْغُرُفَٰتِ ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा तिम्रा धन एवं सन्तान यस्ता छैनन् कि तिमीलाई हाम्रा छेउ (पदहरुबाट) निकट गरिदेऊन् ।[1] परन्तु जो ईमान कायम गर्छन् तथा पुण्यका कर्म गर्दछन्[2] त उनका लागि उनका कर्महरुको दुईगुना प्रतिफल छ[3] तथा उनी निर्भय एवं निश्चिन्त भई उच्च भवनहरुमा रहनेछन् ।

وَٱلَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ٱلْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा जो मानिस हाम्रा आयतहरुलाई नीचा देखाउने दौडधूपमा लागिरहन्छन्, यी नै हुन् जो यातनामा (समातिएर) उपस्थित गरिनेछन् ।

قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُۥ ۚ وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن شَىْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ ۖ

(३९) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु आफ्ना भक्तहरुमा जसका लागि चाहन्छ जीविका विस्तृत गर्दछ तथा जसका लागि चाहन्छ नाप (साँगुरो) गरिदिन्छ,[4] तथा तिमी जे-जति पनि अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नेछौ

तथा जसलाई चाहन्छ धनी गर्दछ र जसलाई चाहन्छ दरिद्र राख्दछ ।

[1]अर्थात् यो धन यस कुराको प्रमाण होइन कि हामीलाई तिमीसित प्रेम छ र हाम्रा दरबारमा तिमीलाई विशेष स्थान प्राप्त छ ।

[2]अर्थात् हाम्रो प्रेम तथा निकटता प्राप्त गर्नुको साधन त मात्र ईमान तथा सत्कर्म हो, जस्तो हदीसमा भनियो, “अल्लाह तिम्रो रुपरेखा तथा तिम्रा धन-सम्पत्ति हेर्दैनन् त्यो त तिम्रा हृदय तथा कर्महरुलाई हेर्दछ ।” (सहीह मुस्लिम, किताबुल बिर्र, बाव तहरीमे जुल्मिल मुस्लिम)

[3]वरु कैयन् गुना, एक पुण्यको प्रतिफल कमसेकम दश पुण्य, अधिक सात सय गुनासम्म अपितु त्यसभन्दा पनि अधिकसम्म ।

[4]अत: त्यसले काफ़िरहरुलाई पनि निकै धन दिन्छ, किन्तु के-को लागि ? ढील (छुट) दिनका लागि तथा कहिले ईमान्दारलाई निर्धन राख्दछ, के-का लागि ? त्यसका पुण्य एवं प्रतिफललाई बढाउनका लागि । यसकारण केवल धनको अधिकता त्यसको प्रसन्नताको, तथा कमी त्यसको अप्रसन्नताको प्रमाण होइन । यो पुनरावृत्ति मात्र बल (जोड) दिनका लागि हो ।

وَهُوَ خَيْرُ الرَّٰزِقِينَ ﴿٣٩﴾

अल्लाहले त्यसको (पूरा-पूरा) प्रतिफल दिनेछ[1] तथा त्यो सर्वोत्तम जीविका प्रदान गर्नेवाला हो ।[2]

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा ती सबैलाई अल्लाहले त्यसदिन एकत्रित गरी फरिश्ताहरुसित सोध्नेछ कि के यिनीहरु तिम्रो इबादत (उपासना) गर्दथे ।[3]

قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم ۖ بَلْ كَانُوا۟

(४१) उनीहरुले भन्नेछन् कि तिमी महिमावान् हौ तथा हाम्रो संरक्षक त तिमी हौ न कि यिनीहरु ।[4] यिनीहरु

[1]إخلاف को अर्थ हो, प्रतिकार तथा प्रतिफल दिनु । यो प्रतिफल संसारमा पनि संभव छ तथा आख़िरत (परलोक) मा त निश्चित छ । हदीस कुद्सीमा चर्चित छ, अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ, «أَنْفِقْ أُنْفِقْ عَلَيْكَ» "त तिमी खर्च गर म तिमीमाथि खर्च गर्नेछु (अर्थात प्रतिफल दिनेछु) ।" (सहीह बुखारी सूर: हूद) दुई फरिश्ता प्रत्येक दिन घोषणा गर्दछन्, एउटा भन्दछ, «اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا» (हे अल्लाह ! खर्च नगर्नेहरुलाई ग्रस्त पारिदेउ) र अर्कोले भन्छ «اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا» हे अल्लाह ! खर्च गर्नेहरुलाई सर्वोत्तम प्रतिफल प्रदान गर । (अल-बुख़ारी, किताबुज़ ज़कात)

[2]किनभने एक व्यक्ति यदि कसैलाई केही दिन्छ भने त्यसको यो दिने कुरो अल्लाहको संमति तथा इच्छा एवं त्यसको भागलेखबाट नै छ । वास्तवमा दिनेवाला त्यसको जीविका प्रदान गर्ने होइन जुनप्रकार पिता बच्चाहरुको अथवा राजा आफ्नो सेनाको पोषक (संरक्षक) कहलाउँछ । जबकि राजा तथा प्रजा, बच्चाहरु तथा ठूला सबैलाई जीविका वास्तवमा अल्लाह नै दिन्छ जो सबैको रचयिता हो । अतः जो पनि अल्लाहद्वारा दिइएका सम्पत्तिबाट कसैलाई केही दिन्छ त त्यो यस्ता मालको प्रयोग गर्दछ जुनकि अल्लाहले नै दिएको छ । तसर्थ वास्तवमा अन्नदाता पनि अल्लाह नै भयो । तथापि यो त्यसको विशेष दया एवं उपकार हो कि त्यसबाट दिइएका मालमध्ये त्यसको प्रसन्नताका अनुसार व्यय (खर्च) गर्नु पश्चात त्यसले पुण्य एवं प्रतिफल पनि प्रदान गर्दछ ।

[3]यो बहुदेववादीहरुलाई अपमानित गर्नका लागि अल्लाहले फरिश्ताहरुसित प्रश्न गर्नेछ, जस्तो ईशदूत ईसाका विषयमा वर्णित छ कि अल्लाहले उनीसित पनि प्रश्न गर्नेछ, "के तिमीले मानिसहरुसित भनेका थियौ कि मलाई तथा मेरी आमा (मरियम) लाई अल्लाहका अतिरिक्त आराध्य बनाइहाल्नु ?" (अल-मायदा-११६) आदरणीय ईसाले उत्तर दिनेछन् हे अल्लाह तिमी पवित्र छौ, जसको मलाई अधिकार थिएन त्यो कुरा म किन भन्न सक्दथे ? जस्तो कि सूर: अल-फुरक़ान-१७ मा पनि वर्णन भयो कि के यिनी तिम्रा भनाईमा तिम्रो बन्दना गर्दथे ?

[4]अर्थात् फरिश्ताहरु पनि आदरणीय ईसाको जस्तै अल्लाह तआलाको पवित्रताको वर्णन

يَعْبُدُونَ الْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

जिन्नहरुको इबादत गर्दथे,[1] यिनीहरुमध्ये अधिकतरलाई उनैमाथि ईमान थियो ।

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) तसर्थ आज तिमीमध्ये कोही (पनि) कसैका लागि (पनि कुनै प्रकारका) लाभ-हानिका स्वामी हुनेछैन ।[2] तथा हामी अत्याचारीहरुसित[3] भनिदिनेछौं कि त्यस अग्निको यातना चाख जसलाई तिमी झुठ्लाउँदै रह्यौ ।

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَٰذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ وَقَالُوا

(४३) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा स्पष्ट आयतहरु पढिन्छन् त भन्दछन् कि यो यस्तो व्यक्ति[4] हो जो तिमीलाई तिम्रा पूर्वजहरुका देवताहरुबाट रोक्न चाहन्छ (यसका

गरी आफ्नो निर्दोषता प्रकट गर्नेछन् तथा भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा दास हौं र तिमी हाम्रा स्वामी हौ, हाम्रो यिनीसित के सम्बन्ध ?

[1]जिन्नसित तात्पर्य शैतान हुन्, अर्थात् यिनी वस्तुत: शैतानका पूजारी हुन् किनकि तिनै उनलाई मूर्तिपूजामा लगाउँछन् तथा उनलाई पथभ्रष्ट गर्दछन्, जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो : ﴿إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِن يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَّرِيدًا﴾

"अर्थात् यिनीहरु त अल्लाहलाई छाडि केवल स्त्रीहरुलाई पुकार्दछन्, तथा वास्तवमा यिनी मात्र दुष्ट शैतानको पूजा गर्दछन् ।" (अन-निसा-११७)

[2]अर्थात् संसारमा तिमी यस भ्रममा उनको उपासना एवं इबादत गर्दथे कि तिनले तिमीलाई लाभ पुऱ्याउने छन्, तिम्रो सिफारिश गर्नेछन् तथा अल्लाहका दण्डबाट तिमीलाई मुक्ति दिलाउनेछन्, जस्तो आज पनि पीरहरुका तथा समाधिहरु (कब्रहरु) का पूजारीहरुको दशा छ, किन्तु हेरिहाल कि आज यिनी कुनै कुरामा समर्थ छैनन् ।

[3]अत्याचारीहरुसित अभिप्राय अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारी हुन्, किनकि शिर्क (द्वैत) महाअत्याचार हो एवं मुश्रिक (मिश्रणवादी) सबभन्दा ठूला अत्याचारी ।

[4]व्यक्तिसित तात्पर्य अन्तिम ईशदूत आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्, बाबु-बाजेको धर्म उनका निकट सही थियो, यसकारण उनले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको अपराध यो भने कि यो तिमीलाई ती पूज्यहरुबाट रोक्न चाहन्छ जसको तिम्रा पिता उपासना गर्दथे ।

مَا هٰذَآ اِلَّآ اِفْكٌ مُّفْتَرًىؕ وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ ۙ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿٤٣﴾

अतिरिक्त कुनै कुरा छैन) तथा भन्दछन् कि यो त रचिएको आक्षेप हो,[1] तथा सत्य उनका पासमा आइसके पश्चात पनि काफ़िर यही भन्दै गरे कि यो त खुल्लारुपमा जादू हो ।[2]

وَمَآ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ كُتُبٍ يَّدْرُسُوْنَهَا وَمَآ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَّذِيْرٍ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा यी (मक्कावासीहरुलाई) न त हामीले किताबहरु प्रदान गरेका छौं जसलाई पढ्छन् तथा न उनका पासमा तपाईंभन्दा पूर्व कोही सतर्क गर्नेवाला आयो ।[3]

وَكَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۙ وَمَا بَلَغُوْا مِعْشَارَ مَآ اٰتَيْنٰهُمْ فَكَذَّبُوْا رُسُلِيْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيْرِ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा यिनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुले पनि हाम्रा कुरालाई झुठ्लाएका थिए तथा उनीहरुलाई हामीले जुन दिएका थियौं यी त त्यसका दसौं भागलाई पनि पुगेनन्, त उनीहरुले मेरा दूतहरुलाई झुठ्लाए, (अनि हेर) कि मेरो यातनाले के (कठोर) अवस्था भयो ।[4]

---

[1]अर्को هذا को संकेत पवित्र ईशवाणी कुरआनतिर छ, जसलाई उनीहरुले मनगढन्त रुपमा रचेको आक्षेप एवं झूठ घोषित गरे ।

[2]पवित्र कुरआनलाई प्रथम मनगढन्त झूठ भने र यहाँ प्रत्यक्ष जादू । प्रथमको सम्बन्ध कुरआनका भावार्थ एवं अर्थसित छ, अर्कोको सम्बन्ध कुरआनका चमत्कारिक वाक्यक्रम तथा भाषाशैली, चमत्कार अलंकारसित । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यसकारण कि उनीहरु कामना गर्दथे कि उनका पासमा पनि कोही ईशदूत आओस् तथा कुनै आकाशीय ग्रन्थ अवतरित होस्, किन्तु जब यी कुराहरु आए त नकारदिए ।

[4]यहाँ मक्काका मूर्तिपूजकहरुलाई सावधान गरिँदैछ कि तिमीले झुठ्लाउनु तथा इन्कारको जुन मार्ग अप्नाएका छौ त्यो अति हानिकारक छ । तिमीभन्दा पूर्वका समुदाय पनि यसै मार्गमा हिंडेर ध्वस्त एवं नाश भएका छन्, जबकि यी समुदाय धन, सम्पत्ति, शक्ति एवं बल तथा आयुमा तिमीभन्दा बढी थिए, तिमी त उनका दशौं भागलाई पनि पुग्दैनौ । यसका उपरान्त उनी अल्लाहका प्रकोपबाट बच्न सकेनन् । यसै विषयलाई सूरः अहकाफ़को आयत २६ मा वर्णित गरिएको छ ।

قُلۡ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍۖ أَن تَقُومُواْ لِلَّهِ مَثۡنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُواْۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا نَذِيرٞ لَّكُم بَيۡنَ يَدَيۡ عَذَابٖ شَدِيدٖ ﴿٤٦﴾

(४६) भनिदिनुस् कि म तिमीलाई केवल एउटै कुराको शिक्षा दिन्छु कि तिमी अल्लाहका लागि (स्वच्छ भावले दुराग्रहलाई त्यागी) दुई-दुई मिलेर अथवा एक्लै-एक्लै उभेर विचार त गर, तिम्रा यस साथीलाई कुनै उन्माद छैन ।[1] त्यो त तिमीलाई एउटा अत्यन्त (कडा) यातना आउनुभन्दा पूर्व सतर्क गर्नेवाला हो ।[2]

قُلۡ مَا سَأَلۡتُكُم مِّنۡ أَجۡرٖ فَهُوَ لَكُمۡۖ إِنۡ أَجۡرِيَ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٞ ﴿٤٧﴾

(४७) भनिदिनुस् कि जुन प्रतिफलमा तिमीबाट माँग्दछु, त्यो तिम्रो लागि हो ।[3] मेरो प्रतिफल त अल्लाहको जिम्मामा छ, त्यो प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।

[1]अर्थात् म तिमीलाई तिम्रा वर्तमान व्यवहारबाट तर्साउँछु तथा एउटै कुराको शिक्षा दिन्छु, तथा त्यो यो हो कि तिमी दुराग्रह एवं अहंकार छाडेर मात्र अल्लाहका लागि एक-एक, दुई-दुई भई मेरा विषयमा विचार गर कि मेरो जीवन तिम्रो माझमा गुज्रेको छ र अब पनि जुन आमन्त्रण म तिमीलाई दिइराखेको छु के त्यसमा कुनै यस्तो कुरो छ जसबाट यो कुरा लागिराखेको छ कि म भित्र उन्माद छ । यदि तिमी जातीय पक्षपात तथा मनोमानीबाट उच्च भई विचार गर्नेछौ भने अवश्य तिमी बुझ्नेछौ कि तिम्रा साथीमा कुनै उन्माद छैन ।

[2]अर्थात् त्यो त मात्र तिम्रो मार्ग दर्शाउनको लागि आएको छ ताकि तिमी त्यस घोर यातनाबाट बच्न सक जो सन्मार्ग नअप्नाउनका कारण तिमीले भोग्नुपर्नेछ । हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एक दिन सफा पर्वतमा उक्लिनु भयो तथा भन्नुभयो يا صباحاه जसलाई सुनेर कुरैश एकत्र भए । उहाँले भन्नुभयो "यदि म तिमीलाई सूचना दिन्छु कि शत्रु तिमीमाथि प्रातः अथवा सन्ध्यामा प्रहार गर्नेवाला छ त के तिमी मलाई सच्चा मान्नेछौ ?" उनीहरुले भने, किन होइन ? उहाँले भन्नुभयो, सुनिहाल कि म तिमीलाई साह्रो यातनाको आगमनभन्दा पूर्व सावधान गर्दछु । यो सुनेर अबू लहबले भन्यो «تَبًّا لَكَ! أَلِهٰذَا جَمَعْتَنَا؟» तिम्रो नाश होस् के यसका लागि तिमीले हामीलाई एकत्र गरेका थियौ ? जसमाथि अल्लाहले सूरः ﴿تَبَّتۡ يَدَآ أَبِي لَهَبٖ﴾ अवतरित गऱ्यो (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः सबा)

[3]यसमा आफ्नो निःस्वार्थता तथा सांसारिक धन-साधनबाट अरुचिलाई व्यक्त गरेको छ ताकि उनका हृदयमा यदि यो शंका उत्पन्न हुन्छ कि यस नबूअतका दावाबाट यसको आशय कहीं माया-मोह (संसार कामना) त छैन, त त्यो समाप्त हुन जाओस् ।

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾

(४८) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु सत्य (साँचो प्रकाशना) अवतरित गर्दछ,[1] त्यो प्रत्येक गुप्त कुरा (परोक्ष) लाई जान्दछ ।

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾

(४९) भनिदिनुस्, सत्य आइसक्यो, असत्य न त प्रथम पटक उठ्न सक्यो न पुनः उठ्न सक्नेछ ।[2]

قُلْ إِن ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي ۖ وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

(५०) भनिदिनुस् कि यदि म विचलित हुन्छु भने मेरो विचलित हुनु (को भार) ममाथि नै छ तथा यदि म सत्यमार्गमा छु भने त्यस प्रकाशनाका कारण जो मेरो प्रभु ममाथि गर्दछ ।[3] त्यो

---

[1] قَذَف को अर्थ ती वाण एवं पत्थर चलाउनु पनि हो तथा कुरा गर्नु पनि । यहाँ अर्को अर्थमा छ, अर्थात् त्यो सत्यका साथ वार्तालाप गर्दछ, आफ्ना रसूलहरुमाथि प्रकाशना (वह्य) पठाउँछ तथा उनीद्वारा मानिसहरुका लागि सत्य स्पष्ट गर्दछ । जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾

"आफ्ना भक्तहरुमाथि जसलाई चाहन्छ फरिश्ताहरुद्वारा आफ्नो प्रकाशना (वह्य) बाट सुशोभित गर्दछ ।" (अल-मोमिन-१५)

[2] हक़सित तात्पर्य कुरआन तथा बातिल (अनृत) बाट तात्पर्य कुफ्र (अविश्वास) तथा शिर्क (अनेकेश्वरवाद हो) । भावार्थ हो अल्लाहको तर्फबाट अल्लाहको धर्म एवं त्यसको धर्मशास्त्र कुरआन आइसकेको छ, जसबाट अनृत (असत्य) संकुचित एवं समाप्त भइसकेको छ । अब त्यो टाउको उचाल्न योग्य रहेन, जस्तो भन्नुभो : ﴿ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ﴾ (अल-अम्बिया-१८) हदीसमा वर्णित छ कि जुन दिन मक्का विजय भयो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले काबामा प्रवेश गर्नुभयो । चारैतिर मूर्तिहरु स्थापित थिए, उहाँ धनुष (कमान) को चुच्चोले ती मूर्तिहरुलाई हान्दै जान्थे तथा यो आयत एवं सूरः बनी इस्राईलको आयत ﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ ﴾ पढदै जानुहुन्थ्यो । (सहीह बुखारी, किताबुल जिहाद, बाबु इज़ालतिल अस्नाम मिन हौलिल काबः)

[3] अर्थात् भलाई सबै अल्लाहको तर्फबाट छ तथा अल्लाहले जुन प्रकाशना तथा प्रत्यक्ष सत्य अवतरित गरेको छ त्यसमा संमार्ग तथा निर्दोष छ, संमार्ग मानिसहरुलाई त्यसैबाट प्राप्त हुन्छ । अनि जो विचलित हुन्छ त त्यसमा उसको आफ्नै अल्छीपना तथा मनोकांक्षाको हस्तक्षेप हुन्छ । अतः त्यसको भार पनि उसैमाथि हुनेछ । आदरणीय अब्दुल्लाह बिन मसऊद कुनै प्रश्नकर्ताका उत्तरमा आफ्नो तर्फबाट केही भन्दाखेरि भन्नुहुन्थ्यो :

अत्यन्त सुन्नेवाला अत्यन्त निकट छ ।[1]

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ فَزِعُوا۟ فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا۟ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾

(५१) तथा यदि तपाईं (त्यो समय) देख्नुहुन्छ जबकि यी काफ़िर अत्तालिएको अवस्थामा हिंडिराखेको हुनेछन्, अनि उम्केर भाग्नुको कुनै परिस्थिति हुनेछैन[2] तथा निकटका स्थानबाट समातिनेछन् ।

وَقَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِهِۦ وَأَنَّىٰ لَهُمُ ٱلتَّنَاوُشُ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा त्यस समय भन्नेछन् कि हामी त्यस (क़ुर्आन) माथि ईमान कायम गर्‍यौं परन्तु यति टाढा स्थानबाट (अभीष्ट वस्तु) कसरी हात आउन सक्छ ?[3]

وَقَدْ كَفَرُوا۟ بِهِۦ مِن قَبْلُ ۖ وَيَقْذِفُونَ بِٱلْغَيْبِ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾

(५३) तथा यसभन्दा पूर्व त उनीहरुले यसबाट कुफ़्र गरेका थिए तथा टाढा-टाढाबाट नहेरिकन फ्याँक्दै गरे ।[4]

«أَقُولُ فِيهَا بِرَأْيِي، فَإِنْ يَكُنْ صَوَابًا فَمِنَ اللهِ، وَإِنْ يَكُنْ خَطَأً فَمِنِّي وَمِنَ الشَّيْطَانِ، وَاللهُ وَرَسُولُهُ بَرِيئَانِ مِنْهُ»

"म यसमा आफ्नो विचारले भनिराखेको छु यदि सही छ भने अल्लाहको तर्फबाट र यदि गलत छ भने मेरो तथा शैतानको तर्फबाट छ, एवं अल्लाह तथा त्यसका रसूल यसबाट पवित्र छन् ।" (इब्ने कसीर)

[1]जस्तो हदीसमा भन्नुभयो,

«إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا مُجِيبًا»

"तिमी बहिरा, अनुपस्थितलाई पुकार्दैनौ बरु त्यसलाई पुकार्दछौ जो सुन्नेवाला, समीप तथा स्वीकार गर्नेवाला छ ।" (बुख़ारी, किताबुद्दुआ, बाबुद दुआ इज़ा अला अक़्ब:)

[2] فَلَا فَوْتَ कतै भाग्न सक्ने छैनन्, किनकि उनीहरु अल्लाहको पकडमा हुनेछन् । यो महशरका मैदानको वर्णन हो ।

[3] تَنَاوُشُ को अर्थ समात्नु हो, अर्थात् अब परलोकमा उनीहरुलाई ईमान कसरी प्राप्त हुनसक्दछ जबकि संसारमा त्यसबाट भाग्दैरहे । मानौं आख़िरत (परलोक) ईमानका लागि संसारका सापेक्ष दुरस्थ छ, जस्तै दूरको वस्तुलाई समात्नु सम्भव छैन, आख़िरतमा ईमान स्वीकार गर्ने अवसर छैन ।

[4]अर्थात् आफ्ना अनुमानले भन्दै गरे कि क़्यामत (प्रलय) तथा हिसाब आदि छैन, या क़ुर्आनका विषयमा भन्दै गरे कि यो जादू, मनगढन्त झूठ तथा पूर्वजहरुको कथा हो, अथवा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका सन्दर्भमा भनिराखे कि

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِم مِّن قَبْلُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ ﴿٥٤﴾

(५४) तथा उनका इच्छाहरु एवं उनका मध्ये आवरण पारिदियो[1] जस्तो कि यसभन्दा पूर्व पनि यिनीहरु जस्ताका साथ गरियो,[2] उनीहरु पनि (यिनीहरुको जस्तो) सन्देह एवं दुविधामा (परेका) थिए ।[3]

سُورَةُ فَاطِرٍ

सूरतु फ़ातिर-३५

सूरतु फ़ातिर मक्कामा अवतरित भयो, यसमा पैंतालिस आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ ۚ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ

(१) यस अल्लाहका लागि समस्त प्रशंसाहरु छन् जो (सर्वप्रथम) आकाशहरु एवं धर्तीलाई उत्पन्न गर्ने[4] तथा दुई-दुई, तीन-तीन तथा चार-चार पखेटा भएका फरिश्ताहरुलाई आफ्नो दूत

यो तान्त्रिक हो, भविष्यवेत्ता हो, कवि हो अथवा उन्मादग्रस्त हो, जबकि कुनै कुराको कुनै प्रमाण (युक्ति) उनीसित थिएन ।

[1]अर्थात् आखिरत (परलोक) मा उनीहरु चाहनेछन् कि उनको ईमान स्वीकार गरियोस्, यातनाबाट उनको मुक्ति होस्, किन्तु उनका तथा उनका आकांक्षाका वीच पर्दा (आवरण) हालिनेछ, अर्थात उनको आकांक्षा अस्वीकार गरिनेछ ।

[2]अर्थात् पछिल्ला समुदायहरुको ईमान पनि त्यसबेला स्वीकार गरिएन जब उनीहरु प्रकोपका दर्शनका पश्चात यिनको ईमान पनि कसरी स्वीकार गरे ।

[3]अत: अब प्रकोपका दर्शनका पश्चात यिनको ईमान पनि कसरी स्वीकार हुनसक्छ ? आदरणीय कतादह भन्नुहुन्छ, "शंका एवं सन्देहबाट बच, जो शंकाको स्थितिमा मर्नेछ त्यसै स्थितिमा उठाइनेछ तथा जो विश्वासमा मर्नेछ प्रलयका दिन विश्वासमा नै उठ्नेछ ।" (इब्ने कसीर)

[4] فاطرٌ (फ़ातिर) को अर्थ हो अविष्कारक, प्रारम्भमा अविष्कार गर्नेवाला । यो अल्लाहका सामर्थ्यतिर संकेत हो कि उसले आकाश तथा धर्ती सर्वप्रथम बिना नमूना बनाए, तथा उसका लागि मानिसहरुलाई पैदा गर्नु के कठिन छ ?

مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ①

बनाउनेवाला हो,[1] सृष्टिमा जे चाहन्छ अधिक गर्दछ,[2] अल्लाह तआ़ला निःसन्देह प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्य राख्दछ ।

مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

(२) अल्लाह (तआ़ला) जुन दया मानिसका लागि खोलिदिन्छ त त्यसलाई कोही बन्द गर्ने छैन तथा जसलाई बन्द गरिदिन्छ त्यसका पश्चात त्यसलाई कोही प्रारम्भ गर्ने छैन ।[3] तथा त्यही प्रभावशाली तत्वज्ञ छ ।

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ③

(३) हे मानिसहरु ! तिमीमाथि जुन उपहार अल्लाह (तआ़ला) ले गरेका छन् तिनलाई स्मरण गर । के अल्लाहका अतिरिक्त कोही अन्य पनि स्रष्टा छ जो तिमीलाई आकाश तथा धर्तीबाट जीविका पुऱ्याउन सक्छ ? त्यसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन त तिमी कहाँ फर्किजाँदैछौ ?[4]

[1]तात्पर्य जिब्रील, मीकाईल, इस्राफ़ील एवं इज़्राईल फरिश्ताहरु हुन् जसलाई अल्लाह सन्देशवाहकहरु (अम्बिया) तिर अथवा विभिन्न महत्वपूर्ण कार्यहरुका लागि दूत बनाएर पठाउँछ । यिनीहरुमध्ये कसैका दुई, कसैका तीन तथा कसैका चार पखेटा छन् जसद्वारा उनी धर्तीमा आउँछन् तथा धर्तीबाट आकाशमा जान्छन् ।

[2]अर्थात् केही फरिश्ताहरुका यसभन्दा पनि अधिक पंख छन् । जस्तो कि हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभो, मैले मेराजको राति जिब्रीललाई उनको वास्तविक रुपमा देखें, उनका छ सय (पर) पखेटा थिए (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः नज़्म, बाबु फकान क़ाब कौसैने औ अदना) केही विद्वानले यसलाई सामान्य राखेका छन्, जसमा आँखा, मुख, नाक तथा रुप सबैको सौन्दर्य सम्मिलित छ ।

[3]यिनै उपहारहरुमा रसूलहरुलाई पठाउनु तथा धर्मशास्त्र अवतरित गर्नु पनि हो । अर्थात प्रत्येक वस्तुको दाता पनि त्यही हो तथा फिर्ता लिने एवं रोक्नेवाला पनि त्यही हो । त्यसका अतिरिक्त न कोही दाता छ न उपकारी न रोक्नेवाला छ न संकुचित गर्नेवाला ।

[4]अर्थात् यस वर्णन एवं स्पष्टिकरणका पश्चात पनि तिमी अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको इबादत गर्दछौ ? تُؤْفَكُونَ यदि أَفْك छ भने त अर्थ हुनेछ 'फर्कनु' तथा यदि बाट छ भने त अर्थ हे झूठ, जो सचबाट विमुख हुनुको नाम हो । अभिप्राय यो हो कि तिमीमा एकेश्वरवाद तथा आख़िरतको इन्कार कहाँबाट आयो जबकि तिमी मान्दछौ कि तिम्रो जीविका दिनेवाला तथा उत्पत्तिकर्ता अल्लाह हो । (फ़तहुल क़दीर)

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ④

(४) तथा यदि उनीहरु तपाईंलाई झुठ्लाउँछन् भने तपाईंभन्दा पूर्वका (समस्त) रसूल पनि झुठ्लाइ सकिएका छन् । समस्त कार्य अल्लाहतिरै फर्काइन्छन् ।[1]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑤

(५) हे मानिसहरु ! अल्लाह (तआला) को वाचा सत्य छ[2] तिमीलाई सांसारिक जीवन धोकामा नपारोस्,[3] तथा न धोकेबाज (छलि शैतान) तिमीलाई निश्चिन्ततामा लिप्त गरोस् ।[4]

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ⑥

(६) (याद राख) ! शैतान तिम्रो शत्रु हो तिमी उसलाई शत्रु जान[5] त्यो त आफ्ना गिरोहलाई केवल यसकारण बोलाउँछ कि उनी सबै नरकमा जाने होऊन् ।

---

[1]यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना छ कि तपाईंलाई झुठ्लाएर यिनीहरु कहाँ जानेछन् ? अन्ततः सबै विषयहरुको निर्णय त हामीले नै गर्नुछ । जस्तै पहिलेका समुदायहरुले आफ्ना पैगम्बरहरुलाई झुठ्लाए त उनीहरुलाई विनाश बाहेक के प्राप्त भयो ? अतः यिनी पनि यदि रोकिएनन् भने यिनलाई नाश गर्नु हाम्रा लागि कठिन छैन ।

[2]कि प्रलयको स्थापना हुनेछ तथा राम्रा, नराम्रा कर्महरुको प्रतिकार दिइनेछ ।

[3]अर्थात् परलोकका ती उपहारहरुबाट निश्चिन्त नगरिदेओस् जो अल्लाह तआलाले आफ्ना भक्त तथा रसूलहरुका अनुयायीहरुका लागि तयार गरेको छ । तसर्थ यस संसारका सामयिक आनन्दमा गुमिएर परलोकका स्थाई सुखहरुको अन्देखि नगर ।

[4]त्यसका दाऊ तथा छलबाट बचेर रह, यसकारण कि त्यो ठूलो धोकेबाज छ तथा उसको उद्देश्य नै तिमीलाई धोकामा राखेर स्वर्गबाट बञ्चित गर्नु हो, यही शब्द सूरः लुक्मान ३३ मा पनि गुज्रिसकेको छ ।

[5]अर्थात् उसित कडा वैरभाव राख, त्यसको धोखा-धडीबाट बच जस्तो शत्रुबाट बचावका लागि मनुष्य गर्दछ । अर्को स्थानमा यसै विषयको वर्णन यसप्रकार गरिएको छ :

﴿أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ ۚ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾

"के तिनी त्यस शैतान तथा त्यसको सन्तानलाई मलाई त्यागेर आफ्नो मित्र बनाउँछौ हाँलाकि उनीहरु तिम्रा शत्रु हुन्, अत्याचारीहरुका लागि नराम्रो प्रतिफल छ ।" (अल-कहफ-५०)

اَلَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۖ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّ اَجْرٌ كَبِيْرٌ ⑦

(७) जो मानिस काफ़िर भए उनका लागि कठोर दण्ड छ तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे एवं सत्कर्म गरे उनका लागि क्षमा तथा (अति) उत्तम प्रतिफल छ ।[१]

اَفَمَنْ زُيِّنَ لَهٗ سُوْٓءُ عَمَلِهٖ فَرَاٰهُ حَسَنًا ۭ فَاِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ مَنْ يَّشَاۗءُ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَاۗءُ ڮ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرٰتٍ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ⑧

(८) के त्यो व्यक्ति जसका लागि उसका कुकर्म सुशोभित गरिदिइएका छन् त त्यो उनलाई राम्रो ठान्दछ, (के त्यो संमार्ग प्राप्त व्यक्ति जस्तो छ ?)[२] (विश्वास गर) अल्लाह जसलाई चाहन्छ पथ-विचलित गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन दिन्छ,[३] तसर्थ तपाईंलाई उनीमाथि दुःखी भई आफ्ना प्राणलाई कष्टमा पार्नु हुँदैन ।[४] यिनीहरु जे-जति गरिराखेका छन् त्यससित निःसन्देह अल्लाह राम्ररी अवगत छ ।[५]

وَاللّٰهُ الَّذِيْٓ اَرْسَلَ الرِّيٰحَ فَتُثِيْرُ

(९) तथा अल्लाह नै वायुहरु चलाउँछ जो बादलहरुलाई उठाउँछन्, अनि हामी बादलहरुलाई

[१]अल्लाह तआला ले अन्य स्थानहरुको जस्तै यहाँ पनि ईमानका साथ सत्कर्महरुको चर्चा गरी त्यसको महत्व स्पष्ट गरेको छ ताकि ईमान भएकाहरु सत्कर्मबाट कुनै क्षण निश्चिन्त नरहून्, किनकि ठूला प्रतिफलको वाचा त्यस ईमानमाथि नै छ जसका साथ सत्कर्म हुनेछ ।

[२]जुनप्रकार काफ़िर तथा दुराचारी छन्, उनीहरु कुफ्र, शिर्क, कुकर्म एवं दुराचार गर्दछन् र यो ठान्दछन् कि उनी राम्रो गरिराखेका छन् । त के यस्ता व्यक्ति जसलाई अल्लाहले पथभ्रष्ट गरिदिएको छ, त्यसका बचावका लागि तपाईंको पासमा कुनै उपाय छ ? अथवा यो त्यसकाबराबर छ जसलाई अल्लाहले संमार्ग प्रदान गरेको छ ? उत्तर नकारात्मक नै छ, होइन कदापि होइन ।

[३]अल्लाह तआला आफ्ना न्यायका अनुरुप आफ्नो विधिका अनुसार उसलाई पथभ्रष्ट गर्दछ जो निरन्तर आफ्ना कर्तुतहरुबाट स्वयं त्यसको पात्र हुन्छ, तथा संमार्ग त्यसलाई दिइन्छ जो त्यसको अभिलाषी हुन्छ ।

[४]किनकि अल्लाह तआलाको प्रत्येक काम हिक्मत तथा पूरा ज्ञानमा आधारित छ । अतः कसैको पथभ्रष्टतामाथि यति शोक नगर्नुस् कि आफ्ना प्राणलाई नै खतरामा पार्नुस् ।

[५]अर्थात् उनका कुनै कर्म अथवा कथन त्यसबाट लुकेको छैन, अभिप्राय यो हो कि उनका साथ अल्लाहको व्यवहार एक सर्वज्ञ, सर्वसूचित तथा तत्वदर्शी छ, साधारण राजाहरुको होइन जो आफ्ना अधिकारको हच्चुवा प्रयोग गर्दछन् । कहिले सलाम गर्नबाट खिन्न हुन जान्छन् तथा कहिले अपशब्दमा नै पुरस्कारबाट सम्मानित गर्दछन् ।

سَحَابًا فَسُقْنَٰهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ ۝٩

सुकेको धर्तीतिर लैजान्छौं तथा त्यसबाट त्यस धर्तीलाई त्यसको मृत्युको पश्चात जीवित गरिदिन्छौं । यसैप्रकार पुन: जीवित भई उठ्नु (पनि) हो ।[1]

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ جَمِيعًا ۚ إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ ۚ وَٱلَّذِينَ يَمْكُرُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ

(१०) जो व्यक्ति सम्मान प्राप्त गर्न चाहन्छ त अल्लाह (तआला) का लागि नै सम्मान छ ।[2] समस्त पवित्र वाक्य उसैतिर उक्लिन्छन्,[3] तथा सत्कर्म उनलाई उच्च गर्दछ,[4] र जो मानिस नराम्राका दाऊ घातमा

[1]अर्थात् जुनप्रकार वर्षा गरी हामी सुकेको धर्तीलाई हरियो गरिदिन्छौं, यसैप्रकार प्रलयका दिन तमाम मृतक मानिसहरुलाई पनि हामीले जीवित गरिदिनेछौं । हदीसमा वर्णित छ कि मनुष्यको पूरा शरीर गलेर जान्छ मात्र ढाडको अस्थिको एउटा सूक्ष्म अंग सुरक्षित रहन्छ, यसैबाट त्यसको पुन: उत्पत्ति तथा रचना हुनेछ । (सहीह बुखारी)

[2]अर्थात् जो चाहन्छ कि लोक-परलोकमा त्यसलाई सम्मान प्राप्त होस् त त्यो अल्लाहको आज्ञा पालन गरोस् त्यसबाट यो उद्देश्य प्राप्त हुनेछ । यसकारण कि लोक-परलोकको स्वामी अल्लाह नै छ, सबै सम्मान उसैका पासमा छन् त्यो जसलाई सम्मान दिन्छ, त्यही सम्मानित हुनेछ, जसलाई त्यो अपमानित गरिदिन्छ संसारको कुनै शक्ति उसलाई सम्मान दिन सक्दैन । अर्को स्थानमा भनेको छ : ﴿ٱلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ ٱلْكَٰفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ ٱلْعِزَّةَ فَإِنَّ ٱلْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ (सूर:अन्निसा-१३९)

[3] الكَلِم बहुवचन हो كَلِمة को । स्वच्छ (पवित्र) शब्दहरुसित अभिप्राय अल्लाहको पवित्रता, प्रशंसा, कुर्आन पढ्नु, राम्रो कुराको आदेश दिनु तथा नराम्रो कुराबाट रोक्नु हो । उक्लिन्छन् को अर्थ अंगीकार गर्नु हो अथवा फरिश्ताहरुबाट उनीहरुलाई लिएर आकाशमा उक्लिनु हो, ताकि अल्लाहले तिनका प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

[4] يَرْفَعُهُ मा सर्वनाम कसतिर फर्कन्छ ? केही विद्वान भन्दछन् कि الكَلِم الطَّيِب तिर ,अर्थात् पुण्यकर्म स्वच्छ शब्दलाई माथि अल्लाहतिर लैजान्छन् । अर्थात् मात्र मुखले अल्लाहको स्मरण (पवित्रता तथा प्रशंसा) केही होइन जबसम्म त्यसका साथ सत्कर्म अर्थात् आदेशहरु तथा अनिवार्य कर्महरुको पालन नहोस् । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि يَرْفَعُهُ मा सर्वनामकर्ता अल्लाहतिर फर्कन्छ । अर्थ यो हो कि अल्लाह तआला सत्कर्मलाई पवित्र शब्दहरुबाट उच्च गर्दछ, किनकि सत्कर्मबाट नै यस कुराको प्रमाण प्राप्त हुन्छ कि यसलाई गर्नेवाला वस्तुत: अल्लाहको पवित्रता एवं प्रशंसा गर्नुमा शुद्ध छ । (फ़तहुल क़दीर) मानौं कथन, कर्म बिना अल्लाहका समक्ष अमान्य छ ।

لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يَبُورُ ⑩

लागिरहन्छन्[1] उनका लागि अत्यन्त कठोर यातनाहरु छन् तथा उनको जो पाखण्ड नाश भएर जानेछ ।[2]

وَاللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ

(११) (मानिसहरु,) अल्लाहले तिमीलाई माटोबाट अनि पछि वीर्यबाट पैदा गर्‍यो[3] अनि तिमीलाई जोडा-जोडा (नर-नारी) बनाएको छ । नारीहरुबाट गर्भधारण गर्न तथा शिशुको जन्म लिनु सबै उसको ज्ञानमा छ,[4] तथा जो दीर्घ आयुवाला आयु दिइयोस् तथा जस्तो कि जो कोहीको आयु घटोस् ।[5]

[1]गुप्तरुपले कसैलाई क्षति पुर्‍याउनका उपायलाई मक भन्दछन्, कुफ्र तथा शिर्क गर्नु पनि मक हो कि यसप्रकारले अल्लाहका मार्गलाई क्षति पुर्‍याइन्छ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हत्याको जुन योजना मक्काका काफ़िर गरिराखे त्यो पनि मक हो, पाखण्ड पनि मक्र हो यो शब्द सामान्य छ, मक्रका सबै रुपहरुलाई सम्मिलित् छ ।

[2]अर्थात् उनको मक्र (कपट) पनि नाश हुनेछ तथा त्यसको भार पनि कुनैमाथि पर्नेछ, जस्तो कि भनेको छ : ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ (फ़ातिर-४३)

[3]अर्थात् तिम्रा पिता आदमलाई माटोबाट अनि तत्पश्चात तिम्रो जाति (वंशधारा) लाई स्थापित राख्नका निम्ति मानिसको उत्पत्तिलाई वीर्यसित सम्बन्धित गरिदियो जो पुरुषको पिठ्यूँबाट निस्केर स्त्रीका गर्भाशयमा जान्छ ।

[4]अर्थात् त्यसबाट कुनै वस्तु लुकेको छैन, यहाँसम्मकि धर्तीमा खस्ने पातहरुलाई तथा धर्ती भित्रको अन्धकारहरुमा विकसित हुने बीजलाई पनि जान्दछ । (अल-अनआम-५९)

[5]यसको अभिप्राय यो हो कि लघु आयु तथा अल्प आयु अल्लाहका लेख तथा निर्णयबाट छ । यसका अतिरिक्त आयु लामो अथवा छोटो हुनुको कारण पनि छ । लघुताका कारणमा सम्बन्धिहरुका साथ सद्व्यवहार आदि जस्तो कि हदीसमा छ, तथा अल्पताका कारणहरुमा अधिक पाप (अवज्ञा) गर्नु हो, जस्तै कसैको आयु ७० वर्ष छ भने अधिकताका कारणहरुले कहिले अल्लाह त्यसलाई बढाइदिन्छ । तथा कहिले त्यसमा कमी गरिदिन्छ जब त्यो कमीका कारणहरुलाई अप्नाउँछ । तथा यी सबैथोक उसले लौह महफूजमा अंकित गरिदिएको छ । अतः आयुमा यो कमी तथा अधिकता ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ का विपरीत छैन । यसको समर्थन अल्लाहका यस वचनबाट पनि हुन्छ ﴿يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِندَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ (अर्राद-३९) "अल्लाह जे चाहन्छ मेटाउँछ तथा लेख्छ तथा त्यसका पासमा लौहे महफूज (सुरक्षित पुस्तक) छ।" (फ़तहुल क़दीर)

إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

त्यो सबै पुस्तकमा अंकित छ । अल्लाह (महान) का लागि यो कुरा अत्यन्त सरल छ ।

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

(१२) तथा समान छैनन् दुई समुद्र । यो मिठो छ तिर्खा मेटाउँछ पिउनमा राम्रो । तथा त्यो अर्को खारा छ नमिठो, तिमी यी दुबैबाट ताजा मासु खान्छौ तथा त्यो आभूषण निकाल्दछौ जसलाई तिमी लगाउँछौ, तथा तिमी देख्दछौ कि ठूला-ठूला डुङ्गाहरु जसलाई च्यात्नेवाली[1] ती समुद्रहरुमा छन् ताकि तिमी त्यसको कृपा (अनुग्रह) को खोजी गर र ताकि तिमी त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर ।

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۚ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾

(१३) त्यो रातलाई दिनमा तथा दिनलाई रातमा प्रवेश गराउँछ तथा सूर्य एवं चन्द्रमालाई उसैले कार्यमा लगाइदिएको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित अवधिसम्म चलिराखेका छन् । यही हो अल्लाह[2] तिमी सबैको पालनकर्ता यसैको राज्य छ । तथा जसलाई तिमीले त्यसका अतिरिक्त पुकारिराखेका छौ उनी त खजूरको गुठली (गेडा) का बोक्राको पनि स्वामी छैनन् ।[3]

إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ

(१४) यदि तिमी उनीहरुलाई पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रो पुकार सुन्दैनन्[4] तथा यदि (मानिलिऔं)

[1] مواخر (मवाखिर) ती डुङ्गाहरु जो आउँदा-जाँदा पानीलाई चिर्दै गुज्रन्छन् । आयतमा वर्णित अन्य विषयहरुको भाष्य सूरः अल-फुर्कानमा गुज्रिसकेको छ ।

[2] अर्थात् उक्त सबै कार्यहरुको कर्ता ।

[3] अर्थात् यति हीन वस्तुका पनि स्वामी होइनन्, न त्यसलाई पैदा गर्नुमा सामर्थ्य छ । قطمير (कितमीर) त्यस झिल्ली (आवरण) लाई भन्दछन् जो खजूर तथा त्यसका बीजका मध्ये हुन्छ, यो पातलो छिल्का गुठलीमाथि रहन्छ ।

[4] अर्थात यदि तिमी उनीहरुलाई कठिनाईहरुमा पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रो गुहार सुन्दैनन्

وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ⑭

सुनि पनि हाल्छन् भने स्वीकार गर्ने छैनन्,[1] बरु केयामतका दिन तिम्रा शीर्कलाई स्पष्टत: नकारदिने छन् ।[2] तपाईलाई कोही पनि (अल्लाह तआ़ला) जस्तो जानकार सूचनाहरु दिने छैन ।[3]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑮

(१५) हे मानिसहरु ! तिमी अल्लाहका भिखारी हौ[4] तथा अल्लाह नै निस्पृह[5] गुणवान छ ।[6]

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑯

(१६)यदि त्यो चाहन्छ भने तिमीलाई नष्ट गर्नसक्छ तथा एउटा नयाँ सृष्टि उतपन्न गर्नसक्छ ।[7]

किनकि उनीहरु जड हुन् अथवा कैयन् मनहरु माटोका मुनि गाडिएका ।

[1]अर्थात् यदि यो मानिन्छ कि उनी सुनि पनि हाल्छन् त व्यर्थ, यसकारण कि उनीहरु तिम्रो विनयका अनुसार तिमीलाई केही गर्न सक्दैन ।

[2]तथा भन्नेछन् ما كنتم إيانا تعبدون "तिमी हाम्रो उपासना गर्दैनथ्यौ" (यूनुस-२८) ﴿إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ﴾ "हामी त तिम्रो उपासनाबाट बेखबर थियौं ।" (यूनुस-२९) यस आयतबाट यो पनि ज्ञात हुन्छ कि अल्लाह बाहेक जसको इबादत गरिन्छ ती सबै पत्थरका मूर्तिहरु नै हुने छैनन्, बरु तिनीहरुमा चेतनशील (फरिश्ताहरु, जिन्न, शैतान तथा धर्मात्मा) पनि हुनेछन् । त्यसैले त उनीहरु इन्कार गर्नेछन्, तथा यो पनि ज्ञात भयो कि उनीहरुलाई आवश्यकता पूर्तिका लागि पुकार्नु शिर्क हो ।

[3]यसकारण कि उसको जस्तो परिपूर्ण ज्ञान कसैसित पनि छैन । त्यही सबै विषयको वास्तविकता एवं तथ्यबाट पूर्णता अवगत छ, जसमा यी पुकारिनेहरुको विवशता, पुकारलाई नसुन्नु तथा प्रलयका दिन यसलाई इन्कार गर्नु पनि सम्मिलित छ ।

[4]ناس शब्द सर्वसाधारणका लागि छ जसमा अम्बिया, धर्मात्मा सबै आउँछन् । अल्लाहका द्वारका सबै भिखारी छन् किन्तु अल्लाहलाई कसैको आवश्यकता छैन ।

[5]त्यो यति निस्पृह छ कि सबै मानिस यदि त्यसको अवज्ञा गर्ने बनिहालून् त यसबाट त्यसका राज्यमा कुनै कमी, तथा सबै त्यसका आज्ञाकारी बनिहालून् भने यसबाट त्यसको शक्तिमा कुनै अधिकता हुनेछैन । बरु अवज्ञाबाट आफ्नै हानि हुनेछ तथा त्यसको बन्दना एवं आज्ञापालनबाट मानवको आफ्नै लाभ छ ।

[6]प्रशंसित छ आफ्ना अनुग्रहहरुका कारण, किनकि प्रत्येक उपकार जो उसले आफ्ना भक्तहरुसँग गरेका छन् त्यसमा त्यो प्रशंसा एवं कृतज्ञताको अधिकारी छ ।

[7]यो पनि त्यसको निस्पृहताको मर्यादाको एउटा उदाहरण हो कि यदि त्यो चाहन्छ भने तिमीलाई नष्ट गरी एउटा नयाँ उत्पत्ति पैदा गर्नसक्दछ जो त्यसको

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾

(१७) तथा यो कुरो अल्लाह (तआला) का लागि केही कठिन छैन ।

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

(१८) तथा कोही पनि बोझ उठाउने व्यक्ति अरुहरुको बोझ उठाउने छैन[1] तथा यदि कोही ठूलो बोझवाला आफ्ना भार उठाउनका लागि कसै अन्यलाई बोलाउनेछ, भने त्यो त्यसमध्ये केही पनि उठाउन सक्ने छैन चाहे निकट सम्बन्धी नै किन नहोस् ।[2] तिमी केवल तिनीहरुलाई नै सावधान गर्नसक्छौ जो नदेखिकनै आफ्ना प्रभुसित तर्सन्छन् तथा नमाज़ नियमित रुपमा पढ्छन्[3] तथा जो पवित्र हुन्छ ।[4] र फर्कनु अल्लाहतिरै छ ।

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾

(१९) तथा अन्धा एवं आँखाहरु भएका समान छैनन् ।

आज्ञाकारी हुन्छ अथवा अभिप्राय यो हो कि एउटा नयाँ सृष्टि तथा नयाँ संसार बनाइदिन्छ जससित तिमी अपरिचित हुन्छौ ।

[1]हो, जसले अरुहरुलाई पथभ्रष्ट गरेका हुनेछन् उनीहरु आफ्ना पापका बोझका साथ उनका पापहरुको भार पनि उठाइने छ । जस्तो कि आयत ﴿وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ﴾ (अल-अनकबूत-१३) तथा हदीस «مَن سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً، كَانَ عَلَيهِ وِزْرُهَا، وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ» (सहीह मुस्लिम, किताबुज़्ज़कात, बाबुल हस्से अलस्सदक:---) बाट स्पष्ट छ । किन्तु अरुहरुको बोझ पनि वास्तवमा उनको आफ्नो बोझ हो कि उनीहरुले नै अरुहरुलाई पथभ्रष्ट गरेका थिए ।

[2] مُثْقَلَةٌ अर्थात نفسٌ مثقلةٌ यस्तो व्यक्ति जो पापहरुका बोझले लादिएको हुनेछ, त्यो आफ्ना बोझ उठाउनका लागि आफ्ना सम्बन्धिहरुलाई पनि बोलाउनेछ त तिनी पनि तयार हुनेछैनन् ।

[3]अर्थात तिमीबाट सावधान गर्नुको लाभ तिमीहरुलाई नै हुनसक्छ, मानौं तिमी उनीहरुलाई तर्साउँछौ, उनलाई होइन जसलाई सावधान गर्नुबाट कुनै लाभ हुँदैन । जुनप्रकार अरु स्थानमा भन्नुभो : ﴿إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَاهَا﴾ (सूर: अन्नाज़िआत-४५) तथा ﴿إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ﴾ (सूर: यासीन-११)

[4] تَطَهَّرَ एवं تَزَكَّىٰ को अर्थ हो शिर्क तथा दुराचारको मलिनताबाट पवित्र हुनु ।

وَلَا الظُّلُمٰتُ وَلَا النُّوْرُ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा न अन्धकार एवं प्रकाश ।[1]

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُوْرُ ﴿٢١﴾

(२१) तथा न छायाँ एवं न घाम ।[2]

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ ۚ إِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ ۖ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُوْرِ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा जीवित एवं मृत समान हुनसक्दैन,[3] तथा अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ सुनाइदिन्छ[4] तथा तपाई तिनीहरुलाई सुनाउन सक्नुहुन्न जो चिहानहरुमा छन् ।[5]

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيْرٌ ﴿٢٣﴾

(२३) तपाईं त केवल तर्साउने हुनुहुन्छ ।[6]

إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۚ وَإِنْ مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيْهَا نَذِيْرٌ ﴿٢٤﴾

(२४) हामीले नै तपाईंलाई सत्य शुभ-सूचना सुनाउने तथा तर्साउनेवाला बनाएर पठाएका छौं, तथा कुनै समुदाय यस्तो भएन जसमा कुनै तर्साउनेवाला नगुज्रेको होस् ।

وَإِنْ يُّكَذِّبُوْكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِيْنَ

(२५) तथा यदि यिनीहरु तपाईंलाई भुठ्लाइदिन्छन् त जो यिनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन् उनीहरुले पनि

[1]अन्धासित अभिप्राय काफ़िर तथा आँखा भएकासित ईमानवाला, अँध्यारोहरुसित अनृत तथा प्रकाशसित सत्य तात्पर्य छ । असत्य (अनृत) को कैयन्प्रकार छन्, यसकारण त्यसका लागि बहुवचनको तथा सत्य अनेक छैन, यसकारण त्यसका लागि एक वचनको रुप प्रयोग गर्‍यो ।

[2]यो पुण्य तथा यातना अथवा स्वर्ग तथा नरकको उदाहरण हो ।

[3]जीवितसित ईमानवाला तथा मृतसित काफ़िर अथवा ज्ञानी तथा मूर्ख अथवा समझदार एवं नासमझ अभिप्राय छ ।

[4]अर्थात् जसलाई अल्लाह संमार्ग देखाउने हुन्छ तथा स्वर्ग त्यसका भाग्यमा हुन्छ, त्यसलाई तर्क एवं प्रमाण सुन्ने तथा पछि स्वीकार गर्नुको सन्मति प्रदान गरिदिन्छ ।

[5]अर्थात् जुनप्रकार समाधिहरु (चिहानहरु) मा मृतहरुलाई कुनै कुरा सुनाउन सकिदैन, त्यसैप्रकार जसका हृदयहरुलाई कुफ्रले मृत गरिदिएको छ, हे सन्देशवाहक (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) तिमी उनीहरुलाई सत्यका कुरा सुनाउन सक्दैनौं । भावार्थ यो भयो कि जुनप्रकार मर्नु र गाडिनुका पश्चात मृत कोही लाभ उठाउन सक्दैन, त्यसैप्रकार काफ़िर तथा मुशरिक जसका भाग्यमा दुर्भाग्य अंकित छ, नियन्त्रण तथा सत्य भाषणबाट उनीहरुलाई लाभ हुँदैन ।

[6]अर्थात् तपाईंको काम मात्र धर्मको प्रचार-प्रसार गर्नु हो, सत्य मार्ग देखाउनु अथवा पथभ्रष्ट बनाउनु अल्लाहका अधिकारमा छ ।

مِن قَبْلِهِمْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَٰتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَٰبِ الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾

झुठ्लाएका थिए, उनका पासमा पनि उनका पैग़म्बर चमत्कार, ग्रन्थ एवं स्पष्ट किताबहरु लिएर आएका थिए ।[1]

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

(२६) अनि मैले ती काफ़िरहरुलाई समातिहाले त मेरो प्रकोप कस्तो भयो ?[2]

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾

(२७) के तपाईंले यस कुरातिर ध्यान दिनु भएन कि अल्लाह (तआला) ले आकाशबाट पानी पार्‍यो अनि हामीले त्यसद्वारा विभिन्न रङ्गका फल निकाल्यौं[3] तथा पर्वतहरुका विभिन्न भागहरु छन्, सेतो एवं रातो कि उनका पनि रङ्ग विभिन्न छन् तथा अति गहिरा काला ।[4]

وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَآبِّ وَالْأَنْعَٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُ كَذَٰلِكَ إِنَّمَا

(२८) तथा यसैप्रकार मनुष्य तथा जनावर एवं चौपायाहरुमा पनि केही यस्ता छन् कि उनका रङ्ग भिन्न छन् ।[5] अल्लाहसित त्यसका त्यही भक्त

---

[1]ताकि कुनै समुदाय यो भन्न नसकोस् कि हामीलाई त कुफ्र तथा ईमानबारे थाहा नै छैन । यसैकारणले अल्लाहले प्रत्येक समुदायमा नबी पठायो, जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो : ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا﴾ (अन-नहल-३६)

[2]कति घोर प्रकोपले उनीहरुलाई समातिहाल्यो तथा उनलाई ध्वस्त तथा नाश गरिदिया ।

[3]अर्थात् जुनप्रकार ईमान्दार तथा काफ़िर, सदाचारी एवं दूराचारी दुबै प्रकारका मानिस छन्, यसैप्रकार अन्य सृष्टिमा पनि भेद तथा विभिन्नता छ । उदाहरणार्थ, फलहरुका रङ्ग पनि विभिन्न छन्, स्वाद एवं सुगन्धमा पनि परस्पर भिन्न, यहाँसम्मकि एकै फलका पनि कैयन् रङ्ग तथा स्वाद छन् जस्तै खजूर छ, अंगूर छ, स्याउ छ तथा अन्य केही फल छन् ।

[4]यसैप्रकार पर्वत तथा त्यसका भाग अथवा मार्ग विभिन्न रङ्गहरुका छन्, सेता, राता तथा अति घोर काला । جُدَدٌ बहुवचन हो جُدَّةٌ को मार्ग अथवा रेखाहरु । غرابيب बहुवचन हो, غِرْبِيب का, तथा أسود - سُودٌ (कालो) को बहुवचन हो । जब काला रङ्गको गम्भीरतालाई व्यक्त गर्नुछ भने أسود का साथ غربيب को शब्द प्रयोग गरिन्छ । أسود غربيب को अर्थ हुन्छ, अति गहिरा काला ।

[5]अर्थात् मानव तथा पशु पनि सेता, काला तथा पहेंला वर्णका हुन्छन् ।

يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ غَفُوْرٌ ﴿٢٨﴾

तर्सन्छन् जो ज्ञान राख्दछन् ।[1] वास्तवमा अल्लाह (तआला) अत्यन्त महान क्षमाशील छ ।[2]

اِنَّ الَّذِيْنَ يَتْلُوْنَ كِتٰبَ اللّٰهِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْفَقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً يَّرْجُوْنَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُوْرَ ﴿٢٩﴾

(२९) जो मानिस अल्लाहको किताबको पाठ गर्दछन्[3] तथा नमाज़ नियमित रुपमा पढ्छन्[4] तथा जे-जति हामीले उनलाई प्रदान गरेका छौं त्यसबाट गुप्त तथा स्पष्टरुपले खर्च गर्दछन्,[5] उनी यस्ता व्यापारका उम्मेदवार हुन् जो कहिल्यै हानिमा हुनेछैन ।[6]

[1]अर्थात् अल्लाहका यी सामर्थ्यहरु तथा रचनात्मक गुणलाई तिनै जान्न एवं बुझ्न सक्छन् जो ज्ञानी छन्, यसबाट तात्पर्य किताब (पवित्र कुर्आन) हदीस तथा ईश्वरीय भेदहरुको ज्ञान छ तथा जति उनीहरुलाई प्रभुको आध्यात्मिक ज्ञान प्राप्त हुन्छ त्यति नै उनी प्रभुसित तर्सन्छन् मानौं जसमा अल्लाहको भय छैन बुझ्नुस् कि सही ज्ञानबाट पनि तिनी बञ्चित छन् । सुफ्यान सौरी भन्नुहुन्छ कि ज्ञानीहरु त तीन प्रकार छन् । अल्लाहका ज्ञानी तथा अल्लाहका आदेशका ज्ञानी, यो त्यो हो जो अल्लाहसित तर्सन्छ तथा त्यसका आदेश तथा सीमाहरुलाई जान्दछ । दोस्रो मात्र अल्लाहको ज्ञानी, जो अल्लाहसित त तर्सन्छ किन्तु त्यसका सीमाहरु तथा त्यसका आदेशहरुलाई जान्दैन । तेस्रो मात्र अल्लाहका आदेशहरुको ज्ञानी, जो त्यसका निर्धारित सीमा एवं आदेशहरुसित अवगत छ किन्तु अल्लाहका भयबाट शून्य छ । (इब्ने कसीर)

[2]यो प्रभुसित भय राख्नुको कारण हो कि त्यो यस कुरामाथि सामर्थ्यवान छ कि अवज्ञाकारीलाई दण्ड दिनसक्छ तथा क्षमा-याचना गर्नेका दोष क्षमा गर्न सक्दछ ।

[3]अल्लाहको किताबसित तात्पर्य पवित्र ईशवाणी कुर्आन हो, 'तिलावत (पाठ) गर्दछन्' अर्थात् नित्य त्यसको व्यवस्था गर्दछन् ।

[4]नमाज़को स्थापनाको अभिप्राय हुन्छ नमाज़ त्यस ढङ्गले पढ्नु जो अभीष्ट (त्यसको उद्देश्य) हो, अर्थात निर्धारित समय तथा त्यसका अनिवार्य कर्महरुमा सन्तुलन तथा विनम्रता एवं विनयका प्रयोजनका साथ पढ्नु ।

[5]अर्थात् रात र दिन खुला तथा गोप्य दुबै ढङ्गले आवश्यकता अनुसार खर्च गर्दछन् । केही विद्वानका निकट गोप्यसित ऐच्छिक दान तथा खुलासित अनिवार्य दान (ज़कात) अभिप्राय छ ।

[6]अर्थात् यस्ता मानिसहरुको फल अल्लाहकहाँ निश्चित छ जसमा मन्द अथवा कमीको सम्भावना छैन ।

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ٣٠

(३०) ताकि उनका पारिश्रमिक पूर्णरुपले उनलाई दिइयोस् तथा उनलाई आफ्नो कृपाले अझ अधिक प्रदान गरोस् ।[1] निःसन्देह त्यो अत्यन्त क्षमाशील गुणग्राही छ ।[2]

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ٣١

(३१) तथा यो किताब जुन हामीले तपाईंका पासमा प्रकाशनाद्वारा पठाएका छौं यो पूर्णरुपमा सत्य छ[3] जो आफूभन्दा पूर्वका किताबहरुको पनि पुष्टि गर्दछ ।[4] निःसन्देह अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुको विषयमा पूर्णरुपमा जानकारी राख्नु राम्ररी देख्नेवाला छ ।[5]

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا

(३२) अनि (यस) किताब[6] को उत्तराधिकारी

---

[1] لِيُوَفِّيَهُم सम्बन्धित छ لن تبور सित, अर्थात् यो व्यापार मन्दीबाट यसकारण सुरक्षित छ कि अल्लाह पुण्यका कर्महरुका लागि पूरा फल प्रदान गर्नेछ, अथवा लुप्त क्रियासित सम्बन्धित छ कि उनी पुण्यका कर्म यसकारण गर्दछन् अथवा अल्लाहले यसतिर मार्ग देखायो ताकि उनीहरुलाई प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

[2] यो توفية तथा अधिकताको कारण हो, कि त्यो आफ्ना ईमान भएका भक्तहरुलाई क्षमा गर्नेछ यस प्रतिबन्धका साथ कि उनीहरुले स्वच्छ मनले क्षमा माँगून्, उनको आज्ञाकारिता एवं पुण्यका कर्महरुको गुणग्राही छ यसकारण त्यसले केवल प्रतिफल नै दिने छैन बरु आफ्नो दया तथा अनुग्रहबाट अझ अधिक पनि प्रदान गर्नेछ ।

[3] अर्थात् जसमा तिम्रा लागि तथा तिम्रा समुदायका लागि कार्यरत हुनु अनिवार्य छ ।

[4] आदि ग्रन्थ तौरात तथा इंजील आदिको, यो यस कुराको प्रमाण हो कि पवित्र कुर्आन त्यस अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको हो जसले पूर्वका धर्मग्रन्थ अवतरित गरेको थियो, त्यसैले त दुबै एक-अर्काको समर्थन एवं पुष्टि गर्दछन् ।

[5] यो त्यसका ज्ञान तथा जानकारीकै परिणाम हो कि उसले नवीन धर्मग्रन्थ अवतरित गरिदियो किनकि त्यो जान्दछ कि आदिग्रन्थ हेरफेर तथा परिवर्तनबाट ग्रस्त भइसकेका छन् र उनी मार्गदर्शनका योग्य छैनन् ।

[6] किताबसित अभिप्राय पवित्र कुर्आन तथा निर्वाचित भक्तहरुसित मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको समुदाय हो, अर्थात् हामीले यस कुर्आनको उत्तराधिकारी मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायीहरुलाई बनाएका छौं, यो लगभग त्यही भावार्थ हो जो आयत ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ अल-बकर:-१४३) को हो ।

مِنْ عِبَادِنَا ۚ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ ۚ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

हामीले ती मानिसहरुलाई बनायौं जसलाई हामीले आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट रोज्यौं । अनि केही त आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गर्नेहरु छन् ।[1] तथा केही मध्यम श्रेणीका छन् ।[2] तथा केही उनीहरुमध्ये अल्लाहको सन्मतिले पुण्यमा उन्नति गर्दै जान्छन् ।[3] यो ठूलो कृपा हो ।[4]

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾

(३३) सधैं रहनका लागि ती बगैंचाहरु छन् जसमा यिनीहरु प्रवेश गर्नेछन्,[5] त्यसमा उनीहरु स्वर्णका कङ्गन तथा मोती पहिराइने छन् तथा वस्त्र त्यहाँ उनका लागि रेशमका हुनेछन् ।[6]

[1]मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायीहरुका तीन प्रकार बताएका छन्, यो प्रथम प्रकार हो जसवाट अभिप्राय यस्ता मानिसहरु हुन् जो केही अनिवार्य कर्तव्यहरुमा आलस्य तथा केही निषेधित कर्म गरिहाल्छन्, अथवा केहीका यहाँ तात्पर्य उनीहरु हुन् जो साना-साना त्रुटिहरु गर्दछन् । उनीहरुलाई आफूमाथि अत्याचार गर्नेहरु यसकारण भन्यो कि उनी आफ्नो केही आलस्यका कारण स्वयंलाई त्यस उच्च पदबाट बञ्चित गर्नेछन् जुन शेष दुई प्रकारहरुलाई प्राप्त हुनेछन् ।

[2]यो दोस्रो प्रकार हो अर्थात् जो उस्तै-उस्तै प्रकारको कर्म गर्दछन्, अथवा केहीका निकट ती हुन् जो कर्तव्यको पालन त गर्दछन्, निषेधहरुका त्यागी हुन् किन्तु कहिले उत्तमको त्याग तथा केही अवैध कर्म पनि उनीबाट हुनजान्छ, अथवा उनीहरु हुन् जो पुनीत त छन् किन्तु त्यसमा अघि-अघि छैनन् ।

[3]यी तिनीहरु हुन् जो धर्मका विषयमा पछिल्ला दुवैबाट अग्रगामी छन् ।

[4]अर्थात् किताब (धर्मशास्त्र) को उत्तराधिकारी गर्नु तथा प्रतिष्ठा एवं अनुग्रहमा श्रेष्ठ (निर्वाचित) गर्नु हो ।

[5]केही विद्वानहरु भन्छन् कि स्वर्गमा केवल अग्रगामी जानेछन् किन्तु यो सही छैन कुर्आनको पूर्व वाक्यक्रम यस कुराको अभियाची छ कि तीनै प्रकार स्वर्गवासी हुन् । अर्के कुरा हो कि अग्रगामी बिना हिसाब तथा मध्यवर्ती सरल हिसाबका पश्चात एवं अत्याचारी सिफारिशबाट अथवा दण्ड भोग्नुका पश्चात स्वर्गमा जानेछन् जस्तो कि हदीसहरुबाट स्पष्ट छ । मुहम्मद बिन हनफ़ियाको कथन छ कि यो दयाका पात्र गिरोह हो । अत्याचारी अर्थात् पापीलाई क्षमा प्राप्त हुनेछ, मध्यम अल्लाहकहाँ स्वर्गमा हुनेछ तथा पुण्यमा अग्रसर हुने उच्च श्रेणीमा हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर)

[6]हदीसमा वर्णित छ कि रेशम तथा दीबाज संसारमा नलगाउ, यसकारण कि जसले यसलाई संसारमा लगाउने छ, त्यसलाई त्यसले आख़िरत (परलोक) मा

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ ۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा भन्नेछन् कि अल्लाहको लाख-लाख धन्य छ जसले हामीबाट शोक टाढा गरिदियो। यो निःसन्देह हाम्रो प्रभु अत्यन्त क्षमाशील एवं कदर गर्नेवाला छ।

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

(३५) जसले हामीलाई आफ्नो कृपा (अनुग्रह) बाट सधैं रहने स्थानमा ल्याइ उतार्‍यो, जहाँ न हामीलाई कुनै कठिनाई पुग्नेछ तथा न हामीलाई कुनै थकान पुग्नेछ।

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा जो मानिस काफ़िर छन् उनका लागि नरकको अग्नि छ, न त उनलाई मृत्यु नै आउनेछ कि मरिहालून् तथा न नरकको यातना नै उनीबाट कम गरिनेछ। हामी प्रत्येक काफ़िरलाई यस्तै यातना दिन्छौं।

وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ۚ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ ۖ

(३७) तथा उनीहरु यसमा चिच्याउनेछन् कि हाम्रा प्रभु ! हामीलाई निकालिहाल हामीले राम्रा कर्म गर्नेछौं ती कर्महरुका विपरीत जो गर्ने गर्दथ्यौं[1] (अल्लाह तआलाले भन्नेछ) कि के हामीले तिमीलाई यति आयु दिएका थिएनौं कि जसलाई सम्झनु हुन्थ्यो[2] त्यो सम्झन सक्थ्यो तथा तिम्रा पासमा

लगाउने छैन। (सहीह बुख़ारी तथा सहीह मुस्लिम, किताबु लिबास)

[1]अर्थात् अरुहरुको इबादतको साटो तिम्रो इबादत तथा अवज्ञाका स्थानमा आज्ञाको पालन गर्नेछ।

[2]यसबाट अभिप्राय कति आयु छ ? भाष्यकारहरुले विभिन्न आयुका वर्णन गरेका छन्। केहीले केही हदीसहरुबाट तर्क दिँदै भनेका छन् कि ६ वर्षको आयु तात्पर्य छ। (इब्ने क़सीर) किन्तु हाम्रा विचारले आयुको निर्धारण सही छैन, यसकारण कि आयु विभिन्न हुन्छ, कोही युवा अवस्थामा, कोही अर्धबैंस आयुमा तथा कोही बृद्धावस्थामा मर्दछ, अनि यो समय पनि व्यतीत क्षणको जस्तो कम हुँदैन बरु प्रत्येक अवधि विशेषतः लामो हुन्छ।

فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾

तर्साउनेवाला पनि पुगेको थियो[1] त स्वाद चाख कि (यस्ता) अत्याचारीहरुका लागि कोही सहायता गर्नेछैन ।

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

(३८) वस्तुत: अल्लाह (तआ़ला) जान्ने ज्ञाता छ आकाशहरु तथा धर्तीको गुप्त वस्तुहरुको,[2] नि:सन्देह त्यही ज्ञाता छ छातिभित्रका कुराहरुको ।[3]

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ ۚ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ

(३९) त्यही यस्तो छ जसले तिमीलाई धर्तीमा बसायो, त जुन व्यक्तिले कुफ्र (इन्कार) गर्नेछ त्यसका कुफ्रको बोझ उसैमाथि पर्नेछ । तथा

उदाहरणार्थ, एवं यौवनकाल वयस्क हुनबाट अर्धबैंस हुनुसम्म तथा अर्धबैंस हुनुका समय बुढेससम्म तथा बुढेसको मृत्युसम्म रहन्छ । कसैलाई सोच-विचार, शिक्षा ग्रहण गर्नु तथा प्रभावित हुनका लागि केही वर्ष, कसैलाई त्यसभन्दा अधिक तथा कसैलाई यसभन्दा पनि अधिक समय प्राप्त हुन्छ, तथा सबैसित यो प्रश्न गर्नु सही हुनेछ कि हामीले तिमीलाई यति आयु दियौं अनि तिमीले सत्यलाई बुझ्न तथा त्यसलाई ग्रहण गर्न प्रयास किन गरेनौ ?

[1]यसबाट अभिप्राय अन्तिम ईशदूत मोहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्, अर्थात स्मरण गराउन तथा शिक्षा दिनका लागि ईशदूत तथा उनका धर्ममञ्चका उत्तराधिकारी ज्ञानी जन तथा प्रचारक तिम्रा पासमा आए किन्तु तिमीले समझ-बुझले काम गरेनौ न सत्यका प्रचारकहरुका कुराहरुतिर ध्यान दियौ ।

[2]यहाँ यसको चर्चाबाट यो पनि उद्देश्य हुनसक्छ कि तिमी पुन: संसारमा जानुको कामना गरिराखेका छौ तथा दावा गरिराखेका छौ कि अब अवहेलनाको सट्टा आज्ञापालन तथा शिर्क (द्वैय) को स्थानमा तौहीद (अद्वैत) लाई अप्नाउनेछौ, किन्तु हामीलाई ज्ञान छ कि तिमी यस्तो गर्नेछैनौ । तिमीलाई यदि संसारमा फेरि पठाइन्छ त तिमी त्यही सबै कुरा गर्नेछौ जो पहिला गर्दैआइरहेका छौ, जस्तो अन्य स्थानमा भन्नुभयो :﴿وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ﴾ (अल-अनआम-२८) "यदि यिनीहरुलाई पुन: जगत्‌मा पठाइन्छ भने उनी त्यही कर्म गर्नेछन् जसबाट उनलाई रोकिएको थियो ।"

[3]यो पछिल्लो कुरोको कारण हो अर्थात् परमेश्वर (अल्लाह तआ़ला) लाई आकाश तथा धर्तीका गुप्त कुराको ज्ञान किन नहोस् जबकि त्यो अन्तर्यामी मनका कुराहरु तथा गुप्त कुराहरुसित अवगत छ ।

وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِيْنَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ اِلَّا مَقْتًا ۚ وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِيْنَ كُفْرُهُمْ اِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾

काफिरहरुका लागि उनको कुफ्र उनका प्रभुका निकट क्रोध नै बृद्धि गर्नुको कारण बन्दछ तथा काफिरहरुका लागि उनको कुफ्र हानि नै बढाउनुको कारण बन्दछ ।[1]

قُلْ اَرَءَيْتُمْ شُرَكَآءَكُمُ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ؕ اَرُوْنِيْ مَاذَا خَلَقُوْا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوٰتِ ۚ اَمْ اٰتَيْنٰهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِّنْهُ ۚ بَلْ اِنْ يَّعِدُ الظّٰلِمُوْنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُوْرًا ﴿٤٠﴾

(४०) (तपाईं) भन्नुस् कि तिमी आफ्ना (निर्धारित गरिएका) साझेदारहरुको हाल त भन जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्ने गर्दछौ । अर्थात् मलाई यो भन कि उनीहरुले धर्तीको कुनचाहिं (भाग) बनाएका छन् अथवा उनको आकाशमा केही साझा छ, अथवा हामीले उनलाई कुनै किताब प्रदान गरेका छौं कि उनी त्यसका प्रमाणमा दृढ हुन्छन्,[2] बरु यी अत्याचारी एक-अर्कासित केवल धोकाका कुराहरुको वाचा गर्दै आउँछन् ।[3]

اِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

(४१) निश्चित कुरो यो हो कि अल्लाह (तआला) आकाशहरु एवं धर्तीलाई थामेको छ कि उनी

[1]अर्थात् अल्लाहका समक्ष कुफ्रले कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन बरु यसबाट अल्लाहका क्रोध तथा अप्रसन्नतामा पनि अधिकता हुनेछ तथा मनुष्यको आफ्नो क्षति पनि अधिक ।

[2]अर्थात् हामीले उनीमाथि कुनै किताब (धर्मशास्त्र) अवतरित गरेका छौं, जसमा यो अंकित छ कि मेरा पनि साझी छन्, जो आकाश तथा धर्तीको रचनामा भागीदार तथा साझेदार छन् ।

[3]अर्थात् यिनीमध्ये कुनै कुरा पनि छैन, बरु यिनी परस्पर एक-अर्कालाई पथभ्रष्ट गर्दैआएका छन् । यिनका अगुवा तथा पीर भन्दथे कि यी पूज्य (देवी, देवता एवं समाधिस्थल) उनीहरुलाई लाभ पुऱ्याउने छन् तथा उनलाई अल्लाहका समीप गरिदिनेछन् तथा उनको (सिफारिश) (अभिस्तावना) गर्नेछन् । अथवा यी कुरा शैतान मुशरिकहरु (अनेकेश्वरवादीहरु) सित भन्दथे, अथवा यसबाट तात्पर्य त्यो वाचा हो जसलाई उनी एक-अर्काका अगाडी गर्दथे, कि उनी मुसलमानहरुमाथि विजय पाउनेछन्, जसबाट उनलाई आफ्ना कुफ्र (इन्कार) मा अडिग रहनका लागि प्रोत्साहन प्राप्त हुन्थ्यो ।

أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ۚ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

यताउता नसरुन्[1] तथा यदि उनी सर्छन् भने अल्लाहका अतिरिक्त कोही उनलाई थाम्न पनि सक्दैन ।[2] त्यो अत्यन्त सहनशील क्षमा गर्नेवाला छ ।[3]

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُمْ

(४२) तथा यी काफिरहरुले ठूलो पक्का सौगन्ध खाएका थिए कि यदि उनका पासमा कोही तर्साउनेवाला आयो भने उनी प्रत्येक समुदायभन्दा अधिक मार्गदर्शन प्राप्त गर्ने हुनेछन् ।[4] अनि

---

[1] كَرَاهَةَ أَنْ تَزُولَا अथवा لِئَلَّا تَزُولَا यो अल्लाहको पूर्ण सामर्थ्य तथा कारीगरीको वर्णन हो । केही ज्ञाताहरुले भने कि अभिप्राय यो हो कि उनका शिर्कको माँग त यो हो कि आकाश तथा धर्ती आफ्ना स्थितिमा स्थिर नरहून् वरु टुट-फुटको शिकार बनून्, जस्तो आयत ﴿تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۝ أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا﴾ (मरियम-९०-९१) को भावार्थ छ ।

[2] यो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्यका साथ त्यसको पूर्ण दया हो कि त्यसले आकाश तथा धर्तीलाई थामेको छ र उनीहरुलाई आफ्ना स्थानबाट हिंड्न-डुल्न दिँदैन अन्यथा एकैछिनमा विश्वको व्यवस्था अस्त-व्यस्त हुन जान्थ्यो, किनकि यदि त्यसले उनीहरुलाई थामेर नराखोस् तथा आफ्नो स्थानबाट परिवर्तित गरिदिन्छ भने अल्लाहका अतिरिक्त कोही छैन जो उनलाई थाम्न सकोस् । إِنْ أَمْسَكَهُمَا मा إِنْ "छैन" का अर्थमा छ अल्लाहले आफ्ना यस अनुग्रह तथा लक्षणको चर्चा अर्को स्थानमा पनि गरेको छ, जस्तै ﴿وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ "केही आकाशलाई धर्तीमाथि खस्नबाट रोकेको छ, किन्तु जब उसको आदेश हुनेछ ।" (अल्-हज्ज-६५) तथा ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَن تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ﴾ "उसका चिन्हहरुमध्ये हो कि आकाश तथा धर्ती त्यसका आदेशले स्थापित छन् ।" (अर-रूम-२५)

[3] यति सामर्थ्यहरुका पश्चात त्यो सहनशील छ, आफ्ना भक्तहरुलाई देख्दछ कि उनी कुफ्र तथा शिर्क एवं अवज्ञा गरिराखेका छन् तैपनि उनको पकडमा शीघ्रता गर्दैन वरु ढील (छुट) दिन्छ, तथा क्षमाशील पनि छ, कोही क्षमा माँग्दछ र त्यसका सदनमा नतमस्तक हुन्छ, पश्चाताप तथा क्षमा-याचना एवं लज्जा देखाउँछ त त्यसले क्षमा गरिदिन्छ ।

[4] यसमा अल्लाह तआला भन्दछ कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई नबी बनाएर पठाउनुभन्दा पहिला यी मूर्तिहरुका पूजारी कसम खाई-खाई भनिराखेका थिए कि यदि हामीतिर कोही ईशदूत आयो भने हामीले त्यसको स्वागत गर्नेछौं तथा उसमाथि ईमान स्थापित गर्नुमा एउटा आदर्श कर्म प्रस्तुत गर्नेछौं । यो विषय अन्य स्थानहरुमा पनि वर्णित छ, जस्तै सूरः अनआम-१५६, १५७ तथा

نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾

जब उनीकहाँ एउटा पैग़म्बर आइपुगे[1] त उनको घृणामा नै प्रगति भयो ।

ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ ۚ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ ۚ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

(४३) संसारमा आफूलाई ठूला ठान्नुका कारण[2] तथा उनका नराम्रा प्रयत्नहरुका कारण[3] तथा नराम्रा प्रयत्न गर्नेहरुको दण्ड ती प्रयत्न गर्नेहरुलाई नै भोग्नुपर्दछ,[4] त के यिनीहरु त्यसै नीतिको प्रतीक्षामा छन् जो पूर्वका मानिसहरुसँग हुँदै आएको छ ।[5] तसर्थ तपाईं अल्लाहको रीतिमा कहिल्यै परिवर्तन पाउनु हुनेछैन,[6] तथा तपाईं अल्लाहको रीतिलाई कहिल्यै स्थान्तरित भइराखेको पाउनु हुनेछैन ।

सूरः अनआम-१५६, १५७ तथा सूरः अस्साफ़ात-१६७-१७०)

[1]अर्थात् मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनीतिर नबी बनेर आए जसका लागि उनी कामना गरिराखेका थिए ।

[2]अर्थात् तपाईंको नबूअत (दूतत्व) मा ईमान ल्याउनु (विश्वास गर्नु) का स्थानमा इन्कार एवं विरोधको मार्ग अहंकार एवं दुष्टताका कारण अप्नाए ।

[3]तथा नराम्रो उपाय अर्थात् धोखा-धाडी एवं नराम्रा कर्मका कारण गरे ।

[4]अर्थात् उनीहरु (धोखे-बाजी) गर्दछन्, किन्तु यो जान्दैनन् कि नराम्रा उपायको परिणाम नराम्रो हुन्छ, तथा त्यसको अन्ततः धोकेबाजहरुमाथि नै पर्दछ ।

[5]अर्थात् के यिनीहरु आफ्ना कुफ्र, शिर्क तथा रसूलका विरोध एवं मुसलमानहरुलाई दुख पुऱ्याउनमा अडिग रहेर यस कुराको प्रतिज्ञा गरिराखेका छन् कि उनीहरुलाई पनि यसैप्रकार नाश गरियोस् जुनप्रकार पछिल्ला समुदायहरुलाई ध्वस्त गरियो ?

[6]बरु यो यसैप्रकार प्रचलित छ तथा प्रत्येक झुठ्लाउनेको भाग्य विनाश छ, अथवा बदलिनबाट तात्पर्य यो हो कि कोही अल्लाहको यातनालाई दयाबाट बदलिनमा सामर्थ्यवान छैन ।

[7]अर्थात् कोही अल्लाहका प्रकोपलाई हटाउनेवाला अथवा त्यसको दिशा परिवर्तित गर्नेवाला छैन, अर्थात् जुन समुदायलाई अल्लाह प्रकोपले ध्वस्त गर्न चाहन्छ । कोही त्यसको मुख कुनै अन्य समुदायतिर फर्काइदेओस्, कसैमा त्यो शक्ति छैन ।

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

(४४) के यिनीहरु धर्तीमा हिंड्डुल गरेनन् जसमा उनीहरु देख्दथे कि जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन् उनको परिणाम के भयो, यद्यपि शक्तिमा उनीहरु यिनीभन्दा अधिक थिए, तथा अल्लाह यस्तो छैन कि कुनै वस्तु त्यसलाई हराउन सकोस् न आकाशहरुमा तथा न धर्तीमा त्यो अत्यन्त ज्ञान भएको सामर्थ्यवान छ ।

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

(४५) तथा यदि अल्लाह (तआला) मानिसहरुलाई उनका कर्महरुका कारण तुरुन्त समात्न थाल्थ्यो भने समस्त धर्तीमा एउटा प्राणी पनि छाड्दैनथ्यो,[1] परन्तु अल्लाह (तआला) उनलाई एउटा नियमित समयमा अवसर प्रदान गरिराखेको छ,[2] त जब उनको समय आइपुग्नेछ त अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुलाई स्वयं देखिहाल्नेछ ।[3]

यस रीतिका वर्णनसित अभिप्राय अरबका मूर्तिपूजकहरुलाई तर्साउनु हो कि अझै समय छ, उनीहरु कुफ्र (इन्कार) तथा शिर्क (मूर्तिपूजा) लाई त्याग गरी ईमान स्वीकार गरून् अन्यथा उनीहरु अल्लाहको यस रीतिबाट बच्न सक्दैनन् । ढिलो-चाँडो गरी त्यसको चक्रमा पर्नेछन् । कोही यस ईश्वरीय विधानलाई बदल्नमा सामर्थ्यवान छ न अन्य विषयतिर फर्काउनलाई ।

[1]मानिसहरुलाई त उनका पापहरुका प्रतिफल स्वस्थ तथा जनावरहरुलाई मानिसहरु त अशुभका कारण । अथवा भावार्थ यो हो कि समस्त जगत्वासीहरुलाई नाश गरिदिन्थ्यो, मानिसहरुलाई पनि तथा जुन पशु तथा आजीविकाहरुका उनीहरु स्वामी छन्, उनलाई पनि । अथवा अभिप्राय यो हो कि आकाशबाट वर्षाको क्रम बन्द गरिदिन्थे जसवाट धर्तीमा हिंड्डुल गर्ने सबै जीवधारी मरिहाल्थे ।

[2]यो नियमित अवधि संसारमा पनि संभव छ तथा प्रलयको दिन त छ नै ।

[3]अर्थात् त्यस दिन उनको लेखा-जोखा लिनेछ तथा प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुको पूरा प्रतिकार दिनेछ । ईमान्दार तथा आज्ञाकारीलाई पुण्य तथा शुभफल तथा काफ़िर एवं अवज्ञाकारीलाई यातना तथा कुफल । यसमा ईमान भएकाहरुका लागि सान्त्वना तथा काफ़िरहरुका लागि चेतावनी एवं धम्की छ ।

سُورَةُ يسٓ

सूरतु यासीन-३६

सूरः यासीन* मक्कामा उत्रेको, यसमा त्रियासी आयतहरु एवं पाँच रूकूअ छन् ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाह तआलाको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

يسٓ ١

(१) यासीन ।[1]

وَٱلۡقُرۡءَانِ ٱلۡحَكِيمِ ٢

(२) सौगन्ध छ आदर्श (एवं सुदृढ) कुर्आनको ।[2]

إِنَّكَ لَمِنَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ٣

(३) यी निश्चय तपाईं पैग़म्बरमध्ये हुनुहुन्छ ।[3]

عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٤

(४) सोझो मार्गमा हुनुहुन्छ ।[4]

*सूरः यासीनको विशेषतामा धेरै रवायतहरु प्रसिद्ध छन् । यिनीहरुमध्ये जस्तै, यो कुर्आनको हृदय हो, यसलाई यसमाथि पढ जो मृत्युका निकट छ, इत्यादि । किन्तु वर्णनक्रम (सनद) का आधारमा कुनै सही छैन, केही पूर्णता बनावटी छन् अथवा केही क्षीण (निम्नस्तर) छन् । "कुर्आनका हृदय" भएको रवायत (वर्णन) लाई हदीसमा विशेषज्ञ अल्बानीले बनावटी (रचेको) भन्नुभएको छ। (अज्-जईफ़ा हदीस नम्बर १६९)

[1]केही ज्ञाताहरुले यसको अर्थ "हे मनुष्य" अथवा हे मानव गरेका छन्, कसैले यसलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको शुभनाम तथा केहीले त्यसलाई अल्लाहका शुभनामहरुमध्ये भनेका छन्, किन्तु यी सबै कथन तर्कहीन (अप्रमाणित) छन् । यो पनि ती हरूफ़े मुकत्तआत (विभिन्न अक्षरहरु) मध्येबाट छ जसको अर्थ तथा भावार्थ अल्लाहबाहेक कोही जान्दैन ।

[2]अथवा सुदृढ कुर्आनको जो वाक्यक्रम तथा अर्थमा सुदृढ छ, वाव (व) अक्षर सौगन्धका लागि छ । अगाडी शपथको उत्तर छ ।

[3]मुश्रिकीन (मूर्तिपूजक) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (तपाईंको ईशदूत हुनेकुरो) लाई इन्कार गर्दथे तथा भन्दथे कि ﴿لَسۡتَ مُرۡسَلٗاۚ﴾ अर्रअद-४३ "तिमी त अल्लाहको तर्फबाट सन्देशवाहक नै होइनौ" अल्लाहले उनका उत्तरमा पवित्र कुर्आनको शपथ लिएर भन्नुभयो, "तपाईं निश्चय उसका पैग़म्बरहरुमध्ये हुनुहुन्छ ।" यसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रतिष्ठा एवं महानताको प्रदर्शन छ । यो पनि उहाँका गुण एवं विशेषताहरुमध्ये छ कि अल्लाहले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतलाई प्रमाणित गर्नका लागि शपथ ग्रहण गर्नुभयो । सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ।

[4]यो إِنَّكَ को दोस्रो 'ख़बर' (विधेय) हो, अर्थात् उहाँ ती पैग़म्बरहरुका पथमा हुनुहुन्छ जो तपाईंभन्दा पहिला गुज्रिसकेका छन्, अथवा यस्ता मार्गमा छन्

تَنۡزِيۡلَ الۡعَزِيۡزِ الرَّحِيۡمِ ۝٥

(५) यो कुरआन (अल्लाह) प्रभुत्वशाली अत्यन्त दयालुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ ।[1]

لِتُنۡذِرَ قَوۡمًا مَّاۤ اُنۡذِرَ اٰبَآؤُهُمۡ فَهُمۡ غٰفِلُوۡنَ ۝٦

(६) ताकि तपाईं यस्ता मानिसहरुलाई सावधान गर्नुस् जसका पूर्वज तर्साइएका थिएनन्, तसर्थ (त्यसैकारणले) यिनीहरु अनभिज्ञ छन् ।[2]

لَقَدۡ حَقَّ الۡقَوۡلُ عَلٰۤى اَكۡثَرِهِمۡ فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُوۡنَ ۝٧

(७) उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिसहरुमा (यो) कुरो सिद्ध भइसकेको छ, अत: यिनीहरु ईमान स्वीकार गर्नेछैनन् ।[3]

जो सोझो एवं लक्ष्य (स्वर्ग) सम्म पुग्नेछ ।

[1]अर्थात् त्यस अल्लाहतिरबाट अवतरित भएको छ जो प्रभुत्वशाली छ, अर्थात् त्यसको इन्कार तथा त्यसका रसूललाई झुठ्लाउनेवालासित बदला लिन सामर्थ्य राख्दछ । رحيم छ अर्थात् जो त्यसमा ईमान स्वीकार गर्नेछ तथा त्यसको भक्त बनिरहने छ त्यसका लागि अत्यन्त दयालु छ ।

[2]अर्थात् तपाईंलाई रसूल यसकारणले बनाइएको छ तथा यो किताब (पवित्र कुरआन) यसकारण अवतरित गरेको छ कि तपाईं त्यस समुदायलाई सावधान गर्नुस् जसमा तपाईंभन्दा पहिला कोही सावधान गर्नेवाला आएन, यसकारण एक समयदेखि तिनी सत्य धर्मबाट अनभिज्ञ छन् । यो विषय अघि पनि कैयन् स्थानहरुमा गुज्रिसकेको छ कि अरबहरुमा आदरणीय इस्माईलका पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमभन्दा पहिला सोझै कोही नबी आएन, यहाँपनि त्यसै विषयको वर्णन गरिएको छ ।

[3]जस्तै अबू-जहल, अबू लहब, उत्बा तथा शैबा आदि । कुरा सिद्ध हुनुको अभिप्राय अल्लाह तआलाको यो वचन हो कि "म नरकलाई जिन्न तथा मानिसहरुबाट भरिदिनेछु ।" (अलिफ. लाम. मीम. अस्सजदा-१३) शैतानलाई पनि सम्बोधित गर्दै भन्नुभएको थियो, "म नरकलाई तिमी तथा तिम्रा अनुयायीहरुबाट भरिदिनेछु ।" (साद-८४) अर्थात् यी मानिसहरुले शैतानका पछि लागेर नरकको पात्र बनाइहाले । अल्लाहले त उनीहरुलाई इच्छाको अधिकार एवं स्वाधीनता प्रदान गरेको थियो । किन्तु उनीहरुले यसको गलत प्रयोग गरे तथा यसरी नरकका इन्धन बने यो होइन कि अल्लाहले बलपूर्वक उनलाई ईमानबाट बञ्चित राख्यो किनकि विवश गर्नुको दशामा त उनी दण्डका अधिकारी हुन पाउँदैनथे ।

(८) हामीले उनका गर्दनहरुमा तौक (रिङ) हालिदिएका छौं अनि उनी चिउडोहरुसम्म छन् जसबाट उनका टाउका माथितिर फर्किसकेका छन् ।[1]

إِنَّا جَعَلْنَا فِيٓ أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَٰلًا فَهِيَ إِلَى ٱلْأَذْقَانِ فَهُم مُّقْمَحُونَ ⑧

(९) तथा हामीले एक पर्खाल उनका सम्मुख तथा एक पर्खाल उनका पछाडी गरिदिएका छौं,[2] जसबाट हामीले उनलाई ढाकिदियौं[3] तसर्थ उनी देख्न सक्दैनन् ।

وَجَعَلْنَا مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَٰهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ⑨

(१०) तथा उनका विषयमा तपाईंबाट तर्साउनु अथवा न तर्साउनु दुबै समान छन्, यिनीहरु ईमान स्वीकार गर्ने छैनन् ।[4]

وَسَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑩

(११) तपाईं त केवल यस्तो व्यक्तिलाई तर्साउन सक्नुहुन्छ[5] जो शिक्षाका अनुरुप हिंड्छ तथा रहमान (अल्लाह) सित नदेखिकन तर्सन्छ, तसर्थ तपाईं

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلذِّكْرَ وَخَشِيَ ٱلرَّحْمَٰنَ بِٱلْغَيْبِ ۖ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ⑪

[1]जसका कारण यताउता देख्न सक्छन् न टाउको निहुराउन सक्छन् बरु उनीहरु टाउको माथि उचालेको एवं आँखा तल पारेका छन् । यो उनीबाट सत्यलाई स्वीकार नगर्नु तथा व्ययनगर्नुको उपमा हो । यो पनि सम्भव छ कि यो उनको नरकको यातनाको स्थितिको वर्णन होस् । (ऐसरुत्तफासीर)

[2]अर्थात् सांसारिक जीवन उनका लागि सुशोभित गरियो, यो जस्तो उनका अगाडीको पर्खाल (आवरण) हो जसका कारण उनी सांसारिक स्वार्थका अतिरिक्त केही देख्दैनन् तथा यही वस्तु उनका तथा उनका ईमानका बीच यिनै वस्तु पर्खाल छन् । आख़िरतको ध्यान उनका मनमा आउने असम्भव भइहाल्यो, यो मानौं उनका पछाडीको पर्खाल हो जसका कारण उनीहरु क्षमा माँग्दछन् न शिक्षा ग्रहण गर्दछन् किनकि परलोकको कुनै भय नै उनका अन्तकरणमा छैन ।

[3]अथवा उनका आँखालाई ढाकिदियो, अर्थात रसूलसित वैमनुष्य तथा त्यसका सत्य उपदेशबाट घृणाले उनका आँखामा पट्टि बाँधिदियो अथवा उनलाई अन्धा गरिदिएको छ, जसबाट उनी देख्न सक्दैनन् । यो उनको दशाको दोस्रो उपमा हो ।

[4]जो आफ्ना कर्तुतहरुका कारण पथभ्रष्टताका त्यस ठाउँमा पुग्छन्, उनलाई सावधान गर्नु व्यर्थ हुन्छ ।

[5]अर्थात् सावधान गर्नबाट केवल उसलाई लाभ पुग्दछ ।

उसलाई क्षमा एवं उत्तम प्रतिदानको शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ ۚ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ

(१२) निःसन्देह हामीले मुर्दाहरुलाई जीवित गर्नेछौं,[1] तथा हामी लेख्दैजान्छौं ती कर्म पनि जसलाई मानिसले अगाडी पठाउँछन्[2] तथा उनका त्यो कर्म

[1]अर्थात् केयामतका दिन । यहाँ मूर्दाहरुलाई जीवित गर्नुको चर्चाबाट यो संकेत गर्न उद्देश्य हो कि अल्लाह तआला काफ़िरहरुमध्ये जसको हृदय चाहन्छ, जीवित गरिदिन्छ जो कुफ्र तथा कुमार्ग हुनुका कारण मृत भइसकेका हुन्छन्, अनि उनी संमार्ग तथा ईमानलाई अप्नाउँदछन् ।

[2] مَا قَدَّمُوا बाट त्यो कर्म अभिप्राय हो जो मनुष्य आफ्नो जीवनमा गर्दछ, तथा آثَارَهُم बाट त्यो कर्म जसका व्यवहारिक नमूनाहरु (राम्रा एवं नराम्रा) त्यो जगत्मा छाडेर जान्छ तथा त्यसका निधनका पश्चात त्यसका अनुसरणमा मानिस ती कर्म गर्दछन् । जस्तो हदीसमा छ, "जसले इस्लाममा कुनै पुनीत तरीका जारी गरे त्यसका लागि त्यसको प्रतिकार पनि छ तथा त्यसको पनि जो तत्पश्चात त्यसमाथि कार्यरत हुनेछ यसबिना कि तिनीमध्ये कसैका भारमा कमी होस्, तथा जसले खराब रीति निकालेर त्यसमाथि त्यसका आफ्ना पापका पनि बोझ हुनेछ र त्यसका पनि जो तत्पश्चात कर्म गर्नेछ बिना यसको कि उनमा कुनै भारको कमी होस् । (सहीह मुस्लिम, किताबुज़्ज़कात) यसैप्रकार यो हदीस छ कि जब मानिस मर्दछ त त्यसका कर्मको क्रम समाप्त भएर जान्छ तीन वस्तुहरुका अतिरिक्त । एक ज्ञान, जसबाट मानिस लाभ प्राप्त गर्दछन्, दोस्रो असल सन्तान, जो मृतका लागि प्रार्थना गर्दछन्, तेस्रा सञ्चालित दान (सद्क़ः जारियह) जसबाट त्यसका मृत पश्चात पनि लाभ प्राप्त गर्दछन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल वसीयत, बाबु मा यलहकुल इन्सान मिनस स्वाबेबाद बफ़ातिहि) दोस्रा अभिप्राय آثَارَهُم को पदचिन्ह हो अर्थात मानिस राम्रा एवं नराम्राका लागि दुई यात्रा गर्दछ तथा एक स्थानबाट अर्को स्थानमा जान्छ त पाइलाका यी चिन्ह पनि लेखिन्छन् । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका युगमा मस्जिदे नबवीका पासमा केही खाली ठाउँ थियो त बनू सलमाले त्यहाँ स्थानान्तरण गर्न चाहे । जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका ज्ञानमा यो कुरा आयो त उहाँले मस्जिदका समीप उनलाई स्थानान्तरित हुनुबाट रोकिदिनुभयो तथा भन्नुभयो "دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ آثَارُكُمْ" (दुई पटक भन्नुभयो) अर्थात तिम्रा घर यद्यपि टाढा छन् किन्तु त्यहीं रह, जति पाइला हिंडेर आउँछौ ती लेखिन्छन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल मसाजिद, बाबु कसरतिल खुता इलल मसाजिद) इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ यी दुबै अर्थ आफ्नो ठाउँमा सही छन्, यिनमा प्रतिकूलता छैन, बरु यसका दोस्रा अर्थमा कडी चेतावनी छ यसकारण कि जब पद-चिन्हसम्म लेखिन्छन् त मानिस जो राम्रो-नराम्रो नमूना छोडेर जान्छ जसको मानिस अनुसरण गर्छन् त ती समुचित

فِيٓ إِمَامٖ مُّبِينٖ ⑫

पनि जसलाई पछाडी छाडेर जान्छन्, तथा प्रत्येक कुरालाई हामीले एउटा खुल्ला किताबमा संकलन गरेका छौं ।[1]

وَٱضۡرِبۡ لَهُم مَّثَلًا أَصۡحَٰبَ ٱلۡقَرۡيَةِ إِذۡ جَآءَهَا ٱلۡمُرۡسَلُونَ ⑬

(१३) तथा तपाईं उनका समक्ष एक उदाहरण (अर्थात एक) वस्तीवालाहरुको कथा (त्यस समयको) वर्णन गर्नुस्, जबकि त्यस वस्तीमा कुनै रसूल आए ।[2]

إِذۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَيۡهِمُ ٱثۡنَيۡنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزۡنَا بِثَالِثٖ فَقَالُوٓاْ إِنَّآ إِلَيۡكُم مُّرۡسَلُونَ ⑭

(१४) जबकि हामीले उनका पासमा दुईटालाई पठायौं, त तिनीहरुले (प्रथम) ती दुबैलाई झुठ्लाए अनि हामीले तेस्रोबाट समर्थन दियौं त तीनैले भने कि हामी तिम्रा पासमा पठाइएका हौं ।[3]

قَالُواْ مَآ أَنتُمۡ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا وَمَآ أَنزَلَ ٱلرَّحۡمَٰنُ مِن شَيۡءٍ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا تَكۡذِبُونَ ⑮

(१५) उनीहरुले भने कि तिमी त हामीजस्तै साधारण मुनष्य हौं तथा दयालुले कुनै वस्तु अवतरित गरेन, तिमी त केवल झुठा कुरा गर्दछौ ।

قَالُواْ رَبُّنَا يَعۡلَمُ إِنَّآ إِلَيۡكُمۡ لَمُرۡسَلُونَ ⑯

(१६) ती रसूलहरुले भने कि हाम्रो प्रभु जान्दछ वस्तुतः हामी तिमीतिर पठाइएका हौं ।

रुपमा लेखिनेछन् ।

[1]यसबाट अभिप्राय लौहे महफूज (सुरक्षित पुस्तक) हो तथा केही ज्ञाताहरुले यसबाट कर्मपत्र तात्पर्य लिएका छन् ।

[2]ताकि मक्कावासी बुझिहालून् कि तपाईं कुनै अद्भुत ईशदूत (नबी) हुनुहुन्न बरु यी ईशदूतहरुको क्रम आदिदेखि चलिआइराखेको छ ।

[3]यी तीन रसूल को थिए भाष्यकारहरुले उनका विभिन्न नाम वर्णन गरेका छन् किन्तु नाम प्रमाणित माध्यमबाट सिद्ध छैन । केही व्याख्याकारहरुको विचार छ कि यी ईशदूत ईसाबाट पठाइएका थिए जो उनले अल्लाहका आदेशबाट एक वस्तीमा धर्मका प्रचार एवं प्रसारका लागि पठाएका थिए । वस्तीको नाम अंताकिया थियो ।

وَمَا عَلَيْنَآ إِلَّا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿١٧﴾

(१७) तथा हाम्रो कर्तव्य त केवल स्पष्टरुपले पुऱ्याइदिनु हो ।

قَالُوْٓا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ ۚ لَئِنْ لَّمْ تَنْتَهُوْا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيْمٌ ﴿١٨﴾

(१८) उनीहरुले भने कि हामी त तिमीलाई अशुभ ठान्दछौं ।[1] यदि तिमी रोकिएनौं भने हामीले तिमीलाई ढुङ्गाबाट मारेर तिम्रो कार्य समाप्त गरिदिनेछौं तथा तिमीलाई हाम्रो तर्फबाट कडा कष्ट पुग्नेछ ।

قَالُوْا طٰٓئِرُكُمْ مَّعَكُمْ ۚ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ ۚ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُوْنَ ﴿١٩﴾

(१९) ती (रसूलहरु) ले भने कि तिम्रो अशुभ त तिम्रै साथमा लागेको छ,[2] के त्यसलाई (अशुभ ठान्दछौ) कि तिमीलाई शिक्षा दिइयोस्, बरु तिमी त सीमा उल्लंघन गर्नेहरु हौ ।

وَجَآءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِيْنَةِ رَجُلٌ يَّسْعٰى قَالَ يٰقَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा एउटा व्यक्ति त्यस नगरको अन्तिम किनारबाट दगुर्दै आयो, भन्नलाग्यो कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु यी रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) का मार्गमा हिंड ।[3]

اتَّبِعُوْا مَنْ لَّا يَسْـَٔلُكُمْ أَجْرًا وَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ﴿٢١﴾

(२१) त्यसता मानिसहरुको मार्गमा हिंड जो तिमीसित कुनै पारिश्रमिक माँग्दैनन् तथा उनी सत्य-मार्गमा छन् ।

[1]संभव छ कि केही मानिसहरुले ईमान स्वीकार गरेका होऊन्, जसलाई उनीहरुले نعوذ بالله रसूलहरुको अशुभ भने, अथवा वर्षाको क्रम स्थगित भएको अवस्थामा उनीहरुले सम्झेका होऊन् कि यी रसूलहरुको अशुभ हो, نعوذ بالله من ذلك जस्तो आज पनि दुरात्मा तथा धर्म एवं धर्मविधानबाट बञ्चित मानिस ईमान्दार तथा सदाचारी मानिसहरुलाई नै अशुभ ठान्दछन् ।

[2]अर्थात् त्यो त तिम्रा कुकर्महरुको परिणाम हो जो तिम्रा साथमा नै छ न कि हाम्रा साथमा ।

[3]यो व्यक्ति मुसलमान थियो, जब उसलाई थाहा भयो कि जाति पैगम्बरहरुका निमन्त्रणलाई अप्नाइराखेका छैनन त उसले आएर रसूलहरुको पक्ष लियो तथा उनका अनुसरणका लागि प्रोत्साहित गऱ्यो ।

وَمَالِيَ لَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ۝٢٢

(२२) तथा मलाई के भएको छ कि म त्यसको इबादत नगरुँ, जसले मलाई पैदा गऱ्यो तथा तिमी सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।[1]

ءَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً إِن يُرِدۡنِ ٱلرَّحۡمَٰنُ بِضُرّٖ لَّا تُغۡنِ عَنِّي شَفَٰعَتُهُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا يُنقِذُونِ ۝٢٣

(२३) के म त्यसलाई छाडेर यस्तालाई उपास्य बनाउँ कि यदि (अल्लाह) दयालु मलाई कुनै हानि पुऱ्याउन चाहन्छ, त उनको सिफारिश मलाई केही पनि लाभ पुऱ्याउन नसकोस् तथा न उनीहरुले मलाई बचाउनेछन् ।[2]

إِنِّيٓ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ۝٢٤

(२४) अनि त म निश्चय खुल्ला विचलनमा छु ।[3]

إِنِّيٓ ءَامَنتُ بِرَبِّكُمۡ فَٱسۡمَعُونِ ۝٢٥

(२५) मेरो कुरा सुन ! म त (स्वच्छ हृदयले) तिमी सबैका प्रभुमा ईमान स्थापित गरिसके ।[4]

[1]आफ्ना धर्म तौहीद (एकेश्वरवाद) लाई स्पष्ट गरे जसको उद्देश्य आफ्नो जातिको हित तथा उनको सही मार्गदर्शन थियो । यो पनि सम्भव छ कि त्यसको जातिले उसित भनेको होस् कि के तिमी पनि त्यस पूज्यको उपासना गर्दछौ जसतिर यो रसूल हामीलाई बोलाइराखेका छन्, तथा हाम्रा उपास्यहरुलाई तिमी पनि छाडिसकेका छौ ? जसको उत्तरमा उसले यो भन्यो । भाष्यकारहरुले त्यसको नाम हबीब नज्जार भनेका छन् ।

[2]यो ती झूठा उपास्यहरुको विवशताको स्पष्टीकरण हो, जसको पूजा त्यसको जातिले गर्दथ्यो तथा शिर्कको यस पथभ्रष्तताबाट निस्कनका लागि रसूल उनीतिर पठाइएका थिए । "न बचाउन सके" को अभिप्राय हो कि यदि अल्लाह मलाई हानिग्रस्त गर्न चाहन्छ भने तिनीहरु बचाउन सक्दैनन् ।

[3]अर्थात् म पनि तिम्रो समान अल्लाहलाई छाडेर यस्ता लाचार एवं विवश उपास्यहरुको बन्दना आरम्भ गरिदिन्छु भने म पनि पथभ्रष्टतामा गई खस्नेछु । अथवा ضلال (पथभ्रष्टता) यहाँ خسران (क्षति) का अर्थमा छ, अर्थात यो त खुल्ला हानिको सौदा हो ।

[4]त्यसबाट तौहीद (एकेश्वरवाद) एवं तौहीदका इकरार (स्वीकार) का कारण जातिले त्यसको हत्या गर्न चाहयो, त उसले पैगम्बरहरुलाई गर्दै भन्यो, अभिप्राय आफ्ना ईमानमाथि यी सन्देशवाहकहरुलाई साक्षी बनाउनु थियो, अथवा आफ्नो जातिलाई सम्बोधित गरेर भन्यो, जसबाट तात्पर्य सत्य धर्ममा आफ्नो दृढता एवं स्थिरता देखाउनु थियो कि तिमी जे चाहन्छौ

قِيْلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ۖ قَالَ يٰلَيْتَ قَوْمِيْ يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) (उससित) भनियो कि स्वर्गमा गइहाल, भन्यो, काश कि मेरो जातिलाई पनि ज्ञान भइदिएको भए ।

بِمَا غَفَرَ لِيْ رَبِّيْ وَجَعَلَنِيْ مِنَ الْمُكْرَمِيْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) जबकि मलाई मेरो प्रभुले क्षमा गरिदियो तथा मलाई सम्मानित व्यक्तिहरु मध्येको बनाइदियो ।[1]

وَمَآ اَنْزَلْنَا عَلٰى قَوْمِهٖ مِنْۢ بَعْدِهٖ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِيْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा त्यसका पश्चात हामीले त्यसको जातिमाथि आकाशबाट कुनै सेना अवतरित गरेनौं ।[2] तथा न यसप्रकार हामी अवतरित गर्दछौं ।[3]

اِنْ كَانَتْ اِلَّا صَيْحَةً وَّاحِدَةً فَاِذَا هُمْ خٰمِدُوْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) त्यो त केवल एउटा ठूलो चित्कार थियो कि सहसा ती सबका-सब निभेर गए ।[4]

गर किन्तु सुनिहाल कि मेरो ईमान (विश्वास) त्यसै पालनहारमाथि छ जो तिम्रो पनि पोषक हो । भनिन्छ कि उसलाई उनीहरुले मारिहाले तथा कसैले त्यसलाई रोकेन رحمه الله تعالى (त्यसमाथि अल्लाह तआलाको दया होस्) ।

[1]अर्थात् जुन ईमान एवं तौहीदका कारण मलाई प्रभुले क्षमा गरिदियो, काश मेरो जाति यो कुरा जानोस् ताकि उनीहरु पनि ईमान तथा तौहीद (अद्वैतवाद) लाई अप्नाएर अल्लाहको क्षमा एवं त्यसका प्रदानहरुको पात्र होऊन् । यसप्रकार त्यो मर्नुका पश्चात पनि आफ्नो जातिको हितैषी रहे । एउटा सच्चा मोमिनलाई यस्तै हुनुपर्छ कि त्यो प्रत्येक क्षण मानिसहरुको भलो गरोस् अपकार नगरोस्, उनलाई सही निर्देश देओस् पथभ्रष्ट नगरोस्, मानिस उसलाई जे-चाहन्छन् भनून् तथा जस्तो व्यवहार चाहन्छन् गरून् यहाँसम्मकि उसलाई मारिहालून् ।

[2]अर्थात् हबीब नज्जारको हत्या हुनुको पश्चात उनका विनाशका लागि आकाशबाट फरिश्ताहरुको कुनै सेना उतारेन । यो यस जातिको हीनतातिर संकेत छ ।

[3]अर्थात् जुन समुदायको विनाश कुनै अर्को रीतिले लेखिएको हुन्छ त त्यहाँ हामी फरिश्ताहरु उतार्दैनौं पनि ।

[4]भन्दछन् कि जिब्रील (फरिश्ता) ले एउटा चित्कार गरे, जसबाट सबका प्राणहरुले शरीर त्यागदिए तथा निभिएका आगोका समान भइहाले मानौं जीवन प्रज्जवलित अग्नि हो तथा मृत त्यसलाई निभाएर खरानी भइदिनु ।

يٰحَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ ۚ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) (यस्ता) बन्दाहरु (दासहरु) माथि अफसोच[1] ! जो रसूल पनि उनका पासमा आएनन्, उनीहरु उसका परिहास नै गरिरहे।

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾

(३१) के उनीहरुले देखेनन् कि उनीहरुभन्दा पूर्व धेरैजसो समुदायहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं कि उनीहरु उनीतिर[2] फर्कने छैन।

وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा छैन कुनै समूह परन्तु यो कि त्यो एकत्रित भई हाम्रा समक्ष प्रस्तुत गरिनेछ।[3]

وَآيَةٌ لَّهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा उनका लागि एउटा निशानी[4] (सुकेको) मृत धर्ती छ जसलाई हामीले जीवित गरिदिएका थियौं तथा त्यसबाट अन्न निकालदियौं जसबाट उनीहरु खान्छन्।

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ

(३४) तथा हामीले त्यसमा खजूरहरुका तथा अंगूरहरुका बगैंचा उत्पन्न गरिदियौं,[5] तथा

---

[1] खेद एवं पश्चातापको प्रदर्शन स्वयं आफूमाथि, क़ेयामत (प्रलय) का दिन यातना देखे पश्चात गर्नेछन् कि काश उनीहरुले अल्लाहका बारेमा आलस्य नगरेको भए, अथवा अल्लाह दासहरुमाथि खेद व्यक्त गरिराखेको छ कि जहिलेपनि उनका पासमा कुनै रसूल आयो त उनले त्यसका साथ उपहास नै गरे।

[2] यसमा मक्काका निवासीहरुका लागि चेतावनी छ कि रिसालतलाई झुठ्लाउनुका कारण पछिल्ला जातिहरुको विनाश भयो, यिनी पनि नाश हुनसक्छन्।

[3] यसमा إِنْ "होइन" को अर्थमा छ तथा لَمَّا अर्थमा छ إِلَّا का, अभिप्राय यो हो कि सबै मानिस विगत पनि तथा आगामी पनि अल्लाहका सदनमा उपस्थित हुनेछन् जहाँ उनको लेखाजोखा हुनेछ।

[4] अर्थात् अल्लाहका अस्तित्व, त्यसका पूर्ण सामर्थ्य तथा मूर्दाहरुलाई पुन: जीवित गर्नमा चिन्ह।

[5] अर्थात् निर्जीव धर्तीलाई जीवित गरेर हामीले खानका लागि केवल अन्न नै उगाएको होइन बरु स्वादका लागि विभिन्न प्रकारका फल पनि प्रचुर मात्रामा उत्पन्न गर्दछौं। यहाँ विभिन्न प्रकारका फल पनि प्रचुर मात्रामा उत्पन्न गर्दछौं। यहाँ मात्र दुई फलहरुको चर्चा यसकारण गरियो कि यिनी निकै लाभदायक छन् तथा अरबहरुलाई रुचिकर पनि, तथा यिनको उपज पनि अरबमा

وَّ اَعۡنَابٍ وَّ فَجَّرۡنَا فِیۡهَا مِنَ الۡعُیُوۡنِ ﴿ۙ۳۴﴾

जसमा हामीले जलस्रोत पनि प्रवाहित गरिदिएका छौं ।

لِیَاۡكُلُوۡا مِنۡ ثَمَرِهٖ ۙ وَ مَا عَمِلَتۡهُ اَیۡدِیۡهِمۡ ؕ اَفَلَا یَشۡكُرُوۡنَ ﴿۳۵﴾

(३५) ताकि (मानिसहरु) यसका फल खाऊन्,[1] तथा उनका हातहरुले त्यसलाई बनाएनन् ।[2] अनि किन कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ।

سُبۡحٰنَ الَّذِیۡ خَلَقَ الۡاَزۡوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنۡۢبِتُ الۡاَرۡضُ وَ مِنۡ اَنۡفُسِهِمۡ وَ مِمَّا لَا یَعۡلَمُوۡنَ ﴿۳۶﴾

(३६) त्यो पवित्र शक्ति हो जसले प्रत्येक वस्तुका जोडाहरु पैदा गर्‍यो, चाहे तिनी धर्तीबाट उमारिएका वस्तुहरु होऊन्, चाहे स्वयं उनको आफ्नो जाति (अस्तित्व) होस्, चाहे ती (वस्तुहरु) होऊन् जसलाई यिनीहरु जान्दैनन् पनि ।[3]

अधिक छ । अनि अन्यको चर्चा पहिला गर्‍यौं किनकि त्यसको उपज पनि अधिक छ तथा खाद्यान्न हुनुका कारण त्यसको महत्व पनि निर्विवाद । जबसम्म मानिस रोटी, चामल आदि खाद्यान्नबाट आफ्नो पेट भर्दैन मात्र फलबाट यसको खानुको आवश्यकता पूरा हुँदैन ।

[1]अर्थात् केही स्थानमा स्रोत पनि प्रवाहित गर्दछौं जसका जलबाट पैदा हुने फल मानिसहरु खाऊन् ।

[2]इमाम इब्ने जरीरको विचारमा यहाँ ما नकारात्मक छ, अर्थात् अन्य तथा फलहरुको पैदावार अल्लाह तआलाको विशेष दया हो जो त्यो आफ्ना भक्तहरुमाथि गर्दछ । यसमा उनका प्रयास एवं परिश्रम, तथा अधिकारको हस्तक्षेप छैन । तैपनि यी उपकारहरुमा उसको कृतज्ञता किन देखाउँदैनन् ? केही ज्ञाताहरुका निकट ما त्यो हो, जो الذى का अर्थमा छ, अर्थात् ताकि त्यसको फल खाऊन् र जसलाई उनका हातहरुले बनाए । हातहरुको कर्म हो धर्तीलाई समतल गरी ब्यू छर्नु । यस्ता नै फलहरु खानुका विभिन्न विधि छन्, उनलाई निचारेर उनको रस पिउनु, अनेक फलहरुका योगबाट चाट बनाउनु इत्यादि ।

[3]अर्थात् मानिसहरुका समान धर्तीको प्रत्येक उपजमा हामीले भाले-पोथी दुबै बनाएका छौं । यिनका अतिरिक्त आकाशहरुमा तथा धर्तीका गहिराईहरुमा पनि जुन वस्तुहरु तिमीबाट गुप्त छन्, जसका ज्ञान तिमीलाई छैन, उनीहरु पनि जोडा (भाले-पोथी) को यो व्यवस्था हामीले राखेका छौं । अत: सबै उत्पत्ति जोडी-जोडी छ, वनस्पतिमा पनि भाले-पोथीको व्यवस्था छ यहाँसम्मकि अलौकिक जीवन परलोकका जीवनका लागि जोडा तथा यो परलोकका जीवनका लागि

وَاٰيَةٌ لَّهُمُ الَّيْلُ ۚۖ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُّظْلِمُوْنَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा उनका लागि एउटा निशानी राति छ, जसबाट हामी दिनलाई तानिदिन्छौं त सहसा उनी अन्धकारमा रहन जान्छन् ।[1]

وَالشَّمْسُ تَجْرِيْ لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ۭ ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा सूर्यका लागि जो निर्धारित मार्ग छ, त्यो त्यसैमा हिंडिरहन्छ ।[2] यो हो निर्धारित गरिएको प्रभावशाली सर्वज्ञ (अल्लाह तआ़ला) का (निर्णय) ।

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنٰهُ مَنَازِلَ حَتّٰى

(३९) तथा चन्द्रमाको हामीले गन्तव्यहरु निर्धारित गरेका छौं[3] यहाँसम्मकि त्यो घूमफिर गरी

एउटा बौद्धिक युक्ति पनि छ। मात्र एक अल्लाह हो जो उत्पत्तिको यस विशेषता तथा अन्य सबै कमीहरुबाट पवित्र छ, त्यो वित्र (विषम) छ जोडा होइन ।

[1]अर्थात् अल्लाहका सामर्थ्यको एउटा तर्क यो पनि हो कि त्यसले दिनलाई रात्रिबाट अलग गर्दछ जसबाट तुरुन्त अँध्यारो हुनजान्छ । سلخ (सलख) को अर्थ हुन्छ जनावरको छाला त्यसका शरीरबाट अलग गर्नु, जसबाट त्यसको मासु प्रकट हुनजान्छ । यसैप्रकार अल्लाह दिनलाई रातबाट अलग गरिदिन्छ । أظلم (अज़्लम) को अर्थ हो अन्धकारमा प्रवेश गर्नु, जस्तै أصبح तथा أظهر (अस्बह एवं अज़्हर) तथा أمسى (अम्सा) का अर्थ हुन् प्रातः सन्ध्या तथा दिउँसोका समयमा प्रवेश गर्नु ।

[2]अर्थात् आफ्नो धुरी (आकाश) मा हिंडिरहन्छ जो अल्लाहले त्यसका लागि निर्धारित गरेको छ, यसैबाट आफ्ना यात्रा आरम्भ गर्दछ तथा त्यहीं समाप्त गर्दछ, यसैबाट यताउता हुँदैन कि कुनै ग्रहसित जुद्ध होस् दोस्रो अर्थ हो आफ्नो बस्ने ठाउँसम्म, र त्यसको यो स्थान अर्शका मुनि छ जो सूरः अल-हज्ज आयत संख्या १८ को व्याख्यामा गुज्रिसकेको छ, कि सूर्य प्रत्येक दिन अस्ताउनुका पश्चात अर्शका मुनि सजदा गर्दछ र फेरि यहाँबाट उदय हुनुको अनुमति माँग्दछ (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः यासीन) दुबै भावार्थका आधारमा لمستقر मा अक्षर 'लाम' कारण बताउनका लागि छ । أي-لأجل مستقرلها केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि लाम لام (इला 'सम्म') का अर्थमा छ, अनि مستقر प्रलय दिवस हुनेछ । अर्थात सूर्यको यो गति प्रलयका दिनसम्म छ, क़्यामत (प्रलय) का दिन त्यसको गति समाप्त भइहाल्नेछ । यी ती नै भावार्थ आ-आफ्ना स्थानमा सही छन् ।

[3]चन्द्रमाका २८ गन्तव्य छन्, नित्य-दिन एउटा गन्तव्य पार गर्दछ अनि दुई रात लुप्त रही तेस्रो रात उदय हुन्छ ।

عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۝٣٩

पुरानो टेहनी (खजूरको पुरानो हाँगा) का समान हुन जान्छ ।[१]

لَا الشَّمْسُ يَنۢبَغِي لَهَآ أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ ۚ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝٤٠

(४०) न सूर्यका वशमा छ कि चन्द्रमालाई समातोस्[२] तथा न रात्रि दिनभन्दा अगाडी जानेवाली छ,[३] तथा सबका सब आकाशमा तैरदै घुमिरहन्छन् ।[४]

وَءَايَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۝٤١

(४१) तथा उनका लागि एउटा निशानी (यो पनि) छ कि हामीले उनको सन्तानलाई भरिएको डुङ्गामा सवार गऱ्यौं ।[५]

وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِۦ مَا يَرْكَبُونَ ۝٤٢

(४२) तथा यिनका लागि त्यसै जस्तो अन्य वस्तुहरु पैदा गऱ्यौं जसमा यिनीहरु सवार हुन्छन् ।[६]

---

[१]अर्थात् जब अन्तिम गन्तव्यमा पुग्छ त अति पातलो तथा सानो हुनजान्छ जस्तै खजूरको पुरानो टहनी (हाँगा) हुन्छ जो सुखेर बाङ्गो हुन्छ । चन्द्रमाका यसै चक्रबाट धर्तीका निवासी आफ्ना दिन महिना तथा वर्षहरुको हिसाब तथा आफ्नो उपासनाको समय निश्चित गर्दछन् ।

[२]अर्थात् सूर्यका लागि यो संभव छैन कि त्यो चन्द्रमालाई गई समातोस् जसबाट त्यसको प्रकाश समाप्त हुन जाओस् बरु दुबैको अलग-अलग मार्ग तथा पृथक-पृथक सीमा छ । सूर्य दिनमा नै तथा चन्द्रमा रात्रिमा नै उदय हुन्छ यसका विपरीत कहिल्यै भएन, जो सृष्टिका एक हुनुको एउटा निकै ठूलो युक्ति हो ।

[३]बरु यी पनि एक व्यवस्थाक्रमले बाँधिएका छन् तथा एक-अर्काका पश्चात आउँछन् ।

[४]كُلٌّ (प्रत्येक) बाट तात्पर्य सूर्य, चन्द्र अथवा त्यसका साथ अन्य ग्रह छन्, सबै आ-आफ्ना मार्गमा घुम्छन्, उनको परस्पर टकराव हुँदैन ।

[५]यसमा अल्लाह तआला आफ्ना त्यस अनुग्रहको चर्चा गरिराखेको छ कि त्यसले तिम्रा निम्ति समुद्रमा डुङ्गा हिंड्न सरल गरिदियो यहाँसम्मकि तिमी आफूसँग भरिएका डुङ्गाहरुमा आफ्ना बच्चाहरुलाई लैजान्छौ दोस्रो अर्थ यो गरिएको छ कि ذُرِّيَّة बाट तात्पर्य ذُرِّيَّة का पितागण हुन् तथा डुङ्गासित अभिप्राय नूहको नौका हो, अर्थात् नूहको नौकामा ती दुबैलाई सवार गऱ्यो जसबाट पछि मानव वंश अगाडी बढ्यो । मानौं मानव जातिका पिता यसैमा सवार थिए ।

[६]यसबाट अभिप्राय यस्ता सवारीहरु हुन् जो डुङ्गाको जस्तो मानव तथा व्यवसायिक सामानलाई एक ठाउँबाट अर्को ठाउँ लैजान्छन्, यसमा क़ियामत (प्रलय) सम्म पैदा हुने वस्तुहरु आइहाले, जस्तै वायुयान, जलयान, रेल, बस, कारहरु तथा अन्य परिवाहनका साधन ।

وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ ۝٤٣

(४३) तथा यदि हामीले चाहेको भए त उनीहरुलाई डुबाइदिन्थ्यौं त्यस पश्चात न कोही उनको सहायता गर्ने हुन्थ्यो तथा न बचाइन्थे ।

إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝٤٤

(४४) परन्तु हामी आफ्नो तर्फबाट दया गर्दछौं तथा एउटा अवधि सम्मका लागि उनीहरुलाई लाभ दिइराखेका छन् ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝٤٥

(४५) तथा उनीसित जतिखेर भनिन्छ कि अघिल्ला-पछिल्ला (पापहरु) बाट बच ताकि तिमीमाथि दया गरियोस् ।

وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝٤٦

(४६) तथा उनका पासमा उनका प्रभुका आयतहरुमध्ये जो आयत पनि आउँछ, उनीहरु त्यसबाट पन्छिन्छन् नै ।[1]

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝٤٧

(४७) तथा उनीसित जब भनिन्छ कि अल्लाह (तआला) बाट दिइएका मध्येबाट केही खर्च गर[2] त यी काफिर ईमान भएकाहरुलाई उत्तर दिन्छन् कि हामी उनीहरुलाई किन खुवाऔं जसलाई यदि अल्लाह तआला चाहेको भए स्वयं खुवाइदिन्थे ?[3] तिमी त छौ नै खुल्ला पथभ्रष्टतामा ।[4]

[1]अर्थात् तौहीद (अद्वैत) तथा रसूलका सत्यताको जो पनि निशानी उनका सामु आउँछ, त्यसमा ध्यान नै दिंदैनन् कि जसबाट उनलाई लाभ होस् । प्रत्येक निशानीमा मुख फर्काउनु उनको आचरण हो ।

[2]अर्थात् निर्धन, दरिद्र एवं आवश्यकता भएकाहरुको ।

[3]अर्थात् अल्लाहले चाहेको भए त यिनीहरुलाई निर्धन नै बनाउने थिएन, हामीले यिनलाई देखेर अल्लाहको इच्छाका विपरीत किन गरौं ।

[4]अर्थात् यो भनेर कि दरिद्रहरुको सहायता गर, खुल्ला त्रुटिको प्रदर्शन गरिराखेका छौ । यो कुरा त सही थियो कि निर्धनता एवं दरिद्रता अल्लाहको चाहत नै थियो, किन्तु यसलाई

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा उनीहरु भन्दछन् कि यो वाचा (केयामतको धम्की) कहिले आउनेछ, साँचो हौ भने भन ।

مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾

(४९) उनीहरुलाई केवल एउटा शक्तिशाली चित्कारको प्रतिक्षा छ जो उनीहरुलाई आइ समात्नेछ तथा यिनी आपसी लडाई-झगडामा नै हुनेछन् ।[1]

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) त्यसबखत यिनीहरु न त वसीयत गर्न सक्नेछन् तथा न आफ्ना परिवारतिर फर्कन सक्नेछन् ।

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ﴿٥١﴾

(५१) तथा नरसिंघा फुकिनासाथै[2] सबै आफ्नो चिहानहरुबाट आफ्ना प्रभुतिर (तीव्र गति) ले हिंड्न थाल्नेछन् ।

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ

(५२) भन्नेछन् कि हाय, हामीलाई हाम्रा शयनकक्षहरुबाट कसले उठाइदियो?[3] यही हो

अल्लाहका आदेशले मुख फर्काउनुको औचित्य बनाउनु अनुचित (गलत) थियो, आखिर उनको सहायताको आदेश दिने पनि त अल्लाह नै थिए, यसकारण उसको प्रसन्नता त यसैमा छ कि निर्धन एवं दरिद्रहरुको सहायता गरियोस् । यसकारण चाहत अर्कै कुरो हो तथा प्रसन्नता अर्कै कुरो । चाहतको सम्बन्ध उत्पत्ति विषयसित छ जसका अधीन जे-जति पनि हुन्छ, त्यसको नीति तथा रहस्यलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन तथा प्रसन्नताको सम्बन्ध धार्मिक विषयहरुसित हुन्छ, जसलाई पूरा गर्न हामीलाई आदेश दिइएको छ ताकि हामीलाई त्यसको प्रसन्नता प्राप्त होस् ।

[1]अर्थात् मानिस बजारहरुमा क्रय-विक्रय तथा वाद-विवादमा व्यस्त हुनेछन् कि सहसा नरसिंघा फुकिनेछ एवं केयामत व्याप्त हुनेछ । यो प्रथम फुक हुनेछ, यसलाई نفخة فزع (घवराहटको फूँक) पनि भन्दछन् । भनिन्छ कि यसका पश्चात दोस्रो फूँक हुनेछ । नफ़खतुस्साक (बेहोशीको फूँक) जसबाट अल्लाह तआलाका अतिरिक्त सबै मृत्युका काखमा गइहाल्नेछन् ।

[2]प्रथम कथनका आधारमा यो نفخة ثانية (दोस्रो फूँक) तथा अर्को कथनानुसार यो نفخة ثالثة (तेस्रो फूँक) हुनेछ, जसलाई نفخة البعث والنشور (जीवित हुनु एवं उठ्नुको फूँक) भन्दछन्, यसबाट मानिस चिहानहरुबाट जीवित भई उभिनेछन् (इब्ने कसीर)

[3]चिहानको शयनकक्ष भन्नुबाट तात्पर्य यो होइन कि चिहानमा उनलाई दण्ड हुनेछैन बरु तत्पश्चात जो भयानक दृश्य तथा यातनाको कठोरता देख्नेछन् त्यसको तुलनामा उनीहरुलाई कब्र (चिहान) को जीवन एउटा स्वप्न नै प्रतीत हुनेछ ।

هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُوْنَ ﴿٥٢﴾

जसको वजन दयालुले दिएको थियो तथा रसूलहरुले साँचो-साँचो भनिदिएका थिए ।

اِنْ كَانَتْ اِلَّا صَيْحَةً وَّاحِدَةً فَاِذَا هُمْ جَمِيْعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُوْنَ ﴿٥٣﴾

(५३) त एउटा ठूलो चित्कार हुनेछ । अनि के देख्नेछन् कि उनी सबै हाम्रा सामु उपस्थित गरिनेछ ।

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا وَّلَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٥٤﴾

(५४) त आज कुनै व्यक्तिमाथि अलिकति पनि अत्याचार गरिने छैन तथा तिमीलाई प्रतिफलमा केही प्राप्त हुनेछ जो तिमी गर्दैआइराखेका थियौ ।

اِنَّ اَصْحٰبَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِيْ شُغُلٍ فٰكِهُوْنَ ﴿٥٥﴾

(५५) नि:सन्देह स्वर्गवाला मानिसहरु आजका दिन आफ्ना (मनोरञ्जन) कार्यहरुमा व्यस्त, प्रफुल्लित एवं आनन्दित छन् ।[1]

هُمْ وَاَزْوَاجُهُمْ فِيْ ظِلٰلٍ عَلَى الْاَرَآئِكِ مُتَّكِـُٔوْنَ ﴿٥٦﴾

(५६) उनी तथा उनका पत्नीहरु छायाँमा (मसहरिहरुमा) तकियामा अडेस लिई बसेका हुनेछन् ।

لَهُمْ فِيْهَا فَاكِهَةٌ وَّلَهُمْ مَّا يَدَّعُوْنَ ﴿٥٧﴾

(५७) उनीहरुका लागि स्वर्गमा हरेक प्रकारका फलहरु हुनेछन् तथा अन्य पनि जो उनीहरु माँग्नेछन् ।

سَلٰمٌ قَوْلًا مِّنْ رَّبٍّ رَّحِيْمٍ ﴿٥٨﴾

(५८) कृपालु प्रभुको तर्फबाट उनलाई 'सलाम' भनिनेछ ।[2]

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٥٩﴾

(५९) तथा हे पापीहरु ! आज तिमी अलग्ग भईहाल ।[3]

---

[1] فَاكِهُوْنَ को अर्थ فَرِحُوْنَ हो अर्थात् प्रफुल्लित, आनन्दित ।

[2] अल्लाहको यो सलाम फरिश्ताहरु स्वर्गवासीहरुलाई पुर्‍याउनेछन्, केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि अल्लाह तआला (परमेश्वर) स्वयं सलाम भन्नेछ ।

[3] अर्थात् ईमानवालाहरुबाट अलग्ग उभिउ । अर्थात् मैदाने महशर (एकत्रित हुनुका क्षेत्र) मा ईमान्दार तथा आज्ञाकारी, नास्तिक एवं अवज्ञाकारी अलग-अलग गरिदिइनेछन् । जस्तै

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا۟ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾

(६०) हे आदमका सन्तान ! के मैले तिमीबाट वचन लिएको थिइन कि तिमी शैतानको उपासना नगर्नु,[1] त्यो त तिम्रो खुल्ला शत्रु हो ।[2]

وَأَنِ ٱعْبُدُونِى ۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

(६१) तथा मेरै इबादत (उपासना) गर्नु,[3] सोझो मार्ग यही हो ।[4]

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا ۖ أَفَلَمْ تَكُونُوا۟ تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा शैतानले त तिमीमध्ये अधिकतर समूहहरुलाई विचलित गरिदिए, के तिमीसित बुद्धि छैन ।[5]

अर्को स्थानमा भन्यो ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ﴾ (अर्रूम-१४) أى يصيرون صدعين فرقتين "त्यस दिन मानिसहरु दुई समुदायहरुमा विभाजित हुनेछन्" (अर्रूम-४३) ﴿يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ﴾ दोस्रो अभिप्राय यो हो कि अपराधीहरुलाई नै विभिन्न समूहहरुमा अलग-अलग गरी दिइनेछ, जस्तै यहूदीहरुको समूह, इसाईहरुको समूह, साबीहरुको समूह, अग्निपूजकहरुको समूह, व्यभिचारीहरु, मदिरापान गर्नेहरुको समूह इत्यादि ।

[1]यसबाट तात्पर्य عهدألست छ, जो वचन आदमको पिठ्यूँबाट निकाल्नुका समय लिएको थियो अथवा त्यो वसीयत हो जो पैग़म्वरहरुका मुखबाट मानिसहरुलाई गर्ने गरियो । तथा केही विद्वानहरुको यहाँ त्यो बौद्धिक तर्क हो जो आकाश तथा धर्तीमा अल्लाहले स्थापित गरेका छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो त्यसको कारण हो कि तिमीलाई शैतानको वन्दना तथा त्यसको शंसय मान्नुबाट यसकारण रोकिएको थियो कि त्यो तिम्रो खुल्ला शत्रु हो, तथा त्यसले तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्नुको शपथ लिएको छ ।

[3]अर्थात् यो पनि वचन लिएको थियो कि मात्र मेरै बन्दना गर्नु, मेरो बन्दनामा कसैलाई साझीदार नबनाउनु ।

[4]अर्थात् मात्र एक अल्लाहको आराधना गर्नु, यही त्यो सोझो मार्ग हो जसतिर सबै अम्बियाले बोलाउँदै गरे तथा यही अभिष्ट स्थान अर्थात स्वर्गसम्म पुऱ्याउने छ ।

[5]अर्थात् यति पनि बुद्धि तिमीमा छैन कि शैतान तिम्रो शत्रु हो, त्यसको कुरा मान्नु हुँदैन तथा म तिम्रो प्रभु हूँ, म नै तिमीलाई जीविका प्रदान गर्दछु तथा म नै तिम्रो रातदिन रक्षा गर्दछु । अतः तिमीले मेरो आज्ञा मान्नुपर्छ । तिमी शैतानको शत्रुता

هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) यही त्यो नरक हो जसको बारे तिमीलाई वचन दिइन्थ्यो ।

ٱصْلَوْهَا ٱلْيَوْمَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) आफ्ना कुफ्रका प्रतिफल गर्नका निम्ति आज यसमा प्रवेश गरिहाल ।[1]

ٱلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰٓ أَفْوَٰهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَآ أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾

(६५) हामीले आजका दिन उनका मुखमा मुद्राहरु (छाप) लगाइदिनेछौं तथा उनका हात हामीसित कुरा गर्नेछन् तथा उनका खुट्टा साक्ष्य दिनेछन् । उनका कार्यहरुको जो उनी गर्दथे ।[2]

وَلَوْ نَشَآءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰٓ أَعْيُنِهِمْ فَٱسْتَبَقُوا۟ ٱلصِّرَٰطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) तथा यदि हामी चाहेको भए त उनका आँखा अन्धो गरिदिन्थे, अनि यिनीहरु मार्गतिर दौडन्थे परन्तु उनीहरु कसरी देख्दथे ?[3]

तथा मेरो बन्दनाका अधिकारलाई नसम्झेर अनि निर्बोध तथा मूर्खताको प्रदर्शन गरिराखेका छौ ।

[1]अर्थात् अब त्यस मूर्खताको फल भोग्नेछौ तथा आफ्ना कुफ्र (इन्कार) का कारण नरकको कडा यातनाको स्वाद चाख ।

[2]यो मुद्रा (मोहर) लगाउनुको आवश्यकता यसकारण हुनेछ कि आरम्भमा मुशरेकीन (द्वैयतवादी) प्रलयका दिन पनि झूठ बोल्नेछन्, तथा भन्नेछन् ।

﴿وَٱللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾

"अल्लाहको कसम जो हाम्रो प्रभु हो, हामी मिश्रणवादी (मुश्रिक) थिएनौं ।" (अल-अन्आम-२३)

तसर्थ अल्लाहले उनका अनुहारमा मोहर लगाइदिनेछ जसबाट उनी त स्वयं बोल्ने शक्तिबाट बञ्चित हुनेछन् । हो, अल्लाह तआला (ले) मानवीय अङ्गहरुलाई बोल्ने शक्ति प्रदान गर्नेछ । हातहरु बोल्नेछन् कि हामीबाट यसले अमूक-अमूक काम गरेको थियो तथा खुट्टा साक्षी हुनेछन् । भनौं यसरी स्वीकार्य तथा साक्ष्य दुबै समस्याहरुको समाधान भइहाल्नेछ यसका अतिरिक्त बोल्नेहरुका विपरीत अनबोल वस्तुहरुको साक्ष्य दिनु युक्ति एवं तर्कमा अधिक प्रभावी छ किनकि यसमा एउटा चमत्कारी दशा पाइन्छ । (फ़तहुल कदीर) । यस विषयको बारेमा अहादीसमा पनि वर्णन गरिएको छ । (हेर्नुस् सहीह मुस्लिम, किताबुज़्जुहद)

[3]अर्थात् दृष्टिबाट बञ्चित हुनुका पश्चात उनलाई मार्ग कसरी देखिन्थ्यो ? किन्तु यो त हाम्रो सहनशीलता एवं दया हो कि हामीले यस्तो गरेनौं ।

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) यदि हामीले चाहेको भए उनका स्थानमा नै उनका मुख विकृत गरिदिन्थ्यौं, अनि न उनी हिंड्डुल गर्नसक्थे तथा न फर्कन सक्थे ।[१]

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ ۖ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा जसलाई हामी बुढा गर्दछौं त्यसलाई जन्मका समयको अवस्थातिर पुन: फर्काइदिन्छौं,[२] के तैपनि उनीहरु बुझ्दैनन् ?[३]

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٦٩﴾

(६९) तथा न त हामीले यस पैग़म्बरलाई काव्य सिकायौं तथा न यो त्यसको योग्य छ । यो त केवल शिक्षा तथा स्पष्ट कुरआन हो ।[४]

---

[१]अर्थात् न अगाडी जान सक्थे न पछाडी फर्कन सक्थे बरु पत्थरका समान एउटा स्थानमा उभिरहन्थे । مَسْخ (मस्ख) जन्मका परिवर्तनबारे छन्, अर्थात् मानवबाट पत्थर अथवा शत्रुका रुपमा परिवर्तन गरिदिनु ।

[२]अर्थात् हामी जसलाई दीर्घ आयु दिन्छौं, त्यसको जन्मलाई परिवर्तन गरेर विपरीत स्थितिमा गरिदिन्छौं । अर्थात जब त्यो बच्चा हुन्छ त ठूलो भईरहन्छ तथा त्यसको मानसिक एवं शारीरिक शक्तिमा प्रगति भइरहन्छ । यहाँसम्मकि त्यो युवा परिपक्क आयुतिर पुग्दछ । त्यसका पश्चात त्यसका विपरीत मानसिक तथा शारीरिक शक्तिमा दूर्बलता एवं पतनको कार्य आरम्भ हुन्छ यहाँसम्मकि त्यो एउटा बच्चाका समान हुनजान्छ ।

[३]कि जो अल्लाह यसप्रकार गर्नसक्छ के त्यो पुन: मानिसहरुलाई जीवित गर्नमा समर्थ छैन ?

[४]मक्काका मूर्तिपूजक नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा विभिन्न कुरा गरिरहन्थे । तिनमा एउटा कुरो यो पनि थियो कि उहाँ कवि हुनुहुन्छ तथा यो पवित्र कुरआन उहाँको कविताको तुकबन्दी हो । अल्लाहले त्यसको खण्डन गर्‍यो कि उहाँ कवि हुनुहुन्छ न पवित्र कुरआन कविताको संग्रह हो, बरु यो मात्र नसीहत एवं शिक्षा हो । कवितामा साधारणत: अतिश्योक्ति तथा मात्र कल्पनाहरुको विचित्रता हुन्छ । यो भनौं कि झूठमा आधारित हुन्छ । यसबाहेक कवि मात्र कुराका वीर हुन्छन् कर्मका होइनन् । यसकारण अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले भन्नुभयो कि हामीले आफ्नो पैग़म्बरलाई काव्य सिकाएनौं न कविताको उसतिर (वह्य) गर्‍यौं, बरु त्यसको स्वभाव एवं प्रकृति यस्तो बनायौं कि त्यसको

لِّيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَّيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ۝٧٠

(७०) ताकि त्यसले प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई सावधान गरिदेओस् जो जीवित छ[1] तथा काफिरहरुलाई सत्य (तर्क) सिद्ध हुनजाओस् ।[2]

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِّمَّا عَمِلَتْ اَيْدِيْنَآ اَنْعَامًا

(७१) के उनीहरु देख्दैनन् कि हामीले आफ्ना हातद्वारा बनाइएका[3] वस्तुहरुमध्ये उनका लागि चौपायाहरु (पशु[4] (पनि) पैदा गरिदियौं, जसका यिनीहरु

काव्यसित कुनै सम्बन्ध नै छैन । यही कारण छ कि जब तपाईं उहाँ कसैको कविता पढ्नु हुन्थ्यो त अधिकांश सही पढ्नु हुन्नथ्यो तथा त्यसको सन्तुलन भङ्ग हुन्थ्यो, जसका उदाहरण हदीसमा विद्यमान छन् । यो सावधानी यसकारणले गरियो कि इन्कार गर्नेहरुका लागि तर्क पूरा गरियोस् तथा उनका शंकाहरुको निवारण गरियोस् तथा उनीहरु यो भन्न नसकून् यो कुर्आन त्यसको कविता तुकबन्दीको परिणाम हो । जस्तो उहाँको अनभिज्ञता पनि शंका निवारणका लागि छ ताकि मानिसहरु यस सन्दर्भमा यो भन्न नसकून् कि यो त उसले अमूकबाट सिकी पढेर यसको संकलन गरिहालेको छ । हो, केही अवसरहरुमा उहाँका पवित्र मुखारबाट यस्ता शब्दहरु निस्किहाल्नु जो काव्यका दुई चरणहरुका सदृश्य हुन्थे तथा कविता वजन एवं छन्दहरुका पनि अनुरुप हुन्थे, उहाँको कवि हुने कुरोको प्रमाण बन्न सक्दैन, किनकि यस्तो उहाँका इच्छा तथा संकल्प बिना भयो तथा यिनी कविताका साँचोमा ढल्नु एउटा संयोग थियो, जस्तै हुनैनका दिन उहाँका मुखबाट अकस्मात यो एउटा छन्द प्रस्फुटित भयो ।

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ ـ أَنَا ابْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبْ

"म नबी हुँ झूठा होइन, म अब्दुल मुत्तालिबका पुत्रमध्ये हुँ ।"

तथा एउटा अर्को अवसरमा उहाँको औंला घायल भए पश्चात उहाँले भन्नुभयो: هَلْ أَنْتِ إِلَّا إِصْبَعٌ دَمِيتِ ـ وَفِي سَبِيلِ اللهِ مَا لَقِيتِ "तिमी मात्र एउटा औंला हौ जसको रगत बगाइयो जबकि तिमीलाई अल्लाहको मार्गमा शहादत प्राप्त भएन ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुल जिहाद)

[1]अर्थात् जसको हृदय स्वच्छ हुन्छ, सत्यलाई स्वीकार गर्दछ तथा असत्यलाई नकार्दछ ।

[2]अर्थात् जो कुफ्रमा दूराग्रही हुन्छ, त्यसमाथि यातनाको कथन सिद्ध हुनजाओस् । نَعَمٌ मा सर्वनाम पवित्र कुर्आनतिर फर्कन्छ ।

[3]यसबाट अरुहरुको साझेदारीलाई नकारेको छ उनलाई हामीले आफ्ना हातद्वारा बनाएका छौं कुनै अरुको तिनलाई बनाउनमा साझा छैन ।

[4] أنعام बहुवचन हो نَعَمٌ को । यसबाट अभिप्राय चौपायाहरु हुन्, अर्थात् ऊट, गाई, बाखा (भेंडा तथा गुम्बाहरु) ।

فَهُمْ لَهَا مٰلِكُوْنَ ﴿٧١﴾

स्वामी भएका छन् ।[1]

وَذَلَّلْنٰهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوْبُهُمْ وَمِنْهَا يَاْكُلُوْنَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा ती (पशुहरु) लाई हामीले उनका वशमा गरिदिएका छौं[2] जसमध्ये केही त उनका सवारीहरु हुन् तथा केहीका मासु खान्छन् ।

وَلَهُمْ فِيْهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ ۭ اَفَلَا يَشْكُرُوْنَ ﴿٧٣﴾

(७३) तथा उनीहरुलाई तिनीहरुबाट अन्य पनि धेरै लाभ छन्[3] एवं पेय वस्तुहरु । के तै (पनि) यिनीहरु कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ?

وَاتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اٰلِهَةً لَّعَلَّهُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿٧٤﴾ۭ

(७४) तथा तिनीहरु अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुलाई उपास्य बनाउँछन् कि उनको सहायता गरियोस् ।[4]

لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ نَصْرَهُمْ ۙ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُوْنَ ﴿٧٥﴾

(७५) (यद्यपि) तिनीहरुमा उनीहरुको सहायताको शक्ति छैन तैपनि (मूर्तिपूजक) उनको उपस्थिति सेना हुन् ।[5]

[1]अर्थात् जस्तो चाहन्छन् उनीबाट काम लिन्छन् । हामीले यदि उनीहरुमा जङ्गलीपना राखिदिएको भए (जस्तो कि केही पशुहरुमा छ) उनीहरु तिनीहरुबाट टाढा भाग्दथे तथा उनका स्वामित्व एवं अधिकारमा आउन्नथे ।

[2]अर्थात् यी जनावरहरुबाट उनीहरु जस्तो चाहन्छन् लाभ प्राप्त गर्दछन्, उनीहरु इन्कार गर्दैनन्, यहाँसम्मकि उनीहरुलाई वध गरिदिन्छन् तथा साना बच्चाहरु पनि उनीहरु तान्दै हिंड्छन् ।

[3]अर्थात् सवारी तथा खानुका अतिरिक्त पनि धेरै लाभ प्राप्त गर्दछन्, जस्तै उनका ऊन तथा रौंहरुबाट कैयन् कुराहरु बनाउँछन् । उनको बोसोबाट तेल प्राप्त हुन्छ तथा यिनी भारवाहन एवं खेतीपातीमा पनि काम लाग्छन् ।

[4]यो उनको कृतघ्नताको वर्णन हो कि उपरोक्त अनुकम्पाहरु, जसबाट यिनी लाभान्वित हुन्छन्, सबै अल्लाहद्वारा पैदा गरिएका हुन् । किन्तु यिनीहरु अल्लाहका यी अुनकम्पाहरुमाथि जसको कृतघ्नताको ठाउँमा अर्थात् बन्दना तथा आज्ञाकारिताका अतिरिक्त यिनीहरु अरुहरुबाट आशा राख्दछन् तथा उनीहरुलाई आराध्य बनाउँछन् ।

[5] جُنْدٌ सित अभिप्राय मूर्तिहरुका पक्षधर उनका रक्षक हुन्, مُحْضَرُوْن जगत्मा उनका निकट उपस्थित रहने । अभिप्राय यो हो कि यिनीहरु जुन मूर्तिहरुलाई पूज्य ठान्छन् तिनीहरु उनको सहायता के गर्नेछन् ? उनीहरु त स्वयं आफ्नो सहायता गर्नबाट विवश छन् । उनीहरुलाई कसैले नराम्रो भनोस्, उनीहरुको भर्त्सना

فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾

(७६) अत: तपाईंलाई उनका कुराले शोकग्रस्त नगरोस्, हामी उनका गुप्त तथा प्रकट सबै कुरालाई (राम्ररी) जान्दछौं ।

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾

(७७) के मानिसलाई यति पनि ज्ञान छैन कि हामीले उसलाई वीर्यबाट पैदा गरेका छौं ? तैपनि यो खुल्ला झगडालु बनिहाल्यो ।

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَن يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा उसले हाम्रा लागि उदाहरण वर्णन गऱ्यो तथा आफ्नो (मूल) उत्पत्तिलाई बिर्सिदियो, भन्नलाग्यो कि यी सडेगलेका अस्थिहरुलाई कसले जीवित गर्न सक्दछ ।

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

(७९) भनिदिनुस् कि उनीहरुलाई त्यसले जीवित गर्नेछ जसले उनीहरुलाई प्रथम पटक पैदा गऱ्यो,[1] जो सबै प्रकारको सृष्टिलाई राम्ररी जान्दछ ।

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) त्यही हो जसले तिम्रा लागि हरियो वृक्षबाट अग्नि पैदा गऱ्यो जसबाट तिमी आगो सल्काउन्छौ ।[2]

गरोस् त यिनै उनका पक्ष तथा रक्षामा संलग्न हुन्छन् न कि स्वयं उनका उपास्य ।

[1]अर्थात् जो अल्लाह एउटा हीन वीर्यबाट मानिसलाई पैदा गर्नसक्छ, जसलाई पुर्नजीवित गर्न समर्थ छैन ? त्यसद्वारा मूर्दाहरुलाई जीवित गर्नको एउटा कथा हदीसमा वर्णित छ कि एउटा व्यक्तिले निधनका समय यो वसीयत गऱ्यो कि मर्नुका पश्चात त्यसलाई पोलेर आधा खरानी समुद्रमा तथा आधा खरानी प्रचण्ड वायुका दिन थलमा उडाइदिइयोस् । अल्लाहले सबै खरानी एकत्र गरी यसलाई जीवन प्रदान गऱ्यो तथा उसँग सोध्यो कि तिमीले यस्तो किन गऱ्यौ ? उसले भन्यो तिम्रो भयले, अल्लाहले त्यसलाई क्षमा गरिदियो । (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया)

[2]भनिन्छ कि अरबमा दुईटा वृक्ष छन्, मूर्ख तथा अफार । यिनका काठ परस्पर रगडिन्छ भने आगो उत्पन्न हुन्छ । हरियो वृक्षबाट आगो उत्पन्न गर्नुका प्रसङ्गले यसैतिर संकेत अभिप्राय छ ।

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُم ۚ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّٰقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾

(८१) जसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई सृष्टि गरेको छ, के त्यो यिनी जस्तोका[1] सृष्टि गर्न समर्थ छैन ? निश्चय समर्थ छ तथा त्यही त रचयिता ज्ञाता हो ।

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾

(८२) जब त्यसले कुनै वस्तुको इरादा (इच्छा) गर्दछ त्यसलाई यति भन्दिनु (पर्याप्त) छ कि भइहाल, त्यो तत्क्षण हुन्छ ।

فَسُبْحَٰنَ الَّذِي بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

(८३) त पवित्र छ[2] त्यो अल्लाह जसका हातमा प्रत्येक वस्तुको राज्यमा छ तथा जसतिर[3] तिमी सबै फर्काइनेछौ ।

---

[1]अर्थात् मानिसहरुजस्तै । अभिप्राय मानिसहरुलाई पुनः जीवित गर्नु हो जस्तो प्रथम पटक पैदा गऱ्यो । आकाशहरु तथा धर्तीको सृष्टिबाट मानिसलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नुको प्रमाण दिएको छ । जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो:

﴿ لَخَلْقُ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ ﴾

"आकाशहरु तथा धर्तीको रचना मानव रचनाभन्दा अधिक कठिन कार्य हो ।" (अल-मोमीन-५७)

सूरः अहक़ाफ़मा पनि यस विषयको वर्णन छ ।

[2]अर्थात् उसको महिमा त यो हो, अनि उसका लागि सबै मानिसलाई जीवित गरिदिनु कुन चाहिं कठिन विषय हो ?

[3] مُلك तथा ملكوت दुवै समानार्थक छन् अर्थात राज्य, जस्तै رحمة तथा رهبة، رحموت तथा جبرٌ، رهبوت तथा جبروت आदि (इब्ने कसीर) । केही ज्ञाताहरु यसलाई अतिश्योक्तिका रुप मान्दछन् । (फ़तहुल क़दीर) अर्थात ملكوت अतिश्योक्ति हो مُلك को ।

[4]अर्थात् यो हुनेछैन कि माटोमा मिसिएर तिम्रो अस्तित्व सदाका लागि समाप्त हुनजाओस् । होइन, बरु पुनः जीवन प्रदान गरिनेछ, यो पनि हुनेछैन कि यिनी भागेर कुनै अन्यको शरण प्राप्त गर । तिमीलाई प्रत्येक स्थितिमा अल्लाहकै सदनमा उपस्थित हुनुपर्नेछ, जहाँ त्यसले कर्महरुका अनुसार राम्रो-नराम्रो प्रतिफल प्रदान गर्नेछ ।

सूरतुस्साफ़्फ़ात-३७

سُوْرَةُ الصّٰٓفّٰتِ

सूरः साफ़्फ़ात मक्कामा अवतरित भएको, यसमा एक सय बयासी आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالصّٰٓفّٰتِ صَفًّا ۝١

(१) सौगन्ध छ पंक्तिबद्ध हुने (फरिश्ताहरु) को ।

فَالزّٰجِرٰتِ زَجْرًا ۝٢

(२) अनि पूर्णरुपले हप्काउनेहरुको ।

فَالتّٰلِيٰتِ ذِكْرًا ۝٣

(३) अनि अल्लाहको पाठ गर्नेहरुको ।

اِنَّ اِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ ۝٤

(४) वस्तुत: तिमी सबैको पूज्य एउटै छ ।[1]

رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ ۝٥

(५) आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्येका समस्त वस्तुहरु तथा समस्त पूर्वी दिशाहरुको उही प्रभु हो ।[2]

---

[1] صافات ، زاجرات ، تاليــــات (फरिश्ताहरु) का गुण हुन् आकाशहरुमा अल्लाहको इबादत (उपासना) का लागि पंक्तिबद्ध हुनेहरु अथवा अल्लाहका आदेशको प्रतीक्षामा पंक्तिबद्ध, शिक्षा-दीक्षाद्वारा मानिसहरुलाई हप्काउने अथवा मेघहरुलाई जहाँ अल्लाहको आदेश हुन्छ त्यहाँ हाँकेर लैजानेहरु । अल्लाहका स्मरण अथवा पवित्र कुरआनको पाठ गर्नेहरु । यी फरिश्ता (स्वर्गदूतहरु) को शपथ लिएर अल्लाहले यस विषयको वर्णन गरेको छ कि समस्त मानव जातिको उपास्य एउटै छ अनेक होइन, जस्तो कि मूर्तिपूजकहरुले बनाएका छन् । साधारण परिभाषामा शपथ, जोड दिन तथा शंका निवारणका लागि ग्रहण गरिन्छ । अल्लाह तआलाले यहाँ शपथ त्यही शंकाका निवारणका लागि लिएको छ जो मूर्तिपूजक उसको एकता एवं उपास्य हुने विषयमा प्रचार गर्छन् । यसका अतिरिक्त, प्रत्येक वस्तु अल्लाहद्वारा रचित एवं त्यसको स्वामित्वमा छ, अत: त्यसले जुन वस्तुलाई पनि साक्षी बनाएर त्यसको कसम खाओस् त्यसका लागि उचित छ । परन्तु मनुष्यका लागि अल्लाहका अतिरिक्त कसैको कसम खानु पूर्णत: अनुचित तथा निषेध छ, किनकि कसमहरु जुन कुरोको खाइन्छ, त्यसलाई साक्षी बनाउनु उद्देश्य हुन्छ, तथा साक्षी अल्लाहका अतिरिक्त कोही बन्न सक्दैन, किनकि परोक्षको जानकार केवल त्यही छ । त्यसका अतिरिक्त परोक्षका जानकार कोही छैन ।

[2] अभिप्राय हो पश्चिम तथा पूर्व दिशाहरुको प्रभु । बहुवचनको शब्द यसकारणले प्रयोग भएको छ कि केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि वर्षका दिनहरुको संख्याका बराबर पूर्व एवं पश्चिम छन् ।

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ۝٦

(६) हामीले संसारका (निकट) आकाशलाई ताराहरुबाट सुशोभित एवं अलंकृत गरेका छौं ।

وَحِفْظًا مِّن كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ۝٧

(७) तथा (हामीले नै त्यसको) प्रत्येक उद्दण्ड शैतानबाट सुरक्षा गरेका छौं ।[1]

لَّا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ وَيُقْذَفُونَ مِن كُلِّ جَانِبٍ ۝٨

(८) उच्च संसार (परलोक) का फरिश्ताहरु (का कुरा) सुन्नका लागि उनीहरु कान पनि थाप्न सक्दैनन् बरु चारैतिरबाट उनीहरु मारिन्छन् ।

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۝٩

(९) धपाउनका लागि तथा उनका लागि स्थायी यातना छ ।

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ۝١٠

(१०) परन्तु जो एकाध कुरा लिएर भाग्छन् त (तुरुन्तै) त्यसका पछाडी प्रज्वलित आगोको ज्वाला लागिहाल्छ ।

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَم مَّنْ

(११) यी काफ़िरहरुसित सोध्नुछ त कि उनलाई पैदा गर्न अधिक कठिन छ अथवा जसलाई

त्यस्तै दुई पूर्व एवं पश्चिमबाट तात्पर्य ती दुई पूर्व तथा पश्चिम हुन् जसबाट सूर्य गर्मी तथा जाडोमा उदय एवं अस्त हुन्छ, अर्थात् एउटा अत्यन्त अन्तिम पूर्व तथा पश्चिम, अर्को संक्षिप्त वा निकटतम् पूर्व तथा पश्चिम । तथा जहाँ पूर्व तथा पश्चिमका एक वचन वर्णन गरिएको छ, त्यसबाट अभिप्राय त्यो दिशा हो जसबाट सूर्य उदय हुन्छ अथवा अस्त हुन्छ (फ़तहुल क़दीर)

[1]अर्थात् संसारका आकाशमा, शोभाका अतिरिक्त ताराहरुको दोस्रो उद्देश्य यो हो कि उद्दण्ड शैतानहरुबाट सुरक्षा होस् । त जब शैतान आकाशमा कुनै कुरा सुन्नका लागि जान्छन् त ताराहरु उनीमाथि टुक्रिएर खस्छन्, जसबाट साधारणत: शैतान पोलिन्छन् जस्तो कि आगामी आयत तथा हदीसहरुबाट स्पष्ट छ । ताराहरुको एउटा तेस्रो उद्देश्य रात्रिका अन्धकारमा मार्ग दर्शाउनु पनि हो, जस्तो कि कुर्आनमा अर्को स्थानमा वर्णन गरिएको छ । यी ती नै उद्देश्यका अतिरिक्त ताराहरुको कुनै अरु उद्देश्य भनिएको छैन ।

خَلَقْنَا ۭ اِنَّا خَلَقْنٰهُمْ مِّنْ طِيْنٍ لَّازِبٍ ⑪

हामीले पैदा गरेका छौं ?[1] हामीले त मनुष्यलाई लेसिलो माटोबाट पैदा गरेका छौं ।[2]

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُوْنَ ⑫

(१२) बरु तिमी आश्चर्य गरिराखेका छौ तथा यिनीहरु उपहास गरिराखेका छन् ।[3]

وَاِذَا ذُكِّرُوْا لَا يَذْكُرُوْنَ ⑬

(१३) तथा जब उनीहरुलाई शिक्षा दिइन्छ तब उनीहरु मान्दैनन् ।

وَاِذَا رَاَوْا اٰيَةً يَّسْتَسْخِرُوْنَ ⑭

(१४) तथा जब कुनै उपचारलाई चमत्कार देख्छन् त उपहास गर्दछन् ।

وَقَالُوْٓا اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ⑮

(१५) तथा भन्दछन् कि यो त पूर्णरुपमा प्रत्यक्ष जादू नै हो ।[4]

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَّعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ ⑯

(१६) के जब हामी मरिहाल्नेछौं तथा माटो एवं हाड भइहाल्नेछौं त्यसपछि के (वास्तवमा) हामी जीवित गरिनेछौं ?

[1]अर्थात् हामीले जो धर्ती, फरिश्ता तथा आकाश जस्तो वस्तुहरु बनाएका छौं जो आफ्नो स्थूलता एवं विस्तारमा अति विचित्र छन्, के यिनीहरुलाई पैदा गर्नु एवं पुन: पैदा गर्नु ती वस्तुहरु सृष्टि गर्नबाट अधिक कठिन छ ? निश्चय छैन ।

[2]अर्थात् उनको बाबा आदमलाई त हामीले माटोबाट सृष्टि गरेका छौं । अभिप्राय यो हो कि यो मानव जाति परलोकका जीवनलाई यति असंम्भव किन ठान्दछ जबकि त्यसको सृष्टि एउटा अति तुच्छ एवं कमजोर वस्तुबाट भएको हो, जबकि सृष्टिमा त्यसभन्दा अधिक शक्तिशाली एवं महान तथा पूर्ण वस्तुहरुको सृष्टिबाट उनलाई इन्कार छैन । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् तपाईंलाई आख़िरत (परलोक) इन्कार गर्नेहरुमाथि आश्चर्य भइराखेको छ कि त्यसको सम्भावना वरु अनिवार्यताका यति प्रत्यक्ष प्रमाणका उपरान्त त्यसलाई किन मानिराखेका छैनन् तथा उनी तपाईंको केयामतका दावीको उपहास गरिराखेका छन् कि यो कसरी सम्भव छ ।

[4]अर्थात् यो उनको रीति हो कि शिक्षा ग्रहण गर्दैनन्, तथा कुनै स्पष्ट युक्ति अथवा चमत्कार प्रस्तुत गरिन्छ त हाँसोमा उडाइदिन्छन् तथा त्यसलाई जादू भन्दछन् ।

أَوَآبَآؤُنَا الْأَوَّلُونَ ⑰

(१७) अथवा हामीभन्दा पहिलाका हाम्रा पूर्वज पनि ?

قُلْ نَعَمْ وَأَنتُمْ دَاخِرُونَ ⑱

(१८) (तपाईं) उत्तर दिनुस् कि हो, तथा तिमी अपमानित (पनि) हुनेछौ ।[1]

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنظُرُونَ ⑲

(१९) त्यो त केवल एउटा जोडदार झपार हुनेछ[2] कि सहसा यिनीहरु देख्न थाल्नेछन् ।[3]

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَٰذَا يَوْمُ الدِّينِ ⑳

(२०) तथा भन्नेछन् कि अफसोच, हाम्रो विनाश यही प्रतिफलको दिन हो ।

هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ㉑

(२१) यही निर्णयको दिन हो जसलाई तिमी झुठो भन्दैरहयौ ।[4]

---

[1]जस्तो कि अर्को स्थानमा पनि भन्नुभयो :

﴿ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ ﴾

"सब उसका सदनमा निरादार भई जानेछन् ।" (अन्नमल-८७)

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴾

"जो मानिस मेरो उपासनाबाट इन्कार गर्दछन् शीघ्र नै उनी अपमानित भई प्रवेश गर्नेछन् ।" (अल-मोमिन-६०)

[2]अर्थात् उनी अल्लाहका एउटै आदेश तथा इस्राफ़ीलको एउटै फूँक (दोस्रो पटकको फूँक) बाट कब्रहरु (चिहान) बाट निस्केर जीवित भई उभिनेछन् ।

[3]अर्थात् उनका सामु केयामतका भयानक दृश्य तथा मैदान महशरका कठिनाईहरु हुनेछन् जसलाई उनीहरु देख्नेछन् । फूँक अथवा चित्कारलाई زجرة (झपार) भनिएको छ, किनकि त्यसबाट उद्देश्य झपार नै हो ।

[4]ويل (वैल) शब्द विनाशका अवसरमा भनिन्छ, अर्थात् यातनाका दर्शनका पश्चात उनीहरुलाई आफ्नो विनाश प्रत्यक्ष रुपमा देखिराखिएको हुनेछ, तथा यसबाट अभिप्राय लज्जाको प्रदर्शन तथा आफ्ना दोषहरुको इकरार (स्वीकार) हो । किन्तु यस समय लज्जा एवं स्वीकारको कुनै लाभ हुनेछैन । अतः यसका उत्तरमा फरिश्ता तथा ईमान भएकाहरुले भन्नेछन् कि यो त्यही निर्णयको दिन

ٱحْشُرُوا۟ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ وَأَزْوَٰجَهُمْ وَمَا كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) अत्याचारीहरुलाई[1] तथा उनका साथीहरुलाई[2] तथा ज-जसको उनीहरु (अल्लाहका अतिरिक्त) पूजा गर्दथे ।[3]

مِن دُونِ ٱللَّهِ فَٱهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٢٣﴾

(२३) (ती सबैलाई) एकत्रित गरी उनलाई नरकको मार्ग देखाइदेउ ।

وَقِفُوهُمْ ۖ إِنَّهُم مَّسْـُٔولُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनीहरुलाई रोकिराख[4] (यसकारण) कि उनीसित आवश्यक प्रश्न गरिनेछन् ।

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) के कारण छ कि (यस बेला) तिमी एक-अर्काको सहायता गर्दैनौ ।

بَلْ هُمُ ٱلْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) बरु उनीहरु (सबै) आज आज्ञाकारी बनिहाले ।

हो जसलाई तिमी मान्दैनथ्यौ । यो पनि संभव छ कि परस्पर एक-अर्कासित भन्नेछन् ।

[1]अर्थात् जसले कुफ्र एवं शिर्क तथा आज्ञा उल्लंघन गरे । यो अल्लाहको तर्फबाट आदेश हुनेछ ।

[2]यसवाट अभिप्राय कुफ्र एवं शिर्क तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाउनेहरुका साथी अथवा केही ज्ञाताहरुका निकट जिन्न तथा शैतान हुन्, तथा केही भन्छन् कि ती पत्नीहरु हुन् जो कुफ्र तथा शिर्कमा उनीसित सहमत थिए ।

[3]مَا (मा) सबै पूज्यहरुका लागि छन् चाहे ती मूर्तिहरु होऊन् अथवा अल्लाहका पुनीत भक्त, सबैलाई उनलाई अपमानित गर्नका लागि एकत्रित गरिनेछ । तैपनि सदाचारीहरुलाई त अल्लाह महान नरकबाट टाढा नै राख्नेछ । तथा अन्य उपास्यहरुलाई नरकमा उनका साथ नै हुर्याइदिइनेछ ताकि उनीहरु देखिहालून् कि यिनी कसैलाई लाभ-हानि पुऱ्याउन समर्थ छैनन ।

[4]यो आदेश नरकमा लैजानुभन्दा पूर्व हुनेछ किनकि उनी हिसाबका पश्चात नै नरकमा जानेछन् ।

(२७) उनी एक-अर्कालाई सम्बोधित गरेर प्रश्नोत्तर गर्न थाल्नेछन् ।	وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٧﴾
(२८) भन्नेछन् कि तिमी त हाम्रा पासमा हाम्रा दायाँतिरबाट आउँथ्यौ ।[1]	قَالُوا إِنَّكُمْ كُنتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾
(२९) उनीहरु उत्तर दिनेछन् कि होइन, बरु तिमी नै ईमानवाला थिएनौ ।[2]	قَالُوا بَل لَّمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾
(३०) तथा केही हाम्रो प्रभुत्व तिमीमाथि थियो (नै) होइन । बरु तिनीहरु (स्वयं) उद्दण्ड मानिसहरु थिए ।[3]	وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ ۖ بَلْ كُنتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ ﴿٣٠﴾
(३१) अब त हामी (सबै) माथि हाम्रा प्रभुको यो कुरा सिद्ध भइसक्यो कि हामी (यातनाको) स्वाद चाख्नेछौं ।	فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا ۖ إِنَّا لَذَائِقُونَ ﴿٣١﴾
(३२) त हामीले तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्‍यौं हामी त स्वयं पनि पथभ्रष्ट नै थियौं ।[4]	فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٣٢﴾

[1]यसको अभिप्राय हो कि धर्म तथा सत्यका नामबाट आउँथे अर्थात् विश्वास दिलाउँथे कि यही मूल एवं सत्य धर्म हो । तथा केही ज्ञाताहरुका निकट अभिप्राय यो हो कि प्रत्येक दिशाबाट आउँथे, والشمال (तथा बायाँबाट लुप्त छ । जसरी शैतानले भनेको थियो । "म उनका अगाडी-पछाडी, दायाँ-बायाँ हरेकतिरबाट उनका पासमा आउनेछु तथा उनीहरुलाई विचलित गर्नेछु ।" (अल-आराफ़-१७)

[2]अगुवाले भन्नेछन् कि ईमान तिमी आफ्नो इच्छाले स्वीकार गरेनौं तथा आज दोष हामीलाई दिइराखेका छौ ?

[3]अगुवा तथा अनुगामीहरुको यो परस्पर विवाद पवित्र कुर्आनका कैयन् स्थानमा चर्चित छ । उनको परस्पर निन्दा महशरका मैदानमा हुनेछ तथा नरकमा जानुका पश्चात नरकमा पनि । हेर्नुस् अल-मोमिन-४७,४८, सूरः सबा-३१,३२, अल-आराफ़-३८, ३९ आदि आयतहरु ।

[4]अर्थात् जुन कुरालाई पहिला नकारे कि हाम्रो तिमीमाथि कुनचाहिं प्रभाव थियो कि तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्‍यौं अब त्यसको यहाँ स्वीकार छ कि वस्तुत: हामीले तिमीलाई विचलित गरेका थियौं । किन्तु यो स्वीकार यस चेतावनीको साथ गरे कि यस प्रकरणमा हाम्रो निन्दा नगर । यसकारण कि हामी स्वयं विचलनमा थियौं । हामीले तिमीलाई आफू समान बनाउन चाहयौं तथा तिमीले सरलताले हाम्रो मार्ग अप्नाइहाल्यो, जस्तो शैतानले पनि त्यस दिन भन्नेछ :

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तसर्थ आजका दिन (सबै) यातनामा हिस्सेदार छन् ।[1]

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) हामी पापीहरुसँग यसैप्रकार गर्दछौं ।[2]

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) ती त्यसता (मानिस) हुन् कि जब उनीसित भनिन्छ कि अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन, त यिनी अहङ्कार गर्दथे ।[3]

وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُو آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा भन्दथे कि के हामी आफ्ना देवताहरुलाई एउटा दिवाना कविको तुलना छाडिदेऔं ?[4]

﴿وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ﴾

(इब्राहीम-२२)

[1]यसकारण कि उनको अपराध पनि एउटै जस्तो छ, शिर्क, अवज्ञा तथा आतङ्क एवं उपद्रव यी सबैको व्यवहार थियो ।

[2]अर्थात् प्रत्येक प्रकारका पापीहरुसँग हाम्रो यही व्यवहार छ र उनी सबै हाम्रा दण्ड भोग्नेछन् ।

[3]अर्थात् संसारमा जब उनीसित भनिन्थ्यो कि जुनप्रकारले मुसलमानहरुले यो धर्म सूत्र لا إله إلا الله محمد رسول الله (ला एलाहा इल्लल्लाहु मोहम्मदुर्रसुलुल्लाह) पढेर शिर्क तथा अवज्ञाबाट क्षमा माँगे, तिमी पनि पढ ताकि तिमी संसारमा पनि मुसलमानहरुका क्रोध तथा रिसबाट बच तथा आख़िरतमा पनि अल्लाहको यातनासित तिम्रो सामना नहोस्, त उनी अभिमान तथा अहंकार गर्दथे एवं इन्कार गर्दथे । नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको वचन छ :

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَمَنْ قَالَ: (لا إله إلا الله) فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ»

"मलाई यस कुराको आदेश दिइएको छ कि म त्यस समयसम्म मानिसहरुसित संघर्ष गरुँ जवसम्म उनी لا إله إلا الله लाई स्वीकार नगरून् । जसले यो अंगीकार गऱ्यो उसले आफ्ना प्राण तथा मालको रक्षा गरिहाल्यो ।" (मुत्तफ़कुन् अलैह- किताबुल ईमान)

[4]अर्थात् उनीहरुले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कवि तथा दीवाना भने तथा उहाँका आमन्त्रणलाई दिवानगी तथा पवित्र कुरआनलाई काव्य भने तथा भने कि हामी एउटा

بَلْ جَآءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٣٧﴾

(३७) (होइन, होइन) बरु नबी त हक़ (सत्यधर्म) ल्याएका छन् तथा समस्त रसूलहरुलाई सत्य जान्दछन् ।[1]

اِنَّكُمْ لَذَآئِقُوا الْعَذَابِ الْاَلِيْمِ ﴿٣٨﴾

(३८) निःसन्देह तिमी कष्टदायी यातनाहरुका (स्वाद) चाख्नेहरु हौ ।

وَمَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा तिमीलाई यसैको फल-प्रतिफल दिइनेछ जो तिमी गर्दैआएका थियौ ।[2]

اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ﴿٤٠﴾

(४०) परन्तु अल्लाह (तआ़ला) का शुद्ध निर्वाचित भक्त ।[3]

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُوْمٌ ﴿٤١﴾

(४१) उनैका लागि निर्धारित जीविका छ ।

فَوَاكِهُ وَهُمْ مُّكْرَمُوْنَ ﴿٤٢﴾

(४२) (हरेक प्रकारका) फलहरु तथा उनी सम्मानित तथा आदरणीय हुनेछन् ।

فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿٤٣﴾

(४३) सुखमय स्वर्गहरुमा

दीवानाका उन्मादमा आफ्ना पूज्यहरुको त्याग किन गरौं । हाँलाकि यो उन्माद होइन चेतना थियो, कविता होइन यथार्थता थियो तथा यस आमन्त्रणलाई मानिलिनुमा उनको विनाश होइन मुक्ति थियो ।

[1]अर्थात् तिमी हाम्रा पैग़म्बरलाई कवि तथा दीवाना भन्दछौ, जबकि वास्तविकता यो हो कि त्यसले जे-जति ल्यायो तथा प्रस्तुत गरिराखेको छ त्यो सत्य छ, तथा त्यही कुरो हो जो त्यसभन्दा पहिला सबै अम्बिया प्रस्तुत गर्दैरहेका छन् । के यो काम कुनै दीवाना अथवा कुनै कविको कल्पनाको परिणाम हुनसक्छ ?

[2]यो नरकवासीहरुसित त्यस समय भनिनेछ जब उनी उभेर परस्पर प्रश्न गरिराखेका हुनेछन् तथा साथै स्पष्ट गरिदिइनेछ कि यो अत्याचार होइन सर्वथा न्याय हो किनकि यो सब तिम्रा आफ्ना कर्तुतहरुको प्रतिफल हो ।

[3]अर्थात् यातनाबाट सुरक्षित हुनेछन्, उनका आलस्यलाई पनि क्षमा गरिदिइनेछ यदि कोही छ । तथा एक-एक पुण्यको प्रतिफल कैयन् गुना दिइनेछ ।

عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٤٤﴾

(४४) आसनहरुमा एक-अर्काका सम्मुख आसीन हुनेछन् ।

يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾

(४५) प्रवाहित मदीराहरुका प्यालाहरुको उनीमाथि दौड चलिराखेको हुनेछ ।[1]

بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشَّٰرِبِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) जो सफा सेतो तथा पिउनमा स्वादिष्ट हुनेछ ।[2]

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) न त्यसबाट टाउको दुख्नेछ न त्यो पिउनाले बहकिन्छन् ।[3]

وَعِندَهُمْ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा उनका निकट आँखा तल झुकेका एवं ठूला-ठूला आँखा भएका (हूरहरु)[4] हुनेछन् ।

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

(४९) यस्ता जस्तो लुकाएका अण्डाहरु ।[5]

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) (स्वर्गवालाहरु) एक-अर्कातिर मुख पारेर सोध्नेछन् ।[6]

---

[1] كـأس (कास) मदिराले भरिएका प्यालालाई तथा قدح (कदह) रिक्त प्यालालाई भन्दछन् । مَعِين को अर्थ हो प्रवाहित स्रोत, अभिप्राय यो हो कि प्रवाहित स्रोतको जस्तै स्वर्गमा मदिरा प्रत्येक समय सुलभ रहनेछ ।

[2] संसारमा मदिरा साधारणत: कुरङ्ग हुन्छ, स्वर्गमा त्यो जस्तो स्वादिष्ट हुनेछ, राम्रो रङ्गको पनि हुनेछ ।

[3] अर्थात् संसारको मदिराको जस्तो यसमा वान्ता, मस्तिष्क पीडा, उन्माद तथा वहकिने भय हुनेछैन ।

[4] ठूला आँखा सौन्दर्यका लक्षण हुन्, अर्थात् सुन्दर आँखा हुनेछन् ।

[5] अर्थात् शुतुरमुर्गका पखेटाका मुनि लुकाइएका होऊन्, जसका कारण तिनी वायु एवं फोहोर-मैलावाट सुरक्षित होऊन् । भनिन्छ कि शुतुरमुर्गका अण्डा निकै सुन्दर रङ्गका हुन्छन्, जो पहेंला स्वेत हुन्छन् तथा यस्ता रङ्ग सौन्दर्य तथा सुन्दरताका संसारमा सवभन्दा उत्तम मानिन्छ । यस आधारमा यो उपमा केवल सफेदीमा वरु सुन्दर रङ्ग एवं रुप तथा दृश्यमा छ ।

[6] स्वर्गवासी स्वर्गमा एक-अर्काका साथ बसेर संसारमा घटनाहरु सम्झनेछन् तथा परस्पर सुनाउनेछन् ।

قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ اِنِّىْ كَانَ لِىْ قَرِيْنٌ ﴿٥١﴾

(५१) उनीहरुमध्ये एउटा भन्नेछ कि मेरो एउटा निकट (साथी) थियो ।

يَّقُوْلُ اَئِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِيْنَ ﴿٥٢﴾

(५२) जो (मसित) भन्ने गर्थे कि के तिमी (केयामत आउने कुरालाई) विश्वास गर्ने मध्येका हौ ।[1]

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَّعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَدِيْنُوْنَ ﴿٥٣﴾

(५३) के जबकि हामी मरेर माटो एवं अस्थि भइहाल्नेछौं के त्यस समय हामी प्रतिफल दिइनेवाला हौं ?[2]

قَالَ هَلْ اَنْتُمْ مُّطَّلِعُوْنَ ﴿٥٤﴾

(५४) भन्नेछन्, तिमी चाहन्छौ कि चिहाएर हेरिहाल ?[3]

فَاطَّلَعَ فَرَاٰهُ فِىْ سَوَآءِ الْجَحِيْمِ ﴿٥٥﴾

(५५) चिहाउनासाथ त्यसलाई एकदम केन्द्रमा नरकमा (जलिराखेको) देख्नेछ ।

قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَّ لَتُرْدِيْنِ ﴿٥٦﴾

(५६) भन्नेछ : अल्लाहको सौगन्ध ! निकट थियो कि तिमी मलाई पनि नष्ट गरिदिन्थ्यौ ।

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّىْ لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ﴿٥٧﴾

(५७) तथा यदि मेरा प्रभुको अनुग्रह नभएको भए म पनि नरकमा उपस्थित गरिनेहरुमा हुने थिए ।[4]

[1]अर्थात् यो कुरआन उसले उपहास तथा परिहासका रुपमा गर्दथ्यो । अभिप्राय यो थियो कि यो त असम्भव छ, के यस्ता अनहोनी (नहुने) कुरामा तिमी विश्वास गर्दछौ ?

[2]अर्थात् हामीलाई जीवन प्रदान गरी हाम्रो हिसाब लिइनेछ अनि तद्अनुसार प्रतिफल दिइनेछ ।

[3]अर्थात् त्यो स्वर्गवासी आफ्ना स्वर्गका साथीहरुसित भन्नेछ कि के तिमी रुचाउँछौ कि अलिकति नरक़मा चिहाएर हेरूँ, सम्भवत: मसित यो कुरा गर्नेवाला त्यहाँ देखिन्छ भने तिमीलाई बताऊ कि यो व्यक्ति थियो जो यी कुरा गर्दथ्यो ।

[4]अर्थात् चिहाएपछि उसलाई नरक़का बीचमा त्यो व्यक्ति देखिनेछ तथा उससित जो स्वर्गवासी भन्नेछ कि मलाई पनि तिमी पथभ्रष्ट गरी बर्वाद गर्न लागेका थियौ यो त झण्डै ममाथि अल्लाहको दया भयो अन्यथा आज म पनि तिमीसँग नरक़मा हुन्थे ।

(५८) के (यो सही छ कि) हामी मर्ने नै होइनौं ?[1]	اَفَمَا نَحۡنُ بِمَيِّتِيۡنَ ۙ﴿۵۸﴾
(५९) प्रथम एक मृत्युका[2] अतिरिक्त, तथा न हामी यातना गरिनेहरु हौं ।	اِلَّا مَوۡتَتَنَا الۡاُوۡلٰى وَمَا نَحۡنُ بِمُعَذَّبِيۡنَ ﴿۵۹﴾
(६०) अनि त (स्पष्ट कुरो छ कि) यो ठूलो सफलता हो ।[3]	اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الۡفَوۡزُ الۡعَظِيۡمُ ﴿۶۰﴾
(६१) यस्ता (सफलता) का लागि कर्म गर्नेहरुलाई कर्म गर्नुपर्छ ।[4]	لِمِثۡلِ هٰذَا فَلۡيَعۡمَلِ الۡعٰمِلُوۡنَ ﴿۶۱﴾
(६२) के यो अतिथि सत्कार राम्रो छ अथवा ज़क्कूम (क्याक्टस) को वृक्ष ?[5]	اَذٰلِكَ خَيۡرٌ نُّزُلًا اَمۡ شَجَرَةُ الزَّقُّوۡمِ ﴿۶۲﴾

[1]नर्कवासीहरुको दशा देखेर स्वर्गवासीका मनमा विशेष प्रतिस्पर्धाको भावना उत्पन्न हुनेछ तथा भन्नेछ कि हामीलाई जो स्वर्गको जीवन तथा त्यसका वरदान प्राप्त छन्, के यो स्थायी होइन् तथा अब हामीलाई मृत्यु आउने छैन । यो सकारात्मक प्रश्न हो, अर्थात् अब यो जीवन स्थाई छ, स्वर्गवासी सदा स्वर्गमा तथा नर्कवासी आफ्नो पाप अनुसार नरकमा रहनेछन् न उनलाई मृत्यु आउनेछ कि नरकको यातनाबाट मुक्त हुन जाऊन् न हामीलाई कि यी स्वर्गका प्रदानहरुबाट बञ्चित होऔं । जुनप्रकार हदीसमा चर्चित छ कि मृत्युलाई एउटा भेंडाको रुपमा ल्याइ वध गरिनेछ कि अब कसैलाई मृत्यु आउने छैन ।

[2]जुन संसार आइसक्यो । अब न हाम्रा लागि न मृत्यु छ न यातना ।

[3]यसकारण कि नरक़बाट बाँचिहाल्नु तथा स्वर्गका सुखहरुको पात्र बन्नुभन्दा बढी अरु के सफलता हुनेछ ?

[4]अर्थात् यस जस्तै सुख तथा यति महान दयाकै लागि श्रम गर्नेहरुलाई परिश्रम गर्नुपर्छ, यसकारण कि यही सर्वाधिक लाभप्रद व्यापार हो न कि जगतका लागि जो सामयिक हो तथा हानिको सौदा हो ।

[5]زَقُّـــوم यो تَزَقُّم बाट बनेको छ, जसको अर्थ दुर्गन्धित तथा घृणित वस्तु निल्नुसित छ । यस वृक्षको फल खानु पनि नरक़वासीहरुका लागि अति अप्रिय हुनेछ किनकि यो अति दुर्गन्धित, तितो तथा अत्यन्त घृणित हुनेछ । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो सांसारिक वृक्षहरुमध्ये हो, केही भन्छन् कि यो सांसारिक वृक्ष होइन तथा जगतवासीहरुका लागि अपरिचित हो । (फ़तहुल क़दीर)

إِنَّا جَعَلْنَٰهَا فِتْنَةً لِّلظَّٰلِمِينَ ﴿٦٣﴾

(६३) जसलाई हामीले अत्याचारीहरुका लागि कठोर परीक्षा बनाएका छौं ।[1]

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِىٓ أَصْلِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾

(६४) निःसन्देह त्यो वृक्ष नरक्को जराबाट निस्कन्छ ।[2]

طَلْعُهَا كَأَنَّهُۥ رُءُوسُ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٦٥﴾

(६५) जसका थुङ्गा शैतानहरुका टाउका जस्ता हुन्छन् ।[3]

فَإِنَّهُمْ لَءَاكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٦٦﴾

(६६) नरक्वासी यसै वृक्षलाई खानेछन् तथा यसैबाट पेट भर्नेछन् ।[4]

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٦٧﴾

(६७) अनि त्यसमाथि उम्लिराखेको पानी पिउनु पर्नेछ ।[5]

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى ٱلْجَحِيمِ ﴿٦٨﴾

(६८) अनि ती सबैको फर्काइ नरक् (अग्निको थुप्रो) को तिर हुनेछ ।[6]

किन्तु प्रथम कथन अधिक सही छ, तथा यो त्यही वृक्ष हो जसलाई उर्दू भाषामा सिउँडी अथवा थोहर भन्दछन् ।

[1]परीक्षा यसकारण कि यसको फल खानु स्वयं एउटा ठूलो परीक्षा हो । केही ज्ञाताहरुले यसकारणले परीक्षा भने कि उनी यो हुने कुरोलाई नकारिरहेका थिए कि नरक्मा चारैतिर आगो नै हुनेछ भने त्यहाँ रुख कसरी रहनसक्छ । यहाँ ظَالِمِين (अत्याचारीहरु) बाट अभिप्राय ती नरक्वासी हुन् जसका लागि नरक् अनिवार्य हुनेछ ।

[2]अर्थात् त्यसको जरा नरकको गहिराईमा हुनेछ, हो, त्यसका शाखाहरु सबैतिर फैलिएका हुनेछन् ।

[3]त्यसलाई नराम्रो एवं अशुभमा शैतानका टाउकोसित उपमा दिइयो । जस्तै राम्रो कुराका विषयमा भन्दछन् कि मानौं त्यो फरिश्ता हो ।

[4]यो उनीहरुले बडो घीनका साथ खानुपर्नेछ जसबाट स्पष्ट छ कि पेट गह्रुङ्गो हुनेछन् ।

[5]अर्थात् खानुका पश्चात उनीहरुलाई पानीको इच्छा हुनेछ भने उम्लिराखेको तातो पानी उनीहरुलाई दिइनेछ जसलाई पिउनाले उनका आन्द्रा काटिनेछन् । (सूर: मोहम्मद-१५)

[6]अर्थात् ज़क्कूम खानु तथा उम्लिराखेको पानी पिउनका पश्चात उनीहरुलाई फेरि नरक्मा फ्याँकिनेछ ।

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾

(६९) विश्वास गर कि आफ्ना पूर्वजहरुलाई बहकिएको अवस्थामा पाए ।

فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा यिनी उनैका पदचिन्हहरुमा दगुर्दै अगाडी बढिरहे ।[1]

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧١﴾

(७१) तथा उनीभन्दा पूर्व पनि धेरै अधिका मानिस बहकिसकेका छन् ।[2]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा जसमा हामीले सावधान गर्ने (रसूल) पठाएका थियौं ।[3]

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) अब तिमी देखिहाल कि जसलाई धम्काइएको थियो उनको परिणाम कस्तो भयो ।

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) अल्लाहका निर्वाचित भक्तहरुका अतिरिक्त ।[4]

---

[1]यो नरकको उपरोक्त यातनाहरुको कारण हो, कि आफ्ना बाबु-बाजेलाई विचलनमा पाए पनि उनका पद-चिन्हमा हिंड्रिहे तथा युक्ति एवं तर्कको तुलनामा अनुकरणलाई अप्नाउने गरे । إهراع यो إسراع को पर्यायवाची हो, अर्थात दगुर्नु तथा अति आग्रहले एवं अगाडी बढी कुनै वस्तुलाई समात्नु तथा अप्नाउनु ।

[2]अर्थात् यी नै गुमराह भएनन्, यिनीभन्दा पहिलाका मानिस पनि अधिकतर विचलनका मार्गमा हिंड्नेहरु थिए ।

[3]अर्थात् यिनीभन्दा पहिलाका मानिसहरुमा उनीहरुले सत्यको सन्देश पुऱ्याए तथा स्वीकार नगर्नुको दशामा उनीहरुलाई अल्लाहका प्रकोपबाट तर्साए किन्तु उनीमाथि कुनै प्रभाव भएन । परिणामस्वरुप, उनीहरुलाई नाश गरियो जस्तो कि आगामी आयतमा उनका शिक्षाप्रद परिणामतिर संकेत गरेको छ ।

[4]अर्थात् शिक्षाप्रद परिणामबाट मात्र उनीहरु सुरक्षित रहे जसलाई अल्लाहले ईमान एवं तौहीद (अद्वैत) को सौभाग्य प्रदान गऱ्यो । مُنذِرِين (ती मानिसहरु जो दण्डबाट सुरक्षित रहे), مُخلِصِين (विनाश हुने समुदाय) का संक्षिप्त वर्णनका पश्चात केही منذرين (सन्देष्टाहरुको) वर्णन गरिंदैछ ।

وَلَقَدْ نَادٰىنَا نُوْحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيْبُوْنَ ﴿٧٥﴾

(७५) हामीलाई नूहले पुकारे त हेर कि हामी कति राम्रा प्रार्थना स्वीकार गर्नेवाला हौं ।

وَنَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ﴿٧٦﴾

(७६) तथा हामीले उसलाई तथा उसका घरवालाहरुलाई[२] त्यस घोर संकटबाट बचाइहाल्यौं ।

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهٗ هُمُ الْبٰقِيْنَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा त्यसको सन्तानलाई हामीले शेष रहने बनाइदियौं ।[३]

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِيْنَ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा हामीले त्यसको (प्रशंसा एवं सराहना) पछिल्लाहरुमा शेष राख्यौं ।[४]

سَلٰمٌ عَلٰى نُوْحٍ فِي الْعٰلَمِيْنَ ﴿٧٩﴾

(७९) नूह (अलैहिस्सलाम) माथि सबै जगतमा सलाम (सुरक्षा) होस् !

---

[१]साढे नौ सय वर्षका धर्म प्रचारका उपरान्त पनि जब समुदायका अधिकांश मानिसहरुले उनलाई झुठ्लाए नै तथा उनले अनुभव गरे कि ईमान स्वीकार्नुको कुनै आशा छैन त आफ्ना प्रभुलाई पुकारे, ﴿ فَدَعَا رَبَّهٗٓ اَنِّيْ مَغْلُوْبٌ فَانْتَصِرْ ﴾ (अल-कमर-१०) "अल्लाह म परास्त छु मेरो सहायता गर" त हामीले नूहको विनय स्वीकार गर्‍यौं तथा उनको जातिलाई तूफान पठाएर नाश गरिदियौं ।

[२](अहल) أهـل बाट अभिप्राय नूहमा ईमान स्वीकार गर्नेहरु हुन् जसमा उनका परिवारका मोमिन (ईमान्दार) सदस्य पनि थिए । केही भाष्यकारहरुका निकट उनको संख्या ८० थियो जसमा उनकी पत्नी तथा एक पुत्र सम्मिलित छैनन, जो ईमान भएका थिएनन् । उनीहरु पनि तूफानमा डुबिहाले । كرب عظيم घोर संकटबाट तात्पर्य त्यही ठूलो बाढी हो जसमा यो जाति डुबिहाले ।

[३]अधिकतर भाष्यकारहरुका कथनानुसार आदरणीय नूहका तीन पुत्र थिए । हाम, साम तथा याफिस । यिनैबाट पछिको मानव वंश बढ्यो । यसैकारण नूहलाई दोस्रो आदम पनि भनिन्छ, अर्थात् आदमका समान उनका पश्चात यिनी मानव जातिका द्वितीय परमपिता हुन् । हामका वंशबाट सूडान (पूर्वबाट पश्चिमसम्म) अर्थात् सिन्ध, भारत नौब, जंज, हब्शा, किब्त तथा बर्बर आदि हुन् तथा यासीबका वंशबाट सक़ालिबा, तुर्क, खज़र तथा याजूज एवं माजूज आदि हुन् । सामका वंशबाट अरब, फारस, रूम तथा यहूद तथा इसाई हुन् (फ़तहुल क़दीर)। والله أعلم

[४]अर्थात् केयामत (प्रलय) सम्म आउने ईमानवालाहरुमा हामीले नूहको प्रशंसा एवं सराहनालाई शेष राख्यौं । उनी सबै ईशदूत नूहमाथि सलाम पठाउँछन् तथा पठाइरहनेछन् ।

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾

(८०) हामीले पुण्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾

(८१) त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येबाट थियो ।[1]

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٨٢﴾

(८२) अनि हामीले अन्य व्यक्तिहरुलाई डुबाइदियौं ।

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ ﴿٨٣﴾

(८३) तथा त्यस (नूह) का अनुयायीहरु मध्येबाटै इब्राहीम पनि थिए ।[2]

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾

(८४) जबकि आफ्ना प्रभुका पास (निर्दोष) हृदयसित आए ।

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) उनले आफ्ना पिता तथा आफ्ना समुदायसित भनें कि तिमी के पूजिराखेका छौ ।

أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٦﴾

(८६) के तिमी अल्लाहका अतिरिक्त रचिएका पूज्य चाहन्छौ ?[3]

فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

(८७) त यो (भन कि) तिमीले समस्त जगत्का प्रभुलाई के ठानेका छौ ।[4]

---

[1]जुनप्रकार नूहको विनय स्वीकार गरी उनको सन्तानलाई शेष राख्यौं तथा पछिल्लाहरुमा उनको सराहना शेष राखेर हामीले सम्मान एवं आदर प्रदान गर्यौं, यसैप्रकार जो पनि आफ्ना कर्म तथा कथनमा सदाचारी तथा यस विषयमा सुदृढ एवं प्रसिद्ध हुनेछ, त्यसका साथ पनि हामी व्यवहार गर्नेछौं ।

[2] شِيعَةٌ (शीअः) को अर्थ समूह तथा अनुयायी हो अर्थात इब्राहीम पनि धर्मात्मा तथा एकेश्वरवादीहरुका समूहमा छन्, जसलाई आदरणीय नूहकै जस्तो अल्लाहले आफूतिर ध्यानमँग्न हुनुको विशेष सौभाग्य प्रदान गर्यो ।

[3]आफ्नो तर्फबाट नै झूठ रचेर कि यिनी आराध्य हुन्, तिमी अल्लाहलाई छाडेर उनको उपासना गर्दछौ जबकि यिनी पत्थर तथा मूर्तिहरु हुन् ।

[4]अर्थात् यति दुराचारका उपरान्त के अल्लाह तिमीसित क्रोधित हुनेछैन तथा तिमीलाई दण्ड छैन ?

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٨﴾

(८८) अब (इब्राहीमले) एक दृष्टि ताराहरुतिर गरे ।

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٩﴾

(८९) तथा भने कि म त रोगी हूँ ।[1]

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٩٠﴾

(९०) यसपश्चात सबै त्यसबाट मुख फर्काइ फर्किहाले ।

فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾

(९१) उहाँ (विस्तारै) उनका पूज्यहरुका निकट गए तथा भन्नलागे तिमी किन खाँदैनौ ?[2]

مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ ﴿٩٢﴾

(९२) तिमीलाई के भएको छ कि कुरासम्म गर्दैनौ ?

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ﴿٩٣﴾

(९३) अनि त (पूरा शक्तिका साथ) दायाँ हातले उनलाई हिर्काउनमा लागिपरे ।[3]

---

[1]आकाशतिर चिन्तन-मननका लागि देखे जस्तो कि केही मानिस यस्तो गर्दछन्, अथवा आफ्ना जातिका मानिसहरुलाई भ्रममा पार्न हेतु यस्तो गरे जो ग्रहहरुको गतिलाई जगत्का घटनाहरुमा प्रभावी मान्दथे । यो घटना त्यस समयको हो जब उनको जातिका त्यो दिन आयो जसलाई त्यसले बाहिर गई ईद तथा जातीय उत्सवका रुपमा मनाउने गर्दथ्यो । जातिले माननीय इब्राहीमलाई पनि साथ हिंड्नुको निमन्त्रणा दिए । किन्तु इब्राहीम एकान्त तथा अवसरको खोजीमा थिए ताकि उनका प्रतिमाहरुलाई विनष्ट गर्न सकियोस् । अत: यस अवसरलाई शुभ ठाने कि भोलि पूरा जाति मेलामा गइहाल्नेछ तब म आफ्नो योजना पूरा गर्नेछु, तथा भनिदिएँ कि म रोगी छु अथवा आकाशहरुको गति भन्छ कि म बिरामी पर्नेछु । यो कुरा पूर्णत: मिथ्या त थिएन, प्रत्येक मनुष्य केही न केही रोगी त हुन्छ नै । यसका अतिरिक्त जातिको शिर्क इब्राहीमको हृदयको एउटा स्थाई रोग थियो जसलाई देखेर उनी असन्तुष्ट रहन्थे । हुन त आदरणीय इब्राहीमले अप्रत्यक्षता तथा संकेतको प्रदर्शन गरे जो यद्यपि मिथ्या हुँदैन किन्तु सम्बोधित त्यसका मनोगत अर्थले भ्रममा पर्नजान्छ । अत: حديث ثلاث كذبات का अर्न्तगत यसलाई मिथ्या भनियो, जस्तो कि यसको आवश्यक विवरण सूर: अम्बियामा गुज्रिसकेको छ ।

[2]अर्थात् जो प्रसाद त्यहाँ रहेका थिए त्यो उनलाई खानका लागि प्रस्तुत गरे जुन स्पष्ट कुरो हो कि उनले न खाएका थिए न खाए, बरु तिनी उत्तर दिनमा पनि समर्थ थिएन अत: उत्तर पनि दिएनन् ।

[3] رَاغَ को अर्थ हो مَالَ (निहुरियो) ذَهبَ ،أقبل यी सबै लगभग एकै जस्ता छन्, उनीतिर मोडिए ।

فَأَقْبَلُوٓا۟ إِلَيْهِ يَزِفُّونَ ۝٩٤

(९४) ती (मूर्तिपूजक) दगुर्दै उहाँतिर आए ।[1]

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ۝٩٥

(९५) त्यसपछि उहाँले भन्नुभयो कि तिमी उनीहरुलाई पूज्दछौ जसलाई तिमी स्वयं बनाउँछौ ।

وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ۝٩٦

(९६) यद्यपि तिमीलाई तथा तिमीबाट बनाइएका वस्तुहरुलाई अल्लाहले नै पैदा गरेको छ ।[2]

قَالُوا۟ ٱبْنُوا۟ لَهُۥ بُنْيَـٰنًا فَأَلْقُوهُ فِى ٱلْجَحِيمِ ۝٩٧

(९७) उनीहरु भन्नथाले कि यसका लागि एउटा मकान (अग्निकुण्ड) बनाउ तथा त्यस (प्रज्वलित) अग्निमा यसलाई हालिदेउ ।

فَأَرَادُوا۟ بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَـٰهُمُ ٱلْأَسْفَلِينَ ۝٩٨

(९८) उनीहरुले त (इब्राहीम) सँग चाल चल्न चाहे परन्तु हामीले उनीहरुलाई नै तल पारिदियौं ।[3]

وَقَالَ إِنِّى ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّى سَيَهْدِينِ ۝٩٩

(९९) तथा (इब्राहीमले) भनें कि म त हिज़रत गरेर) आफ्ना प्रभुतिर जाने भएको छु[4] त्यसले अवश्य मेरो मार्गदर्शन गर्नेछ ।

---

[1] يَزِفُّونَ यो يُسرعون का अर्थमा छ, दगुर्दै आए । अर्थात् जब मेलाबाट आए त देखे कि उनका देवता छिन्न-भिन्न पारिराखेका छन् । तुरुन्त उनको विचार इब्राहीमतिर गयो । अतः उनलाई समातेर जनताका न्यायलयमा ल्याए । त्यहाँ आदरणीय इब्राहीमलाई यो अवसर प्राप्त भयो कि उनी तिनीहरुलाई उनको मूर्खता तथा उनका देवतागणको विवशतालाई स्पष्ट गरिदेऊन् ।

[2] अर्थात् ती मूर्तिहरु तथा चित्र पनि जसलाई तिमी आफ्ना हातले बनाउँछौ तथा उनलाई आराध्य ठान्दछौ अथवा तिम्रो साधारण कर्म जे पनि तिमी गर्दछौ, त्यसलाई उत्पत्ति गर्ने पनि अल्लाह हो जस्तो कि अहले सुन्नतको आस्था छ ।

[3] अर्थात् अग्निलाई उद्यान बनाएर उनीहरुका चाललाई असफल बनाइदियौं । अतः पवित्र छ त्यो अल्लाह जो आफ्ना भक्तहरुको काम बनाउँछ तथा परीक्षालाई प्रतिफल एवं नराम्रोलाई भलाईमा बदलिदिन्छ ।

[4] ईशदूत इब्राहीमको यो घटना बाबिल (इराक) मा घट्यो । अन्ततः यहाँबाट हिज़रत (स्थानान्तरण) गरे तथा शाम (सीरिया) गइहाले तथा त्यहाँ गई पुत्रका लागि प्रार्थना गरे । (फ़तहुल क़दीर)

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّٰلِحِينَ ﴿١٠٠﴾

(१००) हे मेरा प्रभु ! मलाई सदाचारी पुत्र प्रदान गर ।

فَبَشَّرْنَٰهُ بِغُلَٰمٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾

(१०१) त हामीले उसलाई एउटा सहनशील पुत्रको शुभसूचना दियौं ।[1]

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَٰبُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَٰأَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّٰبِرِينَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) अनि जब (बालक) यस आयुमा पुग्यो कि त्यसका साथ हिंड्डुल गर्न सकोस्[2] त (त्यस इब्राहीम) ले भन्यो मेरा प्रिय पुत्र ! म स्वप्नमा आफूलाई तिम्रो बलि गर्दै देखिराखेको छु । अब तिमी भन कि तिम्रो के विचार छ ?[3] पुत्रले उत्तर दियो कि पिताजी ! जुन आदेश दिइराखिएको छ, त्यसको पालन गर्नुस् अल्लाहले चाहयो भने तपाईंले मलाई धैर्यवानहरुमध्ये पाउनु हुनेछ ।

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾

(१०३) अर्थात् जब दुबैले पालन (स्वीकार) गरिहाले तथा त्यस (पिता) ले त्यस (पुत्र) लाई[4] निधार तल पारी भूइँमा पल्टाइदिए

[1] حَلِيمٍ (धैर्यवान) भनेर संकेत गरिदियौं कि शिशु ठूलो भएर सहनशील हुनेछ ।

[2] अर्थात् दौडधूप गर्न योग्य भयो अथवा युवा अवस्थाका समीप भयो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि त्यस समय यो बालक तेह्र वर्षको थियो ।

[3] पैग़म्बर (ईशदूत) को स्वप्न, अल्लाहको प्रकाशना तथा आदेश हुन्छ, जसका अनुसार कर्म गर्न आवश्यक हुन्छ, पुत्रसित विचार-विमर्शको उद्देश्य यो ज्ञात गर्नुहुन्छ कि पुत्र पनि अल्लाहको आदेश पूरा गर्नका लागि कति तयार छ ।

[4] प्रत्येक मनुष्यको मुख (अनुहार) मा आँखीभौं दायाँ-देब्रे हुन्छन्, तथा मध्येमा निधार अत: جَبْهَة यसकारण لِلْجَبِينِ को अधिक उचित अनुवाद (कोल्टो पारेर) पल्टाए, जुनप्रकार पशुलाई वध गर्दाखेरि किब्लातिर मुख फर्काइ पल्टाइन्छ, मस्तक अथवा मुखका बल, पल्टाउनुको अर्थ यसकारण गरिन्छ कि प्रसिद्ध छ कि आदरणीय इस्माईलले वसीयत गरे कि उनलाई यसप्रकार पल्टाइयोस् कि मुख

وَنَادَيْنَٰهُ أَن يَٰٓإِبْرَٰهِيمُ ﴿١٠٤﴾

(१०४) तब हामीले आवाज दियौं कि हे इब्राहीम !

قَدْ صَدَّقْتَ ٱلرُّءْيَآ ۚ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾

(१०५) निःसन्देह तिमीले स्वप्नलाई सत्य गरेर देखायौ,[1] निःसन्देह हामी पुण्यकारीहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ ٱلْبَلَٰٓؤُا۟ ٱلْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾

(१०६) वास्तवमा यो स्पष्ट परीक्षा थियो ।[2]

وَفَدَيْنَٰهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾

(१०७) तथा हामीले एउटा महान बलि त्यसका मुक्ति प्रदानका रुपमा दिएका थियौं ।[3]

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى ٱلْءَاخِرِينَ ﴿١٠٨﴾

(१०८) तथा हामीले उनको शुभचर्चा पछिल्लाहरुमा शेष राख्यौं ।

سَلَٰمٌ عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) इब्राहीममाथि सलाम होस् ।

كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾

(११०) हामी पुण्य काम गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल प्रदान गर्दछौं ।

إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾

(१११) निश्चय नै त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येको थियो ।

अगाडी नरहोस् जसबाट प्रेम तथा करुणाका भावका ईश्वरीय आदेशमाथि प्रभावी हुने सम्भावना नरहोस् ।

[1]हृदयका पूरा यत्नबाट पुत्र वध गर्नका लागि धर्तीमा पल्टाइदिनबाट नै तिमीले आफ्नो स्वप्न सत्य गरेर देखायौ किनकि यसबाट स्पष्ट भए कि अल्लाहका आदेशका अगाडी तिमीलाई कुनै वस्तु पनि अधिक प्रिय छैन यहाँसम्मकि एक्लो पुत्र पनि ।

[2]अर्थात् प्रिय पुत्रलाई बलि दिनुको आदेश, यो एउटा ठूलो परीक्षा थियो जसमा तिमी सफल रहयौ ।

[3]यो ठूलो कुर्बानी एउटा मेढा (भेंडा अथवा च्याङग्रा) थियो जो अल्लाहले स्वर्गबाट आदरणीय जिब्रीलद्वारा पठायो, (इब्ने कसीर) जो इस्माईलका स्थानमा ज़िब्ह (बलि) गरियो । तथा पछि यस इब्राहीमी सुन्नत (चरित्र) लाई प्रलयसम्म अल्लाहको समीपताको एउटा साधन तथा ईदुत्अज्हालाई प्रियवर कर्म बनाइयो ।

وَبَشَّرْنٰهُ بِإِسْحٰقَ نَبِيًّا مِّنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١١٢﴾

(११२) तथा हामीले उसलाई इसहाक नबीको शुभ-सूचना दियौं जो सदाचारीहरुमध्ये थिए ।[1]

وَبٰرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلٰى إِسْحٰقَ ۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

(११३) तथा हामीले इब्राहीम तथा इसहाकमाथि बरकतहरु (विभूतिहरु) अवतरित गर्‍यौं[2] तथा यी दुबैको सन्तानमा केही त शौभाग्यशाली छन् तथा केही आफ्ना प्राणहरुमाथि खुला अत्याचार गर्दछन् ।[3]

---

[1]आदरणीय इब्राहीमको उक्त कथाका पश्चात अब एउटा पुत्र इसहाकको तथा त्यो नबी हुनुको शुभ-सूचना दिनुबाट विदित हुन्छ कि यसभन्दा पहिला जुन पुत्रलाई बलि दिनु आदेश दिइएको थियो उनी इस्माईल थिए जो त्यस समय इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) का एकमात्र पुत्र थिए । इसहाकको पैदाईश त्यस पश्चात भयो । भाष्यकारहरुकामध्ये यस विषयमा मतभेद छ कि ज़बीह (बलि) को हो ? इस्माईल अथवा इसहाक ? इमाम इब्ने ज़रीरले आदरणीय इसहाकलाई जबकि इब्ने क़सीर तथा अधिकतर टीकाकारहरुले आदरणीय इस्माईललाई ज़बीह (बलि) मानेका छन् तथा यही कुरो सत्य हो । इमाम शौक़ानीले यसमा मौनधारण गरेका छन् । (विवरणका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने क़सीर तथा तफ़सीर फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यी दुबैको सन्तानलाई निकै फैलायो । तथा अम्बिया (ईशदूतहरु) एवं रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) को अधिक संख्या उनैका वंशबाट भयो । आदरणीय इसहाकका पुत्र याक़ूब भए जसका बाह्र पुत्रहरुबाट इस्राईलको सन्तानका बाह्र समुदाय बने तथा उनीहरुबाट इस्राईलको सन्तान बढ्यो एवं फैलियो । अधिकांश अम्बिया उनीहरुमै भए । आदरणीय इब्राहीमका अन्य ईशदूत महामान्य मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भए ।

[3]शिर्क, (मिश्रणवाद) अवज्ञा तथा अत्याचार, उपद्रव एवं अत्याचार गरेर । इब्राहीम वंशमा बरकत (विभूति) का उपरान्त राम्रा-नराम्राको चर्चाबाट यस कुरातिर संकेत गरियो कि परिवार एवं पूर्वजहरुको सम्बन्ध अल्लाहकहाँ कुनै महत्व राख्दैन, त्यहाँ त ईमान तथा सत्कर्मको महत्व छ । यहूदी तथा इसाई यद्यपि आदरणीय इसहाकको सन्तानमध्ये हुन्, यसैप्रकार अरबका मूर्तिपूजक आदरणीय इस्माईलका सन्तानमध्ये हुन्, किन्तु उनका जो कर्तुत छन् त्यो खुला पथभ्रष्टता अथवा शिर्क एवं अवज्ञामा आधारित छ । अत: यो उच्च सम्बन्ध उनका लागि सत्कर्मको बदल (स्थापना) हुनसक्दैन ।

(११४) तथा निश्चय हामीले मूसा तथा हारुनमाथि ठूलो उपकार गर्‍यौं ।[1]	وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١١٤﴾
(११५) तथा उनलाई एवं उनका समुदायलाई निकै ठूला दुख-दर्दबाट मुक्ति प्रदान गरिदियौं ।[2]	وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾
(११६) तथा उनको सहायता गर्‍यौं त तिनै प्रभावशाली (विजयी) रहे ।	وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٦﴾
(११७) तथा हामीले उनलाई (स्पष्ट एवं) प्रकाशमय किताब प्रदान गर्‍यौं ।	وَآتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿١١٧﴾
(११८) तथा ती दुबैलाई सोझो मार्गमा स्थिर राख्यौं ।	وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾
(११९) तथा हामीले ती दुबैका लागि पछि आउनेहरुमा यो कुरा शेष राख्यौं ।	وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ﴿١١٩﴾
(१२०) कि मूसा तथा हारुनमाथि सलाम होस् ।	سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٠﴾
(१२१) निःसन्देह हामी पुण्यकार्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिने गर्दछौं ।	إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾
(१२२) निःसन्देह यी दुबै हाम्रा ईमान्दार भक्तहरुमध्ये थिए ।	إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾
(१२३) तथा निःसन्देह इलियास पनि पैगम्बरहरु मध्येका थिए ।[3]	وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

[1]अर्थात् उनलाई नबूअत (दूतत्व) तथा अन्य उपकारहरुबाट सम्मानित गर्‍यौं ।

[2]अर्थात् फिर्औनको दासता तथा त्यसका अत्याचार एवं क्रुरताबाट ।

[3]यिनी आदरणीय हारुनको सन्तान मध्येबाट इस्राईली नबी थिए, उनी जुन क्षेत्रमा पठाइए त्यसको नाम बअ्लवक थियो । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि त्यस स्थानको नाम सामरह हो जो फिलस्तीनको पश्चिमी मध्यक्षेत्र हो । यहाँका मानिस बअ्ल नाम गरेको (देवता) का पूजारी थिए । केही भन्दछन् कि यो देवीको नाम थियो ।

(१२४) जबकि उनले आफ्ना क़ौमसित भने कि अल्लाहसित तर्सन्नौ ।[1]	إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾
(१२५) के तिमी 'बअ्ल' नामक मूर्तिसित प्रार्थनाहरु गर्दछौ तथा सर्वश्रेष्ठ स्रष्टालाई छाडिदिन्छौ ?	أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ ٱلْخَٰلِقِينَ ﴿١٢٥﴾
(१२६) अल्लाह जो तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वका सबै पूर्वजहरुको प्रभु हो ।[2]	ٱللَّهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ ءَابَآئِكُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٢٦﴾
(१२७) परन्तु समुदायले उनलाई झुठ्लाए, तसर्थ उनीहरु अवश्य (यातनाहरुमा) उपस्थित राखिने छन् ।[3]	فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٢٧﴾
(१२८) अल्लाह (तआला) का नि:स्वार्थ भक्तहरुका अतिरिक्त ।	إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿١٢٨﴾
(१२९) तथा हामीले (इलियासको) शुभ चर्चा पछिल्ला मानिसहरुमा शेष राख्यौं ।	وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى ٱلْءَاخِرِينَ ﴿١٢٩﴾
(१३०) कि इलियासमाथि सलाम होस् ।[4]	سَلَٰمٌ عَلَىٰٓ إِلْ يَاسِينَ ﴿١٣٠﴾
(१३१) हामी पुण्यकार्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।	إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾

[1]अर्थात् यसका प्रकोप तथा पकडबाट कि त्यसलाई छाडेर तिमी अल्लाहका अन्यको उपासना गर्दछौ ।

[2]अर्थात् त्यसको उपासना गर्दछौ, त्यसका नामका भेट चढाउँछौ तथा उसलाई कार्यक्षम ठान्दछौ जो पत्थरको मूर्ति हो, तथा जो सबै वस्तुको विधाता एवं अघिल्ला-पछिल्लाको पालनहार हो, त्यसलाई तिमीले बिर्सिसकेका छौ ।

[3]अर्थात् तौहीद (एकेश्वरवाद) तथा ईमान (आस्था) बाट इन्कारका दुष्परिणाम स्वरुप नरकको दण्ड भोग्नेछौ ।

[4]इल्यासीन, इलियासकै एउटा उच्चारण हो, जस्तै तूरे सिनालाई तूरे सीनीन पनि भन्दछन् । आदरणीय इलियासलाई अरु ग्रन्थहरुमा 'इलिया' पनि भनिएको छ ।

إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

(१३२) निश्चय नै त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येबाट थियो ।[1]

وَإِنَّ لُوطًا لَّمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾

(१३३) नि:सन्देह लूत (अलैहिस्सलाम) पनि पैग़म्बरहरुमध्ये थिए ।

إِذْ نَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٤﴾

(१३४) हामीले उनलाई तथा उनका घरवालाहरु सबैलाई मुक्ति प्रदान गऱ्यौं ।

إِلَّا عَجُوزًا فِى ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿١٣٥﴾

(१३५) त्यस बुढिया बाहेक जो पछि पर्नेहरुमा रहेको थियो ।[2]

ثُمَّ دَمَّرْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ﴿١٣٦﴾

(१३६) अनि हामीले अरुहरुलाई तहस-नहस गरिदियौं ।

وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ ﴿١٣٧﴾

(१३७) तथा तिमी त प्रात: भएपश्चात उनका वस्तीहरुबाट गुज्रन्छौ ।

وَبِٱلَّيْلِ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾

(१३८) तथा रात्रिमा पनि, के तैपनि बुझ्दैनन् ?[3]

---

[1]अन्तिम पवित्र ईशवाणी कुरआनले नबी एवं रसूलहरुको चर्चा गरेर उनका लागि अधिकतर स्थानमा यो शब्द प्रयोग गरेको छ कि त्यो हाम्रा मोमिन (ईमान भएकाहरु) भक्तहरुमध्ये थिए । जसका दुई आशय छन्, एउटा उनका चरित्र तथा कर्मको श्रेष्ठताको वर्णन प्रदर्शन जो ईमानको आवश्यक अंश हो, ताकि तिनीहरुको खण्डन हुन जाओस् जो धेरैजसो पैग़म्बरहरुका बारेमा नैतिक कमजोरीहरुलाई प्रमाणित गर्दछन् । जस्तै तौरात तथा इंजीलका वर्तमान संस्करणहरुमा अनेक पैग़म्बरहरुका विषयमा यस्ता मनगढन्त कथाहरु अंकित (दर्ज) छन् । दोस्रो उद्देश्य तिनीहरुको खण्डन हो जो कि अम्बियाहरुका बारेमा मिथ्यारोपले उनमा ईश्वरीय गुण तथा अधिकार सिद्ध गर्दछन् । अर्थात् उनी ईशदूत (पैग़म्बर) अवश्य थिए किन्तु तैपनि अल्लाहका दास थिए न कि स्वयं अल्लाह अथवा उसका अंश अथवा उसका साझेदार ।

[2]यसबाट अभिप्राय आदरणीय लूतकी पत्नी हो जो काफ़िर थिइन् । त्यो ईमानवालाहरुका साथ त्यस नगरीबाट बाहिर गएकी थिइन किनकि त्यसलाई आफ्नो जातिका साथ विनाश हुनु थियो । अत: त्यो पनि नाश भईन् ।

[3]यो मक्कावासीहरुसित सम्बोधन छ जो व्यापारिक यात्रामा यी ध्वस्त क्षेत्रहरुबाट गुज्रन्थे । यिनीसित भनिदैछ कि तिमी प्रात: तथा रात्रिका समय पनि ती वस्तीहरुबाट गुज्रन्छौ ।

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾

(१३९) तथा निश्चय नै यूनुस नबीहरुमध्ये थिए ।

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾

(१४०) जब उनी भागेर पुगे भरिएको नौकामा ।

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾

(१४१) अनि जब नाम निकालियो त उनी पराजित भइहाले ।

فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾

(१४२) त पछि उनलाई माछाले निलिहाल्यो तथा उनी स्वयं आफूलाई धिक्कार्न लागे ।[1]

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾

(१४३) त यदि उनी पवित्रतागान गर्नेहरुमध्ये नभएको भए ।

जहाँ अब मृतसागर छ, जो हेर्नमा अति घृणित छ एवं निकै दुर्गन्धित । के तिमी उनलाई देखेर यो कुरा वुझ्दैनौं कि रसूलहरुलाई झुठ्लाउनुको कारण उनको त्यो दुष्परिणाम भयो त तिम्रो दुराचारको परिणाम यसभन्दा भिन्न किन हुनेछ ? जब तिमी पनि त्यही काम गरिराखेका छौ जो उनीहरुले गरे त तिमी अल्लाहका प्रकोपवाट कसरी सुरक्षित रहनेछौ ?

[1]आदरणीय यूनुस नैनवा (वर्तमान मौसिल) मा नबी वनाएर पठाइएका थिए । यो आशूरिहरुको राजधानी थियो, उनीहरुले एक लाख इस्राईलीहरुलाई वन्दी वनाउन लगाएका थिए । यसकारण उनका मार्गदर्शन एवं निर्देशका लागि अल्लाह तआलाले उनीतिर आदरणीय यूनुसलाई पठायो किन्तु यो जाति उहाँमाथि ईमान स्वीकार गरेन । अन्ततः त्यस जातिलाई तर्साए कि शीघ्र नै तिमी अल्लाहका प्रकोप पकडमा आइहाल्नेछौ । प्रकोपमा विलम्व भए त अल्लाहको आज्ञाका विना स्वंय नै त्यहाँबाट निस्के तथा समुद्रतिर गई एउटा डुङ्गामा सवार भइहाले । आफ्ना नगरबाट निस्किजानुलाई यस्ता शव्दले वर्णन गरे जुनप्रकार एउटा दास आफ्नो स्वामीबाट भागेर जान्छ, किनभने उनी पनि अल्लाहको आज्ञा विना आफ्नो जातिलाई छाडेर गएका थिए । डुङ्गा सवार तथा सामानहरुले भरिएको थियो । डुङ्गा समुद्र तथा लहरहरुका मध्ये घेरियो तथा रोकियो । त्यसकारण त्यसको वोझ कम गर्नका लागि एकाध व्यक्तिलाई डुङ्गावाट समुद्रमा फ्याँक्ने प्रस्ताव अगाडी आयो ताकि डुङ्गाका सवार अन्य यात्रीहरुको प्राणको रक्षा होस् । किन्तु यसका लागि कोही तयार थिएन, यसकारण गोला-प्रथावाट निर्णय गर्नुपर्‍यो । (ऐसरुत्तफ़ासीर) । यसमा आदरणीय यूनुसको नाम आयो । उनी पराजितहरुमध्ये भए अर्थात् उनलाई आफूलाई भागेको दासका समान विवश भई समुद्रंका लहरहरुलाई समर्पित गर्नुपर्‍यो । उता अल्लाहले माछालाई आदेश दियो कि त्यसले उनलाई पूरा निलिहालोस् तथा यसप्रकार आदरणीय यूनुस अल्लाहका आदेशानुसार माछाका पेटमा गइहाले ।

لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝

(१४४) त मानिसहरुलाई उठाइने दिनसम्म माछाका पेटमा रहन्थे ।[1]

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ۝

(१४५) त हामीले त्यसलाई समतल मैदानमा हालिदियौं तथा त्यो त्यस समय रोगी थियो ।[2]

وَأَنبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّن يَقْطِينٍ ۝

(१४६) तथा त्यसमाथि छायाँ दिनु एउटा लहरा भएको वृक्ष हामीले उमारिदियौं ।[3]

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ۝

(१४७) तथा हामीले उनलाई एक लाख वरु त्यसभन्दा पनि अधिक जनसमूहतिर पठायौं ।

فَآمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ۝

(१४८) त उनीहरुले ईमान स्वीकार गरे तथा हामीले एउटा अवधिसम्म उनलाई सुख-सुविधा प्रदान गर्‍यौं ।

فَاسْتَفْتِهِمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ۝

(१४९) उनीसित सोध्नुस् कि के तपाईंका प्रभुका त पुत्रीहरु छन् तथा उनका पुत्र छन् ?

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ۝

(१५०) अथवा यिनीहरु त्यस समय उपस्थित थिए जब हामीले फरिश्ताहरुलाई नारी पैदा गर्‍यौं ?[4]

أَلَا إِنَّهُم مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ۝

(१५१) सावधान रह कि यिनीहरु आफ्नो मनगढन्तरुपले भनिराखेका छन् ।

---

[1]अर्थात क्षमा-याचना तथा अल्लाहको पवित्रतागान नगरेको भए जस्तो कि उनले ﴿لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ (अल-अम्बिया-८७) भने, नत्र उनी केयामत (प्रलय) सम्म माछाका पेटमा नै रहन्थे ।

[2]जस्तो पैदाइसका समय शिशु अथवा जनावरको भूर्ा हुन्छ, क्षीण, निर्बल एवं अशक्त।

[3] يَقْطِينٍ (यक़्तीन) प्रत्येक त्यस लतालाई भन्दछन् जो आफ्ना तनामा उभिरहँदैन, जस्तै लौका फर्सीको लहरा । अर्थात् त्यस चटियल भूमिमा जहाँ वृक्ष थियो न भवन, एउटा छायाँदार लहरा उमारेर उनको रक्षा गर्‍यौं ।

[4]उनीवाट ईमान स्वीकार गर्नुको स्थितिको वर्णन सूरः यूनुसमा गुज्रिसकेको छ ।

[5]अर्थात् फरिश्ताहरुलाई जो यिनीलाई अल्लाहका छोरीहरु भन्छन् त के जब हामीले फरिश्ता पैदा गरेका थियौ यिनी त्यस समय त्यहाँ उपस्थित थिए र उनीहरुले फरिश्ताहरुमा नारीहरुको विशेषताको अवलोकन गरेका थिए ?

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ١٥٢

(१५२) कि अल्लाहका सन्तान हुन्, वस्तुतः यिनी केवल झूठा हुन् ।

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ١٥٣

(१५३) के अल्लाह (तआला) ले आफ्ना लागि पुत्रीहरुलाई पुत्रमाथि प्राथमिकता दियो ?[1]

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ١٥٤

(१५४) तिमीलाई के भएको छ, कस्ता आदेश लगाउँदै हिंड्छौ ?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ١٥٥

(१५५) के तिमी यति पनि बुझ्दैनौ ?[2]

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ١٥٦

(१५६) अथवा तिमीसित (त्यसको) कुनै स्पष्ट प्रमाण छ ?

فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٥٧

(१५७) त जाउ यदि साँचो हौउ भने आफ्नै किताब लिएर आउ ।[3]

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا ۚ وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ١٥٨

(१५८) तथा उनीहरुले त अल्लाहको तथा जिन्नातका मध्ये पनि नाता स्थापित गरेका छन्,[4] तथा जबकि जिन्नात स्वयं ज्ञान राख्दछन् कि उनी (यस आस्थाका मानिस यातनाका समक्ष) प्रस्तुत गरिनेछन् ।[5]

---

[1]जबकि यिनी स्वयं आफ्ना लागि छोरीहरु होइन छोरा मन पराउँछन् ।

[2]यदि अल्लाहको सन्तान भएको भए त नर हुन्थ्यो जसलाई तिमी पनि मन पराउँथ्यौ तथा उत्तम ठान्दछौ न कि पुत्रीहरु जो तिम्रा दृष्टिमा हीन तथा तुच्छ छन् ।

[3]अर्थात् बुद्धि त यस आस्थाको औचित्य स्वीकार गर्दैन कि अल्लाहका सन्तान छन् तथा त्यो पनि स्त्री, लौ कुनै प्रमाण कुनै ईश्वरीय धर्मग्रन्थबाटै देखाइदेउ, कुनै धर्मशास्त्र जो अल्लाहले अवतरित गरेको छ, त्यसमा अल्लाहको सन्तानको इकरार तथा सन्दर्भ होस ?

[4]यो संकेत हो मूर्तिहरुको यस आस्थातिर कि अल्लाहले जिन्नहरुका साथ विवाहका नाता स्थापित गऱ्यो जसबाट पुत्रीहरु जन्मे । यही अल्लाहका पुत्रीहरु फरिश्ता हुन् । यसप्रकार अल्लाह तआला (परमेश्वर) तथा जिन्नहरुका बीच ससुराली नाता स्थापित भयो ।

[5]जबकि यो कुरा कसरी सही हुनसक्छ ? यदि यस्तो भएको भए त अल्लाहले जिन्नहरुलाई यातनामा किन पार्थे । के त्यसले आफ्ना नातेदारहरुमाथि ध्यान दिंदैनथ्यो ? तथा यदि यस्तो छैन, अपितु स्वयं जिन्न पनि जान्दछन् कि उनलाई

(१५९) जे-जति यिनीहरु (अल्लाहका विषयमा) वर्णन गरिराखेका छन् त्यसबाट अल्लाह (तआ़ला) पवित्र छ ।	سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ﴿١٥٩﴾
(१६०) अल्लाह (तआ़ला) का शुद्ध भक्तहरुका अतिरिक्त ।[1]	اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ﴿١٦٠﴾
(१६१) विश्वास गर कि तिमी सबै तथा तिम्रा (झूठा) देवता ।	فَاِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُوْنَ ﴿١٦١﴾
(१६२) कुनै एकलाई पनि बहकाउन सक्दैन ।	مَآ اَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفٰتِنِيْنَ ﴿١٦٢﴾
(१६३) उनीहरु बाहेक जो नरकमा जानेवाला नै छन् ।[2]	اِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيْمِ ﴿١٦٣﴾
(१६४) (फरिश्ताहरुको कथन छ) कि हामीमध्ये प्रत्येकको स्थान नियमित छ ।[3]	وَمَا مِنَّآ اِلَّا لَهٗ مَقَامٌ مَّعْلُوْمٌ ﴿١٦٤﴾
(१६५) तथा हामी (अल्लाहको आज्ञापालनमा) पंक्तिबद्ध उभिएका छौं ।	وَّاِنَّا لَنَحْنُ الصَّآفُّوْنَ ﴿١٦٥﴾
(१६६) तथा त्यसको तस्बीह (पवित्रताको गान) गरिराखेका छौं ।[4]	وَاِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُوْنَ ﴿١٦٦﴾

अल्लाहको दण्ड एवं सँजाय भोग्नका लागि अवश्य नर्कमा जानुपर्नेछ त त्यस पश्चात अल्लाह तथा जिन्नहरुका बीच नाता कुन प्रकार हुनसक्दछ ?

[1]अर्थात् यिनीहरु अल्लाहका सम्बन्धमा यस्ता कुरा जसबाट त्यो पवित्र छ यो मूर्तिपूजकहरुको व्यवहार हो । अथवा यो अभिप्राय हो कि नरक़मा जिन्न एवं मिश्रणवादी उपस्थित गरिनेछन् । अल्लाहका मुखलिस (रोजिएका) भक्तहरु होइन । उनका लागि तथा अल्लाहले स्वर्ग तयार गरेको छ । त्यस अवस्थामा यो لَمُحضَرُونَ बाट अलग गरिएको छ, तथा تسبيح (तस्वीह) अलग प्रसँग वाक्य हो ।

[2]अर्थात् तिमी तथा तिम्रा झूठा पूज्य कसैलाई विचलित गर्न समर्थ छैनन् तिनीहरुका अतिरिक्त जो अल्लाहका ज्ञानमा पहिलादेखि नै नरक़का पात्र छन् तथा यसैकारण उनी शिर्क तथा कुफ्रमा अडिग छन् ।

[3]अर्थात् अल्लाहका उपासनाका लागि यो फरिश्ताहरुको कथन हो ।

[4]अभिप्राय यो हा कि फरिश्ताहरु पनि अल्लाहको सृष्टि एवं त्यसका विशेष दास हुन् जो हरेक समय त्यसको बन्दना तथा तस्बीह एवं तक़्दीस (पवित्रता ज्ञान) मा लीन रहन्छन्, न कि उनीहरु अल्लाह कि पुत्रीहरु हुन् जस्तो कि मिश्रणवादी (मुशिरकिन) भन्दछन् ।

وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾

(१६७) तथा काफ़िरहरु त भन्ने गर्दथे ।

لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾

(१६८) कि यदि हाम्रो पासमा अघिका मानिसहरुको जिक्र (स्मृति) भएको भए ।

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾

(१६९) त हामी पनि अल्लाहका रोजिएका दासहरु हुन्थ्यौं ।[1]

فَكَفَرُوا بِهِ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

(१७०) परन्तु पछि यस (कुरआन) सित कुफ्र (इन्कार) गरिहाले[2] त शीघ्र नै जानीहाल्ने छन् ।[3]

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾

(१७१) तथा निश्चय हाम्रो वचन पूर्वमा नै आफ्ना रसूलहरुका लागि लागू भैसकेको छ ।

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ﴿١٧٢﴾

(१७२) कि नि:सन्देह ती व्यक्तिहरु नै सहायता गरिने छन् ।

وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾

(१७३) तथा हाम्रो सेना प्रभावशाली (एवं श्रेष्ठतम्) रहनेछ ।[4]

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾

(१७४) अब तपाईं केही दिनसम्म यिनीबाट मुख फर्काइहाल्नुस् ।[5]

अल्लाह कि पुत्रीहरु हुन् जस्तो कि मिश्रणवादी (मुशरेकिन) भन्दछन् ।

[1] ذکر (स्मृति) सित अभिप्राय कुनै अल्लाहको किताब अथवा पैग़म्बर हो । अर्थात् मूर्तिपूजक पवित्र कुरआन अवतरित हुनुभन्दा पहिला भन्ने गर्थे कि हाम्रा पासमा पनि कुनै आकाशीय ग्रन्थ भएको भए जुनप्रकार अघिका मानिसहरुमाथि धर्मग्रन्थ तौरात आदि अवतरित भए । वा कुनै मार्गदर्शक अथवा सचेतक हामीलाई शिक्षा दिनेवाला भएको भए त हामी पनि अल्लाहका विशुद्ध भक्त बन्ने थियौं ।

[2] अर्थात् उनको कामना अनुसार जब अन्तिम ईशदूत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आए तथा पवित्र कुरआन अवतरित गरियो त त्यसमाथि ईमान स्वीकार नगरी त्यसबाट इन्कार गरे ।

[3] यो चेतावनी तथा धम्की हो कि यसलाई झुठ्लाउनुको दुष्परिणाम शीघ्र उनलाई थाहा भइहाल्नेछ ।

[4] जस्तो कि अर्को स्थानमा भन्यो : ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي﴾ (अल-मुजादिल:-२१)

[5] अर्थात् उनका कुरा तथा यातनाहरुमाथि धैर्य गर्नुस् ।

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾

(१७५) तथा उनीहरुलाई हेरिरहनुस्[1] तथा यिनी पनि अगाडी गएर देख्नेछन् ।

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾

(१७६) के यिनीहरु हाम्रा यातनाहरुको शीघ्रता गरिराखेका छन् ?

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾

(१७७) (सुन !) जब हाम्रो प्रकोप उनका मैदानहरुमा उतर्नेछ, त्यस समय उनको जसलाई सावधान गरिएको थियो,[2] बडो नराम्रो बिहानी हुनेछ ?

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾

(१७८) तथा तपाईं केही समयसम्म उनको ध्यान छाडिदिनुस् ।

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾

(१७९) तथा हेरिरहनुस्, यिनीहरु पनि छिट्टै देख्नेछन् ।[3]

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

(१८०) पवित्र छ तपाईंको प्रभु जो अति सम्मानवाला छ, प्रत्येक त्यस कुराबाट जो (मूर्तिपूजक) भन्ने गर्दछन् ।[4]

[1]कि कहिले उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आउनेछ ?

[2]जब मुसलमान ख़ैबर विजय गर्न गए त यहूदी उनलाई देखेर आत्तिए, जसमाथि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि الله اكبر अल्लाहु अकबर (अल्लाह महान छ) भनेर भन्नुभयो : خربت خيبر ، إنا إذا نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين "ख़ैबर विनष्ट भयो । हामी जब कुनै क़ौम (समूह) माथि आक्रमण गर्छौं त त्यहाँ एकाबिहानै तर्साउनेहरुबाट भयभीत हुनेहरुको अवस्था जस्तै हुन्छ ।" (सहीह बुख़ारी किताबुस्सलात, बाब मा युज़करू फ़िल फ़खिजे)

[3]यो जोड दिनका लागि दोहोऱ्याइएको छ, अथवा पहिला वाक्यसित अभिप्राय संसारको त्यो यातना (प्रकोप) छ, जो मक्कावासीहरुमाथि बद्र तथा ओहुद इत्यादि युद्धहरुमा मुसलमानहरुद्वारा काफ़िरहरुको हत्या एवं लुटपाट स्वरुप सामु आयो तथा दोस्रो वाक्यमा त्यस दण्डको चर्चा छ जसलाई यी काफ़िर तथा मुश्रिक परलोकमा भोग्नेछन् ।

[4]यसमा ती दोष तथा अवगुणहरुबाट अल्लाह तआलाको पवित्र हुने कुराको चर्चा जो बहुदेववादी अल्लाहका लागि वर्णन गर्दछन्, जस्तो उसको सन्तान अथवा कोही साक्षी छ । यो दोष दासहरुमा छ तथा सन्तान एवं साझेदारीको आवश्यकता पनि उनैलाई छ ।

(१८१) पैग़म्बरहरुमाथि सलाम छ ।[1]

وَسَلٰمٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٨١﴾

(१८२) तथा सारा प्रशंसाहरु अल्लाह सर्वलोकका पालनकर्ताका लागि छन् ।[2]

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٨٢﴾

सूरतु साद-३८

سُوْرَةُ صٓ

सूर: साद मक्कामा उत्रेको, यसमा अठासी आयतहरु तथा पाँच रुकूअ छन् ।

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो बडो दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(१) साद, यस शिक्षाप्रद कुरआनको सौगन्ध ।[3]

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِى الذِّكْرِ ﴿١﴾

(२) बरु काफ़िर अहंकारी एवं विरोधमा लागेका छन् ।[4]

بَلِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِيْ عِزَّةٍ وَّشِقَاقٍ ﴿٢﴾

अल्लाह यी सबै कुराहरुबाट अति महान तथा उच्च छ, किनकि त्यो निस्पृह छ, उसलाई कुनै सन्तान तथा साझेदारको आवश्यकता छैन ।

[1]कि उनीहरुले अल्लाहको सन्देश जगत्वासीहरुतिर पुऱ्याए जसका लागि निश्चय उनी सलाम तथा बधाईका पात्र छन् ।

[2]यहाँ भक्तहरुलाई सम्झाइँदैछ कि अल्लाहले तिमीमाथि उपकार गरेको छ, सन्देष्टा पठायो, धर्मशास्त्र अवतरित गऱ्यो तथा पैग़म्बरहरुले तिमीलाई अल्लाहको सन्देश सुनाए । अत: तिमी अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि काफ़िरहरुको सत्यानाश गरी ईमानवाला तथा रसूलहरुलाई बचायो । त्यसका लागि अल्लाहका आभारी बन । حمد (हम्द) को अर्थ हो महिमाका विचारले प्रशंसा गुणगान तथा महानताको वर्णन गर्नु ।

व्याख्या सूर: साद :

[3]जसमा तिम्रा निम्ति प्रत्येक प्रकारको शिक्षा छ तथा यस्ता कुरा छन् जसमा लोक पनि सप्रन्छ तथा परलोक पनि । केही ज्ञाताहरुले ذي الذكر को अनुवाद प्रतिष्ठावान तथा उच्चतम् गरेका छन् । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि दुबै अर्थ सही छन्, किनकि कुरआन प्रतिष्ठावान पनि छ तथा ईमानवालाहरुका लागि शिक्षा पनि । यस सौगन्धको उत्तर लुप्त छ कि कुरा यस्तो होइन जस्तो मक्काका नास्तिक भन्दछन् कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जादूगर, कवि, अथवा झूठा छन्, बरु उहाँ अल्लाहका रसूल हुन् जसमाथि यो कुरआन अवतरित भयो ।

[4]अर्थात् यो कुरआन त निश्चय नै शंकाबाट पवित्र तथा उनका लागि शिक्षाप्रद छ जो शिक्षा प्राप्त गर्दछन्, हो काफ़िरहरुलाई यसबाट लाभ यसकारण पुग्न सक्दैन कि उनका मस्तिष्कमा अहङ्कार तथा घमण्ड भरिएको छ

كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ فَنَادَوا وَّلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾

(३) हामीले यसभन्दा पूर्व पनि धेरै समुदायहरुलाई नाश गरिदियौं,[१] उनीहरुले धेरै प्रकारको याचना पुकार गरे परन्तु त्यो समय छुटकाराको थिएन ।[२]

وَعَجِبُوا أَن جَاءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ ۖ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَٰذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾

(४) तथा काफिरहरुलाई यस कुरामा आश्चर्य भयो कि उनीहरुमध्येबाटै एउटा सचेतक आयो[३] तथा भन्नथाले कि यो जादूगर तथा झूठा छ ।

أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾

(५) के यसले यति सारा देवताहरुलाई एउटै देवता गरिदियो, वास्तवमा यो अत्यन्त विचित्र कुरा हो ।[४]

وَانطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾

(६) उनका प्रमुखहरु यो भन्दै हिंडे कि जाउ आफ्ना देवताहरुमाथि दृढ रह,[५] निःसन्देह यस कुरामा कुनै उद्देश्य (स्वार्थ) छ ।[६]

तथा हृदयहरुमा विरोध तथा शत्रुता । عِزَّت (इज्जत) को अर्थ हुन्छ सत्यका विरोधमा अट्टेरीपना गर्नु ।

[१]जो उनीभन्दा अधिक बलवान एवं शक्तिशाली थिए, किन्तु कुफ्र तथा झुठ्लाउनुका कारण दुष्परिणामका भोगी भए ।

[२]उनीहरुले प्रकोप देखेर सहायताका लागि पुकारे तथा क्षमा-याचनाको प्रदर्शन गरे किन्तु त्यो समय क्षमा गर्नुको थियो न पलायनको । यसकारण न उनको ईमान लाभप्रद भयो न उनी भागेर प्रकोपबाट बाँच्न सक्यो । لَاتَ शब्द لا नै हो जसमा ت (त) अधिक छ, ثُمَّ जस्तै ثَمَّةَ लाई مناص नि भन्दछन् । نَاصَ يَنُوصُ धातु हो । को जसको अर्थ भाग्नु, पछि हट्नु हो ।

[३]अर्थात् उनीजस्तै एउटा मानव-पुरुष, रसूल कसरी बन्यो ।

[४]अर्थात् एउटै अल्लाह सम्पूर्ण विश्वको व्यवस्थापक हो, जसको कोही साझेदार छैन । यसैप्रकार इबादत (बन्दना) तथा भेटको अधिकारी मात्र त्यही एक छ । यो उनका लागि विचित्र कुरा थियो ।

[५]अर्थात् आफ्ना धर्ममा अडिग रह तथा मूर्तिहरुको पूजा गरिराख, मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को कुरालाई नसुन ।

[६]अर्थात् यो हामीलाई देवताहरुबाट अलग गरी वस्तुतः हामीलाई आफ्नो अनुयायी बनाउन तथा आफ्ना नेतृत्व एवं बढाई गराउन चाहन्छ ।

مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَٰذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ۝٧

(७) हामीले त यो कुरा प्राचीन धर्महरुमा पनि सुनेनौं,[1] केही होइन, यो त केवल मनगढन्त हो ।[2]

أَأُنزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِن بَيْنِنَا ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّن ذِكْرِي ۖ بَل لَّمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ۝٨

(८) के हामी सबैमध्ये उसैमाथि (अल्लाहको) वार्ता अवतरित भएको छ ?[3] वास्तवमा यी मानिसहरु मेरो प्रकाशना (वह्य) को सम्बन्धमा सन्देहमा छन्,[4] बरु (ठीक यो हो कि) उनीहरुले मेरो यातनाको स्वाद अझै चाखेकै छैनन ।[5]

أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۝٩

(९) अथवा के उनका पासमा तिम्रा प्रभुत्वशाली दानी प्रभुको कृपाका कोष छन्[6]

[1]पछिल्ला धर्महरुसित अभिप्राय या त कुरैशकै आफ्नो धर्म हो या त इसाई धर्म । अर्थात यो जुन तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिइराखेको छ, त्यसका विषयमा त हामीले कुनै धर्ममा सुनेनौं ।

[2]अर्थात् यो तौहीद मात्र उसको आफ्नो मनगढन्त हो, अन्यथा इसाई धर्ममा पनि अल्लाहका साथ अरुहरुको उपासनामा साझी मानिएको छ ।

[3]अर्थात् मक्कामा ठूला-ठूला धनपति छन् । यदि अल्लाह कसैलाई नबी बनाउनै चाहेको भए त उनीहरु मध्येबाट बनाउँथे । यी सबैलाई छाडेर प्रकाशना (वह्य) एवं दूतत्व (रिसालत) का लागि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को चैन पनि विचित्र छ ? यो मानौं उनीहरुले अल्लाहका निर्वाचनमा दोष निकाले । सत्य छ “खूबे बदरा बहानये बिस्यार” (दुराचारीका लागि धेरैजसो बहानाहरु छन्) । अरु स्थानमा पनि यो विषय वर्णित छ । उदाहरणार्थ सूर: अहज़ाब-३१, ३२

[4]अर्थात् उनको इन्कार यसकारण छैन कि उनलाई मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सत्यताको ज्ञान छैन अथवा उहाँका सुबोधसित उनीहरुलाई इन्कार छ, बरु यिनी त्यस प्रकाशना (वह्य) का सन्दर्भमा नै शंका तथा शंसयसित ग्रस्त छन् जो उहाँमाथि अवतरित भयो, जसमा सबभन्दा प्रत्यक्ष तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण छ।

[5]किनकि प्रकोपको स्वाद चाखेको भए त यति खुल्ला कुरोलाई झुठ्लाउँदैनथे तथा जब यस झुठ्लाउनुको वास्तविक स्वाद चाख्नेछन् त त्यो समय यस्तो हुनेछ कि फेरि नमान्ने काम आउनेछ न ईमान नै लाभदायक हुनेछ ।

[6]कि यिनी जसलाई चाहन्छन् देऊन् तथा जसलाई चाहन्छन् नदेऊन् । यिनै कोषहरुमा नबूवत (दूतत्व) पनि छ। तथा यदि यस्तो छैन, बरु प्रभुका कोषहरुका स्वामी त्यही दाता छ, त उनीहरुलाई नबूअत मोहम्मदीबाट इन्कार किन छ जसलाई परम दाता प्रभुले आफ्नो विशेष दयाबाट प्रदान गरेको छ ।

(१०) अथवा के आकाश एवं धर्ती तथा उनका मध्येको प्रत्येक वस्तुको राज्य उनैको हो, तसर्थ यिनीहरु डोरीहरु तानेर चढिहालून् ।[1]

أَمْ لَهُم مُّلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ فَلْيَرْتَقُوا۟ فِى ٱلْأَسْبَٰبِ ⑩

(११) यो पनि (विशाल) सेनाहरुमध्ये पराजित (सानो) सेना हो ।[2]

جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ ٱلْأَحْزَابِ ⑪

(१२) उनीहरुभन्दा पूर्व नूहका समुदाय तथा आद एवं किलाहरुवाला फिर्औन[3] ले झुठ्लाइहालेका थिए ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو ٱلْأَوْتَادِ ⑫

(१३) तथा समूदिहरु एवं लूतका समुदायले तथा वनका दासीहरुले[4] पनि, यही (विशाल) सेनाहरु थिए ।

وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلْأَحْزَابُ ⑬

[1]अर्थात् आकाशमा चढेर त्यस प्रकाशनाको क्रम काटिदेऊन् जो मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित हुन्छ । أسباب (अस्वाब) वहुवचन हो سبب (सवव) को यसको शाब्दिक अर्थ हो, जसद्वारा लक्ष्यसम्म पुगिन्छ चाहे त्यो कुनै पनि वस्तु होस् । यसकारण यिनका विभिन्न अर्थ गरिएका छन् । एक अनुवाद द्वार पनि गरिएको छ जसबाट फरिश्ताहरु धर्तीमा अवतरित हुन्छन् अर्थात् भऱ्याङद्वारा आकाशका द्वारसम्म पुगुन् तथा प्रकाशना (वह्‌य) बन्द गरिदेऊन् । (फ़तहुल कदीर)

[2] جُندٌ विधेय हो जसको विषय लुप्त छ । مَا बढाई तथा हीनतामाथि जोड दिनका लागि छ । यो अल्लाह तआ़ला (परमेश्वर) को तर्फबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सहायता तथा काफ़िरहरुको पराजयको वचन हो । अर्थात् काफ़िरहरुको यो सेना जो बातिल (अनृत) का सेनाहरुमध्ये एउटा सेना हो, ठूलो छ अथवा हीन, यसको कदापि चिन्ता नगर्नुस् पराजय उनको भाग्य हो । هُنَالِكَ मा टाढा स्थानतिर संकेत छ जो बद्र एवं मक्का विजयका दिनतिर पनि हुनसक्छ । जहाँ काफ़िरहरुको शिक्षाप्रद पराजय भयो ।

[3]फिरऔंनलाई खूँटहरुवाला यसकारण भनियो कि त्यो निर्दयी जब कसैमाथि क्रोधित हुन्थ्यो त उसका हात, खुट्टाहरु तथा टाउकोमा किल्ला ठोकिदिन्थ्यो, अथवा यसको उद्देश्य व्यञ्जना स्वरुप उसका बल, शक्ति एवं दृढ राज्य देखाउनु हो । अर्थात् किलहरुबाट जुनप्रकार कुनै वस्तुलाई दृढ गरिन्छ त्यसैप्रकार उसको ठूलो सेना तथा त्यसका अनुगामी पनि त्यसका राज्यशक्ति एवं दृढताका कारण थिए ।

[4] أصحاب الأيكة का सम्बन्धमा सूरः शुअरा १७६ मा अतिरिक्त जानकारी छ ।

إِنْ كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ ⑭

(१४) यिनीहरुमध्ये एउटा पनि यस्तो थिएन जसले रसूलहरुलाई झुठ्लाएन, त मेरो प्रकोप उनीमाथि सिद्ध भयो ।

وَمَا يَنظُرُ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ⑮

(१५) तथा उनीहरुलाई केवल एउटा तीब्र ध्वनिको प्रतीक्षा छ,[1] जसमा कुनै विघ्न (तथा मोहलत) छैन ।[2]

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ⑯

(१६) तथा (उनीहरुले) भने कि हे हाम्रा प्रभु ! हाम्रो लेखा-जोखा तिमी हामीलाई हिसाबका दिनभन्दा पूर्व नै प्रदान गरिदेउ ।[3]

اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ ⑰

(१७) तपाईं उनका कुराहरुमा धैर्य राख्नुस् तथा हाम्रा भक्त दाऊदलाई याद गर्नुस् जो अत्यन्त शक्तिशाली थियो,[4] निःसन्देह त्यो निकै ध्यानमग्न थियो ।

---

[1]अर्थात् नरसिंघा फुक्नुको जसबाट प्रलय व्याप्त हुनेछ ।

[2]दूध दुहुनेले एकपटक केही दूध दुहेर बच्चालाई ऊटनी अथवा गाई, भैंसीको पासमा छाडिदिन्छ ताकि उसले दूध पिउनाले थनहरुमा दूध उत्रोस् । अनि अलि बेरपछि बच्चालाई बलपूर्वक पछाडी हटाएर स्वयं दूध दुहुन आरम्भ गरिदिन्छ । यो दुईपटक दूध दुहनुकामध्ये जो अन्तर छ, यसलाई فواق (फ़वाक) भनिन्छ । अर्थात् नरसिंघा फुक्नुका पश्चात यति पनि अवसर प्राप्त हुँदैन बरु सूरः (नरसिंघा) फुक्नासाथ प्रलयको भूकम्प व्याप्त हुनेछ ।

[3] قـطّ (कित्त) को अर्थ हो, हिस्सा, अभिप्राय यहाँ कर्मपत्र अथवा लेखा-जोखा हो अर्थात् हाम्रा कर्मपत्र अनुसार हाम्रा भागमा राम्रो-नराम्रो सजा जे पनि होस् । हिसाबका दिन आउनुभन्दा पहिला हामीलाई संसारमै दिदेउ यो يستعجلونك بالعذاب भएको कुरा नै हो । यो क्यामत (प्रलय) हुनुलाई असम्भव ठान्दै परिहास तथा उपहास स्वरुप उनीहरुले भने ।

[4]यो أيـدا - يدٌ को बहुवचन होइन, बरु यो آد يئيد को धातु हो أيد बल तथा दृढता । यसैबाट تأييد समर्थन दिनुको अर्थमा छ । यसबाट अभिप्राय धार्मिक बल एवं दृढता हो । जस्तो कि हदीसमा चर्चित छ कि अल्लाहको प्रिय नमाज़ दाऊदको नमाज़ तथा प्रिय रोज़े (ब्रत) दाऊदका रोज़ा हुन्, उनी आधिरात निदाउँथे अनि उठेर रात्रिको तिहाई भाग कयाम (प्रार्थना) गर्दथे तथा फेरि छैठौं भागमा निदाइहाल्थे । एकदिन रोज़ा बस्थे तथा एकदिन अन्तर गर्दथे तथा रणभूमिबाट भाग्दैनथे (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया, तथा मुस्लिम, किताबुस सेयाम, बाबुन्नहिये अन सौमिद्दहरे)

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾

(१८) हामीले पर्वतहरुलाई त्यसका अधीन गरिदिएका थियौं कि त्यसका साथ सन्ध्या तथा प्रातःको महिमागान् गरून् ।

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ كُلٌّ لَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾

(१९) तथा (उडिराखेका) पंक्षीहरु पनि एकत्रित भई, सबै उसका अधीन हुन्थे ।[1]

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा हामीले त्यसका राज्यलाई सुदृढ गरिदिएका थियौं[2] तथा त्यसलाई तत्वज्ञान (हिक्मत) प्रदान गरेका थियौं[3] तथा कुराको निर्णय (सुझाइदिएका थियौं) ।[4]

وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा के तिमीलाई झगडा गर्नेहरुको सूचना प्राप्त भयो जबकि उनीहरु पर्खाल नाघेर मेहराबमा (इबादतका स्थानमा) आए ?[5]

إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ ۖ قَالُوا

(२२) जब यिनी दाऊदका पासमा पुगे त यिनी उनीसित तर्से,[6] उनीहरुले भने भयभीत नहुनुस्,

[1]अर्थात् मिर्मिरे बिहानीका समय तथा आखिर दिनमा पर्वत पनि दाऊदका साथ तस्बीहमा लीन हुन्थे तथा उडिराखेका पंक्षी पनि ज़बूरको पाठ सुनेर वायुमा नै एकत्र हुन्थे एवं उनका साथ तस्बीह (पवित्रतागान) गर्दथे مَحْشُورَةً (महशूरः) को अर्थ एकत्रित हो ।

[2]प्रत्येक प्रकारका भौतिक तथा आध्यात्मिक साधानहरुद्वारा ।

[3]अर्थात् नबूअत (दूतत्व), सही राये, सोझो काम ।

[4]अर्थात् विवादको निर्णय गर्नुको योग्यता, सूझबूझ, धर्मबोध एवं तर्क निकाल्नु तथा वर्णन गर्नुको शक्ति ।

[5]مِحْرَابٌ (मेहराव) सित अभिप्राय त्यो कक्ष हो जसमा सबैभन्दा अलग भई एकाग्रताका साथ अल्लाहका उपासना गर्दथे, द्वारमा द्वारपाल हुन्थे ताकि कोही भित्र गई उपासनामा वाधक नहोस् । झगडा गर्नेहरु पछाडीबाट भित्ता नाघेर भित्र आइहाले ।

[6]भयको कारण स्पष्ट छ कि एक त उनी द्वारबाट होइन पछाडीबाट पर्खालमा चढेर भित्र आए, अर्को कुरो उनीहरुले यति ठूलो कार्य गर्दाखेरि समयका राजाको कुनै भय प्रतीत गरेन । प्रत्यक्ष कारणहरुका अनुसार भय भएको वस्तुसित तर्सनु मानवको एउटा प्राकृतिक माँग हो । यो नबूअत एवं पदका विपरीत छ न तौहीदका प्रतिकूल । तौहीदका विपरीत अल्लाह बाहेक को त्यो भय हो जो अकारण हुन्छ ।

لَا تَخَفْ ۚ خَصْمٰنِ بَغٰى بَعْضُنَا عَلٰى بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَآ اِلٰى سَوَآءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾

हाम्रो आपसी झगडा छ, हामीले एक-अर्कामाथि अत्याचार गरेका छौं, तसर्थ तपाईं हामीबीच न्यायपूर्वक निर्णय गरिदिनुस् तथा अन्याय नगर्नुस् तथा हामीलाई सोझो मार्ग बताइदिनुस् ।[1]

اِنَّ هٰذَآ اَخِيْ ۫ لَهٗ تِسْعٌ وَّتِسْعُوْنَ نَعْجَةً وَّلِيَ نَعْجَةٌ وَّاحِدَةٌ ۫ فَقَالَ اَكْفِلْنِيْهَا وَعَزَّنِيْ فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾

(२३) (सुन्नुहोस् !) यो मेरो भाइ हो,[2] यससित ९९ भेंडाहरु छन् तथा मसित एउटा नै छ, परन्तु यसले मसित भनिराखेको छ कि आफ्नो यो एउटा पनि मलाई दिदेउ[3] तथा मसित कुरामा बडो कटु व्यवहार गर्दछ ।[4]

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ اِلٰى نِعَاجِهٖ ۭ وَاِنَّ كَثِيْرًا مِّنَ الْخُلَطَآءِ لَيَبْغِيْ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَقَلِيْلٌ مَّا هُمْ ۭ وَظَنَّ دَاوٗدُ اَنَّمَا فَتَنّٰهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهٗ

(२४) (उहाँले) भन्नुभयो, त्यसको आफ्ना भेंडाहरुका साथ तिम्रो एक भेंडा सम्मिलित गर्नुको प्रश्न अवश्य तिमीमाथि अत्याचार हो तथा अधिकतर भागीदार एवं साझीदार (यस्तै हुन्छन् कि) एक-अर्कामाथि अन्याय एवं अत्याचार गर्दछन् ।[5] तिनीहरुका अतिरिक्त जसले ईमान स्वीकार गरे तथा जसले पुण्यका कार्य गरे तथा

---

[1]आउनेहरुले सान्त्वना दिए कि आत्तिने आवश्यकता छैन, हाम्रो बीच एउटा झगडा छ, हामी तपाईंसित निर्णय गराउन आएका हौं । तपाईं सत्यातापूर्वक निर्णय गरिदिनुस् तथा सोझो मार्गको हामीलाई निर्देशन पनि गरिदिनुस् ।

[2]भाइसित अभिप्राय यहाँ धार्मिक भाइ अथवा व्यवसायको साझी हो या मित्र हो, सबैलाई भाइ भन्नु सही हो ।

[3]अर्थात् यो एउटा भेंडा पनि मेरा भेंडाहरुमा सामेल गरिदेउ ताकि म नै त्यसको पनि स्वामी एवं मालिक भइहालूँ ।

[4]दोस्रो अनुवाद हो, "तथा यो वार्तालापमा ममाथि प्रभावी भइहाल्यो" अर्थात् जस्तो उसका पासमा माल अधिक छ, त्यस्तै बोल्नुमा पनि मभन्दा निपुण छ, जसका कारण आफ्नो कुरा अरुलाई मान्न लगाइहाल्छ ।

[5]अर्थात् मानिसहरुमा यो दोष सामान्य छ कि एक साझेदार अर्कोमाथि ज्यादती गर्दछ तथा प्रयास गर्दछ कि अर्काको भाग पनि स्वयं हडप गरिहालोस् ।

وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩ ﴿٢٤﴾

यस्ता मानिसहरु साह्रै कम छन्,[1] तथा दाऊद (अलैहिस्सलाम) जानिहाले कि हामीले उनको परीक्षा लिएका छौं अनि त आफ्ना प्रभुसित क्षमा-याचना गर्नथाले तथा विनम्रताका साथ घोप्टिए[2] तथा (पूर्णरुपमा) ध्यानमँग्न भइहाले ।

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٢٥﴾

(२५) त हामीले पनि उनको यो (दोष) क्षमा गरिदियौं,[3] निःसन्देह उनी हाम्रा निकट अत्यन्त उच्च पद एवं सर्वोत्तम ठिकानावाला हुन् ।

[1]हो, यस नैतिक दोषबाट ईमान भएकाहरु सुरक्षित रहन्छन्, किनकि उनका हृदयमा अल्लाहको भय हुन्छ तथा उनी सत्कर्ममा स्थायी हुन्छन् । अतः उनी अरुहरुमाथि तथा अरुहरुको माललाई हडप्ने प्रयत्न गर्दैनन् । परन्तु यस स्वभावका मानिसहरु कमै हुन्छन् ।

[2] وَخَرَّ رَاكِعًا को अभिप्राय यहाँ सजदामा घोप्टिनु हो ।

[3]ईशदूत दाऊदको त्यो के दोष थियो जसका लागि खेद एवं लज्जाको संवेदन गरे तथा अल्लाहले उनलाई क्षमा गरिदिए । पवित्र क़ुरआनमा यसको विवरण छैन, न कुनै प्रमाणित हदीसमै यस विषयको कुनै व्याख्या छ । अतः केही भाष्यकारहरुले त यहूदी कथाहरुलाई आधार बनाएर यस्ता कुरा लेखिदिएका छन् जो एउटा नबीको मर्यादाभन्दा तल छन् । केही भाष्यकारहरु जस्तै इब्ने क़सीरले भने कि जब क़ुरआन तथा हदीस यस विषयमा मौन छ भने हामीलाई उनका विवरणको विवादमा पर्नुको आवश्यकता छैन । भाष्यकारहरुको एउटा तेस्रो समूह छ जो यस घटनाको विवरण बताउँछ ताकि क़ुरआनका संक्षेपको केही व्याख्या भइहालोस् । तैपनि यो एउटा कुरामा सहमत छैन । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आदरणीय दाऊदले एउटा सैनिकलाई आदेश दिएका थिए कि त्यसले आफ्नी पत्नीलाई तलाक़ दिइदेओस्, तथा यो त्यस युगका प्रचलनमा कुनै दोषको कुरो थिएन । आदरणीय दाऊदलाई त्यसका गुणहरु तथा निपुणताको ज्ञान भएको थियो, जसका कारण उनीमा यो आकांक्षा भयो कि त्यस स्त्रीलाई त रानी हुनुपर्छ न कि एउटा साधारण नारी, ताकि उसका गुणहरु एवं निपुणताबाट पूरा देश लाभान्वित होस् । यो आकांक्षा जति पनि शुभ भावनाका आधारमा होस् किन्तु एक त अनेक पत्नीहरुको उपस्थितिमा अनुचित कुरा जस्तो लाग्छ, अर्को राजाको तर्फबाट यसलाई व्यक्त गर्नमा दबावको पक्ष पनि सम्मिलित हुनजान्छ । यसकारण आदरणीय दाऊदलाई एउटा त्यसैजस्तो घटनाद्वारा यसलाई अनुचित हुनुको आभास गराइयो तथा उनलाई वास्तवमा यसमा सचेतना आइहाल्यो । त्यही ज्ञानीहरु भन्दछन् कि यी आउनेवाला दुई व्यक्ति फरिश्ताहरु थिए जो

يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

(२६) हे दाऊद ! हामीले तिमीलाई धर्तीको उत्तराधिकारी बनाइदियौं त तिमी मानिसहरुका बीच न्यायपूर्ण निर्णय गर तथा आफ्नो नामका इच्छाहरुको अनुसरण नगर अन्यथा त्यसले तिमीलाई अल्लाहको मार्गबाट हटाइदिनेछ । निःसन्देह जो मानिस अल्लाहका मार्गबाट विचलित हुन्छन् उनका लागि कठोर यातनाहरु छन् यसकारण कि उनीहरुले हिसाबका दिनलाई बिर्सिदिएका छन् ।

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَٰطِلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنَ ٱلنَّارِ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा हामीले आकाश एवं धर्ती तथा उनका मध्येका कुरालाई व्यर्थ (एवं अकारण) पैदा गरेका छैनौं ।[1] यो शंका त नास्तिकहरुको हो, तसर्थ काफिरहरुका लागि अग्निका खराबी छ ।

एउटा बनावटी विवादलाई लिएर उपस्थित भए । आदराणीय दाऊदबाट यो चूक भयो कि वादीको कुरा सुनेर नै आफ्नो विचार व्यक्त गरिदिए तथा प्रतिवादीका कुरा सुन्ने आवश्यकता ठानेनन् । अल्लाहले पदोन्नतिका लागि यस परीक्षामा उनलाई पारे । यस त्रुटिको आभास हुँदै उनी बुझिहाले कि यो अल्लाहको तर्फबाट परीक्षा थियो जो उनीमाथि आयो, तथा अल्लाहका सदनमा नतमस्तक भइहाल्यो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि आएका फरिश्ता होइन मानिस नै थिए तथा यो काल्पनिक घटना होइन एउटा वास्तविक विवाद थियो जसका निर्णयका लागि उनी आएका थिए । यसप्रकार उनका धैर्य एवं सहनको परीक्षा लियो, किनकि यस घटनामा अप्रियता तथा स्वभाविक उत्तेजनाका कैयन् पक्ष थिए । एक त बिना अनुमति भित्ता, नाघेर गए, दोस्रो इबादतका विशेष समयमा आएर बाध्य हुनु, तेस्रो उनको कुरा गर्नुको शैली पनि उहाँको राजकीय मर्यादाभन्दा न्यून थियो (कि) अन्याय नगर्नु आदि) । किन्तु अल्लाहले दया गऱ्यो कि उहाँ उत्तेजित हुनु भएन तथा पूर्ण धैर्य एवं सहनशीलताको प्रदर्शन गर्नु हो । मनमा अप्रियताको अलि संवेदन पनि उत्पन्न भयो त्यसलाई पनि आफ्नो दोष माने । अर्थात यो अल्लाहको तर्फबाट परीक्षा थियो, यसकारण यो स्वभाविक संकोच पनि हुनु नपर्ने थियो । जसमाथि उनले तौबा एवं क्षमा-याचना गरे ।

[1]बरु एक विशेष उद्देश्यका लागि पैदा गरेको छ तथा त्यो यो कि मेरा दासहरु मेरो उपासना गरून् । जो यस्तो गर्नेछ, त्यसलाई उत्तम प्रतिफल प्रदान गर्नेछु तथा जो मेरो उपासना तथा आज्ञा-पालनबाट मुख फर्काउनेछ त्यसका लागि नरकको यातना छ ।

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾

(२८) के हामीले ती मानिसहरुलाई जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, तिनका समान गरिदिनेछौं जो (नित्य) धर्तीमा उपद्रव गर्दैरहे, अथवा सदाचारीहरुलाई कुकर्मीहरुजस्तो गरिदिनेछौं ?

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

(२९) यो मंगलमय पुस्तक हो जसलाई हामीले तपाईंतिर यसकारण अवतरित गरेका छौं कि मानिसहरु यसका आयतहरुमा ध्यान देऊन तथा विचार गरून् तथा बुद्धिमान यसबाट शिक्षा ग्रहण गरून् ।

وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ ۚ نِعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा हामीले दाऊदलाई सुलैमान (नामक पुत्र) प्रदान गर्‍यौं जो अति उत्तम भक्त थियो तथा अत्याधिक ध्यान लगाउने व्यक्ति थियो ।

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ﴿٣١﴾

(३१) जब उनका सामु सन्ध्याका समय तेज हिंड्ने घोडाहरु प्रस्तुत गरिए ।[1]

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

(३२) त भन्नथाले कि मैले आफ्ना प्रभुको स्मरणमाथि यी घोडाहरुका प्रेमलाई प्राथमिकता दिएँ यहाँसम्मकि सूर्यास्त भइहाल्यो ।

رُدُّوهَا عَلَيَّ ۖ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

(३३) यी घोडाहरुलाई पुन: मेरा सामु ल्याउ, अनि पिडुली (कोख) तथा गर्दनहरुमाथि हातले सुम्सुम्याउन थाले ।[2]

[1] صافنات यो صافِنٌ अथवा صافِنَةٌ को बहुवचन हो अर्थात यी घोडाहरु जो तीन खुट्टामा उभिएका हुन्छन् । جياد - جَوَادٌ को बहुवचन हो जो तीब्रगामी घोडाहरुलाई भन्दछन् अर्थात् आदरणीय सुलेमानले जिहाद (धर्मयुद्ध) का लागि जुन घोडाहरु पालेका थिए ती उत्तम, कुलीन एवं वेगगामी घोडाहरु सुलेमानका पासमा निरीक्षणका लागि ल्याइए । عَشِيّ जोहर अथवा असदेखि दिनको अन्तसम्मका समयलाई भन्दछन् जसलाई हामी सन्ध्या भन्दछौं ।

[2] यस अनुवादका आधारमा أَحْبَبْتُ यो آثَرْتُ (महत्व दिनु) का अर्थमा छ । عَنْ शब्द على का अर्थमा छ, तथा تَوَارَتْ मा सर्वनाम सूर्यतिर फर्कन्छ जो आयतमा पहिला वर्णित छैन किन्तु वाक्य क्रम त्यसलाई बताइराखेको छ । यस व्याख्याका अनुसार आगामी आयतमा

(३४) तथा हामीले सुलेमानको परीक्षा लियौं तथा उनका सिंहासनमाथि एउटा घोडा राखिदियौं,[1] अनि उनी ध्यानमँग्न भइहाले।

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَٰنَ وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِۦ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾

(३५) भने कि हे मेरा प्रभु मलाई क्षमा गर तथा मलाई यस्तो राज्य प्रदान गर जो मेरा

قَالَ رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَهَبْ لِى مُلْكًا لَّا يَنۢبَغِى لِأَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِىٓ ۖ

مسحًا بالسُّوق و الأعناق को अनुवाद पनि वध गर्नुहुन्छ अर्थात् مسحًا بالسَّيف (तलवार हान्नु) को अर्थ। अभिप्राय यो हुन्छ कि घोडाहरुका निरीक्षण (देख्नु) मा अस्रको नमाज़ अथवा विशेष जाप बाँकी रहयो जो त्यस समय उनी गर्दथे। यसमाथि उनलाई घोर दुख भयो तथा भन्नलागे कि म घोडाहरुको प्रेममा यति बेसुध भएँ कि सूर्यास्त भइहाल्यो तथा अल्लाहका स्मरण एवं नमाज़ अथवा जपबाट अचेत रहें। अत: क्षतिपूर्तिका लागि उनले सबै घोडाहरु अल्लाहका लागि वध गरिदिए। इमाम शौकानी तथा इब्ने कसीर आदिले यसै भाष्यलाई प्राथमिकता दिएका छन्। अन्य केही भाष्यकारहरुले यसको अर्को व्याख्या गरेका छन्, यसका आधारमा عَـن अर्थमा छ أجْلُ को। अथवा لأجْلِ ذِكرِ رَبِّي (आफ्ना पालनकर्ताका स्मरणका कारण) मा यी घोडाहरुसित प्रेम गर्दछु अर्थात् यिनीद्वारा अल्लाहका मार्गमा ज़िहाद हुन्छ। अनि यी घोडाहरुलाई दगुराए यहाँसम्मकि जब आँखाबाट ओभ्कल भए, फेरि उनीहरुलाई वापस मँगाए तथा प्यार एवं प्रेमले उनको पिंडुली (कोख) तथा गर्दनहरुमाथि हातले सुम्सुम्याउन प्रारम्भ गरे। خَير (कुर्‌आनमा मालका अर्थमा प्रयोग भएको छ, यहाँ यो शब्द घोडाहरुका लागि आएको छ। इमाम इब्ने ज़रीर तबरीले यस दोस्रो व्याख्यालाई प्राथमिकता दिएका छन् तथा यही व्याख्या अनेक कारणहरुले सही लाग्दछ।

[1]यो परीक्षा के थियो, कुर्सीमा राखेको धड (शरीर) कुन कुरोको थियो तथा यसको अभिप्राय के हो ? यसको पनि कुनै विवरण कुर्‌आन तथा हदीसमा पाइँदैन। हो, केही भाष्यकारहरुले सहीह हदीसबाट सिद्ध एउटा कथासित यसलाई सम्बन्धित गरेका छन्, जुन यो हो कि आदरणीय सुलैमानले एकपटक भने कि म आज राति आफ्नी सबै पत्नीहरुसित (जसको संख्या ७० अथवा ९० थियो) सम्भोग गर्नेछु ताकि तिनीहरुबाट वीर घोड सवार पैदा होऊन् जो अल्लाहका मार्गमा धर्मयुद्ध (ज़िहाद) गरून्। तथा यसमाथि إن شاء الله (यदि अल्लाहले चाहयो) भनेनन् (अर्थात केवल आफ्नो युक्तिमाथि पूरा भरोसा गरिहाले)। परिणाम यो भयो कि एउटी अतिरिक्त कुनै पत्नी गर्भवती भएनन् तथा गर्भवती पत्नीले पनि जुन बच्चा जन्माइन्, त्यो पनि अपूर्ण अर्थात् आधा थियो। नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, यदि सुलैमान إن شاء الله भनेको भए सबै योद्धा हुने थिए (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया, सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबुल इस्तिस्ना)। यी व्याख्याकारहरुका विचारमा शायद إن شاء الله नभन्नु अथवा केवल आफ्ना उपायमा निर्भर हुनु, यही परीक्षा होस् जसमा आदरणीय सुलैमान ग्रस्त भए तथा कुर्सीमाथि राखिएको बच्चा यही अपूर्ण अर्धाङ्ग शिशु होस्। والله أعلم

إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾

अतिरिक्त कुनै (व्यक्ति) का योग्य नहोस्,[1] तिमी ठूलै दाता हौ ।

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾

(३६) त हामीले बाबुलाई उनका वशमा गरिदियौं, त्यो उहाँका आदेशले जहाँ उहाँ चाहनुहुन्थ्यो कोमलतापूर्वक पुऱ्याइदिने गर्थ्यो ।[2]

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा (शक्तिशाली) जिन्नातलाई पनि (उनका अधीन गरिदियौं) तथा प्रत्येक भवन बनाउनेलाई एवं डुबुल्की लगाउनेलाई ।

وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा अन्य (जिन्नात) लाई पनि जो जंजीरहरुमा जकडिएका हुन्थे ।[3]

هَٰذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾

(३९) यो हो हाम्रो वरदान अब तिमी उपकार गर अथवा रोकिइराख कुनै हिसाब छैन ।[4]

وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा उनका लागि हाम्रा पासमा बडो निकटता छ तथा धेरै राम्रो ठेगाना छ ।[5]

---

[1]अर्थात् घोडासवारहरुको सेना पैदा हुनुको कामना तिम्रा उपाय एवं चाहतले पूरा भएन, किन्तु मलाई यस्तो अधिकारसहित राज्य प्रदान गरिदेउ कि त्यस्तो राज्य मेरो अतिरिक्त कसैसित नहोस्, त्यस पश्चात सन्तानको आवश्यकता नै रहने छैन, यो दुआ पनि अल्लाहका धर्मका प्रभुत्वकै लागि थियो ।

[2]अर्थात् हामीले सुलैमानको यो प्रार्थना सुन्यौं तथा यस्ता राज्य प्रदान गऱ्यौं कि वायु उनका अधीन थियो । यहाँ वायुको कोमलता (कम गति) सित चलेको भन्यो, जबकि सूरः अम्बिया आयत संख्या ८१ मा त्यसलाई तीब्र भनियो । यसको अभिप्राय यो हो कि वायुको स्वभाविक गति तीब्र छ किन्तु सुलैमानका लागि त्यसलाई सुस्त गतिको गरियो अथवा आवश्यकता अनुसारको कहिले तेज हुन्थ्यो कहिले कम जस्तो सुलेमान चाहन्थे । (फ़तहुल क़दीर)

[3]जिन्नहरुमा जो उद्दण्ड तथा काफ़िर हुन्थे उनलाई सिक्रिहरुमा जक़डिन्थ्यो ताकि उनीहरु आफ्ना उद्दण्डता तथा कुफ़्रताका कारण अवज्ञा गर्न नसकून् ।

[4]अर्थात् तिम्रो विनय अनुसार हामीले तिमीलाई महान राज्य प्रदान गरिदियौं । अब मानिसहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौ देउ, जसलाई चाहँदैनौं नदेउ, तिमीसित हामीले हिसाब पनि लिने छैनौं ।

[5]अर्थात् सांसारिक मान-मर्यादा प्रदान गर्नुका उपरान्त परलोकमा पनि आदरणीय सुलैमानलाई विशेष निकटता प्राप्त हुनेछ ।

(४१) तथा हाम्रा भक्त अय्यूबको (पनि) चर्चा गर जबकि उसले आफ्ना प्रभुलाई पुकाऱ्यो कि मलाई शैतानले कष्ट एवं दुख पुऱ्याएको छ ।[1]

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ ۘ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾

(४२) आफ्नो खुट्टाले हान, यो स्नानको शीतल एवं पिउने पानी हो ।[2]

ارْكُضْ بِرِجْلِكَ ۖ هَٰذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

(४३) तथा हामीले उसलाई त्यसको पुरा परिवार प्रदान गऱ्यौं बरु त्यतिकै अरु पनि त्यसका साथ आफ्नो विशेष कृपाले[3] तथा बुद्धिमानीहरुको शिक्षाका लागि[4]

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنَّا وَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٤٣﴾

[1]आदरणीय अय्यूब (अलैहिस्सलाम) को रोग तथा त्यसमा उनको धैर्य विख्यात छ, जसका अनुसार अल्लाह तआलाले परिवार तथा मालको विनाश गऱ्यो एवं रोगद्वारा उनको परीक्षा लियो जसमा उनी कैयन वर्ष ग्रस्त रहे, यहाँसम्मकि मात्र एउटी पत्नी साथमा शेष रही जो प्रात: एवं सन्ध्या उनको सेवा पनि गर्दथी तथा कतै कामकाज गरी आवश्यकता जति उनको जीविका (आहार) को प्रबन्ध पनि गर्दथी । यहाँ अनेक व्याख्याहरुको वर्णन पाइन्छ किन्तु यसमा के-कति सही छ तथा कति छैन, त्यसलाई जान्नका लागि कुनै विश्वस्त सूत्र छैन । نُصْب सित शारीरिक दुख तथा عذاب सित आर्थिक परीक्षा अभिप्राय छ । यसलाई शैतानसित सम्बन्धित गऱ्यो जबकि सबै कुरा गर्नेवाला अल्लाह नै छ, किनकि सम्भव छ कि शैतानका शंसय नै कुनै यस्ता कर्मको कारण बनेका होऊन्, जसपश्चात यो परीक्षा आयो अथवा आदर स्वरुप भलाईलाई अल्लाहतिर तथा नराम्रोलाई शैतानसित सम्बन्धित गरिन्छ ।

[2]अल्लाह तआलाले अय्यूबको प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा उनीसित भन्यो कि भूमिमा खुट्टा हान, जसबाट एउटा जलस्रोत प्रवाहित भयो । यसको जल पिउनाले आन्तरिक रोग तथा स्नान गर्नाले वाह्य रोग समाप्त हुनजाओस् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि दुई जलस्रोत थिए, एउटाबाट स्नान गरे तथा दोस्रोबाट जल पिए । किन्तु कुर्‌आनको शब्दबाट प्रथम कथनको समर्थन हुन्छ अर्थात् एउटै जलस्रोत थियो ।

[3]केही विद्वानहरु भन्छन् कि पहिला परिवार जो परीक्षाका स्वरुप नष्ट गरिएको थियो, त्यसलाई जीवित गरियो र त्यसका समतुल्य एवं अधिक परिवार प्रदान गरियो । तर यी कुरा कुनै प्रमाणित सुत्रहरुबाट साबित छैन । धेरै सही कुरो यो लाग्दछ अल्लाह महानले पहिलाभन्दा अधिक सम्पत्ति एवं सन्तानबाट उनलाई पुरस्कृत गऱ्यो । यो पहिलाभन्दा दुईगुना थियो ।

[4]अर्थात् हामीले अय्यूबलाई यो सबै कुरा फेरिबाट दियौं तथा आफ्नो विशेष दयाको प्रदर्शन गर्नुका अतिरिक्त यसको दोस्रो उद्देश्य यो थियो कि बुद्धिमान मानिस यसबाट शिक्षा प्राप्त गरून् तथा उनीहरु पनि परीक्षा

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِب بِّهِۦ وَلَا تَحْنَثْ ۗ إِنَّا وَجَدْنَٰهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा आफ्नो हातमा सिन्काहरुको एउटा कूचो लिएर हान तथा सौगन्ध भङ्ग नगर,[1] सत्य त यो हो कि हामीले उसलाई अत्यन्त धैर्यवान भक्त पायौं, त्यो अत्यन्त सदाचारी भक्त थियो, तथा अत्यन्तै ध्यान दिनेवाला ।

وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा हाम्रा भक्तहरु इब्राहीम, इसहाक एवं याकूबको पनि (मानिसहरुसित) वर्णन गर जो हात एवं आँखाहरु भएका थिए ।[2]

إِنَّآ أَخْلَصْنَٰهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى ٱلدَّارِ ﴿٤٦﴾

(४६) हामीले उनीहरुलाई एउटा विशेष कुरो अर्थात् आख़िरतका स्मरणका साथ विशेषरुपले सम्बन्धित गरेका थियौं ।[3]

एवं दुखहरुमा यसैप्रकार धैर्यधारण गरे, जुनप्रकार अय्यूब (अलैहिस्सलाम) ले गरे ।

[1]रोगका दिनहरुमा सेविका पत्नीबाट कुनै कुरा खिन्न भएर आदरणीय अय्यूबले उसलाई सय कोर्रा हान्नुको कसम खाइहालेका थिए । स्वस्थ हुनुका पश्चात अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले भन्यो कि सय सिन्काका झाडुले एक पटक त्यसलाई हानिदेउ, तिम्रो कसम पूरा भइहाल्नेछ । यस विषयमा धर्मज्ञानीहरुको मतभेद छ कि यो सुविधा मात्र अय्यूबका लागि विशेष छ अथवा कुनै अन्य व्यक्ति पनि यसैप्रकार सय कोर्राको सट्टा सय सिन्काको झाडु हानेर कसम भङ्ग गर्नबाट बच्नसक्छ ? केही ज्ञाताहरु प्रथम मतलाई मान्दछन् तथा केही भन्दछन् कि यदि कडा अथवा कुटाई गर्नुको प्रतिज्ञा गरेको छैन भने त यसप्रकार गर्न सकिन्छ । (फ़तहुल क़दीर) एक हदीसबाट ज्ञात हुन्छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि एउटा लाचार निर्वल, व्यभिचारीलाई सय कोर्राहरुको सट्टा सय सिन्काहरुको झाडु हानेर दण्ड दिनु हो । (मुसनद अहमद-५/२२२, इब्ने माजा, बावुल कबीर वल मरीज यजिबु अलैहिल हद्द, यसलाई अलवानीले सही भनेका छन्) जसबाट विशेष अवस्थामा यसको औचित्य सिद्ध हुन्छ ।

[2]अर्थात् अल्लाहको बन्दना एवं धर्मका समर्थनमा ठूला बलवान् एवं धर्म तथा ज्ञानवोधमा प्रमुख थिए । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो ايدى ، نِعَمٌ का अर्थमा छ, अर्थात् यो ती मानिसहरु जसमाथि अल्लाहको विशेष अनुग्रह तथा उपकार भयो अथवा यिनीहरु मानिसहरुमाथि उपकार गर्नेहरु थिए ।

[3]अर्थात् हामीले उनलाई आख़िरतको स्मरणका लागि रोज़ेका थियौं, अर्थात् आख़िरत हरसमय उनका ध्यानमा रहन्थ्यो जो अल्लाहको एक विशाल कृपा तथा संयम एवं सदाचारको आधार हो ।

(४७) तथा यी सबै हाम्रा निकट रोजिएका सर्वोत्तम मानिसहरुमध्ये थिए ।

وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾

(४८) तथा इस्माईल, यसअ एवं जुलकिफ़्लको पनि वर्णन गर्नुस्, यी सबै श्रेष्ठतम मानिसहरु थिए ।[1]

وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِّنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

(४९) यो शिक्षा हो, तथा विश्वास गर कि सदाचारीहरुका लागि सर्वोत्तम स्थान छ ।

هَٰذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٩﴾

(५०) अर्थात् स्थाई स्वर्ग जसका द्वार उनका लागि खुलेका छन् ।

جَنَّاتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥٠﴾

(५१) जसमा (शान्तिसँग) तकिया लगाएर बसेर थरी-थरीका फल तथा विभिन्न प्रकार का पेय पदार्थको माँग गरिराखेका छन् ।

مُتَّكِئِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾

(५२) तथा उनका छेउ तल दृष्टि पारेका समान आयु भएका हूरहरु हुनेछन् ।[2]

وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾

(५३) यो हो जसको वचन तिमीसित हिसाबका दिनका लागि गरिन्थ्यो ।

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾

(५४) निश्चय नै यी जीविकाहरु हाम्रा (विशेष) उपहार हुन् जसका कहिल्यै अन्त्य छैन ।[3]

إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾

[1] यसअ आदरणीय इलियासका जानशीन (उत्तराधिकारी) थिए । ال व्यक्तिवाचक हो तथा यो अजमी नाम हो अरबी होइन । (जुलकिफ़्लका लागि सूरः अम्बिया आयत नम्बर ८५ को भाष्य हेर्नुस् । أخيار यो خَيِّرٌ خَيْرٌ को बहुवचन हो । जस्तै مَيِّتٌ को बहुवचन أموات हो ।

[2] अर्थात् जसका दृष्टिहरु आफ्ना पतिभन्दा अगाडी जाने छैनन् । أتراب यो ترب को बहुवचन हो । समायु अथवा निरन्तर शोभा एवं सौन्दर्यले सुशोभित फ़तहुल क़दीर)

[3] رزق (जीविका) को अर्थ वरदान हो, तथा هذا (यो) बाट प्रत्येक प्रकारका उपरोक्त अनुकम्पाहरु तथा ती मान-सम्मान अभिप्राय हुन् जसबाट स्वर्गवासी आनन्दित हुनेछन् । نفاذ को अर्थ अन्त्य तथा अवरोध हो । यी अनुकम्पाहरु पनि अनन्त तथा आदर सम्मान पनि स्थाई ।

(५५) यो त भयो प्रतिफल,[1] (याद राख कि) उद्दण्डहरुका लागि अत्यन्त नराम्रो स्थान छ ।[2]

هَٰذَا ۚ وَإِنَّ لِلطَّٰغِينَ لَشَرَّ مَـَٔابٍ ﴿٥٥﴾

(५६) नरक हो जसमा उनी जानेछन्, (ओह !) कस्तो नराम्रो ओछ्यान छ ।

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿٥٦﴾

(५७) यो छ, त त्यसलाई चाखून्, गरम पानी तथा पीप ।[3]

هَٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾

(५८) तथा केही अन्य प्रकारका विभिन्न यातनाहरु ।[4]

وَءَاخَرُ مِن شَكْلِهِۦٓ أَزْوَٰجٌ ﴿٥٨﴾

(५९) यो एउटा समुदाय हो, जो तिमीसँग (अग्निमा) जानेछ,[5] उनका लागि कुनै

هَٰذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ

[1] هـــذا (यो) लुप्त विषयको विधेय हो, अर्थात् الأمرهذا अथवा هذا को विधेय लुप्त छ अर्थात् هـــذا كمــا ذُكِــر अर्थात् उपरोक्त सत्कारिहरुको मामिला हो । यसका पश्चात दूराचारीहरुका दुष्परिणामको चर्चा गरिंदैछ ।

[2] طَــاغِين जसले अल्लाहका आदेशहरुको अवहेलना गरे तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाए । يَصْلَون को अर्थ हो يَدْخُلون अर्थात् प्रवेश गर्नेछन् ।

[3] حَمِيمٌ و غَسَّاقٌ यो هذا (यो) विधेय हो, अर्थात هذا حَمِيمٌ و غَسَّاقٌ فَلْيَذُو قوه यो हो गरम पानी तथा पीप त यसलाई चाख । حَمِيــم गरम उम्लिराखेको जल जो उनका आन्द्राहरुलाई काटिदिनेछ, غَسَّـــاق नरकवासीहरुका छालाबाट जो पीप तथा घृणित रगत निस्कने छ, अथवा अति शीतल जसको पानी अत्यन्त कठिन हुनेछ ।

[4] شكلِه उस जस्तै, أزواجٌ भिन्न प्रकारका अर्थात حميم و غساق का सदृश्य अरु पनि कैयन् प्रकारका यातनाहरु हुनेछन् ।

[5] नरकका द्वारहरुमा उभेका फरिश्ताहरु कुफ्रका प्रमुखहरु वा कुमारका प्रधानहरुसित भन्नेछन् जब अनुयायी प्रकारका मानिस नरकमा जानेछन्, अथवा कुफ्र एवं पथभ्रष्टताका प्रमुख परस्पर यो कुरा अनुयायीहरुतिर संकेत गरी भन्नेछन् ।

لَا مَرْحَبًا بِهِمْ ۚ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾

स्वागत छैन ।[1] यिनी त नरकमा जानेहरु हुन् ।[2]

قَالُوا بَلْ أَنتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ ۖ أَنتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا ۖ فَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾

(६०) (उनीहरु) भन्नेछन् कि बरु तिमी नै हौ जसका लागि कुनै स्वागत छैन, तिमीले नै त त्यसलाई पहिलादेखि नै हाम्रा समक्ष ल्याइराखेका थियौ,[3] त रहनुको निकै नराम्रो स्थान छ ।

قَالُوا رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾

(६१) (उनीहरु) भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु जसले त्यसलाई (कुफ्रको रीति) हाम्रा लागि सर्वप्रथम निकालेको होस् ।[4] त्यसका पक्षमा नरकको दुईगुना दण्ड गरिदेउ ।[5]

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा (नरकवासीहरु) भन्नेछन् कि के कुरो छ कि उनीहरु हामीलाई देखिंदैनन् जसको गणना हामी नराम्रा मानिसहरुमा गर्दथ्यौं ।[6]

---

[1]यी अगुवा नरकमा जाने काफिरहरुका लागि फरिश्ताहरुका उत्तरमा परस्पर भन्नेछन् । رَحْبَةٌ को अर्थ विस्तार एवं फैलाव हो । مَرْحَبًا यो स्वागतको शब्द हो जो आगन्तुकका लागि अभिनन्दनका समय भनिन्छन् । لا مَرْحَبًا यसका विपरीत हो ।

[2]यो उनीबाट स्वागत नगर्नुको कारण हो । अर्थात उनका तथा हाम्रा बीच अन्तरको कुनै कारण छैन । यिनी पनि हामीजस्तै नरकमा प्रवेश गरिराखेका छन्, जुनप्रकार हामी दण्डका पात्र बनेका छौं यिनी पनि नरकको यातनाका अधिकारी भएका छन् ।

[3]अर्थात् तिमी नै कुफ्र तथा पथ-भ्रष्टताका मार्ग हाम्रा अगाडी सुशोभित गरी प्रस्तुत गर्दथ्यो, हुन त तिमी नै त नरकको यातनाका अनुगामी हौ, यो अनुगामी आफ्नो प्रमुखहरुलाई भन्नेछन् ।

[4]अर्थात् जसले हामीलाई कुफ्रको आमन्त्रण दिए तथा त्यसलाई सत्य तथा सही भने अथवा जसले हामीलाई कुफ्रतिर बोलाएर यो दण्ड हाम्रा लागि अगाडी पठाए ।

[5]यो त्यही कुरो हो जसलाई अन्य कैयन् स्थानमा वर्णन गरिएको छ, जस्तै सूरः अल-आराफ-३८, अल-अहज़ा-६८ मा ।

[6]أشرار (दुष्टहरु) बाट अभिप्राय दरिद्र मुसलमान हुन्, जस्तै अम्मार, खब्बाब, सुहैब, बिलाल, सलमान رضي الله عنهم इत्यादि । उनीहरुलाई मक्काका प्रमुख दुष्टताले 'नराम्रा मानिस' भन्दथे ।

اَتَّخَذْنٰهُمْ سِخْرِيًّا اَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ الْاَبْصَارُ ﴿٦٣﴾

(६३) के हामीले नै उनलाई उपहास बनाएका थियौं[1] अथवा हाम्रा आँखा उनीबाट अर्कैतिर गएका छन् ।[2]

اِنَّ ذٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ اَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

(६४) विश्वास गर कि नरकवासीहरुको यो झगडा अवश्य नै हुनेछ ।[3]

قُلْ اِنَّمَآ اَنَا مُنْذِرٌ ۖ وَّمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

(६५) भनिदिनुस् कि म नै केवल सचेतक हूँ[4] तथा एक अल्लाह प्रभावशालीका अतिरिक्त अन्य कोही इबादत (उपासना) का योग्य छैनन् ।

رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيْزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾

(६६) जो प्रभु हो आकाशहरुको तथा धर्तीको तथा जे-जति उनका मध्य छ, त्यो प्रभुत्वशाली (महान्) एवं बडो क्षमा गर्नेवाला छ ।

قُلْ هُوَ نَبَؤٌا عَظِيْمٌ ﴿٦٧﴾

(६७) तपाईं भनिदिनुस् कि यो निकै ठूलो सूचना हो ।[5]

اَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) जसबाट तिमी मुख फर्काइराखेका छौ ।

अहिले पनि दुराचारी सत्यवादी एवं सदाचारीहरुलाई कट्टरपन्थी, आतङ्कवादी एवं उग्रवादी जस्ता उपनाम दिन्छन् ।

[1]अर्थात् जगत्मा जहाँ हामी त्रुटिमा थियौं ।

[2]अथवा उनीहरु पनि हाम्रा साथमा यहीं कतै छन्, हाम्रा आँखाले उनलाई देख्न सकिरहेको छैन ?

[3]अर्थात् आपसमा यिनका तकरार र एक-अर्काको कटु आलोचना गर्न एउटा यस्तो सत्य छ जसमा विवाद हुनेछैन ।

[4]अर्थात् तिमी जुन अनुमान गर्दछौ, त्यो म होइन बरु तिमीलाई यातना तथा प्रकोपबाट सावधान गर्नेवाला हूँ ।

[5]अर्थात् म परलोकको जुन यातनाबाट सावधान गरिराखेको छु तथा तौहीद (एकेश्वरवाद) को निमन्त्रणा दिइराखेको छु यो ठूलो सूचना हो । यसबाट विमुखता तथा निश्चिन्तता नगर बरु यसमाथि ध्यान दिनु गम्भीरताले सोच्नुको आवश्यकता छ ।

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾

(६९) मलाई ती उच्च पद भएका फरिश्ताहरु (को वार्तालाप) को अलिकति पनि ज्ञान नै छैन जबकि उनी वाद-विवाद गरिराखेका थिए ।[1]

إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

(७०) मतिर मात्र यही प्रकाशना गरिन्छ कि म त स्पष्टरुपले सावधान गरिदिने हूँ ।[2]

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

(७१) जबकि तपाईंको प्रभुले फरिश्ताहरुसित भने[3] कि म माटोबाट मनुष्यलाई बनाउनेवाला हूँ ।[4]

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي

(७२) त जब म त्यसलाई ठीक-ठाक गरिहालूँ[5] तथा त्यसमा आफ्नो आत्मा फूँकिदिऊ ।[6] त तिमी सबै

---

[1] ملأ أعلى सित अभिप्राय फरिश्ताहरु हुन्, अर्थात् उनी कुन कुरामाथि वाद-विवाद गरिराखेका छन् म जान्दिन ? सम्भव छ यस वाद-विवादसित अभिप्राय त्यो वार्तालाप छ, जुन आदमका सृजनाका समय भयो जस्तो कि अगाडी यसको चर्चा गरिँदैछ ।

[2] अर्थात् मेरो दायित्व यही हो कि म त्यो अनिवार्य एवं उचित कर्म तिमीलाई बताइदिऊ जसलाई अपनाउनाले तिमी अल्लाहका प्रकोपबाट बाँचिहाल्नेछौ, तथा ती अवैध एवं पापको कर्महरुको स्पष्टीकरण गरिदिऊ जसबाट बचेर तिमी अल्लाहको प्रसन्नता अन्यथा उसका क्रोध एवं प्रकोपका पात्र बन्नेछौ । यही त्यो चेतावनी हो जसको प्रकाशना (वह्य) म तिर गरिन्छ ।

[3] यो कथा यसभन्दा पूर्व सूर: बकर:, सूर: आराफ, सूर: हिज्र, सूर: बनी इस्राईल तथा सूर: कहफमा वर्णित भइसकेको छ । अब यहाँ पनि संक्षिप्तमा वर्णित गरिँदैछ ।

[4] अर्थात् एक शरीर मानव-जातिबाट बनाउन गइराखेको छु । मनुष्यलाई بَشَر (वशर) त्यसका धर्तीसित संलग्न हुनुको कारण भन्यो । अर्थात् धर्तीबाट नै त्यस सबको सम्बन्ध छ, तथा त्यो सबै यसै त्यसको शरीर अथवा मुख स्पष्ट छ ।

[5] अर्थात् त्यसलाई मानवीय रुपमा ढालिहालून् तथा त्यसका सबै अङ्ग सही एवं बराबर गरिहालून् ।

[6] अर्थात् त्यो आत्मा जसको म स्वामी हूँ, मेरा अतिरिक्त यसको कोही अधिकार राख्दैन तथा जसलाई फूँक्नासाथ यो माटोको पुत्ला जीवन गति एवं शक्तिले युक्त भइहाल्नेछ ।

فَقَعُوا لَهُ سَٰجِدِينَ ۝٧٢

उसका समक्ष ढोकिहाल्नु ।[1]

فَسَجَدَ الْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ۝٧٣

(७३) त सबै फरिश्ताहरुले सजदा (ढोग) गरे ।[2]

إِلَّآ إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَٰفِرِينَ ۝٧٤

(७४) परन्तु इब्लीसले (गरेन) उसले अहंकार गऱ्यो[3] तथा त्यो थियो नै काफिरहरुमध्ये ।[4]

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ ۖ أَسْتَكْبَرْتَ

(७५) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि हे इब्लीस तिमीलाई त्यसलाई सजदा गर्नबाट कुन कुरोले रोक्यो जसलाई मैले आफ्ना हातहरुले

मानव जातिको श्रेष्ठता एवं प्रतिष्ठाका लागि यही धेरै छ कि उसमा त्यो आत्मा फुकिएको छ जसलाई अल्लाहले आफ्नो आत्मा भनेको छ ।

[1]यो सजदा (नत्मस्तक हुने) धन्यवाद अथवा सम्मानको सजदा हो उपासनाको सजदा होइन । यो सम्मानको सजदा अघि उचित थियो । यसैकारण अल्लाहले आदमका लागि फरिश्ताहरुलाई यसको आदेश दियो । अब इस्लाममा सम्मानको सजदा पनि कसैका लागि उचित छैन । हदीसमा वर्णित छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "यदि यो वैध भएको भए म आफ्नी पत्नीलाई आदेश दिन्थें कि आफ्नो पतिलाई ढोकोस् ।" (मिश्कात, किताबुन्निकाह, बाबु इशतिन्निसाए ससंदर्भ तिर्मिजी, अलबानीले भने कि आफ्ना साक्षीहरुका कारण यो हदीस सही छ) ।

[2]यो मनुष्यको ठूलो प्रतिष्ठा हो कि उसलाई फरिश्ताहरुबाट सज्दा गरायो, अर्थात् फरिश्ताहरु जस्तो पवित्र सृष्टिले उसलाई सम्मान स्वरुप सजदा गऱ्यो । كلهم बाट विदित हुन्छ कि एउटा पनि फरिश्ता सजदा गर्नमा पछि रहेनन् । यसका पश्चात أجمعون भनेर यो स्पष्ट गरियो कि सजदा पनि सबैले एकैसाथ गरे, विभिन्न समयमा होइन । केही ज्ञानीहरु भन्दछन् कि यो जोडमाथि जोड सामान्यतामा अतिश्योक्तिका लागि हो ।

[3]यदि इवलीसलाई फरिश्ताहरुका गुणले युक्त मानिन्छ भने यो अनिबन्ध निरन्तर हुनेछ, अर्थात् इवलीस सजदाका यस आदेशमा सम्मिलित हुनेछ, अन्य स्थितिमा यो अनिबन्ध विच्छेदका लागि हुनेछ अर्थात् त्यो यस आदेशमा सम्मिलित थिएन । किन्तु आकाशमा रहनुका कारण उसलाई पनि आदेश दिइयो परन्तु उसले घमण्डका कारण नकारिदियो ।

[4] كَانَ अर्थमा छ صَارَ को, अर्थात् अल्लाहका आदेश तथा त्यसको आज्ञा-पालनबाट अहङ्कार गर्नुका कारण त्यो काफ़िर भयो अथवा अल्लाहका ज्ञानमा त्यो काफ़िर थियो ।

اَمۡ كُنۡتَ مِنَ الۡعَالِيۡنَ ﴿٧٥﴾

बनाएँ ।[1] के तिमी केही अहंकारमा आइहालेका छौ अथवा तिमी उच्च पदवालाहरुमध्ये हौ ?

قَالَ اَنَا خَيۡرٌ مِّنۡهُ ؕ خَلَقۡتَنِىۡ مِنۡ نَّارٍ وَّخَلَقۡتَهٗ مِنۡ طِيۡنٍ ﴿٧٦﴾

(७६) (उसले) उत्तर दियो कि म यसभन्दा श्रेष्ठ छु, तिमीले मलाई अग्निले बनायौ तथा यसलाई माटोले बनाएका छौ ।[2]

قَالَ فَاخۡرُجۡ مِنۡهَا فَاِنَّكَ رَجِيۡمٌ ۖۚ ﴿٧٧﴾

(७७) भन्यो कि त यहाँबाट निस्किहाल, तँ तिरस्कृत भइस् ।

وَّاِنَّ عَلَيۡكَ لَعۡنَتِىۡۤ اِلٰى يَوۡمِ الدِّيۡنِ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा तँमाथि केयामतका दिनसम्म मेरो धिक्कार एवं तिरस्कार छ ।

قَالَ رَبِّ فَاَنۡظِرۡنِىۡۤ اِلٰى يَوۡمِ يُبۡعَثُوۡنَ ﴿٧٩﴾

(७९) भन्नलाग्यो कि हे मेरा प्रभु ! मलाई मानिसहरु उठी उभिने दिनसम्म अवसर प्रदान गर ।

قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الۡمُنۡظَرِيۡنَ ۙ ﴿٨٠﴾

(८०) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि तँ अवसर प्राप्त गर्नेहरुमध्ये छस् ।

اِلٰى يَوۡمِ الۡوَقۡتِ الۡمَعۡلُوۡمِ ﴿٨١﴾

(८१) निर्धारित समयका दिनसम्म ।

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَاُغۡوِيَنَّهُمۡ اَجۡمَعِيۡنَ ۙ ﴿٨٢﴾

(८२) भन्नलाग्यो, अनि त तिम्रो महिमाको सौगन्ध ! म यी सबैलाई अवश्य विचलित गर्नेछु ।

[1] यो पनि मानिसको प्रतिष्ठा तथा बडाई व्यक्त गर्नकै लागि भन्यौ अन्यथा प्रत्येक वस्तुको विधाता अल्लाह नै हो ।

[2] अर्थात् शैतानले आफ्ना भ्रममा यो ठान्यो कि आगोको तत्व माटोको तत्वभन्दा उत्तम छ । हाँलाकि यो सबै तत्व समजातीय अथवा समीपवर्ती छन्, यिनीमध्ये कसैलाई अर्कोमाथि प्रधानता कुनै अस्थाई (वाह्य कारण) बाट नै प्राप्त हुन्छ तथा यो कारण आगोका सापेक्ष माटोका भागमा आएको छ, कि अल्लाहले त्यसैबाट आदमलाई आफ्ना हातहरुले बनायो, अनि त्यसमा आफ्नो आत्मा फुक्यो, यसकारण माटोलाई नै आगोको अपेक्षा प्रतिष्ठा एवं प्रधानता प्राप्त छ । यसका अतिरिक्त आगोको काम जलाएर खरानी पारिदिनु हो जबकि माटो त्यसका विपरीत अनेक प्रकारको उपजको उद्गम हो ।

(८३) तिम्रा ती भक्तहरुका अतिरिक्त जो रोजिएका [एवं प्रिय (शुद्ध)] होऊन् ।	إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾
(८४) भन्यो कि सत्य त यो हो, तथा म सत्य नै भन्ने गर्दछु ।	قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾
(८५) कि तिमीबाट तथा तिम्रा सबै अनुगामीबाट म (पनि) नरकलाई भरिदिनेछु ।	لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾
(८६) भनिदिनुस् कि म यसमा तिमीबाट कुनै बदला (पारिश्रमिक माँग्दिन[1] तथा न म बनावटी कुरा गर्नेहरुमध्ये हूँ ।[2]	قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾

[1]अर्थात् यस आमन्त्रण तथा उपदेशबाट मेरो उद्देश्य मात्र अल्लाहको आज्ञाको पालना हो, संसार आर्जन होइन ।

[2]अर्थात् आफ्नो तर्फबाट रचेर अल्लाहसित यस्तो कुरो सम्वन्धित गरिदेऊन् जो उसले नभनेको होस् अथवा म तिमीलाई यस्तो कुराको आमन्त्रण दिऊ जसको आदेश अल्लाहले मलाई नदिएको होस्, वरु केही घटी-बढी गरिए विना म अल्लाहको आदेश तिमीसम्म पुऱ्याइराखेको छु । नवीका सहचर अव्दुल्लाह इव्ने मसऊद भन्दथे कि जसलाई कुनै कुराको ज्ञान नहोस्, त्यसका विषयमा भनिदिनुपर्छ कि الله أعلم (अल्लाहु आलम्) "अल्लाह अत्याधिक जान्नुहुन्छ ।" यो भन्नु पनि ज्ञान नै हो, यसकारण कि अल्लाहले आफ्ना पैग़म्वरसित भन्यो, भनिदिनुस् وما أنا من المتكلفين "म आडम्वर गर्नेहरुमध्ये होइन ।" (इव्ने क़सीर) । यसका अतिरिक्त यसबाट साधारण जीवन व्यवहारमा पनि आडम्वर तथा देखावटीपनाबाट वच्नुको आदेश विदित हुन्छ । जस्तै नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले نهينا عن التكلف भन्नुभयो (सहीह बुख़ारी नम्बर ७२९३) "हामीलाई आडम्वरवाट रोकिएको छ ।" आदरणीय सलमान भन्नुहुन्छ نهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نتكلف للضيف (सहीहुल जामेईस्सग़ीर लिल अलबानी ९८७१) "हामीलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अतिथिका लागि आडम्वर गर्नबाट रोकिदिनु हो ।" यसैबाट विदित भयो कि वस्त्र, आवास तथा अन्य विषयहरुमा बनावटीपना जो वर्तमान युगमा जीवनस्तर उपासनाका नाममा धनवानहरुको आचरण तथा तरीका बनिसकेको छ, इस्लामी शिक्षाहरुका प्रतिकूल छ । इस्लाममा सादगी तथा साधारणता अपनाउनुको शिक्षाको प्रोत्साहन छ ।

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٨٧﴾

(८७) यो त सबै जगत्वालाहरुका लागि सर्वथा शिक्षाप्रद एवं सदुपदेश हो ।[1]

وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُۥ بَعْدَ حِينٍۭ ﴿٨٨﴾

(८८) वस्तुतः तिमी यसको वास्तविकतालाई केही समय पश्चात नै (सही ढङ्गले) जानिहाल्नेछौ ।[2]

سُورَةُ الزُّمَرِ

सूरतुज़्ज़ुमर-३९

सूरः ज़ुमर* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पचहत्तर आयतहरु एवं आठ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाह तआलाको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾

(१) यस किताबको अवतरण अल्लाह (तआला) प्रभावशाली एवं हिक्मतवालाको तर्फबाट हो ।

إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ

(२) निःसन्देह हामीले यस किताबलाई सत्यताका साथ तपाईंतिर अवतरित गरेका छौं[3] तसर्थ

[1]अर्थात् यो कुर्आन अथवा प्रकाशना (वह्य) अथवा त्यो आमन्त्रण जो म प्रस्तुत गरिराखेको छु, सर्वजगत्का मानिस तथा जिन्नहरुका लागि सदुपदेश हो, प्रतिबन्ध यो छ कि कोही यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्न प्रयत्न गरोस् ।

[2]अर्थात् कुर्आनले जुन कुराहरुलाई वर्णन गरेको छ, जो वादा (वाचाहरु) तथा चेतावनी दिएको छ, तिनका यथार्थ तथा सत्यता शीघ्र नै तिम्रा सामु आउनेछ । जस्तो कि यसको सत्यता बद्रका दिन सामु आयो, मक्का विजयका दिन आयो अथवा मौतका समय त सबैका सामु स्पष्ट आइहाल्छ ।

* ***व्याख्या सूरः अज़्ज़ुमर*** : हदीसमा वर्णित छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हरेक राति सूरः बनी इस्राईल तथा सूरः ज़ुमरको पाठ गर्नुहुन्थ्यो (सहीह तिर्मिजीमा यसलाई अल्बानीले सहीह भनेका छन्) ।

[3]अर्थात् यसमा तौहीद (अद्वैत) एवं रिसालत (दूतत्व), मआद (पुनर्जीवन) तथा आदेश एवं अनिवार्य कर्तव्यहरुलाई जो साबित गरिएको छ, त्यो सबै सत्य छ तथा यिनैलाई मान्नु तथा पालन गर्नुमा मानवको मुक्ति छ ।

فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّيْنَ ۝

तपाईं केवल अल्लाहकै इबादत गर्नुहोस् उसैका लागि धर्मलाई शुद्ध गर्दै ।[1]

اَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ ۭ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَاۗءَ ۘ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَآ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى ۭ اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِيْ مَا هُمْ فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ڛ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ

(३) सावधान ! अल्लाह (तआला) कै लागि विशुद्ध इबादत गर्नु छ,[2] तथा जसले उसका अतिरिक्त संरक्षक बनाएका छन् (तथा भन्दछन्) कि हामी यिनका इबादत मात्र यसकारण गर्दछौं कि यी (महात्मा) अल्लाहका समीप हामीलाई पुऱ्याइदेऊन्,[3] यिनीहरु जुन

---

[1]दीन دين को अर्थ यहाँ इबादत (आराधना) तथा आज्ञापालन हो तथा إخلاص को अभिप्राय मात्र अल्लाहको प्रसन्नताका लागि पुण्यको कर्म गर्नु हो । आयत नीयत (संकल्प) को अनिवार्यता तथा त्यसको शुद्धताका लागि प्रमाण हो । हदीसमा पनि संकल्पको विशुद्धताको महत्व यो भनेर स्पष्ट गरिएको छ कि «إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» "कर्महरुको निर्भरता इरादाहरुमाथि छ" अर्थात् जुन राम्रो कर्म अल्लाहको प्रसन्नताका लागि गरिन्छ । (प्रतिबन्ध यो छ कि त्यो सुन्नतका अनुकूल होस्) त्यो स्वीकार्य हुनेछ तथा जुन कर्ममा कुनै अन्य भावनाका मिलावट हुनेछ, त्यो अस्वीकार्य हुनेछ ।

[2]यहाँ त्यसै इबादतको शुद्धतामाथि जोड दिइएको छ जसको आदेश यसभन्दा पूर्वको आयतमा छ कि इबादत तथा अनुपालन एकमात्र अल्लाहकै अधिकार हो, न उसको उपासनामा कसैलाई साझेदार बनाउनु वैध (जायेज़) छ, न अनुपालन कै त्यसका अतिरिक्त कोही अधिकारी छैन । हो, रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुपालनलाई स्वयं अल्लाहले नै आफ्नो अनुपालन भनेको छ, अतः रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञापालन अल्लाहकै आज्ञापालन हो कुनै अन्यको होइन । तैपनि इबादतमा यो कुरो पनि छैन । अतः इबादत अल्लाहका अतिरिक्त कुनै ठूलाभन्दा ठूला रसूलको पनि वैध छैन त कहाँ साधारण व्यक्तिहरुको, जसलाई मानिसहरुलाई मनोमानी अल्लाहकै अधिकारहरुको मालिक बनाएका छन् । ﴿مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ﴾ "अल्लाहको तर्फबाट यसमाथि कुनै तर्क छैन ।"

[3]यसबाट स्पष्ट छ कि मक्काका मूर्तिपूजक अल्लाहलाई नै विधाता, जीविका प्रदान गर्ने तथा विश्वको सञ्चालक मान्दथे, अनि अरुहरुको इबादत किन गर्दथे ? यसको उत्तर उनी यो दिन्थे जुन कुरआनले यहाँ (उद्धृत) गरेको छ कि सम्भवतः उनीद्वारा हामीलाई अल्लाहको सामीप्य प्राप्त होस् अथवा अल्लाहका निकट हाम्रो अभिस्तावना गरिदेओस्, जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो :

مَنْ هُوَ كٰذِبٌ كَفَّارٌ ۝٣

विषयमा मतभेद गरिराखेका छन् त्यसको (न्यायपूर्ण) निर्णय अल्लाह (तआ़ला) स्वयं गरिदिनेछ ।[1] भूठा तथा कृतघ्न मानिसहरु (लाई) अल्लाह (तआ़ला) मार्ग देखाउँदैन ।[2]

لَوْ أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَّتَّخِذَ وَلَدًا لَّاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۙ سُبْحٰنَهٗ ؕ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝٤

(४) यदि अल्लाह (तआ़ला) को विचार सन्तानकै भएको भए त आफ्नो सृष्टिमध्ये जसले चाहन्थ्यो रोजिहाल्थ्यो (परन्तु) त्यो त पवित्र छ[3] त्यो त्यही अल्लाह हो एक तथा सर्वशक्तिमान ।

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ

(५) अत्यन्त उत्तमरुपले उसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई बनायो, त्यो रातलाई दिनमा तथा दिनलाई रातमा बेरिदिन्छ ।[4] तथा

﴿ هٰٓؤُلَآءِ شُفَعَآؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ ﴾

"अर्थात् यी अल्लाहका निकट हाम्रा अभिस्तावक (सिफारिश गर्ने) हुन् ।"(यूनुस-१८)

[1]किनकि संसारमा कोही यो मान्न तयार छैन कि त्यो शिर्क गरिराखेको छ अथवा त्यो सत्यमा छैन । क़ियामत (प्रलय) का दिन अल्लाहले नै निर्णय गर्नेछ तथा त्यसका अनुसार प्रतिकार अथवा दण्ड दिनेछ ।

[2]त्यो भूठ नै हो कि यी मिथ्या पूज्यहरुद्वारा यिनको पहुँच अल्लाहसम्म हुनेछ अथवा यिनीहरु उनको सिफारिश गर्नेछ । तथा अल्लाहलाई छोडेर विवश मानिसहरुलाई पूज्य ठान्नु पनि निकै ठूलो कृतघ्नता हो, यस्ता भूठा तथा कृतघ्नहरुलाई मार्गदर्शन कसरी प्राप्त हुनसक्छ ।

[3]अनि उसका सन्तान केटीहरु नै किन हुन्थे जस्तो कि मूर्तिपूजकहरुको आस्था थियो ? बरु त्यसले आफ्नो सृष्टिहरुमध्ये जसलाई चाहन्थ्यो त्यो त्यसको सन्तान हुन्थ्यो न कि त्यो जसको यिनी विश्वास गराउँछन्, किन्तु त्यो त यस दोषबाट नै पवित्र छ । (इब्ने क़सीर)

[4]تَكْوِير (तक्वीर) को अर्थ हो, एउटा कुरोलाई अर्को कुरामा बेर्नु, रातलाई दिनमा बेर्नुको अर्थ हो, रातले दिनलाई छोप्नु, यहाँसम्मकि त्यसको प्रकाश समाप्त भइहालोस् तथा दिनलाई रातमा बेर्नुको अभिप्राय दिनले रातिलाई छोप्नु हो, यहाँसम्मकि त्यसको अन्धकार समाप्त हुनजाओस् ।

النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ⑤

उसले सूर्य तथा चन्द्रमालाई कार्यमा लगाएको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित अवधिसम्म हिंडिराखेको छ, विश्वास गर कि त्यही शक्तिशाली एवं पापहरुलाई क्षमा गर्नेवाला हो ।

خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِّنَ الْأَنْعَامِ ثَمٰنِيَةَ أَزْوَاجٍ ۚ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهٰتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمٰتٍ ثَلٰثٍ ۚ

(६) उसले तिमी सबैलाई एउटै प्राणबाट पैदा गऱ्यो,[1] अनि त्यसैबाट त्यसको जोडी पैदा गऱ्यो[2] तथा तिम्रो लागि पशुहरुमध्ये आठ जोडी (भाले-पोथी) उतान्यो ।[3] त्यो तिमीलाई तिम्रा माताहरुका गर्भमा एक रुपका पश्चात अर्को रुपमा ।[4] तीन-तीन अँध्यारामा,[5] यही

यो त्यही अभिप्राय हो जो يُغْشِي الَّيْلَ النهار (अल-आराफ़-५४) को छ ।

[1]अर्थात् आदरणीय आदमबाट जसलाई अल्लाहले आफ्ना हातले बनाएको थियो तथा आफ्नो तर्फबाट त्यसमा आत्मा फुकेको थियो ।

[2]अर्थात् आदरणीय हव्वालाई आदमको बायाँ करङबाट सृष्टि गऱ्यो । यो पनि उसको पूर्ण सामर्थ्य हो किनकि हऊवाका अतिरिक्त कुनै नारीको जन्म कुनै मानवको करङबाट भएन । यसप्रकार यो पैदाईश स्वभाविक रीतिका विपरीत तथा अल्लाहका सामर्थ्यका लक्षणहरु मध्येका छ ।

[3]यो त्यही चार प्रकारका पशुहरुको वर्णन हो, भेंडा, बाखा, ऊट, गाई जो भाले-पोथी गरी आठ हुनजान्छन्, जसका चर्चा सूर: अनआम आयत-१४३ तथा १४४ मा गुज्रिसकेको छ । أنــزل यो خَلَق का अर्थमा छ । अथवा एक वर्णनका अनुसार अल्लाहले यिनलाई सर्वप्रथम स्वर्गमा पैदा गऱ्यो अनि उनलाई उतान्यो । अत: यो إنزال वास्तविक हुनेछ । अथवा أنزل (उतान्यो) यसकारण भनियो कि पशु चारा विना रहन सक्दैनन् तथा चारा (खानेकुरो) को उब्जनीका लागि पानी अनिवार्य छ, जो कि आकाशबाट वर्षाद्वारा उतार्छ ।

[4]अर्थात् माताका गर्भाशयमा विभिन्न रुपहरुबाट गुज्रन्छ । पछिल्ला वीर्य, अनि जमेको रक्त, अनि मासुको टुक्रा, अनि हाडहरुको ढाँचा जसमाथि मासुको वस्त्र यी सबै रुपहरुबाट गुजार्नुका पश्चात पूर्ण मानव तयार हुन्छ ।

[5]एउटा आमाको पेटको अँध्यारो, दोस्रो गर्भाशयको अँध्यारो तथा तेस्रो त्यस झिल्ली अथवा पर्दाको अँध्यारो जसमा बच्चा बेरिएको हुन्छ ।

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۖ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنّٰى تُصْرَفُونَ ⑥

अल्लाह (तआ़ला) तिम्रो प्रभु हो । त्यसैका लागि राज्य छ, त्यसका अतिरिक्त कोही उपास्य छैन, अनि तिमी कहाँ भौंतारिंदैछौ ?[1]

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ ۖ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ ۖ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ أُخْرٰى ۗ ثُمَّ إِلٰى رَبِّكُمْ مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑦

(७) यदि तिमी कृतघ्नता व्यक्त गर्छौ भने (याद राख कि) अल्लाह (तआ़ला) तिमी (सबैबाट) निस्पृह छ ।[2] तथा त्यो आफ्ना दासहरुको कृतघ्नताबाट प्रसन्न छैन तथा यदि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ भने उसले त्यसलाई तिम्रा लागि रुचाउने छ[3] र कोही कसैको बोझ उठाउँदैन, अनि तिमी सबैलाई आफ्नो प्रभुतिर फर्कनु छ । तिमीलाई त्यसले भनिदिनेछ जो तिमी गर्दथ्यौ, निश्चय त्यो हृदयसम्मका कुराहरुसित अवगत छ ।

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ

(८) तथा जब मनुष्यलाई जतिखेर दुख पुग्दछ त त्यो निकै ध्यानमग्न भएर आफ्ना प्रभुलाई पुकार्दछ अनि जब अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो पासबाट सुख प्रदान गरिदिन्छ त त्यो त्यसभन्दा पूर्व जुन प्रार्थना गर्दथ्यो त्यसलाई

[1] अथवा किन तिमी सत्यवाट असत्यतिर तथा संमार्गबाट कुमार्गतिर फर्किराखेका छौ ?

[2] यसको व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूर: इब्राहीम आयत-८ को टिप्पणी ।

[3] अर्थात् कुफ्र यद्यपि मानिस अल्लाहकै इच्छाले गर्दछ । किनकि उसले नचाहिकन केही हुँदैन न हुन नै सक्छ, तैपनि अल्लाह तआ़ला कुफ्रलाई रुचाउँदैन त्यसको प्रसन्नता प्राप्त गर्नुको मार्ग त कृतज्ञता हो न कि कृतघ्नता । अर्थात त्यसको चाहत अर्कै कुरा हो, तथा उसको प्रसन्नता अर्कै कुरा हो, जस्तो कि पहिला पनि यस बिन्दुको व्याख्या केही स्थानहरुमा गरिसकिएको छ । हेर्नुस् सूर: बकर:को आयत संख्या २१५ को व्याख्या ।

أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦۚ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًاۖ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ ⑧

बिर्सिदिन्छ ।[1] तथा अल्लाह (तआला) का साझेदार निर्धारित गर्नथाल्छ, जसबाट (अन्यहरुलाई) त्यसका मार्गबाट विचलित गरोस् । (तपाईं) भनिदिनुस् कि आफ्ना कुफ्रका लाभ केही दिन अरु लिइहाल, (अन्त्यमा) तिमी नरकवासीहरु मध्येको हुनेछौ ।

أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ⑨

(९) के त्यो व्यक्ति जो रातहरुका समयमा सज्दा एवं उभिनुको स्थितिमा इबादत (उपासना) मा व्यतीत गर्दछ, आख़िरतसित तर्सन्छ तथा आफ्नो प्रभुको दयाको आशा राख्दछ,[2] (तथा जो त्यसका विपरीत हुन्छ, समान हुन सक्दछन्), भन त ज्ञानी तथा

[1]अर्थात् त्यस दुखलाई बिर्सिदिन्छ जसलाई हटाउनका लागि त्यसले अरुहरुलाई छाडेर अल्लाहसित प्रार्थना गर्दथ्यो अथवा त्यस प्रभुलाई बिर्सिदिन्छ जसलाई त्यसले पुकार्दथ्यो तथा उसका सामु विनय गर्दथ्यो, तथा पुन: शिर्कमा लीन भइदिन्छ ।

[2]अभिप्राय यो हो कि एक यो काफ़िर एवं मुशिरक हो जसको यो दशा छ जो अहिले वर्णित भयो तथा दोस्रो त्यो हो जो दुख-सुखमा रातिको समयमा अल्लाहका समक्ष विनम्रता एवं आज्ञाकारिताको प्रदर्शन गर्दै सज्दाहरुमा तथा ध्यानपूर्वक उभेर व्यतीत गर्दथ्यौ । आख़िरत (परलोक) को भय पनि त्यसको हृदयमा छ तथा प्रभुको दयाको आशा पनि छ अर्थात भय तथा आशा दुबै भावनाहरुले पूर्ण छ, जो वास्तविक ईमान हो । के यी दुबै बराबर हुन सक्दछन् ? होइन, निश्चय होइन । भय तथा आशाका विषयमा हदीस छ, आदरणीय अनस भन्नुहुन्छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एक व्यक्तिका पासमा जानुभयो जबकि त्यसमाथि मृत्युको दशा आच्छादित थियो उहाँले त्यससित सोध्नुभयो, तिमी स्वयंलाई कस्तो पाउँछौ ? उसले भन्यो, “म अल्लाहसित आशा राख्दछु तथा आफ्ना दोषहरुका कारण तर्सन्छु पनि ?” रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, “यस अवसरमा जसका हृदयमा यी दुबै कुरा एकातिर हुनजान्छन् त अल्लाह तआला उसलाई त्यो कुरो प्रदान गर्दछ जसको त्यो आशा राख्दछ तथा त्यसबाट त्यसलाई बचाइहाल्छ जसको त्यो भय राख्दछ ।” (तिर्मिजी, इब्ने माजा, किताबुज्जुहुद, बाब ज़िकरील मौते वल इस्तेअदादे लहु)

अज्ञानीका समान छन् ?[१] निःसन्देह शिक्षा तिनै ग्रहण गर्दछन् जो बुद्धिमानी हुन्छन् ।[२]

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوْا رَبَّكُمْ ۭ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۭ وَاَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ ۭ اِنَّمَا يُوَفَّى الصّٰبِرُوْنَ اَجْرَهُمْ

(१०) भनिदिनुस् कि हे मेरो ईमान भएका भक्तहरु ! आफ्ना प्रभुसित तर्सिराख,[३] जो यस लोकमा पुण्य गर्दछन् उनका लागि उत्तम प्रतिफल छ,[४] तथा अल्लाह (तआ़ला) को धर्ती अत्यन्त विस्तृत छ,[५] धैर्यवानहरुलाई नै उनको पूरा-पूरा

[१]अर्थात् जो जान्दछन् कि अल्लाहले जो प्रतिफल एवं दण्डको वचन दिएको छ त्यो सत्य छ तथा जो यस कुरालाई जान्दैनन्, यी दुवै बराबर हुन सक्दैनन्, एउटा ज्ञानी छ तथा एउटा अज्ञानी, जुनप्रकार ज्ञान तथा अज्ञानमा अन्तर छ, त्यसैप्रकार ज्ञानी तथा मूर्ख बराबर छैनन् । ज्ञानी तथा मूर्खका उदाहरणबाट यो बुझ्नु उद्देश्य हो कि जुनप्रकार यी दुबै समान छैनन्, अल्लाहका आज्ञाकारी तथा अवज्ञाकारी दुवै समान छैनन् । केही ज्ञाताहरुले यसको अभिप्राय यो भनेका छन् कि ज्ञानीसित तात्पर्य त्यो व्यक्ति हो जो ज्ञान अनुसार कर्म पनि गर्दछ किनकि त्यही ज्ञानबाट लाभ प्राप्त गर्दछ तथा जो कर्म गर्दैन त्यो मानौं यस्तै छ जसलाई ज्ञान नै छैन । यस आधारमा यो कर्मकर्ता तथा अकर्मीको उदाहरण हो कि दुबै बराबर छैनन् ।

[२]तथा यी ईमान भएकै हुन न कि काफ़िर । यद्यपि तिनी स्वयंलाई बुद्धिमानी एवं ज्ञानी नै ठान्दछन् किन्तु जब तिमी आफ्नो नीति तथा बुद्धिको प्रयोग गरी चिन्तन-मनन नै गर्दैनन् तथा शिक्षा-दिक्षा ग्रहण गर्दैनन् त तिनी पशुका समान बुद्धि एवं ज्ञानबाट बञ्चित छन् ।

[३]त्यसको आज्ञापालन गरेर, अवज्ञाबाट बचेर तथा इबादत एवं अनुपालनलाई उसका लागि विशुद्ध गरेर ।

[४]यो تقوى (संयम) का लाभ हुन् । उत्तम प्रतिफलसित अभिप्राय स्वर्ग तथा उसका अनन्त उपहार हुन् । केही في هذه الدنيا लाई حَسنةٌ सित सम्बन्धित मानेर अनुवाद गर्दछन् "जो पुण्य गर्दछन् उनका लागि संसारमा राम्रो प्रतिफल छ" अर्थात अल्लाह उनलाई संसारमा स्वास्थ एवं सुविधा, सफलता तथा धन-सम्पत्ति आदि प्रदान गर्दछ । किन्तु प्रथम भावार्थ नै अधिक सही छ ।

[५]यो संकेत हो त्यस कुरातिर कि यदि आफ्ना देशमा ईमान तथा संयममाथि कर्म गर्नु कठिन हो त त्यहाँ रहनु राम्रो छैन बरु त्यहाँबाट हिज़रत (स्थानान्तरण) गरी यस्ता क्षेत्रमा गइहाल्नुपर्छ, जहाँ मानिस अल्लाहका आदेशहरुका अनुसार जीवन निर्वाह गर्न सकोस् तथा जहाँ इमाम एवं संयमका मार्गमा रोकावट नहोस् ।

بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑩

अनगिन्ती प्रतिफल दिइन्छ ।[1]

قُلْ إِنِّيٓ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ ⑪

(११) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई आदेश दिइएको छ कि अल्लाह (तआ़ला) को यसप्रकार इबादत गरूँ कि उसैका लागि इबादतलाई विशुद्ध गरिहालूँ ।

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ⑫

(१२) तथा मलाई आदेश भएको छ कि म प्रथम आज्ञाकारी बनिहालूँ ।[2]

قُلْ إِنِّيٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑬

(१३) भनिदिनुस् कि मलाई त आफ्ना प्रभुको अवज्ञा गर्दा ठूला दिनको यातनाको भय लाग्दछ ।

قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُ دِينِي ⑭

(१४) भनिदिनुस् कि म त शुद्ध रुपमा मात्र अल्लाहकै इबादत गर्दछु ।

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِ

(१५) तिमी त्यसका अतिरिक्त जसको चाहन्छौ पूजा गर्दैरह, भनिदिनुस् कि वास्तवमा

[1]यसैप्रकार ईमान तथा संयमका मार्गमा कठिनाई पनि अनिवार्य तथा मनोकांक्षाहरुको त्याग पनि आवश्यक छ, जसका लागि धैर्यको आवश्यकता छ । यसकारण धैर्यवानको महत्व पनि वर्णित गरिएको छ कि उनलाई उनका धैर्यका लागि यसप्रकार पूरा-पूरा प्रतिफल दिइनेछ कि त्यसलाई हिसाबका मापले नाप्नु सम्भव हुनेछैन । अर्थात् उनको प्रतिफल असीम हुनेछ किनकि जुन कुरोको हिसाब हुन्छ त्यसको त एउटा सीमा हुन्छ तथा जसको कुनै सीमा तथा अन्त हुँदैन त्यो त्यही हुन्छ जसको गणना सम्भव नहोस् । धैर्यको यो बडो महत्व छ जसलाई प्रत्येक मुसलमानलाई प्राप्त गर्नुको प्रयास गर्नुपर्दछ, यसकारण कि रुनु-विलाप तथा अधैर्यताबाट आएको विपदा टर्न सक्दैन, जुन राम्रो कुरो एवं लाभबाट वञ्चित भइसकेको छ त्यो प्राप्त हुँदैन तथा जुन अप्रिय अवस्था आइसकेको हुन्छ त्यसको निराकरण सम्भव छैन । जब यस्तो छ त मानिस धैर्यधारण गरी त्यो महान प्रतिफल किन प्राप्त नगरोस् जो धैर्यवानहरुका लागि अल्लाहले राखेको छ ।

[2]प्रथम यस अर्थमा कि पूर्वजहरुका धर्मको विरोध गरेर तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण सर्वप्रथम उहाँले नै प्रस्तुत गर्नुभयो ।

قُلْ إِنَّ الْخَسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوٓا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَٰمَةِ ۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾

क्षतिग्रस्त त्यही हो जो स्वयं आफूलाई तथा आफ्ना परिवारलाई केयामतका दिन हानिमा पार्नेछन् । याद राख कि खुल्ला घाटा यही हो ।

لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِۦ عِبَادَهُۥ ۚ يَٰعِبَادِ فَاتَّقُونِ ﴿١٦﴾

(१६) उनीहरुलाई तल-माथिबाट आगोका ज्वाला छतको जस्तै छोपिराखेका हुन्छन् ।[1] यही यातना हो जसबाट अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुलाई तर्साइराखेको छ ।[2] हे मेरा भक्तहरु ! मसित तर्सिराख ।

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّٰغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوٓا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾

(१७) तथा जसले अल्लाहका अतिरिक्त तागुत (अरुहरु) को इबादतबाट बचाव गरे तथा तनमनले अल्लाह (तआला) तिर आकर्षित रहे, उनी शुभ-सूचनाका अधिकारी छन् तसर्थ मेरा भक्तहरुलाई शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُۥٓ ۚ أُولَٰٓئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰهُمُ اللَّهُ ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَٰبِ ﴿١٨﴾

(१८) जो कुरालाई कान थापेर सुन्दछन् अनि जो अति उत्तम कुरा छ[3] त्यसका अनुसार कार्य गर्दछन् यिनै हुन् जसलाई अल्लाह (तआला) ले मार्गदर्शन दिएको छ तथा यिनै बुद्धिमान पनि छन् ।[4]

[1] ظُلَلٌ यो ظُلَّةٌ को बहुवचन हो, छायाँ । यहाँ नरकका श्रेणी अभिप्राय छन् अर्थात् उनका माथि-तल आगोका तहहरु हुनेछन् जो उनीमाथि उत्तेजित भइराख्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यही उपरोक्त खुल्ला क्षति एवं अग्नि ज्वालाको यातना हो जसबाट अल्लाह तआला आफ्ना भक्तहरुलाई तर्साउँछ ताकि उनी अल्लाहको आज्ञाकारिताको मार्ग अपनाएर यस दुष्परिणामबाट सुरक्षित हुनसकून् ।

[3] أَحْسَنَ (सर्वोत्तम) सित सुदृढ तथा पक्का कुरा अभिप्राय हो तथा अनुमत कुराहरुमा सर्वोत्तम अथवा निश्चय तथा आज्ञाबाट निश्चय अथवा दण्डको अपेक्षा क्षमालाई रुचाउँछन् ।

[4]किनकि उनीहरुले आफ्नो बुद्धिबाट लाभ लिएका छन् जबकि अरुहरुले आफ्नो बुद्धिहरुबाट लाभ उठाउन सकेनन् ।

(१९) तसर्थ जुन व्यक्तिमाथि यातनाको कुरो सिद्ध भइसकेको छ,[१] त के तपाईं उसलाई जो नरक्मा छ छुटकारा दिलाउन सक्नुहुन्छ ।[२]

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ۖ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾

(२०) हो उनीहरु जो आफ्ना प्रभुको भय गर्दैरहे उनका लागि उच्च भवन छन्, जसकामाथि पनि बनाइएका अट्टारीहरु छन् ।[३] तथा उनका मुनि जलस्रोत प्रवाहित भइराखेका छन् । प्रभुको वचन छ,[४] तथा त्यसले वचन भङ्ग गर्दैन ।

لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

(२१) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआला) आकाशबाट पानी उतार्दछ तथा त्यसलाई धर्तीका स्रोतहरुमा पुऱ्याउँछ ।[५] अनि

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ

[१]अर्थात् भाग्य तथा कर्मलेखका आधारमा त्यसको यातनाको अधिकार सिद्ध भइसकेको छ । यसप्रकार कि अत्याचार एवं कुफ्र तथा अपराध एवं कुरतामा आफ्नो अन्तिम सीमालाई पुगिसक्यो जहाँबाट त्यसको फिर्ताहुने कुरो सम्भव छैन, जस्तै अबूजहल तथा आस पुत्र वाएल आदि, तथा पापहरुले उसको पूर्णतालाई घेरिहाल्यो तथा त्यो नरकवासी भइहाल्यो ।

[२]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई, किनकि यस कुराको अति इच्छा थियो कि मेरो जातिका सबै मानिसे ईमान स्वीकार गरिहालून् । त्यसमा अल्लाह महानले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दियो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई भन्यो कि तपाईंको इच्छा आफ्नो ठाउँमा अत्यन्त सही एवं उचित छ किन्तु उसको भाग्य प्रभावी भयो तथा अल्लाहको वचन उसका विषयमा सिद्ध भइहाल्यो । त्यसलाई तपाईं नरक्को अग्निबाट बचाउन समर्थ हुनुहुन्न ।

[३]यसको अभिप्राय यो हो कि स्वर्गमा श्रेणीहरु हुनेछन् । जस्तो यहाँ बहुश्रेणी भवन छन्, स्वर्गमा पनि श्रेणीहरुका हिसाबले एक-अर्कामाथि अट्टारीहरु हुनेछन्, जसकामध्ये स्वर्गवासीहरुको इच्छा अनुसार दूध, मधु, मदिरा तथा जलका नहरहरु प्रवाहित रहनेछन् ।

[४]जो उसले आफ्ना आत्मा ईमान भएका दासहरुसित गरेको छ तथा जो निश्चय पूरा हुनेछ कि अल्लाहको वचन भङ्ग सम्भव छैन ।

[५]يَنَابِيع यो يَنْبُوع को बहुवचन हो, जलस्रोत । अर्थात् वर्षाद्वारा जल आकाशबाट उत्रन्छ अनि त्यो धर्तीमा संचित हुनजान्छ तथा पुन: स्रोतहरुका रुपमा निस्कन्छ अथवा पोखरी तथा नहरहरुमा एकत्रित हुनजान्छ ।

ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢١﴾

उसैद्वारा विभिन्न प्रकारका खेतीहरु उब्जाउन्छ[1] अनि तिनी सुक्दछन् तथा तपाईं तिनलाई पहेंला रङ्गमा देख्नुहुन्छ अनि टुक्रा-टुक्रा पारिदिन्छ ।[2] यसमा बुद्धिमानीहरुका लागि अत्याधिक शिक्षा छ ।[3]

أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

(२२) के त्यो व्यक्ति जसको वक्ष अल्लाह (तआ़ला) ले इस्लामका लागि खोलिदिएको छ त त्यो आफ्ना प्रभुका तर्फबाट एउटा प्रकाशमा छ,[4] तथा विनाश छ तिनका लागि जसका हृदय अल्लाहको स्मरणबाट (प्रभाव लिंदैनन् बरु) कठोर भइसकेका छन् यिनीहरु पूर्णरुपमा विचलनमा परेका छन् ।

[1]अर्थात् त्यस पानीबाट जो एकत्र हुन्छ, अनेक प्रकारका वस्तुहरु उत्पन्न गर्दछ जसका रङ्ग, स्वाद, सुगन्ध परस्पर भिन्न हुन्छन् ।

[2]अर्थात् हरियाली तथा ताजगीका पश्चात ती खेतीहरु सुक्दछन् एवं पहेंलो रुप धारण गर्दछन् तथा त्यसपछि टुक्रा-टुक्रा भइहाल्छन्, जस्तै काठका हाँगाहरु सुकेर भाँचिन्छन् ।

[3]अर्थात् बुद्धिमान यसबाट बुझ्छन् कि संसार यसैका सदृश्य छ, त्यो पनि अति शीघ्र नाश तथा विलय भइहाल्नेछ । यसको शोभा एवं चमक, त्यसकी हरियाली तथा सौन्दर्य एवं त्यसका स्वाद तथा सुविधाहरु सामयिक छन् जससित मानिस लिप्त हुनु हुँदैन बरु मृत्युको तयारीमा लागिरहनुपर्छ, जसपश्चातको जीवन स्थाई छ, जसलाई विनाश छैन । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यो कुर्‌आन तथा ईमान भएका हृदयहरुको उदाहरण हो । अभिप्राय यो हो कि अल्लाहले आकाशबाट कुर्‌आन अवतरित गऱ्यो जसलाई त्यो ईमानवालाका हृदयमा प्रविष्ट गर्दछ अनि त्यसद्वारा धर्म बाहिर निकाल्दछ जो एक-अर्कासित उत्तम हुन्छ । तसर्थ ईमान्दार त ईमान तथा विश्वासमा बढेर जान्छ तथा जसका हृदयमा रोग हुन्छ त्यो यस्तो किसिमले सुकेर जान्छ जस्तो खेती सुक्दछ । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् जसलाई सत्य मान्नु तथा भलाईको बाटो अप्नाउनुको सौभाग्य अल्लाहतिर बाट प्राप्त हुन्छ, के त्यो त्यसका समान हुनसक्छ जसका हृदय इस्लामका लागि कठोर तथा त्यसको वक्ष संकुचित हुन्छ तथा त्यो पथभ्रष्टताका अन्धकारमा भौंतारिएको हुन्छ ।

اَللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الْحَدِيْثِ كِتٰبًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ ۖ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُوْدُ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ۚ ثُمَّ تَلِيْنُ جُلُوْدُهُمْ وَقُلُوْبُهُمْ اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ ۗ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِيْ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ۗ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

(२३) अल्लाह (तआला) ले सर्वोत्तम वाणी अवतरित गरेको छ, जो यस्तो किताब छ कि आपसमा मिल्दोजुल्दो तथा बारम्बार दोहोर्याइएका आयतहरुको हो,[1] जसबाट ती मानिसहरुका शरीर काम्छन् जो आफ्ना प्रभुको भय राख्दछन्,[2] अन्तमा उनका शरीर एवं हृदय अल्लाह तआलाका वर्णनतिर (कोमल भई) झुकिहाल्छन् ।[3] यो हो

[1] أحسن الحديث (उत्तम वाणी) सित अभिप्राय ईशवाणी पवित्र कुरआन हो । मिल्दो-जुल्दोका अभिप्राय उत्तम भाषा, चमत्कार एवं प्रभाव तथा सत्यार्थ आदि सद्गुणहरुमा त्यसका सारा अंश परस्पर मिल्छन्, अर्थात् यो पनि आकाशीय आदि ग्रन्थहरुसित मिल्छ अर्थात् उनका सदृश्य छ । مثاني जसमा वाक्य, घटना, शिक्षा एवं आदेशहरुलाई दोहोर्याइको छ ।

[2] किनकि उनी ती चेतावनी, भय एवं धम्कीहरुलाई बुझ्दछन् जो अवज्ञाकारीहरुका लागि छ ।

[3] अर्थात् जब अल्लाहको दया तथा करुणा एवं कृपाको आशा उनका हृदयमा जाग्दछ त उनमा तपन तथा नम्रता पैदा हुनजान्छ तथा उनी अल्लाहका स्मरणमा लीन हुनजान्छ । आदरणीय कतादः रजीअल्लाह अन्हा भन्नुहुन्छ कि यसमा अल्लाहका मित्रहरुका गुणहरुको वर्णन गरिएको छ कि अल्लाह भयले उनका हृदय कामिहाल्छन् । उनका आँखाबाट आँसू बग्न थाल्छन् तथा उनका हृदयलाई अल्लाहको स्मरणले सन्तोष सुलभ हुन्छ । यो हुँदैन कि उनी बेसुध तथा मुग्ध भइहालून् तथा बुद्धि एवं चेतना शेष नरहोस्, किनकि यो विदअतिहरुको स्वभाव हुन् तथा यसमा शैतानको हस्तक्षेप हुन्छ (इब्ने कसीर) । जस्तो आज पनि विदअतिहरुका कौवालीहरुमा यसैप्रकारका शैतानी गतिविधिहरु सामान्य छन् जसलाई उनी वजद अथवा हल (मस्तिमा झुम्नु) भन्दछन् । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि ईमानवालाहरुको आचरण यस विषयमा काफिरहरुसित कैयन् कारणहरुले भिन्न हुन्छन्, एउटा यो कि ईमानवालाहरुबाट सुन्नु पवित्र कुरआनको पाठ हुन्छ जबकि काफिरहरुका सुन्नु निर्लज्ज गायिकाहरुका स्वरमा गाउनु, बजाउनु, सुन्नु हो, (जस्तै विदअतिहरुको सुन्नु मुशरिकाना अतिश्योक्तिमा निर्भर कौवाली एवं नातहरुमा छन्), दोस्रो यो कि ईमानवाला कुरआन सुनेर शिष्टाचार तथा भयले, आशा एवं प्रेमले तथा ज्ञान एवं बोधले रुन थाल्छन् तथा सजदामा झुक्छन् जबकि काफिर हल्ला गर्दछन् तथा क्रिडामा संलग्न रहन्छन्, तेस्रो ईमानवाला कुरआन सुन्नेमात्र शिष्टाचार तथा विनम्रता अप्नाउँछन्,

अल्लाह (तआ़ला) को मार्गदर्शन जसद्वारा जसलाई चाहन्छ सत्यमार्ग देखाउँछ, तथा जसलाई अल्लाह (तआला) नै मार्ग-विचलित गरिदिन्छ त्यसको मार्गदर्शक कोही छैन ।

أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجْهِهِۦ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) त जो व्यक्ति केयामतका दिनको अत्याधिक नराम्रा यातनाहरुको ढाल आफ्ना मुखलाई बनाउने (यस्ता) अत्याचारीहरुसित भनिनेछ कि आफूबाट गरिएका कर्महरुको (स्वाद) चाख ।[1]

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَىٰهُمُ ٱلْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) उनीभन्दा पूर्व भएकाले पनि झुठ्लाए अनि उनीमाथि त्यहाँबाट प्रकोप आइपुग्यो जहाँबाट उनलाई अनुमान पनि थिएन ।[2]

فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلْخِزْىَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले उनीहरुलाई सांसारिक जीवनका अपमानको स्वाद चखायो,[3] तथा अहिले आख़िरतको त अति कठोर यातना छ । काश ! यिनीहरु बुझ्थे ।

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ

(२७) निश्चय नै हामीले यस कुर्आनमा मानिसहरुका लागि हरप्रकारका उदाहरण वर्णन गरिदिएका

जस्तै नबीका सहचरहरु (सहाबा-किराम) को शुभ-आचरण थियो, जसबाट उनका रौंहरु ठाडा हुन्थे तथा उनका हृदय अल्लाहतिर झुक्दथे (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् के यो व्यक्ति त्यस व्यक्तिको समान हुनसक्छ जो प्रलयका दिन अत्यन्त निर्भय तथा शान्त हुनेछ ? अर्थात् लुप्त वाक्य मिलाएर यसको यो भावार्थ हुनेछ ।

[2]तथा उनीहरुलाई यी यातनाहरुबाट कोही बचाउन सकेन ।

[3]यो मक्काका काफिरहरुको चेतावनी हो कि विगत सम्प्रदायहरुले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाए त उनको यो दुर्दशा भयो तथा तिमी सर्वश्रेष्ठ रसूल तथा सर्वोत्तम व्यक्तिलाई झुठ्लाउँदै गरेका हौ त तिमीलाई पनि यस झुठ्लाउनुको दुष्परिणामबाट तर्सनुपर्छ ।

مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ۝٢٧

छौं हुनसक्छ कि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरिहालून् ।[1]

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِيْ عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ۝٢٨

(२८) अरबी भाषामा कुर्आन छ जसमा कुनै बाङ्गोपना छैन, हुनसक्छ कि उनी संयम धारण गरून् ।[2]

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيْهِ شُرَكَآءُ مُتَشٰكِسُوْنَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ؕ هَلْ يَسْتَوِيٰنِ مَثَلًا ؕ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝٢٩

(२९) अल्लाह (तआ़ला) उदाहरण वर्णन गरिराखेको छ कि एउटा त्यो व्यक्ति जसमा धेरै परस्पर भिन्नता राख्ने साझेदार छन् तथा दोस्रो त्यो व्यक्ति जो मात्र एउटैका (दास) छ, के यी दुवै गुणहरुमा एक समान छन् ।[3] सारा प्रशंसा अल्लाह (तआ़ला) कै लागि छन् ।[4] कुरो यो छ कि उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिस अज्ञानी छन् ।[5]

[1]अर्थात् मानिसहरुलाई सम्झाउनका लागि हरेक प्रकारका उदाहरण दियौं ताकि मानिसहरुको वुद्धिमा कुरा वसिहालून् तथा सदुपदेश प्राप्त गरून् ।

[2]अर्थात् पवित्र कुर्आन स्वच्छ अरवी भाषामा छ, जसमा कुनै टेढोपना, विमुखता एवं भ्रम छैन ताकि मानिस तिनमा वर्णित चेतावनीहरुसित तर्सुन तथा त्यसमा वर्णित वचनहरुका पात्र वन्नका लागि कर्म गरून् ।

[3]यसमा मुश्रिक (अल्लाहका साझेदार वनाउनेहरु) तथा मुख़लिस (मात्र अल्लाहका लागि इवादत गर्नेहरु) को उदाहरण दिइएको छ । अर्थात् एउटा दास छ जो कैयन् व्यक्तिहरुको साझेदारीको छ जो आपसमा झगडा गरिरहन्छन् तथा एउटा अन्य दास छ जसको स्वामी केवल एउटै व्यक्ति छ तथा त्यसका स्वामित्वमा त्यसको कोही साझेदार छैन, के यी दुवै दास समान हुनसक्छन् ? होइन, वस्तुतः होइन । यसैप्रकार त्यो मुश्रिक जो अल्लाहका साथ अन्य पूज्यहरुको पनि वन्दना गर्दछ तथा त्यो विशुद्ध ईमानवाला यो केवल एक अल्लाहको उपासना गर्दछ तथा त्यसका साथ कसैलाई साझेदार वनाउँदैन, वरावर हुन सक्दैनन् ।

[4]यस कुरामा कि उसले तर्क स्थापित गरिदियो ।

[5]यसकारण अल्लाहका साझेदार वनाउँछन् ।

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) नि:सन्देह स्वयं तपाईंलाई पनि मृत्यु आउनेछ तथा यी सबै पनि मर्नेहरु हुन् ।

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

(३१) अनि तिमी सबै केयामतका दिन आफ्ना प्रभुका समक्ष झगडा गर्नेछौ ।[1]

[1]अर्थात् हे पैग़म्बर, तपाईं पनि तथा तपाईंका विरोधी पनि मरेर यस संसारवाट हाम्रा छेउ आख़िरत (परलोक) मा आउनेछन् । संसारमा त एकेश्वरवाद (तौहीद) तथा मिश्रणवाद (शिर्क) को निर्णय तिम्रा बीच हुन सकेन तथा तिमी यसका विषयमा झगडा गर्दैरहयौ । किन्तु यहाँ म यसको निर्णय गरिदिनेछु तथा शुद्ध एकेश्वरवादीहरुलाई स्वर्गमा एवं नकार्ने झूठा मिश्रणवादीहरुलाई नरक़मा प्रवेश गराउनेछु । यस आयतबाट पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मृत्युको प्रमाण पाईन्छ। जुनप्रकार सूर: आले-इमरानको आयत ११४ बाट पनि थाहा हुन्छ तथा यिनै आयतहरुबाट भाव निकालेर आदरणीय अबू-बक्र सिद्दीकले उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को मृत्युलाई सिद्ध गरेका थिए। अत: नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा यो आस्था राख्नु कि उहाँलाई बरज़ख़ (मृत्युका पश्चातदेखि प्रलयसम्मका बीचको अवधि) मा त्यसैप्रकार जीवन प्राप्त छ जुनप्रकार संसारमा प्राप्त थियो, पवित्र कुर्‌आनका विपरीत छ । उहाँलाई पनि अन्य मनुष्यहरुजस्तै मृत्यु भयो, यसकारण उहाँलाई दफन गरियो । कब्रमा उहाँलाई बर्ज़खी (मध्य) को जीवन त अवश्य प्राप्त छ जसको दशाको हामीलाई ज्ञान छैन । परन्तु कब्रमा (चिहानमा) उहाँलाई पनि पुन: सांसारिक जीवन प्रदान गरिएन ।

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) त्यसभन्दा अधिक अत्याचारी को छ जो अल्लाह तआलामाथि झूठा कुरा गर्छ[1] तथा सत्य (धर्म) उसको पासमा आउँछ त त्यसलाई असत्य बताउँछ ?[2] के यस्ता काफ़िरहरुको वासस्थान नरक होइन ?

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा जो सत्य (धर्म) ल्याए[3] तथा जो त्यसलाई सत्य ठाने[4] यिनै संयमी हुन् ।

لَهُم مَّا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) उनका लागि उनका प्रभुका पासमा (प्रत्येक) त्यो वस्तु छ जो यिनी चाहन्छन्,[5] सदाचारीहरुको यही प्रतिफल हो ।[6]

[1]अर्थात् दावा गर्छ कि अल्लाहको सन्तान छ अथवा उसको साझेदार अथवा उसकी पत्नी छ जबकि उहाँ यी सबैबाट पवित्र हुनुहुन्छ ।

[2]जसमा तौहीद (एकेश्वरवाद) छ, ईश्वरादेश तथा अनिवार्य कर्म छ, पुनर्जीवनको विश्वास, अवैध कर्महरुबाट बचाव छ तथा ईमानवालाहरुका लागि शुभ-सूचना तथा काफ़िरहरुका लागि चेतावनीहरु छन् । यो धर्म तथा धर्मविधान जो महाआदरणीय मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम लिएर आएर त्यसले मिथ्या (झूठा) बताउँछ ।

[3]यसबाट अभिप्राय इस्लामका सन्देष्टा महाआदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ जो सत्यधर्म लिएर आए । केही विद्वानहरुका निकट यो सामान्य छ, तथा यसबाट प्रत्येक त्यो व्यक्ति अभिप्राय छ जो तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिन्छ तथा अल्लाहका धर्म-विधानतिर मानिसहरुको मार्गदर्शन गर्दछ ।

[4]के यो ज्ञाताहरुले यसबाट तात्पर्य आदरणीय अबू बक्र सिद्दीक रज़ी अल्लाहु अन्हु लिएका छन् जसले सबभन्दा पहिला रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पुष्टि गर्नुभयो तथा उहाँमाथि ईमान स्वीकार गर्नुभयो । केही धर्मविदहरुले यसलाई पनि सामान्य राखेका छन् जसमा सबै ईमानवालाहरु सम्मिलित छन् जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (ईशदूत हुने कुरामा) विश्वास (ईमान) राख्दछन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सच्चा मान्दछन् ।

[5]अर्थात् अल्लाह तआलाले उनका पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ तथा उनका पद पनि उच्च गरिदिनेछ किनकि प्रत्येक मुसलमानको अल्लाहसित यही आकांक्षा हुन्छ । यसका अतिरिक्त स्वर्गमा जानुका पश्चात प्रत्येक मनले रुचाएका कुरा पनि प्राप्त हुनेछ ।

[6] مُحْسِنِين एक अर्थ त यो हो कि जो पुण्यकारी छन्, दोस्रो जो विशुद्धताका साथ इबादत

لِيُكَفِّرَ اللّٰهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) ताकि अल्लाह (तआला) ले उनीबाट उनका नराम्रा कर्महरुलाई मिटाइदेओस् तथा जो पुण्यकार्य उनीहरुले गरेका छन् उनको उत्तम प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

أَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

(३६) के अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुका लागि पर्याप्त छैन ?[1] यिनीहरु तपाईंलाई अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुबाट तर्साइराखेका छन्, तथा जसलाई अल्लाह पथभ्रष्ट गरिदिन्छ उसको मार्गदर्शन गर्नेवाला कोही छैन ।[2]

وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ اللّٰهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा जसलाई अल्लाह मार्गदर्शन प्राप्त गर्दछ, त्यसलाई कोही कुमार्ग गर्नेवाला छैन ।[3] के अल्लाह (तआला) प्रभावशाली एवं बदला लिनेवाला छैन ?[4]

(उपासना) गर्दछन् जस्तो हदीसमा إحسان (एहसान) को यो परिभाषा गरिएको छ «أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» "तिमी अल्लाहको इबादत यस्तो गर कि मानौं तिमी उहाँलाई देखिराखेका छौ । (हदीसको संग्रह मुस्लिम) यदि यो कल्पना सम्भव छैन भने मनमा यो अवश्य रहोस् कि उहाँले तिमीलाई देखिराख्नु भएको छ ।" तेस्रो, जो मानिसहरुका साथ उपकार तथा सद्व्यवहार गर्दछन् । चौथो, प्रत्येक पुण्य कर्म राम्रो ढङ्गले एकाग्रता एवं विनम्रतासित तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सुन्नत (आचरण) का अनुसार गर्दछन् । अधिकताको ठाउँमा त्यसको श्रेष्ठताको ध्यान राख्दछन् ।

[1]यसबाट अभिप्राय आदरणीय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ । केही ज्ञाताहरुका विचारमा यो सामान्य हो । सबै अम्बिया (ईशदूत) तथा ईमानवालाहरु यसमा सम्मिलित छन् । भावार्थ यो हो कि तपाईंलाई अल्लाहका अतिरिक्त अन्यसित तर्साउन्छन् । परन्तु जब अल्लाह तपाईंको सहाय तथा पक्षधर छ भने तपाईंको कसैले केही बिगार्न सक्दैन, त्यो ती सबैका मुकाबिलामा तपाईंलाई पर्याप्त छ ।

[2]जो त्यस भ्रष्टताबाट निकालेर सन्मार्गमा लगाईदिन्छ ।

[3]जो उसको सन्मार्गबाट निकालेर कुमार्गको खाल्डोमा पार्दछन् अर्थात मार्गदर्शन तथा विचलन अल्लाहको हातमा छ, जसलाई चाहन्छ विपथ गरिदिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ ।

[4]किन होइन, वास्तवमा हो, यसकारण कि यदि यिनीहरु कुफ्र (इन्कार) तथा विरोधबाट नरोकिऊन् भने निश्चय नै त्यसले आफ्ना मित्रहरुका पक्षमा यिनीहरुसित प्रतिशोध लिनेछ तथा उनीहरुलाई शिक्षाप्रद दुष्परिणामको भोगी बनाउनेछ ।

(३८) यदि तपाईं यिनीहरुसित सोध्नुहुन्छ कि आकाश तथा धर्तीलाई कसले सृष्टि गरेको छ त निःसन्देह उनले उत्तर दिनेछन् कि अल्लाहले। तपाईं उनीहरुसित सोध्नुस् कि यो त बताउ कि जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछौ यदि अल्लाह तआ़ला मलाई हानि पुऱ्याउन चाहन्छ त के यिनीहरु त्यसको हानिलाई हटाउन सक्छन् अथवा अल्लाह तआ़ला ममाथि कृपा गर्न चाहन्छ त के यी त्यसको कृपाबाट रोक्न सक्दछन्, (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाह (महान) मलाई पर्याप्त छ।[1] भरोसा गर्नेहरु उसैमाथि भरोसा गर्दछन्।[2]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ ۚ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ۖ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

(३९) भनिदिनुस् कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु, तिमी आफ्ना ठाउँमा कर्म गर्दैजाउ म पनि कर्म गरिराखेको छु,[3] शीघ्र नै तिमी जानिहाल्नेछौ।

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

(४०) कि कसमाथि आपमानित गर्ने प्रकोप आउँछ[4] तथा कसमाथि (स्थाई) मार

مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ

[1]केही विद्वानहरु भन्छन् कि जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उपरोक्त प्रश्न उनका सामु प्रस्तुत गर्नुभयो त उनीहरुले भने कि उनी अल्लाहका कर्मलेखलाई मेटाउन सक्दैनन् (हो), उनले सिफारिश (अभिस्तावना) गर्नेछन्, जसमाथि यो टुक्रा अवतरित भयो कि मलाई त मेरो विषयमा अल्लाह नै पर्याप्त छ।

[2]जब सबै कुरा उसैको अधिकारमा छ त त्यसपछि अरुहरुमाथि विश्वास गर्नुको के लाभ ? अतः विश्वासी मानिस उसैमाथि भरोसा गर्दछन्, उसका सिवाय कसैमाथि उनको भरोसा छैन।

[3]अर्थात् यदि तिमी मेरो तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्दैनौ जसका साथ अल्लाहले मलाई पठाएको छ त ठीक छ, तिम्रो इच्छा, तिमी आफ्ना स्थितिमा रह जसमा तिमी छौ, म त्यस स्थितिमा रहन्छु जसमा मलाई अल्लाहले राखेको छ।

[4]जसबाट स्पष्ट भइहाल्नेछ कि सत्यमा को छ तथा असत्यमा को ? यसबाट तात्पर्य सांसारिक यातना हो जस्तो कि बद्रको रणमा भयो। काफिरहरुका सत्तरी व्यक्ति हत तथा सत्तरी नै कैदी भए यहाँसम्मकि मक्का विजयका पश्चात प्रभुत्व एवं अधिपत्य पनि मुसलमानहरुलाई मक्का विजयका पश्चात प्रभुत्व एवं अधिपत्य पनि मुसलमानहरुलाई प्राप्त भयो जस पश्चात काफिरहरुका लागि अपमान तथा अवहेलना

عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ۝

एवं) स्थाई दण्ड हुन्छ ?[1]

إِنَّآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ لِلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ ۖ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ۝

(४१) तपाईंमाथि हामीले सत्यका साथ यो किताब मानिसहरुका लागि अवतरित गरेका छौं, त जो व्यक्ति सोझो मार्गमा आउँछ त्यसका आफ्ना लागि (लाभ) छ तथा जो विचलित हुन्छ त्यसका विचलनको (भार) उसैमाथि छ, तपाईं त्यसका उत्तरदायी हुनुहुन्न ।[2]

ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ

(४२) अल्लाह नै आत्माहरुलाई उनका मृत्युका समय[3] तथा जसको मृत्यु आएन उनलाई उनको निद्राका समय हरण गर्दछ,[4]

का अतिरिक्त केही शेष रहेन ।

[1]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मक्कावासीहरुका कुफ्रमाथि दूराग्रह साह्रै भारी लाग्थ्यो, यसमा उहाँलाई सान्त्वना दिइएको छ कि तपाईंको कर्तव्यमात्र किताबलाई वर्णन गरिदिनु हो जो हामीले तपाईंमाथि अवतरित गऱ्यौं । तपाईंमाथि उनीहरुलाई मार्गमा ल्याउनुको दायित्व छैन । यदि उनीहरु सन्मार्ग अप्नाउने छन् भने त्यसमा उनीहरुको लाभ छ र यदि यस्तो गर्ने छैनन् भने स्वयं उनैलाई हानि हुनेछ ।[2] وكيل को अर्थ भारवाहक तथा उत्तरदायी हो अर्थात तपाईंमाथि उनीहरुलाई मार्ग दर्शाउनुको भार छैन । आगामी आयतमा अल्लाह आफ्ना पूर्ण सामर्थ्य एवं विचित्र कारीगरीको चर्चा गरिराखेको छ जसको अवलोकन मानिस नित्य दिन गर्दछ । त्यो यो हो कि जब त्यो निदाइहाल्छ त उसको आत्मा अल्लाहको आज्ञाले जस्तै निस्कन्छ उसका ज्ञान तथा संवेदनको शक्ति समाप्त भएर जान्छ तथा त्यो जब ब्यूँझन्छ त आत्मा त्यसमा पुनः पठाइन्छ जसबाट त्यसको संवेदन आफ्नो स्थानमा आइहाल्छ । हो, जसको जीवनकाल समाप्त भइसकेको हुन्छ त्यसको आत्मा फर्कन्न तथा त्यो मृत्युको काखमा गइहाल्छ । यसको केही व्याख्याकारहरुले ठूलो मृत्यु तथा सानो मृत्यु पनि भनेका छन् ।

[3]यो महाकाल (ठूलो मृत्यु) हो कि आत्मा निकालिन्छ अनि पुनः फर्कन्न ।

[4]अर्थात् जसको मृत्युको समय अझै आएको छैन त सुतिराखेको समयमा उनको आत्मा पनि निकालेर लघु मृत्युमा परिणत गरिन्छ ।

ٱلَّتِي قَضَىٰ عَلَيۡهَا ٱلۡمَوۡتَ وَيُرۡسِلُ ٱلۡأُخۡرَىٰٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمًّىۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ ۝٤٢

अनि जसमाथि मृत्युको आदेश भइसकेको छ उनलाई त रोकिहाल्छ[1] तथा अन्य (आत्माहरु) लाई एउटा निर्धारित समयसम्मका लागि छाडिदिन्छ,[2] चिन्तन गर्नेहरुका लागि यसमा निश्चित रुपले धेरै निशानीहरु छन् ।[3]

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَۚ قُلۡ أَوَلَوۡ كَانُواْ لَا يَمۡلِكُونَ شَيۡـٔٗا وَلَا يَعۡقِلُونَ ۝٤٣

(४३) के उनीहरुले अल्लाह तआलाका अतिरिक्त अन्यलाई सिफारिश गर्ने नियुक्त गरेका छन् ? (तपाईं) भनिदिनुस् कि चाहे उनी कुनै पनि अधिकार राख्दैनन् तथा न बुद्धि राख्दछन् ।[4]

قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعٗاۖ لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ ثُمَّ إِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ۝٤٤

(४४) भनिदिनुस् कि सबै सिफारिशहरुको स्वामी अल्लाह नै छ ।[5] समस्त आकाशहरु एवं धर्तीको राज्य उसैका लागि छ, तिमी सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।

[1]यो त्यही ठूलो मृत्यु हो जसको चर्चा गरिएको छ कि त्यसमा आत्मा रोकिन्छ ।

[2]अर्थात् जबसम्म उनको निर्धारित समय आउँदैन त्यससमय सम्मका लागि उनका आत्माहरु वापस भइरहन्छन् । त्यो लघु मृत्यु हो । यही विषय सूर: अन्आम ६० तथा ६१ मा वर्णित गरिएको छ । तैपनि त्यहाँ लघुकाल (सानो मृत्यु) को चर्चा पहिले तथा महाकालको पछि छ जबकि यहाँ त्यसका विपरीत छ ।

[3]अर्थात् यो आत्मा निकाल्नु तथा वापस पठाउनु अर्थात् मार्नु तथा जीवन प्रदान गर्नु यस कुराको प्रमाण हो कि अल्लाह महान प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ तथा त्यो प्रलयका दिन मूर्दाहरुलाई पनि जीवन अवश्य प्रदान गर्नेछ ।

[4]अर्थात् सिफारिश गर्नु त परै जाओस् यिनलाई त सिफारिशका अर्थ तथा भावबारे पनि थाहा छैन किनकि उनी त पत्थर हुन् अथवा निर्बोध ।

[5]अर्थात् सिफारिशका सबैप्रकारको अधिकार मात्र अल्लाहलाई छ । त्यसको अनुमति बिना कोही सिफारिश गर्नसक्ने छैन । अनि एक अल्लाहकै इबादत किन नगरियोस् ताकि त्यो प्रसन्न हुनसकोस् तथा सिफारिशका लागि कुनै सहारा खोज्नुको आवश्यकता नै नरहोस् ।

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा जब अल्लाह एक्लोको वर्णन गरिन्छ त ती मानिसहरुका हृदय घृणा गर्न थाल्छन्[1] जो आखिरतमा आस्था राख्दैनन्, तथा जब त्यसका अतिरिक्त (अरुहरु) को वर्णन गरिन्छ त उनका हृदय स्पष्टतः प्रफूलिल्त हुनजान्छन् ।[2]

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

(४६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि हे अल्लाह आकाशहरु तथा धर्तीका स्रष्टा गुप्त एवं प्रकटका ज्ञाता, तिमीले नै आफ्ना भक्तहरुमा ती कुराहरुको निर्णय गर्नेछौ जसमा उनीहरु अल्झेका थिए ।[3]

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ

(४७) तथा अत्याचारीहरुका पासमा त्यो सबै कुरा होस् जो धर्तीमा छ तथा त्यसका साथ

[1]अथवा कुफ्र तथा घमण्ड अथवा संकीर्णताको संवेदन गर्दछन् । अभिप्राय यो हो कि मुश्रिकीन (मिश्रणवादीहरु) सित जब यो भनिन्छ कि पूज्य केवल एउटै छ त उनका हृदय यो मान्न तयार हुँदैनन् ।

[2]हो, जब यो भनिन्छ कि अमुक-अमुक पनि पूज्य छन् अथवा ती पनि त अल्लाहका पुनीत भक्तहरु हुन्, उनीहरु पनि त केही अधिकार राख्दछन्, उनी पनि संकटहारी हुन् तथा आवश्यकता पूरा गर्दछन् त यी मुश्रिकिन प्रफुल्ल भइहाल्छन् । आस्था भ्रष्टहरुको आज यही स्थिति छ । जब उनीसित भनिन्छ कि केवल "हे अल्लाह मद्दत" भन, किनकि अल्लाहका अतिरिक्त कोही सहायता गर्नेछैन त खिन्न हुन्छन्, यो कुरा उनीहरुलाई साह्रै नराम्रो लाग्छ । परन्तु जब "या अली मद्दत अथवा या रसूल मद्दत" भनिन्छ, यसैप्रकार अन्य मृतहरुबाट सहायता माँगिन्छ तथा गुहार गरिन्छ, जस्तै "या शेष अब्दुल क़दीर शैअन लिल्लाह" आदि । त फेरि उनका हृदय निकै प्रफुल्ल हुन्छन् ।

[3]हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम रातमा तहज्जुदको नमाज़का प्रारम्भमा यो पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो ।

«اللَّهُمَّ! رَبَّ جبريلَ وَميكَائيلَ وَإِسرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ والأَرْضِ، عَالِمَ الغَيبِ والشَّهَادَةِ، أَنتَ تَحكُمُ بَينَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَختَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اختُلِفَ فِيهِ مِنَ الحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَن تَشَاءُ إِلَىٰ صِراطٍ مُّستَقِيمٍ» .

(सहीह मुस्लिम किताबु सलातिल मुसाफिरीन)

جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فْتَدَوْا بِهِ مِن سُوٓءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ وَبَدَا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

त्यतिकै अरु होस्, तैपनि नराम्रा दण्डका साटोमा केयामतका दिन यिनीहरु सबै दिइदिन्छन्,[1] तथा उनका समक्ष अल्लाहतिरबाट त्यो प्रकट हुनेछ जसको अनुमान पनि उनीहरुलाई थिएन ।[2]

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा जे-जति उनीहरुले गरेका थिए, त्यसको दुष्परिणाम उनीमाथि खुल्नेछ[3] तथा जसका साथ उनी उपहास गर्दथे त्यसले उनलाई आई घेर्नेछ ।[4]

فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ

(४९) मनुष्यलाई जब कुनै कष्ट पुग्दछ त हामीलाई पुकार्दछन्[5], अनि जब हामीले उसलाई आफ्नो तर्फबाट कुनै सुख प्रदान गर्दछौं त भन्न लाग्दछ

---

[1]परन्तु तैपनि त्यो स्वीकार हुनेछैन जस्तो कि अर्को स्थानमा स्पष्ट छ :

﴿فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِم مِّلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدَىٰ بِهِ﴾

"त्यसले धर्तीभरि सुन पनि साटोमा दिदेओस् त त्यो स्वीकार हुनेछैन ।" (आले-इमरान-९१) यसकारण कि:

﴿وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ﴾

"त्यहाँ साटो अंगीकार गरिने छैन ।" (अल-बकर:-४८)

[3]अर्थात् संसारमा उनी जुन निषेध तथा पापहरु गर्दथे, त्यसको दण्ड उनका सामु आइहाल्नेछ ।

[4]त्यो यातना उनीहरुलाई घेर्नेछ जसलाई उनी संसारमा असंभव ठान्थे, यसकारण त्यसको हाँसो उडाउँथे ।

[5]यो जातिका अनुसार मानवको चर्चा हो । अर्थात् मानिसहरुको बहुसंख्यकको दशा यो छ कि जब उनलाई रोग, भोग अथवा अन्य दुख पुग्दछ त त्यसबाट मुक्ति पाउनका लागि अल्लाहसित प्रार्थनाहरु गर्दछन् तथा उसका सामु विन्ती-याचना गर्दछन् ।

إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ۚ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾

कि यो त मात्र आफ्नो बुद्धिका कारण प्रदान गरिएको छ ।[1] बरु यो परीक्षा हो,[2] परन्तु उनीमध्ये अधिकतर मानिस अन्जान छन् ।[3]

قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) तिमीभन्दा पूर्वका मानिस पनि यही कुरा भनिसकेका छन् त उनको कारवाही उनलाई कुनै काम आउने छैन ।[4]

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا ۚ وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

(५१) अनि उनका समस्त कुकर्म[5] उनीमाथि आइपरोस्, तर यिनीमध्ये जो पनि पापी छन् उनीबाट गरिएका कुकर्म पनि अब उनीमाथि आइपर्नेछ, यिनीहरु (हामीलाई) पराजित गरिदिनेवाला होइनन् ।[6]

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ

(५२) के उनीहरुलाई यो ज्ञान छैन कि अल्लाह (तआला) जसका लागि चाहन्छ जीविका बढाई

[1]अर्थात् सुख प्राप्त हुनासाथ उद्दण्डता एवं उग्रताको मार्ग अपनाउँछ तथा भन्दछ कि यसमा अल्लाहको के अनुग्रह । यो त मेरो चतुराईको परिणाम हो या जो ज्ञान तथा गुण मसित छ त्यसका कारण यो सुख-सुविधाहरु प्राप्त भएका छन् अथवा मलाई यो जानकारी थियो कि यी कुराहरु मलाई प्राप्त हुनेछन् किनकि अल्लाहका निकट मेरो धेरै स्थान छ ।

[2]अर्थात् कुरो त्यो होइन जो तिमी बुझिराखेका छौ अथवा बताइराखेका छौ, बरु यो वरदान तिम्रो परीक्षाका लागि हो कि तिमी कृतज्ञता देखाउँछौ अथवा कृतघ्नता ।

[3]यस कुराले कि यो अल्लाहको तर्फबाट मोहलत तथा परीक्षा हो ।

[4]जुनप्रकार कारुनले पनि भनेको थियो परन्तु अन्ततः त्यो आफ्ना कोषहरुसहित भूमिमा धँसाइयो । مَا أغنى मा مَا, प्रश्नवाची पनि हुनसक्छ तथा नकारात्मक पनि । दुबै प्रकारले सही छ ।

[5]कुकर्मसित अभिप्राय उनका दुष्कर्महरुको प्रतिकार हो । यिनलाई दुष्कर्महरुका सदृश्य हुनुका कारण दुष्कर्म भनिएको छ अन्यथा नराम्रोको प्रतिफल नराम्रो होइन । जस्तै ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾ मा छ (फ़तहुल क़दीर)

[6]यो मक्काका काफ़िरहरुलाई चेतावनी छ । तथा यस्तै नै भयो, यिनी पनि विगत जातिहरुको जस्तै अकाल, हत्या तथा कैद आदिका भुक्तभोगी भए । अल्लाहको तर्फबाट आएका यी प्रकोपहरुलाई उनीहरुले रोक्न सकेनन् ।

لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٥٢﴾

दिन्छ तथा संकुचित (पनि) । ईमानवालाहरुका लागि यसमा ठूला-ठूला निशानीहरु छन् ।[1]

قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ؕ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٣﴾

(५३) (मेरो तर्फबाट) भनिदेउ कि हे मेरा भक्तहरु! जसले आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गरेका छन्, तिमी अल्लाहको कृपाबाट निराश नहोउ, नि:सन्देह अल्लाह (तआला) समस्त पापहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ । वास्तवमा त्यो अत्यन्त क्षमाशील, अत्यन्त कृपालु छ ।[2]

---

[1]अर्थात् जीविकाका विस्तार एवं संकुचनमा पनि अल्लाहको एकताका प्रमाण छन् अर्थात विदित हुन्छ कि सृष्टिमा मात्र उसैको अधिकार तथा आदेश चल्छ । त्यसको योजना प्रभावी एवं लागू छ । यसकारण त्यो जसलाई चाहन्छ सविस्तार जीविका प्रदान गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ कङ्गाल एवं गरीब बनाएर राख्दछ । त्यसका यस निर्णयमा जो त्यसको हिक्मत (तत्वदर्शिता) एवं इच्छामा निर्भर छ कोही हस्तक्षेप गर्न सक्दैन न त्यसमा परिवर्तन गर्न सक्दछ । तैपनि यी निशानीहरु मात्र अल्लाहवालाहरुकै लागि छन् किनकि तिनै यसमा चिन्तन-मनन गरेर त्यसबाट लाभ प्राप्त गर्दछन् ।

[2]यस आयतमा अल्लाहको क्षमाको विस्तारको वर्णन छ । إسراف (इसराफ) को अर्थ हो पापहरुको अधिकता तथा त्यसमा अति । "अल्लाहको दयाबाट निराश नहोउ" को अर्थ हो कि ईमान भएको अथवा तौबा (क्षमा-याचना) भन्दा पहिला जति पनि पाप गरिएका हुन्छन् मानिस यो नठानोस् कि म त बडो पापी हूँ, मलाई अल्लाहले कसरी क्षमा गर्नेछ ? बरु सच्चा हृदयले यदि ईमानलाई स्वीकार गर्नेछ अथवा शुद्ध क्षमा-याचना गर्नेछ त अल्लाह तआला (परमेश्वर) सबै पापहरुलाई क्षमा गरिदिनेछ । आयतका अवतरणका कारणबाट यही भावार्थ सिद्ध हुन्छ । केही काफ़िर तथा मुश्रिक (अनेकेश्वरवादी) थिए जसले अधिकताले हत्या एवं व्यभिचार गरेका थिए । यिनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पासमा आए र भने कि तपाईंको धर्म सही छ परन्तु हामीहरु ठूला पापी हौं । यदि हामीले ईमान स्वीकार गर्‍यौं भने के त्यो सबै क्षमा गरिदिइनेछन् ? त्यसमा यो आयत अवतरित भयो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: जुमर) यसको अभिप्राय यो होइन कि दया तथा क्षमाको आशामा निकै पाप गर्दैजाउ, त्यसका आदेश तथा अनिवार्य आज्ञाहरुको वास्ता नगर तथा त्यसका नियम तथा सीमाहरुको निश्चिन्त भई उल्लंघन गर । यसप्रकार त्यसका क्रोध तथा प्रतिशोधलाई आमन्त्रण दिएर त्यसको दया एवं क्षमाको आशा राख्नु अति मूर्खता एवं कुविचार हो । यो काँडा छरेर फल खानुको सदृश्य छ । यस्ता मानिसहरुलाई यो याद राख्नुपर्छ कि त्यो जहाँ आफ्ना दासहरुका लागि क्षमाशील छ, त्यहाँ अवज्ञाकारीहरुका लागि عزيز ذوانتقام पनि छ । जस्तो पवित्र कुरआनका अनेक स्थानहरुमा यी दुवै कुराहरुको साथ-साथ

وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) तथा तिमी सबै आफ्ना प्रभुतिर नत्मस्तक भईहाल तथा त्यसको आज्ञापालन गर्दैजाउ यसभन्दा पूर्व कि तिम्रा निकट प्रकोप आइपुगोस् तथा त्यसपछि तिम्रो साहायता नगरियोस् ।

وَٱتَّبِعُوٓا۟ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾

(५५) तथा अनुकरण गर त्यस सर्वोत्तम वस्तुको जो तिमीतिर तिम्रा प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, यसभन्दा पूर्व कि तिमीमाथि सहसा प्रकोप आइपुगोस् तथा तिमीलाई सूचना पनि नहोस् ।[1]

أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَٰحَسْرَتَىٰ عَلَىٰ مَا فَرَّطتُ فِى جَنۢبِ ٱللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ ٱلسَّٰخِرِينَ ﴿٥٦﴾

(५६) (यस्तो नहोस् कि) कुनै व्यक्तिले भनोस् कि हाय आफसोच यस कुरामाथि कि मैले अल्लाह (तआला) का पक्षमा आलस्य गरें[2] बरु म उपहास गर्नेहरुमा नै रहें ।

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ ٱللَّهَ هَدَىٰنِى لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾

(५७) अथवा भनोस् कि यदि अल्लाहले मलाई मार्गदर्शन प्रदान गरेको भए त म पनि संयमीहरुमध्ये हुने थिएँ ।[3]

वर्णन गरिएको छ, जस्तै ﴿فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِم مِّلْءُ ٱلْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ ٱفْتَدَىٰ بِهِۦٓ﴾ (अल-हिज्र-४९, ५०) शायद यही कारण छ कि यहाँ आयतको आरम्भ يَا عِبَادِيَ (हे मेरा भक्तहरु !) बाट भन्यो, जसबाट यही विदित हुन्छ कि जसले ईमान स्वीकार गरेर अथवा सच्चा तौबा गरी सही अर्थहरुमा अल्लाहको दास (भक्त) बन्नेछ, त्यसका पाप यदि समुद्रको फिंज (झाग) का बराबर पनि छ भने त्यसले क्षमा गरिदिने छ । त्यो आफ्ना भक्तहरुका लागि निश्चय غفور رحيم (क्षमाशील तथा दयालु) छ । जस्तो हदीसमा सय व्यक्तिहरुका हत्याराको क्षमाको घटना छ । (सहीह बुखारी, किताबुल अम्बिया मुस्लिम किताबुत्तौबा)

[1]अर्थात् प्रकोप आउनुभन्दा पूर्व क्षमा-याचना तथा पुण्यकर्मको व्यवस्था गरिहाल किनकि जब प्रकोप आउनेछ त त्यसको ज्ञान तथा बोध पनि तिमीलाई हुनेछैन । यसबाट अभिप्राय सांसारिक प्रकोप हो ।

[2]فِي جَنْبِ الله को भावार्थ अल्लाहको आज्ञापालन अर्थात् पवित्र कुर्आन तथा त्यसका अनुसार कर्म गर्नुमा आलस्य हो । अथवा جَنْبٌ को अर्थ निकट तथा छिमेक हो । अर्थात् अल्लाहको समीपता एवं छिमेक (अर्थात् स्वर्ग) खोज्नु तथा चाहनुमा आलस्य गर्‍यो ।

[3]यदि अल्लाह मलाई मार्गदर्शन दिइदिन्छ भने म अवज्ञा, शिर्क तथा पापहरुबाट बाँच्थे ।

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

(५८) अथवा यातनाहरुलाई देखेर भनोस्, काश ! कुनैप्रकार मलाई फर्किनुपर्ने भए त म पनि सदाचारीहरुमध्ये भइहाल्थें ।

بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

(५९) हो (हो) निःसन्देह तिम्रा निकट मेरा आयतहरु पुगिसकेका थिए जसलाई तिमीले झुठ्लायो तथा अहंकार (एवं गर्व) गऱ्यौ तथा तिमी त थियौ नै काफिरहरुमध्ये ।[1]

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा जसले अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गरेका छन् त तपाईंले देख्नुहुनेछ कि केयामतका दिन उनका मुख कालो भइसकेका हुनेछन् ।[2] के अहंकार गर्नेहरुको ठेगाना नरक्मा होइन ?[3]

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

(६१) तथा जसले संयम गरे उनीहरुलाई अल्लाह (तआ़ला) ले उनलाई सफलताका साथ बचाइहाल्नेछ,[4] उनलाई कुनै दुख स्पर्श पनि गर्न

यो त्यसैप्रकार छ जस्तो अर्को स्थानमा मुशरीकिन (मिश्रणवादीहरु) को कथन उद्धृत गरिएको छ ﴿لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا﴾ "यदि अल्लाहले चाहेको भए त हामीले शिर्क गर्दैनथ्यौं" (अल-अनआम-१४८) यिनको यो कथन | كلمة حق أريد بها الباطل का समान छ । (फ़तहुल क़दीर)

[1]यो अल्लाह तआ़लाले उनको इच्छाको उत्तरमा भन्नेछ ।

[2]जसको कारण यातनाको भयानकता एवं अल्लाहका क्रोधको दर्शन हुनेछ ।

[3]हदीसमा छ «الْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وغَمْط النَّاس» "सत्यको इन्कार तथा मानिसहरुलाई हीन ठान्नु अहंकार हो ।" यो प्रश्न सकारात्मक हो अर्थात् अल्लाहका आज्ञा-पालनबाट अभिमान गर्नेहरुको स्थान नरक हो ।

[4]مَفَازَةٌ धातु हो मीमका साथ अर्थात् فوز (सफलता) दुष्कर्मबाट बाँच्नु तथा भलाई एवं सौभाग्य प्राप्त गरिहाल्नु । अभिप्राय यो हो कि अल्लाहले सदाचारीहरुलाई त्यस सफलता तथा सौभाग्यका कारण मुक्ति प्रदान गर्नेछ जो अल्लाहका पासमा उनका लागि पहिल्यैदेखि नै लिखित छ ।

सक्ने छैन तथा उनीहरु न त कुनैप्रकार चिन्तित हुनेछन् ।[1]

ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ ۝٦٢

(६२) अल्लाह समस्त कुराको जन्मदाता हो, तथा त्यही प्रत्येक वस्तुको संरक्षक हो ।[2]

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ۝٦٣

(६३) आकाशहरु तथा धर्तीका साँचोहरुको स्वामी त्यही हो ।[3] ज-जसले अल्लाहका आयतहरुलाई अस्वीकार गरेका छन् ती नै हानि व्यहोर्ने छन् ।[4]

قُلْ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ أَيُّهَا ٱلْجَٰهِلُونَ ۝٦٤

(६४) (तपाईं) भनिदिनुस् कि हे मूर्खहरु ! के तिमी मसित अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुका इबादतका लागि भन्दछौ ।[5]

وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ

(६५) तथा निःसन्देह तिमीतिर पनि तथा तिमीभन्दा पूर्व (का समस्त नबीहरु) तिर पनि प्रकाशना

[1]उनी संसारमा जे-जति छाडेर आएका छन्, त्यसमाथि उनीहरुलाई कुनै शोक हुनेछैन । उनीहरु किनकि केयामतको भयानकताबाट सुरक्षित रहनेछन् । यसकारण उनलाई कुनै कुराको दुख हुनेछैन ।

[2]अर्थात् प्रत्येक वस्तुको विधाता त्यही हो तथा स्वामी पनि त्यही हो । त्यो जस्तो चाहन्छ शासन तथा व्यवस्था गर्दछ । प्रत्येक कुरो उसका अधीन एवं अधिकार मा छ । कसैलाई मुख फर्काउनुको साहस छैन ।

وكيل (वकील) अर्थात् संरक्षक एवं व्यवस्थापक । प्रत्येक कुरो उसलाई समर्पित छ । त्यो बिना कुनै साझेदार उनको रक्षा तथा व्यवस्था गरिराखेको छ ।

[3] مَقَالِيد यो مِقْلاَدٌ तथा مِقْلِيد (मिक़लाद) को बहुवचन हो । (फ़तहुल क़दीर) जसको अर्थ साँचोहरु हुन् । केही ज्ञाताहरुले 'कोष' गरेका छन्, भावार्थ दुबै प्रकार एउटै हो कि सबै विषयको बागडोर उसैको हातमा छ ।

[4]अर्थात् पूरा घाटा, किनकि यस कुफ़्रका दुष्परिणाम स्वरुप उनी नरकमा गइहाले ।

[5]यो काफ़िरहरुको त्यस (आमन्त्रण) का उत्तरमा छ जो उनीहरु इस्लामका उपदेशक महाआदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दिने गर्दथे कि आफ्ना पूर्वजहरुको धर्म ग्रहण गरिहालून्, जसमा मूर्तिहरुको पूजा थियो ।

مِنْ قَبْلِكَ ۚ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾

गरिएको छ कि यदि तिमीले शिर्क गर्‍यौ भने नि:सन्देह तिम्रो कर्म नष्ट हुनेछ तथा विभिन्न रुपमा हानि व्यहोर्नेहरुमध्ये हुनेछौ ।[1]

بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) बरु तिमी अल्लाहकै इबादत गर[2] तथा कृतज्ञता गर्नेहरुमध्ये भईहाल ।

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ

(६७) तथा उनीहरुले जस्तो सम्मान अल्लाहको गर्नुपर्थ्यो गरेनन्,[3] सम्पूर्ण धर्ती केयामतका दिन उसको मुठ्ठीमा हुनेछ तथा समस्त आकाश उसका दायाँ हातमा

[1]"यदि तिमीले शिर्क गर्‍यौ" को अभिप्राय यो हो कि यदि मृत्यु शिर्कको अवस्थामा आयो तथा त्यसबाट तौबा (क्षमा-याचना) गरेनौ । सम्बोधन यद्यपि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित छ जो शिर्कबाट पवित्र पनि थिए तथा भविष्यका लागि सुरक्षित पनि । किनकि पैग़म्बर अल्लाहको सुरक्षा एवं संरक्षणमा हुन्छ । उनमा शिर्क हुनुको कुनै सम्भावना थिएन किन्तु यो वास्तवमा अनुयायीहरुतिर संकेत तथा उनलाई बुझाउन उद्देश्य थियो ।

[2]यहाँपनि إِيَّاكَ نَعْبُدُ को जस्तै कर्मकारक الله (अल्लाह) लाई पहिले ल्याएर सीमित गर्नुको अर्थ लिइएको छ कि मात्र एक अल्लाहको उपासना गर ।

[3]किनकि त्यस कुरालाई पनि मानेनन् जो पैग़म्बरहरुद्वारा उनीसम्म पुर्‍याइएको थियो तथा इबादत (आराधना) पनि उसका लागि विशेष गरेनन् बरु अरुहरुलाई पनि त्यसमा सम्मिलित गरिहाले । हदीसमा वर्णित छ कि एउटा यहूदी विद्वान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निकट आयो तथा भन्यो कि हामी अल्लाहका विषयमा (किताबहरु) मा पाउँछौं कि त्यो केयामत (प्रलय) का दिन आकाशहरुलाई एउटा औंलामाथि, भूमिलाई एउटा औंलामाथि, रुखहरुलाई एउटा औंलामाथि, जल तथा आद्रतालाई एउटा औंलामाथि, तथा सबै उत्पत्तिलाई एउटा औंलामाथि राख्नेछ तथा भन्नेछ, म राजा हूँ । उहाँले मुस्कुराएर त्यसको पुष्टि गर्नुभयो तथा आयत وَمَا قَدَرُوا الله को पाठ गर्नुभयो (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: जूमर) । वर्तमान एवं पूर्वज मुस्लिम ज्ञानीहरुको आस्था छ कि जुन सद्‌गुणहरुको वर्णन पवित्र क़ुरआन तथा सहीह हदीसहरुमा छ (जस्तै यस आयतमा हातको तथा हदीसमा औंलाहरुको प्रमाण छ) उनीमाथि बिना उपमा तथा बिना कष्ट कल्पना एवं बिना परिवर्तन ईमान कायम राख्नु अनिवार्य छ । अत: यहाँ वर्णित तथ्यहरुलाई मात्र प्रभुत्व तथा शक्तिका भावमा लिनु सही छैन ।

سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٦٧﴾

बेरिएका हुनेछन् । त्यो पवित्र एवं सर्वोपरि छ । प्रत्येक त्यस वस्तुबाट जसलाई मानिस त्यसका साझीदार बनाउँछन् ।[1]

وَنُفِخَ فِى الصُّوْرِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَآءَ اللّٰهُ ۗ ثُمَّ نُفِخَ فِيْهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَّنْظُرُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा सूर: (नरसिंघा) फुकिनेछ त आकाशहरु तथा धर्तीका सबै अचेत भई लडिहाल्ने छन्[2] परन्तु जसलाई अल्लाह चाहन्छ,[3] अनि पुन: सूर फुकिनेछ त तिनीहरु सहसा उभेर हेर्न थाल्नेछन् ।[4]

وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُوْرِ رَبِّهَا وَوُضِعَ

(६९) तथा धर्ती आफ्ना प्रभुको दिव्य-ज्योतिले जगमगाइ उठ्नेछ,[5] कर्मपत्र प्रस्तुत गरिने

---

[1]यस सन्दर्भमा पनि हदीसमा चर्चित छ कि त्यस पश्चात अल्लाह तआलाले भन्नेछ أنا المَلِكُ ، أين مُلوك الأرض "म राजा हुँ, धर्तीका राजाहरु कहाँ छन् ।"(उपरोक्त सन्दर्भ)

[2]केही आलिमहरुका निकट نفخة فزع (घबराहटको फूँक) का पश्चात यो दोस्रो फूँक अर्थात نفخة صعق (वेहोशीको फूँक) हुनेछ जसका पश्चात सबै मरिहाल्नेछ । केही ज्ञाताहरुको निकट यो पहिलो फूँक हो । यसैबाट पहिला त अति घबराहटमा हुनेछन् तथा त्यसपछि सबै मर्नेछन् । केही ज्ञाताले यी फूँकहरुको अनुक्रम यसप्रकार वर्णित गरेका छन् । प्रथम नफ़खतुल फना (विलयको फूँक), दोस्रो नफ़खतुल बअस (जीवित हुनुको फूँक), तेस्रो नफ़खतुस्सअक (बिहोसीको फूँक) तथा चौथो नफ़खतुल कयामेले रब्बिल आलमीन (अल्लाह सर्वलोकका पालनकर्ताका लागि उभिने फूँक) (ऐसरुत्तफासीर) केही ज्ञानीका निकट मात्र दुईटा नफ़खहरु हुनेछन् । नफ़खुतल मौत तथा नफखुतल बअ्स तथा केहीका निकट तीन । والله أعلم

[3]अर्थात् अल्लाह जसलाई चाहनेछ उनीहरुलाई मृत्यु आउने छैन, जस्तै जिब्रील, मीकाईल तथा इस्राफ़ील फरिश्ताहरु । केही आलिम भन्दछन् कि रिज़वान फरिश्ता अर्थात् अर्शलाई उचाल्ने फरिश्ताहरु तथा स्वर्ग एवं नरकमा नियुक्त अधिकारी ।

[4]चार नफ़खाहरु (फूँकहरु) का मान्नेवालाहरुका निकट यो चौथो, तीन मान्नेवालाहरुको निकट तेस्रो तथा दुई मान्नेवालाहरुका समीप यो दोस्रो नफ़ख हो । जे पनि होस्, यस फूँकबाट सबै जीवित भई मैदाने महशरमा सर्वलोकका पालनकर्ताका सदनमा उपस्थित हुनेछन् जहाँ लेखाजोखा हुनेछ ।

[5]यस नूर (प्रकाश) बाट केही ज्ञाताहरुले न्याय तथा केहीले आदेश अभिप्राय लिएका छन् । परन्तु यसलाई वास्तविक अर्थमा लिनुमा कुनै वस्तु रुकावट छैन, किनकि अल्लाह आकाशहरु तथा धर्तीको प्रकाश हुन् । (फ़तहुल क़दीर)

الْكِتٰبُ وَجِايْٓءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿٦٩﴾

छन्, नबी तथा साक्षीहरुलाई ल्याइनेछ[1] तथा मानिसहरुका बीच न्यायपूर्ण निर्णय गरिनेछन् र उनीहरुमाथि अत्याचार गरिने छैन ।[2]

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा जुन व्यक्तिले जे-जति गरेको छ पूर्णरुपमा दिइनेछ, र जे-जति पनि मानिसहरु गरिराखेका छन्, त्यो राम्ररी जान्दछ ।[3]

وَسِيْقَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اِلٰى جَهَنَّمَ زُمَرًا ؕ حَتّٰىٓ اِذَا جَآءُوْهَا فُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَآ اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ

(७१) तथा काफ़िरहरुका समूहका समूह नरकतिर पठाइनेछन्,[4] जब उनीहरु त्यसका निकट पुग्नेछन् त्यसका द्वार उनका लागि खोलिनेछन्[5] तथा त्यहाँका रक्षक उनीसित सोध्नेछन् ।

[1]नबीहरुसित प्रश्न गरिनेछ कि तिमीले मेरा उपदेश पुऱ्याएका थियौ, अथवा यो सोधिनेछ कि तिम्रा समुदायहरुले तिम्रा आमन्त्रणको के उत्तर दिए, त्यसलाई स्वीकार गरे वा अस्वीकार ? मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उम्मत (सम्प्रदाय) लाई साक्षीका रुपमा ल्याइनेछ, जो यस कुराको साक्ष्य दिनेछन् कि तिम्रा पैगम्बर (सन्देशवाहकहरु) ले तिम्रो सन्देश आ-आफ्ना जातिहरु अथवा समुदायलाई पुऱ्याएका थिए, जस्तो कि तिमीले पवित्र कुर्आनद्वारा यी कुराहरुबारे सूचित गरेका थियौ ।

[2]अर्थात् कसैका प्रतिफल तथा पुण्यमा कमी हुनेछैन तथा न कसैलाई त्यसका अपराधभन्दा अधिक दण्ड दिइनेछ ।

[3]अर्थात् त्यसलाई कुनै लेखक, मुन्शी तथा साक्षीको आवश्यकता छैन । यो कर्मपत्र एवं साक्षी मात्र तर्कका लागि बहाना हटाउनका लागि हुनेछन् ।

[4](जुमर) زُمَر यो زُمْر (ज़म्र) बाट बनेको हो जसको अर्थ स्वर हो । प्रत्येक गिरोह अथवा समूहमा चर्को स्वर तथा आवाजहरु अवश्य हुन्छन् । यसकारण यो गिरोह तथा समूहका लागि पनि प्रयुक्त हुन्छ । अभिप्राय यो हो कि काफ़िरहरुलाई नरक़तिर समूहहरुमा लगिनेछ, एकका पछि एक गिरोह । यसका अतिरिक्त यिनीहरुलाई पिटेर जनावरहरु सरह धपाइनेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो ﴿يَوْمَ يُدَعُّوْنَ اِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا﴾ (अत्तूर-१३) अर्थात "उनीहरुलाई नरक़तिर कठोरताका साथ धकालिनेछ ।"

[5]अर्थात् उनी पुग्नासाथै तुरुन्त नरक़का सातैवटा द्वार खोलिनेछन् ताकि यातनामा विलम्ब नहोस् ।

مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ ٱلْعَذَابِ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧١﴾

कि के तिम्रा निकट तिमीमध्येबाट रसूल (सन्देशवाहक) आएका थिएनन् जो तिमीमाथि तिम्रा प्रभुका आयत पढ्दथे तथा तिमीलाई त्यस दिनको साक्षात्कारबाट सावधान गर्दथे, यिनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हो, किन होइन ![1] परन्तु यातनाको आदेश काफ़िरहरुमाथि सिद्ध भइसक्यो ।[2]

قِيلَ ٱدْخُلُوٓا۟ أَبْوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) भनिनेछ कि अब नरक्का द्वारहरुमा प्रवेश गरिहाल जहाँ उनी सधैं रहनेछन्, अत: आज्ञाकारीहरुको ठेगाना अत्यन्त नराम्रो छ ।

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ رَبَّهُمْ إِلَى ٱلْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَٰمٌ

(७३) तथा जो आफ्ना प्रभुसित तर्सन्थे उनका समूहका समूह स्वर्गतिर पठाइनेछन्[3] यहाँसम्मकि जब उसका निकट आउनेछन् तथा द्वार खोलिदिइनेछन्[4] तथा त्यहाँका

[1]अर्थात् जुनप्रकार संसारमा वाद-विवाद तथा तर्क-वितर्क गर्दथे त्यहाँ सबैथोक आँखाका सामु आउनेछ । वाद-विवादको अवसर नै रहनेछैन । अत: स्वीकार नगरी कुनै उपाय हुनेछैन ।

[2]अर्थात् हामीले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लायौं तथा उनको विरोध गऱ्यौं त्यस दूर्भाग्यका कारण जसका हामी पात्र थियौं, जबकि हामीले सत्यबाट पलायन गरी असत्यलाई अप्नायौं । यस विषयलाई सूर: अल-मुल्क आठदेखि दशसम्मका अधिक स्पष्टताले वर्णन गरिएको छ ।

[3]ईमानवाला तथा संयमी पनि गिरोहहरुका रुपमा स्वर्गतिर लग्नेछन् । पहिला मुक़र्रबीन (समीपस्थ) अनि अबरार (सदाचारी) यसैप्रकार क्रमानुसार प्रत्येक गिरोह समान श्रेणीका मानिसहरुमाथि सम्मिलित हुनेछ, जस्तै अम्बिया अम्बियाका साथ, सिद्दीक़ीन (सत्यवादी) तथा शहीद आफ़जस्ताका साथ तथा विद्वान आफ़ूजस्ता विद्वानका साथ, अर्थात् प्रत्येक प्रकार आफ्नै प्रकार समानका साथ हुनेछ (इब्ने कसीर

[4]हदीसमा वर्णित छ कि स्वर्गका आठ द्वार छन् । उनीहरुमध्ये एकको नाम रैयान हो जसबाट केवल ब्रत बस्नेहरु (रोजेदार) प्रवेश गर्नेछन् । (सहीह बुख़ारी नं.२२५७, मुस्लिम नं. ८०८) । यसैप्रकार अन्य द्वारहरुको पनि नाम हुनेछन्, जस्तै नमाज़को द्वार, दानको द्वार, जिहाद (धर्मयुद्ध) को द्वार आदि (सहीह बुख़ारी, किताबुस सेयाम, मुस्लिम-किताबुज़ ज़कात) द्वारको चौडाइ ४० वर्षको दूरीका बराबर हुनेछ, तैपनि तिनीहरु भरिएका हुनेछन् । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़ोहद) सबभन्दा पहिला स्वर्गको ढोका घच्घच्याउने नबी सल्लल्लाहु अलैहि

عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَٰلِدِينَ ﴿٧٣﴾

रक्षक उनीसित भन्नेछन् कि तिमीमाथि सलाम होस्, तिमी प्रसन्न रह ! तसर्थ तिमी यिनमा सधैंका लागि गइहाल ।

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَٰمِلِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) यिनीहरु भन्नेछन् कि अल्लाहको धन्य छ जसले आफ्नो वचन पूरा गऱ्यो तथा हामीलाई यस धर्तीको उत्तराधिकारी बनाइदियो कि स्वर्गमा जहाँ चाहन्छन् निवास गरौं, त सत्कर्म गर्नेहरुको कति उत्तम प्रतिफल छ ?

وَتَرَى الْمَلَٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा तिमीले फरिश्ताहरुलाई अल्लाहका अर्शका चारैतिर चक्र बनाइ आफ्ना प्रभुको प्रशंसा तथा तस्बीह गर्दै देख्नेछौ,[1] तथा उनीहरुमा न्यायपूर्ण निर्णय गरिनेछ तथा भनिदिइनेछ कि समस्त प्रशंसाहरु अल्लाहकै

वसल्लम हुनुहनेछ । (मुस्लिम किताबुल ईमान, बाबु अना अव्वलुन नासे यशफऊ) स्वर्गमा सर्वप्रथम प्रवेश गर्ने गिरोहका अनुहार पूर्णिमाको चाँदका समान तथा अरु गिरोहका आकाशमा प्रकाशमान ताराहरुमध्ये अति प्रकाशमान ताराहरुका समान चम्किराखेका हुनेछन् । स्वर्गमा उनी मल-मूत्र तथा थूक एवं कफबाट पवित्र हुनेछन् । उनका काइंयोहरु सुनको तथा पसिना कस्तूरी हुनेछ । उनका मकल (आगो बाल्ने भाँडो) हरुमा सुगन्धित काठ हुनेछ । उनका पत्नीहरु हूरे ईन (ठूला आँखा भएका) हुनेछन् । उनको आकार आदमका समान साठ्ठी हातको हुनेछ । (सहीह बुखारी अव्वलो किताबिल अम्बिया) सहीह बुख़ारीका एक वर्णनमा छ कि प्रत्येक ईमान भएकालाई दुई पत्नीहरु हुनेछन् । उनको शोभा एवं सौन्दर्यको यो स्थिति हुनेछ कि उनकी पिंडुलीको गुदी मासुका पछाडीबाट देखिनेछ । (किताबु बदइल ख़ल्क बाबु मा जाअ फी सिफ्तील जन्नते) केही ज्ञाताहरुले भनेका छन् कि यी दुई पत्नीहरु हूरहरुका अतिरिक्त संसारका नारीहरुमध्ये हुनेछन् । परन्तु ७२ हूरहरु भएको वर्णन प्रमाणानुसार सही छैन, यसकारण प्रत्यक्षतः यही कुरो सही छ कि प्रत्येक स्वर्गवासीको हूरहरु समेत कमसेकम दुई पत्नीहरु हुनेछन् । तैपनि وَلَهُمْ فِيهَا مَا يَشْتَهُونَ का अर्न्तगत अधिक पनि सम्भव छन् । والله أعلم (अधिक जानकारीका लागि हेर्नुस् फ़तहुल बारी उक्त अध्याय)

[1]अल्लाहका निर्णयका पश्चात जब ईमान भएकाहरु स्वर्गमा तथा काफ़िर एवं मुश्रिक नरकमा गइहाल्नेछन् । आयतमा त्यसका पछिको चित्रण गरिएको छ कि फरिश्ताहरु अल्लाहका अर्श (आसन) लाई घेरि अल्लाहको प्रशंसा एवं पवित्रतागानमा लीन हुनेछन् ।

लागि छन् जो सर्वलोकको पालनकर्ता हो ।[1]

سُورَةُ المُؤْمِن

सूरतुल मोमिन-४०

सूरः मोमिन* मक्कामा उत्रेको तथा यसमा पच्चासी आयतहरु एवं नौ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

حمٓ ①

(१) हा. मीम. ।

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ②

(२) यस किताबलाई अवतरण गर्नु[2] त्यस अल्लाहको तर्फबाट छ जो प्रभावशाली एवं सर्वज्ञाता छ ।[3]

غَافِرِ الذَّنبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ

(३) पापहरुलाई क्षमा गर्नेवाला तथा क्षमा-याचनालाई स्वीकार गर्नेवाला[4] घोर यातनावाला[5]

---

[1]यहाँ प्रशंसालाई कुनै एउटा वस्तुसित सम्बन्धित गरिएको छैन जसबाट विदित हुन्छ कि प्रत्येक वस्तु (जो बोल्दछ वा बोल्दैन) का मुखमा अल्लाहको महिमागान हुनेछन् ।

*यस सूर:लाई सूरतुल ग़ाफिर तथा सूरतुत्तौल पनि भन्दछन् ।

[2]वा تنزيل अर्थमा छ مُنَزَّل का, अर्थात् अल्लाहका तर्फबाट अवतरित छ जसमा झूठ छैन ।

[3]जो प्रभुत्वशाली छ । त्यसको शक्ति तथा प्रभुत्वका अगाडी कसैको केही चल्दैन । عليم (ज्ञानी) छ, त्यसमा कुनै कणसम्म गुप्त छैन चाहे त्यो कति नै स्थूल पर्दामा लुकेको होस् ।

[4]पूर्वका पापहरुलाई क्षमा-गर्नेवाला तथा आगामी हुने आलस्यमा तौबा (क्षमा-याचना) स्वीकार गर्नेवाला छ । अथवा आफ्ना मित्रहरुका पाप क्षमा गर्नेवाला तथा काफ़िर एवं मुश्रिक यदि क्षमा माँगदछन् भने उनको क्षमा स्वीकार गर्नेवाला छ ।

[5]उनका लागि जो आखिरतमाथि संसारलाई महत्व दिन्छन् तथा दुष्टता एवं उद्दण्डताको मार्ग अपनाउँछन् । यो अल्लाहका यस कथनको जस्तै छ ।

﴿نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ﴾

شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ③

उपकार एवं सामर्थ्यवाला,[1] जसका अतिरिक्त कोही उपास्य छैन । उसैतिर फर्कनुछ ।

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ④

(४) अल्लाह (तआला) का आयतहरुमा ती मानिस भ्रगडा गर्छन् जो काफ़िर छन्[2] त ती मानिसहरुको नगरहरुमा हिंड्डुल गर्नु तपाईंलाई धोखामा न पारिदेओस् ।[3]

"मेरा दासहरुलाई भनिदेउ कि म क्षमाशील दयानिधि हूँ तथा मेरो दण्ड पनि अति दुखदायी छ ।" (अल-हिज्र-४९,५०)

पवित्र कुरआनमा अधिकांश स्थानमा यी दुवै गुण साथ-साथ वर्णित गरिएका छन् ताकि मानिस भय तथा आशाका बीच रहोस्, किनकि मात्र भय मानिसलाई अल्लाहको दया एवं क्षमाबाट निराश गर्न सक्दछ तथा केवल आशा पापहरुमा उत्साहित गरिदिन्छ ।

[1]طَوْلٌ को अर्थ वैभव तथा विस्तार हो अर्थात त्यही वैभव एवं धन प्रदान गर्नेवाला छ । केही जानकारहरु भन्दछन् कि यसको अर्थ पुरस्कार तथा उपकार हो, अर्थात् आफ्ना दासहरुमाथि उपकार तथा उनीहरुलाई पुरस्कृत गर्नेवाला छ ।

[2]यस भ्रगडासित अभिप्राय अनुचित तथा व्यर्थको भ्रगडा हो जसको उद्देश्य सत्यलाई भ्रुठ्लाउनु तथा त्यसको खण्डन हो । अन्यथा जुन तर्क-वितर्क (बहस) को उद्देश्य सत्यको स्पष्टीकरण असत्यको खण्डन तथा विरोधी एवं आलोचना गर्नेहरुका शंकाको निवारण हो, त्यो निन्दनीय होइन अति प्रशंसनीय तथा उत्तम छ । विद्वानहरुलाई त त्यसका लागि जोड दिएको छ,

﴿لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ﴾

"तिमी मानिसहरुका सामु यसको अवश्य वर्णन गर तथा यसलाई नलुकाउनु ।" (आले-इमरान-१८७)

अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको किताबका तर्फ एवं प्रमाणहरुलाई लुकाउनु यति घोर अपराध हो कि त्यसमाथि विश्वको प्रत्येक वस्तु धिक्कार गर्दछ । (अल-बकर:-१५९)

[3]अर्थात् यी काफ़िर एवं मुश्रिक जो व्यापार गर्दछन् तथा त्यसका लागि विभिन्न नगरहरुमा आवत-जावत एवं ठूलो लाभ प्राप्त गर्छन्, यिनी आफ्ना कुफ्र (अविश्वास) का कारण शीघ्र नै अल्लाहको पकडमा आउनेछन् । यिनी अवसर दिइराखेका छन् किन्तु उनलाई बेकार छाडिने छैनन् ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝٥

(५) उनीभन्दा पूर्व नूहका समुदायले तथा उनका पश्चातका अन्य समुदायले पनि भुठ्लाएका थिए, तथा प्रत्येक समुदायले आफ्ना रसूललाई बन्दी बनाउन विचार गरे[1] तथा असत्यका माध्यमले हठधर्मी गऱ्यो ताकि उनीबाट सत्यलाई नाश गरिदेऊन्[2] अनि मैले उनलाई समातिहालें, त मेरो तर्फबाट कस्तो दण्ड भयो ।[3]

وَكَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۝٦

(६) तथा यसैप्रकार तपाईंका प्रभुका आदेश काफिरहरुमाथि सिद्ध भयो कि उनी नरकवासी हुन् ।[4]

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا

(७) अर्शलाई उचाल्ने तथा त्यसका आस-पासका फरिश्ताहरु आफ्ना प्रभुको महिमागान् प्रशंसाका साथ-साथ गर्दछन् तथा त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा ईमानवालाहरुका लागि क्षमा-याचना गर्दछन्; (भन्दछन्) कि हे हाम्रा प्रभु तिमीले प्रत्येक वस्तुलाई आफ्नो दया तथा ज्ञानबाट

[1]ताकि उसलाई बन्दी अथवा हत गरिदेऊन् अथवा दण्ड देऊन् ।

[2]अर्थात् आफ्ना रसूलहरुसित उनीहरुले भगडा गरे जसको आशय सत्यमा त्रुटि निकाल्नु तथा त्यसलाई निर्बल पार्नु थियो ।

[3]त मैले यी अनृतका पक्षपातीहरुलाई आफ्ना प्रकोपका पकडमा लिइहालें अनि तिमी देखिहाल कि उसका लागि मेरो प्रकोप कुन प्रकार आयो, कसरी उनीहरुलाई गलत अक्षर जस्तै मेटाइयो अथवा उनलाई शिक्षाको प्रतीक बनाइयो ।

[4]यसबाट उद्देश्य यस कुरोको स्पष्टीकरण गर्नु हो कि जस्तो विगत समुदायहरुमाथि तिम्रा प्रभुको प्रकोप सिद्ध भयो तथा नाश गरिए, यदि यी मक्काका नागरिक पनि तिनलाई भुठ्लाउन तथा विरोध गर्नबाट रोकिएनन् तथा असत्य विवादलाई छोडेनन् भने यिनी पनि यसैप्रकार अल्लाहका प्रकोपमा समातिनेछन्, अनि कोही यिनीहरुलाई बचाउनेवाला हुनेछैन ।

فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ⑦

घेरको छौ, तिमी उनलाई क्षमा गरिदेउ जो क्षमा माँग्दछ तथा तिम्रा मार्गको अनुसरण गर्दछन् तथा तिमी उनलाई नरकको यातनाबाट पनि सुरक्षित राख ।[1]

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّٰتِ عَدْنٍ ٱلَّتِى وَعَدتَّهُمْ وَمَن صَلَحَ مِنْ ءَابَآئِهِمْ وَأَزْوَٰجِهِمْ وَذُرِّيَّٰتِهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ⑧

(८) हे हाम्रा प्रभु ! तिमी उनीहरुलाई नित्य रहने स्वर्गमा लैजाउ, जसको तिमीले वचन दिएका छौ, तथा उनका पूर्वज तथा पत्नी एवं सन्तानहरु मध्येबाट (पनि) ती सबैलाई जो सदाचारी छन् ।[2] वस्तुत: तिमी प्रभावशाली एवं तत्वज्ञ छौ ।

وَقِهِمُ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ۚ وَمَن تَقِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ

(९) तथा उनीहरुलाई कुकर्मबाट पनि सुरक्षित राख,[3] (सत्य त यो हो कि) त्यस दिन तिमीले जसलाई

[1]यसमा निकटता प्राप्त फरिश्ताहरुको एउटा विशेष समूहको चर्चा छ तथा उनी जे-जति गर्दछन्, त्यसको स्पष्टीकरण छ । यी त्यसता फरिश्ता हुन् जो अर्श उचाल्नेवाला हुन् । तथा उनी फरिश्ताहरु हुन् जो अर्शका चारैतिर छन् । उनको एउटा काम यो हो कि उनी अल्लाहको तस्बीह तथा पवित्रतागान गर्दछन्, अर्थात्. दोषहरुबाट त्यसको स्वच्छता तथा उनका लागि गुणहरु एवं निपुणताको सिद्धि तथा त्यसका सामु विवशता तथा विनम्रता (ईमान) को प्रर्दशन गर्दछन् । अर्को काम उनको यो हो कि ईमान भएकाहरुका लागि क्षमाको प्रार्थना गर्दछन् । भनिन्छ कि अर्श उचाल्ने फरिश्ता चार छन् किन्तु प्रलयका दिन उनको संख्या आठ हुनेछ । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् यी सबैलाई स्वर्गमा एकत्रित गरिदेउ ताकि एक-अर्कालाई देखेर उनीहरु प्रसन्न होऊन् । यस विषयलाई अर्को स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ :

﴿ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ ﴾

"ती मानिस जो ईमान स्वीकार गरे तथा तिनैका अनुगमन उनका सन्तानले ईमानका साथ गरे । हामीले उनका साथ उनको सन्तानलाई मिलाइदियौं तथा हामीले उनका कर्महरुमध्ये केही कम गरेनौं ।" (सूर:अत्तूर-२१)

अर्थात् सबैलाई स्वर्गमा यसप्रकार समान श्रेणी दियौं कि तल्लोलाई पनि उच्चको पद प्रदान गरिदियौं । यो गरेनौं कि उच्च पदमा कमी गरेर उनीहरुलाई तल्लो स्थानमा ल्यायौं बरु तल्लोलाई उचालेर उच्च गरिदियौं तथा त्यसका कर्मको कमीलाई आफ्नो कथा तथा दयाले पूरा गरिदियौं ।

[3]यहाँ سيئات बाट अभिप्राय यातनाहरु हुन्, अथवा उत्तर लुप्त छ, अर्थात् उनलाई आखिरत (परलोक) को यातनाहरुबाट अथवा नराम्रा कुराहरुका प्रतिकारबाट बचाउनु ।

يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ⑨

कुकर्महरु (अशुभ) बाट बचाइहाल्यो त्यसमाथि तिमीले दया गर्‍यौ, तथा सबभन्दा ठूलो सफलता त यही हो ।[1]

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِن مَّقْتِكُمْ أَنفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ⑩

(१०) निःसन्देह जसले कुफ्र गरे उनीहरुलाई यो आवाज दिइनेछ कि निश्चय अल्लाहको तिमीमाथि क्रोधित हुनु त्यसभन्दा निकै अधिक छ, जो तिमी क्रोधित हुने गर्थ्यौ आफ्ना मनले जब ईमानतिर बोलाइन्थ्यो, अनि कुफ्र गर्न थाल्थ्यौ ।[2]

قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ

(११) (उनीहरु) भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हामीलाई दुई पटक मार्‍यौ तथा दुईपटक नै जीवित गर्‍यौ[3] अब हामी आफ्ना पापहरुलाई स्वीकार

[1]अर्थात् आख़िरत (प्रलय) को यातनाबाट बचिहाल्नु तथा स्वर्गमा प्रवेश पाउनु यही ठूलो सफलता हो किनकि यस जस्तो सफलता कुनै छैन तथा यसका समतुल्य कुनै मोक्ष छैन । यी आयतहरुमा ईमानवालाहरुका लागि दुई शुभ-सूचनाहरु छन्, एक त यो कि फरिश्ताहरु उनका लागि परोक्ष रुपले प्रार्थना गर्दछन् जसको हदीसमा प्रधानता आएको छ । दोस्रो यो कि ईमान भएकाहरुका परिवार स्वर्गमा एकत्रित हुनेछन् ।"अल्लाह हामीलाई उनीहरुमध्ये गरिदेओस् जसलाई उनका पुनीत पूर्वजहरुका साथ मिलाइनेछ ।"

[2] مَقْتٌ (मुक्त) घोर अपराधलाई भन्दछन् । नरक़वासी स्वयंलाई नरक़मा पोलिंदा देखेर अधिक क्रोधित हुनेछन् । त्यस समय उनीसित भनिनेछ कि संसारमा जब तिमीलाई ईमानको आमन्त्रण दिइन्थ्यो तथा तिमी इन्कार गर्दथ्यौ त अल्लाह तआला यसभन्दा कैयन् अधिक तिमीमाथि क्रोधित हुन्थ्यो जति आज तिमी स्वयं आफूमाथि क्रोधित भइराखेका छौ । यो अल्लाहका त्यस क्रोधकै परिणाम हो कि आज तिमी नरक़मा छौ ।

[3]बहुसंख्यक भाष्यकारहरुको व्याख्याका अनुसार दुई मृतहरुमध्ये प्रथम मृत्यु त त्यही वीर्य हो जो पिताको पिठ्यूँमा हुन्छ अर्थात त्यसका अस्तित्वभन्दा पूर्व त्यसका नास्तित्वलाई मृत्यु भनिन्छ, तथा दोस्रो मृत्यु त्यो हो जब मानिस जीवन बिताएर प्राप्त गर्दछ जस पश्चात समाधिमा गाडिन्छ । दुई जीवनहरुमध्ये प्रथम यो सांसारिक जीवन हो जसको आरम्भ जन्मबाट तथा अन्त्य निधनमा हुन्छ । तथा दोस्रो जीवन त्यो हो जो प्रलयका दिन चिहानहरुबाट उठ्नुका पश्चात प्राप्त हुनेछ । यिनै दुई मृत्युहरु तथा दुई जीवनहरुको चर्चा ﴿وَكُنتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ (अल-बक़रः-२८) मा गरिएको छ ।

إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ ⑪

गर्दछन्[1] त के अब कुनै मार्ग निस्कनुको पनि छ ?[2]

ذَٰلِكُم بِأَنَّهُۥٓ إِذَا دُعِىَ ٱللَّهُ وَحْدَهُۥ كَفَرْتُمْ ۖ وَإِن يُشْرَكْ بِهِۦ تُؤْمِنُوا۟ ۚ فَٱلْحُكْمُ لِلَّهِ ٱلْعَلِىِّ ٱلْكَبِيرِ ⑫

(१२) यो (यातना) तिमीलाई यसकारण छ कि जब तिमी एक्लो अल्लाहतिर बोलाइन्थ्यो त तिमीले अस्वीकार गरिदिन्थ्यौ, तथा यदि उसका साथ कसैलाई सम्मिलित गरिन्थ्यो त तिमीले स्वीकार गरिहाल्थ्यौ ।[3] त अब निर्णय अल्लाह सर्वोपरि एवं महानकै छ ।[4]

هُوَ ٱلَّذِى يُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ رِزْقًا ۚ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ ⑬

(१३) त्यही हो जो तिमीलाई आफ्ना निशानीहरु (चिन्ह) देखाउँछ तथा तिम्रा लागि आकाशबाट जीविका उतार्दछ ।[5] शिक्षा त तिनै ग्रहण गर्दछन् जो (अल्लाहतिर) झुक्दछन् ।[6]

---

[1]अर्थात् नर्कमा स्वीकार गर्नेछन्, जहाँ स्वीकारको कुनै लाभ हुनेछैन तथा त्यहाँ लज्जित हुनेछन् जहाँ पश्चातापको कुनै मुल्य हुनेछैन ।

[2]यो त्यही इच्छा हो जसको चर्चा पवित्र कुर्आनका अनेक स्थानमा गरिएको छ कि हामीलाई पूरा संसारमा पठाइयोस् ताकि हामी पुण्यका कर्म गरेर आऔं ।

[3]यो उनका नरकबाट निकाल्न नजान्नुका कारण भनिएको छ कि तिमी संसारमा अल्लाहको तौहीद (एकता) लाई इन्कार गर्दथ्यौ तथा शिर्क तिमीलाई रुचिकर थियो । अत: अब नरकको स्थाई यातनाका सिवाय तिम्रा लागि केही छैन ।

[4]त्यसै एक अल्लाहको आदेश छ कि अब तिम्रा लागि नरकको यातना सदाका लागि छ तथा त्यसबाट उम्कनका लागि कुनै मार्ग छैन ।

[5]अर्थात् पानी जो तिम्रो जीविकाको माध्यम हो । यहाँ अल्लाह तआलाले निशानीहरुका प्रकट गर्नुलाई जीविका उतार्नुका साथ मिलाइदिएको छ । यसकारण कि सामर्थ्यहरुका चिन्हहरुलाई देखाउनु धर्महरुको मूल हो तथा अजीविकाहरु शरीरहरुका मूल हुन् । यसप्रकार यहाँ दुबै आधारहरुलाई एकत्र गरिदिएको छ । (फतहुल क़दीर)

[6]अल्लाहका आज्ञापालनतिर जसबाट उनका हृदयहरुमा आख़िरत (परलोक) को भय जागृत हुन्छ तथा अल्लाहका आदेशहरु तथा अनिवार्य कर्तव्यहरुको पालन गर्दछन् ।

فَادْعُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ وَلَوْ كَرِهَ الْكٰفِرُوْنَ ⑭

(१४) तिमी अल्लाहलाई पुकार्दैरह त्यसका लागि धर्मलाई विशुद्ध गरेर यद्यपि काफ़िर नराम्रो मान्दछन् ।[1]

رَفِيْعُ الدَّرَجٰتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِى الرُّوْحَ مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ⑮

(१५) उच्च पदहरुवाला अर्शको स्वामी; त्यो आफ्ना दासहरुमध्ये जसमाथि चाहन्छ प्रकाशना अवतरित गर्दछ[2] ताकि त्यो भेटका दिन (साक्षात्कार) का दिनसित तर्साऊन् ।

يَوْمَ هُمْ بٰرِزُوْنَ ۚ لَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْهُمْ شَىْءٌ ؕ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ؕ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ⑯

(१६) जुन दिन (सबै) मानिस प्रकट हुनेछन्,[3] उनको कुनै कुरा अल्लाहबाट लुकेको रहने छैन । आज कसको राज्य छ ?[4] मात्र अल्लाह एक एवं प्रभुत्वशालीको ।[5]

اَلْيَوْمَ تُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ ؕ

(१७) आज प्रत्येक प्राणलाई त्यसको करणीको फल दिइनेछ, आज (कुनै प्रकारका)

[1]अर्थात् जब सबैथोक अल्लाह एक्लोले नै गर्नेवाला छ त काफ़िरहरुलाई जति नराम्रो लागे केवल उसै एक अल्लाहलाई पुकार उसका लागि इबादत तथा आज्ञापालनलाई विशुद्ध गर्दै ।

[2]روح (आत्मा) सित अभिप्राय प्रकाशना (वह्‌य) हो जो भक्तहरुमध्ये कसैलाई रिसालत (ईशदूतत्व) का लागि चैन गरी अवतरित गर्दछ । प्रकाशना (वह्‌य) लाई रुह (आत्मा) यसकारण भनिएको छ कि जुनप्रकार रुहमा मानव-जीवनका अस्तित्व एवं सुरक्षाको भेद लुकेको छ, त्यसैप्रकार वह्‌यबाट पनि ती मानवीय हृदयहरुमा जीवनको लहर दगुर्न थाल्छ जो पहिला कुफ्र तथा शिर्कका कारण मृत हुन्छन् ।

[3]अर्थात् जीवित भई चिहानहरुबाट बाहिर निस्कि उभिनेछन् ।

[4]यो केयामतका दिन अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले सोध्नेछ जब सबै मानिस त्यसका सामु महशरका मैदान (एकत्र हुने स्थान) मा उभिनेछन् । अल्लाह तआला धर्तीलाई आफ्नो मुट्ठी तथा आकाशलाई आफ्ना दायाँ हातमा बेर्नेछ तथा भन्नेछ, "राजा म हूँ, धर्तीका राजा कहाँ छन् ?" (सहीह बुख़ारी, सूर: जुमर)

[5]जब कोही बोल्ने छैन त यो उत्तर अल्लाह तआलाले स्वयं दिनेछ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि अल्लाहका आदेशानुसार एउटा फरिश्ताले घोषणा गर्नेछ जसका साथै सबै काफ़िर तथा एक स्वरमा यही उत्तर दिनेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾

अत्याचार छैन, निःसन्देह अल्लाह (तआला) अति शीघ्र हिसाब गर्नेवाला छ ।[1]

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ ۚ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾

(१८) तथा उनीहरुलाई अति निकट आउनु[2] (केयामत) सित सावधान गरिदिनुस् जबकि मुटु घाँटीसम्म पुग्नेछन् तथा सबै शान्त (चूप) हुनेछन् ।[3] अत्याचारीहरुको न कोही संरक्षक मित्र हुनेछ न कोही सिफारिश गर्नेवाला कि जसको कुरा मानिनेछ ।

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾

(१९) त्यो आँखाहरुको बेइमानीलाई तथा छातिका गुप्त कुराहरु (राम्ररी) जान्दछ ।[4]

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ ۖ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ ۗ

(२०) तथा अल्लाह (तआला) ठीक-ठाक निर्णय गरिदिनेछ, र त्यसका अतिरिक्त जसलाई यिनीहरु पुकार्दछन्, तिनीहरु कुनै कुराको पनि निर्णय

---

[1]यसकारण कि त्यसलाई दासहरुको जस्तो सोच-विचारको आवश्यकता हुनेछैन ।

[2]آزفـة (आज़िफ़ः) को अर्थ हो समीप आउनेवाली । यो क़्यामत (प्रलय) को नाम हो, यसकारण कि त्यो पनि समीप आउनेवाली छ ।

[3]त्यसदिन भयका कारण हृदय आफ्ना स्थानबाट हट्नेछन् |كاظمين (काज़िमीन) अर्थात् शोकले भरिएका अथवा रोइरहेका, वा चूप, यसका यी तीनवटा अर्थ गरिएका छन् ।

[4]यसमा अल्लाह तआलाका पूर्ण ज्ञानको वर्णन छ कि उसलाई सबै वस्तुहरुको ज्ञान छ, सानो होस् अथवा ठूलो, सूक्ष्म होस् अथवा स्थूल, उच्च श्रेणीको होस् अथवा निम्न श्रेणीको । यसकारण मानिसलाई चाहिन्छ कि त्यसका ज्ञान तथा सर्वज्ञाताको यो स्थिति छ त त्यसको अवज्ञाबाट बचोस् तथा सही अर्थहरुमा त्यसको भय आफूभित्र पैदा गरोस् । आँखाको बेईमानी चोरीले हेर्नु, जस्तै बाटो हिंड्दा कुनै सुन्दरीलाई छड्के नज़रले हेर्नु । छातिका कुरामा ती शंसय पनि आउँछन् जो मानिसका मनमा पैदा भइरहन्छन् । ती जबसम्म शंसय नै रहन्छन् अर्थात् एक क्षणका लागि आउने-जाने गर्दछन् तबसम्म त तिनी पकडमा योग्य हुनेछैनन् किन्तु तिनी जब संकल्पको रुप धारण गर्दछन् त उनीमाथि पकड हुनसक्छ, चाहे तिनलाई गर्नुको अवसर गर्दछन् त उनीमाथि पकड हुनसक्छ, चाहे तिनलाई गर्नुको अवसर मानिसलाई प्राप्त होस् अथवा नहोस् ।

إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

गर्न सक्दैनन्[1] वस्तुत: अल्लाह तआ़ला राम्ररी सुन्नेवाला तथा राम्ररी देख्नेवाला छ।

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٢١﴾

(२१) के यिनीहरु धर्तीमा हिंड्डुल गरेनन् कि देख्दथे कि जो मानिस यिनीभन्दा पूर्व थिए उनको परिणाम कस्तो भयो ? उनी शक्ति एवं बल तथा धर्तीमा आफ्ना स्मृतिहरुका आधारमा यिनीहरुको अपेक्षा अत्याधिक थिए, तैपनि अल्लाहले उनलाई उनका पापहरुका कारण समातिहाल्यो, तथा कोही भएन जो उनलाई अल्लाहका यातनाहरुबाट बचाउन सक्दथे।[2]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ ۚ

(२२) यो यसकारण कि उनका पासमा उनका पैग़म्बर चमत्कार लिई आउँथे त उनीहरु अस्वीकार गरिदिन्थे,[3] त अल्लाहले उनीहरुलाई समाति

[1]यसकारण कि उनीहरुलाई कुनै वस्तुको न ज्ञान छ न सामर्थ्य, उनीहरु निश्चेत पनि छन् तथा असमर्थ पनि, जबकि निर्णयका लागि ज्ञान तथा अधिकार दुबैको आवश्यकता छ तथा यी दुबै गुण मात्र अल्लाहसित छ। अत: मात्र उसैलाई यो अधिकार छ कि त्यो निर्णय गरोस् तथा उसले वस्तुत: सत्यका साथ निर्णय गर्नेछ किनकि न उसलाई कसैको भय हुनेछ न कसैबाट अभिलाषा तथा लोभ।

[2]विगत आयतहरुमा आख़िरत (परलोक) का स्थितिहरुको वर्णन थियो । अब उनीहरुलाई संसारका स्थितिहरुसित सावधान गरिदैछ कि यी मानिस अलि धर्तीमा हिंड्डुल गरी ती जातिहरुको परिणाम हेरुन् जो यिनीभन्दा पहिला यस अपराधमा नाश गरिए, जबकि विगत जातिहरु शक्ति एवं स्मृतिहरुमा यिनीभन्दा कैयन् वढी थिए। परन्तु जब उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आयो त उनीहरुलाई कसैले वचाउन सकेन। यसैप्रकार तिमीमाथि पनि प्रकोप आउन सक्छ तथा यदि यो आइहाल्यो भने तिम्रो कोही संरक्षक तथा सहायक हुनेछैन।

[3]यो उनका विनाशका कारणको वर्णन हो, जो छ अल्लाहका आयतहरुको इन्कार तथा पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाउनु। अब नबूअत तथा रिसालत (दूतत्व) को क्रम समाप्त भइहालेको छ तैपनि विश्व एवं प्राणीहरुमा अल्लाहका असंख्य निशानीहरु छरिएर रहेका छन्। यसका अतिरिक्त शिक्षा-दीक्षा तथा आमन्त्रण एवं उपदेशद्वारा विद्वान एवं सत्यका प्रचारक उनका स्पष्टीकरण तथा चिन्ह बताउनका

إِنَّهُۥ قَوِىٌّ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٢٢﴾

हाल्थ्यो। निःसन्देह त्यो अत्यन्त शक्तिशाली तथा कठोर यातनाहरु भएको छ।

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَـٰتِنَا وَسُلْطَـٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई आफ्ना आयत (चिन्हहरु) तथा स्पष्ट प्रमाणहरुका साथ पठायौं।[1]

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَـٰمَـٰنَ وَقَـٰرُونَ فَقَالُوا۟ سَـٰحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾

(२४) फिर्औन तथा हामान एवं कारुनतिर त उनीहरुले भने कि (यो त) जादूगर एवं भूठा छ।[2]

فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلْحَقِّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا۟

(२५) त जब उनका पासमा (मूसा) (अलैहिस्सलाम) हाम्रो तर्फबाट सत्य (धर्म) लिएर आए त

लागि विद्यमान छन्। अतः आज पनि जो अल्लाहका आयतहरुबाट मुख फर्काउनेछन् तथा धर्म एवं धर्मविधानबाट विमुख हुनेछन्, त्यसको दुष्परिणाम रिसालतलाई इन्कार गर्नेहरु तथा भुठ्लाउनेहरुबाट भिन्न हुनेछैन।

[1]आयतबाट अभिप्राय ती नौवटा निशानी छन् जसको वर्णन पहिला गरिसकिएको छ, अथवा लट्ठी तथा ज्योतिमय हात भएका दुई ठूला खुला चमत्कार छन्। سُلطان مبين सित अभिप्राय शक्तिशाली प्रमाण तथा खुला दलिलहरु (तर्क) छन् जसको कुनै उत्तर संभव थिएन। अट्टेरीपना तथा निर्लज्जता बाहेक।

[2]फिर्औन मिश्र (इजिप्ट) का निवासी किब्त नामक जातिका राजा थियो, बडो क्रुर तथा निर्दयी तथा महापालनकर्ता हुनुको दावेदार। उसले आदरणीय मूसाको जातिलाई दास बनाएर राखेको थियो तथा उनीमाथि अनेक प्रकारका अत्याचार गर्दथ्यो, जस्तो कि कुर्आनका अनेक स्थानहरुमा त्यसको विवरण छ। हामान, फिर्औनको मन्त्री र विशेष परामर्शदाता थियो तथा कारुन समयको ठूलो धनी पुरुष थियो। ती सबैले पहिलाका मानिसको जस्तो ईशदूत मूसालाई भुठ्लाए तथा उनलाई जादूगर एवं मिथ्यावादी भने। जस्तो अर्को स्थानमा भनियो :

﴿كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا۟ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ۞ أَتَوَاصَوْا۟ بِهِۦ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾

अर्थात् "यसैप्रकार जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन्, उनका पासमा जो पनि सन्देशवाहक आयो उनीहरुले भनिदिए कि यो जादूगर हो अथवा पागल हो। के यिनी त्यस कुराको एक-अर्कालाई वसीयत गर्दैआएका छन्? होइन, बरु यी सबै सीमा उल्लंघन गर्नेवाला हुन्।" (अज्ज़ारियात-५२, ५३)

اقْتُلُوْٓا اَبْنَآءَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ وَاسْتَحْيُوْا نِسَآءَهُمْ ۭ وَمَا كَيْدُ الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ ۝۲۵

उनीहरुले भने कि यसका साथ जो ईमानवाला छन् उनका पुत्रहरुलाई त मारिहाल एवं पुत्रीहरुलाई जीवित राख ।[1] तथा काफ़िरहरुको जो बहाना छ त्यो त्रुटिमा नै छ ।[2]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُوْنِيْٓ اَقْتُلْ مُوْسٰى وَلْيَدْعُ رَبَّهٗ ۚ اِنِّىْٓ اَخَافُ اَنْ يُّبَدِّلَ دِيْنَكُمْ اَوْ اَنْ يُّظْهِرَ فِى الْاَرْضِ الْفَسَادَ ۝۲۶

(२६) तथा फ़िरऔनले भने कि मलाई छोड कि म मूसालाई मारिहालूँ[3] तथा यसलाई चाहियो कि आफ्ना प्रभुलाई पुकारोस्,[4] मलाई त डर छ कि यो कहीं तिम्रो धर्म न बदलिदेओस् अथवा देशमा कुनै बहुत ठूलो उपद्रव न उत्पन्न गरिदेओस् ।[5]

---

[1]फ़िरऔन यो काम पहिला नै गरिराखेको थियो ताकि त्यो शिशु पैदा नै नहोस् जो ज्योतिषिहरुको भविष्यवाणीका अनुसार त्यसका राज्यका लागि खतरा हुनसक्थ्यो । यो दोस्रो पटक आदेश उसले आदरणीय मूसाका अपमान एवं अवहेलनाको लागि दियो तथा यसकारण पनि कि मूसाको जाति इस्राईलको सन्तान मूसालाई आफ्ना लागि विपदा एवं अशुभ ठानोस्, जस्तो कि वास्तवमा उनले भने, ﴿أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَن تَأْتِيَنَا وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا﴾ "हे मूसा, तिमी आउनुभन्दा पूर्व पनि हामी यातनामा रहयौं तथा तिमी पश्चात पनि, हाम्रो यही दशा छ ।" (अल-आराफ़-१२९)

[2]अर्थात् त्यसबाट त्यो लक्ष्य प्राप्त गर्न चाहन्थ्यो कि इस्राईलको सन्तानको शक्तिमा अधिकता तथा उसको मनमा कमी नहोस्, यो त्यसलाई प्राप्त भएन बरु अल्लाहले फ़िरऔन तथा त्यसैको जातिलाई नै डुबाइदियो तथा इस्राईलको सन्तानलाई शुभ भूमिको स्वामी बनाइदियो ।

[3]यो संभवत: फ़िरऔनले ती मानिसहरुसित भन्यो जो उसलाई मूसा अलैहिस्सलामको हत्यावाट रोक्दथे ।

[4]यो फ़िरऔनको अभिमानको प्रदर्शन हो कि म हेर्नेछु उसको प्रभु उसलाई कसरी बचाउँछ, त्यसलाई पुकारेर हेरोस् । अथवा प्रभुको इन्कार हो कि उसको कुनचाहिं प्रभु छ जो बचाउनेछ, किनकि त्यो प्रभु त स्वयं नै हुनसक्थ्यो ।

[5]अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको इबादतबाट हटाएर अल्लाहको इबादत तथा उपासनामा नलगाइदेओस् अथवा त्यसका कारण उपद्रव न उत्पन्न होस् । अभिप्राय यो थियो कि यदि त्यसको कुरा मेरो जातिबाट केही मानिसहरुले मानिहाले त जो मान्दैनन् उनीसित तर्क-वितर्क गर्नेछन्, जससित उनका बीच लडाई-झगडा हुनेछ जो उपद्रवको कारण बन्नेछ । यसप्रकार तौहीद

وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा मूसा (अलैहिस्सलाम) ले भनें कि म आफ्नो तथा तिम्रा प्रभुको शरणमा आउँछु प्रत्येक त्यस अहङ्कारी व्यक्ति (को नराम्रो कुरो) बाट जो हिसाब (लेखाजोखा) का दिनमा विश्वासका दिनमाथि ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[1]

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُۥٓ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ ٱللَّهُ وَقَدْ جَآءَكُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ مِن رَّبِّكُمْ ۖ وَإِن يَكُ كَٰذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُۥ ۖ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ ٱلَّذِى يَعِدُكُمْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा एउटा ईमान भएका व्यक्तिले जो फिर्औनका परिवारमध्ये थियो तथा आफ्नो ईमान लुकाएको थियो, भन्यो कि के तिमी एउटा व्यक्तिको मात्र यस कुरामा हत्या गर्दछौ कि त्यो भन्दछ कि मेरो प्रभु अल्लाह हो तथा तिम्रा प्रभुका तर्फबाट स्पष्ट प्रमाण लिएर आएको छ, यदि त्यो झूठो छ भने त्यसको झूठ उसैमाथि छ तथा यदि साँचो छ भने त्यो जुन (यातनाहरु) को तिमीलाई वचन दिइराखेको छ त्यसमध्येबाट कुनै त कुनै तिमीमाथि आइपर्नेछ ।[2] अल्लाह (तआला)

(एकेश्वरवाद) का आमन्त्रणलाई उनले उपद्रवको कारण बनायो जबकि उपद्रवी त्यो स्वयं थियो, किनकि अल्लाहको अतिरिक्त अन्यको उपासना नै उपद्रवको मूल कारण हो ।

[1]ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामलाई जब यो थाहा भयो कि फिर्औन मलाई हत गरिदिन चाहन्छ त उनले त्यसको नराम्रो कुराबाट बच्नका लागि अल्लाहसित प्रार्थना गरे । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब शत्रुबाट भय हुन्थ्यो त यो दुआ (प्रार्थना) गर्नुहुन्थ्यो । «اللَّهمَّ إنَّا نَجعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ ونَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ»

"हे अल्लाह ! हामी तिमीलाई उनका मुक़ाबिलामा गर्दछौं तथा उनको उद्दण्डताबाट तिम्रो शरण चाहन्छौं ।" (मुसनद अहमद ४/४१५)

[2]अर्थात् यो अल्लाह प्रभु हुने कुरोमा यसै ईमान स्वीकार गर्दैन बरु त्यसका पासमा आफ्ना यस सिद्धान्तका स्पष्ट प्रमाण छन् ।

[3]यो उसले न्यूनताका रुपमा भन्यो कि यदि तिमी त्यसका प्रमाणहरुसित सन्तुष्ट छैनौ तथा त्यसको दावत (आमन्त्रण) तथा त्यसको सत्यता तिमीमाथि स्पष्ट भएन तैपनि समझ-बुझ तथा सतर्कताको कुरो यही छ कि त्यसलाई त्यसको अवस्थामा छाडिदिइयोस् तथा त्यसलाई छेडछाड नगरियोस् । यदि त्यो झूठा छ भने अल्लाह

उनलाई मार्गदर्शन गर्दैन जो सीमा उल्लंघन गर्ने तथा झूठा हुन्छन् ।[1]

يٰقَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظٰهِرِيْنَ فِى الْاَرْضِ ۚ فَمَنْ يَّنْصُرُنَا مِنْۢ بَاْسِ اللّٰهِ اِنْ جَآءَنَا ۚ قَالَ فِرْعَوْنُ مَآ اُرِيْكُمْ اِلَّا مَآ اَرٰى وَمَآ اَهْدِيْكُمْ اِلَّا سَبِيْلَ الرَّشَادِ ﴿٢٩﴾

(२९) हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! आज त राज तिम्रो छ कि यस धर्तीमा तिमी प्रभावशाली छौ[2] परन्तु यदि अल्लाह (तआला) को प्रकोप हामीमाथि आइहाल्यो, त कसले हाम्रो सहायता गर्नेछ ?[3] फिर्औंनले भन्यो कि म त तिमीलाई त्यही सल्लाह दिइराखेको छु जो स्वयं देखिराखेको छु तथा म त तिमीलाई भलाईको मार्ग नै भनिराखेको छु ।[4]

وَقَالَ الَّذِيْٓ اٰمَنَ يٰقَوْمِ اِنِّيْٓ اَخَافُ

(३०) तथा त्यस ईमान भएकाले भन्यो कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! मलाई त भय छ कि तिमी

तआला स्वयं नै त्यसलाई यस झूठको प्रतिफल संसार तथा परलोकमा दिइहाल्नेछ । तथा यदि त्यो साँचो छ तथा तिमीले त्यसलाई यातनाहरु दियौ भने निश्चय त्यो तिमीलाई जुन प्रकोपहरुबाट तर्साउँछ, तिमीहरुमाथि उनीमध्ये कुनै प्रकोप आउन सक्छ ।

[1]यसको अभिप्राय यो हो कि यदि त्यो झूठा भएको भए (जस्तो कि तिमी विश्वास दिलाउँछौ) त अल्लाहले त्यसलाई प्रमाण तथा चमत्कारहरुबाट सुशोभित गर्दैनथ्यो, जबकि त्यसका पक्षमा यी कुराहरु मौजूद छन् । दोस्रो अभिप्राय हो कि यदि त्यो झूठा छ भने अल्लाह तआलाले स्वयं नै त्यसलाई अपमानित तथा त्यसको सत्यानाश गरिदिनेछ । तिमीलाई त्यसका विरोधमा केही गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[2]अर्थात् यो अल्लाहको तिमीमाथि उपकार हो कि तिमीलाई धर्तीमा अधिपत्य प्रदान गरेको छ । त्यसको कृतज्ञता देखाउ तथा त्यसका सन्देष्टालाई झुठ्लाएर अल्लाहको क्रोध न किन ।

[3]यी सैनिक तथा फौजी तिम्रा कुनै काम आउने छैनन्, न अल्लाहका प्रकोपलाई नै हटाउन सक्नेछन् यदि त्यो आइहाल्यो । यहाँसम्म त्यस ईमान भएकाको कथन थियो जो ईमान लुकाएको थियो ।

[4]फिर्औनले आफ्ना वैभव तथा प्रतापका कारण झूठो बोल्यो तथा भन्यो कि म जे देखिराखेको छु त्यही तिमीलाई भनिराखेको छु तथा मैले भनेको मार्ग नै सही छ, जबकि यस्तो थिएन । ﴿وما أمر فرعون برشيد﴾ (सूरः हूद-९७)

عَلَيۡكُم مِّثۡلَ يَوۡمِ ٱلۡأَحۡزَابِ ۝٣٠

माथि पनि त्यस्तै दिन (यातना) नआओस् जो अन्य समुदायहरुमाथि आयो ।

مِثۡلَ دَأۡبِ قَوۡمِ نُوحٖ وَعَادٖ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡۚ وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلۡمٗا لِّلۡعِبَادِ ۝٣١

(३१) जस्तै नूहका सम्प्रदाय तथा आद एवं समूद तथा उनका पश्चातवालाहरुको (दशा भयो) ।[1] तथा अल्लाह आफ्ना दासहरुमाथि कुनै प्रकारको अत्याचार गर्न चाहँदैनन् ।[2]

وَيَٰقَوۡمِ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ يَوۡمَ ٱلتَّنَادِ ۝٣٢

(३२) तथा हे मेरो जातिका मानिसहरु ! मलाई त तिमीमाथि हाँक पुकारका दिनको पनि भय छ ।[3]

يَوۡمَ تُوَلُّونَ مُدۡبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ مِنۡ عَاصِمٖۗ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنۡ هَادٖ ۝٣٣

(३३) जुन दिन तिमी पिठ्यूँ फर्काइ फर्कनेछौ,[4] तिमीलाई अल्लाहबाट बचाउनेवाला कोही हुनेछैन; तथा जसलाई अल्लाहले विचलित गर्दछ त्यसको मार्गदर्शक कोही छैन ।[5]

---

[1]यो कुरा त्यस ईमानवाला व्यक्तिले बुझायो तथा आफ्ना समुदायलाई पुनः तर्सायो कि यदि अल्लाहका रसूललाई झूठ्लाउनमा हामी अडिरहयौं भने खतरा छ कि विगत समुदायहरुको जस्तो अल्लाहका प्रकोपमा पकडमा आइहाल्नेछन् ।

[2]अर्थात् अल्लाहले जसलाई पनि नाश गऱ्यो उनका पापहरुको बदलामा तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाउन तथा उनका विरोधका कारण नै गऱ्यो । अन्यथा त्यो करुणाकारी दयालु प्रभु आफ्ना दासहरुमाथि अत्याचारको विचार नै गर्दैन । सम्प्रदायहरुको विनाश प्रतिकारका नियमको अनिवार्य परिणाम हो जसबाट कुनै समुदाय अथवा व्यक्ति अलग छैन ।

[3]تَنَادِي (तनादी) को अर्थ एक-अर्कालाई पुकार्नु हो । केयामतलाई يَومُ التناد (पुकार्नुको दिन) यसकारण भनिएको छ कि त्यस दिन एक-अर्कालाई पुकार्नेछन् । स्वर्गवासी नरकवासीहरुलाई तथा नरकवासी स्वर्गवासीहरुलाई पुकार्नेछन् । (अल-आराफ-४८, ४९) केही विद्वानहरु भन्छन् कि मीज़ान (कर्मपत्रका तराजू) का निकट एउटा फरिश्ता हुनेछ । जसका नेकीहरु (पुण्यका कर्महरु) को पलरा हलुङ्गो हुनेछ । त्यसका दूर्भाग्यको घोषणा त्यो फरिश्ता ठूलो स्वरमा गर्नेछ । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि कर्महरुका अनुसार मानिसहरुलाई पुकारिनेछ । जस्तै स्वर्गवासीहरुलाई, हे स्वर्गवासीहरु ! तथा नरकवासीहरुलाई हे नरकवासीहरु ! इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि इमाम बग़वीको यो कथन निकै राम्रो छ कि यी सबै कुराहरुकै कारण यो नाम राखिएको छ ।

[4]अर्थात् موقف (मौकिफ़-मैदाने महशर) बाट नरकतिर जानेछौ अथवा हिसाबका पश्चात त्यहाँबाट भाग्नेछौ ।

[5]जो त्यसलाई सन्मार्ग देखाउन सकोस् अर्थात् त्यसमा हिंडाउन सकोस् ।

(३४) तथा त्यसभन्दा पूर्व तिम्रा पासमा यूसुफ निशानीहरु लिएर आए[१] तैपनि तिमी उनीबाट ल्याइएका निशानीहरुमा शंका एवं सन्देह नै गरिरहयौ,[२] यहाँसम्मकि जब उनको मृत्यु भइहाल्यो[३] त तिमी भन्नलाग्यौ कि यिनका पश्चात त अल्लाह कुनै रसूललाई पठाउने नै छैन,[४] यसैप्रकार अल्लाह विचलित गर्दछ प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई जो सीमा उल्लंघन गर्नेवाला तथा शंका एवं सन्देह गर्नेवाला हुन्छ ।[५]

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ يُوسُفُ مِن قَبْلُ بِالْبَيِّنَٰتِ فَمَا زِلْتُمْ فِى شَكٍّ مِّمَّا جَآءَكُم بِهِۦ ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَن يَبْعَثَ ٱللَّهُ مِنۢ بَعْدِهِۦ رَسُولًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴿٣٤﴾

(३५) जो बिना कुनै प्रमाणको जो उनको पासमा आएको छ अल्लाहका आयतहरुको विषयमा विवाद गर्दछन्,[६] अल्लाहका निकट एवं ईमानवालाहरुका निकट

ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِىٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَٰنٍ أَتَىٰهُمْ ۖ كَبُرَ مَقْتًا

[१]अर्थात् हे मिश्रका निवासीहरु ईशदूत मूसाभन्दा पहिला यसै क्षेत्रमा जसमा तिमी बसिराखेका छौ, ईशदूत यूसुफ पनि प्रमाणहरु तथा तर्कहरुका साथ आएका थिए जसमा तिम्रा पूर्वजहरुलाई ईमानको आमन्त्रण दिइएको थियो । अर्थात् جاءكم (तिम्रो पासमा आए) सित तात्पर्य جاء إلى آبائكم (तिम्रा पूर्वजहरुका पासमा आए) हुन् ।

[२]किन्तु तिमीले त्यसमा पनि ईमान स्वीकार गरेनौ तथा उनका आमन्त्रणमा शंका तथा सन्देह गरिरहयौ ।

[३]अर्थात् ईशदूत अलैहिस्सलामको निधन भइहाल्यो ।

[४]तिम्रो रीति प्रत्येक पैग़म्बरलाई झुठ्लाउन तथा उनको विरोध गर्न रहिआएको छ । यसकारण ठान्दथे कि अब कोही रसूल आउने छैन । भावार्थ यो हो कि रसूल आउनु अथवा नआउनु तिम्रा लागि समान छ । अथवा यो अभिप्राय हो कि अब यस्तो पुरुषोत्तम कहाँ पैदा हुनसक्छ जो रिसालत (दूतत्व) बाट सम्मानित होस् । मानौं आदरणीय यूसुफका निधनका पश्चात उनको महत्वको इकरार (स्वीकार) थियो, तथा धेरै मानिसहरु प्रत्येक महत्वपूर्ण मानिसका पश्चात यही भन्दछन् ।

[५]अर्थात् त्यस खुल्ला पथ-भ्रष्टताका समान जसमा तिमी फँसेका छौ, अल्लाह तआला प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई पनि कुमार्ग गर्दछ जो निकै अधिक पाप गर्दछ तथा अल्लाहका धर्म, त्यसको तौहीद (एकेश्वरवाद) तथा त्यसका वचन एवं धम्कीहरुमा सन्देह गर्दछ ।

[६]अल्लाहको तर्फबाट अवतरित कुनै प्रमाण त्यसको पासमा छैन । यसका उपरान्त पनि अल्लाहको तौहीद एवं त्यसका आदेशहरुमा विवाद गर्दछन्, जस्तो कि प्रत्येक युगमा अन्धविश्वासीहरुको आचरण रहेको छ ।

عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۭ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰي كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ۝

यो त अत्याधिक प्रसन्नताको कुरो हो । अल्लाह (तआला) यसैप्रकार प्रत्येक अहङ्कारी, अवज्ञा गर्ने व्यक्तिका हृदयमा मोहर लगाइदिन्छन् ।[२]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يٰهَامٰنُ ابْنِ لِيْ صَرْحًا لَّعَلِّيْٓ اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ ۝

(३६) तथा फिर्औनले भने कि हे हामान, मेरा लागि एउटा उच्च अट्टारी (महल) बनाउ[३] सम्भवत: म ती द्वारहरुसम्म पुगिहालूँ ।

اَسْبَابَ السَّمٰوٰتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰٓى اِلٰهِ مُوْسٰى وَاِنِّىْ لَاَظُنُّهٗ كَاذِبًا ۭ وَكَذٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوْۗءُ عَمَلِهٖ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيْلِ ۭ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ اِلَّا فِيْ تَبَابٍ ۝

(३७) जो आकाशका द्वार छन् तथा मूसाका उपास्य (ईश्वर) लाई चियाउन सकूँ[४] तथा मलाई त पूरा विश्वास छ कि त्यो झूठा छ,[५] तथा यसैप्रकार फिर्औनका कुकर्म उसलाई राम्रा देखाइए[६] तथा मार्गबाट रोकियो,[७] तथा फिर्औनको (प्रत्येक) षड्यन्त्र विनाशमा नै रहयो ।[८]

---

[१]अर्थात् उनका दूराचारसित अल्लाह तआला नै अप्रसन्न हुँदैन बरु ईमानवाला पनि यसलाई अत्यन्त अप्रिय ठान्दछन् ।

[२]अर्थात् जुनप्रकार यी विवाद गर्नेहरुका हृदयमा मोहर (मुद्रा) लगाइयो त्यसैप्रकार प्रत्येक त्यस व्यक्तिका हृदयका मोहर लगाइन्छ जो अल्लाहका आयतहरुको तुलनामा अभिमान तथा उद्दण्डता देखाउँछ, जसका पश्चात उनीहरुलाई कुकर्म, तथा नराम्रो कुरो देखिदैन ।

[३]यो फिर्औनको उद्दण्डताको वर्णन हो । जसले आफ्ना मन्त्री हामानलाई एउटा उच्च भवन निर्माण गर्नुको आदेश दियो ताकि त्यसद्वारा त्यो आकाशका द्वारहरुसम्म पुग्न सकोस् । أسباب (अस्बाब) को अर्थ द्वार अथवा मार्ग हो । विवरणका लागि हेर्नुस् (अल-कसम-२८)

[४]अर्थात् हेरुँ कि आकाशमा वास्तवमा कोही पूज्य छ ?

[५]यस कुरामा कि आकाशमा अल्लाह छ जो आकाशहरु तथा रचयिता तथा तिनका व्यवस्थापक हो अथवा यस कुरामा कि त्यो अल्लाहको रसूल हो ।

[६]अर्थात् शैतानले उसलाई यसप्रकार पथभ्रष्ट गरेर राख्यो तथा त्यसका कुकर्म उसलाई राम्रा देखिरहन्थे ।

[७]अर्थात् सत्य तथा सही मार्गबाट त्यसलाई रोकियो तथा त्यो पथ-भ्रष्टताको भूल-भूलैयामा भौंतारिदै रहयो ।

[८]تَبَاب (तबाब, क्षति, विनाश), अर्थात् जो उपाय गर्‍यो त्यसको परिणाम त्यसका पक्षमा

وَقَالَ الَّذِىٓ اٰمَنَ يٰقَوْمِ اتَّبِعُوْنِ اَهْدِكُمْ سَبِيْلَ الرَّشَادِ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा त्यस ईमान भएको व्यक्तिले भन्यो कि हे मेरा समुदाय (का मानिसहरु) ! तिमी (सबै) मेरो अनुगमन गर, म पुण्यका मार्गतिर तिम्रो मार्गदर्शन गर्नेछु ।[1]

يٰقَوْمِ اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ ۫ وَّاِنَّ الْاٰخِرَةَ هِىَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾

(३९) हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! यो सांसारिक जीवन नश्वर संसाधन हो[2] (विश्वास गर शान्ति) एवं स्थाई घर त आख़िरत नै हो ।[3]

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰىٓ اِلَّا مِثْلَهَا ۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُوْنَ فِيْهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾

(४०) जसले पाप गरेको छ, त्यसको त बराबरको प्रतिफल नै छ;[4] तथा जसले पुण्य गरेको छ चाहे त्यो पुरुष होस् अथवा महिला तथा त्यो इमान्दार होस्, त यी मानिसहरु[5] स्वर्गमा जानेछन् तथा असीम जीविका पाउनेछन् ।[6]

नराम्रो नै निस्क्यो तथा अन्ततः आफ्नो समेत पानीमा डुबाइयो ।

[1]फिर्औनको जातिमध्ये ईमान स्वीकार गर्नेवाला फेरि बोल्यो तथा भन्यो कि दावा त फिर्औन पनि गर्दछ कि म तिमीलाई सोझो मार्गमा हिंडाइराखेको छु । किन्तु वास्तविकता यो हो कि फिर्औन मार्गबाट विचलित छ । म जुन मार्गका चिन्ह बताइराखेको छु, त्यो सोझो मार्ग हो, जसतिर तिमी ईशदूत मूसा अलैहिस्सलाम आमन्त्रित गरिराखेका छन् ।

[2]जसको जीवन केही दिनको छ तथा त्यो पनि आख़िरत (परलोक) को अपेक्षा प्रातः अथवा सन्ध्याको एकक्षणको बराबर छ ।

[3]जसको न विलय तथा विनाश हुन्छ, न त्यहाँबाट स्थानान्तरण हुनेछ । कोही नर्कमा जाओस् अथवा स्वर्गमा सबैको जीवन सधैंका लागि हुन्छ । एउटा सुख-सुविधाको जीवन, दोस्रो दुर्भाग्य तथा यातनाको जीवन । मृत्यु न नर्कवासीहरुलाई आउनेछ न स्वर्गवासीहरुलाई ।

[4]अर्थात् नराम्रोका समान नै प्रतिकार हुनेछ, अधिक होइन तथा त्यसका अनुकूल नै यातना हुनेछ जो न्याय तथा निसाफको दर्पण हुनेछ ।

[5]अर्थात् ती जो ईमान्दार पनि हुन्छन् तथा राम्रा कर्महरुका पालन गर्नेवाला पनि । त्यसको खुला अभिप्राय यो हो कि सत्कर्म बिना ईमान अथवा ईमान बिना सत्कर्मको अल्लाहका निकट कुनै मूल्य हुनेछैन । अल्लाहका पास सफलताका लागि ईमानका साथ सदाचार तथा सदाचारका साथ ईमान आवश्यक छ ।

[6]अर्थात् बिना अनुमान तथा हिसाब अनुकम्पाहरु सुलभ हुनेछन् जसको समाप्तिको पनि

وَيَٰقَوْمِ مَا لِيٓ أَدْعُوكُمْ إِلَى ٱلنَّجَوٰةِ وَتَدْعُونَنِيٓ إِلَى ٱلنَّارِ ﴿٤١﴾

(४१) तथा मेरो जातिका मानिसहरु ! यो के कुरो हो कि म तिमीलाई मोक्षतिर बोलाइराखेको छु,[१] तथा तिमी मलाई नरकतिर बोलाइराखेका छौ ।[२]

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِٱللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِۦ مَا لَيْسَ لِي بِهِۦ عِلْمٌ وَأَنَا۠ أَدْعُوكُمْ إِلَى ٱلْعَزِيزِ ٱلْغَفَّٰرِ ﴿٤٢﴾

(४२) तिमी मलाई यो आमन्त्रण दिइराखेका छौ कि म अल्लाहको साथ कुफ्र गरुँ तथा त्यसका साथ शिर्क गरुँ जसको कुनै ज्ञान मलाई छैन, तथा म तिमीलाई प्रभावशाली, क्षमा गर्ने (उपास्य) तिर आमन्त्रित गरिराखेको छु ।[३]

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِيٓ إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُۥ دَعْوَةٌ فِي ٱلدُّنْيَا

(४३) यो निश्चित कुरो छ कि तिमी मलाई जसतिर आमन्त्रित गरिराखेका छौ, त्यो न त संसारमा पुकार्न योग्य छ[४] तथा न

कुनै भय हुनेछैन ।

[१]तथा त्यो यो कि मात्र एक अल्लाहको उपासना गर जसको कोही साझेदार छैन तथा त्यसका रसूललाई मान जसलाई उसले तिम्रा मार्गदर्शनको लागि पठाएको छ ।

[२]अर्थात् तौहीद (एकेश्वरवाद) को साटो शिर्क (अनेकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिइराखेका छौ जो मनुष्यलाई नर्कमा लग्नेछ जस्तो कि आगामी आयतमा स्पष्ट गरिएको छ ।

[३]عَزِيزٌ (प्रभुत्वशाली) जो काफिरहरुसित बदला लिन तथा यातना दिनमा समर्थ छ । غَفَّارٌ (गफ़्फ़ार), आफ्ना मान्यहरुका गल्तीहरु तथा भूललाई क्षमा गर्नेहरु तथा तिनमाथि आवरण पार्नेवाला । जबकि तिमी जसको उपासनातिर बोलाइराखेका छौ ती अति हीन तथा पतित छन्, न उनी सुन्न सक्दछन् न उत्तर दिन सक्छन्, कसैलाई लाभ पुऱ्याउनमा सामर्थ्य न हानि पुऱ्याउनमा ।

[४]لَا جَرَمَ यो कुरो निश्चित छ अथवा यसमा झूठ छैन ।

[५]अर्थात् तिनीहरु कसैको पुकार सुन्ने योग्यता नै राख्दैनन् कि कसैलाई लाभ पुऱ्याउन सकून्, अथवा ईश्वरत्व (उपास्य) को अधिकार उनलाई प्राप्त छ । यसको लगभग त्यही भावार्थ छ जो यस आयत र यी जस्ता अनेक आयातहरुमा वर्णन गरिएको छ ।

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ وَهُمْ عَن دُعَآئِهِمْ غَٰفِلُونَ﴾ (अल-अहक़ाफ़-५)

وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾

आख़िरतमा[1] तथा यो (पनि निश्चित कुरो छ) कि हामी सबै अल्लाहतिरै फर्कनुछ[2] तथा सीमा उल्लंघन गर्नेहरु निःसन्देह नरक़वाला हुन् ।[3]

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

(४४) त अगाडी गएर तिमी मेरा कुराहरुलाई याद गर्नेछौ ।[4] म आफ्नो मामिला अल्लाहलाई समर्पित गर्दछु ।[5] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) भक्तहरुलाई देख्दछ ।[6]

﴿إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾

"यदि तिमी उनीहरुलाई पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रा पुकार सुन्दैनन् र यदि (मान कि) सुनी पनि हाल्छन् त स्वीकार गर्न सक्दैनन् ।" (फ़ातिर-१४)

[1]अर्थात् आख़िरतमा नै कसैको पुकार सुनेर कसैलाई मुक्त गराउने अथवा सिफ़ारिश नै गर्न समर्थ हुन्छन् ? यो पनि सम्भव छैन । यस्ता कुराहरु यस योग्य कसरी हुनसक्छन् कि ती पूज्य बनून् तथा उनको पूजा गरियोस् ?

[2]जहाँ प्रत्येकको हिसाब हुनेछ तथा कर्मानुसार राम्रो-नराम्रो प्रतिफल दिइनेछ ।

[3]अर्थात् काफ़िर तथा मुशिरक जो अल्लाहको अवज्ञामा सीमा उल्लघंन गर्दछन् । यसप्रकार जो अत्याधिक पापी मुसलमान हुनेछन्, जसको अवज्ञा अतिको सीमासम्म पुगेको हुनेछ उनीहरुले पनि केही समय नरक़को यातना भोग्नुपर्नेछ । अनि त्यस पश्चात रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सिफारिश अथवा अल्लाहको इच्छाले उनलाई नरकबाट निकालेर स्वर्गमा प्रवेश गराइनेछ ।

[4]शीघ्र त्यो समय आउनेछ जब मेरा कुराहरुको सत्यता तथा जुन कुराबाट रोकिन्थ्यो त्यसको दुष्परिणाम तिमीमाथि स्पष्ट हुनेछ । अनि तिमी पश्चाताप गर्नेछौ किन्तु त्यो समय यस्तो हुनेछ कि लज्जाले पनि कुनै फाइदा दिने छैन ।

[5]अर्थात् त्यसैमाथि भरोसा गर्दछु तथा त्यसैबाट प्रत्येक समय सहायता माँग्दछु तथा तिमीसित सम्बन्ध तोड्न तथा अलग हुने कुराको घोषणा गर्दछु ।

[6]अर्थात् त्यो उनीहरुलाई देखिराखेको छ । पछि त्यो सन्मार्गका पात्रलाई मार्ग देखाउँछ तथा पथभ्रष्टताका पात्रलाई कुमार्ग गरिदिन्छ । यी कुराहरुमा जुन हिक्मत छ, तिनलाई त्यही राम्ररी जान्दछ ।

فَوَقٰىهُ اللّٰهُ سَيِّاٰتِ مَا مَكَرُوْا وَحَاقَ بِاٰلِ فِرْعَوْنَ سُوْٓءُ الْعَذَابِ ۝

(४५) त त्यसलाई अल्लाह (तआ़ला) ले समस्त कुकर्महरुबाट सुरक्षित राख्यो जो उनीहरुले सोचेका थिए[1] तथा फिरऔनका अनुयायीहरु माथि नराम्रो प्रकारको प्रकोप आइपर्‍यो ।[2]

اَلنَّارُ يُعْرَضُوْنَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَّعَشِيًّا ۚ وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ ۗ اَدْخِلُوْٓا

(४६) अग्नि हो जसका समक्ष यिनी प्रत्येक प्रातः एवं सन्ध्यामा ल्याइन्छन्;[3] तथा जुन दिन क़्यामत स्थापित हुनेछ (आदेश हुनेछ कि)

[1]अर्थात् त्यसको जाति किब्तले त्यस ईमान्दारका सत्यंका प्रदर्शनका कारण त्यसका विपरीत जो षड्यन्त्र गरे तथा योजना रचे, ती सबैलाई असफल बनाइदियो तथा उसलाई आदरणीय मुसाका साथ मुक्ति प्रदान गरिदियो तथा परलोकमा त्यसको घर स्वर्ग हुनेछ ।

[2]अर्थात् संसारमा उनीहरुलाई समुद्रमा डुबाइयो तथा परलोकमा उनका लागि नरक़को घोर यातना छ ।

[3]यस आगोमा "बर्ज़ख" मा अर्थात् चिहानहरुमा उनी नित्य प्रातः सन्ध्या पेश गरिन्छन्, जसबाट कब्रको (चिहान) को यातना सिद्ध हुन्छ, जसको केही मानिस इन्कार गर्दछन् । हदीसहरुमा त बडो विस्तारपूर्वक कब्र चिहानको यातनामाथि प्रकाश पारिएको छ । जस्तै आदरणीय आयशा رضي الله عنها का प्रश्नोत्तरमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

«نَعَمْ ! عَذَابُ الْقَبْرِ حَقٌّ».

"हो, कब्रको (चिहानको) यातना सत्य हो ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुल जनायज, बाबु माजाअ फी अज़ाबिल क़ब्रे)

यसप्रकार एउटा अर्को हदीसमा भन्नुभयो,

"जब तिमीहरुमध्ये कोही मर्दछ त (चिहानमा) प्रातः सन्ध्या त्यसको स्थान प्रस्तुत गरिन्छ ।" अर्थात् यदि त्यो स्वर्गको पात्र छ भने स्वर्ग तथा नरकको पात्र छ भने नरक़ त्यसका समक्ष प्रस्तुत गरिन्छ तथा भनिन्छ कि यो तेरो मूल स्थान हो, जहाँ केयामतका दिन अल्लाह तआ़लाले तिमीलाई पठाउनेछ । (सहीह बुख़ारी, बाबुल मय्येते युअ्‌रजु बिल ग़दाते वल अशीये, मुस्लिम किताबुल जन्नते, बाबु अर्ज़े मकअदिल मय्येते)

यसको अभिप्राय यो हो कि जो कब्रको यातनाको इन्कार गर्दछन्, तिनीहरु कुरआ़न तथा हदीस दुबैको व्याख्यालाई मान्दैनन् ।

اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾

फिरऔनका अनुयायीलाई अति कठोर यातनामा पार ।[1]

وَ اِذْ يَتَحَآجُّوْنَ فِى النَّارِ فَيَقُوْلُ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا نَصِيْبًا مِّنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा जब नरकमा एक-अर्कासित झगडा गर्नेछन् त कमजोरहरु अहङ्कारीहरुसित (जसका यिनी अधीन थिए) भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा अनुयायी थियौं त के अब तिमी हामीबाट यस अग्निको कुनै भाग हटाउन सक्छौ ?

قَالَ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا كُلٌّ فِيْهَآ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾

(४८) ती ठूलाहरु उत्तर दिनेछन् कि हामी त सबै यसै अग्निमा छौं अल्लाह (तआला) ले आफ्ना दासहरुका बीच निर्णय गरिसकेको छ ।

وَقَالَ الَّذِيْنَ فِى النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوْا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा समस्त नरकवासी (एकत्रित भएर) नरकका रक्षकहरुसित भन्नेछन् कि तिमी नै आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गर कि त्यसले कुनै दिन पनि हाम्रो यातनामा कमी गरिदेओस् ।

قَالُوْٓا اَوَلَمْ تَكُ تَاْتِيْكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنٰتِ ۗ قَالُوْا بَلٰى ۗ قَالُوْا فَادْعُوْا ۚ

(५०) उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि के तिम्रा निकट तिम्रा रसूल चमत्कार लिएर आएका थिएनन्, उनीहरुले भन्नेछन् कि किन होइन । उनीहरु भन्नेछन् कि तसर्थ तिमी

[1]यसबाट पूर्ण स्पष्ट छ कि अग्निमाथि पेश गरिने मामिला जो प्रातः सन्ध्या हुन्छ, केयामतभन्दा पहिला बर्ज़ख तथा कब्रको जीवन हो । प्रलयका दिन उनलाई कब्रबाट निकालेर कडा यातना अर्थात् नरकमा हालिनेछ । 'आले फ़िरऔन' सित अभिप्राय स्वयं फिरऔन तथा त्यसको जाति एवं त्यसका सबै अनुयायी हुन् । यो भन्नु कि हामीलाई त कब्रमा मृतक आरामसित भएको देखिन्छ, उसलाई यातना हुन्छ भने यस स्थितिमा देखाइ दिंदैन, बकवास हो किनकि यातनाका लागि यो आवश्यक छैन कि हामीलाई देखियोस् पनि । अल्लाह हरप्रकारले यातना दिन समर्थ छ । के हामी देख्दैनौं कि एउटा व्यक्ति स्वप्नमा अति दुखद दृश्य देखेर बडो छटपटी तथा दुखको संवेदन गर्दछ, किन्तु देख्नेलाई अलिकति पनि प्रतीत हुँदैन कि यो निदाएको व्यक्ति घोर दुखमा छ, यसका उपरान्त पनि कब्रको यातनाको इन्कार मात्र हटधर्मी हो । बरु जागृत अवस्थामा पनि मानिसलाई जुन दुखहरु हुन्छन् ती स्वयं प्रदर्शित हुँदैनन् बरु केवल मानिसको तड्पन तथा छट्पटी प्रतीत हुन्छ, र यो पनि त्यस दशामा जब त्यो तड्पन्छ तथा छट्पटाउन्छ ।

وَمَا دُعَٰٓؤُا۟ ٱلْكَٰفِرِينَ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ ﴿٥٠﴾

नै प्रार्थना गर[1] तथा काफ़िरहरुको प्रार्थना मात्र (अप्रभावी तथा) व्यर्थ छ ।[2]

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَٰدُ ﴿٥١﴾

(५१) निश्चय हामी आफ्ना रसूलहरुको तथा ईमान भएको सांसारिक जीवनमा पनि सहायता गर्नेछौं तथा त्यस दिन पनि जब साक्ष्य दिनेहरु उभिनेछन् ।[4]

[1]हामी यस्ता मानिसहरुका लागि कसरी भन्न सक्छौं जसका पासमा अल्लाहका सन्देशबाहक प्रमाण तथा चमत्कार लिएर आए परन्तु उनीहरुले चिन्ता गरेनन् ।

[2]अन्ततः उनीहरुले अल्लाहसित स्वयं नै गुहार गर्नेछन् परन्तु त्यसको त्यहाँ सुनुवाई हुनेछैन, यसकारण कि संसारमा उनीमाथि तर्क पूरा गरिसकिएको थियो । अब आख़िरत त क्षमा-याचना, ईमान एवं कर्मको ठाउँ होइन, त्यो त प्रतिकार गृह हो । संसारमा जे गरेको हुनेछ त्यसको फल त्यहाँ भोग्नेछ ।

[3]अर्थात् उनका शत्रुहरुलाई अपमानित गर्नेछन् तथा उनलाई प्रभुत्व प्रदान गर्नेछन् । केही मानिसहरुका मनमा यो शंका उत्पन्न हुनसक्छ कि केही नबी हत गरिए, जस्तै आदरणीय यहया एवं ज़करीया (अलैहिस्सलाम) आदि तथा केही प्रवासका लागि बाध्य भए, जस्तै इब्राहीम अलैहिस्सलाम तथा हाम्रा पैग़म्बर सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एवं उहाँका सहाबा (सहचर रिज़वानुल्लाहे अलैहिम अजमईन) सहायताका वचनका उपरान्त यस्तो किन भयो ? वास्तवमा यो वाचा साधारण स्थिति एवं अधिकताका आधारमा छ । अतः केही स्थितिमा तथा केही व्यक्तिहरुमाथि काफ़िरहरुको प्रभुत्व यसका प्रतिकूल छैन । अथवा अभिप्राय यो छ कि सामयिक रुपले कहिल्यै अल्लाहको हिक्मत एवं इच्छाका अधीन काफ़िरहरुलाई प्रभुत्व दिइन्छ किन्तु अन्ततः ईमान भएका नै प्रभावशाली तथा सफल हुन्छन् । जस्तै आदरणीय ज़करीया तथा यह्याका हत्याराहरुमाथि पछि अल्लाह तआलाले उनका शत्रुहरुलाई नियुक्त गरिदियो, जसले उनका रक्तले आफ्नो तिर्खा भेटाए तथा उनलाई अपमानित तथा निरादर गरे । जुन यहूदीहरुले ईशदूत ईसालाई फाँसी दिएर मार्न चाहे, अल्लाहले ती यहूदीमाथि रोमिहरुलाई यस्तो विजय दियो कि उनीहरुले यहूदीहरुलाई अपमानजनक यातनाहरु चखाए । इस्लामका पैग़म्बर तथा ईशदूत तथा उहाँका अनुयायी वस्तुतः प्रस्थान गर्न बाध्य भए किन्तु बद्र, ओहुद, अहज़ाब तथा ख़ैबर त्यस पश्चात मक्का विजयद्वारा अल्लाहले मुसलमानहरुको सहायता गऱ्यो तथा आफ्ना पैग़म्बर एवं ईमानवालालाई जुनप्रकार प्रभुत्व प्रदान गऱ्यो, त्यसका पश्चात अल्लाहका सहायतामा के शंका बाँकी रहन्छ ? (इब्ने कसीर)

[4] أشهاد (अश्हाद) यो شهيد (शहीद) को बहुवचन हो, जस्तै شريف (शरीफ़) को बहुवचन أشراف (अशराफ़) हो । क़्यामत, (प्रलय) का दिन फरिश्ता तथा अम्बिया साक्ष्य दिनेछन्, अथवा फरिश्ताहरु यो साक्ष्य दिनेछन् कि हे अल्लाह ! पैग़म्बरहरुले तिम्रो सन्देश पुऱ्याएका थिए किन्तु उनका समुदायहरुले झुठ्लाइदिए ।

يَوْمَ لَا يَنفَعُ الظَّٰلِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوٓءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾

(५२) जुन दिन अत्याचारीहरुको विवशता (बहाना) कुनै लाभ दिनेछैन[1] एवं उनका लागि धिक्कार नै हुनेछ तथा उनका लागि नराम्रो घर हुनेछ ।

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ الْكِتَٰبَ ﴿٥٣﴾

(५३) तथा हामीले मूसालाई मार्गदर्शिका प्रदान गर्‍यौं[2] तथा इस्राईलको सन्तानलाई यस किताबको उत्तराधिकारी बनायौं ।[3]

هُدًى وَذِكْرَىٰ لِأُولِى الْأَلْبَٰبِ ﴿٥٤﴾

(५४) कि त्यो मार्गदर्शन एवं शिक्षा थियो बुद्धिमानीहरुका लागि ।[4]

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِىِّ

(५५) तसर्थ (हे नबी !) तिमी धैर्य राख । अल्लाहको वचन (नि:सन्देह) सत्य नै छ, तिमी आफ्ना पापहरुको क्षमा माँग्दै रह[5] तथा बिहान

यसका अतिरिक्त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा उहाँका अनुयायीले पनि साक्ष्य दिनेछन् जस्तो कि पहिला पनि वर्णन गरिसकिएको छ। यसकारण केयामतलाई साक्षीहरुको उभिने दिन भनिएको छ । त्यस दिन ईमान भएकाहरुको सहायता गर्नुको अभिप्राय हो उनलाई उनका सत्कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ तथा उनलाई स्वर्गमा प्रवेश दिइनेछ ।

[1]अर्थात् अल्लाहको दयाबाट दूरी तथा धिक्कार तथा विवशता एवं सफाई दिनुको लाभ यसकारण हुनेछैन कि त्यो क्षमा-याचनाको स्थान होइन, अत: क्षमा-याचना व्यर्थ हुनेछ ।

[2]अर्थात् नबूअत (दूतत्व) तथा धर्मग्रन्थ तौरात प्रदान गर्‍यौ, जस्तो कि भन्यो ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَا التَّوْرَىٰةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ﴾ (अल-मायदा-४४)

[3]अर्थात् धर्मशास्त्र तौरात ईशदूत मूसाका पश्चात पनि शेष रहयो जसका सन्तान पछि सन्तान तिनी उत्तराधिकारी हुँदैरहे । अथवा किताबसित अभिप्राय ती सबै धर्मशास्त्र हुन् जो इस्राईल वंशका नबीहरुमाथि अवतरित भए, यी सबै धर्मशास्त्रहरुको उत्तराधिकारी इस्राईलको सन्तानहरुलाई बनायौं ।

[4]هُدًى (हूदा) तथा ذكرى (ज़िक्रा) धातु हो । तथा अवस्थावाचीका रुपमा आएका छन् । अत: उनीमाथि 'अ' को मात्रा छ अर्थात् هاد पथ-प्रदर्शक तथा مُذكر सदुपदेशक । बुद्धिमानहरुसित अभिप्राय स्वच्छ बुद्धिका मालिक हुन् किनकि तिनै आकाशीय ग्रन्थहरुबाट लाभ उठाउँछन् तथा मार्गदर्शन एवं सदुपदेश प्राप्त गर्दछन् । अरुहरु त गधाहरुका समान छन् जसमाथि ग्रन्थहरुको भार त लादिएको छ किन्तु उनीहरु त्यसबाट अचेत हुन्छन् कि ती ग्रन्थहरुमा के छ ।

[5]पापसित अभिप्राय त्यो अलि-अलि पनि भूल-चूक हो जो मानवीय प्रकृतिका कारण हुनजान्छन् जसको सुधार पनि अल्लाहको तर्फबाट गरिन्छ । अथवा इस्तिग़फ़ार (क्षमा माँग्नु) पनि

وَالْإِبْكَارِ ﴿٥٥﴾

साँझ[1] आफ्नो प्रभुको पवित्रतागान एवं महिमागान गरिराख ।

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ ۙ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ ۚ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٦﴾

(५६) नि:सन्देह जो मानिस आफ्ना पासमा कुनै प्रमाण नहुनुका उपरान्त अल्लाहका आयतहरुमा लड्छन्; उनका हृदयमा बडाईका अतिरिक्त अन्य केही छैन जो यस बडाईसम्म (घमण्ड) पुग्नेवाला छैनन्,[2] तसर्थ तिमी अल्लाहको शरण माँग्दैगर, नि:सन्देह त्यो पूर्णरुपले सुन्नेवाला तथा सबभन्दा अधिक देख्नेवाला छ ।

لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

(५७) आकाशहरु तथा धर्तीको उत्पत्ति नि:सन्देह मुनष्यको उत्पत्तिभन्दा निकै ठूलो कार्य हो, परन्तु (यो अर्कै कुरा हो कि) अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।[3]

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ ۚ قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा अन्धा एवं दृष्टिवाला समान छैनन्; न उनीहरु जसले ईमान स्वीकार गरे तथा राम्रा कार्य गरे कुकर्मीहरुका (समान छन्)[4] तिमी (निकै) कम

एउटा उपासना नै हो । पुण्य तथा प्रतिफलमा अधिकताका लागि (क्षमा माँग्नु) को आदेश दिएको छ, अथवा अभिप्राय अनुयायीहरुलाई निर्देश दिनु हो कि उनी क्षमा-याचनावाट विमुख नहोऊन् ।

[1] عَشِيّ (अशी) सित दिनको अन्तिम तथा रातको प्रारम्भिक भाग तथा إِبْكَار (इबकार) सित रातको अन्तिम तथा दिनको आरम्भिक भाग अभिप्राय हो ।

[2] अर्थात् जो आकाशीय प्रमाण बिना विवाद तथा तर्क-वितर्क गर्दछन् । उनीहरु केवल अहङ्कारका कारण यस्तो गर्दछन् । तैपनि उनीसित जो उनको लक्ष्य हो कि सत्य निर्वल तथा असत्य दृढ होस्, त्यो उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछैन ।

[3] अर्थात् त्यसपछि, यिनीहरु किन यस कुराबाट नकार्दछन् कि अल्लाह मानिसहरुलाई पुन: जीवित गर्न सक्दैनन् । जबकि यो काम आकाशहरु तथा धर्तीलाई पैदा गर्नुभन्दा अत्याधिक सरल छ ।

[4] अभिप्राय यो हो कि जुनप्रकार अन्धा तथा आँखा भएका समान छैनन, त्यसैप्रकार इमान्दार तथा काफ़िर, सदाचारी तथा दुराचारी समान छैनन् । बरु केयामतका दिन उनीहरुका बीच जो ठूलो अन्तर हुनेछ, त्यो एकदमै खुलेर स्पष्टरुपमा अगाडी आउनेछ ।

शिक्षा प्राप्त गरिराखेका छौ ।

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) केयामत निश्चय तथा नि:सन्देह आउनेछ, परन्तु (यो अर्कै कुरा हो कि) अधिकतर मानिस ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा तिम्रो प्रभुको आदेश (लागू भइसकेछ कि मसित प्रार्थना गर म तिम्रा प्रार्थनाहरुलाई स्वीकार गर्नेछु ।[1] विश्वास गर कि जो मानिस मेरो इबादतबाट अहङ्कार गर्दछन्, उनीहरु अति शीघ्र अपमानित भई नरक्मा पुग्नेछन् ।[2]

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا

(६१) अल्लाह (तआ़ला) ले तिम्रा लागि रात्रि

[1]विगत आयतमा जब अल्लाहले केयामत घटित हुने कुराको चर्चा गऱ्यो त यस आयतमा यस्तो निर्देश दिराखिएको छ, जसलाई अपनाएर मानिस परलोकको सौभाग्य प्राप्त गर्न सकोस् । यस आयतमा प्रार्थनासित अधिकतर भाष्यकारहरुले इबादत (उपासना) तात्पर्य लिएका छन् । जस्तो कि हदीसमा पनि दुआ़ (प्रार्थना) लाई इबादत बरु इबादतको मूल तत्व भनिएको छ, «الدُّعَاءُ هُوَ العِبَادَةُ» तथा «الدُّعَاءُ مُخُّ العِبَادَةِ» (मुसनद अहमद-४/२७१, मिश्कात-किताबुद दावात) । यसका अतिरिक्त, यसका पश्चात ﴿يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾ का शब्दहरुबाट पनि स्पष्ट छ कि अभिप्राय उपासना हो, केही विद्वानहरु भन्छन् कि दुआ़ (प्रार्थना) सित अभिप्राय प्रार्थना नै हो, अर्थात् अल्लाहबाट लाभको प्राप्ति तथा हानिका निराकरणको प्रश्न गर्नु । किनकि दुआ़को धार्मिक तथा वास्तविक अर्थ 'माँग्नु' हो । अर्को अर्थमा त्यसको प्रयोग वास्तविक अर्थमा छैन । यसका अतिरिक्त दुआ़ पनि आफ्ना शाब्दिक अर्थका आधारमा तथा उपरोक्त हदीसका अनुसार पनि इबादत (उपासना) नै हो, किनकि बिना साधन कुनै कुरा कसैसित माँग्नु तथा त्यससित प्रश्न गर्नु, यो त्यसको इबादत (आराधना) नै हो । (फ़तहुल क़दीर) अभिप्राय दुबै स्थितिहरुमा एउटै हो कि अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यलाई आवश्यकताको माँग तथा सहायतको लागि पुकार्नु वैध (उचित) छैन । किनकि यसप्रकार साधनहरु बिना कसैलाई काम निकाल्नका लागि पुकार्नु त्यसको आराधना हो तथा इबादत (आराधना) अल्लाहका अतिरिक्त कसैको वैध (उचित) छैन ।

[2]यो अल्लाहको उपासनासित इन्कार तथा विमुखता एवं त्यसमा अरुलाई पनि साझी बनाउनेहरुको दुष्परिणाम हो ।

فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾

बनाएको छ कि तिमी त्यसमा विश्राम गर्न सक[1] तथा दिनलाई देखाउनेवाला बनायो ।[2]निःसन्देह अल्लाह (तआला) मानिसहरुमाथि उपकार एवं कृपा गर्नेवाला छ परन्तु अधिकतर मानिसहरु कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ।[3]

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) यही अल्लाह हो तिमी सबैको पालनपोषण गर्नेवाला, प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा, त्यसका अतिरिक्त कोही सत्य-पूज्य छैन; अनि कतातिर तिमी फर्किजान्छौ ?[4]

كَذَٰلِكَ يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) त्यसैप्रकार ती मानिसहरु पनि, फर्काइँदैरहे जो अल्लाहका आयतहरुको इन्कार गर्दथे ।

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ

(६४) अल्लाह[5] नै जसले तिम्रा लागि धर्तीलाई निवासस्थान[6] तथा आकाशलाई छाना बनाइदियो,[7] र तिम्रो रुप दियो तथा धेरै

[1]अर्थात् रातलाई अँध्यारो बनायो ताकि दैनिक कार्य निलम्बित होस् तथा मानिसहरु शान्तिपूर्वक सुत्न सकून् ।

[2]अर्थात् प्रकाशमय बनायो ताकि व्यवसायिक श्रम तथा दौडधूपमा बाध्यता नहोस् ।

[3]अल्लाहका वरदानहरुकाबारे न उनलाई स्वीकार नै गर्दछन् कुफ्र तथा इन्कारका कारण जस्तो कि काफिरहरुको आचरण छ, अथवा उपकार गर्नेवालाको कृतज्ञतालाई त्याग त्यसबाट आलस्यका कारण जस्तो कि मूर्खहरुको रीति छ ।

[4]अर्थात् त्यसपछि तिमी त्यसको उपासनाबाट किन विमुख हुन्छौ तथा त्यसको तौहीद (एकता) बाट किन विमुख हुन्छौ तथा घमण्ड गर्दछौ ।

[5]अगाडी अल्लाहका उपकारहरुका केही प्रकार वर्णन गरिएका छन् ताकि अल्लाहको पूर्ण सामर्थ्य पनि स्पष्ट होस् तथा त्यसको अन्यका साझीदारी बिना उपास्य हुनु पनि ।

[6]जसमा तिमी निवास गर्दछौ, हिंडडुल गर्दछौ, व्यापार गर्दछौ तथा जीवन निर्वाह गर्दछौ अनि अन्ततः मृत्युको मुखमा गई केयामतसम्मका लागि त्यसैमा निदाइरहन्छौ ।

[7]अर्थात् स्थिर दृढ छत, यदि त्यसको खस्ने डर भएको भए कोही आरामसित न सुत्न सक्थ्यो न कसैका लागि जीवन व्यतीत गर्न संभव हुन्थ्यो ।

فَأَحۡسَنَ صُوَرَكُمۡ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡۖ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٦٤﴾

राम्रो बनायो[1] तथा तिमीलाई अति उत्तम वस्तुहरु खानका निम्ति प्रदान गऱ्यो ।[2] त्यही अल्लाह तिम्रो प्रभु हो; त अति शुभ अल्लाह छ समस्त जगत्‌को प्रभु ।

هُوَ ٱلۡحَيُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدۡعُوهُ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَۗ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٦٥﴾

(६५) त्यो जीवित छ जसका अतिरिक्त कोही सत्य उपास्य छैन तसर्थ तिमी विशुद्ध रुपले त्यसैको इबादत गर्दै त्यसलाई पुकार[3] सबै प्रशंसा अल्लाहकै लागि छ जो समस्त संसारको प्रभु हो ।

قُلۡ إِنِّي نُهِيتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَمَّا جَآءَنِيَ ٱلۡبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرۡتُ أَنۡ أُسۡلِمَ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई उनको पूजा गर्नबाट रोकिएको छ जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकारिराखेका छौ[4] यस आधारमा कि मेरो पासमा मेरा प्रभुका प्रमाण पुगिसकेका छन् । मलाई यो आदेश दिइएको छ कि म सर्वलोकका प्रभुका आदेशका अधीन भईहालूँ ।[5]

[1]जति पनि भूमिमा प्राणी छन् ती सबैमा तिमी मानिसहरुलाई सबभन्दा सुन्दर तथा सन्तुलित अङ्गहरु भएको बनायो ।

[2]विभिन्न प्रकारका खाना तिम्रा लागि सुलभ गरायो जो स्वादिष्ट पनि छन् तथा बलबर्धक पनि ।

[3]अर्थात् जब सबैथोक दिने तथा गर्ने उही हो, अर्को कोही बनाउनमा साझी छ न अधिकारहरुमा त त्यसपछि उपास्य पनि मात्र एक अल्लाह नै छ, अर्को कोही त्यसमा साझी हुनसक्दैन । सहायताको माँग तथा गुहार पनि उसैसित गर कि त्यही सबैको गुहार तथा विनय सुन्नमा समर्थ छ । अर्को कोही पनि साधनहरुबिना कुनै कुरामा समर्थ छैन । जब यो कुरा छ त अरुहरु कसरी कष्टनिवारक तथा कार्यक्षम हुनसक्छन् ?

[4]चाहे ती पत्थरका मूर्तिहरु होऊन्, अम्बिया एवं धर्मात्मा होऊन् तथा समाधिहरुमा गाडिएका व्यक्ति होऊन्, सहायताका लागि कसैलाई नपुकार, उनका नामहरुका चढावा (भेटी) नचढाउ, उनको जप नगर, उनको भय नगर तथा न उनीसित आशाहरु बाँध, किनकि यी इबादतका भेद हुन्, जो मात्र अल्लाहको अधिकार हो ।

[5]यी तिनै धार्मिक तथा बौद्धिक तर्क हुन् जसबाट अल्लाहका उपास्य तथा पालनहार हुने कुराको प्रमाण पाइन्छ, जसको पवित्र कुरआनमा ठाउँ-ठाउँमा चर्चा गरिएको छ । इस्लामको अर्थ हो आत्म-समर्पण तथा नत्मस्तक हुनु, शिर निहुराइदिनु ।

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبْلُ ۖ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

(६७) त्यही हो जसले तिमीलाई माटोबाट, अनि वीर्यबाट,[१] त्यसपछि रगतका डल्लोबाट उत्पन्न गऱ्यो, अनि पछि तिमीलाई शिशु बनाएर निकाल्दछ, अनि (तिमीलाई हुर्काउँछ कि) तिमी आफ्नो पूर्ण शक्तिलाई पुग, पछि बुढो बनिहाल ।[२] र तिमीमध्ये केहीको यसभन्दा पूर्व नै मृत्यु हुन्छ[३] (तथा त्यो तिमीलाई छाडिदिन्छ) ताकि तिमी निर्धारित आयुसम्म पुग[४] तथा ताकि तिमी सोच्न-बुझ्न सक ।[५]

अर्थात् अल्लाहका आदेशहरुका अगाडी झुकिहालूँ, त्यसबाट मुख नफर्काउनु । अगाडी पुन: तौहीद (अद्वैत) का केही प्रमाण प्रस्तुत गरिदैछन् ।

[१]अर्थात् तिम्रा परमपिता आदमलाई माटोले बनायो जो उनको सबै सन्तानलाई माटोले पैदा हुने कुरोलाई अनिवार्य बनाउँछ । अनि तत्पश्चात मानव वंश-क्रम तथा त्यसका अस्तित्वको सुरक्षाका लागि त्यसलाई वीर्यसित सम्बन्धित गरिदियो । अब प्रत्येक मानव यसै वीर्यबाट पैदा हुन्छ जो पिताको पिठ्यूँबाट माताका गर्भाशयमा गएर स्थिर हुन्छ, ईशदूत ईसाका अतिरिक्त कि उनको जन्म चमत्कारिक रुपले बिना पिता भयो, जस्तो कि पवित्र ईशवाणी कुरआनका वर्णित विवरणबाट स्पष्ट छ । तथा जसमाथि पूरा मुसलमान समुदाय एकमत छन् ।

[२]अर्थात् यी सबै स्थिति तथा अवस्थाहरुबाट गुज्रनेवाला त्यही हो जसको कोही साझेदार छैन ।

[३]अर्थात् माताका गर्भाशयमा विभिन्न अवस्थाबाट गुज्रेर बाहिर आउनुभन्दा पहिला नै माताका पेटमा केही बाल्यवस्थाहरुमा, केही युवा अवस्थामा तथा केही बृद्धावस्थाभन्दा पहिला मर्दछन् ।

[४]अर्थात् अल्लाह तआला (परमेश्वर) यो यसकारण गर्दछ ताकि जसको जति आयु अल्लाहले लेखिदिएको छ, त्यो त्यसलाई पुगोस् तथा संसारमा त्यति जीवन निर्वाह गरिहालोस् ।

[५]अर्थात् जब तिमी यी विभिन्न स्थिति एवं अवस्थाहरुमा विचार गर्नेछौ कि वीर्यबाट रक्त, अनि मासुको डल्लो, अनि शिशु, त्यसपछि युवावस्था त्यस पश्चात अर्धबैंस तथा बृद्धावस्था त तिमी जानिहाल्नेछौ कि तिम्रो प्रभु पनि एक नै छ तथा तिम्रो पूज्य पनि एक । त्यसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन । यसका अतिरिक्त यो पनि बुझ्नेछौ कि जो अल्लाह यो सब गर्दछ, त्यसका लागि केयामत (प्रलय) का दिन मानिसहरुलाई पुनर्जीवन गर्नु पनि कठिन छैन तथा त्यो निश्चय नै सबैलाई जीवन प्रदान गर्नेछ ।

(६८) त्यही हो जो जीवन एवं मृत्यु प्रदान गर्दछ,[1] अनि जब त्यो कुनै कार्य गर्नुको निश्चय गर्दछ त त्यसलाई केवल यो भन्दछ कि "भइहाल" अनि त्यो भइहाल्छ ।[2]

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

(६९) के तिमीले उनीहरुलाई देखेनौ जो अल्लाहका आयतहरुमा झगडा गर्दछन्,[3] कि उनीहरु कता विमुख गरिन्छन् ।[4]

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّىٰ يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾

(७०) जुन मानिसहरुले किताबलाई झुठ्लाए तथा त्यसलाई पनि जो हामीले आफ्ना रसूलहरुका साथ पठायौं, उनलाई शीघ्र, अति शीघ्र वास्तविकताको ज्ञान भइहाल्नेछ ।

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

(७१) जबकि उनका गर्दनहरुमा तौक (रिङ) हुनेछन् तथा जंजीरहरु हुनेछन्, घिसारिनेछन् ।[5]

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾

(७२) उम्लिराखेको पानीमा तथा पछि नरकको अग्निमा पोलिनेछन् ।[6]

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾

[1]जीवन दिनु तथा मार्नु उसैको अधिकारमा छ, त्यो एक निर्जीव वीर्यलाई अनेक स्थितिहरुबाट गुजारेर एक जीवित मानवका रुपमा ढालिदिन्छ तथा पछि एक निर्धारित समयका पश्चात मानिसलाई मारेर मृत्युको निंद्रा सुताइदिन्छ ।

[2]त्यसका सामर्थ्यको दशा यो छ कि त्यसका शब्द كُنْ (भइहाल) सित त्यो वस्तु अस्थित्वमा आइहाल्छ जसको त्यो इच्छा गर्दछ ।

[3]इन्कार अथवा झुठ्लाउनका लागि अथवा त्यसका खण्डनका लागि ।

[4]अर्थात् प्रमाणहरुका प्रत्यक्ष तथा सत्य-स्पष्ट भइहाले पश्चात पनि उनी कसरी सत्यलाई मान्दैनन् । यो आश्चर्य व्यक्त गर्नु हो ।

[5]यो त्यो चित्रण हो जो नरकमा यी झुठ्लाउनेहरुलाई हुनेछ ।

[6]मोजाहिद तथा मुक़ातिलको कथन छ कि उनीद्वारा नरकको अग्नि तेज पारिनेछ अर्थात् उनीहरु त्यसको इन्धन बन्नेछन् ।

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٣﴾

(७३) त्यस पश्चात उनीसित सोधिनेछन् कि जसलाई तिमीले साझेदार ठहराउँथ्यौ तिनीहरु कहाँ छन् ?

مِن دُونِ اللَّهِ ۖ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن نَّدْعُو مِن قَبْلُ شَيْئًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) जो अल्लाहका अतिरिक्त थिए,[1] उनीहरुले भन्नेछन् कि उनीहरु हामीबाट गुमिए[2] बरु हामी त यसभन्दा पूर्व कसैलाई पनि पुकार्दैनथ्यौं ।[3] अल्लाह (तआला) काफ़िरहरुलाई यसैप्रकार भ्रमित गर्छ ।[4]

ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾

(७५) यो (प्रतिफल) हो त्यस वस्तुको जो तिमी धर्तीमा अनायास (अनुचित) प्रफुल्ल हुन्थ्यो तथा (व्यर्थ) घमण्ड गर्दै हिंड्थ्यो ।[5]

ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾

(७६) अब (आउ) नरकमा सधैं रहनका लागि (त्यसका) द्वारहरुमा गइहाल; कति नराम्रो स्थान छ अहंकार गर्नेहरुका लागि ।[6]

[1]के उनी आज तिम्रो सहायता गर्न सक्छन् ।

[2]अर्थात् थाहा छैन कहाँ गइहालेका छन् । उनीहरुले हाम्रो के सहायता गर्नेछन् ?

[3]स्वीकारका पश्चात फेरि उनको इबादत (बन्दना) लाई नकार्नेछन् । जस्तो कि अर्को स्थानमा भन्यो ﴿وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾ "अल्लाहको सौगन्ध ! हामी त कसैलाई साझेदार बनाउँदैनथ्यौं ।" (अल-अनआम-२३) भन्दछन् कि यी मूर्तिहरु हुने तथा उनको उपासनाको इन्कार होइन । बरु यस कुराको स्वीकार हो कि उनको इबादत, उपासना अनृत थियो किनकि त्यहाँ उनलाई स्पष्ट भइहाल्नेछ कि उनीहरु यस्ता कुराको उपासना गरिरहे जो न सुन्नसक्थे न देख्नसक्थे तथा क्षति पुऱ्याउन सक्थे न लाभ । दोस्रो स्पष्ट अर्थ यो हो कि उनीहरु शिर्कको मूलबाट इन्कार नै गर्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् यी झुठ्लाउनेहरुको जस्तै अल्लाह काफ़िरहरुलाई पनि कुमार्ग गर्दछ । अभिप्राय यो हो कि निरन्तर झुठ्लाउनु तथा कुफ्र (इन्कार), यी यस्ता कुरा हुन् कि जसबाट मानिसहरुका हृदय काला तथा मैला हुन जान्छन् । अनि उनी सधैंका लागि सत्यलाई स्वीकार गर्नुको योग्यताबाट बञ्चित हुन पुग्छन् ।

[5]अर्थात् तिम्रो पथ-भ्रष्टता यस कुराको दुष्परिणाम हो कि तिमी कुफ्र झुठ्लाउन तथा दूराचार एवं कुकर्ममा यति बढिहालेका थियौ कि उनीमाथि प्रफुल्ल हुन्थ्यो तथा घमण्ड गर्थ्यो । घमण्ड गर्नुमा अत्याधिक प्रसन्नताको प्रदर्शन छ, जो अहंकार को द्योतक हो ।

[6]यो नरकमाथि नियुक्त फरिश्ताहरु नरकवासीहरुसित भन्नेछन् ।

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ ۚ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾

(७७) त तपाईं धैर्य राख्नुस् । अल्लाहको वचन पूर्णरुपले सत्य छ ।[१] उनीहरुलाई हामीले जुन वचन दिएका छौं तिनीहरुमध्ये केही हामी तपाईंलाई देखायौं ।[२] अथवा त्यसभन्दा पूर्व तपाईंलाई मृत्यु देऔं, उनीहरुलाई फर्काइनु त हामीतिरै हो ।[३]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ۗ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ ۚ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللّٰهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

(७८) निःसन्देह हामी तपाईंसित पूर्व पनि धेरै रसूल पठाइसकेका छौं, जसमध्ये केहीका (घटनाहरु) हामी तपाईंलाई सुनाइसकेका छौं तथा तिनीहरुमध्ये केहीका कथाहरु त हामीले तपाईंलाई सुनाउँदै सुनाएनौं ।[४] तथा कुनै रसूलका (वशमा यो) थिएन कि कोही चमत्कार अल्लाहको आज्ञा बिना ल्याउन सकोस् ।[५] अनि जुन समय

[१]के हामी काफ़िरहरुसित बदला लिनेछौं ? यो वचन शीघ्र पनि पूरा हुनसक्दछ, अर्थात् संसारमा नै हामी उनको पकड गरिहालौं अथवा अल्लाहको इच्छा अनुसार विलम्ब पनि सम्भव छ, अर्थात् हामी केयामतका दिन उनीहरुलाई दण्ड दिनेछौं । तैपनि यो कुरो निश्चित छ कि यो अल्लाहको पकडबाट बाँचेर कतै जान सक्दैनन् ।

[२]अर्थात् तपाईंका जीवनमा नै उनीहरुलाई यातनाग्रस्त गरिदियून् । तथा यस्तै भयो कि अल्लाहले काफ़िरहरुसित बदला लिएर मुसलमानहरुलाई प्रसन्न गऱ्यो । बद्रका रणमा सत्तरी काफ़िर मारिए, आठ हिज़रीमा मक्का विजय भइहाल्यो तथा पछि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पवित्र जीवनमा पुरै अरबद्वीप मुसलमानहरुका अधीनमा भयो ।

[३]अर्थात् यदि नास्तिक सांसारिक पकड एवं यातनाबाट सुरक्षित रहे पनि पछि जान्छन् कहाँ ? अन्तमा मेरो पासमै आउनेछन् जहाँ उनका लागि घोर यातनाको प्रबन्ध छ ।

[४]तथा यिनी संख्यामा उनीभन्दा अधिक छन् जसको वर्णन गरिएको छ, यसकारण कि पवित्र कुरआनमा मात्र पचीस अम्बिया तथा रसूलहरुको चर्चा तथा उनका जातिहरुका अवस्था वर्णित छन् ।

[५]آيت (आयत) सित अभिप्राय यहाँ चमत्कार तथा अद्‌भुत घटना छ जो पैगम्बर को सत्यतालाई प्रमाणित गर्दछ । काफ़िर ईशदूतसित माँग गरिरहे कि हामीलाई अमुक-अमुक वस्तु देखाउ । जस्तो कि स्वयं अन्तिम ईशदूत (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित मक्काका काफ़िरहरुले कैयन् कुराहरुको माँग गरे, जसको विवरण सूरः बनी इस्राईल ९० देखि ९३ सम्ममा विद्यमान छ । अल्लाह तआला भनिराख्नु भएको छ कि कुनै पैगम्बरका अधिकारमा यो थिएन कि त्यो आफ्ना

अल्लाहको आदेश आउनेछ[1] सत्यताका साथ निर्णय गरिदिइनेछ ।[2] तथा त्यस स्थानमा असत्यवादीहरु हानिमा रहनेछन् ।

(७९) अल्लाह त्यो हो जसले तिम्रा लागि पशु पैदा गरे[3] जसमध्ये केहीमाथि तिमी सवार हुन्छौ तथा केही त तिमी खान्छौ ।[4]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمَ لِتَرْكَبُوا۟ مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾

जातिहरुको माँगमाथि कुनै चमत्कार बनाएर देखाउन सक्थ्यो । यो मात्र हाम्रा अधिकारमा थियो । केही नबीहरुलाई त आरम्भदेखि नै चमत्कार दिइएका थिए । केही समुदायहरुलाई उनको मागमा चमत्कार देखाइयो, केहीलाई उनको मागमा पनि देखाइएन । हाम्रो इच्छा अनुसार उनको निर्णय हुन्थ्यो । कुनै नबीका वशमा यो थिएन कि त्यो जब चाहन्थ्यो चमत्कार देखाइदिन्थ्यो । यसमा ती मानिसहरुको खुल्ला खण्डन हुन्छ, जो केही औलिया (धर्मात्मा) तिर यी कुरा सम्वन्धित गर्दछन् कि उनी जब चाहन्थे तथा जस्तो चाहन्थे अद्‌भुत कुराहरु तथा चमत्कार देखाइदिन्थे । जस्तै शेष अब्दुल क़ादिर जिलानीका विषयमा भनिन्छ । यी सबै मनगढन्त कथा, कहानीहरु हुन् । जब अल्लाहले पैग़म्बरहरुलाई यो अधिकार दिएन, जसलाई आफ्नो सत्यताको प्रमाण हेतु यसको आवश्यकता पनि थियो त कुनै वली (धर्मात्मा) यो अधिकार कसरी प्राप्त हुनसक्दछ ? विशेषरुपले जबकि वलीलाई यसको आवश्यकता पनि छैन । किनकि नबीको नबूअत (दूतत्व) प्रति विश्वास गर्नु आवश्यक हुन्छ, यसकारण चमत्कार उनको आवश्यकता थियो । किन्तु अल्लाहको हिक्मत तथा इच्छा यसको अभियाची थिएन, यसकारण यो शक्ति कुनै नबीलाई दिइएन । वलीलाई वली हुने कुरोमा विश्वास राख्नु अनिवार्य छैन । अतः उनलाई चमत्कार तथा विचित्र घटनाहरुको आवश्यकता नै छैन । अल्लाह तआला उनलाई यो अधिकार अनावश्यक किन दिन सक्छ ?

[1]अर्थात् लोक तथा परलोकमा जब उनको यातनाको निर्धारित समय आउनेछ ।

[2]अर्थात् उनका बीच न्यायपूर्वक निर्णय गरिदिइनेछ । सत्यवादीहरुलाई मोक्ष तथा मिथ्यावादीहरुलाई दण्ड ।

[3]अल्लाह आफ्ना असंख्य उपकारहरुमध्ये केहीको चर्चा गरिराखेको छ । चौपायाहरु (पशु) सित अभिप्राय ऊँट, गाई, बाखा तथा भेंडाहरु हुन् । यी भाले-पोथी गरी आठ छन्, जस्तो कि सूरः अल-अन्आम-१४३ तथा १४४ मा छ ।

[4]यी सवारीका काममा पनि आउँछन् । तिनको दूध पनि पिइन्छ, (जस्तै बाखा, गाईहरु तथा ऊँटनीको दूध । यिनको मासु मानिसको रुचिकर खाद्य हो तथा बोझ लाद्नुको काम पनि उनीबाट लिइन्छ ।

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा अन्य पनि तिम्रा लागि त्यसमा धेरै लाभ छन्[1] ताकि आफ्नो हृदयमा लुकेका आवश्यकताहरुलाई तिनैमाथि सवारी गरी तिमीले प्राप्त गर तथा यी पशुहरुमाथि एवं डुङ्गाहरुमा तिमी सवार गराइनेछौ ।[2]

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

(८१) तथा (अल्लाह) तिमीलाई आफ्ना निशानीहरु देखाउँदै गइराखेको छ,[3] त तिमी अल्लाहका कुन-कुन निशानीहरुलाई अस्वीकार गर्दैरहनेछौ ।[4]

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) के उनीहरुले धर्तीमा भ्रमण गरेर आफूभन्दा पूर्वका मानिसहरुको परिणाम देखेनन्[5] जो यिनीभन्दा संख्यामा अधिक थिए, शक्तिमा कठोर तथा धर्तीमा धेरै स्मृतिहरु छोडेका थिए ।[6] (परन्तु उनीबाट गरिएका कार्यहरुले उनलाई अलिकति पनि लाभ पुऱ्याएन ।[7]

---

[1]जस्तै यी सबैका ऊन तथा भुत्ला एवं छालाहरुबाट कैयन् वस्त्रहरु बनाइन्छन् । यिनका दूधहरुबाट घ्यू, नौनी, पनीर आदि पनि बन्दछन् ।

[2]यिनीसित अभिप्राय बच्चा तथा महिलाहरु हुन्, जसलाई हौदज़ सहित ऊट आदिमाथि सवार गरिन्थ्यो ।

[3]जो त्यसका सामर्थ्य तथा एकताको बोध गराउँछन् तथा यो लक्षण विश्वमा होइन तिमीभित्र पनि विद्यमान छन् ।

[4]यी यति स्पष्ट, साधारण तथा अधिक छन् जसलाई कोही निवर्ती इन्कार गर्नुको सामर्थ्य राख्दैन । यो प्रश्न नकारात्मक छ ।

[5]अर्थात् जुन समुदायहरुले अल्लाहको अवज्ञा गरे तथा त्यसका रसूलहरुलाई झुठ्लाए, यो उनका वस्तीहरुका अवशेषलाई त हेर्नुस् जो यिनका क्षेत्रमा नै छन् कि उनको के दुष्परिणाम भयो ।

[6]अर्थात् भवन, उद्योग तथा खेतीहरुका रुपमा उनका अवशेष स्पष्ट गर्दछन् कि उनी कारीगरीका क्षेत्रमा पनि तिमीभन्दा बढी थिए ।

[7]فَمَا أَغْنَى मा مَا प्रश्नवाची पनि हुनसक्छ तथा नकारात्मक पनि । नकारात्मकको भावार्थ त अनुवादबाट स्पष्ट छ । प्रश्नवाचीका आधारमा अभिप्राय यो हुनेछ, उनलाई के भयो लाभ पुऱ्यायो ?

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَرِحُوا۟ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾

(८३) त जतिखेर उनका पासमा उनका रसूल स्पष्ट निशानीहरु लिएर आए त यिनीहरु आफ्ना पासका ज्ञानमाथि घमण्ड गर्नथाले।[१] अन्तमा जुन वस्तुलाई उपहासमा उडाइराखेका थिए, त्यही उनीमाथि फर्क्यो ।

فَلَمَّا رَأَوْا۟ بَأْسَنَا قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَحْدَهُۥ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِۦ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾

(८४) अनि हाम्रो यातना देख्नासाथ भन्नलागे कि अल्लाह एकमाथि हामीले ईमान स्वीकार गर्‍यौं तथा ज-जसलाई हामीले त्यसको साझीदार बनाइराखेका थियौं, हामीले ती सबैबाट इन्कार गर्‍यौं ।

فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَٰنُهُمْ لَمَّا رَأَوْا۟ بَأْسَنَا ۖ سُنَّتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِى قَدْ خَلَتْ فِى عِبَادِهِۦ ۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) परन्तु हाम्रो यातना देखिहाले पश्चात उनका ईमानले उनलाई लाभ दिएन । अल्लाहले आफ्नो यही नियम निर्धारित गरेको छ जो उसका भक्तहरुमा निरन्तर चलिआइरहेको छ;[२] तथा त्यस स्थानमा काफिर ख़राब (तथा कमजोर) भए ।[३]

अभिप्राय त्यही हो उनको कमाई उनका कुनै काम आएन ।

[१] عِلْم (ज्ञान) सित अभिप्राय उनका स्वयं कल्पित विचार, भ्रम तथा शंका एवं झूठा दावीहरु हुन् । उनीहरुलाई उपहास स्वरुप ज्ञान भनिएको छ, किनकि उनी तिनलाई तर्क ठान्दथे । उनका विचारानुसार यस्तो भन्यो । अभिप्राय यो हो कि अल्लाह तथा रसूलका कुराको तुलनामा यिनी आफ्ना काल्पनिक विचार तथा भ्रमहरुमाथि गर्व गर्दैरहे । अथवा ज्ञानसित अभिप्राय सांसारिक ज्ञान हो । यो अल्लाहका आदेश अनिवार्यताहरुका अगाडी यसैलाई महत्व दिन्छन् ।

[२]अर्थात् यो अल्लाहको नियम चलिआइराखेको छ कि प्रकोप देखे पश्चात तौबा (पश्चाताप) तथा ईमान स्वीकार छैन । यो विषय कुर्‌आनका अनेक स्थानहरुमा वर्णित भएको छ ।

[३]अर्थात् प्रकोप दर्शनका पश्चात उनीमाथि व्यक्त भइहाल्यो कि अब दण्ड एवं विनाश बाहेक हाम्रा भाग्यमा केही छैन ।

सूरतु हा.मीम.अस्सजदः-४१

سُوْرَةُ حٰمٓ السَّجْدَةِ

सूरः हा.मीम.अस्सजदः* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा चौवन्न आयतहरु तथा छ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

حٰمٓ ﴿١﴾

(१) हा.मीम.।

تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿٢﴾

(२) अवतरित अत्यन्त कृपालु, अत्यन्त दयालुको तर्फबाट ।

---

*यस सूरः को अर्को नाम "फुस्सेलत" हो । यसको अवतरणको विषयमा भनिएको छ कि एकपटक कुरैशका प्रमुखहरुले परस्पर परामर्श गरे कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का अनुयायीहरुको संख्या दिनहुँ बढ्दै गइराखेको छ । हामीले उनलाई रोक्नका निम्ति अवश्य केही गर्नुपर्छ । उनीहरुले सबभन्दा अधिक भाषा शैलीका व्यक्ति 'उतबा बिन रबीआ' को चुनाव गरे ताकि त्यो उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित कुरा गरोस् । त्यो उहाँको सेवामा गयो तथा उहाँमाथि अरबहरुमा फूट पैदा गर्नुको आरोप लगाएर प्रस्ताव राख्यो कि यदि यस नयाँ आमन्त्रणबाट तपाईंको उद्देश्य धन-सम्पत्ति प्राप्त गर्नु हो भने त्यो हामी एकत्रित गरिदिन्छौं, नेतृत्व तथा प्रमुखता बनाउनु चाहनुहुन्छ भने हामीले तपाईंलाई आफ्नो प्रमुख तथा अगुवा मानिहाल्छौं, कुनै सुन्दरीसित विवाह गर्न चाहनुहुन्छ भने एउटी होइन यस्तो दसवटा नारीहरुको व्यवस्था गरिदिन्छौं तथा यदि तपाईंमाथि भूत-प्रेतको प्रभाव छ जसका कारण तपाईं हाम्रा देवताहरुलाई नराम्रो भन्नुहुन्छ भने आफ्ना व्यय (खर्च) मा तपाईंको उपचार गराइदिन्छौं । उहाँले त्यसको सबैकुरा सुनेर यस सूरःको पाठ त्यसका अगाडी गर्नुभयो जसबाट त्यो निकै प्रभावित भयो । त्यसले फर्केर गई कुरैशका प्रमुखहरुलाई भन्यो कि जुन कुरो त्यो प्रस्तुत गर्दछ, त्यो जादू, ज्योतिष, काव्य एवं कविता होइन । अभिप्राय उहाँका आमन्त्रणमा कुरैशका प्रमुखहरुलाई चिन्तन तथा मननको आमन्त्रण दिनु थियो । किन्तु उनी सोच-विचार के गर्दथे ? उल्टै उतबामाथि आरोप लगाइदिए कि तिमी पनि त्यसका जादूका प्रभावमा आइहाल्यो । यो वर्णन विभिन्न प्रकारले इतिहासकार तथा भाष्यकारहरुले वर्णित गरेका छन् । इमाम इब्ने कसीर तथा इमाम शौकानीले पनि यिनलाई अनुकृत गरेका छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ, "यी वर्णन यस कुरालाई भन्दछन् कि कुरैशको सभा अवश्य भयो । उनीहरुले उतबालाई वार्तालापका लागि पठाए तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यसलाई यस सूरःको प्रारम्भिक भाग सुनाउनु भयो ।"

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝۳

(३) (यस्तो) किताब हो जसका आयतहरु (सूत्र) को स्पष्ट व्याख्या गरिएको छ[1] (यस अवस्थामा कि) कुर्आन अरबी भाषामा छ[2] त्यस समुदायका लागि जो जान्दछ ।[3]

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۚ فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝۴

(४) शुभ-सूचना सुनाउने तथा चेतावनी दिनेवाला छ,[4] तैपनि उनीहरुका अधिकतर विमुख भइहाले तथा उनी सुन्दै सुन्दैनन् ।[5]

وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا فِيْٓ اَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُوْنَآ اِلَيْهِ وَفِيْٓ اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَّمِنْۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عٰمِلُوْنَ ۝۵

(५) तथा उनीहरुले भने कि तिमी जसतिर हामीलाई बोलाइराखेका छौ हाम्रा हृदय त त्यसबाट पर्दा (ओझल) मा छन्,[6] हाम्रा कानहरुमा बोझ छ (अथवा तिनी सुन्दैनन्)[7] तथा हामी र तिमीमा एउटा पर्दा (आवरण) छ । तसर्थ तिमी अब आफ्ना कार्य गर्दैजाउ हामी पनि निःसन्देह कार्य गर्नेवाला छौं ।[8]

---

[1]अर्थात् के हलाल (वैध) छ तथा के हराम (अवैध) ? अथवा आज्ञापालन के हो तथा अवज्ञा के ? अथवा पुण्यका कर्म कुन हुन् तथा यातनाका कुन ?

[2]यो अवस्थावाचक हो अर्थात् त्यसका शब्द अरबी हुन्, जसका अर्थ विस्तृत एवं स्पष्ट छन् ।

[3]अर्थात् जो अरबी भाषाका अर्थ र वाक्यशैलीलाई बुझ्दछन् ।

[4]ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुलाई शुभ-सूचना सुनाउनेवाला तथा मुशरेकीन एवं मिथ्यारोपण गर्नेहरुलाई नरकको यातनासित तर्साउनेवाला ।

[5]अर्थात् सोच-विचार तथा चिन्तन एवं बोधका उद्देश्यले सुन्दैनन् कि जसबाट लाभ होस् । यही कारण हो कि उनीमध्ये अधिकांश सन्मार्गबाट बञ्चित ।

[6]اَكِنَّةٌ (अकिन्नह) كِنَانٌ (किनान) को बहुवचन हो, पर्दा । अर्थात हाम्रा हृदय यस कुरावाट पर्दाहरुमा छन् कि हामी तिम्रो तौहीद (अद्वैत) तथा ईमानका आमन्त्रणलाई वुझ्न सकौं ।

[7]وَقْرٌ (वक्र) को शाब्दिक अर्थ बोझ हो । जहाँ अभिप्राय (बहिरोपन) हो जो सत्य सुन्नमा वाधक थियो ।

[8]अर्थात् हाम्रा तथा तिम्रा बीच यस्तो पर्दावाधक छ कि तिमी जे भन्दछौ त्यो सुन्नै सक्दैनौं तथा जे गर्दछौ त्यसलाई देख्नै सक्दैनौं । यसकारण तिमी हामीलाई हाम्रो स्थितिमा छाडिदेउ तथा हामी तिमीलाई तिम्रो अवस्थामा छाडिदेऔं । तिमी हाम्रो धर्ममा कर्म गर्दैनौ, हामी तिम्रा धर्मानुसार कर्म गर्न सक्दैनौं ।

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَٱسْتَقِيمُوٓا۟ إِلَيْهِ وَٱسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾

(६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि म त तिमीजस्तै मनुष्य हुँ, ममाथि प्रकाशना गरिन्छ कि तिमी सबैको पूज्य केवल एक अल्लाह नै हो ।[1] तसर्थ तिमी उसतिर ध्यान केन्द्रित गरिहाल तथा त्यससित पापहरुको क्षमा चाह, तथा ती मूर्तिपूजकहरुका लागि (ठूलै) खराबी छ ।

ٱلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ هُمْ كَٰفِرُونَ ﴿٧﴾

(७) जो ज़कात दिँदैनन्[2] तथा आख़िरतलाई पनि अस्वीकार गर्नेहरु नै रहन्छन् ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

(८) नि:सन्देह जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा राम्रा कर्म गरे, उनका लागि अनन्त प्रतिफल छ ।[3]

قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ أَندَادًا ۚ ذَٰلِكَ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩﴾

(९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि के तिमी त्यस (अल्लाह) को इन्कार गर्दछौ तथा तिमी जसका साझीदार निर्धारित गर्दछौ जसले दुई दिनमा धर्तीलाई पैदा गर्‍यो[4] सर्वलोकको प्रभु

[1]अर्थात् मेरो तथा तिम्रो बीच कुनै अन्तर छैन ईश्वरीय प्रकाशना बाहेकको, अनि यो दूरी तथा पर्दा किन ? यसका अतिरिक्त जो एकेश्वरको दावत (आमन्त्रण) दिइराखेको छु, त्यो पनि यस्तो छैन कि समझ-बुझमा आउन नसकोस्, अनि त्यसबाट मुख फर्काउनु किन ?

[2]यो सूर: मक्कामा अवतरित भयो । ज़कात (धर्मदान) हिज़रतका दोस्रो वर्ष अनिवार्य भयो । यसकारण यसबाट अभिप्राय या त दान छ जसको आदेश मुसलमानहरुलाई मक्कामा पनि दिइन्थ्यो, जुनप्रकार पहिला मात्र प्रात: एवं सन्ध्याको नमाज़हरुको आदेश थियो, पुन: हिज़रतभन्दा डेढ वर्ष पूर्व मेराजको रात्रिमा पाँच अनिवार्य नमाज़हरुको आदेश भयो । अथवा ज़कातसित यहाँ तात्पर्य कल्मये शहादत छ जसबाट मानव मन शिर्क (मिश्रणबाद) गन्दगीहरुबाट पवित्र हुनजान्छ । (इब्ने कसीर)

[3] أجرٌ غيرُ ممنون को त्यही भावार्थ हो जो (عطاءً غيرَ مجذوذ -हूद, १०८) को छ, अर्थात् अन्त नहुने प्रतिफल ।

[4]पवित्र कुर्आनका अनेक स्थानहरुमा वर्णन गरिएको छ कि अल्लाहले आकाशहरु तथा धर्तीलाई छ दिनमा पैदा गर्‍यो । यहाँ त्यसको केही विवरण दिएको छ । भन्नुभयो, 'धर्तीलाई दुई दिनमा बनायो' यसबाट अभिप्राय हो يوم الأحد (रविवार) तथा يوم الاثنين (सोमबार) । सूर: नाज़िआतमा भनिएको छ ﴿وَٱلْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ﴾ जसबाट प्रत्यक्ष रुपल

त्यही हो ।

(१०) तथा उसले धर्तीमा त्यसको माथिबाट नै पर्वत उत्पन्न गरिदियो,[१] त्यसमा समृद्धि प्रदान गऱ्यो[२] तथा त्यसमा बस्नेहरुका आहारको पनि निर्धारण त्यसैमा गरिदियो[३] केवल चार दिनमा नै,[४] प्रश्न गर्नेहरुका लागि

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِن فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ ⑩

ज्ञात हुन्छ कि धर्तीलाई आकाशका पश्चात बनाइयो, जबकि यहाँ धर्तीको सृजनाको चर्चा आसमानको सृष्टिभन्दा पहिला गरियो । आदरणीय इब्ने अब्बासले यसको व्याख्या यसप्रकार गर्नुभएको छ कि उत्पत्ति र वस्तु हो तथा دحو (ओछ्यानु तथा फिजाउनु) अलग्गै कुरो हो जस्तो कि पहिला पनि वर्णन गरिएको छ । तथा دحى (दहा) को अभिप्राय हो कि धर्तीलाई आवास योग्य बनाउनका लागि त्यसमा जलका भण्डार राखिए । त्यसलाई उपजको आवश्यकताको कोष बनाइयो । ﴿أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾ त्यसमा पर्वत त्यसका चुचुरा तथा पाषाण (ढुङ्गा) राखिए । यो काम आकाशको रचनाका पश्चात अर्को दुई दिनमा गरियो । यसप्रकार धर्ती तथा त्यससित सम्बन्धित कुराहरुको रचना गरियो । यसप्रकार धर्ती तथा त्यससित सम्बन्धित कुराहरुको रचना चार दिनमा पूरा भयो । (सहीह बुख़ारी, व्याख्या हा.मीम.अस्सजदः)

[१]अर्थात् पर्वतहरुलाई धर्तीबाटै पैदा गरी उनको माथि गाडियो कि धर्ती यताउता नचलोस् ।

[२]यो संकेत हो पानीको अधिकता अनेक प्रकारको जीविका खनिज पदार्थ एवं अन्य यसैप्रकारका वस्तुहरुतिर । यो धर्तीको समृद्धि हो भलाईको प्रचुरताको नाम नै समृद्धि (बरकत) हो ।

[३] أقوات (अक़्वात) قوتٌ कूत (आहार, खाद्य) को बहुवचन हो । अर्थात् धर्तीका सबै बस्ने सृष्टिका आहार त्यसमा राखिदियो अथवा त्यसको व्यवस्था गरिदियो । अल्लाहको यस योजना तथा व्यवस्थाको काम यति विस्तृत छ कि कुनै जिभ्राले त्यसको वर्णन गर्न सक्दैन, कुनै कलमले त्यसलाई लेख्न सक्दैन, कुनै क्यालकुलेटर ले त्यसलाई गन्न सक्दैन । केही विद्वानहरुले यसको अभिप्राय यो लिएका छन् कि प्रत्येक भूभागमा यस्ता वस्तुहरु पैदा गरिदियो जो अरु भूभागमा उब्जन सक्दैनन् ताकि प्रत्येक क्षेत्रको यो विशेष उपज ती क्षेत्रहरुको व्यापार तथा जीविका आधार बन्न जाऊन् । यो भावार्थ पनि आफ्नो स्थानमा सही तथा बिल्कुल यथार्थ छ ।

[४]अर्थात् उत्पत्तिका पूर्वका दुई दिन तथा धर्ती फिजाउनुका पश्चात दुई दिन, यो सब मिलाएर चार दिन भए जसमा यी सबै कार्य पूरा भए ।

समानरुपले ।[1]

(११) अनि आकाशतिर उच्चय भयो तथा त्यो धूँवा (जस्तो) थियो, त त्यसलाई तथा धर्तीलाई आदेश दियो कि तिमी दुबै आउ, चाहेर वा नचाहेर नै[2] दुबैले निवेदन गरे कि हामी स्वेच्छापूर्ण उपस्थित छौं ।

ثُمَّ اسْتَوَىٰٓ إِلَى السَّمَآءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَآ أَتَيْنَا طَآئِعِينَ ⑪

(१२) त दुई दिनमा सात आकाश बनाइदियो, प्रत्येक आकाशमा त्यसका अनुसार आदेशको प्रकाशना पठाइदियो[3] तथा हामीले सांसारिक आकाशलाई ताराहरुले सुशोभित गऱ्यौं तथा रक्षा गऱ्यौं ।[4] यो योजना अल्लाह प्रभुत्वशाली सर्वज्ञाताको हो ।

فَقَضَىٰهُنَّ سَبْعَ سَمَٰوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَآءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَٰبِيحَ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ⑫

(१३) अब पनि यिनी विमुख हुन्छन् भने म तिमीलाई त्यस तडित (आकाशीय प्रकोप) सित तर्साउँछौं जो आद समुदाय एवं समूद समुदायका तडितका समान हुनेछ ।[5]

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنذَرْتُكُمْ صَٰعِقَةً مِّثْلَ صَٰعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ⑬

[1] سَـــوَآءً (सवाअ) को अर्थ हो पूरै चार दिनमा, अर्थात् प्रश्न गर्नेहरुलाई बताइदिनुस् कि रचना तथा विस्तारको काम चार दिनमा भयो अथवा पूरा अथवा बराबर उत्तर हो प्रश्नकर्ताहरुका लागि ।

[2] यो आउनु कुन प्रकार थियो यसको स्थिति भन्न सकिदैन ? यी दुबै अल्लाहका पास आए जस्तो उसले चाहयो । केही विद्वानहरुले यसको भावार्थ यो लिएका छन् कि मेरा आदेशको पालन गर । उनीहरुले भने, ठीक छ हामी उपस्थित छौं अल्लाहले आकाशलाई आदेश दियो कि सूर्य, चन्द्रमा तथा ताराहरु निकालिदेउ तथा पृथ्वीसित भन्यो कि स्रोत प्रवाहित गरिदेउ एवं फल उमारिदेउ । (इब्ने कसीर) अथवा भावार्थ यो हो कि तिमी दुवै अस्तित्वमा आइहाल ।

[3] अर्थात् स्वयं आकाशहरुलाई अथवा तिनमा आबाद फरिश्ताहरुलाई विशेष कार्यहरु तथा स्मरण एवं महिमागानका लागि प्रतिबद्ध गरिदियो ।

[4] अर्थात् शैतानबाट सुरक्षा, जस्तो कि अन्य स्थानमा व्याख्या छ । ताराहरुको एउटा तेस्रो उद्देश्य अरु स्थानमा اهتداء (बाटो पत्ता लगाउनु) पनि वर्णन गरिएको छ । (अन्नहल-१६)

[5] अर्थात् किनकि तिनी हाम्रै समान मनुष्य हो, यसकारण हामी तिमीलाई ईशदूत (नबी) मान्न सक्दैनौं । अल्लाहलाई नबी पठाउन चाहन्छ भने फरिश्ताहरुलाई पठाउँछ न कि मानवलाई ।

إِذْ جَآءَتْهُمُ ٱلرُّسُلُ مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ قَالُوا۟ لَوْ شَآءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً فَإِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ⑭

(१४) उनका पासमा जब उनका अगाडी-पछाडीबाट पैग़म्बर आए ताकि तिमी अल्लाहका अतिरिक्त कसैको इबादत नगर, त उनीहरुले उत्तर दिए कि हाम्रो प्रभु चाहेको भए फरिश्ताहरुलाई पठाउँथ्यो; हामी त तिम्रो रिसालतलाई पूर्णरुपले अस्वीकार गर्दछौं ।

فَأَمَّا عَادٌ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَقَالُوا۟ مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا يَجْحَدُونَ ⑮

(१५) त जब आदले अकारण धर्तीमा अहंकार प्रारम्भ गरे तथा भन्नलागे कि हामीभन्दा शक्तिशाली को छ ?[1] के उनीहरुले यो देखेनन् कि जसले उनीहरुलाई पैदा गऱ्यो त्यो उनीभन्दा सर्वशक्तिशाली छ ।[2] उनीहरु (अन्तसम्म) हाम्रा आयतहरुमाथि[3] को इन्कार नै गरिरहे ।

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِىٓ أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ

(१६) अन्तमा हामीले उनीमाथि एउटा तीव्र गति भएको आँधि (हूरी)[4] अशुभ दिनहरुमा[5] पठाइदियौं कि उनीहरुलाई

[1]यस वाक्यखण्डसित उनको अभिप्राय यो थियो कि उनी यातना रोकिहाल्नुमा समर्थ छन् किनकि उनी अग्ला तथा अति बलवान थिए । यो उनीहरुले त्यस समय भने जब उनका पैग़म्बर आदरणीय हूद (अलैहिस्सलाम) ले उनलाई सावधानी तथा चेतावनीका लागि अल्लाहका प्रकोपसित तर्साए ।

[2]अर्थात् के उनी अल्लाहभन्दा पनि अधिक बलवान छन्, जसले उनलाई पैदा गऱ्यो तथा उनलाई शक्ति तथा बल दियो ? के उनलाई रच्नुका पश्चात त्यसको शक्ति तथा बल समाप्त भइहाल्यो ? यो प्रश्न इन्कार तथा भ्पारका लागि छ ।

[3]ती चमत्कारहरुको जो नबीहरुलाई हामीले प्रदान गरेका थियौं, अथवा ती प्रमाणहरुको जो अम्बियाका साथ उतारिएका थिए अथवा ती उत्पत्तिका लक्षणहरुको जो विश्वमा फैलिएका छन् तथा छरिएका छन् ।

[4] صَرْصَر यो صَرَّةٌ बाट बनेको हो जसको अर्थ आवाज हो, अर्थात यस्तो वायु जसमा तीव्र ध्वनि थियो । अर्थात् अति तीव्र तथा प्रचण्ड वायु जसमा ध्वनि पनि हुन्छ । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो صر बाट हो, जसको अर्थ "शीत" हो । अर्थात् यस्तो वायु जो अग्निका समान जलाइदिन्छ । وَالحقّ أنها متّصفة بجميع ذلك "सत्य यो हो कि त्यस आयुमा यी सबै गुण थिए ।" (इब्ने कसीर)

[5] نَحِسات को अनुवाद केही विद्वानहरुले निरन्तर गरेका छन् किनकि यो वायु सात रात तथा आठ दिनसम्म निरन्तर चलिरहयो । केही ज्ञाताले प्रचण्ड, केहीले धूल-कण भएको तथा केहीले अशुभ गरेका छन् ।

عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٦﴾

सांसारिक जीवनमा अपमान भएका प्रकोपको स्वाद चखाइदेऔं । (विश्वास गर) कि आख़िरतको यातना यसभन्दा अत्याधिक अपमान भएको छ तथा उनीहरुलाई सहायता गरिने छैन ।

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾

(१७) तथा समूदको कुरामा त हामीले उनको पनि मार्गदर्शन गर्‍यौं[1] तैपनि उनीहरुले मार्गदर्शनमाथि अन्धोपनालाई महत्व दिए,[2] जसका कारण उनीहरुलाई (पूर्णरुपले) अपमानको यातनाको कडक (चर्को स्वर) ले उनका कुकर्महरुका कारण समातिहाल्यो ।[3]

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा ईमान्दार तथा संयमीहरुलाई हामीले बचाइहाल्यौं ।

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾

(१९) तथा जुन दिन[4] अल्लाहका शत्रु नरकतिर ल्याइनेछन् तथा ती (सबै) लाई एकत्रित गरिदिइनेछ ।[5]

अन्तिम अनुवादको अभिप्राय यो हुनेछ कि यो दिन जसमा उनीमाथि जोड्दार हावाको हूरी आयो, उनका लागि अति अशुभ सिद्ध भए । यो होइन कि दिन नै सामान्यतः अशुभ छन् ।

[1]अर्थात् उनलाई तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण गर्‍यौं तथा उनका तर्क उनका सामु स्पष्ट गर्‍यौं तथा उनका पैग़म्बर (सन्देशवाहक) स्वालेह (अलैहिस्सलाम) द्वारा उनीमाथि तर्कको पूर्ति गर्‍यौं ।

[2]अर्थात् उनीहरुले विरोध तथा झुठ्लाउने काम गरे यहाँसम्मकि त्यस ऊटनीलाई वध गरिहाले जो चमत्कार स्वरुप उनको इच्छामा चट्टानबाट प्रकट गरिएको थियो तथा पैग़म्बरको सच्चाइको प्रमाण थियो ।

[3]صَاعِقَة (साइकः) कठिन प्रकोपलाई भन्दछन् । यो प्रकोप उनीमाथि चित्कार तथा भूकम्पको रुपमा आयो जसले अपमानका साथ उनलाई सत्यानाश गरियो ।

[4]यहाँ اذكر लुप्त छ । अर्थात त्यो समय याद गर जब अल्लाहका विरोधीहरुलाई फरिश्ताहरु एकत्रित गर्नेछन् अर्थात् आददेखि अन्तसम्मका विरोधीहरुको जम्मा हुनेछ ।

[5]أي : يُحبَسُ أولهم على آخرهم لِيُلاحِقوا अर्थात् "उनलाई रोकि-रोकि उनका आदि तथा अन्तलाई परस्पर एकत्रित गरिनेछ ।" (फतहुल क़दीर) यस शब्दको बढी व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः अन्नमल आयत न. १७ भाष्य ।

حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) यहाँसम्मकि जब नरकका अति निकट आउनेछन्, उनीमाथि उनका कान तथा उनका आँखा एवं उनका छालाहरु उनका कर्महरुको साक्ष्य दिनेछन् ।[1]

وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा यिनी आफ्ना खाल (छाला) हरुसित भन्नेछन् कि तिमीले हाम्रा विरुद्ध साक्ष्य किन दियौ ।[2] उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हामीले त्यस अल्लाहले बोल्ने शक्ति दियो जसले प्रत्येक वस्तुलाई बोल्ने शक्ति प्रदान गरेको छ, उसैले प्रथम पटक तिमीलाई पैदा गऱ्यो तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।[3]

[1]अर्थात् जब उनी शिर्क गर्ने कुरोलाई नकार दिनेछन् त अल्लाह उनका मुखहरुमा मोहर लगाइदिनेछ तथा उनका अङ्ग गवाही दिनेछन् कि यिनी अमुक-अमुक कार्य गर्दथे । ﴿إِذَا مَا جَآءُوهَا﴾ मा مَا अधिक छ जोड दिनका लागि । मानिसभित्र पाँच ज्ञान इन्द्रियहरु छन् । उनीहरुमध्ये यहाँ दुईको वर्णन छ । तेस्रो खाल (छाला) हो जो स्पर्श तथा छुनुको साधन हो । यसप्रकार ज्ञानेन्द्रियहरुका तीन प्रकार भए । शेष दुई ज्ञानेन्द्रियहरुको चर्चा गरेन कि 'चाख्नु' कै प्रकारले स्पर्शमा सम्मिलित छ, किनकि यो चाख्नु त्यस समयसम्म सम्भव नै छैन जबसम्म त्यस वस्तुलाई जिभ्रोमा नराखियोस् । यसैप्रकार 'सुँघ्नु' त्यस समयसम्म सम्भव छैन जबसम्म त्यो वस्तु नाकको त्वचासित स्पर्श नगरोस् । यसप्रकार جلود छालाहरु) शब्दमा तीन ज्ञान इन्द्रियहरु आउँछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् जब मुश्रिकीन र काफ़िर देख्नेछन् कि उनका शरीरका समस्त अङ्ग उनका विपरीत साक्ष्य दिइराखेका छन् त उनीहरु आश्चर्यले अथवा यातनाको रुपमा र क्रोधमा उनीसित भन्नेछन् ।

[3]केही विद्वानहरुका विचारमा وَهُوَ सित अल्लाहको कथन तात्पर्य छ । यस आधारमा यो नयाँ तथा अलग वाक्य छ, तथा केही ज्ञाताहरुका विचारमा मानवीय छालाहरुको नै । यस आधारमा यो उनैका वाक्यको पूरक कथन हो । केयामतका दिन अङ्गहरुबाट साक्ष्य दिनुको वर्णन गुज्रिसकेछ तथा सहीह हदीसहरुमा पनि यसलाई वर्णित गरिएको छ । उदाहरणार्थ जब अल्लाहको आज्ञाले मानवीय अङ्ग बोलेर भन्नेछन्, त सम्बन्धित व्यक्तिले भन्नेछ, «بُعْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا، فَعَنكُنَّ كُنتُ أُنَاضِلُ» "तिम्रो लागि विनाश तथा दूरी होस् । म त तिम्रो पक्षमा नै झगडिराखेका तथा सुरक्षा गरिराखेका थिएँ । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़ुहद) यसै हदीसमा यो पनि वर्णन भयो कि व्यक्तिले भन्नेछ कि म आफ्ना

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा तिमी (आफ्ना कुकर्म यसकारण) लुकाएर राख्दैनथ्यौ कि तिमीमाथि तिम्रा कान तथा तिम्रा आँखा एवं तिम्रा छालाहरु साक्ष्य दिनेछन्[1] तथा तिमी यो ठान्दै गर्‍यौ कि तिमी जे-जति पनि गरिराखेका छौ त्यसमध्ये धेरै कर्महरुबाट अल्लाह अन्जान छ ।[2]

وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

(२३) तिम्रा यसै कुविचारले जो तिमीले आफ्ना प्रभुका विषयमा गरेका थियौ, तिमीलाई नाश गरिदियो[3] तथा अन्तमा तिमी हानि बेहोर्नेहरु मध्येका भइहाल्यौ ।

मनका अतिरिक्त कसैको साक्ष्य मान्ने छैन । अल्लाह तआलाले भन्नेछ कि के म तथा मेरा फरिश्ता कर्म-लेखक साक्ष्यका लागि पर्याप्त छैनन् । अनि तिनका मुखमा मोहर (छाप) लगाइदिइनेछ तथा उनका अङ्गहरुलाई बोल्नुको आदेश दिइनेछ ।

[1]यसको अभिप्राय हो कि तिमी पापको कर्म गर्दै त मानिसहरुमा लुक्ने प्रयास गर्दथ्यौ किन्तु तिमीलाई यसको कुनै भय थिएन कि तिम्रा विरूद्ध स्वयं तिम्रा अङ्ग पनि साक्ष्य दिनेछन् कि जसबाट लुक्नुको आवश्यकताको आभास गर्दथ्यो । यसको कारण उनीबाट पुनर्जीवन इन्कार तथा अविश्वास थियो ।

[2]यसकारण तिमी अल्लाहको सीमा नाघ्न तथा उहाँको अवज्ञामा निर्भीक थियौ ।

[3]अर्थात् तिम्रो यस दूरास्था एवं अनृत भ्रमले कि अल्लाहलाई हाम्रा धेरै कर्महरुको ज्ञान हुँदैन, तिमीलाई विनाशमा पारिदियो, यसकारण कि यसका कारण तिमी प्रत्येक प्रकारका पाप गर्नुमा बहादुर तथा निर्भीक भएका थियौ । यसका अवतरणका कारणका सम्बन्धमा एउटा हदीस छ । माननीय अब्दुल्लाह बिन मसऊद भन्नुहुन्छ कि "खानये काबा" का नजीक दुई कुरैशी तथा एउटा सक़फी अथवा एक कुरैशी एकत्र भए, ठूला शरीर एवं कम बुद्धिवाला । यिनीहरुमध्ये एउटाले भन्यो, "के तिमी ठान्दछौं, हाम्रा कुरा अल्लाह सुन्दछ ?" दोस्रोले भन्यो हाम्रा खुल्ला कुराहरु सुन्दछ तथा गुप्त कुराहरु सुन्दैनन् । एउटा अन्यले भन्यो, "यदि त्यो हाम्रा खुल्ला कुरा सुन्दछ भने हाम्रो गुप्त कुरा पनि अवश्य सुन्दछ ।" जसमाथि अल्लाहले आयत ﴿وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ﴾ अवतरित गर्‍यो (सहीह बुखारी, व्याख्या सूरः हा.मीम.असस्जदा)

فَإِن يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ۖ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُم مِّنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

(२४) अब यदि यिनी धैर्य राखेपनि यिनको ठेगाना नरक् नै छ तथा यदि यिनीहरु क्षमा-याचना पनि गर्न चाहन्छन् तैपनि क्षमा गरिने छैन ।[1]

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُم مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा हामीले उनका केही सहभागी निर्धारित गरेका थियौं जसले उनका अघिल्ला-पछिल्ला कर्महरुलाई आकर्षक बनाएर राखेका थिए ।[2] तथा उनका पक्षमा पनि अल्लाहको वचन ती सम्प्रदायहरुका साथ पूर्ण भयो जो उनीभन्दा पूर्व जिन्न तथा मनुष्यहरुबाट गुज्रिसकेका छन् । निःसन्देह उनी हानि बेहोर्नेहरु सिद्ध भए ।

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ

(२६) तथा काफ़िरहरुले भने कि यस क़ुर्आनलाई सुन्दै नसुन[3] (उनलाई पाठ गर्नुका समय) तथा वाहियात कुरा गर,[4] के विचित्र छ कि तिमी

[1]एउटा अन्य अर्थ यसको यो गरिएको छ कि उनीहरु रिझाउन चाहनेछन् عُتْبَى (प्रसन्नताको माँग गर्नेछन्) ताकि तिनी स्वर्गमा गइहालून् त यो कुरा उनीहरुलाई कहिल्यै सुलभ हुनेछैन (ऐसरुत्तफासीर तथा फ़तहुल क़दीर) केही ज्ञाताहरुले यसको अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि उनी संसारमा पुन: पठाइनुको कामना गर्नेछन् जो अंगीकार गरिने छैन । (इब्ने ज़रीर तबरी) अभिप्राय यो हो कि उनको नित्यको आवाज नरक् हुनेछ । यसमाथि धैर्य गरून् (तैपनि दया गरिने छैन जस्तो कि संसारमा कहिल्यै धैर्यवानहरुमाथि दया आउँछ) अथवा कुनै पनि प्रकार त्यहाँबाट उम्कने प्रयास गरुन् । उनलाई सफलता प्राप्त हुनेछैन ।

[2]यिनीबाट तात्पर्य ती शैतान, मनुष्य एवं जिन्न हुन् जो असत्यमाथि दुराग्रह गर्नेहरुसँग लाग्दछन्, जो उनीहरुलाई कुफ्र तथा पापहरुलाई शोभनीय बनाएर देखाउँछन् । त उनी यस कुपथको दलदलमा अल्झिरहन्छन् यहाँसम्मकि उनको मृत्यु आइपुग्छ तथा उनी सदाको क्षतिको पात्र बन्दछन् ।

[3]यो उनीहरुले परस्पर भने केही विद्वानहरुले لا تسمعوا को अर्थ गरेका छन् कि त्यसको अनुसरण नगर ।

[4]अर्थात् होहल्ला गर, थपडी, सीटिहरु बजाउ, चिच्याएर कुरा गर ताकि उपस्थित मानिसहरुका कानमा क़ुर्आनको आवाज नजाओस् । तथा उनका हृदय क़ुर्आनको शैली तथा गुणहरुबाट प्रभावित नहोऊन् ।

لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ۝٢٦

प्रभावशाली भइहाल ।[1]

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝٢٧

(२७) त निःसन्देह हामी ती काफ़िरहरुलाई कठोर यातनाको स्वाद चखाउनेछौं तथा उनलाई उनका अति नराम्रा कर्महरुको फल (अवश्य) दिनेछौं ।[2]

ذَٰلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ ۖ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ ۖ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ۝٢٨

(२८) अल्लाहका शत्रुहरुको फल (दण्ड) त्यही नरक्को अग्नि हो, जसमा उनको स्थाई निवास छ, (यो) प्रतिफल हो हाम्रा आयतहरुलाई अस्वीकार गर्नुको ।[3]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ۝٢٩

(२९) तथा काफ़िरहरु भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामी जिन्न तथा मनुष्यहरुका ती (दुबै पक्षहरु) लाई देखाउ, जसले हामीलाई विचलित पारे[4] (ताकि) हामी उनलाई आफ्ना खुट्टामुनि पारिदिऔं

[1]अर्थात् सम्भव छ कि यसप्रकार होहल्ला मच्चाउनका कारणले मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) क़ुर्‌आनको पाठ नै नगरुन् जसलाई सुनेर मानिस प्रभावित हुन्छन् ।

[2]अर्थात् उनका केही सत्कर्महरुको कुनै मुल्य हुनेछैन, जस्तै अतिथि सत्कार, सम्बन्धिहरुका साथ सद्भाव इत्यादि किनकि उनीहरु ईमानका धनबाट बञ्चित रहे । हो, कुकर्महरुको प्रतिकार उनीहरुलाई अवश्य प्राप्त हुनेछ जसमा पवित्र क़ुर्‌आनबाट रोक्नुको अपराध पनि छ ।

[3]आयतहरुसित तात्पर्य जस्तो कि पहिला पनि भनिएको छ कि उनी खुला प्रमाण तथा तर्क हुन् जो अल्लाह तआला अम्बिया (ईशदूतहरु) उतारदछ, अथवा ती चमत्कार हुन् जो उनलाई प्रदान गरिन्छन्, अथवा उत्पत्तिका ती प्रमाण हुन् जो विश्व तथा प्राणीहरुमा फैलिएका छन् । काफ़िर यी सबैको इन्कार गर्दछन् जसका कारण उनी ईमानबाट बञ्चित रहन्छन् ।

[4]यसको भावार्थ स्पष्ट छ, कि पथभ्रष्ट गर्ने शैतान नै हुँदैनन्, मानिसहरुको एक ठूलो संख्या पनि शैतानका प्रभावका अधीन मानिसहरुलाई बहकाउनमा तत्पर रहन्छन् । तैपनि केही विद्वानहरुले जिन्नसित इब्लीस तथा मानिसबाट काबील तात्पर्य लिएका छन्, जसले मानिसहरुमा सबभन्दा पहिला आफ्ना भाइ हाबीललाई वध गरेर अत्याचार तथा महापाप गऱ्यो तथा हदीसानुसार केयामतसम्म हुने सबै अवैध संहारहरुका पापको भाग त्यसले पाइराख्नेछ । हाम्रा विचारले पहिलो भावार्थ अधिक सही छ ।

ताकि उनी अत्यन्त तल (कठोर यातनामा) हुन जाऊन् ।[1]

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) वास्तवमा जसले भने कि हाम्रो प्रभु अल्लाह हो[2] अनि त्यसैमा दृढ रहे,[3] उनका छेउ फरिश्ताहरु (यो भन्दै) आउँछन्[4] कि तिमी केही पनि भयभीत तथा दुखी नहोउ[5] (बरु) त्यस स्वर्गको शुभसूचना सुनिहाल

[1]अर्थात् आफ्ना खुट्टाले उनीहरुलाई कुल्चौं तथा यसप्रकार हामी उनीहरुलाई पनि अपमानित तथा निरादर गरौं । नरकवासीहरुलाई आफ्ना नेताहरुमाथि जो क्रोध हुनेछ, त्यसको सन्तुष्टिका लागि उनी भन्नेछन् । अन्यथा दुवै नै अपराधी हुन् तथा दुबै नै एक जस्तो नरकको दण्ड भोग्नेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो ﴿لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِن لَّا تَعْلَمُونَ﴾ (अल-आराफ-३८) नरकवासीहरुको चर्चाका पश्चात अल्लाह तआला स्वर्गवासीहरुको चर्चा गरिराखेको छ, जस्तो कि साधारणतः कुर्आनको शैली हो ताकि चेतावनीका साथ प्रोत्साहन तथा प्रोत्साहनका साथ चेतावनीको पनि प्रबन्ध रहोस्, यानी तर्साउनुका पश्चात शुभसूचना ।

[2]अर्थात् एक अल्लाह बिना साझीको, पालनकर्ता पनि त्यही तथा पूज्य पनि त्यही । यो होइन कि पालनकर्ता हुने कुरो त स्वीकार परन्तु उपास्य (अरुलाई पनि साझी) बनाइँदैछ ।

[3]अर्थात् कठिनभन्दा कठिन स्थितिमा पनि ईमानमा स्थिर रहोस्, त्यसबाट विमुख नहोस् । केही ज्ञाताहरुले स्थिरताको अर्थ विशुद्धता लिएका छन्, अर्थात् मात्र एक अल्लाहकै इबादत तथा आज्ञापालन गरे । जुनप्रकार हदीसमा चर्चित छ कि एक व्यक्तिले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित भन्यो । "मलाई यस्तो कुरा बताइदिनुस् कि तपाईंका पश्चात मलाई कसैसित प्रश्न गर्नुको आवश्यकता नहोस् ।" उहाँले भन्नुभयो, «قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ»

"भन, मैले अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गरें अनि यसमाथि अडिग रह ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु जामिअे औसाफिल इस्लाम)

[4]अर्थात् मृत्युका समय । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि फरिश्ताहरु यो शुभ-सूचना तीन स्थानहरुमा दिइन्छन् मृत्युका समय, चिहानमा तथा कब्रबाट पुनः उठ्नुका समय ।

[5]अर्थात् परलोकमा आगामी स्थितिहरुको चिन्ता तथा संसारमा धन-सन्तानका त्यागको शोक नगर ।

जसको तिमीलाई वचन दिएको छ ।[1]

نَحْنُ أَوْلِيَآؤُكُمْ فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِي ٱلْـَٔاخِرَةِ ۖ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِيٓ أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾

(३१) तिम्रा सांसारिक जीवनमा पनि हामी तिम्रा शुभचिन्तक थियौं तथा आखिरतमा पनि रहनेछौं,[2] जुन वस्तुलाई तिम्रो मन चाहन्छ तथा जे-जति माँग्छौ सबै तिम्रा लागि [स्वर्गमा विद्यमान (उपस्थित)] छ ।

نُزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾

(३२) अत्यन्त क्षमा गर्नेवाला अत्यन्त कृपालुतिरबाट ती सबैथोक अतिथि सत्कारका रुपमा छन् ।

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा त्यसभन्दा अधिक राम्रो कुरावाला को छ जो अल्लाहतिर बोलाउँछ, पुण्यका कार्य गर्दछ तथा भन्दछ कि म निश्चितरुपले मुसलमानहरुमध्ये हूँ ।[3]

وَلَا تَسْتَوِي ٱلْحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُ ۚ ٱدْفَعْ بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ عَدَٰوَةٌ كَأَنَّهُۥ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

(३४) पुण्य तथा पाप समान हुँदैनन्,[4] नराम्रोलाई भलाईबाट टाढा गर, अनि त्यही जसको र तिम्रो बीच शत्रुता छ यस्तो हुनजानेछ जस्तो हार्दिक मित्र ।[5]

[1]अर्थात् संसारमा जसको वचन तिमीलाई दिइएको थियो ।

[2]यो अधिक शुभ-सूचना हो, यो अल्लाह तआलाको कथन हो । केही ज्ञाताहरुका विचारमा यो फरिश्ताहरको कथन हो । दुबै रुपहरुमा यो ईमान्दारका लागि महान शुभ-सूचना हो ।

[3]अर्थात् मानिसहरुलाई अल्लाहतिर बोलाउनुका साथ-साथै स्वयं पनि सन्मार्ग प्राप्त धर्मको अनुपालक तथा अल्लाहको आज्ञाकारी हो ।

[4]बरु उनमा महान अन्तर छ ।

[5]यो एउटा ठूलै महत्वपूर्ण नैतिक निर्देश हो कि नराम्रोलाई राम्राका साथ हटाउ । अर्थात अपकारको बदला उपकारका साथ, अत्याचारको क्षमाबाट क्रोधको धैर्यले तथा अप्रिय कुराहरुको सहनशीलताले दिइयोस् । यसको प्रभाव यो हुनेछ कि तिम्रो शत्रु मित्र बनिहाल्नेछ, दूरस्थ समीपस्थ तथा रगतको पिपासु,

وَمَا يُلَقّٰىهَآ اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوْاۚ وَمَا يُلَقّٰىهَآ اِلَّا ذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ۝٣٥

(३५) तथा यो कुरा उनीहरुकै सौभाग्यमा हुन्छ, जो धैर्य राख्दछन्,[१] तथा त्यसलाई अति शौभाग्यशालीका अतिरिक्त कसैले प्राप्त गर्न सक्दैन ।[२]

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِؕ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝٣٦

(३६) तथा यदि शैतानतिरबाट कुनै शंका उत्पन्न हुन्छ त अल्लाहको शरण चाह ।[३] नि:सन्देह त्यो अति सुन्नेवाला तथा जान्नेवाला छ ।[४]

وَمِنْ اٰيٰتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُؕ لَا تَسْجُدُوْا

(३७) तथा दिन-रात एवं सूर्य तथा चन्द्रमा पनि उसैका निशानीहरु मध्येका हुन्,[५] तिमी सूर्य

तिम्रो मोहित तथा ज्यान दिनेवाला हुनेछ ।

[१]अर्थात् नराम्रोलाई राम्रोबाट हटाउनुको गुण यद्यपि अति लाभप्रद तथा बडो सफल छ, किन्तु यसका अनुसार कर्म तिनै गर्नसक्ने छन् जो धैर्यवान हुनेछन्, क्रोधलाई शान्त पार्ने तथा अप्रिय कुराहरु सहन गर्नेहरु ।

[२] حَظٌّ عَظِيْم (बडो सौभाग्य) सित अभिप्राय स्वर्ग हो, अर्थात् उपरोक्त गुण उनलाई प्राप्त हुन्छन् जो बडो भाग्यशाली हुन्छन् । अर्थात् स्वर्गीय, जसको स्वर्गमा जाने कुरो लेखिदिएको छ ।

[३]अर्थात् शैतान धर्म-विधानका कर्मबाट फर्काउन चाहन्छ अथवा उत्तम ढङ्गले नराम्रोलाई हटाउनमा बाधा पुऱ्याउँछ भने त्यसको कुकर्मबाट बच्नको लागि अल्लाहको शरण माँग ।

[४]तथा जो यस्तो हुन्छ अर्थात् प्रत्येकको सुन्ने तथा प्रत्येक कुराको जान्नेवाला, त्यसैले शरण दिनसक्छ । यो पूर्वको कारण बताइएको छ । यसका पश्चात अब फेरि केही निशानीहरुको चर्चा गरिंदैछ जो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्य, त्यसको एकता (तौहीद) तथा त्यसको आधिकारिक शक्तिलाई व्यक्त गरिराखेको छ ।

[५]अर्थात् रातलाई अँध्यारो बनाउनु ताकि मानिस त्यसमा विश्राम गर्न सकून् । दिनलाई प्रकाशित बनाउनु ताकि जीविका उपार्जनमा अप्ठ्यारो नहोस् । अनि एकको पश्चात अर्कोको आवत-जावत तथा कहिले राति लामो तथा दिन सानो हुनु, कहिले यसका विपरीत हुनु । यसैप्रकार चन्द्रमा आ-आफ्नो समयसित निस्कनु एवं अस्ताउनु तथा आफ्ना अक्षमा माथि आफ्ना गन्तव्य तय गर्नु यस कुराको प्रमाण हो कि निश्चय उनको रचयिता तथा स्वामी छ । तथा त्यो एक एवं केवल एक छ तथा विश्वमा उसैको आधिकार एवं आदेश चल्छ ।

لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

तथा चन्द्रमाका समक्ष शिर न निहुराउ[1] बरु शिर त्यस अल्लाहका समक्ष निहुराउ जसले ती सबैलाई सृष्टि गरेको छ[2] यदि तिमीलाई उसैको उपासना गर्दछौ ।

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٨﴾ السجدة

(३८) तैपनि यदि उनीहरु अहंकार गर्छन् भने ती (फरिश्ताहरु) जो तपाईंका प्रभुका निकट छन्, उनी त रात-दिन उसको महिमाको वर्णन गर्दछन् तथा (कुनै समय पनि) थाक्दैनन् ।

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा त्यस (अल्लाह) का निशानीहरुमध्ये (यो पनि) हो कि तिमी धर्तीलाई थिचिएको (शुष्क) देख्दछौ,[3] अनि जब हामी त्यसमाथि वर्षा गर्दछौं त त्यो ताजा भएर माथि फुलेर आउँछ ।[4] जसले त्यसलाई जीवित गरिदियो, त्यही निश्चित रुपले मृतलाई पनि जीवित गर्ने

चल्छ । यदि व्यवस्थापक तथा प्रवन्धक एकभन्दा अधिक भएको भए त विश्वको यो सञ्चालन यस्तो सुदृढ तथा राम्रो ढङ्गले चल्न सक्दैनथ्यो ।

[1]यसकारण कि यो पनि तिमीजस्तै अल्लाहको सृष्टि हुन्, ईश्वरीय गुणहरुले युक्त अथवा त्यसमा साभ्की छैनन् ।

[2] خَلَقَهُنَّ मा सर्वनाम बहुवचन स्त्रीलिङ्ग यसकारण आएको छ कि यो या त خَلَقَ هذه الأربعة المذكورة का भावार्थमा छ, किनकि नपुसंकका बहुवचनका नियम स्त्रीलिङ्ग वहुवचनकै छ, अथवा त्यो केवल شمس و قمر तिर फर्किरहेको छ । केही व्याकरण विशेपज्ञहरुका निकट दुई वचन पनि बहुवचन हो अथवा फेरि अभिप्राय अल-आयात الآيات जो स्त्रीलिङ्ग बहुवचन हो । (फ़तहुल क़दीर)

[3] خاشعة को अभिप्राय शुष्क तथा अकालग्रस्त अर्थात् मृत छ ।

[4]अर्थात् विभिन्न प्रकारका स्वादिष्ट फल तथा अन्न उब्जाउन्छ ।

वाला छ ।[१] निःसन्देह त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

(४०) निःसन्देह जो मानिस हामा आयतहरुमा बाङ्गोपना गर्छन्[२] ती (केही) हामीबाट लुकेका छैनन्[३] (भन त) जो अग्निमा हालिनेछ, त्यो राम्रो छ अथवा त्यो जो शान्तिपूर्वक केयामतका दिन आउँछ ?[४] तिमी जे चाहन्छौ गर्दैजाउ; त्यो तिमीबाट गरिएका कुरा देखिराखेको छ ।[५]

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا ۗ أَفَمَن يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَم مَّن يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ ۖ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

(४१) जसले आफ्ना निकट पवित्र कुर्आन पुगिजानुका उपरान्त त्यसबाट कुफ्र गरे (ती पनि हामीबाट लुकेका छन्),[६] यो अत्यन्त

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

[१]मृत्यु भूमिलाई वर्षाद्वारा यसप्रकार जीवन प्रदान गरिदिनु तथा त्यसबाट उपजका योग्य बनाउनु यस कुराको प्रमाण होकि त्यसले मुद्दाहरुलाई पनि निश्चय जीवित गर्नेछ ।

[२]अर्थात् त्यसलाई मान्दैनन् वरु त्यसबाट भुठ्लाउँछन् । आदरणीय इब्ने अब्बासले إلحاد (इल्हाद) को अर्थ लगाएका छन् وضع الكلام على غير مواضعه यस आधारमा यसमा त्यो असत्य समूह पनि आउँछन् जो आफ्ना असत्य विश्वास एवं सिद्धान्तको सिद्धिका लागि अल्लाहको आयतहरुका अर्थमा परिवर्तन गर्दछन् तथा धोखाबाट काम लिन्छन् ।

[३]यो नास्तिकहरुका लागि कडा चेतावनी हो चाहे उनी कुनै प्रकारका होऊन् ।

[४]अर्थात् के यी दुबै बराबर हुनसक्छन् ? होइन, वस्तुतः होइन । यसका अतिरिक्त यसबाट संकेत गरियो कि (मूलहिदीन) नास्तिक आगोमा हाल्नेछन् तथा ईमानवाला केयामत (प्रलय) का दिन निर्भय रहनेछन् ।

[५]यो आदेश सूचक शब्द हो, किन्तु यहाँ त्यसबाट अभिप्राय धम्की तथा चेतावनी दिनु हो । कुफ्र एवं शिर्क तथा पापका लागि अनुमति तथा औचित्य छैन ।

[६]कोष्ठका शब्द إنّ (इन्न) का लुप्त विधेय अनवाद हो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि केही अरु शब्द लुप्त छन्, उदाहरणका लागि يُجازون بكفرهم (उनीहरुलाई उनका कुफ्रको दण्ड दिइनेछ) अथवा يُعَذَّبُون (तिनी नाश हुनेवाला हुन्) अथवा يُعَذَّبُون (उनी यातना दिइनेछन्) ।

महान (सम्मानित) किताब हो ।[1]

(४२) जसका पासमा असत्य आउनै सक्दैन न त्यसका अगाडीबाट न त्यसका पछाडीबाट, यो हो अवतरित गरिएको (अल्लाह) हिक्‌मत एवं गुणहरु भएको तर्फबाट ।[2]

لَّا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ ۖ تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾

(४३) तपाईंसित त्यही भनिन्छ जो तपाईंभन्दा पूर्वका रसूलहरुसित पनि भनिएको छ ।[3] निःसन्देह तपाईंको प्रभु क्षमा गर्नेवाला तथा दुखदायी

مَّا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبْلِكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

[1]अर्थात् यो किताब जसबाट मुख फर्काइँदैछ, अवरोध तथा आक्षेप लगाउनेहरुको निन्दा भन्दा अति उच्च तथा सबै दोषहरुबाट पवित्र छ ।

[2]अर्थात् त्यो हरप्रकारले सुरक्षित छ । अगाडीबाटको अभिप्राय हो कमी तथा पछाडीबाटको अभिप्राय हो अधिकता, अर्थात् असत्य अगाडीबाट आएर त्यसमा कमी तथा पछाडीबाट आएर न अधिक गर्नसक्दछ तथा न कुनै परिवर्तन, तथा न फेरबदल गर्नमा सफल हुनसक्छ । किनकि त्यो त्यसको तर्फबाट अवतरित छ, जो आफ्नो कर्म तथा कथनमा तत्वदर्शी छ तथा प्रशंसित छ । अर्थात् त्यो जुन कुराहरुको आदेश तथा निषेध गर्दछ परिणाम एवं अन्तमा प्रशंसनीय हुन्छन् अर्थात् राम्रा तथा लाभप्रद छन् । (इब्ने कसीर)

[3]अर्थात् विगत समुदायहरुले आफ्ना पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाउनमा जे-जति भने कि यो जादूगर हो, उन्मादग्रस्त छन्, झूठा छन्, आदि-आदि, त्यही मक्काका काफ़िरहरुले पनि तपाईंलाई भनेका छन् । यो सम्झ कि जस्तै उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि तपाईंलाई झुठ्लाउनु तथा तपाईंलाई जादू, झूठ, उन्मादसित सम्बन्धित गर्नु नयाँ कुरा होइन । प्रत्येक पैग़म्बरसँग यही हुँदै आएको छ जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ۞ أَتَوَاصَوْا بِهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴾

(अज़्ज़ारियात-५२, ५३)

दोस्रो अभिप्राय यसको यो हो कि यी तिनै कुरा हुन् जो तपाईंभन्दा पहिला रसूलहरुसित भनिएका थिए । यसकारण कि सबै धर्मविधान यी कुराहरुमा एकमत रहेका छन्, बरु तौहीद (एकेश्वरवाद) एवं शुद्धता सबैको सर्वप्रथम आमन्त्रण रहेको छ । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् ती ईमान तथा तौहीदवालाहरुका लागि जो मोक्षका पात्र छन् ।

यातना दिनेवाला छ ।[1]

وَلَوْ جَعَلْنٰهُ قُرْاٰنًا اَعْجَمِيًّا لَّقَالُوْا لَوْلَا فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ ؕ ءَاَعْجَمِیٌّ وَّعَرَبِیٌّ ؕ قُلْ هُوَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا هُدًى وَّشِفَآءٌ ؕ وَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ فِیْۤ اٰذَانِهِمْ وَقْرٌ وَّهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ؕ اُولٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍۭ بَعِيْدٍ ﴿۴۴﴾

(४४) तथा यदि हामीले त्यसलाई अरबी बाहेकको भाषामा कुर्आन बनाएको भए[2] त भन्थे कि यसका आयतहरु स्पष्टरुपले वर्णन किन गरिएनन् ?[3] यो के कुरो कि किताब गैंरअरबी तथा तपाईं अरबी रसूल ?[4] (तपाईं) भनिदिनुस् कि यो ईमान भएकाहरुका लागि मार्गदर्शन एवं स्वास्थ्यकर छ, तथा जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् त उनका कानहरुमा (बहिरोपना) बोझ छ तथा यो उनीमाथि अन्धापन हो, यिनी ती मानिसहरु हुन् जो कुनै टाढा स्थानबाट पुकारिँदै छन् ।[5]

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ فَاخْتُلِفَ فِيْهِ ؕ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَّبِّكَ لَقُضِیَ بَيْنَهُمْ ؕ وَاِنَّهُمْ

(४५) तथा निःसन्देह हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई किताब प्रदान गरेका थियौं त त्यसमा पनि मतभेद गरियो तथा यदि (त्यो) कुरा नभएको भए जो तपाईंका प्रभुका तर्फबाट पूर्व नै निर्धारित

---

[1]उनका लागि जो काफ़िर तथा अल्लाहका पैग़म्बरहरुका शत्रु छन् । यो आयत पनि सूरतुल हिज्र-४९)﴿ نَبِّئْ عِبَادِیْۤ اَنِّیْۤ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿﴾ وَاَنَّ عَذَابِیْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ ﴾ (सूरतुल हिज्र-४९) का समान छन् ।

[2]अर्थात् अरबीको साटो कुनै अन्य भाषामा कुर्आन अवतरित गर्दथ्यौं ।

[3]अर्थात् हाम्रो भाषामा किन भनिएन जसलाई हामी बुझ्दथ्यौं किनकि हामी त अरबी हौं गैरअरबी (विदेशी) भाषा बुझ्दैनौं ।

[4]यो पनि काफ़िरहरुकै कथन हो कि उनी आश्चर्य गर्दथे कि रसूल त अरबी छ तथा कुर्आन त्यसमाथि गैरअरबी भाषामा अवतरित भएको छ । अभिप्राय यो हो कि कुर्आनलाई अरबी भाषामा अवतरित गरेर त्यसका सर्वप्रथम सम्बोधित अरबहरुका लागि कुनै तर्क शेष रहन दिएको छैन । यदि यो अरबीका अतिरिक्त अन्य भाषामा भएको भए त उनी बहानाहरु गर्नसक्दथे ।

[5]अर्थात् जुनप्रकार टाढाको व्यक्ति दूरीका कारण पुकार्नेवालाको आवाज सुन्नबाट रहन्छ । यसैप्रकार यिनीहरुको बुद्धि तथा बोधमा कुर्आन आउँदैन ।

لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

भइसकेको छ[1] त उनका मध्ये (अघिनै) निर्णय भइसकेको हुन्थ्यो[2] यिनीहरु त यसका विषयमा घोर ब्याकूल गरिदिने शंकामा छन् ।[3]

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

(४६) जुन व्यक्तिले पुण्यको कार्य गर्नेछ, त्यो आफ्ना लाभका लागि तथा जो नराम्रो काम गर्नेछ त्यसको भार पनि उसैमाथि छ तथा तपाईंको प्रभु भक्तहरुमाथि अत्याचार गर्नेवाला छैन ।[4]

[1]कि उनलाई दण्ड दिनुभन्दा पहिला अवसर दिइनेछ, ﴿وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ (सूरः फ़ातिर-४५)

[2]अर्थात् उनलाई तत्क्षण दण्ड दिएर नाश गरिदिन्थ्यो ।

[3]अर्थात् उनको इन्कार बुद्धि तथा ज्ञानका कारण होइन बरु केवल शंकाको कारण हो, जो उनलाई व्याकूल गरेको राख्दछ ।

[4]यसकारण कि त्यो दण्ड मात्र उसैलाई दिइन्छ जो पापी हुन्छ न कि जसलाई चाहन्छ अकारण नै यातनामा ग्रस्त गरिदिन्छ ।

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَاتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾

(४७) केयामतको ज्ञान अल्लाहतिरै फर्काइन्छ,[१] तथा जुन-जुन फल आफ्ना गाभाहरु (निस्कने ठाउँ) बाट निस्कन्छन् तथा जो पोथी गर्भवती हुन्छ एवं जो शिशु त्यसले जन्म दिन्छ, सबैको ज्ञान यसैलाई छ।[२] तथा जुन दिन अल्लाह (तआला) ती (मूर्तिपूजकहरु) लाई बोलाएर सोध्नेछ कि मेरा साझीदार कहाँ छन्; उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हामीले त तिमीसित भनिदियौं कि हामीमध्ये कोही त्यसको साक्षी छैन।[३]

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَظَنُّوا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा यिनी (जस) जसको पूजा यसभन्दा पूर्व गर्दथे तिनीहरु उनको दृष्टिबाट ओझेल भइहाले।[४] तथा उनीहरुले बुझिहाले कि अब उनका लागि कुनै बचाव (को मार्ग) छैन।[५]

---

[१]अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त त्यो घटित हुनुको ज्ञान कसैलाई छैन। यसकारण जब माननीय जिब्रीलले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित केयामत घटित हुने विषयमा प्रश्न गर्नुभो त उहाँले भन्नुभएको थियो «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ» "यस सन्दर्भमा मलाई पनि त्यति नै ज्ञान छ जति तपाईंलाई छ, म तपाईंभन्दा अधिक जान्दिन।" (हदीस जिब्रील) अरु स्थानहरुमा अल्लाहले भन्नुभयो : ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَاهَا﴾ (अन्नाजिआत-४४) ﴿لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ﴾ (अल-आराफ-१८७)

[२]यो अल्लाहका पूर्ण तथा व्यापक ज्ञानको वर्णन हो, तथा उसका यस ज्ञान गुणमा कोही त्यसको साक्षी छैन, यहाँसम्मकि अम्बिया (अलैहिमुस्सलाम) पनि होइन। उनलाई पनि त्यति मात्रै ज्ञान हुन्छ जति अल्लाह तआला (परमेश्वर) उनलाई प्रकाशनाद्वारा प्रदान गरिदिन्छ तथा यस प्रकाशनाद्वारा ज्ञानको सम्बन्ध पनि नबूअत (दूतत्व) का फल तथा त्यसका माँगहरुको पूर्तिबाट हुन्छ, न कि अन्य कला एवं विषयहरुसित सम्बन्धित। यसैकारण कुनै पनि नबी तथा रसूललाई चाहे त्यो जतिसुकै मर्यादित होस् 'माकान तथा मायकून (भूत एवं भविष्य) को ज्ञाता' भन्नु वैध (उचित) छैन, किनकि यो मात्र एक अल्लाहको गरिमा एवं विशेषता हो जसमा कुनै अन्यलाई साझीदार मान्नु शिर्क (मिश्रणवाद) हुनेछ।

[४]अर्थात् उनी यताउता भइहाले तथा अनुमानका अनुसार उनीहरुले कसैलाई लाभ पुऱ्याएनन्।

[५]यो अनुमान विश्वासका अर्थमा छ। अर्थात् उनी केयामतका दिन विश्वास गर्नमा

لَا يَسْـَٔمُ الْإِنسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَـُٔوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾

(४९) भलाई माँग्नुबाट मनुष्य थाक्दैन[1] तथा यदि त्यसलाई कुनै कष्ट पुग्दछ भने हतास एवं निराश हुनजान्छ ।[2]

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾

(५०) तथा जुन कष्ट उसलाई पुगिसकेको छ, त्यसका पश्चात यदि हामीले उसलाई कुनै दयाको स्वाद चखायौं भने त त्यो भन्नथाल्छ कि म त यसको अधिकारी नै थिए[3] तथा म त विचार गर्न सक्दिन कि केयामत व्याप्त हुनेछ तथा यदि म आफ्ना प्रभुतिर फर्काइए भने पनि निःसन्देह त्यसका पासमा पनि मेरा लागि भलाई हुनेछ ।[4] निःसन्देह हामीले ती

बाध्य हुनेछन् कि उनलाई अल्लाहका दण्डबाट बचाउनेवाला कोही छैन । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿وَرَءَا الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُم مُّوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾

"तथा पापी नरकलाई देखेर बुझिहाल्नेछन् कि उनीहरु त्यसैमा हुर्याइनेछन्, किन्तु त्यसबाट बचाउको स्थान पाउने छैनन् ।" (अल-कहफ-५३)

[1]अर्थात् सांसारिक धनसम्पत्ति, स्वास्थ्य एवं बल, मान मर्यादा तथा अन्य सांसारिक सुख-सुविधाको माग गर्नुबाट मानिस थाक्दैन बरु माँगदैरहन्छ। मानिसबाट तात्पर्य उनको प्रायतः बहुसंख्यक हो ।

[2]अर्थात् आपदा पुगे पश्चात त तुरुन्त निराश हुन्छ जबकि अल्लाहका निःस्वार्थी भक्तहरुको दशा यसभन्दा विपरीत हुन्छ । एक त उनी संसारका अभिलाषी हुँदैनन् उनका समक्ष प्रत्येक क्षण आख़िरत नै हुन्छ। अर्को कुरो, दुख पुगे भने उनी अल्लाहको दया एवं कृपाबाट निराश हुँदैनन् । उनका समक्ष प्रत्येक क्षण आखिरत नै हुन्छ। अर्को कुरो, दुख पुगे भने उनी अल्लाहको दया एवं कृपाबाट निराश हुँदैनन् बरु परीक्षाहरुलाई पनि पापहरुको प्रायश्चित तथा पदोन्नतिको कारण मान्दछन् । मानौं निराशा उनका समीप पनि आउँदैन ।

[3]अर्थात् अल्लाहका निकट प्रिय म हुँ, त्यो मसित प्रसन्न छ यसकारण मलाई आफ्ना अनुग्रह प्रदान गरिराखेको छ। हाँलाकि संसारको कमी अधिकता त्यसका प्रेम अथवा प्रसन्नताको लक्षण (चिन्ह) होइन । बरु अल्लाह केवल परीक्षाका लागि यस्तो गर्दछ ताकि त्यसले देखोस् कि सुख-सुविधाहरुमा उसको कृतज्ञ को छ तथा दुखहरुमा धैर्यवान को ?

[4]यो भन्ने व्यक्ति मुनाफ़िक (द्वयवादी) अथवा काफ़िर हो। कुनै ईमानवाला यस्तो कुरा

काफ़िरहरुलाई उनका कर्महरुसित अवगत गर्नेछौं तथा उनलाई कठोर यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।

وَإِذَآ أَنْعَمْنَا عَلَى ٱلْإِنسَٰنِ أَعْرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

(५१) तथा जब हामी मनुष्यमाथि उपकार गर्छौं त त्यो विमुख हुनजान्छ तथा पहलु बदलिन्छ;[1] तथा जब उसमाथि दुख आउँछ त बडो लामो-चौडा प्रार्थनाहरु गर्ने बन्नजान्छ ।

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُم بِهِۦ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِى شِقَاقٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

(५२) (तपाईं) यो भन्नुस् कि यो त बताउ कि यदि यो कुर्आन अल्लाहको तर्फबाट आएको छ अनि तिमीले त्यसलाई मानेनौ भने त्यसभन्दा बढी भ्रमित को हुनेछ[3] जो (सत्यबाट) विरोधमा टाढा गइहाल्छ ।[4]

سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِى ٱلْءَافَاقِ وَفِىٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ

(५३) शीघ्र नै हामीले उनीहरुलाई आफ्ना निशानीहरु संसारका किनाराहरुमा पनि देखाउनेछौं तथा स्वयं उनका आफ्ना अस्तित्वमा पनि, यहाँसम्मकि उनलाई

भन्नसक्दैन । काफिर नै यो ठान्दछ कि मेरो सांसारिक जीवन सुखमय व्यतीत भइराखेछ भने आख़िरतमा पनि मेरा लागि यस्तै हुनेछ ।

[1]अर्थात् सत्यबाट मुख फर्काउन्छ तथा सत्यका पालनाबाट आफ्नो पहलु बदलन्छ तथा घमण्ड देखाउँछ ।

[2]अर्थात् अल्लाहका सदनमा रुन्छ तथा विन्ति गर्दछ ताकि त्यसले आपदाको निवारण गरिदेओस् अर्थात् दुखमा अल्लाहको स्मरण गर्दछ, सुखमा बिर्सिदिन्छ । आपदा आउनुको समय गुहार माँग्दछ, सुविधा प्राप्तिका समय उसलाई त्यो याद रहँदैन ।

[3]अर्थात् यस्तो दशामा तिमीभन्दा अधिक विपथ तथा तिमीभन्दा ठूलो शत्रु को होला ?

[4] شِقَاق को अर्थ हो विरोध, बैर, प्रतिद्वंदता । بَعِيد मिलेर यसमा अतिश्योक्ति हुनजान्छ । अर्थात् जो अत्याधिक विरोध तथा वैरले काम लिन्छ यहाँसम्मकि अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको कुर्आनलाई पनि झुठ्लाइदिन्छ, यसभन्दा बढी कुपथ तथा दुर्भाग्यशाली को हुनसक्छ ?

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

स्पष्ट हुन्छ कि सत्य यही हो ।[1] के तपाईंको प्रभुबाट प्रत्येक वस्तुसित अवगत हुनु पर्याप्त छैन ।[2]

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَاءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ﴿٥٤﴾

(५४) विश्वास गर कि यिनीहरु आफ्ना प्रभुका समक्ष प्रस्तुत हुने कुरोमा सशंकित छन्[3] याद राख कि अल्लाह तआलाले प्रत्येक वस्तुलाई घेरेको छ ।[4]

सूरतुश्शूरा-४२

سُورَةُ الشُّورَىٰ

सूर: शूरा मक्कामा अवतरित भएको र यसमा ५३ आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

[1]जसबाट कुरआन सत्य तथा अल्लाहको तर्फबाट हुने कुरो स्पष्ट भईहाल्नेछ अर्थात् أَنَّهُ सर्वनाम कुरआनतिर संकेत छ । केही विद्वानले त्यसलाई इस्लाम अथवा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमतिर भनेका छन् । सबको मूल एउटै हो । آفَاق यो बहुवचन हो أُفُق को अर्थात् किनारा । अभिप्राय यो हो कि हामीले आफ्ना निशानीहरु बाहिर किनारामा पनि देखाउनेछौं तथा स्वयं मानिसहरुका भित्र पनि । अर्थात् आकाशहरु तथा धर्तीका किनाराहरुमा पनि अल्लाहका सामर्थ्यका ठूला-ठूला निशानीहरु छन्, जस्तै सूर्य, चन्द्रमा, ताराहरु, रात्रि, दिन, गर्जन, चट्याङ, वनस्पतिहरु, जड, रुख, पर्वत, नहर तथा नदीहरु आदि तथा आन्तरिक निशानीहरुमा स्वयं मानवको अस्तित्व जुन मिश्रण, धातु एवं रचनाहरुले युक्त छ, ती अभिप्राय हुन्, जसको विवरण विज्ञान तथा आयूर्वेदको रोमाञ्चक विषय हो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आफाक़सित अभिप्राय पश्चिम तथा पूर्वका ती दूरस्थ क्षेत्र हुन् जसको विजयलाई अल्लाहले मुसलमानहरुका लागि सरल गरिदियो तथा أَنْفُس सित अभिप्राय स्वयं अरबको धर्ती हो जसमा बद्र तथा मक्का विजय आदि रणहरुमा मुसलमानहरुलाई सम्मान तथा सफलता दिइयो ।

[2]प्रश्न सकारात्मक छ कि अल्लाह आफ्ना भक्तहरुका कर्म एवं कथनलाई देख्नका लागि पर्याप्त छ, तथा त्यसैले यस कुराको साक्ष्य दिराखेको छ कि कुरआन अल्लाहको वाणी हो जो त्यसका सत्यदूत महामाननीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित भयो ।

[3]यसकारण त्यसका सम्बन्धमा विचार गर्दैनन्, न त्यसका लागि कर्म गर्दछन् तथा न त्यस दिनको कुनै भय उनका हृदयमा छन् ।

[4]यस आधारमा उसका लागि केयामत (प्रलय) लाई घटित गर्नु अलिकति पनि कठिन छैन, किनकि सबै आपत्तिहरुमाथि उसैको प्रभुत्व एवं अधिकार छ । त्यो जस्तो चाहन्छ उनीहरुमा अधिकार गरोस्, गर्दछ तथा गर्न सक्दछ । त्यसलाई कोही रोक्नेवाला छैन ।

حٰمٓ ۝١

(१) हा. मीम. ।

عٓسٓقٓ ۝٢

(२) ऐन.सीन.क़ाफ ।

كَذٰلِكَ يُوحِىٓ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ ٱللَّهُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ۝٣

(३) अल्लाह तआ़ला जो महान तथा हिक्मतवाला छ, यसैप्रकार तिमीतिर तथा तिमीभन्दा पूर्वका मानिसहरुतिर प्रकाशना पठाउँदै गरेको छ ।[1]

لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمٰوٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ۝٤

(४) आकाशहरुका (समस्त) वस्तुहरु तथा जे-जति धर्तीमा छ, सबै उसैको हो तथा त्यो सर्वोच्च एवं महान छ ।

تَكَادُ ٱلسَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِن فَوْقِهِنَّ ۚ وَٱلْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَن فِى ٱلْأَرْضِ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٥

(५) निकट छ कि आकाश आफ्ना माथिबाट च्यातियोस्[2] तथा समस्त फरिश्ताहरु आफ्ना प्रभुको पवित्रता महिमागानका वर्णन गरिराखेका छन् तथा धर्तीवालाहरुका लागि क्षमा-याचना गरिराखेका छन् ।[3] राम्ररी बुझिराख कि अल्लाह (तआ़ला) नै क्षमा गर्नेवाला दया गर्नेवाला छ ।[4]

---

[1]अर्थात् जुनप्रकार यो कुरआन तिमीतिर अवतरित गरियो, त्यसैप्रकार तिमीभन्दा पहिला अम्बियामाथि ग्रन्थ तथा शास्त्र अवतरित गरिए । प्रकाशना (वह्‌य) त्यो ईशवाणी हो जो फरिश्ताहरुद्वारा अल्लाह तआ़ला आफ्ना पैग़म्बरहरु (सन्देशवाहक) का पासमा पठाउँदै रहयो । एउटा सहाबी (सहचर) ले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित प्रकाशना (वह्‌य) को स्थिति सोधे त उहाँले भन्नुभयो कि कहिले घण्टीको ध्वनिका समान आउँछ तथा यो ममाथि सबभन्दा भारी (बोझिल) हुन्छ । जब यो समाप्त हुन्छ त मलाई याद (कण्ठ) भइसकेको हुन्छ । तथा कहिले फरिश्ता मानवीय रुपमा आउँछ एवं मसित कुरा गर्दछ तथा त्यसले जे भन्दछ स्मरण गरिहाल्दछु । आदरणीय आयशा رضي الله عنها भन्नुहुन्छ कि जब मैले कठिन चिसोमा देखें कि जब वह्‌यको स्थिति समाप्त हुन्थ्यो त उहाँ पसिनामा भिज्नुहुन्थ्यो तथा उहाँको निधारबाट पसिनाका थोपाहरु खसिराखेका हुन्थे । (सहीह बुख़ारी, बाबु बदइल वह्‌य)

[2]अल्लाहको महानता तथा प्रतापका कारण ।

[3]यो विषय सूर: मोमिनको आयत संख्या सातमा पनि वर्णित भएको छ ।

[4]आफ्ना मित्र तथा आज्ञाकारीहरुका लागि अथवा सबै भक्तहरुका लागि, किनकि काफ़िर तथा अवज्ञाकारीहरुको तुरुन्त पकड नगर्नु बरु उनलाई

(६) तथा जसले त्यसका अतिरिक्त अरुहरुलाई कार्यक्षम बनाएका छन् । अल्लाह (तआ़ला) उनीहरुलाई राम्ररी देखिराखेको छ,[1] तथा तपाईं उनका उत्तरदायी हुनुहुन्न ।[2]

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ⑥

(७) तथा त्यसैप्रकार हामीले तपाईंतिर अरबी कुर्आनको प्रकाशना गरेका छौं[3] ताकि तपाईं मक्कावासीहरुलाई तथा त्यसका निकटवर्ती क्षेत्रका मानिसहरुलाई सावधान गरिदिनुस्[4] तथा एकत्रित हुनुका दिनसित[5] जसको आगमनमा कुनै सन्देह छैन, तर्साइदिनुस् । एउटा समूह स्वर्गमा हुनेछ तथा एउटा समूह नर्कमा हुनेछ ।[6]

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ⑦

एक निश्चित समयसम्म अवसर दिनु, यो पनि उसको दया तथा क्षमाकै प्रकार हो ।

[1]अर्थात् उनका कर्महरुलाई सुरक्षित गरिराखेको छ ताकि उनलाई त्यसमा प्रतिकार देओस् ।

[2]अर्थात् तपाईं यस कुराको उत्तरदायी हुनुहुन्न कि उनलाई सन्मार्गमा हिंडाइदिनु हुन्छ अथवा पापहरुमा उनको पकड गर्नुहुन्छ बरु यी काम हाम्रा हुन् । तपाईंको कर्तव्य मात्र सन्देश पुऱ्याइदिनु हो ।

[3]अर्थात् हामीले प्रत्येक रसूललाई जस्तै त्यसको समुदायको भाषामा पठायौं त्यसैप्रकार हामीले तपाईंमाथि अरबी भाषामा कुर्आन अवतरित गरेका छौं, किनकि तपाईंको जाति यही भाषा बुझ्दछ तथा बोल्दछ ।

[4] أم القرى (उम्मुल कुरा) मक्काको नाम हो । यसलाई 'बस्तीहरुकी आमा) यसकारण भनिएको छ कि यो अरबको सबभन्दा प्राचीन बस्ती हो । जस्तो कि यो सबै प्राचीन बस्तीहरुकी आमा हो जसले यसैबाट जन्म लिएका छन् । तात्पर्य मक्काका निवासी हुन् । ومن حولها मा त्यसका पश्चिम तथा पूर्वका सबै क्षेत्र सम्मिलित छन् । अर्थात् ती सबैलाई तर्साउनु कि यदि उनी कुफ्र तथा शिर्कबाट फर्केनन् भने त अल्लाहको यातनाका पात्र बन्नेछन् ।

[5]केयामतका दिनलाई एकत्र हुनुका दिन यसकारण भनियो कि त्यसमा अघिल्ला-पछिल्ला सबै मानिस एकत्र हुनेछन् । यसका अतिरिक्त, अत्याचारी एवं पीडित तथा ईमान्दार एवं काफ़िर सबै एकत्र हुनेछन् तथा आ-आफ्ना कर्मानुसार प्रतिफल अथवा दण्ड पाउनेछन ।

[6]जसले अल्लाहका आदेशहरुको पालन गरेका हुनेछन् तथा त्यसको निषेधित एवं अवैध कुराबाट

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَّاحِدَةً وَّلٰكِنْ يُّدْخِلُ مَنْ يَّشَآءُ فِيْ رَحْمَتِهٖ ۗ وَالظّٰلِمُوْنَ مَا لَهُمْ مِّنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ⑧

(८) यदि अल्लाह (तआला) ले चाहेको भए त ती सबैलाई एउटै समुदायको बनाइदिन्थ्यो[1] परन्तु त्यो जसलाई चाहन्छ आफ्नो दयामा सम्मिलित गर्दछ, तथा अत्याचारीहरुको पक्षधर तथा सहायक कोही छैन ।

أَمِ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ أَوْلِيَآءَ ۚ فَاللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِ الْمَوْتٰى ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ⑨

(९) के तिनीहरुले अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त अन्य संरक्षक बनाइहालेका छन्, (वास्तवमा त) अल्लाह (तआला) नै संरक्षक छ, त्यही मृतकहरुलाई जीवित गर्नेछ तथा त्यही प्रत्येक वस्तुमा सामर्थ्यवान छ ।[2]

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيْهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهٗٓ إِلَى اللّٰهِ ۗ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبِّيْ

(१०) तथा जुन-जुन कुरामा तिम्रो मतभेद छ त्यसको निर्णय अल्लाह (तआला) तिर छ,[3] यही अल्लाह मेरो प्रभु हो जसमाथि मैल

टाढा रहेको हुनेछ, त्यो स्वर्गमा, तथा त्यसको अवज्ञा तथा निषेधित कुरा गर्ने नरकमा हुनेछ । यही दुईटा समूह हुनेछन्, तेस्रो समूह हुनेछैन ।

[1]यस दशामा केयामत (प्रलय) का दिन मात्र एउटै समूह हुन्थ्यो अर्थात् ईमान भएका तथा स्वर्गवासीहरुको, किन्तु अल्लाहको हिक्मत तथा इच्छाले यस दबावलाई रुचाएन बरु मानिसहरुको परीक्षाका लागि उसले मानिसहरुलाई विचार तथा रुचि (छुट) को स्वाधीनता दियो । जसले यस स्वाधीनताको सही प्रयोग गऱ्यो, त्यो अल्लाहको दयाको पात्र बन्न पुग्यो तथा जसले यसको गलत प्रयोग गऱ्यो उसले अत्याचार गऱ्यो कि अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको स्वतन्त्रता एवं छुटलाई अल्लाहकै अवज्ञामा प्रयोग गऱ्यो । यसकारण यस्ता अत्याचारीहरुको केयामतका दिन कोही सहायक हुनेछैन ।

[2]जब यो कुरा छ त अल्लाह तआला नै यस योग्य छ कि त्यसलाई संरक्षक तथा कार्यक्षम मानियोस् न कि उनलाई जसका पासमा कुनै अधिकार नै छैन, तथा जो नसुन्ने तथा जवाफ दिनुको शक्ति राख्दछन् न हानि तथा लाभ पुऱ्याउनुको क्षमता ।

[3]यस मतभेदसित अभिप्राय धर्मको मतभेद हो । जस्तै यहूदियत, ईसाईयत तथा इस्लाम आदिमा परस्पर मतभेद छ तथा प्रत्येक धर्मवाला ठूलो दावी गर्दछ कि उसको धर्म सच्चा छ, जबकि सबै धर्म एक समयमा सही हुन सक्दैनन् । सत्यधर्म त मात्र एउटै छ तथा एउटै हुनसक्दछ । संसारमा सच्चा धर्म तथा सन्मार्गको पहिचानका लागि अल्लाहका कुरआन मौजूद छ किन्तु संसारमा मानिस यस ईशवाणीलाई

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ⑩

भरोसा गरेको छु, तथा जसतिर म नतमस्तक हुन्छु ।

فَاطِرُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَّمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۚ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ⑪

(११) त्यो आकाश तथा धर्तीलाई सृष्टि गर्नेवाला हो । उसले तिम्रा निम्ति तिम्रो जातिका जोडी बनाएको छ[१] तथा चौपायाहरुको जोडी बनाएको छ;[२] तिमीलाई त्यसले फैलाइराखेको छ,[३] त्यस जस्तो कुनै वस्तु छैन;[४] त्यो सुन्नेवाला देख्नेवाला छ ।

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ

(१२) आकाशहरु तथा धर्तीका साँचोहरु उसैको हो,[५] जसको चाहन्छ जीविका विस्तृत

आफ्नो निर्णायक तथा मध्यस्त मान्नलाई तयार छैनन् । अन्ततः त्यस पश्चात केयामत (प्रलय) को दिन नै रहन्छ जसमा अल्लाह यस मतभेदको निर्णय गर्नेछ तथा सच्चाहरुलाई स्वर्गमा एवं अरुहरुलाई नरक़मा प्रवेश गराउनेछ ।

[१]अर्थात् यो अल्लाहको अनुग्रह हो कि तिम्रो जाति नै उसले तिम्रा जोडी बनाए अन्यथा यदि तिम्रा पत्नीहरु मानिसका अतिरिक्त कुनै अन्य जातिबाट बनाइन्थे भने तिमीलाई यो शान्ति प्राप्त हुन्नथ्यो जो आफ्नो सहजाति तथा समरुप पत्नीबाट प्राप्त हुन्छ ।

[२]अर्थात् जोडी बनाउने (भाले-पोथी) को यही क्रम हामीले चौपायाहरुमा पनि राखेका छौं । चौपायासित अभिप्राय तिनै भाले-पोथी आठ जनावर हुन् जसको वर्णन सूरतुल अन्आममा गरिएको छ ।

[३]يَذْرَؤُكُمْ को अर्थ फैलाउनु अथवा पैदा गर्नु हो, अर्थात् तिमीलाई अधिकताले फैलाइराखेको छ अथवा सन्तानका पश्चात सन्तान पैदा गरिराखेको छ, मानवीय वंशलाई पनि । فِيهِ को अर्थमा छ في ذالك الخلق على هـذه الصفة अर्थात् यस पैदाईशमा यस रीतिले तिमीलाई आरम्भदेखि पैदा गर्दै आइरहेको छ । अथवा 'माताका गर्भाशयमा' अथवा पेटमा अभिप्राय हो, अथवा فِيهِ यो بِهِ का अर्थमा छ । अर्थात् तिम्रो जोडी बनाउनका कारणले तिमीलाई पैदा गर्दछ तथा फैलाउँछ किनकि यो जोडी बनाउनका कारणले तिमीलाई पैदा गर्दछ तथा फैलाउँछ किनकि यो जोडी हुनु नै सन्तानको कारण हो । (फ़तहुल क़दीर तथा इब्ने कसीर)

[४]न अस्तित्वमा न विशेष गुणहरुमा । अतः त्यो आफ्नो सदृश्य स्वयं नै हो एक तथा निस्पृह ।

[५] مَقَالِيدُ यो مِقْلَادٌ - مِقْلِيدٌ को बहुवचन हो, कोष अथवा साँचोहरु ।

إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ ١٢

गरिदिन्छ तथा संकुचित गरिदिन्छ । निःसन्देह त्यो प्रत्येक वस्तुको ज्ञाता छ ।

شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحٗا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ فِيهِۚ كَبُرَ عَلَى ٱلۡمُشۡرِكِينَ مَا تَدۡعُوهُمۡ

(१३) अल्लाह (तआ़ला) ले तिम्रा लागि त्यही धर्म निर्धारित गरिदिएको छ जसलाई स्थापित गर्नुको उसले नूह (अलैहिस्सलाम) लाई आदेश दिएको थियो, जो (प्रकाशनाद्वारा) हामीले तिमीतिर पठाएका छौं तथा जसको विशेष आदेश हामीले इब्राहीम तथा मूसा एवं ईसा (अलैहिमुस्सलाम) लाई दिएका थियौं ।[1] कि यस धर्मलाई स्थापित राख्नु[2] तथा यसमा फुट नपार्नु ।[3] जुन वस्तु

[1] شَرَعَ को अर्थ हो वर्णन गऱ्यो, स्पष्ट गऱ्यो तथा निर्धारित गऱ्यो, لَكُم तिम्रा लागि । यो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का समुदायसित सम्बोधन छ । अभिप्राय हो कि तिम्रा लागि त्यही धर्म नियुक्त गरेका छौं जसको आदेश यसभन्दा पूर्व सबै अम्बियालाई दिने गरिएको छ । यस सन्दर्भमा केही श्रेष्ठ अम्बियाका नामको वर्णन गऱ्यौं ।

[2] الدِّين (अद्दीन) सित अभिप्राय अल्लाहका प्रति ईमान, तौहीद (अद्वैत), रसूलको अनुपालन तथा ईश्वरीय धर्म-विधानलाई मान्नु हो । सबै अम्बिया (ईशदूतहरु) को यही धर्म थियो जसको आमन्त्रण उनी आफ्नो जातिलाई दिइरहे । यद्यपि प्रत्येक नबीका धर्म-विधान तथा तरीकामा आंशिक मतभेद हुन्थ्यो, जस्तो कि भन्यो :

﴿لِكُلّٖ جَعَلۡنَا مِنكُمۡ شِرۡعَةٗ وَمِنۡهَاجٗا﴾

"तिमीमध्ये प्रत्येकका लागि हामीले एक विधान तथा मार्ग निर्धारित गरिदिएका छौं ।" (अल-मायेदा-४८)

किन्तु उपरोक्त नियम सबैमा साझा थिए । यसै कुरालाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यी शब्दहरुमा वर्णित गर्नुभयो कि हामी अम्बियाको समूह एक पिताको सन्तान हो, हाम्रो धर्म एक हो । (सहीह बुखारी आदि) तथा यो एक धर्म त्यही तौहीद अद्वैत) तथा रसूलको अनुपालन हो । अर्थात् यिनको सम्बन्ध ती आंशिक समस्याहरुसित होइन जसमा प्रमाण परस्पर भिन्न तथा विपरीत हुन्छन्, किनकि तिनमा प्रयत्न अथवा मतभेदको छुट हुन्छ तथा यी विभिन्न हुन्छन् तथा हुनसक्छन् । परन्तु तौहीद एवं अनुपालन आंशिक होइन, मूल समस्या हो जसमाथि कुफ्र एवं ईमान निर्भर छ ।

[3] मात्र एक अल्लाहको इबादत तथा उसैको आज्ञापालन (अथवा त्यसका रसूलको

إِلَيْهِ ۚ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ ﴿١٣﴾

तिर तपाईं उनीहरुलाई बोलाइराख्नु भएको छ, त्यो त (ती) मिश्रणवादीहरुमाथि भारी (गह्रुङ्गो) हुन्छ ।[1] अल्लाह (तआला) जसलाई चाहन्छ आफ्नो रोजिएको बनाउँछ[2] तथा जो पनि उसतिर ध्यानमग्न हुन्छ त्यसले उनको उचित मार्गदर्शन गर्दछ ।[3]

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَّقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِن بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾

(१४) तथा उनीहरुले आफ्नो पासमा ज्ञान आइहाल्नुका पश्चात मतभेद गरे (तथा त्यो पनि) आपसी हठधर्मीले,[4] तथा यदि तपाईंका प्रभुको कुरा एक निश्चित समयसम्मका लागि पूर्वबाटै निर्धारित नगरिएको भए त निःसन्देह उनको निर्णय भइसकेको हुन्थ्यो,[5] तथा जसलाई उनका पश्चात किताब प्रदान गरिएको छ उनी पनि त्यसतिरबाट सन्देह तथा असमंजस्यमा परेका छन् ।[6]

अनुपालन जो वास्तवमा अल्लाहकै आज्ञापालन हो) एकता तथा मेलजोलको आधार हो तथा त्यसको उपासना तथा आज्ञापालनबाट भाग्नु अथवा यिनमा अरुहरुलाई साझीदार बनाउनु फुट एवं विच्छिन्नताको कारण हो, “जसबाट फुट नपार्ने” भनेर रोकिएको छ ।

[1]तथा त्यो त्यही तौहीद एवं अल्लाह तथा रसूलको आज्ञापालन हो ।

[2]अर्थात् जसलाई मार्गदर्शनको पात्र ठान्दछ, त्यसलाई मार्गदर्शनका लागि चैन गरिहाल्छ ।

[3]अर्थात् आफ्नो धर्म अप्नाउन तथा इबादतलाई अल्लाहका लागि विशुद्ध गर्नुको सौभाग्य त्यसलाई दिन्छ जो त्यसका आज्ञापालन तथा उपासनातिर ध्यान गर्दछ ।

[4]अर्थात् उनीहरुले विरोध तथा फुटको मार्ग ज्ञान अर्थात् मार्गदर्शन आउनु तथा तर्क पूरा भइहाल्नुका पश्चात अप्नाए जबकि फुट (विरोध) को कुनै औचित्य शेष रहँदैन किन्तु मात्र शत्रुता, हठधर्मी तथा ईर्ष्याका कारण यस्तो गरे । यसबाट केही विद्वानले यहूद तथा केही मक्काका कुरैश तात्पर्य लिएका छन् ।

[5]अर्थात् यदि उनका विषयमा दण्डमा विलम्बको निर्णय नभएको भए त तत्क्षण प्रकोप पठाएर उनको विनाश गरिदिइन्थ्यो ।

[6]यसबाट अभिप्राय यहूदी तथा ईसाई हुन् जो आफूभन्दा पहिलाका यहूदी तथा ईसाईहरुका

فَلِذٰلِكَ فَادْعُ ۚ وَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ ۚ وَقُلْ اٰمَنْتُ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ كِتٰبٍ ۚ وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمْ ؕ اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ؕ لَنَآ اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ؕ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ ؕ اَللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا ۚ وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ ﴿١٥﴾

(१५) तसर्थ तपाईं मानिसहरुलाई त्यतैतिर बोलाउँदै रहनुस्, तथा जे-जति तपाईंसित भनिएको छ, त्यसमा दृढताले रहनुस्,[1] तथा तिनका इच्छाहरुमा नहिंड्नुस्,[2] तथा भनिदिनुस् कि अल्लाह तआलाले जति किताबहरु अवतरित गर्नुभएको छ, मेरो तिनीमाथि ईमान छ, तथा मलाई आदेश दिइएको छ कि तिमीसित न्याय[3] गरिरहूँ । हाम्रो तथा तिमी सबैको प्रभु अल्लाह नै हो । हाम्रा कर्म हाम्रा लागि छन् तथा तिम्रा कर्म तिम्रा लागि छन् । हामी तिमीमा कुनै विवाद छैन । अल्लाह (तआला) हामी सबैलाई एकत्रित गर्नेछ तथा उसैतिर फर्केर जानुछ ।

وَالَّذِيْنَ يُحَآجُّوْنَ فِى اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مَا اسْتُجِيْبَ لَهٗ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ

(१६) तथा जो मानिस अल्लाह (तआला) का कुराहरुमा झगडा पार्छन् यसका पश्चात कि (सृष्टि) त्यसलाई मानिसकेको[4] छ, तिनका विवाद

पश्चात किताब अर्थात् धर्मशास्त्र तौरात तथा इंजीलका उत्तराधिकारी बनाइए अथवा अरबवासी अभिप्राय छन् जसमा अल्लाह तआलाले आफ्नो पवित्र कुर्आन अवतरित गऱ्यो तथा उनीहरुलाई कुर्आनको उत्तराधिकारी बनायो । पहिला अर्थका अनुसार الْكِتَاب (अलकिताब) सित अभिप्राय तौरात तथा इंजील एवं अर्को भावार्थानुसार यसबाट तात्पर्य पवित्र कुर्आन हो ।

[1]अर्थात् यस फुट तथा शंकाका कारण जसको चर्चा पहिले भयो जसको खण्डन गर्नको लागि तपाईं उनलाई तौहीदको दावत (आमन्त्रण) दिनुस् तथा त्यसमाथि अडिग रहनुस् ।

[2]अर्थात उनले आफ्नो इच्छाले जुन कुरा गढेका छन् जस्तो मूर्तिपूजा आदि, यसमा उनका आकांक्षाहरुका पछाडी नहिंड्नुस् ।

[3]अर्थात् जहिलेपनि तिमी आफ्नो कुनै विवाद (समस्या) मेरो पासमा ल्याउनेछौ भने अल्लाहका आदेशहरुका अनुसार त्यसको न्यायका साथ निर्णय गरिदिनेछु ।

[4]अर्थात् कुनै झगडा छैन किनकि सत्य स्पष्ट भइसकेको छ ।

[5]अर्थात् यी मूर्तिपूजक मुसलमानहरुसित लड्छन्, झगड्छन्, जसले अल्लाह तथा रसूलको कुरा मानिहालेका छन् ताकि उनलाई फेरि सन्मार्गबाट विचलित गरिदेऊन् । अथवा अभिप्राय यहूदी तथा इसाई हुन् जो मुसलमानहरुसित

وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑯

अल्लाहका निकट असत्य छ ।[1] तथा उनीमाथि क्रोध छ तथा उनका लागि कठोर यातनाहरु छन् ।

اَللّٰهُ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ وَالْمِيْزَانَ ۭ وَمَا يُدْرِيْكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيْبٌ ⑰

(१७) अल्लाह (तआला) ले सत्यका साथ किताब अवतरित गरको छ तथा तराजू पनि (उतारेको छ)[2] तथा तपाईलाई के थाहा कि शायद क़्यामत निकट नै छ ।[3]

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِهَا ۚ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مُشْفِقُوْنَ

(१८) त्यसको शीघ्रता उनीहरुलाई परेको छ, जो त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[4] जो त्यसमाथि विश्वास

झगडा गर्दथे तथा भन्दथे कि हाम्रो धर्म तिम्रो धर्मभन्दा उत्तम छ तथा हाम्रो नबी तिम्रो नबीभन्दा पहिला भएको छ, यसकारण हामी तिमीभन्दा उत्तम छौं ।

[1] داحِضَةٌ को अर्थ, कमजोर, बातिलसित छन् जसलाई टिक्नु छैन ।

[2] الكِتَاب (अलकिताब) सित अभिप्राय जातिवाचक धर्मग्रन्थ हो अर्थात सबै पैग़म्बरहरुमाथि जति पनि किताबहरु अवतरित भए, ती सबै सत्य थिए अथवा विशेषरुपले पवित्र क़ुरआन अभिप्राय छ, तथा त्यसको सत्यतालाई स्पष्ट गरिदैछ । ميزان (मीज़ान-तुला) सित तात्पर्य निसाफ तथा न्याय छ । न्यायलाई तुला यसकारण भनियो कि यो बराबरी तथा निसाफको यन्त्र (साधन) हो । यसका समानार्थी यी आयात पनि हुन् ।

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَٰبَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

"निःसन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई स्पष्ट प्रमाण दिएर पठायौं तथा उनका सात ग्रन्थ एवं न्याय अवतरित गऱ्यौं ताकि मानिसहरु न्यायमा स्थापित रहून् ।" (सूरः अल-हदीद-२५)

﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۞ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۞ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ﴾

"उसैले आकाशलाई उच्च गऱ्यो तथा उसैले तुला स्थापित गऱ्यो ताकि तिमी तौलनुमा घटी-बढी नगर । न्यायका साथ वजनलाई ठीक राख तथा तौलमा कमी नगर ।"(सूरः रहमान-७-९)

[3] قريب पुरुषालिङ्ग तथा स्त्रीलिङ्ग विशेषणका लागि आउँछ । ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (फ़तहुल क़दीर)

[4] अर्थात् परिहास स्वरुप यो ठान्दै कि यो आउनु नै कहाँ छ ? यसकारण भन्दछन्

مِنْهَا ۙ وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ ۗ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ⑱

राख्दछन् । उनी त त्यससित तर्सि[1]रहेछन् एवं उनलाई त्यो सत्य हुनुको पूर्ण ज्ञान छ । याद राख जो मानिस केयामतका विषयमा लडाई-झगडा गरिराखेका छन्[2] उनीहरु टाढाको पथ-विचलनमा परेका छन् ।[3]

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ ۖ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑲

(१९) अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुमाथि ठूलै कृपा गर्नेवाला छ, जसलाई चाहन्छ अत्याधिक जीविका प्रदान गर्दछ । तथा त्यो अति शक्तिशाली, अति प्रभावशाली छ ।

مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ ۖ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ

(२०) जसको विचार आखिरतको खेती छ हामीले त्यसलाई त्यसको खेतीमा अझै बृद्धि गर्नेछौं[4] तथा जो सांसारिक खेतीको कामना गर्दछ

कि केयामत शीघ्र आओस् ।

[1]यसकारण कि एक त उनलाई त्यसको हुने कुरोमा विश्वास छ । दोस्रो उनलाई भय छ कि त्यस दिन निष्पक्ष हिसाब हुनेछ, कहीं उनी पनि अल्लाहको पकडमा नआइहालून् जस्तो अर्को स्थानमा आएको छ :

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾

"तथा जो मानिस दिन्छन् जे-जति दिन्छन्, तथा उनका हृदय कम्पित हुन्छन् कि उनी आफ्ना प्रभुतिर फर्कनेछन् ।" (अल-मोमिनून-६०)

[2] يُمَارُونَ (युमारुन) مُمَارَاةٌ बाट बनेको छ । जसको अर्थ लड्नु-झगड्नु हो । अथवा مِرْيَةٌ (मिर्यतुन) सित छ जसको अर्थ शंका तथा सन्देह हो ।

[3]यसकारण कि उनी तर्कहरुमा चिन्तन-मनन गर्दैनन् जो ईमान स्थापित हुनुका कारण बन्न सक्दछन् जबकि यो प्रमाण रात-दिन उनका दर्शनमा आउँछन्, उनका आँखाहरुबाट गुज्रन्छन् तथा उनको बुद्धि एवं बोधमा आउन सक्छन् । अतः उनी सत्यबाट धेरै टाढा परिसकेका छन् ।

[4] حَرْثٌ को अर्थ बीउ छर्नु हो । यहाँ रुपकका रुपमा कर्महरुका फल तथा लाभमाथि भनिएको छ । अभिप्राय यो हो कि जो व्यक्ति संसारमा कर्म तथा श्रमद्वारा परलोकका पुण्य तथा प्रतिफलको अभिलाषी छ त अल्लाह तआला त्यसको परलोकको खेतीमा यसप्रकार बढाउने छ कि एक सत्कर्मको पुण्य दस गुनाबाट लिएर सात सय गुनासम्म पनि प्रदान गर्नेछ ।

مِنْهَا ۙ وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾

हामीले उसलाई त्यसैमध्येबाट नै केही दिइदिनेछौं ।[1] यस्ता व्यक्तिको आख़िरत (परलोक) मा कुनै भाग छैन ।[2]

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

(२१) के तिनीहरुले यस्ता (अल्लाहका) साझीदार (निर्धारित गरेका) छन् जसले यस्ता धार्मिक आदेश निर्धारित गरिदिएका छन्, जो अल्लाहद्वारा भनिएका होइनन् ।[3] यदि निर्णयका दिनको वचन नभएको भए त (अहिले नै) उनीहरुमा निर्णय गरिदिइन्थ्यो । नि:सन्देह (ती) अत्याचारीहरुका लागि नै कष्टदायी यातनाहरु छन् ।

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ ۗ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ ۖ لَهُم

(२२) तपाईले देख्नुहुनेछ कि (यी) अत्याचारी आफ्ना कर्महरुसित तर्सिरहेका हुनेछन्[4] जो नि:सन्देह उनीमाथि घटित हुनेवाला छ ।[5] तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा उनीहरुले पुण्यका कार्य पनि गरे उनीहरुले

[1]अर्थात् संसारका अभिलाषीलाई संसार त प्राप्त हुन्छ किन्तु यति होइन जति त्यो चाहन्छ, बरु त्यति नै प्राप्त हुन्छ जति अल्लाहको इच्छा तथा भाग्य-लेखका अनुसार हुन्छ ।

[2]यो त्यही विषय हो जो सूर: बनी इस्राईल १८ पनि वर्णित भएको छ । अभिप्राय यो हो कि संसारमा त अल्लाह प्रत्येकलाई अवश्य दिन्छ जति उसले लेखिदिएको छ, किनकि उसले सबै जीविकाको भार लिएको छ, संसारका इच्छुकको पनि तथा परलोकको इच्छुकको पनि । तैपनि जो परलोकको आर्जन एवं श्रम गर्नेछ त क़यामतका दिन परमेश्वर उसलाई कैयन् गुना पुण्य तथा प्रतिफल प्रदान गर्नेछ, जबकि संसारमा अभिलाषीका लागि परलोकमा नरकको यातनाका बाहेक केही हुनेछैन । अब यो मानिसलाई स्वयं सोच्नुपर्छ कि उसको लाभ माया-मोहमा छ अथवा परलोकको इच्छुक बन्नुमा ।

[3]अर्थात् शिर्क तथा पाप, जसको आज्ञा अल्लाहले दिएको छैन उनीद्वारा बनाइएका साझेदारहरुले मानिसहरुलाई यस मार्गमा लगाइदिएका छन् ।

[4]अर्थात् केयामतका दिन ।

[5]हाँलाकि तर्सनु व्यर्थ हुनेछ किनकि आफूद्वारा गरिएका दण्ड त उनीहरुलाई प्रत्येक दशामा भोग्नुपर्नेछ ।

مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

स्वर्गका बगैंचाहरुमा हुनेछन्, उनीहरुले जे इच्छा गर्नेछन् आफ्ना प्रभुका पास उपस्थित पाउनेछन्, यही हो महान अनुग्रह ।

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۗ قُل لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ ۗ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا

(२३) यही त्यो हो जसको शुभ-सूचना अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना ती भक्तहरुलाई दिइराखेको छ, जसले ईमान स्वीकार गरे तथा (पवित्र क़ुरआन र सुन्नतका अनुसार) कर्म गरे, त भनिदिनुस् कि म त्यसमा तिमीसित कुनै बदला (साटो) चाहँदिन परन्तु नातेदारीको प्रेम,[1] र जो व्यक्ति पुण्य गर्दछ हामीले त्यसका

[1]क़ुरैशका गोत्र तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा नातेदारीको सम्बन्ध थियो । आयतको अभिप्राय पूर्णतः स्पष्ट छ कि धर्मका प्रचार-प्रसार तथा शिक्षा-दीक्षामा कुनै बदला (साटो) चाहँदिन । हो, एउटा वस्तुको प्रश्न अवश्य छ कि मेरा तथा तिम्रा बीच जुन नातेदारी छ, त्यसमाथि ध्यान देउ । तिमी मेरो कुरा मान्दैनौ भने नमान, किन्तु मलाई क्षति पुऱ्याउनबाट त रोकिराख । तिमी मेरा सहायक बन्न सक्दैनौ त सम्बन्धीका नाताले मलाई कष्ट नदेउ तथा मेरा मार्गमा बाधा नवन कि म रिसालत (उपदेश पुऱ्याउन) को दायित्व पूरा गर्न सकूँ । आदरणीय इब्ने अब्बास रज़ियल्लाहु अन्हुमाले यसको अर्थ लिएका छन् कि मेरा तथा तिम्रामध्ये जो निकटता तथा सम्बन्ध छ, त्यसलाई स्थापित राख । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिश्शूरा) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको परिवार निश्चय वंशका आधारमा संसारको श्रेष्ठतम् परिवार हो जससित प्रेम, त्यसको सम्मान तथा आदर ईमानको अंश हो, यसकारण कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्ना कथन (हदीसहरु) मा उनका सम्मान तथा सुरक्षामाथि जोड दिनु भएको छ । किन्तु यस आयतको कुनै संम्बन्ध त्यस विषयसित छैन जस्तो कि शियाहरु तानेर यस आयतलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका परिवारका प्रेमका साथ जोडेर परिवारलाई पनि सीमित गर्दछन्, अनि उहाँका परिवारलाई पनि उनीहरुले आदरणीय अ़ली तथा फ़ातिम एवं हसन-हुसैनसम्म सीमित गरिदिएका छन् । साथै प्रेमको अर्थ पनि उनका निकट यो हो कि उनलाई निष्पाप तथा ईश्वरीय अधिकारहरुले युक्त मानियोस् । यसका अतिरिक्त मक्काका काफ़िरहरुबाट आफ्ना परिवार प्रेमको माँग आमन्त्रणका पारिश्रमिक (मज़दूरी) स्वरुप अति विचित्र कुरो छ, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उच्चतम् मर्यादाभन्दा निकै पतित छ, उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का आमन्त्रणलाई स्वीकार नगर्नका बावजूद उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को माग त केवल निकटता एवं सम्बन्धित हुनुका आधारमा प्रेम स्थापित राख्नु थियो । अनि यो आयत तथा सूरः मक्की हो जबकि आदरणीय अ़ली (रज़ियल्लाहु अन्हु) तथा फ़ातिमा (रज़ियल्लाहु अन्हा) का बीच विवाह बन्धन पनि स्थापित भएको थिएन ।

حُسْنًا ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

पुण्यमा अझै अधिक बढाइदिनेछौं ।[1] निश्चय नै अल्लाह (तआला) अत्यन्त क्षमाशील तथा अत्याधिक गुणग्राही छ ।[2]

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۖ فَإِن يَشَإِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ ۗ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

(२४) के यिनी भन्दछन् (कि पैगम्बरले) अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गरिहालेका छन् यदि अल्लाह (तआला) चाहन्छ भने तपाईंका हृदयमा मोहर लगाइदिन्छ[3] तथा अल्लाह (तआला) आफ्ना कुराहरुबाट असत्यलाई मेटाइदिन्छ[4] तथा सत्यलाई सिद्ध राख्दछ । त्यो छातिभित्रका कुराहरु जान्दछ ।

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ

(२५) तथा त्यही हो जो आफ्ना भक्तहरुको क्षमा-याचनालाई स्वीकार गर्दछ[5] तथा पापहरुलाई

अर्थात् अहिले त्यो घराना अस्तित्वमा नै आएको थिएन जसका स्वयं कृत प्रेमको सिद्धि यस आयतमा गर्न सकिन्छ ।

[1]अर्थात् पुण्य एवं प्रतिफल बढाउनेछौं । अथवा नेकीको साटो अत्याधिक नेकी गर्नुको सन्मति स्वरुप प्रदान गर्नेछौं जस्तै नराम्रोको साटो अत्याधिक नराम्राहरु गर्नु हो ।

[2]अत: त्यो पर्दा पर्दछ तथा क्षमा गरिदिन्छ तथा अधिकभन्दा अधिक प्रतिफल प्रदान गर्दछ ।

[3]अर्थात् यस आरोपमा यदि सच्चाई भएको भए त हामीले तपाईंका हृदयमा मोहर लगाइदिन्थ्यौं जसबाट त्यो कुरआन नै मेटिएर जान्थ्यो, जसलाई रच्ने कुरालाई तपाईंसित सम्बन्धित गरिन्छ । अभिप्राय यो हो कि हामीले तपाईंलाई कडा यातना दिन्थ्यौं ।

[4]यो कुरआन पनि यदि असत्य भएको भए (जस्तो कि झुठ्लाउनेहरुको दाबी छ) त निश्चय अल्लाह तआलाले त्यसलाई पनि मेटाइदिन्थ्यो जस्तो कि त्यसको नीति छ ।

[5]तौबाको अभिप्राय हो पापमाथि पश्चाताप तथा लज्जित हुनु तथा भविष्यमा त्यसलाई नगर्नुको संकल्प । केवल मुखले तौबा-तौबा गर्नु अथवा त्यस पाप तथा अवज्ञाका कर्मलाई त नछाड्नु तथा तौबाको प्रदर्शन गर्नु तौबा होइन । यी उपहास तथा परिहास हो । तैपनि शुद्ध तथा साँचो तौबा अल्लाह अवश्य स्वीकार गर्दछ ।

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ ﴿٢٥﴾

क्षमा गर्दछ, तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, सबै जान्दछ ।

وَيَسْتَجِيْبُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَيَزِيْدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ۭ وَالْكٰفِرُوْنَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा ईमानवाला एवं सदाचारीहरुको कुरा सुन्दछ[1] तथा उनीहरुलाई आफ्नो कृपाले अझै अधिक प्रदान गर्दछ तथा काफिरहरुका लागि कठोर यातना छ ।

وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهٖ لَبَغَوْا فِي الْاَرْضِ وَلٰكِنْ يُّنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاۗءُ ۭ اِنَّهٗ بِعِبَادِهٖ خَبِيْرٌۢ بَصِيْرٌ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा यदि अल्लाह (तआला) आफ्ना सबै भक्तहरुको जीविका विस्तृत गरिदिएको भए त उनीहरु धर्तीमा उपद्रव मच्चाइ[2] दिन्थे, परन्तु त्यो अनुमानले जे-जति चाहन्छ अवतरित गर्दछ । त्यो आफ्ना भक्तहरुसित राम्ररी सूचित छ तथा राम्ररी देख्नेवाला छ ।

وَهُوَ الَّذِيْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْۢ بَعْدِ مَا قَنَطُوْا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهٗ ۭ

(२८) तथा त्यही हो जो मानिसहरु निराश भईहाल्नुका पश्चात वर्षा गर्दछ[3] तथा आफ्नो

[1]अर्थात् उनको विनय सुन्दछ तथा उनको इच्छा एवं कामनाहरु पूरा गर्दछ किन्तु आवश्यक छ कि प्रार्थनाका प्रतिबन्ध तथा नियमहरुको पूरा पालना गरियोस् । हदीसहरुमा चर्चित छ कि अल्लाह आफ्ना भक्तहको तौबा (क्षमा-याचना) बाट त्यस व्यक्तिसित पनि अधिक प्रसन्न हुन्छ जसको सवारी खानपिनका सामान सहित वनमा हराउँछ तथा त्यो निराश भएर कुनै रुखमुनि सुत्छ कि सहसा त्यसले आफ्नो सवारी भेटोस् र हर्षोल्लासमा उसको मुखबाट निस्किहालोस् कि हे अल्लाह तिमी मेरो भक्त तथा तिम्रो प्रभु हूँ, अर्थात् अति आनन्दमा त्यसले गल्ती गरिहालोस् । (सहीह मुस्लिम किताबुत्तौबा बाबुन फिल हद्दे अलत् तौबा वल फर्हे बिहा)

[2]अर्थात् यदि अल्लाह प्रत्येक व्यक्तिलाई आवश्यकताभन्दा अधिक एक समान जीविकाका साधन प्रदान गरिदिन्छ भने त्यसको परिणाम यो हुन्छ कि कोही कसैको अधीनता स्वीकार गर्दैन । प्रत्येक व्यक्ति उपद्रव तथा नराम्रो अथवा अत्याचार सीमा उल्लंघनमा एकसे एक बढी भएको हुन्थ्यो तथा जगत उपद्रवले भरिन्थ्यो ।

[3]अर्थात् जो जीविकाको उपजमा सबभन्दा अधिक लाभदायक तथा महत्वपूर्ण छ । यो वर्षा जब निराशाका पश्चात हुन्छ त यस अनुग्रहको संवेदन पनि त्यसैबेला हुन्छ । अल्लाह तआलाद्वारा यस्तो गर्नुमा हिक्मत पनि यही छ कि भक्तहरु अल्लाहको प्रदानहरुको सम्मान गरुन् तथा त्यसको कृतज्ञता देखाऊन् ।

وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

कृपालाई विस्तार गरिदिन्छ । त्यही हो संरक्षक तथा प्रशंसा एवं महिमाका योग्य ।[1]

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِن دَابَّةٍ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा त्यसका निशानीहरुमध्ये आकाश तथा धर्तीको सृष्टि गर्नु र तिनमा जीउधारीहरुलाई फैलाउनु हो । त्यो यस कुरामा पनि सामर्थ्यवान छ कि जब चाहन्छ उनलाई एकत्रित गरिदिन्छ ।[2]

وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा जे-जति पनि कष्ट तिमीलाई पुग्दछन् ती तिम्रा आफ्ना हातहरुका कर्तुतको (प्रतिफल) हो, तथा त्यसले धेरै कुराहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ ।[3]

[1]कार्यक्षम छ, आफ्ना असल भक्तहरुका काम बनाउँछ । उनीहरुलाई लाभ पुऱ्याउँछ तथा नराम्रो एवं विनाशबाट उनको रक्षा गर्दछ । आफ्ना यस अपार तथा अनुग्रहहरुमा प्रशंसनीय छ ।

[2] دَابَّة (धर्तीमा हिंड्ने-डुल्नेवाला) को शब्द साधारण छ, जसमा जिन्न तथा मानिसका अतिरिक्त सबै जीव सम्मिलत छन् जसका रुप, रङ्ग, बोलीहरु, स्वभाव तथा प्रकार एवं जाति एक-अर्काभन्दा सर्वथा भिन्न छन् तथा उनी धर्तीमा फैलिएका छन् । यी सबैलाई अल्लाह तआलाले प्रलयका दिन एउटै मैदानमा एकत्रित गर्नेछ ।

[3]यो सम्बोधन यदि ईमानवालाहरुसित छ भने अभिप्राय हुनेछ कि तिम्रा केही पापहरुका प्रायश्चित (क्षतिपूर्ति) त्यो आपदा बन्दिन्छ जो तिमीलाई पापहरुका बदला पुऱ्याउँछ तथा केही पाप त्यो हो जो अल्लाह यसै क्षमा गरिदिन्छ तथा अल्लाह बडो कृपाशील छ, क्षमा गर्नुका पश्चात आख़िरतमा त्यसमा पकड गर्नेछैन । हदीसमा पनि चर्चा छ कि ईमान भएकालाई जे-पनि दुख, चिन्ता तथा शोक पुग्दछ यहाँसम्मकि त्यसका पाउँमा काँडापनि बिझिन्छ त अल्लाह तआ़ला त्यसका कारणले त्यसका पाप क्षमा गरिदिन्छ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल मरज़ा, बाबु माजाअ फी कफ्फ़ारतिल मरज़े, मुस्लिम किताबुल बिर्रे, बाबु सवाबिल मोमिने फीमा युसीबुहू मिन मरज़िन्) यदि सम्बोधन सामान्य हुन्छ भने अभिप्राय यो हुनेछ कि तिमीलाई जे दुख संसारमा पुग्छन्, यी तिम्रा आफ्ना पापहरुको परिणाम हो जबकि अल्लाह तआ़ला धेरैजसो पापलाई क्षमा नै गरिदिन्छ, अर्थात या त सदाका लागि क्षमा गरिदिन्छ अथवा तिनमा तुरुन्त दण्ड दिँदैन । (दण्ड एवं सजायमा विलम्ब पनि एकप्रकारको क्षमा नै हो जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ﴾

وَمَآ اَنۡتُمۡ بِمُعۡجِزِيۡنَ فِى الۡاَرۡضِ ۖۚ وَمَا لَـكُمۡ مِّنۡ دُوۡنِ اللّٰهِ مِنۡ وَّلِىٍّ وَّلَا نَصِيۡرٍ ۝٣١

(३१) तथा तिमी हामीलाई धर्तीमा विवश गर्नेवाला होइनौ,[1] तथा तिम्रा लागि अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त कोही कार्यक्षम छैन तथा न सहायता गर्नेवाला ।

وَمِنۡ اٰيٰتِهِ الۡجَوَارِ فِى الۡبَحۡرِ كَالۡاَعۡلَامِ ۝٣٢

(३२) तथा समुद्रमा हिंड्ने पर्वतहरुजस्तै डुङ्गाहरु त्यसका निशानीहरुमध्ये हुन् ।[2]

اِنۡ يَّشَاۡ يُسۡكِنِ الرِّيۡحَ فَيَـظۡلَلۡنَ رَوَاكِدَ عَلٰى ظَهۡرِهٖ ؕ اِنَّ فِىۡ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّـكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوۡرٍ ۝٣٣

(३३) यदि त्यो चाहन्छ भने हावा बन्द गरिदिन्छ तथा यी डुङ्गाहरु समुद्रमा रोकिरहून् । निःसन्देह यसमा प्रत्येक धैर्य राख्ने कृतज्ञका लागि निशानीहरु छन् ।

اَوۡ يُوۡبِقۡهُنَّ بِمَا كَسَبُوۡا وَيَعۡفُ عَنۡ كَثِيۡرٍ ۝٣٤

(३४) अथवा उनीहरुलाई उनका कर्तुतहरुका कारण नष्ट गरिदिन्छ ।[3] त्यो त धेरैजसो त्रुटिहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ ।[4]

وَّيَعۡلَمَ الَّذِيۡنَ يُجَادِلُوۡنَ فِىۡۤ اٰيٰتِنَا ؕ

(३५) र ताकि जो मानिस हाम्रा निशानीहरुमा झगड्छन्[5] उनीहरुले ज्ञात गरिहालून् कि उनका लागि

यसै भावार्थको आयत सूरः अन्नहल-६१ पनि हो ।

[1]अर्थात् तिमी भागेर कुनै यस्तो ठाउँमा जान सक्दैनौ कि जहाँ तिमी हाम्रो पकडमा आउन नसक अथवा जुन विपदा हामी तिमीमाथि उतार्न चाहन्छौं त्यसबाट बच्नसक ।

[2]الجوار (अलजेवार) अथवा الجواري (अलजवारी) جارية जारीयह (चल्नेवाला) को वहुवचन हो । अर्थ हो नौकाहरु, जहाज । यो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्यको प्रमाण हो कि सागरहरुमा पर्वतहरुका समान डुङ्गाहरु तथा जहाज त्यसको आज्ञाले चल्छन् । अन्यथा त्यसले आज्ञा दिन्छ भने उ सागरहरुमा उभिरहून् ।

[3]अर्थात् समुद्रलाई आज्ञा देओस् तथा त्यसका लहरहरुमा बाढी आओस् तथा यिनी त्यसमा डुबिहालून् ।

[4]अन्यथा समुद्रमा यात्रा गर्ने कोही सुरक्षित वापस आउन नसकोस् ।

[5]अर्थात् उनका इन्कार गर्दछन् ।

مَا لَهُمْ مِّنْ مَّحِيْصٍ ۝

कुनै छुट्कारा छैन ।[1]

فَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ۝

(३६) तसर्थ तिमीलाई जे-जति दिइएको छ त्यो सांसारिक जीवनको केही अलिकति साधन हो[2] तथा अल्लाह (तआला) का पासमा जो छ त्यो त्यसभन्दा कैयन् गुना श्रेष्ठ[3] तथा स्थाई छ, त्यो उनका लागि हो जसले ईमान स्वीकार गरे तथा केवल आफ्ना प्रभुमाथि नै भरोसा गर्दछन् ।

وَالَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبٰٓئِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَاِذَا مَا غَضِبُوْا هُمْ يَغْفِرُوْنَ ۝

(३७) तथा उनीहरु महापापहरुबाट र असभ्य कुराहरुबाट बच्दछन् तथा क्रोधका समय (पनि) क्षमा गरिदिन्छन् ।[4]

وَالَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ ۠ وَاَمْرُهُمْ شُوْرٰى

(३८) तथा आफ्ना प्रभुका आदेशलाई स्वीकार गर्दछन्,[5] तथा नमाज़को नियमित रुपले स्थापना गर्दछन्[6] तथा उनको प्रत्येक कार्य

---

[1]अर्थात् अल्लाहका प्रकोपबाट उनीहरु कतै भागेर मुक्ति प्राप्त गर्न सक्दैनन् ।

[2]अर्थात् साधारण तथा हीन छ चाहे त्यो कारुणकै कोष नै किन नहोस् । यसकारण त्यसका धोखामा नआउनु, यसकारण कि यो सामयिक तथा नश्वर हो ।

[3]अर्थात् राम्रा कर्महरुको जो फल अल्लाहका पास प्राप्त हुनेछ त्यो संसारका सामानहरुभन्दा कैयन् अधिक उत्तम छ तथा स्थाई पनि, किनकि त्यसको अन्त्य एवं विनाश छैन । अभिप्राय यो हो कि लोकलाई परलोकमाथि प्रधानता नदेऊन्, यस्तो गर्दछौ भने पछुताउने छौ ।

[4]अर्थात् मानिसहरुलाई क्षमा गर्नु उनका स्वभावको एक अंश हो न कि बदला लिनु । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा आउँछ :

«مَاانْتَقَمَ لِنَفْسِهِ قَطُّ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرُمَاتُ اللهِ»

"नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफू स्वयंमका लागि कहिल्यै बदला लिनु भएन । हो अल्लाहका विधानहरु (निषेधाज्ञाहरु) लाई तोडिन्थ्यो भने उहाँका लागि असहनीय थियो ।" (बुख़ारी किताबुल अदब, बाबु यस्सेरु वला तुआस्सिरु र मुस्लिम किताबुल फज़ाएल)

[5]अर्थात् त्यसको आज्ञाको पालना त्यसका रसूलको अनुसरण तथा त्यसका धम्कीहरुबाट पन्छिन्छन् ।

[6]नमाज़को नियमितता र एकामतको विशेष गरी वर्णन गरिएको छ कि उपासना

بَيْنَهُمْ ۖ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

आपसी विचार-विमर्शले हुन्छ[1] तथा जे-जति हामीले उनलाई प्रदान गरेका छौं, त्यसमध्येबाट (हाम्रा नाममा) दिन्छन् ।

وَالَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ الْبَغْىُ

(३९) तथा जब उनीमाथि अत्याचार (एवं क्रुरता)

(इबादत) मा यसको सबभन्दा अधिक महत्व छ ।

१ شُــورى यो ذكرى तथा بُشرى का समान مفاعلة बाट धातु हो । अर्थात् ईमान भएकाहरुले प्रत्येक महत्वपूर्ण कार्य परस्पर परामर्शले गर्दछन् । आफ्नै विचारलाई अन्तिम निर्णय ठान्दैनन् । स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि अल्लाहले आदेश दिनुभयो कि मुसलमानहरुसित परामर्श गर (आले इमरान-१५९) अत: उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम युद्धका विषयहरु तथा अन्य महत्वपूर्ण कुराहरुमा परामर्शको प्रयोजन गर्नुहुन्थ्यो, जसबाट मुसलमानहरुको पनि उत्साह बढ्थ्यो तथा विषयका सबै भाग स्पष्ट हुनजान्थे । आदरणीय उमर रज़ियल्लाहु अन्हु जब भालाको प्रहारबाट घायल भइहाले तथा जीवनको कुनै आशा शेष रहेन त शासनका विषयमा परामर्शका लागि छ : व्यक्ति नियुक्त गरे । उस्मान, अली, तलहा, ज़ुबैर, साद तथा अब्दुर्रहमान पुत्र औफ़ (रज़ियल्लाहु अन्हुम) । उनले परस्पर परामर्शका पश्चात आदरणीय उस्मान रज़ियल्लाहु अन्हुलाई शासनका लागि निर्वाचित गरे । केही मानिस परामर्शका यस प्रबन्ध एवं आदेशबाट राजतन्त्रको खण्डन तथा प्रजातन्त्रलाई सिद्ध गर्दछन्, हाँलाकि परामर्शको प्रबन्ध शाही शासनमा पनि हुन्छ । राजाको पनि सल्लाहकार समिति हुन्छ जसमा प्रत्येक महत्वपूर्ण काममा सोच-विचार हुन्छ । यसकारण यस आयतबाट राजतन्त्रको कदापि खण्डन हुँदैन । यसका अतिरिक्त प्रजातन्त्रलाई परामर्शको समानार्थ सम्झनु सर्वथा गलत हो । परामर्श प्रत्येक साना-ठूलाबाट हुन सक्दैन, न त्यसको आवश्यकता नै छ । परामर्शको अर्थ ती मानिसहरुसित विचार-विमर्श गर्नु हो जो मामिलाको सूक्ष्मता तथा आवश्यकलाई बुझ्दछन्, जसमा परामर्शको आवश्यकता हुन्छ । जस्तो भवन, सेतु आदि निर्माण गर्नु छ भने धागोवाला, दर्जी अथवा रिक्शाचालकसित होइन कुनै इन्जिनियरसित परामर्श लिइनेछ । कुनै रोगका विषयमा परामर्शको आवश्यकता हुन्छ भने चिकित्सक वैद्यको आवश्यकता हुनेछ, जबकि प्रजातन्त्रमा यसका विपरीत प्रत्येक वयस्कलाई परामर्शको पात्र मानिन्छ, चाहे त्यो कोरा मूर्ख, निर्बोध तथा राज्यका विषयमा सूक्ष्मतासित बिल्कुलै अनभिज्ञ होस् । अत: परामर्श शब्दसित प्रजातन्त्रको सिद्धि अधिकार जमाउन एवं धाँधलीका अतिरक्त केही होइन, तथा जुनप्रकार सोशलिज्मको साथ इस्लामी शब्द जोड्नाले सोशलिज्म मुसलमान हुनसक्दैन, यसैप्रकार प्रजातन्त्रमा इस्लामको टालो लगाइदिनाले पश्चिमी प्रजातन्त्रमा खिलाफतको वस्त्र सही आउनसक्दैन । पश्चिमको यो बृक्ष इस्लामको भूमिमा बिकसित हुनसक्दैन ।

هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

हुन्छ भने उनी केवल बदला लिइहाल्छन् ।[1]

وَجَزٰٓؤُا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۚ فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ ۚ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा नराम्रोको बदला त्यसै जस्तो नराम्रो हो,[2] तथा जो क्षमा गरिदिन्छ र सुधार गर्छ त त्यसको प्रतिफल अल्लाहमाथि छ । वास्तवमा अल्लाह (तआला) अत्याचारीहरुसित प्रेम गर्दैन ।

وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهٖ فَاُولٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِّنْ سَبِيْلٍ ﴿٤١﴾

(४१) तथा जो व्यक्ति आफू नृशंसित हुनुका पश्चात (समान) बदला लिइहाल्छ भने यस्ता व्यक्तिमाथि (निन्दाको) कुनै मार्ग छैन ।

اِنَّمَا السَّبِيْلُ عَلَى الَّذِيْنَ يَظْلِمُوْنَ النَّاسَ وَيَبْغُوْنَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۚ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٤٢﴾

(४२) यो मार्ग केवल ती मानिसहरुमा छ जो स्वयं अरुहरुमाथि अत्याचार गर्दछन् तथा धर्तीमा अनायास उपद्रव मच्चाउँदै हिंड्छन् । यी नै हुन् जसका लागि कष्टदायी यातनाहरु छन् ।

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा जो व्यक्ति धैर्य गरिहाल्छ एवं क्षमा गरिदिन्छ, त निःसन्देह यो एउटा ठूला साहसका कार्यहरुमध्ये (एउटा कार्य) हो ।

وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ وَّلِيٍّ مِّنْۢ بَعْدِهٖ ۗ وَتَرَى الظّٰلِمِيْنَ

(४४) तथा जसलाई अल्लाह (तआला) ले विचलित गरिदिन्छ त्यसका पश्चात कोही कार्यक्षम छैन ।

[1]अर्थात् बदला लिनबाट त्यो विवश छैन । यदि बदला लिन चाहन्छन् भने लिन सक्छन्, तैपनि सामर्थ्य हुँदाहुँदै उनी क्षमालाई प्रधानता दिन्छन् । जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्का विजयका दिन आफ्नो ज्यान लिन खोज्नेहरुका लागि सामान्य क्षमाको घोषणा गरिदिनु हो । हुदैबीयामा उहाँले अस्सी व्यक्तिहरुलाई क्षमा गरिदिनुभयो जसले उहाँका विरोधमा षड्यन्त्र रचेका थिए । लबीद बिन आसिम यहूदीसित बदला लिनु भएन जसले उहाँमाथि जादू गरेको थियो । त्यस यहूदी नारीलाई उहाँले केही पनि भन्नुभएन जसले उहाँका खानामा विष मिसाइदिएको थियो जसको पीडा उहाँले आजीवन अनुभव गर्नुभयो, सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम । (इब्ने कसीर)

[2]यो प्रतिकार (बदला) लिनुको अनुमति होइन । नराम्रोको बदला यद्यपि नराम्रो होइन किन्तु समरुप हुनका कारण नराम्रो नै भनिएको छ ।

لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ يَقُوْلُوْنَ هَلْ اِلٰى مَرَدٍّ مِّنْ سَبِيْلٍ ۚ

तथा तिमीले देख्नेछौ कि अत्याचारी मानिस यातनाहरुलाई देखेर भनिराखेका हुनेछन् कि के फर्कने कुनै मार्ग छ ?

وَتَرٰىهُمْ يُعْرَضُوْنَ عَلَيْهَا خٰشِعِيْنَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُوْنَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ ۗ وَقَالَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّ الْخٰسِرِيْنَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ اَلَآ اِنَّ الظّٰلِمِيْنَ فِيْ عَذَابٍ مُّقِيْمٍ

(४५) तथा तिमीले देख्नेछौ कि उनी (नरकका) समक्ष ल्याइ उभ्याइनेछन्, अपमानका कारण झुक्दै गइराखेका हुनेछन् तथा छड्के हेरिराखेका हुनेछन् । ईमान भएकाहरुले स्पष्टरुपले भन्नेछन् कि वास्तवमा हानि बेहोर्ने उनीहरु हुन्, जसले आज केयामतका दिन स्वयं आफूलाई तथा आफ्ना परिवारलाई हानिमा पारिदिए। याद राख कि निःसन्देह अत्याचारीहरु स्थायी यातनामा छन् ।[1]

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ اَوْلِيَآءَ يَنْصُرُوْنَهُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ سَبِيْلٍ

(४६) तथा उनको कोही सहायता गर्नेवाला छैन जो अल्लाह (तआला) बाट पृथक उनको सहायता गर्न सकोस्, तथा जसलाई अल्लाहले विचलित पारिदिन्छ त त्यसका लागि कुनै मार्ग नै छैन ।

اِسْتَجِيْبُوْا لِرَبِّكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهٗ مِنَ اللّٰهِ ۗ مَا لَكُمْ مِّنْ مَّلْجَاٍ يَّوْمَئِذٍ

(४७) आफ्ना प्रभुको आदेश मानिहाल यसभन्दा पूर्व कि अल्लाहको तर्फबाट त्यो दिन आइपुगोस् जुन हटिजानु असम्भव छ ।[2] तिमीलाई त्यस दिन न त कुनै शरणको स्थान पाइनेछ तथा

[1] अर्थात् संसारमा यी काफ़िर हामीलाई मूर्ख तथा सांसारिक क्षतिमा ग्रस्त ठान्दथे, जबकि संसारमा हामी केवल परलोकलाई प्रधानता दिन्थ्यौं तथा सांसारिक क्षतिलाई कुनै महत्व दिँदैनथ्यौं । आज देखिहाल वास्तविक क्षतिग्रस्त को छ । उनीहरु जसले सांसारिक क्षणिक क्षतिलाई अन्देखि गरेका थिए तथा आज उनी स्वर्गको आनन्द लिइराखेका छन्, अथवा उनी जसले संसारलाई नै सबैथोक सम्झेका थिए तथा आज यस्तो यातनामा ग्रस्त छन्, जसबाट अब मुक्ति नै सम्भव छैन ।

[2] अर्थात् जसलाई समाप्त गर्नु तथा हटाउनुको कुनै शक्ति राख्ने छैन ।

وَمَا لَكُمْ مِّنْ نَّكِيْرٍ ﴿٤٧﴾

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ط إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلٰغُ ط وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا ج وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيْهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ

न लुकेर अन्जान बनिजानुको ।[1]

(४८) यदि यिनीहरु विमुख हुनजान्छन् त हामीले तपाईंलाई उनीमाथि रक्षक बनाएर पठाएका छैनौं । तपाईंको दायित्व त केवल सन्देश पुऱ्याइदिनु हो[2] तथा जब हामी मनुष्यलाई आफ्नो दयाको स्वाद चखाउँछौं,[3] त त्यो त्यसमाथि घमण्ड गर्नथाल्छ,[4] तथा यदि उनीहरुलाई उनका कर्महरुका

[1]अर्थात् तिम्रा लागि कुनै यस्तो स्थान हुनेछैन कि जसमा तिमी लुकेर अन्जान बनिहाल तथा पहिचानमा नआउ अथवा देखिन नसक, जस्तो भन्यो:

﴿يَقُولُ الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ * كَلَّا لَا وَزَرَ * إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ﴾

"त्यस दिन मानिसले भन्नेछ कि कहाँ भाग्नुको ठाउँ छ । कदापि छैन, कुनै भाग्नुको मार्ग छैन । त्यसदिन तिम्रा प्रभुका पास नै ठेकाना (शरण) हुनेछ ।" (अल-कियामह-१०-१२)

अथवा नकीर, नकारको अर्थमा छ कि तिमी आफ्ना पापहरुलाई नकार्न सक्ने छैनौ, किनकि एक त त्यो सब अंकित हुनेछन् । दोस्रो, स्वयं मानिसका अङ्गले पनि साक्ष्य दिनेछन् । अथवा जुन दण्ड तिमीलाई तिम्रा पापहरुका कारण दिइनेछ तिमी त्यस दण्डको इन्कार गर्न सक्ने छैनौ, किनकि पापहरुलाई स्वीकार नगरी तिमीलाई कुनै चारा (उपाय) हुनेछैन ।

[2]जस्तै अन्य स्थानमा भन्यो ﴿لَّيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾ (अल-बक़र-२७२) ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ (अर्रअद-४०) तथा ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ﴾ (अल-गाशिया-२१,२२) यी सबैको भावार्थ यो हो कि तपाईंको दायित्व केवल तथा केवल यो हो कि अल्लाहका सन्देश मानिसहरुसम्म पुऱ्याइदिनुस्, मान्छन् अथवा मान्दैनन्, तपाईंसित त्यसको सोधपूछ हुनेछैन, किनकि मार्ग दर्शाइदिनु (हेदाय दिनु) तपाईंको अधिकारमै छैन, यो मात्र अल्लाहकै अधिकारमा छ ।

[3]अर्थात् जीविकाका साधनहरुको बाहुल्य, स्वास्थ्य एवं सुख, सन्तानको अधिकता, मान एवं पद आदि ।

[4]अर्थात् घमण्ड तथा अहंकार देखाउँछ, अन्यथा अल्लाहका वरदानहरुमाथि प्रसन्न हुनु अथवा त्यसको प्रदर्शन अप्रिय होइन । किन्तु ती वरदानहरुलाई प्रत्यक्ष गर्न तथा कृतज्ञताका रुपमा होस् । अहङ्कार एवं दिखावा तथा घमण्ड स्वरुप नहोस् ।

كَفُوْرٌ ﴿٤٨﴾

कारण कुनै कठिनाई आउँछ[1] त निश्चय मनुष्य बडो कृतघ्न छ ।[2]

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ يَخْلُقُ مَا يَشَاۗءُ ۭ يَهَبُ لِمَنْ يَّشَاۗءُ اِنَاثًا وَّيَهَبُ لِمَنْ يَّشَاۗءُ الذُّكُوْرَ ﴿٤٩﴾

(४९)आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य अल्लाह (तआला) कै लागि छ । त्यसले जे चाहन्छ पैदा गर्दछ,[3] जसलाई चाहन्छ पुत्रीहरु दिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ पुत्र दिन्छ ।

اَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَّاِنَاثًا ۚ وَيَجْعَلُ مَنْ يَّشَاۗءُ عَقِيْمًا ۭ اِنَّهٗ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ ﴿٥٠﴾

(५०) अथवा उनीहरुलाई एकत्रित गरिदिन्छ[4] पुत्र पनि तथा पुत्रीहरु पनि, तथा जसले चाहन्छ बाँझो गरिदिन्छ, त्यो बडो ज्ञानवाला तथा सर्वशक्तिमान छ ।

---

[1]धनको कमी, रोग, सन्तानबाट बञ्चित हुनु आदि ।

[2]अर्थात् तुरुन्त अनुकम्पाहरुलाई बिर्सिदिन्छ तथा مُنْعِمٌ (उपकारी) लाई पनि । यो अधिकांश मानिसका हिसाबले जसमा क्षीण ईमानका मानिस पनि सम्मिलित छन् । किन्तु अल्लाहका पुनीत भक्त तथा पूर्ण ईमान भएकाहरुको यो दशा हुँदैन । उनी दुखहरुलाई सहन गर्दछन् तथ अनुकम्पाहरुमाथि कृतज्ञता जस्तो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

«إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيراً لَّهُ، وإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيراً لَّهُ، وَلَيْسَ ذٰلِكَ لأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ»

"यदि उनीहरुलाई कुनै खुशी पार्ने कुरो हुन्छ त उनीहरु आभार प्रकट गर्छन् त यो उनीहरुको लागि राम्रो हो र यदि दुखको कुरा पुग्छ त सहनशील हुन्छन् त यो पनि उनीहरुको लागि राम्रो हो यी कुरा मोमिनहरु बाहेक अरुहरुका लागि हुँदैनन ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुज्जुहद, बाबुल मोमिने अमरुहू खैरुन कुल्लुहू)

[3]अर्थात् विश्व (सृष्टि) मा केवल अल्लाहकै इच्छा तथा योजना चल्छ । त्यो जे चाहन्छ हुन्छ, जे चाहँदैन हुँदैन । कोही अर्को त्यसमा हस्तक्षेपको सामर्थ्य तथा अधिकार राख्दैन ।

[4]अर्थात् जसलाई चाहन्छ पुत्र-पुत्री दुबै दिन्छ । यस स्थानमा अल्लाहले मानिसहरुको चार श्रेणी वर्णन गरेको छ । एक त्यो जसलाई केवल पुत्र दिन्छ, दोस्रो त्यो जसलाई केवल पुत्रीहरु दिन्छ, तेस्रो त्यो जसलाई पुत्र-पुत्रीहरु दुबै प्रदान गर्दछ तथा चौथो त्यो जसलाई न पुत्र न पुत्री । मानिसहरुमा यो अन्तर तथा भेद अल्लाहका सामर्थ्यका लक्षणहरुमध्ये हो । यस ईश्वरीय अन्तरलाई संसारको कुनै शक्ति परिवर्तन गर्न सक्दैन । यो विभाजन सन्तानका हिसाबले हो । पिताका हिसाबले पनि मानिसहरुका चार प्रकार छन् । आदम अलैहिस्सलामलाई केवल माटोले रच्यो, उनका न पिता छन्, न माता २-हव्वालाई आदम अर्थात् पुरुषबाट पैदा गर्‍यो, उनकि माता छैनन्, (३) आदरणीय ईसालाई केवल स्त्रीबाट पैदा गर्‍यो, उनका पिता छैनन, (४) तथा शेष सबै मानिसहरुलाई नर-नारी दुबैको मिलनबाट, उनका पिता पनि छन् तथा माता पनि । فَسُبحان الله العليم القدير (इब्ने कसीर)

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآئِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

(५१) तथा असम्भव छ कि कुनै भक्तसित अल्लाह (तआ़ला) वार्तालाप गरोस् परन्तु प्रकाशनाका रुपमा अथवा पर्दाका पछाडीबाट अथवा कुनै फरिश्तालाई पठाओस् तथा त्यसले अल्लाहका आदेशले जो त्यो चाहन्छ प्रकाशना गरोस् ।[1] निःसन्देह त्यो सर्वोच्च तथा तत्वदर्शी छ ।

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَٰبُ وَلَا الْإِيمَٰنُ وَلَٰكِن جَعَلْنَٰهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा यसैप्रकार हामीले तपाईंतिर आफ्ना आदेशले रुह (आत्मा) लाई अवतरित गरेका छौं,[2] तपाईं त्यसभन्दा पूर्व यो पनि जान्नुहुन्थ्यो कि किताब तथा ईमान के वस्तु हो ?[3] परन्तु हामीले त्यसलाई ज्योति बनायौं, त्यसद्वारा आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौं मार्गदर्शन दिन्छौं ।[4] निःसन्देह

[1]यस आयतमा ईश्वरीय प्रकाशनाका तीन रुप बताइएका छन् । प्रथम यो कि हृदयमा कुनै कुरा पारिदिनु अथवा स्वप्नमा भनिदिनु यस विश्वासका साथ कि यो अल्लाहकै तर्फबाट हो । दोस्रो पर्दाका पछाडीबाट कुरा गर्नु जस्तै ईशदूत मूसासित त तूर पर्वतमा गरियो, फरिश्ताहरुद्वारा आफ्नो प्रकाशना पठाउनु । जस्तै देवदूत जिब्रील अलैहिस्सलाम अल्लाहको आदेश लिएर आउँथे तथा पैग़म्बरहरुलाई सुनाउँथे ।

[2] رُوحٌ सित अभिप्राय ईशवाणी पवित्र कुर्आन हो । अर्थात् जस्तो तपाईंभन्दा पहिला अन्य रसूलहरुमाथि हामीले प्रकाशना (वह्य) गरिरहयौं, त्यस्तै हामीले तपाईंमाथि कुर्आनको प्रकाशना गरेका छौं । पवित्र कुर्आनलाई रुह (आत्मा) भनिएको छ कि कुर्आनबाट हृदयहरुलाई जीवन प्राप्त हुन्छ जस्तै आत्मामा मानव जीवनको भेद लुप्त छ ।

[3]किताबसित तात्पर्य कुर्आन हो । अर्थात् नबूअतभन्दा पहिला कुर्आनको पनि ज्ञान तपाईंलाई थिएन । यस्तो नै ईमानका ती विवरणबाट पनि अन्जान हुनुहुन्थ्यो जो धर्मविधान (शरीयत) मा अभीष्ट छ ।

[4]अर्थात् कुर्आनलाई प्रकाश बनायो, त्यसद्वारा हामी आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौं सन्मार्गबाट सम्मानित गर्छौं । अभिप्राय यो हो कि कुर्आनबाट मार्गदर्शन तथा निर्देशन तिनैलाई प्राप्त हुन्छ जसमा ईमानको इच्छा तथा तडप हुन्छ उनी त्यसलाई मार्गदर्शन प्राप्त गर्नका लागि पढ्छन्-सुन्छन् तथा चिन्तन-मनन गर्दछन्, त अल्लाह उनको सहायता गर्दछ तथा उनका लागि सन्मार्गको पथ समतल गर्दछ । जसमाथि उनी हिंडिहाल्छन् ।

तपाईं सत्यमार्गको दर्शन गराइराख्नु भएको छ ।

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

(५३) त्यस अल्लाहका मार्गको[1] जसका स्वामित्वमा आकाशहरु एवं धर्तीको हरेक वस्तु छ । सावधान रह, सबै कार्य अल्लाहतिरै फर्कन्छन् ।[2]

सूरतुज़ ज़ुख़रुफ़-४३

سُورَةُ الزُّخْرُفِ

सूरः ज़ुख़रुफ़ मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनानब्बे (८९) आयतहरु तथा सात रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

حم ﴿١﴾

(१) हा. मीम. ।

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾

(२) सौगन्ध छ यस खुला किताबको ।

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ

(३) हामीले यसलाई अरबी भाषाको कुरआन

अन्यथा जो आफ्ना आँखा बन्द गर्दछन्, कानहरुमा कपास हाल्दछन् तथा बोध एवं विवेकले काम लिंदैनन् त उनीहरुलाई मार्गदर्शन कसरी प्राप्त हुनसक्दछ । जस्तै भन्नुभयो :

﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾

"तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) भनिदिनुस् कि यो त ईमानवालाहरुका लागि मार्गदर्शन एवं स्वास्थ्य सुधार हो तथा जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् उनका कानहरुमा त (बहिरापन एवं) भार छ तथा उनलाई अन्धापन छ यिनीहरु टाढाका स्थानबाट पुकारिंदैछन् ।" (सूरः हा.मीम.अस्सजदाः-४४)

[1]यो صراط مستقيم (सिराते मुस्तक़ीम) सोझो मार्ग इस्लाम हो । त्यसलाई अल्लाहले आफूतिर सम्बन्धित गरेको छ जसबाट त्यस मार्गको महानता तथा प्रतिष्ठा स्पष्ट हुन्छ तथा त्यसका एक मात्र मोक्ष माग हुने कुरोतिर संकेत पनि छ ।

[2]अर्थात् केयामतका दिन सबै निर्णय अल्लाहकै हातमा हुनेछ यसमा कडा चेतावनी छ जो प्रतिकारलाई आवश्यक बनाउँछ ।

تَعۡقِلُونَ ۝٣

बनाएको छ[1] ताकि तिमी बुझ्न सक ।

وَإِنَّهُۥ فِيٓ أُمِّ ٱلۡكِتَٰبِ لَدَيۡنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ ۝٤

(४) तथा निःसन्देह यो सुरक्षित पुस्तकमा छ तथा हाम्रा निकट उच्च कोटिको हिक्मतले पूर्ण छ ।[2]

أَفَنَضۡرِبُ عَنكُمُ ٱلذِّكۡرَ صَفۡحًا أَن كُنتُمۡ قَوۡمٗا مُّسۡرِفِينَ ۝٥

(५) के हामीले यस सदुपदेशलाई तिमीबाट यस आधारमा हटाइहालौं कि तिमी सीमा उल्लंघन गर्नेवाला हौ ।[3]

وَكَمۡ أَرۡسَلۡنَا مِن نَّبِيّٖ فِي ٱلۡأَوَّلِينَ ۝٦

(६) तथा हामीले विगत जातिहरुमा पनि धेरै नबी पठायौं ।

وَمَا يَأۡتِيهِم مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُواْ بِهِۦ

(७) तथा जो नबी उनका पासमा आयो उनीहरुले

[1]जो संसारको सर्वोत्तम भाषा हो । दोस्रो, यसबाट सर्वप्रथम सम्बन्धित पनि अरब थिए । उनैको भाषामा कुर्आन उतार्‍यो ताकि उनी बुझ्न चाहन्छन् भने सरलताले बुझिहालून् ।

[2]यसमा कुर्आनको त्यस महानता तथा प्रधानताको वर्णन छ जो उच्च लोकमा त्यसलाई प्राप्त छ, ताकि जगत्वासी पनि त्यसको महानता तथा मर्यादालाई ध्यानमा राख्दै त्यसलाई तदानुसार महत्व देऊन् तथा त्यसबाट मार्गदर्शनको त्यो उद्देश्य प्राप्त गरुन् जसका लागि त्यसलाई संसारमा उतारिएको छ । أم الكتاب (मूलग्रन्थ) सित अभिप्राय लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) हो ।

[3]यसका विभिन्न अर्थ गरिएका छन् जस्तै (१)-तिमी किनकि पापहरुमा अधिक लीन त्यसमाथि अडिग छौ । यसकारण के तिमी यो सोच्दछौ कि हामीले तिमीलाई शिक्षा उपदेश दिन छाडिदिनेछौं अथवा त्यागदिनेछौं ? (२)-अथवा तिम्रा कुफ्र तथा अतिमाथि हामीले तिमीलाई केही भन्ने छैनौं तथा तिमीलाई क्षमा गरिदिनेछौं । (३)-अथवा हामी तिमीलाई विनाश गरिदेऔं तथा तिमीलाई कुनै कुराको आदेश देऔं रोक्न नसकौं । (४)-यसकारण कि तिमी पवित्र कुर्आन प्रति विश्वास गर्नेवाला होइनौ । अतः हामीले कुर्आनका उतार्ने क्रम नै रोकिदेऔं । पहिला भावार्थलाई इमाम तबरीले तथा अन्तिमलाई इमाम इब्ने कसीरले अधिक रुचाउनु भएछ तथा भनेका छन् कि यो अल्लाहको दया तथा करुणा हो कि उसले भलाई तथा कुर्आनतिर आमन्त्रण दिनुको क्रमस्थगित गरेन, यद्यपि त्यो मुख फर्काउने तथा इन्कार गर्नमा सीमा उल्लंघन गरिराखेका थिए, ताकि जसका भाग्यमा सन्मार्ग छ, त्यो यसद्वारा सोझो बाटो अप्नाइहालोस् तथा जो हत्भागी छ उनीमाथि प्रमाण स्थापित हुनजाओस् ।

يَسْتَهْزِءُوْنَ ⑦

त्यसको उपहास गरे ।

فَأَهْلَكْنَآ أَشَدَّ مِنْهُم بَطْشًا وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ⑧

(८) त हामीले उनीभन्दा अधिक बलवानहरुलाई[१] नष्ट गरिहाल्यौं तथा अघिल्लाहरुको उदाहरण गुज्रिसकेको छ ।[२]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ⑨

(९) तथा यदि तपाईं उनीसित सोध्नुहुन्छ कि आकाशहरु तथा धर्तीलाई कसले पैदा गऱ्यो त निःसन्देह उनको उत्तर हुनेछ कि उनीहरुलाई सर्वशक्तिमान एवं सर्वज्ञाता (अल्लाहले नै) पैदा गरेको छ ।[३]

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑩

(१०) (त्यही हो) जसले तिम्रा लागि धर्तीलाई फर्श (अथवा ओछ्यान) बनायो[४] तथा त्यसमा तिम्रा लागि मार्ग बनाइदियो ताकि तिमी मार्ग पाइहाल्ने गर ।[५]

---

[१]अर्थात् मक्कावासीहरुभन्दा अधिक बलवान थिए । जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो:

﴿ كَانُوٓا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً ﴾

"उनी संख्या तथा बलमा उनीभन्दा कैयौं अधिक थिए ।" (अल-मोमिन-८२)

[२]अर्थात् पवित्र कुर्आनमा ती जातिहरुको चर्चा अथवा विशेषता अनेक पटक गुज्रिसकेको छ । यसमा मक्कावासीहरुका लागि धम्की छ कि पछिल्ला जातिहरु रसूलहरुलाई झुठ्लाउनुका कारण नाश भए । यदि यिनी पनि नबी (दूतत्व) लाई झुठ्लाउनमा अडिग रहे भने उनैको जस्तो यिनी पनि नष्ट गरिदिइनेछन् ।

[३]किन्तु यस स्वीकारका उपरान्त यिनै सृष्टिहरुमध्ये धेरैलाई यी मूर्खहरुले अल्लाहको साझेदार बनाइहालेका छन् । यसबाट उनका अपराधको कुकृतको पनि वर्णन तथा उनका अज्ञानता एवं मुर्खताको प्रदर्शन पनि ।

[४]यस्तो विस्तर (ओछ्यान) जसमा स्थिरता तथा स्थायित्व होस् । तिमी यसमाथि हिंड्छौ, उभिन्छौ तथा सुत्छौ, जहाँ चाहन्छौ हिंड्डुल गर्छौ, उसले त्यसलाई पहाडहरुद्वारा स्थिर गरिदियो ताकि त्यसमा गति तथा कम्पन नहोस् ।

[५]अर्थात् एक क्षेत्रबाट अर्को क्षेत्रमा तथा एक देशबाट अर्को देशमा जानका लागि मार्ग बनाइदियो ताकि व्यवसायिक, व्यापारिक एवं अन्य उद्देश्यका लागि तिमी यातायात गर्नसक ।

وَالَّذِىْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءًۢ بِقَدَرٍ ۚ فَاَنْشَرْنَا بِهٖ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ كَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ ⑪

(११) तथा उसैले आकाशबाट एक अनुमान[1] का अनुसार वर्षा गऱ्यो, त हामीले त्यसबाट मृत नगरलाई जीवित गरिदियौं । त्यसैप्रकार तिमी निकालिनेछौ ।[2]

وَالَّذِىْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنَ الْفُلْكِ وَالْاَنْعَامِ مَا تَرْكَبُوْنَ ۙ ⑫

(१२) तथा जसले समस्त वस्तुहरुका जोडी[3] बनायो तथा तिम्रो (सवारीका) लागि डुङ्गाहरु बनायो तथा चौपाया पशु पैदा गऱ्यो जसमाथि तिमी सवार हुन्छौ ।

لِتَسْتَوٗا عَلٰى ظُهُوْرِهٖ ثُمَّ تَذْكُرُوْا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُوْلُوْا سُبْحٰنَ الَّذِىْ سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهٗ مُقْرِنِيْنَ ۙ ⑬

(१३) ताकि तिमी उनको पिठ्यूँमा जमेर सवार हुँदैगर,[4] अनि आफ्ना प्रभुका (प्रदान गरिएका) उपहारहरुलाई याद गर जब त्यसमा ठीक-ठाक बसिहाल तथा भन कि पवित्र अस्तित्व छ उसको जसले त्यसलाई हाम्रा वशमा गरिदियो, यद्यपि हामीलाई त्यसलाई वशमा गर्नुको शक्ति थिएन ।[5]

---

[1]जसबाट तिम्रो आवश्यकता पूरा हुनसकोस्, किनकि आवश्यकताभन्दा कम भएको भए त तिम्रा लाभकारी हुने थिएन तथा अधिक भएको भए त त्यो तूफान बन्थ्यो जसमा तिमी डुब्नु एवं नष्ट हुनुको भय हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् जस्तो वर्षाबाट मृत धर्ती हरियो हुनजान्छ यस्तै केयामत (प्रलय) का दिन तिमीलाई पनि जीवित गरी कब्रहरुबाट निकालिनेछ ।

[3]प्रत्येक वस्तुको जोडी बनायो, भालेपोथी, वनस्पति-खेतीहरु, फलफूल तथा प्राणी सबैमा भालेपोथीको क्रम छ । केही ज्ञाताहरुले भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय एक-अर्काका प्रतिकूल वस्तुहरु हुन्, जस्तै प्रकाश तथा अन्धकार, रोग तथा स्वास्थ्य, न्याय तथा अत्याचार, भलाई तथा नराम्रो कुरो, ईमान (विश्वास) तथा कुफ्र (इन्कार) नम्रता एवं कठोरता इत्यादि । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि जोडी, प्रकारका अर्थमा छ अर्थात् सबै प्रकारको रचयिताहरु अल्लाह हो ।

[4] لِتَسْتَوٗا को अर्थ हो لِتَستقِرّوا अथवा لِتَستَعْلُوا टेकेर बसिहाल अथवा चढिहाल । ظُهورِه सर्वनाम एक वचन जातिवाचक संज्ञाका कारण छ ।

[5]अर्थात् यदि यी पशुहरुलाई हाम्रा अधीन तथा वशमा नगरेको भए त हामी यिनीहरुलाई आफ्ना वशमा राखेर उनलाई सवारी भारवाहन

وَاِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा निश्चित रुपमा हामी आफ्नो प्रभुतिर फर्केर जानेछौं ।[1]

وَجَعَلُوْا لَهٗ مِنْ عِبَادِهٖ جُزْءًا ؕ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُوْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٥﴾

(१५) तथा उनीहरुले अल्लाहका केही भक्तहरुलाई त्यसको अंश बनाइदियो,[2] निःसन्देह मनुष्य स्पष्टरुपले कृतघ्न छ ।

اَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنٰتٍ وَّاَصْفٰىكُمْ بِالْبَنِيْنَ ﴿١٦﴾

(१६) के अल्लाह (तआला) ले आफ्नो सृष्टिमध्ये पुत्रीहरुलाई त स्वयं राखिहाल्यो तथा तिमीलाई पुत्रहरुबाट सुशोभित गऱ्यो ?

وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهٗ مُسْوَدًّا وَّهُوَ كَظِيْمٌ ﴿١٧﴾

(१७) (यद्यपि) उनीहरुमध्ये कसैलाई जब त्यस वस्तुको सूचना दिइन्छ जसको उदाहरण उसले अल्लाह दयालुका लागि वर्णन गरेको छ, त त्यसको मुख कालो भइहाल्छ तथा त्यो शोकग्रस्त हुन्छ ।

तथा अन्य लक्ष्यका लागि प्रयोग गर्न सक्दैनथे । مُطِيقِين को अर्थ مُقرِنين हो ।

[1]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब सवारीमा सवार हुनुहुन्थ्यो तीन पटक त الله أكبر (अल्लाहु अकबर) भन्नुहुन्थ्यो तथा سبحان الذي देखि لَمُنقلِبون सम्म आयत पढ्नु हुन्थ्यो । यसका अतिरिक्त भलाई तथा कुशलताका लागि प्रार्थना गर्नुहुन्थ्यो । (जुन दुआहरु (प्रार्थना) का पुस्तकमा हेरिहालियोस् ।) (सहीह मुस्लिम किताबुल हज्ज, बाबु मायाकूलु इज़ा रकिब..........)

[2]عِبَاد बाट तात्पर्य फरिश्ता तथा جُزْء जुज़ (अंश) सित अभिप्राय पुत्रीहरु अर्थात् फरिश्ता हुन् जसलाई मूर्तिपूजकहरुले अल्लाहका पुत्रीहरु बनाएर उनको पूजा आरम्भ गरेका थिए । यसप्रकार उनी अल्लाहद्वारा पैदा गरिएकालाई त्यसका साझीदार तथा अंश मान्दथे जबकि उहाँ यी कुराहरुबाट परम पवित्र हुनुहुन्छ । केही ज्ञाताहरुले अंशसित अभिप्राय यहाँ भोग-प्रसादका रुपमा निकालिने ती पशु तात्पर्य लिएका छन् जसको एक भाग (अंश) मूर्तिपूजक अल्लाहका नाममा तथा एक भाग मूर्तिहरुका नाममा निकाल्ने गर्दथे । जसको चर्चा सूरतुल अन्आम १३६ मा छ ।

[3]यसमा उनको त्यस मूर्खता तथा बुद्धिहीनताको वर्णन छ जुन उनले अल्लाहका लागि सन्तान बनाएका छन् जसलाई उनी अप्रिय ठान्दछन् । हाँलाकि अल्लाहको सन्तान भएको भए त के यस्तै हुन्थ्यो कि त्यसकि दुई पुत्री हुन्थे तथा तिमीलाई पुत्रसित सम्मानित गर्ने थियो ।

أَوَمَن يُنَشَّؤُا۟ فِى ٱلْحِلْيَةِ وَهُوَ فِى ٱلْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ⑱

(१८) अथवा के (अल्लाहका सन्तान पुत्रीहरु हुन्) जो आभूषणहरुमा पालियून् तथा झगडाहरुमा (आफ्ना कुरा) स्पष्ट गर्न नसकून् ?[1]

وَجَعَلُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ ٱلَّذِينَ هُمْ عِبَٰدُ ٱلرَّحْمَٰنِ إِنَٰثًا ۚ أَشَهِدُوا۟ خَلْقَهُمْ ۚ سَتُكْتَبُ شَهَٰدَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ ⑲

(१९) तथा उनीहरुले दयालुका इबादत (उपासना) गर्ने फरिश्ताहरुलाई स्त्रीहरु बनाइहाले। के उनका जन्मका समय उनीहरु उपस्थित थिए ? उनको यो साक्ष्य लेखिहालिनेछ तथा उनीसित त्यसको सोधपूछ गरिनेछ ।[2]

وَقَالُوا۟ لَوْ شَآءَ ٱلرَّحْمَٰنُ مَا عَبَدْنَٰهُم ۗ مَّا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ

(२०) तथा भन्छन् कि अल्लाह (तआ़ला) चाहेको भए त हामीले उनको पूजा गर्दैनथ्यौं । उनीहरुलाई त्यसको केही ज्ञान छैन,[3] यिनी त केवल

[1] يُنَشَّؤُا यो نَشُوءٌ धातुले बनेको छ पालनपोषणका अर्थमा नारीहरुका दुई गुणको वर्णन यहाँ विशेषरुपले गरिएको छ । (१)-उनको पालनपोषण आभूषणहरु तथा शोभामा हुन्छ, अर्थात् बोधका आँखा खुल्नासाथ उनको ध्यान शोभा एवं सौन्दर्यका वस्तुहरुतिर हुनजान्छ । अभिप्राय यस वर्णनबाट यो हो कि जसको दशा यो छ, उनी आफ्ना व्यक्तिगत विषयको सुधार गर्नुको पनि योग्यता तथा क्षमता राख्दैनन् । (२)-यदि कोहीसँग वाद-विवाद हुन्थ्यो भने उनी आफ्नो कुरा पनि सही ढङ्गले (प्राकृतिक लज्जाका कारण) स्पष्ट गर्न सक्दैनन्, न आफ्ना प्रतिद्वन्दीका तर्कलाई तोड्नै सक्दैनन् । यो नारीको ती दुई प्राकृतिक कमजोरीहरु हुन् जसका कारण पुरुष स्त्रीमाथि एक गुणा प्रधानता राख्दछन् । वाक्यक्रमले पनि पुरुषको प्रधानता स्पष्ट छ, किनकि कुरा यसै प्रकरणमा अर्थात् नर-नारीमा जो स्वभाविक अन्तर छ जसका कारण बच्चीका मुक़ाबिलामा बच्चाको जन्मलाई अधिक रुचाइन्थ्यो, भइराखेको छ ।

[2] अर्थात् प्रतिकारका लागि, किनकि फरिश्ताहरु अल्लाहका पुत्री हुनुको कुनै प्रमाण उनको पासमा हुनेछैन ।

[3] अर्थात् स्वयं आफूबाट अल्लाहको इच्छाको सहारा यो उनको एउटा ठूलो तर्क हो, किनकि प्रत्येक रुपले यो कुरा सही छैन कि अल्लाहका बिना कुनै काम हुँदैन न हुनसक्छ। किन्तु यिनीहरु यसबाट अनभिज्ञ छन् कि उहाँको इच्छा, उहाँको प्रसन्नताभन्दा अलग कुरो हो । सबै कार्य निश्चय उहाँको इच्छाले हुन्छ, किन्तु उहाँ प्रसन्न तिनै कामबाट हुनुहुन्छ जसका उहाँले आदेश दिनुभएको छ, न कि प्रत्येक त्यस कर्मबाट जो मानिस अल्लाहको चाहतले गर्दछ। मानिस किनकि चोरी, कुकर्म, अत्याचार तथा ठूला-ठूला पाप गर्दछ ।

إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝٢٠

(असत्य कुरा) भन्दछन् ।

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهُم بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ۝٢١

(२१) के हामीले यसभन्दा पूर्व उनीहरुलाई (अन्य) कुनै किताब प्रदान गरेका छौं । जसलाई यिनीहरुले दृढताले समातेका छन् ?[1]

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ ۝٢٢

(२२) (होइन-होइन) बरु यिनीहरु त भन्दछन् कि हामीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई एउटा धर्ममा पायौं तथा हामी उनैका पद-चिन्हहरुमा हिंडेर सन्मार्ग प्राप्त छौं ।

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ ۝٢٣

(२३) तथा यसैप्रकार तपाईंभन्दा पहिला पनि हामीले जुन वस्तीमा कुनै तर्साउनेवाला पठायौं, त्यहाँका सम्पूर्ण मानिसहरुले यही उत्तर दिए कि हामीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई (एक मार्गमा एवं) एक धर्ममा पायौं तथा हामी त उनीहरुका पदचिन्हहरुको अनुगमन गर्नेहरु हौं ।

قُلْ أَوَلَوْ جِئْتُكُم بِأَهْدَىٰ مِمَّا

(२४) (नबीले) भन्नुभयो कि यद्यपि म त्यसभन्दा अतिउत्तम (लक्ष्यसम्म पुर्याउने) मार्ग

यदि अल्लाह चाहन्छ भने कसैलाई यो पाप गर्नुको सामर्थ्य न देओस्, तुरुन्त त्यसको हात समातिहालोस्, त्यसका खुट्टालाई रोकिदेओस्, त्यसका आँखा नदेख्ने गरिदेओस् । किन्तु यो दबाब हुनेछ, जबकि उहाँले मनुष्यलाई संकल्प तथा इच्छाको स्वाधीनता दिनुभएको छ ताकि त्यसको परीक्षा लिइयोस् । अत: उहाँले दुबै प्रकारका कर्महरुको स्पष्ट वर्णन गरिदिनु दिएको छ, जसबाट प्रसन्न हुन्छ उनका पनि तथा जसबाट अप्रसन्न हुन्छ तिनका पनि । मानिस दुबै प्रकारका कर्महरुमध्ये जो पनि कर्म गर्नेछ अल्लाहले त्यसको हात समात्ने छैन, किन्तु यदि त्यो काम अपराध तथा पाप पो हुनेछ त निश्चय त्यो त्यसबाट अप्रसन्न हुनेछ कि उसले अल्लाहद्वारा दिइएका अधिकारको गलत प्रयोग गर्‍यो । तैपनि अल्लाह यो अधिकार संसारमा त्यसबाट वापस लिनेछैन । हो, त्यसको दण्ड क़ेयामतका दिन दिनेछ ।

[1]अर्थात् क़ुरआनबाट पहिला कुनै किताब जसमा उनलाई अल्लाह बाहेक कसैको उपासना (इबादत) गर्नुको अधिकार दिइएको छ, जसलाई उनीहरुले दृढतासाथ थामेका छन् ? अर्थात् यस्तो छैन बरु पूर्वजहरुका अनुगमनका अतिरिक्त उनीसित कुनै प्रमाण छैन ।

وَجَدْتُّمْ عَلَيْهِ اٰبَآءَكُمْ ۗ قَالُوْٓا اِنَّا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كٰفِرُوْنَ ﴿٢٤﴾

लिएर आएको हुँ जसमाथि तिमीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई पायौ त उनीहरुले उत्तर दिए कि हामी त्यसलाई मान्नेवाला छैनौं जे दिएर तिमीलाई पठाइएको छ ।[1]

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ ﴿٢٥﴾

(२५) त हामीले उनीसित प्रतिशोध लियौं तथा हेरिहाल झुठ्लाउनेहरुको के परिणाम भयो ?

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖٓ اِنَّنِيْ بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा जबकि इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) ले आफ्ना पितासित तथा आफ्ना समुदायसित भने कि म यी कुराहरुबाट अलग्ग छु जसको तिमी पूजा गर्दछौ ।

اِلَّا الَّذِيْ فَطَرَنِيْ فَاِنَّهٗ سَيَهْدِيْنِ ﴿٢٧﴾

(२७) त्यस शक्तिका अतिरिक्त जसले मलाई पैदा गरेको छ तथा त्यसैले मेरो मार्गदर्शन गर्नेछ ।[2]

وَجَعَلَهَا كَلِمَةًۢ بَاقِيَةً فِيْ

(२८) तथा इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) त्यसैलाई आफ्नो सन्तानमा पनि शेष रहने कुरो[3]

[1]अर्थात् आफ्ना पूर्वजहरुको अनुगमनमा यदि पक्का थिए कि पैगम्बरको स्पष्टीकरण तथा तर्क पनि उनलाई फर्काउन सकेन । यो आयत अन्धा अनुगमनका खण्डन तथा त्यसको निन्दामा निकै ठूलो प्रमाण छ । (हेर्नुस् इमाम शौकानीको फतहुल कदीर)

[2]अर्थात् जसले मलाई पैदा गरेको छ, त्यसले आफ्ना धर्मको समझ पनि मलाई दिनेछ तथा त्यसमाथि स्थिर राख्नेछ । म मात्र उसैको उपासना गर्नेछु ।

[3]अर्थात् यस धर्म-सूत्र لا إله إلا الله ला इलाहा इल्लल्लाह) को वसीयत आफ्नो सन्तानलाई पनि गरेर गए । जस्तो भन्यो :

﴿ وَوَصّٰى بِهَآ اِبْرٰهِيْمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ ﴾

"इब्राहीम तथा याकूबले यसको वसीयत आफ्ना सन्तानलाई गरे ।" (अल-बकरः-१३२)

केही विद्वानहरुले جَعَلَهَا को (कर्ता) अल्लाहलाई मानेका छन्, अर्थात् अल्लाहले यस धर्म-सूत्रलाई इब्राहीम अलैहिस्सलामका पश्चात उनको सन्तानमा शेष राखे तथा उनी केवल एक अल्लाहका उपासक रहे ।

عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٢٨﴾

स्थापित गरेर गए ताकि मानिस (मिश्रणवादबाट) पन्छिदै रहून् ।[1]

بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَآءِ وَ اٰبَآءَهُمْ حَتّٰى جَآءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُوْلٌ مُّبِيْنٌ ﴿٢٩﴾

(२९) बरु मैले उनलाई तथा उनका पूर्वजहरुलाई सामान (एवं साधन)[2] प्रदान गरें यहाँसम्मकि उनका पासमा सत्य एवं स्पष्टरुपले सुनाउनेवाला रसूल आइहाल्यो ।[3]

وَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ وَّاِنَّا بِهٖ كٰفِرُوْنَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा सत्य आइपुग्नासाथ यिनीहरु भनिहाले कि यो त जादू हो तथा हामीले यसलाई अस्वीकार गर्दछौं ।[4]

وَقَالُوْا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيْمٍ ﴿٣١﴾

(३१) तथा भन्नलागे कि यो कुरआन यी दुई वस्तीहरुमध्ये कुनै सम्पन्न (महान, सम्मानित) व्यक्तिमाथि किन अवतरित गरिएन ।[5]

[1]अर्थात् इब्राहीमको सन्तानमा यिनी एकेश्वरवादी यसकारण पैदा गरिए ताकि उनका तौहीद (अद्वैत) का उपदेशबाट मानिस शिर्क (मिश्रणवाद) बाट रोकिरहून् । لَعَلَّهُم मा सर्वनाम मक्कावासीहरुतिर फर्कन्छ । अर्थात् सम्भवतः मक्कावासी यस धर्मतिर फर्कि आउन् जो ईशदूत माननीय इब्राहीमको धर्म थियो जो विशुद्ध तौहीदमा आधारित थियो न कि शिर्क (बहुदेववाद) मा ।

[2]यहाँबाट पुनः ती वरदानहरुको चर्चा भइराखेको छ जो अल्लाहले उनीहरुलाई प्रदान गरेका थिए तथा वरदानहरुका पश्चात प्रकोपमा शीघ्रता गरेनन्, बरु उनलाई पूरा अवसर दिइए जसबाट उनी धोकामा परिहाले तथा मनका दास बनिहाले ।

[3]सत्यसित पवित्र कुरआन तथा दूतसित आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अभिप्राय हुन् । مُبِيْنٌ रसूलको विशेषण (गुण) हो, खुलारुपले वर्णन गर्नेवाला अथवा जसको ईशदूत हुने कुरो स्पष्ट छ । यसमा कुनै शंका र गोपनीयता छैन ।

[4]कुरआनलाई जादू भनेर त्यसको इन्कार गरियो तथा त्यसको अघिका शब्दहरुमा आदरणीय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको अपमान तथा निरादार गरे ।

[5]दुबै नगरहरुसित तात्पर्य मक्का तथा ताएफ़ हो तथा ठूला व्यक्तिहरुसित अभिप्राय अधिकतर भाष्यकारहरुका निकट मक्काको वलीद पुत्र मुगीरह तथा ताएफको उरवह पुत्र मसऊद सकफ़ी हो । केही ज्ञाताहरुले अझ अन्य मानिसहरुका नाम उल्लेख गरेका छन् । तैपनि उद्देश्य यसबाट एउटा यस्तो व्यक्तिको चुनाव छ

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) के तपाईंका प्रभुको दयालाई यिनी वितरण गर्छन् ?[1] हामीले नै उनका सांसारिक जीवनका जीविका उनीहरुमा वितरण गरेका छौं तथा एकलाई अर्कोमाथि श्रेष्ठ गरेका छौं ताकि एक-अर्कालाई अधीनमा गरिहालून् ।[2] र जसलाई यिनीहरु एकत्रित गर्दै हिंड्छन्, त्यसभन्दा तपाईंका प्रभुका दया अति उत्तम छ ।[3]

وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً

(३३) तथा यदि यो कुरो नभएको भए कि सब

जो अघिदेखि नै श्रेष्ठ पदवाला छ, धनवान एवं आफ्नो जातिमा मानिएको छ। अर्थात् यदि कुर्‌आन अवतरित हुन्थ्यो त दुबै नगरहरुमध्ये कुनै यस्ता व्यक्तिमाथि अवतरित हुन्थ्यो न कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि जससित संसारको धन छैन, न आफ्नो जातिमा नेतृत्व एवं प्रधानताका पदमा आसीन छन् ।

[1] رحمت (रहमत) अनुग्रहका अर्थमा छ, तथा यहाँ सबभन्दा ठूलो अनुग्रह 'नबूअत' अभिप्राय छ । प्रश्न नकारात्मक हो । अर्थात् यो काम उनको होइन कि प्रभुका वरदानहरु, विशेषरुपले नबूअत (दूतत्व) लाई आफ्नो इच्छाले वितरण गरून् । बरु यो केवल प्रभुको काम हो, किनकि त्यही सबैकुरा तथा प्रत्येक व्यक्तिको स्थितिसित पूर्णतः अवगत छ । त्यही बुझ्छ कि मानिसहरुमा नबूअतको ताज (मुकुट) कसका टाउकामा राख्नु छ तथा आफ्नो प्रकाशना (वह्य) सित कसलाई सम्मानित गर्नुछ ।

[2]अर्थात् धन-सम्पत्ति तथा मान-मर्यादा तथा बुद्धि एवं बोधमा यो अन्तर हामीले यसकारण राखेका छौं ताकि अधिक धनवाला कम धनवालासित, उच्च पदवाला तलका अधिकारीहरुसित तथा बोध एवं विवेकमा अधिक आफूभन्दा कम बुद्धि राख्नेसित काम लिन सकोस् । अल्लाहको यस पूर्ण हिक्मतले विश्व (सृष्टि) को व्यवस्था उत्तमरुपले चलिराखेको छ । यदि सबै धन, पद, ज्ञान तथा बोधमा तथा अन्य सांसारिक साधनहरुमा सामान भएको भए कोही कसैको काम गर्नका लागि तयार हुँदैनथ्यो । यसैप्रकार तुच्छ तथा हीन ठानिने कामलाई पनि कसैले गर्दैनथ्यो । यो मानवीय आवश्यकता हो जो अल्लाहले अन्तर तथा भिन्नतामा राखिदिएको हो, जसका कारण प्रत्येक मानिस अर्को मानिस बरु मानिसहरुको जरुरत राख्दछ । सबै मानवीय आवश्यकताहरु, कुनै व्यक्ति चाहे त्यो अरबपति किन नहोस्, अन्य व्यक्तिहरुको सहायताका बिना पूरा गर्न सक्दैन ।

[3]यस رحمت दयासित तात्पर्य आख़िरतका ती वरदान हुन् जो अल्लाहले आफ्ना सदाचारी भक्तहरुका लागि तयार गरेका छन् ।

لَجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّن فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾

मानिस एउटै तरीकाहरुमा भइहाल्नेछन्[1] त दयालुका साथ कुफ्र गर्नेहरुका घरको छानालाई हामीले चाँदीको बनाइदिन्थ्यौं तथा भऱ्याङहरुलाई पनि जसमाथि उनीहरु चढ्ने गर्दथे ।

وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा उनका घरहरुका द्वार तथा तख्त (आसन) पनि जसमाथि उनी तकिया लगाएर बस्दथे ।

وَزُخْرُفًا ۚ وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَالْآخِرَةُ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा स्वर्णका पनि,[2] तथा यी सबैथोक यस्तै सांसारिक लाभ हो तथा आख़िरत त तपाईंका प्रभुका निकट केवल सदाचारीहरुका लागि (नै) हो ।[3]

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा जो व्यक्ति अल्लाहका स्मरणबाट आलस्य गर्दछ[4] हामी त्यसमाथि एउटा शैतान निर्धारित गरिदिन्छौं; त्यही त्यसको साथी रहन्छ ।[5]

---

[1]अर्थात् माया-मोहका कारण संसारका अभिलाषी भइहाल्नेछन् तथा परलोक एवं अल्लाहको प्रसन्नताको खोज बिर्सनेछन् ।

[2]अर्थात् केही कुराहरु चाँदीको तथा केही सुनको, किनकि विभिन्नतामा शोभा अधिक हुन्छ। अभिप्राय यो हो कि संसारको धन हाम्रो दृष्टिमा यति तुच्छ छ कि यदि उपरोक्त खतरा नभएको भए त अल्लाहका मुन्किरहरु (इन्कार गर्नेहरु) लाई निकै धन दिइन्थ्यो परन्तु त्यसमा भय यही थियो कि सबै माया-मोहमा नपरिहालून् । संसारको हीनता त्यस हदीसबाट पनि स्पष्ट हुन्छ जसमा भन्यो :

«لو كانت الدنيا تزن عند الله جناح بعوضة ما سقى منها كافرا شربة ماء»

"यदि संसारको मुल्य अल्लाहका निकट एउटा लामखुट्टेका प्वाँखको वरावर पनि भएको भए त अल्लाह तआला काफ़िरहरुलाई एक घुट्को पानी पनि दिंदैनथ्यो ।" (तिर्मिजी, इब्ने माजा, किताबुज़ ज़ोहद)

[3]जो मिश्रणवाद एवं पापहरुबाट पन्छिए तथा अल्लाहको आज्ञापालन गरिरहे उनका लागि परलोकका सुख एवं वरदान छन् जसका अन्त्य एवं विनाश छैन ।

[4]عَشَا يَعْشُو को अर्थ हो आँखाहरुको रोग रतौंधी तथा त्यसका कारण जो अन्धापन हुन्छ अर्थात् जो अल्लाहको याद (स्मरण) बाट अन्धा हुनजाओस् ।

[5]त्यो शैतान अल्लाहको यादको अपेक्षा गर्नेवालाको साथी बन्दछ तथा प्रत्येक

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा उनीहरुलाई मार्गबाट रोक्दछन् तथा यिनी त्यसै विचारमा रहन्छन् कि यिनी सन्मार्ग प्राप्त छन् ।[1]

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾

(३८) यहाँसम्मकि जब त्यो हाम्रो पासमा आउने छ त भन्नेछ कि काश मेरो र तिम्रोमध्ये पूर्व एवं पश्चिमको दूरी हुन्थ्यो, तिमी बडो नराम्रो साथी हौ ।[2]

وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा जबकि तिमी अत्याचारी सिद्ध भइसक्यौ त तिमीलाई आज कदापि तिमी सबैको यातनामा सहभागी हुनु कुनै लाभकारी हुनेछैन ।

أَفَأَنتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَن كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾

(४०) त के तिमी बहिरालाई सुनाउन सक्दछौ अथवा अन्धोलाई मार्ग देखाउन सक्छौ तथा त्यसलाई जो खुल्ला मार्ग विचलनमा छ ।[3]

समय उनीसँग रहन्छ । अथवा मानिस स्वयं त्यसै शैतानको साथी बनाएर जान्छ तथा त्यसबाट अलग हुनसक्दैन बरु सबै विषयहरुमा त्यसको अनुगमन तथा सबै बहकावामा (विचलनमा) त्यसको अनुपालन गर्दछ ।

[1]अर्थात् ती शैतान त्यसका तथा सत्यमार्गका बीच बाधक बन्न जान्छन् तथा त्यसबाट उनलाई रोक्दछन् तथा उनलाई बराबर सम्झाइ रहन्छन् कि तिमी सत्यमा छौ, यहाँसम्मकि त्यो आफ्ना बारेमा यसै भ्रममा पर्छन कि त्यो सत्यमा छ । अथवा काफ़िर शैतानहरुका बारेमा यो ठान्दछन् कि यो सही हो तथा उनको अनुपालन गर्दैरहन्छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2] مَشْرِقَيْن दुई वचन हो । तात्पर्य पूर्व-परिश्च हुन् । فبئس القرين को विशेष्य लुप्त छ । أنت أيها الشيطان शैतान तिमी निकै नराम्रो साथी हौ । यो काफ़िर क़्यामतका दिन भन्नेछ किन्तु त्यसदिन यसलाई स्वीकारबाट के लाभ ?

[3]अर्थात् जसका लागि सधैंको दुर्भाग्य लेखिदिएको छ जो शिक्षा-दीक्षाबाट बहिरो तथा अन्धो छ । तिम्रो शिक्षा तथा सदुपदेशबाट त्यो सोझो मार्गमा आउन सक्दैन । यो प्रश्न नकारात्मक छ । जस्तै बहिरा सुन्नबाट तथा अन्धा देख्नबाट बञ्चित छ यसैप्रकार खुल्ला विचलनमा ग्रस्त व्यक्ति सत्यतिर आउनबाट बञ्चित छ । यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना हो ताकि यस्ता मानिसहरुको कुफ्र (इन्कार) बाट तपाईं अधिक व्याकुलताको संवेदन नगर्नुस् ।

فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُم مُّنتَقِمُونَ ﴿٤١﴾

(४१) अनि यदि हामी तिमीलाई यहाँबाट[1] लगि पनि हाल्छौं तैपनि हामीले उनीसित बदला लिनेवाला छौं ।[2]

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِم مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) अथवा जे-जति उनीसित वाचा गरिएको छ[3] त्यो तिमीलाई देखाइदेऊन्; हामी ती माथि पनि सामर्थ्य राख्दछौं ।[4]

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तसर्थ जो प्रकाशना तपाईंतिर गरिएको छ, त्यसलाई दृढताले थामिराख्नुस् ।[5] वस्तुत: तपाईं सोझो मार्गमा हुनुहुन्छ ।[6]

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ ۖ

(४४) तथा नि:सन्देह यो (स्वयं) तपाईंका लागि तथा तपाईंका जातिका लागि शिक्षा हो तथा

[1]अर्थात् तिमीलाई मृत्यु आइहालोस् यसभन्दा पहिला कि उनीमाथि प्रकोप आओस् अथवा तिमीलाई मक्काबाट निकालेर लैजाऊन् ।

[2]संसारमै यदि हाम्रो इच्छाको माँग भयो । अन्य दशामा पारलौकिक यातनाबाट त त्यो कुनै रुपमा बच्न सक्दैन ।

[3]अर्थात् तिम्रो मृत्युभन्दा पूर्व अथवा मक्कामै तिमी रहँदै उनीमाथि प्रकोप पठाइदेओस् ।

[4]अर्थात् हामी जतिखेर चाहन्छौं उनीमाथि प्रकोप उतार्न सक्छौं किनकि हामी तिनीमाथि समर्थ छौं, जस्तो कि तपाईंका जीवनमै बद्रका रणमा काफ़िर शिक्षाप्रद पराजित तथा अपमान व्यहोर्नु पर्‍यो ।

[5]अर्थात् पवित्र कुर्आनलाई चाहे कोही पनि झुठ्लाउँदै रहोस् ।

[6]त्यो فَاسْتَمْسِكْ को कारण हो ।

[7]यसलाई विशेष गर्नुको अभिप्राय यो होइन कि अरुहरुका लागि सदुपदेश होइन बरु प्रथम सम्बोधित किनकि कुरैश थिए, यसकारण उनको चर्चा गरियो । अन्यथा कुर्आन त सम्पूर्ण जगत्का लागि सदुपदेश हो । ﴿وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ﴾ (सूर: अल-क़लम-५२) जस्तो तपाईंलाई आदेश दियो कि ﴿وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ "आफ्ना समीपवर्ती सम्बन्धीहरुलाई तर्साइयोस् ।" (अश्शुअरा-२१४) यसको अभिप्राय यो होइन कि अल्लाहको उपदेश मात्र सम्बन्धीहरुलाई पुऱ्याउनु हो । बरु अर्थ यो हो कि आमन्त्रणको आरम्भ आफ्ना परिवारबाटै गर्नुस् । केही ज्ञाताहरुले यहाँ ذكر (ज़िक्र) को अर्थ प्रतिष्ठा लिएका छन् अर्थात् यो कुर्आन तिम्रा जातिका लागि

وَسَوْفَ تُسْـَٔلُوْنَ ۝٤٤

निकट भविष्यमै तिमीहरु सोधिनेछौ ।

وَسْـَٔلْ مَنْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُّسُلِنَآ اَجَعَلْنَا مِنْ دُوْنِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُّعْبَدُوْنَ ۝٤٥

(४५) तथा हाम्रा ती नबीहरुबाट पत्ता लगाउ जसलाई हामीले[1] तपाईंभन्दा पूर्व पठाएका थियौं कि के हामीले दयालुका अतिरिक्त अन्य पूज्यहरु निर्धारित गरेका थियौं जसको पूजा गरियोस् ?[2]

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوْسٰى بِاٰيٰتِنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ئِهٖ فَقَالَ اِنِّيْ رَسُوْلُ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝٤٦

(४६) तथा हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई आफ्ना निशानीहरु दिएर फ़िरऔंन तथा त्यसका राज्य प्रमुखहरुका पास पठायौं त (मूसाले गएर) भने कि म सर्वलोकका प्रभुको रसूल (सन्देशवाहक) हूँ ।[3]

प्रतिष्ठाको हेतुमा छ कि यो उनको भाषामा उत्रयो । त्यसलाई उनी सर्वाधिक बुझ्नेवाला हुन् । यसद्वारा उनी पूरा विश्वमाथि प्रधानता प्राप्त गर्न सक्दछन् । यसकारण उनलाई आवश्यक छ कि यसलाई अप्नाउन तथा त्यसको माँगमा सर्वाधिक काम गरून् ।

[1]पैगम्बरहरुसित यो प्रश्न या त इस्रा तथा मेराजका अवसरमा बैतुल मोकद्दसमा भयो अथवा आकाशमा गरियो, जहाँ अम्बिया (ईशदूतहरु) सित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको भेट भयो । अथवा اُمَّمْ को शब्द लुप्त छ, अर्थात उनका अनुयायीहरु (अहले किताब-ग्रन्थधारी यहूदी एवं ईसाईहरु) सित सोध, किनकि उनीहरु तिनका शिक्षाहरुसित परिचित छन् तथा उनीमाथि अवतरित धर्मशास्त्र उनका पास मौजूद छन् ।

[2]उत्तर अवश्य (निःसन्देह) नकारात्मक छ, अल्लाहले कुनै पनि नबीलाई यो आदेश दिएन । बरु यसका विपरीत नबीलाई तौहीदका प्रचारकै आदेश दिइयो ।

[3]मक्काका कुरैशले भनेका थिए कि यदि अल्लाह कसैलाई नबी बनाएर पठाउँथ्यो त मक्का अथवा तायफ़मा कुनै यस्ता व्यक्तिमाथि पठाउँथ्यो जो धनी तथा पदाधिकारी हुन्थ्यो । जस्तै फ़िरऔनले पनि माननीय मूसाका मुकाबिलामा भनेका थिए कि म मूसाभन्दा उत्तम छु तथा यो मभन्दा हीन छ, यो त स्पष्टरुपले बोल्न पनि सक्दैन जस्तो कि अगाडी आइराखेको छ । सम्भवतः यसै समान स्थितिका कारण यहाँ मूसा तथा फ़िरऔन वाक्य दोहाऱ्याइदैछ । यसका अतिरिक्त यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि सान्त्वनाको पक्ष पनि छ कि आदरणीय मूसालाई पनि धेरै परीक्षाहरुबाट गुज्रनु पऱ्यो, उनीहरुले धैर्य तथा साहसले काम लिए । यसैप्रकार तपाईं पनि मक्काका काफ़िरहरुका कष्ट एवं अनुचित व्यवहारहरुबाट हताश नहुनुहोस्, धैर्य तथा साहसले काम लिनुस् आदरणीय मूसाका समान नै अन्ततः विजय तथा सफलता तपाईंकै छ

فَلَمَّا جَآءَهُم بِـَٔايَٰتِنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) त जब उनी हाम्रा निशानीहरु लिएर उनका निकट आए त उनीहरु सहसा उनीमाथि हाँस्न लागे ।[1]

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِىَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا ۖ وَأَخَذْنَٰهُم بِٱلْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा हामीले जो निशानी उनलाई देखाउँथ्यौं, उनीहरु अन्यभन्दा बढी-चढी हुन्थे ।[2] तथा हामीले उनीहरुलाई यातनामा समात्यौं ताकि उनीहरु रोकिइहालून् ।[3]

وَقَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَ ٱلسَّاحِرُ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा उनीहरुले भने कि हे जादूगर,[4] हाम्रा लागि आफ्ना प्रभुसित त्यसको[5] प्रार्थना गर जसको उसले तिमीलाई वचन दिएको छ ।[6] विश्वास

तथा यी मक्कावासी फ़िरऔनकै जस्तै असफल तथा पराजित हुनेछन् ।

[1]जब आदरणीय मूसाले फ़िरऔन तथा त्यसका दरबारियाहरुलाई तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिए त उनीहरुले उनको ईशदूत हुने कुरोको प्रमाण माँगे जसमाथि उनले त्यो चमत्कार एवं प्रमाण प्रस्तुत गरे, जो अल्लाहले उनीहरुलाई प्रदान गरेका थिए, जसलाई देखेर उनीहरुलाई उपहास गरे तथा भने कि यी कुन चाहिं ठूला कुरा हुन्, यी त जादूद्वारा हामी पनि प्रस्तुत (पेश) गर्न सक्दछौं ।

[2]यी निशानीहरुसित ती निशानीहरु अभिप्राय हुन् जो तूफान, टिड्डी दल (सलह), जुका, भ्यागुता तथा रक्त आदिको रुपमा देखाइए, जसको चर्चा सूर: आराफ आयत न. १३३-१३५ मा आइसकेको छ । पछिका प्रत्येक निशानी पहिला निशानीभन्दा ठूलो हुन्थे, जसबाट माननीय मूसाको सच्चाई स्पष्टभन्दा स्पष्टतम् हुन जान्थ्यो ।

[3]उद्देश्य यी निशानीहरु अथवा प्रकोपबाट यो हुन्थ्यो कि शायद उनी झुठ्लाउनबाट रोकियून् ।

[4]विद्वानहरु भन्छन् कि त्यस युगमा जादू नराम्रो कुरा हुन्नथ्यो तथा विद्वानहरुलाई पनि सम्मान स्वरुप जादूगर भनिन्थ्यो । यसका अतिरिक्त, चमत्कार तथा निशानीहरुका सम्बन्धमा पनि उनको विचार थियो कि यो मूसाको जादू-कलाको चमत्कार हो । यसकारण उनीहरुले मूसा अलैहिस्सलामलाई तान्त्रिक शब्दबाट सम्बोधित गरे ।

[5]आफ्ना प्रभुबाट का शब्द आफ्नो मिश्रणवादी (अनेकेश्वरवादी) मानसिकताका कारण भने, किनकि अनेकेश्वरवादीहरुमा अनेक प्रभु तथा पूज्य हुन्थे, मूसा आफ्ना प्रभुबाट यो काम गराइहाल ।

[6]अर्थात् हामीबाट ईमान स्वीकार गर्नुका पश्चात प्रकोप हटाइदिनुको वचन ।

गर कि हामी मार्गमा लागिहाल्नेछौं ।[1]

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) अनि जब हामीले उनीबाट त्यो प्रकोप हटाइहाल्यौं त त्यसैबेला आफ्नो वचन तथा प्रतिज्ञा तोडिदियो ।

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾

(५१) तथा फिर्औनले आफ्ना समुदायमा घोषणा गरायो तथा भन्यो[2] कि हे मेरो जातिका मानिस, के मिश्र देश मेरो होइन तथा मेरा राजभवनहरुका मुनि जो यी नहर बगिराखेका छन् ?[3] के तिमी देख्दैनौ ?

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾

(५२) बरु म श्रेष्ठ छु यसको अपेक्षा जो हीन छ[4] तथा स्पष्ट बोल्न पनि सक्दैन ।[5]

فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾

(५३) त, यसमाथि स्वर्गका कंगन किन उत्रेनन्[6] अथवा त्यसका साथ झुण्ड एवं जुलुसका रुपमा

[1]यदि यो प्रकोप हटिहाल्यो भने हामीले तिमीलाई अल्लाहको सच्चा रसूल मान्नेछौं तथा तिम्रो प्रभुको उपासना गर्नेछौं, जस्तो कि आगामी आयतमा छ तथा सूरः आराफमा पनि गुज्रयो ।

[2]जब माननीय मूसाले यस्ता कैयन् निशानीहरु प्रस्तुत गरिदिए जो एक से बढकर एक थिए त फ़िरऔनलाई यो भय भयो कि कहीं मेरो जाति मूसातिर आकर्षित नहोऊन् । यसकारण उसले आफ्नो पराजयको धब्बा लुकाउनका लागि तथा समुदायलाई निरन्तर धोखामा राख्नका लागि यो नयाँ चाल चल्यो कि आफ्ना शासन तथा अधिकारका सन्दर्भबाट मूसाको निरादर तथा अपमान देखाइयोस् ताकि मेरो जाति मेरा राज्य तथा अधिपत्यबाट नै भयभीत रहोस् ।

[3]यसबाट अभिप्राय नील नदी अथवा त्यसका केही शाखाहरु हुन् जो त्यसका राजभवनका मुनिबाट गुज्रन्थे ।[4]

[4] أَمْ इजराब अर्थात् एक विषयबाट कुरालाई दोस्रो विषयतिर मोड्नका लागि अर्थात بَلْ (बरु) का अर्थमा छ । केही ज्ञाताहरुका विचारमा प्रश्नवाची नै हो ।

[5]यो ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामका भक्भकेपनातिर संकेत छ जस्तो कि सूरः ताहामा गुज्रयो ।

[6]त्यस युगमा मिश्र तथा ईरानका राजा आफ्नो विशेषता देखाउनका लागि सुनका कंगन लगाउँथे तथा घाँटीमा सुनको तौक़ (रिङ्ग) तथा सिकडी लगाउँथे जो उनका प्रधानताका प्रतीक ठानिन्थ्यो । यसैकारण फ़िरऔनले आदरणीय मूसाका विषयमा भन्यो कि

फरिश्ताहरु नै आइदिन्थे ।[1]

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهٗ فَاَطَاعُوْهُ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ۝٥٤

(५४) त उसले आफ्नो जातिका मानिसहरुलाई प्रलोभन दियो । तथा उनीहरुले त्यसैको मानिहाले ।[2] निःसन्देह तिनीहरु सम्पूर्ण नै अवज्ञाकारी थिए ।

فَلَمَّاۤ اٰسَفُوْنَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنٰهُمْ اَجْمَعِيْنَ ۝٥٥

(५५) अनि जब उनले हामीलाई क्रोधित गरे त हामीले उनीसित बदला लियौं तथा सबैलाई डुबाइदियौं ।

فَجَعَلْنٰهُمْ سَلَفًا وَّمَثَلًا لِّلْاٰخِرِيْنَ ۝٥٦

(५६) र हामीले उनीहरुलाई बरबाद गरिदियौं तथा पछिका मानिसहरुका लागि नमूना बनाइदियौं ।[3]

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا اِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّوْنَ ۝٥٧

(५७) तथा जब मरियमका पुत्रको उदाहरण वर्णन गरियो त त्यससित तिम्रो समुदाय (प्रसन्नताले) पुकाऱ्यो ।

وَقَالُوْۤا ءَاٰلِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ ؕ مَا ضَرَبُوْهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا ؕ بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُوْنَ ۝٥٨

(५८) तथा उनीहरुले भने कि हाम्रा देवता राम्रा छन् अथवा त्यो ? तिमीसित उनले यो भन्नु मात्र झगडाका उद्देश्यले छ, बरु यिनीहरु छन् नै झगडालु ।[4]

यदि उसको कुनै मर्यादाको विशेषता भएको भए एवं कुनै स्थान भएको भए त त्यसका हातमा सुनका कङ्गन हुनुपर्थ्यो ।

[1]जो यस कुराको पुष्टि गर्दछन् कि यो अल्लाहको रसूल (ईशदूत) हो अथवा राजाहरुका समान त्यसको प्रतिष्ठालाई प्रत्येक्ष गर्नका लागि उसका साथ हुन्थे ।

[2]अर्थात् उसले आफ्नो जातिको बुद्धिलाई हल्का ठान्यो अथवा गरिदियो तथा उनलाई आफ्नो मूर्खता एवं कुपथमा अडिग रहनुको ताकेदा गऱ्यो, तथा जाति उसको अनुगामी वनिहाल्यो ।

[3] آسَفُونَا بمعنى اسخطونا अथवा اغضبونا का अर्थमा छ अर्थात् हामीलाई क्रोधित गरिदियो سَلَفْ यो سَالِف को वहुवचन हो । जस्तै خادم، خَدَم को तथा حَرَس को حارس अर्थात् पछि आउनेहरुका लागि उनलाई शिक्षाप्रद तथा नमूना बनाइदियो कि उनी यसप्रकार कुफ्र एवं अत्याचार तथा बडाई एवं उपद्रव नगरून् । जस्तो फ़िर्औनले गऱ्यो ताकि उनी यस जस्ता शिक्षाप्रद दुष्परिणामबाट सुरक्षित रहून् ।

[4]शिर्क (अनेकेश्वरवाद) का खण्डन तथा मिथ्या उपास्यहरुको हीनतालाई स्पष्ट गर्नका लागि जब मक्काका मूर्तिपूजकहरुसित भनिन्थ्यो कि तिम्रो साथमा

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَٰهُ مَثَلًا لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٥٩﴾

(५९) उनी (ईसा अलैहिस्सलाम) पनि केवल भक्त नै हुन्, जसमाथि हामीले उपकार गर्‍यौं तथा उसलाई इस्राईलका सन्तानका लागि (आफ्ना सामर्थ्यको) निशानी बनायौं ।[1]

तिम्रो देवता पनि जानेछन् त यससित अभिप्राय ती पत्थरका मूर्तिहरु हुन्छन् जसको उनीहरुले पूजा गर्दथे, न कि ती सत्कर्मीहरु जो आफ्ना जीवनमा मानिसहरुलाई तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण दिंदैरहे किन्तु उनका निधनका पश्चात उनीप्रति श्रद्धालु मानिसहरुले उनलाई पूज्य ठान्न आरम्भ गरिदिए । यसका सम्बन्धमा त कुर्आन करीमले नै स्पष्ट गरिदिएको छ कि यिनी नरकबाट टाढा रहनेछन् ।

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا ٱلْحُسْنَىٰٓ أُو۟لَٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴾

"नि:सन्देह जसका लागि हाम्रो तर्फबाट पुण्य पूर्व नै निश्चित भइसकेको छ उनीहरु सबै नरकभन्दा टाढा नै राखिनेछन् ।" (अल-अम्बिया-१०१)

किनकि यसमा उनको कुनै दोष थिएन । यसकारण पवित्र कुर्आनले यसका लागि जो शब्द प्रयोग गरेको छ, त्यो शब्द مَا हो जो निर्जीवका लागि उपर्युक्त हुन्छ ।

﴿ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ ﴾

"तिमी अल्लाहका अतिरिक्त ज-जसको तिमी पूजा गर्दछौ, सबै नरकका इन्धन बन्नेछौ ।" (अल-अम्बिया-९८)

यसबाट अम्बिया (अलैहिमुस्सलाम) तथा त्यो धर्मात्मा निस्किहाले जसलाई मानिसहरुले आफ्ना विचारले पूज्य बनाइराखेको हुनेछन् । अर्थात् यो त सम्भव छ कि अन्य मूर्तिहरुका साथ उनका समरुप बनाइएका मूर्तिहरु पनि अल्लाह तआला नरकमा हालिदेओस् किन्तु उनीहरु त प्रत्येक स्थितिमा नरकबाट टाढा नै रहनेछन् । किन्तु मूर्तिपूजक रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मुखबाट ईशदूत ईसाको शुभ चर्चा सुनेर झगड्दथे कि जब ईसा प्रशंसनीय छन् यद्यपि ईसाईहरुले उनलाई पूज्य बनाएका छन् त त्यसपछि हाम्रा पूज्य नरकमा जानेछन् भने आरदणीय ईसा तथा उजैर पनि नरकमा जानेछन् । अल्लाहले यहाँ भन्नुभयो : यिनी खुशीमा चिच्याउनु केवल उनको झगड्नु हो । جَدَل को अभिप्राय नै यो हुन्छ कि झगडालु जान्दछ कि त्यससँग कुनै प्रमाण छैन परन्तु केवल आफ्नो कुराका पक्षमा वाद-विवादबाट रोकिंदैन ।

[1]एक, यसकारण कि बिना पिता उनको जन्म भयो । दोस्रो, स्वयं उनलाई चमत्कार दिइए, मृत्युहरुलाई जीवित गर्नु आदि, यसकारण पनि ।

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنكُم مَّلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦٠﴾

(६०) यदि हामीले चाहेको भए त तिम्रो ठाउँमा फरिश्ताहरुलाई गरिदिन्थ्यौं जो धर्तीमा एक-अर्काको उत्तराधिकारीको काम गर्दथे ।[1]

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

(६१) तथा निःसन्देह उनी (ईसा अलैहिस्सलाम) केयामतका लक्षण हुन्,[2] तसर्थ तिमी केयामतका विषयमा सन्देह नगर तथा मेरो कुरा मानिहाल, यही सोझो मार्ग हो ।

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा शैतानले तिमीलाई रोकि नदेओस्, निश्चय त्यो तिम्रो खुल्ला शत्रु हो ।

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُم بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ ۖ

(६३) तथा जब ईसा (अलैहिस्सलाम) चमत्कार ल्याए त भने कि म तिम्रा निकट हिक्मत (ज्ञान) ल्याएको हूँ तथा यसकारण आएको हूँ कि जुन केही कुराहरुमा तिमी मतभेद गर्दछौ,

[1]अर्थात् तिम्रो अन्त गरी तिम्रो साटो धर्तीमा फरिश्ताहरुलाई बसाइदिन्थ्यौं, जो तिमी जस्तै एक-अर्काका उत्तराधिकारी हुन्थे । अभिप्राय यो हो कि फरिश्ताहरुको आकाशमा बसाइ यस्तो श्रेष्ठता होइन कि उनको उपासना गरियोस्, यो त हाम्रो इच्छा तथा निर्णय हो कि उनको उपासना गरियोस्, यो त हाम्रो इच्छा तथा निर्णय हो कि फरिश्ताहरुलाई आकाशमा तथा मानिसहरुलाई धर्तीमा बसायौं । हामीले चाहयौं भने फरिश्ताहरुलाई धर्तीमा पनि बसाउन सक्छौं ।

[2] عِلْمٌ (इल्म) लक्षण तथा निशानाका अर्थमा छ । अधिकांश व्याख्याकारहरुका निकट यसको अभिप्राय यो हो कि केयामतका निकट आकाशबाट अवतरण हुनेछ, जस्तो कि विशुद्ध निरन्तर हदीसहरुबाट सिद्ध छ । यो अवतरण यस कुराको लक्षण हुनेछ कि अब प्रलय निकट छ । यसकारण केही विद्वानहरुले अक्षर 'ऐन तथा लाम' का ज़बर (दुबैमाथि 'अ' को मात्रा) का साथ عَلَمٌ पढेका छन् जसको अर्थ नै लक्षण तथा चिन्ह हो । केही विद्वानका विचारमा तिनलाई प्रलयको लक्षण मान्नु उनका चमत्कारहरु तथा जन्मका आधारमा छ । अर्थात् जस्तो अल्लाहले उनलाई बिना पिता पैदा गऱ्यो, उनको यो जन्म यस कुराको प्रतीक हो कि अल्लाह केयामत (प्रलय) का दिन सबै मानिसहरुलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नेछ । अतः अल्लाहका सामर्थ्यलाई हेर्दै केयामत हुनुमा कुनै सन्देह छैन । إِنَّهُ मा सर्वनाम आदरणीय ईसातिर संकेत छ ।

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ۝٦٣

तिनलाई स्पष्ट गरिदिऊं,[1] त तिमी अल्लाह (तआ़ला) सित तर्स तथा मैले भनेको मान।

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ ۭ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ۝٦٤

(६४) मेरो एवं तिम्रो प्रभु मात्र अल्लाह (तआ़ला) नै हो तसर्थ तिमी सबै त्यसको इबादत गर। सोझो मार्ग यही हो।

فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْۢ بَيْنِهِمْ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيْمٍ ۝٦٥

(६५) अनि (इस्राईलको सन्तानका) गुटहरुले आपसमा मतभेद गरे,[2] तसर्थ अत्याचारीहरुका लागि खराबी छ दुखवाला दिनको यातनाबाट।

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَاْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَّهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝٦٦

(६६) यिनीहरु मात्र केयामतको प्रतीक्षामा छन् कि त्यो सहसा उनीमाथि आइपरोस् तथा उनीहरुलाई सूचना पनि नहोस्।

اَلْاَخِلَّاۗءُ يَوْمَىِٕذٍۢ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِيْنَ ۝٦٧ۧ

(६७) त्यसदिन (घनिष्ट) मित्र पनि एक-अर्काका शत्रु बन्नेछन्, सदाचारीहरुका अतिरिक्त।[3]

يٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ

(६८) हे मेरा भक्तहरु! आज तिमीमाथि न कुनै भय

[1]यसका लागि हेर्नुस् आले इमरान आयत न.५ को व्याख्या।

[2]यसबाट तात्पर्य यहूदी तथा इसाई हुन्। यहूदीहरुले आदरणीय ईसा अलैहिस्सलामको निन्दा गरे तथा उनलाई (अल्लाहको शरण) व्यभिचारको पुत्र भने जबकि इसाईहरुले अतिश्योक्तिले काम लिएर उनलाई उपास्य बनाइहाले। अथवा अभिप्राय इसाईहरुका विभिन्न गिरोह हुन् जो आदरणीय ईसाका विषयमा एक अर्कासित कडा विरोध गर्दछन्। एक, उनलाई अल्लाहको पुत्र, दोस्रो अल्लाह, तेस्रो तीन उपास्यहरुको तेस्रो भन्दछ तथा एक गिरोह मुसलमानहरुको जस्तै उनलाई अल्लाहको दास तथा त्यसको पैग़म्बर (सन्देशवाहक) मान्दछ।

[3]किनकि काफ़िरहरुको मित्रता कुफ्र तथा अवज्ञा एवं उल्लंघनका आधारमा हुन्छ तथा यही अवज्ञा उनको यातनाको कारण हुनेछ, जसको कारणले उनी एक-अर्कालाई दोष दिनेछन् तथा परस्पर शत्रु भइहाल्नेछन्। यसका विपरीत किनकि ईमानवाला तथा सदाचारीहरुको मित्रता अल्लाहको प्रसन्नताको आधारमा हुन्छ तथा यही धर्म एवं ईमान सत्कर्म तथा पुण्यको कारण छ। उनीसित उनको मित्रतामा कुनै कट्टा हुनेछैन। त्यो यसैप्रकार स्थापित रहनेछ जुनप्रकार जगतमा थियो।

تَحْزَنُوْنَ ﴿٦٨﴾

तथा डर छैन तथा न तिमी शोकग्रस्त हुनेछौ ।[1]

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاٰيٰتِنَا وَكَانُوْا مُسْلِمِيْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) जो हाम्रा आयतहरुमाथि ईमान स्वीकार गरे तथा उनी थिए पनि (आज्ञाकारी) मुसलमान ।

اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) तिमी तथा तिम्रा पत्नीहरु आनन्दित एवं प्रसन्न भई स्वर्गमा गइहाल ।[2]

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَّاَكْوَابٍ ۚ وَفِيْهَا مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ ۚ وَاَنْتُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٧١﴾

(७१) उनका चारैतिर स्वर्णका थालहरु तथा स्वर्णका गिलासहरुको दौर चलाइनेछ ।[3] उनका मन जुन वस्तुलाई चाहन्छन् तथा जसबाट उनका आँखा आनन्द प्राप्त गर्छन् सबै त्यहाँ हुनेछ तथा तिमी त्यसमा सधैं रहनेछौ ।[4]

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِيْٓ اُوْرِثْتُمُوْهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा यही त्यो स्वर्ग हो कि तिमी आफ्ना कर्महरुका प्रतिफल स्वरुप यसका उत्तराधिकारी बनाइएका हौ ।

لَكُمْ فِيْهَا فَاكِهَةٌ كَثِيْرَةٌ مِّنْهَا تَاْكُلُوْنَ ﴿٧٣﴾

(७३) यहाँ तिम्रा लागि अत्याधिक फलहरु छन् जसलाई तिमी खाइरहनेछौ ।

---

[1]यो केयामतका दिन ती सदाचारीहरुसित भनिनेछ जो संसारमा मात्र अल्लाहको प्रसन्नताका लागि आपसमा प्रेम राख्दथे, जस्तो कि हदीसहरुमा पनि त्यसको महत्व आएको छ । बरु अल्लाहका लागि मित्रता तथा वैरलाई पूर्ण ईमानको आधार भनिएको छ ।

[2]صحاف सित केही ज्ञाताहरुले ईमान्दार पत्नीहरु, केहीले ईमान्दार साथी र केहीले स्वर्गका हूरहरु भावार्थ लिएका छन् । उनी सबै सही छन् किनकि स्वर्गमा यो सबैथोक नै हुनेछ ।

[3]صحاف यो صَحْفَةٌ को बहुवचन हो, प्लेट, थाली । सबभन्दा ठूलो भाँडालाई جَفْنَةٌ भनिन्छ । त्यसभन्दा सानो قَصْعَةٌ जसबाट दस व्यक्तिको पेट भर्दछ । अनि صَحْفَةٌ (قصعة को आधा) अनि مِكيلَةٌ छ । अभिप्राय यो हो कि स्वर्गवासीहरुलाई जो भोजन प्राप्त हुनेछ, त्यो सुनका थालीहरुमा हुनेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् जस्तो एउटा उत्तराधिकारी उत्तराधिकारको मालिक हुन्छ, त्यसैप्रकार स्वर्ग पनि एउटा उत्तराधिकार हो जसका उत्तराधिकारी उनीहरु हुनेछन् जसले संसारमा ईमान तथा सदाचारको जीवन निर्वाह गरेका हुनेछन् ।

(७४) नि:सन्देह पापीहरु नरकको यातनामा सधैं रहनेछन् ।

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾

(७५) यो (यातना) कहिल्यै पनि उनीबाट हलुङ्गो गरिने छैन तथा उनीहरु त्यसैमा निराश परेका हुन्छन् ।[1]

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

(७६) तथा हामीले उनीमाथि अत्याचार गरेनौं बरु उनी स्वयं नै अत्याचारी थिए ।

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾

(७७) तथा उनीहरु पुकारी-पुकारी भन्नेछन् कि हे मालिक,[2] तिम्रो प्रभुले हाम्रो काम नै समाप्त गरिदेओस्,[3] त्यसले भन्नेछ कि तिमीलाई त सधैं रहनुछ ।[4]

وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ إِنَّكُم مَّاكِثُونَ ﴿٧٧﴾

(७८) हामी त तिम्रो पासमा सत्य लिएर आयौं[5] परन्तु तिमीमध्ये अधिकतर मानिस सत्यसित घृणा गर्नेहरु थिए ।

لَقَدْ جِئْنَاكُم بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٨﴾

(७९) के उनीहरुले कुनै कार्यको दृढ विचार गरिहालेछन् ? त विश्वास गर कि हामी पनि सुदृढ कार्य गर्नेवाला हौं ।[6]

أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

[1]अर्थात् मोक्षबाट निराश ।

[2]मालिक, नरकका दरोगाको नाम हो ।

[3]अर्थात् हामीलाई मृत्यु नै दिइहाल । ताकि यातनाबाट प्राणले मुक्ति पाओस् ।

[4]अर्थात् त्यहाँ मृत्युकहाँ ? किन्तु यो यातनाको जीवन मृत्युभन्दा पनि नराम्रो हुनेछ । तैपनि त्यसबाहेक कुनै उपाय हुनेछैन ।

[5]यो अल्लाहको कथन हो अथवा अल्लाहको तर्फबाट फरिश्ताहरुको कथन हो । जस्तै कोही अधिकारी 'हामी' को प्रयोग सरकारका अर्थमा प्रयोग गर्दछ । अधिकांशसित अभिप्राय प्रमुख तथा लीडर हुन् । शेष नरकवासी उनका अनुयायी हुनुका कारण त्यसमा सम्मिलित हुनेछन् । सत्यसित तात्पर्य अल्लाहको त्यो धर्म तथा सन्देश हो जो त्यसले पैग़म्बरहरुद्वारा पठाउँदै गऱ्यो । अन्तिम सत्य पवित्र (ईशवाणी) कुरआन तथा इस्लाम धर्म हो ।

[6]إِبْرَام को अर्थ हो संकल्प लिनु तथा पक्का गर्नु । أَمْ (बरु) بَلْ को अर्थमा छ । अर्थात् नरकका पात्रहरुले सत्यलाई अप्रिय नै ठानेनन् बरु यसका विरोधमा

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُم ۚ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) के उनीहरुको विचार छ कि हामी उनका गुप्त कुरालाई तथा उनको कानेखुसीलाई सुन्दैनौं । (निःसन्देह हामी निरन्तर सुनिराखेका छौं)[१] बरु हामीबाट पठाइएका उनका निकट नै लेखिराखेका छन् ।[२]

قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨١﴾

(८१) (तपाईं) भनिदिनुस् कि यदि यो मानिहालियो कि (रहमान-अल्लाहको) सन्तान छ त म सर्वप्रथम इबादत गर्नेवाला हुन्थें ।[३]

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) आकाशहरु एवं धर्ती तथा अर्श (सिंहासन) को प्रभु, जे-जति (यिनीहरु) भन्दछन् त्यसभन्दा (अत्यन्त) पवित्र छ ।[४]

सुनियोजित उपायहरु तथा षड्यन्त्र रच्दैरहे, जसका मुकाबिलामा हामीले पनि उपायहरु गऱ्यौं तथा हाम्रोभन्दा दृढ उपाय कसको हुनसक्छ ? यसै अर्थमा यो आयत छ ।

﴿أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ﴾

"के यिनीहरु कुनै छल गर्न चाहन्छन् ? त विश्वास गर्नुस् कि धोखा खाएका काफ़िर नै हुन् ।" (सूरः अत्तूर-४२)

[१]अर्थात् गुप्त कुरा जुन उनी आफ्ना मनहरुमा लुकाएर हिंड्छन् अथवा एकान्तमा विस्तारै गर्दछन् अथवा आपसमा कानेखुसीहरु गर्दछन्, के उनीहरु ठान्दछन् कि हामी त्यो सुन्दैनौं ? अर्थ यो हो कि हामी सबै सुन्दछौं तथा जान्दछौं ।

[२]निश्चय हामी सुन्दछौं । यसका अतिरिक्त, हाम्रा पठाइएका फरिश्ताहरु अलग उनका सम्पूर्ण कुरा लेख्दछन् ।

[३]किनकि म अल्लाहको आज्ञाकारी हूँ । यदि वास्तवमा त्यसको सन्तान हुन्थ्यो भने सर्वप्रथम त्यसको उपासक म हुन्थें । अभिप्राय मुश्रिकहरु (अनेकेश्वरवादीहरु) का भ्रमको खण्डन हो जो अल्लाहको सन्तान सिद्ध गर्दछन् ।

[४]यो अल्लाहको कथन हो जसमा उसले आफ्ना शुभ तथा पवित्रताको वर्णन गरेको छ अथवा रसूलको कथन हो तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले पनि अल्लाहको आज्ञाले यी वस्तुहरुबाट अल्लाहको स्वच्छता तथा पवित्रताको वर्णन गर्नुभएको छ जसलाई मुश्रिक अल्लाहसित सम्बन्धित गर्दथे ।

فَذَرۡهُمۡ يَخُوضُواْ وَيَلۡعَبُواْ حَتَّىٰ يُلَٰقُواْ يَوۡمَهُمُ ٱلَّذِي يُوعَدُونَ ٨٣

(८३) अब तपाईं उनीहरुलाई यसै वाद-विवाद एवं खेलकूदमा छाडिदिनुस्[1] यहाँसम्मकि उनीहरुलाई त्यस दिनसँग सामना गर्न परोस्, जसका यिनी वचन दिइन्छन् ।[2]

وَهُوَ ٱلَّذِي فِي ٱلسَّمَآءِ إِلَٰهٞ وَفِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَٰهٞۚ وَهُوَ ٱلۡحَكِيمُ ٱلۡعَلِيمُ ٨٤

(८४) तथा त्यही आकाशहरुमाथि पनि पूज्य छ तथा धर्तीमा पनि त्यही उपासनाका योग्य छ,[3] तथा त्यो बडो हिक्मत (ज्ञान) वाला एवं पूर्ण ज्ञाता छ ।

وَتَبَارَكَ ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا وَعِندَهُۥ عِلۡمُ ٱلسَّاعَةِ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ٨٥

(८५) तथा त्यो अति शुभ अस्तित्व छ जसका पास आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्येको राज्य छ,[4] तथा केयामतको ज्ञान पनि उसैसित छ[5] तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।[6]

وَلَا يَمۡلِكُ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ

(८६) तथा जसलाई यिनीहरु अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछन्, तिनीहरु सिफारिश गर्नुको अधिकार

---

[1]अर्थात् यदि उनी सन्मार्ग अपनाउँदैनन् भने उनलाई आफ्नो दशामा छाडिदिनुस् तथा संसारका खेलकूदमा लागिरहन दिनुस् । यो धम्की तथा चेतावनी हो ।

[2]उनका आँखा त्यसै दिन खुल्नेछन् जब उनका यस आचरणको परिणाम उनका सामु आउनेछ ।

[3]यो होइन कि आकाशको पूज्य कोही अरु होस् तथा धर्तीको कोही अरु, बरु जस्तो यी दुबैको रचयिता एउटै छ पूज्य पनि एउटै छ । यसैका समानार्थ यो आयत छ ।

﴿ وَهُوَ ٱللَّهُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَفِي ٱلۡأَرۡضِ يَعۡلَمُ سِرَّكُمۡ وَجَهۡرَكُمۡ وَيَعۡلَمُ مَا تَكۡسِبُونَ ﴾

"तथा त्यही छ सत्य उपास्य आकाशहरुमा पनि तथा धर्तीमा पनि, त्यो तिम्रो गुप्त तथा प्रकट स्थितिहरुलाई पनि जान्दछ तथा तिमी जे-जति कर्म गर्दछौ त्यसलाई पनि जान्दछ ।" (अल-अन्आम-३)

[4]यस्तो अस्तित्व जसका पासमा सबै अधिकार तथा धर्ती एवं आकाशको राज्य छ, त्यसलाई सन्तानको के आवश्यकता ?

[5]जसलाई त्यसले आफ्ना समयमा व्यक्त गर्नेछ ।

[6]जहाँ त्यो प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुका अनुसार प्रतिकार (पुण्य तथा दण्ड) दिनेछ ।

مِنْ دُوْنِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ﴿٨٦﴾

राख्दैनन्,[1] हो, (सिफारिशका योग्य ती छन्) जो सत्य कुरोलाई स्वीकार गर्दछन् तथा उनीहरुलाई ज्ञान पनि छ ।[2]

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُوْلُنَّ اللّٰهُ فَأَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ ﴿٨٧﴾

(८७) तथा यदि तपाईं उनीसित सोध्नुस् कि उनलाई कसले पैदा गरेको छ त अवश्य यो उत्तर दिनेछन् कि अल्लाहले । अनि यिनी कहाँ फर्केर जाँदैछन् ?

وَقِيْلِهٖ يٰرَبِّ إِنَّ هٰٓؤُلَآءِ قَوْمٌ لَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٨﴾

(८८) तथा उनको (पैगम्बरहरुको अधिकार) यो भन्नु कि[3] हे मेरा प्रभु ! निःसन्देह त्यसता मानिस हुन् जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلٰمٌ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ ﴿٨٩﴾

(८९) त तपाईं उनीबाट मुख फर्काइहाल्नुस् तथा (बिदाईको) सलाम भनिदिनुस् ।[4] उनीहरुलाई (स्वयं नै) शीघ्र ज्ञात भइहाल्नेछ ।

---

[1] अर्थात् संसारमा यिनी जुन मूर्तिहरुको पूजा गर्दछन् यस भ्रममा कि यिनी अल्लाहका समक्ष हाम्रो अभिस्तवना (सिफारिश) गर्नेछन्, ती उपास्यहरुलाई सिफारिशको सर्वथा कुनै अधिकार हुनेछैन ।

[2] सत्य कुरासित तात्पर्य धर्म-सूत्र 'ला इलाहा इल्लल्लाह' हो तथा यो स्वीकार सुझ-बुझको आधारमा होस्, केवल रीति-रिवाज एवं पूर्वजहरुको प्रथाका रुपमा नहोस्, अर्थात मुखले कलमाको उच्चारण गर्नेलाई थाहा होस् कि यसमा केवल एक अल्लाहको स्वीकार तथा अन्य सबै उपास्यहरुको इन्कार छ, अनि तदानुसार कर्म होस् । यस्ता मानिसहरुका पक्षमा सिफारिश गर्नेको सिफारिश लाभदायक हुनेछ । अथवा यो अभिप्राय हो कि सिफारिश गर्नुको अधिकार मात्र यस्ता मानिसहरुलाई प्राप्त हुनेछ जो सत्यलाई स्वीकार गर्नेहरु हुन्छन्, जस्तै अम्बिया, धर्मात्मा तथा फरिश्ताहरु, न कि झूठा उपास्यहरुले जसलाई अनेकेश्वरवादी (मुशरिक) आफ्नो सिफारिशी ठान्दछन् ।

[3] قِيله و को सम्बन्ध وعنده عِلْمُ السَّاعَة सित छ अर्थात وَعِلْمُ قِيله अल्लाहका पास नै केयामत (प्रलय) तथा आफ्ना पैगम्बरको शिकायतको ज्ञान छ ।

[4] यो सलाम वियोगवाची हो, जस्तै قَالُوا سلما (अल-फुरक़ान-६३) मा छ । अर्थात् धर्मका मामिलामा मेरो तथा तिम्रो मार्ग अलग-अलग छ, यदि तिमी रोकिन्नौं भने आफ्नो काम गर्दैजाउ म आफ्नो काम गरिराखेको छु, शीघ्र नै ज्ञात भइहाल्नेछ कि सच्चा को छ तथा झूठा को ?

सूरतुद दुख़ान-४४

سُورَةُ الدُّخَانِ

सूरः दुख़ान मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्साठी आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

حٰمٓ ①

(१) हा.मीम. ।

وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ②

(२) सौगन्ध छ यस खुल्ला किताबको ।

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ

(३) निश्चय हामीले यसलाई शुभ रात्रि[1] मा अवतरित गरेका छौं । निःसन्देह हामी सावधान

[1]शुभरात्रिसित अभिप्राय लैलतुल क़द्र हो, जस्तो कि अर्को स्थानमा वर्णित छ ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ﴾ (सूरतुल क़द्र) "हामीले यो क़ुर्आन शबेक़द्रमा अवतरित गऱ्यौं ।" यो शुभरात्रि रमज़ानका अन्तिम दहे (दस रात्रि) को विषम रात्रिहरुमा कुनै एउटा रात हुन्छ । यहाँ क़द्र (सम्मान) को यस रात्रिलाई शुभ रात भनिएको छ । यसको शुभ हुने कुरोमा के सन्देह हुनसक्छ । एक त यसमा क़ुर्आनको अवतरण भयो । दोस्रो, यसमा फरिश्ताहरु तथा जिब्रीलको अवतरण हुन्छ । तेस्रा, यसमा सम्पूर्ण वर्ष हुनेवाला विषयको निर्णय गरिन्छ (जस्तो कि अगाडी आइराखेको छ) । चौथो, यस रातको इबादत (उपासना) हजार महिना (अर्थात् ८३ वर्ष ४ महिना) को उपासनाभन्दा उत्तम छ । शबेक़द्र अथवा "लैलये मुबारकह" मा क़ुर्आनका अवतरणको अभिप्राय यो हो कि यस राति नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि पवित्र क़ुर्आन अवतरित हुने प्रारम्भ भयो अथवा यो अभिप्राय हो कि लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पट्टिका) बाट यसै राति बैतुल इज्जत (सम्मान गृह) मा अवतरित गरियो जो संसारका आकाशमा छ । अनि त्यहाँबाट आवश्यकता अनुसार २३ वर्षसम्म विभिन्न समयमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित हुँदै गऱ्यो । केही विद्वानहरुले लैलये मुबारकहसित शाबान महीनाको पन्ध्रवी रात तात्पर्य लिएका छन्, किन्तु यो सही छैन । जब क़ुर्आनका खुल्ला शब्दहरुबाट क़ुर्आनको शबेक़द्रमा अवतरण हुनु सिद्ध छ त यसबाट शब "शबेबराअत" तात्पर्य लिनु कदापि सही छैन । यसका अतिरिक्त, "शबेबराअत (शाबान महीनाको पन्ध्रवी रात) का सम्बन्धमा जति रिवायतहरु (वर्णन) छन् जसमा त्यसमा महत्ताको वर्णन छ । अथवा उनमा त्यसलाई निर्णयको रात भनिएको छ, यो सबै वर्णन प्रमाणका आधारमा क्षीण छन् । यिनी क़ुर्आनका खुला शब्दहरुको मुक़ाबिला कसरी गर्न सक्छन् ?

إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝٣

गरिदिनेवाला हौं ।[1]

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۝٤

(४) त्यसै रात्रिमा प्रत्येक सुदृढ कामको निर्णय गरिन्छ ।[2]

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا ۚ إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۝٥

(५) हाम्रो पासबाट भएर,[3] हामी नै हौं रसूल बनाएर पठाउनेवाला ।

رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝٦

(६) तपाईंका प्रभुको कृपाले ।[4] त्यही हो सुन्ने तथा जान्नेवाला ।

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ۝٧

(७) जो प्रभु हो आकाशहरु तथा धर्तीको एवं जे-जति उनका मध्ये छ, यदि तिमी विश्वास गर्नेवाला हौ ।

لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۝٨

(८) कोही पूजा गरिने योग्य छैन त्यसका अतिरिक्त, त्यही जीवित गर्दछ तथा मार्दछ, त्यही तिम्रो प्रभु हो तथा तिम्रा पछिल्ला पूर्वजहरुको ।[5]

[1]कुरआनका अवतरणको उद्देश्य मानिसहरुलाई धार्मिक लाभ तथा हानिसित अवगत गराउनु हो ताकि उनीमाथि तर्क स्थापित हुन जाओस् ।

[2]يُفْرَقُ को अर्थ يُفَصَّلُ و يُبَيَّنُ निर्णय गरिदिइन्छ तथा सम्बन्धित फरिश्ताहरुलाई सुम्पिदिइन्छ । حَكِيمٍ तत्वदर्शितापूर्ण कि अल्लाहका प्रत्येक काम हिक्‌मत (ज्ञान) ले पूर्ण हुन्छ, अथवा مُحْكَم का अर्थमा (सुदृढ सुनियोजित) जसमा फेरबदल सम्भव छैन । सहाबा तथा ताबेईनसित यसको व्याख्यामा भनिएको छ कि यस रात्रिमा आगामी वर्षका सन्दर्भमा मृत्यु-जीवन तथा जीवन साधनका निर्णय लौहे महफ़ूज़बाट उतारेर फरिश्ताहरुका सुपुर्द गरिन्छन् । (इब्ने कसीर)

[3]अर्थात् सम्पूर्ण निर्णय हाम्रा आदेश एवं आज्ञा तथा हाम्रा भाग्यलेख एवं इच्छाले हुन्छन् ।

[4]अर्थात् धर्मशास्त्र अवतरित गर्नुका साथ पैग़म्बरहरुलाई पठाउनु, यो पनि हाम्रो दयाकै एक अंश हो ताकि उनी हामीबाट अवतरित गरिएका किताबहरुको व्याख्या गरून् तथा हाम्रा आदेश मानिसहरुसम्म पुऱ्याऊन् । यसप्रकार भौतिक आवश्यकताहरु पूरा गर्नाका साथ हामीले आफ्नो दयाबाट मानिसहरुको आध्यात्मिक माँगहरुको पूर्तिको पनि साधन उपलब्ध गराइदियौं ।

[5]यी आयतहरु पनि सूरः आराफ़को आयत १५८ का समान छन् ।

بَلْ هُمْ فِيْ شَكٍّ يَّلْعَبُوْنَ ⑨

(९) बरु उनीहरु सन्देहमा परी खेलिराखेका छन् ।[1]

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَاْتِي السَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِيْنٍ ⑩

(१०) तपाईं त्यस दिनको प्रतीक्षामा रहनुस् जबकि आकाशले प्रत्येक्ष धूँवा ल्याउनेछ ।[2]

يَّغْشَى النَّاسَ ۭ هٰذَا عَذَابٌ اَلِيْمٌ ⑪

(११) जसले मानिसहरुलाई घेरिहाल्नेछ, यो दुखदायी प्रकोप हो ।

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ اِنَّا مُؤْمِنُوْنَ ⑫

(१२) (भन्नेछन् कि) हे हाम्रा प्रभु ! यो प्रकोप हामीबाट हटाइदिनुस् हामी ईमान स्वीकार गर्दछौं ।[3]

اَنّٰى لَهُمُ الذِّكْرٰى وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مُّبِيْنٌ ⑬

(१३) उनका लागि शिक्षा कहाँ छ ? स्पष्टरुपले वर्णन गर्नेवाला पैग़म्बर उनका पासमा आइसके ।

[1]अर्थात् सत्य तथा त्यसका प्रमाण त्यसका सामु आइहाले किन्तु उनी त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्नुका साटो सन्देहमा ग्रस्त छन् तथा यस शंकाको साथ खेलकूद तथा उपहासमा परेका छन् ।

[2]यो ती काफ़िरहरुका लागि धम्की हो कि ठीक छ तपाईं त्यस दिनको प्रतीक्षा गर्नुस् जब आकाशमाथि धूवाँ प्रकट हुनेछ । यसका अवतरणका कारण क्रममा भनिएको छ कि मक्कावासीहरुको विरोधी आचरणबाट हैरान भएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनका लागि अकालको श्राप दिनुभयो । जसका कारण अकालको प्रकोप आयो यहाँसम्मकि उनीहरु हाड, छाला तथा मूर्दाहरुसम्म खान बाध्य भइहाले । आकाशतिर हेर्दथे त उनलाई भोक तथा दूर्बलताका कारण धूँवा देखिन्थ्यो । अन्तत: उनी व्याकुल भएर तपाईंका निकट आए तथा प्रकोप हटाउनमा ईमान स्वीकार गर्नुको वचन दिए, किन्तु त्यसका पश्चात उनको कुफ्र तथा विरोध त्यसैप्रकार फर्किआयो । त्यस पश्चात बद्रका रणमा उनको कडा पकड गरियो । (सहीह बुख़ारी, किताबुत्तफ़सीर) केही विद्वानहरु भन्छन् कि केयामतका निकटका दस ठूला लक्षणहरुमा एउटा धूँवा पनि हो जसको प्रभाव काफ़िरमाथि अधिक तथा मोमिनमाथि निकै कम हुनेछ । आयतमा त्यसै धूँवाको चर्चा छ यस व्याख्याका अनुसार यो लक्षण केयामतका निकट उत्पन्न हुनेछ जबकि प्रथम व्याख्याका अनुसार यो प्रकट भइसक्यो । इमाम शौक़ानी भन्नुहुन्छ दुवै कुरा आफ्ना स्थानमा सही छन् । यसका अवतरणका विशेषताका अनुसार यो घटना घटिसकेको छ जो सही प्रमाणबाट सिद्ध छ । तैपनि केयामतका लक्षणहरुमा यसको चर्चा पनि सहीह हदीसहरुमा आएको छ । यसकारण त्यो पनि यसका विपरीत छैन, त्यसबेला पनि यो प्रकट हुनेछ । (सहीह बुख़ारी किताबुत तफ़सीर)

[3]प्रथम व्याख्याका अनुसार यो मक्काका काफ़िरहरुले भने तथा दोस्रो व्याख्याका अनुसार केयामतका निकट काफ़िरहरुले भन्नेछन् ।

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ ﴿١٤﴾

(१४) तैपनि उनीहरुले उनीबाट मुख फर्काए तथा भनिदिए कि यो सिकाए-पढाएको दिवाना हो ।

إِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلًا ۚ إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾

(१५) हामीले यातनालाई अलि हटाइदिनेछौं त तिमी फेरि आफ्नो त्यसै अवस्थामा आइहाल्नेछौ ।

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ ۚ إِنَّا مُنتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

(१६) जुन दिन हामीले अत्यन्त कडा गरी समात्नेछौं ।[१] निश्चित रुपले हामी बदला लिनेवाला छौं ।

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾

(१७) तथा निःसन्देह हामी यसभन्दा पूर्व फिरऔनको जातिको (पनि) परीक्षा लिइसकेका छौं,[२] जसका पासमा (अल्लाहको) सम्मानित रसूल आयो ।

أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾

(१८) कि अल्लाह (तआ़ला) का दासहरुलाई मलाई दिदेउ,[३] विश्वास गर कि म तिम्रा लागि ईमान्दार हूँ ।[४]

وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي

(१९) तथा तिमी अल्लाह तआ़लाका समक्ष

[१]यसबाट तात्पर्य बद्रका रणको पकड हो, जसमा सत्तरी काफ़िर मारिए तथा सत्तरी बन्दी बनाइए। दोस्रो व्याख्याका अनुसार यो कडा पकड केयामत (प्रलय) का दिन हुनेछ। इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि यो त्यस पकडको विशेष चर्चा हो जो बद्रका रणमा भयो, किनकि कुरैशकै प्रकरणमा यसको चर्चा छ। यद्यपि केयामतका दिन पनि अल्लाह तआ़ला कडा पकड गर्नेछ, तैपनि त्यो पकड सामान्य हुनेछ जसमा प्रत्येक दूराचारी सम्मिलित हुनेछ।

[२]परीक्षा लिनुको अर्थ हो कि हामीले उनीहरुलाई सांसारिक सुख-सुविधा तथा सम्पन्नता दियौं तथा तत्पश्चात आफ्नो महामान्य पैग़म्बर पनि उनीतिर पठायौं, किन्तु न उनले प्रभुका वरदानहरुको कृतज्ञता व्यक्त गरे न पैग़म्बरमाथि ईमान स्वीकार गरे ।

[३]عِبَادَ اللهِ (अल्लाहका भक्तहरु) सित अभिप्राय यहाँ मूसा अलैहिस्सलामको जाति इस्राईलको सन्तान हो, जसलाई फिर्औनले दास बनाइराखेको थियो । आदरणीय मूसा अलैहिस्सलामले आफ्नो जातिको स्वाधीनताको माँग गरे ।

[४]अल्लाहको आदेश (सन्देश) पुऱ्याउनमा अमानतदार हूँ ।

أَتِيكُم بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٩﴾

उद्दण्डता नदेखाउ,[१] म तिम्रो सामु खुल्ला प्रमाण ल्याउनेवाला हूँ ।[२]

وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा म आफ्ना एवं तिम्रा प्रभुको शरणमा आउँछु यसबाट कि तिमी मलाई पत्थरहरुले मारिहाल ।[३]

وَإِن لَّمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ ﴿٢١﴾

(२१) तथा यदि तिमी ममाथि ईमान स्वीकार गर्दैनौ भने मबाट अलग्ग नै रह ।[४]

فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هَٰؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) अनि उनले आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गरे कि यी सबै पापीहरु हुन् ।[५]

فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) हामीले भनिदियौं कि राता-रात तिमी मेरा भक्तहरुलाई लिएर निस्क । नि:सन्देह तिम्रो[६] पिछा गरिनेछ ।

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُندٌ مُّغْرَقُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा तिमी सागरलाई स्थिर छोडेर गइहाल,[७] नि:सन्देह यो सेना डुबाइनेछ ।

---

[१]अर्थात् त्यसका रसूलका आज्ञा-पालनको इन्कार गरेर अल्लाहका सामु आफ्ना बडाई तथा उद्दण्डताको प्रदर्शन नगर ।

[२]त्यो आफ्नो पूर्वका कारण छ कि म यस्तो खुल्ला प्रमाण साथमा ल्याएको छु जसको इन्कारको अवसर नै छैन ।

[३]यस आमन्त्रण तथा धर्म-प्रचारका उत्तरमा फ़िरऔनले मूसा अलैहिस्सलाममलाई हत्या गरिदिनुको धम्की दियो, जसपश्चात उनले आफ्ना प्रभुको शरण माँगे ।

[४]यदि ममाथि ईमान स्वीकार गर्दैनौ भने नगर किन्तु मेरो हत्या गर्नु अथवा दुख दिनुको प्रयास नगर ।

[५]जब उनले देखे कि आमन्त्रणको प्रभाव स्वीकार गर्नुको साटो त्यसको कुफ्र (इन्कार) तथा विरोध अधिक बढिहाल्यो त अल्लाहका अगाडी प्रार्थनाका लागि हात फैलाउनु भयो ।

[६]अल्लाहले प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा उनलाई आदेश दियो कि इस्राईलको सन्तानलाई लिएर यहाँबाट रातारात निस्केर गईहाल तथा हेर नआत्तिनु, तिम्रो पिछा पनि हुनेछ ।

[७]رَهْـوًا स्थिर अथवा शुष्क । अभिप्राय यो हो कि तिमीले लाठी हान्नुबाट सागर चमत्कारिक रुपले स्थिर तथा शुष्क भइहाल्नेछ तथा त्यसमा मार्ग बन्नेछ ।

كَمْ تَرَكُوْا مِنْ جَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ﴿٢٥﴾

(२५) उनीहरु धेरै बगैंचा[1] तथा जलस्रोत छाडेर गए ।

وَّزُرُوْعٍ وَّمَقَامٍ كَرِيْمٍ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा खेतीहरु एवं आरामदायक आवास ।

وَّنَعْمَةٍ كَانُوْا فِيْهَا فٰكِهِيْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा उनीहरु सुखदायी वस्तुहरु जसमा सुख भोगिरहेका थिए ।

كَذٰلِكَ ۗ وَاَوْرَثْنٰهَا قَوْمًا اٰخَرِيْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) यसैप्रकार भयो ।[2] तथा हामीले ती सबैको उत्तराधिकारी अन्य समुदायलाई बनाइदियौं ।[3]

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوْا مُنْظَرِيْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) त उनीमाथि न त आकाश एवं धर्ती रोए[4] तथा न उनीहरुलाई अवसर प्राप्त दियौं ।

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِيْنِ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा हामीले (नै) इस्राईलको सन्तानलाई (अति) अपमानित दण्डबाट मुक्ति दियौं ।

مِنْ فِرْعَوْنَ ۭ اِنَّهٗ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿٣١﴾

(३१) (जो) फ़िरऔनको तर्फबाट (भइराखेको) थियो । वास्तवमा त्यो उद्दण्ड एवं सीमा उल्लंघन गर्नेहरुमध्ये थियो ।

तिमीले सागर पार गरी त्यसलाई त्यसै स्थितिमा छाडिदिनु ताकि फ़िरऔन तथा त्यसको सेना पनि सागर पार गर्नका लागि सागरमा प्रवेश गरोस् तथा हामीले त्यसलाई जलमग्न गरिदियौं । अत: यस्तै भयो जस्तो कि वर्णन भइसकेको छ ।

[1] كَمْ विधेयवाची हो जो अधिकताको लाभ (अर्थ) दिन्छ। नील नदीका दुबै तर्फ बगैंचाहरु तथा खेतीको अधिकता थियो भव्य भवन तथा सम्पन्नताका प्रतीक थिए । सबैथोक यही संसारमा रहन गयो तथा शिक्षाका लागि केवल फ़िरऔन तथा त्यसको जातिको नाम शेष रहयो ।

[2] अर्थात् यो मामिला यसैप्रकार भयो कि जस्तो वर्णित गरिएको छ ।

[3] केही ज्ञाताहरुका निकट यसबाट तात्पर्य इस्राईलका सन्तान हुन् । किन्तु केही अन्य ज्ञाताहरुको विचारमा इस्राईली वंशको पुन: मिश्र आउनु ऐतिहासिक रुपले सिद्ध छैन । यसकारण मिश्र देशको उत्तराधिकारी कोही अन्य जाति बन्यो, इस्राईलको सन्तान होइन ।

[4] अर्थात् यी फ़िरऔनीहरुका पुण्य कर्म छँदै थिएन जो आकाशमा उक्लन्थे तथा उनका कर्मका टुट्न (विनाश हुनु) मा आकाश रुन्थे । न धर्तीमा नै उनी अल्लाहको इबादत गर्दथे कि उनीबाट बञ्चित हुनुमा धर्ती रुन्थ्यो । अभिप्राय यो हो कि आकाश तथा धर्तीमध्ये कुनै उनका विनाशमाथि रुनेवाला थिएन । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَقَدِ اخْتَرْنٰهُمْ عَلٰى عِلْمٍ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा हामीले जानी-जानी इस्राईलको सन्तानलाई सागरवालाहरुमाथि श्रेष्ठता प्रदान गऱ्यौं ।[१]

وَاٰتَيْنٰهُمْ مِّنَ الْاٰيٰتِ مَا فِيْهِ بَلٰٓؤٌا مُّبِيْنٌ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा हामीले उनीहरुलाई यस्ता निशानी प्रदान गऱ्यौं जसमा खुला परीक्षा थियो ।[२]

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ لَيَقُوْلُوْنَ ﴿٣٤﴾

(३४) यिनीहरु त यही[३] भन्दछन् ।

اِنْ هِيَ اِلَّا مَوْتَتُنَا الْاُوْلٰى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِيْنَ ﴿٣٥﴾

(३५) कि (अन्तिम वस्तु) यही हाम्रो प्रथम पटक (संसारबाट) मरिजानु हो तथा हामी पुनः[४] उठाइने छैनौं ।

فَأْتُوْا بِاٰبَآئِنَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٣٦﴾

(३६) यदि तिमी साँचो हौ भने हाम्रा पूर्वजहरुलाई ल्याउ ।[५]

---

[१]यस जगतसित अभिप्राय इस्राईलको सन्तानका युगको जगत हो । सामान्यतः सारा जगत छैन, किनकि पवित्र कुरआनमा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सम्प्रदायलाई كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ को उपाधिले सम्मानित गरिएको छ । अर्थात् इस्राईलको सन्तान आफ्ना युगमा जगतवासीहरुमाथि प्रधानता राख्दथ्यो । उनको यो प्रधानता त्यस योग्यताका कारण थियो जसलाई अल्लाह नै जान्दछ ।

[२]आयतसित अभिप्राय त्यो चमत्कार हो जो आदरणीय मूसालाई प्रदान गरिएका थिए । उनमा परीक्षाको पक्ष यो थियो कि अल्लाह तआ़ला देखोस् कि उनी कस्ता कर्म गर्दछन् ? अथवा आयतसित अभिप्राय ती अनुग्रह हुन् जो अल्लाहले उनीमाथि गरे, जस्तै फ़िरऔनीहरुलाई डुबाएर उनलाई मुक्त गर्नु, उनका लागि सागरलाई च्यातेर मार्ग बनाउनु, बादलहरुलाई छायाँ तथा मन्न-सलवा उतार्नु आदि । यसमा परीक्षा यो हो कि यी अनुग्रहका प्रतिफल स्वरुप यो जाति अल्लाहका आज्ञा-पालनको मार्ग अपनाउँछ अथवा त्यसको कृतघ्नता गर्दै उपद्रव तथा उद्दण्डताको मार्ग अपनाउँछ ।

[३]यो संकेत मक्काका काफ़िरहरुतिर छ, त्यसकारण कि वाक्यक्रम उनैसित सम्बन्धित छ । मध्यमा फिर्‌औनको कथा उनको चेतावनी स्वरुप वर्णन गरिएको छ कि फिर्‌औनले पनि उनको जस्तै कुफ्रमा दुराग्रह गरेको थियो । यदि यिनी पनि आफ्ना कुफ्र (इन्कार) तथा शिर्कमा अडिग रहे भने उनको परिणाम पनि फिर्‌औन तथा त्यसका अनुगामीहरुभन्दा भिन्न हुनेछैन ।

[४]अर्थात् सांसारिक जीवन नै बस अन्तिम जीवन हो । यसका पश्चात पुनः जीवित हुनु तथा हिसाब किताब हुनु सम्भव छैन ।

[५]यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई तथा मुसलमानहरुलाई काफ़िरहरुतिरबाट भनिँदैछ कि तिम्रो यो विश्वास वास्तवमा सही छ कि पुनर्जीवन छ त हाम्रा बाबु बाजेलाई

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ أَهْلَكْنَاهُمْ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾

(३७) यिनीहरु श्रेष्ठ छन् अथवा तुब्बअका समुदायका मानिस तथा जो उनीभन्दा पनि पूर्व थिए ? हामीले ती सबैलाई नष्ट गरिदियौं, निःसन्देह उनी पापी थिए ।[1]

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा हामीले धर्ती तथा आकाशहरु एवं उनका मध्येका वस्तुहरुलाई खेलका रुपमा उत्पन्न गरेनौं ।[2]

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) बरु हामीले उनीहरुलाई सही युक्तिका साथ नै पैदा गरेका छौं,[3] परन्तु अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।[4]

जीवित गरेर देखाउ । यो उनको विवाद तथा कटुबहसी थियो, किनकि पुनर्जीवनको विश्वास प्रलयसित सम्बन्धित छ, न कि क़ेयामतभन्दा पहिला नै संसारमा जीवित हुनु अथवा गरिदिनु ।

[1]अर्थात् यी मक्काका काफ़िर तुब्बअ् तथा उनीभन्दा पहिलेका जातिहरु आद तथा समूद आदिभन्दा शक्तिशाली तथा उत्तम छन् । जब हामीले उनलाई पापहरुका परिणाम स्वरुप उनीभन्दा अधिक शक्ति तथा बल राख्नुमा पनि नाश गरिदियौं त यिनी के महत्व राख्दछन् ? तुब्बअ्सित अभिप्राय सबाको जाति हो । सबामा हिम्यर जाति थियो । यी आफ्ना राजालाई तुब्बअ भन्थे । जस्तै रुमका राजालाई कैसर, ईरानका राजालाई किसरा, मिश्रका राजालाई फ़िरऔन तथा हब्शाका अधिपतिलाई नजाशी भनिन्थ्यो । इतिहासकारहरुको सहमति छ कि केही तुब्बअ्लाई बडो उन्नति प्राप्त भयो यहाँसम्मकि केही इतिहासकारहरुले भनिदिए कि त्यो देशहरुलाई विजय गर्दै समरकन्दसम्म पुग्यो । यसैप्रकार अरु पनि कैयन् ठूला राजा यस जातिमा गुज्रे । यो आफ्नो समयको एउटा श्रेष्ठतम् जाति थियो जो शक्ति, बल, सम्पन्नता तथा बडाईमा विशेषता राख्दथ्यो, किन्तु जब त्यस जातिले पनि पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लायो त त्यसलाई अस्त-व्यस्त गरिदियो । (व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः सबाका सम्बन्धित आयतहरु) हदीसमा एक तुब्बअका बारेमा चर्चा छ कि त्यो मुसलमान भइहालेको थियो, उसलाई अपशब्द नभन (मजमऊ ज्जवायेद ८६/८७, सहीहुल जामेअ लिल अलबानी १३१९) तैपनि उनीमध्ये अधिकांश अवज्ञाकारी नै रहे जसका कारण विनाश उनको भाग्य बन्यो ।

[2]यही विषय यसभन्दा पहिला सूरः साद-२७, सूरः अल-मोमिनून-११५, ११६, अल-हिज्र-८५ आदिमा वर्णित छ ।

[3]त्यो लक्ष्य तथा सहीह उपाय यही हो कि मानिसहरको परीक्षा गरियोस् तथा पुण्यकर्मीहरुलाई उनका सत्कर्महरुको फल तथा नराम्रालाई उनका नराम्रा कर्मको दण्ड दिइयोस् ।

[4]अर्थात् उनी यस उद्देश्यसित निश्चित तथा अचेत छन् । यसकारण अख़िरतको तयारीबाट

(४०) निःसन्देह निर्णयको दिन ती सबैको निश्चित समय हो ।[1]

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

(४१) त्यस दिन कोही मित्र कुनै मित्रका कुनै पनि काम आउने छैन तथा उनको सहायता गरिनेछन् ।[2]

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

(४२) परन्तु जसमाथि अल्लाहको दया हुनेछ, त्यो अत्यन्त शक्तिशाली एवं दया गर्नेवाला छ ।

إِلَّا مَن رَّحِمَ اللَّهُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

(४३) निःसन्देह ज़क्कूम (कैक्टस) को वृक्ष ।

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾

(४४) पापीको भोजन हो ।

طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾

(४५) जो तलछटका समान[3] छ तथा पेटमा उम्लिरहन्छ ।

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾

(४६) तेज गरम पानी (का उम्लिनु) का समान ।[4]

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾

(४७) त्यसलाई समातिहाल अनि घिसार्दै नरकका मध्येसम्म पुऱ्याउ ।[5]

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾

(४८) अनि त्यसको टाउकोमाथि अत्यन्त गरम पानीको यातना बगाउ ।

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾

लापरवाह तथा सांसारिक मोह-मायामा लीन छन् ।

[1]अर्थात् यही त्यो मूल उद्देश्य हो जसका लागि मानिसहरुलाई पैदा गरियो तथा आकाश एवं धर्तीलाई रचिएको छ ।

[2]अर्थात् जस्तो भनियो ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ﴾ (अल-मोमिनून-१०१) (अल-मआरिज १०) ﴿وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا﴾

[3] مُهْل 'मुहल' पग्लेको ताँबा, आगोमा पग्लिएको पदार्थ अथवा तलछट तेल आदिका अन्तमा जो माटोको जस्तो रहिरहन्छ ।

[4]त्यो ज़क्कूम (कैक्टस) को खाद्य उम्लिराखेको पानीका समान पेटमा उम्रनेछ ।

[5]यो नरकमा नियुक्त फरिश्ताहरुसित भनिनेछ । سَوَاء (सवाअ) मध्यका अर्थमा छन् ।

ذُقْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾

(४९) (उसित भनिनेछ) चाख्दै जाउ, तिमी त बडो आदर र सम्मानवाला थियौ ।[1]

إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِ تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) यही त्यो वस्तु हो जसमा तिमीले सन्देह गर्ने गर्दथ्यौ ।

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾

(५१) नि:सन्देह (अल्लाहसित) तर्सनेहरु शान्तिका स्थानमा हुनेछन् ।

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾

(५२) बगैंचा तथा जलस्रोतहरुमा ।

يَلْبَسُونَ مِن سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾

(५३) मसिनो तथा कोमल रेशमी वस्त्र लगाएको आमने-सामने (एक-अर्काका सामु बसेका हुनेछन् ।[2]

كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾

(५४) यो त्यसैप्रकार हो,[3] तथा हामीले ठूला-ठूला आँखा भएका अप्सराहरुसित (हूरहरुसित) उनको विवाह गरिदिनेछौं ।[4]

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ﴿٥٥﴾

(५५) निश्चिततताले त्यहाँ हरेक प्रकारका फलहरुको माँग गरिराखेका हुनेछन् ।[5]

[1]संसारमा त आफ्नो तवरले बडो आदर तथा सम्मानका साथ डुल्ने गर्दथे तथा ईमानवालाहरुलाई अपमानको दृष्टिले हेर्थे ।

[2]काफ़िर तथा पापीहरुका मुक़ाबिलामा ईमानवाला तथा सदाचारीहरुको स्थान भनिंदैछ, जसले आफूलाई कुफ्र, दुष्कर्म तथा पापहरुबाट बचाएर राखेका थिए । أَمِين (अमीन) को अर्थ हो यस्तो स्थान जहाँ उनी प्रत्येक प्रकारका भय तथा चिन्ताबाट सुरक्षित थिए ।

[3]अर्थात् متقين (संयमीहरु) का साथ निश्चय यस्तै व्यवहार हुनेछ ।

[4]حُورٌ यो حَوراء (हौराअ) को बहुवचन हो, कालो तथा श्वेत आँखाहरु । حَوراء (हौराअ) यसकारण भनिन्छ कि आँखाहरु उनको सुन्दरता तथा शोभालाई देखेर चकित भइहाल्नेछन् । عِينٌ (ईन) बहुवचन हो عَيناء (ऐनाअ) को, मृगनयनी, जस्तो मृगका आँखा हुन्छन् । हामी पहिले नै बताइसकेका छौं कि प्रत्येक स्वर्गवासीलाई कमसेकम दुईटा हूरहरु अवश्य प्राप्त हुनेछन्, जो सौन्दर्यमा सूर्य एवं चन्द्रका समान हुनेछन् । हो, तिर्मिजीको एक हदीसबाट विदित हुन्छ जसलाई सहीह भनिएको छ कि शहीद (जो धर्मयुद्धमा मारिएको हुन्छ) लाई विशेषरुपले ७२ हूर प्राप्त हुनेछन् । (अबवाबु फ़जायेलिल जिहाद, बाबु माजाअ अय्युन्नासि अफ़ज़ल) (सहीह बुख़ारी, मुस्लिम)

[5] آمِنِين (निश्चिन्ततापूर्वक) को अभिप्राय छ उनको समाप्त हुने कुरोको भय हुनेछैन न

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ ۖ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾

(५६) त्यहाँ उनीहरु मृत्युको स्वाद चाख्नेवाला हुने छैनन् प्रथम मृत्युका बाहेक (जो उनीहरु मरिसके)[1] उनीहरुलाई अल्लाह (तआला) ले नरक़का दण्डबाट बचाइदियो ।

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾

(५७) यो केवल तिम्रो प्रभुको कृपा हो ।[2] यही हो ठूलो सफलता ।

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) हामीले यस (कुर्आन) लाई तिम्रो भाषामा सरल गरिदियौं ताकि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरून् ।

فَارْتَقِبْ إِنَّهُم مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) अब तिमी प्रतीक्षा गर । यिनी पनि प्रतीक्षा गरिराखेका छन् ।[3]

उनका खानाबाट रोग आदिको डर अथवा मृत्यु र थकान तथा शैतानको कुनै भय हुनेछैन ।

[1]अर्थात् संसारमा उनीहरुलाई जुन मृत्यु आएको थियो त्यसका पश्चात उनीहरुलाई मृत्युको स्वाद चाख्नुपर्ने छैन । जस्तै हदीस (अन्तिम ईशदूतका कथन) मा चर्चा छ कि मृत्युलाई एउटा भेंढा (च्याङ्ग्रा) का रुपमा नरक तथा स्वर्गका मध्ये ल्याएर वध गरिदिइनेछ तथा घोषणा गरिदिइनेछ, "हे स्वर्गवासीहरु ! तिम्रा लागि स्वर्गका जीवन स्थाई छ, अब तिम्रा लागि मृत्यु छैन । तथा हे नरक़वासीहरु ! तिम्रा लागि नरक़को यातना स्थाई छ, मृत्यु छैन ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: मरियम, मुस्लिम किताबुल जन्नह) । दोस्रो हदीसमा भन्नुभयो : हे जन्नतिहरु ! तिम्रो भाग्य अब स्वास्थ्य तथा वल छ, तिमी कहिल्यै रोगी हुनेछैनौ तिम्रा लागि अब जीवन नै जीवन छ, मृत्यु छैन । तिम्रा लागि वरदान नै वरदान छ, यसमा कमी हुनेछैन तथा सदा नवयुवक रहनेछौ, कहिल्यै बुढेसो आउने छैन । (सहीह बुख़ारी किताबुर्रिकाक़, बाबुल कस्दे वल मुदावमति अलल अमले तथा मुस्लिम उपरोक्त किताब)

[2]जुनप्रकार हदीसमा पनि छ । भन्नुभयो यो कुरा जानिहाल कि तिमीमध्ये कसैको कर्म त्यसलाई स्वर्गमा लग्ने छैन । सहाबा उहाँका (सहचरहरु) ले प्रश्न गरे, "अल्लाहका रसूल ! तपाईंलाई पनि ?" भन्नुभयो, "हो मलाई पनि, परन्तु यो कि अल्लाहले मलाई आफ्नो दया तथा करुणाले छोप्नेछ ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुर्रिकाक़, बाबुल कस्दे वल मुदावमते अलल अमल तथा मुस्लिम उपरोक्त किताब)

[3]तिमी अल्लाहका प्रकोपको प्रतिक्षा गर यदि यिनीले ईमान ल्याएनन् । यिनी प्रतिक्षा गरिराखेका छन् यस कुराको कि इस्लामका प्रभुत्व तथा लागु हुनुभन्दा पहिला नै सम्भवत: तपाईंको निधन हुनजाओस् ।

सूरतुल जासिय:-४५

سُورَةُ الجَاثِيَةِ

सूर: जासिय: मक्कामा अवतरित भएको, यसमा सैंतीस आयतहरु तथा चार रूकूअ छन्।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं दयालु छ।

حمٓ ①

(१) हा.मीम.।

تَنزِيلُ ٱلۡكِتَٰبِ مِنَ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَكِيمِ ②

(२) यो किताब अल्लाह प्रभावशाली हिक्मतवालाको तर्फबाट अवतरित भएको छ।

إِنَّ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ لَأٓيَٰتٖ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ③

(३) आकाशहरु तथा धर्तीमा ईमानवालाहरुका लागि निःसन्देह धेरै निशानीहरु छन्।

وَفِي خَلۡقِكُمۡ وَمَا يَبُثُّ مِن دَآبَّةٍ ءَايَٰتٞ لِّقَوۡمٖ يُوقِنُونَ ④

(४) तथा स्वयं तिम्रा जन्ममा तथा पशुहरुलाई फैलाउनमा विश्वास राख्ने समुदायका लागि धेरै निशानीहरु छन्।

وَٱخۡتِلَٰفِ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن رِّزۡقٖ فَأَحۡيَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَا وَتَصۡرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ ءَايَٰتٞ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ⑤

(५) तथा रात्रि-दिनका परिवर्तनमा तथा जे-जति जीविका अल्लाह तआला आकाशबाट अवतरित गरी धर्तीलाई त्यसको मृतका पश्चात जीवित गरिदिन्छ,[1] त्यसमा तथा वायुहरुका परिवर्तनका पनि ती मानिसहरुका लागि जो बुद्धि राख्दछन्। निशानीहरु छन्।[2]

[1]आकाश तथा धर्ती, मानव-जातिको रचना, रात-दिनको आवगमन एवं आकाशीय वर्षाद्वारा सुकेको धर्तीमा जीवनको लहरको दौड आदि, विश्व तथा प्राणहरुमा असंख्य निशानीहरु (चिन्ह) छन् जो अल्लाहको एकता तथा त्यसको प्रतिपालक हुने कुरोका प्रमाण हुन्।

[2]कहिले वायुको दिशा उत्तर एवं दक्षिणलाई, कहिले पूर्व एवं पश्चिमलाई हुन्छ, कहिले जलीय हावाहरु हुन्, कहिले थलीय वायुहरु, कहिले रातलाई, कहिले दिनलाई, केही वर्षा भएका, केही लाभदायक, केही वायुहरु आत्माको आहार तथा केही सबैलाई डढाइदिनेवाला तथा केवल धूलको तूफान। वायुका यति प्रकार पनि प्रमाणित गर्दछन् कि यस विश्वको कुनै सञ्चालक छ जो मात्र एक छ, दुई अथवा अधिक होइन। सबै अधिकारको स्वामी त्यही एक हो, तिनमा

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ فَبِاَيِّ حَدِيْثٍۭ بَعْدَ اللّٰهِ وَاٰيٰتِهٖ يُؤْمِنُوْنَ ۝٦

(६) यी हुन् अल्लाह (तआला) का आयतहरु जसलाई हामी तपाईलाई सत्यरुपमा सुनाइराखेका छौं, त अल्लाह (तआला) तथा त्यसका आयतहरुका पश्चात यिनी कुन कुरामा ईमान स्वीकार गर्नेछन् ।[1]

وَيْلٌ لِّكُلِّ اَفَّاكٍ اَثِيْمٍ ۝٧

(७) धिक्कार (एवं खेद छ) प्रत्येक झूठा पापीमाथि ।[2]

يَّسْمَعُ اٰيٰتِ اللّٰهِ تُتْلٰى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا ۚ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ۝٨

(८) जो अल्लाहका आयतहरु आफ्ना सामु पढिएको सुनोस् तैपनि गर्व गर्दै यसप्रकार अडिएको होस् जस्तो कि सुन्दै सुनेन ।[3] त यस्ता मानिसहरुलाई कष्टदायी यातनाको सूचना (पुऱ्याइ) दिनुस् ।

وَاِذَا عَلِمَ مِنْ اٰيٰتِنَا شَيْـًٔا اتَّخَذَهَا هُزُوًا ۗ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ۝٩

(९) तथा त्यो जब हाम्रा आयतहरुमध्ये कुनै आयतको सूचना पाउँछ त त्यसको उपहास उडाउँछ,[4] यिनै मानिसहरु हुन् जसका लागि अपमानपूर्ण यातना छ ।

कोही उसको साझी छैन । प्रत्येक प्रकारको (नियम) त्यही चलाउन्छ, कोही अरुसँग अलिकति पनि अधिकार छैन । यसै भावार्थको आयत सूरः बक़रःको आयत नं.१६४ पनि हो ।

[1]अर्थात् अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको कुरआन जसमा त्यसको तौहीदका प्रमाण तथा युक्तिहरु छन् । यदि उनी त्यसप्रति पनि विश्वास गर्दैनन् भने अल्लाहका कुराका पश्चात कसको कुरा छ तथा त्यसका निशानीहरुका पश्चात कसका निशानीहरु छन्, जसप्रति उनी विश्वास गर्नेछन् ? بعد الله को अभिप्राय हो, بعد حديث الله و بعد آياته यहाँ पवित्र कुरआनलाई हदीस भनिएको छ । जस्तै ﴿اللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الْحَدِيْثِ﴾ (अज़्ज़ुमर २३) मा छ ।

[2] أفاك (अफ़्फ़ाक़) كَذّاب को अर्थमा, أثيم (महापापी) وَيْل विनाश अथवा नरक़को एउटा उपत्यकाको नाम ।

[3]अर्थात् कुफ्रमा अडिग रहन्छ तथा सत्यका अगाडी स्वयंलाई ठूलो ठान्दछ तथा यसै अहंकारमा सुनेकोलाई नसुनेझैं गरिदिन्छ ।

[4]अर्थात् प्रथम त त्यो कुरआनलाई ध्यानले सुन्दै-सुन्दैन तथा यदि कुनै कुरा त्यसका कानमा पर्नजान्छ अथवा कुनै कुरा आउँछ त त्यसलाई उपहास तथा परिहासको विषय बनाइहाल्छ । आफ्नो बुद्धिहीनता तथा निर्बोधताका कारण अथवा कुफ्र तथा अवज्ञामा हठधर्मी अथवा अहंकारका कारण ।

مِنْ وَّرَآىِٕهِمْ جَهَنَّمُ ۚ وَلَا يُغْنِىْ عَنْهُمْ مَّا كَسَبُوْا شَيْـًٔا وَّلَا مَا اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَوْلِيَآءَ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝١٠

(१०) उनका पछाडी नरक छ,[1] जे-जति उनीहरुले प्राप्त गरेका थिए, त्यसले उनीहरुलाई केही पनि लाभ दिने छैन[2] तथा न उनी (केही काम आउने छन्) जसलाई उनले अल्लाहका अतिरिक्त संरक्षक (एवं कार्यक्षम) बनाएका थिए ।[3] उनका लागि त अत्यन्त ठूला यातना छ ।

هٰذَا هُدًى ۚ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّنْ رِّجْزٍ اَلِيْمٌ ۝١١

(११) यो (सर्वथा) मार्गदर्शन हो ।[4] तथा जसले आफ्ना प्रभुका आयतहरुलाई मानेनन् उनका लागि अत्यन्त कष्टदायी यातनाहरु छन् ।[5]

اَللّٰهُ الَّذِيْ سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فِيْهِ بِاَمْرِهٖ وَلِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهٖ

(१२) अल्लाह नै हो जसले तिम्रा लागि समुद्रलाई अधीनस्थ बनाइदियो[6] ताकि त्यसका आदेशले त्यसका डुङ्गाहरु चलून् ।[7] तथा तिमी उसको कृपा

[1]अर्थात् यस्ता आचरणका मानिसहरुका लागि प्रलयका दिन नरक छ ।

[2]अर्थात् उनीहरुले संसारमा जो धन कमाएका हुनेछन्, जुन सन्तान तथा जत्थामाथि गर्व गरिरहेका हुनेछन्, ती प्रलयका दिन उनीहरुलाई कुनै लाभ दिनसक्ने छैन ।

[3]जसलाई संसारमा आफ्नो मित्र एवं सहाय तथा पूज्य बनाएका थिए, तिनीहरु त्यस दिन उसलाई देखिने छैनन्, सहायताको कुरा त के गर्ने ?

[4]अर्थात् कुरआन, किनकि त्यसको अवतरणको उद्देश्य नै यो हो कि मानिसहरुलाई कुफ्र तथा शिर्कका अँध्याराहरुबाट निकालेर ईमानका प्रकाशनामा ल्याइयोस् । यसकारण त्यसका सर्वथा मार्गदर्शन हुनुमा त कुनै सन्देह नै छैन, किन्तु मार्गदर्शन प्राप्त हुनेछ त उसैलाई जो त्यसका लागि आफ्नो वक्ष (छाति) खोलिदिनेछ ।

[5] اَلِيْمٌ यो عَذَابٌ को विशेषण हो । केही विद्वानहरु यसलाई رِجْزٍ को विशेषण बताउँछन् । رِجْز को अर्थ हो कडा यातना ।

[6]अर्थात् त्यसलाई यस्तो बनाइदियो कि तिमी डुङ्गा तथा जहाजहरुद्वारा त्यसमाथि यात्रा गर्नसक ।

[7]अर्थात् समुद्रहरुमा नौका तथा जहाजहरु चल्नु, यो तिम्रो कमाल तथा सीप होइन, यो अल्लाहको आज्ञा तथा इच्छा हो । अन्यथा त्यसले चाहेको भए त समुद्रका लहरहरुलाई यति उद्दण्ड बनाइदिन्थ्यो कि कुनै डुङ्गा या जलयान त्यसको अगाडी रुक्नै सक्दैनथ्यो, जस्तो कि कहिलेकाहीं त्यो आफ्नो शक्ति देखाउनको लागि यस्तो गर्दछ । यदि स्थाईरुपले लहरहरु को दशा यही रहन्थ्यो भने तिमी कहिल्यै पनि समुद्रमा यात्रा गर्ने योग्य हुने थिएनौ ।

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿١٢﴾

खोज[1] तथा ताकि तिमी त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर ।[2]

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا مِّنْهُ ۚ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा आकाश एवं धर्तीको प्रत्येक वस्तुलाई पनि आफ्नो तर्फबाट तिम्रो अधीनस्त गरिदिएको छ ।[3] जो मानिस विचार गर्दछन्, निःसन्देह यसमा धेरै निशानीहरु (लक्षण) पाउनेछन् ।

قُلْ لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يَغْفِرُوْا لِلَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ اَيَّامَ اللّٰهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿١٤﴾

(१४) तपाईं ईमान भएकाहरुसित भनिदिनुस् कि तिनले ती मानिसहरुलाई क्षमा गरिदिने गरून् जो अल्लाहका दिनहरुको आशा राख्दैनन्[4] ताकि अल्लाह तआ़ला एक समुदायलाई उनका कर्तुतहरुका प्रतिफल देओस् ।[5]

[1]अर्थात् व्यापारद्वारा तथा त्यसमा डुबुल्की लगाएर मोती तथा अन्य पदार्थ निकालेर तथा समुद्री जन्तु (माछा आदि) को शिकार गरेर ।

[2]यो सबैथोक यसकारण गऱ्यो कि तिमी उसका उपहारहरुका लागि अल्लाहप्रति कृतज्ञता देखाउ जो यस समुद्रलाई वशमा गर्नुका कारण तिमीलाई प्राप्त हुन्छ ।

[3]वशमा गर्नुको अभिप्राय यही हो कि उनलाई तिम्रा सेवाको लागि नियुक्त गरिदिएको छ । तिम्रा हित-लाभ तथा तिम्रा जीविका सब यिनैसित सम्बन्धित छ । जस्तै चन्द्र, सूर्य, प्रकाशमान तारा, वर्षा, मेघ एवं वायु आदि हुन् । तथा आफ्नो तर्फबाट को अभिप्राय विशेष दया तथा करुणासित छ ।

[4]अर्थात् जो यस कुराको भय गर्दैनन् कि अल्लाह आफ्ना ईमान्दार भक्तहरुको सहायता गर्नु तथा शत्रुहरुको विनाश गर्नुको शक्ति राख्दछ । तात्पर्य काफ़िर हुन् । तथा أَيَّامَ اللهِ (अल्लाहका दिनहरुसित) अभिप्राय घटनाहरु हुन्, जस्तै ﴿وَذَكِّرْهُم بِأَيَّامِ اللَّهِ﴾ (इब्राहीम-५) मा छ । अभिप्राय हो कि ती काफ़िरहरुसित क्षमा तथा अन्देखिले काम लिउ, जो अल्लाहका प्रकोपबाट निश्चिन्त तथा निर्भय छन् । यो प्रारम्भिक आदेश थियो जो मुसलमानहरुलाई पहिला दिने गरिन्थ्यो । पछि जब मुसलमान मुक़ाबिलाका योग्य भइहाले त त्यस पश्चात कडाई तथा उनीसित टकराउनु (ज़िहाद) को आदेश दिइयो ।

[5]अर्थात् जब तिमी तिनीहरुतिरबाट दुखहरुलाई सहन तथा उनका अत्याचारहरुलाई क्षमा गर्नेछौ त यी सबै पाप उनीमाथि रहनेछन्, जसको दण्ड केयामतका दिन हामीले उनलाई दिनेछौं ।

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۖ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾

(१५) जसले पुण्य गर्नेछ त्यो आफ्ना स्वयंका भलोका लागि तथा जो नराम्रो गर्नेछ त्यसको दुष्परिणाम उसैमाथि छ;[1] अनि तिमी सबै आफ्ना प्रभुतिर फर्काइनेछौ ।[2]

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحُكْمَ وَٱلنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾

(१६) तथा नि:सन्देह हामीले इस्राईलका सन्तानलाई किताब, राज्य[3] एवं नबूअत प्रदान गरेका थियौं, तथा हामीले उनीहरुलाई पवित्र (एवं उत्तम) जीविका प्रदान गरेका थियौं ।[4] तथा उनीहरुलाई संसारवालाहरुमाथि श्रेष्ठता प्रदान गरेका थियौं ।[5]

وَءَاتَيْنَٰهُم بَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ ۖ فَمَا ٱخْتَلَفُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا

(१७) तथा हामीले उनीहरुलाई धर्मका खुला निशानीहरु (तर्क) प्रदान गर्‍यौं,[6] अनि उनीहरुले आफ्ना निकट ज्ञान पुगिहाले पश्चात आपसका द्वेष-विवादका कारण नै मतभेद उत्पन्न गरिहाले ।[7] यिनी जुन-जुन कुराहरुमा मतभेद गरिराखेका

[1]अर्थात् प्रत्येक गिरोह तथा काफिरको कर्म (राम्रो-नराम्रो), त्यसको लाभ तथा हानि स्वयं कर्तालाई नै पुग्नेछ, कुनै अन्यलाई होइन । यसमा नेकीको प्रलोभन पनि छ नराम्रोबाट चेतावनी पनि ।

[2]अत: त्यसले प्रत्येकलाई त्यसका कर्मानुसार फल दिइनेछ । सत्कर्मीहरुलाई राम्रो तथा दुष्कर्मीहरुलाई नराम्रो ।

[3]किताबसित तात्पर्य धर्मग्रन्थ तौरात, حكم (हुक्म) सित राज्य तथा शासन अथवा बोध एवं निर्णयको त्यो योग्यता हो जो विवाद तथा मानिसहरुका बीच निर्णय गर्नका लागि आवश्यक छ ।

[4]ती जीविकाहरु जो उनका लागि वैध (उचित) थिए, तथा तिनैमध्ये 'मन्न' तथा 'सलवा'को अवतरण पनि थियो ।

[5]अर्थात् उनका युगमा ।

[6]कि यो वैध (हलाल) हो तथा यो अवैध (हराम) अथवा चमत्कार अभिप्राय हो, अथवा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई नबी बनाएर पठाइनुको ज्ञान, उहाँको नबूअत (ईशदूत हुने कुरो) का प्रमाण तथा उहाँका प्रवास स्थानको निर्धारण अभिप्राय हो ।

[7]بَغْيًا بينهم को अभिप्राय हो परस्पर एक-अर्कासित ईर्ष्या एवं द्वेषको प्रदर्शन गर्दै अथवा

كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ⑰

छन् उनको निर्णय केयामतका दिन उनकामध्ये तिम्रो प्रभुले (स्वयं) गर्नेछ ।[1]

ثُمَّ جَعَلْنٰكَ عَلٰى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ⑱

(१८) अनि हामीले तपाईलाई धर्मका (स्पष्ट) मार्गमा स्थापित गरिदियौं,[2] तसर्थ तपाई त्यसैमा लागिरहनुस् तथा अज्ञानीहरुका इच्छाको अनुगमन नगर्नुस् ।[3]

إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا ۚ وَإِنَّ الظّٰلِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۖ وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ⑲

(१९) (याद राख्नुस्) कि यिनीहरु कदापि अल्लाहका समक्ष तपाईंको कुनै काम आउन सक्दैन । (सम्भिहाल कि) अत्याचारीहरु आपसमा एक-अर्काका साथी हुन्छन् । तथा सदाचारीहरुको साथी (संरक्षक) अल्लाह (महान) छ ।

هٰذَا بَصَآئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ⑳

(२०) यो कुर्आन मानिसहरुका लागि सुझ-बुझका कुराहरु[4] एवं मार्गदर्शन एवं कृपा हो त्यस[5] गिरोहका लागि जो विश्वास राख्दछ ।

मान-मर्यादा एवं पदका लागि । उनीहरुले ज्ञान आइहाले उपरान्त मतभेद अथवा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअत (दूतत्व) बाट इन्कार गरे ।

[1]अर्थात् सत्यवादीलाई राम्रो प्रतिफल तथा मिथ्यावादीलाई नराम्रो बदला दिनेछ ।

[2] شريعت (शरीअत) को शाब्दिक अर्थ हो मार्ग, संघ एवं रीति । विशाल मार्गलाई पनि शारेअ भनिन्छ कि त्यसले उद्देश्य तथा लक्ष्यसम्म पुऱ्याउँछ । अत: यहाँ शरीअतसित तात्पर्य त्यो धर्म हो जो अल्लाहले आफ्ना भक्तहरुका लागि नियुक्त गरेको छ ताकि मानिस त्यसमा हिंडेर अल्लाहको प्रसन्नताको लक्ष्य प्राप्त गर्न सकून् । आयतको अभिप्राय हो कि हामीले तपाईलाई धर्मका एक स्पष्ट मार्ग अथवा रीतिमा स्थित गरिदिएका छौं जो तपाईलाई सत्यसम्म पुऱ्याउनेछ ।

[3]जो अल्लाहको तौहीद (अद्वैत) तथा त्यसका धर्म-विधानसित अनभिज्ञ छन् । तात्पर्य मक्काका काफ़िर तथा उनका साथी हुन् ।

[4]अर्थात् ती प्रमाणहरुको संग्रह हो जो धर्मका आदेशहरुसित सम्बन्धित छ तथा जसबाट मानव-जातिका आवश्यकताहरु संलग्न छन् ।

[5]अर्थात् संसारमा संमार्ग बताउनेवाला तथा आख़िरतमा अल्लाहको दयाको कारण छ ।

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾

(२१) के उनीहरुको जसले नराम्रो काम गर्दछन्, यो विचार छ कि हामीले उनलाई तिनीहरुजस्तो गरिदिनेछौं जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे कि उनको मर्नु-बाँच्नु समान भइहालोस्,[1] नराम्रो निर्णय हो जो उनीहरुले गरिराखेका छन् ।

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा आकाशहरु तथा धर्तीलाई अल्लाहले निकै न्यायका साथ पैदा गरेको छ र ताकि प्रत्येक व्यक्तिलाई त्यसले गरेका कार्यको पूरा पारिश्रमिक दिइयोस् तथा उनी अत्याचार गरिने छैनन् ।[2]

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ

(२३) के तपाईंले त्यसलाई पनि देख्नुभयो जसले आफ्नो मनोकांक्षालाई आफ्नो पूज्य बनाएको छ,[3]

[1]अर्थात् लोक-परलोकमा दुवैका बीच कुनै अन्तर नगर्नुस् । यस्तो कदापि हुनसक्दैन । अथवा अभिप्राय हो कि जसरी उनी संसारमा समान थिए आखिरतमा पनि समान नै रहनेछन् कि मरेर यो पनि नास्ति त्यो पनि नास्ति, न दुराचारीलाई दण्ड, न सदाचारीलाई पुरस्कार । यस्तो हुनेछैन । यसकारण अगाडी भनियो कि उनको यो नराम्रो निर्णय हो जो उनी गरिराखेका छन् ।

[2]तथा यही न्याय हो कि कियामतका दिन अवश्य निर्णय हुनेछ तथा प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुका अनुसार राम्रो अथवा नराम्रो प्रतिकार प्राप्त हुनेछ । यो हुनेछैन कि राम्रा तथा नराम्रा दुवैका साथ समान व्यवहार गरोस्, जस्तो कि काफिरहरुको भ्रम छ, जसको खण्डन विगत कैयन् आयतहरुमा गरिएको छ । किनकि दुवैलाई बराबरीका स्तरमा राख्नु अन्याय तथा मान्यताहरुबाट विमुखता पनि छ । अतः जसरी काँडा छरेर अंगूरको उपज प्राप्त गर्न सकिँदैन यसैप्रकार दुष्कर्म गरेर त्यो स्थान प्राप्त हुन सक्दैन जो अल्लाहले ईमानवालाहरुका लागि राखेको छ ।

[3]अतः त्यो उसैलाई राम्रो ठान्दछ जसलाई उसको मन राम्रो तथा त्यसैलाई नराम्रो ठान्दछ जसलाई त्यसको मन नराम्रो मान्दछ । अर्थात अल्लाहका रसूलका आदेशहरुको तुलनामा आफ्नो मनोमानीलाई प्रधानता दिन्छ अथवा आफ्नो समभ्क (बुद्धि) लाई महत्व दिन्छ, जबकि समभ्क पनि वातावरणबाट प्रभावित अथवा स्वार्थको शिकार भएर मनोइच्छाको जस्तै गलत निर्णय गर्नसक्छ । एउटा अर्थ त्यसको यो गरिएको छ कि जो अल्लाहको तर्फबाट अवतरित मार्गदर्शन तथा प्रमाणका बिना आफ्ना मनको धन अप्नाउँछ । केही विद्वान भन्छन् कि यसबाट तात्पर्य यस्तो व्यक्ति हो जो पत्थरलाई पुज्दथ्यो जसलाई अधिक सुन्दर पत्थर पाउँथे भने पहिला पत्थरलाई

وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِن بَعْدِ اللَّهِ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

तथा सुझ-बुझका उपरान्त पनि अल्लाहले त्यसलाई पथभ्रष्ट गरिदिएको छ,[१] तथा त्यसका कान तथा हृदयमा मोहर (छाप) लगाइदिएको छ[२] तथा त्यसको आँखामा पर्दा पारिदिएको छ ?[३] अब यस्ता व्यक्तिलाई अल्लाहका पश्चात कसले मार्गदर्शन गर्नसक्छ ।[४] के अहिले पनि तिमी शिक्षा ग्रहण गर्दैनौ ?[५]

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ

(२४) उनीहरुले भने कि हाम्रो जीवन केवल सांसारिक जीवन नै हो; हामी मर्दछौं तथा बाँच्छौं तथा हामीलाई केवल काल (युग) नै मारिदिन्छ ।[६] (वास्तवमा) उनीहरुलाई त्यसको केही

फ्याँकेर दोस्रोलाई उपास्य बनाइहाल्थे । (फ़तहुल क़दीर)

[१]अर्थात् ज्ञान पुग्नु तथा प्रमाणको स्थापनाको उपरान्त त्यो कुकर्मलाई नै अप्नाउँछ जस्तै धेरै ज्ञानका घमण्डमा ग्रस्त भ्रष्ट ज्ञानीहरुको दशा छ । हुन्छन् तिनी कुपथ नै, सिद्धान्त उनका निराधार हुन्छ । परन्तु 'हामी जस्तो कोही छैन' का घमण्डमा उनी आफ्ना तर्कहरुलाई यस्तो ठान्दछन् जस्तो आकाशबाट तारा टिपेर ल्याएका हुन् र यसरी 'ज्ञान तथा समझ' राख्दे उनी भ्रष्ट मात्र हुँदैनन्, अरुहरुलाई पनि पथभ्रष्ट गर्नुमा गर्व गर्दछन् । نعوذ بالله من هذا العلم الضال و الفهم السقيم و العقل الزائغ "हामी पथ-विचलनका ज्ञान तथा रोगी समझ एवं बक्र-बुद्धिबाट अल्लाहको शरण माँगदछौं ।"

[२]जसबाट उनका कान शिक्षा तथा सदुपदेश सुन्नुबाट तथा उनका हृदय संमार्गलाई बुझ्नबाट बञ्चित भइहाले ।

[३]अतः त्यसले सत्यलाई देख्न पनि सक्दैन ।

[४]जस्तो भन्यो : ﴿مَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ۚ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

"जसलाई अल्लाह कुपथ गरिदिन्छ त्यसको कोही पथप्रदर्शक छैन, उनीहरुलाई उनको पथभ्रष्टतामा भौंतारिरहेको अवस्थामा छाडिदिन्छ ।" (अल-आराफ-१८६)

[५]अर्थात् चिन्तन-मनन गर्दैन ताकि वास्तविकता तिमीलाई प्रकट एवं स्पष्ट हुनजाओस् ।

[६]यी नास्तिक (भौतिकवादी) तथा उनीसित सहमत मक्काका मुश्रिकहरुको कथन हो जसले आख़िरत (परलोक) लाई मान्दैनथे । उनीहरु भन्थे कि यो सांसारिक जीवन नै प्रथम

إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

ज्ञान नै छैन; यिनीहरु त मात्र भ्रममा परेका छन् ।

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा स्पष्ट (एवं प्रभावशाली) आयतहरुको पाठ गरिन्छ त उनका पासमा यस कथनका अतिरिक्त कुनै तर्क हुँदैन कि यदि साँचो हौ भने हाम्रा पूर्वजहरु ल्याइदेउ ।[1]

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाहले नै तिमीलाई जीवित गर्दछ अनि तिमीलाई मार्दछ, अनि तिमीलाई केयामतका दिन एकत्रित गर्नेछ जसमा कुनै सन्देह छैन, परन्तु अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा आकाशहरु एवं धर्तीको राज्य अल्लाहकै हो, तथा जुन दिन केयामत व्याप्त हुनेछ त्यस दिन असत्यवादी ठूलो हानिमा पर्नेछन् ।

तथा अन्तिम जीवन हो, त्यसका पश्चात कुनै जीवन छैन तथा मृत्यु एवं जीवन मात्र काल गतिको परिणाम हो । जस्तो दार्शनिकहरुको एक समूह भन्दछ कि प्रत्येक छत्तीस हजार वर्षका पश्चात प्रत्येक वस्तु आफ्नो दशामा फर्किहाल्छ तथा यो क्रम बिना कुनै रचयिता तथा प्रबन्धक स्वत: चलिरहेको छ तथा चलिरहने छ, न यसको आदि छ न अन्त यो समूहलाई 'दह्‌रीया' भनिन्छ। (इब्ने कसीर) प्रत्यक्ष कुरो छ कि यस सिद्धान्तलाई बुद्धिले पनि स्वीकार गर्दैन तथा धार्मिक युक्तिहरुका पनि विपरीत छ। हदीस कुदसीमा छ, अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ : "आदमको पुत्र मलाई दुख पुग्छ । त्यो युगलाई नराम्रो भन्दछ (अर्थात् कार्यहरुलाई त्यससित सम्बन्धित गरी त्यसलाई नराम्रो भन्दछ) जबकि (युग स्वयं केही पनि होइन) म स्वयं युग हूँ। मेरै हातमा सबै अधिकार छन् । रात-दिन पनि म नै फर्काउँछु ।" (अल-बुखारी तफसीर सूर: अल-जासीय:, मुस्लिम, किताबुल अलफाज़ मिनल अदब, बाबुन नहय अन सब्बिद्दहर)

[1]यो उनको सबभन्दा ठूलो तर्क हो जो उनको कटबहसीलाई स्पष्ट गर्दछ ।

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा तपाईंले देख्नुहुनेछ कि प्रत्येक समुदाय घुँडा टेकी लडेको हुनेछ ।[1] प्रत्येक गिरोह आफ्ना कर्मपत्रतिर बोलाइनेछ, आज तिमीलाई आफूबाट गरिएका कुराको प्रतिफल दिइनेछ ।

هَٰذَا كِتَابُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِالْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

(२९) यो हो हाम्रो किताब जो तिम्रो विषयमा सत्य-सत्य बोलिराखेको छ ।[2] हामीले तिम्रा कर्म लेखाउने गर्दैजान्थ्यौं ।[3]

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُم

(३०) त जसले ईमान स्वीकार गरे तथा उनीहरुले पुण्यका कार्य गरे[4] त उनलाई उनको प्रभु आफ्नो

---

[1]आयतबाट त यही विदित हुन्छ कि प्रत्येक गिरोह (चाहे त्यो अम्बियाका अनुयायीहरुका होस् अथवा उनका विराधीहरुको) भय तथा डरले घुँडामा टेकी बसेको हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर) यहाँसम्मकि सबैलाई हिसाबको लागि बोलाइनेछ । जस्तो कि आयतका आगामी अंशबाट प्रतिपादित छ ।

[2]यस किताबसित अभिप्राय यी सबै पंजिकाहरु हुन् जसमा मानिसका सबै कर्म अंकित हुनेछन् । ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ﴾

"कर्मपत्र अगाडी ल्याइनेछ, नबीहरु तथा साक्षीहरुलाई साक्ष्यका लागि प्रस्तुत गरिनेछ ।" (अज़्ज़ुमर-६९)

यो कर्मपत्र मानवीय जीवनका यस्ता रिकर्ड हुनेछन् जसमा कुनै प्रकारको घटी-बढी हुनेछैन । मानिसले उनलाई देखेर पुकारिहाल्नेछ ।

﴿مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا﴾

"यो कस्तो कर्मपत्र हो जसले कुनै पनि सानो-ठूलो कुरालाई छाडेन, सबैथोक नै त यसमा अंकित छ ।" (अल-कहफ़-४९)

[3]अर्थात् हाम्रा ज्ञानका अतिरिक्त फरिश्ताहरु पनि हाम्रा आदेशले तिम्रा प्रत्येक कुरो लेख्थे तथा सुरक्षित राख्दथे ।

[4]यहाँ पनि ईमानका साथ पुण्यका कर्मको चर्चा गरेर त्यसको महत्व देखाइदियो तथा पुण्यका कार्य ती कर्म हुन् जो सुन्नतका अनुकूल गरियून्, न कि प्रत्येक त्यो कर्म जसलाई मानिस आफ्ना मनले राम्रो ठानोस् तथा त्यसलाई बडो व्यवस्था एवं रुचिले गरोस् । जस्तै धेरै विदआत (इस्लाम धर्ममा पुण्य प्राप्तिका लागि गरिने नयाँ कर्म, गतिविधि र कुरा आदि) धार्मिक गिरोहहरुमा प्रचलित छन् तथा जो उनका निकट अनिवार्य तथा आवश्यक धार्मिक कर्महरुभन्दा पनि अधिक महत्व राख्दछन् । यसकारण अनिवार्य कर्तव्य तथा सुन्नतको त्याग त उनीकहाँ सामान्य छ, किन्तु विदअत यस्तो आवश्यक छ ।

فِي رَحْمَتِهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٠﴾

कृपाको छत्र-छायाँमा लिइहाल्नेछ ।[1] यही स्पष्ट सफलता हो ।

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿٣١﴾

(३१) परन्तु जसले कुफ्र गरे त (म उनीसित भन्नेछु) कि के मेरा आयतहरु तिमीलाई सुनाइन्नथ्यो ?[2] तैपनि तिमी गर्व गरिरहयौ तथा तिमी थियौ नै पापी मानिस ।[3]

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा जतिखेर पनि भनिन्थ्यो कि अल्लाहको बाचा निश्चित रुपले सत्य छ तथा केयामत आउनुमा कुनै सन्देह छैन त तिमीले उत्तर दिन्थ्यौं कि हामी जान्दैनौं कि केयामत के वस्तु (हो) ? हामीलाई केही यस्तै सोच-विचार हुनजान्छ परन्तु हामीलाई विश्वास छैन ।[4]

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा उनीमाथि आफ्ना कर्महरुको नराम्रोपना स्पष्ट भयो तथा जसलाई उनी उपहासमा उडाइराखेका थिए, उसले उनीहरुलाई घेरिहाल्यो ।[5]

कि उनमा कुनै प्रकारका आलस्यको कल्पना नै छैन, जबकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यसलाई सबभन्दा धेरै नराम्रो काम भन्नुभएको छ ।

[1] رحمت (रहमत) सित अभिप्राय स्वर्ग हो । अर्थात स्वर्गमा लग्नेछ, जस्तो हदीसमा छ अल्लाहको आदेश हुनेछ ।

«أَنْتِ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ»

"तिमी मेरो रहमत हौ म तिमीद्वारा (अर्थात् तिमीमा प्रवेश दिएर) म जसमाथि चाहन्छु दया गर्छु ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः क़ाफ़)

[2] यो फट्कार (झपार) का रुपमा उनीसित भनिनेछ किनकि रसूल उनी निकट आएका थिए । उनले अल्लाहका आदेश उनलाई सुनाएका थिए । किन्तु उनीहरुले वास्ता नै गरेका थिएनन् ।

[3] अर्थात् सत्यलाई स्वीकार गर्नुमा तिमीले अहङ्कार गऱ्यौ तथा ईमान स्वीकार गरेनौं, बरु तिमी थियौ नै पापी ।

[4] अर्थात् केयामतको हुने कुरो मात्र अनुमान तथा विचार हो, हामीलाई त विश्वास छैन कि यो वास्तवमा हुनेछ ।

[5] अर्थात् केयामतको यातना, जसलाई उनीहरु उपहास अर्थात अनहोनी ठान्दथे ग्रस्त हुनेछन् ।

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسَىٰكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَىٰكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा भनिदियो कि आज हामी तिमीलाई बिर्सिदिनेछौं जस्तो कि तिमीले आफ्नू यस दिनको साक्षात्कारलाई बिर्सिदिएका थियौ[1] तिम्रो ठेगाना नरक् हो तथा तिम्रो सहायता गर्नेछैन ।

ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ ءَايَٰتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا ۚ فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) यो यसकारण कि तिमीले अल्लाह (तआ़ला) का आयतहरुको उपहास उडाएका थियौ तथा संसारका जीवनले तिमीलाई धोकामा पारेको थियो, त आजका दिन न त यिनी (नरक्) बाट निकालिनेछन् तथा न उनीबाट विवशता एवं बहाना स्वीकार गरिनेछ ।[2]

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَٰوَٰتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٣٦﴾

(३६) तसर्थ अल्लाहका लागि सबै प्रशंसा छ, जो आकाशहरु एवं धर्ती तथा सर्वलोकको पालनकर्ता हो ।

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा समस्त (महिमा एवं) बडाई आकाशहरु एवं धर्तीमा उसैको छ,[3] तथा त्यही प्रभावशाली एवं हिम्मतवाला छ ।

[1]जस्तो हदीसमा वर्णित छ कि अल्लाहले आफ्ना केही भक्तहरुसित भन्नेछ : "कि मैले तिमीलाई पत्नी दिएको थिइन, के मैले तिमीलाई सम्मान दिएको थिइन, के मैले घोडा तथा इत्यादि तिम्रो अधीनमा दिएको थिइन, तिमी नाइकेपनापन गर्दथ्यौ तथा चुङ्गी पनि लिँदैरहयौ ।" त्यसले भन्नेछ, "हो यो ठीक हो मेरो पालनकर्ता ।" अल्लाह तआ़लाले उसित प्रश्न गर्नेछ, "के तिमीलाई मसित साक्षात्कारको विश्वास थियो ?" त्यसले भन्नेछ,"होइन ।" अल्लाहले भन्नेछ «فَالْيَوْمَ أَنْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي» "त आज मैले तिमीलाई नरक्मा हालेर बिर्सिदिनेछु जस्तो तिमी मलाई बिर्सयौ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुज्जुहद)

[2]अर्थात् अल्लाहका निशानी तथा आदेशहरुको उपहास तथा संसारका धोकामा लिप्त रहनु, यी दुईटा अपराध यस्ता हुन् जसले तिमीलाई नरक्को यातनाको पात्र बनाइदियो अब त्यसबाट निस्कनुको सम्भावना छैन तथा न यस कुराको आशा कि कुनै अवसरमा तिमीलाई तौबा तथा क्षमा-याचनाको अवसर प्रदान गरियोस् तथा तिमी क्षमा माँगेर अल्लाहलाई मानिहाल ।

[3]जस्तै हदीस कुदसीमा अल्लाह तआ़ला भन्नुहुन्छ : "العظمة إزاري والكبرياء ردائي فمن نازعني واحدًا منهما أسكنته ناري" (मुस्लिम किताबुल बिर्र, बाबु तहरीमिल किब्र)

सूरतुल अहक़ाफ़-४६

سُوْرَةُ الْاَحْقَافِ

सूर: अहक़ाफ़ मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पैंतीस आयतहरु एवं चार रूकूअ छन्।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु तथा अत्यन्त कृपालु छ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(१) हा.मीम.।[1]

حٰمٓ ۚ ﴿١﴾

(२) यस किताबको अवतरण अल्लाह शक्तिशाली हिक्मत (ज्ञान) वालाको तर्फबाट छ।

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ﴿٢﴾

(३) हामीले आकाशहरु तथा धर्ती एवं ती दुबैका मध्येका समस्त वस्तुहरुलाई सर्वोचित व्यवस्थाका साथ नै एउटा निर्धारित समयका लागि बनाएका छौं,[2] तथा काफिरहरु जुन वस्तुसित तर्साइन्छन् (त्यसबाट) मुख फर्काइहाल्छन्।[3]

مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا عَمَّآ اُنْذِرُوْا مُعْرِضُوْنَ ﴿٣﴾

(४) (तपाईं) भनिदिनुस् कि अलि हेर त जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछौ,

قُلْ اَرَءَيْتُمْ مَّا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَرُوْنِيْ مَاذَا خَلَقُوْا

[1]यो सूर:का आरम्भिक अक्षर ती मुतशाबिहात (अनुरूपहरु) मध्ये छ जसको ज्ञान मात्र अल्लाहलाई छ यसकारण उनका अर्थ तथा भावार्थमा पर्नुको आवश्यकता छैन। तैपनि उनका दुई लाभ केही भाष्यकारहरुले वर्णन गरेका छन् जसलाई हामीले सूर: ३१ का आरम्भमा वर्णन गरिसकेका छौं।

[2]अर्थात् आकाश एवं धर्तीको रचनाको एक विशेष उद्देश्य पनि छ तथा त्यो हो मानिसको परीक्षा। दोस्रो, त्यसका लागि एउटा समय पनि निश्चित छ। जब त्यो वचनको समय आइहाल्नेछ त आकाश तथा धर्तीका यी सम्पूर्ण व्यवस्था छत्-विक्षत भईहाल्छ। न आकाश हुनेछ, न धर्ती यो धर्ती हुनेछ। ﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوٰتُ﴾ (सूर: इब्राहीम-४८)

[3]अर्थात् ईमान स्वीकार नगर्नुको दशामा उनीहरुलाई पुनर्जीवन, हिसाब तथा प्रतिकारसित जो तर्साइन्छ त उनी त्यसमाथि ध्यान दिंदैनन्, न त्यसमा विश्वास गर्दछन्, न परलोकको यातनाबाट बँच्नुको तयारी गर्दछन्।

مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوٰتِ ائْتُوْنِيْ بِكِتٰبٍ مِّنْ قَبْلِ هٰذَآ أَوْ أَثٰرَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ④

मलाई पनि त देखाउ कि उनीहरुले धर्तीको कुन चाहिं भाग बनाएका छन् अथवा आकाशहरुमा कुन चाहिं उनको भाग हो ?[1] यदि तिमी सच्चा हौ भने यसभन्दा पूर्व नै कि कुनै किताब अथवा कुनै ज्ञान नै जो उद्धत गरिन्छ, मेरो पासमा ल्याउ ।[2]

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَّدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَنْ لَّا يَسْتَجِيْبُ لَهٗٓ إِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَآئِهِمْ غٰفِلُوْنَ ⑤

(५) तथा त्यसभन्दा बढी ठूलो पथभ्रष्ट अन्य को होला जो अल्लाहका अतिरिक्त यस्तालाई पुकार्दछ, जो केयामतसम्म त्यसको प्रार्थना स्वीकार गर्न नसकून् बरु उनका पुकारबाट केवल अनभिज्ञ होऊन् ।[3]

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوْا لَهُمْ أَعْدَآءً وَّكَانُوْا بِعِبَادَتِهِمْ كٰفِرِيْنَ ⑥

(६) तथा जब मानिसहरुलाई एकत्रित गरिनेछ त यिनी उनका शत्रु भइहाल्नेछन् तथा उनको पूजाबाट साफ इन्कार गरिदिनेछ ।[4]

---

[1] أَرَأَيْتُمْ को अर्थ أَخْبِرُونِي अथवा أَرُونِي हो अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त जुन मूर्तिहरु अथवा व्यक्तिहरुको पूजा तिमीगर्दछौ मलाई देखाउ अथवा बताउ कि उनीहरुले धर्ती तथा आकाशको रचनामा के भाग लिएका छन् ? अभिप्राय यो हो कि जब आकाश तथा धर्तीको रचनामा उनको कुनै भाग छैन । बरु पूर्णरुपले ती सबको विधाता मात्र एक अल्लाह छ त त्यसपछि तिमी ती असत्य पूज्यहरुलाई अल्लाहको पूजामा साझेदार किन बनाउँछौ ?

[2] कुनै ईशदूतमाथि अवतरित किताब अथवा कुनै धार्मिक उधृतमा यो कुरो लेखिएको छ भने ल्याएर देखाउ ताकि तिम्रो सच्चाई सिद्ध हुनसकोस् । केही ज्ञाताहरुले (أَثٰرَةٍ مِّنْ عِلْمٍ) को अर्थ ज्ञानमा आधारित खुला प्रमाण गरेका छन् । यस स्थितिमा किताबसित तात्पर्य धार्मिक प्रमाण तथा أَثَارَة مِن عِلْم सित अभिप्राय बौद्धिक प्रमाण प्रस्तुत गर । त्यसको प्रथम अर्थ أَثَر (असर) बाट लिएको छ अथवा بَقِيَّة مِن عِلْم पहिला अम्बियाका शिक्षाहरुको शेष भाग जो विश्वसनीय सुत्रहरुबाट उद्धृत हुँदै आएको छ, त्यसमा यो कुरा होस् ।

[3] अर्थात् यी नै सबभन्दा ठूला पथभ्रष्ट हुन् जो पत्थरका मूर्तिहरु अथवा मृत व्यक्तिहरुलाई सहायतार्थ पुकार्दछन्, जो केयामतसम्म उत्तर दिनुमा असमर्थ छन् तथा असमर्थ नै होइन बरु पूर्णरुपमा अनभिज्ञ छन् ।

[4] यो विषय पवित्र कुर्आनमा अनेक स्थानहरुमा वर्णित छ, जस्तै सूरः यूनुस-२९०,

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ⑦

(७) तथा उनीहरुलाई हाम्रा स्पष्ट आयतहरु पढेर सुनाइन्छन् त नास्तिकहरु सत्य कुरा[1] लाई जबकि उनका पास आइसक्यो, भनिदिन्छन् कि यो त खुल्ला जादू हो ।

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۖ كَفَىٰ بِهِ

(८) के उनीहरु भन्छन् कि त्यसलाई त उसले स्वयं बनाइहालेको छ । (तपाईं) भनिदिनुस् कि यदि मैले नै त्यसलाई बनाएर ल्याएको हूँ त तिमी मेरा लागि अल्लाहको तर्फबाट कुनै वस्तुको अधिकार राख्दैनौ ।[2] तिमी यस कुर्आनका विषयमा

सूर: मरियम-८१, ८२, सूर: अल-अनकबूत-२५ आदि आयतहरु । संसारमा यी उपास्यहरुका दुई प्रकार छन् । एक त निर्जीव पत्थर, बोट-विरुवा तथा सूर्य, चन्द्र आदि छन् । अल्लाहले उनलाई जीवन तथा बोल्नुको शक्ति प्रदान गर्नेछ तथा हामीलाई यी वस्तुहरु बोलेर भन्नेछन् कि हामीलाई कदापि यसको ज्ञान छैन कि यो हाम्रा इबादत गर्दथे तथा तिम्रो ईश्वरतत्वमा साभ्क्षी बनाउँथे । केही विद्वानहरु भन्छन् कि बोलेर होइन उनको स्थिति आफ्नो भावना व्यक्त गर्नेछ والله أعلم । उपास्यहरुको दोस्रो प्रकार त्यो हो, जसमा अम्बिया, फरिश्ताहरु तथा धर्मात्मा छन्, जस्तै माननीय ईसा तथा उजैर तथा अल्लाहका अन्य पुनीत भक्तहरु । यिनी अल्लाहका सदनमा त्यसैप्रकार उत्तर दिनेछन् जस्तो ईसा (अलैहिस्सलाम) को उत्तर कुर्आनमा उल्लेख छ । यसका अतिरिक्त शैतानले पनि इन्कार गर्नेछ । जस्तो कुर्आनमा उनका कथन उल्लेख गरिएको छ ।

﴿ تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ ۖ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴾

"हामी तिम्रा समक्ष आफ्नो पूजारीहरुबाट बिलगाव (अलग्ग हुनु) व्यक्त गर्दछौं, यिनले हाम्रो उपासना गर्दैनथे ।" (अल-कसस-८३)

[1]यस सत्यसित अभिप्राय, जो उनका निकट आयो, पवित्र कुर्आन हो । यसका चमत्कार तथा प्रभाव शक्तिलाई देखेर उनी यसलाई जादू भन्दछन् । अनि त्यसबाट पनि हटेर अथवा त्यसबाट पनि कुरा बन्दैनथ्यो भने भन्थे कि यो त मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को आफूले रचिएको कथन हो ।

[2]अर्थात् यदि तिम्रा यो कुरा सही हो कि म अल्लाहद्वारा बनाइएको रसूल होइन तथा यो कथन पनि मैले रचेको हो, अनि वस्तुत: म ठूलो अपराधी हूँ । अल्लाह मलाई यति ठूलो झूठमा बिना समाति छोड्ने छैन । तथा यदि यस्तो कुनै पकड भयो भने बुझिहाल्नु कि म झूठा हूँ तथा मेरो कुनै सहायता पनि नगर्नु । बरु यस्तो दशामा मलाई अल्लाहको पकडबाट बचाउनुको तिमीलाई कुनै अधिकार नै हुनेछैन । यसै विषयलाई अर्को स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

شَهِيدًۢا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۖ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ⑧

जे-जति भन्सुन गरिराखेका छौ, त्यसलाई अल्लाह राम्ररी जान्दछ ।[1] मेरा एवं तिम्रोमध्ये साक्षीका लागि सही पर्याप्त छ ।[2] तथा त्यो क्षमा गर्ने अत्यन्त दयालु छ ।[3]

قُلْ مَا كُنتُ بِدْعًا مِّنَ الرُّسُلِ وَمَآ أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي

(९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि म कुनै पूर्णत: नयाँ पैग़म्बर त होइन[4] तथा न मलाई यो ज्ञात छ कि मसँग तथा तिमीसँग के गरिनेछ ।[5]

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ۞ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۞ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۞ فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾

"तथा यदि यो हामीमाथि कुनै कुरा रचिहाल्थ्यो भने अवश्य हामीले यसको दाहिने हात समातिहाल्थ्यौं, अनि त्यसका हृदयको नशा काटिदिन्थ्यौं, त्यस पश्चात तिमीहरुमध्ये कोही पनि मलाई यसबाट रोक्नेवाला हुन्नथ्यो ।" (अल-हाक्क: ४४-४७)

[1]अर्थात् जुन रुपले पनि तिमी क़ुरआनलाई झुठ्लाउँछौ, कहिले त्यसलाई जादू, कहिले ज्योतिष तथा कहिले स्वयंकृत भन्दछौ, अल्लाह त्यसलाई राम्ररी जान्दछ अर्थात् त्यसले तिम्रा यी निन्दनीय गतिविधिहरुको प्रतिकार (बदला) दिनेछ ।

[2]त्यो यस कुराको साक्ष्यको लागि पर्याप्त छ कि यो पवित्र क़ुरआन उसैतिरबाट अवतरित भएको छ तथा त्यही तिम्रो झुठलाउनु तथा विरोधको पनि साक्षी छ । यसमा पनि यिनका लागि कडा चेतावनी छ ।

[3]त्यसका लागि जो तौबा (क्षमा-याचना) गर्दछन्, ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा क़ुरआनलाई सत्य ईशवाणी भन्दछन् । अभिप्राय यो हो कि अहिले समय छ कि तौबा गरी अल्लाहको क्षमा तथा दयाका पात्र बनिहाले ।

[4]अर्थात् प्रथम एवं अनौठो रसूल त होइन बरु म भन्दा पहिला पनि अनेक रसूल आइसकेका छन् ।

[5]अर्थात् संसारमा म मक्का नगरमै रहनेछु अथवा यहाँबाट निस्कनका लागि बाध्य हुनुपर्नेछ । मलाई स्वभाविक मृत्यु आउनेछ अथवा तिम्रा हातबाट मेरो हत्या हुनेछ, तिमी छिटै नै दण्ड पाउनेछौ अथवा तिमीलाई लामो अवसर दिइनेछ, यी सबै कुराहरुको ज्ञान केवल अल्लाहलाई छ । मलाई थाहा छैन कि भोलि मसँग तथा तिमीसँग के हुनेछ ? तैपनि आख़िरत (परलोक) का विषयमा निश्चित ज्ञान छ कि ईमानवाला स्वर्ग (जहन्नत) मा तथा काफ़िर नरक (जहन्नम) मा जानेछन् । तथा हदीसमा जो वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले

وَلَا بِكُمْ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٩﴾

म त केवल त्यसैको अनुसरण गर्दछु जो मतिर प्रकाशना गरिन्छ तथा म त केवल स्पष्टरुपले सावधान गरिदिनेवाला हूँ ।

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَآمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

(१०) (तपाईं) भनिदिनुस् कि यदि यो (कुरआन) अल्लाहकै तर्फबाट छ तथा तिमीले त्यसलाई मानेका छैनौ तथा इस्राईलको सन्तानको एक साक्षी त्यस जस्तोको साक्ष्य पनि दिइसकेको छ तथा त्यो ईमान पनि स्वीकार गरिसकेको छ र तिमीले उद्दण्डता गरेका छौ ।[1] त निःसन्देह अल्लाह (तआला) अत्याचारी

कुनै सहाबीका निधनमा जब त्यसका विषयमा राम्रो विचार व्यक्त गरियो त भन्नुभयो, ﴿تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ﴾

"अल्लाहको सौगन्ध ! मलाई अल्लाहको रसूल भएर पनि ज्ञान छैन कि केयामतमा मेरो तथा तिम्रो साथमा के गरिनेछ ?" (सहीह बुख़ारी मनाकिबुल असांर)

यसबाट एक निश्चित व्यक्तिका निश्चित परिणामको इन्कार छ, परन्तु यो कि त्यसका विषयमा पनि धार्मिक सुत्र उपस्थित छ, जस्तै अशरह मुबश्शरह (दस सहाबी जसलाई संसारमै स्वर्गको शुभसूचना नबीद्वारा सुनाइयो) तथा बद्रका सहाबा आदि (जसले बद्रका युद्धमा भाग लिए)

[1]यस इस्राईली सन्तानका साक्षीसित को तात्पर्य छ ? केही विद्वान भन्छन् कि यो सामान्य छ । इस्राईलको सन्तानमध्ये जसले पनि ईमान स्वीकार गरे ती यसका चरितार्थ हुन् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि मक्काको कोही इस्राईली निवासी अभिप्राय हो, किनकि त्यो सूरः मक्कामा अवतरित भयो । केही अन्यका निकट यसबाट अभिप्राय अब्दुल्लाह पुत्र सलाम हुन्, तथा उनी यस आयतलाई मदनी (मदीनामा अवतरित) भन्दछन् । सहीहैनको हदीसबाट पनि यसलाई समर्थन प्राप्त हुन्छ । (सहीह बुख़ारी, मनाकिबिल अंसार, बाब मनाकेबि अब्दुल्लाह बिन सलाम) यसकारण इमाम शौकानीले यसै विचारलाई अधिमान दिएका छन् على مثله (यसै जस्तो किताबको साक्ष्य) को अर्थ हो तौरातको गवाही, जो कुरआनलाई अल्लाहको तर्फबाट अवतरित हुने कुरालाई अनिवार्य बताउँछ, किनकि कुरआन पनि एकेश्वरवाद एवं पुर्नजन्मका प्रमाणमा तौरातकै समान छ । अभिप्राय यो हो कि अहले किताब (ग्रन्थधारीहरु) को साक्ष्य तथा उनीबाट ईमान स्वीकार गर्नुको पश्चात यस कुरआनको अल्लाहको तर्फबाट अवतरण हुनुमा कुनै सन्देह रहँदैन यसकारण अब तिम्रा इन्कार तथा अहंकारको कुनै औचित्य छैन । तिमीले आफ्ना यस नीति (व्यवहार) को परिणाम सोच्नुपर्छ ।

गुटलाई मार्ग देखाउँदैन ।

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ ۚ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَٰذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ⑪

(११) तथा काफ़िरहरुले ईमान्दारहरुका विषयमा भने कि यदि यो (धर्म) उत्तम भएको भए यिनीहरु त्यसतिर हामीसित पहल गर्न पाउँदैनथे तथा किनकि उनीहरुले कुरआनबाट मार्गदर्शन पाएनन् भने त यो भन्दिनेछन् कि यो प्राचीन झूठ हो ।[1]

وَمِن قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۚ وَهَٰذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ ⑫

(१२) तथा यसभन्दा पूर्व मूसाको किताब मार्गदर्शिका एवं दया थियो, तथा यो किताब छ पुष्टि गर्नेवाली अरबी भाषामा ताकि अत्याचारीहरुलाई तर्साओस् तथा सदाचारीहरुका लागि शुभ-सूचना होस् ।

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ⑬

(१३) निःसन्देह जसले भने कि हाम्रो प्रभु अल्लाह हो अनि त्यसमाथि दृढ रहे त उनीमाथि न त कुनै भय हुनेछ तथा न उनी शोकग्रस्त हुनेछन् ।

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑭

(१४) यी त स्वर्गमा जानेहरु हुन् जो सधैं त्यसैमा रहनेछन् ती कर्महरुका फलस्वरुप जो उनी गर्ने गर्थे ।

[1]मक्काका काफ़िर बिलाल, अम्मार, सुहैब तथा ख़ब्बाब रज़ियल्लाहु अन्हु जस्ता निर्धन मुसलमानहरुलाई देखेर, जसलाई इस्लाममा अग्रसर हुनुको सौभाग्य प्राप्त हुनु थियो, भन्दथे कि यो धर्म राम्रो भएको भए त हामी जस्ता मान-मर्यादा भएको मानिस यसलाई पहिला स्वीकार गर्दथ्यौं न कि यिनीहरु, अर्थात् उनीहरुले स्वयंबाट एवं मानिहाले कि अल्लाहकहाँ उनको उच्च पद छ । अतः यो धर्म यदि सच्चा भएको भए त अल्लाहले यसलाई स्वीकार गर्नमा हामीलाई पछाडी छाड्दैनथ्यो तथा हामीले यसलाई मानेनौं भने यसको अर्थ यो हो कि यो पुरानो झूठ हो । अर्थात् कुरआनलाई उनीहरुले पुराना झूठ भने जस्तो उनीहरु यसलाई पूर्वजहरुको कल्पित कथा भन्दथे, जबकि सांसारिक धन-सम्पत्तिमा अधिक हुनु अल्लाहका निकट प्रिय हुनुको प्रमाण होइन (जस्तो उनीहरुलाई भ्रम भयो अथवा शैतानले भ्रममा पारिदियो) अल्लाहका निकट स्वीकार हुनको प्रमाण होइन (जस्तै उनीहरुलाई भ्रम भयो अथवा शैतानले भ्रममा पारिदियो) अल्लाहका निकट स्वीकार हुनका लागि ईमान तथा शुद्धताको आवश्यकता छ । तथा यस ईमान तथा शुद्धताको सम्पत्ति जसलाई चाहन्छ दिन्छ । जस्तै परीक्षाका लागि धन-सम्पत्ति जसलाई चाहन्छ दिन्छ ।

وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي

(१५) तथा हामीले मनुष्यलाई आफ्ना माता-पिताका साथ सद्व्यवहार गर्नुको आदेश दिएका छौं । त्यसकी माताले त्यसलाई दुख सहेर गर्भमा राखिन् तथा दुख सहन गरी त्यसलाई जन्म दिइन् ।[1] त्यसका गर्भधारण तथा त्यसका दूध छोडाउनुको अवधि तीस महिनाको छ,[2] यहाँसम्मकि जब त्यो आफ्नो कुरा वयस्कतालाई तथा चालीस वर्षको आयुलाई पुग्यो[3] त भन्नलाग्यो, हे मेरा प्रभु ! मलाई सन्मति देउ[4] कि म तिम्रो त्यस उपकारको

[1]यस दुख तथा कष्टको चर्चा गरेर माता-पिताका साथ राम्रो व्यवहार गर्नुमा विशेष जोड दिएका छौं । जसबाट यो पनि विदित हुन्छ कि माता यस सद्व्यवहारका आदेशमा पिताभन्दा प्रथम छ। किनकि नौं महिनासम्म लगातार गर्भको दुख र पछि प्रसवको दुख मात्र आमाले नै सहन्छ। यस्तै दूध पिलाउनुको पीडा पनि एक्लो आमाले नै सहन गर्दछे, बाबुले यसमा भाग लिंदैन। यसकारण हदीसमा पनि आमासँग राम्रो व्यवहारलाई प्रधानता दिएको छ तथा बुबाको पद त्यसका पश्चात भनिएको छ। एक सहाबीले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित सोधे,"मेरा राम्रा व्यवहारको सर्वाधिक पात्र को छ ? उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : 'तिम्री आमा ।' उनले फेरि यही सोधे,"उहाँले यही उत्तर दिनुभयो । तेस्रो पटक पनि यही उत्तर दिनुभयो । चौथो चरणमा प्रश्न गर्नुका पश्चात उहाँले भन्नुभयो : 'तिम्रो पिता ।' (सहीह मुस्लिम, किताबुल बिर्रे वस्सिला प्रथम अध्याय)

[2]فِصَالٌ (फिसाल) को अर्थ दूध छोडाउनु हो । यसबाट केही सहाबाले यो प्रमाणित गरेका छन् कि कमसेकम गर्भको अवधि छ महिना छ, अर्थात् यदि छ महिनाका पश्चात कुनै स्त्रीको बच्चा पैदा हुन्छ भने त्यो बच्चा सही छ, अवैध छैन, यसकारण कि कुरआनले दूध पिलाउनुको अवधि दुई वर्ष (चौबीस महिना) भनेको छ (सूर: लुकमान-१४, सूर: बकर: २३३) यस हिसाबले गर्भको अवधिमात्र छ महिना नै शेष रहन्छ ।

[3]पूर्ण वयस्कता(أَشُدَّهُ) को आयुसित अभिप्राय युवावस्था हो । केही विद्वानले त्यसलाई १८ वर्षदेखि अर्थ लगाएका छन्, यहाँसम्मकि पछि बढ्दै-बढ्दै चालीस वर्षको आयुलाई पुगिहाल्यो । यो मानसिक शक्तिका पूर्ण हुनुको आयु हो । अत: व्याख्याकारहरुको विचार छ कि प्रत्येक नबीलाई चालीस वर्षको आयुको पश्चात नै नबूअत (दूतत्व) बाट सम्मानित गरियो । (फ़तहुल क़दीर)

[4]أَوْزِعْنِي यो أَلْهِمْنِي को अर्थमा छ, अर्थात् मलाई सन्मति प्रदान गर । यसबाट तर्क दिंदै विद्वानहरुले भनेका छन् कि यस आयुका पश्चात मानिसलाई यो दुआ प्रायत: पढ्दै

فِيْ ذُرِّيَّتِيْ ۚ اِنِّيْ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاِنِّيْ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿١٥﴾

कृतज्ञता व्यक्त गर्नसकूँ जो तिमीले ममाथि तथा मेरा माता-पितामाथि उपकार गरेका छौ तथा यो कि म यस्ता पुण्यका कार्य गरुँ जसबाट तिमी प्रसन्न होउ तथा तिमीले मेरो सन्तान पनि सदाचारी बनाउ । म तिमीतिर ध्यान गर्दछु तथा म मुसलमानहरुमध्ये हूँ ।

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوْا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّاٰتِهِمْ فِيْٓ اَصْحٰبِ الْجَنَّةِ ؕ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِيْ كَانُوْا يُوْعَدُوْنَ ﴿١٦﴾

(१६) यिनै त्यस्ता मानिस हुन् जसका पुण्यका कार्य हामीले स्वीकार गर्दछौं तथा जसका नराम्रा कार्यहरुलाई क्षमा गरिदिन्छौं, (यिनी) स्वर्गमा जाने मानिसहरुमध्ये होऊन् । यस सत्य वचनका अनुसार जो उनीसँग गरिन्थ्यो ।

وَالَّذِيْ قَالَ لِوَالِدَيْهِ اُفٍّ لَّكُمَآ اَتَعِدٰنِنِيْٓ اَنْ اُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُوْنُ مِنْ قَبْلِيْ ۚ وَهُمَا يَسْتَغِيْثٰنِ اللّٰهَ وَيْلَكَ اٰمِنْ ۖ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ ۚ فَيَقُوْلُ مَا هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿١٧﴾

(१७) तथा जसले आफ्ना माता-पितासित भने कि उफ् छ तिमी दुबैमाथि (तिमीहरुसित म दिक्क भइहाले)[1] तिमी मसित यही भनिरहनेछौ कि (म मर्नुका पश्चात पुनः) जीवित गरिने छु, म भन्दा पूर्व पनि यस युग समुदाय गुज्रिसकेका छन् ।[2] ती दुबै अल्लाहका दरबारमा विन्ती गर्दछन् (तथा भन्दछन्) कि अफसोच तिमीमाथि तिमी ईमान्दार

रहनुपर्छ, अर्थात رَبِّ أَوْزِعْنِي देखि مِنَ الْمُسْلِمِينَ सम्म ।

[1]उपरोक्त आयतमा असल सन्तान (सपूत) को चर्चा गरिएको थियो, जो आमा-बुवाका साथ सद्व्यवहार गर्दछ तथा उनका लागि भलाईको प्रार्थना पनि । अब उनका विपरीत अट्टेरी एवं अवज्ञाकारी सन्तानको चर्चा गरिंदैछ जो माता-पिताका साथ दुर्व्यवहारले प्रस्तुत हुन्छ । أُفٍّ لَّكُمَا उफ् (धूत) त तिमी दुबैमाथि । 'उफ्' शब्द घृणा व्यक्त गर्नका लागि उपयुक्त हुन्छ । अर्थात् अवज्ञाकारी सन्तान माता-पिताका हित्उपदेशमाथि अथवा ईमान तथा सत्कर्मका आमन्त्रणमा घृणा तथा कडा विरोध देखाउँछ, जुन कुराको सन्तानलाई कदापि अनुमति छैन । यो आयत सामान्य छ, सबै अवज्ञाकारी सन्तान यसको चरितार्थ छ ।

[2]अभिप्राय यो हो कि त्यो पुनः जीवित भई जगतमा नआओस्, जबकि पुनर्जीवनको अभिप्राय केयामतका दिन जीवित हुनु हो जसका पश्चात हिसाब हुनेछ ।

बनिहाल, निःसन्देह अल्लाहको वादा (वाचा) सत्य छ। त्यसले उत्तर दिन्छ कि यी त केवल पूर्वकालीन मानिसहरुका कथनहरु हुन्।[1]

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٨﴾

(१८) (यिनै) ती मानिसहरु हुन् जसमाथि अल्लाह (का प्रकोप) को वादा सत्य भइहाल्यो[2] ती जिन्न तथा मनुष्यहरुका गिरोहहरुका साथ जो उनीभन्दा पूर्व गुज्रिसकेका छन्।[3] यिनी निश्चित रुपमा क्षतिग्रस्त थिए।

وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِّمَّا عَمِلُوا ۖ وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾

(१९) तथा प्रत्येकलाई आ-आफ्ना कर्महरुका अनुसार पद प्राप्त हुनेछन्[4] ताकि उनीहरुलाई उनका कर्महरुका प्रतिफल देओस् तथा तिनीहरुलाई अत्याचार गरिने छैन।[5]

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا

(२०) तथा जुन दिन काफ़िर नरक्का नजिक ल्याइनेछन्[6] (भनिनेछ) कि तिमीले आफ्ना

[1]माता-पिता मुसलमान हुन्छन् तथा सन्तान काफ़िर त्यहाँ सन्तान तथा माता-पिताका बीच यसैप्रकार वाद-विवाद हुन्छ, जसको एउटा उदाहरण आयतमा दिइएको छ।

[2]जो पहिला नै अल्लाहका ज्ञानमा थियो, अथवा शैतानका उत्तरमा जो अल्लाहले भनेको थियो : ﴿لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

"म तिमीसित तथा तिम्रा सबै अनुयायीहरुसित नरक्लाई भरिदिनेछु।" (सूरः साद-८५)

[3]अर्थात् यिनी पनि ती काफ़िरहरुमा सम्मिलित भइहाले जो जिन्न तथा मानिसहरुमध्ये केयामतका दिन क्षतिग्रस्त हुनेछन्।

[4]मोमिन तथा काफ़िर दुबैको उनका कर्महरुका अनुसार अल्लाहका सदनमा स्थान हुनेछ। मोमिन उच्च पदहरुबाट सम्मानित हुनेछन् तथा काफ़िर नरक्को सबैभन्दा तल्लो श्रेणीमा हुनेछन्।

[5]पापीलाई त्यसको पापभन्दा अधिक दण्ड दिइने छैन तथा सदाचारीहरुका प्रतिउपकार मा कमी हुनेछैन बरु प्रत्येकलाई भलाई अथवा बुराईमध्ये त्यही प्राप्त हुनेछ जसका उनी पात्र हुनेछन्।

[6]अर्थात् त्यस समयलाई स्मरण गर जब काफ़िरहरुका आँखाका आवरण हटाइनेछन् तथा उनी नरक्को अग्नि देखिराखेको हुनेछन् अथवा त्यसका समीप हुनेछन्। केही ज्ञाताहरुले يُعْرَضُونَ को अथ

عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُم بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

पुण्य संसारका जीवनमा नै नष्ट गरिदियौ[1] तथा उनीबाट लाभ उठाइसक्यो त आज तिमीलाई अपमानको यातनाको दण्ड दिइनेछ यसकारण कि तिमीले धर्तीमा अनाहक अहङ्कार गर्दथ्यौ तथा यसकारण पनि कि तिमी आज्ञाको पालन गर्दैनथ्यौ ।[2]

وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِن

(२१) तथा आदका भाइलाई याद गर जबकि उसले आफ्ना समुदायवालाहरुलाई अहक़ाफमा (रेतका टीलाहरुमा) तर्साए[3] तथा निःसन्देह

يُعَذَّبُونَ (यातना दिइनेछन्) गरेका छन् तथा केही अन्य भन्दछन् कि वाक्यमा تُعْرَضُ النَّار عَلَيهِم परिवर्तन छ । अभिप्राय हो जब आगो उनीमाथि प्रस्तुत गरिनेछ (फ़तहुल क़दीर)

[1] طَيِّبَات (तय्येबात) सित अभिप्राय त्यो वरदान हो जो मानिस रुचिले खान्छन् पिउँछन्, प्रयोग गर्छन् तथा स्वाद एवं आनन्द प्रतीत गर्दछन् । किन्तु परलोकका चिन्तनका साथ उनका प्रयोग हुन्छ भने त अर्कै कुरा छ, जस्तै मोमिन (ईमान्दार) गर्दछ, त्यसका साथ अल्लाहको आज्ञा पालन गरी अल्लाहको कृतज्ञताको पनि व्यवस्था गर्दछ । परन्तु परलोकका चिन्तनबाट अलग भई उनको प्रयोग मानिसलाई उद्दण्ड तथा विद्रोही बनाईदिन्छ, जस्तो काफ़िर गर्दछ तथा यसो अल्लाहको अवज्ञा तथा कृतघ्नता गर्दछ । अतः मोमिनलाई त्यसको कृतज्ञता तथा अनुपालनका कारण यो वरदान बरु तिनीभन्दा अति उत्तम वरदान परलोकमा प्राप्त हुनेछन्, जबकि काफ़िरहरुसित त्यही सबै भनिनेछ जो आयतमा चर्चित छ ।﴿أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ﴾ को अन्य अनुवाद हो 'संसारका जीवनमा तिमीले आफ्ना आनन्द लिइहाल्यौ तथा निकै लाभ प्राप्त गर्‍यो ।

[2]उनको यातनाका दुई कारण भनिएका छन् । एउटा अनृत अभिमान, जसका आधारमा सत्यका अनुसरणबाट मानिस भाग्दछ । दोस्रो फिस्क, निर्भय भई कुकर्म गर्नु । यी दुबै कुरा सबै काफ़िरहरुमा साझा हुन्छन् । ईमानवालाहरुलाई यी दुबै कुराहरुवाट पन्छिनु पर्छ ।

टिप्पणी : केही सहाबाका बारेमा वर्णित छ कि उनका सामु उत्तम आहार आदि आउँथ्यो भने यो आयत आइहाल्थ्यो तथा उनी यस भयले त्यसलाई त्यागदिन्थे कि कहीं आख़िरतमा हामीलाई पनि यो नभनियोस् कि आफ्नो आनन्द तिमीले आफ्नो संसारमा लिइहाल्यौ । यो उनको त्यो स्थिति हो जो अपार संयम तथा सदाचारलाई प्रदर्शित गर्दछ । यसको यो अर्थ होइन कि उनीहरु राम्रा कुराको प्रयोगलाई उचित ठान्दैनथे ।

[3] أَحْقَاف (अहक़ाफ़) حِقْف (हिक्फ़) को बहुवचन हो । अर्थात् रेतको अग्लो लामो ढिस्को (टील) ।

بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖٓ اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّا اللّٰهَ ؕ اِنِّيْٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿٢١﴾

त्यसभन्दा पूर्व पनि तर्साउनेवाला गुज्रिसकेका छन् तथा त्यसका पश्चात पनि कि तिमी अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त अन्यको इबादत नगर । निःसन्देह म तिमीमाथि ठूला दिनको यातनाबाट तर्सन्छु ।[1]

قَالُوْٓا اَجِئْتَنَا لِتَاْفِكَنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا ۚ فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٢٢﴾

(२२) समुदायले उत्तर दिए कि के तपाईं हाम्रा निकट यसकारण आउनु भएको छ कि हामीलाई आफ्ना देवताहरु (को पूजा) बाट रोकिदिनुस् ।[2] त यदि तपाईं साँचो हुनुहुन्छ भने जुन प्रकोपहरुको तपाईं वाचा गर्नुहुन्छ, तिनीहरुलाई हामीमाथि पारिदिनुस् ।

قَالَ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ ۖ وَاُبَلِّغُكُمْ مَّآ اُرْسِلْتُ بِهٖ وَلٰكِنِّيْٓ اَرٰىكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُوْنَ ﴿٢٣﴾

(२३) (आदरणीय हूदले) भने कि (यसको) ज्ञान त अल्लाहकै पासमा छ, म त जो सन्देश दिइएर पठाइएको थिएँ, त्यो तिमीलाई पुऱ्याइराखेको छु । परन्तु म देखिराखेको छु कि तिमीहरु मूर्खता गरिराखेका छौ ।[4]

[1]केही ज्ञाताहरुले यसको अर्थ पहाड तथा गुफा गरेका छन् । यो ईशदूत हूद (अलैहिस्सलाम) को जाति, प्रथम आदका क्षेत्रको नाम हो जो हज़्रमूत (यमन) का निकट थियो । मक्काका काफ़िरहरुद्वारा झुठ्लाउनुका कारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सान्त्वनाका लागि विगत अम्बियाका घटनाहरुको चर्चा गरिँदैछ ।

[1] يوم عظيم (ठूलो दिन) सित अभिप्राय केयामतको दिन हो, जसलाई त्यसको भयानकताका कारण उचित रुपले ठूलो दिवस भनिएको छ ।

[2] لِتَأْفِكَنَا ، لِتَصْرِفَنَا अथवा لِتَمْنَعَنَا अथवा لِتُزِيلَنَا सबै पर्यायवाची हुन् । ताकि तिमी हाम्रा उपास्यहरुको उपासनाबाट रोकिदेउ, फेरिदेऊ, हटाइदेउ ।

[3]अर्थात् प्रकोप कहिले आउनेछ ? अथवा संसारमा आउनेछैन बरु आख़िरतमा तिमीलाई दण्ड दिइनेछ, त्यसको ज्ञान मात्र अल्लाहलाई छ, त्यही आफ्नो इच्छा अनुसार निर्णय गर्दछ । मेरो काम त मात्र सन्देश पुऱ्याउनु हो ।

[4]कि एक त कुफ्रमाथि दुराग्रह गरिराखेका छौ । दोस्रो, मसित यस्तो वस्तुको माग गरिराखेका छौ जुन मेरो अधिकारमा छैन ।

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هَٰذَا عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا ۚ بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُم بِهِ ۖ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾

(२४) अनि जब उनले प्रकोपलाई मेघका रुपमा देखे, आफ्ना मैदानहरुतिर आउँदै त भन्नलागे कि यो मेघ हामीमाथि वर्षनेवाला छ,[1] (होइन) बरु वास्तवमा यो मेघ त्यो (प्रकोप) हो जसको तिमी शीघ्रता मच्चाइराखेका थियौ[2] वायु हो जसमा कष्टदायी यातनाहरु छन् ।[3]

تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ ۚ

(२५) जो आफ्ना प्रभुका आदेशले प्रत्येक वस्तुलाई ध्वस्त गरिदिनेछ त उनीहरु यस्ता भइहाले कि उनका घरहरुका अतिरिक्त केही देखाइ

[1]दीर्घकालदेखि उनीकहाँ वर्षा भएको थिएन । उडिराखेको बादल देखेर उनी प्रसन्न भए कि अब वर्षा हुनेछ । बादललाई عَارِض (आरिज़) यसकारण भन्दछन् कि बादल आकाशको चौडाइमा प्रकट हुन्छ ।

[2]यो ईशदूत हूद अलैहिस्सलामले उनीसित भने कि यो केवल बादल होइन जस्तो तिमी सम्झिराखेका छौ । यो त्यो प्रकोप हो जसलाई शीघ्र ल्याउनलाई तिमीले माग गरिराखेका थियौ ।

[3]अर्थात् त्यो वायु जसबाट त्यस जातिको विनाश भयो, ती बादलहरुबाट नै उठ्यो तथा निस्क्यो तथा अल्लाहको इच्छाले उनलाई र उनको प्रत्येक वस्तुलाई ध्वस्त गरिहाल्यो । यसकारण हदीसमा वर्णन छ, आदरणीय आएशाले नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित सोध्नुभयो कि मानिस त बादल देखेर प्रसन्न हुन्छन् कि वर्षा हुनेछ, किन्तु यसको विपरीत तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका अनुहारमा व्याकुलताको चिन्हहरु देखिन्छन् । उहाँले भन्नुभयो कि आएशा (रज़ीयल्लाहु अन्हु) यस कुरोको के विश्वास कि यस बादलमा प्रकोप नहोला, जबकि एक जाति वायुका प्रकोपबाट नै ध्वस्त गरियो । त्यस जातिले पनि बादललाई देखेर भनेको थियो, "यो बादल हो जो हामीमाथि जल वर्षाउने छ ।" (बुख़ारी तफ़सीर सूरतिल अहक़ाफ़, मुस्लिम-किताबु सलातिल इस्तिस्का) एक अन्य हदीसमा छ कि जब प्रचण्ड वायु चल्थ्यो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यो दुआ पढ्नुहुन्थ्यो ।

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا، وَخَيرَ مَا فِيهَا، وخَيْرَ ما أُرْسِلَتْ بِهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ».

"तथा जब आकाशमा बादल घना हुन्थे त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको रङ्ग बदलिन्थ्यो तथा भयको एक अवस्था उहाँमाथि छाइहाल्थ्यो, जसबाट उहाँ व्याकूल रहनुहुन्थ्यो, कहिले बाहिर निस्कनु हुन्थ्यो, कहिले भित्र जानुहुन्थ्यो, कहिले अगाडी जानुहुन्थ्यो कहिले पछाडी । अनि जब वर्षा भइहाल्थ्यो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले चयनका सास फेर्नुहुन्थ्यो ।" (सहीह मुस्लिम, उपरोक्त बाब)

كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٥﴾

दिदैनथ्यो ।[1] पापीहरुका गिरोहलाई यसैप्रकार दण्ड दिन्छौं ।

وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِن مَّكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُم مِّن شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा निश्चित रुपले हामीले (आदका समुदाय) लाई त्यो शक्ति प्रदान गरेका थियौं जो तिमीलाई दिएकै थिएनौं, तथा हामीले उनीहरुलाई कान, आँखा एवं हृदय पनि प्रदान गरेका थियौं । परन्तु उनका कान, आँखा एवं हृदयहरुले उनीहरुलाई कुनै पनि लाभ पुऱ्याएनन्[2] जबकि उनी अल्लाह (तआला) का आयतहरुलाई इन्कार गर्नथाले तथा जुन कुराका उनीहरु उपहास उडाउने गर्दथे, त्यही उनीमाथि पल्टेर आयो ।[3]

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा निःसन्देह हामीले तिम्रा निकटवर्ती (क्षेत्रका) वस्तीहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं[4] तथा (नाना-प्रकारका) हामीले निशानीहरु वर्णन गरिदियौं ताकि उनीहरु फर्किहालून् ।[5]

[1]अर्थात् مساكن (घर भएका) सबै ध्वस्त भइहाले तथा मात्र घर शिक्षाप्रद चिन्हका रुपमा शेष रहे ।

[2]यो मक्कावासीहरुलाई सम्बोधित गरी भनिंदैछ कि तिमी के हौ ? तिमीभन्दा पहिला जातिहरु जसलाई हामीले ध्वस्त गऱ्यौं, शक्ति एवं बल मान-मर्यादामा कहीं अधिक थिए, किन्तु जब उनीहरुले अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका योग्यताहरु (कान, आँखा तथा हृदयलाई सत्य सुन्नु, देख्नु तथा सम्झनुका लागि प्रयोग त गरेनन् त अन्ततः हामीले उनलाई ध्वस्त गरिदियौं तथा यी वस्तुहरु उनका केही काम आउन सकेनन् ।

[3]अर्थात् जुन कुरोलाई उनी अनहोनी सम्झेर उपहास स्वरुप गरिराखेका थिए कि ल्याउ आफ्नो प्रकोप जसबाट तिमी हामीलाई तर्साउँछौ । त्यो प्रकोप आयो एवं उनलाई यस्तो घेऱ्यो त्यस पश्चात त्यसबाट उम्कन सकेनन् ।

[4]समीपवर्तीसित आद, समूद, तथा लूतका ती वस्तुहरु अभिप्राय हुन् जो हिज़ाजका समीप नै थिए तथा यमन, शाम तथा फिलिस्तीनतिर आउँदा-जाँदा तिनीबाट उनीहरुको गुज़र हुन्थ्यो ।

[5]अर्थात् हामीले विभिन्न ढङ्गले तथा विभिन्न प्रमाण उनका समक्ष प्रस्तुत गऱ्यौं कि हुनसक्छ उनी क्षमा-याचना गरिहालून् किन्तु उनले कुनै वास्ता गरेन ।

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً ۖ بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ ۚ وَذَٰلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) त अल्लाहको निकटता प्राप्त गर्नको लागि उनीहरुले ज-जसलाई देवता बनाएका थिए तिनीहरुले उनको सहायता किन गरेनन् बरु उनी त तिनीहरुबाट गुमिए, बरु (वास्तवमा) यो उनको मात्र झूठ तथा (पूर्णतः) आरोप थियो ।[1]

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا ۖ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِم مُّنذِرِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा याद गर, जबकि हामीले जिन्नहरुका एक गिरोहलाई तिमीतिर फर्काइदियौं कि उनीहरु कुर्आन सुनुन्, त जब उनी नबीका निकट पुगिहाले त (एक-अर्का) सित भन्नलागे कि शान्त भइहाल,[2] अनि जब पाठ पूरा

[1]अर्थात् जुन उपास्यहरुलाई उनीहरु अल्लाहको निकटताको साधन ठान्थे तिनीहरुले उनको कुनै सहायता गरेनन्, बरु यस अवसरमा उनी आउँदै-आएनन् तथा उनी चूप रहे । यसबाट पनि विदित भयो कि मक्काका मुशिरकहरु मूर्तिहरुलाई ईश्वर मान्दैनथे, बरु उनलाई अल्लाहका सदनमा निकटताको माध्यम ठान्दथे । अल्लाहले यस माध्यमलाई यहाँ झूठा तथा आरोप भनेर बताइदियो कि यो अवैध तथा निषेधित (नाजायज तथा हराम) छ ।

[2]सहीह मुस्लिमको हदीसबाट ज्ञात हुन्छ कि यो घटना मक्काको समीप वादिये नख़लामा घटित भयो, जहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम त आफ्ना साथीहरुलाई फ़ज्रको नमाज़ पढाइराख्नु भएको थियो । जिन्नहरुलाई यो खोज थियो कि आकाशमा हामीमाथि अत्याधिक कडाई गरिदिएको छ तथा जब त्यहाँ जानु लगभग असम्भव भइसकेछ, कुनै महत्वपूर्ण घटना अवश्य भएको छ जसका कारण यस्तो भएको छ । यसकारण पूर्व एवं पश्चिमका विभिन्न दिशाहरुमा जिन्नहरुका टोली कारणको खोजीमा फैलिए । उनीहरुमध्ये एउटा गिरोहले यो कुर्आन सुन्यो तथा बुझ्यो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई पठाइनुको घटना नै हामीमाथि आकाशमा प्रतिबन्ध छ तथा जिन्नहरुको यो समूह तपाईंमाथि ईमान स्वीकार गऱ्यो र गएर आफ्ना समुदायलाई पनि सूचित गऱ्यो (मुस्लिम, किताबुस्सलात, बाबुल जहरे बिल किराअते फिस्सुबहे वल किराअते अललजिन्न) सही बुख़ारीमा पनि केही कुराको चर्चा छ किताबु मनाकिबिल अंसार बाबु ज़िकिल जिन्न) अन्य उदाहरणहरुबाट ज्ञात हुन्छ कि तत्पश्चात उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जिन्नहरुका आमन्त्रणमा उनका पास पनि जानुभो । तथा गएपश्चात उनीहरुलाई अल्लाहको उपदेश सुनाउनुभयो तथा कैयन् पटक जिन्नहरुको प्रतिनिधि मण्डल उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सेवामा पनि उपस्थित भयो । (फ़तहुल बारी, तफ़सीर इब्ने कसीर आदि)

भयो[1] त आफ्नो समुदायलाई सावधान गर्नका लागि फर्किहाले ।

قَالُوا يٰقَوْمَنَآ اِنَّا سَمِعْنَا كِتٰبًا اُنْزِلَ مِنْۢ بَعْدِ مُوْسٰى مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِيْٓ اِلَى الْحَقِّ وَاِلٰى طَرِيْقٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۝٣٠

(३०) भन्नलागे, हे हाम्रा समुदायका मानिसहरु ! हामीले निश्चित रुपमा त्यो किताब सुनेका छौं, जो मूसा (अलैहिस्सलाम) का पश्चात अवतरित गरियो, जो आफूभन्दा पूर्वका किताबहरुको पुष्टि गर्दछ, जो सत्य धर्म एवं सोझो मार्गतिर मार्गदर्शन गर्दछ ।

يٰقَوْمَنَآ اَجِيْبُوْا دَاعِيَ اللّٰهِ وَاٰمِنُوْا بِهٖ يَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِّنْ عَذَابٍ اَلِيْمٍ ۝٣١

(३१) हे हाम्रा समुदायका मानिसहरु ! अल्लाहतिर आमन्त्रित गर्नेबाट भनेको कुरा मान, त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर ।[2] त (अल्लाह) तिम्रा केही पाप क्षमा गरिदिनेछ तथा तिमीलाई दुखद यातनाबाट शरण दिनेछ ।[3]

[1]अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको तर्फबाट कुरआनको पाठ समाप्त भयो ।

[2]यो जिन्नहरुले आफ्नो जातिलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको रिसालत (दूतत्व) मा ईमान स्वीकार्नुको आमन्त्रण दिए । यसभन्दा पहिला पवित्र कुरआनका सम्बन्धमा भनियो कि यो तौरातका पश्चात एउटा अरु आकाशीय ग्रन्थ हो जो सत्य धर्म संमार्गतिर मार्गदर्शन गर्दछ ।

[3]यो ईमान स्वीकार्नुका ती लाभ भने जो आख़िरत (परलोक) मा उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछन् । مِنْ ذُنُوبِكُم मा مِنْ केहीको अर्थ दिनका लागि हो, अर्थात् केही पाप क्षमा गरिदिनेछ र यी ती पाप हुनेछन् जसका सम्बन्ध अल्लाहका अधिकारसित हुनेछ किनकि भक्तहरुका अधिकार क्षमा गरिने छैन । यो आयत यस कुराको प्रमाण हो कि पुण्य एवं दण्ड तथा आदेश एवं निषेधहरुमा जिन्नहरुका लागि पनि त्यही नियम छ जो मानिसहरुका लागि छ । यस विषयमा विद्वानहरुका बीच मतभेद छ कि अल्लाह तआलाले जिन्नातमा जिन्नहरु मध्येबाट रसूल (सन्देष्टा) पठायो अथवा पठाएन । प्रत्येक्ष कुरआनका आयतबाट ज्ञात हुन्छ कि जिन्नातहरुमध्ये कोही रसूल (ईशदूत) भएन, सबै अम्बिया तथा रसूल मानिसहरुबाट नै भएका छन् ।

﴿ وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ مِّنْ اَهْلِ الْقُرٰى ﴾

“उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) भन्दा पूर्व पनि वस्तीवालाहरु मध्येबाट हामीले पुरुषहरुलाई नै पठाउँदै गर्‍यौं जसतिर प्रकाशना अवतरित गर्दथ्यौं । (यूसुफ-१०९)

وَمَن لَّا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा जुन व्यक्तिले अल्लाहतिर आमन्त्रित गर्नेले भनेको कुरा मान्ने छैन त त्यो धर्तीमा कतै (भागेर अल्लाहलाई) विवश गर्न सक्दैन[1] तथा न अल्लाहका अतिरिक्त उसको कोही सहायता गर्ने हुनेछ,[2] यिनीहरु स्पष्ट पथ-भ्रष्टतामा छन् ।

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ۚ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾

(३३) के उनी देख्दैनन् कि जुन अल्लाहले आकाशहरु तथा धर्तीलाई पैदा गऱ्यो तथा उनलाई पैदा गर्नुबाट त्यो थाकेन, त्यो निःसन्देह मृतकहरुलाई जीवित गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ ? किन नहोस् ? त्यो निःसन्देह प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्य राख्दछ ।[3]

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ﴾

"हामीले तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) भन्दा पूर्व जति सन्देशवाहक पठायौं सबैले भोजन पनि गर्दथे तथा बजारहरुमा पनि हिंड्डुल गर्थे ।" (अल-फुरक़ान-२०)

यी कुर्आनी सूत्रहरुबाट स्पष्ट छ कि जति पनि रसूल भए ती मनुष्य थिए । यसकारण के उनीहरु सबै बस्तीमा रहने, बजारहरुमा हिंड्डुल गर्ने तथा सामान्य भोजन गर्नेहरु थिए जो मनुष्यका विशेषताहरु हुन् । यसकारण जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मानवका लागि रसूल थिए तथा हुन्, त्यसैप्रकार जिन्नहरुका रसूल पनि उहाँ रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम नै हुन् तथा उहाँको उपदेश जिन्नहरुसम्म पुऱ्याउनुको प्रबन्ध गरिएको छ, जस्तो कि पवित्र कुर्आनका यस स्थानबाट स्पष्ट छ ।

[1]अर्थात् यस्तो हुन सक्दैन कि त्यो धर्तीका विस्तारमा यस्तो हराएर जाओस् कि अल्लाहको पकडमा आउन नसकोस् ।

[2]जो उसलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउन सकून् । अर्थ यो भयो कि म त्यो स्वयं अल्लाहको पकडबाट बच्नुमा समर्थ छु न कुनै अर्काको सहायताबाट यस्तो सम्भव छ ।

[3] رؤيت (रूयत) सित तात्पर्य मनको आँखाले देख्नु हो । अर्थात् के उनीहरुले जानेनन् ألم يتفكروا अथवा ألم يعلموا कि जो अल्लाह आकाश तथा धर्तीको रचयिता हो जसका विस्तार तथा फैलावको सीमा छैन, तथा त्यो उनलाई बनाएर थाकेको पनि छैन । के त्यो मृतकहरुलाई पुनः जीवन प्रदान गर्न सक्दैन, निश्चय गर्न सक्दछ । यसकारण कि त्यो على كل شيئ قدير को गुणले युक्त छ ।

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ ۖ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ ۖ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا ۚ قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा तिनीहरु जसले कुफ्र गरे, जुन दिन नरकका समक्ष ल्याइनेछन् (तथा उनीसित भनिनेछ) कि यो सत्य छैन ? त उत्तर दिनेछन् कि हो, किन होइन ! सौगन्ध छ हाम्रा प्रभुको ! (सत्य छ) ।[१] (अल्लाह तआला) ले भन्नेछ कि अब आफ्ना कुफ्रका प्रतिफल स्वरुप यातनाका स्वाद चाख ।[२]

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِل لَّهُمْ ۚ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ ۚ بَلَاغٌ ۚ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) त (हे पैग़म्बर) तिमी यस्तो धैर्य राख, जस्तो धैर्य साहसी रसूलहरुले राखेका थिए तथा उनका लागि (यातना माँग्नुमा) शीघ्रता नगर,[३] यिनी जुन दिन त्यस यातनालाई देख्नेछन् जसको वचन दिइन्छन् त (यो प्रतीत हुन थाल्नेछ कि) दिनको एक क्षण नै (संसारमा) बसेका थिए,[४] यो हो सन्देश पुऱ्याइदिनु,[५] कुकर्मीहरुका अतिरिक्त कोही नष्ट गरिने छैन ।[६]

---

[१]त्यहाँ पाप स्वीकार मात्र गर्ने छैनन् बरु यस स्वीकारमाथि सौगन्ध खाएर जोड दिनेछन् । किन्तु त्यस समयको यो स्वीकार व्यर्थका अतिरिक्त के हुनसक्छ ? आँखाले देख्नुका पश्चात स्वीकार होइन त के इन्कार गर्नेछन् ?

[२]यसकारण कि जब मान्नुको समय थियो तब मानेनन् । यो यातना त्यसै कुफ्र तथा इन्कारको प्रतिफल हो जो अब तिमीले भोग्नु नै छ ।

[३]यो मक्काका काफ़िरहरुका दुराचारका मुक़ाबिलामा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ तथा धैर्य राख्नुको उपदेश दिइराखिएको छ ।

[४]केयामतको भयानक दृश्य देख्नुका पश्चात उनलाई संसारको जीवन यस्तो प्रतीत हुनेछ जस्तै दिनको मात्र एक क्षण यहाँ गुजारेर गएका छन् ।

[५]यो लुप्त विषयको विधेय हो, अर्थात् هذا الذي وعظتهم به بلاغ यो त्यो सदुपदेश अथवा शिक्षा हो जसलाई पुऱ्याउनु तिम्रो काम हो ।

[६]यस आयतमा पनि ईमानवालाहरुका लागि शुभ-सूचना तथा प्रोत्साहन छ कि पारलौकिक विनाश मात्र ती मानिसहरुको भाग हो जो अल्लाहका अवज्ञाकारी तथा त्यसको सीमा उल्लंघन गर्नेहरु हुन् ।

सूरतु मुहम्मद-४७

سُوْرَةُ مُحَمَّدٍ

सूरः मुहम्मद* (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) मदीनामा अवतरित भएको यसमा ३८ आयतहरु एवं चार रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اَلَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ①

(१) जसले कुफ्र गरे तथा अल्लाहका मार्गबाट रोके[1] अल्लाहले उनका कर्म व्यर्थ गरिदिए ।[2]

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاٰمَنُوْا بِمَا نُزِّلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ ۙ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ ②

(२) तथा जो ईमान स्वीकार गरे एवं सत्कर्म गरे तथा त्यसमा पनि विश्वास गरे जो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) माथि अवतरित गरिएको छ[3] तथा वास्तवमा उनका प्रभुका तर्फबाट सत्य (धर्म) पनि त्यही हो, अल्लाहले

*यसको दोस्रो नाम 'अलकिताल' (युद्ध गर्नु) पनि हो ।

[1]केही ज्ञाताहरुले यसबाट अभिप्राय कुरैशका काफ़िर लिएका छन् तथा केहीले अहले किताब (यहूदी एवं इसाईहरुलाई) लिएका छन् किन्तु यो सामान्य छ । यिनका साथ सबै काफ़िर यिनमा सम्मिलित छन् ।

[2] यसको एक अभिप्राय त यो हो कि उनीहरुले नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका विरोधमा जो षड्यन्त्र रचे अल्लाहले त्यसलाई विफल गरिदियो तथा उनैमाथि त्यसलाई पल्टाइदियो । दोस्रो अभिप्राय यो हो कि उनीहरुमा जे-जति नैतिक चरित्र पाइन्थ्यो जस्तै सम्बन्धिहरुका साथ उपकार, बन्दीहरुलाई स्वतन्त्र गर्नु, अतिथि सत्कार आदि अथवा खानये काअबा तथा हाजीहरुको सेवा । यिनको कुनै प्रतिफल उनीहरुलाई आख़िरत (परलोक) मा प्राप्त हुनेछैन, किनकि बिना ईमानको प्रतिफल तथा पुण्य प्राप्त हुँदैन ।

[3]ईमानमा यद्यपि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको प्रकाशना अर्थात् पवित्र कुरआनमा ईमान स्वीकार्नु पनि सम्मिलित छ, किन्तु त्यसका महत्व तथा प्रधानतालाई अधिक प्रत्यक्ष तथा प्रकट गर्नका लागि त्यसको अलगबाट चर्चा गरिदियो ।

فَشُدُّوا الْوَثَاقَ ۙ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ۚ ذَٰلِكَ ۛ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُم بِبَعْضٍ ۗ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٤﴾

सुदृढ बन्दीगृहमा कैद गर ।[१] अनि (अधिकार छ कि) उपकार गरेर स्वतन्त्र गरिदेउ[२] अथवा केही अर्थदण्ड लिएर यहाँसम्मकि युद्ध (गर्नेहरु) आफ्ना हथियार राखिदेऊन् ।[३] यही आदेश छ[४] तथा यदि अल्लाहले चाहेको भए त स्वयं नै उनीसित बदला लिइहाल्थे ।[५] परन्तु (उसको इच्छा यो छ) कि तिमीमध्येबाट एउटाको परीक्षा अरुहरुबाट लेओस् ।[६] र जो मानिस अल्लाहका मार्गमा शहीद गरी

[१]अर्थात् ठूलो लडाई तथा उनको अत्याधिक हतका पश्चात जो उनका व्यक्ति अधीनमा हुन्छन् उनीहरुलाई बन्दी बनाइहाल तथा दृढताले जकडेर राख ताकि उनी भाग्न नसकून् ।

[२] مَنّ (मन्न) को अभिप्राय हो अर्थदण्ड नलिइकन उपकार स्वरुप मुक्त गरिदिनु तथा فِداء (फ़िदाअ) को भावार्थ हो केही बदला लिएर मुक्त गरिदिनु । बन्दीहरुको विषयमा अधिकार दिएको छ कि स्थितिलाई हेर्दै जे कुरो इस्लाम तथा मुसलमानहरुको लागि अधिक उत्तम छ, त्यो अपनाइयोस् ।

[३]अर्थात् काफ़िरहरुका साथ लड़ाई समाप्त हुनुका पश्चात, अथवा यो अभिप्राय हो कि शत्रु पराजित भई अथवा सन्धि गरी हतियार राखिदेओस् अथवा इस्लाम प्रभावशाली हुनजाओस् तथा कुफ्रको अन्त्य होस् । अभिप्राय यो हो कि जबसम्म यो स्थिति नहोस् काफ़िरहरका साथ तिम्रो युद्ध जारी रहनेछ, जसमा तिमीले उनलाई हत पनि गर्नेछौ । बन्दीहरुका सम्बन्धमा तिमीलाई उक्त दुबै कुराहरुको अधिकार छ । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यो आयत निरस्त छ तथा हत्या गर्नुका अतिरिक्त कुनै विकल्प शेष छैन, किन्तु सही कुरो यही छ कि यो आयत निरस्त छैन, लागू छ तथा समयका इमाम (प्रमुख) लाई चारै कुराको अधिकार छ, काफ़िरहरुलाई हत गरोस् अथवा बन्दी बनाओस् । बन्दीहरुमध्ये जसलाई चाहन्छ अथवा सबैलाई चाहे उपकार स्वरुप मुक्त गरिदेओस् अथवा अर्थदण्ड लिएर मुक्त गरिदेओस् । (फ़तहुल क़दीर)

[४]अथवा तिमी यसैप्रकार गर अथवा काफ़िरहरुका लागि नियम यही छ ।

[५]अर्थात् काफ़िरहरुलाई विध्वस्त गरी अथवा उनलाई यातनामा पारी परीक्षा देउ अर्थात् तिमीलाई युद्ध गर्नुको आवश्यकता नै हुन्नथियो ।

[६]अर्थात् तिमीलाई एक-अर्काद्वारा परीक्षा लेओस् ताकि त्यो जानोस् कि तिमीमध्ये त्यसको बाटोमा लड्नेवाला को छन्, ताकि उनलाई प्रतिफल एवं पुण्य प्रदान गरोस् तथा उनीद्वारा काफ़िरहरुलाई अपमानित तथा पराजित गरोस् ।

उनका पाप मेटाइदियो[१] तथा उनको अवस्थाको सुधार गरिदियो ।[२]

ذٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِن رَّبِّهِمْ ۚ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ﴿٣﴾

(३) यो[३] यसकारण कि काफ़िरहरुले असत्यको अनुकरण गरे तथा ईमानवालाहरुले त्यस सत्य (धर्म) को अनुसरण गरे, जो उनका पालनकर्ताकातिरबाट छ। अल्लाह (तआला) मानिसहरुलाई उनको दशा यसैप्रकार बताउँछ ।[४]

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْخَنتُمُوهُمْ

(४) त जब काफ़िरहरुसित तिम्रो मुटभेड हुन्छ त गर्दनहरुमाथि प्रहार गर ।[५] यहाँसम्मकि उनीहरुलाई राम्ररी कुल्चिदिन्छ त अब अत्यन्त

[१]अर्थात् ईमान स्वीकार गर्नुका पहिलाका त्रुटिहरुलाई तथा आलस्यलाई क्षमा गरिदियो । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको पनि कथन छ कि इस्लाम पहिलाका सबै पापहरुलाई मेटाइदिन्छ । (सहीह जामे सग़ीर अलबानी)

[२] بَالَهُمْ को अर्थ हो أَمْرَهُمْ، شَأْنَهُمْ، حَالَهُمْ सबैको अर्थ लगभग एउटै छ । अभिप्राय यो हो कि उनीहरुलाई पापहरुबाट बचाएर भलाई तथा राम्रोपनाका मार्गमा लगाइदियो, एक मोमिनको स्थितिका सुधारको यही सर्वोत्तम रुप हो । यो अर्थ होइन कि धन सम्पत्तिद्वारा त्यसको दशा सुधारदियो, किनभने प्रत्येक ईमान्दारलाई धन प्राप्त पनि हुँदैन । यसका अतिरिक्त मात्र सांसारिक वैभव तथा धन, स्थिति सुधारको निश्चित साधन पनि होइन, बरु यसबाट स्थितिका बिग़ाडको अधिक सम्भावना छ । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले धनको अधिकतालाई रुचाउनु भएन ।

[३] ذٰلِكَ यो (विषय) हो अथवा यसको खबर (विधेय) लुप्त छ अर्थात् कुरो यस्तो छ । यो संकेत हो ती धम्की तथा वाचाहरुतिर जो काफ़िर तथा मोमिनहरुका लागि वर्णित गरिए ।

[४]ताकि मानिस त्यस दुष्परिणामबाट बचुन् जो काफ़िरहरुको भाग्य हो तथा सन्मार्ग अप्नाऊन् जसमा हिंडेर ईमानवाला अनन्त सफलता प्राप्त गर्नेछन् ।

[५]जब दुवै गिरोहहरुको चर्चा गरिदियो त काफ़िरहरु तथा ती किताबवालाहरुसित जोसँग सन्धि छैन, ज़िहाद गर्नुको आदेश दिइदैछ । हत्या गर्नुको साटो गर्दन छिनाउनुको आदेश दिइयो कि यस अभियुक्तमा काफ़िरहरुका साथ कडाई तथा कठोरताको अधिक प्रदर्शन छ । (फ़तहुल क़दीर)

दिइन्छन् अल्लाहले उनका कर्म कदापि नष्ट गर्नेछैन ।[1]

(५) उनको पथ-प्रदर्शन गर्नेछ तथा उनको अवस्थाको सुधार गरिदिनेछ ।[2]

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٥﴾

(६) तथा उनलाई त्यस स्वर्गमा लग्नेछ जससित उनीहरुलाई परिचित गरिदिएको छ ।[3]

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ﴿٦﴾

(७) हे ईमानवालाहरु ! यदि तिमी अल्लाह (का धर्म) को सहायता गर्नेछौ त त्यसले तिम्रो सहायता गर्नेछ[4] तथा तिम्रो पाइला सुदृढ गरिदिनेछ ।[5]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾

(८) तथा जो मानिस काफ़िर भइहाले उनको विनाश होस्, अल्लाहले उनका कर्महरुलाई नष्ट गरिदियो ।

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٨﴾

[1]अर्थात् उनको प्रतिकार तथा पुण्य बर्बाद गर्नेछैन ।

[2]अर्थात् उनलाई यस्ता कर्महरुको सौभाग्य दिनेछ जसबाट उनका लागि स्वर्गको मार्ग सरल हुनेछ ।

[3]अर्थात् जसलाई उनी बिना मार्गदर्शन चिन्नेछन् तथा जब उनी स्वर्गमा प्रवेश गर्नेछन् त स्वयं नै आफ्ना आवासहरुमा गइहाल्नेछन् । यसको समर्थन त्यस हदीसमा पनि हुन्छ जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : "सौगन्ध छ त्यस अस्तित्वको जसका हातमा मेरो प्राण छ, एक स्वर्गीय (स्वर्गका पात्र) लाई आफ्ना स्वर्गका आवाजका मार्गहरुको त्यसभन्दा कहीं अधिक ज्ञान हुनेछ जति संसारमा उसलाई आफ्ना घरको थियो ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुल रिक़ाक, बाबुल किसासे यौमल क़याम:)

[4]अल्लाहको सहायता गर्नुको अभिप्राय अल्लाहका धर्मको सहायता हो, किनकि त्यसले साधनहरुका अनुकूल आफ्ना धर्मको सहायता मोमिन भक्तद्वारा नै गराउँछ । यी मोमिन भक्तहरु अल्लाहका धर्मको रक्षा तथा त्यसको प्रचार-प्रसार गर्दछन् त अल्लाह उनको सहायता गर्दछ अर्थात् उनीहरुलाई काफ़िरहरुमाथि विजय तथा प्रभुत्व प्रदान गर्दछ ।

[5]युद्धका समय تَثْبِيتُ أَقْدَامٍ (पाइलालाई दृढ राख्नु) को अर्थ हो रणक्षेत्रहरुमा सहायता तथा सहयोग । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि इस्लाम अथवा पुल सिरातमा दृढ पाइला राख्नेछ ।

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَرِهُوْا مَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاَحْبَطَ اَعْمَالَهُمْ ⑨

(९) यो यसकारण कि उनी अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको वस्तुसित अप्रसन्न भए,[1] त अल्लाह (तआला) ले पनि उनका कर्म नष्ट गरिदियो ।[2]

اَفَلَمْ يَسِيْرُوْا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ دَمَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ ۫ وَلِلْكٰفِرِيْنَ اَمْثَالُهَا ⑩

(१०) के तिमीहरुले धर्तीमा हिंड्डुल गरी यसको निरीक्षण गरेनन् कि उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरुको के परिणाम भयो ?[3] अल्लाहले उनलाई नष्ट गरिदियो तथा काफ़िरहरुका लागि यसैप्रकारका दण्ड छन् ।[4]

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ مَوْلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَاَنَّ الْكٰفِرِيْنَ لَا مَوْلٰى لَهُمْ ⑪

(११) त्यो यसकारण कि ईमानवालाहरुको संरक्षक स्वयं अल्लाह (तआला) हो तथा यसकारण कि काफ़िरहरुको कोही संरक्षक छैन ।[5]

اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

(१२) जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका

---

[1]अर्थात् कुरआन एवं ईमानलाई उनीहरुले अप्रिय ठाने ।

[2]कर्महरुसित तात्पर्य ती कर्म हुन् जो रुपमा राम्रा कर्म हुन् किन्तु ईमान नहुनुका कारण अल्लाहका सदनमा उनको कुनै फल तथा पुण्य प्राप्त हुनेछैन ।

[3]जसका धेरै अवशेष (निशाना) उनका क्षेत्रहरुमा विद्वमान छन् । कुरआनका अवतरणका समय केही विध्वस्त जातिहरुका भग्नावशेष विद्यमान थिए । अत: उनलाई हिंड्डुल गरी उनका शिक्षाप्रद परिणामलाई हेर्नका निम्ति ध्यान दिलाइएको छ कि उनलाई देखेर नै सम्भवत: ईमान ल्याऊन् ।

[4]यो मक्कावासीहरुलाई तर्साइंदैछ कि तिमी कुफ्रबाट रोकिएनौ भने तिमीलाई पनि यस्तै यातना हुनसक्छ तथा विगत काफ़िर समुदायहरुको जस्तै तिमीलाई पनि विध्वस्त गर्न सकिन्छ ।

[5]जस्तो कि ओहुदका रणमा काफ़िरहरुका नाराका उत्तरमा मुसलमानहरुले जो नारा लगाए, जस्तै اعلُ هُبَل، اعلُ هُبَل (हुबलको जय) का उत्तरमा الله اعلى و اجل (अल्लाह नै सर्वोच्च तथा महान छ) । काफ़िरहरुका यिनै नाराहरुमध्ये एउटा नारा لنا العزى ولا عزى لكم का उत्तरमा मुसलमानहरुको नारा थियो الله مولانا ولا مولى لكم "अल्लाह हाम्रो सहायक छ, तिम्रो कोही सहायक छैन ।" (सहीह बुख़ारी, गज़वतुल ओहुद)

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۗ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يَتَمَتَّعُوْنَ وَيَاْكُلُوْنَ كَمَا تَاْكُلُ الْاَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ﴿١٢﴾

कार्य गरे, उनीहरुलाई अल्लाह (तआ़ला) ले निश्चित रुपमा यस्ता बगैंचाहरुमा प्रवेश दिनेछ जसमुनि नहरहरु प्रवाहित छन् तथा जो काफ़िर भए उनी (सांसारिक नै) लाभ उठाइराखेका छन् तथा पशुका समान खाइराखेका छन्,[1] उनको (मुख्य) ठेगाना नरक़ हो ।

وَكَاَيِّنْ مِّنْ قَرْيَةٍ هِيَ اَشَدُّ قُوَّةً مِّنْ قَرْيَتِكَ الَّتِيْٓ اَخْرَجَتْكَ ۚ اَهْلَكْنٰهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾

(१३) तथा हामीले कति वस्तीहरुलाई जो शक्तिमा तिम्रो यस वस्तीभन्दा अधिक थिए जसबाट तिमीलाई निकाल्यौं । हामीले उनीहरुलाई नष्ट गरिदिएका छौं, जसको सहायता गर्नेवाला कोही उठेन ।

اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّهٖ كَمَنْ زُيِّنَ لَهٗ سُوْٓءُ عَمَلِهٖ وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَاۤءَهُمْ ﴿١٤﴾

(१४) के त त्यो व्यक्ति जो आफ्ना प्रभुका तर्फबाट प्रमाणका साथ छ त्यस व्यक्तिका समान हुनसक्छ, जसका लागि त्यसका नराम्रा कार्य शोभनीय बनाइएका छन् तथा त्यसले आफ्ना इच्छाहरुको अनुसरण गर्दछ ?[2]

[1] अर्थात् जस्तो पशुहरुलाई आहार तथा मैथुनका आवश्यकताहरु पूरा गर्नुका बाहेक कुनै काम हुँदैन, यही दशा काफ़िरहरुको छ । उनका जीवनका उद्देश्य पनि खानु, पिउनुका अतिरिक्त केही छैन, आख़िरत (परलोक) बाट उनी निश्चिन्त छन् । यसबाट प्रासंगिक संकेत पाईन्छ कि उभिएर खानु निषेध छ जसको आजकल भोजहरुमा सामान्य चलन छ, किनकि यसमा पनि पशुहरुको जस्तो समानता छ जसलाई काफ़िरहरुको आचरण भनिएको छ । हदीसहरुमा उभिएर पानी पिउनुबाट कडा रुपमा रोकिएको छ, जसबाट उभिएर खानुको मनाही अत्याधिक सिद्ध हुन्छ । अतः पशुहरुका समान उभेर खानुबाट बच्नु अनिवार्य छ ।

[2] नराम्रो कर्मसित अभिप्राय शिर्क तथा पाप हो । तात्पर्य त्यही हो जो पहिला अनेक स्थानमा गुज्रिसकेको छ कि मोमिन, काफ़िर, मुश्रिक एकेश्वरवादी, सदाचारी एवं दूराचारी समान हुन सक्दैनन् । एकका लागि अल्लाहका सदनमा राम्रो प्रतिफल तथा स्वर्गका सुख छन्, जबकि अर्कोका लागि नरक़को भयानक दण्ड छ । आगामी आयतमा दुबैको परिणाम भनिंदैछ । पहिला त्यस स्वर्गका राम्रा कुरा तथा विशेषताहरु हुन् जसका वाचा सदाचारीहरुसित छ ।

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِيْ وُعِدَ الْمُتَّقُوْنَ ۗ فِيْهَآ اَنْهٰرٌ مِّنْ مَّآءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ ۚ وَاَنْهٰرٌ مِّنْ لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهٗ ۚ وَاَنْهٰرٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشّٰرِبِيْنَ ۚ۬ وَاَنْهٰرٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى ۗ وَلَهُمْ فِيْهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ

(१५) त्यस स्वर्गको विशेषता जसको वायदा (वाचा) सदाचारीहरुसित गरिएको छ, यो हो कि त्यसमा (शीतल) जलका सरिताहरु प्रवाहित छन्, जो दूर्गन्धित छैनन्[1] तथा दूधका नदीहरु हुन् जसका स्वाद परिवर्तित भएको छैन[2] तथा मदिराका नहरहरु छन् जसमा पिउनेहरुका लागि अत्याधिक स्वाद छन्[3] तथा अत्यन्त स्वच्छ मधुका नहरहरु छन्,[4] तथा

[1] آسِـــن (आसिन) परिवर्तनशील । غير آسِن अर्थात् अपरिवर्तनशील । अर्थात् संसारमा त पानी एक स्थानमा केही बेरसम्म रहेको छ भने त्यसको रङ्ग परिवर्तन हुन्छ तथा त्यसको गन्ध एवं स्वादमा परिवर्तन आउँछ, जसले गर्दा त्यो स्वास्थ्यका लागि हानिकारक हुनजान्छ । स्वर्गका जलको यो विशेषता हुनेछ कि त्यसमा कुनै परिवर्तन हुनेछैन, अर्थात् त्यसको गन्ध तथा स्वादमा कुनै परिवर्तन हुनेछैन; जहिले पिउ ताजा, रुचिकर एवं स्वास्थ्यवर्धक । संसारको पानी जब खराब हुनसक्छ त यसकारण धर्मविधानले जलका विषयमा भनेको छ कि यो त्यस समयसम्म पाक (पवित्र) छ जबसम्म त्यसको रङ्ग, स्वाद अथवा गन्ध परिवर्तित हुँदैन, किनकि रङ्ग वा गन्ध बदल्नुको दशामा पानी अपवित्र (अशुद्ध) भइहाल्नेछ ।

[2] जुनप्रकार संसारमा त्यो दूध कहिले खराब हुनजान्छ जो गाई, भैंसी तथा बाखा आदिहरुका स्तनहरुबाट निस्कन्छ, स्वर्गको दूध किनकि यसप्रकार जीवहरुका थनहरुबाट निस्कने छैन बरु त्यसका नहरहरु हुनेछन्, यसकारण जस्तो त्यो अति स्वादिष्ट हुनेछ खराब हुनुबाट पनि सुरक्षित रहनेछ ।

[3] संसारमा जो मदीरा पाइन्छ, त्यो सामान्यत: तितो कटुस्वाद टर्रो तथा दुर्गन्धित हुन्छ । यसका अतिरिक्त, त्यसलाई पिएर मानिस साधरणत: भ्रान्तमत हुनजान्छ, बकवास गर्दछ तथा आफ्नो शरीर सम्मको ख्याल राख्दैन । स्वर्गको मदिरा देख्नुमा सुन्दर, स्वादमा उत्तम तथा अत्यन्त सुगन्धित हुनेछ, त्यसलाई पिएर कोही मानिस बहकने छैन न कुनै बोझको संवेदन गर्नेछ । बरु यस्तो स्वाद एवं आनन्द महसुस गर्नेछ जसको कल्पना यस संसारमा सम्भव छैन । जस्तै अर्को स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्नुभएको छ : ﴿لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ﴾

"न त्यसलाई रिंगाउने छ न मति भ्रष्ट हुनेछ ।" (सूर: अस्साफ़्फ़ात-४७)

[4] अर्थात् मधुमा जुन वस्तुहरु मिश्रणको सम्भावना हुन्छ जसलाई संसारमा साधारणत: देखिन्छ स्वर्गमा यस्तो कुनै सम्भावना हुनेछैन, अत्यन्त सफा एवं स्वच्छ हुनेछ, किनकि यो संसारको जस्तो प्राप्त हुनेछैन । बरु त्यसका पनि नहरहरु

وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ⑮

उनका लागि त्यहाँ हरप्रकारका फलहरु छन् र उनका प्रभुको तर्फबाट क्षमा छ, के यी त्यसका समतुल्य छन् जो सधैं अग्निमा रहनेछन् तथा जसलाई गरम उम्लिराखेको पानी खुवाइनेछ जो उनका आन्द्रलाई टुक्रा-टुक्रा गरिदिनेछन् ।[1]

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِندِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ⑯

(१६) तथा उनीहरुमा केही (यस्ता पनि छन् कि) तिमीतिर कान लगाउँछन्, यहाँसम्मकि जब तिम्रा छेउबाट जान्छन् त ज्ञानवालाहरुसित (आलस्य एवं भद्दापनका कारण) सोध्छन् कि उसले अहिले के भनेको थियो ?[2] यही मानिसहरु हुन् जसका हृदयमा अल्लाहले मोहर लगाइदिएको छ तथा उनी आफ्ना इच्छाहरुको अनुगमन गर्दछन् ।

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى

(१७) तथा जो मानिस संमार्ग प्राप्त छन्, अल्लाह

हुनेछन् । यसैकारण हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो जब तिमी प्रार्थना गर्छौ त "जन्नतुल फ़िरदौस" का लागि प्रार्थना गर, यसकारण कि यो स्वर्गको मध्यम तथा सर्वोच्च श्रेणी हो तथा त्यहींबाट स्वर्गका नहरहरु प्रस्फुटित हुन्छन् तथा त्यसका माथि रहमानको आसन छ । (सहीह बुख़ारी किताबुल जिहाद, बाबु दर्जातिल मुजाहिदीन फ़ी सबीलिल्लाह)

[1]अर्थात् जसलाई स्वर्गमा त्यो उच्चतम श्रेणी प्राप्त हुनेछ जसका वर्णन गरियो, के उनी यस्ता नर्कवासीहरुका समान छन् जसको यो दुर्दशा हुनेछ ? स्पष्ट कुरो छ कि यस्तो हुनेछैन । बरु एउटा उच्च स्थानमा हुनेछ तथा दोस्रो नरकका तहहरुमा, एउटा सुखहरुमा आनन्दित हुनेछ तथा दोस्रो नरकको कडा यातना भोगिराखेको हुनेछ, एउटा अल्लाहको अतिथि हुनेछ जहाँ विभिन्न प्रकारका सुख-सुविधाहरु उनका अतिथि सत्कारका लागि हुनेछन् तथा दोस्रो बन्दी, जहाँ उसलाई खानका लागि कैक्टस जस्तो स्वादरहित खाना तथा पिउनका लागि उम्लिराखेको पानी पाइनेछ ।

[2]यो मुनाफ़कीन (द्वयवादीहरु) को वर्णन हो । किनकि उनको विचार सही हुँदैनथ्यो, यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका कुराहरु पनि उनलाई समझमा आउँदैनथ्यो । उनी सभाबाट बाहिर आएर प्रश्न गर्दथे कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले के भन्नुभयो ?

وَاٰتٰىهُمْ تَقْوٰىهُمْ ﴿١٧﴾

(तआला) ले उनीहरुलाई सन्मार्गमा झन् बृद्धि गरिदिएको तथा उनीहरुलाई उनको सदाचार प्रदान गरेको छ ।[1]

فَهَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَاْتِيَهُمْ بَغْتَةً ۚ فَقَدْ جَآءَ اَشْرَاطُهَا ۚ فَاَنّٰى لَهُمْ اِذَا جَآءَتْهُمْ ذِكْرٰىهُمْ ﴿١٨﴾

(१८) त के यिनीहरु केयामतको प्रतीक्षा गरिराखेका छन् कि त्यो उनका पासमा सहसा आइहालोस् । नि:सन्देह त्यसका लक्षण त आइसकेछन्,[2] अनि जब उनका पास केयामत आइहाल्छ उनलाई शिक्षा प्राप्त गर्नु कहाँ हुनेछ ?[3]

فَاعْلَمْ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ

(१९) त (हे नबी), तपाईं विश्वास गर्नुस् कि अल्लाहका अतिरिक्त कोही (सच्चा) उपास्य छैन[4] तथा आफ्ना पापहरुको क्षमा माँग्दै गर्नुस् तथा

[1]अर्थात् जसका मन संमार्ग प्राप्त गर्ने हुन्छ त अल्लाह उनलाई सन्मति पनि प्रदान गर्छ तथा उनलाई त्यसमाथि अटल पनि राख्दछ ।

[2]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई पठाइनु स्वयं केयामत समीप हुनुको एउटा लक्षण हो । जस्तो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पनि भन्नुभयो :

«بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةَ كَهَاتَيْنِ»

"मेरो आगमन तथा प्रलय यी दुबै औंलाहरुका समान छन् ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः नाज़िआत)

उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले इसारा गरेर स्पष्ट गरिदिनु भयो कि जुनप्रकार यी दुबै औंलाहरु परस्पर जोडिएका छन्, त्यसैप्रकार मेरा तथा केयामतका मध्ये दूरी छैन । अथवा यो कि जस्तो एउटा औंला अर्को औंलाबाट अलिकति अगाडी छ यसैप्रकार केयामत म भन्दा अलि पछि छ ।

[3]अर्थात् जब केयामत सहसा आइहाल्नेछ त काफ़िर कसरी शिक्षा ग्रहण गर्नेछन् ? तात्पर्य यो हो कि त्यस समय उनी यदि क्षमा पनि माँग्नेछन् त स्वीकार्य हुनेछैन । अत: यदि तौबा (क्षमा-याचना) गर्नुछ त यही समय हो, अन्यथा त्यो समय पनि आउनसक्छ कि उनको तौबा पनि लाभप्रद हुनेछैन ।

[4]अर्थात् यस विश्वासमा अडिग तथा स्थिर रहनुस्, किनकि यही तौहीद तथा अल्लाहको आज्ञापालन भलाईको मूलाधार हो तथा यसबाट हट्नु अर्थात् शीर्क तथा अवज्ञा राम्रो कुराको मूलाधार हो ।

وَالْمُؤْمِنٰتِ ۗ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوٰىكُمْ ﴿١٩﴾

ईमानवाला पुरुषहरु एवं ईमान भएका महिलाहरुका पक्षमा पनि ।[१] अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा आवागमन तथा निवासस्थानलाई राम्ररी जान्दछ ।[२]

وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُوْرَةٌ ۚ فَاِذَآ اُنْزِلَتْ سُوْرَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَّذُكِرَ فِيْهَا الْقِتَالُ ۙ رَاَيْتَ الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ يَّنْظُرُوْنَ اِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۗ فَاَوْلٰى لَهُمْ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे उनीहरु भन्छन् कि कुनै सूरः किन अवतरित गरिएन,[३] अनि जब कुनै स्पष्ट अर्थ भएको सूरः[४] अवतरित भइहाल्छ तथा त्यसमा धर्मयुद्धको वर्णन गरिन्छ, त तपाईं देख्नुहुन्छ कि जसका हृदयमा रोग छ, तिनीहरु तपाईंतिर यसप्रकार देख्दछन् कि जस्तै त्यस व्यक्तिको दृष्टि हुन्छ जो मृत्युसित मूर्छित भइसकेको छ,[५] बस अति उत्तम थियो उनका लागि ।

यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई क्षमा माँग्नुको आदेश दिएको छ । आफ्ना लागि पनि तथा ईमान्दारहरुका लागि पनि । इस्तिग़फ़ार (क्षमा माँग्नु) को बडो महत्व तथा प्रधानता छ । हदीसहरुमा यसमाथि बडो जोड दिएको छ । एक हदीस (कथन) मा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो:

«يَاأَيُّهَا النَّاسُ! تُوبُوا إِلَى رَبِّكُمْ فَإِنِّي أَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً»

"मानिसहरु अल्लाहसित तौबा एवं इस्तिगफ़ार (क्षमा-याचना) गर्नेगर, म पनि अल्लाहसित प्रतिदिन सत्तरी पटकभन्दा अधिक तौबा-इस्तिग़फ़ार गर्दछु ।" (सहीह बुख़ारी, बाबु इस्तिग़फ़ारिन नबीये फिल यौमि वल लैलति)

[२]अर्थात् दिनमा तिमी जहाँ डुल्छौ तथा जे-जति गर्दछौ र रातमा जहाँ विश्राम गर्दछौ यो स्थान ग्रहण गर्दछौ, अल्लाह तआ़ला जान्दछ । अर्थ यो हो कि रात-दिनको कुनै गतिविधि अल्लाहसित लुकेको छैन ।

[३]जब ज़िहाद (धर्मयुद्ध) को आदेश उत्रेको थिएन त जो मुसलमान ज़िहादको भावनाले पूर्ण थिए, ज़िहादमा रुचि राख्दथे तथा भन्दथे कि यस विषयमा कुनै सूरः किन अवतरित गरिँदैन ? अर्थात् जसमा ज़िहादको अनुमति होस् ।

[४]अर्थात् यस्तो सूरः जो निरस्त नहोस् ।

[५]यो ती अवसरवादीहरुको चर्चा हो जसलाई ज़िहादको आदेश बडो कठिन लाग्दथ्यो । उनीहरुमा कहिले कम ईमान भएकाहरु पनि सम्मिलित हुनजान्थे । सूरः निसा आयत ७७ मा पनि यो विषय वर्णित छ ।

طَاعَةٌ وَّقَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ ۚ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ ۚ فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ﴿٢١﴾

(२१) आज्ञापालन गर्नु तथा राम्रा कुरा भन्नु,[१] अनि जब कार्य निर्धारित भइसकेको हुन्छ,[२] त यदि उनीहरु अल्लाहका साथ सच्चा रहन्छन्[३] त उनका लागि राम्रोपना छ ।[४]

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوْا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوْا أَرْحَامَكُمْ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा तिमीसित यो पनि टाढा (असम्भव) छैन कि यदि तिमीलाई राज्य प्राप्त हुन्छ त तिमी धर्तीमा उपद्रव उत्पन्न गरिदेउ[५] तथा रिश्ता-नाता तोडिदेउ ।

[१]अर्थात् ज़िहादका आदेशबाट घबराउनुको साटो उत्तम थियो कि सुन्नु तथा मान्नुको प्रदर्शन गर्दथे तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सम्बन्धमा असभ्यको ठाउँमा राम्रो कुरा भन्दथे । यो أَوْلَىٰ (औला) أَجْدَرُ (अजदर) का अर्थमा छ जसलाई इब्ने कसीरले अपनाएका छन् । केही ज्ञाताहरुले أولى (औला) लाई धम्की एवं चेतावनीका शब्द अर्थात् अभिशाप मानेका छन् । अर्थ हो उनको विनाश निकट छ, अभिप्राय हो उनको कायरता तथा अवसरवाद उनका विनाशको कारण बन्नेछ । यस आधारमा طَاعَةٌ وَّقَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ पूर्ववर्ती वाक्य हुनेछ तथा त्यसको विधेय लुप्त हुनेछ خَيْرٌ لَّكُمْ । (फ़तहुल क़दीर, ऐसरुत्तफ़ासीर)

[२]अर्थात् ज़िहादको तयारी पूरा होस् तथा ज़िहादको समय आइहालोस् ।

[३]अर्थात् अहिलेपनि अवसरवादलाई त्यागेर आफ्ना मनलाई अल्लाहका लागि शुद्ध गरिहाल अथवा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसँग जो लड्नुको प्रतिज्ञा गर्दछन्, त्यसमा अल्लाहका साथ सच्चा रहून् ।

[४]अर्थात् अवसरवाद तथा विरोधका मुक़ाबिलामा क्षमा-याचना तथा विशुद्धताको प्रदर्शन उत्तम छ ।

[५]एक-अर्काको हत्या गरेर, अर्थात् अधिकार तथा आधिपत्यको गलत प्रयोग गर । इमाम इब्ने क़सीरले تَوَلَّيْتُمْ को अनुवाद गरेका छन् । "तिमी ज़िहाद (धर्मयुद्ध) बाट फर्किजाउ तथा त्यसबाट विमुख भईहाल ।" अर्थात् फेरि तिमी मूर्खताका युगतिर फर्केर जाउ तथा परस्पर रक्तपात तथा सम्बन्ध विच्छेद गर । यसमा धर्तीमा उपद्रवको साधारणतः तथा नाता तोड्नुको विशेष रुपमा निषेध छ र धर्तीमा सुधार एवं नाता जोड्नमाथि बल दिएको छ, जसको अभिप्राय हो कि सम्बन्धिहरुको साथ, कर्मले तथा धन व्यय गरेर राम्रो व्यवहार गर । हदीसहरुमा पनि यसमा निकै जोड दिएको छ तथा यसको निकै प्रधानता वर्णित छ ।

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ ﴿٢٣﴾

(२३) यी ती नै मानिस हुन् जसमाथि अल्लाहको धिक्कार छ तथा (अल्लाहले) जसको सुन्ने शक्ति तथा आँखाको ज्योति खोसिहालेको छ ।[1]

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴿٢٤﴾

(२४) के यिनी कुर्आनमा चिन्तन-मनन गर्दैनन् ? अथवा उनका हृदयहरुमा उनका ताल्चाहरु लागिसकेका छन् ?[2]

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى ۙ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾

(२५) जो मानिस आफ्ना पिठ्यूँका बल फर्किहाले यसका पश्चात कि उनका लागि मार्गदर्शन स्पष्ट भइसक्यो ।[3] निःसन्देह शैतानले उनका लागि (उनका कार्यहरुलाई) शोभनीय गरिदिएको छ तथा उनलाई छुट दिएको छ ।[4]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ

(२६) यो यसकारण[5] कि उनीहरुले ती मानिसहरुसित जसले अल्लाहबाट अवतरित गरिएको (प्रकाशना) लाई नराम्रो ठाने,[6] यो भने कि हामीले पनि निकट

[1]अर्थात् यस्ता मानिसहरुका कानहरुलाई (सत्य सुन्नुबाट) बहिरा तथा आँखालाई (सत्य देख्नुबाट) अन्धो गरिदिएको छ, जुन यो परिणाम हो उनका उपरोक्त कुकर्महरुको ।

[2]जसका कारण कुर्आनका अर्थ तथा भावार्थ उनका हृदयहरुका भित्र जाँदैनन् ।

[3]यसबाट अभिप्राय मुनाफ़िक़ीन (द्वयवादी) नै हुन्, जसले जिहाद (धर्मयुद्ध) बाट भागेर कुफ्र तथा धर्म परिवर्तनलाई व्यक्त गरिदिए ।

[4]यस क्रियाको कर्ता पनि शैतान हो । अर्थात् مَدَّلَهُمْ فِي الأَمَلِ و وَعَدَهُمْ طُولَ العُمْر अर्थात् उनीहरुलाई लामो कामनाहरु तथा यस धोकामा पारिदिएको छ कि अहिले त तिम्रो लामो आयु छ, किन लडाईंमा आफ्ना प्राण गुमाउँदैछौ ? अथवा कर्ता अल्लाह हो, अल्लाहले उनलाई छुट दियो अर्थात तुरुन्त उनलाई समातेन ।

[5]'यिनीहरु' सित तात्पर्य उनको इस्लाम धर्मबाट विमुख हुनु हो ।

[6]अर्थात् अवसरवादीहरुले मुश्रिकहरुसित अथवा यहूदीहरुसित भने ।

فِي بَعْضِ الْأَمْرِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾

भविष्यमा केही कार्यहरुमा[1] तिमीले भनेको मान्नेछौं, तथा अल्लाह उनका गुप्त कुराहरुलाई राम्ररी जान्दछ ।[2]

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٧﴾

(२७) त उनको कस्तो (दुर्गत) हुनेछ, जब फरिश्ताहरु उनका प्राण निकाल्दै उनका मुख तथा कम्मरमा हान्नेछन् ।[3]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٨﴾

(२८) यो यसकारण कि यिनीहरु त्यस मार्गमा हिंडे जसबाट (उनीहरुले) अल्लाह (तआला) लाई क्रोधित गरिदिए तथा उनीहरुले त्यसको प्रसन्नतालाई नराम्रो जाने त अल्लाहले उनका कर्महरुलाई अकारक (व्यर्थ) गरिदियो ।

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَن لَّن يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ﴿٢٩﴾

(२९) के उनीहरुले जसका हृदयहरुमा रोग छ यो ठानेछन् कि अल्लाह उनका कपटलाई प्रकट नै गर्नेछैन ।[4]

[1]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा उहाँका ल्याइएको धर्मको विरोधमा ।

[2]जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ﴾

"अल्लाह उनका रात्रिहरुको कुराकानी लेखिराखेको छ ।" (अन-निसा-८१)

[3]यो काफ़िरहरुको त्यस समयको स्थिति वर्णन गरिएको छ जब फरिश्ता (यमदूत) उनका प्राण निकाल्छन् । प्राण फरिश्ताहरुबाट बाँच्नका लागि शरीरमा लुक्छन् तथा यताउता भाग्छन् त फरिश्ताहरु कडाईका साथ त्यसलाई समात्छन्, खिच्छन् र हान्दछन् । यो विषय यसभन्दा पहिला सूरः अनआम-९३ तथा सूरः अंफाल-५० मा गुज्रिसकेको छ ।

[4] أَضْغَان (अज़ग़ान) ضِغْنٌ (जिग्न) को बहुवचन हो । जसको अर्थ द्वेष, कपट तथा बैर हो । मुनाफ़िकहरु (अवसरवादीहरु) का हृदयमा इस्लाम तथा मुसलमानहरुका विरोधमा जो ईर्ष्या तथा द्वेष थियो, त्यसका परिप्रेक्ष्यमा भनिंदैछ कि के यिनीहरु ठान्दछन् कि अल्लाह तआला त्यसलाई व्यक्त गर्नमा समर्थ छैन ?

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُم بِسِيمَاهُمْ ۚ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा यदि हामीले चाहेको भए त ती सबैलाई तिमीलाई देखाइदिन्थ्यौं त तिमी उनका मुखबाटै उनलाई चिनिहाल्थ्यौ,[1] तथा नि:सन्देह तिमी उनीहरुलाई उनको कुराका तरीकाबाट चिनिहाल्नेछौ,[2] तिम्रा सारा कार्य अल्लाहलाई ज्ञात छ ।

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ ﴿٣١﴾

(३१) नि:सन्देह हामीले तिम्रो परीक्षा लिनेछौं ताकि तिमीमध्ये धर्मयुद्ध गर्नेहरु तथा धैर्य राख्नेहरुलाई देखिहालूँ । तथा हामी तिम्रा अवस्थाहरुको पनि निरीक्षण गरिहालौं ।[3]

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا

(३२) नि:सन्देह जसले कुफ्र गरे अल्लाहका मार्गबाट मानिसहरुलाई रोके तथा रसूलको विरोध गरे यसका पश्चात कि उनका लागि मार्गदर्शन स्पष्ट भइसक्यो, यिनी कहिल्यै अल्लाहको कुनै हानि

[1]अर्थात् एक-एक व्यक्तिको चिन्ह प्रकार बनाइदिन्थ्यौं कि प्रत्येक मुनाफ़िकलाई देखेर स्पष्टरुपले चिनिहालिन्थ्यो । किन्तु सबै मुनाफ़िकहरु (द्वयवादीहरु) का लागि अल्लाहले यस्तो यसकारण गरेन कि यो अल्लाहका लागि दोषहरुमाथि पर्दा हाल्नुका गुणका लागि प्रतिकूल छ । त्यो साधारणत: पर्दा हाल्दछ, पर्दाफास गर्दैन । दोस्रो, उसले मानिसहरुलाई प्रत्यक्षमा निर्णय गर्नुको तथा अन्त:करणका मामिलालाई अल्लाहलाई सुम्पिन आदेश दिएको छ ।

[2]हो, त्यसको शैली तथा कुरा गर्नुको ढङ्ग नै यस्तो हुन्छ जो उनका अन्त:करणको संकेत हुन्छ, जसबाट त्यसलाई पैग़म्बर त अवश्य चिन्न सक्दछ । यो साधारणत: देखिन्छ कि इन्सानका मनमा जे-जति हुन्छ, त्यसले त्यसलाई जति लुकाओस् किन्तु उसको कुरा, चाल-चलन तथा केही विशेष स्थितिहरु उसका मनका भेदलाई व्यक्त गरिदिन्छन् ।

[3]अल्लाह तआलाका ज्ञानमा त पहिलादेखि सबै कुरा छ । यहाँ ज्ञानसित अभिप्राय त्यो घटित एवं प्रकट हुनु हो ताकि अरुहरुले पनि जानून् तथा देखिहालून् । इमाम इब्ने कसीरले यसको भावार्थ वर्णन गरेका छन् | حتى نعلم وقوعه 'हामी त्यसका हुनुलाई जानीहाल ।' इब्ने अब्बास रज़ीयल्लाहु अन्हुमा यसप्रकारका शब्दहरुको अनुवाद गर्नुहुन्थ्यो لنرى ताकि हामीले देखिहालौं (इब्ने कसीर) र यही अर्थ अधिक शुद्ध छ ।

وَسَيُحْبِطُ أَعْمَالَهُمْ ﴿٣٢﴾

गर्ने छैनन् ।[1] शीघ्र नै उनका कर्म त्यसले नष्ट गरिदिनेछ ।[2]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٣﴾

(३३) हे ईमानवालाहरु ! अल्लाहको आज्ञापालन गर तथा रसूलले भनेको कुरा मान तथा आफ्ना कर्महरुलाई नाश नगर ।[3]

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾

(३४) निःसन्देह जसले कुफ्र गरे तथा अल्लाहका मार्गबाट (अरुहरुलाई) रोके, अनि कुफ्रकै अवस्थामा मरे (विश्वास गर कि) अल्लाहले उनलाई कदापि क्षमा गर्नेछैन ।

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ

(३५) त तिमी क्षीण बनेर सन्धिको प्रार्थनामा नभ्रुर जबकि तिमी नै (विजयी एवं) उच्च रहनेछौ ।[4] तथा अल्लाह तिम्रो साथमा

---

[1]बरु आफ्नै ठूलो क्षति बेहोर्नेछन् ।

[2]किनकि बिना ईमान अल्लाहका निकट कुनै कर्मको कुनै महत्व छैन । ईमान तथा शुद्धता नै कुनै पनि राम्रा कर्मलाई यस योग्य बनाइदिन्छ कि अल्लाहका निकट त्यसको पुण्य प्राप्त होस् ।

[3]अर्थात् मुनाफ़िक तथा धर्मभ्रष्टहरुको जस्तो द्वयवाद तथा धर्मभ्रष्ट गरेर आफ्ना कर्महरुलाई नष्ट नगर । यो मानौं इस्लाममा स्थिर (अडिग) रहनुको आदेश हो । केही ज्ञाताहरुले पाप तथा कुकर्मलाई पनि कर्म नष्ट हुनुको कारण भनेका छन् । यसैकारण मोमिनहरुका गुणहरुमा एउटा गुण यो पनि वर्णन गरिएको छ कि उनीहरु पाप तथा कुकर्मबाट पन्छिन्छन् । (अन्नज्म-३२) यस आधारमा यसमा पाप तथा कुकर्मबाट पन्छिनुमाथि जोड छ । यस आयतबाट यो पनि ज्ञात भयो कि कुनै कर्म जति उत्तम किन नदेखियोस् । यदि अल्लाह तथा त्यसका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका आज्ञा पालनको परिधिभन्दा बाहिर छन् भने व्यर्थ तथा अकारथ छन् ।

[4]अभिप्राय यो हो कि जब तिमी संख्या तथा शक्तिमा शत्रुमाथि प्रभुत्वशाली तथा उच्च छौ भने यस्तो दशामा काफ़िरहरुका साथ सन्धि तथा निर्बलताको प्रदर्शन नगर, बरु कुफ्रमा यस्तो कडा प्रहार गर कि अल्लाहको धर्म उच्च हुनजाओस् । प्रभुत्वशाली तथा भारी हुँदाहुँदै कुफ्रसँग सन्धिको अभिप्राय कुफ्रका प्रभावलाई

وَلَن يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٥﴾

छ ।[1] (आफ्ना ज्ञानद्वारा) असम्भव छ कि त्यसले तिम्रा कर्म नष्ट गरिदेओस् ।[2]

إِنَّمَا الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۚ وَإِن تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلَا يَسْـَٔلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾

(३६) वास्तवमा सांसारिक जीवन त खेलकूद हो,[3] तथा यदि तिमीले ईमान स्वीकार गर्नेछौ तथा संयम अपनाउनेछौ भने अल्लाहले तिमीलाई तिम्रा कर्मफल दिनेछ तथा त्यो तिमीसित तिम्रा धन माँग्दैन ।[4]

إِن يَسْـَٔلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا وَيُخْرِجْ أَضْغَانَكُمْ ﴿٣٧﴾

(३७) यदि त्यसले तिमीसित तिम्रो धन माँग्दछ तथा जोड दिएर माँग्छ भने त तिनी त्यसबाट कंजुसी गर्नथाल्छौ तथा त्यसले तिम्रा खोटलाई प्रकट

बढाउनमा सहायता दिनु हो । यो एउटा ठूलो अपराध हो । यसको मतलब यो होइन कि काफ़िरहरुका साथ सन्धि गर्नुको अनुमति छैन । त्यो अनुमति निश्चित रुपमा छ किन्तु प्रत्येक समयमा होइन, मात्र त्यस समय जब मुसलमान संख्यामा कम तथा साधनहरुमा तल होऊन् । यस्तो अवस्थामा लडाईको अपेक्षा सन्धिमा अधिक लाभ छ ताकि यस अवसरको लाभ प्राप्त गरी मुसलमान पूर्ण तयारी गरिहालून्, जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले मक्काका नास्तिकहरुसित युद्ध नगर्नुको दस वर्षका लागि सम्झौता गर्नुभएको थियो ।

[1]यसमा मुसलमानहरुका लागि काफ़िरहरुमाथि ठूलो विजय तथा सहायताको शुभ-सूचना हो । जसका साथमा अल्लाह छ त्यसलाई कसले पराजित गर्नसक्छ ?

[2]अपितु त्यसले त्यसमा पूरा फल दिनेछ तथा त्यसमा कुनै कमी गर्ने छैन ।

[3]अर्थात् एउटा धोका हो । त्यसको कुनै कुराको अधिकार छन् उसलाई स्थिरता र न उसको विश्वास ।

[4]अर्थात् त्यो तिम्रा धनहरुबाट निस्पृह छ । यसकारण उसले ज़कात (धर्मदान) मा तिमीसित पूरा मालको माँग गरेको छैन । बरु एक अति अल्पभागको अर्थात् केवल साढे दुई प्रतिशतको, त्यो पनि एक वर्षका पश्चात आफ्नो आवश्यकताभन्दा अधिक भएमा । यसका अतिरिक्त त्यसको उद्देश्य पनि आफ्नै भाइ-बन्धुहरुको सहायता तथा हित हो न कि अल्लाह तिम्रा मालबाट आफ्ना राज्यको खर्च पूरा गर्दछ ।

गरिदिनेछ ।[१]

(३८) सावधान ! तिमी ती मानिस हौ कि अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नका लागि बोलाइन्छौ[२] त तिमीमध्येबाट केही कन्जुसी गर्न थाल्छन्,[३] तथा जो कंजुसी गर्दछ त्यो वस्तुतः स्वयं आफूबाट कंजूसी गर्दछ । अल्लाह (तआला) निस्पृह छ तथा तिमी मुहताज (निमुखा) हौ,[४] तथा यदि तिमी विमुख भइहाल्छौ[५] त त्यसले तिम्रा साटो अन्य मानिसहरुलाई ल्याउनेछ जो फेरि तिमीजस्ता हुने छैनन् ।[६]

هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ ٱلْغَنِىُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا۟ يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا۟ أَمْثَٰلَكُم ﴿٣٨﴾

[१]अर्थात् यदि आवश्यकताभन्दा अधिक पूरा मालको माग गर्दछ, त्यो पनि दूराग्रहका साथ जोड दिएर त यो मानवीय स्वभाव हो कि तिमीले पनि कंजूसी गर्नेछौ तथा इस्लामका विरुद्ध आफ्नो शत्रुता एवं वैरभावको प्रदर्शन पनि ।

[२]अर्थात् केही भाग ज़कात स्वरुप तथा केही अल्लाहका मार्गमा खर्च गर ।

[३]अर्थात् स्वयंलाई नै अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्नुका पुण्यबाट बञ्चित राख्दछ ।

[४]अर्थात् अल्लाह तिमीलाई खर्च गर्नुको प्रलोभन (प्रोत्साहन) यसकारण दिँदैन कि तिम्रो मालको आवश्यकता छैन । होइन, त्यो त अपेक्षामुक्त, निस्पृह छ । त्यो त तिम्रै लाभका लागि यो आज्ञा दिन्छ कि एक त तिम्रा आफ्नै मनको शुद्धि होस् । दोस्रो, निर्धनहरुको आवश्यकता पूरा होस् । तेस्रो, तिमी शत्रुमाथि प्रभावशाली तथा उच्च रह । अतः अल्लाहको सहायता एवं दयाको आवश्यकता तिमीलाई छ, न कि अल्लाहलाई ।

[५]अर्थात् इस्लामबाट कुफ्रतिर फर्केर जाउ ।

[६]अपितु तिमीभन्दा अधिक अल्लाह तथा रसूलका आज्ञापालक तथा अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्नेहरु हुनेछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित उनका विषयमा सोधियो त उहाँले आदरणीय सलमान फारसी रज़ीयल्लाहु अन्हुका काँधमा हात राखेर भन्नुभयो: "यसबाट अभिप्राय यो तथा यसको जाति हो । सौगन्ध छ त्यसको जसका हातमा मेरो प्राण छ, यदि ईमान सुरैया (कृत्तिका) नक्षत्र त (तारा) मा छ भने त्यसलाई फ़ारसका केही मानिसले प्राप्त गरिहाल्नेछन् ।" (तिर्मिजी, अलबानीले अस्सहीहामा वर्णन गर्नुभयो ३/१४) (तिर्मिजी अस्सहीहा अल्बानी)

सूरतुल फ़त्ह-४८

سُورَةُ الفَتْحِ

सूर: फ़त्ह* मदनी सूर: हो। यसमा उनन्तीस आयत तथा चार रूकूअ छन्।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ।

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ①

(१) नि:सन्देह (हे नबी !) हामीले तपाईंलाई एक खुल्ला विजय प्रदान गरेका छौं।

لِّيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ

(२) ताकि जे-जति तिम्रा पाप पूर्वमा भए तथा

*६ हिज्रीमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा लगभग एक हजार चार सय सहाबा उमराका लागि मक्का गए। किन्तु मक्काका निकट हुदैबियाका स्थानमा काफ़िरहरुले उहाँलाई रोकिदिए। तथा उमरा गर्न दिएनन्। उहाँले आदरणीय उस्मान रज़ीयल्लाहु अन्हुलाई आफ्नो प्रतिनिधि बनाएर मक्का पठाउनुभयो ताकि उनी कुरैशका प्रमुखहरुसित कुरा गरेर उनीहरुलाई मुसलमानहरुलाई उमरा गर्नुको आज्ञा दिनुमा तयार गरून्। किन्तु आदरणीय उस्मान रज़ीयल्लाहु अन्हु मक्का जानुका पश्चात उनको शहादत (हत्या) को अफ़वाह फैलिहाल्यो, जसपश्चात उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले सहाबासित आदरणीय उस्मान रज़ीयल्लाहु अन्हुको प्रतिशोध लिनका लागि "बैअत" प्रतिज्ञा गराउनुभयो। जो 'बैअते रिज़्वान' कहलाउँछ। यो अफवाह गलत सिद्ध भयो, तैपनि काफ़िरहरुले अनुमति दिएनन् तथा मुसलमानहरुले आगामी वर्षका वचनमा फिर्ता हुने इरादा गरिहाले। त्यहीं टाउकोको मुण्डन पनि गरे तथा बलि पनि गरिहाले। त्यसका अतिरिक्त काफ़िरहरुले केही अन्य कुराहरुमा सम्झौता भयो जसलाई सहाबाको बहुमतले मन पराउँदैनथ्यो। किन्तु नबीको दृष्टिले यसका दूरगामी प्रभावका अनुमान लगाउँदै काफ़िरहरुका शर्तहरुमा नै सम्झौतालाई उत्तम ठान्नुभयो। हुदैबियाबाट मदीनातर्फ फर्कंदा मार्गमा यो सूर: अवतरित भयो, जसमा सन्धिलाई खुला रुपमा विजय भनियो, किनकि यो सन्धि मक्काको विजयको आधार सिद्ध भयो तथा यसका दुई वर्ष पश्चात नै मुसलमानहरुले मक्कामा विजेताका रुपमा प्रवेश गरे। यसैकारण केही सहाबाले भन्दथे कि तिमी मक्काको विजयलाई विजय मान्दछौ तथा हामी हुदैबियाका सम्झौतालाई विजय गन्दछौं। तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यस सूर:का सम्बन्धमा भन्नुभयो कि आजको राति ममाथि त्यो सूर: अवतरित भएको छ, जुन मलाई संसार तथा त्यसको प्रत्येक वस्तुभन्दा अधिक प्रिय छ। (सहीह बुख़ारी, किताबुल मगाज़ी, बाबु गज़्वतिल हुदैबिया व तफ़सीर सूरतिल फ़त्ह)

مِنْ ذَنْۢبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ۙ﴿۲﴾

जो पछाडी भए सबैलाई अल्लाह (तआला) क्षमा गरिदेओस्[1] तथा तिमीमाथि आफ्ना उपकार पूर्ण गरिदेओस्[2] तथा तिमीलाई सोझो मार्गमा हिंडाओस् ।[3]

وَّيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزِيْزًا ﴿۳﴾

(३) तथा तपाईंलाई एउटा शक्तिशाली सहायता प्रदान गरोस् ।

هُوَ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ السَّكِيْنَةَ فِيْ قُلُوْبِ الْمُؤْمِنِيْنَ لِيَزْدَادُوْٓا اِيْمَانًا مَّعَ اِيْمَانِهِمْ ۗ وَلِلّٰهِ جُنُوْدُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ

(४) त्यही हो जसले मुसलमानहरुका हृदयमा शान्ति (एवं आत्माविश्वास) हालिदियो, ताकि उनी आफ्ना ईमानका साथ-साथै अरु पनि ईमानमा बढिहालून् ।[4] तथा आकाशहरु तथा धर्तीका (समस्त) सेनाहरु अल्लाहकै हुन्,[5] तथा

यसबाट तात्पर्य प्रथम त्यागका विषय अथवा त्यो विषय हो जो उहाँले आफ्नो समझ तथा अनुभवले गर्नुभयो किन्तु अल्लाहले उनलाई मन पराएन, जस्तै अब्दुल्लाह बिन उम्मे मक्तूमको घटना छ, जसपश्चात सूर: 'अबस' उत्र्यो । यो विषय तथा कुरा यद्यपि गुनाह (पाप) तथा निर्दोषताका विपरीत छैनन् तथा उहाँको मर्यादा (महानता) देख्दै उनलाई पनि आलस्य मानियो जसमा क्षमाको घोषणा गरिदैछ । لِيَغْفِرَ मा लाम कारणवाची हो, अर्थात् यो खुल्ला विजय ती तीन कुराको कारण हो जो आयतमा वर्णित छ । तथा त्यो पापहरुको क्षमाको कारण यसकारण हो कि यस सन्धिका पश्चात इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नेहरुको संख्या निकै बढ्यो, जसबाट उहाँका ठूलो पुण्यमा पनि अधिकता भयो तथा पुण्यकर्म, कुकर्महरुका लागि प्रायश्चित हुन् ।

[2]त्यस धर्मलाई प्रभुत्व दिएर जसको आमन्त्रण तिमी दिन्छौ अथवा विजय तथा प्रभुत्व प्रदान गरेर तथा केही भन्दछन् कि क्षमा तथा संमार्गमा दृढता यही उपहारको पूर्ति हो ।

[3]अर्थात् त्यसमाथि दृढता सुलभ गराओस् । मार्गदर्शनलाई उत्तम श्रेणीले सम्मानित गरोस् ।

[4]अर्थात् त्यस व्यग्रताका पश्चात जो मुसलमानहरुलाई हुदैबीयाका शर्तहरुको कारण भयो, अल्लाहले उनका हृदयलाई शान्ति प्रदान गऱ्यो जसले उनका हृदयलाई अधिक सन्तोष तथा ईमान प्राप्त भयो । यो आयत पनि प्रमाण हो कि ईमानमा कमी तथा अधिकता हुन्छ ।

[5]अर्थात् यदि अल्लाह तआला चाहन्छ भने आफ्नो कुनै सेना (जस्तै फरिश्ताहरु) बाट काफिरहरुको विनाश गराइदेओस्, किन्तु उसले आफ्ना हिक्मतका कारण यस्तो गरेन तथा त्यसको ठाउँमा मोमिनहरुलाई युद्ध तथा जिहादको आदेश दियो । यसकारण अगाडी आफ्नो गुण सर्वज्ञ عليم तत्वदर्शी حكيم भनेको छ । अथवा अभिप्राय यो हो कि आकाश तथा धर्तीका फरिश्ता तथा यसैप्रकार अन्य शक्तिशाली सेना सबै अल्लाहका अधीन छन् तथा उनीबाट जस्तो चाहन्छ काम लिन्छ ।

عَلِيْمًا حَكِيْمًا ۝

अल्लाह (तआ़ला) सर्वज्ञ हिक्मतवाला छ।

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَ يُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ ؕ وَكَانَ ذٰلِكَ عِنْدَ اللّٰهِ فَوْزًا عَظِيْمًا ۝

(५) ताकि मुसलमान पुरुषहरु तथा महिलाहरुलाई ती स्वर्गहरुमा लगोस्, जसका[1] तल जलस्रोत प्रवाहित छन्, जहाँ उनी सधैं रहनेछन् तथा उनीबाट उनका पापलाई मेटाइदेओस्। तथा अल्लाहका निकट यो बहुत ठूलो सफलता हो।

وَّيُعَذِّبَ الْمُنٰفِقِيْنَ وَ الْمُنٰفِقٰتِ وَالْمُشْرِكِيْنَ وَالْمُشْرِكٰتِ الظَّآنِّيْنَ بِاللّٰهِ ظَنَّ السَّوْءِ ؕ عَلَيْهِمْ دَآئِرَةُ السَّوْءِ ۚ وَ غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَ اَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ ؕ وَ سَآءَتْ مَصِيْرًا ۝

(६) तथा ताकि ती मुनाफ़िक़ पुरुषहरु एवं मुनाफ़िक महिलाहरु तथा मूर्तिपूजक पुरुषहरु एवं मूर्तिपूजक महिलाहरुलाई यातना देओस् जो अल्लाह (तआ़ला) का सम्बन्धमा कुविचार राख्नेहरु हुन्।[2] (वास्तवमा) उनीमाथि नराम्रो कुराको चक्र छ।[3] अल्लाह उनीमाथि क्रोधित भयो तथा उनलाई धिक्कार्‍यो र उनका लागि नरक तयार गर्‍यो, तथा त्यो फर्किनुको (अत्यन्त) नराम्रो स्थान हो।

وَلِلّٰهِ جُنُوْدُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ۝

(७) तथा अल्लाहकै लागि आकाशहरु तथा धर्तीका सेनाहरु हुन् तथा अल्लाह शक्तिशाली

कैयन् पटक त्यो एक काफ़िर समूहलाई दोस्रो काफ़िर समूहमाथि प्रभुत्व दिएर मुसलमानहरुको सहायताको मार्ग पैदा गर्दछ। आशय यो वर्णन गर्नु हो कि हे मुसलमानहरु ! अल्लाहलाई तिम्रो जरुरत छैन, त्यो आफ्ना पैग़म्बर तथा धर्मको सहायताको काम कुनै पनि गिरोह तथा सेनाबाट लिनसक्छ। (इब्ने कसीर तथा ऐसरुत्तफासीर)

[1]हदीसमा वर्णित छ कि जब मुसलमानहरुले सूर: फ़तहको आरम्भिक भाग सुन त उनले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसँग भने तपाईंलाई لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ बधाई छ, हाम्रा लागि के छ ? जसपश्चात अल्लाहले आयत لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِيْنَ अवतरित गरिदियो। (सहीह बुख़ारी, बाबु गज्वतिल हुदैबीयह) केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो لِيَزْدَادُوا अथवा يَنْصُرَكَ सित सम्बन्धित छ।

[2]अर्थात् अल्लाहका आदेशहरुमाथि आरोप लगाउँछन् तथा सहाबाका सम्बन्धमा भ्रम राख्दछन् कि यिनी पराजित अथवा हत भइहाल्नेछन् तथा इस्लाम धर्म समाप्त भइहाल्नेछ। (इब्ने क़सीर)

[3]यो जुन चक्र, यातना एवं विनाशको मुसलमानहरुका लागि प्रतिक्षा गरिराखेका छन्, त्यो त उनैको भाग्य बन्न लागेको छ।

एवं हिम्मतवाला छ ।[1]

إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾

(८) निःसन्देह हामीले तिमीलाई साक्षी दिनेवाला तथा शुभ-सूचना सुनाउने एवं सचेत गर्नेवाला पठाएका छौं ।

لِّتُؤْمِنُوا بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾

(९) ताकि (हे मुसलमानहरु !) तिमी अल्लाह तथा त्यसका रसूलमाथि ईमान स्वीकार गर तथा त्यसको सहायता गर र त्यसको आदर गर, तथा अल्लाहको पवित्रताको बिहान, साँझ वर्णन गर ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ ٱللَّهَ يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَٰهَدَ عَلَيْهُ ٱللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

(१०) जुन मानिस तिमीसित बैअत (अल्लाह एवं त्यसका रसूलको आज्ञा तथा अनुसरणको वचन बद्धता प्रकट गर्नु) गर्दछन् उनी निःसन्देह अल्लाहबाटै बैअत गर्दछन् ।[2] उनका हातहरुमाथि अल्लाहको हात छ,[3] त जो व्यक्ति वचन तोड्दछ,[4] तथा जुन व्यक्ति त्यस वचनलाई

[1]यहाँ त्यसलाई मुनाफिक तथा काफिरहरुको सन्दर्भमा पुनः वर्णन गरिएको छ कि अल्लाह तआला आफ्ना यी विरोधीहरुलाई हरप्रकारले विध्वस्त गर्न समर्थ छ । यो अर्कै कुरो हो कि त्यो आफ्नो हिक्मतका अधीन उनलाई जति चाहन्छ अवसर देओस् ।

[2]यो बैअत वास्तवमा अल्लाहकै हो, किनकि उसैले जिहाद (धर्मयुद्ध) को आदेश दिएको छ । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो कि यी आफ्ना प्राण तथा मालहरुको स्वर्गका साटो अल्लाहसित सौदा हो । (अत्तौबा-१११) यो यसैप्रकार छ, जस्तो ﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ ٱللَّهَ﴾ (अन-निसा-८०)

[3]आयतबाट त्यही 'बैअते रिज्वान' अभिप्राय हो जो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले आदरणीय उस्मानको शहादत (हत्या) को सूचना सुनेर उनको प्रतिशोध लिनका लागि हुदैवीयामा उपस्थित १४ वा १५ सय मुसलमानहरुसित लिनुभएको थियो ।

[4]نَكَثَ (वचन भङ्ग गर्न) बाट तात्पर्य यहाँ बैअत तोड्दिनु अर्थात् प्रतिज्ञा अनुसार, युद्धमा भाग नलिनु हो । अर्थात् जुन व्यक्तिले यस्तो गर्नेछ त त्यसको प्रतिक्रिया उसैमाथि पर्नेछ ।

पूरा गर्दछ जुन उसले अल्लाहका साथ गरेको छ[1] त त्यसलाई शीघ्र अल्लाहले बहुत ठूलो प्रतिफल (पुण्य) दिनेछ ।

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا ۚ يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۚ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا ۚ بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾

(११) गाउँलेहरुमध्ये जो पछाडी छाडिएका थिए उनीहरुले अब तिमीसित भन्नेछन् कि हामी आफ्ना धन तथा सन्तानमा लागिरहयौं । तसर्थ तपाईं हाम्रा लागि क्षमाको प्रार्थना गर्नुस्,[2] यिनीहरु आफ्ना मुखले त्यो भन्दछन् जो उनका हृदयमा छैन ।[3] तपाईं उत्तर दिनुस् कि तिम्रा लागि अल्लाहको तर्फबाट कुनै कुराको पनि अधिकार कसले राख्दछ यदि त्यसले तिमीलाई हानि पुऱ्याउन चाहन्छ,[4] अथवा तिमीलाई कुनै लाभ

[1]कि त्यसले अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सहायता गर्नेछ, उनका साथ भई युद्ध गर्नेछ यहाँसम्मकि अल्लाह मुसलमानहरुलाई विजय तथा प्रभुत्व प्रदान गरोस् ।

[2]यसबाट मदीनाका आसपास आबाद जातिहरु गिफ़ार, मुजैनह, जुहैनह, अस्लम तथा अन्य जातिहरु अभिप्राय छन् । जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले स्वप्न देख्नुका पश्चात (जसको विवरण पछि आउनेछ) उमराका लागि मक्का जानुको सार्वजनिक घोषणा गराइदिनु हो । उक्त जातिहरुले सोचे कि वर्तमान स्थिति त मक्का जानका लागि अनुकूल छैन । त्यहाँ अहिले काफ़िरहरुको प्रभुत्व छ तथा मुसलमान निर्बल छन्, तथा मुसलमान उमराका लागि शस्त्र धारण गरी जान सक्दैनन् । यदि यस्तोमा काफ़िरहरुले मुसलमानहरुसित युद्ध गर्नुको निर्णय लिए त निहत्था मुसलमान उनको मुक़ाबिला कसरी गर्नेछ ? यस समय मक्का जानुको अर्थ स्वयंको विनाश गर्नु हो । यसकारण यिनीहरु तपाईंका साथ उमराका लागि गएनन् । अल्लाह तआ़ला उनका विषयमा भन्दछ कि यिनी तिमीसित कामहरुको बहाना गर्नेछन् तथा क्षमायाचनाका लागि प्रार्थनाहरु गर्नेछन् ।

[3]अर्थात् मुखहरुमा त यो छ कि हाम्रा पछाडी हाम्रा घरहरु तथा बाल-बच्चाहरुको संरक्षक कोही थिएन । अत: हामी स्वयं नै रुक्नुपऱ्यो, किन्तु वास्तवमा उनी पछि रहनु निफ़ाक़ (अवसरवाद) तथा मृत्युका भयका कारण थियो ।

[4]यदि अल्लाह तिम्रा माल ध्वस्त गर्नु तथा तिम्रा परिवारलाई विनाश गर्नुको निर्णय गर्छ त के तिमीमध्ये कोही यस्तो छ जसले त्यसलाई यस्तो गर्न नदेओस् ।

पुऱ्याउन चाहन्छ ।[1] बरु तिमी जे-जति गरिराखेका छौ, त्यससित अल्लाह (तआ़ला) राम्ररी परिचित छ ।[2]

بَلْ ظَنَنْتُمْ اَنْ لَّنْ يَّنْقَلِبَ الرَّسُوْلُ وَالْمُؤْمِنُوْنَ اِلٰٓى اَهْلِيْهِمْ اَبَدًا وَّزُيِّنَ ذٰلِكَ فِيْ قُلُوْبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ ۚ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُوْرًا ﴿١٢﴾

(१२) (होइन) बरु तिमीले त यो भन्ठानेका थियौ कि पैगम्बर एवं मुसलमानहरुको आफ्ना घरहरुतिर फर्किआउने कुरा पूर्णतः असम्भव छ तथा यही विचार तिम्रा हृदयमा बसिसकेको थियो; तिमीले कुविचार गरेका थियौ ।[3] (वास्तवमा) तिमीहरु छौ पनि नष्ट हुनेवाला ।[4]

وَمَنْ لَّمْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ فَاِنَّآ اَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ سَعِيْرًا ﴿١٣﴾

(१३) तथा जो व्यक्ति अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूलमाथि ईमान स्वीकार गर्दैन त हामीले पनि यस्ता काफ़िरहरुका लागि प्रज्वलित अग्नि तयार गरेका छौं ।

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ يَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاۗءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٤﴾

(१४) तथा आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य अल्लाहकै लागि छ, जसलाई चाहन्छ क्षमा गरिदेओस् तथा जसलाई चाहन्छ यातना देओस्, तथा अल्लाह तआ़ला अत्यन्त क्षमाशील कृपालु छ ।[5]

[1]अर्थात् तिमीलाई सहायता पुऱ्याउन तथा ग़नीमत प्रदान गर्न चाहन्छ भने कसले रोक्न सक्दछ ? यो वास्तवमा उपरोक्त पछि रहिजानेहरुको खण्डन हो, जसले यो अनुमान गरिहालेका थिए कि यदि उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका साथ गएनन् भने हानिबाट सुरक्षित तथा लाभबाट लाभान्वित हुनेछन्, जबकि लाभ तथा हानिको सर्वाधिकार अल्लाहकै हातमा छ ।

[2]अर्थात् तिमीलाई तिम्रो कर्महरुको पूरा फल दिनेछ ।

[3]तथा त्यो यही थियो कि अल्लाहले आफ्ना रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सहायता गर्नेछैन । यो त्यही प्रथम अनुमान हो, यहाँ जोड दिनका लागि दोहोऱ्याइएको छ ।

[4]بُـورٌ – بَائِرٌ को बहुवचन हो, नाशवान, अर्थात् यी मानिसहरु हुन् जसको भाग्य विनाश हो यदि यिनी अल्लाहको प्रकोपबाट बचिहाले त परलोकमा बचेर जान सक्दैनन्, त्यहाँ त दण्ड अवश्य भोग्नुछ ।

[5]यसमा पिछड्नेवालाहरुका लागि क्षमा माँग्नु तथा अल्लाहको तर्फबाट ध्यान गर्नुको

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ ۖ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ ۚ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَٰلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۚ بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

(१५) जब तिमी (युद्धमा प्राप्त) परिहार लिन जान थाल्नेछौ त तुरुन्त यी पछि छाडिएका मानिसहरुले भन्नेछन् कि हामीलाई पनि आफ्ना साथ हिंड्नुको आज्ञा दिनुस्[1] उनीहरु चाहन्छन् कि अल्लाह (तआ़ला) का कथनलाई बदलिदिनु ।[2] (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाह (तआ़ला) पूर्वमा नै भनिसकेको छ कि तिमी कदापि हाम्रो अनुग़मन गर्ने छैनौ ।[3] त उनीहरुले त्यसको उत्तर दिनेछन् (होइन-होइन) बरु तिमी हामीसित द्वेष राख्दछौ ।[4] (वास्तविक कुरो यो हो) कि उनीहरु निकै नै कम बुझ्दछन् ।[5]

प्रलोभन हो कि यदि उनीहरु द्वयवादबाट तौबा गर्दछन् त अल्लाह तआ़लाले उनीहरुलाई क्षमा गरिदिनेछ । त्यो अति क्षमावान दयानिधि छ ।

[1]यसमा ख़ैबरका युद्धको चर्चा छ, जसको विजयको शुभ-सूचना अल्लाहले हुदैबियहमा दिएको थियो, तथा अल्लाहले यो पनि भनेको थियो कि यहाँबाट जति पनि धन प्राप्त हुनेछ, केवल हुदैबियहमा सम्मिलित मानिसहरुको भाग हो । जस्तो कि हुदैबियहबाट फर्कनुका पश्चात जब उहाँले यहूदीहरुका निरन्तर वचन भङ्ग गर्नुका कारण ख़ैबरमा आक्रमणको योजना बनाउनु भयो त उपरोक्त पछि परेकाले पनि मात्र युद्ध धन प्राप्त गर्नाका लागि साथ जानुको विचार प्रकट गरे, जसलाई स्वीकार गरिएन । आयतमा मग़ानिमसित अभिप्राय ख़ैबरमा प्राप्त मालसितै छ ।

[2]अल्लाहका वचनबाट अभिप्राय अल्लाहका ख़ैबरबाट प्राप्त माल (ग़नीमत) लाई हुदैबियहवालाहरुका लागि विशेष गर्नुको वचन हो । मुनाफ़िक़ीन (अवसरवादी) यसमा भाग लिएर अल्लाहका वचनलाई बदल्न चाहन्थे ।

[3]यो नकार निषेधाज्ञाका अर्थमा छ, अर्थात् तिमीलाई हाम्रो साथमा हिंड्नुको अनुमति छैन । अल्लाहको आदेश पनि यही हो ।

[4]अर्थात् यी पिछडिएका मानिसहरुले भन्दछन् कि तिमी ईर्ष्याका कारणले हामीलाई साथ लैजानबाट भागिराखेका छौ ताकि ग़नीमतका मालमा हामी तिम्रा साझेदार नहोऔं ।

[5]अर्थात् कुरो यो होइन जो तिनीहरु बुझिराखेका छन्, बरु यो प्रतिबन्ध उनीबाट पछि रहनका दण्ड स्वरुप छ । किन्तु वास्तविक कुरो उनको समझमा आइराखेको छैन ।

قُلْ لِّلْمُخَلَّفِيْنَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلٰى قَوْمٍ أُولِيْ بَأْسٍ شَدِيْدٍ تُقَاتِلُوْنَهُمْ أَوْ يُسْلِمُوْنَ ۚ فَإِنْ تُطِيْعُوْا يُؤْتِكُمُ اللّٰهُ أَجْرًا حَسَنًا ۚ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيْمًا ⑯

(१६) (तपाईं) पछि छाडिएका देहातीहरुसित भनिदिनुस् कि शीघ्र नै तिमी एउटा अत्यन्त योद्धा समुदायतिर बोलाइनेछौ कि तिमीले उनीसित युद्ध गर्नेछौ अथवा उनीहरु मुसलमान भइहाल्नेछन् ।[1] त यदि तिमीले आज्ञापालन गर्नेछौ[2] त अल्लाह (तआ़ला) ले तिमीलाई अति उत्तम प्रतिफल दिनेछ,[3] तथा यदि तिमीले मुख फर्काइहाल्यौ जस्तो कि तिमीले यसभन्दा पूर्व मुख फर्काइसकेका छौ, त त्यसले तिमीलाई कष्टदायी यातना दिनेछ ।[4]

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمٰى حَرَجٌ وَّلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَّلَا عَلَى الْمَرِيْضِ حَرَجٌ ۗ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ يُدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

(१७) अन्धाका लागि कुनै पाप छैन, न लङ्गडाका लागि कुनै पाप छ तथा न रोगीका लागि कुनै पाप छ ।[5] र जसले अल्लाह तथा त्यसका रसूलको आज्ञापालन गर्दछ, त्यसलाई अल्लाह यस्ता स्वर्गमा प्रवेश दिनेछ जसका (वृक्षहरुका) तलबाट सरिताहरु

[1]यस योद्धा समुदायका निश्चिततामा मतभेद छ । केही व्याख्याकारहरुले यसबाट अरबकै केही जातिहरु तात्पर्य लिएका छन्, जस्तै हवाजिन अथवा सकीफ़, जससित हुनैनका स्थानमा मुसलमानहरुसित युद्ध भयो अथवा मुसैलमा कज्ज़ाबको जाति बनू हनीफ़ा । केही विद्वानहरुले फारस तथा रोमका अग्निपूजक एवं इसाई तात्पर्य लिएका छन् । ती पछि रहने देहातिहरुसित भनिँदैछ कि शीघ्र नै एक लडाकू जातिसित युद्ध गर्नका लागि तिमीलाई बोलाइनेछ । यदि उनीहरु मुसलमान भएनन् भने उनका तथा तिम्रा बीच युद्ध हुनेछ ।

[2]अर्थात् शुद्ध मनले मुसलमानहरुका साथ मिलेर लड्नेछन् ।

[3]संसारमा ग़नीमत (परिहार) तथा आख़िरतमा पापीहरुको क्षमा एवं स्वर्ग ।

[4]अर्थात् जुनप्रकार हुदैबियहका अवसरमा मुसलमानहरुका साथ मक्का जानबाट भागेका थिए, त्यसैप्रकार अहिले पनि तिमी ज़िहादबाट भाग्छौ भने अल्लाहको दुखद यातना तिम्रो लागि तयार छ ।

[5]अन्धोपना तथा लङ्गडोपनाका कारण हिंड्डुल गर्न नसक्नु, यो दुबै त अवश्य विवशता हो । यस्ता विवश अथवा उनका समान अन्य लाचारहरुलाई ज़िहादबाट अलग गरिदियो । حرج (हरज) को अर्थ दोष हो । यिनका अतिरिक्त जो रोग छन् ती सामयिक व्यवस्था हुन् । जबसम्म उनी वास्तवमा रोगी छन् ज़िहादमा भाग लिनबाट अलग छन् । रोग समाप्त हुनासाथ उनीहरुले ज़िहादमा अरु मुसलमानहरुका साथ भाग लिनेछन् ।

مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ ۚ وَمَنْ يَّتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿١٧﴾

प्रवाहित छन्, जसले मुख फर्काउँछ, त्यसलाई कष्टदायी यातनाहरु दिनेछ ।

لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ يُبَايِعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ فَاَنْزَلَ السَّكِيْنَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيْبًا ﴿١٨﴾

(१८) निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) ईमान भएकाहरुसित प्रसन्न भइहाल्यो जब उनीहरुले वृक्षमुनि तिमीसित बैअत (प्रतिज्ञा) गरिराखेका थिए ।[1] उनका हृदयहरुमा जे-जति थियो त्यसलाई त्यसले ज्ञात गरिहाल्यो ।[2] तथा उनीमाथि शान्ति अवतरित गऱ्यो[3] तथा उनलाई निकटको विजय प्रदान गऱ्यो ।[4]

وَّمَغَانِمَ كَثِيْرَةً يَّاْخُذُوْنَهَا ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿١٩﴾

(१९) तथा धेरै परिहार जसलाई उनीहरुले प्राप्त गर्नेछन्,[5] तथा अल्लाह प्रभावशाली हिक्मतवाला (तत्वदर्शी) छ ।

وَعَدَكُمُ اللّٰهُ مَغَانِمَ كَثِيْرَةً

(२०) अल्लाह तआ़लाले तिमीसित निकै धेरै

[1]यो ती बैअते रिज़्वानमा सम्मिलित सहाबाका लागि अल्लाहको प्रसन्नता तथा उनका पक्का-सच्चा मोमिन हुनुको प्रमाण हो, जसले हुदैबियहमा एउटा रुखमुनि यस कुरामा बैअत (प्रतिज्ञा) गरे कि उनी मक्काका कुरैशसित लड्नेछन् तथा भाग्ने छैनन ।

[2]अर्थात् उनका हृदयमा जो सच्चाई तथा सफाईमा भावनाहरु थिए, अल्लाह उनीसित पनि परिचित छ । यसबाट सहाबाका ती शत्रुहरुको खण्डन भइहाल्यो जो भन्दछन् कि उनको ईमान उपरी थियो, उनी हृदयबाट मुनाफ़िक (अवसरवादी) थिए ।

[3]अर्थात् उनीहरु निहत्था थिए, युद्धका विचारले गएका थिएनन् । यसकारण अस्त्र-शस्त्र उचित मात्रामा थिएनन् । तैपनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले आदरणीय उस्मानको प्रतिशोध लिनका लागि उनीबाट जिहादको बैअत (वचन) लिए त बिना सोचिकन सबै लड्नलाई तयार भइहाले । अर्थात् हामीले मृत्युको भय उनका हृदयहरुबाट निकालिदियौं तथा त्यसका स्थानमा शान्ति तथा धैर्य उनीमाथि उतारिदियौं, जसका कारण उनलाई लड्नुको उत्साह भयो ।

[4]यसबाट अभिप्राय त्यही ख़ैबरको विजय हो, जो यहूदीहरुको गढ थियो तथा हुदैबीयहबाट वापसीमा मुसलानहरुले त्यसलाई विजय गरे ।

[5]यो ती ग़नीमतहरु (परिहार) हुन् जो ख़ैबरमा प्राप्त भयो । यो अति उब्जाउ तराईको क्षेत्र थियो । यसै हिसाबले यहाँबाट मुसलमानहरुलाई अत्याधिक माल ग़नीमतमा प्राप्त भयो, जसलाई केवल हुदैबियहवालाहरुमा वितरण गरियो ।

تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِۦ وَكَفَّ أَيْدِيَ ٱلنَّاسِ عَنكُمْ وَلِتَكُونَ ءَايَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا ۝٢٠

ग़नीमतहरु (परिहारहरु) को वाचा गरेको छ[1] जसलाई तिमीले प्राप्त गर्नेछौ, बस यो त तिमीलाई शीघ्र नै प्रदान गरिदियो ।[2] तथा मानिसहरुका हात तिमीबाट रोकिदियो[3] ताकि ईमान भएकाहरुका लागि यो एउटा निशानी हुनजाओस्[4] तथा ताकि त्यसले तिमीलाई सोझो मार्गमा हिंडाओस् ।[5]

وَأُخْرَىٰ لَمْ تَقْدِرُوا۟ عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ ٱللَّهُ بِهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ۝٢١

(२१) तथा तिमीलाई अन्य [(ग़निमतहरु) परिहार] पनि देओस् जसमाथि अहिलेसम्म तिमीले नियन्त्रण पाएनौं । अल्लाह (तआ़ला) ले उनलाई आफ्ना नियन्त्रणमा लिएको छ,[6] तथा अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुमाथि समर्थ छ ।

[1]यो अन्य विजयहरुमा प्राप्त ग़नीमतहरुको शुभ-सूचना हो जो क़ेयामत सम्मका लागि मुसलमानहरुलाई प्राप्त हुनेछ ।

[2]अर्थात् ख़ैबरको विजय र हुदैबीयह सम्झौता किनकि यो दुबै त शीघ्र रुपमा मुसलमानहरुलाई प्राप्त भइहाल्यो ।

[3]हुदैबीयहमा काफ़िरहरुका हात तथा ख़ैबरमा यहूदीहरुको हात अल्लाहले रोकिदियो, अर्थात् उनलाई निरुत्साह गरिदियो तथा उनी मुसलमानहरुसित लड्न सकेन ।

[4]अर्थात् मानिसहरु यस घटनाका वर्णनको अध्ययन गरेर यो अनुमान लगाइहाल्नेछन् कि अल्लाह तआ़ला कम संख्या हुँदाहुँदै पनि मुसलमानहरुको संरक्षक तथा उनीहरुलाई शत्रुहरुमाथि विजय प्रदान गर्नेवाला छ, अथवा यो रोकिनु सबै वचन दिइएका कुरामा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सत्याताको लक्षण हो ।

[5]अर्थात् सन्मार्गमा दृढता प्रदान गरोस् अथवा यस प्रतीकबाट तिमीलाई मार्गदर्शनमा अझ अधिक गरोस् ।

[6]यो आगमी विजय तथा उनकाद्वारा प्राप्त हुने ग़नीमतहरुतिर संकेत छ । जुनप्रकार चार पर्खाल गरी कुनै वस्तुलाई आफ्ना नियन्त्रणमा गरिन्छ र पछि त्यसका विषयमा निश्चिन्तता हुनजान्छ, यसैप्रकार अल्लाह तआ़लाले यी विजयहरुलाई आफ्ना अधिकारका घेरामा लिइहालेको छ अर्थात् यद्यपि अहिले तिम्रो विजयको परिधि त्यहाँसम्म विस्तृत भएको छैन किन्तु अल्लाहले त्यसलाई तिम्रा लागि आफ्ना नियन्त्रणमा गरेको छ, त्यसले जब चाहनेछ, त्यसमाथि तिमीलाई प्रभुत्व प्रदान गर्नेछ, जसमा कुनै सन्देहको कुरा छैन, यसकारण कि त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि समर्थ छ । केही विद्वानहरुले घेर्नुका अर्थ ज्ञान गरेका छन् अर्थात् उसलाई ज्ञात छ कि त्यो क्षेत्र पनि तिमीले विजय गर्नेछौ

وَلَوْ قٰتَلَكُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوَلَّوُا الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُوْنَ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿٢٢﴾

(२२) तथा यदि तिमीसित काफ़िरले युद्ध गर्दथे भने वस्तुतः उल्टै पिठ्यूँ देखाएर भाग्दथे, त्यसपछि न त कोही कार्यक्षम पाउँथे, न सहायता गर्नेवाला ।[1]

سُنَّةَ اللّٰهِ الَّتِيْ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدِيْلًا ﴿٢٣﴾

(२३) अल्लाहका त्यस नियमका अनुसार जो पहिलाबाट चलिआएको छ,[2] र तिमी कहिल्यै पनि अल्लाहका नियमलाई परिवर्तित नभएको पाउनेछौ ।

وَهُوَ الَّذِيْ كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرًا ﴿٢٤﴾

(२४) त्यही हो जसले खास मक्कामा काफ़िरहरुका हातलाई तिमीबाट तथा तिम्रा हातलाई उनीबाट रोकिहाल्यो यसका पश्चात कि उसले तिमीलाई उनीमाथि विजयी गरिदिएको थियो,[3] तथा तिमी जे-जति गरिराखेका थियौ अल्लाह (तआ़ला) त्यसलाई देखिराखेको छ ।

[1]यो हुदैबीयहमा संभावित युद्धका विषयमा भनिंदैछ कि यदि यी मक्काका कुरैश सन्धि गर्दैनथे बरु लड्नुको मार्ग अपनाउँथे भने यिनी पिठ्यूँ फर्काएर भागिहाल्थे, कोही उनको सहायक हुने थिएन । अभिप्राय यो हो कि हामीले त्यहाँ तिम्रो सहायता गर्दथ्यौं तथा हाम्रा मुकाबिलामा कसलाई ठहर्नुको शक्ति छ ?

[2]अर्थात् यो अल्लाहको रीति पहिलादेखि चलिआइराखेको छ कि जब कुफ्र तथा ईमानका बीच निर्णायक युद्धको अवसर आउँछ त अल्लाह ईमानवालाहरुको सहायता गरेर सत्यलाई उच्च गर्दछ, जस्तै यस नीतिका अनुसार बद्रमा तिम्रो सहायता गरियो ।

[3]जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हुदैबीयहमा हुनुहुन्थ्यो त काफ़िरहरुले ८० सशस्त्र व्यक्तिहरुलाई यस विचारले पठाए कि उनलाई अवसर प्राप्त होस् त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा उहाँका साथीहरुका विरुद्ध कारवाही गरून् । यो सशस्त्र दल तंईम नामक पर्वततिरबाट हुदबीयहमा आयो, जसको ज्ञान मुसलमानहरुलाई पनि भइहाल्यो तथा उनले सबैलाई समातिहाले र उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साम् ल्याए । उनको अपराध त गम्भीर थियो तथा उनलाई जे-पनि दण्ड दिइँदा उचित हुन्थ्यो । परन्तु भय यो थियो कि त्यसपछि युद्ध अनिवार्य हुनजान्थ्यो, जबकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम यस अवसरमा युद्ध होइन, सन्धि चाहनुहुन्थ्यो, किनकि यसैमा मुसलमानहरुको हित थियो । यसकारण वहाँले सबैलाई क्षमा गरी मुक्त गरिदिनु भयो । (सहीह मुस्लिम किताबुल जिहाद) खास मक्कासित अभिप्राय हुदैबीयह सन्धि हो, अर्थात् हामीले हुदैबीयहमा तिमीलाई काफ़िरहरुसित तथा काफ़िरहरुलाई तिमीसित लड्नुबाट रोक्यौं । यो अल्लाहले उपकार स्वरुप वर्णन गर्नुभएको छ ।

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيَ مَعْكُوفًا أَن يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ۚ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَن تَطَئُوهُمْ فَتُصِيبَكُم مِّنْهُم مَّعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ لِّيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ ۚ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾

(२५) यही ती मानिसहरु हुन् जसले कुफ्र गरे तथा तिमीलाई मस्जिदे हरामबाट रोके तथा बलिका लागि रोकिएका पशुहरुलाई त्यसका स्थानसम्म पुग्नबाट (रोके),[1] तथा यदि यस्ता (धेरै) मुसलमान पुरुष तथा (धेरै) मुसलमान महिलाहरु नभएको भए, जसको तिमीलाई सूचना थिएन[2] कि तिमीले उनलाई कुल्चिदिनेछौ जसमा उनका कारण तिमीलाई पनि अनभिज्ञतामा हानि पुग्दथ्यो[3] (त तिमीलाई लड्नुको आज्ञा दिइन्थ्यो[4] परन्तु यस्तो गरिएन)[5] ताकि अल्लाह (तआला) आफ्नो कृपामा जसलाई चाहन्छ सम्मिलित गरोस् तथा यदि यी अलग–

---

[1] هَدْيٌ (हदी) त्यस पशुलाई भनिन्छ जसलाई हज अथवा उमरा गर्नेले आफूसँग मक्का लैजान्छ । مَحِلّ (महिल्ल) सित अभिप्राय बलिको स्थान हो जहाँ उनलाई लगी वध गरिन्छ । यो स्थान उमरा गर्नेहरुका लागि अज्ञानता कालमा 'मर्वह' पहाडीका निकट तथा हाजीहरुका लागि 'मिना' थियो । इस्लाममा बलिको स्थान मक्का, मिना र पूर्ण हरम छ । مَعْكُوفًا (माकूफ़न) स्थितिवाचक हो, अर्थात् यो पशु यस प्रतीक्षामा रोकिएका थिए कि मक्कामा प्रवेश गरून् ताकि उनलाई वध गरियोस् । तात्पर्य यो हो कि काफ़िरहरुले नै तिमीलाई मस्जिदे हरामबाट रोकेका थिए तथा जो पशु तिम्रा साथमा थिए उनलाई पनि बलि स्थलसम्म पुग्न दिएनन् ।

[2] अर्थात् मक्कामा आफ्नो ईमान लुकाएर रहिरहेका थिए ।

[3] काफ़िरहरुका साथ लडाईंको दशामा सम्भव थियो कि यिनी पनि मारिन्थे तथा तिमीलाई नोक्सानी पुग्दथ्यो । مَعَرَّةٌ को मूल अर्थ दोष हो । यहाँ तात्पर्य प्रायश्चित तथा त्यो अनिष्ठ तथा लज्जा हो जो काफ़िरहरुका कारण तिमीले बेहोर्नुपर्थ्यो । अर्थात् एक त गल्तीले हत्याका दीयत (अर्थदण्ड) दिनुपर्थ्यो, दोस्रो काफ़िरहरुको यो व्यङ्ग्य सुन्नुपर्थ्यो कि यिनी आफ्ना मुसलमान साथीहरुलाई पनि मारिदिन्छन् ।

[4] यो لَوْلَا (लौला, यदि) को लुप्त उत्तर हो, अर्थात् यदि त्यो कुरो नभएको भए त तिमीलाई मक्कामा प्रवेश गर्न तथा कुरैशसित लड्नुको अनुमति दिइहालिन्थ्यो ।

[5] बरु मक्कावासीहरुलाई अवसर दिइयो ताकि जसलाई अल्लाह चाहन्छ इस्लामको सौभाग्य प्रदान गरिदेओस् ।

अलग हुन्थे भने उनीहरुमा जो काफ़िर थिए हामीले उनलाई कष्टदायी दण्ड दिन्थ्यौं ।[1]

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ

(२६) जबकि तीं[2] काफ़िरहरुले आफ्ना हृदयमा पक्षपात (भावना) लाई स्थान दिए तथा पक्षपात पनि अज्ञानताको, त अल्लाह (तआ़ला) ले आफ्ना रसूलमाथि तथा ईमान भएकाहरुमाथि आफ्नो तर्फबाट शान्ति (सन्तोष) अवतरित गर्‍यो[3] तथा

[1] تَزَيَّلُوا यो تَمَيَّزُوا को अर्थमा छ। अभिप्राय यो हो कि मक्काका निवासी मुसलमान यदि काफ़िरहरुबाट अलग रहन्थे त हामीले तिमीलाई मक्कावासीहरुसित लड्नुको अनुमति दिइदिन्थ्यौं तथा तिम्रा हातबाट उनलाई वध गराउँथ्यौं तथा यसप्रकार उनलाई दुखदायी यातना दिन्थ्यौं। عذاب اليم सित तात्पर्य यहाँ हत्या, बन्दी बनाउनु तथा प्रकोप एवं प्रभुत्व हो।

[2] إِذْ को सम्बन्ध لَعَذَّبْنَا सित छ अथवा وَاذْكُرُوا सित जो लुप्त छ। अर्थात त्यस समयलाई याद गर जब यी काफ़िरहरुले.........

[3]काफ़िरहरुको यस अज्ञानतापूर्ण भावना (अहंकार एवं पक्षपात) सित अभिप्राय मक्कावासीहरुद्वारा मुसलमानहरुलाई मक्कामा प्रवेशबाट रोक्नु हो। उनीहरुले भने कि यिनीहरुले हाम्रा पुत्र तथा पिताहरुको हत्या गरेका छन्। "लात तथा उज़्ज़ाको सौगन्ध कि उनलाई हामीले कहिल्यै प्रवेश गर्न दिने छैनौं," अर्थात् उनीहरुले यसलाई आफ्नो मर्यादा तथा सम्मानको समस्या बनाइहाले। यसैलाई अज्ञानताको पक्षपात भनियो, किनकि काबामा उपासनाका लागि आउनबाट रोक्नुको कसैलाई अधिकार प्राप्त थिएन। कुरैशको यस कटुताको नीतिबाट यो भय थियो कि मुसलमानहरुका भावना पनि भड्किन्थ्यो तथा उनी पनि यसलाई आफ्नो मर्यादाको समस्या बनाएर मक्का जानुमा अडिग हुनजान्थे, जसबाट दुबैमा लडाई हुनजान्थ्यो तथा यो लडाई मुसलमानहरुका लागि बडो खतरनाक हुन्थ्यो (जस्तो कि पहिला संकेत दिइसकिएको छ) यसकारण अल्लाहले मुसलमानहरुका हृदयमा शान्ति उतारदियो अर्थात् उनमा धैर्य तथा सहनशीलता पैदा गरिदियो तथा उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका कथनानुसार हुदैबीयहमा रोकिरहे। आवेश तथा जोशमा आएर मक्का जानुको प्रयास गरेनन्। केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यस अज्ञानताका पक्षपातबाट अभिप्राय कुरैशको त्यो आचरण हो जो उनीहरुले सम्झौताका लागि सन्धिका समय अपनाए। यो आचरण तथा सन्धि दुबै मुसलमानहरुका लागि प्रत्यक्ष रुपले असहनीय थियो। किन्तु परिणामका आधारमा किनकि त्यसमा इस्लाम तथा मुसलमानहरुको अति उत्तम लाभ थियो, यसकारण अल्लाहले मुसलमानहरुलाई अति अप्रियता तथा बोझका उपरान्त पनि त्यसलाई स्वीकार्नुको साहस दियो। यसको संक्षिप्त विवरण यसप्रकार छ कि जब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्काका कुरैशद्वारा पठाइएका

وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ وَكَانُوٓا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

मुसलमानहरुलाई संयमको कुरामा दृढ राख्यो[1] तथा उनीहरु यसका योग्य तथा अधिक पात्र थिए तथा अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।

प्रतिनिधिहरुको यो कुरा मानिहाल्नु हो कि यसवर्ष मुसलमान उमराका लागि मक्का जाने छैनन् तथा यहींबाट फर्किहाल्नेछन् त उहाँले आदरणीय अली रज़ीयल्लाहु अन्हुलाई सन्धिपत्र लेख्नुको आदेश दिनुभयो । उनले उहाँका आदेशले बिस्मिल्लाहिर्रहमानिररहीम लेख्नुभयो । उनीहरुले यसमाथि आलोचना गरे कि रहमान, रहीम (दयावान, कृपानिधि) लाई हामी जान्दैनौं । हामीकहाँ जुन नाम प्रयुक्त हुन्छ त्यसका साथ अर्थात् बेइस्मिक अल्लाहुम्म (हे अल्लाह, तिम्रो नामबाट) लेख । उहाँले यस्तै लेख्न लगाउनुभयो । उहाँले अलीलाई यस्तै लेख्न लगाउनु भयो, "यो त्यो सन्धिपत्र हो जसमा मुहम्मद रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) (ईशदूत) ले मक्कावासीहरुसित सम्झौता गरेका छन् ।" कुरैशका प्रतिनिधिहरुले भने कि मतभेदका आधार त तपाईंको रिसालत (ईशदूत हुनु) नै हो । यदि हामीले तपाईंलाई अल्लाहको सन्देशवाहक मान्दछौं भने यसका पश्चात झगडा नै के रहन्छ ? अनि रोक्नुको आवश्यकता नै के छ ? यहाँ तपाईं मोहम्मदुर्ररसूलुल्लाहको साटो मुहम्मद पुत्र अब्दुल्लाह लेख्नुस् । उहाँले आदरणीय अलीलाई यस्तै लेख्नुको आदेश दिनुभयो । यो मुसलमानहरुका लागि अति उत्तेजनाको विषय थियो । यदि अल्लाहले मुसलमानहरुमाथि शान्ति नउतारेको भए त उनीहरुले कहिल्यै सहन गर्न सक्दैनथे । आदरणीय अली रज़ीयल्लाहु अन्हुले आफ्ना हातले मुहम्मदुर्रसूलुल्लाहका शब्द मेटाउन तथा केर्नबाट इन्कार गरिदिनुभयो, जसलाई स्वयं उहाँले मेटाउनु भयो तथा त्यस स्थानमा पवित्र हातले मुहम्मद पुत्र अब्दुल्ला लेख्न लगाउनुभयो । सम्झौता अथवा सन्धिमा तीन कुरा लेखिए । (१) मक्कावासीमध्ये जो उहाँका पासमा मुसलमान भएर आउनेछ उसलाई फिर्ता गरिदिइनेछ । (२) जो मुसलमान मक्कावासीहरुसित गई मिल्नेछ उनी त्यसलाई फिर्ता गर्न बाध्य हुनेछैन । (३) मुसलमान आगामी वर्ष मक्का आउनेछन् तथा त्यहाँ तीन दिन रहनसक्नेछन् । किन्तु शस्त्र साथमा ल्याउन अनुमति हुनेछैन । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ज़िहाद, बाबु सुल्हिल हुदैबीयह फिल हुदैबियह) तथा यसका साथ दुईटा कुरा अरु लेखिए (१) दस (१०) वर्ष लडाई स्थगित रहनेछ । (२) कबायेल मध्येबाट जो चाहन्छ मुसलमानहरुका साथ तथा जो चाहन्छ कुरैशका साथ हुनजाओस् ।

[1]यसबाट अभिप्राय तौहीद तथा रिसालतको सूत्र "लाइलाहा इल्लल्लाह मोहम्मदूर्रसूलुल्लाह" हो । जसलाई हुदैबियहका दिन मुश्रिकीन (बहुदेववादीहरु) ले इन्कार गरे । (इब्ने कसीर) अथवा त्यो धैर्य तथा शान्ति (सम्मान) हो जसको प्रदर्शन उनीहरुले हुदैबियहमा गरे, अथवा त्यो प्रतिज्ञाको पालन तथा त्यसमाथि दृढता हो जो संयमको परिणाम हो । (फ़तहुल क़दीर)

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُوْلَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ ۚ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ اٰمِنِيْنَ ۙ مُحَلِّقِيْنَ رُءُوْسَكُمْ وَمُقَصِّرِيْنَ ۙ لَا تَخَافُوْنَ ؕ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوْا فَجَعَلَ مِنْ دُوْنِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيْبًا ﴿۲۷﴾

(२७) वास्तवमा अल्लाह (तआला) ले आफ्ना रसूललाई स्वप्न सत्य देखाए कि यदि अल्लाहले चाहयो भने तिमी अवश्य पूर्ण शान्ति-सुरक्षाका साथ मस्जिदे हराममा प्रवेश गर्नेछौ, टाउको मुण्डन गराउँदै तथा टाउकाका कपाल कटाउँदै (शान्तिसँग) निर्भीक भएर,[1] त्यो ती कुराहरुलाई जान्दछ जसलाई तिमी जान्दैनौ,[2] त उसले त्यसभन्दा पहिला एउटा निकटको विजय तिमीलाई प्रदान गऱ्यो ।[3]

هُوَ الَّذِيْٓ اَرْسَلَ رَسُوْلَهٗ بِالْهُدٰى وَدِيْنِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهٗ عَلَى الدِّيْنِ

(२८) त्यही हो जसले आफ्ना रसूललाई पथप्रदर्शन एवं सत्य-धर्मका साथ पठायो ताकि त्यसलाई प्रत्येक धर्ममाथि प्रभावि[4] गरोस् तथा अल्लाह तआला

[1]हुदैबियहको घटनाभन्दा पहिला रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई स्वप्नमा मुसलमानहरुका साथ बैतुल्लाह (अल्लाहका घर काअबा) मा गई परिक्रमा तथा उमरा गरिरहेको देखायो। नबीको सपना प्रकाशनाका बराबर हुन्छ। तैपनि यस सपनामा यो निश्चित थिएन कि यो यसैवर्ष हुनेछ, किन्तु नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मुसलमान यसलाई ठूलो शुभसूचना ठान्दै उमराका लागि तुरुन्त तयार भइहाले, यसका लागि जनसाधारणमा घोषणा गराउनुभयो तथा हिंडिहाल्नुभयो, अन्तमा हुदैबीयहमा त्यो सम्झौता भयो, जसको विवरण अहिले गुज्रयो जबकि अल्लाहका ज्ञानमा यो स्वप्न आगामी वर्ष साकार हुनुथियो। जस्तो कि आगामी वर्ष मुसलमानहरुले अति शान्तिपूर्वक यो उमरा गरे तथा अल्लाहले आफ्ना पैग़म्बरका सपनालाई साँचो गरेर देखायो ।

[2]अर्थात् यदि हुदैबीयहका स्थानमा सन्धि नभएको भए त मक्कामा आबाद निर्बल मुसलमानहरुलाई हानि पुग्थ्यो । सन्धिका यी लाभहरुलाई अल्लाह नै जान्दथ्यो ।

[3]यसबाट खैबर तथा मक्काको विजयका अतिरिक्त सन्धिका परिणाम स्वरुप जो अधिकांश मुसलमान भए, त्यो पनि तात्पर्य छ, किनकि त्यो पनि विजयको एक महान रुप हो । हुदैबीयह सम्झौताका अवसरमा मुसलमानले मक्कामा विजेता स्वरुप प्रवेश गरे त उनको संख्या दस हजार थियो ।

[4]इस्लामको यो प्रभाव त अन्य धर्महरुमाथि प्रमाणहरुका आधारमा त हर समय मान्य छ । तैपनि सांसारिक तथा फौजी आधारमा पनि प्रथम युगमा तथा त्यसका पश्चात जबसम्म मुसलमान आफ्ना धर्ममा कार्यरत रहे उनको प्रभुत्व रहयो, तथा आज पनि यो भौतिक प्रभुत्व सम्भव छ

كُلِّهٖ ۚ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا ۞

पर्याप्त छ साक्ष्य दिनेवाला ।

مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِيْنَ مَعَهٗٓ اَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرٰىهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَّبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا ۖ سِيْمَاهُمْ فِيْ وُجُوْهِهِمْ مِّنْ اَثَرِ السُّجُوْدِ ۚ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰىةِ ۚ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيْلِ ۚ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهٗ فَاٰزَرَهٗ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوْقِهٖ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۚ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ

(२९) मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) अल्लाहका रसूल हुन् तथा जो उनका साथ छन्, काफ़िरहरुमाथि कठोर छन् आपसमा दयालु छन्, तिमीले उनलाई देख्नेछौ कि रुकूअ तथा सज्दाहरु गरिराखेका छन्, अल्लाह (तआ़ला) को कृपा तथा प्रसन्नताको कामनामा छन् । उनका निशान उनका मुखमा सज्दाहरुको प्रभावले छ, उनको यही गुण (उदाहरण) तौरातमा छ तथा उनको उदाहरण इंजील[1] मा छ त्यस खेतीका समान जसले आफ्नो अंकुर निकाल्यो,[2] अनि त्यसलाई मजबूत गऱ्यो तथा त्यो मोटो भयो, अनि आफ्ना तनामा सोझो उभिहाल्यो तथा किसानहरुलाई प्रसन्न गर्नथाल्यो[3] ताकि उनका

जबकि मुसलमान, मुसलमान बनिहालून् ।

﴿وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾

"तिमी नै प्रभावशाली (एवं उच्च) रहनेछौ यदि तिमी ईमान्दार हौ ।" (आले-इमरान-१३९)

यो धर्म प्रभावि हुनलाई नै आएको हो, पराजित हुनका लागि होइन ।

[1] إِنجيل (इंजील) मा वक्फ़ (रोकिनु) को दशामा यो अर्थ हुनेछ कि उनका जो यो गुण कुर्आनमा वर्णित छ, उनका यही गुण तौरात तथा इंजीलमा पनि उल्लेख छ । तथा अगाडी كَزَرْعٍ मा यसभन्दा पहिला هُمْ (हुम) लुप्त हुन्छ, तथा केही ज्ञाताहरु فِي التَّوراةِ मा वक्फ़ गर्दै (रोकिंदै) छन् अर्थात् उनको उपरोक्त गुण तौरातमा छ तथा مَثَلُهُمْ فِي الإنجيل लाई كَزَرْعٍ का साथ मिलाइन्छन् । अर्थात् इंजीलमा उनको उदाहरण त्यस खेतीका समान छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2] شَطْأَهُ बिरुवाको त्यो प्रथम प्रकटन हो जो दाना (गेडा) च्यातेर अल्लाहको शक्तिले (अल्लाहका सामर्थ्यले) बाहिर निस्कन्छ ।

[3] यो सहाबा किरामको दृष्टान्त वर्णन गरिएको छ । आरम्भमा उनी कम थिए, अनि अधिक तथा शक्तिशाली भइहाले, जस्तो खेती आरम्भमा क्षीण हुन्छ,

مَّغۡفِرَةً وَأَجۡرًا عَظِيمَۢا ﴿٢٩﴾

कारण काफ़िरहरुलाई गिज्याओस्,[1] तथा ईमानवाला तथा सत्कर्मीहरुसित अल्लाहले क्षमाको तथा निकै ठूला पुण्यको वाचा गरेको छ ।[2]

سُورَةُ الحُجُرَاتِ

सूरतुल हुजुरात-४९

सूर: हुजुरात* मदीनामा अवतरित भएको यसमा ७८ आयतहरु तथा २ रूकूअ छन् ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيِ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦۖ

(१) हे ईमान भएकाहरु ! अल्लाह तथा त्यसका रसूलभन्दा अगाडी नबढ[3] तथा अल्लाहसित तर्सदै गर ।

प्रतिदिन दृढ हुँदैजान्छ यहाँसम्मकि दृढ तना (बोट) मा उभिहाल्छ ।

[1]अथवा काफ़िर क्रोधमा ग्रस्त होऊन् । अर्थात् सहाबा केराम रज़ीयल्लाहु अन्हुमको बढी प्रभाव तथा उनको प्रतिदिन बढिराखेको शक्ति एवं बल काफ़िरहरुका लागि क्रोध तथा रोषको कारण थियो, किनकि यसबाट इस्लामको क्षेत्र बढिराखेको थियो तथा कुफ्र सीमित भइराखेको थियो । यस आयतबाट तर्क दिँदै केही धर्मविद्वानहरुले सहाबा केरामसित ईर्ष्या तथा शत्रुता राख्नेहरुलाई काफ़िर सिद्ध गरेका छन् ।

[2]यस पुरा आयतको एक-एक भाग सहाबा किरामको प्रतिष्ठा एवं प्रधानता, पारलौकिक मोक्ष तथा महान पुण्यलाई स्पष्ट गरिराखेको छ । यसका पश्चात पनि सहाबा (नबीका साथीहरु) का ईमानमा सन्देह गर्नेवाला मुसलमान हुनुको दावा गर्दछ भने त्यसलाई मुसलमान हुनुका दावीमा कसरी सच्चा ठान्न सकिन्छ ?

*यो तिवाले मुफ़स्सल (विस्तृत) को प्रथम सूर: हो, हुजोरातदेखि नाज़िआतसम्मका सूरतहरु "तिवाले मुफ़स्सल" कहलाउँछन् । केही विद्वानहरुले सूर: 'क़ाफ' लाई यसमध्येका प्रथम सूर: भनेका छन् । (इब्ने क़सीर, फ़तहुल क़दीर) यिनको फज्र (भोर) को नमाज़मा पढ्नु मस्नून तथा मुस्तहब (उत्तम) छ । सूर: अबसदेखि सूरहतुश्शम्स सम्म औसाते मुफ़स्सल (मध्यम) तथा सूर: जुहादेखि अन्नाससम्म किसारे मुफ़स्सल (अल्प) हुन् । जोहर तथा ईशामा औसत तथा मग़रिबमा किसार पढ्नु मुस्तहब (उत्तम) छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[3]यसको अभिप्राय हो कि धर्मका विषयमा स्वयं कुनै निर्णय नगर, न आफ्नो समझ तथा विचारलाई प्रधानता देउ, बरु अल्लाह तथा रसूलको आज्ञाको पालन गर । आफ्नो तर्फबाट धर्ममा अधिकता वा बिदआत (नयाँ कुराहरु) बनाउनु अल्लाह एवं रसूलभन्दा बढ्नुको दुस्साहस हो, जो कुनै पनि ईमान भएका लागि योग्य छैनन् ।

وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ①

निःसन्देह अल्लाह (तआला) सुन्ने-जान्नेवाला छ ।

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَرْفَعُوْٓا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوْا لَهٗ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُوْنَ ②

(२) हे ईमानवालाहरु ! आफ्नो आवाजलाई नबीको आवाजभन्दा उच्च नगर तथा उनकोभन्दा उच्च स्वरमा कुरा नगर जस्तो एक-आपसमा गर्दछौ । (कहीं यस्तो नहोस्) कि तिम्रा कर्म व्यर्थ भइहालून् तथा तिमीलाई थाहा पनि नहोस् ।[1]

اِنَّ الَّذِيْنَ يَغُضُّوْنَ اَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ امْتَحَنَ اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ لِلتَّقْوٰى ۭ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ ③

(३) वास्तवमा जो रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का समक्ष आफ्नो आवाज मसिनो राख्दछन्, यही ती मानिस हुन् जसका हृदयलाई सदाचारका लागि जाँचेको छ । उनका लागि क्षमा छ तथा बडो पुण्य छ ।[2]

यसैप्रकार कुनै फतवा (धर्माज्ञा) कुर्आन तथा हदीसमा विचार नगरिकन नदिइयोस् तथा दिनुका पश्चात यदि धार्मिक सूत्रहरु (कुर्आन तथा हदीस) का विपरीत हुन स्पष्ट भइहालोस् त त्यसमा अडिग रहनु पनि यस आयतमा दिएको आज्ञाको प्रतिकूल छ । मुसलमानको आचरण त अल्लाह एवं रसूलका अगाडी समर्पण तथा अनुपालनका लागि टाउको झुकाइदिनु हो, न कि उनका मुक़ाबिलामा आफ्नो कुरा अथवा कुनै इमामका विचारमा अडिरहनु ।

[1]यसमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि आदर-सम्मानको वर्णन छ, जसको प्रत्येक मुसलमानसित माँग छ । प्रथम सम्मान यो हो कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको उपस्थितिमा जब कुरा गर्छौ त तिम्रो आवाज नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको आवाजभन्दा उच्च नहोस् । दोस्रो सम्मान हो, जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित कुरा गर्दछौ त अति गम्भीरता तथा शान्तिसित गर । यस्तो उच्च स्वरमा नगर जस्तै आपसमा एक-अर्कासित गर्दछौं । केही ज्ञाताहरुले भने कि हे मुहम्मद ! हे अहमद नभन, बरु आदरले 'हे अल्लाहका रसूल' भनेर सम्बोधित गर । यदि आदर तथा सम्मानका यी माँगहरुलाई ध्यानमा राख्ने छैनौ भने निरादरको सम्भावना छ, जसबाट असावधानीमा तिम्रा कर्म व्यर्थ हुनसक्छन् । यस आयतका अवतरणका कारणका लागि हेर्नुस् सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल हुजुरात । तैपनि आदेशानुसार यो आयत सामान्य छ ।

[2]यसमा ती मानिसहरुको प्रशंसा छ जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको मान-मर्यादाको ध्यान राख्दै आफ्नो आवाज मसिनो राख्दथे ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَآءِ ٱلْحُجُرَٰتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ④

(४) निःसन्देह जो मानिस तपाईंलाई कोठाहरुका पछाडीबाट पुकार्दछन् उनीहरुमध्ये अधिकतर (पूर्णतः) बुद्धिहीन छन् ।[1]

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا۟ حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

(५) तथा यदि यिनीहरु यहाँसम्म धैर्य राख्दछन् कि तपाईं (स्वयं) उनका पासमा आइहाल्नु हुन्थ्यो त यही उनका लागि श्रेष्ठकर हुन्थ्यो,[2] तथा अल्लाह (तआला) क्षमावान, दयावान हुनुहुन्छ ।[3]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓا۟ أَن تُصِيبُوا۟

(६) हे ईमान भएकाहरु ! यदि तिमीलाई कुनै भ्रष्टाचारीले सूचना दिन्छ त तिमी त्यसको राम्ररी छानबिन गरिहाल्ने गर,[4] (यस्तो नहोस्) कि अनभिज्ञताका

[1]यो आयत क़बीला बनू तमीमका केही आराबीहरु (गवाँर मानिसहरु) का विषयमा अवतरित भयो, जसले एक दिन दिउँसोको समय थियो जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका विश्रामको समय थियो, कोठाबाट बाहिर उभेर जनसाधारणका शैलीमा हे मुहम्मद, को आवाज लगायो, ताकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम बाहिर आऊन् । (मुसनद अहमद ३/४८८-६/३९४) अल्लाहले भन्नुभयो कि यिनीहरुमा अधिकतर बुद्धिहीन छन् । यसको अर्थ यो भयो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका प्रताप तथा उहाँको मान-मर्यादाका माँगहरुलाई ध्यान नराख्नु मूर्खता हो ।

[2]अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका निस्कनुका प्रतिक्षा गर्दथे तथा उहाँलाई पुकार्नमा शीघ्रता गर्दैनथे त धर्म तथा संसार दुबै रुपले उत्तम हुन्थ्यो ।

[3]यसकारण पकड गरेन बरु भविष्यका लागि आदर तथा सम्मान गर्नुमा जोड दिइदियो ।

[4]यो आयत अधिकतर भाष्यकारहरुका विचारमा आदरणीय वलीद बिन उक्बाका सम्बन्धमा अवतरित भएको हो, जसलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले बनू मुस्तलिकका सदकाहरु (धर्मदान) वसूल गर्नका लागि पठाउनु भएको थियो । किन्तु उनले आएर सूचना दिए कि उनले ज़कात दिनबाट इन्कार गरिदिएका छन्, जसपश्चात उहाँले उनीमाथि आक्रमण गर्नुको इरादा गर्नुभयो, पछि थाहा भयो कि यो कुरा गलत थियो तथा वलीद रज़ीयल्लाहु अन्हु त्यहाँ जाँदै गएनन् । किन्तु प्रमाण तथा घटना दुबैका आधारमा यो कथन सही छैन । यसकारण यसलाई एक सहाबीमाथि थोप्नु सही छैन । तैपनि अवतरणका कारणको बहसबाट अलग भएर यसमा एउटा अति महत्वपूर्ण नियम वर्णन गरिएको छ, जसको व्यक्तिगत तथा सामूहिक दुबै सतहहरुमा बडो महत्व छ । प्रत्येक व्यक्ति तथा प्रशासनको यो उत्तरदायित्व हो कि त्यसका पासमा जुन पनि सूचना आउँछ विशेषरुपले कुकर्मी दुराचारी तथा उपद्रवी प्रकारका मानिसहरुका तर्फबाट त पहिला त्यसको पत्ता लगाइयोस् ताकि भ्रान्तिमा

قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ⑥

कारण कुनै समुदायलाई हानि पुऱ्याइदेउ, पछि आफूले गरेकोमाथि पछुतो गर ।

وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ ۚ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ⑦

(७) तथा जानीराख कि तिमीमा अल्लाहका रसूल मौजूद छन्[1] यदि उनी धेरै कुराहरुमा तिमीले भनेका कुरा गरिरहून् त तिमी कठिनाईमा परिहाल, परन्तु अल्लाह (तआला) ले ईमानलाई तिम्रा लागि प्रिय बनाइदिएको छ तथा त्यसलाई तिम्रा हृदयमा सुशोभित गरिदिएको छ र कुफ्रलाई एवं कुकर्महरुलाई तथा अवज्ञाकारितालाई तिम्रो दृष्टिमा अप्रिय बनाइदिएको छ । यिनै मानिस मार्ग प्राप्त छन् ।

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑧

(८) अल्लाहका उपकार एवं अनुग्रहले,[2] तथा अल्लाह जान्ने तथा हिक्मतवाला छ ।

وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا ۖ

(९) तथा यदि मुसलमानहरुका दुई गुट आपसमा लडिहाल्छन् भने उनमा मेल-मिलाप गराइदिने गर[3] अनि यदि उनीहरुमध्ये एउटाले अर्कोमाथि

कसैका विपरीत कुनै कारवाही नहोस् ।

[1]जसको माँग यो हो कि उनको आदर तथा अनुगमन गर किनकि उनी तिम्रो हित अधिक जान्दछन्, यसकारण कि उनीमाथि प्रकाशना अवतरित हुन्छ । अतः तिमीले उनको अनुगमन गर, उनलाई आफ्नो अनुगामी बनाउने प्रयास नगर, किनकि यदि उनी तिम्रा पसन्दका कुराहरु मान्न आरम्भ गरिदिनुहुन्छ भने तिमी स्वयं नै विपदामा पर्न जानेछौ । जस्तै अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ﴾

"यदि सत्य नै उनका स्वार्थहरुको अनुपालनकर्ता भइहालोस् त धर्ती तथा आकाश यो उनका मध्येका सबै कुरा अस्तव्यस्त हुनजानेछन् ।" (अल-मोमिनून-७१)

[2]यो आयत पनि सहाबा रज़ीयल्लाहु अन्हुमको प्रतिष्ठा तथा उनका ईमान तथा सुधार एवं संमार्गमा हुनुको खुला प्रमाण हो ।

[3]यस सन्धि (सुलह) को ढङ्ग यो हो कि उनलाई कुरआन तथा हदीसतिर बोलाइयोस् अर्थात् उनका प्रकाशमा उनका मतभेदको समाधान गरियोस् ।

فَإِنْۢ بَغَتْ إِحْدَىٰهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَٰتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمْرِ اللَّهِ ۚ فَإِن فَآءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوٓا ۖ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ⑨

अत्याचार गर्दछ भने तिमी (सबै) त्यस गुटसित जो अत्याचार गर्दछ लड यहाँसम्मकि त्यो अल्लाहका आदेशतिर फर्किहालोस् ।[1] यदि फर्केर आउँछ भने न्यायका साथ उनका बीच सन्धि गराइदेउ[2] तथा न्याय गर निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) न्याय गर्नेहरुसित त प्रेम गर्दछ ।[3]

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ⑩

(१०) (याद राख) समस्त मुसलमान भाइ-भाइ हुन्, त आफ्ना दुई भाइहरुमा मेलमिलाप गराइदिने गर ।[4] तथा अल्लाहसित तर्सँदै रह, ताकि तिमीमाथि कृपा गरियोस् ।[5]

[1]अर्थात् अल्लाह तथा रसूलका आदेशानुसार आफ्ना मतभेद समाप्त गर्न तयार नहोस् तथा विद्रोहको नीति अपनाओस् त अरु मुसलमानहरुको दायित्व छ कि सबै मिलेर विद्रोहीहरुसित लडाईं गरून् यहाँसम्मकि त्यो अल्लाहका आदेशलाई मान्नका लागि तयार हुनजाओस् ।

[2]अर्थात् विद्रोही गिरोह विद्रोहबाट रोकियोस् त पछि न्यायका साथ अर्थात् कुर्‌आन तथा हदीसका प्रकाशमा दुबै गिरोहहरुका बीच सुलह (मेल-मिलाप) गराइयोस् ।

[3]तथा प्रत्येक विषयमा न्याय गर, यसकारण कि अल्लाह न्याय गर्नेहरुलाई उत्तम फल प्रदान गर्नेछ ।

[4]यो पूर्वका आदेशमा नै जोड दिइएको छ । अर्थात् जब मुसलमान आपसमा भाइ हुन् त सबको मूल ईमान भयो । अतः मूलका महत्वको माँग हो कि एउटै धर्ममा विश्वास राख्नेहरु आपसमा नलड्नून् । बरु परस्पर हितैषी, सहयोगी तथा शुभ-चिन्तक रहून् । कहिल्यै गल्ती तथा भ्रमबाट उनमा दूरी एवं घृणा पैदा नहोस् तसर्थ त्यसलाई समाप्त गरेर आपसमा पुनः जोड दिइयोस् । (हेर्नुस् सूरः तौबा आयत नम्बर ७१ को व्याख्या)

[5]तथा प्रत्येक मामिलामा अल्लाहसित तर्स, सम्भवतः त्यसका कारण तिमी अल्लाहको दयाको पात्र बनिहाल । (आशाको कुरो) सम्बोधितका आधारमा छ । अन्यथा अल्लाहको दया त ईमानवालाहरु तथा सदाचारीहरुका लागि निश्चित छ ।

यस आयतमा विद्रोही समूहसित लड्नुको आदेश छ जबकि हदीसमा मुसलमानसित युद्धलाई कुफ्र भनिएको छ । यो कुफ्र त्यस समय हुनेछ जब मुसलमानसित अकारण युद्धलाई गरिन्छ । किन्तु यस युद्धको आधार विद्रोह हो त यो युद्ध न केवल उचित छ बरु यसको आदेश दिइएको छ जो जोड दिन तथा उत्तम हुनुको संकेत हो । यसैप्रकार विद्रोही गिरोहलाई कुर्‌आनले मोमिन नै भने, जसको अभिप्राय

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُونُوا۟ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَآءٌ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ ۖ وَلَا تَلْمِزُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا۟ بِٱلْأَلْقَٰبِ ۖ بِئْسَ ٱلِٱسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ ٱلْإِيمَٰنِ ۚ وَمَن لَّمْ

(११) हे ईमानवालाहरु ! पुरुष अरु पुरुषहरुको उपहास नगरून्, सम्भव छ कि यो उनीभन्दा श्रेष्ठ होऊन्,[१] तथा न महिलाहरु महिलाहरुको बहस गरून्, सम्भव छ कि यिनी उनीहरुभन्दा श्रेष्ठ होऊन् तथा आपसमा एक-अर्कामाथि आक्षेप (त्रुटि) नलगाउ[२] तथा न कसैलाई नराम्रो उपाधि देउ ।[३] ईमानका पश्चात अपशब्द बुरा नाम हो,[४] तथा

यो हो कि केवल विद्रोहका कारण जो महापाप छ, तिमी ईमानबाट निस्कने छैनौ, जस्तो कि ख़्वारिज तथा केही मुअतज़िलाको भ्रम छ कि महापाप ईमानबाट निस्किहाल्छ । अब केही अति महत्वपूर्ण नैतिक शिक्षाहरु मुसलमानहरुलाई दिइँदैछ ।

[१]एक व्यक्ति अर्को कुनै व्यक्तिको परिहास अर्थात् उपहास त्यस समय गर्दछ जब उसले आफूलाई त्यसभन्दा उत्तम तथा उसलाई हीन एवं पतीत ठान्दछ। हाँलाकि अल्लाहका समक्षको कुन कर्म तथा ईमानमा उत्तम छ तथा को छैन, यसलाई मात्र अल्लाहनै जान्दछ। अत: स्वयंलाई श्रेष्ठ तथा अन्यलाई पतीत ठान्नुको कुनै औचित्य नै छैन । यसकारणले आयतमा त्यसबाट रोकिएको छ । भन्दछन् कि स्त्रीहरुमा यो नैतिक रोग अधिक हुन्छ। यसकारण स्त्रीहरुको अलग्गबाट वर्णन गरेर विशेषरुपले उनीहरुलाई त्यसबाट रोकिएको छ । तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका कथनमा मानिसहरुलाई हीन ठान्नुलाई अहंकार भनिएको छ । اَلْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ (अबू दाऊद, किताबुल लिबास, बाबु माजाअ फिल किब्रे) तथा घमण्ड अल्लाहलाई अत्यन्त अप्रिय छ ।

[२]अर्थात् एक-अर्कामाथि कटाक्ष नगर, जस्तै तिमी अमूकका पुत्र हौ, तेरी आमा यस्तो-उस्तो छे, तिमी अमूक वंशका हौ आदि ।

[३]अर्थात् आफ्नो तर्फबाट उपहास अप्रिय हुन्छन् अथवा राम्रा-भला नामहरुलाई बिगाडेर बोल्नु यो تنابز بالألقاب हो जसबाट रोकिएको छ ।

[४]अर्थात् यसप्रकार नाम बिगाडेर अथवा नराम्रो नाम राखेर बोलाउनु, अथवा इस्लाम स्वीकार अथवा तौबा गरिहाल्नुका पश्चात उसलाई पूर्व धर्म अथवा पापसित सम्बन्धित गरेर सम्बोधित गर्नु, जस्तै हे काफ़िर, हे व्यभिचारी, हे शराबी आदि, नराम्रो काम हो । الاِسْمُ यहाँ الذِّكْر का अर्थमा छ, अर्थात् بئس الاسم الذي يذكر بالفسق بعد دخولهم في الإيمان (फ़तहुल क़दीर) हो, केही ती नाम जो विशेष गुणका कारण हुन्छन्, यही ज्ञाताहरुका निकट यसबाट अलग छन् जो कुनै कुराका लागि विख्यात हुनजाऊन् तथा उनी यसमाथि आफ्ना मनमा दुखी नहून्, जस्तै कसैलाई लंगडा वा कालीया जस्तै शब्द प्रयोग गरी पुकार्नु इस्लामी

يَتُبْ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الظَّٰلِمُونَ ⑪

क्षमा माँग्दैनन् ती नै अत्याचारीहरु हुन् ।

يَٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ

(१२) हे ईमानवालाहरु ! अधिकांश नराम्रा अनुमानहरु (धारणाहरु) बाट बच; विश्वास गर कि केही नराम्रा अनुमान पाप हुन्,[1] तथा भेद खोल्ने नगर[2] र न तिमीमध्ये कोही कसैको छिद्रान्वेषण (पिठ्यूँ पछाडी) चुग्ली गरोस् ।[3] के तिमीहरुमध्ये कोही

शुभ आचरणमध्ये पनि मानिंदैन, यसर्थ यसबाट आफूलाई जोगाउनु त लोक र परलोक दुबैमा लाभदाय हुनेछ ।

[1] ظَــنٌّ (जन्न) को अर्थ हो गुमान (ख्याल) गर्नु । अभिप्राय यो हो कि सदाचारी तथा सत्कर्मीहरुका विषयमा यस्ता गुमान राख्नु जो निर्मूल तथा आरोप एवं आक्षेपका अर्न्तगत आउँछन्, यसैकारण यसको अनुवाद नराम्रो अनुमान गरिन्छ तथा यसलाई हदीसमा أَكْذَبُ الْحَدِيث (सबभन्दा ठूलो झूठ) भनी यसबाट बच्नुमाथि जोड दिइएको छ إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ (बुखारी, किताबुल अदब, باب يا أيها الذين آمنوا اجتنبوا كثيرا من الظن (सहीह मुस्लिम, किताबुल बिर्रे बाबु तहरीमिज़्ज़न्ने वत् तजस्सुस) अन्यथा दुष्कर्मीहरु तथा दूराचारीहरुसित उनका पापहरुका कारण तथा उनका पापहरुमाथि बदगुमानी होइन जसलाई यहाँ पाप भनिएको छ तथा त्यसबाट बच्नुमाथि जोड दिइएको छ (إن الظَّنَّ القبيح بِمَنْ ظَاهِرُهُ الْخَيرُ لَا يَجُوزُ، وإنّه لا حَرَجَ فِي الظَّن القَبيح بِمَنْ ظَاهِرُهُ القَبيحُ) "जो प्राय राम्रो देखिन्छ (कर्मको आधारमा) त्यसका सम्बन्धमा बद्गुमानी नराम्रो कुरो हो तथा जो पापले नराम्रो छ, त्यसका विषयमा बद्गुमानी नराम्रो होइन ।" (अल-कुर्तबी)

[2]अर्थात् यस खोजीमा रहनु कि कुनै दोष फेला परोस् ताकि त्यसलाई बदनाम गरियोस्, यो तज़स्सुस हो जसबाट रोकिएको छ । हदीसमा पनि यसबाट रोकिएको छ, बरु भनिएको छ कि यदि कसैको दोष अथवा त्रुटि तिम्रा ज्ञानमा आउँछ भने त्यसलाई लुकाउ, न कि मानिसहरुसित चर्चा गर्दै हिंड । वर्तमान युगमा स्वतन्त्रता तथा स्वाधीनताको निकै चर्चा छ । इस्लामले पनि छानबिनबाट रोकेर मानवको स्वतन्त्रता एवं स्वाधीनतालाई स्वीकार गरेको छ । परन्तु त्यस समयसम्म जबसम्मकि त्यो सामान्यरुपले निर्लज्जताको काम गर्दैन अथवा जबसम्म अरुहरुका लागि दुखको कारण बन्दैन । पाश्चात्यले खुल्ला स्वाधीनताको शिक्षा दिएर मानिसहरुलाई साधारण बिगाडको अनुमति दिएको छ जसबाट सामाजिक शान्तिको विनाश भइहालेको छ ।

[3] غِيبَة (ग़ीबत) को अर्थ हो अरु मानिसहरुका समक्ष कसैको नराम्रो पक्ष तथा दोषको चर्चा गरियोस्, जसलाई त्यसले नराम्रो ठान्दछ । यदि उससित यस्ता कुरा जोडिन्छन् जुन उसमा छँदैछैन त त्यो आरोप (आक्षेप) हो । आफ्नो ठाउँमा दुबै घोर अपराध हुन् ।

مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوْهُ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۚ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٢﴾

पनि आफ्ना मरेको भाइको मासु खान (प्रिय) ठान्दछ ? तिमीलाई त्यसबाट घृणा हुनेछ ।[१] तथा अल्लाहसित तर्सदै गर । नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) क्षमा स्वीकार गर्ने कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَّاُنْثٰى وَجَعَلْنٰكُمْ شُعُوْبًا وَّقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوْا ۚ اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰىكُمْ ۚ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ خَبِيْرٌ ﴿١٣﴾

(१३) हे मानिसहरु ! हामीले तिमीलाई एकै पुरुष-स्त्रीबाट जन्म दिएका छौं[२] तथा त्यसकारण कि तिमी आपसमा एक-अर्कालाई चिन । जाति तथा प्रजाति,[३] अल्लाहको दृष्टिमा तिमी सबैमा त्यो सम्मानित छ जो सबभन्दा अधिक तर्सनेवाला छ ।[४] विश्वास गर कि अल्लाह जान्नेवाला राम्ररी परिचित छ ।

[१]अर्थात् कुनै मुसलमान भाइको कसैका अगाडि छिद्रअन्वेषण गर्नु यस्तै छ जस्तो मुर्दा र भाइको मासु खानु । मृत भाइको मासु खानु त कसैले रुचाउँदैन किन्तु ग़ीबत मानिसहरुको अति रुचिकर आहार हो ।

[२]अर्थात् आदम तथा हव्वा (अलैहिस्सलाम) बाट । अर्थात् तिमी सबैको मूल एउटै हो, एउटै आमा-बुवाको सन्तान हौ । अभिप्राय यो हो कि कसैका मात्र जाति तथा वंशका आधारमा कुनै गर्व गर्नुको आधार छैन, किनकि प्रत्येकको वंशक्रम आदरणीय आदमबाटै नै पाइन्छ ।

[३]شُعُوبٌ (शुऊब) شَعْبٌ (शाब) को बहुवचन हो, जाति अथवा ठूलो उपजाति شعب (शाब) का पश्चात قبيلة (क़बीला) अनि عُمارة (उमारा) अनि بطن (बत्न) अनि فصيلة (फ़सीला) त्यसपछि غيبة (ग़ीबत) छ । (फ़तहुल क़दीर) अर्थ यो हो कि अनेक जाति, उपजाति तथा परिवारहरुको विभाजन मात्र पहिचानका लागि हो ताकि आपसमा नाता जोड । यसको उद्देश्य परस्पर प्रधानता देखाउनु होइन, जस्तो कि दुर्भाग्यले जाति तथा वंशलाई प्रतिष्ठाको कारण तथा आधार बनाइहालिएको छ, जबकि इस्लामले आएर मेटाएको थियो तथा यसलाई मूर्खता भनेको थियो ।

[४]अर्थात् अल्लाहका समक्ष प्रधानताको माप परिवार, जाति अथवा वंशक्रम होइन, जो कुनै मानिसका अधिकारमा नै छैन बरु यो माप तक़्वा (संयम) हो, जसलाई अपनाउन मानिसका इरादा तथा वंशमा छ । यही आयत ती ज्ञानीहरुको तर्क हो जो विवाहमा जाति तथा वंशको बराबरीलाई आवश्यक ठान्दैनन् तथा मात्र धर्म (दीन) का आधारमा विवाहलाई रुचाउँछन् (इब्ने कसीर)

قَالَتِ الْأَعْرَابُ اٰمَنَّا ۭ قُلْ لَّمْ تُؤْمِنُوْا وَلٰكِنْ قُوْلُوْٓا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْاِيْمَانُ فِيْ قُلُوْبِكُمْ ۭ وَاِنْ تُطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ لَا يَلِتْكُمْ مِّنْ اَعْمَالِكُمْ شَيْـــًٔا ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ⑭

(१४) ग्रामीणहरु भन्दछन् कि हामीले ईमान ल्यायौं। (तपाईं) (भनिदिनुस् कि तिमीले ईमान ल्याएनौ परन्तु तिमीले यो भन कि हामीले इस्लाम ल्यायौं (विरोध छाडेर आज्ञाकारी भइहाल्यौं) हाँलाकि अहिलेसम्म ईमान तिम्रा हृदयमा प्रवेश नै भएन।[1] तिमीले यदि अल्लाह तथा त्यसका रसूलको आज्ञाको पालना गर्न थाल्नेछौ भने अल्लाह तिम्रा कर्महरुमध्ये केही पनि कम गर्ने छैन । निःसन्देह अल्लाह (तआला) क्षमा गर्नेवाला दयालु छ।

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوْا وَجٰهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۭ اُولٰۗىِٕكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ ⑮

(१५) ईमानवालाहरु त ती हुन् जो अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूलमाथि (दृढ) ईमान स्वीकार गरुन्, अनि शंका सन्देह नगरुन् तथा आफ्ना धनले र आफ्ना प्राणले अल्लाहको मार्गमा धर्मयुद्ध गरिरहून्। (आफ्ना ईमानको दावीमा) यिनै सच्चा (तथा सत्यवादी) हुन्।[2]

قُلْ اَتُعَلِّمُوْنَ اللّٰهَ بِدِيْنِكُمْ ۭ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ

(१६) भनिदिनुस् कि के तिमी अल्लाहलाई आफ्नो धार्मिकतासित परिचित गराइराखेका छौ ?[3]

---

[1]केही भाष्यकारहरुका विचारले यी أعراب (आराब) सित अभिप्राय बनू असद तथा खुज़ैमाका अवसरवादी (मुनाफ़िक) हुन् जसले अकालमा सद्काहरु (दानहरु) को प्राप्तिका लागि अथवा हत्या तथा बन्दी हुनुका भयले मुखले इस्लाम व्यक्त गरेका थिए। उनका हृदय ईमान, सत्य विश्वास एवं शुद्ध मनबाट शून्य थिए। (फतहुल क़दीर) किन्तु इमाम इब्ने क़सीरका निकट यसबाट ती गाउँवासी अभिप्राय हुन् जो नयाँ मुसलान भएका थिए तथा ईमान अहिले उनमा पूर्णतः दृढ भएको थिएन किन्तु दावी उनीहरुले आफ्नो वास्तविकताभन्दा अधिक ईमानको गरेका थिए, जसपश्चात उनलाई यो शिक्षा दिइयो कि प्रथम पटकमै ईमानको दावी सही छैन, विस्तारै उन्नतिका पश्चात तिमी ईमानका दर्जासम्म पुग्नेछौ।

[2]न कि ती जो केवल मुखले ईमान व्यक्त गरिदिन्छन् तथा उपरोक्त कर्महरुको मूलसित कुनै प्रयोजन नै गर्दैनन्।

[3] تعليـــم तालीम (शिक्षा) यहाँ सूचना तथा खबर दिनुका अर्थमा छ। अर्थात آمَنَّا हामीले ईमान स्वीकार गऱ्यौं) भनेर तिमी आफ्ना धर्म तथा विश्वाससित अल्लाहलाई सूचित गरिराखेका छौ ? अथवा आफ्ना हृदयहरुको स्थिति अल्लाहलाई बताइराखेका छौ ?

وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑯

अल्लाह प्रत्येक त्यस वस्तुसित जो आकाशहरु तथा धर्तीमा छ राम्ररी अवगत छ । तथा अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक वस्तुलाई जान्दछ ।[1]

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُم ۖ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ⑰

(१७) उनीहरु आफू मुसलमान हुनुको तपाईंमाथि आभार जताउँछन्, (तपाईं) भनिदिनुस् कि आफू मुसलमान हुनुको आभार म माथि नराख, बरु अल्लाहको तिमीमाथि उपकार छ कि उसले तिमीलाई ईमानतिर मार्गदर्शन गर्‍यो यदि तिमी सत्यवादी हौ ।[2]

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑱

(१८) विश्वास गर कि आकाशहरु तथा धर्तीका लुकेका कुरा अल्लाह राम्ररी जान्दछ, तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, त्यसलाई अल्लाह राम्ररी देखिराखेको छ ।

सूरतु क़ाफ़-५०

سُورَةُ قٓ

सूरः क़ाफ़* मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा पैंतालीस आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन् ।

[1]त के त्यो तिम्रा हृदयहरुको स्थिति अथवा तिम्रा ईमानको हक़ीकतसित सूचित छैन ?

[2]यही गाउँवासी (बद्दू) नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित भन्दथे कि हेर्नुस् हामी मुसलमान भइहाल्यौं तथा तपाईंको सहायता गर्‍यौं, जबकि अरु अरब तपाईंसित लडिराखेका छन् । अल्लाहले उनको खण्डन गर्दै भन्नुभयो कि तिमी अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गर्नुको ऐह़सान न जताउ किनकि यदि तिमी विशुद्धतासित मुसलमान भएका छौ भने यसको लाभ तिमीलाई नै प्राप्त हुनेछ, न कि अल्लाहलाई । यसकारण यो अल्लाहको तिमीमाथि उपकार छ कि उसले तिमीलाई इस्लाम स्वीकार गर्नुको सौभाग्य प्राप्त गर्‍यो न कि अल्लाहमाथि तिम्रो उपकार छ ।

*नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ईदको नमाज़मा सूरः क़ाफ़ तथा इक़तरबतिस्साअः पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह मुस्लिम बाबु मा युक़रअ बिहि फी सलातिल ईदैन) प्रत्येक शुक्रबारका खुतबा (भाषण) मा पनि पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह मुस्लिम, किताबुल जुमुअः, बाबु तख़फ़ीफ़िस्सलाते वल खुत्बा) इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ कि दुवै ईदहरु तथा जुमामा पढ्नुको अभिप्राय यो हो कि ठूला जनसमूहहरुमा उहाँले यो सूरः पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो किनकि यसमा उत्पत्तिको आरम्भ पुनर्जीवन, परलोक, हिसाब, स्वर्ग-नरक, पुण्य तथा दण्ड एवं प्रोत्साहन तथा चेतावनीको वर्णन छ ।

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

قٓ ۚ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيْدِ ①

(१) क़ाफ़ ! अत्यन्त महान (गरिमा भएको) यस कुर्आनको सौभाग्य छ ।[1]

بَلْ عَجِبُوْٓا اَنْ جَآءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ فَقَالَ الْكٰفِرُوْنَ هٰذَا شَیْءٌ عَجِيْبٌ ②

(२) बरु उनीहरुलाई आश्चर्य भयो कि उनका पासमा उनैमध्येबाट एउटा सचेतक आयो त काफ़िरहरुले भने कि यो एउटा आश्चर्यजनक वस्तु हो ।[2]

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۚ ذٰلِكَ رَجْعٌۢ بَعِيْدٌ ③

(३) के जब हामी मरेर माटो भइहाल्नेछौं । त्यसपछि यो वापसी (फर्कनु) टाढाको कुरो हो ।[3]

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ ۚ وَعِنْدَنَا كِتٰبٌ حَفِيْظٌ ④

(४) धर्ती जे-जति उनीहरुबाट घटाउँछ, त्यो हामीलाई ज्ञात छ तथा हामीसित सबै कण्ठ गरेको पुस्तक छ ।[4]

بَلْ كَذَّبُوْا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِیْٓ اَمْرٍ مَّرِيْجٍ ⑤

(५) बरु उनीहरुले सत्य कुरालाई झूठा भने जबकि त्यो उनका पासमा पुगिसक्यो त उनीहरु एउटा उल्झन (अलमल) मा परिसकेका छन् ।[5]

[1]यसको उत्तर लुप्त छ لَتُبْعَثُنَّ (तिमी निश्चित कयामतका दिन उठाइनेछौ) । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यसको उत्तर पछिको विषय-वस्तुमा छ जसमा नबूअत (दूतत्व) र पुनर्जन्मको प्रमाण छ । (फ़तहुल क़दीर र इब्ने कसीर)

[2]हाँलाकि यसमा कुनै विचित्र कुरो थिएन । प्रत्येक नबी त्यसै जातिको एउटा व्यक्ति हुन्थ्यो जसमा उसलाई पठाइन्थ्यो । यसै हिसाबले मक्काका क़ुरैशलाई तर्साउनका लागि उनैमध्येबाट एक व्यक्तिलाई सन्देशवाहक (रसूल) रोजियो ।

[3]हाँलाकि बौद्धिक आधारमा यसमा कुनै असम्भावना छैन । अगाडी यसको केही स्पष्टीकरण छ ।

[4]अर्थात् धर्ती मानिसका मासु, अस्थि, हड्डी तथा रौं आदिलाई गलाएर खाइहाल्छन् अर्थात त्यसलाई खण्डित गरिदिन्छ, त्यो न केवल हाम्रा ज्ञानमा छ बरु हाम्रा पासमा लौहे महफ़ुज (सुरक्षित पुस्तक) मा पनि अंकित छ । अतः यी सबै अंशहरुलाई एकत्र गरी पुनः जीवन प्रदान गरिदिनु हाम्रा लागि कुनै कठिन काम होइन ।

[5]हक़ (सत्य कुरो) सित अभिप्राय पवित्र कुर्आन, इस्लाम अथवा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको नबूअत (दूतत्व) छ । भावार्थ सबैको एउटै छ ।

أَفَلَمْ يَنظُرُوٓا۟ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن فُرُوجٍ ⑥

(६) के उनीहरुले आकाशलाई आफूमाथि देखेनन् कि हामीले त्यसलाई कुन प्रकार बनाएका छौं[1] तथा त्यसलाई सेवा प्रदान गर्नेछौं ?[2] त्यसमा कुनै दरार (चिरा) छैन ।[3]

وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَٰهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَٰسِىَ وَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ⑦

(७) तथा धर्तीलाई हामीले ओछ्याइदिएका छौं तथा त्यसमाथि हामीले नाना-प्रकारका सुन्दर वस्तुहरु उमारदिएका छौं ।[4]

تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ⑧

(८) ताकि प्रत्येक (अल्लाहतिर) फर्कने भक्तका लागि दृष्टि एवं बुद्धिको साधन होस् ।[5]

وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً مُّبَٰرَكًا فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ جَنَّٰتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ ⑨

(९) तथा हामीले आकाशबाट शुभ पानी वर्षायौं तथा त्यसबाट बगैंचा एवं काटिने खेतका अन्न पैदा गऱ्यौं ।[6]

مَرِيجٍ (मरीज) को अर्थ अलमल, असमंजस्य अथवा सन्देह हो, अर्थात् यस्तो विषय जो उनीमाथि अल्झेको छ, जसले उनीहरु अलमलमा छन् । कहिले उसलाई जादूगर भन्दछन्, कहिले कवि तथा भविष्यवक्ता ।

[1]अर्थात् बिना स्तम्भका जसको उसलाई कुनै सहारा होस् ।

[2]अर्थात् ताराहरुबाट त्यसलाई सुशोभित गऱ्यो ।

[3]यसैप्रकार कुनै अन्तर तथा भिन्नता पनि छैन जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِى خَلْقِ ٱلرَّحْمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٍ فَٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ۞ ثُمَّ ٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ ٱلْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴾

"जसले सात आकाश माथि-तल बनाए । (तिमी हे देख्नेहरु) अल्लाह दयालुको उत्पत्तिमा कुनै अनिमियतता देख्ने छैनौ, पुन: दृष्टि हालेर हेरिहाल के कुनै चिरा पनि देखिंदैछ ?" (अल-मुल्क-३,४)

[4]केही ज्ञाताहरुले زوج (ज़ौज) को अर्थ जोडा गरेका छन्, अर्थात सबै प्रकारका वनस्पति तथा वस्तुहरु जोडी-जोडी (भाले-पोथी) बनाएको छ । بهيج (बहीज) को अर्थ सुदृश्य, हराभरा तथा सुन्दर ।

[5]अर्थात् आकाश तथा धर्तीको रचना तथा अन्य वस्तुहरुको दर्शन तथा उनको ज्ञान प्रत्येक त्यस व्यक्तिको आँखा खोल्नु तथा सम्झनु एवं शिक्षा ग्रहण गर्ने हेतु छ, जो अल्लाहतिर ध्यान दिनेवाला छ ।

[6]काटिने अन्यसित अभिप्राय ती खेतीहरु हुन् जसबाट गहुँ, मकै, ज्वार, बाजरा, दालहरु तथा

وَالنَّخْلَ بٰسِقٰتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيْدٌ ﴿١٠﴾

(१०) तथा ख़जूरहरुका अग्ला-अग्ला बृक्ष जसका गुच्छाहरु (थुङ्गा) पत्रमाथि पत्र गरिन्छन् ।[1]

رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ ۙ وَأَحْيَيْنَا بِهٖ بَلْدَةً مَّيْتًا ۭ كَذٰلِكَ الْخُرُوْجُ ﴿١١﴾

(११) भक्तहरुका जीविकाका लागि तथा हामीले पानीसित मृत नगरलाई जीवित गरिदियौं । यसैप्रकार (चिहानहरुबाट) निस्कनु हो ।[2]

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوْحٍ وَّأَصْحٰبُ الرَّسِّ وَثَمُوْدُ ﴿١٢﴾

(१२) उनीभन्दा पूर्व नूहका समुदायले तथा 'रस्स' वालाहरुको[3] तथा समुदायहरुले झुठ्लाएका थिए ।

وَعَادٌ وَّفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوْطٍ ﴿١٣﴾

(१३) तथा आदले एवं फ़िरऔंनले तथा लूतका भाइहरुले ।

وَّأَصْحٰبُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ ۭ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيْدِ ﴿١٤﴾

(१४) तथा ऐकावालाहरु[4] ले तथा तुब्बअका समुदायले[5] (पनि झुठ्लाएका थिए) । सबैले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाए[6] त मेरो यातनाको

धान आदि उब्जन्छन् तथा त्यसपछि तिनको भण्डार गरिन्छ ।

[1] باسقات (बासिकात) को अर्थ طوالاً شاهقات अर्थात् अग्ला-लामा, طلع (तलअ) खजूरको त्यो फल जो पहिला निस्कन्छ । نضيد (नज़ीद) को अर्थ पत्रमाथि पत्र । बगैंचाहरुमा ख़जूरको फल पनि आउँछ किन्तु त्यसलाई अलग्ग विशेषरुपमा वर्णन गरिएको छ, जसबाट ख़जूरको त्यो महत्व स्पष्ट छ जो अरबमा त्यसलाई प्राप्त छ ।

[2] अर्थात् जस्तो वर्षाले धर्तीलाई जीवन प्रदान गरिदिन्छौं तथा हरा-भरा बनाइदिन्छौं, यसैप्रकार कयामतका दिन हामीले कब्रहरुबाट मनुष्यहरुलाई जीवित गरी निकाल्नेछौं ।

[3] रस्सका वासीहरुका निर्धारणका सम्बन्धमा भाष्यकारहरुमा बडो मतभेद छ । इमाम इब्ने ज़रीर तबरीले यस कथनलाई अधिमान दिएका छन् जसमा उनलाई अस्हाबे उखदूद (खाइहरुवाला) भनिएको छ, जसको चर्चा सूर: बुरूजमा छ । (विवरणका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने कसीर तथा फ़तहुल क़दीर, सूर: अल-फ़ुरकान-३८) ।

[4] أَصْحَابُ الأَيْكَة (अस्हाबुल ऐका) का लागि हेर्नुस् सुरतुश्शुअ्रा आयत १७६ को तटलेख ।

[5] तुब्बअ जातिका लागि हेर्नुस् सूर: अद्दुख़ान आयत ३७ को तटलेख ।

[6] अर्थात् उनीहरुमध्ये प्रत्येक लेख आफ्ना पैग़म्बरलाई झुठ्लाए । यसमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि सान्त्वना छ ।मानौं वहाँका लागि भनिंदैछ कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना समुदायद्वारा झुठ्लाउनु माथि शोकग्रस्त नहुनुस्, यसकारण कि यो कुनै नयाँ कुरा होइन,

वादा उनीमाथि सत्य भइहाल्यो ।

أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ ۚ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

(१५) के हामी प्रथम पटक पैदा गर्नुबाट थाकिसकेका छौं ?[1] बरु यी मानिस नयाँ जीवनतिरबाट सन्देहमा छन् ।[2]

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ

(१६) हामीले मनुष्यलाई पैदा गरेका छौं तथा त्यसका हृदयमा जो विचार उत्पन्न हुन्छन् हामी उनीसित परिचित छौं[3] तथा हामी उसका प्राणनाड़ी सित पनि

तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमभन्दा पहिला अम्बिया अलैहिमुस्सलामका साथ उनका समुदायहरुको यही आचरण रहेको छ । अर्को मक्कावासीहरुलाई चेतावनी छ कि विगत समुदायहरुले अम्बियालाई झुठ्लाए त देखिहाल कि उनको के परिणाम भयो ? के तिमी पनि आफ्ना लागि यही परिणाम मन पराउँछौ ? यदि होइन भने झुठ्लाउनुको मार्ग त्यागिदेउ तथा ईशदूत सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका प्रति विश्वास गरिहाल ।

[1]कि केयामतका दिन फेरिबाट जीवन प्रदान गर्नु हाम्रा लागि कठिन हुनेछ । अर्थ यो हो कि जब पहिलो पटक पैदा गर्नु हाम्रा लागि कठिन थिएन त दोस्रो पटक जीवित गर्न त पहिलो पटक पैदा गर्नुभन्दा सरल छ । जस्तो अन्य स्थानमा भन्नुभयो :

﴿ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ﴾

"त्यही हो जो प्रथम पटक सृष्टिको उत्पत्ति गर्दछ, पुन: दोस्रो पटक पैदा गर्नेछ तथा यो त उसका लागि अत्यन्त नै सहज छ ।" (अर्रूम-२७)

सूर: यासीन ७८,७९ मा पनि यो विषय वर्णन गरिएको छ तथा कुदसी हदीसमा छ, अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ : "आदमको पुत्र मलाई यो भनेर दुख दिन्छ कि अल्लाह कदापि मलाई पुन: पैदा गर्नुमा सामर्थ्यवान छैन जस्तो मलाई पहिला पैदा गर्नु, न कि दोस्रो पटक पैदा गर्नु । (बुख़ारी, तफ़सीर सुरतिल एख्लास)

[2]अर्थात् यिनी अल्लाहका सामर्थ्यको इन्कार गर्दैनन्, बरु तथ्य यो हो कि प्रलय हुने तथा पुनर्जीवनमा शंका छ ।

[3]अर्थात् मानिस जो केही गुप्त राख्दछ तथा मनमा लुकाएर राख्दछ । त्यो सब हामी जान्दछौं । वस्वसा मनोगत विचारहरुलाई भनिन्छ जसको ज्ञान त्यस मनुष्यका अतिरिक्त कसैलाई हुँदैन । परन्तु अल्लाह यी विचारहरुलाई पनि जान्दछ । यसैकारण कुद्सी हदीसमा वर्णित छ । "मेरो अनुगामीहरुका मनोगत विचारहरुलाई अल्लाहले क्षमा गरिदिएको छ, अर्थात् उनीमाथि पकड गर्नेछैन जबसम्म त्यसलाई मुखले व्यक्त नगरोस् अथवा त्यसका अनुसार कर्म

إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ⑯

अधिक त्यसका निकट छौं ।[१]

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ⑰

(१७) जुन समय दुई लिनेवाला गई लिन्छन्, एक दायाँतिर तथा दोस्रो बायाँतिर बसेको छ ।

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ⑱

(१८) (मनुष्य) मुखबाट कुनै शब्द निकाल्न पाउँदैन परन्तु त्यसका निकट रक्षक (पहरेदार) तयार छ ।[२]

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ۖ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ⑲

(१९) तथा मृतको बेहोशी सत्य लिएर आइपुग्यो,[३] यही हो जसबाट तिमी तर्कंदै हिंड्थ्यौ ।[४]

नगरोस्" (अल-बुख़ारी किताबुल ईमान, बाबु इजा हनस नासियन फिल ऐमान, मुस्लिम बाबु तजाबुज़िल्लाहे अन हदीसिन नफ्से वल ख्वातिर बिल कल्बे इजालम तस्तक़िर्)

[१] وريد शहेरग, अथवा प्राण नाडीलाई भनिन्छ जसलाई काट्नाले मृत्यु हुनजान्छ । यो रग (नाडी) घाँटीका एक किनारबाट मानिसका काँधसम्म हुन्छ । यस निकटतावाट तात्पर्य ज्ञानका आधारमा निकटता हो । अर्थात् ज्ञानले हामी मानिसका यति समीप छौं कि त्यसका मनको कुराहरु पनि जान्दछौं । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि 'हामी' सित अभिप्राय फरिश्ताहरु हुन्, अर्थात हाम्रा फरिश्ताहरु मानिसको प्राण नाडीभन्दा पनि निकट छन्, किनकि मानिसका दायाँ-बायाँ दुई फरिश्ता प्रत्येक क्षण उपस्थित रहन्छन्, उनी मानिसको प्रत्येक कुरो तथा कामलाई लेख्दछन् ﴿يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ﴾ को अर्थ हो ग्रहण गर्दछन् तथा लेख्दछन् । इमाम शौकानीले यसको भावार्थ लिएका छन् कि हामी मानिसका सबै स्थितिहरुलाई जान्दछौं बिना यसका कि हामी ती फरिश्ताहरुका मुहताज हौं जसलाई हामीले मानिसका कथन तथा कर्महरु लेख्नलाई नियुक्त गरेका छौं । दुई फरिश्ताहरुसित अभिप्राय केही विद्वानहरुका विचारमा एउटा सत्कर्म लेख्न तथा दोस्रो कुकर्म लेख्नका लागि छ । केही अन्य विद्वानहरुका निकट रात-दिनका फरिश्ताहरु अभिप्राय हो । रातका दुई फरिश्ताहरु अलग तथा दिनका दुई फरिश्ताहरु अलग । (फ़तहुल क़दीर)

[२] رقيب (रक़ीब) फरिश्ताहरु निरीक्षक तथा मानिसका कथन तथा कर्मको प्रतिक्षा गर्नेवाला । عتيد (अतीद) उपस्थित तथा तयार ।

[३] यसको दोस्रो अर्थ 'मृत्युको कठिनाई सत्यका साथ आउनेछ' हो अर्थात् मृत्युको समय सत्य प्रकट तथा ती वचनहरुको सत्य त स्पष्ट हुनजान्छ जो केयामत (प्रलय) तथा स्वर्ग एवं नर्कका विषयमा अम्बिया अलैहिमुस्सलाम गर्दै आइराखेका छन् ।

[४] تحيد तिमी यस मृत्युबाट भड्कन्थे तथा भाग्दथे ।

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा नरसिंघा फुकिनेछ । यातनाका वाचाको दिन यही हो ।

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾

(२१) तथा प्रत्येक व्यक्ति यसप्रकार आउनेछ कि त्यसका साथ एउटा हाँकेर ल्याउनेवाला हुनेछ तथा एउटा साक्ष्य दिनेवाला ।[1]

لَّقَدْ كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾

(२२) वस्तुतः तिमी यसबाट असावधान थियौ, परन्तु हामीले तिम्रा सामुबाट पर्दा हटाइदियौं त आज तिम्रो दृष्टि अति तीव्र छ ।

وَقَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾

(२३) त्यसका साथ रहनेहरु (फरिश्ताहरु) ले भन्नेछन् यो उपस्थिति हो, जो कि मेरो पासमा थियो ।[2]

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾

(२४) दुबै हालिदेउ नरकमा प्रत्येक काफ़िर उद्दण्डलाई ।

مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾

(२५) जो पुण्य कार्यबाट रोक्नेवाला, सीमा उल्लंघन गर्नेवाला तथा सन्देह गर्नेवाला थियो ।

الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾

(२६) जसले अल्लाहका साथ अन्य देवता बनाएका थिए, त त्यसलाई कठोर यातनामा हालिदेउ ।[3]

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَٰكِن كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾

(२७) त्यसको साथी (शैतान) ले भन्नेछ कि हे हाम्रा प्रभु ! मैले यसलाई मार्गबाट विचलित गरेको थिइन, बरु यो स्वयं नै टाढाका विचलनमा थियो ।[4]

[1] سَائِقٌ (हाँक्नेवाला) तथा शहीद (साक्षी) का सम्बन्धमा मतभेद छ । इमाम तबरीका विचारले यी दुई फरिश्ताहरु हुन्, एउटा मानिसलाई महशर (एकत्रित गरिने स्थान) सम्म हाँक्नेवाला तथा दोस्रो साक्ष्य दिनेवाला ।

[2] अर्थात फरिश्ताले मानिसको पूरा रेकर्ड अगाडी राखिदिनेछ कि यो तिम्रो कर्मपत्र हो जो कि मेरो पासमा थियो ।

[3] अल्लाह तआलाले कर्मपत्रका अनुसार न्याय तथा निर्णय गर्नेछ । أَلْقِيَا (अल्केया) सित الشَّدِيدِ (अश्शदीद) सम्म अल्लाहको कथन हो ।

[4] यसकारण उसले तुरुन्त मेरो कुरा मानिहाल्यो त यो तिम्रो विशुद्ध भक्त भएको भए त मेरा बहकाउमा आउँदैनथ्यो ।

قَالَ لَا تَخۡتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدۡ قَدَّمۡتُ إِلَيۡكُم بِٱلۡوَعِيدِ ۝٢٨

(२८) अल्लाह (तआला) ले भन्नेछ कि मेरा समक्ष झगडाहरुको कुरा नगर। मैले त पूर्वमा नै तिमीतिर यातनाको वाचा पठाइसकेको थिएँ।[1]

مَا يُبَدَّلُ ٱلۡقَوۡلُ لَدَيَّ وَمَآ أَنَا۠ بِظَلَّٰمٖ لِّلۡعَبِيدِ ۝٢٩

(२९) मेरो पासमा मेरा निकट कुरा बदलिन्न[2] तथा न म आफ्ना भक्तहरुमाथि अलिकति पनि अत्याचार गर्दछु।[3]

يَوۡمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ ٱمۡتَلَأۡتِ وَتَقُولُ هَلۡ مِن مَّزِيدٖ ۝٣٠

(३०) जुन दिन हामीले नरकसित सोध्नेछौं कि के तिमी टन्न भरियौ ? त्यसले उत्तर दिनेछ कि के केही अझ अधिक पनि छ ?[4]

यहाँ قَرِينٌ (साथी) सित तात्पर्य शैतान हो।

[1]अर्थात् अल्लाह काफ़िरहरु तथा उनका साथी शैतानहरुसित भन्नेछ कि यहाँ हिसाबका स्थान तथा न्यायलयमा लड्नु-झगड्नुको आवश्यकता छैन, न यसको कुनै लाभ नै छ। मैले त पहिला नै ईशदूतहरु तथा धर्मशास्त्रहरुद्वारा यी धम्कीहरुसित तिमीलाई सूचित गरिदिएको थिएँ।

[2]अर्थात् जुन वचन दिए थिएँ उनका विपरीत हुने छैनन्, बरु प्रत्येक दशामा पूरा हुनेछन् तथा यसै नियमानुसार तिम्रो निर्णय मेरो तर्फबाट भएको छ, जसमा कुनै परिवर्तन हुनसक्दैन।

[3]कि बिना अपराधका जो उनीहरुले गरेका छन् तथा निर्दोष जो उनीहरुले गरेका हुन्छन् उनलाई दण्ड दिदेऊ ? अथवा वाक्यशैली (मुहावरा) का रुपमा बोलिएको छ। जस्तै साधारणतः भनिन्छ कि अमुक व्यक्ति आफ्ना दासहरुमाथि अत्याचार गर्दछ, अमुक बडो क्रुर छ, यसको उद्देश्य अतिश्योक्ति होइन, अर्थात तात्पर्य हो कि म आफ्ना भक्तहरुमाथि अलिकति पनि अत्याचारी छैन।

[4]अल्लाहले भन्नुभएको छ : ﴿لَأَمۡلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ﴾

"म नरकलाई मानिस तथा जिन्नहरुबाट टन्न भरिदिनेछु।" (अलिफ.लाम.मीम अस्सजदा-१३)

यो वचन जब पूरा भइहाल्नेछ तथा अल्लाहले काफ़िर, जिन्न तथा मानिसलाई नरकमा हालिदिनेछ, त नरकसित सोधिनेछ कि तिमी टन्न भरिएका छौ कि छैनौं ? त्यसले उत्तर दिनेछ कि के केही अरु पनि छ ? अर्थात् यद्यपि म टन्न भरिसकिएको छु परन्तु हे अल्लाह तिम्रा विरोधीहरुका लागि ममा अझ पनि ठाउँ छ।

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾

(३१) तथा स्वर्ग सदाचारीहरुका लागि पूर्ण निकट गरिदिनेछ, अलिकति पनि टाढा हुनेछैन।[1]

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾

(३२) यो हो जसको वादा (वाचा) तिमीसित गरिन्थ्यो प्रत्येक त्यस व्यक्तिका लागि जो ध्यानमँग्न तथा आबद्ध होस्।[2]

مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٣﴾

(३३) जो दयालुको गुप्त रुपसित भय राख्दछ तथा आकर्षित हुने हृदय ल्याएको होस्।[3]

ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾

(३४) तिमी यस स्वर्गका शान्तिका साथ प्रवेश गरिहाल। यो सधैं रहनुको दिन हो।

ठाउँ छ। नरक़सित अल्लाहको यो कुरो तथा नरक़बाट उत्तर दिनु अल्लाहका सामर्थ्यवान कदापि सम्भव छैन। हदीसमा पनि वर्णित छ कि आगोमा मानिसहरु हालिनेछन् तथा नरक़ले भन्नेछ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ कि केही अरु पनि छ? यहाँसम्मकि अल्लाहले नरक़मा आफ्नो खुट्टा राखिदिनेछ जसबाट नरक़ पुकारिहाल्नेछ,'कत, कत' अर्थात भयो, भयो। (सहीह बुखारी, तफ़सीर सूर: काफ़। जन्नत (स्वर्ग) का सम्बन्धमा वर्णित छ कि स्वर्गमा अझै ठाउँ रहनेछ त अल्लाह त्यसका लागि नयाँ सृष्टि पैदा गर्नेछ जो त्यहाँ आबाद हुनेछन्। (सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्ना, बाबुन्नारे यद्खुलुहा अल-जब्बारून वल जन्नते यदखुलुहा अज़्ज़ुअफाऊ)

[1]तथा केही विद्वानहरुले भनेका छन् कि क़्यामतका दिन जब स्वर्ग समीप गरिदिइनेछ टाढा छैन, किनकि त्यसलाई अवश्य व्याप्त हुनुछ तथा وَكُلُّ مَا هُوَ آتٍ فَهُوَ قَرِيبٌ. जो पनि आगामी वस्तु छ त्यो समीप छ, टाढा छैन। (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् जब ईमानवाला स्वर्ग तथा त्यसको सुख-सुविधाहरुको समीपबाट दर्शन गर्नेछन् त भनिनेछ कि यही त्यो स्वर्ग हो जसको वादा प्रत्येक अल्लाहमा ध्यानमँग्न तथा त्यसको आज्ञापालन गर्नेवालासित गरिएको थियो। أَوَّاب (अव्वाब) अल्लाहमा ध्यान गर्ने अर्थात् अधिक तौबा (क्षमा-याचना) गर्ने तथा अल्लाहको पवित्रता (तस्वीह) तथा स्मरण गर्ने, एकान्तमा आफ्ना पापहरुलाई याद गर्ने व्यक्ति। حَفِيظ (हफ़ीज) आफ्ना पापहरुलाई याद गरेर उनीबाट क्षमा माँग्ने, अथवा अल्लाहका अधिकार तथा त्यसका उपकारहरुलाई याद राख्ने, अथवा अल्लाहको आज्ञा तथा निषेधलाई याद राख्ने व्यक्ति (फ़तहुल क़दीर)

[3] مُنِيب (मुनीब) अल्लाहतिर ध्यान गर्ने तथा त्यसको आज्ञाकारी हृदय आफ्ना अथवा शिर्क तथा पापका दोषहरुबाट पवित्र हृदय।

لَهُم مَّا يَشَآءُونَ فِيهَا وَلَدَيۡنَا مَزِيدٌ ۝٣٥

(३५) यिनीहरु त्यहाँ जे-जति चाहन्छन्, उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछ (बरु) हाम्रा पासमा अझ पनि अधिक छ ।[1]

وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّن قَرۡنٍ هُمۡ أَشَدُّ مِنۡهُم بَطۡشٗا فَنَقَّبُواْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ هَلۡ مِن مَّحِيصٍ ۝٣٦

(३६) तथा उनीभन्दा पूर्व पनि हामीले धेरै समुदायहरुलाई नष्ट गरिसकेका छौं, जो उनीभन्दा शक्तिमा अत्याधिक थिए, उनीहरु नगरहरुमा बरालिंदै रहे[2] कि कुनै भाग्नुको ठेगाना छ ?

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكۡرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلۡبٌ أَوۡ أَلۡقَى ٱلسَّمۡعَ وَهُوَ شَهِيدٞ ۝٣٧

(३७) यसमा प्रत्येक त्यस व्यक्तिका लागि सदुपदेश छ जसका हृदय[3] होस् अथवा कान थापोस्[4] तथा त्यो उपस्थित होस् ।[5]

وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٖ ۝٣٨

(३८) नि:सन्देह हामीले आकाशहरु तथा धर्ती एवं दुबैका मध्येका जे-जति वस्तुहरु छन् सबैलाई (मात्र) ६ दिनमा पैदा गरिदियौं तथा हामीलाई थकाइले स्पर्शसम्म गरेन ।

فَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ قَبۡلَ طُلُوعِ ٱلشَّمۡسِ

(३९) अत: तपाईं ती कुराहरुमा धैर्यधारण गर्नुस् तथा आफ्ना प्रभुको पवित्रतागान प्रशंसाका साथ सूर्य उदाउनुभन्दा पहिला पनि तथा

[1]यसबाट अभिप्राय अल्लाहको दर्शन हो जो स्वर्गवासीहरुलाई प्राप्त हुनेछ, जस्तो कि ﴿لِّلَّذِينَ أَحۡسَنُواْ ٱلۡحُسۡنَىٰ وَزِيَادَةٞ﴾ (यूनुस-२६) को तफ़सीर (व्याख्या) मा गुज्रयो ।

[2] ﴿فَنَقَّبُواْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ﴾ (नगरहरुमा हिंडे-डुले) को एउटा अरु भावार्थ यो वर्णन गरिएको छ ती मक्कावासीहरुसित अधिक व्यापार तथा व्यवसायका लागि विभिन्न नगरहरुमा डुल्थे, परन्तु हाम्रो प्रकोप आयो त उनले कहीं शरण तथा भाग्नुको मार्ग पाएनन् ।

[3]अर्थात् जागृत हृदय जो सोच-विचार गरी वास्तविकताहरुलाई बोध गरून् ।

[4]अर्थात् मन तथा चेतनाले उपस्थित होस् यसकारण कि जो कुरा नै बुझ्दैन उनी उपस्थित हुँदाहुँदै पनि यस्ता छन् जस्तो छैनन् ।

وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾

अस्ताउनु[1] भन्दा पहिला पनि गर्नुस् ।

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा रातका कुनै समयमाथि[2] पनि महिमागान गर्नुस् तथा नमाज़का पश्चात पनि ।[3]

وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤١﴾

(४१) तथा सुनिराख्नुस्[4] जुन दिन एउटा पुकार्ने[5] ले नजीककै स्थानबाट पुकार्नेछ ।[6]

---

[1]अर्थात् प्रातः सन्ध्या समय अल्लाहको तस्बीह (पवित्रगान) गर अथवा अस्र तथा फज्रको नमाज़ पढ्नुमाथि जोड दिएको छ ।

[2] مِن केहीको अर्थ दिनका लागि छ । अर्थात रातका केही भागमा पनि अल्लाहको तस्वीह (महिमागान) गर्नुस् । अथवा रातको नमाज़ (तहज्जुद) पढ्नुस्, जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो : ﴿وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ﴾

"रात यदि उठेर तहज्जुदको नमाज़ पढ्नुस् तपाईंका लागि अधिक पुण्यको कारण छ ।"(बनी इस्राईल-७९)

केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि मेराजभन्दा पहिला मुसलमानहरुमाथि केवल फज्र तथा अस्रको नमाज़ तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि तहज़्जुदको नमाज़ पनि फर्ज (अनिवार्य) थियो । मेराजका अवसरमा पाँच नमाज़हरु अनिवार्य गरिए । (इब्ने कसीर)

[3]अर्थात् अल्लाहको तस्वीह गर्नुस् । केही धर्मविशेषज्ञले यसबाट ती तस्वीहहरु अभिप्राय लिएका छन्, जुन पढ्नमाथि फर्ज़ (अनिवार्य) नमाज़हरुका पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले जोड दिनुभएको छ जस्तै سُبْحَانَ الله (सुब्हानल्लाह) ३३ पटक, الْحَمْدُ لله (अल्हम्दो लिल्लाहे) ३३ पटक, الله أَكْبَر (अल्लाहो अकबर) ३४ पटक आदि । (अल- बुख़ारी, किताबुल अज़ान, बाबुज़ ज़िके बादस सलाति, मुस्लिम बाबु इस्तिहबाबिज्जिके, बादस सलाति व बयानु सिफ़तिही) केही ज्ञाताहरुले भनेका छन् कि أدبار السجود सित अभिप्राय मग़रिबको नमाज़का पश्चातका दुई रकातहरु हुन् । केही अन्यले भनेका छन् कि उपरोक्त तस्बीहहरु आयत उतर्नुका धेरै समय पश्चात भनिएका थिए ।

[4]अर्थात् केयामतका जो समाचार (अहवाल) प्रकाशना (वह्य) का माध्यमले वर्णन गरिदैन, यिनलाई ध्यानले सुन्नुस् ।

[5]यो पुकार्नेवाला इस्राफ़ील फरिश्ता हुनेछ अथवा जिब्रील तथा यो त्यो पुकार हुनेछ जसबाट मानिस मैदाने महशरमा एकत्र हुनेछन्, अर्थात् दोस्रो फूँक ।

[6]यसबाट केही विज्ञहरुले बैतुल मोकद्दसका समीपको सखरः (चट्टान) तात्पर्य लिएका छन् । भन्दछन् कि यो आकाशबाट निकट्तम स्थान हो । केहीका निकट यसका अभिप्राय यो हो कि प्रत्येक व्यक्तिले यो आवाज यसप्रकार सुन्नेछ जस्तै

(४२) जुन दिन त्यस कडा आवाजलाई सविश्वास सुन्नेछन्, यही निस्कनुको दिन हुनेछ ।[1]

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾

(४३) हामीले नै जीवित गर्दछौं तथा मार्दछौं[2] तथा हामीतिर नै फर्किआउनु[3] छ ।

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

(४४) जुन दिन धर्ती फाट्छ तथा यिनी दुगर्दै[4] (निस्किहाल्नेछन्), यो एकत्रित गर्नु हामीलाई निकै नै सरल छ ।

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾

(४५) हामी राम्ररी जान्दछौं जे-जति यिनीहरु भनिराखेका छन् तथा तपाईं उनीहरुलाई बलपूर्वक[5] मनाउन लगाउने हुनुहुन्न, बस मात्र तपाईं उनीहरुलाई कुर्आनद्वारा सम्झाउँदै रहनुस् जो मेरो धम्कीबाट तर्सन्छन् ।[6]

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

त्यसका समीपबाट नै आवाज आइराखेको छ । (फ़तहुल क़दीर) तथा यही सही लाग्दछ ।

[1]यो चित्कार अर्थात् यो केयामतको फूँक निश्चय हुनेछ, जसमा त्यो जगतमा शंका गर्दथे, तथा यही दिन कब्रहरुबाट निस्कने दिन हुनेछ ।

[2]अर्थात संसारमा मृत्युको काखमा हालिदिनु तथा परलोकमा जीवन दान हाम्रै काम हो । यसमा कोही हाम्रो साझी छैन ।

[3]त्यहाँ हामी प्रत्येक मनुष्यलाई त्यसका कर्मानुसार फल दिनेछौं ।

[4]अर्थात् त्यस पुकार्नेवालातिर दौड्नेछन् जसले पुकारेको हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर) नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : जब धर्ती फाट्नेछ त सबभन्दा पहिला जीवित भएर म नै निस्कनेछु «أَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الأَرْضُ» (सहीह मुस्लिम, किताबुल फज़ायेल, बाबु तफ़्ज़ीले नबियेना सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अला जमीइल ख़्लायेक)

[5]अर्थात् तपाईंमाथि यसको भार छैन कि उनलाई ईमान स्वीकार गर्नुमा बाध्य गरिदिनुस्, वरु तपाईंको कर्तव्य केवल उपदेश दिनु तथा आमन्त्रण हो, तपाईं यही काम गर्दैराख्नुस् ।

[6]अर्थात् तपाईंको दावत तथा सदुपदेशबाट त्यसैले शिक्षा प्राप्त गर्नेछ जो अल्लाह तथा त्यसका धम्कीहरुसित तर्सन्थ्यो तथा त्यसका वचनमा विश्वास राखेको हुनेछ । यसैकारण आदरणीय कतादा यो दुआ गर्ने गर्दथे :

सूरतुज ज़ारियात-५१

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ

सूरः ज़ारियात मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा साठ्ठी आयतहरु एवं तीन रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا ①

(१) सौगन्ध छ उडाएर छर्नेवालीहरुको,[1]

فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا ②

(२) अनि बोध उठाउनेवालीहरुको,[2]

فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ③

(३) अनि सुस्त गतिले चल्नेवालीहरु,[3]

فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا ④

(४) अनि कामको विभाजन गर्नेवालीहरु ।[4]

«اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ يَخَافُ وَعِيدَكَ، وَيَرْجُو مَوْعُودَكَ، يَابَارُّ ! يَارَحِيمُ !»

"हे अल्लाह हामीलाई उनीहरुमध्ये गरिदियौं जो तिम्रा धम्कीहरुबाट तर्सन्छन् तथा तिम्रा वचनहरुबाट आशा राख्दछन्, हे कल्याण गर्नेवाला, हे दया गर्नेवाला ।" (इब्ने कसीर)

[1]यसबाट अभिप्राय वायु हो जसले धूलो उडाएर यताउता पारिदिन्छ ।

[2]وِقْـرًا (वक्र) अर्थात् प्रत्येक त्यो भार जसलाई कुनै प्राणी लिएर हिंड्छ । अभिप्राय ती वायुहरु हुन्, जो बादलहरुलाई बोकेका छन् अथवा ती बादल जो जलको बोझ बोकेका छन्, जस्तै पशु गर्भका बोझ उठाउँछन् ।

[3] جاريات (जारीयात) पानीमा चल्नेवाली नौकाहरु, يُسْرًا (युस्रन) सरलताले ।

[4]مُقَسِّـمات यसबाट अभिप्राय ती फरिश्ताहरु हुन् जो कार्यहरुलाई विभाजित गरिदिन्छन्, कोही दयाको फरिश्ता छ त कोही प्रकोपको, कोही जलको, त कोही अकालको, कोही वायुको छ, त कोही मृत्युको एवं घटनाहरुको । केही विद्वानहरुले यी सबैबाट अभिप्राय वायुहरु लिएका छन् तथा यी सबैलाई वायुको विशेषण बनाएका छन् । जस्तै अनुवादक विशेषज्ञले पनि यसैका अनुसार अनुवाद गरेको छ । परन्तु हामीले इमाम इब्ने कसीर तथा इमाम शौकानीको व्याख्या अनुसार गरेका छौं । शपथको आशय, जसको शपथ लिइन्छ, त्यसको सत्यताको वर्णन गर्नुपर्ने हुन्छ अथवा कहिलेकाहीं केवल जोड दिन अभिप्राय हुन्छ तथा कहिले जसको शपथ ग्रहण गरिन्छ, त्यसलाई प्रमाण स्वरुप गर्नुपर्ने हुन्छ, यहाँ शपथको यही

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ۝٥

(५) विश्वास गर कि तिमीसित जुन वचन दिइन्छन् (सबै) सत्य छन् ।

وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ۝٦

(६) तथा निःसन्देह न्याय हुनेवाला छ ।

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ۝٧

(७) सौगन्ध छ मार्गहरु भएको आकाशको ।[1]

إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ ۝٨

(८) निश्चित रुपमा तिमी विभिन्न कुराहरुमा परेका छौ ।[2]

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ۝٩

(९) त्यसबाट त्यही विमुख (रोक्नु) गरिन्छ[3] जो रोकिदिइएका हुन्छ ।

قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ ۝١٠

(१०) निर्मूल कुराहरु गर्ने नाश गरिए ।

الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ۝١١

(११) जो अचेत छन् तथा बिर्सेका छन् ।

तेस्रो प्रकार हो, अगाडी शपथको उत्तर यो वर्णन गरिएको छ कि तिमीलाई जुन वचन दिइन्छन् ती निश्चय सच्चा छन् तथा क़ेयामत (प्रलय) भएर नै रहनेछ जसमा न्याय गरिनेछ । यो हावाहरु चल्नु बादलहरुले जल बोक्नु, सागरहरुमा नौकाहरु (डुङ्गाहरु) चल्नु तथा फरिश्ताहरुद्वारा विभिन्न कार्य गर्नु केयामत हुने कुराको प्रमाण हो, किनकि जो अल्लाह यी सबै कुरा गर्दछ, जो प्रत्यक्षरुपले अत्यन्त कठिन तथा सामान्य साधनहरुका विपरीत छ । त्यसैले क़्यामतका दिन सबै मानवलाई पुनः जीवन पनि प्रदान गर्न सक्दछ ।

[1]दोस्रो अनुवाद सुन्दर तथा शोभामान गरिएको छ । चाँद, सूर्य, नक्षत्र एवं प्रकाशमान तारा त्यसका ऊँचाई तथा विस्तार, यो सबै आकाशको शोभा तथा सौन्दर्यका कारण हुन् ।

[2]अर्थात् हे मक्कावासीहरु ! तिमी कुनै एउटा कुरामाथि सहमत छैनौ । हाम्रा पैग़म्बरलाई तिमीमध्ये कोही जादूगर भन्दछ, कोही कवि, कोही भविष्यवेत्ता तथा कोही झूठा भन्दछन् । यसैप्रकार कोही क़ेयामतलाई मान्दैन तथा कोही सन्देह गर्दछ । यसका अतिरिक्त एकातिर अल्लाहलाई विधाता तथा जीविका दाता हुने कुरोलाई स्वीकार गर्दछौ तथा अर्कोतिर अरुहरुलाई पनि पूज्य बनाएका छौ ।

[3]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि ईमान स्वीकार गर्नुबाट अथवा सत्यबाट, अथवा पुनर्जीवन तथा तौहीद (एकेश्वरवाद) बाट, अथवा अभिप्राय हो कि उपरोक्त मतभेदबाट त्यो व्यक्ति विमुख गरिदियो जसलाई अल्लाहले आफ्नो सन्मतिले विमुख गरिदियो । प्रथम भावमा निन्दा छ, दोस्रोमा प्रशंसा

يَسْـَٔلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٢﴾

(१२) सोध्छन् कि बदलाको दिन कहिले हुनेछ ?

يَوْمَ هُمْ عَلَى ٱلنَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾

(१३) (हो) यो त्यो दिन हो कि यिनी आगोमा पोलिनेछन् ।[१]

ذُوقُوا۟ فِتْنَتَكُمْ هَـٰذَا ٱلَّذِى كُنتُم بِهِۦ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

(१४) (भनिनेछ) आफ्ना उपद्रवको स्वाद चाख,[२] यही हो जसको तिमीले शीघ्रता मचाइराखेका थियौ ।

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّـٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾

(१५) निःसन्देह अल्लाहसित भय राख्ने स्वर्गहरु एवं (शीतल) जलस्रोतहरुमा हुनेछन् ।

ءَاخِذِينَ مَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾

(१६) उनका प्रभुले जे-जति उनलाई प्रदान गरेको छ, त्यसलाई लिइराखेका हुनेछन्, उनीहरु त त्यसभन्दा पूर्व नै सदाचारी थिए ।

كَانُوا۟ قَلِيلًا مِّنَ ٱلَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾

(१७) उनीहरु रात्रिमा निकै कम सुत्ने गर्दथे ।[३]

وَبِٱلْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा उनी रात्रिका अन्तिम अंश (बिहान पख) मा क्षमा-याचना गर्ने गर्दथे ।[४]

---

[१] يُفْتَنُونَ को अर्थ हो يُحَرَّقُون و يُعَذَّبُون जुनप्रकार सुनलाई अग्निमा हालेर जाँच परख गरिन्छ, यसैप्रकार यिनी आगोमा हालिनेछन् ।

[२] فِتْنَة (फ़ितनः) को अर्थ हो यातना तथा आगोमा पोलिनु ।

[३] هُجُوع (हुजूअ) को अर्थ हो रातमा सुत्नु । مَا يَهْجَعُون मा फेरि जोडका ما लागि छ । उनीहरु रातिमा कम सुत्थे । अर्थ हो पूरा राति सुतेर अल्छीपना तथा आनन्दमा समय बिताउँदैनथे बरु रातिको केही भाग अल्लाहको स्मरणमा तथा त्यसका सदनमा विन्ति यातना गरेर गुजार्दथे जस्तो कि हदीसहरुमा पनि क़्यामुल्लैल (रातिको नमाज़) मा जोड दिएको छ, जस्तो कि एक हदीसमा भन्नुभयो, “मानिसहरु ! मानिसहरुलाई खाना खुवाउ, नाताहरु जोड, सलाम फैलाउ तथा रातमा जागेर नमाज़ पढ जबकि मानिस सुतेका हुन्छन्, तिमी शान्तिका साथ स्वर्गमा प्रवेश गर्नेछौ । (मुसनद अहमद ५/४५१)

[४] बिहानको समय प्रार्थनाको स्वीकृतिको अति उत्तम समय हो । हदीसमा वर्णित छ कि जब रातको तिहाई भाग शेष रहन्छ त अल्लाह संसारका आकाशमा ओर्लन्छ तथा आवाज दिन्छ कि कोही प्रायश्चित गर्नेवाला छ कि म उसको प्रायश्चित स्वीकार गरून्, कोही क्षमा माँग्नेवाला छ कि म उसलाई क्षमा गरुँ, कोही भिखारी छ कि म त्यसको माँग पूरा गरिदिऊ, यहाँसम्मकि फज्र (प्रभात) उदय हुनजान्छ । (सहीह मुस्लिम किताब

(१९) तथा उनका मालमा माँग्नेवालाहरुको तथा प्रश्न गर्नबाट बच्नेहरुको अधिकार थियो ।[1]	وَفِيٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقّٞ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ ١٩
(२०) तथा विश्वास गर्नेहरुका लागि त धर्तीमा धेरै निशानीहरु छन् ।	وَفِي ٱلۡأَرۡضِ ءَايَٰتٞ لِّلۡمُوقِنِينَ ٢٠
(२१) तथा स्वयं तिम्रा अस्तित्वमा पनि, त के तिमी देख्दैनौ ।	وَفِيٓ أَنفُسِكُمۡۚ أَفَلَا تُبۡصِرُونَ ٢١
(२२) तथा तिम्रो जीविका तथा जे तिमीलाई वचन दिइन्छ सबै आकाशमा छ ।[2]	وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزۡقُكُمۡ وَمَا تُوعَدُونَ ٢٢
(२३) तसर्थ आकाश तथा धर्तीको प्रभुको सौगन्ध ![3] यो पूर्णतः सत्य हो । यस्तो नै जस्तो कि तिमी कुरा गर्दछौ ।	فَوَرَبِّ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ إِنَّهُۥ لَحَقّٞ مِّثۡلَ مَآ أَنَّكُمۡ تَنطِقُونَ ٢٣
(२४) के तिमीलाई इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) का सम्मानित अतिथिहरुको सूचना पनि पुगेको छ ?[4]	هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ضَيۡفِ إِبۡرَٰهِيمَ ٱلۡمُكۡرَمِينَ ٢٤
(२५) उनीहरु जब उनीकहाँ यहाँ आए त सलाम गरे, (इब्राहीम) ले सलामको उत्तर दिए	إِذۡ دَخَلُواْ عَلَيۡهِ فَقَالُواْ سَلَٰمٗاۖ

सलातिल मुसाफ़िरीन बाबुत तरगीबे फिद् दुआये वज़ ज़िके फी आख़िरिल लैले वल एजाबति फ़ीहि) ।

[1] محروم (महरूम) सित अभिप्राय त्यो हो जो आवश्यकता हुनुका पश्चात पनि माँग्दैन, त त्यो योग्य हुँदाहुँदै पनि उसलाई मानिसहरुले दिदैनन् । अथवा त्यो व्यक्ति हो जसको सबैथोक आकाश तथा धर्तीको आपदाका कारण नाश हुनजाओस् ।

[2] अर्थात् वर्षा पनि आकाशबाट हुन्छ जसबाट तिम्रो जीविका पैदा हुन्छ तथा स्वर्ग-नरक तथा पुण्य एवं दण्ड पनि आकाशहरुबाट छ जसको वादा गरिन्छ ।

[3] إِنَّهُ मा सर्वनाम संकेत हो ती विषय तथा निशानीहरुतिर जो वर्णित भए ।

[4] هَلْ प्रश्नवाची शब्द हो, जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई चेतावनी (सूचना) छ कि यस कथाको ज्ञान तिमीलाई छैन, बरु हामी तिमीलाई प्रकाशनाद्वारा सूचित गरिराखेका छौं ।

قَالَ سَلٰمٌ ۚ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ﴿٢٥﴾

(तथा भने यी त) अपरिचित मानिस हुन् ।

فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ فَجَآءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾

(२६) अनि (चूपचाप छिटो-छिटो) आफ्ना परिवारवालाहरुतिर गए तथा एउटा मोटो बाछोको (मासु) ल्यायो ।

فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा उसलाई उनका पासमा राखे र भने तपाईं किन खानुहुन्न ?[२]

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

(२८) अनि मनैमनमा उनीबाट भयभीत भइहाले,[३] उनीहरुले भने कि तपाईं भयभीत नहुनुस्,[४] तथा उनीहरुले (आदरणीय) इब्राहीमलाई एउटा ज्ञानीपुत्र हुने कुराको सूचना दिए ।

فَأَقْبَلَتِ ٱمْرَأَتُهُۥ فِى صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾

(२९) त उनकी पत्नीले आश्चर्यमा आएर[५] आफ्ना मुखमाथि हातले हानेर भनिन् कि म त बृद्धा हूँ, साथै बाँझो ।

قَالُوا۟ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

(३०) उनीहरुले भने कि हो तिम्रा प्रभुले यसैप्रकारले भनेको छ, निःसन्देह त्यो हिक्मत भएको एवं ज्ञाता छ ।[६]

[१]यो आफ्नो मनमा भने, उनलाई सम्बोधित गरेर भनेनन् ।

[२]अर्थात् खाना सामु राखिए पश्चात पनि त्यसतिर हात बढाएनन् त सोधे ।

[३]भयको संवेदन यसकारण गरे कि आदरणीय इब्राहीमले सोचे कि यी आउनेहरु कुनै राम्रो विचारले आएका होइनन् बरु नराम्रो इरादाले आएका हुन् ।

[४]आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामका अनुहारमा भयका चिन्हहरु देखेर फरिश्ताहरुले भने ।

[५] صَرَّةٍ (सर्रतिन) को दोस्रो अर्थ हो चित्कार तथा पुकार अर्थात् चिच्याउँदै भने ।

[६]अर्थात् जस्तो हामीले तिमीसित भनेका छौं, यो हामीले आफ्नो तर्फबाट भनेका होइनौं बरु तिम्रा प्रभुले यसैप्रकार भनेको छ, जसबाट हामीले तिमीलाई सूचित गरिराखेका छौं । यसकारण यसमा न आश्चर्यको आवश्यकता छ न सन्देहको किनकि जो अल्लाह तआ़ला चाहन्छ अवश्य भएर रहन्छ ।

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾

(३१) (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामले) भने कि अल्लाहद्वारा पठाइएका (फरिश्ताहरु !) तिम्रो के उद्देश्य हो ?[1]

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) उनीहरुले उत्तरदिए कि हामी पापीहरुतिर पठाइएका हौं ।[2]

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾

(३३) ताकि हामी उनीमाथि माटाका कंकरीहरु (स-साना टुक्रा) को वर्षा गरौं ।[3]

مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) जो तिम्रा प्रभुका तर्फबाट नामांकित भइसकेको छ ती सीमा उल्लंघन गर्नेहरुका लागि ।[4]

فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾

(३५) त जति ईमान भएकाहरु त्यहाँ थिए, हामीले उनीहरुलाई निकालिदियौं ।[5]

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा हामीले त्यहाँ मुसलमानहरुको मात्र एउटै घर पायौं ।[6]

---

[1] خَطْبٌ कथा, अभियान । अर्थात यस शुभ-सूचनाका अतिरिक्त तिम्रो अरु के कार्य एवं उद्देश्य छ जसका लागि तिमीलाई पठाइएको छ ।

[2] यसबाट अभिप्राय लूतको जाति हो जसको सबभन्दा ठूलो अपराध लिवातत (समलैंगिक मैथुन) थियो ।

[3] वर्षायौंको अभिप्राय हो कि यी कंकरीहरुद्वारा मारिहालौं । यी कंकरीहरु विशुद्ध पत्थरका थिए, न कि आकाशीय ओले (तुषार) थिए, बरु माटोबाट बनेका थिए ।

[4] مُسَوَّمَةً (मुसौव्वम:) नामांकित अथवा निशान लागिएको, उनको विशेष चिन्ह थियो अथवा ती प्रकोपका लागि विशेष थिए । केही धर्मविद भन्नुहुन्छ कि जुन कंकरीहरुवाट जसको मृत्यु हुनु थियो, त्यसमा त्यसको नाम लेखिएको हुन्थ्यो । مُسْرِفِينَ जो शिर्क तथा पथभ्रष्टतामा निकै अगाडी बढेका तथा दूराचार तथा पापमा सीमा उल्लंघन गर्नेहरु हुन् ।

[5] अर्थात प्रकोप आउनुभन्दा पूर्व हामीले त्यहाँबाट उनलाई निस्किहाल्नुको आदेश दिएका थियौं ताकि उनीहरु प्रकोपबाट सुरक्षित रहून् ।

[6] तथा यो अल्लाहका पैग़म्बर (सन्देष्टा आदरणीय लूत अलैहिस्सलामको घर थियो जसमा उनका दुई पुत्रीहरु तथा केही ईमान भएकाहरु थिए । भन्दछन् कि यिनी

وَتَرَكْنَا فِيهَآ ءَايَةً لِّلَّذِينَ يَخَافُونَ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा त्यहीं हामीले उनका लागि जो कष्टदायी यातनाको भय राख्दछन्, एउटा पूर्ण निशानी छाड्यौं ।[1]

وَفِى مُوسَىٰٓ إِذْ أَرْسَلْنَٰهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा मूसाको कथामा (पनि हाम्रो तर्फबाट चेतावनी छ) जबकि हामीले उसलाई प्रमाण दिएर पठायौं ।

जम्मा तेह्र थिए । यिनमा आदरणीय लूतकि पत्नी सम्मिलित थिइनन्, अपितु त्यो आफ्नो जातिका साथ विनाशहरुमध्ये थिइ । (ऐसरूत्तफ़ासीर) इस्लामको अर्थ हो आज्ञापालन तथा समर्पण । अल्लाहका आदेशहरुका पालनामा शिर निहुराउने तथा भुकाउने मुस्लिम हो । यस आधारमा प्रत्येक मोमिन मुसलमान हुन् । यसैकारण उनका लागि मोमिन शब्द प्रयोग गरियो तथा पुन: उनैका लागि मुस्लिम शब्द भनिएको छ । यसबाट प्रमाणित गरिन्छ कि यिनका चरितार्थमा कुनै अन्तर छैन, जस्तो कि केही मोमिन तथा मुस्लिमको बीच गर्दछन् । कुर्आनले जो कहीं मोमिन तथा कहीं मुस्लिम शब्द प्रयोग गरेको छ त त्यो ती अर्थहरुका अनुसार हो जो अरबी शब्दार्थहरुका आधारमा उनका बीच छ । अत: शाब्दिक प्रयोगका मुक़ाबिलामा धार्मिक तथ्यहरुलाई लिनु अधिक अनिवार्य छ धार्मिक तथ्यहरुका आधारमा उनका मध्ये त्यही अन्तर छ, जो जिब्रील अलैहिस्सलामको हदीसबाट सिद्ध छ । जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित सोधियो कि इस्लाम के हो ? त उहाँले भन्नुभो: لا إله إلا الله (ला एलाह इल्लल्लाह) को साक्ष्य, नमाज़को स्थापना ज़कात दिनु, हज्ज तथा रमज़ानका महिना रोज़ा (ब्रत) । तथा जब ईमानका विषयमा प्रश्न गरियो त भन्नुभयो : अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार्नु, त्यसका फरिश्ताहरु, किताबहरु, रसूलहरु, प्रलयको दिन तथा राम्रो एवं नराम्रो भाग्यप्रति विश्वास राख्नु । अर्थात हृदयले यी कुराहरुमाथि विश्वास राख्नु तथा आज्ञा एवं कर्तव्यहरुको पालना इस्लाम हो । यस आधारमा प्रत्येक मोमिन मुसलमान तथा प्रत्येक मुसलमान मोमिन हो । (फ़तहुल क़दीर)) तथा जो मानिस मोमिन तथा मुस्लिमका बीच अन्तर गर्दछन् उनी भन्दछन् कि यो सही हो कि यहाँ कुर्आनले एउटै गिरोहका लागि मोमिन तथा मुस्लिमका शब्द प्रयोग गरेका छन्, परन्तु यिनका बीच जुन अन्तर छ, त्यसका आधारमा प्रत्येक मोमिन मुस्लिम पनि छ तैपनि प्रत्येक मुस्लिमको मोमिन हुने कुरो आवश्यक छैन । (इब्ने क़सीर) जे पनि होस् यो ज्ञान सम्बन्धी बहस हो तथा दुबै गिरोहहरुका पास आ-आफ्ना तर्क छन् ।

[1]यो आयत अथवा पूर्ण लक्षण ती प्रकोपका चिन्ह हुन् जो यी विध्वस्त वस्तीहरुमा एक युगसम्म शेष रहे । तथा यो संकेत पनि उनैका लागि छन् जो ईश्वरीय प्रकोपको भय राख्दछन्, किनकि शिक्षा तथा सदुपदेशको प्रभाव पनि स्वीकार गर्दछन् तथा आयतहरु (निशानीहरु) मा चिन्तन-मनन पनि ती नै गर्दछन् ।

(३९) त त्यसले आफ्नै बलमा मुख फर्कायो[1] तथा भन्नथाल्यो कि यो जादूगर हो अथवा दिवाना हो ।

فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِۦ وَقَالَ سَٰحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾

(४०) अन्ततः हामीले त्यसलाई तथा त्यसको सेनालाई आफ्नो यातनामा समातेर समुद्रमा हालिदियौं, त्यो थियो नै निन्दनीय ।[2]

فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾

(४१) त्यसैप्रकार आदहरुमध्ये पनि[3] (हाम्रो तर्फबाट चेतावनी छ) जबकि हामीले उसमाथि बाँझ (अशुभ) आँधी पठायौं ।[4]

وَفِى عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلرِّيحَ ٱلْعَقِيمَ ﴿٤١﴾

(४२) त्यो जुन-जुन वस्तुमाथि जान्थ्यो, त्यसलाई जीर्ण अस्थिहरुको जस्तै चूर-चूर गरिदिन्थ्यो ।[5]

مَا تَذَرُ مِن شَىْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ كَٱلرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾

(४३) तथा समूद (को कथा) मा पनि (शिक्षा छ) जब उनीसित भनियो कि तिमी केही दिनसम्म लाभ उठाइहाल ।[6]

وَفِى ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا۟ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾

---

[1]दृढ पहलू (पक्ष) लाई रुक्न भन्दछन् । यहाँ अभिप्राय त्यसको आफ्नो शक्ति तथा सेना हो ।

[2]अर्थात त्यसका काम नै यस्ता कि जसका लागि त्यो निन्दाको पात्र थियो ।

[3] أي : تركنا في قصة عاد آية आदको कथामा पनि हामीले निशानी छाड्यौं ।

[4] الرِّيحَ العَقِيمَ (बाँझ हावा) जसमा शुभ-सम्पन्नता थिएन । त्यो हावा वृक्षहरुलाई फलदार गर्नेवाली थिएन न वर्षाको सन्देशवाहक, बरु केवल विनाश एवं प्रकोपको आयु थियो ।

[5]यो त्यस हावाको प्रभाव थियो जो आदका समुदायमाथि प्रकोपका रुपमा पठाइएको थियो । यो प्रचण्ड वायु सात रात तथा आठ दिन निरन्तर चलिरहयो । (अल-हाक्कः ७)

[6]अर्थात जब उनले आफूले नै माँग गरिएको चमत्कारबाट प्रकट ऊटनीलाई वध गरिदिए त उनीसित भनियो कि अब तीन दिन तिमी अझ संसारको स्वाद लिइहाल । तीन दिनका पश्चात तिमी ध्वस्त गरिदिइनेछौ । यो त्यसैतिर संकेत हो । केही ज्ञाताहरुले यसलाई स्वालेह अलैहिस्सलामको नबूअतका आरम्भको वचन मानेका छन् । शब्दहरुको यो अर्थ पनि हुनसक्छ । बरु पूर्व वाक्य-क्रमबाट यही अर्थ अधिक उचित छ ।

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾

(४४) परन्तु उनीहरुले आफ्ना प्रभुका आदेशहरुको अवहेलना गरे, जसका लागि उनलाई उनीहरुले हेर्दाहेर्दै (तीब्र) कडक[1] ले नष्ट गरिदियो ।

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) अनि न त उनी उभिन सके[2] तथा न बदला लिनसके ।[3]

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा नूह (अलैहिस्सलाम) का समुदायको पनि यसभन्दा पूर्व (यही अवस्था भएको थियो) उनीहरु पनि बडो अवज्ञाकारी मानिस थिए ।[4]

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा आकाशलाई हामीले (आफ्ना) हातहरुले बनाएका हौं[5] तथा निःसन्देह हामी विस्तार गर्नेवाला छौं ।[6]

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा धर्तीलाई हामीले फर्श बनाइदिएका छौं,[7] त हामी निकै राम्रा ओछ्यानेवाला छौं ।

[1]यो صَاعِقَةٌ (तीब्र कड्क) आकाशीय चित्कार थियो तथा त्यसका साथ तलबाट رَجْفَةٌ (भूकम्प) थियो, जस्तो कि सूरः आराफ-७८ मा छ ।

[2]कि उनीहरु भाग्न सकून् ।

[3]अर्थात अल्लाहको प्रकोपबाट स्वयंलाई बचाउन सकेनन् ।

[4]नूहको समुदाय, आद, फ़िरऔन तथा समूद आदि समुदायहरुभन्दा निकै पहिला गुज्रिसकेको छ । यसले पनि अल्लाहको आज्ञापालनको साटो विद्रोहको मार्ग अपनाएको थियो । अन्ततः त्यसलाई जलमा डुबाइदिइयो ।

[5]السَّمَاءُ को ज़बर (अ को मात्रा) بَنَيْنَا का कारण छ जो लुप्त छ । بَنَيْنَا السَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا

[6]अर्थात् पहिला नै निकै विशाल छ परन्तु हामीले यसलाई त्यसभन्दा पनि अधिक विस्तृत सामर्थ्य राख्दछौं, अथवा आकाशबाट वर्षा गरी जीविका विस्तृत गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ अथवा مُوسِعٌ लाई وُسْعٌ बाट मानियोस् (शक्ति तथा सामर्थ्य राख्नेवाला) त अर्थ हुन्छ कि हामीमा यस्ता अरु पनि आकाश तथा धर्ती बनाउनुको सामर्थ्य तथा शक्ति मौजूद छ । हामी आकाश तथा धर्ती बनाएर थाकेका छैनौ, बरु हाम्रो शक्ति तथा सामर्थ्य असीम छ ।

[7]अर्थात ओछ्यान जस्तै त्यसलाई ओछ्याइदियौं ।

وَمِن كُلِّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَا زَوۡجَيۡنِ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा प्रत्येक वस्तुलाई हामीले जोडा-जोडा पैदा गरेका छौं[1] ताकि तिमी शिक्षा प्राप्त गर ।[2]

فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۖ إِنِّي لَكُم مِّنۡهُ نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿٥٠﴾

(५०) त तिमी अल्लाहतिर दौड-भाग (अर्थात ध्यान) गर ।[3] निःसन्देह म तिमीलाई त्यसतिर स्पष्ट रुपमा सचेत गर्नेवाला हूँ ।

وَلَا تَجۡعَلُواْ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَۖ إِنِّي لَكُم مِّنۡهُ نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿٥١﴾

(५१) तथा अल्लाहका साथ कुनै अन्यलाई पूज्य नबनाउ । निःसन्देह म तिमीलाई त्यसतिर बाट स्पष्ट रुपमा सचेतक हूँ ।[4]

كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُواْ سَاحِرٌ أَوۡ مَجۡنُونٌ ﴿٥٢﴾

(५२) यसैप्रकार जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन्, उनका पासमा जो पनि रसूल आए उनले भनिदिए कि या त यो जादूगर हो अथवा दिवाना हो ।

أَتَوَاصَوۡاْ بِهِۦۚ بَلۡ هُمۡ قَوۡمٞ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾

(५३) के यिनीहरु यस कुराको एक-अर्कालाई वसीयत गर्दछन्,[5] होइन बरु यी सबै उद्दण्ड हुन् ।[6]

---

[1] अर्थात् प्रत्येक वस्तुको जोडी-जोडी भाले तथा पोथी अथवा त्यसका मुक़ाबिल तथा विलोमलाई पनि पैदा गरेका छौं । जस्तै प्रकाश-अन्धकार, थल-जल, चन्द्र-सूर्य, गुलियो-तितो, रात-दिन, राम्रो-नराम्रो, जीवन-मृत्यु, ईमान-कुफ्र, सौभाग्य-दूर्भाग्य, स्वर्ग-नरक, जिन्न-मानिस आदि । यहाँसम्मकि जीवधारीको तुलनामा निर्जीव । अतः आवश्यक छ कि संसारको पनि जोडा होस् अर्थात् परलोक, संसारका मुक़ाबिलामा अन्य जीवन ।

[2] यो जानीहाल कि यी सबैको रचयिता मात्र एक अल्लाह हुन्, जसको कोही शरीक (साझेदार) छैन ।

[3] अर्थात् कुफ्र (अविश्वास) तथा अवज्ञाबाट तौबा तथा क्षमा माँगेर तुरुन्त अल्लाहका सदनमा झुकिहाल, यसमा विलम्ब नगर ।

[4] अर्थात तिमीलाई हामीले प्रष्टरुपमा तर्सायौं तथा तिम्रो हित गरिराखेको छु कि केवल एक अल्लाहतिर झुक । उसैमाथि विश्वास तथा भरोसा गर तथा मात्र उसै एकको इबादत गर । त्यसका साथ अन्य उपास्यहरुलाई शरीक (साझी) नगर । यस्तो गर्छौ भने याद राख कि स्वर्गका सुविधा तथा सुखहरुबाट सधैंका लागि बञ्चित भइहाल्नेछौ ।

[5] अर्थात् प्रत्येक पछि आउने जातिहरुले यसैप्रकार अल्लाहका रसूलहरुको इन्कार गरे र उनलाई जादूगर तथा उन्मादग्रस्त भने, जस्तै पहिला समुदाय आगामी समुदायहरुलाई वसीयत गरी जाँदैगरे । एकका पश्चात प्रत्येक समुदायले यही मार्ग अपनायो ।

[6] एक-अर्कालाई वसीयत त होइन बरु प्रत्येक समुदाय नै आ-आफ्नो ठाउँमा उद्दण्ड छ ।

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٍ ۝٥٤

(५४) तसर्थ तपाईं उनीहरुबाट मुख फर्काइहाल्नुस्, तपाईंमाथि कुनै आरोप छैन ।

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَىٰ تَنفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ۝٥٥

(५५) तथा शिक्षा दिँदैरहनुस्, निश्चय यो शिक्षा ईमान भएकाहरुलाई लाभ दिनेछ ।[1]

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦

(५६) मैले जिन्नात एवं मुसलमानहरुलाई मात्र यसैकारण पैदा गरेको छु कि उनीहरु केवल मेरो इबादत गरून् ।[2]

مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ۝٥٧

(५७) न म उनीसित जीविका चाहन्छु, न मेरो यो इच्छा छ कि उनीहरुले मलाई खुवाऊन् ।[3]

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝٥٨

(५८) अवश्य अल्लाह (तआला) त स्वयं जीविका प्रदान गर्ने शक्तिशाली एवं बलवान छ ।

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِّثْلَ ذَنُوبِ

(५९) त जसले अत्याचार गरेका छन्, उनीहरुलाई पनि उनका साथीहरुका भागका समान

यसकारण ती सबका हृदय समान छन् तथा उनका चरित्र पनि मिल्दा-जुल्दा छन् । यसकारण पछिल्लाहरुले त्यही समय भने जो अघिकाहरुले भने तथा गरे ।

[1]यसकारण कि सदुपदेश लाभ तिनैलाई पुग्छ । अथवा अभिप्राय यो हो कि तपाईं शिक्षा दिँदैरहनुस्, यसबाट तिनले अवश्य लाभ प्राप्त गर्नेछन् जसका सम्बन्धमा अल्लाहका ज्ञानमा छ कि उनीहरुले ईमान स्वीकार गर्नेछन् ।

[2]यसमा अल्लाहका त्यस इरादा (मशीयत) लाई व्यक्त गरियो जो धर्म विधानका अनुसार त्यो भक्तहरुबाट चाहन्छ कि सम्पूर्ण मानव र जिन्नले मात्र एक अल्लाहको उपासना गरून् तथा आज्ञापालन पनि उसै एकको गरून् । यदि यसको सम्बन्ध उत्पत्तिका इरादाले भएको भए त सबै उसको बन्दना तथा आज्ञापालनका लागि विवश हुन्थे तथा कोही त्यसबाट विमुख हुनुको सामर्थ्य राख्दैनथ्यो । अर्थात् यसमा मानिस तथा जिन्नहरुलाई उनका जीवनको उद्देश्य स्मरण गराइएको छ, जसलाई यदि उनीहरुले विर्सेर राखे त आखिरतमा कडा जाँचबुझ हुनेछ तथा उनी त्यस परीक्षामा विफल मानिनेछन् जसमा अल्लाहले उनीहरुलाई इरादा तथा पसन्दको स्वाधीनता दिएको छ ।

[3]अर्थात मेरो इबादत तथा आज्ञापालनसित मेरो उद्देश्य यो होइन कि यिनीहरुले मलाई कमाएर खुवाउन्, जस्तो कि अरु असत्य स्वामीहरुको हुन्छ, बरु जीविकाका सबै कोष त मेरै पासमा छ, मेरो उपासना तथा आज्ञापालनबाट त स्वयं उनैको लाभ हुनेछ ।

أَصْحَٰبِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾

भाग प्राप्त हुनेछ ।[1] अतः उनीहरु मसित शीघ्र नगरून् ।[2]

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِن يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

(६०) त खराबी छ नास्तिकहरुलाई उनका त्यस दिनको जसको उनी वचन दिइन्छन् ।

सूरतु तूर-५२

سُورَةُ الطُّورِ

सूरः तूर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्चास आयतहरु एवं दुई रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالطُّورِ ﴿١﴾

(१) सौगन्ध छ तूरको ।[3]

وَكِتَٰبٍ مَّسْطُورٍ ﴿٢﴾

(२) तथा लेखिएको किताबको ।[4]

فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ ﴿٣﴾

(३) जो झिल्लीका खुल्ला पृष्ठहरुमा छ ।[5]

وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾

(४) तथा आबाद घरको ।[6]

---

[1] ذَنُوب (ज़नूब) को अर्थ भरिएको डालो हो । इनारहरुबाट डालोमा पानी निकालेर बाँडिन्छ, यसैकारण यहाँ डालोलाई भागका अर्थमा प्रयुक्त गरिएको छ । अभिप्राय यो हो कि अत्याचारीहरुलाई यातनाले भाग प्राप्त हुनेछ, जस्तै यसबाट पहिला कुफ्र तथा शिर्क गर्नेवालाहरुलाई उनको यातनाको भाग पाइएको थियो ।

[2] किन्तु यो यातनाको भाग उनीहरुले कहिले पुग्नेछ, यो अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ । यसकारण प्रकोपको माँगमा शीघ्रता नगरून् ।

[3] तूर त्यो पर्वत हो जसमाथि (मूसा अलैहिस्सलाम) सित अल्लाहले कुरा गर्नुभयो । त्यसलाई तूर सीना पनि भनिन्छ । अल्लाहले त्यसका यसै महत्वका कारण त्यसको शपथ लिएको छ ।

[4] مَسْطُور (मस्तूर) को अर्थ हो लिखित वस्तु, यसका विभिन्न चरितार्थ वर्णन गरिएका छन् । कुरआन मजीद, लौहे महफूज़ (सुरक्षित पट्टिका) सबै अवतरित किताबहरु अर्थात् मानिसहरुका कर्म जो फरिश्ताहरु लेख्दछन् ।

[5] यो مَسْطُور सित सम्बन्धित छ । رَقّ (रक्क़) यो पातलो छाला जसमा लेखिन्थ्यो । مَنْشُور (मंशूर) को अर्थ हो फैलिएको तथा खुला भएको ।

[6] यो بيت معمور (बैते मअमूर) सातौं आकाशमा त्यो बन्दना गृह हो जसमा फरिश्ताहरु इबादत गर्दछन् । यो बन्दनागृह फरिश्ताहरुबाट यसप्रकार भरिएको रहन्छ कि प्रतिदिन सत्तरी

(५) तथा अग्ला छतको ।[1]	وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوْعِ ۙ﴿٥﴾
(६) तथा भड्काइएका सागरको ।[2]	وَالْبَحْرِ الْمَسْجُوْرِ ۙ﴿٦﴾
(७) नि:सन्देह तपाईंका प्रभुको प्रकोप भएर नै रहनेछ ।	اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ۙ﴿٧﴾
(८) त्यसलाई रोक्ने कोही छैन ।[3]	مَّا لَهٗ مِنْ دَافِعٍ ۙ﴿٨﴾
(९) जुन दिन आकाश प्रकम्पित हुन थाल्नेछ ।[4]	يَّوْمَ تَمُوْرُ السَّمَآءُ مَوْرًا ۙ﴿٩﴾

हजार फरिश्ताहरु इबादतका लागि त्यसमा प्रवेश गर्छन्, जसको पुन: प्रलयसम्म दोस्रो पटक पालो आउने छैन, जस्तो कि मेराजका हदीसहरुमा वर्णन गरिएको छ । केही विद्वानहरुले बैते मअमूरसित ख़ानये काअबा अभिप्राय लिएका छन् जो उपासनाका लागि आउने मनुष्यहरुबाट प्रत्येक समय भरिएको रहन्छ । मअमूरको अर्थ हो आबाद तथा भरिएको ।

[1]यसबाट अभिप्राय आकाश हो जो धर्तीको लागि छतका समान छ । कुर्आनले त्यसलाई अर्को स्थानमा 'सुरक्षित छत' भनेको छ । ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوْظًا ۖ وَّهُمْ عَنْ اٰيٰتِهَا مُعْرِضُوْنَ﴾ अल अम्बिया-३२) केही ज्ञाताहरुले यसबाट अर्श तात्पर्य लिएका छन् जो सबै आपत्तिहरुका लागि छत हो।

[2]مسجور (मस्जूर) को अर्थ हो भड्केको । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय त्यो पानी हो जो अर्शको मुनि छ जसबाट केयामत (प्रलय) को दिन वर्षा हुनेछ । त्यसबाट मृत शरीर जीवित हुनेछन् । केही विद्वान भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय सागर हो, तिनमा क्यामतका दिन आगो भड्किनेछ, जस्तो कि भन्नुभयो:

﴿وَاِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾

"तथा जब सागर भड्काउनेछन् ।" (अत्तकवीर-६)

इमाम शौकानीले यसै भावार्थलाई उत्तम मानेका छन् । केही धर्मविदहरुले मस्जूरको अर्थ भरिएको लिएका छन् । इमाम तबरीले यसै कथनलाई लिएका छन् । यसका अरु पनि कैयन् अर्थ वर्णन गरिएका छन् । (हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने कसीर)

[3]यो उपरोक्त सौगन्धहरुको उत्तर हो । अर्थात् यी सबै वस्तुहरु अल्लाहको महाशक्तिको प्रदर्शन हो, यस कुराको प्रमाण हो कि अल्लाहको त्यो प्रकोप पनि निश्चय भएर रहनेछ जसको उसले वाचा गरेको छ । त्यसलाई हटाउनुभन्दा कोही समर्थ हुनेछैन ।

[4]مـور(मौर) को अर्थ हो गति तथा उथल-पुथल केयामतका दिन आकाशका प्रबन्धमा जो उथल-पुथल तथा ताराहरुका टूट-फूटका कारण जो बिखराव पैदा हुनेछ, त्यसलाई यी शब्दहरुमा व्यंजित गरिएको छ, तथा यो उपरोक्त यातनाका लागि समय छ । अर्थात् छोडेर कपासका भुवा समान तथा रेतका काँडाहरु जस्तै उडेर जानेछन् ।

(१०) तथा पर्वत हिंड्डुल गर्न थाल्नेछन् ।	وَّ تَسِيْرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ۞
(११) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरुको (पूर्ण) खराबी छ ।	فَوَيْلٌ يَّوْمَىِٕذٍ لِّلْمُكَذِّبِيْنَ ۞
(१२) जो आफ्ना अनायास कुराहरुमा उफ्रिराखेका छन् ।[१]	الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ خَوْضٍ يَّلْعَبُوْنَ ۞
(१३) जुन दिन उनीहरु धक्का दिइएर[२] नरक्को आगोतिर ल्याइनेछन् ।	يَوْمَ يُدَعُّوْنَ اِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ۞
(१४) यही (नरक्को) त्यो अग्नि हो जसलाई तिमीले झूठ भन्दथ्यौ ।[३]	هٰذِهِ النَّارُ الَّتِيْ كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُوْنَ ۞
(१५) (अब भन) के यो जादू हो ?[४] अथवा तिमी देख्दै-देख्दनौ ।[५]	اَفَسِحْرٌ هٰذَآ اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُوْنَ ۞
(१६) यसमा जाउ, (नरकमा) अब तिमीबाट धैर्य राख्नु तथा नराख्नु तिम्रा लागि समान छ । तिमीलाई केवल तिम्रा कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ ।	اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوْٓا اَوْ لَا تَصْبِرُوْا ۚ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ ۭ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۞
(१७) निःसन्देह सदाचारी मानिस स्वर्गमा तथा सुखहरुमा छन् ।[६]	اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَّنَعِيْمٍ ۞

[१]अर्थात आफ्ना कुफ्र तथा असत्यमा लीन तथा सत्यलाई झुठ्लाउन र उपहासमा लागेका छन् ।

[२] اَلدَّعُّ (अद्दअ) को अर्थ हो बडो कडाईका साथ धकाल्नु ।

[३]यो नरक्मा नियुक्त फरिश्ताहरु (ज़बानियः) उनीहरुलाई भन्नेछन् ।

[४]जस्तो तिमी संसारमा पैग़म्बरहरुलाई जादूगर भन्ने गर्थ्यौ, भन के यो पनि जादूको कुनै काम हो ?

[५]अथवा जुनप्रकार तिमी संसारमा सत्यका दर्शनबाट अन्धा थियौ, यो दण्ड पनि तिमीले बुझिराखेका छैनौ ? यो झपार्नका लागि उनीहरुलाई भनिएको छ, अन्यथा प्रत्येक वस्तु उनका दर्शनमा आइसकेको हुनेछ ।

[६]काफ़िर तथा हतभागाहरुका पश्चात ईमानवाला तथा भाग्यशालीहरुको चर्चा गरिदैछ ।

فَٰكِهِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَىٰهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ⑱

(१८) उनीहरुलाई जे उनका प्रभुले प्रदान गरेको छ, त्यसमा प्रसन्न छन्।[१] तथा उनलाई उनका प्रभुले नरकको यातनाबाट पनि बचाइहालेको छ।

كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑲

(१९) तिमी मजासँग खाने-पिउने गरिरह ती कर्महरुका प्रतिफल स्वस्थ जो तिमीले गर्दथ्यौ।[२]

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ ۖ وَزَوَّجْنَٰهُم بِحُورٍ عِينٍ ⑳

(२०) समतल ओछ्याइएका सुन्दर तख्तामाथि तकिया लगाइराखेको अवस्थामा।[३] तथा हामीले उनका विवाह ठूला-ठूला आँखा भएका हूरहरुसित गरिदिएका छौं।

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ ۚ كُلُّ ٱمْرِئٍۭ

(२१) तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा उनको सन्तानले पनि ईमानमा उनको अनुगमन गरे हामी उनको सन्तानलाई उनीसम्म पुऱ्याइदिनेछौं तथा उनका कर्महरुबाट हामीले केही कम गर्ने छैनौं।[४]

---

[१]अर्थात् स्वर्गका घर, खानाहरु, वस्त्र, सवारीहरु, सुन्दर पत्नी तथा अन्य सुखहरु ती सबैमा उनी आनन्दित हुनेछन् किनकि यो वरदान संसारका सुखहरुभन्दा अत्याधिक बढी हुनेछन् तथा مَالاَ عَينٌ رَأَتْ ولاَ أُذُنٌ سَمِعَتْ ولاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ को चरितार्थ।

[२]अर्को स्थानमा भन्नुभयो: ﴿كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ﴾ (अल-हाक्क:-२४) यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहको दया प्राप्त गर्नका लागि ईमानका साथ सत्कर्म अति आवश्यक छ।

[३]مَصْفُوفَةٍ (मस्फ़ूफ़:) एक-अर्कासित जोडिएको जस्तो कि उनी प्रतिबद्ध छन् अथवा केही ज्ञाताहरुले त्यसको वर्णन गरेका छन् कि उनी परस्पर सम्मुख हुनेछन्, जस्तै रणक्षेत्रमा सेनाहरु सम्मुख हुन्छन्। यस भावलाई कुरआनका अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ:

﴿عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ﴾

"एक-अर्काका सम्मुख आसनहरुमा आसीन हुनेछन्।" (अस्साफ़्फ़ात-४४)

[४]अर्थात जसका पिता आफ्नो स्वच्छता सदाचार तथा सत्कर्मका कारण स्वर्गका उच्च श्रेणीहरुमा पदासीन हुनेछन्, अल्लाह तआला उनको सन्तानका पनि पद उच्च गरेर उनलाई उनका पिताहरुका साथ भेट गराइदिनेछ। यो गर्ने छैन कि उनका पिताहरुका पद घटाएर उनको सन्तानको तल्लो श्रेणीहरुमा उनलाई ल्याओस्। अर्थात् ईमान भएकाहरुमाथि दोहोरो अनुग्रह गर्नेछ। एक त यो कि पिता तथा पुत्रहरुको परस्पर मिलन गराइदिनेछ ताकि

بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

प्रत्येक व्यक्ति आ-आफ्ना कर्महरुको गिरवी (जिम्मेवार) छ ।[1]

وَأَمْدَدْنَاهُم بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) हामीले उनका लागि फलहरु तथा रुचिकर मासुको प्राचुर्य गरिदिनेछौं ।[2]

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَّا لَغْوٌ فِيهَا

(२३) (प्रसन्नताका साथ) उनीहरु एक-अर्कासित (मदिराका) प्यालाको हारालुछ गर्नेछन्,[3] जुन शराब (मदिरा

उनका नयन शीतल होऊन्, दोस्रो यो कि तल पदहरु भएकालाई उठाएर उच्च पदहरुमा आसीन गरिदिनेछ। अन्यथा दुबैका मिलनको यो पनि तरीका हुनसक्छ कि प्रथम श्रेणी भएकाहरुलाई द्वितीय श्रेणी प्रदान गरिदेओस् । यो कुरा किनकि त्यसका कृपा तथा उपकारका विपरीत हुनेछन्, यसकारण त्यसले यस्तो गर्नेछैन, बरु द्वितीय श्रेणीवालाहरुलाई प्रथम श्रेणी प्रदान गर्नेछ। यो त अल्लाहको त्यो उपकार हो जुन सन्तानमाथि पिताहरुका सत्कर्महरुको बरकत (शुभ) बाट हुनेछ। हदीसमा वर्णित छ कि सन्तानको दुआ (प्रार्थना) तथा इस्तिग़फ़ार (प्रार्थना तथा क्षमा-याचना) बाट पिताहरुको दर्जा पनि बढ्छन् । जब एक व्यक्तिको पद स्वर्गमा उच्च हुन्छ त त्यो सोध्छ कि हे अल्लाह यसको कारण ? अल्लाह तआला भन्छ, "यसको कारण तिम्रो सन्तानको तिम्रा लागि क्षमा-याचनाको प्रार्थना हो।" (मुसनद अहमद २/५०९) यसको समर्थन त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा चर्चा छ कि मानिस मर्दछ त उसका कर्मको कर्म पनि समाप्त भएर जान्छ, परन्तु तीनवटा कुराहरुको पुण्य मृत्युको पश्चात पनि जारी रहन्छ, एक सदक़ये जारिया (जारी रहने दान), दोस्रो त्यो ज्ञान जसबाट मानिस लाभान्वित हुन्छन्, तेस्रो नेक औलाद (सदाचारी सन्तान) जो त्यसका लागि प्रार्थना गर्दछ। (मुस्लिम, किताबुल वसीयः, बाबु मा यलहकुल इन्सान मिनस सवाबे बाद वफ़ातेही)

[1] رَهِينٌ (रहीन) مَرْهُون (मर्हून) (बंधक) का अर्थमा छ, प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्मको बन्धक हुनेछ। यो मोमिन तथा काफ़िर दुबैका लागि सामान्य छ तथा अर्थ यो हो कि जसले जस्तो गर्नेछ त्यस्तै भर्नेछ। अथवा यसबाट अभिप्राय केवल काफ़िर हुन् कि उनी आफ्ना दुष्कर्ममा फँस्नेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ۞ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ﴾

"प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्महरुमा गिरफ्तार हुनेछ । दायाँ हातवालाहरुबाहेक (ईमान भएकाहरु) का ।" (अल-मुद्दस्सिर-३८,३९)

[2] أمددناهم यो زدناهم का अर्थमा छ, अथवा अत्याधिक दिनेछ ।

[3] يتنازعون- يتعاطون و يتناولون एक-अर्कासित लिनेछन् । अथवा त्यो अर्थ हो जो अनुवादमा छ । كأس (कास) त्यस प्याला तथा जामलाई भन्दछन् जो मदिरा अथवा अन्य कुनै पेय पदार्थमा भरिएको हुन्छ। खाली भाँडोलाई कास भन्दैनन् । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾

का आनन्दमा न अपशब्द निस्कनेछन् तथा न पाप हुनेछ ।[1]

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनका चारैतिर सेवाका लागि (सेवक) बालक हिंड्डुल गरिराखेका हुनेछन्, जस्तो कि उनी मोती थिए जो लुकाएर राखिएका थिए ।[2]

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा आपसमा एक-अर्कातिर मुख गरेर प्रश्न गर्नेछन् ।[3]

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

(२६) भन्नेछन् कि यसभन्दा पूर्व हामी आफ्ना घरवालाहरुमा निकै तर्सने गर्दथ्यौं ।[4]

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

(२७) त अल्लाह (तआला) ले हामीमाथि बडो उपकार गऱ्यो तथा हामीलाई तेज़ गरम हावाहरुका प्रकोपबाट बचाइहाल्यो ।[5]

إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

(२८) हामीले यसका पूर्व नै त्यसको इबादत गरिरहन्थ्यौं,[6] निःसन्देह त्यो अत्यन्त परोपकारी एवं अत्यन्त दयालु छ ।

[1]त्यस मदिरामा सांसारिक मदिराको प्रभाव हुनेछैन । त्यसलाई पिएर न कोही बहकिनेछ कि अपशब्द भनोस्, त यति बेसुध हुनेछ कि पाप गरोस् ।

[2]अर्थात् स्वर्गवासीहरुको सेवाको लागि त्यसलाई नव-युवक सेवक पनि दिइनेछन् जो उनको सेवाका लागि हिंडिराखेका हुनेछन् । सुन्दरता एवं शोभा तथा स्वच्छता एवं सफाईमा यस्ता हुनेछन् जस्ता मोती, जसलाई ढाकिएर राखिएको छ ताकि हात लाग्नाले त्यसको चमक कम नहोस् ।

[3]एक-अर्कासित सांसारिक समाचार सोध्नेछन् कि संसारमा कुन दशामा जीवनयापन गरिरहे तथा ईमान एवं कर्मको मागहरु कसरी पूरा गर्दैरहे ।

[4]अर्थात् अल्लाहको यातनाबाट । यसकारण अल्लाहका त्यस दण्डबाट बच्नुको प्रबन्ध पनि गरिरहे, यसकारण कि मानिसलाई जुन कुराको भय हुन्छ, त्यसबाट बच्नका लागि त्यो दौडधूप पनि गर्दछ ।

[5] سَمُوم (समूम) लू, भुल्साइने गरम हावालाई भन्दछन् । नरकका नामहरुमध्ये एउटा नाम पनि हो ।

[6]अर्थात् केवल त्यसै एकको बन्दना (इबादत) गर्दथ्यौ, त्यसका साथ कसैलाई साझी गर्दैनथ्यौ । अथवा यो अर्थ हो कि उसैसित नरकको यातनाबाट बच्नुको प्रार्थना गर्दथ्यौ ।

فَذَكِّرْ فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

(२९) तसर्थ तपाईं सम्झाउँदै रहनुस्, किनकि तपाईं आफ्ना प्रभुको कृपाले न त काहिन (ज्योतिषी) हुनुहुन्छ न दिवाना ।[1]

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾

(३०) के (काफ़िर) यसप्रकार भन्दछन् कि यो कवि हो, हामी त्यसका लागि कालचक्र (अर्थात मृत्यु) को प्रतीक्षा गरिराखेका छौं ।[2]

قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

(३१) (तपाईं) भनिदिनुस् कि तिमी प्रतिक्षा गर, म पनि तिम्रा साथ प्रतिक्षा गर्नेहरुमा छु ।[3]

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَٰمُهُم بِهَٰذَآ ۚ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) के उनका बुद्धिहरु उनलाई यही सिकाउँछन् ?[4] अथवा यी मानिस नै उद्दण्ड हुन् ।[5]

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥ ۚ بَل لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) के यिनीहरु भन्दछन् कि यस (नबी) ले (कुरआन) स्वयं रचेको छ, वास्तविकता यो हो कि उनी ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[6]

---

[1]यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ कि तपाईं शिक्षा-दीक्षा तथा उपदेशको काम गर्दैरहनुस् तथा यिनी तपाईंका विषयमा जे-जति भनिराख्छन्, त्यतातिर कान नथाप्नुस्, यसकारण कि तपाईं अल्लाहको कृपाले न काहिन हुनुहुन्छ न उन्मादी (जस्तो कि यिनीहरु भन्दछन्) अपितु तपाईंमाथि हाम्रोतिर बाट प्रकाशना आउँछ, जो काहिनमाथि आउँदैन, तपाईं जो कथन सुनाउनु हुन्छ त्यो बुद्धि एवं ज्ञानको दर्पण हुन्छ, एउटा उन्मादीबाट यस्ता कुरा कसरी सम्भव छ ?

[2]رَيْب (रैब) को अर्थ हो कालचक्र, مَنُون (मनून) मृत्युका नामहरुमध्ये एउटा नाम हो । अभिप्राय यो हो कि मक्काका कुरैश यस प्रतिक्षामा छन् कि कालचक्रबाट सम्भवत: यस (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई मृत्यु आइहोलोस् तथा हामीलाई शान्ति प्राप्त होस्, जो यसको तौहीद (अद्वैत) को निमन्त्रणले हामीबाट खोसिहालेको छ ।

[3]अर्थात् हेर कि मृत्यु कसलाई पहिले आउँछ तथा विनाश कसको भाग्य बन्दछ ?

[4]अर्थात् तपाईंका विषयमा जो यिनीहरु यसप्रकार अनर्दल मिथ्या एवं अशुद्ध कुराहरु गर्दैरहन्छन्, के उनका बुद्धिहरुले उनलाई यही सम्झाउँछन् ?

[5]होइन अपितु यी उद्दण्ड तथा पथभ्रष्ट मानिसहरु हुन्, तथा यही उद्दण्डता एवं पथभ्रष्टताले उनीहरुलाई यस कुराहरुका लागि उक्साइराखेको छ ।

[6]अर्थात् कुरआन गढ्नुका आरोपमा उक्साउनेवाला पनि उनको कुफ्र नै हो ।

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِۦٓ إِن كَانُوا صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) तसर्थ यदि यिनी साँचो हुन् भने यस जस्तो एउटा (नै) कुरा यिनी (पनि) त ल्याऊन् ।[1]

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَٰلِقُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) के यिनी बिना कुनै पैदा गर्नेवाला स्वयं नै पैदा भइहालेका छन् ?[2] अथवा यिनी स्वयं पैदा गर्नेवाला हुन् ?[3]

أَمْ خَلَقُوا السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ ۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) के उनीहरुले नै आकाशरु तथा धर्तीलाई पैदा गरेका छन् ? बरु यिनी विश्वास नगर्नेहरु हुन् ।[4]

أَمْ عِندَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) अथवा के यिनका पासमा तिम्रा प्रभुका कोषागार छन् ?[5] अथवा (ती कोषागारहरुका) यिनी रक्षक हुन् ।[6]

[1]अर्थात् यदि आफ्ना दावीमा साँचा छन् कि यो कुर्आन मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले स्वयं रच्नु भएको छ त यिनी पनि यस जस्तै किताब बनाएर प्रस्तुत गरिदेऊन्, जो वाक्यक्रम, चमत्कार एवं प्रभात, विचित्र भाषा-शैली, तथ्यहरुको नियति तथा समस्याहरुका समाधानमा यसको मुक़ाबिला गर्नसकोस् ।

[2]अर्थात् यदि वास्तवमा यस्तो छ भने कसैलाई यो अधिकार छैन कि उनीहरुलाई कुनै कुराको आदेश देओस् अथवा रोकोस् । किन्तु जब यस्तो छैन, अपितु उनलाई एउटा स्रष्टाले पैदा गरको छ, त स्पष्ट छ कि त्यसको उनलाई पैदा गर्नुको एउटा विशेष उद्देश्य छ, त्यसले उनीहरुलाई पैदा गरेर यसै कसरी छाडिदिनेछ ?

[3]अर्थात् यिनी स्वयं पनि आफ्ना रचयिता होइनन्, बरु यिनी अल्लाहलाई रचयिता हुने कुरोलाई स्वीकार गर्दछन् ।

[4]बरु अल्लाहका धम्की तथा वाचाहरुका बारेमा सन्देहमा छन् ।

[5]कि जसलाई यिनीहरु चाहन्छन् जीविका प्रदान गरून् तथा जसलाई चाहन्छन्, रोकिदिऊन्, अर्थात जसलाई चाहन्छन् नबूअत (ईशदूत्व) प्रदान गरून् ।

[6] مُصَيْطِر अथवा مُسَيْطِر (मुसैतिर), سَطْر (सतर) बाट बनेको छ, लेखक जो रक्षक तथा निरीक्षक होस् । त्यसले किनकि पूरा विवरण लेख्दछ, यसकारण यो संरक्षक एवं निरीक्षकका अर्थमा पनि प्रयुक्त हुन्छ । अर्थात् के अल्लाहका कोषहरु अथवा त्यसको कृपाहरुमा उनको अधिकार छ जसलाई चाहन्छन् देऊन् अथवा नदेऊन् ।

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۖ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

(३८) अथवा के यिनका पासमा कुनै भऱ्याङ छ, जसमाथि चढेर सुन्छन् ?[1] (यदि यस्तो छ) त उनको सुन्नेवाला कुनै स्पष्ट प्रमाण प्रस्तुत गरून् ।

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) के अल्लाहका त सबै पुत्रीहरु छन् तथा तिम्रा लागि पुत्र छन् ?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾

(४०) के तिमी यिनीबाट कुनै पारिश्रमिक माँग्दछौ कि यिनी त्यसका बोझले घिचिंदै गइराखेका छन् ?[2]

أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾

(४१) के यिनीसित परोक्षको ज्ञान छ जसलाई यिनीहरु लेखिहाल्छन् ?[3]

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) के यिनीहरु कुनै छल गर्न चाहन्छन् ?[4] त (विश्वास गरिहालून्) कि छल गर्ने गुट काफ़िरहरुको हो ।[5]

أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) के अल्लाहका अतिरिक्त उनको कुनै अन्य उपास्य छ ? (कदापि छैन) अल्लाह (तआ़ला) उनका शिर्कबाट (शुद्ध) एवं पवित्र छ ।

---

[1]अर्थात के यो उनको दावी हो कि भऱ्याङद्वारा यिनी पनि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको समान आकाशहरुमा गएर फरिश्ताहरुका कुरा अथवा उनको तर्फबाट जुन प्रकाशना गरिन्छ, त्यो सुनेर आएका छन् ।

[2]अर्थात् त्यसलाई अदा गर्नु (तिर्नु) उनका लागि कठिन छ ।

[3]कि अवश्य उनीभन्दा पहिला मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मरिहाल्नेछन् तथा उनको मृत्यु त्यसका पश्चात आउनेछ ।

[4]अर्थात् हाम्रो पैग़म्बरका साथ, जसबाट त्यसको विनाश हुनजाओस् ।

[5]अर्थात् चाल उनैमाथि फर्केर जान्छ तथा सबै हानि उनैको हुनेछ, जस्तै भन्यो:

﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾

"तथा नराम्रा चालहरुको संकट ती चालवालाहरुमाथि नै पर्दछ ।" (फ़ातिर-४३) जस्तो कि बद्रका रणमा यी काफ़िर मारिए तथा अन्य कैयन् स्थानहरुमा अपमानित भए ।

وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

(४४) यदि यिनीहरु आकाशका कुनै टुक्रालाई खसिराखेको देख्छन्, तैपनि भन्दिन्छन् कि यो पत्रमाथि पत्र बादल हो ।[1]

فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तसर्थ तपाईं उनीहरुलाई छोडिदिनुस् यहाँसम्मकि उनीहरु आफ्ना त्यस दिनसित मिल्न जाऊन् जसमा यिनी अचेत गरिदिइनेछन् ।

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾

(४६) जुन दिन उनीहरुलाई उनको चाल कुनै काम आउने छैन तथा न उनी सहायता गरिनेछन् ।

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) निःसन्देह अत्याचारीहरुका लागि यसका अतिरिक्त अन्य यातनाहरु पनि छन्,[2] परन्तु उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिस अन्जान छन् ।[3]

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

(४८) तिमी आफ्ना प्रभुका आदेशको प्रतीक्षामा धैर्यले काम लेउ, निःसन्देह तिमी हाम्रा आँखाका अगाडी छौ । प्रातःकाल जब तिमी उठ्छौ[4] आफ्ना प्रभुको

---

[1]अभिप्राय यो हो कि आफ्ना कुफ्र तथा उद्दण्डताबाट फर्कन पनि सक्ने छैनन्, बरु अट्टेरीपनाको प्रदर्शन गर्दै भन्नेछन् कि यो प्रकोप होइन बरु एकमाथि अर्को गरी बादल चढिराखेको छ । जस्तो कि केही अवसरहरुमा यस्तो हुन्छ ।

[2]अर्थात् संसारमा, जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

"अवश्य हामीले उनीहरुलाई निकटको कुनै सानो यातना यस ठूलो यातनाका अतिरिक्त चखाउनेछौं ताकि उनीहरु फर्किआऊन् ।" (अलिफ.लाम.मीम.अस्सजदः-२१)

[3]यस कुरावाट कि यी सांसारिक प्रकोप तथा आपदा यसकारण छन् कि मानवले अल्लाहतिर ध्यान देओस् । यो कुरा उनी बुझ्दैनन्, यसकारण पापहरुबाट क्षमा माँग्दैनन् । बरु कैयन् पटक पहिलाभन्दा पनि अधिक पापहरुमा लीन हुनजान्छन् । जस्तो एक हदीसमा छ "मुनाफ़िक जब रोगी भई स्वस्थ हुनजान्छ त त्यसको उदाहरण ऊँटको जस्तो हुनजान्छ । त्यो जान्दैन कि उसलाई रस्सीहरुले किन बाँधियो तथा पछि किन खुला छाडियो ?" (सुनन अबू दाऊद, किताबुल जनायज न. ३०८९)

[4]यस उभिनुमध्ये कुनचाहिं उभिनु अभिप्राय हो ? केही जानकारहरु भन्छन् कि जब नमाज़का लागि उभिन्छन्, जस्तो कि नमाज़को आरम्भमा «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ»

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ۝٤٩

पवित्रता तथा प्रशंसाको वर्णन गर । (४९) तथा रात्रिमा पनि त्यसको जप[1] गर तथा ताराहरु अस्ताउने समयमा पनि ।[2]

سُورَةُ النَّجْمِ

सूरतुन नज्म-५३

सूर: नज्म* मक्कामा अवतरित भएको, यसमा बासठ्ठी आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

पढिन्छ । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि जब ब्यूँझेर उभिन्छन् । त्यस समय पनि अल्लाहको तस्बीह महिमागान तथा प्रशंसा मस्नून (उचित) छ । केही अन्य भन्दछन् कि जब कुनै बैठक (सभा) बाट उभिन्छन् जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ जुन व्यक्तिले कुनै बैठकबाट उठ्दाखेरि यो दुआ पढनेछ त उसका बैठकका पापहरु प्रायश्चित हुन जानेछ । «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ! وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»
(तिर्मिजी बाबु मा यकूलु इज़ा क़ाम मिन मज्लिसिही)

[1]यसबाट अभिप्राय क्यामुल्लैल अर्थात तहज्जुदको नमाज़ हो, जो आजीवन नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नियम रहयो ।

[2]أي: وقت إدبارها من آخر الليل (रात समाप्त हुने समय) । यसबाट अभिप्राय फज्रका दुई रकाअत सुन्नतहरु हुन् । ऐच्छिक नमाज़हरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यसको अत्याधिक ध्यान राख्नुहुन्थ्यो । तथा एक हदीसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि फज्रको दुई (रकाअत) सुन्नतहरु संसार तथा त्यसका प्रत्येक कुरोभन्दा उत्तम छ (सहीह बुख़ारी, किताबुत तहज्जुद, बाबु तआहुदे रक्अतयिल् फज्र व मन सम्माहुमा ततौउअन् मुस्लिम किताबुस् सलाति, बाबु इस्तिहबाबे रकअतयिल फ़ज्र)

*यो प्रथम सूर: हो जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पूरा काफ़िरहरुका जनसमूहमा सुनाउनु भयो । यसका पश्चात जति मानिस उहाँका पछाडी थिए सबैले सजदा गरे, उमैया बिन खलफका अतिरिक्त, उसले आफ्नो मुट्ठीमा माटो लिएर त्यसमाथि सजदा गऱ्यो । अन्तत: त्यो कुफ्रकै दशामा मारियो । (सहीह बुख़ारी, व्याख्या सूर: नज्म) आदरणीय ज़ैद बिन साबित भन्नुहुन्छ कि मैले यस सूर:को पाठ उहाँका सामु गरे त उहाँले यसमा सजदा गर्नुभएन । (सहीह बुख़ारी, उपरोक्त बाब) यसको अभिप्राय यो भयो कि सजदा गर्नु मुस्तहब (राम्रो) छ, अनिवार्य छैन । कहिले छोडि पनि दिइयोस् त ज़ायज (उचित) छ ।

(१) सौगन्ध छ ताराको जब तल आओस् ।[1]

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ①

(२) कि तिम्रो साथीले न मार्ग गुमाएको छ न त्यो बक्र मार्गमा छ ।[2]

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ②

(३) तथा न उनी आफ्नो इच्छाले कुनै कुरा भन्दछन् ।

وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ③

(४) त्यो त केवल प्रकाशना (आकाशवाणी) हो जो अवतरित गरिन्छ ।[3]

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ④

(५) त्यसलाई पूर्ण शक्ति भएको फरिश्ताले सिकाएको छ ।

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ⑤

(६) जो शक्तिशाली छ,[4] अनि त्यो सीधा उभिहाल्यो ।

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ⑥

---

[1]केही भाष्यकारहरुले तारासित सुरैया (कृतिका नक्षत्र) अभिप्राय लिएका छन् तथा केहीले जोहरा तारा लिएका छन्, तथा केही अन्य विद्वानहरुले साधारण तारा लिएका छन् । هَوَىٰ (हवा) माथिदेखि तल झर्नु अर्थात् जब रात्रिका अन्तमा फज्रको समय त्यो खस्छ, अथवा शैतानहरुलाई हान्नका लागि खस्दछ, अथवा केही ज्ञाताहरुका अनुसार प्रलयको दिन खस्नेछन् ।

[2]यो सौगन्धको उत्तर हो । صَاحِبُكُمْ (तिम्रो साथी) भनेर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सत्यतालाई स्पष्ट गरिएको छ कि नबूअत (दूतत्व) भन्दा पहिला उसले चालीस वर्ष तिम्रा बीच गुजारेका छन् । त्यसका रात-दिनका सबै कर्म तिम्रा बीच गुजारेका छन् । त्यसका रात-दिनका सबै कर्म तिम्रा सामु छन् । त्यसको स्वभाव तथा कर्म तिमीले जानेबुझेको कुरा हो । सच्चाई तथा अमानतदारीका अतिरिक्त त्यसका आचरणमा तिमीले केही अरु पनि देखेका छौ ? अब चालीस वर्ष पश्चात जो त्यसै नबूअतको दावा गर्दछ त अलिकति सोच कि त्यो कसरी झूठो हुनसक्छ ? वास्तवमा न त्यो पथभ्रष्ट भएको छ न बहकेको छ । अल्लाहले दुबै प्रकारको गुमराहीहरुबाट आफ्ना पैग़म्बरको वर्णन गरेको छ ।

[3]त्यो कुमार्ग तथा बहकन कसरी सक्दछ ? त्यो त अल्लाहको प्रकाशना बिना मुख नै खोल्दैन यहाँसम्मकि हाँसो-ख्यालका समयमा पनि उहाँका मुखबाट सत्यबाहेक केही निस्कन्नथ्यो । (तिर्मिजी अबवाबुल बिर्र, बाबु माजाअ फ़िल मज़ाहे) यसैप्रकार क्रोधको स्थितिमा पनि उहाँलाई आफ्नो मनोभावनामाथि यति नियन्त्रण थियो कि उहाँका मुखबाट कुनै कुरा यथार्थका विपरीत निस्कँदैनथ्यो । (अबू दाऊद, किताबुल इलम, बाबुन फ़ि किताबिल इल्मे)

[4]यसबाट अभिप्राय जिब्रील फरिश्ता हो जो बलवान तथा अत्याधिक शक्तिशाली छ । पैग़म्बरमाथि प्रकाशना ल्याउने तथा उसलाई शिक्षा दिने यही फरिश्ता हो ।

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ⑦

(७) तथा त्यो उनका आकाशका किनाराहरु (क्षितिज) मा थियो ।[१]

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ⑧

(८) अनि निकट भयो तथा उत्तर आयो ।[२]

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ⑨

(९) त त्यो दुई कमानका बराबरका दूरीमा रहयो, बरु त्यसभन्दा पनि कम ।[३]

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ⑩

(१०) त उसले अल्लाहका भक्तलाई सन्देश पुऱ्यायो[४] जो पनि पुऱ्यायो ।

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ⑪

(११) हृदयले झूठ भनेन जसलाई (सन्देष्टाले) देख्यो ।[५]

[१]अर्थात् जिब्रील अलैहिस्सलाम, अर्थात प्रकाशना (वहृय) सिकाउनका पश्चात आकाशका किनाराहरुमा गई उभे ।

[२]अर्थात् फेरि धर्तीमा उत्रे तथा विस्तारै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समीप पुगे ।

[३]केही विद्वानहरुले यो अनुवाद गरेका छन् दुई हातहरुका बराबर । यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा जिब्रील अलैहिस्सलामको परस्पर समीपताको वर्णन हो । अल्लाह तआला तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको निकटताको वर्णन होइन, जस्तो कि केही धर्मविज्ञहरुले विश्वास दिलाउँछन् । आयतका पूर्वक्रमबाट पूर्णरुपमा स्पष्ट छ कि यसमा मात्र जिब्रील तथा पैगम्बरको चर्चा छ । यसै निकटताका अवसरमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले जिब्रीललाई उनका मूल रुपमा देख्नु हो । तथा यो नबी हुनुका आरम्भिक युगको घटना हो जसको चर्चा यी आयतहरुमा गरियो । दोस्रो पटक मूल रुपमा मेराज (आकाश-भ्रमण) को रातिमा देख्नु हो ।

[४]अर्थात् जिब्रील अलैहिस्सलाम अल्लाहका भक्त मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि जो प्रकाशना अथवा सन्देश लिएर आएका थिए, त्यो उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सम्म पुऱ्याए ।

[५]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले जिब्रीललाई वास्तविक रुपमा देखे कि उनका ६ सय पंख छन् । एउटा पंख पश्चिम तथा पूर्वका बीच दूरीका बराबर थियो । यसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका हृदयले झुठ्लाएन बरु अल्लाहको यस महान शक्तिलाई स्वीकार गऱ्यो ।

أَفَتُمَٰرُونَهُۥ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾

(१२) के तिमी झगडा गर्दछौ त्यसमाथि जो (पैग़म्बर-सन्देष्टा) ले देख्नुहुन्छ।

وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

(१३) त्यसलाई त एक पटक अरु पनि देख्नु भएको थियो।

عِندَ سِدْرَةِ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

(१४) सिदरतुल मुन्तहाका निकट।[1]

عِندَهَا جَنَّةُ ٱلْمَأْوَىٰٓ ﴿١٥﴾

(१५) त्यसैका निकट जन्नतुल मावा छ।[2]

إِذْ يَغْشَى ٱلسِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾

(१६) जबकि सिदरहलाई लुकाइराखेको थियो। त्यो वस्तु जो त्यसमाथि छाइराखेको थियो।[3]

مَا زَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

(१७) न त दृष्टि बहक्यो, न सीमाभन्दा बढ्यो।[4]

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَٰتِ رَبِّهِ ٱلْكُبْرَىٰٓ ﴿١٨﴾

(१८) निश्चय उसले आफ्ना प्रभुका ठूला-ठूला निशानीहरुभन्दा केही निशानीहरु देखिहाल्यो।[5]

---

[1]यो मेराजको रातमा जब जिब्रीललाई वास्तविक रुपमा देख्नुभयो, त्यसको वर्णन हो। यो सिद्रतुल मुन्तहा एउटा बयरको वृक्ष हो, जो छैठौं अथवा सातौं आकाशमा तथा यो अन्तिम सीमा हो। त्यसभन्दा माथि कोही फरिश्ता जान सक्दैन। फरिश्ताहरु अल्लाहका आदेश पनि यहींबाट प्राप्त गर्दछन्।

[2]यसलाई "जन्नतुल मावा" यसकारण भन्दछन् कि आदम अलैहिस्सलामको आवास तथा निवास यहीं थियो। केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि आत्माहरु यहीं आएर एकत्र हुन्छन्।

[3]यो सिद्रतुल मुन्तहाको त्यस स्थितिको वर्णन हो जब मेराजको राति उहाँले त्यसलाई देख्नुभयो। सुनका पतिङ्गा (भुसुनाहरु) त्यसका आसपास घुमिराखेका थिए। फरिश्ताहरुको प्रतिबिम्ब त्यसमाथि परिराखेको थियो, तथा प्रभुका प्रतापहरुको प्रदर्शन पनि त्यहीं थियो। (इब्ने कसीर आदि) यसै स्थानमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई तीन वरदानहरुबाट सम्मानित गरियो। पाँच समयका नमाज़हरु, सूरः बक़रःका अन्तिम आयतहरु, तथा त्यस मुसलमानको क्षमाको बाचा जो शिर्कका दोषहरुबाट पवित्र हुनेछ। (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु ज़िक्रे सिदरतिल मुन्तहा)

[4]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका निगाहहरु दायाँ-बायाँ भएनन्.न त्यस सीमाभन्दा उच्च तथा पारी गइन् जो उहाँका लागि निर्धारित गरिएको थियो। (ऐसरूत्तफ़ासीर)

[5]जसमा जिब्रील अलैहिस्सलाम तथा सिद्रतुल मुन्तहालाई देख्नु तथा अन्य प्राकृतिका प्रतीकहरुको दर्शन छ जसको केही विवरण मेराजका हदीसहरुमा वर्णित छ।

أَفَرَءَيْتُمُ اللَّتَ وَالْعُزَّىٰ ⑲

(१९) के तिमीले लात तथा उज्ज़ालाई देख्यौ ।

وَمَنَوٰةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ⑳

(२०) तथा तेस्रो अन्तिम मनातलाई ।[1]

[1]यो मुश्रिकीन (बहुदेववादीहरुं) लाई झपार्नका लागि भनिंदैछ कि अल्लाह त त्यो हो जसले जिब्रील अलैहिस्सलाम जस्ता महान फरिश्ताहरुलाई पैदा गऱ्यो । मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लाहु अलैहि व सल्लम जस्ता त्यसका सन्देशवाहक (रसूल) हुनुहुन्छ, जसलाई उसले आकाशहरुमा बोलाएर आफ्ना ठूला-ठूला निशानीहरुको दर्शन पनि गरायो तथा उनीमाथि प्रकाशना पनि उतार्दछ । के तिमीले जुन पूज्यहरुको उपासना गर्दछौ उनमा पनि यो अथवा यसप्रकारका गुण छन् ? यस सन्दर्भमा अरबका तीन मुख्य देवताहरुका नाम लियो । 'लात' केही ज्ञाताहरुका निकट यो शब्द अल्लाहका नामबाट लिइएको छ । केही अन्यका विचारमा 'लात' 'यलीत' बाट छ, जसको अर्थ मोड्नु (बङ्ग्याउनु) हो । पूजारी उसतिर आफ्ना गर्दनहरु मोड्दथे तथा त्यसको परिक्रमा गर्दथे, यसकारण यो नाम पऱ्यो । केही अन्य भन्दछन् कि लातमा 'त' अक्षर संयुक्त छ । यो لَتَّ يَلُتُّ बाट कर्ता संज्ञा छ अर्थात् (सातु घोल्नेवाला) । यो एउटा सदाचारी व्यक्ति थियो, जसले हाजिहरुलाई घोलेर सातु पिलाउने गर्दथ्यो । जब यो मरिहाल्यो त मानिसहरुलाई त्यसको समाधिलाई पूजास्थल बनाइहाले, अनि त्यसको प्रतिमा तथा मूर्ति बन्यो । यो तायेफ़मा बनू सक़ीफको सबभन्दा ठूलो देवता थियो । عُزّىٰ (उज्ज़ा) भन्दछन् कि यो अल्लाहका सगुण नाम عَزِيْز (अज़ीज़) बाट लिइएको छ, तथा यो أَعَزُّ (अअज़्ज़) का स्त्रीलिङ्ग हो عَزِيْزَةٌ (अज़ीज़ह) का अर्थमा छ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि यो गत्फानमा एउटा वृक्ष थियो, जसको पूजा गरिन्थ्यो । केही अन्य भन्दछन् कि यो श्वेत पत्थर थियो जसलाई पूज्दथे । यो कुरैश तथा बनू कनानाको विशेष देवता थियो । مَنَاة (मनात) मना, यमनीबाट छ जसको अर्थ 'बहाना' हो । यसको निकटता प्राप्त गर्नका लागि मानिस त्यसका पासमा पशुहरुको अत्याधिक बलि दिने गर्दथे तथा तिनका रगत बगाउँथे । यो मक्का तथा मदीनाका मध्ये एउटा बुत (देवता) थियो । (फ़तहुल क़दीर) यो कुदैदको अगाडी मुशल्ललको ठाउँमा थियो । बनू खुजाआको यो विशेष देवता थियो । अन्धकार (अज्ञान) युगमा औस तथा ख़ज़रजका मानिस यहींबाट एहराम बाँध्थे तथा यस देवताको परिक्रमा पनि गर्दथे । (ऐसरूत्तफ़ासीर) यसका अतिरिक्त विभिन्न क्षेत्रहरुमा मूर्तिहरु फैलिएका थिए । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले मक्का विजयका पश्चात तथा अन्य अवसरहरुमा ती बूतहरु तथा अन्य मूर्तिहरुलाई विध्वस्त गराइदिनु भयो । त्यसमाथि बनेका कलशहरु एवं भवनहरुलाई धराशायी गरिदिनु भयो । वृक्षहरुलाई काट्न लगाउनु हो जसको पूजा एवं सम्मान गरिन्थ्यो, तथा ती सबै अवशेष तथा स्मारकहरुलाई मेटाइदिनु भयो जो मूर्तिपूजाको यादगार थिए । यस कार्यका लागि उहाँले आदरणीय खालिद बिन वलीद, आदरणीय अली, आदरणीय अम्र बिन आस तथा जरीर पुत्र अब्दुल्लाह अलबजली आदि (अल्लाह यी सबैसित प्रसन्न होस्) लाई, जहाँ-जहाँ यी मूर्तिहरु थिए, पठाउनुभयो, तथा उनीहरुले गएर ती सबैलाई ध्वस्त पारी अबर द्वीपबाट शिर्कको नाम मेटाइदिए । (इब्ने कसीर) इस्लामका प्रथम युगका धेरै समय पश्चात एक पटक पुनः अरबमा यो शिर्कका प्रदर्शन सामान्य भएका थिए ।

(२१) के तिम्रा लागि पुत्र तथा त्यस (अल्लाह) का लागि पुत्रीहरु छन् ?[1]

أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

(२२) यो त अब अत्यन्त अन्यायको विभाजन हो ।

تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾

(२३) वास्तवमा यी केवल नाम हुन् जो तिमीले तथा तिम्रा पूर्वजहरुले उनका राखिहालेका छन्, अल्लाहले उनको कुनै प्रमाण उतारेन । यी मानिस त केवल अड्कल तथा आफ्ना मनोकांक्षाहरुका पछाडी परेका छन्, तथा निःसन्देह उनका प्रभुको तर्फबाट उनका पास मार्गदर्शन आइसकेको छ ।

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ ۖ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾

(२४) के प्रत्येक व्यक्ति जो कामना गर्दछ त्यसलाई सुलभ छ ?[3]

أَمْ لِلْإِنسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٤﴾

(२५) अल्लाहकै लागि यो लोप तथा त्यो लोप ।[4]

فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

जसका लागि अल्लाह तआलाले मुहम्मद बिन अब्दुल वहाबलाई यो प्रोत्साहन दिइयो कि उनले दरईयाको अधिकारीलाई मिलाएर यी शिर्कका प्रतीकहरुलाई निरस्त गरिदिए, तथा यसैको नवीकरण एकपटक फेरि नज्द तथा हिजाजका शासक सुल्तान अब्दुल अजीज़ (वर्तमान सऊदी शासकहरुका पिता तथा यस राज्यका निर्माता) ले गरे । सबै पक्का कबरहरु तथा कलशहरुलाई ध्वस्त गरी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सुन्नत (विधान) लाई प्रचलित गरे तथा यसप्रकार (अल्लाहका अनुग्रह) बाट अब पूरै सऊदी अरबमा इस्लामी विधान अनुसार न कुनै पक्का समाधि छ, न कब्र र न कुनै मज़ार ।

[1]मुश्रिकीन मक्का फरिश्ताहरुलाई अल्लाहका पुत्रीहरु भन्थे, जस्तो कि यो विषय अनेक स्थानमा गुज्रिसकेको छ ।

[2] ضِيزَىٰ (ज़ीज़ा) सत्य तथा तथ्यबाट हटेको ।

[3]अर्थात् यी जे चाहन्छन् कि उनका यी देवता उनलाई लाभ पुऱ्याउन तथा उनको सिफारिश (अभिस्तावना) गरून् यो सम्भव नै छैन ।

[4]अर्थात् त्यही हुनेछ जो त्यसले चाहनेछ, किनकि सबै अधिकार उसैको हातमा छ ।

وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَٰوَٰتِ لَا تُغْنِي شَفَٰعَتُهُمْ شَيْـًٔا إِلَّا مِنۢ بَعْدِ أَن يَأْذَنَ ٱللَّهُ لِمَن يَشَآءُ وَيَرْضَىٰٓ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा धेरै फरिश्ताहरु आकाशहरुमा छन् जसका सिफारिश कुनै लाभ दिन सक्दैन, परन्तु यो अन्य कुरा हो कि अल्लाह (तआला) ले आफ्नो इच्छाबाट तथा आफ्नो प्रसन्नताले जसलाई चाहन्छ आज्ञा दिदेओस् ।[1]

إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ لَيُسَمُّونَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ ٱلْأُنثَىٰ ﴿٢٧﴾

(२७) निःसन्देह जो मानिस आख़िरत (परलोक) मा ईमान स्वीकार गर्दैनन्, उनीहरु फरिश्ताहरुलाई देवीहरुको संज्ञा दिन्छन् ।

وَمَا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ ۖ وَإِنَّ ٱلظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ ٱلْحَقِّ شَيْـًٔا ﴿٢٨﴾

(२८) यद्यपि उनीहरुलाई यसको कुनै ज्ञान छैन, उनी केवल आफ्ना अनुमानका पछाडी परेका छन् तथा निःसन्देह आभास (एवं अनुमान) सत्यका सापेक्ष कुन काम दिदैन ।

فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿٢٩﴾

(२९) त तपाई त्यसबाट मुख फर्काइहाल्नुस् जो हाम्रो यादबाट मुख फर्काउँछ तथा जसको उद्देश्य केवल सांसारिक जीवनका अन्य केही नहोस् ।

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

(३०) यही उनका ज्ञानको सीमा हो । तपाईंको प्रभु त्यससित राम्ररी परिचित छ जो त्यसका मार्गबाट विचलित भइसकेको छ तथा त्यही राम्ररी परिचित छ, त्यससित पनि जो सन्मार्ग प्राप्त छ ।

وَلِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ لِيَجْزِيَ ٱلَّذِينَ

(३१) तथा अल्लाहकै हो जे-जति आकाशहरुमा छ तथा जे-जति धर्तीमा छ।

[1]अर्थात् फरिश्ताहरु जो अल्लाहका निकटतम सृष्टि हुन्, उनलाई पनि सिफारिशको अधिकार केवल तिनै मानिसहरुका लागि प्राप्त हुनेछ जसका लागि अल्लाहले रुचाउनेछ । जब यो कुरा छ त त्यसपछि यो पत्थरका मूर्तिहरुले कसरी सिफारिश गर्नेछन्, जसबाट तिमीले आशा लगाएर बसेका छौ ? अनि अल्लाह मुशरिकहरु (मिश्रणवादीहरु) का लागि कसैलाई सिफारिश गर्नुको अधिकार नै कहाँ दिनेछ जबकि शिर्क त्यसकहाँ अक्षम्य छ, जसलाई त्यो कदापि क्षमा गर्नेछैन ?

أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ﴿٣١﴾

ताकि त्यसले (अल्लाह तआलाले) कुकर्मीहरुलाई उनका कर्महरुको प्रतिकूल देओस् तथा सत्कर्मीहरुलाई राम्रो प्रतिफल प्रदान गरोस् ।[1]

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ

(३२) ती मानिसहरुलाई जो महापापहरुबाट बच्छन् तथा निर्लज्जताबाट पनि[2] कुनै साना पापहरुका अतिरिक्त ।[3] निःसन्देह तिम्रो प्रभु उदार क्षमाशील

---

[1]अर्थात् मार्गदर्शन तथा पथभ्रष्ट गर्नु उसैका हातमा छ । त्यसले जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन दिन्छ, तथा जसलाई चाहन्छ विचलनका खाल्डमा हालिदिन्छ, ताकि सदाचारीहरुलाई उनका सत्कर्महरुको फल तथा दुराचारीहरुलाई उनका कुकर्महरुको प्रतिकार देओस् । ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ यो मध्यवर्ती वाक्य हो, तथा لِيَجْزِيَ को सम्बन्ध विगत कथनसित छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]كَبَائِرُ (कबायेर) كَبِيرَةٌ (कबीरह) को बहुवचन हो । महापापको परिभाषामा मतभेद छ । अधिकतर धर्मज्ञानीहरुका निकट प्रत्येक त्यो पाप महापाप हो जसमाथि नरकको चेतावनी छ अथवा जसलाई गर्नुमा कडा निन्दा क़ुरआन तथा हदीसमा गरिएको छ, तथा धर्मज्ञानी यो पनि भन्दछन् कि साना पाप पनि पटक-पटक रिक्त यसका अर्थ तथा गुणमा मतभेदका समानन्तै त्यसको संख्यामा पनि ठूलो मतभेद छ । केही विद्वानहरुले उनलाई पुस्तकहरुमा एकत्र गरिदिएका छन्, जस्तै इमाम ज़हबीको "किताबुल क़बायेर" तथा "अज्-ज़वाजिर" आदि । فَوَاحِشُ (फ़वाहिश) فَاحِشَةٌ को बहुवचन हो, निर्लज्जतामा आधारित कर्म, जस्तै व्यभिचार, बाल-मैथुन आदि । केही ज्ञानीहरु भन्छन् कि जुन पापहरुमा दण्ड निर्धारित छ ती सबै फ़वाहिश हुन् । आजकल निर्लज्जताका प्रदर्शन निकै सामान्य बनिहालेका छन् यसैकारण निर्लज्जतालाई सभ्यता ठानिएको छ, यहाँसम्मकि अब मुसलामानहरुले पनि यस लज्जाहीन सभ्यतालाई अपनाइहालेका छन् । जस्तो कि घरहरुमा टी.भी., भी.सी.आर. आदि व्याप्त छन् । नारीहरुले न केवल पर्दाहरुको त्याग गरिदिएका छन्, बरु सिंगार-पटार गरी तथा सौन्दर्य एवं शोभाको विज्ञापन बनेर बाहिर निस्कनलाई आफ्ना आचरण बनाइहालेका छन् । मिश्रित शिक्षा, मिश्रित संस्था एवं सभाहरु तथा अन्य धेरै अवसरमा नर-नारीहरुको बिना संकोच मिश्रण तथा वार्तालाप नित्य दिन बढ्दै गइराखेको छ, जबकि यी सबै फ़वाहिश (निर्लज्जता) का अन्तर्गतमा आउँछन् जसका विषयमा यहाँ भनिदैछ कि मानिसहरुलाई मोक्ष प्राप्त हुनु छ उनीहरु महापापहरु तथा फ़वाहिशबाट बच्दछन्, न कि उनमा लीन हुन्छन् ।

[3]لَمَمٌ (लमम) को शाब्दिक अर्थ हो कम तथा सानो हुनु । यसैबाट यसका प्रयोग छन् أَلَمَّ بِالْمَكَانِ (घरमा अलि बेर बसे), أَلَمَّ بِالطَّعَامِ (अलिकति खाएँ) यसैप्रकार कुनै कुरोलाई स्पष्ट गर्नु अथवा त्यसका समीप हुनु, अथवा कुनै काम एक पटक अथवा दुई पटक

وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ﴿٣٢﴾

छ, त्यो तिमीलाई राम्ररी जान्दछ, जबकि उसले तिमीलाई धर्तीबाट पैदा गऱ्यो तथा जबकि तिमी आफ्ना आमाहरुका गर्भमा भ्रूण थियौ,[1] त तिमी आफ्नो पवित्रता स्वयं वर्णन नगर ।[2] त्यही सदाचारीहरुलाई राम्ररी जान्दछ ।

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ ﴿٣٣﴾

(३३) के तपाईंले त्यसलाई देख्नुभयो जसले मुख फर्कायो ।

وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा निकै कम दियो एवं हात रोकिहाल्यो ।[3]

أَعِندَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰ ﴿٣٥﴾

(३५) के उसलाई परोक्षको ज्ञान छ कि त्यो (सबैथोक) देखिराखेको छ ?[4]

गर्नु, त्यसलाई नित्य तथा निरन्तर नगर्नु, अथवा केवल मनोगत हुनु, यी सबै रुप لَمَم (लमम) कहलाउँछन् । (फ़तहुल क़दीर) यसका यस अर्थ तथा प्रयोगका आधारमा यसको अर्थ सानो पाप गरिन्छ, जसको अभिप्राय हो महापापका आरम्भिक कर्म गर्नु, किन्तु महापापबाट बच्नु अथवा कुनै पाप एक-दुईपटक गर्नु अनि सदाका लागि त्यसलाई त्यागदिनु अथवा कुनै पापलाई मनमा विचार गर्नु किन्तु व्यवहारिक रुपमा त्यसका समीप नजानु, यो सबै साना पाप हुनेछन्, जो अल्लाह तआला महापापहरुबाट बच्नका कारण क्षमा गरिदिनेछ ।

[1] أَجِنَّةٌ (अजिन्नह) جَنِين (जनीन) को बहुवचन हो जो भ्रूण गर्भका बच्चाहरुलाई भनिन्छ । यसकारण कि यो मानिसहरुका आँखाबाट ओझेल हुन्छ ।

[2]अर्थात् जब उसबाट तिम्रो कुनै स्थिति तथा गतिविधि गुप्त छैन, यहाँसम्मकि जब तिमी माताका गर्भमा थियौ जहाँ कोही तिमीलाई देख्नमा समर्थ थिएन त्यहाँपनि त्यो तिम्रा प्रत्येक अवस्थासित अवगत थियो, त स्वयं पवित्र बन्नुको के आवश्यकता छ ? अभिप्राय यो हो कि यस्ता काम नगर ताकि देखावाबाट तिमी बच ।

[3]अर्थात् अलिकति दिएर हात रोकिहाल्यो अथवा अलिकति आज्ञापालन गऱ्यो, अनि पछि हट्यो । أَكْدَىٰ को मूल अर्थ हो कि धर्ती खन्दा-खन्दा कडा पत्थर आइहालोस् तथा खुदाइ सम्भव नहोस्, अन्ततः त्यसले खन्न छाडिदेओस् । अतः जो कसैलाई केही दिन्छ । परन्तु पूरा नदेओस्, कुनै काम प्रारम्भ गर्दछ परन्तु त्यसलाई अन्त्यसम्म नपुऱ्याओस् ।

[4]अर्थात् के त्यो देखिराखेको छ कि उसले अल्लाहका मार्गमा व्यय गऱ्यो त त्यसको माल समाप्त भइहाल्नेछ ? होइन यो परोक्षको ज्ञान त्यससित छैन । अपितु त्यो खर्च

أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

(३६) के उसलाई त्यस कुराको सूचना दिइएन जो मूसा (अलैहिस्सलाम) का ग्रन्थमा थियो ।

وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा बफादार इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) को ग्रन्थमा थियो ?

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾

(३८) कि कुनै व्यक्तिले कुनै अर्को व्यक्तिको बोझ उठाउने छैन ।

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा यो कि प्रत्येक व्यक्तिका लागि केवल त्यही छ जसको प्रयत्न स्वयं उसले गर्‍यो ।[1]

गर्नबाट केवल कन्जुसी, मायामोह तथा परलोकमा अविश्वासका कारण भागिराखेको छ तथा अल्लाहको आज्ञापालन नगर्नुका पनि यही कारण हो ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार कोही कुनै अन्यका पापको उत्तरदायी हुनेछैन, यसैप्रकार उसलाई आख़िरतमा फल पनि त्यसै कुराको प्राप्त हुनेछ, जसमा उसले आफ्नो परिश्रम गरेको हुनेछ । (यस प्रतिकारको सम्बन्ध आख़िरतसित छ, संसारसित होइन, जस्तो कि केही कम्युनिष्ट विद्वान यसको यो भावार्थ विश्वस्त गराएर तथा अनुपस्थित जिम्मेदारी तथा केरायादारीलाई अवैध बताउँछन्) । हो यस आयतबाट ती विद्वानहरुको तर्क दिनु सही हो जो भन्दछन् कि क़ुर्आनका पाठको पुण्य मृत व्यक्तिहरुलाई पुग्दैन, यसकारण कि यो त्यस मृतको कर्म होइन, न त्यसको परिश्रम । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्ना अनुयायीहरुलाई मृतहरुका लागि क़ुर्आन पढ्नुको कुनै प्रोत्साहन कथनबाट अथवा संकेतबाट त्यसतिर मार्गदर्शन गर्नु भएन । यस्तै सहाबा किराम रज़िअल्लाहु अन्हुमबाट पनि यो काम सिद्ध छैन । यदि यो कर्म पुण्यको कर्म भए त सहाबा किरामले अवश्य त्यसलाई अपनाउँथे । तथा इबादत एवं पुण्य कर्म हुनका लागि स्पष्ट प्रमाण अनिवार्य छ, यसमा विचार तथा अनुमान चल्न सक्दैन । हो, दुआ-दानको पुण्य मूर्दाहरुलाई अवश्य पुग्दछ । यसमा सबै विद्वान सहमत छन् किनकि धर्म-विधानबाट यो प्रमाणित छ, तथा जो हदीस मरणोपरान्त ती कर्महरुको कर्म जारी रहनुका सन्दर्भमा आउँछ त त्यो वास्तवमा मुनष्यका आफ्ना कर्म हुन्, जो कुनै न कुनै प्रकारले शेष रहन्छ । सन्तानलाई स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मानिसको आफ्नो कमाई भन्नुभएको छ । (अन्नसाई, किताबुल बुयूअ, बाबुल हस्से अलल कसब) चालूदान, वक़्फ़ (स्थिरदान) का समान मानिसका आफ्नै कर्म छन् । ﴿وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾

"तथा हामी लेख्दै जान्छौं ती कर्म पनि जसलाई मानिस अगाडी पठाउँछन् तथा उनका ती कर्म पनि जसलाई पछाडी छाडिजान्छन् ।" (यासीन-१२)

وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा यो कि निःसन्देह त्यसको प्रयत्न शीघ्र देखिनेछ ।[1]

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾

(४१) अनि त्यसलाई पूरा-पूरा प्रतिफल दिइनेछ ।

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ ﴿٤٢﴾

(४२) तथा यो कि तपाईंका प्रभुतिरै पुग्नुछ ।

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा यो कि त्यसैले हसाउँछ त्यसैले रुवाउँछ ।

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾

(४४) तथा यो कि त्यसैले मार्दछ तथा त्यसलै जीवित गर्दछ ।

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा यो कि उसैले जोडी अर्थात् भाले-पोथी पैदा गरेको छ ।

مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ﴿٤٦﴾

(४६) वीर्यबाट जबकि त्यो चुहाइन्छ ।

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा यो कि पुनः जीवित गर्नु उसैको दायित्व हो ।

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा यो कि त्यसैले धनवान बनाउँछ तथा धन दिन्छ ।[2]

यसैप्रकार त्यो ज्ञान जसको उसले मानिसहरुमा प्रचार-प्रसार गऱ्यो तथा मानिसहरुले त्यसको अनुगमन गरे यो उसको प्रयास तथा कर्म हो तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हदीस

«مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى، كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، من غيرِ أَنْ يُنْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا»

"जसले कुनै राम्रो कुराको मार्गदर्शन गऱ्यो त त्यसका लागि त्यत्तिकै पारिश्रमिक छ जति कि गर्नेलाई बिना कुनै कमी नभईकन ।"(अबू दाऊद कितावुस्सुन्नह, बाबु लुजूमिस्सुन्नह) का अनुसार अनुगामीहरुको फल पनि त्यसलाई पुगिरहनेछ । अतः यो हदीस आयतका प्रतिकूल छैन । (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् उसले संसारमा राम्रो वा नराम्रो जे-जति पनि गऱ्यो, गुप्त वा प्रत्यक्षरुपले गऱ्यो, क़ियामतका दिन अगाडी आउनेछ तथा त्यसमा उसलाई पूरा प्रतिफल दिइनेछ ।

[2]अर्थात् कसैलाई यति धन दिन्छ कि त्यसलाई कसैको आवश्यकता हुँदैन तथा त्यसका सबै आवश्यकताहरु पूरा हुन जान्छन् । कसैलाई यति धन दिइदिन्छ कि त्यसका पासमा आवश्यकताभन्दा अधिक बच्न जान्छ तथा त्यसलाई एकत्र गरेर राख्छ ।

وَاَنَّهٗ هُوَ رَبُّ الشِّعْرٰى ﴿٤٩﴾

(४९) तथा यो कि त्यही शेअ्रा (तारा) को प्रभु हो ।[1]

وَاَنَّهٗٓ اَهْلَكَ عَادَا ۨالْاُوْلٰى ﴿٥٠﴾

(५०) तथा यो कि उसैले प्रथम आदलाई नष्ट गरेको छ ।[2]

وَثَمُوْدَا۟ فَمَآ اَبْقٰى ﴿٥١﴾

(५१) तथा समूदलाई पनि (जसमध्ये) एउटालाई पनि शेष राखेन ।

وَقَوْمَ نُوْحٍ مِّنْ قَبْلُ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا هُمْ اَظْلَمَ وَاَطْغٰى ﴿٥٢﴾

(५२) तथा त्यसभन्दा पूर्व नूहका समुदायलाई, निःसन्देह उनी अत्यन्त अत्याचारी एवं उद्दण्ड थिए ।

وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰى ﴿٥٣﴾

(५३) तथा मूतफ़िका (नगर) अथवा उल्टिएका वस्तीहरुलाई) उसैले उल्टाइदियो ।[3]

فَغَشّٰىهَا مَا غَشّٰى ﴿٥٤﴾

(५४) अनि त्यसमाथि छाइदियो जे छाइदियो ।[4]

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكَ تَتَمَارٰى ﴿٥٥﴾

(५५) तसर्थ हे मनुष्य ! तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारमा झगड्नेछौ ?[5]

هٰذَا نَذِيْرٌ مِّنَ النُّذُرِ الْاُوْلٰى ﴿٥٦﴾

(५६) यो (नबी) तर्साउनेवाला हुन् पूर्वका तर्साउनेहरु मध्येबाट ।

[1]पालनकर्ता त त्यो प्रत्येक वस्तुको हो । यहाँ यस ताराको नाम यसकारण लिएको छ कि अरबका केही क़बीलाहरु त्यसको उपासना गर्दथे ।

[2]आद जातिलाई اُولٰى (प्रथम) यसकारण भनिएको छ कि यो समूद जातिभन्दा पहिला भयो । अथवा यसकारण कि नूहको जातिका पश्चात सर्वप्रथम यो जाति नष्ट गरियो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि आद नाम गरेका दुई जातिहरु गुज्रेका छन्, यो प्रथम हो जसलाई प्रचण्ड वायुबाट ध्वस्त गरियो । जबकि दोस्रो कालचक्रहरुका साथ विभिन्न नामहरुबाट चल्यो तथा टूट्दै शेष रहयो ।

[3]यसबाट तात्पर्य आदरणीय लूत अलैहिस्सलामका वस्तीहरु हुन्, जसलाई उनीमाथि पल्टाइयो ।

[4]अर्थात् तत्पश्चात उनीमाथि पत्थरहरुको वर्षा भयो ।

[5]अथवा सन्देह गर्नेछ तथा उनलाई झुठ्लाउनेछ, जबकि उनी यति स्पष्ट तथा सामान्य छन् कि उनको इन्कार सम्भव छैन न उनको लुकाउने कुरो ।

(५७) आउने समय निकट आइसकेको छ।

أَزِفَتِ الْآزِفَةُ ﴿٥٧﴾

(५८) अल्लाहका अतिरिक्त त्यसको (निर्धारित समयमा खोल) देखाउने अन्य कोही छैन।

لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

(५९) त के तिमी यस कुरामा आश्चर्य गर्दछौ ?[1]

أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾

(६०) तथा हाँसिराखेका छौ ? रोएका छैनौ ?

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾

(६१) (अपितु) तिमी खेलिराखेका छौ।

وَأَنتُمْ سَامِدُونَ ﴿٦١﴾

(६२) अब अल्लाहका समक्ष सज्दा गर। (नतमस्तक होउ) तथा (उसैको) इबादत (उपासना) गर।[2]

فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۩ ﴿٦٢﴾

सुरतुल क़मर-५४

سُورَةُ الْقَمَرِ

सूर: क़मर* मक्कामा अवतरित भएको, यसमा पचपन्न आयतहरु एवं तीन रूकूअ छन्।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

[1]कुरोसित तात्पर्य पवित्र कुर्आन हो, अर्थात तिमी यसबाट आश्चर्य गर्छौ तथा यसको परिहास गर्दछौ, जबकि यसमा न आश्चर्यको कुरो छ न परिहास एवं झुठ्लाउनुको।

[2]यी मुशरिकहरु (बहुदेववादीहरु) तथा झुठ्लाउनेवालाहरुको फट्कार (झपार) का लागि आदेश दियो। अर्थात् जब उनको दशा यो छ कि उनी पवित्र कुर्आनलाई मान्नुको साटो त्यसको अवहेलना तथा उपहास गर्दछन् तथा हाम्रा सन्देशवाहकको शिक्षा तथा सदुपदेशको उनीमाथि कुनै प्रभाव भइराखेको छैन त हे मुसलमानहरु ! तिमी अल्लाहका सदनमा झुकेर तथा त्यसको उपासना एवं अनुपालनको प्रदर्शन गरी पवित्र कुर्आनका आदर-सम्मानको प्रयोजन गर। अत: यस आज्ञाका अनुपालनमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले तथा सहाबाले सजदा गर्नुभयो यहाँसम्मकि सभामा उपस्थित काफ़िरहरुले पनि सजदा गरे, जस्तो कि हदीसमा छ।

*यो पनि ती सूरतहरुमध्ये छ जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम ईदको नमाज़मा पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो जस्तो कि पहिला वर्णन भइसक्यो।

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ①

(१) केयामत निकट आइहाल्यो[1] तथा चन्द्रमा फाट्यो ।[2]

وَاِنْ يَّرَوْا اٰيَةً يُّعْرِضُوْا وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ②

(२) यिनी यदि कुनै चमत्कार देख्दछन् भने मुख फर्काइहाल्छन् तथा भनिदिन्छन् कि यी पहिलादेखि चलिआएका जादू हुन् ।[3]

وَكَذَّبُوْا وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ③

(३) उनीहरुले झुठ्लाए तथा आफ्ना इच्छाहरुको अनुसरण गरे तथा प्रत्येक कार्य निश्चित समयमा नै निर्धारित छ ।[4]

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مِّنَ الْاَنْۢبَآءِ

(४) नि:सन्देह उनका पासमा ती सूचनाहरु आइसकेका

[1]एक त त्यस समयका अनुसार जो व्यतीत भइहाल्यो, किनकि जो शेष छ त्यो थोरै छ । दोस्रो, प्रत्येक आगामी वस्तु समीप नै छ । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि आफ्ना बारेमा भन्नुभयो कि मेरो अस्तित्व केयामतसित संलग्न छ, अर्थात् मेरो तथा प्रलयको बीच कुनै ईशदूत आउने छैन ।

[2]यो त्यो चमत्कार हो जुन मक्कावासीहरुको माँग पश्चात देखाइयो । चन्द्रमाका दुई टुक्रा भइहाले यहाँसम्मकि मानिसहरुले हिरा पर्वतलाई त्यसका मध्ये देखे, अर्थात् त्यसको एक भाग पर्वतका त्यसतिर तथा एक भाग यसतर्फ भयो । (सहीह बुखारी, मनाकिबुल अंसार, बाबु इनशिकाकिल क़मर, मुस्लिम किताबु सिफतिल क़ेयामते, बाबु इन्शिकाकिल क़मर) सबै पहिला तथा पछिका विद्वानहरुको यही मत छ । (फ़तहुल क़दीर) इमाम इब्ने कसीर लेख्नुहुन्छ । "विद्वानहरुका निकट यस कुरामा सहमति छ कि चन्द्रमा दुई भाग नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका युगमा भए तथा यो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका स्पष्ट चमत्कारहरुमध्ये छ, सही वर्णनक्रमबाट प्रमाणित निरन्तर हदीस यसलाई स्पष्ट गर्दछ ।"

[3]अर्थात् कुरैश ईमान स्वीकार गर्नुका साटो यसलाई जादू भनेर आफ्ना इन्कारका बाटामा अडिग रहे ।

[4]यो मक्काका काफिरहरुबाट झुठ्लाउनु तथा मनोकांक्षाका अनुसरणको खण्डन गर्नका लागि भन्नुभयो कि प्रत्येक कामको एउटा सीमा तथा अन्त्य छ, त्यो राम्रो होस् अथवा नराम्रो । अर्थात अन्तत: त्यसको परिणाम निस्कने छ, राम्रोको राम्रो तथा नराम्रोको नराम्रो । यो परिणाम लोकमा पनि प्रकट हुनसक्छ यदि अल्लाहको इच्छा हुन्छ, अन्यथा परलोकमा त निश्चित छ ।

مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾

छन्[१] जसमा डाँट-फपार (भएको शिक्षा) छ ।[२]

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ﴿٥﴾

(५) तथा पूर्ण हिक्मतको कुरो छ,[३] परन्तु यी तर्साउने कुराहरुले पनि कुनै लाभ दिएन ।[४]

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكُرٍ ﴿٦﴾

(६) (तसर्थ हे नबी !) तिमी उनीहरुबाट मुख फर्काइहाल जुन दिन एउटा पुकार्नेले अप्रिय वस्तुतिर पुकार्नेछ ।[५]

خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿٧﴾

(७) यी फुकेका आँखाहरुसित चिहानहरुबाट यसप्रकार उभिनेछन् कि जस्तै उनी विस्तृत टिड्डी (सलह) दल हुन् ।[६]

مُّهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ ۖ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾

(८) पुकार्नेवालातिर दगुरिराखेका हुनेछन्[७] तथा काफिरले भन्नेछन् कि यो दिन त अत्यन्त कठिन छ ।

[१]अर्थात् विगत जातिहरुको विनाश गऱ्यो जब उनले फुठ्लाए ।

[२]अर्थात् यिनमा शिक्षा-दीक्षाका पक्ष छन् । कोही यिनीबाट शिक्षा ग्रहण गरी शिर्क तथा पापबाट बच्न चाहन्छ त बच्न सक्छ । مُزْدَجَرٌ मुज़्दजर) वास्तवमा मुज़्तजर हो زَجْرٌ ज़ज्र सित यो मीमको साथ उद्‌गम (धातु) हो ।

[३]अर्थात् यस्तो कुरा जो विनाशबाट फर्काइदेओस् । अथवा यो कुरआन पूर्ण हिक्मतवाला छ जसमा कुनै दोष एवं त्रुटि छैन अथवा अल्लाह तआला जसलाई मार्गदर्शन दिन्छ तथा जसलाई विपथ गर्दछ, त्यसमा बडो हिक्मत छ जसलाई त्यही जान्दछ ।

[४]अर्थात् अल्लाहले जसका लागि दुर्भाग्य लेखिदिएको छ तथा त्यसका हृदयमा मुद्रा लगाइदिएको छ, त्यसलाई पैग़म्बरहरुको चेतावनीले के लाभ दिनसक्छ ? यसलाई त तर्साउनु, नतर्साउनु बराबर भएको कुरो छ । लगभग यसै अर्थमा यो आयत छ ।

﴿قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (अल-अनआम-१४९)

[५] يَوْمَ (यौम) बाट पहिला اُذْكُرْ (उज़्कुर) लोप छ, अर्थात् त्यस दिनलाई याद गर । نُكُرٌ (नोकुर) अति भयावह तथा तर्साउने, अभिप्राय महशरको मैदान तथा हिसाबका स्थानको भयानकता तथा परीक्षाहरु हुन् ।

[६]अर्थात् कब्रहरुबाट निस्केर उनीहरु यसरी फैलनेछन् तथा हिसाब स्थलतिर यति तीव्र गतिले जानेछन् कि जस्तै टिड्डी दल हो जो तत्क्षण अन्तरिक्षमा फैलेर जान्छ ।

[७] مُهْطِعِينَ، مُسْرِعِينَ दौड्नेछन्, पछि रहने छैनन् ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ۝٩

(९) उनीभन्दा पूर्व नूहका समुदायले पनि तिम्रा भक्तलाई झुठ्लाएको थियो । तथा पागल बताएर झिडक (हकार) दिएको थियो ।[1]

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ ۝١٠

(१०) त उसले आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गऱ्यो कि म असहाय छु तिमी मेरो सहायता गर ।

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ ۝١١

(११) त हामीले आकाशको द्वारहरुलाई मुसलधारे वर्षाका लागि खोलिदियौं ।[2]

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ۝١٢

(१२) तथा धर्तीबाट स्रोतहरुलाई प्रवाहित गरिदियौं त त्यस कार्यका लागि जो भाग्यमा लेखिदिइएको थियो (दुबै) पानी एकत्रित भयो ।[3]

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ۝١٣

(१३) तथा हामीले उसलाई तख्ता एवं कील्लाहरु भएको डुङ्गामा सवार गरिहाल्यौं ।[4]

تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ۝١٤

(१४) जो हाम्रा आँखाका समक्ष चलिरहेको थियो । बदला त्यसको तर्फबाट जसको कुफ्र गरिएको थियो ।

---

[1]अर्थात् नूहको जातिले नूह अलैहिस्सलामलाई मात्र झुठ्लाएनन्, बरु झपारे तथा तर्सायो तथा धम्कायो पनि । जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴾

"उनले भने, हे नूह यदि तिमी रोकिएनौ भने तिमीलाई पथराव (ढुङ्गाले हान्नु) गरिदिइनेछ ।" (अश्शुअरा-११६)

[2] مُنْهَمِرٍ अर्थात् निकै अधिक तथा जोडदार هَمَرَ बग्नुका अर्थमा आउँछ । भनिन्छ कि चालीस दिनसम्म निरन्तर घोर वर्षा भइरहयो ।

[3]अर्थात् आकाश तथा धर्तीका पानीले मिलेर त्यो काम पूरा गरिदिए जो भाग्यमा लेखिदिएको थियो, अर्थात तूफान बनेर सबैलाई जलमग्न गरिदियो ।

[4] دُسُرٌ (दुसुर) دِسَارٌ (दिसार) को बहुवचन हो, ती डोरीहरु जससित नौकाका तख्ताहरु बाँधिए अथवा ती किल्लाहरु जसबाट नौकालाई जोडियो ।

وَلَقَدْ تَّرَكْنٰهَآ اٰيَةً فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ ﴿١٥﴾

(१५) तथा निःसन्देह हामीले यस घटनालाई निशानी बनाएर[1] शेष राख्यौं, त छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ।[2]

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِيْ وَنُذُرِ ﴿١٦﴾

(१६) (बताउ) मेरो प्रकोप तथा मेरा तर्साउने कुराहरु कस्तो रहयो ?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ ﴿١٧﴾

(१७) तथा निःसन्देह हामीले कुरआनलाई सम्झाउनका लागि सरल गरिदिएका छौं ।[3] त के कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला छ ?

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِيْ وَنُذُرِ ﴿١٨﴾

(१८) आदका समुदायले पनि झुठ्लायो त कस्तो भयो मेरो प्रकोप तथा मेरा तर्साउने कुरा ।

اِنَّآ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيْحًا صَرْصَرًا فِيْ يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾

(१९) हामीले उनीमाथि तीव्र निरन्तर चल्ने हावा एउटा निरन्तर अशुभ दिनमा पठाइदियौं ।[4]

---

[1] تَرَكْنَاهَا मा सर्वनाम سَفِيْنَة सफीना (नवका) हो, अथवा فِعْلَة फेलह (कार्य) तिर फर्कन्छ । अर्थात تركنا هذه الفعلة التي فعلناها بهم عبرة و عظة "यो कार्य जो उनका साथ हामीले गऱ्यौं, त्यसलाई मानिसहरुका लागि शिक्षा एवं सदुपदेश बनाएर छाडिदियौं ।" (फ़तहुल क़दीर)

[2] مُدَّكِرْ (मुद्दकिर) मूलतः مُذْتَكِرْ मुज़तकिर हो । त लाई द सित बदलिदियो तथा ज़ाललाई दाल (द) बनाएर दालको दालमा सन्धि गरिदिइयो । अर्थ हो शिक्षा तथा सदुपदेश गर्नेवाला । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् त्यसका अर्थ तथा भावार्थलाई सम्झनु, त्यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्नु । त्यसलाई याद गर्न हामीले सरल बनाइदिएका छौं । वास्तविकता यो हो कि पवित्र कुरआन आफ्ना चमत्कार तथा प्रभाव एवं भाषाशैलीका आधारमा अति उच्चशास्त्र हुनुका उपरान्त कोही व्यक्तिले अलिकति पनि ध्यान दिन्छ भने त्यसले अरबी व्याकरण तथा भाषाशैलीका किताबहरु नपढिकन त्यसलाई सरलताले बुझ्दछ । यसैप्रकार यो संसारको एकमात्र किताब हो जो एक-एक शब्द याद गरिन्छ, अन्यथा सानोभन्दा सानो किताबलाई पनि यसप्रकार याद गर्नु तथा त्यसलाई याद राख्नु अत्यन्त कठिन छ । यदि मानिसले आफ्ना मन तथा मस्तिष्कका द्वार खोलेर त्यसलाई शिक्षाको आँखाले पढ्छ, सदुपदेशका कानहरुले सुन्छ तथा बुझ्ने हृदयले त्यसमाथि विचार गर्दछ भने लोक-परलोकका सौभाग्यका द्वार उसका लागि खुल्दछन् तथा यो त्यसका हृदयका गहिराईमा उत्रेर कुफ्र तथा पापका सबै मलिनताहरुलाई सफा गरिदिन्छ ।

[4]भन्दछन् कि यो बुधवारको सन्ध्या थियो । जब त्यस प्रचण्ड, बरफले ढाकेको तथा सूईं-सूईं गर्दै हावाको आरम्भ भयो,

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾

(२०) त जो मानिसहरुलाई उठाई-उठाई पछार्थ्यो, जस्तै कि उनी जसबाट काटिएका खजूरका रुख हुन् ।[1]

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾

(२१) त कस्तो रहयो मेरो दण्ड एवं मेरो तर्साउनु ?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा नि:सन्देह हामीले कुरआनलाई शिक्षाका लागि सरल गरिदिएका छौं, त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

(२३) समूदका समुदायले (पनि) तर्साउनेवालालाई झुठ्लाए ।

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذًا لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा भन्नलागे कि के हामीमध्येबाट एक व्यक्तिको हामीले अनुगमन गर्न लागौं ? तब त हामी अवश्य दोष एवं पागलपनमा परेका हुनेछौं ।[2]

أَأُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ ﴿٢٥﴾

(२५) के हामी सबैकामध्ये मात्र उसैमाथि प्रकाशना अवतरित गरियो ? होइन, बरु त्यो झूठा गर्व गर्ने मानिस हो ।[3]

अनि निरन्तर सात राति र आठ दिन चलिरहयो । यस हावाले घर तथा दुर्गहरुमा वन्द मानिसहरुलाई पनि माथिवाट जान्थ्यो तथा यसप्रकार जोडले उनीहरुलाई धर्तीमा बजार्थ्यो कि उनका शिर उनका शरीरबाट अलग्ग भएर जान्थे । यो दिन उनका लागि यातनाको कारण अशुभ सिद्ध भयो । यसको अभिप्राय यो होइन कि बुधवारको दिन अशुभ हो अथवा कुनै अन्य दिनमा अशुभ छ, जस्तो कि केही मानिस ठान्दछन् । اَلْمُسْتَمِرُّ (मुस्तमिर) को अभिप्राय यो हो कि यो प्रकोप त्यस दिनसम्म चालु रहयो जबसम्म सबै नष्ट भएनन् ।

[1]यो लामो आकारका साथ उनको विवशता तथा दूर्बलतालाई पनि देखाउनु छ कि अल्लाहको यातनाको अगाडी उनी केही गर्न सकेनन्, जबकि आफ्नो शक्ति तथा वलमाथि उनीहरुलाई वडो घमण्ड थियो । أَعْجَازُ (आजाज़) عَجُزٌ (अजज़) को वहुवचन हो, जो कुनै वस्तुका पछिल्ला भागलाई भन्छन् । مُنْقَعِرٌ (मुनक़अिर) आफ्ना मूलबाट उखेल्नु तथा कटेर जानेवाला अर्थात खज़ूरका ती बोटको जस्तो जो आफ्नो मूलवाट उखेलिए एवं काटिएका होऊन्, उनका शव धर्तीमा परेका थिए ।

[2]अर्थात एउटा मानव-पुरुषलाई रसूल (ईशदूत) मानिलिनु उनका निकट मार्ग विचलन तथा दिवानगी थियो । سُعُرٌ (सुअर) سَعِيرٌ (सअीर) को बहुवचन हो, यहाँ यसलाई उन्माद तथा कडा यातनाका अर्थमा प्रयोग गरिएको छ ।

[3] أَشِرٌ (अशिर) को अर्थ अभिमानी तथा सीमा उल्लंघन गर्ने, अर्थात् उसले झूठ पनि बोलेका

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَّنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ ﴿٢٦﴾

(२६) अब सबैले भोली जानिहाल्नेछन् कि को झूठो तथा अहंकारी थियो ?[१]

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾

(२७) निःसन्देह हामी उनका परीक्षाका लागि ऊँटनी पठाउनेछौं[२] त (हे स्वालेह !) तिमी उनको प्रतीक्षा गर तथा धैर्य राख ।[३]

وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ ۖ كُلُّ شِرْبٍ مُّحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा उनलाई सूचित गरिदेउ कि पानी उनमा विभाजित छ,[४] प्रत्येक आफ्नो पालोमा उपस्थित हुनेछ ।[५]

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾

(२९) त उनीहरुले आफ्ना साथीलाई पुकारे[६] जसले (ऊटनीमाथि) आक्रमण गऱ्यो[७] तथा (त्यसको) घूँडाहरु काटिदियो ।

छ त निकै ठूलो कि ममाथि प्रकाशना आउँछ, के हामीमध्ये केवल उसैमाथि प्रकाशना आउनु थियो ? अथवा उसकाद्वारा हामीमाथि आफ्नो बडाई जताउनु त्यसको उद्देश्य हो ।

[१]यो स्वयं, पैग़म्बरमाथि आरोप लगाउनेहरु अथवा ईशदूत सालेह अलैहिस्सलाम, जसलाई अल्लाहले प्रकाशना (वह्य) एवं नबूअतबाट सम्मानित गऱ्यो । "भोली" सित अभिप्राय क़ेयामतको दिन हो । अथवा संसारमा उनको यातनाका लागि निर्धारित दिन ।

[२]कि यिनी ईमान स्वीकार गर्छन् वा गर्दैनन् ? यो त्यही ऊटनी हो जो अल्लाहले स्वयं उनका भनाईमा पत्थरको एक चट्टानबाट निकालेको थियो ।

[३]अर्थात् हेर कि यिनी ईमानको मार्ग अपनाउँछन् अथवा होइन ? तथा उनका कपटहरुमा धैर्य गर ।

[४]अर्थात् एकदिन उँटनीले पानी पिउनका लागि तथा एक दिन समुदायले पानी पिउनका लागि ।

[५]तात्पर्य हो कि प्रत्येकको भाग त्यसका साथ नै विशेष छ जो आ-आफ्ना पालोमा उपस्थित भएर प्राप्त गरोस्, दोस्रो त्यस दिन नआओस् । شِرْبٌ (शिर्ब) पानीको भाग ।

[६]अर्थात् जसलाई उनीहरुले ऊटनीलाई वध गर्नका लागि तयार गरेका थिए, जसको नाम कुदार पुत्र सालिफ भनिन्छ, त्यसलाई पुकारे कि आफ्नो काम गरोस् ।

[७]अथवा तलवार वा ऊटनीलाई समात्यो तथा त्यसका खुट्टाहरु काटिदियो, अनि त्यसलाई वध गरिदियो । केही विद्वानहरुले تَعَاطَى को अर्थ تَجَسَّرَ गरेका छन् अनि उसले दुस्साहस गऱ्यो ।

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ۝٣٠

(३०) कस्तो भयो मेरो प्रकोप तथा मेरो तर्साइ ।

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ۝٣١

(३१) हामीले उनीमाथि एउटा चित्कार (तीब्र ध्वनि) पठायौं त उनी यस्ता भइहाले जस्तो बाँड बनाउनेवालाको कुल्चिएको घाँस ।[1]

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ۝٣٢

(३२) तथा हामीले शिक्षा ग्रहण गर्नका लागि कुर्‌आनलाई सरल गरिदिएका छौं, त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ ۝٣٣

(३३) लूतका समुदायले पनि तर्साउनेहरुलाई झुठ्लायो ।

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُم بِسَحَرٍ ۝٣٤

(३४) नि:सन्देह हामीले उनीमाथि पत्थरको वर्षा गर्ने हावा पठायौं[2] लूत (अलैहिस्सलाम) का परिवारवालाका अतिरिक्त, उनलाई प्रात: कालका समय[3] हामीले सुरक्षा (मुक्ति) प्रदान गरिदियौं ।[4]

---

[1] حَظِيرَةٌ (हज़ीरह) مَحْظُورَةٌ (महज़ूरह) को अर्थमा छ अर्थात बाड जो सुकेका दाउरा तथा झाडीहरुबाट जनावरहरुका लागि बनाइन्छ । مُحْتَظِرٌ कर्ता संज्ञा हो, هَشِيمٌ (हशीम) सुकेको घाँस अथवा काटिएको सुखी खेती । अर्थात् صاحِبُ الحَظِيرَةِ जस्तै एउटा बाड बनाउनेका सुकेका दाउरा तथा झाडीहरु निरन्तर कुल्चनाले स-साना टुक्रा भएर जान्छ यस्तै उनीहरु हाम्रा प्रकोपबाट टुक्रा-टुक्रा भइहाले ।

[2]अर्थात् यस्तो हावा पठायौं जसले उनलाई कंकरीहरु (ढुङ्गाको टुक्रा) हान्दथ्यो । अर्थात उनका वस्तीहरुलाई उनीमाथि यस्ता उलट-पलट गरिदियो कि उनको माथिको भाग तल तलको भाग माथि भइहाल्यो, अनि उनीमाथि कंकर, पत्थरको वर्षा भयो, जस्तो कि सूर: हूदमा आदिमा आइसकेको छ ।

[3]आले लूतसित अभिप्राय स्वयं ईशदूत लूत अलैहिस्सलाम तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्ने मानिस हुन्, जसमा लुतकि पत्नी सम्मिलित छैन, किनकि त्यसले ईमान स्वीकार गरेकी थिइन । हो लूतका दुई छोरीहरु उनका साथ थिए, जसलाई मुक्ति दियो । سحر (सहर) सित अभिप्राय रातको अन्तिम भाग हो ।

[4]अर्थात् उनलाई प्रकोपबाट बचाउनु हाम्रो दया तथा अनुग्रह थियो जो उनीमाथि भयो ।

نِّعۡمَةً مِّنۡ عِنۡدِنَا ؕ كَذٰلِكَ نَجۡزِيۡ مَنۡ شَكَرَ ﴿۳۵﴾

(३५) आफ्नो कृपाले ! प्रत्येक कृतज्ञलाई हामीले यसैप्रकार प्रतिफल प्रदान गर्दछौं ।

وَلَقَدۡ اَنۡذَرَهُمۡ بَطۡشَتَنَا فَتَمَارَوۡا بِالنُّذُرِ ﴿۳۶﴾

(३६) नि:सन्देह त्यस (लूत) ले उनलाई हाम्रो पकडसित दर्शाएको थियो,[1] परन्तु उनीहरुले तर्साउनेहरुका विषयमा सन्देह एवं शंका तथा झगडा गरे ।[2]

وَلَقَدۡ رَاوَدُوۡهُ عَنۡ ضَيۡفِهٖ فَطَمَسۡنَاۤ اَعۡيُنَهُمۡ فَذُوۡقُوۡا عَذَابِيۡ وَنُذُرِ ﴿۳۷﴾

(३७) तथा (लूत) (अलैहिस्सलाम) लाई उनका अतिथिहरुका विषयमा बहलाउन चाहे[3] त हामीले उनका आँखा अन्धा गरिदियौं,[4] (तथा भनिदियौं) मेरो प्रकोप तथा मेरो तर्साइ चाख ।

وَلَقَدۡ صَبَّحَهُمۡ بُكۡرَةً عَذَابٌ مُّسۡتَقِرٌّ ۚ ﴿۳۸﴾

(३८) तथा निश्चित कुरो छ कि उनलाई प्रात: काल नै एउटा स्थानमा समाप्ने निर्धारित प्रकोपले नष्ट गरिदियो ।[5]

---

[1]अर्थात् प्रकोप आउनुभन्दा पहिला हाम्रो कडा पकडसित तर्साएको थियो ।

[2]परन्तु उनले त्यसको चिन्ता गरेनन् बरु सन्देह गरे तथा चेतावनी दिनेहरुसित झगड्दै रहे ।

[3]अथवा बहलाए अथवा माँगे लूतबाट उनका अतिथिहरुलाई । अभिप्राय यो हो कि जब लूतको जातिलाई थाहा भयो कि केही सुन्दर युवक लूतकहाँ आएका छन् (जो वास्तवमा फरिश्ताहरु थिए, जो उनलाई दण्ड दिन आएका थिए) त उनीहरुले लूतसित भने कि यी अतिथिहरुलाई हाम्रा सुपुर्द गरिदेउ ताकि हामी उनीसित आफ्नो बिग्रेको अभिरूचिको तृप्ति गरुन् ।

[4]भन्दछन् कि यी फरिश्ता जिब्रील, मिकाईल, इस्राफिल अलैहिमुस्सलाम थिए । जब उनीहरुले व्यभिचारका लागि अतिथिहरुलाई लिनमा अधिक दूराग्रह गरे त जिब्रीलले आफ्ना पखेटाको एउटा भाग उनलाई हाने, जसबाट उनका आँखाको त गुच्चा नै बाहिर निस्किहाले । केही विद्वान भन्छन् कि मात्र आँखाको दृष्टि समाप्त भयो । जे होस्, साधारण प्रकोपभन्दा पहिला यो विशेष यातना उनीहरुलाई पुग्यो जो ईशदूत लूतका पास कुविचारले आएका थिए, तथा उनी आँखा तथा आँखाको दृष्टिबाट बञ्चित भई घर पुगे तथा त्यसपछि प्रात: त्यस सार्वजनिक प्रकोपमा नाश भए जो पूरा समुदायका लागि आयो । (तफ़सीर इब्ने क़सीर)

[5]अर्थात् बिहानै उनका पास निर्धारित प्रकोप आइपुग्यो । مُسْتَقِر को अर्थ उनीमाथि घटित हुनेवाला, जो उनलाई नाश नगरीकन नछाडोस् ।

فَذُوْقُوْا عَذَابِيْ وَ نُذُرِ ﴿٣٩﴾

(३९) तसर्थ मेरा प्रकोप मेरा तर्साइ (चेतावनी) को स्वाद चाख ।

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा निःसन्देह हामीले कुरआनलाई शिक्षा एवं सदुपदेशका लागि सरल गरिदिएका छौं,[१] त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

وَلَقَدْ جَآءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤١﴾

(४१) तथा फिरऔंनीहरुका पासमा पनि तर्साउनेहरु आए ।[२]

كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا كُلِّهَا فَاَخَذْنٰهُمْ اَخْذَ عَزِيْزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

(४२) उनीहरुले हाम्रा समस्त निशानीहरुले झुठलाए,[३] त हामीले उनलाई अत्यन्त प्रभावी एवं शक्तिशाली पकड्नेवालाहरुको जस्तै पकडिहाल्यौं ।[४]

اَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ اُولٰٓئِكُمْ اَمْ لَكُمْ بَرَآءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾

(४३) (हे मक्कावालाहरु !) के तिम्रा काफिर ती काफिरहरुभन्दा केही श्रेष्ठ छन् ?[५] अथवा तिम्रा लागि पूर्वका किताबहरुमा छुटकारा लेखिएको छ ?[६]

---

[१]यस सूरःमा पवित्र कुरआनलाई सरल बनाउनुको चर्चा पटक-पटक गर्नाले उद्देश्य यो हो कि कुरआनलाई याद गर्नु तथा सम्झनुलाई सहज गरिदिनु अल्लाहको ठूलो अनुग्रह हो । त्यसको कृतज्ञतावाट मानिसलाई कहिल्यै विमुख हुनुहुँदैन ।

[२] نُذُرٌ (नुजुर) نَذِيْرٌ नजीर (तर्साउनेवाला) को बहुवचन हो, अथवा إنذار (इन्जार) को अर्थमा छ । (फतहुल कदीर)

[३]ती निशानीहरु जसद्वारा ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामले फिरऔन तथा फिरऔनीहरुलाई तर्साए । यी नौं निशानीहरु थिए जसको चर्चा पहिले गुज्रिसकेको छ ।

[४]अर्थात् उनीहरुलाई नष्ट गरिदियो, किनकि त्यो यातना यस्तो प्रभुत्वशालीको पकड थियो जो प्रतिकार गर्नुमा समर्थ छ, त्यसको पकडका पश्चात बाँच्न सक्दैन ।

[५]यो प्रश्न इन्कारका लागि छ अर्थात् हे अवसरवादीहरु ! तिम्रा काफिर विगतका काफिरहरुभन्दा उत्तम छैनन् । जब उनीहरु आफ्ना कुफ्रका कारण नाश गरिदिइए त तिमी, जबकि तिमी उनीभन्दा अधिक नराम्रा छौ, प्रकोपबाट सुरक्षाको आशा किन राख्दछौ ?

[६] زُبُرٌ (जुबुर) सित अभिप्राय विगत अम्बिया (ईशदूतहरु) माथि अवतरित किताबहरु (धर्मशास्त्र) हुन् । अर्थात के तिम्रा विषयमा पहिलाका अवतरित किताबहरुमा स्पष्ट गरिदिइएको छ कि यी अरब अथवा कुरैश जो इच्छा होस् गरिरहून्, उनीमाथि कोही प्रभावशाली हुनेछैन ।

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٤٤﴾

(४४) अथवा यो भन्छन् कि हामी प्रभावशाली हुने समूह हौं ।[1]

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

(४५) निकटमै यो समूह पराजित गरिनेछ तथा पिठ्यूँ देखाइ भाग्नेछ ।[2]

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

(४६) बरु केयामत (प्रलय) को क्षण उनका वचनको समय हो तथा केयामत अत्यन्त कठिन एवं अत्यन्त कटु वस्तु हो ।[3]

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

(४७) निःसन्देह पापीहरु पथ-विचलन तथा यातनामा छन् ।

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

(४८) जुन दिन उनीहरु घोप्टिएर आगोमा लतारिनेछन् (तथा उनीसित भनिनेछ) नरकको आगो लाग्नुको स्वाद चाख ।[4]

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

(४९) निःसन्देह हामीले प्रत्येक वस्तुलाई एक

[1]संख्याको अधिकता तथा शक्ति साधनहरुका कारण कुनै अरु अनुमति प्रभुत्वशाली हुनुको सम्भावना छैन । अथवा अभिप्राय यो हो कि हाम्रो मामिला एकत्र छ, हामी शत्रुसित प्रतिशोध लिन समर्थ छौं ।

[2]अल्लाहले उनका भ्रमको खण्डन गऱ्यो । समूहसित अभिप्राय मक्काका काफ़िर हुन् । जस्तै उनीहरुलाई बद्रमा पराजय भयो तथा उनी पिठ्यूँ फर्काएर भागे तथा शिर्कका प्रमुख एवं कुफ़्रका प्रधान नष्ट गरिए । बद्रका रणका अवसरमा जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अति विनम्रताले रोइ-रोइ आफ्ना शिरमा प्रार्थनामा लीन हुनुहुन्थ्यो त आदरणीय अबूबक्र रजोयल्लाहु अन्हुले भन्नुभयो कि حسبك يا رسول الله! أَلْحَحْتَ على ربك अब भयो अल्लाहका रसूल ! तपाईंले आफ्ना प्रभुका अगाडी निकै रुनु भयो । फेरि उहाँ खेमाभन्दा बाहिर आउनुभयो त उहाँका मुखमा यही आयत थियो । (अल-बुख़ारी, तफ़सीर सूरः इक़्तरबतिस साअः)

[3]أدهى (अदहा) دَهَاءٌ (दहाअ) बाट बनेको हो, घोर अपमानकारी । أَمَرُّ (अमर्र) مَرارةٌ (मरारह) बाट हो, अति तितो, अर्थात् यो संसारमा जो हत गरिए, बन्दी बनाइए आदि उनको अन्तिम यातना होइन, बरु अझ पनि कडा यातनाहरु उनलाई क़ेयामतका दिन दिइनेछ, जसको उनीसित वादा गरिन्छ ।

[4]سَقَرٌ (सक़र) पनि नरकको नाम हो अर्थात् त्यसको ताप तथा यातनाको कडाईको स्वाद चाख ।

(निर्धारित) अनुमान पैदा गरेका छौं ।[1]

وَمَآ اَمْرُنَآ اِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

(५०) तथा हाम्रो आदेश केवल एक पटक (को वाक्य) नै हुन्छ, जस्तै आँखाको परेलीको झिम्काइ ।

وَلَقَدْ اَهْلَكْنَآ اَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ ﴿٥١﴾

(५१) तथा हामीले तिमीजस्ता धेरैलाई नष्ट गरिदिएका छौं,[2] त कोही छ शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ।

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوْهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा जे-जति उनीहरुले (कर्म) गरेका छन् सबै कर्मपत्रमा लेखिएका छन् ।[3]

وَكُلُّ صَغِيْرٍ وَّكَبِيْرٍ مُّسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾

(५३) (यसैप्रकार) प्रत्येक सानो-ठूलो कुरा लेखिएको छ ।[4]

اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَّنَهَرٍ ﴿٥٤﴾

(५४) निःसन्देह सदाचारीहरु स्वर्ग एवं सरिताहरुमा हुनेछन् ।[5]

فِيْ مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيْكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

(५५) सत्य एवं सम्मानको बैठकमा[6] सामर्थ्य भएको स्वामीको पास ।[7]

---

[1]अइम्मये सुन्नत (इस्लामी धर्मका विशेषज्ञहरु) ले यस आयत तथा यसप्रकारका अन्य आयतहरुबाट अल्लाहको भाग्यलेखलाई प्रमाणित गरेका छन्, जसको अभिप्राय यो छ कि अल्लाह तआलालाई सृष्टि पैदा गर्नुभन्दा पहिला नै सबैको ज्ञान थियो तथा उसले सबको भाग्य लेखिदिएको छ र यसबाट कद्रिया सम्प्रदायको खण्डन गरेका छन् जो सहाबाका युगका अन्तमा प्रकट भयो ।

[2]अर्थात् विगत समुदायहरुका काफिरहरुलाई जो कुफ्र (इन्कार) मा तिमीजस्तै थिए । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अथवा दोस्रो अर्थ हो, लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) मा अंकित छ ।

[4]अर्थात् सृष्टिका सबै कथन तथा कर्म लेखिएका छन्, साना हुन् अथवा ठूला, तुच्छ हुन् अथवा महान् । हतभागाहरुका चर्चाका पश्चात अब सौभागीहरुको चर्चा गरिँदैछ ।

[5]अर्थात् विभिन्न तथा अनेक प्रकारका बगैंचा हुनेछन् نَهَر यो जातिवाचकका रुपमा छ जसमा स्वर्गका सबै नहरहरु सम्मिलित छन् ।

[6]مَقْعَدِ صِدْقٍ (मकअदे सिद्क) सत्य अथवा प्रतिष्ठाको आसन जसमा न पापको कुरा हुनेछ न बकवास । अभिप्राय स्वर्ग हो ।

[7]مَلِيْكٍ مُّقْتَدِرٍ सामर्थ्यवान अधिपति अर्थात् त्यो प्रत्येक प्रकारका सामर्थ्यसित युक्त छ, जा

सूरतुर्रहमान-५५

سُوْرَةُ الرَّحْمٰنِ

सूरः रहमान* मदीनामा अवतरित भएको, यसमा अठहत्तर आयतहरु एवं ती रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اَلرَّحْمٰنُ ①

(१) दयालुले ।

عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ②

(२) कुरआन सिकायो ।[1]

خَلَقَ الْاِنْسَانَ ③

(३) उसैले मनुष्यलाई पैदा गऱ्यो ।[2]

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ④

(४) उसैले बोल्न सिकायो ।[3]

चाहन्छ गर्न सक्छ, कसैले उसलाई विवश गर्न सक्दैन । عِنْدَ (पास) यो त्यस प्रतिष्ठित तथा सम्मानतिर संकेत हो जो ईमान भएकाहरुलाई अल्लाहका पास प्राप्त हुनेछ ।

*यस सूरःलाई मानिसहरुले मदनी (मदीनामा अवतरित) मानेका छन्, तर सही यही हो कि यो मक्की (मक्कामा अवतरित) हो । (फ़तहुल क़दीर) यसको पुष्टि त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि के कुरो छ कि तिमी चूप रहन्छौ, तिमीभन्दा त राम्रा जिन्न छन् कि जब जिन्नवाली रातमा मैले यो सूरः उनका लागि पढे त जहिले पनि म ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ पढ्थें त उनीहरु त्यसका उत्तरमा भन्थे «لَا بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الْحَمْدُ» (तफ़सीर सूरतुर्रहमान, यसको चर्चा अल्बानीले सहीह तिर्मिजीमा गर्नुभएको छ)

[1]भन्दछन् कि यो मक्कावासीहरुको उत्तरमा छ, जो भन्थे कि यो कुरआन मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कुनै मानवले सिकाउँछ । केही अन्य भन्दछन् कि उनका यस प्रश्नका उत्तरमा छ कि 'रहमान' के हो ? कुरआन सिकाउनुको अभिप्राय हो त्यसलाई सहज गरिदियो अथवा अल्लाहले आफ्ना पैग़म्बरलाई सिकायो तथा पैग़म्वरले उम्मत (मानिसहरु) लाई सिकाउनु भयो । यस सूरःमा अल्लाहले आफ्ना धेरै वरदानहरुलाई गणना गरेको छ । किनकि कुरआनको शिक्षा यिनमा प्रतिष्ठा, सम्मान तथा महत्व एवं सम्मानको दृष्टिले सबभन्दा उत्तम एवं प्रत्यक्ष छ, अतः सर्वप्रथम यस उपकारको वर्णन गऱ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यिनी बाँदर आदि जन्तुवाट उन्नति गर्दा-गर्दा मानिस बनेका होइनन्, जस्तो कि डार्बिनको जीव विकास सिद्धान्त छ, बरु मानिसलाई त्यसै रुपमा अल्लाहले पैदा गरेको हो जो जनावरहरुभन्दा अलग एउटा सृष्टि हो । इंसान (मानिस) शब्द जातिवाचक स्वरुप हो ।

[3]यस वर्णनसित अभिप्राय प्रत्येक व्यक्तिको आफ्नो मातृभाषा (बोली) हो जो बिना सिके

(५) सूर्य तथा चन्द्रमा (निर्धारित) हिसाबमा छन् ।[1]	اَلشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝٥
(६) तथा तारा एवं वृक्ष दुबै सज्दा गर्दछन् ।[2]	وَّالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدٰنِ ۝٦
(७) उसैले आकाशलाई उच्च गऱ्यो तथा उसैले तुला राख्यो ।[3]	وَالسَّمَاۗءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيْزَانَ ۝٧
(८) ताकि तिमी तौलनु (जोख्नु) मा सीमा उल्लंघन नगर ।[4]	اَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيْزَانِ ۝٨
(९) तथा न्यायका साथ तौल सही राख तथा तौलमा कम नदेउ ।	وَاَقِيْمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيْزَانَ ۝٩
(१०) तथा उसैले सृष्टिका लागि धर्ती ओछ्यायो ।	وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِ ۝١٠
(११) जसमा फलहरु छन् तथा गुच्छा भएका खजूरका वृक्ष छन् ।[5]	فِيْهَا فَاكِهَةٌ ۙ وَّالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ ۝١١

स्वयं बोल्दछ तथा यसमा आफ्ना मनका कुरा व्यक्त गर्दछ, यहाँसम्मकि त्यो सानो बच्चा पनि जसलाई कुनै कुराको ज्ञान तथा बोध हुँदैन । यो त्यस ईश्वरीय शिक्षा-दीक्षाको परिणाम हो जसको चर्चा यस आयतमा छ ।

[1]अर्थात् अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएका हिसाबले आफ्ना स्थानहरुमा गतिशील छ, उनको उल्लंघन गर्दैन।

[2]जस्तै अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهٗ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُوْمُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَاۗبُّ ﴾

"के तिमीले देखेनौ कि अल्लाहका समक्ष नतमस्तक छन् सबै आकाशवालाहरु, सबै धर्तीमा भएकाहरु, सूर्य, चन्द्रमा, तारा, पर्वत, वृक्ष तथा पशु ।" (अल-हज्ज-१८)

[3]अर्थात् धर्तीमा न्याय राख, जसको उसलाई मानिसहरुलाई आदेश दियो जस्तै भन्नुभयो:

﴿ لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنٰتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْمِيْزَانَ لِيَقُوْمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ﴾

"नि:सन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई स्पष्ट निशानीहरु दिएर पठायौं तथा उनका साथ पुस्तक एवं मीज़ान (तुला) अवतरित गऱ्यौं ताकि मानिस न्यायमा स्थापित रहून ।" (अल-हदीद-२५)

[4]अर्थात् न्यायको उल्लंघन नगर ।

[5] أَكْمَامْ (अकमाम) كُمّ (किम्म) को बहुवचन हो, खजूरमा चढेको आवरण ।

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

(१२) तथा भूस भएको अनाज़ हो[१] तथा सुगन्धित फूल हुन् ।

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(१३) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।[२]

خَلَقَ الْإِنسَانَ مِن صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

(१४) उसले मनुष्यलाई सुकेको माटोबाट पैदा गऱ्यो जो ठिकरी (सुकेको लेसिलो माटो) को जस्तो थियो ।[३]

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِن مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ

(१५) तथा जिन्नातलाई अग्निको ज्वालाबाट पैदा गऱ्यो ।[४]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(१६) तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[५]

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ

(१७) त्यो प्रभु हो दुबै पूर्वहरु एवं दुबै पश्चिमहरुको ।[६]

---

[१] حَبّ हब्ब (दाना) सित अभिप्राय प्रत्येक त्यो खाद्य पदार्थ हो जो मानिस तथा जन्तु खान्छन्, सुकेर त्यसको बोट भूस बन्नजान्छ जो जनावरहरुका काम आउँछ ।

[२] यो मानव तथा दानव (जिन्न) दुबैसित सम्बोधन छ । अल्लाह आफ्ना वरदानहरुलाई गणना गरेर उनीसित प्रश्न गरिराखेको छ । यो पुनरावृत्ति त्यस व्यक्तिका समान छ जो कसैमाथि निरन्तर उपकार गर्दछ, किन्तु त्यो त्यसका उपकारको इन्कार गर्दछ, जस्तै भनोस् कि मैले तिम्रो अमूक-अमूक काम गरें, के तिमी इन्कार गर्दछौ ? अमुक-अमुक वस्तु तिमीलाई दियो, के तिमीलाई याद छैन ? तिमीमाथि अमुक उपकार गरे, के तिमीलाई हाम्रो अलिकति पनि ज्ञान छैन ? (फ़तहुल क़दीर)

[३] صَلْصَال (सल्साल) सुकेको माटो जसमा ध्वनि हुन्छ । فَخَّار (फख़्ख़ार) आगोमा पाकेको माटो जसलाई ठिकरी भन्दछन् । त्यस इंसानसित अभिप्राय आदरणीय आदम हुन् जसको पहिला माटोबाट पुतला बनाइयो तथा पछि अल्लाहले त्यसमा आत्मा फुक्यो, अनि पछि उनको बायाँ पसली (करङ्ग) बाट 'हव्वा' लाई पैदा गऱ्यो, अनि यी दुबैबाट मानवीय वंश चल्यो ।

[४] यसबाट अभिप्राय सबभन्दा पहिला जिन्न हुन्, जो जिन्नहरुको पितामह हो अथवा जिन्न जातिवाचक स्वरुप हो जस्तो कि अनुवाद जातिवाचकका आधारमा गरिएको छ । مَارِج (मारिज)आगोबाट उच्च हुने ज्वालालाई भन्छन् ।

[५] अर्थात् तिम्रो यो जन्म तथा पछि तिमीबाट अधिक वंशहरुको जन्म तथा अधिकता पनि अल्लाहका वरदानहरुमध्ये छ । के तिमी यस उपकारको इन्कार गर्नेछौ ?

[६] एउटा गर्मीको पूर्व तथा एउटा जाडोको पूर्व, यसैप्रकार पश्चिम छ । यसैले दुबैलाई

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾	(१८) त (हे जिन्न एवं मनुष्यहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुको कुन-कुन कृपाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?
مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾	(१९) उसले दुई समुद्रलाई प्रवाहित गरिदियो जो एक-अर्कासँग मिल्छन् ।
بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾	(२०) ती दुबैका मध्ये एउटा रोक (छेक) छ कि त्यसभन्दा अगाडी बढ्न सक्दैनन् ।[1]
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾	(२१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन चाहिं उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?
يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾	(२२) ती दुबैबाट मोती तथा मूँगा निस्कन्छन् ।[2]

दुई वचन वर्णित गरिएको छ । ऋतुहरुका अनुसार पूर्व तथा पश्चिम भिन्न हुनुमा पनि यसमा जिन्न तथा मानिसहरुका धेरै हित छन्, यसकारण यसलाई पनि उपकार भनिएको छ ।

[1] مَرَجَ ، أَرْسَلَ का अर्थमा छ, अर्थात् प्रवाहित गरिदिए । यसको सारांश यो हो कि दुई नदीहरुबाट अभिप्राय केही धर्मविदका विचारले उनका अलग-अलग अस्तित्व छ, जस्तै मिठो पानीका नदीहरु छन् जसबाट खेतीहरु सिंचिन्छन् तथा मानिस उनको पानी अन्य आवश्यकताहरुमा पनि प्रयोग गर्दछ । दोस्रो प्रकार सागरहरुको जल हो जो नूनिलो छ, जसका केही अन्य लाभ छन् । यी दुबै आपसमा मिल्दैनन् । केही अरु विद्वानले यसको भावार्थ यो लिएका छन् कि नूनिला सागरहरुमा मिठो पानीका लहरहरु चल्छन् तथा यी दुबै लहरहरु आपसमा मिल्दैनन्, बरु एक-अर्काबाट अलग रहन्छन् । त्यसको एक रुप यो पनि हो कि अल्लाह तआलाले नूनिला सागरहरुको तल्लो तहमा नै कैयन् स्थानहरुमा मिठो पानीका लहरहरु पनि प्रवाहित गरिदिएको छ तथा त्यो नूनिलो पानीमा अलग्गै रहन्छ । दोस्रो रुप यो पनि हो कि माथि नूनिलो पानी होस् तथा त्यसको तल्लो भागमा मिठो जलको स्रोत, जस्तो कि वास्तवमा केही स्थानहरुमा यस्तो छ । तेस्रो दशा यो हो कि जुन स्थानहरुमा मिठो पानीका नदीहरुको पानी सागरमा गएर खस्छ त्यहाँ कैयन् मानिसहरुले देखेका छन् कि दुबैको पानी कैयन् कोषहरुसम्म यसैप्रकार साथ-साथ चल्छ कि एकातिर मिठो नदीको पानी तथा दोस्रोतिर विस्तृत समुद्रको नूनिलो पानी, उनका मध्ये यद्यपि कुनै छेक छैन, परन्तु यी परस्पर मिल्दैनन् । दुबैका बीच यो त्यो बर्ज़ख़ (छेक) छ जो अल्लाहले राखिदिएको छ, दुबै त्यसबाट अगाडी बढ्दैनन् ।

[2] مَرْجَان सित सानो मोती अथवा मूँगा अभिप्राय छन् । भन्दछन् कि आकाशबाट वर्षा हुन्छ तथा सीपिहरु आफ्ना मुख खोलिदिन्छन्, जुन थोपा त्यसका भितर पर्दछन् त्यो मोती बन्न जान्छ । प्रसिद्ध यही छ कि मोती आदि मिठा पानीका नदीहरुबाट होइन बरु नूनिला पानीका समुद्रबाटै निस्कन्छन्, परन्तु पवित्र कुरआनले दुई वचन सर्वनाम प्रयोग गरेको छ जसबाट विदित हुन्छ कि दुबैबाट मोती निस्कन्छन् ।

(२३) त त्यसपछि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[1]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾
(२४) तथा अल्लाहकै (स्वामित्वमा) छन् ती (जहाज) जो समुद्रहरुमा पर्वत जस्तै उच्च (उभिएर) चलिराखेका छन् ।[2]	وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٤﴾
(२५) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन कृपाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[3]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾
(२६) धर्तीमा जे-जति पनि छ सबै नश्वर छ ।	كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾
(२७) केवल तिम्रा प्रभुको मुख (अस्तित्व) जो महान एवं सम्मानित छ, शेष रहनेछ ।	وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾
(२८) त त्यसो भए तिमी दुबैका कुन	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

किनकि मोती अधिकांश त समुद्रबाट निस्कन्छ, यसकारण त्यसको प्रख्याति भएको छ । तैपनि मिठा नदीहरुबाट त्यसको इन्कार संभव छैन, वरु वर्तमान युगका प्रयोगहरुबाट सिद्ध भएको छ कि मिठा नदीहरुमा पनि मोती निकाल्नु कठिन कुरो हो । केही विद्वानहरुले भने कि अभिप्राय योग हो । यिनीमध्ये कुनै एकबाट पनि मोती निस्कन्छ भने त तिनीमाथि दुई वचन बोल्नु सही छ । केही अन्यले भनेका छन् कि मिठा नदीहरु पनि साधारणतः समुद्रमा नै खस्दछन्, तथा त्यहींबाट मोती निकालिन्छ, यसकारण यद्यपि उद्गम विन्दु समुद्रनै भयो परन्तु अन्य नदीहरुको अंश पनि यसमा सम्मिलित छ । किन्तु वर्तमान युगका प्रयोगहरुका पश्चात यी कल्पनाहरुको आवश्यकता छैन ।

[1]यो रत्न तथा मोती सुन्दरता तथा श्रृङ्गारको साधन हो, तथा धनी मानिस उनलाई आफ्नो सुन्दरताको रुचिको तृप्तिका लागि तथा शोभा बढाउनका लागि प्रयोग गर्दछन् । अतः यिनी अनुकम्पा हुनु पनि स्पष्ट छ ।

[2]الْجَوَار (अलजवार) جَارِيَةٌ (जारीयह) चल्नेवालीको बहुवचन हो तथा लुप्त विशेष्य السُّفُن (नौकाहरु) का विशेषण हुन् । مُنْشَآت को अर्थ مرفوعات हो, उच्च गरिएको । अभिप्राय पाल हो, जो वायु पोतहरुमा झन्डाका समान माथि तथा उच्च बनाइन्छन् । केही विद्वानले यसको अर्थ निर्मित गरेका छन्, अर्थात् अल्लाहद्वारा बनाइएका जो समुद्रमा चल्छन् ।

[3]यिनीद्वारा पनि यातायात तथा भारवाहनको जो सुविधाहरु छन् त्यसलाई बताउनुको आवश्यकता छैन । अतः यो पनि अल्लाहको महान अनुकम्पा हो ।

कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।[1]

يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ﴿٢٩﴾

(२९) सबै आकाश एवं धर्तीवाला उसैसित माँग्दछन् ।[2] प्रत्येक दिन त्यो एउटा कार्यमा छ ।[3]

فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

(३०) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउन सक्नेछौ ?[4]

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ ٱلثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾

(३१) (हे जिन्न तथा मानिसहरुका समूह !) शीघ्र नै हामी तिमीतिर पूर्णत: आकर्षित हुनेछौं ।[5]

فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

(३२) अनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।

يَٰمَعْشَرَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ إِنِ ٱسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا۟ مِنْ أَقْطَارِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ فَٱنفُذُوا۟ ۚ لَا تَنفُذُونَ

(३३) (हे जिन्न एवं मनुष्यहरुका गिरोह !) यदि तिमीमा आकाशहरु एवं धर्तीका किनारहरुबाट निस्कनुको शक्ति छ भने निस्कि भाग ।[6] बिना प्रभुत्व

---

[1]संसारको समाप्तिका पश्चात प्रतिफल तथा दण्ड अर्थात् न्यायको प्रबन्ध हुनेछ, अत: यो पनि महान उपकार हो जसमाथि अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्नु अनिवार्य छ ।

[2]अर्थात् सबै उसमाथि आश्रित तथा त्यसका द्वारका भिखारी छन् ।

[3]प्रत्येक दिनको अर्थ प्रत्येक क्षण । شأن (शान) को अर्थ कार्य तथा विषय, अर्थात् प्रत्येक समय त्यो केही न केही गर्दैरहन्छ, कसैलाई रोगी बनाइराखेको छ त कसैलाई स्वस्थ, कसैलाई धनी बनाइराखेको छ त कुनै धनीलाई निर्धन, कसैलाई रङ्कबाट राजा त कसैलाई राजाबाट रङ्क, कसैलाई पदासीन गरिराखेको छ त कसैलाई तल गिराइराखेको छ तथा कसैलाई नास्तिक एवं नास्तिकलाई आस्तिक गरिराखेको छ आदि । संक्षेपमा संसारमा यो सब परिवर्तन उसैका आदेश तथा इच्छाले भइराखेको छ तथा रात-दिनको कुनै यस्तो क्षण छैन जो त्यसको क्रियाशीलताबाट शून्य छ ।

[4]तथा यति महान शक्ति प्रत्येक समय भक्तहरुका काममा लागिरहनु अति ठूलो कृपा हो ।

[5]यसको अर्थ यो होइन कि अल्लाहलाई अवकाश छैन, बरु यो महावराको रुपमा भनिएको छ, जसको उद्देश्य धम्की दिनु तथा गाली गर्नु हो । ثقلان सकलान (जिन्न तथा इन्सानलाई) यसकारण भनिएको छ कि उनलाई पालनाको लागि बाध्य गरिएको छ । यस प्रतिबन्ध तथा बोझबाट अन्य सृष्टि अलग छन् ।

[6]यो धम्की पनि उपकार हो कि यसबाट दुराचरी दुराचारहरुबाट रोकियून् तथा सदाचारीहरु अधिक पुण्य कमाऊन् ।

اِلَّا بِسُلْطٰنٍ ۝٣٣

(एवं शक्ति) के तिमी निस्कन सक्दैनौ ।[1]

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ۝٣٤

(३४) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन कुराहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِّنْ نَّارٍ ۙ وَّنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرٰنِ ۝٣٥

(३५) तिमीमाथि अग्निको ज्वाला तथा धूँवा छोडिनेछ[2] अनि तिमी मुकाबिला गर्नसक्ने छैनौ ।[3]

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ۝٣٦

(३६) त तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।

فَاِذَا انْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۝٣٧

(३७) अनि जबकि आकाश फाटेर रातो भइहाल्नेछ, जस्तो कि रातो (नरम) छाला होस् ।[4]

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ۝٣٨

(३८) त त्यसपछि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْـَٔلُ عَنْ ذَنْۢبِهٖۤ اِنْسٌ وَّلَا جَآنٌّ ۝٣٩

(३९) त्यसदिन कुनै मनुष्य तथा जिन्नसित त्यसका पापहरुको सोधपूछ गरिने छैन ।[5]

[1]अल्लाहद्वारा लेखिएको भाग्य तथा निर्णयबाट बाँचेर तिमी कहीं भाग्न सक्दछौ भने गइहाल, किन्तु यो शक्ति कसमा छ ? तथा भागेर जान्छ कहाँ ? कुनै स्थान यस्तो छैन जो अल्लाहका अधिकारभन्दा बाहिर छ ? यो पनि धम्की हो जो उपरोक्त धम्कीका समान उपकार हुन् । केही विद्वानहरुले भने कि यो महशरका मैदानमा भनिनेछ जब फरिश्ताहरु हरेक तर्फबाट मानिसहरुलाई घेरेर राखेका हुनेछन् । दुबै भावार्थ आफ्ना ठाउँमा सही छन् ।

[2]अभिप्राय यो हो कि यदि तिमी क़ेयामतका दिन कहीं भागेर गए पनि त फरिश्ताहरुले तिमीलाई अग्नि-ज्वाला तथा धूँवा छाडेर अथवा पग्लेको ताँबा तिम्रा टाउकाहरुमा हालेर फिर्ता ल्याउनेछन् । नुहासको अर्को अर्थ पग्लेको ताँबा गरिएको छ ।

[3]अर्थात् अल्लाहका प्रकोपलाई ल्याउन तिमी सामर्थ्य राख्ने छैनौ ।

[4]क़ेयामत (प्रलय) का दिन आकाश फाटिहाल्नेछ । धर्तीमा फरिश्ताहरु उतर्नेछन् त्यसदिन यो धर्ती नरक़को अग्निका कडा तापले पग्लेर रातो चमडा (छाला) का समान हुनेछ । دهان रातो छाला ।

[5]अर्थात् जुन समय उनीहरु कब्रहरुबाट निस्कनेछन्, अन्यथा तत्पश्चात हिसाब स्थलमा उनीसित सोधपूछ गरिनेछ । केही ज्ञाताहरुले यसको भावार्थ यो गरेका छन् कि पापहरुका सन्दर्भमा सोधिने छैन, किनकि उनको त पूरा रेकर्ड नै फरिश्ताहरुको पासमा हुनेछ तथा अल्लाहका ज्ञानमा पनि । हो, यो सोधिनेछ कि तिमीले यो

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

(४०) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾

(४१) पापी केवल आफ्ना हुलियाबाट नै चिनिहालिनेछन्[1] तथा उनका मायाहरुका कपाल तथा खुट्टा पकडिनेछन् ।[2]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾

(४२) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) यो हो त्यो नरक जसलाई अपराधी असत्य मान्थे ।

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ﴿٤٤﴾

(४४) त्यसका तथा गरम उम्लिराखेका पानीका मध्ये चक्कर खानेछन् ।[3]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

(४५) त त्यसपछि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा त्यस व्यक्तिका लागि जो आफ्ना प्रभुका समक्ष उभिने कुरोबाट तर्स्यो, दुई स्वर्ग छन् ।[4]

किन गर्‍यौ ? अथवा अभिप्राय यो हो कि उनीसित सोधिने छैन बरु मानव-अङ्ग स्वयं नै बोलेर सबै कुरा भन्नेछन् ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार ईमान भएकाहरुको चिन्ह हुनेछ कि उनका वजूका अङ्ग टल्किराखेका हुनेछन्, त्यसैप्रकार पापीहरुका मुख काला हुनेछन्, आँखाहरु नीलो तथा उनी भयभीत हुनेछन् ।

[2]फरिश्ताहरु उनका मस्तक तथा उनका खुट्टाहरुलाई साथ मिलाएर समात्नेछन् तथा नरक़मा हुर्‍याइदिनेछन्, अथवा कहिले मस्तकहरुबाट तथा कहिले खुट्टाहरुबाट उनलाई समात्नेछन् ।

[3]अर्थात् कहिले उनलाई नरकको यातना दिइनेछ, कहिलेउम्लिराखेको पानीको । آن (आन) गरम अर्थात् कडा उम्लिराखेको गरम पानी, जसले उनका आन्द्राहरुलाई काटिदिनेछ ।

[4]हदीसमा वर्णित छ कि दुई बगैंचा चाँदीका छन् जसका बर्तन (भाँडा) तथा सबैकुरा चाँदीका हुनेछन् तथा दुई बगैंचाहरु सुनका छन् तथा त्यसका बर्तन एवं वस्तुहरु सुनका हुनेछन् । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः अर्रहमान) केही कथनहरु (हदीसहरु) मा छ कि सुनका बगैंचा विशेष ईमानवालाहरु (समीपवर्तीहरु) का लागि हुनेछन् तथा चाँदीका बगैंचा साधारण ईमानवालाहरुका लागि हुनेछन् । (इब्ने कसीर)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(४७) त त्यसपछि आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई तिमीले झुठ्लाउनेछौ ?

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ

(४८) दुबै स्वर्ग अत्याधिक डालाहरु (एवं) शाखाहरु (भएका) छन् ।[1]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(४९) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ

(५०) ती दुबै (स्वर्गहरु) मा दुई प्रवाहित जलस्रोत छन् ।[2]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(५१) त तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन चाहिं उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِمَا مِن كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

(५२) यी दुबै (स्वर्गहरु) मा हरेक प्रकारका फलहरुका जोडा (दुई प्रकार) हुनेछन् ।[3]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

(५३) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۚ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ

(५४) स्वर्गमा रहनेहरु यस्ता फर्शहरुमा तकिया लगाएका हुनेछन् जसका स्तर सुन्दर आकर्षक रेशमका हुनेछन्,[4] तथा ती दुबै स्वर्गका फलहरु अति निकट हुनेछन् ।[5]

---

[1]यो संकेत हो कि त्यसमा छायाँ बाक्लो तथा गहन हुनेछ साथै फलहरुको अधिकता हुनेछ, किनकि भन्दछन् कि प्रत्येक हाँगा तथा शाखा फलहरुबाट भरिएको हुनेछ । (इब्ने क़सीर)

[2]एकको नाम 'तस्नीम' दोस्रोको नाम 'सल्सबील' छ ।

[3]अर्थात् स्वादमा प्रत्येक फल दुई प्रकारको हुनेछ, यो विशेष कृपाको एक रुप हो । केही विद्वानहरुले भने कि एक प्रकार शुष्क फलको तथा दोस्रो ताज़ा फलको हुनेछ ।

[4]अर्थात् माथिको कपडा स्तरभन्दा सधैं उत्तम तथा सुन्दर हुन्छ । यहाँ केवल स्तरको वर्णन छ जसको अभिप्राय यो हो कि माथिको कपडा त्यसभन्दा कैयन् अधिक उत्तम हुनेछ ।

[5]यति समीप हुनेछन् कि बस्दा-सुत्दा पनि भाँच्न सक्नेछन् ﴿قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ (अल-हाक़्क:-२३)

(५५) अनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾
(५६) त्यहाँ (लजालु) तलतिर दृष्टि भएका हूरहरु (सुन्दरी) छन्,[1] जसलाई उनीभन्दा पूर्व कुनै जिन्न तथा मनुष्यले हात लगाएको हुनेछैन ।[2]	فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾
(५७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾
(५८) ती (हूरहरु) मणि एवं मूँगाका समान हुनेछन् ।[3]	كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾
(५९) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾
(६०) उपकारको बदला उपकार (प्रतिफल) का अतिरिक्त के छ ।[4]	هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦٠﴾

[1]अर्थात् जसका दृष्टिहरु आफ्ना पतिहरुका अतिरिक्त कसैमाथि पर्ने छैनन् तथा उनीहरुलाई आफ्ना पति नै सबभन्दा सुन्दर तथा राम्रा लाग्नेछन् ।

[2]अर्थात् कुमारी हुनेछन् । यसभन्दा पहिला उनी कसैका विवाहमा गएकी हुनेछैन । यो आयत तथा यसभन्दा पहिलाका केही आयतहरुमा स्पष्ट रुपमा विदित हुन्छ कि जो जिन्न ईमान भएका हुनेछन् उनी पनि ईमान भएका मनुष्यहरुको जस्तै स्वर्गमा जानेछन्, तथा उनका लागि पनि त्यही हुनेछ जो अन्य ईमान भएकाहरुका लागि हुनेछ ।

[3]अर्थात् सफाईमा उत्कृष्ट तथा सफेदी लालीमा मोती अथवा मूँगाका सदृश्य हुनेछन् । जस्तै सहीह हदीसहरुमा पनि उनको सुन्दरता तथा शोभालाई यी शब्दहरुमा वर्णन गरिएको छ । «يُرَى مُخُّ سُوقِهِنَّ مِن وَرَاءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ» "उनको शोभा तथा सौन्दर्यका कारण उनको पिडुलीको गुदा, मासु तथा हड्डीका बाहिरबाट झल्केको हुनेछ ।" (सहीह बुख़ारी, किताबु बदइल ख़ल्के, बाबु माजाअ फी सिफ़तिल जन्नते, मुस्लिम, किताबुल जन्नते व सिफ़ते नईमिहा, बाबु अव्वले ज़ुमरतिन तदख़ुलुल जन्न:....) एक अर्को हदीसमा भनिएको छ कि स्वर्गवासीहरुका पत्नी यति सुन्दर हुनेछन् कि यदि उनीहरुमध्ये एउटा नारी जगत्वासीहरुतिर हेर्छे भने आकाश तथा धर्तीका मध्येको सबै भाग प्रकाशित हुनजान्छ तथा सुगन्धले भरिन्छ तथा त्यसका टाउकाका दुपट्टा यति मुल्यवान हुनेछ कि त्यो जगत् तथा त्यसमा जे-जति छ, त्यसभन्दा उत्तम छ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल जिहाद, बाबुल हुरिल ईन)

[4]पहिला एहसानबाट अभिप्राय पुण्य कर्म तथा अल्लाहको आज्ञाको पालना हो तथा दोस्रो एहसानसित त्यसको प्रतिफल अर्थात् स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरु हुन् ।

(६१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾
(६२) तथा उनका अतिरिक्त दुई स्वर्ग अरु छन् ?[१]	وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾
(६३) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾
(६४) जो दुबै बाक्ला हरिया रङ्गका कालिमाले परिपूर्ण छन् ।[२]	مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٤﴾
(६५) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾
(६६) तिनीहरुमा दुई (तीब्र गतिले) उफ्रदै बग्नेवाला जलस्रोत छन् ।[३]	فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾
(६७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾
(६८) ती दुबैमा फलहरु तथा खजूर एवं अनार हुनेछन् ।[४]	فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾
(६९) त के अहिले पनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुनै उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾
(७०) तिनीहरुमा सच्चरित्र सुन्दर स्त्रीहरु छन् ।[५]	فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾

[१] دُونِهِمَا सित यो अर्थ पनि निकालिएको छ कि यी दुई बाग़ श्रेष्ठता तथा प्रधानतामा पहिलो दुई बाग़हरुभन्दा, जसको चर्चा आयत नं.-४६ मा गुज्रयो, कम हुनेछ ।

[२] सिंचाईको अधिकता तथा हरियालीका कारण कार्यमा युक्त हुनेछन् ।

[३] यो विशेषण تَجْرِيَانِ भन्दा हल्का छ । الجَرْيُ أَقْوى مِنَ النَّضْخِ "प्रवाह सिंचाइभन्दा अधिक राम्रो हुन्छ ।" (इब्ने कसीर)

[४] जबकि पहिला दुई स्वर्गहरु (बाग़हरु) को विशेषताको वर्णन गरिएको छ कि हरेक फल दुई प्रकारको हुनेछ । स्पष्ट छ कि यसमा श्रेष्ठता एवं कृपाको अधिकता छ, त्यो दोस्रो कुरोमा छैन।

[५] خَيْرَاتٌ सित तात्पर्य आचरण तथा स्वभावका राम्रा कुराहरु हुन् तथा حِسَانٌ को अर्थ सुन्दरता तथा शोभामा अद्वितीय ।

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾

(७१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾

(७२) (गोरो रङ्गका) हूरहरु (अप्सराहरु) स्वर्गका खेमाहरु (पालहरु) मा रहनेहरु हुन् ।[1]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾

(७३) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٧٤﴾

(७४) ती (हूरहरु) लाई कुनै मनुष्य अथवा जिन्नले यसभन्दा पहिला हात लगाएन (उनीसँग भेटेन)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾

(७५) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?

مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾

(७६) हरिया डसनाहरु तथा सुन्दर ओछ्यानहरुमा तकिया लगाएका हुनेछन् ।[2]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾

(७७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?[3]

---

[1]हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : "स्वर्गमा मोतीहरुका खेमा (पालहरु) हुनेछन् । उनको चौडाइ साठ्ठी मील हुनेछ । त्यसका प्रत्येक कुनामा जन्नतिका परिवार हुनेछन्, जसलाई दोस्रो कुनामा भएकाले देख्न सक्ने छैनन् । ईमानवाला त्यसमा घुम्ने, डुल्ने छ ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः रहमान तथा किताबु बदइल ख़ल्क, बाबु माजाअ फी सिफ़तिल जन्नते, सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्नते, बाबुन फी सिफ़ते ख़ेयामिल जन्नते)

[2]رَفْـرَف (रफ़रफ़) गद्दा, गलैंचा अथवा यसप्रकारका उत्तम ओछ्यान, عَبْقَرِي (अवकरी) प्रत्येक उत्तम तथा मूल्यवान वस्तुलाई भनिन्छ। नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यो शब्द आदरणीय उमराका लागि प्रयोग गर्नुभयो । «فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا يَفْرِي فَرْيَهُ» "मैले कोही अबकरी (श्रेष्ठ) यस्तो देखिन जो जसले उमरको जस्तो काम गर्दछ ।" (सहीह अल-बुख़ारी, किताबुल मनाक़िब, बाबु फ़जले उमर तथा मुस्लिम, फ़ज़ायेलुस सहाबा, बाबुन मिन फ़ज़ाएले उमर) अभिप्राय यो हो कि जन्नति यस्ता तख्ताहरुमा आसीन हुनेछन् जसमा हरिया रङ्गका डसना, कालीनहरु तथा उच्च प्रकारका सुन्दर, कढाई भएका ओछ्यानहरु लगाइएका हुनेछन् ।

[3]यो आयत यस सूरः मा ३१ पटक आएको छ । अल्लाहले यस आयतमा आफ्ना विभिन्न प्रकारका उपहारहरुको चर्चा गर्नुभएको छ तथा प्रत्येक अथवा केही

تَبٰرَكَ اسۡمُ رَبِّكَ ذِی الۡجَلٰلِ وَالۡاِكۡرَامِ ﴿٧٨﴾

(७८) बडो शुभ छ तिम्रा प्रतापवान[1] तथा उदार प्रभुको नाम ।

سُوۡرَةُ الۡوَاقِعَةِ

सूरतुल वाकिअ:-५६

सूर: वाकिअ:* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा छयानब्बे आयतहरु एवं तीन रूकूअ छन् ।

उपकारहरुको पश्चात यो प्रश्न गर्नुभएको छ, यहाँसम्मकि महशरका मैदानको भयानकता तथा नरकको यातनाको पश्चात पनि यो प्रश्न गर्नुभएको छ, जसका अर्थ हो कि परलोकका कुराहरुको याद दिलाउनु पनि एउटा ठूलो दया हो ताकि बच्नेवालाहरु त्यसबाट बाँच्नुको प्रयास गरून् । दोस्रो कुरो यो ज्ञात भयो कि जिन्न पनि मानिसहरुको जस्तै एउटा सृष्टि हो वरु मानिसहरुका पश्चात यो दोस्रो सृष्टि हो जसलाई बुद्धि तथा बोध प्रदान गरिएको छ तथा त्यसको साटो उनीबाट केवल यही माग गरिएको छ कि उनीमात्र एक अल्लाहको उपासना गरून्, त्यसका साथ कसैलाई साझी नबनाऊन् । सृष्टिमा यही दुईटा छन् जो धार्मिक आदेश तथा कर्तव्यहरुका उत्तरदायी हुन् । यसकारण उनीहरुलाई इरादा तथा इच्छाको स्वाधीनता दिइयो ताकि उनको परीक्षा हुनसकोस् । तेस्रो, उपहारहरुका वर्णनबाट यो पनि सिद्ध भयो कि अल्लाहका उपहारहरुबाट लाभ प्राप्त गर्नु उचित तथा राम्रो छ । यो संयम तथा सदाचारका प्रतिकूल छ न अल्लाहका साथ लगावमा बाधक, जस्तो कि केही सुफीहरु (साधु) विश्वास दिलाउँछन् । चौथो, पटक-पटक यो प्रश्न कि तिमी अल्लाहका कुन-कुन चाहिं अनुकम्पाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ, यो धम्की तथा चेतावनीस्वरुप छ, जसको उद्देश्य त्यस अल्लाहको अवज्ञाबाट रोक्नु हो जसले यो सबै कुराहरु पैदा गऱ्यो तथा सुलभ गरायो । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यसका उत्तरमा यो पढ्नु पसन्द गर्नुभएको छ, «لاَ بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الْحَمْدُ» "हे हाम्रा प्रभु ! हामी तिम्रा कुनै पनि उपहारलाई झुठ्लाउँदैनौं, तसर्थ सबै प्रशंसाहरु तिम्रै लागि छन् ।"

[1] تَبَارَكَ (तवारक) बरकतबाट छ, जसको अर्थ नित्यता तथा स्थिरता हो । अभिप्राय यो हो कि त्यसको नाम सधैं रहनेछ अथवा त्यसका पास सधैं भलाईका कोष छन् केही धर्मविदहरुले यसको उँचाई तथा समानता गरेका छन्, तथा जब उसको नाम यति मङ्गलमय अर्थात् भलाई तथा उचाईंवाला छ त त्यो स्वयं कति शुभ, बडाई तथा ऊचाईवाला होला ?

*यस सूर:का विषयमा प्रख्यात छ कि यो सूरतुल गिना (सम्पन्नताको सूर:) हो तथा जो व्यक्ति यसलाई प्रत्येक रात्रि पढ्नेछ त्यसलाई कहिल्यै भोकमरी आउने छैन । किन्तु वास्तवमा यस सूर:का महत्वमा कुनै प्रमाणित हदीस छैन । प्रत्येक राति पढ्नु तथा बच्चाहरुलाई सिकाउनुको हदीसहरु पनि अप्रमाणित वरु बनावटी छन् । हेर्नुस (अल-अहादीसुज़ ज़ईफ़ा लिल अलबानी हदीस नं. २८९, २९० भाग १/४५७)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ①

(१) जब केयामत (प्रलय) स्थापित भइहाल्नेछ ।[1]

لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ②

(२) जसको घटित हुने कुरोमा कुनै भुठ छैन ।

خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ③

(३) त्यो ऊँच-नीच गर्नेवाली हुनेछ ।[2]

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا ④

(४) जबकि धर्ती भूकम्पका साथ हल्लाइदिनेछ ।

وَّبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ⑤

(५) तथा पर्वत पूर्णरुपमा कण-कण गरिदिइनेछन् ।[3]

فَكَانَتْ هَبَاءً مُّنْبَثًّا ⑥

(६) अनि त्यो छरिएको धूलको जस्तो हुनेछ ।

وَّكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلٰثَةً ⑦

(७) तथा तिमी तीन गुटहरुमा बाँडिनेछौ ।[4]

فَأَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ ۙ مَا أَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ ⑧

(८) दाहिना हातवालाहरु, अनि तिनीहरु (दाहिना हातवालाहरु) कति राम्रा छन्, ।[5]

وَأَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ ۙ مَا أَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ ⑨

(९) तथा बायाँ हातवाला, के हाल छ बायाँ हातवालाहरुको ।[6]

---

[1]वाकेआ पनि क़यामतका नामहरुमध्ये हो । किनकि यसलाई व्याप्त हुनु नै आवश्यक छ यसकारण यसको यो नाम पनि हो ।

[2]ऊँच-नीच सित अभिप्राय आदर तथा अपमान हो । अर्थात् अल्लाहका आज्ञाकारी भक्तहरुलाई यसले उच्च तथा अवज्ञाकारीहरुलाई नीचा गर्नेछ, चाहे संसारमा मामिला यसका विपरीत होऊन् । ईमान भएकाहरु त्यहाँ सम्मानित हुनेछन् तथा काफ़िर एवं अवज्ञाकारी हीन तथा अपमानित ।

[3] رَجًّا (रज्जा) को अर्थ गति तथा हलचल (भूकम्प) हो, तथा بَسًّا (बस्सा) को अर्थ कण-कणमा भइहाल्नु हो ।

[4] أَزْوَاجًا (अज़्वाजा) أَصْنَافًا (असनाफ़ा) का अर्थमा छ ।

[5]यसबाट साधारण ईमानवाला तात्पर्य छन् जसलाई उनका कर्मपत्र दायाँ हातमा दिइनेछन्, जो उनका सौभाग्यको परिचारक हुनेछ ।

[6]यसबाट अभिप्राय काफ़िर हुन्, जसलाई उनका कर्मपत्र बायाँ हातमा दिइनेछन् ।

وَالسّٰبِقُوْنَ السّٰبِقُوْنَ ﴿١٠﴾

(१०) तथा जो अग्रिम छन् उनी त अग्रिम नै छन् ।[1]

اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ ﴿١١﴾

(११) उनी पूर्ण निकटता प्राप्त गरेका छन् ।

فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿١٢﴾

(१२) सुख-सुविधाहरु भएका स्वर्गहरुमा छन् ।

ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ ﴿١٣﴾

(१३) (निकै ठूलो) गुट त पहिला मानिसहरुमध्ये हुनेछ ।

وَقَلِيْلٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा थोरै पछिल्ला मानिसहरुमध्ये ।[2]

عَلٰى سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ ﴿١٥﴾

(१५) यी मानिसहरु स्वर्गका ताराहरुले बुनिएका तख्ताहरुमा ।

[1]यिनीबाट अभिप्राय विशेष ईमानवालाहरु हुन् । यो तेस्रो प्रकार हो, जो ईमान स्वीकार गर्नमा अग्रिम तथा पुण्यका कार्यहरुमा बढी-चढी भाग लिनेवाला हुन्, अल्लाहले उनीहरुलाई विशेष समीपता प्रदान गर्नेछ । यो वाक्य यस्तो नै छ जस्तै बोल्दछन् कि तिमी तिमी हौ तथा ज़ैद ज़ैद, यसमा जस्तो कि ज़ैदको महत्व तथा त्यसको प्रधानताको वर्णन छ ।

[2]ثُلَّةٌ(सुल्ल:) त्यस ठूलो गिरोहलाई भनिन्छ जसको गणना असम्भव होस् । भनिन्छ कि पहिला मानिसहरुसित अभिप्राय आदरणीय आदमसित लिएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम सम्मका समुदायका मानिस हुन् तथा पछिल्लासित उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सम्प्रदायका मानिसहरु । अभिप्राय यो हो कि पहिलाका समुदायहरुमा अग्रिम मानिसहरुको एउटा ठूलो गिरोह छ, किनकि उनको युग निकै लामो छ जसमा पहिलाका हजारौं अम्बिया सम्मिलित छन् । उनका मुक़ाबिलामा उम्मते मुहम्मदिया (मुहम्मदी समुदाय) को युग (क़्यामतसम्म) थोरै छ, अत: उनमा उग्रगामी पनि विगत समुदायहरुका सापेक्ष थोरै हुनेछन् । तथा एक हदीसमा जो आउँछ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि मलाई आशा छ कि तिमी जन्नतिहरुका आधा हुनेछौ । (सहीह मुस्लिम नं.२००) त यो उपरोक्त आयतका अर्थका प्रतिकूल छैन, किनकि उम्मते मुहम्मदियाका अग्रगामीहरु तथा साधारण मोमिनहरुलाई मिलाएर शेष सबै समुदायहरुबाट स्वर्गमा जानेहरुको आधा भइहाल्नेछ । अत: केवल विगत समुदायहरुका अग्रगामीहरुको अधिकताले हदीसमा वर्णित संख्याको इन्कार हुनेछैन । किन्तु यो कुरा विचारणीय छ तथा केही ज्ञाताहरुले पहिला तथा पछिल्लाहसित यसै मुहम्मदी समुदायका मानिसहरु तात्पर्य लिएका छन् । अर्थात् यसका पहिला मानिसहरुमा अगाडीवालाहरुका संख्या अधिक तथा पछिल्लोमा कम हुनेछ ।इमाम इब्ने क़सीरले यसै दोस्रो कथनलाई प्राथमिकता दिनुभएको छ । यो मध्यवर्ती वाक्य हो, عَلٰى سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ तथा فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ का मध्य ।

مُّتَّكِـِٔيۡنَ عَلَيۡهَا مُتَقٰبِلِيۡنَ ۝١٦

(१६) एक-अर्काका सामु तकिया लगाई बसेका हुनेछन् ।[1]

يَطُوۡفُ عَلَيۡهِمۡ وِلۡدَانٌ مُّخَلَّدُوۡنَ ۝١٧

(१७) उनका निकट यस्ता केटाहरु जो सधैं (केटा नै) रहनेछन्,[2] आवागमन गर्नेछन् ।

بِاَكۡوَابٍ وَّاَبَارِيۡقَ ۙ وَكَاۡسٍ مِّنۡ مَّعِيۡنٍ ۝١٨

(१८) प्याला तथा सुराही लिएर तथा मदिराको प्याला लिएर जो प्रवाहित मदिराले भरिएको हुन्छ ।

لَّا يُصَدَّعُوۡنَ عَنۡهَا وَلَا يُنۡزِفُوۡنَ ۝١٩

(१९) जसबाट न टाउकोमा चक्कर हुन्छ तथा न बुद्धि भ्रष्ट हुन्छ ।[3]

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُوۡنَ ۝٢٠

(२०) तथा यस्ता फलहरु लिएका हुनेछन् जसलाई उनीहरुले मन पराउँछन् ।

وَلَحۡمِ طَيۡرٍ مِّمَّا يَشۡتَهُوۡنَ ۝٢١

(२१) तथा पंक्षीहरुका मासु जो उनीहरुलाई (अत्यन्त) रुचिकर हुन्छ ।

وَحُوۡرٌ عِيۡنٌ ۝٢٢

(२२) तथा ठूला-ठूला आँखा भएका हूरहरु ।

كَاَمۡثَالِ اللُّؤۡلُؤِ الۡمَكۡنُوۡنِ ۝٢٣

(२३) जो लुकेका मोतीहरुका जस्तै छन् ।[4]

جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوۡا يَعۡمَلُوۡنَ ۝٢٤

(२४) यो प्रतिफल हो उनका कर्महरुको ।

لَا يَسۡمَعُوۡنَ فِيۡهَا لَغۡوًا وَّلَا تَاۡثِيۡمًا ۝٢٥

(२५) न (उनीहरु) त्यहाँ व्यर्थका कुरा सुन्नेछन् तथा न पापको कुरा ।

[1] مَوضُونَة बुनिएका तथा जडिएका, अर्थात् उक्त जन्नति सुनका ताराहरुले बुनेका तथा जवाहिरहरुले जडिएका तख्ताहरुमा एक-अर्काका सामु तकियाहरुमा आसीन हुनेछन् ।

[2] अर्थात उनी ठूला हुने छैनन् कि बुढा हुन जाउन्, न उनका रुपरेखा तथा आकारमा कुनै परिवर्तन हुनेछ, बरु एउटै आयु तथा अवस्थामा रहनेछन्, जस्तै नव आयु बालक हुन्छन् ।

[3] صُدَاع (सुदाअ) टाउकोको यस्तो पिडालाई भन्दछन् जो मदिराका नशाका कारण हुन्छ । إِنزَاف (इनज़ाफ़) को अर्थ त्यो बुद्धिको बिगाड हो जो नशाको कारण हुन्छ । संसारको मदिरामा यी दुबै कुरा हुन्छन् । परलोकको मदिरामा आनन्द तथा स्वाद त अवश्य हुनेछ किन्तु यी ख़राबीहरु हुनेछैन । مَعِين (मईन) प्रवाहित स्रोत जो सुक्दैनन् ।

[4] مَكْنُون (मक्नून) जसलाई लुकाएर राखिएको होस्, उसलाई कसैको हातमा लागेको होस्, न धूल-कण पुगेको होस् । यस्तो वस्तु पूर्णतः स्वच्छ तथा मूल स्थितिमा रहन्छ ।

(२६) केवल सलाम नै सलाम (शान्ति नै शान्ति) को ध्वनि हुनेछ ।[1]	إِلَّا قِيلًا سَلَٰمًا سَلَٰمًا ٢٦
(२७) तथा दाहिने हातवाला, कति राम्रा छन् दाहिने हातवाला ।[2]	وَأَصْحَٰبُ ٱلْيَمِينِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلْيَمِينِ ٢٧
(२८) उनीहरु काँडाहरु नभएका बैर,	فِى سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ٢٨
(२९) तथा गुच्छादार किल्लाहरु,	وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ٢٩
(३०) तथा लामा-लामा छायाँहरु,[3]	وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ ٣٠
(३१) तथा प्रवाहित जल,	وَمَآءٍ مَّسْكُوبٍ ٣١
(३२) तथा अत्याधिक फलहरुमा,	وَفَٰكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ٣٢
(३३) जो न समाप्त हुन्छन्, न रोकिन्छन्,[4]	لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ٣٣
(३४) तथा अग्ला-अग्ला फर्शहरुमा हुनेछन् ।[5]	وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ٣٤

[1]अर्थात् संसारमा त आपसमा लडाईं-झगडा हुन्छन् । यहाँसम्मकि बहिनी-भाइ पनि यसबाट सुरक्षित छैनन् । यस मतभेद तथा झगडाले हृदयहरुमा मयल तथा कटुता उत्पन्न हुन्छ, जो एक-अर्काका विरुद्ध अपशब्द, गाली तथा चुग्ली आदिमा मानिसलाई उक्साउँछ । स्वर्गती तमाम नैतिक फोहोर एवं अशिष्टताले न केवल पवित्र हुनेछ परन्तु त्यहाँ सलाम नै सलामका ध्वनिहरु सुन्नमा आउनेछन्, फरिश्ताहरुको तर्फबाट पनि तथा परस्पर जन्नतिहरुबाट पनि । यसको अर्थ यो हो कि त्यहाँ सलाम तथा अभिवादन त हुनेछ किन्तु मन तथा कथनको ती खराबीहरु हुनेछैनन्, जो संसारमा सामान्य छन् यहाँसम्मकि ठूला-ठूला धार्मिक पुरुष पनि यिनीबाट सुरक्षित छैनन् ।

[2]अहिलेसम्म अग्रगामीहरुको वर्णन थियो । अब 'अस्हाबुल यमीन' देखि साधारण ईमान भएकाहरुको वर्णन भइराखेको छ ।

[3]जस्तो एक हदीसमा छ कि स्वर्गका एक रुखका छायाँमुनि एउटा घोडसवार सय सालसम्म चलिरहनेछ तैपनि त्यो छायाँ समाप्त हुनेछैन । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल वाक़िअ:, सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्नह, बाबुन इन्न फ़िल जन्नते शजरतुन्)

[4]अर्थात् यी फल सामयिक हुने छैनन् कि ऋतु गुज्रे पश्चात यी फल पनि आग़ामी ऋतुसम्म समाप्त हुन जानेछन् । यी फल यसप्रकार ऋतुसित आबद्ध हुने छैनन् बरु प्रत्येक ऋतुमा उपलब्ध हुनेछन् । यसप्रकार उनको प्राप्तिमा कुनै रुकावट हुने छैन ।

[5]केही विद्वानहरुले "फुरूश"सित पत्नीहरु तथा 'मर्फूआ' सित उच्च पदको भाव तात्पर्य लिएका छन् ।

إِنَّآ أَنشَأْنَٰهُنَّ إِنشَآءً ﴿٣٥﴾

(३५) हामीले उन (का पत्नीहरु) लाई विशेषरुपले बनाएका छौं ।

فَجَعَلْنَٰهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٦﴾

(३६) तथा हामीले उनीहरुलाई कुमारीहरु बनाएका छौं ।[1]

عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿٣٧﴾

(३७) प्रेम गर्नेहरु समान आयुका छन् ।[2]

لِّأَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٣٨﴾

(३८) दाहिने हातवालाहरुका लागि छन् ।

ثُلَّةٌ مِّنَ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

(३९) (निकै) ठूला समूह छ अग्रणि मानिसहरु मध्येबाट ।[3]

وَثُلَّةٌ مِّنَ ٱلْءَاخِرِينَ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा (निकै) ठूलो समूह छ पछिल्लाहरु मध्येबाट ।[4]

وَأَصْحَٰبُ ٱلشِّمَالِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلشِّمَالِ ﴿٤١﴾

(४१) तथा बायाँ हातवाला के हुन्; बायाँ हातवालाहरु ।[5]

---

[1] أَنشَأْنَٰهُنَّ मा सर्वनामका फर्कने ठाउँ यद्यपि समीप छैन किन्तु वाक्यक्रम त्यसलाई बताइसकेको छ कि यसबाट अभिप्राय जन्नतीहरुलाई प्राप्त हुने पत्नी तथा हूरहरु (अप्सराहरु) छन् । हूरहरु जन्मका सामान्य विधिले पैदा हुने छैनन् बरु अल्लाह तआलाले उनीहरुलाई स्वर्गमा आफ्ना विशेष सामर्थ्यले पैदा गर्नेछ तथा जो सांसारिक नारीहरु हुनेछन् तिनी पनि हूरहरुका अतिरिक्त जन्नतीहरुलाई पत्नीका रुपमा उपलब्ध हुनेछन् । यिनीहरुमा बूढी, काली, कुरुप जो पनि हुनेछन्, अल्लाहले उनलाई स्वर्गमा यौवन तथा सौन्दर्य एवं शोभाले अलंकृत गरिदिनेछ, न कोही बुढी हुनेछ न कुरुप, बरु सबै युवती एवं कुमारीका रुपमा हुनेछन् ।

[2] عُرُبٌ, यो عَرُوبَةٌ को बहुवचन हो, अर्थात् यस्ता नारी जो आफ्नो सुन्दरता, शोभा एवं अन्य गुणहरुका कारण आफ्ना पतिको अत्यन्त प्रिय हुन्छन् । أَتْرَابٌ यो تِرْبٌ को बहुवचन हो, समान आयु । अर्थात् जन्नतीहरुका पत्नी सबै एक आयुका हुनेछन्, जस्तो कि हदीसमा वर्णन गरिएको छ कि सबै जन्नती ३३ वर्षको आयुका हुनेछन् (तिर्मिजी बाबु माजाअ फी सिन्ने अहलिल जन्नते) यो पनि अभिप्राय हुनसक्छ कि आफ्ना पतिहरुका समान आयु हुनेछन् । दुबैको अभिप्राय एउटै छ ।

[3] अर्थात् आदम अलैहिस्सलामसित लिएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम सम्मका मानिसहरुमध्ये अथवा स्वयं उहाँकि उम्मतका अघिल्लाहरु मध्येबाट ।

[4] अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको उम्मत मध्येबाट अथवा उहाँकी उम्मतका पछिल्लाहरु मध्येबाट ।

[5] यसबाट अभिप्राय नरकवासी हुन् जसलाई उनका कर्मपत्र बायाँ हातमा दिइनेछन्, जो उनका लेख दुर्भाग्यको लक्षण हुनेछ ।

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾

(४२) गरम वायु तथा गरम जलमा (हुनेछन्) ।

وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा काला धूवाँहरुको छायाँमा ।[1]

لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾

(४४) जो न शीतल छ, न सुखद ।[2]

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) नि:सन्देह यी मानिस यसभन्दा पूर्व अत्यन्त सम्पन्नतामा पलेका थिए ।[3]

وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा महापापहरुमा दूराग्रह गर्दथे ।

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा भन्दथे कि जब हामी मरिहाल्नेछौं तथा माटो एवं हड्डी भइहाल्नेछौं, त के हामी पुन: जीवित गरी उभ्याइनेछौं ।

أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा के हाम्रा पूर्वज पनि ?[4]

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि नि:सन्देह सबै अघिल्ला तथा पछिल्लाहरु ।

---

[1] سَمُوم आगोको तपन (राफ) अथवा लूहको तपन जो शरीरका छिद्रहरुमा पसिहालोस् । حَمِيم (हमीम) उम्लिराखेको पानी, يَحْمُوم (यहमूम) حِمَمَة (हिमम:) बाट छ । अर्थात काला । अत्याधिक काला हो त أَحَمّ भनिन्छ । अभिप्राय यो हो कि नरकको यातनाबाट व्याकूल भएर उनी एउटा छायाँतिर दगुर्नेछन्, किन्तु जब त्यहाँ पुग्नेछन् त थाहा हुनेछ कि यो أَحَمّ छायाँ होइन, यो नरकको अग्निको कालो धूवाँ हो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो حَمَم (हम्म) बाट छ जो कोइलाको अर्थमा छ । यसैकारण इमाम ज़ह्हाक़ भन्नुहुन्छ : आगो पनि कालो छ तथा जहन्नमीहरु पनि काला मुख भएका हुनेछन् तथा नरक़मा जे-जति हुनेछ, कालो नै हुनेछ ।

[2] अर्थात् छायाँ शीतल हुन्छ, परन्तु यी जसका छायाँ समूह रहेका हुन्छन्, त्यो छायाँ हुनेछैन जो शीतल होस्, त्यो त नरक़को धूवाँ हुनेछ । وَلَا كَرِيم जसमा कुनै सदृश्य अथवा भलाई छैन ।

[3] अर्थात् संसारमा आख़िरत (परलोक) बाट विमुख भई आनन्दमा डुबेका थिए ।

[4] यसबाट विदित भयो कि परलोकका प्रति विश्वासका इन्कार नै कुफ्र, शिर्क तथा पापहरुमा लीन रहनुको मूल कारण हो । यही कुरो हो कि जब आख़िरतको कल्पना त्यसका मान्नेवालाहरुका विचारमा धमिलो हुनजान्छ त उनमा दूराचार एवं कुकर्म व्याप्त हुनजान्छ, जस्तो आजकल साधारणत: मुसलमानहरुको दशा छ ।

لَمَجْمُوعُونَ ۙ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾
(५०) अवश्य एकत्रित गरिनेछन् एउटा निर्धारित दिनका समय ।

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾
(५१) अनि तिमी हे मार्ग विचलितहरु, झुठ्लाउनेहरु !

لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾
(५२) अवश्य खानेवाला छौ ज़क्कूम (कैक्टस्) का वृक्ष ।

فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾
(५३) तथा त्यसैबाट पेट भर्नेवाला छौ ।[1]

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾
(५४) अनि त्यसमाथि गरम उम्लिराखेको पानी पिउनेवाला छौ ।

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾
(५५) अनि पिउनेवाला पनि तिर्खाएका ऊटहरुको जस्तो ।[2]

هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾
(५६) केयामतका दिन उनको अतिथि-सत्कार यही हो ।[3]

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾
(५७) हामीले नै तिमी सबैलाई पैदा गरेका छौं, अनि तिमी किन मान्दैनौ ?[4]

[1]अर्थात् त्यस कुदृश्य तथा अत्यन्त कुस्वाद एवं तितो वृक्षको खाना तिमीलाई यद्यपि अति अप्रिय हुनेछ, परन्तु अति भूखका कारण तिमीलाई त्यसैबाट आफ्नो पेट भर्नुपर्नेछ ।

[2] هِيمٌ (हीम) أَهْيَم को बहुवचन हो, ती तिर्खाएका ऊटहरुलाई भनिन्छ जो एक विशेष रोगका कारण पानी लगातार पिउँदै जान्छन् किन्तु उनको तिर्खा मेंटिदैंन । अभिप्राय यो हो कि ज़क्कूम खाएर पानी पनि त्यस्तै नै पिउने छैनौ जो साधारण ढङ्गले हुन्छ, बरु एक त यातनाका रुपमा तिमीलाई पिउनका लागि उम्लिराखेको पानी दिइनेछ, अर्कोतिर तिमी त्यसलाई तिर्खाएको ऊटका समान पिउँदै जानेछौ किन्तु तिम्रो तिर्खा मेटिन्न ।

[3]यो उपहास स्वरुप भन्नुभयो : अन्यथा अतिथि सत्कार त त्यो हुन्छ, जो अतिथिका आदर-भावका लागि गरिन्छ । जस्तै केही स्थानहरुमा भन्नुभयो :

﴿فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾

"उनलाई दुखदायी यातनाको शुभ-सूचना सुनाइदेउ ।" (आले-इमरान-२१)

[4]अर्थात् तिमी जान्दछौ कि तिम्रो स्रष्टा अल्लाह नै हो, अनि तिमी त्यसलाई किन मान्दैनौ अथवा पुनः जीवन प्रदान गर्ने कुरामा विश्वास किन गर्दैनौ ?

أَفَرَءَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) त्यसो भए यो भन कि जुन वीर्य तिमी चुहाउँछौ ।

ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلْخَٰلِقُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) के त्यसबाट (मनुष्य) तिमी बनाउँछौ अथवा स्रष्टा हामी नै हौं ?[1]

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ ٱلْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) हामीले नै तिमीमा मृत्युलाई निर्धारित गरिदिएका छौं ।[2] तथा हामी त्यसबाट हारेका छैनौं ।[3]

عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَٰلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

(६१) कि तिम्रो स्थानमा तिमीजस्तै अन्य पैदा गरिदियौं तथा तिमीलाई नयाँ रुपबाट (त्यस संसारमा) पैदा गरिदिऊ जसबाट तिमी (सर्वथा) अन्जान छौ ।[4]

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा तिमीलाई निश्चित रुपमा प्रथम जन्मको ज्ञान पनि छ, अनि शिक्षा किन ग्रहण गर्दैनौ ?[5]

أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) त्यस पश्चात अनि यो पनि भन कि तिमी जे-जति छर्छौ ।

ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلزَّٰرِعُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) त्यसलाई तिमीले नै उमार्दछौ अथवा हामी उमार्नेवाला हौं ?[6]

[1]अर्थात् तिम्रा पत्नीहरुसित सम्भोगका परिणामस्वरुप तिम्रा वीर्यका जो थोपा स्त्रीहरुका गर्भाशयमा जान्छ, त्यसबाट मानवीय रुपरेखा बनाउनेवाला हामी हौं वा तिमी ?

[2]अर्थात् प्रत्येक व्यक्तिको मृत्युको समय निश्चित गरिदिएका छौं जसबाट कोही अगाडी बढ्न सक्दैन जस्तै कोही बाल्यकालमा कोही युवावस्थामा तथा कोही वुढेसमा मर्दछ ।

[3]अथवा विवश होइन, बरु सामर्थ्यवान छौं ।

[4]अर्थात् तिम्रो रुप बदलेर तिमीलाई बाँदर अथवा सुंगुर बनाइदिऊ तथा तिम्रो ठाउँमा तिम्रो रुपरेखाको कुनै सृष्टि पैदा गरिदेऊन्

[5]अर्थात् किन बुझ्दैनौं कि उसले जुनप्रकार पहिलो पटक पैदा गऱ्यो (जसलाई तिमी जान्दछौ, त्यसले पुन: पनि पैदा गर्न सक्छ ।

[6]अर्थात् भूमिमा तिमी जुन बीउ छर्दछौ त्यो एउटा बिरुवा बनेर उम्रन्छ । एउटा निर्जीव दानालाई च्यातेर तथा धर्तीको छातिलाई चिरेर यसप्रकार वृक्ष उमार्ने को हो ? यो पनि वीर्यको थोपाबाट मानिस बनाइदिनु जस्तो हाम्रै सामर्थ्यको कलाकारी हो अथवा तिम्रो कुनै शिल्पकारी अथवा छुमन्तरको परिणाम हो ?

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنٰهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُوْنَ ﴿٦٥﴾

(६५) यदि हामी चाहन्छौं भने उसलाई कण-कण गरिदिन्छौं अनि तिमी आश्चर्यका साथ कुरा बनाउँदै नै रहनेछौ ।[1]

اِنَّا لَمُغْرَمُوْنَ ﴿٦٦﴾

(६६) कि हामीमाथि त दण्ड नै परिहाल्यो ।[2]

بَلْ نَحْنُ مَحْرُوْمُوْنَ ﴿٦٧﴾

(६७) बरु हामी त पूर्णरुपमा बञ्चित नै रहयौं ।

اَفَرَءَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِيْ تَشْرَبُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) त यो भन कि जुन पानीलाई तिमी पिउँछौ ।

ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوْهُ مِنَ الْمُزْنِ اَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُوْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) त्यसलाई बादलहरुबाट पनि तिमीले नै उतारेका छौ अथवा हामी वर्षा गर्दछौं ।

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنٰهُ اُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) यदि हाम्रो इच्छा छ भने हामीले त्यसलाई विष गरिदिन्छौं । अनि तिमी हाम्रो कृतज्ञता किन व्यक्त गर्दैनौ ?[3]

---

[1]अर्थात् खेतीलाई हराभरा गर्नुका पश्चात जब त्यो पाक्नुका करीब हुनजान्छ त यदि हामी चाहन्छौं भने त्यसलाई सुकाएर साना-साना टुक्रा गरिदिन्छौं तथा तिमी आश्चर्यले मुख हेर्दै रहनेछौ । تفكّه का दुईटा अर्थ छन्, सुख-आनन्द पनि एवं दुख एवं निराशा पनि । यहाँ दोस्रो अर्थ लिएको छ । यसका अनेक अर्थ गरिएका छन् । कुरा बनाउँदै रहनेछौ, शोक गर्नेछौ, लज्जित हुनेछौ, आश्चर्य गर्नेछौ, एक-अर्कालाई दोष दिनेछौ तथा दुखी हुनेछौ आदि । ظلتم (वास्तवमा) صرتم (भइहाल्नेछौ) का अर्थमा छ ।

[2]अर्थात् पहिला हामीले भूमिमा हलो चलाएर त्यसलाई बराबर गऱ्यौं, अनि बीउ छऱ्यौं, त्यसपछि त्यसलाई पानी दिंदैगऱ्यौं । किन्तु जब फसल पाक्नुको समय आयो त त्यो सुकिहाल्यो तथा हामीलाई केही पनि प्राप्त भएन । अर्थात यो सबै व्यय तथा श्रम एउटा दण्ड नै भयो जुन हामीले सहन गर्नुपऱ्यो । दण्डको अर्थ यही हुन्छ कि मनुष्यलाई त्यसका माल अथवा परिश्रमको लाभ नमिलोस्, बरु त्यो यस्तै व्यर्थ होस्, अथवा त्यसबाट बलपूर्वक केही लिइयोस् तथा त्यसका साटो त्यसलाई केही नदिइयोस् ।

[3]अर्थात् यस अनुग्रहमाथि हाम्रो आज्ञाको पालना गरी हाम्रो व्यवहारिक कृतज्ञता किन व्यक्त गर्दैनौ ?

أَفَرَءَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧١﴾

(७१) त यो पनि बताउ कि जुन आगो तिमी सल्काउँछौ ।

ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ﴿٧٢﴾

(७२) त्यसका वृक्षलाई तिमीले पैदा गरेका छौ अथवा हामी त्यसका पैदा गर्नेवाला हौं ?[1]

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِّلْمُقْوِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) हामीले त्यसलाई शिक्षा प्राप्त गर्नुको साधन[2] तथा यात्रीहरुको लाभका वस्तु बनाएका छौं ।[3]

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

(७४) तसर्थ आफ्ना महान प्रभुका नामको जप गर्नेगर ।

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿٧٥﴾

(७५) त म सौगन्ध खान्छु सिताराहरु खस्नुको ।[4]

[1]भन्दछन् कि अरबमा दुई वृक्ष छन्, मर्ख तथा अफ़ार । ती दुवैका डालाहरुलाई लिएर उनलाई आपसमा रगड्नुबाट आगोका फिलिङ्गाहरु निस्कन्छन् ।

[2]कि यसका प्रभाव एवं लाभ विचित्र छन् तथा संसारका असंख्य वस्तुहरुका तयारीका लागि त्यसलाई ढाडको अस्थिको स्थान प्राप्त छ, जो हाम्रा महासामर्थ्यको प्रतीक छ । हामीले संसारमा जस्तै यो आगो पैदा गरेका छौं आख़िरतमा पनि पैदा गर्नुमा समर्थ छौं, जो यसभन्दा ६९ गुना तपनमा अधिक हुनेछ । (जस्तो कि हदीसमा छ)

[3] مُقْوِين यो مُقْوِي (मुक्वी) को बहुवचन हो । قَوَآء (क्वाअ) शून्य वनमा प्रवेश गर्ने, अभिप्राय यात्री हो । अर्थात् यात्री मरुभूमि तथा जङ्गलहरुमा यी वृक्षहरुबाट लाभ उठाउँछन्, यिनीबाट गर्मी, प्रकाश तथा बाल्ने दाउरा प्राप्त गर्दछन् । केही ज्ञाताहरुले मुक्वीसित अभिप्राय त्यो दरिद्र लिएका छन् जो भूखका कारण खाली पेट भएका हुन्छन् । केही अरुले त्यसको अर्थ लाभ प्राप्त गर्नेवाला गरेका छन् । यसमा धनी, निर्धन र यात्री सबै आउँछन् तथा सबै आगोबाट लाभ प्राप्त गर्दछन् । यसैकारण हदीसमा जुन तीन कुराहरुलाई सार्वजनिक राख्नुको आदेश दिएको छ, उनीहरुमा पानी तथा घाँसका अतिरिक्त आगो पनि छ । (अबू दाऊद, किताबुल बयूअ, व इब्ने माजा, किताबुर रुहून, बाबु अल मुस्लिमून शुरकाअ फ़ी सलासिन)

[4] فَلا أُقسِمُ मा 'ला' अधिक छ जो जोड दिनका लागि छ, अथवा यो अधिक छैन बरु पूर्वको कुनै कुरोलाई नकार्नका लागि छ । अर्थात् यो कुर्आन ज्योतिष अथवा कविता होइन बरु म ताराहरु खस्नुका शपथ लिएर भन्दछु कि यो कुर्आन सम्मानवाला छ । مواقع النجوم सित अभिप्राय ताराहरुका उदय तथा अस्त हुनुका स्थान एवं ध्रुव हो । केही अन्यले अनुवाद गरेका छन्,

وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾

(७६) तथा यदि तिमीलाई ज्ञान छ भने यो बहुत ठूलो सौगन्ध हो ।

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾

(७७) के निःसन्देह यो कुरआन अत्यन्त सम्मान भएको छ ।[१]

فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿٧٨﴾

(७८) जो एक सुरक्षित पुस्तकमा (लिखित) छ ।[२]

لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾

(७९) जसलाई केवल पवित्र मानिसहरु नै स्पर्श गर्न सक्छन् ।[३]

تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

(८०) यो अखिल जगत्का प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ ।

أَفَبِهَٰذَا الْحَدِيثِ أَنتُم مُّدْهِنُونَ ﴿٨١﴾

(८१) त के तिमी यस्ता कुरालाई साधारण (एवं तुच्छ) ठानिराखेका छौ ?[४]

शपथ ग्रहण गर्दछु आयतहरुका उतर्नुको पैग़म्बरका हृदयहरुमा (मुजिहुल कुर्आन) अर्थात् नुजुम (ताराहरु) कुर्आनका आयतहरु तथा मवाकिया (उतर्नुको स्थान) अम्बियाका हृदय हुन् । केही अरु ज्ञाताहरुले यसको अर्थ कुर्आन समय-समयमा उतर्नु अभिप्राय लिएका छन् तथा केहीले क़्यामतका दिन ताराहरु खस्नुको तात्पर्य लिएका छन् । (इब्ने कसीर)

[१]यो शपथको उत्तर हो ।

[२]अर्थात् लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) मा ।

[३] لا يَمَسُّهُ मा सर्वनाम लौहे महफूजतिर फर्कन्छ । पवित्रजनहरुसित तात्पर्य फरिश्ताहरु हुन् । केही अन्यले त्यसलाई कुर्आनतिर फर्काएका छन् अर्थात् त्यसलाई फरिश्ता नै छुन्छन्, अर्थात् आकाशमा फरिश्ताहरुका बाहेक कसैको पनि पहुँच कुर्आनसम्म हुँदैन । अभिप्राय मुश्रिकीनको खण्डन हो जसले भन्थे कि कुर्आन शैतानी प्रभावबाट सर्वथा सुरक्षित छ ।

[४] حديث (हदीस) सित अभिप्राय कुर्आन हो । مُداهَنَة (मुदाहनत) त्यो आलस्य जुन कुफ्र तथा शिर्कका मुक़ाबिलामा अप्नाइन्छ, जबकि उनका मुक़ाबिलामा कडा नीतिको आवश्यकता छ अर्थात् यस कुर्आनलाई अपनाउनका मामिलामा सबै काफ़िरहरुलाई प्रसन्न गर्नका लागि नम्रता तथा विमुखताको मार्ग अप्नाइराखेका छौ, जबकि यो कुर्आन जो उपयुक्त गुणहरुले युक्त छ, यस योग्य छ कि त्यसलाई अधिक खुशीले अपनाइयोस् ।

وَتَجْعَلُوْنَ رِزْقَكُمْ اَنَّكُمْ تُكَذِّبُوْنَ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा आफ्ना भागहरुमा यही लिन्छौ कि झुठ्लाउँदै हिंड ।

فَلَوْلَآ اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُوْمَ ﴿٨٣﴾

(८३) त जबकि (प्राण) घाँटीसम्म पुग्दछ ।

وَاَنْتُمْ حِيْنَئِذٍ تَنْظُرُوْنَ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा तिमी त्यस समय (आँखाले) हेरिराख ।[१]

وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلٰكِنْ لَّا تُبْصِرُوْنَ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा हामी त्यस व्यक्तिसित तिम्रा अपेक्षा अत्याधिक निकट हुन्छौं,[२] परन्तु तिमी देख्न सक्दैनौ ।[३]

فَلَوْلَآ اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِيْنِيْنَ ﴿٨٦﴾

(८६) त यदि तिमी कसैको आज्ञाका अधीन छैनौ ।

تَرْجِعُوْنَهَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٨٧﴾

(८७) तथा त्यस कथनमा सत्य छौ त अलि त्यो प्राणलाई त फर्काउ ।[४]

---

[१]अर्थात् प्राण निस्किराखेको देख्छौ किन्तु त्यसलाई हटाउन सक्ने अथवा त्यसबाट कुनै लाभ पुऱ्याउनुको सामर्थ्य राख्दैनौ ।

[२]अर्थात् मर्नेवालाबाट हामी तिमीभन्दा पनि अधिक समीप हुन्छौं आफ्ना ज्ञान, सामर्थ्य तथा दर्शनका आधारमा, अथवा हामीबाट अभिप्राय अल्लाहका कार्यकर्ता अर्थात् मृत्युका फरिश्ताहरु हुन् जसले त्यसको प्राण निकाल्छन् ।

[३]अर्थात् आफ्नो अज्ञानताका कारण तिमीलाई यस कुराको ज्ञान छैन कि अल्लाह त तिम्रो प्राण रगबाट पनि अधिक समीप छ अथवा यमदूतहरुलाई तिमी देख्न सक्दैनौ ।

[४]دَانَ يَدِيْنُ को अर्थ हो अधीन हुनु, दोस्रो अर्थ हो प्रतिफल दिनु । अर्थात् यदि तिमी यस कुरामा साँचो छौ कि तिम्रो कोही मालिक तथा स्वामी छैन जसका तिमी अधीन छौ अथवा प्रतिकारको कुनै दिन आउने छैन, त त्यस निकालिएको प्राणलाई आफ्नो ठाउँ फिर्ता गरेर देखाइदेउ । यदि तिमी यस्तो गर्न सक्दैनौ भने स्पष्ट छ कि तिम्रो भ्रम बेकार छ । निश्चय तिम्रो एउटा स्वामी छ तथा निःसन्देह एउटा दिन आउनेछ जसमा त्यो मालिकले प्रत्येकलाई त्यसको कर्मफल दिनेछ ।

فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ۝٨٨

(८८) त जो कोही पनि (अल्लाहका दरबार मा) निकट्तम् हुनेछ ।[1]

فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ۝٨٩

(८९) त्यसलाई त सुख छ एवं भोजन छ तथा सुखदायी स्वर्ग छ ।

وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنْ أَصْحَـٰبِ ٱلْيَمِينِ ۝٩٠

(९०) तथा जो व्यक्ति दाहिने हातवालाहरुमध्ये छ ।[2]

فَسَلَـٰمٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَـٰبِ ٱلْيَمِينِ ۝٩١

(९१) तैपनि शान्ति छ तिम्रा लागि कि तिमी दाहिनावालाहरुमध्ये छौ ।

وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُكَذِّبِينَ ٱلضَّآلِّينَ ۝٩٢

(९२) परन्तु यदि कोही झुठ्लाउनेवाला पथभ्रष्टहरुमध्ये छ ।[3]

فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ ۝٩٣

(९३) त उम्लिराखेको पानीबाट सत्कार छ ।

وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۝٩٤

(९४) तथा नरक्मा जानुछ ।

إِنَّ هَـٰذَا لَهُوَ حَقُّ ٱلْيَقِينِ ۝٩٥

(९५) यो (सूचना) सर्वथा सत्य तथा पूर्णतया निश्चित छ ।

فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ۝٩٦

(९६) त तिमी आफ्ना (अत्यन्त महिमावान) प्रभुका नामको पवित्रता वर्णन गर ।[4]

---

[1]सूरःका आरम्भमा कर्महरुका अनुसार मानिसहरुका जो तीन भेद वर्णन गरिएका थिए, उनको पुनः वर्णन गरिंदैछ । यो उनको प्रथम प्रकार हो जसलाई निकटका अतिरिक्त साबिकीन (अग्रणि) पनि भनिन्छ, किनकि उनी पुण्यका प्रत्येक कार्यमा लागेका हुन्छन् । ईमान स्वीकार गर्नुमा पनि अरुहरुभन्दा अगाडी हुन्छन् तथा आफ्ना यिनै गुणहरुका कारण उनी अल्लाहका सदनका समीपवर्तीहरुमा हुन्छन् ।

[2]यो दोस्रो श्रेणी हो, साधारण ईमान भएकाहरु । यिनी पनि नरक्बाट बचेर स्वर्गमा जानेछन् । परन्तु पदहरुमा साबिक़ीन (अग्रणी मानिसहरु) भन्दा कम हुनेछन् । मृत्युका समय उनलाई पनि फरिश्ताहरुले शान्तिको शुभ-सूचना दिन्छन् ।

[3]यो तेस्रो श्रेणी हो जसलाई सूरःका आरम्भमा أَصْحابُ الْمَشْئَمَةِ "असहाबुल मशअमः" भनिएको थियो, बायाँ हातवाला अथवा अशुभवाला । यो आफ्ना कुफ्र तथा पाखण्डको दण्ड अथवा त्यसको अशुभ, नरक्को यातनाको रुपमा भोग्नेछन् ।

[4]हदीसहरुमा वर्णित छ कि दुई शब्द अल्लाहलाई अति प्रिय छन्, बोल्नुमा हल्का तथा तौलमा भारी छ ।

सूरतुल हदीद-५७

سُوْرَةُ الْحَدِيْدِ

सूर: हदीह मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्तीस आयतहरु तथा चार रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ①

(१) आकाशहरु तथा धर्तीमा जे-जति छन् (सबै) अल्लाहको तस्बीह (महिमागान) गरिराखेका छन्,[1] र त्यो शक्तिशाली हिक्मतवाला छ ।

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ يُحْىٖ وَيُمِيْتُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ②

(२) आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य उसैको हो,[2] त्यसैले जीवन दिन्छ तथा मृत्यु पनि तथा त्यो सबै वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ

(३) त्यही आदि हो तथा त्यही अन्त, त्यही प्रत्यक्ष हो तथा त्यही अप्रत्यक्ष,[3] तथा त्यो प्रत्येक वस्तु

سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم (सुभहानल्लाह व बेहम्देही सुबहानल्लाह अल-अज़ीम) (सहीह बुखारी, अन्तिम हदीस तथा सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़िक्र, बाबु फ़जलित तहलील वतस्बीह वद्दुआ)

[1]यी महिमागान आफ्नो अवस्थाले होइन बरु आफ्ना कथनले गर्दछन् । यसकारण अल्लाहले भन्नुभयो ﴿وَلٰكِنْ لَّا تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ﴾

"किन्तु तिमी उनको तस्वीह (महिमाग़ान) लाई बुझ्न सक्दैनौ ।" (बनी इस्राईल-४४)

ईशदूत दाऊद अलैहिस्सलामका बारेमा वर्णन छ कि उनका साथ पर्वतहरुले पनि (महिमाग़ान) गर्दथे । (अल-अम्बिया-७९) यदि यो तस्वीह अवस्था अथवा संकेतको तस्वीह भएको भए त ईशदूत दाऊदका साथ त्यसलाई विशेष गर्नुको आवश्यकता हुँदैनथ्यो ।

[2]यसकारण त्यो उनमा जस्तो चाहन्छ अधिकार गर्दछ, त्यसका अतिरिक्त कसैको आदेश तथा अधिकार चल्दैन । अथवा अभिप्राय हो कि वर्षा, वनस्पति तथा जीविका सबै कोष उसैका स्वामित्वमा छन् ।

[3]त्यही आदि हो अर्थात् त्यसभन्दा पहिला केही थिएन, त्यही अन्त हो, जसका पश्चात कुनै कुरो छैन,

عَلِيْمٌ ۞

लाई राम्ररी जान्दछ ।

هُوَ الَّذِىْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ فِىْ سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ؕ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا

(४) त्यही हो जसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई ६ दिनमा पैदा गऱ्यो, अनि अर्शमाथि उच्च भयो,[1] त्यो (राम्ररी) जान्दछ त्यस वस्तुलाई जो धर्तीमा जान्छ[2] तथा जो त्यसबाट निस्कन्छ[3]

त्यही व्याप्त छ अर्थात् सबैमाथि प्रभुत्वशाली छ, त्यसमाथि कसैले प्रभुत्व राख्दैन । त्यही अन्तर्यामी छ, अर्थात् अन्त:करणका सबै कुरा केवल त्यही जान्दछ अथवा मानिसहरुको आँखा तथा बुद्धिहरुबाट लुप्त छ । (फ़तहुल क़दीर) नवी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले आफ्ना पुत्री फ़ातिमा रज़ी अल्लाहु अन्हालाई यो दुआ पढ्नमा जोड दिनुभएको थियो ।

«اللَّهُمَّ! رَبَّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنَزِّلَ التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ! أَنْتَ الأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ»

(सहीह मुस्लिम किताबुज़् ज़िक्र वद्दुआये) यस दुआमा जुन ऋण तिर्नका लागि मस्नून छ, प्रथम एवं अन्त तथा व्याप्त (गोचर) एवं गुप्त (अगोचर) को अर्थ वर्णन गरिएको छ ।

[1]यसै अर्थका आयतहरु सूर: आराफ़-५४, सूर: यूनुस-३, सूर: अलिफ़.लाम.मीम. सजदा-४ आदि आयतहरुमा गुज्रिसकेको छ । उनका भाष्य हेर्नुस् ।

[2]अर्थात धर्तीमा वर्षाको जुन थोपा तथा अन्य एवं फलहरुका जो बीउ प्रवेश गर्दछन्, त्यसको अवस्था तथा मात्रालाई त्यो जान्दछ ।

[3]जुन बोट चाहे तिनी फलहरुका होउन्, अथवा अनाजहरुका, अथवा शोभा एवं सुगन्धवाला फुलहरुका, यो जति पनि जस्तो पनि विकसित हुन्छन्, सबै अल्लाहका ज्ञानमा छ । जस्तै अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿ وَعِنْدَهٗ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ اِلَّا هُوَ ؕ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ؕ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَّرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِىْ ظُلُمٰتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَّلَا يَابِسٍ اِلَّا فِىْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ ﴾

"तथा अल्लाहकै पासमा छन् परोक्षका साँचोहरु (कोषागार), उनलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन, तथा त्यो वस्तुहरुलाई जान्दछ जे-जति थलामा छ तथा जे-जति समुद्रहरुमा छ तथा कुनै पात खस्दैन परन्तु त्यो त्यसलाई पनि जान्दछ तथा कुनै गेडा धर्तीका अँध्यारा भागहरुमा पर्दैन तथा न कुनै भिजेको एवं सुकेको वस्तु खस्छ किन्तु यी सबै स्पष्ट पुस्तकमा छन् । (अल-अन्आम-५९)

وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيْهَا ؕ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ ؕ وَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿٤﴾

तथा जो आकाशबाट तल आउँछ[1] तथा जे-जति चढेर त्यसमा जाऊन्[2] तथा जहाँ कहीं तिमी छौ त्यो तिम्रो साथमा छ[3] तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, अल्लाह देखिराखेको छ ।

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ؕ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ﴿٥﴾

(५) आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य उसैको हो, तथा समस्त कार्य उसैतिर फर्काइन्छन् ।

يُوْلِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ ؕ وَهُوَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿٦﴾

(६) त्यही रात्रिलाई दिनमा प्रवेश गराउँछ तथा त्यही दिनलाई रात्रिमा प्रवेश गराउँछ,[4] तथा छातिमा लुकेका कुराहरुको त्यसले पूर्ण ज्ञान राख्दछ ।

اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَخْلَفِيْنَ فِيْهِ ؕ

(७) अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूल (सन्देष्टा) माथि ईमान स्वीकार गरिहाल तथा त्यस धनमध्येबाट खर्च गर जसमा अल्लाहले तिमीलाई (अरुहरुको)

---

[1]वर्षा, तुषारो, हिउँ, भाग्य तथा त्यो आदेश जो फरिश्ताहरु लिएर उत्रन्छ ।

[2]फरिश्ताहरु मानिसहरुका जो कर्म लिएर उक्लिन्छन्, जस्तो हदीसमा वर्णन छ कि अल्लाहतिर रातका कर्मदिनभन्दा पहिला तथा दिनका कर्मरातभन्दा पहिला उक्लिन्छन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबुन इन्नल्लाह ला यनामु)

[3]अर्थात् तिमी जलमा छौ अथवा थलमा, रात होस् अथवा दिन । घरहरुमा होस् अथवा वनहरुमा, प्रत्येक स्थानमा प्रत्येक समय त्यो आफ्ना ज्ञान तथा दर्शन शक्तिका आधारमा तिम्रो साथमा छ अर्थात तिम्रा एउटा-एउटा कर्मलाई देख्दछ, तिम्रो एउटा-एउटा कुरा जान्दछ तथा सुन्दछ । यही विषय सुरः हूद-३, सूरः रअ्द-१० तथा अन्य आयतहरुमा पनि वर्णन गरिएको छ ।

[4]अर्थात् सबै कुराको स्वामी त्यही हो । त्यसले जस्तो चाहन्छ उनमा अधिकार गर्दछ, त्यसको आज्ञा एवं आदेशले कहिले रात लामो, दिन छोटो तथा कहिले यसका विपरीत दिन ठुलो तथा रात सानो हुन्छ तथा कहिले दुबै बराबर । यसैप्रकार कहिले गर्मी तथा कहिले जाडो, कहिले बसन्त तथा पतझड । ऋतुको परिवर्तन पनि उसैको इच्छा तथा आदेशबाट हुन्छ ।

فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ⑦

उत्तराधिकारी बनाएको छ ।[1] त तिनीमध्ये जो ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा दान गर्छन् उनीहरुलाई निकै ठुलो पुण्य प्राप्त हुनेछ ।

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ۙ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ⑧

(८) तिमी अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार किन गर्दैनौ ? जबकि स्वयं रसूल तिमीलाई आफ्ना प्रभुमाथि ईमान स्वीकारका लागि आमन्त्रण दिराखेको छ तथा यदि तिमी ईमानवाला हौ भने त्यसले तिमीबाट दृढ वचन पनि लिइसकेको छ ।[2]

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ⑨

(९) त्यो (अल्लाह) नै हो जो आफ्ना भक्तमाथि स्पष्ट आयतहरु अवतरित गर्दछ ताकि त्यसले तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर लगोस् । निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) तिमीमाथि विनम्र दया गर्नेवाला छ ।

[1]अर्थात् यो माल यसभन्दा पहिला कुनै अर्कोको पासमा थियो । यसमा यस कुरोको संकेत छ कि तिम्रो पासमा पनि यो धन रहने छैन, अरुहरु त्यसका उत्तराधिकारी बन्नेछन् । यदि तिमीले त्यसलाई अल्लाहका मार्गमा खर्च गरेनौ भने पछि यसका उत्तराधिकारी त्यसलाई अल्लाहका मार्गमा व्यय गरेर तिमीभन्दा अधिक सौभाग्य प्राप्त गर्न सक्दछन् तथा यदि उनीहरु अवज्ञामा खर्च गर्दछन् भने तिमी पनि सहायता गर्नुका अपराधमा समातिने छौ । (इब्ने कसीर) हदीसमा चर्चित छ कि मनुष्य भन्दछ कि मेरो धन, मेरो माल, हाँलाकि तिम्रो एक माल त त्यो हो जो तिमीले खाई-पिई समाप्त गरिदियौ । दोस्रो त्यो हो जसलाई लगाएर पुरानो गरिदियौ तथा तेस्रो त्यो हो जो अल्लाहको मार्गमा खर्च गरेर आख़िरतका लागि सुरक्षित गरिहाल्यौ । यसका अतिरिक्त जे-जति छ, त्यो सब अरुहरुका भागहरुमा आउनेछ । (सहीह मुस्लिम, किताबुज़्ज़ुहद, मुसनद अहमद ४/२४)

[2]इब्ने कसीरले أخذ को कर्ता الرسول लाई बनाउनु भएको छ तथा अभिप्राय त्यो बैअत (वचन) लिएको छ जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सहाबा किरामबाट लिन्थे कि सुख एवं दुख प्रत्येक दशामा सुन्नु तथा अनुपालन गर्नु हो । इमाम इब्ने जरीरका निकट यसको कर्ता अल्लाह हो तथा अभिप्राय त्यो प्रतिज्ञा हो जो अल्लाह तआ़लाले सबै मनुष्यहरुबाट त्यस समय लिएको थियो जब उनलाई आदम अलैहिस्सलामको पिठ्यूँबाट निकालेको थियो, जो 'अहदे अलस्तु' कहलाउँछ, जसको वर्णन सूरः आराफ़-१७२ मा छ ।

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِن بَعْدُ وَقَاتَلُوا ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾

(१०) तथा तिमीलाई के भएको छ कि तिमी अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्दैनौ ? वास्तवमा आकाशहरु तथा धर्तीका (समस्त) उत्तराधिकार (वस्तुहरु) को स्वामी (एक्लो) अल्लाह नै छ। तिमीमध्येबाट जुन मानिसहरुले विजयभन्दा पूर्व अल्लाहका मार्गमा दिएका छन् तथा धर्मयुद्ध गरेका छन्। उनीहरु (अरुहरुका) समतुल्य छैनन्,[1] बरु उनीभन्दा अत्यन्त उच्च पदका छन् जसले विजयका पश्चात दान गरे तथा धर्मयुद्ध गरे।[2] हो भलाईको वचन त अल्लाह तआलाको ती सबैसित छ,[3] र जे-जति तिमी मानिसहरु गरिराखेका

[1]फ़तह (विजय) सित अभिप्राय अधिकांश व्याख्याहरुका निकट मक्काको विजय हो। केही ज्ञाताहरुले हुदैबियाको सन्धिलाई खुला विजय (फ़त्हे मोबीन) मानेर त्यसैलाई तात्पर्य लिएका छन्। जे पनि होस्, हुदैबीया सन्धि अथवा मक्काको विजयभन्दा पहिला मुसलमान संख्या तथा शक्तिमा कम थिए तथा मुसलमानहरुको आर्थिक दशा पनि निकै कमजोर थियो। यी स्थितिहरुमा अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नु तथा ज़िहादमा भाग लिनु अत्यन्त कठिन तथा बडो साहसको काम थियो, जबकि मक्का विजयका पश्चात यो दशा परिवर्तन भयो। मुसलमान शक्ति तथा संख्यामा पनि बढ्दै गए तथा उनको आर्थिक दशा पनि पहिलाभन्दा कैयन् राम्रो भयो। यसमा अल्लाह तआलाले दुबै युगहरुका मुसलमानहरुका सन्दर्भमा भन्नुभयो कि यिनी पुण्यमा समान हुन सक्दैनन्।

[2]किनकि पहिला गुज्रेकाको व्यय गर्नु तथा ज़िहाद दुबै काम अति कठिन स्थितिमा भए। यसबाट विदित भयो कि सत्कर्मी तथा साहसीहरुलाई अन्य मानिसहरुमाथि प्रधानता दिनुपर्दछ। यसकारण अहले सुन्नतका निकट प्रतिष्ठा एवं प्रधानतामा अबू बक्र सिद्दीक रज़ीयल्लाहु अन्हु सर्वोत्तम हुनुहुन्छ, किनकि प्रथम ईमानवाला पनि उहाँ नै हुनुहुन्छ तथा पहिला खर्च गर्नेवाला एवं प्रथम मोज़ाहिद (धर्मयोद्धा) पनि उहाँ नै हुनुहुन्छ। यसैकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय सिद्दीक अक्बर रज़ीयल्लाहु अन्हुलाई आफ्ना जीवन तथा उपस्थितिमा नमाज़का लागि अगाडी गर्नुभो तथा यसैकारण मुसलमानहरु (सहाबाले) उनलाई ख़िलाफतका अधिकारमा प्राथमिकता दिए। (رضي الله عنهم و رضوا عنه)

[3]यसमा स्पष्ट गरिदियो कि आदरणीय सहाबा रज़ीयल्लाहु अन्हुका मध्य प्रतिष्ठा एवं प्रधानतामा अन्तर अवश्य छ, किन्तु श्रेणीहरुमा अन्तरको अर्थ यो होइन कि पछिका मुसलमान हुने सहाबा रज़ीयल्लाहु अन्हु ईमान तथा नैतिकतामा गए गुज्रेका छन्,

छौ त्यसबाट अल्लाह अवगत छ ।

مَنْ ذَا الَّذِيْ يُقْرِضُ اللهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗ وَلَهٗۤ اَجْرٌ كَرِيْمٌ ﴿۱۱﴾

(११) को छ ? जसले अल्लाह (तआ़ला) लाई राम्रो प्रकारले ऋण दिन्छ, अनि अल्लाह (तआ़ला) त्यसका लागि त्यो बढाउँदै जान्छ तथा त्यसको प्रिय प्रतिफल सिद्ध हुनजान्छ ।[1]

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ يَسْعٰى نُوْرُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ بُشْرٰىكُمُ الْيَوْمَ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿۱۲﴾

(१२) [केयामत (प्रलय) का] दिन तिमीले देख्नेछौ कि ईमान भएका पुरुष एवं महिलाहरुको प्रकाश उनका अगाडी-अगाडी तथा उनका दायाँ दौडिराखेको हुनेछ । आज तिमीहरुलाई ती स्वर्गहरुको शुभ-सूचना छ जसका तल (शीतल जल) का सरिताहरु प्रवाहित छन्, जसमा सधैंको निवास छ । यो हो महान सफलता ।[2]

जस्तो कि केही मानिस आदरणीय मुआवीया रज़ीयल्लाहु अन्हु तथा उनका पिता एवं अन्य यस्तै प्रतिष्ठावान सहाबाका सम्बन्धमा अपशब्द अथवा उनलाई 'तुलका' भनेर उनको अवहेलना तथा अपमान गर्दछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले सबै सहाबाका सम्बन्धमा भन्नुभयो : لا تسبوا أصحابي "मेरा सहाबालाई गाली नगर । सौगन्ध छ त्यस अस्तित्वको जसका हातमा मेरो प्राण छ, यदि तिमीहरुमध्ये कोही ओहुद पर्वत जति सुन पनि अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्दछ त त्यो मेरा सहाबाको एक मुद्द (वज़न) का बराबर पनि छैन ।" (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम किताबु फ़जाएलिस् सहाबा)

[1]अल्लाहलाई राम्रो ऋण दिनुको अभिप्राय यो हो कि अल्लाहका मार्गमा दान तथा पुण्य गर्नु । यो धन जो मानिस अल्लाहका मार्गमा व्यय गर्दछ, अल्लाहले दिएको हुन्छ । तैपनि त्यसलाई ऋण भन्नु, यो अल्लाहको अनुग्रह तथा दया हो कि त्यसले यस खर्चमाथि त्यस्तै पुण्य प्रदान गर्नेछ जस्तो ऋणको भुक्तानी अनिवार्य हुन्छ ।

[2]यो प्रलयमा पुल सिरातमा हुनेछ, यो प्रकाश उनका ईमान तथा पुण्यका कर्महरुको प्रतिफल हुनेछ, जसका प्रकाशमा यो स्वर्गको मार्ग सरलताले मार्ग पूरा गर्नेछन् । इमाम इब्ने क़सीर तथा इमाम इब्ने जरीर आदिले وَبِاَيْمَانِهِمْ को यो अर्थ लिएका छन् कि उनका दायाँ हातहरुमा उनका कर्मपत्र हुनेछन् ।

[3]यो ती फरिश्ताहरुले भन्नेछन् जो उनका स्वागत तथा अगुवाईका लागि त्यहाँ हुनेछन् ।

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالْمُنٰفِقٰتُ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوا انْظُرُوْنَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُّوْرِكُمْ ۚ قِيْلَ ارْجِعُوْا وَرَآءَكُمْ فَالْتَمِسُوْا نُوْرًا ۗ فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُوْرٍ لَّهٗ بَابٌ ۗ بَاطِنُهٗ فِيْهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهٗ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾

(१३) त्यस दिन द्वयवादी (मुनाफ़िक) पुरुष एवं महिलाहरु ईमान भएकाहरुसित भन्नेछन् कि हाम्रो प्रतीक्षा त गर ताकि हामीले पनि तिम्रो दिव्य ज्योतिबाट केही प्रकाश प्राप्त गरौं[1] उत्तर दिइनेछ कि तिमी आफ्ना पछाडी फर्क[2] तथा प्रकाशको खोजी गर । अनि उनका तथा तिनीहरुकामध्ये[3] एउटा पर्खाल स्थापित गरिदिइने छ, जसमा द्वार पनि हुनेछ । त्यसका भित्री भागमा कृपा हुनेछ तथा वाह्य[4] भागमा यातना हुनेछ ।[5]

يُنَادُوْنَهُمْ اَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ ۗ قَالُوْا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ

(१४) यिनी चिच्याइ-चिच्याइ तिनीहरुसित भन्नेछन् कि के हामी तिम्रा साथमा थिएनौं ?[6] उनीहरुले भन्नेछन् कि हो, थियौ त, परन्तु तिमीले स्वयं आफूलाई विचलनमा पारेर राखेका थियौ,[7] तथा प्रतीक्षामा नै

[1]यी अवसरवादी केही दूरसम्म ईमान भएकाहरुका साथमा उनका साथमा हिंड्नेछन्, अनि अल्लाह तआलाले मुनाफ़िकहरु (द्वयवादीहरु) माथि अन्धकार आच्छादित गरिदिनेछ, त्यस समय उनीहरु ईमानवालाहरुसित यो भन्नेछन् ।

[2]यसको अभिप्राय यो हो कि संसारमा गई त्यसैप्रकार ईमान तथा सत्कर्मको पूँजी ल्याउ जस्तो हामीले ल्याएका छौं । अथवा उपहास स्वरुप ईमान भएकाहरुले भन्नेछन् कि पछाडी जहाँबाट हामी प्रकाश ल्याएका थियौं त्यहीं गएर त्यसलाई खोज ।

[3]अर्थात् ईमान भएकाहरु तथा मुनाफ़िकहरु (द्वयवादिहरु) का बीच ।

[4]यसबाट अभिप्राय स्वर्ग हो जसमा ईमान भएकाहरु प्रवेश गरिसकेका हुनेछन् ।

[5]यो त्यो भाग हो जसमा नरक हुनेछ ।

[6]अर्थात् दीवारको छेक भइहाले पश्चात मुनाफ़िक, मुसलमानहरुसित भन्नेछन् कि हामी संसारमा तिम्रा साथ नमाज़ पढ्दैथ्यौं, ज़िहाद आदिमा भाग लिंदैनथ्यौ ?

[7]कि तिमीले आफ्ना हृदयहरुमा कुफ्र (इन्कार) तथा निफ़ाक (अवसरवाद) लुकाएर राखेका थियौ ।

الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿١٤﴾

रहयौ[1] र शंका एवं सन्देह गरिरहयो[2] तथा तिमीलाई तिम्रा (व्यर्थ) आकांक्षाहरुले धोकामा नै राखे,[3] यहाँसम्मकि अल्लाहको आदेश आइपुग्यो[4] तथा तिमीलाई अल्लाहका विषयमा धोका दिनेले धोकामा नै राख्यो ।[5]

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ مَأْوَاكُمُ النَّارُ ۖ هِيَ مَوْلَاكُمْ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

(१५) त आज न तिमीसित आर्थिक दण्ड (तथा न साटो) स्वीकार गरिनेछ तथा न काफिरहरुसित, तिमी सबैको वासस्थान नरक् हो । त्यही तिम्रो साथी हो । तथा त्यो नराम्रो वासस्थान हो ।

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا

(१६) के अबसम्म ईमान भएकाहरुका लागि समय आएन कि उनका हृदय अल्लाहको यादबाट तथा जो सत्य अवतरित भइसकेको छ, त्यसबाट कोमल होऊन्[7] तथा ती मानिसहरुको

[1]कि सम्भवत: मुसलमान कुनै आपदाको शिकार हुन जाऊन् ।

[2]धर्मका विषयमा, यसैकारण न कुर्आनलाई माने न प्रमाण एवं चमत्कारहरुलाई ।

[3]जसमा शैतानलाई तिमीले फँसाएर राख्यौ ।

[4]अर्थात् तिमीलाई मृत्यु आइहाल्यो, अथवा अन्तमा मुसलमान विजयी भए तथा तिम्रा अभिलाषाहरु पूरा भएनन् ।

[5]अर्थात् अल्लाहको सहनशीलता तथा त्यसबाट अवसर दिनुका नियमका कारण तिमीलाई शैतानले धोकामा पारिराख्यो ।

[6]مَولى त्यसलाई भन्दछन् जो कसैका कामको संरक्षक अर्थात् उत्तरदायी बनोस्, मानौं अब नरक् नै यस कुराको उत्तरदायी छ कि कडाभन्दा कडा यातनाको स्वाद चखाओस् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि सधैं साथमा रहनेलाई पनि मौला भन्दछन्, अर्थात् अब नरकको अग्नि नै नित्यका लागि उनको साथी तथा सङ्गी हुनेछ । केही अन्य भन्दछन् कि अल्लाह नरक्लाई पनि बुद्धि तथा समझ प्रदान गर्नेछ तथा त्यो काफिरहरुका विरुद्ध क्रोध एवं रोष देखाउनेछ । अर्थात् उनको साथी बन्नेछ तथा उनलाई दुखदायी यातना दिनेछ ।

[7]सम्बोधन ईमान भएकाहरुलाई छ तथा उद्देश्य उनको अल्लाहका स्मरणतिर अधिक ध्यान दिलाउनु तथा पवित्र कुर्आनबाट पथप्रदर्शन ग्रहण गर्नुको उपदेश दिनु हो । خشوع

كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

जस्तो नहुन जाऊन् जसलाई यिनीभन्दा पूर्व किताब प्रदान गरिएको थियो,[1] अनि जब उनीमाथि एउटा लामो अवधि व्यतीत भइहाल्यो त उनका हृदय कठोर हुनपुगे,[2] तथा उनीहरुमा अधिकांश फ़ासिक (अवज्ञाकारी) छन् ।[3]

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

(१७) विश्वास गर कि अल्लाह नै धर्तीलाई त्यसको मृत्युको पश्चात जीवित गरिदिन्छ । हामीले त तिम्रा लागि आफ्ना निशानीहरु वर्णित गरिदियौं ताकि तिमी सम्झ ।

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ

(१८) नि:सन्देह दान दिने पुरुष एवं महिलाहरु तथा जो अल्लाहलाई प्रेम (शुद्धता) का साथ ऋण दिराखेका छन्, उनका लागि यो वढाइन

(खुशूअ्) को अर्थ हृदयहरु कोमल भई अल्लाहतिर झुक्नु, حق हक (सत्य) सित तात्पर्य पवित्र (ईशवाणी) कुरआन हो ।

[1]जस्तै यहूदी तथा इसाई हुन् अर्थात् तिमी उनी जस्तै नहुनु ।

[2]जस्तै उनीहरुले ईश्वरीय धर्मशास्त्रमा परिवर्तन तथा फेरबदल गरिदिए त्यसका साटो संसारको तुच्छ मूल्य प्राप्त गर्नलाई उनीहरुले आचरण बनाइहाले, त्यसका आदेशहरुको उल्लंघन गरे, अल्लाहका धर्ममा मानिसहरुको अनुगामी (मुक़ल्लिद) वनिहाले तथा उनलाई आफ्नो प्रभु बनाइहाले । मुसलमानहरुलाई सावधान गरिदैछ कि तिमी यो काम नगर्नु अन्यथा तिम्रा हृदय पनि कठोर हुन जानेछन् तथा त्यसपछि यही कर्म जो उनका लागि अल्लाहको धिक्कारका कारण बने, तिमीलाई पनि राम्रा लाग्नेछन् ।

[3]अर्थात् उनका हृदय बिगडेका एवं कर्म व्यर्थ छन् । दोस्रो स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً ۖ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ ۙ وَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ﴾

"अनि उनका वचन भङ्गका कारण हामीले उनीमाथि धिक्कार उतार्‍यौं तथा उनका हृदय कठोर गरिदियौं कि उनी वाणीलाई उनका स्थानबाट परिवर्तित गरिदिन्छन् तथा जे-जति उपदेश उनलाई गरिएको थियो त्यसको बहुत ठूलो अंश बिर्सिदिए ।" (अल-मायेद:-१३)

لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

छ ।[1] तथा उनका लागि राम्रा (प्रतिफल) एवं पुण्य छन् ।[2]

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ ۖ وَالشُّهَدَاءُ عِندَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

(१९) अल्लाह एवं त्यसका रसूल (सन्देष्टा) माथि जो ईमान स्वीकार गर्दछन्, ती नै मानिस आफ्नो प्रभुका निकट (सत्यवादी) माथि शहीद हुन् । उनका लागि उनको प्रतिफल तथा उनको दिव्य ज्योति हो, तथा जो कुफ्र गर्दछन् र हाम्रा निशानीहरुलाई झुठ्लाउँछन्, उनी नरक़वासी हुन् ।

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ

(२०) याद राख कि संसारिक जीवन केवल खेल तथा मनोरञ्जन र शोभा तथा आपसमा

[1]अर्थात् एकका प्रतिफल कमसेकम दस गुना तथा यसभन्दा अधिक सात सय गुना, बरु त्यसभन्दा पनि अधिक । यो अधिकता मनको शुद्धता तथा आवश्यकता एवं स्थान तथा समय अनुसार हुनसक्दछ । जस्तो पहिला वर्णन भयो कि जुन मानिसहरुले मक्का विजयभन्दा पहिला खर्च गरे, त्यो पुण्य तथा प्रतिफलमा उनीभन्दा अधिक हुनेछन् जसले त्यसका पश्चात खर्च गरे ।

[2]अर्थात् स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरु जसको कहिल्यै विनाश तथा अन्त्य छैन । आयतमा مُصَّدِّقِينَ वास्तवमा مُتَصَدِّقِينَ हो, त लाई स सित परिवर्तन गरेर स मा संयुक्त गरिदियो ।

[3]केही व्याख्याकारहरुले यहाँ वक़्फ़ (विराम) गरेका छन् तथा अगाडी وَالشُّهَدَاءُ लाई (अलग) वाक्य मानेका छन् । صديقيت (सिद्दीक़ियत) पूर्ण विश्वास तथा पूर्ण सच्चाई एवं शुद्धताको नाम हो । हदीसमा वर्णन छ कि "मनुष्य सधैं साँचो बोल्दछ तथा साँचो कै खोजीमा तथा प्रयत्नमा लागिरहन्छ यहाँसम्मकि अल्लाहका सदनमा सिद्दीक लेखिन्छ ।" (मुत्तफ़कुन् अलैहि, मिश्कात किताबुल आदाब, बाबु हिफ्ज़िल लेसान) एक अरु हदीसमा सिद्दीकहरु (सत्यवादीहरु) को त्यो स्थान भनिएको छ जो स्वर्गमा उनलाई प्राप्त हुनेछ । भन्नुभयो, "जन्नती आफ्ना माथिका अटारीहरुवालालाई यस्तो देख्नेछन् जस्तै तिमी चम्किराखेको पश्चिमी अथवा पूर्वी तारालाई क्षितिजमा देख्दछौ ।" अर्थात् उनका बीच पदहरुको यति अन्तर हुनेछ । सहावा (नबीका सहचरहरु) ले सोधे कि यी अम्बियाका श्रेणी हुनेछन् जसलाई अरुले प्राप्त गर्न सक्ने छैनन् ? उहाँले भन्नुभयो हो, सौगन्ध छ त्यस प्रभुको जसका हातमा मेरो प्राण छ ! यी ती मानिसहरु हुन् जसले अल्लाहकाप्रति विश्वास गरे तथा ईशदूतहरुलाई सच्चा माने । (सहीह बुख़ारी, किताबु बदइल ख़ल्क़, बाबु माजाअ फ़ी सिफ़तिल जन्नते व अन्नहा मख़लूकतुन्) अर्थात् ईमान तथा पुष्टिकरणको माँग पूरा गरे । (फ़तहुल बारी)

وَّلَهْوٌ وَّزِيْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌۢ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ ۭ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُوْنُ حُطَامًا ۭ وَفِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۙ وَّمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ۭ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ⑳

गर्व (एवं अहंकार) तथा धन एवं सन्तानमा एक-अर्काभन्दा स्वयं आफूलाई अधिक भन्नु हो, जस्तै वर्षा तथा त्यसको उपज किसानहरुलाई[1] राम्रो लाग्दछ, अनि जब त्यो सुकेर जान्छ त पहेंलो रङ्गमा तिमी त्यसलाई देख्दछौ, अनि त्यो पूर्णत: टुक्रा-टुक्रा हुनजान्छ ।[2] तथा आख़िरत (परलोक) मा कठोर यातनाहरु[3] तथा अल्लाहको क्षमा एवं प्रसन्नता छ[4] तथा सांसारिक जीवन केवल धोकाका साधनका अतिरिक्त केही पनि त होइन ।[5]

سَابِقُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

(२१) (आउ) दगुर आफ्नो प्रभुको क्षमातिर[6] तथा त्यस स्वर्गतिर जसको

[1]'कुफ़्फ़ार' किसानहरुलाई भनिएको छ, यसकारण कि यसको शाब्दिक अर्थ हो लुकाउनेवाला काफ़िरहरुका हृदयमा अल्लाह तथा परलोकको इन्कार लुकेको हुन्छ, यसकारणले उसलाई काफ़िर भनिन्छ । किसानहरुको लागि यो शब्द यसकारण प्रयोग गरिएको छ कि तिनीहरुले पनि धर्तीमा बीउ छर्छन् तथा तिनलाई लुकाइदिन्छन् ।

[2]यहाँ सांसारिक जीवनलाई शीघ्र समाप्त हुने कुरोलाई खेतीले उपमा दिएको छ कि जुनप्रकार खेती हरियो हुन्छ त राम्रो लाग्छ जसलाई देखेर किसान अति प्रसन्न हुन्छन्, परन्तु त्यो शीघ्र नै सुकेको र पहेंलो भएर चुर्ण-चुर्ण हुनजान्छ । यसैप्रकार संसारको शोभा एवं सुन्दरता धन तथा सन्तान एवं अन्य वस्तुहरु मनुष्यको मन लोभ्याउँछन्, किन्तु यो जीवन केही दिनकै नै छ, यसलाई पनि स्थायित्व एवं स्थिरता छैन ।

[3]अर्थात् काफ़िर तथा अवज्ञाकारीहरुका लागि जो संसारका खेलकूदमा मँग्न छन् तथा त्यसलाई नै उनीहरुले जीवनको लक्ष्य ठाने ।

[4]अर्थात् ईमान भएका तथा आज्ञाकारीहरुका लागि जसले संसारलाई नै सबैथोक ठानेनन्, बरु यसलाई सामयिक तथा नाशवान एवं परीक्षागृह ठान्दै अल्लाहको आज्ञाका अनुसार जीवन निर्वाह गरे ।

[5]किन्तु उसका लागि जो धोकामा फँसिरहयो तथा परलोकका लागि केही गरेन परन्तु जसले यस संसारलाई परलोकका खोजीका लागि प्रयोग गऱ्यो त उसका लागि यही संसार त्यसभन्दा उत्तम जीवन प्राप्त गर्नुको साधन सिद्ध हुनेछ ।

[6]अर्थात् सदाचार एवं स्वच्छ मनले क्षमा-याचना गऱ्यो किनकि यिनै कुरा प्रभुका क्षमादानको साधन हो ।

وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ ۙ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢١﴾

विस्तार आकाश एवं धर्तीका विस्तारका बराबर छ ।[1] यो उनका लागि बनाइको छ जो अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) माथि ईमान स्वीकार गर्दछन् । यो अल्लाहको कृपा हो जसलाई चाहन्छ प्रदान गर्दछ,[2] तथा अल्लाह अत्यन्त कृपालु छ ।[3]

مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ

(२२) न कुनै कठिनाई (संकट) संसारमा आउँछ[4] न विशेष तिम्रा प्राणहरुमाथि[5] परन्तु यसभन्दा पूर्व कि हामीले त्यसलाई उत्पन्न गरौं, त्यो एउटा विशेष किताबमा लेखिएको छ ।[6] नि:सन्देह

[1]तथा जसको विस्तार यति छ त्यसको लम्बाई कति होला ? किनकि लम्बाई चौडाइभन्दा अधिक नै हुन्छ ।

[2]स्पष्ट कुरो छ कि उसको इच्छा उसैका लागि हुन्छ जो कुफ्र तथा दूराचारबाट क्षमा माँगेर ईमान तथा सदाचारको जीवन अपनाउँछ, यसैले त्यो यस्ता मानिसहरुलाई ईमान तथा पुण्यका कर्महरुको सौभाग्य पनि प्रदान गर्दछ ।

[3]त्यसले जसमाथि चाहन्छ आफ्नो दया गर्दछ । जसलाई त्यसले केही दिन्छ, कसैले रोक्न सक्दैन तथा जसबाट रोकिदिन्छ कसैले दिन सक्दैन । सबै भलाई त्यसैका हातमा छन्, त्यही पूर्ण दयानिधि तथा वास्तविक दाता हो, जसकहाँ कन्जूसीको कुनै कल्पना छैन ।

[4]जस्तै अकाल, बाढी तथा अन्य धर्ती तथा आकाशका अन्य विपदाहरु ।

[5]जस्तै रोग, थकान, दरिद्रता आदि ।

[6]अर्थात् अल्लाहले आफ्ना ज्ञान अनुसार पुरै सृष्टिलाई पैदा गर्नुभन्दा पहिला नै यी सबै कुरा लेखिदिए । जस्तो हदीसमा छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : «قَدَّرَ اللهُ الْمَقَادِيرَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ».

"अल्लाहले आकाश तथा धर्ती पैदा गर्नुभन्दा पचास हजार वर्ष पहिला नै सबै भाग्य लेखिदिनुभएको थियो ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल क़द्र, बाबु हिजाजे आदम व मूसा अलैहिस्सलाम)

عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرٌ ﴿٢٢﴾

यो कार्य अल्लाह (तआला) का लागि (अत्यन्त) सरल छ ।

لِّكَيْلَا تَاْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوْا بِمَآ اٰتٰىكُمْ ۭ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُوْرٍ ﴿٢٣﴾

(२३) ताकि तिमी आफूबाट खोसिएका वस्तुमाथि दुखी नहुने गर तथा न प्रदान गरिएको कुरामाथि गर्व गर्न थाल,[1] तथा गर्व गर्ने अहंकारीहरुसित अल्लाह प्रेम गर्दैन ।

الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ وَيَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ۭ وَمَنْ يَّتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيْدُ ﴿٢٤﴾

(२४) जो (स्वयं पनि) कन्जुसी गर्दछन् तथा अरुहरुलाई (पनि) कन्जुसीको शिक्षा दिइन्छन् । (सुन !) जो पनि विमुख हुन्छन्,[2] अल्लाह निस्पृह तथा प्रशंसाका योग्य छ ।

لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنٰتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْمِيْزَانَ لِيَقُوْمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ۚ وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيْدَ فِيْهِ بَاْسٌ

(२५) नि:सन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई खुला निशानीहरु प्रदान गरी पठायौं तथा उनका साथ किताब तथा न्याय (तुला) अवतरित गऱ्यौं[3] ताकि मानिस न्यायमा स्थित रहून् तथा हामीले फलामलाई पनि अवतरित गऱ्यौं[4] जसमा अत्यन्त

---

[1]यहाँ जुन शोक तथा प्रसन्नताबाट रोकिएको छ, यो त्यो शोक तथा प्रसन्नता हो जो मानिसहरुलाई अवैध कामहरुसम्म पुऱ्याउँछ । अन्यथा दुखमाथि शोक तथा सुखमाथि प्रसन्नता एउटा स्वभाविक कर्म हो, किन्तु मोमिन दुखमाथि धैर्यधारण गर्दछ कि अल्लाहको इच्छा तथा भाग्यलेख हो, रुनु चिच्याउनुबाट परिवर्तन हुनसक्दैन, तथा सुखमाथि घमण्ड गर्दैन । अल्लाहको कृतज्ञ हुन्छ कि यो मात्र त्यसका प्रयासको फल होइन बरु अल्लाहको दया एवं त्यसको उपकार हो ।

[2]अर्थात् अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्नाले, किनकि वास्तविक कृपणता (कन्जूसी) यही हो।

[3] ميزان मीज़ान (तुला) सित अभिप्राय न्याय हो तथा प्रयोजन यो हो कि हामीले मानिसहरुलाई न्याय गर्न आदेश दिएका छौं । केही ज्ञाताहरुले यसको अनुवाद तुला गरेका छन् । तराजू उतार्नाले अभिप्राय हो कि हामीले तराजूतिर मानिसहरुलाई मार्ग दर्शायौं कि त्यसकाद्वारा मानिसहरुलाई तौलेर उनको पूरा-पूरा अधिकार देउ ।

[4]यहाँ पनि उतार्‍यौंको अर्थ हो पैदा गर्नु तथा त्यसको कला सिकाउनु । फलामबाट असंख्य वस्तुहरु बन्दछन् । यो सब अल्लाहका त्यस निर्देश तथा दिव्य प्रकाशनाको परिणाम हो जो उसले मनुष्यलाई गरेको छ ।

شَدِيدٌ وَّمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝

(भयानकता एवं) शक्ति छ[1] तथा मानिसहरुका लागि अन्य पनि धेरै लाभ छन्,[2] तथा यसकारण पनि कि अल्लाहले जानोस् कि त्यसको तथा सन्देष्टाहरुको सहायता नदेखिकन कसले गर्दछ।[3] निःसन्देह अल्लाह (तआला) शक्तिशाली एवं सामर्थ्यवान छ।[4]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ ۖ فَمِنْهُم مُّهْتَدٍ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝

(२६) निःसन्देह हामीले नूह एवं इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) लाई (सन्देष्टा बनाएर) पठायौं तथा हामीले ती दुबैको सन्तानमा पैगम्बरी (दूतत्व) तथा किताब जारी राख्यौं, त उनीमध्ये केही मार्गमा आए तथा उनीमध्ये निकै अधिक अवज्ञाकारी रहे।

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا

(२७) उनका पश्चात तैपनि हामीले निरन्तर आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई पठाइरहयौं तथा उनका

[1]अर्थात् फलामबाट अस्त्र-शस्त्र बन्दछन्, जस्तै तलवार, बन्दूक तथा अब परमाणु बम, तोपहरु, युद्ध तोप, पनडुब्बिहरु, रकेट, टैंक आदि असंख्य वस्तुहरु जसबाट शत्रुमाथि आक्रमण गरिन्छ तथा आफ्नो रक्षा पनि।

[2]अस्त्र-शस्त्रका अतिरिक्त फलामबाट अरु पनि धेरै सामान बन्दछन् जो घरहरु तथा विभिन्न उद्योगहरुमा काम आउँछन्, जस्तै छुरी, चक्कू, कैंची, हथौडा, सुई, खेती, काठ तथा निर्माण आदिका सामान तथा साना-ठूला अनगिन्ती मेशीन तथा सामाग्रीहरु।

[3]यो لِيَعْلَمَ को संयोजक हो, अर्थात् रसूलहरुलाई यसकारण पठायौं ताकि त्यो जानोस् कि त्यसका रसूलहरुमाथि अल्लाहलाई नदेखिकनै कसले विश्वास गर्दछ तथा उनको सहायता गर्दछ।

[4]त्यसलाई यसको जरुरत छैन कि मानिस त्यसका धर्मको तथा त्यसका रसूलहरुको सहायता गरून्, बरु त्यो चाहन्छ भने त्यस बिना नै उनलाई प्रभुत्व प्रदान गरिदेओस्। मानिसहरुलाई त उनको सहायता गर्नुको आदेश उनको आफ्नै भलाईका लागि दिएको छ ताकि उनी यस ढङ्गले आफ्ना प्रभुलाई प्रसन्न गरी त्यसको दया तथा क्षमाका पात्र बन्न जाऊन्।

وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا

पश्चात हामीले ईसा पुत्र मरियमलाई पठायौं तथा उनलाई इंजील प्रदान गर्‍यौं तथा उनका अनुयायीहरुका हृदयमा प्रेम तथा दयाको भाव राखिदियौं ।[1] हो बैराग्य त उनीहरुले स्वयं खोजिहालेका थिए[2] हामीले उनीमाथि आवश्यक गरेका थिएनौं,[3] अल्लाहको प्रसन्नताको खोजीका अतिरिक्त ।[4] तथा उनीहरुले त्यसको पूर्ण पालना

[1] رَأْفَةً (राफ़:) को अर्थ हो कोमलता तथा रहमतको अर्थ हो दया । अनुयायीहरुसित अभिप्राय ईसा अलैहिस्सलामका साथी हवारी हुन् । अर्थात् उनका हृदयमा एक-अर्काका लागि प्रेम तथा प्यारको भाव उत्पन्न गरिदियौं, जस्तो सहाबा किराम रज़ीयल्लाहु अन्हुम परस्पर प्रेम तथा दयाभाव गर्नेहरु थिए । رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ (यहूदी यसप्रकार आपसमा प्रेमभाव राख्दैनथे जस्तो आदरणीय ईसाका अनुयायीहरु थिए ।

[2] رَهْبَانِيَّةً (रहबानियत) رَهَب रहब (भय) बाट बनेको छ अथवा رُهْبَانٌ रूहबान (फकीर) सित सम्बन्धित छ । यसलाई رهبنة बाट मानिन्छ भने यसको धातु رهبيت (रहिबीयत) हो, यसमा 'नून' बढाएर रहबानीयत बनाइएको छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर) रहबानीयतको अर्थ वैराग्य हो, अर्थात् संसारबाट सम्बन्ध त्याग गरी वनमा गएर अल्लाहको उपासना गर्नु । यसको पृष्ठभूमि यो हो कि ईशदूत ईसाका पश्चात यस्ता राजा भए जसले तौरात तथा इंजीलमा परिवर्तन गरिदिए जसलाई एउटा गिरोहले मानेन तथा राजाका भयले पर्वतहरु एवं गुफामा शरण लिए । यो त्यसको आरम्भ थियो, जसको आधार विवशता थियो । किन्तु पछिका मानिसहरुले आफ्ना ठूलाहरुका अन्धा-अनुशरणमा यस नगरलाई त्यागेर उपासनाको एउटा नयाँ ढङ्ग बनाए तथा स्वयंलाई गिर्जाघरहरु तथा पूजा स्थलहरुमा बन्द गरे तथा त्यसका लागि संसारमा त्याग एवं वैराग्यलाई पनि अनिवार्य गरिहाले । त्यसैलाई अल्लाहले ابتداع (स्वयं रच्नु) भनेको छ ।

[3] यो पछिल्लो कुराकै पुष्टि हो कि यो वैराग्य उनले स्वयं बनाएका थिए, अल्लाहले त्यसको आज्ञा दिएन ।

[4] अर्थात् हामीले त उनीमाथि अनिवार्य गरेका थियौं कि हाम्रो प्रसन्नताको खोजी गरुन् । दोस्रो अनुवाद यो गरिएको छ कि उनले यो काम अल्लाहलाई खुश गर्नका लागि गरेका थिए, किन्तु अल्लाहले स्पष्ट गरिदियो कि अल्लाहको प्रसन्नता धर्ममा आफ्नो तर्फबाट नयाँ कुरा बनाउनाले प्राप्त हुनसक्दैन, चाहे ती जति नै मनोरम किन नहोउन् । अल्लाहको प्रसन्नता त त्यसका अनुपालनबाट नै प्राप्त हुन्छ ।

الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾

गरेनन्,[1] तैपनि हामीले उनीहरुमध्ये जसले ईमान स्वीकार गरेका थिए उनीहरुलाई उनको प्रतिफल दियौं,[2] तथा उनीहरुमा अधिकतर मानिस छन् ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَل لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٨﴾

(२८) हे मानिसहरु जसले ईमान स्वीकार गरेका छौ, अल्लाहसित तर्सदै रह तथा त्यसका सन्देष्टामाथि ईमान स्वीकार गर, अल्लाहले तिमीलाई आफ्नो दयाको दुईगुना भाग प्रदान गर्नेछ[3] तथा तिमीलाई दिव्य ज्योति प्रदान गर्नेछ, जसका प्रकाशमा तिमी हिंड्ने-डुल्ने छौ तथा (तिम्रा पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ, अल्लाह क्षमा गर्ने दयावान छ ।

لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّن فَضْلِ اللَّهِ ۙ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

(२९) यो यसकारण कि अहले किताब[4] (ग्रन्थवालाहरु) जानीहालून् कि अल्लाहको कृपाका कुनै अंशमा पनि उनीहरुलाई अधिकार छैन तथा यो कि समस्त कृपा अल्लाहका हातमा छ, त्यो जसलाई चाहन्छ प्रदान गर्दछ, तथा अल्लाह नै अत्यन्त कृपालु छ ।

[1]अर्थात् उनीहरुले उद्देश्य अल्लाहको प्रसन्नताको खोज भने, किन्तु उनीहरुले पूरा पालन गरेनन्, अन्यथा उनीहरु नयाँ कुरा बनाउनुको साटो अनुसरणको मार्ग अपनाउँथे ।

[2]यी ती मानिस हुन् जो ईसाका धर्ममा अटल रहेका थिए ।

[3]यो दुईगुना प्रतिफल ती ईमानवालाहरुलाई प्राप्त हुनेछ जो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमभन्दा पहिलाका नबीमाथि ईमान स्वीकार गर्दथे अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि पनि ईमान स्वीकार गरे, जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ । (सहीह-अल-बुख़ारी, किताबुल इल्म, सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु वजूबिल ईमान बिर्रिसालति नबियूयेना) एउटा अर्को व्याख्याका अनुसार जब अहले किताबले यस कुरामा गर्वको प्रदर्शन गरे कि उनीहरुलाई दुईगुना पुण्य प्राप्त हुनेछ त अल्लाहले मुसलमानहरुका पक्षमा यो आयत उतार्‍यो । विस्तारका लागि तफ़सीर इब्ने कसीर हुर्नुस् ।

[4] لِئَلَّا मा لا अधिक छ तथा अर्थ हा ليعلم أهل الكتاب أنهم لا يقدرون على أن ينالوا شيئا من فضل الله "ताकि अहले किताब जानिहालून् कि उनीहरु कुनै कुरामाथि सक्षम छैनन् कि अल्लाहको कृपा र वरदान पाउन सकून् ।" (फ़तहुल क़दीर)

सूरतुल मुजादिल:-५८

سُوْرَةُ الْمُجَادِلَةِ

सूर: मुजादिल: मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा बाइस आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन्।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِيْ تُجَادِلُكَ فِيْ زَوْجِهَا وَتَشْتَكِيْٓ اِلَى اللّٰهِ ۖ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌۢ بَصِيْرٌ ①

(१) निश्चय अल्लाह (तआ़ला) ले त्यस स्त्रीको कुरा सुन्यो जो तिमीसित आफ्ना पतिका विषयमा विवाद गरिराखेकी थिई तथा अल्लाहका समक्ष गुनासो गरिराखेको थियो, अल्लाह (तआ़ला) ले तिमी दुबैका कुराकानी (वाद-विवाद) सुनिराखेको थियो, नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) सुन्ने-देख्नेवाला छ।

اَلَّذِيْنَ يُظٰهِرُوْنَ مِنْكُمْ مِّنْ نِّسَآئِهِمْ

(२) तिमीहरुमध्ये जो मानिस आफ्ना पत्नीहरुसित ज़िहार गर्दछन् (अर्थात् उनीहरुलाई आमा भनी

[1]यो संकेत हो आदरणीय खौ़ल: पुत्री मालिक पुत्र सालबा रज़ी अल्लाहु अन्हाका घटनातिर, कि जसका पति आदरणीय औस पुत्र सामितले उनीसित जिहार गरिहालेका थिए। जिहारको अर्थ हो, आफ्नी पत्नीलाई भनिदिनु, (أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهْرِ أُمِّي) (तिमी मेरा लागि मेरी आमाको पिठ्यूँको समान छौ) अज्ञान युगमा ज़िहारलाई तलाक़ (विवाह-विच्छेद) ठानिन्थ्यो। आदरणीय खौ़ल: अति व्याकुल भइन्। त्यस समयसम्म यस विषयमा कुनै आदेश उत्रेको थिएन। यसकारण उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका पास आइन् त उहाँ पनि केही रोकिइरहनु भयो। उनी उहाँसँग विवाद तथा छलफल गर्दैरहिन् जसमा यी आयतहरु अवतरित भए, जसमा ज़िहारको समस्या तथा त्यसको आदेश एवं प्रायश्चितको वर्णन गरियो। (अबू दाऊद किताबुत्तलाक़, बाबुन फिज् ज़िहार) आयशा (رضي الله عنها) भन्नुहुन्छ कि अल्लाह तआ़ला कसरी मानिसहरुको कुरा सुनिहाल्छ कि यो स्त्री घरका एक कुनामा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित छलफल गर्दथिन् तथा आफ्नो पतिको निन्दा गरिराखेकी थिई, म त्यसको कुरा सुन्दिनथें, परन्तु अल्लाहले आकाशका माथिबाट त्यसको कुरा सुनिहाल्नु भयो। (इब्ने माज़ा, अलमुकद्दमा, बाबुन फीमा अंकरतिल जहमियतु) बुख़ारीमा पनि तालीकका रुपमा यसको संक्षिप्त वर्णन छ। किताबुद तौहीद, बाबु कौलिल्लाहे तआ़ला व कानल्लाहु समीअन बसीरा)

مَا هُنَّ أُمَّهَٰتِهِمْ ۖ إِنْ أُمَّهَٰتُهُمْ إِلَّا ٱلَّٰٓـِٔى وَلَدْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ ٱلْقَوْلِ وَزُورًا ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾

भनिहाल्छन्) उनी वास्तवमा उनका माताहरु होइनन्, उनकी माताहरु त ती नै हुन् जसका गर्भबाट उनले जन्म लिएका छन्,[1] निःसन्देह यी मानिस एउटा अनुचित एवं असत्य कुरा भन्दछन् । निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) क्षमाशील एवं माफ गर्नेवाला छ ।[2]

وَٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا۟ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّا ۚ ذَٰلِكُمْ

(३) तथा जो मानिस आफ्ना पत्नीहरुसित ज़िहार गर्दछन् अनि आफ्ना भनिएका कुराहरु फिर्ता लिन्छन्,[3] त उनीमाथि आपसमा एक-अर्कालाई हात लगाउनुभन्दा पूर्व[4] एउटा दासलाई मुक्त गर्नुछ

[1]यो ज़िहारको आदेशले भन्यो कि तिमीले भनिदिनाले तिम्रो पत्नी तिम्री आमा बन्नेछैन । यदि कोही आफ्नो छोरी अथवा बहिनीको पिठ्यूँको समान आफ्नी पत्नीलाई भन्दिन्छ भने यो ज़िहार हो अथवा होइन ? इमाम मालिक तथा इमाम अबू हनीफ़ा यसलाई पनि ज़िहार मान्दछन्, जबकि अन्य धर्मविद त्यसलाई ज़िहार मान्दैनन् (प्रथम कथन नै सही लाग्दछ) । यसैप्रकार यसमा पनि मतभेद छ कि यदि कोही पिठ्यूँको साटो यो भन्छ कि तिमी मेरी आमाको समान छौ, पिठ्यूँको नाम नलेओस्, त विद्वान भन्छन् कि यदि त्यो ज़िहारका विचारले उक्त शब्द भन्नेछ भने ज़िहार हुनेछ अन्यथा हुँदैन । इमाम अबू हनीफ़ा भन्नुहुन्छ कि यदि यस्ता अङ्गले उपमा दिनेछ जसलाई देख्नु वैध (जायज़) छ भने यो ज़िहार हुनेछैन । इमाम शाफ़ई पनि भन्नुहुन्छ कि ज़िहार केवल पिठ्यूँका समान भन्नाले नै हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यसैले उसले प्रायश्चितलाई यस अप्रिय तथा झूठा कुराको साधन बनाइदियो ।

[3]अब त्यस आदेशको विवरण भनिंदैछ । कुरा फिर्ता लिनुको अर्थ हो, पत्नीसित संभोग गर्न चाहनु ।

[4]अर्थात् संभोगभन्दा पहिला उनी प्रायश्चित गरुन् । (१) एउटा दास मुक्त गर्नु । (२) यसको क्षमता नभएमा निरन्तर अटूट रुपमा दुई महीनाका ब्रत । यदि बीचमा धार्मिक कारणबिना ब्रत छोडिदियो भने सुरुदेखि ब्रत बस्नुपर्नेछ । धार्मिक कारणसित अभिप्राय रोग अथवा यात्रा हो । इमाम अबू हनीफ़ा भन्नुहुन्छ कि रोग आदिका कारणले पनि ब्रत छाड्नेछ भने फेरिबाट ब्रत बस्नुपर्नेछ । (३) यदि निरन्तर दुई महिना ब्रत बस्नुको शक्ति छैन भने ६० निर्धनहरुलाई खाना खुवाओस् । केही धर्मविद भन्दछन् कि प्रत्येक गरीबलाई दुई मुद्द (आधा साअ अर्थात सवा किलो), केही अन्य भन्दछन् कि एक मुद्द (आधा साअ अर्थात सवा किलो) पर्याप्त छ किन्तु क़ुरआनका शब्दहरुबाट लाग्दछ कि भोजन यस्तो गराइयोस् कि उनको पेट भरोस् अथवा यति नै मात्रामा

تُوۡعَظُوۡنَ بِهٖ ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعۡمَلُوۡنَ خَبِيۡرٌ ﴿۳﴾

यसकाद्वारा तिमी उपदेश दिइन्छौ । तथा अल्लाह (तआ़ला) तिम्रा सबै कर्महरुसित परिचित छ ।

فَمَنۡ لَّمۡ يَجِدۡ فَصِيَامُ شَهۡرَيۡنِ مُتَتَابِعَيۡنِ مِنۡ قَبۡلِ اَنۡ يَّتَمَآسَّا ۚ فَمَنۡ لَّمۡ يَسۡتَطِعۡ فَاِطۡعَامُ سِتِّيۡنَ مِسۡكِيۡنًا ؕ ذٰلِكَ لِتُؤۡمِنُوۡا بِاللّٰهِ وَرَسُوۡلِهٖ ؕ وَتِلۡكَ حُدُوۡدُ اللّٰهِ ؕ وَلِلۡكٰفِرِيۡنَ عَذَابٌ اَلِيۡمٌ ﴿۴﴾

(४) हो, जो व्यक्ति पाउँदैन त्यसका लागि दुई महिनाको निरन्तर ब्रत छ यसभन्दा पूर्व कि एक-अर्कालाई हात लगाउनु, तथा जुन व्यक्तिको यो पनि शक्ति छैन, त्यसले साठ्ठी निर्धनहरुलाई भोजन गराउनु पर्नेछ । यो यसकारण कि तिमी अल्लाहमाथि तथा त्यसका सन्देष्टामाथि ईमान स्वीकार गर । यी अल्लाह (तआ़ला) का निर्धारित गरिएका सीमाहरु हुन् तथा काफिरहरुका लागि दुखदायी यातना हो ।

اِنَّ الَّذِيۡنَ يُحَآدُّوۡنَ اللّٰهَ وَرَسُوۡلَهٗ كُبِتُوۡا كَمَا كُبِتَ الَّذِيۡنَ مِنۡ قَبۡلِهِمۡ وَقَدۡ اَنۡزَلۡنَاۤ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍ ؕ وَلِلۡكٰفِرِيۡنَ عَذَابٌ مُّهِيۡنٌ ۚ﴿۵﴾

(५) निःसन्देह जो मानिस अल्लाह तथा त्यसका सन्देष्टाको विरोध गर्दछन् उनी अपमानित गरिनेछन् जस्तो उनीभन्दा पूर्वका मानिस अपमानित गरिए ।[1] तथा निःसन्देह हामीले खुल्ला आयतहरु अवतरित गरिसकेका छौं, तथा काफिरहरुका लागि अपमानकारी यातना छ ।

उनीहरुलाई खान दिइयोस् । एकैपटक सबैलाई खुवाउन पनि जरुरी छैन, कैयन् पटकमा यो संख्या पूरा गर्न सकिन्छ । (फ़तहुल क़दीर) तैपनि यो आवश्यक छ कि जबसम्म यो संख्या पूरा हुँदैन, त्यस समयसम्म पत्नीसित सम्भोग उचित छैन ।

[1] كُبِتُوا यो भूतकाल कर्मवाच्यको रुप हो, किन्तु यसबाट भविष्यमा हुने घटनाहरुलाई बताएर यो स्पष्ट गरियो कि यो हुनु यस्तै निश्चित छ जस्तो कि त्यो भैसकेछ, भयो पनि यस्तै कि बद्रका दिन यी मक्काका मूर्तिपूजक अपमानित गरिए, केही मारिए, केही बन्दी बनाइए तथा मुसलमान उनीमाथि प्रभुत्वशाली रहे । मुसलमानहरुको विजय पनि उनका लागि ठूलो अपमान थियो ।

[2] यसबाट अभिप्राय विगत समुदाय हो जुन यसै विरोधका कारण नाश भइहाल्यो ।

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑥

(६) जुन दिन अल्लाह (तआला) ले ती सबैलाई उठाउनेछ, अनि उनीहरुलाई उनीद्वारा गरिएका कर्महरुसित अवगत गराउनेछ, (जसलाई) अल्लाहले गनेको छ तथा जसलाई यिनी बिर्सिहालेका थिए ।[1] तथा अल्लाह (तआला) प्रत्येक वस्तुसित अवगत छ ।[2]

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑦

(७) के तिमीले देखेनौ कि अल्लाह आकाशहरु एवं धर्तीको प्रत्येक वस्तुसित अवगत छ । तीन व्यक्तिहरुको कानेखुसी हुँदैन, किन्तु अल्लाह उनको चौथो हुन्छ तथा न पाँचको किन्तु त्यो उनका छैठौं हुन्छ तथा न त्यसभन्दा कमको तथा न अधिकको किन्तु त्यो उनका साथ नै हुन्छ[3] जहाँपनि उनी होऊन्[4] अनि केयामत (प्रलय) का दिन उनीहरुलाई उनका कर्महरुसित सूचित गराइनेछ,[5] निःसन्देह अल्लाह (तआला) प्रत्येक वस्तुको जानकार छ ।

[1]यो मनोगत संदेहहरुको उत्तर हो कि पापहरुको यति अधिकता तथा यति रुप छन् कि उनको गणना प्रत्यक्ष रुपले असम्भव छ । अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ कि तिम्रा लागि वस्तुतः असम्भव छ बरु तिमीलाई त आफूद्वारा गरिएका सबै कर्म पनि याद हुनेछैन, परन्तु यो अल्लाहका लागि कुनै कठिन छैन, उसले एक-एकको कर्म सुरक्षित गरेको छ ।

[2]त्यसबाट कुनै कुरा लुकेको छैन । अगाडी यस कुरामा अधिक जोड दिइएको छ कि त्यो प्रत्येक कुरोलाई जान्दछ ।

[3]उपरोक्त संख्याको विशेषरुपले चर्चाको अर्थ यो होइन कि उनी यसभन्दा कम अथवा अधिक संख्याका बीच हुने वार्तासित अन्जान रहन्छ, अपितु यो संख्या उदाहरणस्वरुप हो । उद्देश्य यो भन्नु हो कि संख्या कम होस् वा अधिक । त्यो आफ्ना गुणद्वारा प्रत्येकका साथ छ तथा प्रत्येक खुला तथा गुप्त कुरालाई जान्दछ ।

[4]एकान्तमा होऊन् अथवा मानिसहरुका बीच नगरहरुमा होऊन् अथवा बनहरुमा आबादीहरुमा होऊन् अथवा निर्जन पर्वत, वन तथा गुफाहरुमा, जहाँपनि होऊन् त्यसबाट लुकेको अवस्थामा रहन सक्दैनन् ।

[5]अर्थात् तदानुसार प्रत्येकलाई प्रतिकार दिइनेछ, सदाचारीहरुलाई त्यसका सदाचार को पुण्य तथा नराम्रोलाई त्यसका दुष्कर्महरुको दण्ड ।

(८) के तिमीले ती मानिसलाई देखेनौ जसलाई कानेखुसीबाट रोकिदिएको थियो ? उनीहरु तैपनि त्यस निषेध गरिएको कार्यलाई पुन: गर्दैछन्[1] तथा आपसमा पापको तथा अन्यायको एउटा सन्देष्टाको अवज्ञाको कानेखुसी गर्दछन्,[2] तथा जब तिम्रो पासमा आउँछन् त मलाई ती शब्दहरुमा सलाम गर्दछन्, जुन शब्दमा अल्लाह (तआला) ले भनेन[3] तथा आफ्ना हृदयमा भन्दछन् कि अल्लाह (तआला) ले हामीलाई हाम्रो यस भनाईमा दण्ड किन दिँदैन ?[4]

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا ۖ فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⑧

[1]यसबाट मदीनामा यहूदी तथा मुनाफ़िक अभिप्राय हुन् । जब मुसलमान उनका छेउबाट गुज्रन्छन् त यिनी परस्पर टाउको जोडेर यस्ता कानेखुसी गर्दछन् कि मुसलमान ठान्दछन् कि सम्भवत: उनका विरुद्ध कुनै षड्यन्त्र रचिराखेका छन्, अथवा मुसलमानहरुको कुनै सेनामाथि आक्रमण गरेर शत्रुले क्षति पुऱ्याएको छ, जसको सुचना उनीहरुलाई प्राप्त भएको छ । मुसलमान यी कुराहरुबाट भयभीत हुनजान्थे । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यसप्रकारका कानेखुसीबाट रोकिदिनुभयो । परन्तु केही समय पश्चात उनीहरुले फेरि यो निन्दित क्रम आरम्भ गरिदिए । आयतमा उनका यसै आचरणको चर्चा गरिदैछ ।

[2]अर्थात् उनका यी कानेखुसी पुण्य तथा संयमका कुरामा हुँदैन बरु पाप, अत्याचार एवं रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको अवज्ञामा आधारित हुन्छ, जस्तै ग़ीबत (पिशुनता) आक्षेप लगाउनु, अपशब्द परस्पर रसूलको अवज्ञामा उत्तेजना आदि ।

[3]अर्थात् अल्लाहले त सलामको तरीका यो भन्नुभयो कि तिमी السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ भन, परन्तु यी यहूदी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सेवामा उपस्थित हुन्थे त त्यसको साटो भन्थे اَلسَّامُ عَلَيْكُمْ (तिमीलाई मृत्यु होस्) । यसकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम उनका उत्तरमा केवल यो भन्थे عَلَيْكُمْ अथवा عَلَيْكَ तथा तिमीमाथि नै होस्), तथा उहाँले मुसलमानहरुलाई पनि जोड दिएर भन्नुभयो कि जब कोही यहूदी-इसाई सलाम गर्दछ त उत्तरमा عَلَيْكَ भन्ने गर अर्थात् عَلَيْكَ مَا قُلْتَ (तिमीले जे भन्यौ त्यो तिमीमाथि नै परोस्) (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम, किताबुल अदब, बाब लम यकुनिन्नबीयो सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम फ़ाहिशन् वला मुतफहिहशन)

[4]अर्थात् तिनी परस्पर अथवा आफ्ना मनमा भन्थे कि यदि त्यो सच्चा नबी भएको भए अल्लाहले अवश्य हाम्रो दुष्कर्मका लागि हाम्रो पकड गर्दथ्यो ।

उनका लागि नरक पर्याप्त (दण्ड) छ, जसमा तिनी जानेछन्[1] त त्यो कति नराम्रो वासस्थान हो ।

يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُوْلِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰى ۭ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ⑨

(९) हे ईमान भएकाहरु ! तिमी जब कानेखुसी गर्दछौ त यो कानेखुसी पाप, उद्दण्डता एवं रसूलको अवज्ञाको नहोस्,[2] बरु हीत एवं सदाचारका कुराहरुमा कानेखुसी गर,[3] तथा त्यस अल्लाहसित तर्सिरह जसका पास तिमी सबै एकत्र गरिनेछौ ।

اِنَّمَا النَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطٰنِ لِيَحْزُنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَلَيْسَ بِضَاۗرِّهِمْ شَيْــــًٔا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۭ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ⑩

(१०) (नराम्रो) कानेखुसी शैतानको कार्य हो, जसबाट ईमान भएकाहरुलाई दुख होस्,[4] यद्यपि अल्लाह तआलाको इच्छा बिना त्यसले उनलाई कुनै हानि पुर्‍याउन सक्दैन । तथा ईमानवालाहरुलाई आवश्यक छ कि अल्लाहमाथि नै भरोसा राखून् ।[5]

---

[1]अल्लाहले भन्नुभयो कि यदि अल्लाहले आफ्नो इच्छा तथा हिक्मतका कारण संसारमा तुरुन्त पकड गरेन त के त्यो परलोकमा पनि नरकको यातनाबाट बच्नेछन् ? होइन, निश्चय नै, नरक उनको प्रतिक्षामा छ जसमा उनी प्रवेश गर्नेछन् ।

[2]जस्तै यहूद तथा मुनाफ़िकहरुको आचरण छ । यो मानौं मुसलमानहरुको शिक्षा एवं आचरण निर्माणका लागि भनिँदैछ, कि यदि तिमी आफ्ना ईमानका दावामा साँचो छौ भने तिम्रा कानेखुसीहरु यहूद तथा मुनाफ़िकहरुको जस्तो पाप तथा उद्दण्डतामा हुनुहुँदैन ।

[3]अर्थात् जसमा भलाई नै भलाई छ तथा जो अल्लाह एवं रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका आज्ञापालनमा आधारित हुन्छ किनकि यही पुण्य कर्म तथा सदाचार हो ।

[4]पाप, अवज्ञा तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको अवहेलनामा आधारित कानेखुसीहरु शैतानी कार्य हुन्, किनकि शैतानले नै यसका लागि प्रेरित गर्दछ ताकि त्यसले यसकाद्वारा मोमिनहरुलाई दुखी तथा शोकग्रस्त गरिदेओस् ।

[5]किन्तु यी कानेखुसी तथा शैतानी गतिविधिहरु मोमिनहरुलाई कुनै क्षति पुर्‍याउन सक्दैनन्, किन्तु यो कि अल्लाहको इच्छा होस् । यसकारण तिमी आफ्ना शत्रुका तुच्छ गतिविधिहरुबाट व्याकुल नहुनेगर । बरु अल्लाहमाथि भरोसा गर । यसकारण कि सबै विषयहरुको अधिकार उसैका हातमा छ तथा त्यही प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान् छ, न कि यहूद एवं मुनाफिक जो तिमीलाई नाश

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُواْ فِى ٱلْمَجَٰلِسِ فَٱفْسَحُواْ يَفْسَحِ ٱللَّهُ لَكُمْ ۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُواْ فَٱنشُزُواْ يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

(११) हे ईमान भएकाहरु ! जब तिमीसित भनिन्छ कि सभाहरुमा अलि खुला रुपमा बस, त तिमी स्थान विस्तृत गरिदेउ[1] अल्लाह (तआला) तिमीलाई विस्तार प्रदान गर्नेछ,[2] तथा जब भनिन्छ कि उभिहाल,[3] त तिमी उभिहाल, अल्लाह (तआला) तिमीसित ती मानिसहरुका जो ईमान स्वीकार गरेका छन् तथा जो ज्ञान

गर्न चाहन्छन् । एकान्तका कुराका विषयमा नै मुसलमानहरुलाई एउटा नैतिक निर्देश दिइएको छ कि जब तिमी तीन व्यक्ति एकत्र रह त उनमा एकलाई छाडेर दुई आपसमा कानेखुसी नगरुन्, किनकि यो तरीकाले त्यस एउटा व्यक्तिलाई दुखी गरिदिनेछ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल इस्तीज़ान, मुस्लिम, किताबुस् सलाम) हो, त्यसको अनुमति एवं प्रसन्नताले यस्तो गर्नु वैध (जायज़) छ, किनकि यस दशामा दुई व्यक्तिहरुबाट कानेखुसी गर्नु कसैका लागि व्याकूलताको कारण हुनेछैन ।

[1]यसमा मुसलमानहरुलाई सभाका शिष्टाचार भनिदैछन् । मज़लिस शब्द सामान्य हो, जो प्रत्येक त्यस मज़लिसमा सम्मिलित छ जसमा मुसलमान भलाई तथा पुण्यको प्राप्तिका लागि एकत्रित हुन्छन्, शिक्षा-दीक्षाका लागि मज़लिस होस् वा शुक्रवारका लागि होस् । (तफ़सीर अल कुर्तबी) "खुला रुपमा बस" को अभिप्राय हो कि सभाको परिधि विस्तृत राख ताकि पछि आउनेवालाहरुका लागि पनि स्थान होस् । परिधि तंग नराख कि जो पछि आउँछ उभिरहोस् अथवा अरुलाई हटाएर आफ्नो स्थान बनाओस् । यी दुवै कुरा असभ्य छन् । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि कुनै व्यक्ति अर्कोलाई हटाएर त्यस स्थानमा नबसोस् । अतः मज़लिसको दायरा विस्तृत गरिहाल । (सहीह बुख़ारी, किताबुल जुमुअः, मुस्लिम, किताबुस सलाम)

[2]अर्थात् यसका प्रतिफल स्वरुप अल्लाहले तिमीलाई स्वर्गमा विस्तार तथा फैलाव प्रदान गर्नेछ अथवा जहाँपनि तिमी विस्तार एवं फैलाव चाहनेछौ, जस्तै घरमा, जीविकामा, कब्र (चिहानमा) प्रत्येक ठाउँमा विस्तार प्रदान गर्नेछ ।

[3]अर्थात् जिहादका लागि नमाज़का लागि अथवा कुनै पनि राम्रो कामका लागि अथवा अभिप्राय यो हो कि जब मज़लिसबाट उठेर जानलाई भनिन्छ कि त तुरुन्त गइहाल । मुसलमानहरुलाई यो आदेश यसकारण दिइयो कि सहाबाले किराम रज़ी अल्लाहु अन्हुम नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको मजलिसबाट उठेर जान चाहनु हुन्नथ्यो, किन्तु यस्तो कहिले उनीहरुलाई दुख हुन्थ्यो जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित एकान्तमा कुरा गर्न चाहन्थे ।

दिएका छन् पद उच्च गरिदिनेछ ।[1] तथा अल्लाह (तआ़ला) (प्रत्येक त्यस कार्यबाट) जो तिमी गरिराखेका छौ (राम्ररी) परिचित छ ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيْتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَىٰكُمْ صَدَقَةً ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ ۚ فَإِن لَّمْ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

(१२) हे मुसलमानहरु ! जब तिमी रसूलसित एकान्तमा कुरा गर्न चाहन्छौ, त आफ्नो यस एकान्तमा कुरा गर्नुभन्दा पूर्व केही दान दिने गर,[2] यो तिम्रा पक्षमा उत्तम तथा पवित्रतम् छ,[3] हो, यदि पाउँदैनौ भने निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) क्षमाशील दयालु छ ।

ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَىٰكُمْ صَدَقَٰتٍ ۚ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُواْ وَتَابَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ خَبِيرٌۢ

(१३) के तिमी आफ्नो एकान्तका कुराहरु (कानेखुसी) भन्दा पूर्व दान गर्नुबाट तर्सिहाल्यौ ? त जब तिमीले यो गरेनौ तथा अल्लाह (तआ़ला) ले पनि तिमीलाई क्षमा गरिदियो[4] त अब (उचित रुपमा) नमाज़हरुलाई स्थापित राख, ज़कात दिँदैरह तथा अल्लाह (तआ़ला)

[1]अर्थात् ईमान भएकाहरुको दर्जा ईमान नभएकाहरुमाथि तथा ज्ञानीहरुका दर्जा अज्ञानीहरुमाथि उच्च गर्नेछ । जसको अभिप्राय यो भयो कि ईमानका साथ धार्मिक ज्ञानको जानकारी पदको अधिक उच्चताको कारण हो ।

[2]प्रत्येक मुसलमान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित गुप्त कुराहरुको तथा एकान्तमा कुरा गर्नुको इच्छा राख्दथ्यो, जसबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई वडो दुख हुन्थ्यो । केही धर्मविद् भन्दछन् कि मुनाफ़िक यसै अकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित कानेखुसी गर्दथे, जसबाट मुसलमानहरुलाई दुख हुन्थ्यो यसकारण अल्लाहले यो आदेश उतार्‍यो ताकि उहाँसित कुराकानी गर्नुको साधारण भावनालाई रोकियोस् ।

[3]उत्तम यसकारण कि दानबाट तिम्रा अरु दरिद्र मुसलमान भाइहरुलाई लाभ पुग्नेछ तथा पवित्र यसकारण छ कि यो एउटा पुण्यको कर्म तथा अल्लाहका आदेशको पालना हो, जसबाट मानवका मनहरुको शुद्धि हुन्छ । यसबाट यो पनि ज्ञात भयो कि यो आदेश औचित्यका लागि थियो, अनिवार्य होइन ।

[4]यो आदेश यद्यपि राम्रोपनाका लागि थियो, तैपनि मुसलमानहरुका लागि भारी थियो । अतः अल्लाहले शीघ्र नै निरस्त गरिदियो ।

بِمَا تَعْمَلُونَ ⑬

को तथा त्यसका सन्देष्टाको आज्ञाको पालना गर्दैरह ।[1] अनि तिमी जे-जति पनि गर्दैरहन्छौ ती सबैसित अल्लाह (राम्ररी) परिचित छ ।

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِم مَّا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑭

(१४) के तिमीले ती मानिसहरुलाई देखेनौ जसले त्यस समुदायसित मित्रता गरे जसमाथि अल्लाह क्रोधित भइसकेको छ ।[2] न यी (भ्रष्टाचारी) तिम्रा नै हुन्, न उनका हुन् ।[3] तथा ज्ञान हुनुका उपरान्त पनि झूठमाथि सौगन्ध खाइराखेका छन् ।[4]

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑮

(१५) अल्लाह (तआला) ले उनका लागि कठोर यातना तयार गरेको छ ।[5] निश्चित रुपमा जे-जति यिनी गरिराखेका छन् नराम्रो गरिराखेका छन् ।

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ

(१६) यी मानिसहरुले त आफ्ना सौगन्धहरुलाई ढाल बनाएका छन्[6] तथा मानिसहरुलाई अल्लाहका

[1]अर्थात् अनिवार्य कर्तव्य तथा आदर्शहरुको निरन्तर पालना त्यस दानको साटो बन्न जानेछ, जसलाई अल्लाहले तिम्रा कठिनाईका लागि क्षमा गरिदिएको छ ।

[2]जसमाथि अल्लाहको क्रोध उतर्‍यो, उनी पवित्र कुर्‌आनको व्याख्या अनुसार यहूद हुन् तथा उनीसित मित्रता गर्नेहरु मुनाफ़िक मानिस हुन् । यी आयतहरु त्यस समय उतरे जब मदीनामा मुनाफ़िकहरुको प्रभाव थियो तथा यहूदीहरुको षड्यन्त्र पनि उन्नतिमा थियो । अहिले यहूदीहरुलाई देश निकाला दिइएको थिएन ।

[3]अर्थात् यी मुनाफ़िक (द्वयवादी) न मुसलमान हुन्, न धर्मका अनुसार यहूदी नै हुन् । अनि यिनी किन यहूदीहरुसित मित्रता गर्दछन् ? मात्र यसकारण कि यिनका तथा यहूदका बीच नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा इस्लामको शत्रुताको भाव समान छ ।

[4]अर्थात् सौगन्ध खाएर मुसलमानहरुलाई विश्वास दिलाउँछन् कि हामी पनि तिमी जस्तै मुसलमान हौं अथवा यहूदीहरुसित हाम्रा सम्बन्ध छैनन् ।

[5]अर्थात् यहूदीहरुसित मैत्री सम्बन्ध राख्नु तथा मिथ्या सौगन्धहरु खानुका कारण ।

[6] أَيْمَانٌ (ऐमान) يَمِينٌ (यमीन) को बहुवचन हो, अर्थ छ सौगन्ध । अर्थात् जस्तै ढालबाट शत्रुका आक्रमणलाई रोकेर आफ्नो बचाउ गरिन्छ, यसैप्रकार उनीहरुले आफ्ना सौगन्धहरुलाई मुसलमानहरुका तलवारबाट बच्नका लागि ढाल बनाएका छन् ।

عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾

मार्गबाट रोक्दछन्,[1] त उनका लागि अपमानकारी यातना छ ।

لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

(१७) उनको धन एवं उनको सन्तान अल्लाहका समक्ष कुनै काम आउने छैन । यी त नरक्मा जानेहरु हुन्, सधैं त्यसमा रहनेछन् ।

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ ۖ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾

(१८) जुन दिन अल्लाह (तआला) ती सबैलाई उठाई उभ्याउनेछ त यिनी जुनप्रकार तिम्रा समक्ष सौगन्ध खानेछन्, अल्लाह (तआला) का समक्ष पनि सौगन्ध खान थाल्नेछन्[2] तथा ठान्नेछन् कि उनी पनि कुनै (तर्क) मा छन्,[3] विश्वास गर कि निःसन्देह उनी झूठा छन् ।

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

(१९) उनीमाथि शैतानले प्रभाव प्राप्त गरेको छ[4] तथा उनीहरुलाई अल्लाहको याद बिर्साइदिएको छ,[5] यिनीहरु शैतानका समूह हुन् । सुन ! शैतानका समूह नै हानि बेहोर्ने छन् ।[6]

[1]अर्थात् मिथ्या सौगन्धहरु खाएर यिनी स्वयंलाई मुसलमान देखाउँछन्, जसका कारण धेरै मानिसलाई उनका सम्बन्धमा वास्तविकताको ज्ञान हुँदैन तथा उनी धोकामा आएर इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नबाट बञ्चित रहन्छन् । यसप्रकार यिनी अल्लाहका मार्गबाट मानिसहरुलाई रोक्नुको अपराध पनि गर्दछन् ।

[2]अर्थात् उनका दूर्भाग्य तथा कठोर हृदय हुनुको चरम सीमा हो कि क़ेयामतका दिन जहाँ कुनै कुरा गुप्त रहने छैन, त्यहाँ पनि यिनी अल्लाहका अगाडी मिथ्या सौगन्धहरु खाने दुस्साहस गर्नेछैन ।

[4]استحوذ को अर्थ 'घेरिहाल्यो' 'एकत्र गरिहाल्यो' हो । यसकारण त्यसको अनुवाद 'प्रभुत्व प्राप्त गरिहाल्यो' गरिन्छ, किनकि प्रभुत्वमा यी सबै भावार्थ आउँछन् ।

[5]अर्थात् उसले जुन कुराहरुलाई गर्न आदेश दिएको छ उनीबाट शैतानले उनलाई विमुख गरिदिएको छ तथा जुन कुराहरुबाट उनीहरुलाई मना गरेको छ तिनलाई उनीबाट गराउँछ, उनीहरुलाई सुन्दर देखाएर अथवा भ्रममा पारेर अथवा कामना एवं अभिलाषहरुमा फँसाएर ।

[6]अर्थात पूर्ण घाटा उनैका मार्गमा आउनेछ । मानौं अरु उनका सापेक्ष घाटामा नै

(२०) नि:सन्देह अल्लाह (तआला) को तथा त्यसका सन्देष्टाको जो मानिस विरोध गर्दछन्[1] तिनै मानिस सर्वाधिक अपमानितहरुमा छन् ।[2]

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ⑳

(२१) अल्लाह (तआला) लेखिसकेको छ कि नि:सन्देह म तथा मेरा सन्देष्टा प्रभावशाली (विजयी) रहनेछन् । नि:सन्देह अल्लाह तआला शक्तिशाली एवं प्रभावशाली छ ।[4]

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ㉑

(२२) अल्लाह (तआला) माथि तथा केयामत (प्रलय) अगाडीका दिनमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरुलाई तपाईं अल्लाह तथा त्यसका सन्देष्टाका विरोधीहरुसित प्रेम गरेको कदापि पाउनु हुनेछैन,[5] चाहे उनीहरु

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ

छैनन्, यसकारण कि उनीहरुले स्वर्गको सौदा मार्ग-विचलनसित गरिहाले, अल्लाहमाथि झूठा बोल्यो तथा लोक-परलोकमा मिथ्या सौगन्धहरु खाँदै रहे ।

[1] مُحَادَّة (मुहाद्द:) यस्ता कडा विरोध, शत्रुता तथा झगडालाई भन्दछन् कि दुबै पक्षहरुको अति मुश्किल हुन्छ । मानौं दुबै दुई किनारा (सीमा) मा छन् जो परस्पर प्रतिकूल छन् । यसैबाट यो 'रोकिनु' का अर्थमा प्रयोग हुन्छन् तथा यसैकारण द्वारपाल तथा पहरेदारलाई पनि 'हद्दाद' भनिन्छ ।

[2]जस्तो विगत जातिहरुमध्ये अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका विरोधीहरुलाई अपमानित विध्वंस्त गरियो, यिनको गणना पनि तिनै अपमानितहरुमा हुनेछ । तथा उनका भागमा लोक तथा परलोकको विफलता एवं अपमानका अतिरिक्त केही हात लाग्ने छैन ।

[3]अर्थात् भाग्य तथा लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पुस्तक) मा जसमा कुनै परिवर्तन हुनसक्दैन । यो विषय सूर: मोमिन ५१, ५२ मा पनि वर्णन गरिएको छ ।

[4]जब यस कुराको लेखक सबैमाथि प्रभुत्वशाली एवं अति शक्तिमान छ त त्यस पश्चात दोस्रो को छ जसले यो निर्णयलाई बदल्न सक्छ ? अर्थ यो हो कि यो निर्णय अटल भाग्य तथा पक्का आदेश हो ।

[5]यस आयतमा अल्लाह तआलाले स्पष्ट गरेको छ कि जो अल्लाहप्रति आस्था तथा परलोकप्रति विश्वासमा पूर्ण हुन्छन्, उनीहरु अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका शत्रुहरुसित प्रेम तथा हार्दिक लगाव राख्दैनन् । मानौं ईमान तथा अल्लाह

أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

उनका पिता तथा उनका पुत्र अथवा उनका भाई अथवा उनका (परिवारका निकट) सम्बन्धि नै किन नहोऊन् ।[1] यिनै मानिस हुन् जसका हृदयमा अल्लाह (तआ़लाले) ईमान लेखिदिएको छ[2] तथा जसको पुष्टि आफ्नो आत्माले गरेको छ[3] तथा जसलाई ती स्वर्गहरुमा प्रवेश दिइनेछ जसका मुनि (शीतल) जलका सरिताहरु प्रवाहित छन्, जहाँ यिनी सधैं रहनेछन्, अल्लाह उनीसित प्रसन्न छ तथा यिनी अल्लाहसित प्रसन्न छन्,[4] यिनीहरु अल्लाहका

एवं रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका शत्रुहरुसित प्रेम तथा समर्थन एक हृदयमा एकत्रित हुन सक्दैनन् । यो विषय पवित्र कुरआनका अन्य पनि कैयन् स्थानहरुमा वर्णन गरिएको छ, जस्तै आले-इमरान-२८, सूर: तौबा-२४, आदि ।

[1]यसकारण कि उनको ईमान उनलाई उनका प्रेमबाट रोक्दछ तथा ईमानको पक्षसित पिता, पुत्र, भाइ तथा वंश एवं परिवारका प्रेम अरु पक्षभन्दा अधिक आवश्यक हुन्छ, जस्तो कि सहाबये केराम रज़ियल्लाहु अन्हुले यो गरेर देखाए । एक जना मुसलमान सहाबीले आफ्ना पिता, आफ्ना पुत्र, आफ्ना भाइ, आफ्ना काका तथा मामा एवं अन्य सम्बन्धिहरुलाई हत गर्नुमा संकोच गरेनन् यदि उनी कुफ्रका समर्थनमा काफ़िरहरुका साथ लड्नेहरुमा सम्मिलित हुन्थे । सीरत तथा इतिहासका किताबहरुमा यो उदाहरण अंकित छ । यस प्रकरणमा बद्रका रणको यो घटना स्मरणीय छ जब बद्रका बन्दीहरुका विषयमा परामर्श भयो कि उनीसित अर्थदण्ड लिएर मुक्त गरिदिइयोस् अथवा हत गरिदिइयोस्, त आदरणीय उमर रज़ीयल्लाहु अन्हुले यो विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो कि प्रत्येक बन्दीलाई त्यसका सम्बन्धिलाई दिइयोस् जसलाई त्यसले स्वयं आफ्ना हातहरुले वध गरोस् । तथा अल्लाहलाई उमरको यही विचार पसन्द आयो (विवरणका लागि हेर्नुस् सूर अंफाल-६७ को व्याख्या)

[2]अर्थात् पक्का एवं दृढ गरिदिएको छ ।

[3]आत्मासित अभिप्राय आफ्नो विशेष सहायता अथवा ईमानको प्रकाश हो जो उनलाई उनका उपरोक्त गुणहरुका कारण प्राप्त भयो ।

[4]अर्थात् जब प्रथम मुसलमान सहाबये किराम ईमानका आधारमा आफ्ना सम्बन्धिहरु तथा समीपवर्तीहरुका लागि खिन्न भइहाल्यो । यहाँसम्मकि उनीहरुलाई आफ्ना हातहरुले हत गर्नुमा पनि संकोच गरेनन् त त्यसका प्रतिफल अल्लाहले उनलाई आफ्नो प्रसन्नता प्रदान गरिदिए तथा उनीमाथि त्यसप्रकार आफ्ना अनुग्रहको वर्षा गऱ्यो कि उनी अल्लाहसित प्रसन्न भइहाले । अत: आयतमा

समूह छन्, जानीहाल कि नि:सन्देह अल्लाहका समूह नै सफल मानिस हुन् ।[1]

سُورَةُ الْحَشْرِ

सूरतुल हश्र-५९

सूर: हश्र* मदीनामा अवतरित भएको, यसमा चौबीस आयतहरु तथा तीन रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

(१) आकाशहरु तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तु अल्लाह तआलाको पवित्रताको वर्णन गर्दछ, तथा त्यो प्रभावशाली हिक्मतवाला छ ।

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ

(२) त्यही हो जसले अहले किताबहरु मध्येबाट काफिरहरुलाई

[1]वर्णित सम्मान رضی الله عنهم و رضوا عنه यद्यपि विशेष रुपले सहाबाका बारेमा अवतरित भएको छैन, तैपनि उनी यसको प्रथम चरितार्थ तथा पूर्ण चरितार्थ हुन् । यसैकारण यसका शाब्दिक अर्थलाई अगाडी राख्दै उपरोक्त गुणहरुले युक्त प्रत्येक मुसलमान رضي الله عنه को पात्र बन्नसक्छ, जस्तै शाब्दिक भावार्थका आधारमा प्रत्येक मुसलमानमाथि عليه الصلوة و السلام लाई (प्रार्थना वाक्यका रुपमा) भन्न सकिन्छ । परन्तु अहले सुन्नतले यिनका शाब्दिक अर्थबाट हटेर यिनलाई आदरणीय सहाबा तथा अम्बियाका अतिरिक्त कुनै अरुका लागि बोल्नु तथा लेख्नु उचित मानेका छैनन् । यो मानौ प्रतीक छ, رضي الله عنهم सहाबाका लागि तथा عليهم الصلوة والسلام अम्बियाए किरामका लागि । यो यस्तो नै छ, رحمة الله عليه जस्तो वा رحمه الله (अल्लाहको दया उसमाथि होस् अथवा अल्लाहले उसमाथि दया गरोस्) लाई शाब्दिक अर्थ अनुसार जीवित तथा मृत्यु दुबैका लागि बोल्न सकिन्छ, किनकि यो एउटा प्रार्थना वाक्य हो जसको आवश्यकता जीवित तथा मृत्यु दुबैलाई छ, किन्तु यिनको प्रयोग मृतकहरुका लागि विशेष भइसकेको छ । यसकारण यसलाई जीवितका लागि प्रयोग गरिंदैनन् ।

[1]अर्थात् मोमिनहरुको यही गिरोह सफल हुनेछ । अरुहरु उनका अपेक्षा यस्तो नै हुनेछन् जस्तो उनी सफलताबाट पूर्णत: बञ्चित छन्, जस्तो कि वस्तुत: परलोकमा उनी सफलताबाट बञ्चित हुनेछन् ।

*यो सूर: यहूदका एक क़बीला बनू नज़ीरका बारेमा अवतरित भएको छ । यसकारण यसलाई सूरतुनन्नज़ीर पनि भन्दछन् । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल हश्र)

أَهْلِ الْكِتٰبِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ ۚ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّٰهِ فَأَتٰىهُمُ اللّٰهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَاعْتَبِرُوا يٰأُولِي الْأَبْصَارِ ②

उनका घरहरुबाट प्रथम हश्र (जमाव) का समय निकाल्यो,[1] तिम्रो अनुमान (पनि) थिएन कि उनीहरु निस्कनेछन् तथा उनी स्वयं (पनि) ठानिराखेका थिए कि उनका (सुदृढ) दुर्ग उनलाई अल्लाह (का प्रकोप) बाट बचाउनेछन्,[2] त उनीमाथि अल्लाहको (प्रकोप) यस्तो स्थानबाट आइपऱ्यो कि उनीहरुलाई अनुमान पनि थिएन[3] तथा उनका हृदयहरुमा अल्लाह (तआला) ले भय पारिदियो,[4] उनी आफ्ना

[1]मदीनाका आसपास यहूदीहरुका तीन क़बीला आवाद थिए, बनू नज़ीर, बनू कुरैज़ा तथा बनू क़ैनुकाअ। मदीना आउनुका पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले उनीसित सन्धि पनि गर्नुभएको थियो, परन्तु यिनीहरुले आन्तरिक रुपमा षड्यन्त्र गर्दैरहे तथा मक्काका काफ़िरहरुसित पनि मुसलमानहरुका विरूद्ध सम्पर्क राखे, यहाँसम्मकि एउटा अवसरमा जब उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम उनका पास जानु भएको थियो। बनू नज़ीरले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथिबाट एउटा ठूलो पत्थर फ्याँकेर उहाँलाई मारिहाल्नुको योजना बनायो, जसबाट प्रकाशना (वह्य) द्वारा समयमा उहाँलाई सूचित गरिदियो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम त्यहाँबाट फर्किहाल्नु भयो। उनका यस सन्धि भङ्गका कारण उहाँले उनीमाथि आक्रमण गर्नुभयो। यिनी केही दिन आफ्ना गढीहरुमा बन्द रहे। अन्ततः उनीहरुले प्राण क्षमाका रुपमा देश निकालालाई स्वीकार गरे, जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले मान्नु भयो। यसलाई अव्वले हश्र (पहिलोपटक जमाव) सित व्यञ्जित गरियो, किनकि उनको यो प्रथम देश निकाला थियो जो मदीनाबाट भयो। यहाँबाट यिनीहरु खैबरमा गई आवाद भए। त्यहाँबाट आदरणीय उमरले उनीहरुलाई पुनः देश निकाला दिनुभयो तथा शाम (राज्य) तिर लखेटदिनु भयो, जहाँ भन्दछन् कि सबै मनुष्यहरुको अन्तिम जमाउ (एकत्र हुनु) हुनेछ।

[2]यसकारण कि उनीहरुले अति सदृढ गढ बनाएका थिए जसमाथि उनलाई गर्व थियो तथा मुसलमान पनि बुझ्दथे कि यति सरलताले यी गढी विजय हुन सक्ने छैन।

[3]तथा त्यो यही थियो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले उनीलाई घेरिहाल्नु भएको थियो जो उनका अनुमान तथा विचारमा पनि थिएन।

[4]यस भयका कारण नै उनी देश त्यागका लागि तयार भए, अन्यथा अब्दुल्लाह बिन उबैय (मुनाफ़िक़हरुका प्रमुख) तथा अन्य मानिसहरुले उनलाई सन्देश पठाएका थिए कि तिमी मुसलमानहरुका अगाडी नझुक्नु, हामी तिम्रा साथमा छौं। यसका अतिरिक्त, अल्लाहले नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई यो विशेष गुण प्रदान गर्नुभएको थियो कि शत्रु एक महिनाको दूरीमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित भयभीत हुन जान्थ्यो। यसकारण उनीमाथि अत्यन्त भय तथा

घरहरुलाई आफ्नै हातहरुले उजाडिराखेका थिए[1] तथा मुसलमानहरुका हात (नष्ट गराइराखेका थिए)[2] त हे आँखा भएकाहरु ! शिक्षा ग्रहण गर ।[3]

(३) तथा यदि अल्लाह (तआ़ला) ले उनका लागि देश निकाला नलेखिदिएको भए त निश्चित रुपमा उनलाई संसारमै यातना दिन्थ्यो,[4] परलोकमा (त) उनका लागि अग्निको यातना छ नै ।

وَلَوۡلَآ أَن كَتَبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابُ ٱلنَّارِ ③

डर छाइहाल्यो तथा सबै संसाधनहरुका उपरान्त हथियार राखिदिए, तथा केवल यो शर्त मुसलमानहरुबाट मनवाए जति सामान उनी बोकेर लैजान सक्छन्, उनीहरुलाई लैजानुको अनुमति होस् । अत: यस अनुमतिका कारण उनीहरुले आफ्ना घरहरुका द्वार तथा शहतीरसम्म उखेलिहाले ताकि साथमा लैजाऊन् ।

[1]अर्थात् जब उनलाई विश्वास भइहाल्यो कि देशबाट निस्कनु अनिवार्य छ त उनीहरुले घेराउका बीच नै आफ्ना घरहरुलाई ध्वस्त गर्न आरम्भ गरिदिए ताकि त्यो मुसलमानहरुका लागि काम लाग्ने नरहोस् । अथवा यो अभिप्राय हो कि सामान लैजानुको अनुमतिको पूरा लाभ प्राप्त गर्नका लागि उनीहरु आ-आफ्ना ऊटहरुमाथि जति सामान बोकेर लैजान सक्थे, आफ्ना घर उजाडेर ती सामान उनीहरुले ऊटहरुमाथि बोकाइदिए ।

[2]बाहिरबाट मुसलमान उनका घरहरुलाई ध्वस्त गर्दैरहे ताकि उनलाई समाप्त सहज होस्, अथवा यो अभिप्राय छ कि उनका उजाडिएका घरहरुबाट शेष सामान निकाल्नका लागि मुसलमानहरुलाई अधिक ध्वंसबाट काम गर्नुपऱ्यो ।

[3]कि कसरी अल्लाहले उनका हृदयमा मुसलमानहरुको भय पारिदियो जबकि उनी एउटा शक्तिशाली तथा संसाधनपूर्ण क़बीला थिए । किन्तु जब अल्लाहको तर्फबाट कार्यको अवसर समाप्त भयो तथा अल्लाहले आफ्नो पकडमा ल्याउनुको निर्णय गऱ्यो त त्यसपछि उनको शक्ति तथा साधन उनका काम आएनन् न अन्य सहायक तथा सहयोगीले उनको केही सहायता गर्न सक्यो ।

[4]अर्थात् अल्लाहका लेखमा यसैप्रकार उनको देश निकाला पहिलादेखि अंकित नभएको भए त उनलाई यस संसारमा घोर यातना दिइन्थ्यो, जस्तो कि उनका भाइ यहूदका एउटा अर्को क़बीला (क़ुरैज़ा) लाई यस्तै यातनामा पारियो कि उनका युवकहरुलाई वध गरिदिइयो तथा अरुहरुलाई बन्दी बनाइयो तथा उनका माल मुसलमानहरुका लागि ग़नीमत (लडाईंमा प्राप्त भएका सामग्री) बनाइदिइयो ।

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ۚ وَمَنْ يُّشَآقِّ اللّٰهَ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ④

(४) यो यसकारण कि उनीहरुले अल्लाह (तआला) त्यसका सन्देष्टाको विरोध गरे, तथा जसले पनि अल्लाहको विरोध गर्नेछ त अल्लाह (तआला) पनि कठोर यातना दिनेवाला छ ।

مَا قَطَعْتُمْ مِّنْ لِّيْنَةٍ اَوْ تَرَكْتُمُوْهَا قَآئِمَةً عَلٰٓى اُصُوْلِهَا فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيُخْزِيَ الْفٰسِقِيْنَ ⑤

(५) तिमीले खजूरहरुका जुन वृक्ष काटिदियौ तथा जसलाई तिमीले उनका जराहरुमाथि शेष रहन दियौ, यो सब अल्लाह (तआला) का आदेशबाट थियो तथा यसकारण पनि कि कुकर्मीहरुलाई अल्लाह (तआला) ले अपमानित गरोस् ।[1]

وَمَآ اَفَآءَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُوْلِهٖ مِنْهُمْ فَمَآ اَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَّلَا رِكَابٍ وَّلٰكِنَّ اللّٰهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهٗ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ ۭ وَاللّٰهُ عَلٰى

(६) तथा उनको जो माल अल्लाह (तआला) ले आफ्ना सन्देष्टाका हात लगाएको छ जसमाथि तिमीले न घोडा दगुराएछौ तथा न ऊट, बरु अल्लाह (तआला) आफ्ना सन्देष्टालाई जसमाथि चाहन्छ प्रभावशाली गरिदिन्छ ।[2] तथा अल्लाह

[1] لِيْنَةٍ (लीन:) खजूरको एक प्रकार हो, जस्तै अज्वा, बर्नी आदि खजूरहरुका प्रकार हुन् । घेराउका समय मुसलमानहरुले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका आदेशानुसार बनू नजीरका खजूरहरुका वृक्षलाई आगो लगाइदिए, केही काटिदिए तथा केही छाडिदिए, जसको लक्ष्य शत्रुको आड (छेक) लाई समाप्त गर्नु तथा यो स्पष्ट गर्नु थियो कि अब मुसलमान तिमीमाथि प्रभुत्वशाली छन्, उनी तिम्रा धन-सम्पत्तिमा जे-पनि उपभोग गर्नुको सामर्थ्य राख्दछन् । अल्लाहले पनि मुसलमानहरुको यस नीतिलाई उचित ठहरायो तथा यसलाई समूदका अपमानको कारण बतायो ।

[2] बनू नजीरको यो क्षेत्र जो मुसलमानहरुको अधिकारमा आयो, मदीनाबाट ती न चार मीलको दूरीमा थियो । अर्थात् मुसलमानहरुलाई यसको लागि लामो यात्राको आवश्यकता परेन, अर्थात् मुसलमानहरुलाई ऊट, घोडाहरु दगुराउनु परेन । यस्तै लड्नु पनि परेन तथा सन्धिद्वारा यो क्षेत्र विजय भइहाल्यो । अर्थात् अल्लाहले आफ्ना रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई नलडिकन उनीमाथि प्रभुत्व प्रदान गरिदियो । यसकारण यहाँबाट प्राप्त माललाई 'फै' मानियो जसको आदेश गनीमत (परिहार) भन्दा भिन्न छ । मानौं त्यो महल 'फै' हो, जो शत्रु नलडिकन छाडेर भाग्छ अथवा सम्झौताले प्राप्त हुन्छ । तथा जो धन गनीमत रुपमा लडाई तथा प्रभुत्व प्राप्त गर्नाले प्राप्त होस्, त्यो 'गनीमत' हो । 'गनीमत'को नियम यो हो कि त्यसका पाँच भाग गरियून्, चार भाग मुजाहिदहरुमा विभाजित हुनेछन् तथा पाँचौं भाग अल्लाहका रसूलका लागि अर्थात् मुसलमानहरुका बैतुलमाल (कोष गृह) का

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥ مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ ۚ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ⑦

तआला प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

(७) वस्तीवालाहरुको जो (धन) अल्लाह (तआला) ले तिमीलाई युद्ध नगरिकनै आफ्ना सन्देष्टाका हातमा दियो, त्यो अल्लाहको हो तथा रसूलको निकट सम्बन्धिहरुको, अनाथहरुको, निर्धन एवं यात्रीहरुको हो[1] ताकि तिम्रा धनवानहरुका हातमा नै यो धन चक्कर लगाउँदै नरहोस्,[2] तथा तिमीलाई जे-जति रसूल दिनुहुन्छ त लिइहाल र जसबाट रोक्नुहुन्छ रोकिहाल[3] तथा अल्लाह (तआला) सित तर्सदै

लागि छन् । परन्तु "फै" को माल मुजाहिदहरुमा बाँडिने छैनन् । सबै माल अल्लाहका रसूलको हो, अर्थात् मुसलमानहरुका बैतुल मालमा राखिनेछ ।

[1]यो पुनरावृत्ति जोड दिनका लागि छ । किन्तु यस आयतमा "फै" का मालको नियम पनि वर्णन गरिएको छ । यहाँ यो स्पष्ट गरियो कि यो आदेश केवल बनू नज़ीरका मालहरुका लागि छैन, बरु जहिले पनि जहाँ पनि यही आदेश हुनेछ । अल्लाहको नाम शुभका लागि हो । उद्देश्य रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा उहाँका नातेदारहरुको चर्चा हो, जसबाट बनू हाशिम तथा बनू मुत्तलिब अभिप्राय हो । जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम यसमा आफ्ना पवित्र पत्नीहरुको पूरै वर्षको खर्च वसुल गर्नुहुन्थ्यो तथा शेष माल हतियारहरुको खरीदारी तथा जिहादको तयारीमा लगाइदिनु हुन्थ्यो । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल हश्र)

[2]دُولَةً (दूलह) त्यस कुरालाई भन्दछन् जो केही मानिसहरुका बीच डुल्दै रहोस्, तिनीहरुबाट बाहिर ननिस्कोस् । यो माल "फै" का उपभोगको कारण भनिएको छ । त्यसलाई मुजाहिदीनमा विभाजित गर्नुको साटो बैतुल मालको भाग यसकारण ठहराइएको छ कि यो धन धनवानहरुका बीच नघुमिरहोस् । बरु समाजका योग्य मानिस पनि त्यसबाट लाभ प्राप्त गरून् ।

[3]यहाँ आदेश यद्यपि फ़ै का मालका सम्बन्धमा आएको छ जसको लक्ष्य मुसलमानहरुका हृदयमा अनुपालनको महत्व उजागर गर्नु हो कि जो माल उनले तिमीलाई दिनुहुन्छ, त्यो स्वीकार गरिहाल, जसबाट रोक्नुहुन्छ रोकिहाल । यसमा आफ्ना हृदयमा कुनै कमी कुनै संकोचको संवेद नगर, किन्तु आदेश साधारण छ । रसूलले जे पनि आदेश दिनुहुन्छ, त्यसलाई पूरा गर तथा जुन कामबाट रोक्नुहुन्छ त्यसका समीप नजाउ, किनकि अल्लाहले जो पनि धार्मिक आदेश (निषेधाज्ञा) दिएका छन्, त्यो रसूलकैद्वारा दिइएका छन् । अत: रसूलको अनुपालन

रह, निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) कठोर यातनावाला छ ।

لِلْفُقَرَآءِ الْمُهٰجِرِيْنَ الَّذِيْنَ أُخْرِجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَّيَنْصُرُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ؕ أُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوْنَ ﴿٨﴾

(८) (फ़ै को धन) ती निर्धन मुहाज़िरहरुका लागि छ जो आफ्ना घरहरुबाट तथा आफ्ना धनहरुबाट निकाल दिइएका छन् । उनीहरु अल्लाहको कृपा तथा प्रसन्नताका इच्छुक छन् तथा अल्लाह (तआ़ला) को र त्यसका सन्देष्टाको सहायता गर्दछन्, यिनै सत्यवादी मानिस हुन् ।[1]

وَالَّذِيْنَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّوْنَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ

(९) तथा (उनका लागि) जसले यस घरमा (अर्थात् मदीनामा) तथा ईमानमा उनीभन्दा पूर्व स्थान बनाएका छन्[2] तथा आफूतिर

नगरिकन धर्मविधानका अनुसार कर्म सम्भव छैन । सहीह हदीसमा वर्णित छ कि अब्दुल्लाह पुत्र मसऊदले एकपटक भने कि अल्लाह ती स्त्रीहरुमाथि धिक्कार गर्दछ जो टाटु (शरीरमा तस्वीर इत्यादि बनाउनु) गराउँछन् तथा जो टाटुको कार्य गर्दछन्, जो आफ्ना निधारका कपाल तल तथा जो शोभाका लागि आफ्ना अगाडीका दाँतहरुलाई टाढा-टाढा पार्छन् । एउटी आइमाईलाई थाहा भयो त मसऊदका पुत्रका पास आई तथा भनी कि मैले सुनेकी छु कि तपाईंले अमुक-अमुक महिलाहरुमाथि धिक्कार गर्नुभएको छ । उहाँले भन्नुभयो कि हो, सही छ । जसमाथि अल्लाहका र सूलले धिक्कार पठाउनु भएको छ तथा जो अल्लाहको किताबमा छ, म त्यसमाथि धिक्कार किन नपठाऊँ । त्यस महिलाले भनिन् कि मलाई त पूरा कुर्आनमा यो धिक्कार देखिएन । उहाँले भन्नुभयो : यदि तिमीले कुर्आन बुझेर पढेको भए त निश्चय यस कुरालाई त्यसमा पाउने थिई । के तिमीले यो आयत पढेनौं ? ﴿وَمَآ اٰتٰىكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهٰىكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا﴾ महिलाले भनिन् कि हो, यो आयत त छ । उहाँले भन्नुभयो कि अल्लाहका रसूलले यी कुराहरुबाट रोक्नु भएको छ जो महिलाहरु गर्दछन् । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल हश्र) अर्थात् इब्ने मसऊदले रसूलको आज्ञालाई स्वयं अल्लाहको आदेश भन्नुभयो ।

[1]यसमा "फ़ै" का मालको एउटा सही व्यय भन्नुभएको छ तथा साथै मुहाज़िरीनको श्रेष्ठता तथा विशुद्धता एवं उनको सत्यवादिताको स्पष्टीकरण छ, जसका पश्चात उनका ईमानमा सन्देह गर्नु मानौं कुऱ्आनको इन्कार गर्नु हो ।

[2]यसबाट अभिप्राय मदीनाका अन्सार हुन् जो मुहाजिरीन मदीनामा आउनुभन्दा पहिला मदीनामा आबाद थिए तथा मुहाजिरीन हिज़रत गरी आउनुभन्दा पहिला ईमान पनि उनका हृदयमा बसिसकेको थियो । यो अभिप्राय होइन कि मुहाजिरीनले ईमान स्वीकार गर्नुभन्दा पहिला यी अन्सार ईमान स्वीकार गरिराखेका थिए, किनकि उनको

وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ⑨

स्थानान्तरण गरी आउनेहरुसित प्रेम गर्दछन्, तथा मुहाजिरहरुलाई जे-जति दिइन्छ, त्यसबाट उनीहरु आफ्ना छातिमा कुनै संकोच गर्दैनन्,[1] बरु स्वयं आफूमाथि उनलाई प्राथमिकता दिन्छन् चाहे स्वयं उनलाई जति नै अधिक आवश्यकता होस्,[2] (कुरा यो हो) कि जो पनि आफ्नो मनोकांक्षाको कंजूसीबाट बचाइयो त्यही सफल (एवं लक्ष्य प्राप्त) छ ।[3]

अधिक संख्या मुहाज़िरीनले ईमान स्वीकार गर्नुका पश्चात् ईमान स्वीकार गरेको छ । अर्थात مِنْ قَبْلِهِمْ को अर्थ مِنْ قَبْلِ هِجْرَتِهِمْ हो तथा دار (दार) सित अभिप्राय دارالهجرة अर्थात् मदीना हो ।

[1]अर्थात् मुहाज़िरीनलाई अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जे-जति दिनुहुन्छ त्यसमा ईर्ष्या तथा संकोच महसुस गर्दैनन्, जस्तो "फ़ै" का मालको प्रथम अधिकारी पनि उनैलाई बनाइयो, किन्तु अन्सारले यसलाई नराम्रो मानेनन् ।

[2]अर्थात् आफ्ना मुक़ाबिलामा मुहाज़िरीनको आवश्यकतालाई प्राथमिकता दिन्छन्, स्वयं भूखा रहन्छन्, परन्तु मुहाजिरीनलाई खुवाइदिन्छन् जस्तो हदीसमा बमोजिम आउँछ कि एक पटकको कुरा हो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका पास एउटा अतिथि आयो, परन्तु उहाँका घरमा खानका लागि केही थिएन । एउटा अन्सारीले उनलाई आफ्नो घर लग्यो । घर गई भन्यो त पत्नीले भनी कि घरमा त केवल बच्चाहरुको खाना छ । उनले परस्पर परामर्श गरे कि बच्चाहरुलाई भोकै सुताइदेओस् तथा हामी पनि यस्तै नै केही नखाईकन रहऔं । हो, अतिथिलाई खुवाउँदा खेरी दीप (चिराग) निभाइदिनु ताकि उसलाई हाम्रा विषयमा ज्ञान नहोस् कि हामीले त्यसका साथ खाना खाइराखेका छैनौं । बिहान जब ती सहाबी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सेवामा उपस्थित भए त उहाँले उनीसित भन्नुभया् कि अल्लाह तआ़लाले तिमी दुबै पति-पत्नीका सम्बन्धमा यो आयत उतारेको छ وَ يُؤْثِرُونَ على أنفسهم । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल हश्र) उनका त्यागको यो पनि एउटा विचित्र आदर्श हो कि पत्नीलाई तलाक़ दिनुको प्रस्ताव राख्यो कि इद्दत (अवधि) का पश्चात त्यससित त्यसको अर्को मुहाज़िर भाइले विवाह गरोस् । (बुख़ारी, किताबुन निकाह)

[3]हदीसमा छ कि मनोकांक्षाबाट बच किनकि यस मनोकांक्षाले पहिला मानिसहरुको विनाश गर्‍यो, त्यसैले उनलाई रक्तपातका लागि तयार गर्‍यो तथा उनले निषेधित (हराम) लाई वैध (उचित) बनाइहाले । (सहीह मुस्लिम, किताबुल बिर्र, बाबु तहरीमिज् ज़ुल्मे)

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ⑩

(१०) तथा (उनका लागि) जो उनका पश्चात आए, जो भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामीलाई क्षमा गरिदेउ तथा हाम्रा ती भाइहरुलाई पनि जो हामीभन्दा पूर्व ईमान स्वीकार गरिसकेका छन् तथा ईमान भएकाहरुको तर्फबाट हाम्रा हृदयमा कपट एवं शत्रुता नपार[1] हे हाम्रा प्रभु ! निःसन्देह तिमी प्रेम गर्ने एवं दयालु हौ ।

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ

(११) के तिमीले अवसरवादीहरुलाई देखेनौ जो आफ्ना अहले किताब काफ़िर भाइहरुसित भन्छन् कि यदि तिमी देशबाट निकालियौ, भने हामीले पनि अवश्य तिमीसँग देश छाड्दिनेछौं तथा तिम्रा विषयमा हामीले कहिल्यै पनि

[1]यो "फ़ै" धनका पात्रहरुको तेस्रो प्रकार हो, अर्थात् सहाबाका पश्चात आउनेहरु तथा उनका अनुगामी यसमा ताबईन तबये ताबईन तथा केयामतसम्म हुनेवाला सबै ईमानवालाहरु तथा सदाचारी आइहाले । किन्तु प्रतिबन्ध यही छ कि ती अन्सार तथा मुहाजिरीनलाई मोमिन मानून् तथा उनका लागि क्षमाको प्रार्थना गरिराखेका होऊन्, न कि उनका ईमानमा सन्देह गरेका होऊन् तथा उनलाई अपशब्द भनुन् तथा उनका विरोधमा आफ्ना हृदयमा कपट तथा शत्रुताको भावना राख्दछन् । इमाम मालिकले यस आयतबाट अर्थ निकाल्दै यही कुरा भन्नुभएको छ ।

«إِنَّ الرَّافِضِيَّ الَّذِي يَسُبُّ الصَّحَابَةَ، لَيْسَ لَهُ فِي مَالِ الْفَيْءِ نَصِيبٌ؛ لِعَدَمِ اتِّصَافِهِ بِمَا مَدَحَ اللهُ بِهِ هَؤُلَاءِ فِي قَوْلِهِمْ».

"अर्थात राफ़ज़ीलाई, जो सहाबे किराम रज़ीयल्लाहु अन्हुलाई अपशब्द भन्दछन्, "फ़ै" का धनबाट भाग प्राप्त हुनेछैन, किनकि अल्लाह तआलाले सहाबे किरामको प्रशंसा गरेको छ तथा राफ़ेज़ी उनको निन्दा गर्दछन् ।" (इब्ने क़सीर) तथा आदरणीय आएशा रज़ियल्लाहु अन्हु भन्नुहुन्छ :

«أُمِرْتُمْ بِالِاسْتِغْفَارِ لِأَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَسَبَبْتُمُوهُمْ! سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ يَقُولُ: «لَا تَذْهَبُ هَذِهِ الْأُمَّةُ حَتَّى يَلْعَنَ آخِرُهَا أَوَّلَهَا».

"तिमीहरुलाई मुहम्मदका सहचरहरुका लागि क्षमा-याचनाको आदेश दिइयो, किन्तु तिमीले उनलाई अपशब्द भन्यौ । मैले तिम्रा नबीलाई यो भनिराखेको सुने कि यो सम्प्रदाय त्यस समयसम्म समाप्त हुनेछैन जबसम्मकि त्यसका पछि आउनेवाला पहिलाका मानिसहरुलाई अपशब्द नभनून ।" (इब्ने क़सीर, रवाहुल बग़वी)

أَحَدًا أَبَدًا ۙ وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

कसैको कुरा स्वीकार गर्ने छैनौं तथा यदि तिमीसित युद्ध गरिनेछ त अवश्य हामीले तिम्रो सहायता गर्नेछौं,[१] परन्तु अल्लाह (तआला) साक्ष्य दिन्छ कि यिनी सर्वथा झूठा छन् ।[२]

لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا لَا يَنصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٢﴾

(१२) यदि उनी देशबाट निकालिए त यिनी उनका साथ जानेछैनन् तथा उनीसँग युद्ध शुरु भयो भने यिनले उनको सहायता (पनि) गर्नेछैनन्,[३] तथा यदि यो (मानिन्छ पनि कि) सहायतामा आइहाले पनि[४] त पिठ्यूँ देखाएर भाग्नेछन्,[५] अनि सहायता गरिने छैनन् ।[६]

لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِم مِّنَ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾

(१३) (मुसलमानहरु ! विश्वास गर) के तिम्रो भय उनका छातिहरुमा[७] अल्लाहका भयका तुलनामा निकै अधिक छ, यो यसकारण कि यिनी बुझ्दैनन् ।[८]

[१]ज़स्तो पहिला गुज्रिसक्यो कि बनू नज़ीरलाई मुनाफ़िकहरुले यो सन्देश पठाएका थिए ।

[२]जस्तो कि उनको झूठ खुलेर नै रहयो । बनू नज़ीर देश निकाला दिए, किन्तु यिनी उनको सहायताका लागि पुगे त उनका समर्थनका मदीना छाड्न तयार भए ।

[३]यो अवसरवादी (मुनाफ़िकहरु) का विगत मिथ्या वचनहरुको अधिक विवरण हो तथा यस्तै भयो, बनू नजीर देश निष्काशन दिइए तथा बनू कुरैज़ा हत गरिए तथा बन्दी बनाइए, परन्तु मुनाफ़िक उनका सहायताका लागि पुगेनन् ।

[४]यो काल्पनिक कुरा गरिंदैछ, अन्यथा जुन कुरोलाई अल्लाहले नकारिदिन्छ त्यसको अस्तित्व कसरी सम्भव छ । अभिप्राय यो हो कि यदि यिनी यहूदको सहायता गर्नुका विचार गरून् ।

[५]अर्थात् पराजित भएर ।

[६]अभिप्राय यहूदी हुन् । अर्थात् जब उनका सहयोगी मुनाफ़िक नै पराजित भएर भाग्नेछन् भने यहूद कसरी विजयी तथा सफल हुनेछन् ? केही धर्मगुरुहरुले यसबाट अभिप्राय मुनाफ़िक लिएका छन् कि उनी सहायता गरिने छैनन् । बरु अल्लाहले उनीहरुलाई अपमानित गर्नेछ तथा उनको निफ़ाक़ (द्वयवाद) उनका लागि लाभप्रद हुनेछैन ।

[७]यहूदका वा मुनाफ़िक़हरुका अथवा सबैका हृदयमा ।

[८]अर्थात् तिम्रो यो भय उनका हृदयमा उनका नासम्झीको कारण हो । अन्यथा यदि उनी

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى مُّحَصَّنَةٍ أَوْ مِن وَرَاءِ جُدُرٍ ۚ بَأْسُهُم بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ ۚ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾

(१४) यी सबै मिलेर पनि तिमीसित लड्न सक्दैनन्, परन्तु यो अलग कुरा हो कि गढ्ले घेरिएका स्थानहरुमा होऊन् अथवा पर्खालका ओट (पछाडी) मा होऊन्,[१] उनको लडाई त आपसमै अत्यन्त कठोर छ,[२] यद्यपि तपाई उनलाई एकमत ठानिराख्नु भएको छ किन्तु वास्तवमा उनका हृदय आपसमा भिन्न छन्,[३] यो यसकारण कि यिनी बुद्धीहीन मानिस हुन् ।[४]

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ۖ ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾

(१५) ती मानिसहरुको जस्तो जो उनीभन्दा केही पहिला गुज्रेका छन्, जसले आफ्ना पापहरुको स्वाद चाखे[५] तथा जसका लागि दुखदायी यातना (तयार) छ ।[६]

बुद्धि राख्दथे भने बुझिहाल्थे कि मुसलमानहरुको प्रभुत्व तथा विजय अल्लाहको तर्फबाट छ, यसकारण तर्सनु अल्लाहसित नै पर्छ, न कि मुसलमानहरुसित ।

[१]अर्थात् यी यहूद तथा मुनाफ़िक मिलेर पनि खुला मैदानमा तिमीसित लड्नुका साहस राख्दैनन् । हों, दुर्गहरुमा बन्द भएर अथवा पर्खालका पछाडी लुकेर तिमीमाथि आक्रमण गर्न सक्लान्, जसबाट स्पष्ट छ कि अत्यन्त कायर छन् तथा तिम्रा भयले कम्पित तथा भयभीत छन् ।

[२]यिनी परस्पर घोर विरोधी छन् । यसकारण उनमा परस्पर झै-झगडा तथा अपमान सामान्य छ ।

[३]यी मुनाफ़िक़हरुका आपसमा हृदयहरुको स्थिति हो, अथवा यहूद तथा मुनाफिक़हरुका, अथवा मुशरिकहरु एवं अहले किताबका अभिप्राय यो हो कि यिनी सत्यका विरोधमा एक देखिन्छन्, किन्तु उनका हृदय एक छैनन् । उनी परस्पर विरोधी छन् तथा एक-अर्काका विपरीत रोश तथा शत्रुताले भरिएका छन् ।

[४]अर्थात यो मतभेद तथा छिन्न-भिन्नता उनका नासम्झीका कारण छ । यदि उनीसित समझ-बूझ भएको भए त यिनले सत्यलाई चिनिहाल्थे तथा यसलाई अपनाउँथें ।

[५]यसवाट केही ज्ञाताहरुले मक्काका बहुदेववादी (मुश्रिकीन) तात्पर्य लिएका छन्, जसलाई बनू नज़ीरका युद्धभन्दा केही पहिला बद्रका युद्धमा शिक्षाप्रद पराजय भएको थियो अर्थात् यिनी पनि अपमान तथा पराजयमा मुशरिकहरु सदृश्य नै छन् जसको समय निकट नै छ । केही अन्य ज्ञाताहरुले यहूदको दोस्रो कबीला बनू कैनुकाअ अभिप्राय लिएका छन्, जसलाई बनू नज़ीरभन्दा पहिला देश निष्काशन दिएको थियो जो समय तथा स्थान दुबैका अनुसार उनका समीप थिए । (इब्ने कसीर)

[६]अर्थात् यो दण्ड जो उनीहरुले चाखे यो त सांसारिक दण्ड हो । आखिरतको दण्ड यसका अतिरिक्त हो जो अति दुखद हुनेछ ।

كَمَثَلِ الشَّيْطٰنِ اِذْ قَالَ لِلْاِنْسَانِ اكْفُرْ ۚ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ اِنِّيْ بَرِيْٓءٌ مِّنْكَ اِنِّيْٓ اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٦﴾

(१६) शैतानको जस्तो कि उसले मनुष्यसित भन्यो, कुफ्र गर, जब त्यो कुफ्र गरिसक्यो त भन्नलाग्यो कि म त तिमीबाट अलग्ग छु ।[1] म त अखिल जगतका प्रभुसित तर्सन्छु ।[2]

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَآ اَنَّهُمَا فِى النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيْهَا ۗ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٧﴾

(१७) त दुबैको परिणाम यो भयो कि (नरकको) अग्निका सधैंका लागि गए तथा अत्याचारीहरुको यही दण्ड हो ।[3]

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۗ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿١٨﴾

(१८) हे ईमान भएकाहरु ! अल्लाहसित तर्सदै रह[4] तथा प्रत्येक व्यक्ति देखिहालोस् कि भोलि (केयामत अर्थात् प्रलय) का लागि उसले कर्महरुको के (भण्डार) पठाएको छ ।[5] तथा (प्रत्येक) समय अल्लाहसित तर्सिराख अल्लाह तिम्रा सम्पूर्ण कर्महरुसित परिचित छ ।[6]

---

[1]यो यहूद तथा मुनाफ़िकहरुको अर्को उदाहरण दिएको छ कि मुनाफ़िकहरुले यहूदीहरुलाई यस्तै असहाय छाडिदिए जस्तो शैतान मानिससँग व्यवहार गर्दछ, पहिला त्यसले मानिसलाई पथभ्रष्ट गर्दछ जब मानिसले शैतानको अनुसरण गरी कुफ्र गरिसकेको हुन्छ न शैतान त्यससित आफ्नो निर्दोषता देखाउन थाल्छ ।

[2]शैतान आफ्नो यस कथनमा सच्चा छैन । उद्देश्य केवल त्यस कुफ्रबाट अलगाव तथा निर्दोषता देखाउनु हो, जो मानिस शैतानका मार्ग-विचलनबाट गर्दछ ।

[3]अर्थात् नरकको स्थाई यातना ।

[4]ईमान भएकाहरुलाई सम्बोधित गरी उनलाई सदुपदेश दिइँदैछ । अल्लाहसित तर्सनुको अर्थ हो उसले जुन कुराको आदेश दिएको छ तिनलाई पूरा गर, जसबाट रोकेको छ, त्यसबाट रोकिइहाल । आयतमा यो जोड दिनका लागि दुई पटक भनेको छ, किनकि यो 'तक़्वा' (अल्लाहको भय) ले नै मानिसलाई सत्कर्म गर्न तथा कुकर्मबाट रोकिनका लागि तयार गर्दछन् ।

[5]भोलिसित अभिप्राय केयामत (प्रलय) हो । त्यसलाई भोलिसित व्यञ्जित गरी यसतिर पनि संकेत गरिदियो कि त्यो घटित हुनु धेरै टाढा छैन, समीप नै छ ।

[6]जस्तो कि त्यसले प्रत्येकलाई त्यसका कर्मको फल दिनेछ, राम्रालाई राम्रो तथा नराम्रोलाई नराम्रो ।

(१९) तथा तिमी ती मानिसहरुको जस्तो नहुनु जसले अल्लाह (का आदेशहरुलाई) बिर्सिदिए, त अल्लाहले उनलाई स्वयं आफूबाट बिर्सिदियो । यस्ता मानिस नै अवज्ञाकारी (दुराचारी) हुन्छन् ।[1]

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ⑲

(२०) नरकवाला तथा स्वर्गवाला, (आपसमा) समान छैनन्,[2] जो स्वर्गवालाहरु छन्, तिनै सफल छन् ।[3]

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۚ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ⑳

(२१) यदि हामीले यस कुर्आनलाई कुनै पर्वतमाथि अवतरित गरेको भए,[4] त तिमीले देख्थ्यौ कि अल्लाह

لَوْ أَنْزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ

[1]अर्थात् अल्लाहले प्रतिकार स्वरुप उनीहरुलाई यस्तो गरिदिएको छ कि उनीहरु यस्ता कर्महरुबाट निश्चिन्त भइहाले जसमा उनको लाभ थियो तथा जसकाद्वारा स्वयंलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउन सक्थे । यसप्रकार मानिसले अल्लाहलाई बिर्सेर स्वयंलाई बिर्सन जान्छ । त्यसको मतले त्यसलाई सही निर्देश दिदैन, आँखाले त्यसलाई सत्यको मार्ग देखाउँदैनन् तथा त्यसका कान सत्य सुन्नबाट बहिरा हुनजान्छ । फलस्वरुप त्यसबाट यस्ता कर्म हुन्छन् जसमा उसको आफ्नो विनाश हुन्छ ।

[2]जसले अल्लाहलाई बिर्सेर यो कुरो पनि बिर्सिराखे कि यसप्रकार उनी स्वयं आफ्नै प्राणमाथि अत्याचार गरिराखेका छन् तथा एकदिन आउनेछ कि यसका फलस्वरुप उनका यो शरीर, जसका लागि उनी संसारमा ठूला-ठूला प्रयास र परिश्रम गर्थे, नरकको अग्निको इन्धन बन्नेछन्, तथा उनका मुकाबिलामा अन्य ती मानिस थिए जसले अल्लाहलाई याद राखे । त्यसका आदेशानुसार जीवन निर्वाह गरे । एक समय आउनेछ कि अल्लाह तआलाले उनीहरुलाई त्यसको उत्तम प्रतिउपकार प्रदान गर्नेछ तथा आफ्ना स्वर्गमा उनीहरुलाई प्रविष्ट गर्नेछ, जहाँ उनका आरामका लागि हरेक प्रकारका सुख-सुविधाहरु हुनेछन् । यी दुबै समूह अर्थात् नरकमा जाने तथा स्वर्गमा जानेहरु समान हुने छैनन् । अनि यिनी बराबर हुन पनि कसरी सक्दछन् ? एउटाले आफ्ना अन्त (परिणाम) लाई याद राख्यो तथा त्यसका लागि तयारी गरिरहयौ । दोस्रो आफ्ना अन्तबाट निश्चिन्त रहयो । यसकारण त्यसका लागि तयारीमा पनि अपराधपूर्ण विमुखता अपनायो ।

[3]जस्तै परीक्षाको तयारी गर्नेवाला सफल तथा असफल हुन्छ । यसैप्रकार ईमान भएका तथा संयमी स्वर्ग प्राप्त गर्नमा सफल हुनेछन्, किनकि उनले संसारमा यसका लागि सत्कर्म गरी तयारी गर्दैरहे । संसार कर्मगृह तथा परीक्षा घर जस्तो छ, जसले यस तथ्यलाई बुझ्यो तथा त्यसले परिणामसित निश्चिन्त भई जीवन निर्वाह गरेनन् त्यो सफल रहयो तथा जो संसारको वास्तविकतालाई बुझ्नुबाट विवश तथा परिणामबाट विमुख अवज्ञा एवं दुराचारमा लीन रहयो उनी क्षतिग्रस्त तथा असफल हुनेछन् ।

[4]र पर्वतहरुमा समझ एवं ज्ञानको त्यो क्षमता पैदा गरिदिन्थे जो हामीले मनुष्यभित्र राखेका छौं ।

خَشْيَةِ اللّٰهِ ؕ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢١﴾

का भयले त्यो झुकेर कण-कण भइहाल्थे ।[1] हामीले यी उदाहरणहरुलाई मानिसहरुका समक्ष वर्णन गर्दछौं ताकि उनीहरुले चिन्तन-मनन गरून् ।[2]

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ عٰلِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ ۚ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ ﴿٢٢﴾

(२२) त्यही अल्लाह हो जसका अतिरिक्त कोही (सत्यवान) पूज्य छैन, गुप्त[3] एवं प्रकटको जान्नेवाला, त्यही क्षमा तथा दया गर्नेवाला ।

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلٰمُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ؕ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ ﴿٢٣﴾

(२३) त्यही अल्लाह हो जसका अतिरिक्त कोही (सत्यवान) पूज्य छैन, स्वामी, अत्यन्त पवित्र, सबै दोषहरुबाट मुक्त, शान्ति प्रदान गर्नेवाला, रक्षक, प्रभावशाली, शक्तिशाली, महान, पवित्र छ अल्लाह ती वस्तुहरुबाट जसलाई यिनी त्यसको साझीदार बनाउँछन् ।

[1]अर्थात् हामीले पवित्र कुर्आनमा जो प्रभाव, स्वच्छता, शक्ति एवं तर्क तथा शिक्षा एवं उपदेशका यस्ता पक्ष वर्णन गरेका छौं कि तिनलाई सुनेर पर्वत पनि यति कठोरता, विस्तार एवं उचाईका उपरान्त अल्लाहका भयले कण-कण हुनजान्थ्यो । यो मानिसलाई भनिराखेको तथा सम्झाइँदै छ कि तिमीलाई सोच-समझको योग्यता दिएको छ, किन्तु यदि कुर्आन सुनेर तिम्रो हृदयमाथि कुनै प्रभाव पर्दैन भने तिम्रो परिणाम राम्रो हुनेछैन ।

[2]ताकि उनीहरुले कुर्आनका आदेशहरुबाट शिक्षा ग्रहण गरून् तथा धम्कीहरुलाई सुनेर अवज्ञाहरुबाट बचून् । केही धर्मविद्हरु भन्दछन् कि यस आयतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सम्बोधित गरिएको छ कि हामीले तपाईंमाथि यो पवित्र कुर्आन उतार्‍यौं जो यस्तो प्रतिष्ठावान छ कि यदि हामीले कुनै पर्वतमाथि उतारथ्यौं जो यस्तो प्रतिष्ठावान छ कि यदि हामीले कुनै पर्वतमाथि उतार्थ्यौं भने कण-कण हुनजान्थ्यो । किन्तु तपाईंमाथि हाम्रो यो अनुग्रह छ कि हामीले तपाईंलाई यति दृढ एवं बलवान गरिदियौं कि तपाईंले यस कुरोलाई सहन गरिहाल्नुभयो जसलाई सहन गर्नुको शक्ति पर्वतमा पनि छैन । (फ़तहुल क़दीर) त्यसका पश्चात अल्लाह तआला आफ्ना गुणहरुको वर्णन गरिराखेको छ, जसको उद्देश्य तौहीदलाई प्रमाणित गर्नु तथा शिर्क (अनेकेश्वरवाद) को खण्डन हो ।

[3]परोक्ष सृष्टिका विश्वाससित छ । अन्यथा अल्लाहका लागि कुनै वस्तु अप्रत्यक्ष छैन । अभिप्राय यो हो कि त्यो सृष्टिको प्रत्यक्ष वस्तुलाई जान्दछ, चाहे त्यो अगाडी होस् अथवा हामीबाट ओझेल, यहाँसम्मकि त्यो अँध्यारोमा हिंडिराखेको कमिलालाई पनि जान्दछ ।

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى ۭ يُسَبِّحُ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٢٤﴾

(२४) त्यही अल्लाह हो पैदा गर्नेवाला, बनाउनेवाला,[१] रुप दिनेवाला, त्यसैका लागि (अत्यन्त) शुभनाम छन् ।[२] प्रत्येक वस्तु चाहे आकाशहरुमा होस् अथवा धर्तीमा होस् त्यसको पवित्रताको वर्णन गर्दछ,[३] तथा त्यही प्रभावशाली एवं हिक्मत भएको छ ।[४]

سُوْرَةُ الْمُمْتَحِنَةِ

सूरतुल मुम्तहिन:-६०

सूर: मुम्तहिन मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा तेह्र आयतहरु तथा दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا

(१) हे ती मानिसहरु जसले ईमान स्वीकार गरेका हौ ! मेरा तथा आफ्ना शत्रुहरुलाई आफ्ना मित्र नबनाउ,[५] तिमी

---

[१]भन्दछन् कि خلق (ख़ल्क) को अभिप्राय आफ्नो इच्छा तथा इरादाका अनुसार अनुमान लगाउनु हो तथा برأ (बर्अ) को अर्थ त्यसलाई पैदा गर्नु, गढ्नु, अस्तित्वमा ल्याउनु ।

[२] أسماء حسنى (अल्लाहका शुभनामहरुको चर्चा) सूर: आराफ १८० मा भइसकेको छ ।

[३]स्थितिबाट तथा मुखबाट पनि जस्तो कि पहिला वर्णित भयो ।

[४]जुन कुराको निर्णय गर्दछ त्यो हिक्मतबाट खाली हुँदैन ।

[५]मक्काका काफ़िरहरु तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम बीच हुदैबीयामा जो सम्झौता भएको थियो तथा मक्कावालाहरुले त्यसको उल्लंघन गरे । यसकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पनि गुप्त रुपबाट मुसलमानहरुलाई लडाईंको आदेश दिनुभयो । आदरणीय हातिम पुत्र अबू-बल्तआ एउटा बद्री मुहाजिर सहाबी थिए जसलाई कुरैशका साथ कुनै नाता थिएन, परन्तु उनकी पत्नी तथा बच्चाहरु मक्कामै थिए । उनले सोचे कि मैले मक्काका कुरैशलाई उहाँको तयारीसित सूचित गरिदिन्छु ताकि यस उपकारका फलस्वरुप उनी मेरो बालबच्चाहरुको ध्यान राखून् । उनले यो सन्देश एउटी नारीका माध्यमबाट लिखित रुपमा मक्कावासीहरुतिर पठाइदिनुभयो, जसको सूचना नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई प्रकाशनाद्वारा दिइयो । उहाँले आदरणीय अली, मिक़दाद तथा जुबैरसित भन्नुभयो कि जाउ रौज़ये खाख (एक स्थानको नाम) मा एउटा महिला हुनेछ जो मक्का गइराखेको हुनेछ, त्यससित एउटा पत्र छ, त्यो लिएरै आउ । यिनीहरु गए एवं त्यसबाट त्यो पत्र ल्याए,

عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَآءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَآءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ ۚ يُخْرِجُوْنَ الرَّسُوْلَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوْا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ ۗ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِيْ سَبِيْلِيْ وَابْتِغَآءَ مَرْضَاتِيْ ۗ تُسِرُّوْنَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ ۗ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَآ اَخْفَيْتُمْ وَمَآ اَعْلَنْتُمْ ۗ وَمَنْ يَّفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ①

त मित्रताले उनीतिर सन्देश पठाउँछौ,[1] र उनीहरु त्यस सत्यको जो तिम्रो पासमा आइसकेको छ, इन्कार गर्दछन्, सन्देष्टालाई तथा स्वयं तिमीलाई पनि मात्र यसकारणले निष्काशित गर्दछन् कि तिमी आफ्ना प्रभुमा ईमान स्वीकार गर्दछौ ।[2] यदि तिमी मेरा मार्गमा धर्मयुद्धका लागि तथा मेरो प्रसन्नताको खोजमा निस्केका छौ (त उनीसित मित्रता नगर)[3] तिमी उनका पास प्रेमको सन्देश लुकाइ-लुकाइ पठाउँदछौ तथा मलाई राम्ररी ज्ञात छ जो तिमीले लुकाएका थियौ तथा त्यो पनि यस कार्यलाई गर्नेछ त्यो नि:सन्देह सोझो मार्गबाट विचलित हुनेछ ।[4]

जुन उसले टाउकाका कपालहरुमा लुकाएका थिई । उहाँले आदरणीय हातिमसित सोध्नुभयो कि यो तिमीले के गर्यौ । उनले भने कि यो काम मैले कुफ्र तथा इस्लाम धर्मबाट विमुख हुन जानका लागि गरिन । बरु यसको कारण केवल यो हो कि अन्य मोहाज़िरहरुका सम्बन्धी मक्कामा छन् जो उनका बालबच्चाहरुको रक्षा गर्दछन् । मेरो त्यहाँ कोही सम्बन्धी छैन । त मैले सोंचे कि मक्कावालाहरुलाई सूचित गरिदिऊ, ताकि उनी मेरा आभारी रहून् तथा मेरा बच्चाहरुको रक्षा गरून् । उहाँले उनको सच्चाईको कारण उनलाई केही भन्नुभएन । तैपनि अल्लाहले चेतावनीका रुपमा यी आयतहरु उतार्यो ताकि भविष्यमा कुनै मुसलमानले कुनै काफ़िरका साथ यस्तो मैत्री सम्बन्ध स्थापित नगरुन् । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल मुम्तहिनः, मुस्लिम किताबु फज़ायेलिस सहाबा)

[1]अर्थ यो हो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सूचना उनीसम्म पुऱ्याएर उनीसित मैत्री सम्बन्ध स्थापित गर्न चाहन्छौ ?

[2]जब उनको तिमीसँग तथा सत्यसँग यो व्यवहार छ त तिम्रा लागि के यो उचित छ कि तिमी उनीसित प्रेम तथा सहानुभूतिको व्यवहार गर ?

[3]यो शर्तका लुप्त उत्तरको अनुवाद हो ।

[4]अर्थात् मेरा र आफ्ना शत्रुहरुसित प्रेमको नाता जोड्नु तथा उनलाई गुप्त रुपमा पत्र एवं सन्देश पठाउनु पथभ्रष्टताको मार्ग हो, जो कुनै पनि मुसलमानको मर्यादाका अनुरुप छैन ।

إِن يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ②

(२) यदि उनीहरु तिमीमाथि कहीं नियन्त्रण पाउँछन् भने त उनी तिम्रा (खुला) शत्रु हुनजान्छन् तथा नराम्रोसँग तिमीमाथि हात उठाउन थाल्छन् तथा अपशब्द भन्न थाल्छन् तथा (हृदयले) चाहन्छन् कि तिमी पनि कुफ्र गर्नथाल ।[1]

لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ ۚ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ③

(३) तिम्रो नातेदारी (एवं सम्बन्ध) तथा सन्तान तिमीलाई केयामत (प्रलय) का दिन काम आउने छैनन्[2] अल्लाह (तआला) तिम्रामध्ये निर्णय गरिदिनेछ[3] तथा तिमीले जे-जति गरिराखेका छौ, त्यसलाई अल्लाह राम्ररी देखिराखेको छ ।

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ

(४) (मुसलमानहरु !) तिम्रा लागि (आदरणीय) इब्राहीममा तथा उनका साथीहरुमा अति उत्तम नमूना छ,[4] जबकि ती सबैले आफ्ना समुदायसित स्पष्ट शब्दहरुमा भने कि हामी

[1]अर्थात तिम्रा विरोधमा उनका हृदयमा त यसप्रकार बैर छ र तिमी छौ कि उनका साथ प्रेम बढाईराखेका छौ ।

[2]अर्थात जुन सन्तानको लागि तिमी काफिरहरुसित प्रेम देखाउँछौ, यी तिम्रा कुनै काम आउने छैनन्, अनि त्यसका कारण तिमी काफिरहरुसित मित्रता गरेर किन अल्लाहलाई अप्रसन्न गर्दछौ ? केयामतका दिन जुन कुरो काम आउनेछ त्यो त अल्लाह तथा त्यसका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको आज्ञापालन हो, यसको प्रबन्ध गर ।

[3]दोस्रो अर्थ हो तिम्रा बीच विभेद (अलगाव) पारिदिनेछ, अर्थात् आज्ञाकारीहरुलाई स्वर्गमा तथा अवज्ञाकारीहरुलाई नरकमा लग्नेछ । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आपसमा अलगावको अभिप्राय हो कि एक-अर्काबाट भाग्नेछन्, जस्तो भन्यो :

﴿يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ﴾

"त्यसदिन मानिस भाइ भाइबाट भाग्नेछ ।" (सूर: अबस-३४)

[4]अर्थात् काफिरहरुसित मैत्री सम्बन्ध नराख्नुका विषयका स्पष्टीकरणमा आदरणीय इब्राहीमको उदाहरण दिईदैछ । أُسْوَةٌ (उस्वा) को अर्थ हो यस्तो 'आदर्श' जसको अनुकरण गरियोस् ।

مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۫ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَآءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوْا بِاللّٰهِ وَحْدَهٗٓ اِلَّا قَوْلَ اِبْرٰهِيْمَ لِاَبِيْهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَآ اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ۭ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ④

तिमीसित तथा ज-जसको तिमीले अल्लाहको अतिरिक्त पूजा गर्दछौ, ती सबैसित पूर्णरुपमा विमुख छौं ।[१] हामी तिम्रा (विश्वासलाई) अस्वीकार गर्दछौं, र जबसम्म तिमी अल्लाह एक हुने कुरोमा ईमान स्वीकार गर्दैनौ हामी र तिमीमा सधैंका लागि कपट एवं वैर उत्पन्न भइहाल्यो,[२] परन्तु इब्राहीमको यति कुरो त आफ्ना पितासित भएको थियो कि[३] म तिम्रो लागि क्षमा-याचना अवश्य गर्नेछु तथा तिम्रा लागि मलाई अल्लाहका समक्ष कुनै अधिकार पनि छैन । हे हाम्रा प्रभु ! तिमीमाथि नै हामीले भरोसा गरेका छौं[४] तथा तिमीतिरै हामी आकर्षित हुन्छौं तथा तिमीतिरै पुन: आउनुछ ।

[१]अर्थात् शिर्कका कारणले हाम्रो तथा तिम्रो कुनै सम्बन्ध छैन । अल्लाहका पूजारीहरुका अल्लाह बाहेकका उपासकहरुसित के लगाव ?

[२]अर्थात यो विलगाव तथा विमुखता त्यस समयसम्म रहनेछ जबसम्म तिमी कुफ्र एवं शिर्कलाई त्याग गरी तौहीद (अद्वैत) लाई अपनाउँदैनौ । हो, जब तिमी एक अल्लाहलाई मान्न थाल्नेछौ त त्यसपछि यो बैर प्रेममा तथा शत्रुता प्रेम भावमा बदलिनेछ ।

[३]यो एउटा अनुबन्ध हो जो في إبراهيم लुप्त सम्बन्धमा छ। अभिप्राय यो हो कि इब्राहीम अलैहिस्सलामको पूरा जीवन एउटा अनुसरण योग्य नमूना हो । हो, उनी आफ्ना पिताका लागि क्षमाको प्रार्थना एउटा यस्तो कर्म हो जसमा उनको अनुसरण गर्नु हुँदैन, किनकि उनको यो कर्म उनको त्यो कर्म त्यस समयको हो जब उनलाई आफ्ना पिताका विषयमा ज्ञान थिएन, परन्तु जब उनलाई स्पष्ट भयो कि त्यो पिता अल्लाहको शत्रु हो त उनले आफ्ना पितासित पनि विमुखता व्यक्त गरिदिए जस्तो कि सूर: बराअत ११४ मा छ। (सूर: बराअत, सूर: तौबालाई भनिन्छ)

[४] توكـل (भरोसा) को अर्थ हो यथासम्भव प्रत्यक्ष सम्बन्धहरुलाई अपनाउनुका पश्चात मामिला अल्लाहलाई समर्पित गरिदेओस् । यो अर्थ होइन कि संसाधनहरुलाई न अपनाइकन अल्लाहमाथि भरोसा देखाइयोस् । यसबाट हामीलाई रोकिएको छ । एउटा व्यक्ति नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सेवामा उपस्थित भयो तथा ऊँटलाई बाहिर खडा गरेर भित्र आइहाल्यो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले सोध्नुभयो त भने कि मैले ऊट अल्लाहलाई समर्पित गरेर आएको छु । उहाँले भन्नुभयो कि त्यो भरोसा होइन ।

(५) हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हामीलाई काफ़िरहरुको परीक्षामा नपार[1] तथा हे हाम्रा प्रभु ! हाम्रा त्रुटिहरुलाई क्षमा गर, निःसन्देह तिमी नै प्रभावशाली एवं हिक्मतवाला छौ ।

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑤

(६) निःसन्देह हाम्रा लागि तिनमा[2] उत्तम आदर्श (तथा श्रेष्ठ अनुसरण छ विशेषगरी) प्रत्येक त्यस व्यक्तिका लागि जो अल्लाह तथा केयामत (प्रलय) का दिनको साक्षात्कारमा विश्वास राख्दछन्,[3] तथा यदि कोही विमुख हुन्छ[4] त अल्लाह (तआला) पूर्णरुपमा निस्पृह तथा बडाई एवं प्रशंसाका योग्य छ ।

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑥

(७) के आश्चर्य को निकट नै अल्लाह (तआला) तिमी र तिम्रा शत्रुहरुमा प्रेम उत्पन्न गरिदेओस्,[5] अल्लाह (तआला) लाई सबै

عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةً ۚ

اعْقِلْ وَ تَوَكَّلْ

“पहिला त्यसलाई बाँध अनि भरोसा गर ।” (तिर्मिज़ी) إنابة (इनाबः) को अर्थ हो अल्लाहतिर ध्यान गर्नु ।

[1]अर्थात् काफ़िरहरुलाई हामीमाथि प्रभुत्व तथा अधिपत्य प्रदान नगर, यस्तोमा उनीहरु सोच्नेछन् कि उनी सत्यमा छन् तथा यसप्रकार हामी उनका परीक्षा बन्नेछौं । अथवा अभिप्राय यो हो कि उनका हातहरु वा आफ्नो तर्फबाट हामीलाई कुनै यातना नदेउ, यसप्रकार पनि हाम्रो अस्तित्व उनका लागि परीक्षा बन्नेछ । उनीहरु भन्नेछन् कि यदि यिनी सत्यमा भएको भए उनलाई यो दुख किन पुग्थ्यो ?

[2]अर्थात् इब्राहीम अलैहिस्सलाम तथा ईमानवाला साथीहरुमा यो पुनरावृत्ति जोड दिनका लागि छ ।

[3]किनकि यस्तै मानिस अल्लाह तथा आख़िरतको यातनासित तर्सन्छन् । यिनै मानिस स्थिति तथा घटनाहरुबाट शिक्षा ग्रहण गर्दछन् ।

[4]अर्थात् आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामका आदर्शलाई अपनाउनबाट भागे ।

[5]अर्थात् उनीहरुलाई मुसलमान बनाएर तिम्रो भाइ तथा साथी बनाइदेओस्, जसबाट तिम्रा बीचका शत्रुता मैत्री तथा प्रेममा बदलिनेछ ।

وَاللّٰهُ قَدِيْرٌ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ⑦

सामर्थ्य छ तथा अल्लाह अत्यन्त क्षमाशील, अत्यन्त दयालु छ।

لَا يَنْهٰىكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ لَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ فِي الدِّيْنِ وَلَمْ يُخْرِجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْهُمْ وَتُقْسِطُوْٓا اِلَيْهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ ⑧

(८) जुन मानिसहरुले तिमीसित धर्मका विषयमा युद्ध गरेनन्[1] तथा तिमीलाई देशबाट निकालेनन्,[2] उनका साथ उत्तम व्यवहार एवं उपकार गर्न तथा न्यायपूर्ण व्यवहार गर्नबाट अल्लाह (तआ़ला) ले तिमीलाई रोक्दैन ।[3] (अपितु) निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) ले त न्याय गर्नेहरुसित प्रेम गर्दछ ।[4]

तथा यस्तै नै भयो, मक्का विजयका पश्चात मानिस समूहहरुमा मुसलमान हुन आरम्भ भए तथा उनी मुसलमान हुनासाथ घृणाहरु प्रेममा परिणत भए, जो मुसलमानहरुका रक्तका पिपासु थिए उनी मित्र तथा सहयोगी बनिहाले ।

[1]यो ती काफ़िरहरुका सम्बन्धमा निर्देश दिइँदैछ, जो मुसलमानहरुसित केवल इस्लाम धर्मका कारण रोष तथा शत्रुता राख्दैनन् तथा यस आधारमा मुसलमानहरुसित लड्दैनन्, यो पहिलो शर्त हो ।

[2]अर्थात तिमीसँग यस्तो नीति पनि अपनाएनन् कि तिमी हिज़रत (प्रवास) मा बाध्य हुनजाऊ । यो दोस्रो शर्त हो । एउटा तेस्रो शर्त यो हो जो अघिको आयतबाट स्पष्ट हुन्छ कि उनी मुसलमानहरुका विरुद्ध अन्य काफ़िरहरुलाई कुनै प्रकारको सहायता नपुऱ्याउन्, विचार-विमर्शले र न हथियारहरु आदिसित ।

[3]अर्थात् यस्ता काफ़िरहरुसित उपकार तथा न्यायको व्यवहार निषेध छैन जस्तो आदरणीय अस्मा पुत्री अबू-बक्र सिद्दीकले आफ्नी मुश्रिक आमाका सन्दर्भमा नाता जोड्नु अर्थात् सद्व्यवहार गर्नुका बारेमा सोध्नुभयो त उहाँले भन्नुभयो । صلي أمك "आफ्नी आमाका साथ उपकार गर ।" (सहीह बुख़ारी, सहीह मुस्लिम, किताबुज़्ज़कात, बाबु फज़्लिन नफ़क़ते बस्सद्कते अलल अकरबीन तथा बुख़ारी, किताबुल अदब, बाबु सिलतिल वालेदीन मुशरिक)

[4]यसमा न्याय गर्नुको प्रलोभन (प्रोत्साहन) छ यहाँसम्मकि काफ़िरहरुको साथ पनि । हदीसमा न्याय गर्नेहरुको प्रतिष्ठा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

«إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللهِ، عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ، عَنْ يَمِينِ الرَّحْمٰنِ عَزَّ وَجَلَّ - وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ - الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ، وَمَا وَلُوا».

"न्यायकारी प्रकाशका मञ्चमा हुनेछन् जो रहमान (दयानिधि) का दायाँतिर हुनेछन् तथा रहमानका दुबै हात दायाँतिर छन्, जो आफ्ना निर्णयमा, आफ्ना परिवादमा तथा

إِنَّمَا يَنْهَىٰكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَٰتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمْ وَظَٰهَرُوا عَلَىٰٓ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الظَّٰلِمُونَ ⑨

(९) अल्लाह (तआला) ले तिमीलाई केवल ती मानिसहरुसित प्रेम गर्नबाट रोक्दछ, जसले तिमीसित धर्मका विषयमा युद्ध गरे तथा तिमीलाई देशबाट निकाले एवं देशबाट निष्काशित गर्नेहरुको सहायता गरे, जो मानिस यस्ता काफ़िरहरुसित प्रेम गर्दछन्[1] तिनै (निश्चित रुपमा) अत्याचारी हुन् ।[2]

يَٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا إِذَا جَآءَكُمُ الْمُؤْمِنَٰتُ مُهَٰجِرَٰتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۖ

(१०) हे ईमान भएकाहरु ! जब तिम्रा पासमा मुसलमान महिलाहरु स्थानान्तरण गरेर आउँछन् त तिमीले उनको परीक्षा लिनेगर ।[3] वास्तवमा

आफ्नो प्रजामा न्यायको प्रबन्ध गर्दछन् ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल इमारः, बाबु फजीलतिल इमामिल आदिल)

[1]अर्थात् अल्लाहका निर्देश एवं प्रभुका आदेशबाट मुख फर्काएर ।

[2]किनकि उनीहरुले यस्ता मानिसहरुसित प्रेम गरेका छन् जो प्रेमका योग्य थिएनन्, तथा यसरी उनीहरुले आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गरे कि उनलाई अल्लाहका प्रकोपका लागि प्रस्तुत गरिदिए । अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۘ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

"तिमी यहूदी एवं इसाईलाई मित्र नबनाउ यिनी त परस्पर नै एक-अर्काका मित्र हुन् । तिमीमध्ये जसले पनि उनीहरुमध्ये कसैलाई मित्रता गर्दछ, त्यो निःसन्देह उनीहरुमध्ये नै हो । अत्याचारीहरुलाई अल्लाह तआला कदापि सन्मार्ग देखाउँदैन ।" (अल-मायदः-५१)

[3]हुदैबीया सन्धिको एक खण्ड यो थियो कि मक्काबाट कोही मुसलमानहरुका पास जानेछ भने त्यसलाई फर्काउनु पर्नेछ, किन्तु त्यसमा स्त्री-पुरुषको स्पष्टीकरण थिएन । प्रत्यक्ष रुपमा أَحَدٌ (कोही) मा दुबै सम्मिलित थिए । केही महिलाहरु पछि मक्काबाट प्रस्थान गरेर मदीना आइहाले त काफ़िरहरुले उनको वापसीको माँग गरे, जसमाथि अल्लाहले यो आयत मुसलमानहरुका निर्देशनका लागि उतार्‍यो तथा यो आदेश दियो । परीक्षा लिनुको अभिप्राय हो यस कुराको खोजी गर कि हिज्रत गरेर जो महिलाहरु आएका छन् तथा ईमान व्यक्त गरिराखेका छन्, आफ्ना काफ़िर पतिसित अप्रसन्न भएर कुनै मुसलमानका प्रेममा अथवा कुनै अन्य उद्देश्यले त आएका छैनन् तथा केवल यहाँ शरण लिनका लागि त ईमानको दावा गरिराखेका छैनन् ।

اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِهِنَّ ۚ فَاِنْ عَلِمْتُمُوْهُنَّ مُؤْمِنٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوْهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ ؕ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّوْنَ لَهُنَّ ؕ وَاٰتُوْهُمْ مَّاۤ اَنْفَقُوْا ؕ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ تَنْكِحُوْهُنَّ اِذَاۤ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ ؕ وَلَا تُمْسِكُوْا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوْا مَاۤ اَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوْا مَاۤ اَنْفَقُوْا ؕ ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِ ؕ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠﴾

उनका ईमानलाई राम्ररी जान्ने त अल्लाह नै छ, परन्तु यदि तिनीहरु तिमीलाई ईमानवाली प्रतीत हुन्छन्[1] त अब तिमी तिनीहरुलाई काफ़िरहरुतिर नफर्काउ, यिनी उनका लागि हलाल (वैध) छैनन् तथा न उनीहरु यिनीहरुका लागि (वैध) छन्,[2] तथा जो खर्च ती काफ़िरहरुको भएको छ त्यो उनीहरुलाई तिरिदेउ,[3] ती महिलाहरुलाई उनको महर दिएर उनीसित विवाह गर्नुमा तिमीमाथि कुनै पाप छैन,[4] तथा काफ़िर महिलाहरुका विवाह बन्धनलाई आफ्ना अधीनमा न राख[5] तथा जे-जति तिमीले

[1]अर्थात तिमी आफ्नो खोजीबाट यस परिणामसम्म पुग तथा तिमीलाई अनुमान हुन जाओस् कि यो वास्तवमा ईमान स्वीकार गर्दछे ।

[2]यो उनलाई उनका काफ़िर पतिहरुका पास वापस नपठाउनुको कारण हो कि अब कुनै मुसलमान महिला कुनै काफ़िरका लागि वैध छैन, जस्तो कि इस्लामका आरम्भमा यो वैध थिएन, जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमकि पुत्री आदरणीय ज़ैनबको विवाह अबुल-आसबिन रबीअसँग भएको थियो, जबकि उनी मुसलमान थिएनन् । किन्तु यस आयतले भविष्यमा यस्तो गर्नबाट रोकिदियो । यसकारण यहाँ भनिएको छ कि एक-अर्काका लागि वैध छैन, यसकारण उनीहरुलाई काफिरलाई फिर्ता नगर । हो, यदि पति पनि मुसलमान हुन्छ त विवाह यथावत रहनेछ, चाहे पति हिज़रत गरेर पत्नीका पश्चात आओस् ।

[3]अर्थात उनका काफ़िर पतिहरुलाई जो महर (स्त्रीधन) उनलाई दिएका छन् त्यो तिमी उनलाई दिदेऊ ।

[4]यो मुसलमानहरुसित भनिदैछ कि यी महिलाहरु जो ईमानका लागि आफ्ना पतिहरुलाई छाडेर तिम्रा पासमा आएका छन्, तिमी उनीसित विवाह गर्न सक्दछौ, प्रतिबन्ध यो छ कि उनको महर उनीहरुलाई दिदेऊ, किन्तु यो विवाह सुन्नतका अनुसार नै हुनेछ, अर्थात एक त इद्दत पूरा हुनु (गर्भाशयको स्वच्छता) का पश्चात हुनेछ, दोस्रो त्यसमा वली (संरक्षक) को अनुमति तथा दुई न्यायी साक्षीहरुको उपस्थिति पनि अनिवार्य छ । हो, पछि स्त्रीसित पतिले सहवास गरेको छैन भने बिना अवधि तुरुन्त विवाह पनि वैध छ ।

[5]عِصَمٌ एसम عِصْمَةٌ (इस्मत) को बहुवचन हो । यहाँ यसबाट अभिप्राय विवाह बन्धन हो । अर्थ यो हो कि यदि पति मुसलमान भइहाल्छ तथा पत्नी यथावत काफ़िर एवं मुश्रिक रहन्छ भने पत्नीलाई आफ्नो विवाहमा राख्नु वैध छैन ।

खर्च गरेका छौ[1] माँगिहाल, तथा जे-जति ती काफ़िरहरुले खर्च गरेका छन् त्यो पनि माँगिहाल,[2] यो अल्लाहको निर्णय हो जो तिम्रामध्ये गरिराखेको छ,[3] र अल्लाह (तआ़ला) सर्वज्ञ (एवं) हिक्मतवाला (तत्वदर्शी) छ ।

(११) तथा यदि तिम्रो कुनै पत्नी तिम्रा हातबाट निस्किहाल्छ तथा काफ़िरका पासमा जान्छ, अनि तिमीलाई बदलाको समय मिल्छ[4] त जसका पत्नीहरु गएका छन् उनीहरुलाई

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُم مِّثْلَ

त्यसलाई तुरुन्त तलाक़ दिएर आफूबाट अलग गरियोस् । तथा यस आदेशका पश्चात आदरणीय उमर रज़ियल्लाहु अन्हुले आफ्ना दुई मुश्रिक पत्नीहरुलाई तथा आदरणीय तलहा पुत्र उबैदुल्लाहले आफ्नो पत्नीलाई तलाक़ दिनुभयो । (इब्ने कसीर) हो, यदि पत्नी किताबिया (यहूदी र इसाई) छ भने त्यसलाई तलाक़ दिनु आवश्यक छैन, किनकि उनीसित विवाह उचित (वैध) छ । यसकारण यदि त्यो पहिलादेखि नै पत्नीका रुपमा तिम्रो पासमा छ त इस्लाम स्वीकार गर्नुका पश्चात त्यसलाई अलग गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[1]अर्थात् ती महिलाहरुका लागि जो कुफ्रमा स्थिर रहनुका कारण काफ़िरहरुका पास गइसकेका छन् ।

[2]अर्थात् ती महिलाहरुका लागि जो हिज़रत गरी मदीना आएका छैन ।

[3]अर्थात् यो उपरोक्त आदेश कि दुबै एक-अर्काको महरको धन तिरुन् बरु माँग गरिहालून्, अल्लाहको आदेश छ । इमाम कुर्तबी भन्नुहुन्छ कि यो आदेश त्यस युगका साथ नै विशेष थियो । यसमाथि मुसलमानहरुको इज्माअ (सहमति) छ । (फ़तहुल क़दीर) यसको कारण त्यो सम्झौता हो जो दुबै पक्षहरुका बीच भएको थियो । यसप्रकार सम्झौता हुनुको दशामा भविष्यमा पनि तदानुसार काम गर्न अनिवार्य हुनेछ, अन्यथा होइन ।

[4] فَعَاقَبْتُمْ (त तिमी यातना देऊ अथवा बदला देऊ) को एक एउटा भावार्थ यो हो कि मुसलमान भएर आउने महिलाहरुका महरको अधिकार, जो तिमीलाई उनका काफ़िर हुनका कारण काफ़िरहरुका पास गइसकेका छन्, तथा उनले मुसलमानहरुलाई महर तिरेनन् । (अर्थात् यो पनि दण्डको एउटा रुप हो) दोस्रो भावार्थ यो हो कि तिमी काफ़िरहरुसित जिहाद गर तथा ग़नीमत (परिहार) को माल प्राप्त होस् । त्यसमा विभाजनमा पहिला ती मुसलमानहरुलाई देऊ, जसका

مَآ اَنۡفَقُوۡا ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِیۡۤ اَنۡتُمۡ بِهٖ مُؤۡمِنُوۡنَ ⑪

उनका खर्चका समान तिरिदेउ, तथा त्यस अल्लाहसित तर्सिराख जसमाथि तिमी ईमान स्वीकार गरेका छौ ।

یٰۤاَیُّهَا النَّبِیُّ اِذَا جَآءَكَ الۡمُؤۡمِنٰتُ یُبَایِعۡنَكَ عَلٰۤی اَنۡ لَّا یُشۡرِكۡنَ بِاللّٰهِ شَیۡـًٔا وَّلَا یَسۡرِقۡنَ وَلَا یَزۡنِیۡنَ وَلَا یَقۡتُلۡنَ اَوۡلَادَهُنَّ وَلَا یَاۡتِیۡنَ بِبُهۡتَانٍ یَّفۡتَرِیۡنَهٗ بَیۡنَ اَیۡدِیۡهِنَّ وَاَرۡجُلِهِنَّ وَلَا یَعۡصِیۡنَكَ فِیۡ مَعۡرُوۡفٍ فَبَایِعۡهُنَّ وَاسۡتَغۡفِرۡ لَهُنَّ اللّٰهَ ؕ

(१२) हे रसूल (सन्देष्टा) ! जब मुसलमान महिलाहरु तपाईंसित यी कुराहरुमा वचन दिन आउँछन् कि उनीहरु अल्लाहका साथ कसैलाई साझेदार बनाउने छैनन्, चोरी गर्ने छैनन, व्यभिचार गर्ने छैनन्, आफ्ना सन्तानलाई मार्ने छैनन् तथा न कुनै यस्ता आक्षेप लगाउनेछन् जो स्वयं आफ्ना हात-खुट्टाका अगाडी रचून् तथा कुनै पुण्य कार्यमा तिम्रो अवज्ञा गर्नेछैनन्, त तपाईं उनीसित वचन लिइहाल्ने गर्नुस्[1]

पत्नीहरु काफ़िर देश (दारुल कुफ्र) मा गइहालेका छन् उनका खर्चका मात्रामा तिरिदेऊ । मानौं ग़नीमतको मालबाट मुसलमानहरुको क्षतिपूर्ति पनि दण्ड हो । (ऐसरुत्तफ़ासीर तथा इब्ने कसीर) यदि ग़नीमतका मालबाट पनि क्षतिपूर्ति हुँदैन भने बैतुल मालबाट सहायता गरियोस् ।

[1]यो बैअत (प्रतिज्ञा) त्यसैबेला लिन्थे जब महिलाहरु हिज़रत गरेर आउँथे, जस्तो कि सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः मुम्तहिनामा छ । यसका अतिरिक्त मक्का विजयका दिन पनि आफ्ना कुरैशका महिलाहरुसित बैअत लिनुभयो बैअत (प्रतिज्ञा) लिंदाखेरि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम केवल मौखिक वचन लिनुहुन्थ्यो । कुनै महिलाका हातलाई स्पर्श गर्नुहुन्नथ्यो । आदरणीय आयशा भन्नुहुन्छ कि "अल्लाहको सौगन्ध, बैअतमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले कहिल्यै कुनै महिलाको हात छुनु भएन । बैअत लिंदाखेरि केवल उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मुखले यो भन्नुहुन्थ्यो कि मैले यस कुरामा तिमीसित वचन लिइहालें ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः मुम्तहिना) बैअतमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम महिलाहरुसित यो वचन पनि लिनुहुन्थ्यो कि उनीहरुले विलाप पनि गर्ने छैनन्, लुगा च्यातेर रुने छैनन्, टाउकाको कपाल पनि तान्ने छैनन्, अज्ञानकालको जस्तै शोकालाप गर्ने छैनन् । (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम आदि) यस बैअतमा नमाज़, रोज़ा (ब्रत), हज्ज, ज़कात (अनिवार्य दान) आदिको चर्चा छैन, किनकि यिनी धर्मका स्तम्भ तथा इस्लामका प्रतीक हुन् । यसकारण यिनका स्पष्टीकरणको आवश्यकता छैन । उहाँले विशेषहरुपले ती कुराहरुका प्रतिज्ञा महिलाहरुसित लिनुभयो जो साधारणतः महिलाहरुमा पाईन्छ, ताकि उनी धार्मिक कर्तव्यहरुका पालनाका साथ यी कुराहरुबाट पनि बचून् । यसबाट यो पनि विदित भयो कि विद्वानहरु, उपदेशक तथा भाषणकर्ताहरुलाई आफ्नो पूरा

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑫

तथा उनका लागि अल्लाहसित क्षमा माँग्नुस्, निःसन्देह (अल्लाह तआ़ला) क्षमाशील दयालु छ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ⑬

(१३) हे मुसलमानहरु ! तिमी त्यस सुमदायसित मित्रता नराख, जसमाथि अल्लाहको प्रकोप आइसकेको छ[1] जो आख़िरतबाट यसप्रकार निराश भइसकेका छन् जस्तो कि मृत्यु, कब्रवालाहरुसित काफ़िर निराश छन् ।[2]

سُورَةُ الصَّفِّ

सूरतुस सफ़्फ़-६१

सूरः सफ़्फ़* मदीनामा अवतरित भएको, यसमा चौदह आयतहरु एवं दुई रुकूअ छन् ।

बल धार्मिक कर्तव्यहरुमा नै लगाउनु हुँदैन जो पहिलादेखि नै स्पष्ट छ, बरु ती रीति तथा परम्पराहरुको पनि प्रभावशाली ढङ्गले खण्डन गर्नुपर्छ जो समाजमा साधारणतः प्रचलित छन् नमाजी तथा ब्रताल मानिसहरु पनि यसबाट बच्दैनन् ।

[1]यसबाट केही धर्मविदहरुले यहूद । केहीले अवसरवादी (मुनाफ़िक) तथा केहीले काफ़िर तात्पर्य लिएका छन् । यो अन्तिम कुरो नै अधिक सही छैन, किनकि यसमा यहूद तथा द्वयवादी पनि आउँछन् । यसका अतिरिक्त सबै काफ़िर नै अल्लाहका प्रकोपका अधिकारी छन् । अतः अभिप्राय यो हुनेछ कि कुनै पनि काफ़िरसित मैत्री सम्बन्ध नराख जस्तो कि यो विषय कुर्आनका अनेक स्थानहरुमा वर्णन गरिएको छ।

[2]आख़िरतबाट निराश हुनुको अर्थ क़्यामतको स्थापनाबाट इन्कार हो । أصحاب القبور (कब्रहरुमा) भएका मानिसहरुसित निराश हुनुको अभिप्राय यही हो कि परलोकमा पुनः जीवित गरिने छैन । एउटा अर्को अर्थ यसको यो गरिएको छ कि कब्रहरु (समाधि) मा गाडिएका काफ़िर प्रत्येक भलाईबाट निराश भइहाले, किनकि मरेर उनीहरुले आफ्ना कुफ़्रका परिणाम देखिहाले । अब तिनीहरु भलाईको के आशा गर्न सक्दछन् । (इब्ने ज़रीर तबरी)

*यस सूरःका अवतरणका कारणमा वर्णित छ कि केही सहाबा (नबीका सहचर) आपसमा कुरा गरिराखेका थिए कि अल्लाहलाई जो कर्म सर्वाधिक प्रिय छ, त्यो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित सोध्नुपर्छ ताकि तदानुसार कर्म गरियोस्, किन्तु उहाँका पासमा गई सोध्नुको साहस कसैले गरिराखेको थिएन । यसमाथि अल्लाहले यो सूरः उतार्‍यो । (मुसनद अहमद ५/४५२, तिर्मिजी तफ़सीर सूरतिस्सफ़्फ़)

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الۡاَرۡضِ ۚ وَهُوَ الۡعَزِيۡزُ الۡحَكِيۡمُ ①

(१) आकाशहरु एवं धर्तीको प्रत्येक वस्तु अल्लाह तआ़लाको पवित्रताको वर्णन गर्दछ, तथा त्यही प्रभावशाली एवं तुरुन्त तत्वदर्शी छ ।

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا لِمَ تَقُوۡلُوۡنَ مَا لَا تَفۡعَلُوۡنَ ②

(२) हे ईमानवालाहरु ![1] तिमीले ती कुरा किन भन्दछौ जो स्वयं गर्दैनौ ?

كَبُرَ مَقۡتًا عِنۡدَ اللّٰهِ اَنۡ تَقُوۡلُوۡا مَا لَا تَفۡعَلُوۡنَ ③

(३) तिमी जे गर्दैनौ, त्यो भन्नु अल्लाह (तआ़ला) लाई अत्यन्त अप्रिय छ ।[2]

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِيۡنَ يُقَاتِلُوۡنَ فِيۡ سَبِيۡلِهٖ صَفًّا كَاَنَّهُمۡ بُنۡيَانٌ مَّرۡصُوۡصٌ ④

(४) निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) ती मानिसहरुलाई प्रिय मान्दछ जो त्यसका मार्गमा पंक्तिबद्ध भएर जिहाद गर्दछन्, जस्तो कि उनीहरु सिसा (धातु) ले निर्मित भवन हुन् ।[3]

وَاِذۡ قَالَ مُوۡسٰى لِقَوۡمِهٖ يٰقَوۡمِ لِمَ تُؤۡذُوۡنَنِيۡ وَقَدۡ تَّعۡلَمُوۡنَ اَنِّيۡ رَسُوۡلُ اللّٰهِ اِلَيۡكُمۡ ؕ فَلَمَّا زَاغُوۡۤا

(५) तथा (याद गर) जब मूसाले आफ्ना समुदायसित भने कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! तिमी मलाई किन पीडित गरिराखेका छौ जबकि तिमीलाई राम्ररी ज्ञात छ कि म तिमीतिर

[1] यहाँ पुकार यद्यपि सामान्य छ किन्तु वास्तवमा सम्बोधन ती मुसलमानहरुसित छ जो भनिराखेका थिए कि हामीलाई أَحَبُّ الأَعْمَال (सर्वाधिक प्रिय कर्म) को ज्ञान होस् त उनीहरुलाई गरौं, किन्तु जब उनीहरुलाई केही प्रिय कर्म भनिए त उनी शिथिल भइहाले । यसमा यस्ता मानिसहरुलाई झपारिँदैछ कि भलाईका कुरा जो भन्दछौ त्यो किन गर्दैनौ ? जुन कुरा मुखबाट निकाल्दछौ त्यसलाई पूरा किन गर्दैनौ ? जो मुखबाट बोल्दछौ, त्यसको पालना किन गर्दैनौं ?

[2] यो यसैमाथि अधिक जोड दिइएको छ कि अल्लाह यस्ता मानिसहरुमाथि अत्याधिक अप्रसन्न हुन्छ ।

[3] यो जिहादको एक अत्यन्त पुण्यकार्य भनियो जो अल्लाहलाई प्रियकर छ ।

أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝

अल्लाहको सन्देष्टा हुँ,[1] त जब उनीहरु बाङ्गो नै रहे त उनका हृदयहरुलाई अरु बाङ्गो गरिदियो,[2] तथा अल्लाह (तआला) अवज्ञाकारी समुदायलाई मार्गदर्शन गर्दैन ।

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي

(६) तथा जब मरियमका पुत्र ईसाले भने कि (हे मेरा समुदाय) इस्राईलको सन्तान ! म तिमी सबैतिर अल्लाहको सन्देष्टा हुँ, म भन्दा पूर्वको पुस्तक तौरातको पुष्टि गर्ने व्यक्ति हुँ[3] तथा आफ्ना पश्चात आउने एउटा

[1]यो जान्दा-जान्दै पनि कि आदरणीय मूसा अलैहिस्सलाम अल्लाहका सच्चा रसूल हुन् । इस्राईलको सन्तानले उनलाई आफ्ना मुख (कुरा) बाट कष्ट दिन्थ्यो, यहाँसम्मकि त्यही शारीरिक दोष उनीसित सम्बन्धित गर्दथ्यो जबकि त्यो रोग उनमा थिएन ।

[2]अर्थात् ज्ञान हुँदाहुँदै सत्यबाट मुख फर्काए तथा सत्यको तुलनामा असत्यलाई, भलाईको तुलनामा नराम्रो कुरालाई तथा ईमानको तुलनामा कुफ्रलाई अपनाए, त अल्लाहले त्यसका दण्डस्वरुप उनका हृदयलाई स्थायीरुपले सन्मार्गबाट फर्काइदियो, किनकि यही अल्लाहको रीति चलिआइराखेको छ । कुफ्र तथा कुमार्गमा नियमितता एवं निरन्तरता नै हृदयहरुमा मोहर (छाप) लाग्नुको कारण हुन्छ । अनि अवज्ञा, कुफ्र तथा अत्याचार उसको स्वभाव एवं आचरण बन्न जान्छ, जसलाई कसैले परिवर्तन गर्न सक्दैन । यसकारण अगाडी भन्यो : "अल्लाह अवज्ञाकारीहरुलाई मार्गदर्शन दिँदैन ।" किनकि अल्लाह तआला यस्ता मानिसहरुलाई आफ्ना नियमानुसार मार्ग-विचलित गरिसकेको हुन्छ । अब कसले त्यसलाई सत्यमार्ग देखाउन सक्छ जसलाई यसप्रकार अल्लाहले मार्ग-विचलित गरेको छ ?"

[3]ईशदूत ईसा अलैहिस्सलामको कथाको वर्णन यसकारण गर्‍यो कि इस्राईलका सन्तानले जस्तो ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामको अवहेलना गर्‍यो, त्यसतै उनीहरुले आदरणीय ईसाको पनि इन्कार गरे । यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ कि यी यहूद तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका साथ नै यस्ता गरिराखेका छैनन्, अपितु यिनको त पूरा इतिहास नै ईशदूतहरुलाई झुठ्लाउनुसित पूर्ण छ । तौरातको पुष्टिको अभिप्राय यो हो कि म जो निमन्त्रण दिइराखेको छु, त्यो त्यही हो जो तौरातको पनि निमन्त्रणा हो, जो यस कुराको प्रमाण हो कि जो पैग़म्बर भन्दा पहिला तौरात लिएर आए र अब म इंजील (ग्रन्थ) लिएर आएको छु हामी दुबैको मूल उद्गम एउटा नै छ । यसकारण तिमी जुनप्रकार मूसा हारुन, दाऊद एवं सुलैमानमाथि ईमान स्वीकार गर्‍यौ म माथि पनि ईमान स्वीकार गर, यसकारण कि म तौरात (ग्रन्थ) को पुष्टि गरिराखेको छु, न कि त्यसका खण्डन ।

مِنْۢ بَعْدِي اسْمُهٗٓ اَحْمَدُ ۭ فَلَمَّا جَاۗءَهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ۝

सन्देष्टाको शुभसूचना सुनाउनेवाला हूँ जसको नाम अहमद हो ।[1] अनि जब उनी तिनका समक्ष स्पष्ट निशानीहरु लिएर आए त उनीहरुले भन्नथाले कि यो त खुला जादू हो ।[2]

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَي اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعٰٓى اِلَى الْاِسْلَامِ ۭ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ۝

(७) तथा त्यस व्यक्तिभन्दा अधिक अत्याचारी को होला जो अल्लाह (तआला) माथि भूठ कुरा रचोस् ?[3] जबकि त्यो इस्लामतिर बोलाइन्छ ।[4] तथा अल्लाह यस्ता अत्याचारीहरुलाई मार्गदर्शन गर्दैन ।

यो आदरणीय ईसा अलैहिस्सलामले आफ्ना पश्चात आउने अन्तिम ईशदूत आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको शुभ-सूचना सुनाउनुभयो । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो :

«أَنَا دَعْوَةُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ وَبِشَارَةُ عِيسَى - عليه السلام - »

"म आफ्ना पिता इब्राहीमको प्रार्थना तथा ईसाको शुभ-सूचनाको चरितार्थ हुँ ।" (ऐसरुत्तफ़्सीर)

[1]'अहमद' यो कर्ताबाट यदि अतिश्योक्तिको रुप हो भने त अर्थ हुनेछ अन्य अरु मानिसहरुभन्दा अल्लाहको अधिक प्रशंसा गर्नेवाला, तथा यदि कर्मकारकबाट छ भने अर्थ हुनेछ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका गुण तथा विशेषताहरुका कारण जति प्रशंसा उहाँको गरियो, यति कसैको पनि गरिएन । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् आदरणीय ईसाद्वारा प्रस्तुत गरिएका चमत्कारहरुलाई जादू भने, जस्तो विगत जातिहरु पनि आफ्ना पैग़म्बरहरुलाई यसैप्रकार भन्दैरहे । केही विद्वानहरुले यसबाट तात्पर्य मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई लिएका छन् तथा قَالُوْا को कर्ता मक्काका काफ़िरहरुलाई बनाएका छन् ।

[3]अर्थात अल्लाहको सन्तान बनाए अथवा जो पशु उसले निषेध (हराम) गरेन उनलाई निषेध (हराम) गरे ।

[4]जो सबै धर्महरुमा उत्तम तथा उच्चतम छ, अतः जो यस्तो हुन्छ त्यसलाई कहिल्यै यो शोभा दिन्छ कि त्यसले कुनै अन्यमाथि मिथ्यारोपण गरोस्, कहाँ यो कुरो कि अल्लाहमाथि आरोप लगाओस् ?

يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ⑧

(८) तिनीहरु चाहन्छन् कि अल्लाहको दिव्य-ज्योतिलाई आफ्नो फूँकले निभाइदेऊन्[1] तथा अल्लाह आफ्नो दिव्य-ज्योतिलाई उच्च पदहरुसम्म लग्नेवाला हो,[2] चाहे काफिर नराम्रो मानून् ।

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ⑨

(९) त्यही हो जसले आफ्ना रसूल (सन्देष्टा) लाई मार्गदर्शन तथा सत्यधर्म प्रदान गरेर पठायो ताकि त्यसलाई अन्य सबै धर्महरुमाथि प्रभावशाली गरिदेओस्,[3] चाहे मूर्तिपूजक अप्रसन्न होऊन् ।[4]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ⑩

(१०) हे ईमान भएकाहरु ! के म तिमीलाई त्यो व्यापार बताऊँ[5] जो तिमीलाई कष्टदायी यातनाबाट बचाओस् ?

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(११) अल्लाह (तआ़ला) माथि तथा त्यसका सन्देष्टामाथि ईमान स्वीकार गर तथा अल्लाहका मार्गमा

[1]प्रकाश (ज्योति) सित अभिप्राय पवित्र कुर्‌आन इस्लाम, मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका तर्क तथा प्रमाण हुन् । "मुखले निभाइदिनु" को अर्थ ती व्यङ्ग तथा कटाक्ष हुन् जो उनका मुखबाट निस्कन्थे ।

[2]अर्थात् त्यसलाई विश्वमा प्रसारित गर्नेवाला तथा अन्य धर्महरुमाथि प्रभुत्व प्रदान गर्नेवाला । तर्कहरुका आधारमा अथवा भौतिक प्रभुत्वको आधारमा अथवा दुवै प्रकारले ।

[3]यो उपरोक्त कुरामाथि नै जोड दिएको छ । त्यसका महत्वका कारण त्यसलाई पुन: दोहोऱ्याइएको छ ।

[4]तैपनि यो निश्चय भएर हुनेछ ।

[5]यस कर्म (अर्थात् ईमान तथा जिहाद) लाई व्यापारसित व्यंजित गरे । यसकारण कि यसमा पनि यिनलाई व्यापारको जस्तो लाभ हुनेछ, तथा त्यो लाभ के हो ? स्वर्गमा प्रवेश तथा नरकबाट मुक्ति । यसभन्दा ठूलो लाभ अरु के होला ? यस कुरोलाई अर्को स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾

"अल्लाहले मोमिनहरुसित उनका प्राण तथा मालहरुको सौदा स्वर्गका साटोमा गरिसकको छ ।" (अत्तौबा-१११)

بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

आफ्ना तन-मन-धनले धर्मयुद्ध गर, यो तिम्रा लागि सर्वोत्तम छ यदि तिमीमा ज्ञान छ ।

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّٰتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

(१२) (अल्लाह तआ़ला) ले तिम्रा पाप क्षमा गरिदिनेछ तथा तिमीलाई ती स्वर्गहरुमा पुऱ्याउनेछ जसका मुनि सरिताहरु प्रवाहित हुनेछन् तथा (शुद्ध) स्वच्छ घरहरुमा जो 'अदन' का स्वर्गमा हुनेछन्, यो बहुत ठूलो सफलता हो ।

وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा तिमीलाई एउटा अन्य (उपकार) पनि दिनेछ जसलाई तिमी चाहन्छौ, त्यो अल्लाहको सहायता तथा शीघ्र विजय हो,[1] र ईमानवालाहरुलाई शुभ-सूचना दिदेउ ।[2]

[1]अर्थात् जब तिमी त्यसका मार्गमा लड्नेछौ तथा त्यसका धर्मको सहायता गर्नेछौ त त्यसले पनि तिमीलाई विजय तथा सहायता प्रदान गर्नेछ ।

﴿إِن تَنصُرُوا۟ ٱللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾

"यदि तिमीले अल्लाह (का धर्म) को सहायता गर्नेछौ त त्यसले तिम्रो सहायता गर्नेछ तथा तिमीलाई अटल राख्नेछ ।" (सूर: मुहम्मद-७)

﴿وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ﴾

"जसले अल्लाहको सहायता गर्नेछ, अल्लाहले पनि अवश्य त्यसको सहायता गर्नुहुनेछ ।" निःसन्देह अल्लाह तआ़ला बडो शक्तिशाली एवं प्रभावशाली हुनुहुन्छ ।" (अल-हज्ज-४०)

आख़िरत (परलोक) का वरदानहरुको तुलनामा त्यसलाई समीपको विजय भन्यो । तथा यसबाट अभिप्राय मक्काको विजय हो, तथा केही ज्ञाताहरुले इरान तथा रोमका महान राज्यहरुमाथि मुसलमानहरुका प्रभुत्वलाई यसको चरितार्थ मानेका छन्, जो ख़िलाफते राशिदा (ख़लीफा काल) मा मुसलमानहरुलाई प्राप्त भयो ।

[2]स्वर्गको पनि मर्नुको पश्चात तथा विजय एवं सहायताको पनि संसारमा । प्रतिबन्ध यो हो कि ईमानवालाहरु ईमानको अभियाचना पूरा गरिराखून्

﴿وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾

"तथा तिमीहरु नै प्रभावशाली रहनेछौ यदि तिमी ईमानवाला रहयौ ।" (आले-इमरान-१३९)

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُونُوٓا۟ أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّـۧنَ مَنْ أَنصَارِىٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ ٱللَّهِ ۖ فَـَٔامَنَت طَّآئِفَةٌ مِّنۢ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَكَفَرَت طَّآئِفَةٌ ۖ فَأَيَّدْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا۟ ظَٰهِرِينَ ﴿١٤﴾

(१४) हे ईमान भएकाहरु ! तिमी अल्लाह (तआला) को सहायता गर्नेहरु बनिहाल,[1] जुनप्रकार (आदरणीय) मरियमको पुत्र (आदरणीय) ईसाले हवारीहरु (मित्रहरु) सित भने कि को छ जो अल्लाहका मार्गमा मेरो सहयोगी बनोस् । (उनका) मित्रहरुले भने कि हामी अल्लाहका मार्गमा सहायक छौं,[2] त इस्राईलको सन्तानमध्ये एउटा गुटले त ईमान ल्यायो तथा एउटा गुटले कुफ्र गऱ्यो[3] त हामीले ईमानवालाहरुको उनका

[1]सबै स्थितिहरुमा आफ्ना वचन तथा कर्महरुकाद्वारा पनि तथा धन एवं प्राणकाद्वारा पनि । जहिले पनि, जुन समय पनि तथा जुन स्थितिमा पनि अल्लाह तथा त्यसका रसूल आफ्ना धर्मको सहायताका लागि पुकार्दछन् तिमी तुरुन्त उनको पुकारमा भन कि हामी उपस्थित छौं, जस्तो हवारीहरुले ईसाको पुकारमा भने ।

[2]अर्थात् हामी तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका यस धर्मका आमन्त्रण तथा प्रचारमा सहायक छौं, जसका प्रचार-प्रसारको आदेश अल्लाहले तपाईंलाई दिएको छ । यसैप्रकार रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हज्जका दिनहरुमा भन्नुहुन्थ्यो कि "को छ जसले मलाई शरण दिन्छ ताकि म मानिसहरुसम्म अल्लाहको सन्देश पुऱ्याउन सकूँ । यसकारण कि कुरैशले मलाई सन्देश पुऱ्याउनुको दायित्व पूरा गर्न दिदैनन्" यहाँसम्मकि मदीनाको औस तथा ख़जरज कबीलाहरुले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको पुकार सुने उहाँका हातमा उनीहरुले बैअत् गरे तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सहायताको वचन दिए । उहाँसित यो पनि भने कि यदि तपाईं हिज़रत(स्थानान्तरण) गरी मदीना आउनुहुन्छ भने हामीले तपाईंको रक्षाको दायित्व स्वीकार गर्दछौं । अत: जब उहाँ हिज़रत गरेर मदीना जानुभयो त वचनानुसार उनीहरुले उहाँको तथा उहाँका साथीहरुको भरमक्दूर सहायता गरे, यहाँसम्मकि अल्लाह तथा त्यसका रसूलले उनको नाम नै 'अन्सार' (सहायक) राखिदिनुभयो, तथा अब यो उनको विशेष नाम नै भएको छ । رضي الله عنهم و أرضاهم (इब्ने कसीर)

[3]यिनी यहूदी थिए जसले ईसा अलैहिस्सलामको नबूअत (दूतत्व) को इन्कार मात्र गरेनन् वरु उनीमाथि तथा उनकी आमामाथि लान्छना (आक्षेप) पनि लगाए । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो मतभेद तथा बिखराव त्यस समय भयो जब आदरणीय ईसालाई आकाशमा उचालियो । एउटाले भन्यो कि ईसाका रुपमा अल्लाह (प्रभु) नै धर्तीमा प्रकट भएको थियो (जस्तो सनातन धर्ममा ईशदूतहरुलाई अवतार मान्दछन्) अब त्यो पुन: आकाशमा गइहाल्यो । यो सम्प्रदायलाई 'याकूबिया' भनिन्छ । नस्तूरीया सम्प्रदायले भने कि उनी अल्लाहका पुत्र थिए, पिताले पुत्रलाई आकाशमा बोलायो । तेस्रोले भन्यो कि उनी अल्लाहका भक्त

शत्रुहरुका तुलनामा सहायता गऱ्यौं, त उनी विजयी भए ।[1]

सूरतुल-जुमुअ:-६२

سُوْرَةُ الْجُمُعَةِ

सूर: जुमुअ:* मदीनामा अवतरित भएको, यसमा एघार आयतहरु तथा दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوْسِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ①

(१) आकाशहरु एवं धर्तीमा सबै कुरा अल्लाह (तआ़ला) को पवित्रताको वर्णन गर्दछन्, जो अधिपति अत्यन्त पवित्र (छ) प्रभावशाली (एवं) हिक्मतवाला छ ।

هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْأُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ

(२) त्यही हो जसले अशिक्षित मानिसहरुमा[2] उनैमध्येबाट एउटा सन्देष्टा पठायो, जो उनीहरुलाई त्यसका आयतहरु

तथा त्यसका सन्देष्टा थिए, यही सम्प्रदाय सही थियो ।

[1]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई पठाएर हामीले यसै अन्तिम गिरोहको अन्यको अनृत गिरोहहरुका मुक़ाबिलामा सहायता गऱ्यौं । यही सही आस्था राख्ने समूहले नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममा पनि ईमान स्वीकार गऱ्यो तथा हामीले यस्तो उनलाई प्रमाणहरुको आधारमा पनि सबै काफ़िरहरुमाथि प्रभुत्व प्रदान गर्‍यौं तथा शक्ति एवं राज्यका आधारमा पनि यस प्रभुत्वको अन्तिम प्रकटन पुन: त्यस समय हुनेछ जब प्रलयका निकट आदरणीय ईसा अलैहिस्सलाम पुन: उत्रनेछन्, जस्तो कि यस प्रभुत्व एवं अवतरणको स्पष्टीकरण सहीह हदीसहरुमा निरन्तरताका साथ उद्धृत छ ।

*नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जुमआको नमाज़मा सूर: जुमआ तथा मुनाफिकून् पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह मुस्लिम, किताबुल जुमआ, बाबु मा युकरउ फी सलातिल जुमुआ) तैपनि यिनलाई जुमआको रातिमा ईशाको नमाज़मा पढ्नु सही रिवायतमा सिद्ध छैन । हो, एउटा क्षीण रिवायतमा यस्तो वर्णित छ । (लिसानुल मीज़ानले इब्ने हज़र तर्जुमा सईद बिन सम्माक बि हरब)

[2] أُمِّيّٖنَ (उम्मीईन) सित अभिप्राय अरबवासी हुन् । जसको बहुसंख्यक अनपढ थियो । उनको विशेष चर्चाको यो अर्थ होइन कि उहाँको रिसालत (सन्देश) अरुहरुका लागि थिएन, किनकि प्रथम सम्बोधित तिनै थिए, अत: अल्लाहको उनीमाथि अधिक अनुग्रह थियो ।

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ ۗ وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۙ﴿۲﴾

पढेर सुनाउन्छ तथा उनलाई शुद्ध गर्दछ र उनलाई किताब एवं ज्ञान सिकाउँछ । निःसन्देह उनी त्यसबाट पूर्व स्पष्ट विचलनमा थिए ।

وَّاٰخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا بِهِمْ ۭ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿۳﴾

(३) तथा अरुहरुका लागि पनि उनैमध्येबाट जो अहिलेसम्म उनीहरुसित भेटेनन्,[1] तथा तिनै प्रभावशाली (एवं) हिक्मतवाला छ ।

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿۴﴾

(४) यो अल्लाहको कृपा हो[2] जसलाई चाहन्छ आफ्नो कृपा प्रदान गर्दछ तथा अल्लाह (तआला) अत्यन्त कृपालु छ ।

مَثَلُ الَّذِيْنَ حُمِّلُوا التَّوْرٰىةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوْهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا ۭ بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ

(५) जुन मानिसहरुलाई तौरातका (अनुसार) कार्य गर्नुको आदेश दिइयो अनि उनीहरुले त्यसमाथि कार्य गरेनन्, उनको उदाहरण त्यस गधा जस्तो छ जो धेरै किताब लादेको होस्।[3]

---

[1]यो उम्मेईनको संयोजक हो अर्थात् بَعَثَ فِي آخَرِينَ مِنْهُمْ मा यो दोस्रोबाट ईरानी तथा अरबका अतिरिक्त अन्य देशहरुका मानिस हुन् जो प्रलयसम्म उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि ईमान स्वीकार गर्नेछैनन् । यसकारण यसमा इरानी, रोमी, बरबर, सुडानी, तुर्क, मङ्गोल, चाइनिज तथा भारतीय आदि सबै आउँछन् । अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सबका नबी (सन्देष्टा) हुन् तथा सबैले उहाँमाथि ईमान स्वीकार गरे र इस्लाम ल्याउनुका पश्चात यो पनि مِنْهُمْ को चरितार्थ अर्थात् प्रथम इस्लाम ल्याउने उम्मीहरुमध्ये भए, किनकि समस्त मुसलमान उम्मते वाहिदा (एक समूह) हुन् । यसै सर्वनामको कारण केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आख़रीन (अरुहरु) सित अभिप्राय पछि हुनेवाला अवसरवादी हुन्, किनकि مِنْهُمْ मा सर्वनाम उम्मीईनतिर फर्किराखेको छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो संकेत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको नबूअत (ईशदूत हुनेकुरा) तिर पनि हुनसक्छ तथा त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरुतिर पनि ।

[3] أَسْفَارٌ (अस्फ़ार) سِفْرٌ (सिफ़र) को बहुवचन हो । अर्थ हो महाग्रन्थ । किताब जब पढिन्छ त मानिस त्यसका अर्थहरुमा यात्रा गर्दछ । अतः किताबलाई पनि सफ़र (यात्रा) भनिन्छ । (फ़तहुल क़दीर) यो निष्कर्म यहूदीहरुको उदाहरण दिइएको हो कि जुनप्रकार गधालाई ज्ञान हुँदैन कि त्यसमाथि जुन पुस्तकहरु लादिएका छन् उनीहरुमा के लेखिएको छ ? वा त्यसमामाथि पुस्तकहरु लादिएका छन् अथवा फोहोरमैला । यसैप्रकार यी यहूदी हुन् । यिनी तौरात त लिई हिंड्छन्, त्यसलाई पढने तथा याद गर्ने कुरा पनि गर्दछन्, तर त्यसलाई न बुझ्दछन् न त्यसका

كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ⑤

अल्लाहका कुराहरूलाई झुठ्लाउनेहरूको निकै नराम्रो उदाहरण छ । तथा अल्लाह यस्ता अत्याचारीहरूलाई मार्गदर्शन दिंदैन ।

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ⑥

(६) भनिदिनुस् कि हे यहूदीहरू ! यदि तिम्रो दावा छ कि तिमी अल्लाहका मित्र हौ अन्य मानिसहरूका अतिरिक्त,[1] त तिमी मृत्युको कामना गर[2] यदि तिमी साँचो हौ ।[3]

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ⑦

(७) यिनले मृत्युको कामना कदापि गर्ने छैन ती कर्महरूका कारण जो आफ्नो हातद्वारा आफ्ना पूर्व पठाएका छन् ।[4] तथा अल्लाह (तआ़ला)

आदेशानुसार कर्म गर्दछन्, बरु त्यसमा परिवर्तन तथा कष्ट कल्पनाले काम लिन्छन् । यसैकारण वास्तवमा यिनी गधाभन्दा पनि नराम्रा छन्, किनकि गधा त जन्मजात समझ-बुझबाट रित्तो हुन्छ, जबकि उनीभित्र सुक्ष-बुझ त छ परन्तु उनीहरूले उचित रुपमा यसको प्रयोग गर्दैनन् । यसैकारण अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्यो : ﴿أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ﴾

"यिनी चौपायाका समान छन् बरु उनीभन्दा पनि अधिक विपथ ।" (अल-आराफ-१७९)

यही उदाहरण ती मुसलमानहरूको विशेष रुपले विद्वानहरूको छ, जो कुरआन पढ्छन् तथा याद गर्दछन् तथा त्यसका अर्थ एवं भावार्थलाई बुझ्दछन्, किन्तु त्यसको अभियाचना (माँग) पूरा गर्दैनन् ।

[1]जस्तो उनीहरूले भन्ने गर्दथे, "हामी अल्लाहका पुत्र एवं त्यसका चहीते (प्रिय) हौं ।" (अल-मायदः- १८) तथा दावा गर्दथे, "स्वर्गमा केवल त्यही जानेछ जो यहूदी तथा इसाई हुनेछ ।" (अल-बक़रः-१११)

[2]ताकि तिमीलाई त्यो मान-मर्यादा प्राप्त होस् जो तिम्रो कल्पना अनुसार तिमीलाई प्राप्त हुनुपर्छ ।

[3] किनकि जसलाई ज्ञान छ कि मर्नुका पश्चात उसका लागि स्वर्ग छ, त्यो त त्यहाँ शीघ्र पुग्नुको इच्छुक हुन्छ । हाफ़िज़ इब्ने कसीरले यसको व्याख्या "दावते मुबाहला" सित गर्नुभएको छ । अर्थात् यसमा उनीसित भनिएको छ कि तिमी मुहम्मदलाई ईशदूत (नबी) हुने कुरोबाट इन्कार गर्दछौ तथा अल्लाहलाई प्रिय एवं मित्र हुनुका आफ्ना दावीमा साँचो हौ भने मुसलमानका साथ मिलेर अल्लाहसित प्रार्थना गरिहाल कि जो हामीमध्ये झुठा छ त्यसमाथि अल्लाहको धिक्कार होस् अथवा जो हामी दुबैमध्ये दुबै झूठा होस् अल्लाहले त्यसलाई मृत्यु दिदेओस् । (हेनुर्स सूरः बक़रः ९४ को व्याख्या)

[4]अर्थात् कुफ्र एवं अवज्ञा तथा अल्लाहको किताबमा जो हेरफेर तथा परिवर्तन यिनै गर्दै

अत्याचारीहरूलाई राम्ररी जान्दछ ।

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑧

(८) भनिदिनुस् कि जुन मृत्युबाट तिमी भागिराखेका छौ त्यो त तिमीसम्म अवश्य पुग्नेछ, अनि तिमी सबै गुप्त तथा स्पष्ट कुराहरूलाई जान्नेवाला (अल्लाह) तिर फर्काइनेछौ तथा त्यस पश्चात त्यसले तिमीलाई तिमीबाट गरिएका समस्त कर्महरूलाई भनिदिनेछ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ⑨

(९) हे ती मानिसहरू जो इमान स्वीकार गरेका छौ ? जुमआका दिन (शुक्रबार) नमाजको अजान दिइन्छ भने तिमी अल्लाहको स्मरणतिर शीघ्र आइहाल्ने गर तथा क्रय-विक्रय छोडिदेउ ।[1] यो तिम्रो पक्षमा अति उत्तम छ यदि तिमी जान्दछौ ।

रहेका छन्, उनका कारण कहिल्यै पनि यिनी मृत्युको कामना गर्नेछैनन् ।

[1]यो 'अज़ान' कसरी दिइयोस् तथा यसका शब्द के होउन ? यो कुर्आनमा कही छैन । हो, हदीसमा वर्णित छ, जसबाट ज्ञात भयो कि कुर्आन बिना हदीस बुझ्नु सम्भव छ न त्यसमाथि कार्यरत हुनु नै । जुमअःलाई जुमअः यसकारण भन्दछन् कि त्यसदिन अल्लाहले प्रत्येक सृष्टिलाई पैदा गरेर सृजन कार्यबाट सावकाश भएको थियो । यस्तो मानौं त्यस दिन पूरा सृष्टि एकत्र भयो, अथवा नमाजका लागि मानिस एकत्र हुन्छन् । यसै आधारमा भनिन्छ । (फ़तहुल कदीर) فاسعوا को अर्थ यो होइन कि दगुरेर आऊ, बरु यो हो कि अज़ानका पश्चात तुरुन्त आइहाल तथा कारोबार बन्द गरिदेऊ, किनकि नमाजका लागि दगुरेर आउनु निषेध छ । शान्ति तथा मर्यादाका साथ आउनु माथि जोड दिइएको छ । (सहीद बुखारी, किताबुल अज़ान तथा मुस्लिम, किताबुल मसाजिद) अज़ानसित दोस्रो अज़ान तात्पर्य छ, किनकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका युगमा केवल एउटै अज़ान हुन्थ्यो जब उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मिम्बरमाथि बस्नुहुन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर) । यसकारण एउटै अज़ानमाथि अन्त गर्नु उत्तम छ । केही मानिसहरूले ذروا البيع (क्रय-विक्रय छाडिदेउ) सित यो तर्क निकालेछन् कि जुमआ मात्र नगर हरूमा फ़र्ज़ (अनिवार्य) छ, देहातीहरू (गाउँलेहरु) माथि जुमआ छैन, किनकि व्यापार तथा क्रय-विक्रय नगरहरूमै हुन्छ, देहातहरूमा हुँदैन । जबकि संसारको कुनै गाउँ यस्तो छैन जहाँ क्रय-विक्रय हुँदैन । अतः यो दावा नै तथ्यका प्रतिकूल छ । अर्को कुरो, क्रय-विक्रय तथा व्यापारको अर्थ सांसारिक कारोबार हो, ती जस्तासुकै होउन् जुनप्रकारका पनि होउन् । अज़ानका पश्चात तिनलाई छाडिदेओस् । केही देहातीहरूका सांसारिक कार्य हुँदैनन् ? के खेतीबारी व्यवसाय तथा सांसारिक कार्यभन्दा भिन्न छन्?

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَوٰةُ فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ⑩

(१०) अनि जब नमाज़ भइसक्छ त धर्तीमा फैलिहाल तथा अल्लाहका कृपालाई खोज[१], तथा अल्लाहको अत्याधिक वर्णन गर ताकि तिमीलाई सफलता प्राप्त होस् ।

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ⑪

(११) तथा जब कुनै सौदा बिक्री भएको देख्छन् अथवा कुनै तमासा देखापर्छ त त्यतातिर दौडिन्छन् तथा तपाईंलाई उभेकै अवस्थामा छाडिदिन्छन् ।[२] (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाहका पास जे-जति छ[३] त्यो खेल एवं व्यापारभन्दा उत्तम छ[४], तथा अल्लाह (तआला) सर्वोत्तम जीविका प्रदान गर्नेवाला छ ।[५]

[१]यसबाट तात्पर्य कारोबार तथा व्यापार हो । अर्थात् जुमआको नमाज पढेर पुनः आफ्ना काम-धन्दामा लागिहाल । उद्देश्य यो बताउनु हो कि जुमआका दिन कारोबार बन्द राख्नुको आवश्यकता छैन । मात्र नमाजका समय यस्तो गर्नु आवश्यक छ ।

[२]एकपटक नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जुमआको खुत्बा (भाषण) वर्णन गरिरहनु भएको थियो कि त्यतिखेरै एउटा काफ़िला आइपुग्यो, मानिसहरूलाई थाहा भयो त खुतबा छाडेर बाहिर क्रय-विक्रयका लागि हिंडिदिए कि कही विक्रय गर्ने वस्तु समाप्त नहोउन् । केवल बाह्र मानिस मस्जिदमा शेष रहे, जसमा यो आयत अवतरित भयो (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः जुमआ, मुस्लिम, किताबुल जुमआ) اِنْفِضَاض को अर्थ हो, प्रवृत्त हुनु र ध्यान दिनु, दगुरेर फैलिहाल्नु । यहाँ केवल सर्वनाम व्यापारको वर्णन गरियो, यसकारण कि जब व्यापार पनि वैध र आवश्यक हुनका बावजूद खुत्बाका मध्ये अमान्य छ त खेल आदिका अमान्य हुनुमा के शंका हुनसक्छ ? यसका अतिरिक्त (क़ायेमन) बाट ज्ञात भयो कि जुम्आको खुत्बा (भाषण, प्रवचन) उभेर दिनु सुन्नत छ । जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ कि उहाँका दुई खुत्वा हुन्थे, जसका मध्ये उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम बस्नु हुन्थ्यो, कुरआन पढ्नुहुन्थ्यो र मानिसहरूलाई शिक्षा एवं उपदेश (वाज़ो नसीहत) दिनुहुन्थ्यो । (मुस्लिम, किताबुल जुमुअः)

[३]अर्थात् अल्लाह तथा रसूलका अहकाम (आदेश) को पालना गरियोस् जो महान पुण्य हो ।

[४]जसतिर तिमी दौडेर गयौ र मस्जिदबाट निस्कियौ र खुतबये जुमआलाई सुन्दै सुनेनौ ।

[५]बस त्यसैबाट रोज़ी (जीविका) माँग र आज्ञापालनकाद्वारा उसैतिर वसीला (माध्यम) समात । उसको आज्ञाकारीता (अताअत) र उसैतिर, जीविका प्राप्तिको बहुत ठूलो साधन हो ।

सूरतुल-मुनाफ़िकून-६३

سُوْرَةُ الْمُنَافِقُوْنَ

सूरः मुनाफ़िकून मदीनामा अवतरित भएको, यसमा एघार आयतहरू तथा दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

إِذَا جَاءَكَ الْمُنٰفِقُوْنَ قَالُوْا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُوْلُ اللّٰهِ ۘ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُوْلُهٗ ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَكٰذِبُوْنَ ①

(१) तिम्रो पासमा जब मुनाफ़िक आउँछन् त भन्दछन् कि हामी यस कुराका साक्षी छौं कि निःसन्देह तपाईं अल्लाहका सन्देष्टा हुनुहुन्छ[1], तथा अल्लाह (तआला) जान्दछ कि तपाईं अवश्य त्यसका सन्देष्टा हुनुहुन्छ[2], तथा अल्लाह साक्ष्य दिन्छ कि मुनाफ़िक् निश्चित रुपमा झूठा छन् ।[3]

اِتَّخَذُوْا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ②

(२) उनीहरूले आफ्ना सौगन्धहरूलाई ढाल बनाएका छन्[4] त अल्लाहका मार्गबाट रोकिए ।[5] निःसन्देह नराम्रो छ त्यो कार्य जसलाई यिनीहरूले गरिराखेका छन् ।

---

[1]मुनाफ़िकूनसित अभिप्राय अब्दुल्लाह बिन उबैय तथा त्यसका साथी हुन् । यिनीहरू जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सेवामा उपस्थित हुन्थे त कसमहरू खाइ-खाइ भन्थे कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम अल्लाहका रसूल हुनुहुन्छ ।

[2]यो मध्यवर्ती वाक्य हो जो पहिलाका विषयमा जोड दिनका लागि छ, जसलाई मुनाफिक (द्वयवादी) द्वयवाद (निफ़ाक़) स्वरुप व्यक्त गर्दथे । अल्लाह तआलाले भन्नुभयो : यी त त्यसै मुखले बोल्दछन्, यिनका हृदय विश्वासबाट रिक्त छन्, परन्तु हामी जान्दछौं कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम वास्तवमा अल्लाहका रसूल (सन्देष्टा) हुनुहुन्छ ।

[3]यस कुरामा कि उनी हृदयले तपाईंको रिसालत (दूतत्व) को साक्ष्य दिन्छन् । अर्थात् हृदयले साक्ष्य दिंदैनन् । मात्र जिब्रोले धोखा दिनका लागि भन्दछन् ।

[4]अर्थात् उनी सौगन्ध खाएर जे भन्दछन् कि उनी तिमीजस्तो मुसलमान हुन् तथा यो कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) अल्लाहका सन्देशवाहक हुन्, उनीहरूले आफ्नो सौगन्धलाई ढाल बनाएका छन् जसद्वारा उनी तिमीबाट पन्छिरहन्छन् तथा काफ़िरहरूको जस्तै यिनी तिम्रो तलवारहरूको मारमा आउँदैनन् ।

[5]दोस्रो अनुवाद यो हो कि यिनले शंका तथा संदेह पैदा गरेर अल्लाहका मार्गबाट रोके ।

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ③

(३) यो यसकारणले छ कि यिनी ईमान स्वीकार गरी पुनः काफ़िर भइहाले[1], त उनका हृदयमा मोहर (छाप) लगाइयो । अब यिनी बुझ्दैनन् ।

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ ۖ وَإِن يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ۖ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ۖ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۚ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ ۚ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ ۖ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ④

(४) तथा जब तपाईंले उनीहरूलाई देख्नुहुन्छ त उनका शरीर तपाईंलाई आकर्षित प्रतीत हुन्छन्,[2] र जब यिनी कुरा गर्न थाल्छन् त उनका कुरामा तपाईं (आफ्नो) कान थाप्नुस्[3], जस्तो कि यी कटीहरू हुन् भित्ताको सहाराले लगाइएका[4], (उनीहरू) प्रत्येक (उच्च) ध्वनिलाई आफ्ना विरुद्ध ठान्दछन् ।[5] तिनै वास्तविक शत्रु हुन्, तिनीहरूबाट बच । अल्लाहले उनीहरूलाई नाश गरोस् ! कहाँ फर्किजान्छन् ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ ⑤

(५) तथा जब उनीसित भनिन्छ कि आउ तिम्रा लागि अल्लाहका सन्देष्टाले क्षमा-याचना गर्नुहुन्छ, त आफ्ना टाउका फर्काइहाल्छन्[6], तथा तपाईंले उनीहरूलाई देख्नुहुन्छ कि उनीहरू गर्वगर्दै रोकिन्छन् ।[7]

[1]यसबाट ज्ञान भयो कि अवसरवादी (मुनाफ़िक्) पनि स्पष्ट काफ़िर हुन् ।

[2]अर्थात् उनका सौन्दर्य तथा शोभा एवं मनोहरताका कारण ।

[3]अर्थात् भाषाको स्वच्छता तथा प्रभावका कारण ।

[4]अर्थात् आफ्ना आकार-प्रकार तथा शोभा, मनोहरता, निर्बोधता तथा भलाईको कमीमा यस्ता छन् जस्तै भित्तामा लगाइएका केटीहरू, जो देख्नमा त राम्री लाग्दछन् किन्तु कसैलाई लाभ पुऱ्याउन सक्दैनन् । अथवा यो विधेय हो तथा यसको विषय लुप्त छ र अभिप्राय यो हो कि यिनी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सभामा यसरी बस्दछन् जस्तो भित्तासित लागेका केटीहरू हुन्, जो कुनै कुरा बुझ्दैनन् न जान्दछन् । (फतहुल कदीर)

[5]अर्थात् यस्ता कायर छन् कि कुनै उच्च कुरा सुन्दछन् त ठान्दछन् कि हामीमाथि कुनै आपदा उत्रेको छ अथवा आत्तिन्छन् कि हाम्रो विरुद्ध कुनै कारवाही त भएको छैन, जस्तै चोर तथा विश्वासघातीको हृदय भित्रबाट ढुकढुक गर्दछ ।

[6]अर्थात् क्षमा माँग्नुबाट मुख फर्काउँदै आफ्ना टाउकालाई फर्काउन्छन् ।

[7]अर्थात् भन्नेवालाको कुराबाट मुख फर्काउनेछन् अथवा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि

سَوَآءٌ عَلَيۡهِمۡ أَسۡتَغۡفَرۡتَ لَهُمۡ أَمۡ لَمۡ تَسۡتَغۡفِرۡ لَهُمۡ لَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ ⑥

(६) उनका पक्षमा तपाईंबाट क्षमाको प्रार्थना गर्नु तथा नगर्नु दुवै समान छ[1] अल्लाह (तआला) ले उनलाई कदापि क्षमा गर्नेछैन ।[2] निःसन्देह अल्लाह (तआला) यस्ता अवज्ञाकारीहरूलाई मार्ग देखाउँदैन ।

هُمُ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنفِقُواْ عَلَىٰ مَنۡ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّواْۗ وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ

(७) यही तिनीहरू हुन् जो भन्दछन् कि जो मानिस अल्लाहका सन्देष्टाका पास छन्, उनीमाथि केही खर्च नगर, यहाँसम्मकि उनीहरू यताउता भइहालून्[3], र आकाशहरू तथा धर्तीका समस्त कोष अल्लाहकै स्वामित्वमा छ[4] परन्तु यिनी

व सल्लामबाट मुख फर्काउनेछन्

[1]आफ्ना निफ़ाक् (अवसरवाद) मा दुराग्रह तथा कुफ्रमा निरन्तरताका कारण उनी यस्ता स्थानमा पुगेका छन् जहा उनका क्षमायाचना गर्नु तथा नगर्नु दुवै बराबर छ।

[2]यदि यसै निफ़ाक्को दशामा मरेका छन् भने उनका लागि क्षमा छैन । हो, यदि उनी जीवनमा कुफ्र तथा निफ़ाक्बाट तौबा (प्रायश्चित) गर्दछन् भने अर्के कुरा हो, अनि उनका लागि क्षमा सम्भव छ ।

[3]एउटा ग़जवा यस्तो युद्धलाई भनिन्छ जसमा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलेहि व सल्लम उपस्थित हुनुहुन्थ्यो जसलाई इतिहासकारहरूलाई मुरैसीअ अथवा बनुल मुस्तलिक भनेका छन्) एउट मोहाजिर तथा एउटा अंसारका बीच झगडा भइहाल्यो । दुवैले आ-आफ्ना सहायताका लागि अंसार तथा मुहाजिरीनलाई पुकारे, जसपश्चात अब्दुल्लाह बिन उबैय (मुनाफ़िक) ले अंसारसित भने कि तिमीले मुहाजिरहरूको सहायता गर्‍यौ तथा उनलाई आफ्ना साथ राख्यौ, अब हेरिहाल कि यसको परिणाम अगाडि आइराखेछ, अर्थात् अब यो तिम्रै खाएर तिमीमाथि रिस पोखिराखेका छन् । उनको उपचार त यो हो कि उनीमाथि खर्च गर्न बन्द गरिदेउ, यिनी स्वयं तितर-बितर भइहाल्नेछन् । उसले यो पनि भन्यो कि हामी (जो सम्मानित छौं) यी अपमानितहरू (मुहाजिरहरू) लाई मदीनाबाट निकाल्दिने छौं । आदरणीय जैद पुत्र अरकम रजीयल्लाहु अन्हुले यो अपशब्द सुनिहाले तथा उनले आएर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई भन्नुभयो । उहाँले अब्दुल्लाह बिन उबैयलाई बोलाएर सोध्नुभयो त उसले साफ इन्कार गरिदियो जसपश्चात जैद बिन अरकमलाई बडो दुःख भयो । अल्लाहले जैद बिन अरकमको सच्चाईलाई व्यक्त गर्नका लागि "सूरः मुनाफ़िकून्" उतार्नु भयो जसमा अब्दुल्लाह बिन उबैय का दुष्कर्मलाई उजागर गरिएको छ । (सहीह बुखारी, तफ़सीर सूरः मुनाफ़िकून)

[4]अर्थ यो हो कि मोहाजिरीनको अन्नदाता परमेश्वर हो, यसकारण कि जीविकाका कोष उसैसित छ । त्यसले जसलाई जति चाहन्छ देओस् तथा जसलाई चाहन्छ रोकोस् ।

لَا يَفْقَهُوْنَ ⑦

मुनाफ़िक़हरु बुझ्दैनन् ।[1]

يَقُوْلُوْنَ لَئِنْ رَّجَعْنَآ اِلَى الْمَدِيْنَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ ۭ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ ⑧

(८) यिनी भन्दछन् कि हामी अब फर्केर मदीना जानेछौं भने सम्मानवाला त्यहाँबाट अपमानवालालाई निकालिदिनेछ ।[2] (सुन !) सम्मान त केवल अल्लाह (तआला) का लागि तथा त्यसका सन्देष्टाका लागि एवं ईमान भएकाहरूका लागि छ[3] परन्तु यी द्वयवादी (मुनाफ़िक़िन) जान्दैनन् ।[4]

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ

(९) हे ईमान भएकाहरू ! तिम्रो धन तथा तिम्रो सन्तानले तिमीलाई सल्लाहको यादबाट निश्चिन्त नगरिदेऊन् ।[5] तथा जो यस्तो गर्दछन् उनी ठुलै हानि

[1]मुनाफ़िक़ (अवसरवादी) यस तथ्यलाई जान्दैनन्, यसकारण उनी ठान्दछन् कि अंसार यदि मोहाजिरीनतिर सहायतार्थ हात बढाएनन् भने उनी भोकै मर्नेछन् ।

[2]यो भन्ने मानिस मुनाफ़िक़हरूको प्रमुख अब्दुल्लाह बिन उबैय थियो । सम्मानितबाट त्यसको प्रयोजन थियो त्यो स्वयं तथा त्यसका साथी तथा अपमानितबाट (अल्लाहको शरण !) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा मुसलमान ।

[3]अर्थात् सम्मान तथा प्रभुत्व केवल अल्लाहका लागि छ, त्यो आफ्नो तर्फबाट जसलाई चाहन्छ सम्मान तथा प्रभुत्व प्रदान गर्दछ । जस्तो कि त्यो आफ्ना रसूलहरू तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरूलाई सम्मान तथा सफलताहरू प्रदान गर्दछ, न कि उनलाई जो अवज्ञाकारी छन् । यहाँ मुनाफ़िक़हरूका कथनको खण्डन गरेको छ कि मुसलमानहरूको स्वामी केवल अल्लाह ताआला छ तथा सम्मानित पनि त्यही छ जसलाई त्यो सम्मानित ठान्दछ, न कि त्यो जो स्वयंलाई सम्मानित तथा जसलाई जगतवासीले सम्मानित सम्झोस् । अल्लाहका निकट सम्मानित मात्र तथा मात्र ईमान भएकाहरू हुनेछन्, काफ़िर तथा मुनाफ़िक होइनन् ।

[4]यसकारण यस्ता कर्म गर्दैनन् जो उनका लागि लाभप्रद छन्, न ती कुराहरूबाट बाँच्छन् जो उनका लागि हानिकार छ ।

[5]अर्थात् माला तथा सन्तानको प्रेम तिमीमाथि यदि प्रभावी नहुनजाओस् कि तिमी अल्लाहद्वारा भनिएका आदेश तथा कर्तव्यबाट निश्चिन्त हुनजाऊ तथा अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएका हलाल (वैध) तथा हराम (अवैध) का सीमाहरूको चिन्ता नगर । मुनाफ़िक़हरूको चर्चाका पश्चात तुरुन्त यस चेतावनीको आशय यो हो कि यी मुनाफ़िक़हरूको आचरण हो, जो मनुष्यलाई क्षतिमा पारिदिनेवाला छ । ईमान भएकाहरूको आचरण यस विपरीत हुन्छ तथा त्यो यो हो कि उनी प्रत्येक क्षण अल्लाहलाई याद गर्दछन्, अर्थात् त्यसका आदर्शहरू एवं अनिवार्यताहरुको पालन

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ⑨

व्यहोर्ने मानिसहरू हुन् ।

وَأَنفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ⑩

(१०) तथा जे-जति हामीले तिमीलाई प्रदान गरेका छौं, त्यसमध्येबाट (हाम्रा मार्गमा) त्यसभन्दा पूर्व खर्च गर[1] कि तिमीमध्ये कसैलाई मृत्यु आइपुगोस्, त भन्नालागे कि हे मेरा प्रभु ! मलाई तिमीले अलिबेरको छुट किन दिंदैनौ ?[2] कि म दान दिऊ तथा सदाचारीहरूमध्ये हुनजाऊ ।

وَلَن يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑪

(११) तथा कसैको जब निर्धारित समय आइपुग्छ त्यसपछि उसलाई अल्लाह (तआला) ले कदापि अवसर दिंदैन तथा जे-जति तिमी गर्दछौ, त्यससित अल्लाह (तआला) राम्ररी अवगत छ ।

سُورَةُ التَّغَابُنِ

सूरतुत-तग़ाबुन- ६४

सूरः तग़ाबुन मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा अठार आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ لَهُ الْمُلْكُ

(१) आकाशहरू तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तुले अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर्दछन्,[3] उसैको

तथा वैध एवं अवैधमा अन्तर गर्दछन् ।

[1]खर्च गर्नुको अभिप्राय ज़कात दिनु तथा अन्य राम्रा कार्यहरूमा खर्च गर्नु हो ।

[2]यसबाट ज्ञात भयो कि ज़कात (धर्मदान) दिने तथा अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्ने तथा यसैप्रकार यदि हज गर्ने सामर्थ्य छ भने त्यसलाई अदा गर्नु (तिर्नु) मा ढिलो गर्नु हुँदैन, यसकारण थाहा छैन कि मृत्यु कहिले आइपुगोस् तथा यो अनिवार्य कर्तव्य त्यसमाथि रहिरहोस् । मृत्युका समय कामना गर्नुको कुनै लाभ हुनेछैन ।

[3]अर्थात् आकाश एवं धर्तीको प्रत्येक वस्तु सबै दोष तथा कमीबाट अल्लाहको पवित्रता एवं शुद्धताको वर्णन गर्दछ, आफ्नो स्थितिले पनि तथा कथनले पनि, जस्तो कि पहिला गुज्रिसकेको छ ।

وَلَهُ الْحَمْدُ ز وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ①

राज्य छ तथा उसैको प्रशंसा छ[1] तथा त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَّمِنْكُمْ مُّؤْمِنٌ ط وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ②

(२) उसैले तिमीलाई पैदा गरेको छ, त तिमीमध्ये केही त काफ़िर छन् तथा केही ईमान भएकाहरू छन्, तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ अल्लाह (तआला) राम्ररी देखिराखेको छ ।[2]

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ج

(३) उसैले आकाशहरू तथा धर्तीलाई न्याय (औचित्य तथा हिक्मत) ले उत्पन्न गऱ्यो,[3] उसैले तिम्रा रुप बनाए[4] र अनि

[1]अर्थात् यी दुबै गुण उसैका साथ विशेष छन् । यदि कसैलाई केही अधिकार प्राप्त छ भने त्यो उसैबाट प्रदान गरेको छ, जो सामयिक छ, कसैसित सुन्दरता तथा निपुणता छ त त्यसै दयाको स्रोतको परिणाम हो । अतः वास्तविक प्रशंसाको अधिकारी केवल त्यही छ ।

[2]अर्थात् मानिसका लागि पुण्य, पाप, भलाई, पाप तथा कुफ्र एवं ईमानका मार्गहरूलाई स्पष्ट गर्नुका पश्चात अल्लाहले मानिसलाई इच्छा तथा रुचिको अधिकार दियो, जसका अनुसार कसैले कुफ्र तथा कसैले ईमानको मार्ग अपनाएको छ, उसले कसैमाथि दबाव दिएको छैन । यदि त्यसले दबाव दिन्थ्यो भने कोही कुफ्र तथा पापको मार्ग अपनाउनमा समर्थ हुने थिएन । परन्तु यसप्रकारले मानिसको परीक्षा सम्भव थिएन, जबकि अल्लाहको इच्छा मानिसको परीक्षा लिनु थियो ।

﴿ الَّذِيْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ﴾

"जसले मृत्यु तथा जीवनलाई यसकारण पैदा गऱ्यो कि तिम्रो परीक्षा लेओस् कि तिमीमध्येबाट सत्कर्म कसले गर्दछ ।" (सूरतुल मुल्क-२)

यस आधारमा जस्तो काफ़िरको रचयिता अल्लाह हो कुफ्र पनि उसैको रचना हो, किन्तु यो कुफ्र त्यस काफ़िरको कर्म तथा कमाई हो जसले आफ्नो इच्छाले त्यसलाई अपनाएको छ, यसैप्रकार मोमिन तथा ईमानको स्रष्टा पनि अल्लाह हो परन्तु ईमान त्यस मोमिनको कमाई तथा कर्म हो जसले त्यसलाई अपनाएको छ । यस कमाई तथा कर्मका लागि दुवैलाई उनका कर्महरूका अनुसार फल प्राप्त हुनेछ, किनकि त्यसले सबैका कर्म देखिराखेको छ ।

[3]तथा त्यो न्याय एवं हिक्मत यही हो कि उपकारीलाई त्यसको प्रत्युपकार तथा अपकारीलाई त्यसको प्रत्यापकार देओस्, जस्तो कि यस न्यायको पूर्ण प्रबन्ध त्यसले क़्यामतका दिन गर्नेछ ।

[4]तिम्रो रुप, आकार-प्रकार तथा आकृति अति सुन्दर बनायो जसबाट अल्लाहको अरु

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝

सुन्दर बनायो तथा उसैतिर फर्कनुछ ।[1]

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ۝

(४) त्यसले आकाशहरू एवं धर्तीका समस्त वस्तुहरूको ज्ञान राख्दछ तथा जे-जति तिमी गुप्त राख्दछौ तथा जो प्रकट गर्दछौ त्यो (सबैलाई) जान्दछ। अल्लाह त छातिभित्र सम्मका कुराहरूको ज्ञाता छ ।[2]

اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ قَبْلُ ۫ فَذَاقُوْا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

(५) के तिम्रो पासमा यसभन्दा पूर्वका काफ़िरहरूको सूचना पुगेन, जसले आफ्ना कर्महरूका परिणामको स्वाद चाखे[3] तथा जसका लागि कष्टदायी यातना छ ?[4]

ذٰلِكَ بِاَنَّهٗ كَانَتْ تَّاْتِيْهِمْ

(६) यो यसकारण कि उनका पासमा उनका सन्देष्टाले

सृष्टि बञ्चित छ, जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ * الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ * فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾

"हे मनुष्यहरू ! तिमीलाई आफ्ना कृपाशील प्रभुबाट कुन कुराले बहकायो ? जुन प्रभुले तिमीलाई जन्म दियो, अनि ठीक-ठाक गऱ्यो, त्यस पश्चात (सन्तुलित एवं) बराबर बनायो, जुन रुपमा चाह्‌यो तिमीलाई जोड दियो ।" (सूरतुल इन्फितार- ६-८)

﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ﴾

"तथा तिम्रा रुप बनाएर निकै सुन्दर बनाए तथा तिमीलाई उत्तम (एवं पवित्र) वस्तुहरू खानलाई प्रदान गरे ।" (सूरतुल मोमीन ६४)

[1]कुनै अरुतिर होइन, कि अल्लाहका हिसाब तथा पकडबाट बचाव हुनजाओस् ।

[2]अर्थात् त्यसको ज्ञान पृथ्वी तथा आकाशको सृष्टि सबै कुराहरूमाथि आच्छादित छ, बरु त्यो अन्तर्यामी छ । यसभन्दा पहिला जुन वाचा तथा धम्कीहरू वर्णित भएका छन् यो उनैमाथि जोड दिएको छ ।

[3]यो मक्कावासीहरू सित विशेष रुपले तथा अरबका काफ़िरहरूसित सामान्यत: सम्बोधन छ । पहिला काफ़िरहरूसित अभिप्राय नूहको जाति, आद जाति तथा समूद जाति आदि हुन्, जसलाई संसारमा उनका कुफ्र तथा अवज्ञाका कारण प्रकोपमा हालेर नष्ट, ध्वस्त गरिदिइयो ।

[4]अर्थात् सांसारिक यातनाका अतिरिक्त परलोकमा ।

[5]ذلك यो संकेत हो त्यस यातनातिर जो संसारमा उनले पाए तथा आखिरत (परलोक) मा पनि पाउनेछन् ।

رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالُوْٓا اَبَشَرٌ يَّهْدُوْنَنَا ۫ فَكَفَرُوْا وَ تَوَلَّوْا وَّاسْتَغْنَى اللّٰهُ ؕ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَمِيْدٌ ۝

स्पष्ट प्रमाण (चमत्कार) लिएर आए त उनीहरूले भनिदिए कि के मानवले हाम्रो पथप्रदर्शन गर्नेछ ?[1] त इन्कार गरिदिए[2] तथा मुख फर्काइहाले[3] तथा अल्लाहले पनि निश्चिन्तता गर्‍यो[4] तथा अल्लाह त छ नै अत्याधिक निस्पृह[5] समस्त गुणहरू भएको ।[6]

زَعَمَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَنْ لَّنْ يُّبْعَثُوْا ؕ قُلْ بَلٰى وَرَبِّيْ لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ ؕ

(७) ती काफ़िरहरूले भ्रम गरेका छन् कि पुन: जीवित गरिने छैनन्,[7] तपाईं भनिदिनुस् कि किन होइन, अल्लाहको सौगन्ध तिमी अवश्य पुन: जीवित गरिने छौ[8], अनि जे-जति

[1]यो उनका कुफ्रका कारण हो कि उनीहरूले यो कुफ्र, जो दुबै लोकमा उनको यातनाको कारण बन्यो यसकारण अपनाए कि उनीहरूले एउटा मानव पुरुषलाई आफ्नो मार्गदर्शक मान्नबाट इन्कार गरिदिए । अर्थात् एउटा मानिस सन्देष्टा बनेर मानिसहरूका मार्गदर्शन तथा पथप्रदर्शनका लागि आउनु उनका लागि अस्वीकार्य थियो जस्तो कि आज पनि बिदअतीहरूका लागि रसूललाई मानव पुरुष मान्न अति भारी एवं कठिन छ । هَدَاهُمُ اللهُ تعالى

[2]जस्तो कि यसै आधारमा उनीहरूले रसूलहरूलाई रसूल मान्न तथा उनीमा यी ईमान स्वीकार गर्नुबाट इन्कार गरिदिए ।

[3]अर्थात् उनीबाट मुख फर्काईहाल्यो तथा जो निमन्त्रण उनी दिन्थे त्यसमाथि चिन्तन-मनन् नै गरेनन् ।

[4]अर्थात् उनका ईमान तथा उनको इबादत (बन्दना) बाट ।

[5]उसलाई कसैको इबादतबाट के लाभ तथा त्यसको इबादतबाट इन्कार गर्नबाट के हानि ?

[6]अथवा महमूद हो (प्रशंसित) सबै सृष्टितिरबाट, अर्थात् प्रत्येक सृष्टि आफ्नो स्थिति तथा कथनको जिब्रोले त्यसको प्रशंसामा मग्न छ ।

[7]अर्थात् यो आस्था कि केयामतका दिन पुन: जीवित गरिने छैन, यो काफ़िरहरूको केवल भ्रम हो, जसको कुनै प्रमाण छैन । भ्रम झूठका लागि पनि उपर्युक्त हुन्छ ।

[8]पवित्र कुर्आनका तीन स्थानमा अल्लाहले आफ्ना रसूललाई यो आदेश दिएको छ कि अल्लाहको शपथ लिएर यो घोषणा गर कि अल्लाहले अवश्य पुन: जीवन प्रदान गर्नेछ । तिनीमध्ये एउटा यो स्थान हो तथा यसभन्दा पहिला एक स्थान सूर: यूनुस आयत ५३ एवं दोस्रो सूर: सबा आयत ३ हो ।

وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ۝٧

तिमीले दिएका छौ त्यसको सूचना दिइने छौ ।[१] तथा अल्लाहका लागि यो निकै सरल छ ।[२]

فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَٱلنُّورِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلْنَا ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝٨

(८) तसर्थ तिमी अल्लाहमाथि तथा त्यसका सन्देष्टामाथि[३] तथा त्यस ज्योतिमाथि जसलाई हामीले अवतरित गरेका छौं ईमान स्वीकार गर[४], तथा अल्लाह ताआला तिम्रा प्रत्येक कर्मसित अवगत छ ।

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ ٱلْجَمْعِ ۖ ذَٰلِكَ

(९) जुन दिन तिमी सबैलाई त्यस एकत्रित हुने दिन[५] एकत्रित गर्नेछ, त्यही दिन हो पराजय

[१]यो केयामत हुनुको रहस्य हो कि अन्ततः अल्लाहले किन सबै मानिसलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नेछ ? यसकारण ताकि प्रत्येकलाई त्यसका कर्मको पूरा प्रतिकार (प्रतिफल) दिइयोस्, किनकि संसारमा हामीले देख्छौं कि यो प्रतिफल साधारणतः पूर्ण रुपले पाइँदैन, राम्रालाई र नराम्रालाई । अब यदि केयामतका दिन पनि पूर्ण प्रतिफलको व्यवस्था हुँदैन भने संसार एउटा खेलाडीको खेल तथा व्यर्थ कर्म नै मानिनेछ, जबकि अल्लाह यस्ता कुराहरूबाट अति उच्च (महान) छ । त्यसको कुनै कार्य व्यर्थ छैन । यो कुरा त टाढै छ कि जिन्न तथा मानिसहरूको उत्पत्तिलाई एउटा क्रिडा ठानियोस् ।

[२]यो पुनः जीवन मानिसहरूलाई जति नै कठिन लागोस्, किन्तु अल्लाहका लागि अत्यन्त सरल छ ।

[३] فَآمِنُوا मा 'फा' विवरण (स्पष्ट गर्न) का लागि छ जो लुप्त शब्दको संकेत दिन्छ, अर्थात् إذا كانَ الأَمْرُ هكـذا فَصَدِّقُوا بالله अर्थात् "जब मामिला यस्तो छ जो वर्णित भयो, त अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूलमाथि ईमान स्वीकार गर, त्यसको पुष्टि गर ।"

[४]तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका साथ अवतरित यो कुर्आन नै प्रकाश हो, जसबाट मार्ग विचलनका अन्धकार हटेर जान्छ तथा ईमानको प्रकाश फैलन्छ ।

[५]केयामतलाई यौमुल जमअ (एकत्रित हुने दिन) यसकारण भनिन्छ कि त्यस दिन आदि, अन्त्यका सबै मानिस एउटै मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । फरिश्ताले पुकार्नेछ त सबैले त्यसको पुकार सुन्नेछन् । प्रत्येकको दृष्टि अन्तसम्म पुग्नेछ, किनकि बीचमा कुनै वस्तु क्षेत्रको रुपमा आउने छैन । जस्तो अन्य स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿قُلْ إِنَّ ٱلْأَوَّلِينَ وَٱلْـَٔاخِرِينَ ۝ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾

"तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) सबै अघिल्ला प्रथा पछिल्ला अवश्य एकत्र गरिनेछन् । एउटा निर्धारित दिनका समय ।" (अल-वाकेअ:-४९, ५०)

يَوْمُ التَّغَابُنِ ۗ وَمَنْ يُّؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُّكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاٰتِهٖ وَيُدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ۗ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿٩﴾

तथा विजयको ।[1] तथा जुन व्यक्तिले अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गरी सत्कर्म गर्दछ, अल्लाहले त्यसबाट त्यसका पापहरू हटाइदिनेछ तथा त्यसलाई स्वर्गहरूमा लग्नेछ जसका मुनि सरिताहरू प्रवाहित छन्, जसमा उनीहरू सधैं रहनेछन् । यही बहुत ठूलो सफलता हो ।

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۗ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿١٠﴾

(१०) तथा जुन मानिसहरूले कुफ्र गरे र हाम्रा आयतहरूलाई उनी सबै नरकमा जाने हुन्छन्, जसमा उनीहरू सधैं रहनेछन्, त्यो साह्रै नराम्रो स्थान हो ।

مَآ اَصَابَ مِنْ مُّصِيْبَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۗ وَمَنْ يُّؤْمِنْ بِاللّٰهِ يَهْدِ قَلْبَهٗ ۗ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١١﴾

(११) कुनै आपदा अल्लाहको आज्ञा बिना पुग्न सक्दैन ।[2] तथा जसले अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गर्दछ अल्लाह त्यसको हृदयलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ[3] तथा अल्लाह प्रत्येक वस्तु

[1]अर्थात् एक समूहले जित्नेछ तथा अर्कोले हार्नेछ । सबभन्दा ठूलो विजय ईमानवालाहरूलाई यो प्राप्त हुनेछ कि उनी स्वर्गमा प्रवेश गर्नेछन् तथा त्यहाँ ती घरहरूका पनि अधिकारी बन्नेछन् जो नरकवासीहरूका लागि थिए । यदि उनीहरूले नरकमा जाने कर्म गर्दैनथे । त सबभन्दा ठूलो पराजय नरकवासीहरूका भागमा आउनेछ जो नरकमा जानेछन्, जसले राम्रोलाई नराम्रोसित, उत्तमलाई तुच्छसित एवं वरदानहरूलाई यातनासित साटे । 'गबन' को अर्थ हानि तथा क्षति पनि हो अर्थात् घाटाको दिन । त्यसदिन काफ़िरहरूलाई त घाटाको संवेदन हुने नै छ । ईमान भएकाहरूलाई पनि यस आधारमा घाटा अनुभव हुनेछ कि उनीहरूले र अझै अधिक पुण्यका काम गरेर अधिक पद किन प्राप्त गरेनन् ।

[2]अर्थात् त्यसका भाग्य-लेख तथा इच्छाबाट नै त्यसको उत्पत्ति हुन्छ । केही विद्वानहरू भन्छन् कि यो अवतरित हुनुको कारण काफ़िरहरूको यो कथन हो कि यदि मुसलमान सत्यमा भएको भए तउनीहरूलाई सांसारिक आपदाहरू पुग्ने थिएनन् । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् त्यो जानिहाल्थ्यो कि जे-जति त्यसलाई पुग्दछ अल्लाहका इच्छाले नै पुग्दछ, अतः त्यो धैर्य तथा भाग्यमा प्रसन्नता व्यक्त गर्दछ । इब्ने अब्बास रज़ीयल्लाहु अन्हुमा भन्नुहुन्छ कि त्यसका हृदयमा पक्का विश्वास गरिदिन्छ जसबाट त्यो जान्दछ कि त्यसलाई पुग्ने कुरो त्यसबाट चुक्न सक्दैन तथा जुन चुक्ने कुरा छ त्यसलाई पुग्न सक्दैन । (इब्ने क़सीर)

लाई राम्ररी जान्दछ ।

وَ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَ اَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿١٢﴾

(१२) (मानिसहरू !) अल्लाहका आदेशको पालन गर तथा सन्देष्टाका आदेशको पालना गर । अनि यदि तिमी विमुख भयौ भने हाम्रो सन्देष्टाको दायित्व केवल स्पष्टरुपले पुऱ्याइदिनु हो ।[1]

اَللّٰهُ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ؕ وَ عَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿١٣﴾

(१३) अल्लाहको अतिरिक्त कुनै सत्य उपास्य छैन तथा ईमान भएकाहरू केवल अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नु पर्दछ ।[2]

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَ اَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوْهُمْ ۚ وَ اِنْ تَعْفُوْا وَ تَصْفَحُوْا وَ تَغْفِرُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٤﴾

(१४) हे ईमान भएकाहरू ! तिम्रा केही पत्नीहरू तथा केही सन्तानहरू तिम्रा शत्रु छन् ।[3] तसर्थ उनीहरूबाट सतर्क रहनु[4] तथा यदि तिमी क्षमा गरिदिन्छौ तथा छाडिदिन्छौ र क्षमा गरिदिन्छौ भने अल्लाह (तआला) क्षमा गर्ने कृपालु छ ।[5]

[1]अर्थात् हाम्रा रसूलको यसबाट केही बिग्रने छैन, किनकि त्यसको काम सन्देश पुऱ्याइदिनु हो । इमाम जुहरी भन्नुहुन्छ कि अल्लाहको काम रसूल पठाउनु हो, रसूलको काम सन्देश पुऱ्याइदिनु तथा मानिसहरूको काम स्वीकार गर्नु हो । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् सबै विषय अल्लाहलाई समर्पित गरुन्, उसैमाथि विश्वास गरुन् तथा केवल उसैसँग विनय गरुन्, किनकि त्यसका अतिरिक्त कोही कार्यक्षम एवं संकटहारी छैन ।

[3]अर्थात् जो तिमीलाई पुण्यका कामहरू तथा अल्लाहका आज्ञापालनबाट रोक्दछन्, बुझिहाल कि उनी तिम्रा हितकारी होइनन्, शत्रु हुन् ।

[4]अर्थात् उनका पछि लाग्नबाट बच, बरु उनीहरूलाई आफ्नो अनुगामी बनाउ ताकि उनीहरूले पनि अल्लाहको आज्ञाकारिता अपनाऊन, न कि तिमी त्यसका पछाडि लागेर आफ्नो आख़िरत बर्बाद गर ।

[5]यसका अवतरणका कारण यो भनिएको छ कि मक्कामा मुसलमान हुने केही मुसलमानहरूले मक्का छाडेर मदीना आउनुको विचार गरे, जस्तो कि त्यस समय हिजरतको आदेश बलपूर्वक दिइएको थियो, किन्तु उनका पत्नी तथा बच्चाहरू बाधा बने तथा उनीहरूले तिनीहरूलाई हिजरत गर्न दिएनन् । अनि जब पछि उनी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका पास आए त देखे कि

إِنَّمَآ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَاللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ⑮

(१५) तिम्रा धन तथा तिम्रा सन्तान (त सर्वथा) तिम्रा परीक्षा हुन्,[1] तथा बहुत ठूलो प्रतिफल अल्लाहका पास छ ।[2]

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ ۗ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُولَـٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ⑯

(१६) त जहाँसम्म तिमीबाट हुनसक्छ अल्लाहसित तर्सदै रह तथा सुन्दै एवं आज्ञापालन गर्दै हिंड[3] तथा (अल्लाहका मार्गमा) दान गर्दैरह जो तिम्रा लागि उत्तम छ,[4] तथा जो मानिस आफ्नो मनोकांक्षाबाट सुरक्षित राखिए तिनै सफल छन् ।

إِن تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَٰعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ

(१७) यदि तिमीले अल्लाहलाई उत्तम ऋण दिनेछौ (अर्थात् उसका मार्गमा खर्च गर्नेछौ)[5] त त्यसले त्यसलाई तिम्रा लागि बढाउँदै जानेछ तथा तिम्रा

उनीभन्दा पहिला आउनेहरूले धर्ममा अत्याधिक समभ्क प्राप्त गरिसकेका छन् त उनीहरूलाई आफ्ना पत्नी तथा बच्चाहरूमाथि क्रोध आयो, जसले उनलाई हिजरतबाट रोकेका थिए, अतः उनलाई दण्ड दिने कुरो सोचे । अल्लाहले यसमा उनीहरूलाई क्षमा गरिदिनु तथा छाडिदिनुको आदेश दियो । (तिर्मिज़ी, तफ़सीर सूरः तग़ाबुन)

[1]जो तिमीलाई निषेधित धन आर्जनका लागि उक्साउँछन् तथा अल्लाहको अधिकार पूरा गर्नबाट रोक्दछन्, त यस परीक्षामा तिमी त्यसै बेला सफल हुनसक्छौ जब तिमीले अल्लाहको अवज्ञामा उनको अनसशरण गर्दैनौ । अभिप्राय यो भयो कि धन तथा सन्तान जहाँ अल्लाहका वरदान छन्, त्यहीं उनी मानिसको परीक्षाका साधन पनि छन् । यस ढंगले अल्लाह देख्दछ कि मेरो आज्ञाकारी को छ तथा अवज्ञाकारी को ?

[2]अर्थात् त्यस व्यक्तिका लागि धन तथा सन्तानका प्रेमका मुक़ाबिलामा अल्लाहको आज्ञाकारितालाई प्रधानता दिन्छ तथा त्यसको अवज्ञाबाट पन्छिन्छ ।

[3]अर्थात् अल्लाह तथा रसूलका कुराहरूलाई ध्यानले सुन तथा त्यसका अनुसार कर्म गर, किनकि मात्र सुन्नु व्यर्थ छ जबसम्म त्यसको पालना नहोस् ।

[4] خَيْراً (अर्थात्) إنفاقاً خَيْراً अथवा يَكُنِ الإنفاقُ خَيْراً । खर्च साधारण छ, अनिवार्य दान तथा ऐच्छिक दान दुबैलाई सम्मिलित छ ।

[5]अर्थात् शुद्ध विचार तथा सफा मनले अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नेछौ ।

وَاللّٰهُ شَكُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿١٧﴾

पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ र अल्लाह बडो गुणग्राहक तथा सहनशील छ ।[1]

عٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿١٨﴾

(१८) त्यो गुप्त एवं प्रकटलाई जान्दछ । शक्तिमान एवं हिक्मतवाला छ ।[2]

سُوْرَةُ الطَّلَاقِ

सूरतुत्तलाक़-६५

सूरः तलाक मदीनामा अवतरित भएको, यसमा बारह आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَطَلِّقُوْهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَاَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ ۚ

(१) हे नबी ! (आफ्ना अनुयायीहरूसित भन) जब तिमी आफ्ना पत्नीहरूलाई तलाक़ दिन चाहन्छौ[3] त उनको इद्दत (अवधिका आरम्भ) मा उनीहरूलाई तलाक़ देउ[4] तथा इद्दतको गणना

---

[1]अर्थात् कैयन् गुना बढाउनुका साथ त्यसले तिम्रा पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ ।

[2]त्यसबेला आफ्ना आज्ञापालकहरूलाई कैयन गुना पुण्य तथा प्रतिफल प्रदान गर्दछ । तथा अवज्ञाकारीहरूलाई तुरुन्त समात्दैन ।

[3]नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित सम्बोधन उहाँको श्रेष्ठता प्रतिष्ठाका कारण हो । अन्यथा आदेश त अनुयायीहरूलाई दिइराखिएको छ । अथवा उहाँलाई नै विशेष रुपले सम्बोधित गरिएको छ तथा बहुवचनको रुप प्रतिष्ठाका कारण छ तथा अनुयायीहरूका लागि उहाँको आदर्श नै पर्याप्त छ । طَلَّقْتُمْ को अर्थ हो जब तलाक़ दिनुको पक्का इरादा गरेका हुन्छौ ।

[4]यसमा तलाक़ दिनुको विधि तथा समय भनिएको छ र لِعِدَّتِهِنَّ मा 'लाम' समय निर्धारणका लागि अर्थात् لاِسْتِقْبَالِ عِدَّتِهِنَّ (इद्दतका आरम्भमा) तलाक देउ । अर्थात् जब स्त्री मासिक धर्मबाट पवित्र हुन्छे त त्यससित संभोग नगरिकन तलाक देऊ । पवित्रताको अवस्था त्यसको इद्दत (अवधि) को आरम्भ हो । यसको अभिप्राय यो हो कि मासिक धर्मको अवस्थामा अथवा पवित्रताको अवस्थामा संभोगका पश्चात तलाक़ दिनु गलत छ । यसलाई धर्मविदहरूले तलाके विदई (विधिका प्रतिकूल) तलाक़बाट तथा पहिला (सहीह) तरीकाको सुन्नत अनुसार तलाक़सित व्यंजित गरिएको छ । यसको समर्थन त्यस हदीसबाट हुन्छ जसमा वर्णित छ कि आदरणीय इब्ने उमरले मासिक धर्मको अवस्थामा आफ्नी पत्नीलाई

لَا تُخْرِجُوْهُنَّ مِنْۢ بُيُوْتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيْنَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۭ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ ۭ وَمَنْ يَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهٗ ۭ لَا تَدْرِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا ①

राख[1] तथा अल्लाहसित जो तिम्रो प्रभु हो तर्सिरह, न तिमीले उनीहरूलाई उनका घरहरूबाट निकाल[2] तथा न उनी (स्वयं) निक्लून्[3], हो यो अर्कै कुरा हो कि उनी खुला कुकर्म गरिहालून् ।[4] यी अल्लाहका निर्धारित गरिएका सीमाहरू हुन्, र जबकि अल्लाहका सीमाहरूको उल्लंघन गर्दछ, उसले निश्चित रुपमा आफूमाथि अत्याचार गऱ्यो,[5] तिमी जान्दैनौ कि शायद त्यसका पश्चात अल्लाह (तआला) ले कुनै

तलाक़ दिनुभयो त रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम क्रोधित भइहाल्नुभयो तथा उनलाई त्यसलाई वापस लिनुका साथ आदेश दिनुभयो कि पवित्रताको अवस्थामा तलाक़ दिनु, तथा त्यसका लागि उहाँले यस आयतलाई प्रमाण बनाउनुभयो । (सहीह बुख़ारी, किताबुत्तलाक़) उद्यपि मासिक धर्मको अवस्थामा दिइएको तलाक़ पनि बिदई हुनुको बावजुद पर्न जानेछ । मुहद्देसीन तथा सबै विद्वान यसलाई मान्दछन् । हो, इब्ने तैमीया तथा इब्ने क़य्यिम तलाक़ बिदयी पर्न मान्दैनन् । (विवरणका लागि हेर्नुस् नैलुलऔतार, किताबुत तलाक़, बाबुन नह्ये अनित तलाकि फ़िल हैज़े व फ़ित् तुहरे तथा अन्य हदीसहरुको व्याख्या)

[1]अर्थात् त्यसका आरम्भ तथा अन्तको ध्यान राख, ताकि स्त्रीले त्यसका पश्चात दोस्रो विवाह गर्न सकोस्, अथवा यदि तिमी नै पुनः राख्न चाहन्छौ (पहिलो तथा दोस्रो तलाक़को दशामा) त इद्दत (अवधि) भित्र पुनः राख्न सक ।

[2]अर्थात् तलाक़ दिनासाथै स्त्रीलाई आफ्ना घरबाट ननिकाल, बरु इद्दतसम्म त्यसलाई घरमै रहनदेऊ, तथा त्यस समयसम्म रहनु तथा खानु एवं लुगाफाटाको खर्च तिम्रो दायित्व हो ।

[3]अर्थात् इद्दत (अवधि) भित्र स्त्रीले स्वयं पनि बाहिर निस्कनबाट बचाव गरोस्, परन्तु यो कि कुनै अति आवश्यक समस्या होस् ।

[4]अर्थात् व्यभिचार गरोस् अथवा अपशब्द तथा असभ्य स्वभावको प्रदर्शन गरोस्, जसबाट घरवालाहरूलाई दुःख होस् । दुबै स्थितिहरुमा त्यसलाई निकाल्न उचित (जायेज़) हुनेछ ।

[5]अर्थात् उपरोक्त आदेश अल्लाहका सीमाहरु हुन् जसको उल्लंघन स्वयं आफूमाथि अत्याचार गर्नु हो, किनकि त्यसको धार्मिक तथा सांसारिक हानि स्वयं उल्लंघनकारीले नै भोग्नुपर्नेछ ।

नयाँ कुरा उत्पन्न गरिदेओस् ।[1]

(२) त जब यी (महिलाहरू) आफ्ना अवधि पूरा गर्नका निकट पुग्दछन् त उनीहरूलाई नियमानुसार आफ्ना विवाहमा रहनदेउ अथवा नियमानुसार

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ

[1]अर्थात् पतिका मनमा तलाक दिए कि स्त्रीको रुची पैदा गरिदेओस् तथा त्यो फेरिबाट राख्नमा तयार हुनजाओस्, जस्तो कि पहिलो तथा दोस्रो तलाक्‌का पश्चात पतिलाई अवधिभित्र पुन:बाट राख्नुको अधिकार छ । यसकारण केही भाष्यकारहरूको विचार छ कि अल्लाहले यस आयतमा मात्र एक तलाक् दिनुको शिक्षा दिएको छ तथा एक समयमा तीन तलाक् दिनबाट रोकेको छ, किनकि यदि उसले एकै समयमा तीन तलाक दिन्छ (तथा धर्मविधानले त्यसलाई वैध गरेर लागू पनि गरिदेओस्) त फेरि यो भन्नु व्यर्थ छ कि सम्भवत: अल्लाह तआलाले कुनै नयाँ कुरा पैदा गरिदेओस् । (फ़तहुल क़दीर) यसैबाट इमाम अहमद तथा अन्य विद्वानहरूले यो तर्क निकालेका छन् कि आवास तथा खर्च दिनुमा जुन जोड दिइएको छ त्यो ती स्त्रीहरूका लागि हो जसलाई पतिले पहिलो तथा दोस्रो तलाक् दिएको हुन्छ, किनकि उनमा पतिलाई फेरिबाट राख्नुको अधिकार रहन्छ । तथा जुन स्त्रीलाई विभिन्न समयमा दुई तलाक् भइसकेको छ त तेस्रो तलाक् त्यसका लागि बत्ता अथवा बायेना (बिलगाव) हो । त्यसको आवास तथा खर्च पतिमाथि छैन । त्यसलाई तुरुन्त पतिका घरबाट दोस्रो ठाउँमा गरिदिइनेछ, किनकि अब पतिले त्यसलाई पुन: राखेर आफ्नो घर आबाद गर्न सक्दैन حَتَّىٰ تَنكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ यसकारण अब उसलाई पतिका पास रहनु तथा त्यसबाट खर्च लिनुको अधिकार छैन । यसको समर्थन फ़ातिमा बिन्ते कैसको यस घटनाबाट हुन्छ कि जब त्यसलाई त्यसका पतिले तेस्रो तलाक पनि दिइहाल्यो तथा त्यसलाई पतिका घरबाट निस्कन भनियो त त्यो तयार भइनन् । अन्तत: विवाद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसम्म पुग्यो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यही निर्णय गर्नुभो कि त्यसका लागि आवास तथा खर्च छैन, त्यसलाई तुरुन्त अर्को ठाउँ गइहाल्नुपर्छ । केही रिवायत (उद्धरणहरू) मा स्पष्टीकरण पनि छ । «إِنَّمَا النَّفَقَةُ وَالسُّكْنَى لِلْمَرْأَةِ، إِذَا كَانَ لِزَوْجِهَا عَلَيْهَا الرَّجْعَةُ» (रवाहु अहमद वन नसाई) हो, केही रिवायतमा गर्भवतीका लागि पनि आवास तथा खर्चको स्पष्टीकरण छ । (हेर्नुस् नैलुल औतार, बाबु माजाअ फी नफ़क़तिल मबतूतते) केही मानिस यी हदीसहरूलाई कुरआनका उपरोक्त आदेश لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِن بُيُوتِهِنَّ का विपरीत मानेर यिनलाई मान्दैनन् जो सही छैन, किनकि कुरआनको ओदश आफ्ना अगाडि तथा पछाडिका संकेतहरूलाई हेर्दै मुतल्लका रजईया (जसलाई तलाक्‌का पश्चात पुन: राख्न सकियोस्) का लागि छ । यदि त्यसलाई साधारण पनि मानिन्छ भने त ती हदीसहरू त्यसलाई विशेष गर्नका लागि छन् अर्थात कुरआनका सामान्य आदेशलाई यी रिवायतहरूले मुतल्लका रजईयाका लागि विशेष गरिदियो तथा मुतल्लका बायेनालाई यस साधारण नियमबाट निकालदियो ।

وَّاَشْهِدُوْا ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنْكُمْ وَاَقِيْمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ؕ ذٰلِكُمْ يُوْعَظُ بِهٖ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا ۙ﴿٢﴾

तिनीहरूलाई अलग गरिदेउ[1] तथा आफूमध्येबाट दुई न्याय गर्ने व्यक्तिहरूलाई साक्षी बनाउ,[2] तथा अल्लाहको प्रसन्नताका लागि ठीक-ठाक (साँचो) साक्ष्य देउ ।[3] यही हो त्यो जसको शिक्षा उनीहरूलाई दिइन्छ, जो अल्लाहमाथि तथा केयामत (प्रलय) का दिनमाथि ईमान स्वीकार गर्दछ, तथा जो व्यक्ति अल्लाहसित तर्सन्छ अल्लाहले त्यसका लागि छुटकाराको मार्ग निकालिदिन्छ ।[4]

وَّيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ؕ وَمَنْ يَّتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ ؕ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ ؕ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾

(३) तथा त्यसलाई यस्तो स्थानबाट जीविका उपलब्ध गराउँछ जसको उसलाई अनुमान पनि हुँदैन, तथा जुन व्यक्तिले अल्लाहमाथि भरोसा गर्नेछ, अल्लाह त्यसका लागि पर्याप्त हुनेछ । अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो कार्य पुरा गरेर नै रहनेछ,[5] अल्लाह (तआ़ला) ले प्रत्येक वस्तुको एउटा अनुमान निर्धारित गरेको छ ।[6]

---

[1]मुतल्लाका मदखूला (जुन स्त्रीसँग पतिले संभोग गरेको छ यदि उसलाई तलाक़ दिएको छ भने) त्यसको अवधि (इद्दत) तीन मासिक धर्म छ । यदि त्यसलाई फेरिबाट राखिहाल्नुको विचार छ भने इद्दत (अवधि) पूरा हुनुभन्दा अगावै रुजूअ् गरिहाल, अन्यथा उनीहरूलाई नियमानुसार आफूबाट अलग गरिदेऊ ।

[2]यस रजअत (पत्नीलाई पुनः राख्नु) माथि तथा केही धर्मविद्का निकट तलाक़मा साक्षी (गवाह) बनाइहाल । यो आदेश अनिवार्यताका लागि होइन, यस्तो गर्नु उत्तम छ, अर्थात् गवाह साक्षी बनाउनु उत्तम छ, आवश्यक छैन ।

[3]यो साक्ष्यहरूलाई भनिएको छ कि बिना पक्षपात तथा प्रलोभन सही-सही साक्ष्य देओस् ।

[4]कठिनाई तथा परीक्षाहरूबाट निस्कनुको मार्ग पैदा गरिदिन्छ ।

[5]अर्थात् त्यसले जे चाहन्छ त्यसबाट कसैले रोक्न सक्दैन ।

[6]अभावहरूका लागि पनि तथा सुविधाहरूको लागि पनि यी दुवै आफ्ना समयमा समाप्त हुन जान्छन् । केही ज्ञाताहरूले यसको अभिप्राय मासिक धर्म तथा इद्दत (अवधि) लिएका छन् ।

(४) तिम्रा स्त्रीहरूमध्ये जुन स्त्रीहरू मासिक धर्मबाट निराश भइसकेका हुन्छन्, यदि तिमीलाई शंका छ भने तिनीहरूको अवधि तीन महिना छ तथा उनको पनि जसलाई अझै मासिक धर्म प्रारभ नै भएको छैन ।[1] तथा गर्भवती महिलाहरूको इद्दत (अवधि) तिनका शिशुहरूलाई जन्म दिनु हो तथा जो व्यक्ति अल्लाह तआलासित तर्सनेछ, अल्लाह त्यसका प्रत्येक (कार्यमा सुविधा उत्पन्न गरिदिनेछ ।

وَالّٰٓئِیْ یَئِسْنَ مِنَ الْمَحِیْضِ مِنْ نِّسَآئِكُمْ اِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ ۙ وَّالّٰٓئِیْ لَمْ یَحِضْنَ ؕ وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ یَّضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ؕ وَمَنْ یَّتَّقِ اللّٰهَ یَجْعَلْ لَّهٗ مِنْ اَمْرِهٖ یُسْرًا ④

(५) यो अल्लाहको आदेश हो जो उसले तिमीतिर उतारेको छ तथा जो व्यक्ति अल्लाहसित तर्सने छ अल्लाहले त्यसका पाप मेटाइदिनेछ तथा त्यसलाई निकै ठूलो प्रतिफल दिनेछ ।

ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهٗۤ اِلَیْكُمْ ؕ وَمَنْ یَّتَّقِ اللّٰهَ یُكَفِّرْ عَنْهُ سَیِّاٰتِهٖ وَیُعْظِمْ لَهٗۤ اَجْرًا ⑤

(६) तिमी आफ्नो शक्तिका अनुसार जहाँ रहन्छौ त्यहाँ ती (तलाक़वाली) महिलाहरूलाई राख[3] तथा उनीहरूलाई बाध्य गर्नका लागि कष्ट

اَسْكِنُوْهُنَّ مِنْ حَیْثُ سَكَنْتُمْ مِّنْ وُّجْدِكُمْ وَلَا تُضَآرُّوْهُنَّ

[1]यो उनको इद्दत (अवधि) हो जसको मासिक धर्म अधिक आयुका कारण रोकियो अथवा जसलाई मासिक धर्म आउनु प्रारम्भ नै भएन । ज्ञातव्य छ कि यस्तो कहिलेकाहीं हुन्छ कि स्त्री ठूलो भएर पतिका साथ रहन्छे परन्तु त्यसलाई मासिक धर्म हुँदैन ।

[2]मुतल्लका (तलाक प्राप्त स्त्री) यदि गर्भवती छे भने त्यसको अवधि प्रसव हो, चाहे अर्को दिन नै प्रसव हुन जाओस् । यसका अतिरिक्त आयतबाट प्रत्यक्ष यही छ कि प्रत्येक गर्भवतीको यही इद्दत छ चाहे त्यो तलाक प्राप्त होस् अथवा त्यसको पतिको निधन भएको होस्, हदीसहरूबाट पनि यसलाई समर्थन प्राप्त हुन्छ (हेर्नुहोस् सहीह बुख़ारी, मुस्लिम तथा दोस्रो सुनन, किताबुत्तलाक़) अन्य स्त्रीहरू जसका पति मरेर जान्छन् उनको अवधि चार महिना दश दिन छ। (सूरः बक़रः २३४)

[3]मुतल्लका रजइयालाई (अर्थात् दुई तलाक़सम्म जसमा पत्नीलाई अवधिभर फेरिबाट राख्न सक्दछ) यसकारण कि जो बायेनः छ (पूरा तीन तलाक़ विभिन्न अवसरमा दिइयोस्) त्यसका लागि आवास तथा खर्च आवश्यक नै छैन, जस्तो कि विगत पृष्ठहरूमा वर्णन गरियो। आफ्नो शक्तिका अनुसार राख्नुको अभिप्राय यो हो कि यदि घर ठूलो छ तथा त्यसमा अनेक कोठा छन् त एउटा कोठा त्यसका लागि विशेष गरिदिइयोस् । अन्यथा आफ्नो कोठा त्यसका लागि खाली गरिदेऊन् ।

لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُولَاتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۖ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ

नदेउ[1] तथा यदि उनीहरू गर्भवती हुन्छन् भने जबसम्म शिशुले जन्म लेओस् उनीहरूलाई खर्च दिँदैरह ।[2] अनि यदि तिमीले भने अनुसार तिनैले दूध खुवाउँछन् भने उनीहरूलाई उनको पारिश्रमिक दिदेउ[3] तथा आपसमा उचित रुपले विचार-विमर्श गर्ने गर[4] तथा यदि तिमी आपसमा तनाव

यसमा हिक्मत यही छ कि समीप रहेर अवधि (इद्दत) पूरा गर्नेछ भने हुनसक्छ कि पतिलाई दया आओस् तथा त्यसलाई पुन: राख्नुको रुचि मनमा उत्पन्न हुनजाओस् । विशेष रुपले यदि बच्चाहरू पनि हुन्छन् त चाहत तथा फेरिबाट राखिहाल्नुको अधिक सम्भावना छ । परन्तु खेदको विषय छ कि मुसलमान यस निर्देशका अनुसार काम गर्दैनन् जसका कारण यस ओदशको लाभ तथा खूबीबाट पनि वञ्चित छन् । हाम्रा समाजमा तलाक़ (विवाह विच्छेद) का साथै जुनप्रकार स्त्रीलाई तुरुन्त अछूत बनाएर घरबाट निकालदिइन्छ अथवा कैयन् पटक केटीवाला त्यसलाई आफ्ना घर लैजान्छन्, यो रिवाज (रीति) कुरआन करीमको खुला शिक्षाका प्रतिकूल छ ।

[1]अर्थात् भरण-पोषण अथवा आवासमा त्यसलाई दु:ख दिन अथवा अपमानित गर्न ताकि त्यो घर छोड्न बाध्य हुनजाओस् । इद्दत (अवधि) का बीच यस्तो ढंग नअपनाइयोस् । केही ज्ञाताहरूले यसको भावार्थ यो वर्णन गरेका छन् कि इद्दत (अवधि) समाप्त हुन समीप छ भने त फेरिबाट राखिहालोस् तथा पटक-पटक यस्तो गरोस् जस्तो कि अज्ञानकालमा गरिन्थ्यो, जसलाई रोक्नका लागि धर्मले तलाक़ (विवाह-विच्छेद) का पश्चात पत्नीलाई पुन: राख्नुको सीमा निर्धारित गरिदिएको छ ताकि भविष्यमा कोही व्यक्तिले स्त्रीलाई यसप्रकार दु:ख नदेओस् । अब एउटा मानिसले दुई पटक यस्तो गर्नसक्छ अर्थात् तलाक़का पश्चात इद्दत (अवधि) का अन्त हुनुभन्दा पूर्व वापस फर्काइहालोस्, किन्तु तेस्रो पटक जब तलाक़ दिनेछ त त्यसका पश्चात उसलाई फर्काउनुको अधिकार पनि समाप्त हुनेछ ।

[2]अर्थात् तलाक़ प्राप्त वायेन: (विलग) नै किन नहोस्, यदि गर्भवती छ भने त्यसका भरण-पोषणको खर्च तथा आवास आवश्यक छ, जस्तो कि पहिला पनि वर्णन गरिएको छ ।

[3]अर्थात् तलाक़ दिनुका पश्चात यदि त्यसले तिम्रा बच्चालाई दूध खुवाउँछ भने त्यसको पारिश्रमिक तिमीमाथि छ ।

[4]अर्थात् आपसका परामर्शले पारिश्रमिक तथा अन्य मामिलाको निराकरण गरियोस्, जस्तै बच्चाको पिताले रीतिअनुसार पारिश्रमिक देओस्, तथा माता, पिताको शक्तिका अनुसार पारिश्रमिकको माँग गरोस्, आदि ।

لَهٗۤ اُخْرٰىؕ ۝٦

राख्दछौ भने त त्यसको भनाइ अनुसार कुनै अन्यले दूध खुवाउने छ ।[1]

لِيُنْفِقْ ذُوْ سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهٖؕ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهٗ فَلْيُنْفِقْ مِمَّاۤ اٰتٰىهُ اللّٰهُؕ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَاۤ اٰتٰىهَاؕ سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُّسْرًا ۝٧

(७) धनवालाले आफ्ना धनका अनुसार खर्च गर्नुपर्छ[2] तथा जसको जीविका त्यसका लागि कम गरिएको छ[3] त उसलाई चाहिन्छ कि जे-जति अल्लाह (तआ़ला) ले त्यसलाई प्रदान गरेको छ, त्यसैमध्येबाट (आफ्ना शक्तिका अनुसार) देओस्, कुनै व्यक्तिमाथि अल्लाहले बोझ राख्दैन परन्तु यति नै जति शक्ति त्यसलाई दिएको छ ।[4] अल्लाह (तआ़लाले) निर्धनताका पश्चात धन पनि प्रदान गर्नेछ ।[5]

[1]अर्थात् परस्पर पारिश्रमिक आदिको निर्णय हुन नसकोस् भने कुनै अन्य दूध खुवाउनेवालीसँग मामिला तय गर जसले त्यसका बच्चालाई दूध खुवाओस् ।

[2]अर्थात् दूध खुवाउने स्त्रीहरूलाई पारिश्रमिक आफ्नो शक्तिका अनुसार दिइयोस् । यदि अल्लाहले अधिक धन सम्पत्ति प्रदान गरेको छ भने यसै विस्तारका साथ दूध खुवाउनेवालीको सेवा आवश्यक छ ।

[3]अर्थात् त्यो धनमा कमजोर होस् ।

[4]अत: त्यसले निर्धन तथा दरिद्रलाई यो आदर्श दिदैन कि त्यसले दूध खुवाउनेवालीलाई अधिक नै पारिश्रमिक देओस् । अभिप्राय यी निर्देशहरूको यो हो कि बच्चीकी आमा तथा त्यसको पिताले यस्तो उचित ढंग अपनाउन कि एक-अर्कालाई कष्ट नपुगोस् तथा बच्चालाई दूध खुवाउने कुराको समस्या नहोस् । जस्तो कि अन्य स्थानमा भन्यो:

﴿ لَا تُضَآرَّ وَالِدَةٌۢ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُوْدٌ لَّهٗ بِوَلَدِهٖ ﴾

"न मलाई बच्चाका कारण दु:ख पुऱ्याइयोस् र न बाबुलाई ।" (अल-बक़्र: २३३)

[5]अत: जसले अल्लाहमाथि विश्वास एवं भरोसा गर्दछन्, अल्लाहले उनका लागि सुविधा एवं विस्तार पनि प्रदान गर्दछ ।

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكْرًا ⑧

(८) तथा धेरै बस्ती (वालाहरू) ले आफ्ना प्रभुका आदेशबाट तथा त्यसका सन्देष्टाहरूको अवहेलना गरे[1] त हामीले पनि उनीसित कडा हिसाब लियौं तथा अनदेखा (कठोर) प्रकोप उनीमाथि पारिदियौं ।[2]

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ⑨

(९) त उनीहरूले आफ्ना कर्तुतहरूको स्वाद चाखे तथा परिणाम स्वरुप उनको हानि नै भयो ।

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ⑩

(१०) उनका लागि अल्लाह तआलाले घोर यातनाहरू तयार गरेको छ, त अल्लाहसित तर्स हे बुद्धिमान, ईमान भएकाहरू ! निश्चित रुपमा अल्लाहले तिमीतिर शिक्षा पठाएको छ ।

رَّسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ

(११) (अर्थात्) सन्देष्टा[3] जसले तिमीलाई अल्लाहका स्पष्ट आदेश पढेर सुनाउँछ ताकि ती मानिसहरूलाई जसले ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा सत्कर्म गर्दछन् त्यसले अन्धकारबाट प्रकाशतिर ल्याओस्,[4]

[1] عتت ، أي: تمردت و طغت و استكبرت عن اتباع أمر الله و متابعة رسله अर्थात् अवज्ञा, उद्दण्डता तथा उल्लंघन तथा अल्लाहका ओदशहरू एवं त्यसका रसूलहरूका कुरा मान्नबाट अहंकार तथा घमण्ड गरे ।

[2] منكراً فظيعاً-نكرا हिसाब तथा यातना, दुबैको अभिप्राय सांसारिक पकड तथा यातना हो, अथवा फेरि केही ज्ञाताहरूका कथनानुसार वाक्यक्रममा अगाडि-पछाडि गरिदिएको छ । عذاباً نكرا त्यो यातना हो जो संसारमा अकाल, धर्तीमा धँसाइदिनु तथा रुप परिवर्तनका रुपमा उनीहरूलाई पुग्यो, तथा حساباً شديداً त्यो हो जो परलोकमा हुनेछ (फ़तहुल क़दीर)

[3] रसूल यो जिक्रसित बदल्छ । अतिशय स्वरुप रसूललाई ज़िक्र भनिएको छ जस्तै भन्दछन्, त्यो त न्यायको मूर्ति हो, अथवा जिक्र (स्मृति) सित अभिप्राय पवित्र कुर्आन हो तथा رسولاً भन्दा पहिला أرسلنا लुप्त छ, अर्थात, ज़िक्र (कुर्आन) लाई उतार्‍यो तथा रसूल (सन्देष्टा) लाई पठायो ।

[4] यो रसूलको दायित्व तथा पद वर्णन गरिएको छ कि त्यसले कुर्आनद्वारा मानिसहरूलाई नैतिक पतन तथा शिर्क (बहुदेववाद)

إِلَى النُّورِ ۚ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ⑪

तथा जुन व्यक्तिले अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गऱ्यो तथा सत्कर्म गऱ्यो[1] अल्लाहले त्यसलाई यस्तो स्वर्गमा प्रवेश दिनेछ जसमा नहरहरू प्रवाहित छन्, जसमा उनी सधैं सधैं रहनेछन् । निःसन्देह अल्लाहले त्यसलाई सर्वोत्तम जीविका प्रदान गरेको छ ।

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ ۖ

(१२) अल्लाह त्यो हो जसले सात आकाश बनायो तथा त्यसैका समान धर्ती पनि ।[2] त्यसको

एवं पथभ्रष्टताका अन्धकारहरूबाट निकालेर ईमान तथा सत्कर्मका प्रकाशतिर ल्याउँछ । यहाँ الرسول (रसूल) (सन्देष्टा) सित तात्पर्य رسول अर्थात् मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हुनुहुन्छ ।

[1]सत्कर्ममा दुबै कुरा सम्मिलित छन्, आदेश तथा कर्तव्यहरूको पालना तथा अवज्ञा एवं पापहरूबाट बच्नु । प्रयोजन यो हो कि स्वर्गमा ईमान भएकाहरूले प्रवेश पाउनेछन्, जसले केवल मुखबाट नै ईमान व्यक्त गरेका थिएनन्, बरु उनीहरूले ईमानका माँगहरूका अनुसार कर्तव्यहरूको पालन गरेका थिए तथा अवज्ञाहरूबाट पन्छिएका थिए ।

[2]أي خَلَقَ مِنَ الأرْض مثلَهُنَّ अर्थात् सात आकाशहरूको जस्तै सात धर्तीहरू पनि पैदा गरेको छ । केही ज्ञाताहरूले यसबाट सात महाद्वीप तात्पर्य लिएका छन्, परन्तु यो सही छैन । बरु जुनप्रकार माथि तल्लाहरू सात आकाश छन्, त्यसैप्रकार सात धर्तीहरू छन्, जसको मध्ये अन्तर तथा दूरी छ तथा प्रत्येक धर्तीमा अल्लाहको सृष्टि आबाद छ (अल-कुर्तबी) हदीसहरूबाट पनि यसको समर्थन हुन्छ । जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो:

«مَنْ أَخَذَ شِبْراً مِنَ الأَرْضِ ظُلْماً، فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ»

"जसले कसैको बित्ता बराबर भूमि पनि हडप्यो भने केयामतका दिन त्यस भूमिको त्यति भाग सातौं धर्तीहरूबाट तौक (रिङ) बनाएर त्यसका घाँटीमा हालिदिइने छ ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुलयूअ, बाबु तहरिमिज जुल्मे)

बुखारीका शब्द हुन् خسف به إلى سبع أرضين "त्यसलाई सातौं धर्तीसम्म धँसाइनेछ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल मज़ालिम, बाबु इस्मे मन ज़लम् शैअन् मिनल, अर्ज़े) केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि प्रत्येक धर्तीमा त्यसै प्रकारको पैग़म्बर (सन्देष्टा) छ जस्तो पैग़म्बर तिम्रो धर्तीमा आयो, जस्तै आदम आदमको समान, नूह नूहका समान, इब्राहीम इब्राहीमका समान, ईसा ईसाका (अलैहिमुस्सलाम) का समान, परन्तु यो कुरा कुनै सही रिवायत (हदीस) बाट प्रमाणित छैन ।

يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿۱۲﴾

आदेश उनका मध्ये अवतरित हुन्छ[1] ताकि तिमी जानीहाल कि अल्लाह हरेक वस्तुमा सामर्थ्यवान छ । तथा अल्लाह (तआला) ले प्रत्येक वस्तुलाई आफ्ना ज्ञानका परिधिमा घेरेर राखेको छ ।[2]

سُوْرَةُ التَّحْرِيْمِ

सूरतुत्तहरीम-६६

सूरः तहरीम मदीनामा अवतरित भएको, यसमा बारह आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ ۚ

(१) हे नबी ! जुन वस्तुलाई अल्लाहले तपाईंका लागि वैध गरिदिएको छ, त्यसलाई तपाईंले अवैध किन गर्नुहुन्छ ?[3] (के) तपाईं आफ्ना

[1]अर्थात् जस्तो प्रत्येक आकाशमा अल्लाहको आदेश लागू तथा प्रभावी छ, यसैप्रकार प्रत्येक धर्तीमाथि त्यसको आदेश चल्छ, आकाशहरूको जस्तै त्यसले सबै धर्तीहरूको पनि व्यवस्था गर्दछ ।

[2]तसर्थ त्यसका ज्ञानबाट कुनै वस्तु बाहिर छैन चाहे त्यो जस्तोसुकै नै होस् ।

[3]नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जुन वस्तुलाई आफ्ना लागि अवैध गरिहाल्नु भएको थियो त्यो के थियो ? जसमाथि अल्लाहले आफ्नो अप्रियता व्यक्त गऱ्यो । यस सन्दर्भमा एक त त्यो प्रसिद्ध घटना हो जो बुख़ारी तथा सहीह मुस्लिम आदिमा उद्धृत भएको छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम आदरणीय ज़ैनब बिन्ते ज़हशका पास केही बेर रोकिनु हुन्थ्यो, तथा त्यहाँ मधु पिउनु हुन्थ्यो । आदरणीय हफ़सा तथा आयेशा (रज़ीयल्लाहु अन्हुमा) दुबैले त्यहाँ उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई अधिक बेरसम्म बस्नुबाट रोकिनुका लागि यो योजना बनाउनु भो कि उनीहरूमध्ये जसका पास पनि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जानुहुन्छ त त्यसले उनीसित यो भनोस् कि तपाईंका मुखबाट मग़ाफीर (एक प्रकारको फूल जसमा अप्रिय गन्ध हुन्छ) को गन्ध आइराखेको छ, तथा उहाँहरूले यस्तै गर्नुभयो । उहाँले भन्नुभयो मैले त ज़ैनबका घर केवल मधु पिएको छु । अब म सौगन्ध खान्छु कि यो पिउने छैन, किन्तु यो कुरा तिमीले कसैलाई भन्नुहुन्छ । (सहीह बुखारी तफ़सीर सूरतित तहरीम सुनन नसाईमा

تَبۡتَغِيۡ مَرۡضَاتَ اَزۡوَاجِكَ ؕ وَ اللّٰهُ غَفُوۡرٌ رَّحِيۡمٌ ①

पत्नीहरूको प्रसन्नता प्राप्त गर्न चाहनुहुन्छ तथा अल्लाह क्षमाशील अत्यन्त दयालु छ ।

قَدۡ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمۡ تَحِلَّةَ اَيۡمَانِكُمۡ ۚ وَ اللّٰهُ مَوۡلٰىكُمۡ ۚ

(२) निःसन्देह अल्लाह (तआला) ले तपाईंका लागि सौगन्धहरूबाट निस्कनुको विधि नियमित गरिदिएको छ[1] तथा अल्लाह तपाईंको कार्यक्षम

वर्णन गरिएको छ कि त्यो एउटा दासी थिई जसलाई उहाँले आफूमाथि अवैध गरिहाल्नु भएको थियो । (शेख अल्बानीले यसलाई सही भनेका छन्, सुनन नसाई ३/८३ परन्तु अन्य केही विद्वानहरूले यसलाई क्षीण भनेका छन्) केही विद्वानहरूले वर्णन गरेका छन् कि यो दासी मारिया किबतीया थिइन्, जसबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका पुत्र इब्राहीम पैदा भएको थियो । तिनी एकपटक आदरणीय हफ़साका घर आएकी थिइन् जबकि आदरणीया हफ़सा थिइनन् । संयोगले तिनको उपस्थितिमा आदरणीय हफ़सा आइपुगिन् । तिनलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका साथ आफ्ना घरमा एकान्तमा देख्नु अप्रिय लाग्यो, जसलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पनि बुझिहाल्नुभयो जसपश्चात आरदणीय हफसालाई प्रसन्न गर्नका लागि उहाँले मारियालाई आफूमाथि निषेध गरिहाल्नुभयो तथा हफ़सालाई ताकीद गर्नुभयो कि यो कुरा कसैलाई नभनून् । इमाम इब्ने हज़र एक त यो भन्नुहुन्छ कि यो घटना विभिन्न वर्णन क्रमले आएको छ जो एक अर्कालाई बल पुर्‍याउँछ । दोस्रो कुरो उनी यो भन्नुहुन्छ कि संम्भव छ कि दुबै घटनाहरू नै एकसाथ यस आयतका अवतरणका कारण बनेका होऊन् । (फ़तहुल बारी, तफ़सीर सुरतित तहरीम) इमाम शौकानीले पनि यही विचार व्यक्त गरेका छन् तथा दुबै कथाहरूलाई सही भनेका छन् । यसबाट यो कुरा पनि स्पष्ट हुनजान्छ कि अल्लाहका वैध कुराहरूलाई अवैध गर्नुका अधिकार कसैलाई पनि छैन, यहाँसम्म कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम पनि यो अधिकार राख्नुहुन्न ।

[1]अर्थात् प्रायश्चित (कफ़्फ़ारा) दिएर त्यस कामलाई गर्नुको, जसलाई नगर्नुको शपथ ग्रहण गरिएको होस्, अनुमति दिइदियो । सौगन्धको यो प्रायश्चित सूरः मायेदः ८९ मा वर्णन गरिएको छ, तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पनि प्रायश्चित गर्नुभो । (फ़तहुल क़दीर) यस विषयमा विद्वानहरूमा मतभेद छ कि यदि कसैले आफूमाथि कुनै कुरा अवैध गरेको छ भने त्यसको के आदेश छ ? सामान्य विद्वानहरूका विचारले पत्नीका अतिरिक्त कुनै वस्तुलाई हराम (अवैध) गर्नबाट त्यो अवैध हुनेछ न त्यसमाथि प्रायश्चित (दण्ड) छ । यदि पत्नीलाई आफूमाथि हराम (अवैध) गर्नेछ भने यदि त्यसको आशय तलाक़ (सम्बन्ध विच्छेद) छ भने तलाक़ हुनजानेछ तथा यदि तलाक़को विचार छैन भने मान्य कथन यो हो कि यो सौगन्ध हो, यसका लागि सौगन्धको कफ़्फ़ारा प्रायश्चित) गर्नु आवश्यक छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ۝

छ तथा त्यही (पूर्ण) ज्ञान भएको एवं हिक्मतवाला छ ।

وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا ۚ فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ۚ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَٰذَا ۚ قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ۝

(३) तथा (याद गर) जब नबीले आफ्ना केही पत्नीहरूसित एउटा कुरो सानो स्वरमा भन्नुभयो[1] त जब उसले त्यस कुरोलाई सूचित गरिदियो[2] तथा अल्लाहले आफ्ना नबीलाई त्यसमा अवगत गरिदियो त नबीले केही कुरा त भन्दिनु भयो तथा केही भन्नुभएन, अनि[3] जब नबीले आफ्नी त्यस पत्नीलाई यो कुरा सुनाइदिनुभयो त त्यो भन्नथाली कि यसको सूचना तपाईंलाई कसले दियो ।[4] भन्नुभयो कि सबैकुरा जान्ने पूर्ण सूचना राख्ने अल्लाहले मलाई भनिदिएको छ ।[5]

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ

(४) (हे नबीका दुबै पत्नीहरू !) यदि तिमी अल्लाहसित क्षमा माँग्दछौ (त अति उत्तम

[1]त्यो गुप्त कुरो मधु (शहद) अथवा दासी मारियालाई हराम गर्ने सम्बन्धी थियो, जो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व ल्लमले आदरणीया हफ़सासित गर्नु भएको थियो ।

[2]अर्थात् हफ़साले यो कुरा आयेशा रज़ियल्लाहु अन्हुलाई भनिदिइन् ।

[3]अर्थात् हफ़सालाई यो बताउनुभयो कि तिमीले मेरो रहस्य भनिदिएकी छौ, तैपनि आफ्ना मान-सम्मानलाई दृष्टिमा राख्दै सबै कुरा भन्नुभएन ।

[4]जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले आदरणीय हफ़सालाई भन्नुभो कि तिमीले मेरो भेद खोलिदिएकी छौ त तिनी चकित भईन, किनकि तिनले आदरणीय आयेशाका अतिरिक्त कसैलाई यो कुरा भन्नुभएको थिएन तथा आयशाबाट उनलाई आज्ञा थिएन कि तिनी उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई भनिदिनेछिन्, किनकि तिनी मामिलामा साक्षी थिइन् ।

[5]यसबाट ज्ञात भयो कि कुरआनका अतिरिक्त पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि प्रकाशना (वह्य) को अवतरण हुन्थ्यो ।

قُلُوبُكُمَا ۚ وَإِن تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ④

छ)[1] निःसन्देह तिम्रा हृदय झुकिहालेका छन् ।[2] तथा यदि तिमी सन्देष्टाका विरुद्ध एक-अर्काको सहायता गर्नेछौ भने निःसन्देह त्यसको संरक्षक अल्लाह छ एवं जिब्रील छन् तथा सदाचारी ईमान भएकाहरू र उनका अतिरिक्त फरिश्ताहरू पनि सहायता गर्नेवाला छन् ।[3]

عَسَىٰ رَبُّهُ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا ⑤

(५) यदि उनी (सन्देष्टा) तिमीलाई तलाक़ (विवाह-विच्छेद) दिनुहुन्छ भने अति शीघ्र उनलाई उनको प्रभु तिम्रा ठाउँमा तिमीभन्दा उत्तम पत्नीहरू प्रदान गर्नेछ,[4] जो इस्लाम भएका, ईमान भएका, अल्लाहका समक्ष नतमस्तक हुने, क्षमा माँग्ने, इबादत गर्ने, ब्रत (रोज़ा) बस्नेहरू हुनेछन् विधवा तथा कुमारीहरू ।[5]

---

[1]अर्थात् तिम्रो क्षमा स्वीकार गरिनेछ, यो शर्त (إن تتوبا) को लुप्त उत्तर हो ।

[2]अर्थात् सत्यबाट हटिहाले तथा उनको यस्तो कुरोलाई प्रिय राख्नुछ जो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई अप्रिय थियो । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् नबीका मुक़ाबिलामा तिमी जत्थाबन्दी गर्नेछौ भने नबीको केही बिगार्न सक्ने छैनौ, यसकारण कि नबीको सहायक त अल्लाह पनि छ तथा सबै मोमिन एवं फरिश्ता पनि ।

[4]यो चेतावनीको लागि सन्देष्टाका पवित्र पत्नीहरूसित भनिदैछ कि अल्लाहले आफ्ना पैग़म्बरलाई तिमीभन्दा राम्रा पत्नी प्रदान गर्नसक्छ ।

[5]ثَيِّبَات (सैयेबात) ثَيِّب (सयि्यब) को बहुवचन हो (फर्केर आउनेवाली) विधवा नारीलाई सयि्यब यसकारण भनिन्छ कि त्यो पतिबाट वापस फर्केर आउँछ । अनि यसैप्रकार पति बिना रहन्छे जस्तै पहिला थिइन् । أَبْكَار (अबकार) بِكْر (बिक्र) को बहुवचन हो । कुँवारी स्त्रीलाई बिक्र (नई) यसकारण भनिन्छ कि त्यो अझै आफ्नो प्रथम स्थितिमा हुन्छ जसमा पैदा भएकी छ । (फ़तहुल क़दीर) केही रिवायतहरूमा वर्णन छ कि सयि्यबःसित अभिप्राय आदरणीय आसिया (फ़िरऔनकी पत्नी) तथा बिक्रसित ईशदूत ईसाकी आमा मरियम (तात्पर्य) हुन् । अर्थात् स्वर्गमा यी दुबैलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका पत्नीहरू बनाइदिइनेछ । (अहदीसे ज़ईफ़ा)

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَـٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ⑥

(६) हे ईमान भएकाहरू ! तिमी स्वयं आफूलाई तथा आफ्ना परिवारहरूलाई त्यस अग्निबाट बचाउ[1] जसको इन्धन मनुष्य छ तथा पत्थर, जसका लागि कठोर हृदय भएका शक्तिशाली फरिश्ताहरू नियुक्त छन्, जसलाई जो आदेश अल्लाह तआला दिन्छ त्यसको अवहेलना गर्दैनन् अपितु जो आदेश दिइन्छ, त्यको पालना गर्दछन् ।

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَا تَعْتَذِرُوا۟ ٱلْيَوْمَ ۖ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑦

(७) हे काफिरहरू ! आज तिमी (विवशता एवं) बहाना व्यक्त नगर । तिमीलाई केवल तिम्रा कुकर्महरूको प्रतिफल दिइदैछ ।

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ تُوبُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ

(८) हे ईमान भएकाहरू ! तिमी अल्लाहका अगाडि (सत्य एवं) शुद्ध क्षमा माँग । सम्भव छ कि

सम्भव छ कि यस्तो होस्, किन्तु यी रिवायतहरू (उद्धरण) का आधारमा यस्तो विचार राख्नु तथा बयान गर्नु सही छैन, किनकि वर्णनुक्रमका अनुसार यी रिवायतहरू (हदीस) अमान्य छन् ।

[1]यसमा ईमान भएकाहरूलाई उनका एउटा अति महत्वपूर्ण उत्तरदायित्वतिर ध्यान दिलाइएको छ तथा त्यो यो हो कि आफ्ना साथ आफ्ना घरवालाको पनि सुधार तथा उनको इस्लामी शिक्षा-दीक्षाको व्यवस्था गर्नुस्, ताकि यो सबै नरकको इन्धन वन्नवाट बच्न जाऊन् । यसैकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि जव बच्चा सात वर्षको हुन्छ त त्यसलाई नमाज़को आदेश देउ तथा दस वर्षको आयुमा नमाज़मा आलस्य देख्छौ भने तिमी उनलाई सजाय देउ । (अबू-दाऊद, तिर्मिजी, किताबुस्सलात) धर्मविदहरूले भनेका छन् कि यसैप्रकार रोज़ा (ब्रत) पनि उनलाई बस्न लगाइयोस् तथा अन्य धार्मिक आदेशहरूका पालनाको निर्देश दिइयोस् ताकि जव उनी बोधको आयुलाई पुग्दछन् त उनमा धार्मिक बोध पनि प्राप्त भइसकेको होस् । (इब्ने क़सीर)

[2]विशुद्ध क्षमा-याचना यो हो: (१) जुन पापबाट क्षमा माँगिराखेको छ, त्यसलाई त्यागिदेओस्, (२) त्यसमा अल्लाहका सामु लज्जित होस्, (३) भविष्यमा त्यसलाई नगर्नुको दृढ संकल्प गरोस्, (४) यदि त्यसको सम्बन्ध भक्तहरूको अधिकारसित छ त जसको हक खोसिएको छ, त्यसको क्षतिपूर्ति गरोस्, जससँग अत्याचार गरेको छ, त्यससित क्षमा माँगोस् । केवल मुखले तौबा-तौबा गर्नु कुनै अर्थ राख्दैन ।

تَوْبَةً نَّصُوحًا ۖ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ ۖ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑧

तिम्रो प्रभुले तिम्रा पाप मिटाइदेओस् तथा तिमीलाई यस्ता स्वर्गमा प्रवेश देओस् जसमा तल नहरहरू प्रवाहित छन्, जुन दिन अल्लाह (तआला) ले नबी (सन्देष्टा) लाई तथा ईमान भएकाहरूलाई जो उनका साथ छन् अपमानित गर्नेछैन । उनको ज्योति उनका अगाडि तथा उनका दायाँ दगुरिरहेको हुन्छ । यिनी प्रार्थनाहरू गरिराखेका हुनेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामीलाई पूर्ण प्रकाश प्रदान गर[1] तथा हामीलाई क्षमा गरिदेउ, निःसन्देह तिमी हरेक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छौ ।

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۚ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⑨

(९) हे नबी ! काफिरहरु तथा मुनाफ़िकहरूसित धर्मयुद्ध गर्नुस्[2] तथा उनीमाथि कडाइ गर्नुस्[3] तिनको वासस्थान नरक हो[4] र यो अति नराम्रो स्थान हो ।

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا

(१०) अल्लाह (तआला) ले काफ़िरहरूका लागि

[1]यो प्रार्थना ईमान भएकाहरूले त्यस समय गर्नेछन् जब मुनाफ़िकहरूको प्रकाश निभाइदिनेछ, जस्तो कि सूरः हदीदमा विवरण गुज्रयो । ईमानवालाले भन्नेछन् कि स्वर्गमा जाँदासम्म हाम्रो यो प्रकाश शेष राख तथा यसलाई पूर्ण गरिदेऊ ।

[2]काफ़िरहरूका साथ जिहाद तथा लडाईं लडेर एवं मुनाफ़िकहरूसित उनीमाथि अल्लाहको दण्ड नियम लागू गरेर, जब उनीहरू यस्ता काम गर्दछन् जो दण्डनीय हुन्छ ।

[3]अर्थात् धर्मका प्रचार-प्रसारमा कडाई गर्नुस् तथा धर्म-विधानहरूमा दृढता अपनाउनुस्, (किनकि लातका भूत बातले मान्ने छैनन्) । यसको अभिप्राय यो हो कि धर्मका प्रचारमा कहिले नम्रता तथा कहिले कडाइको आवश्यकता हुन्छ, प्रत्येक स्थानमा नम्रता पनि उचित छैन, न प्रत्येक स्थानमा कडाई लाभप्रद छ । धर्मका प्रचार-प्रसारमा स्थितिहरू तथा समय एवं व्यक्तिहरूका अनुसार कहिल्यै कोमलता अथवा कडाई गर्नुको आवश्यकता छ, अर्थात् काफ़िर तथा मुनाफ़िक़हरू दुबैको स्थान नरक छ ।

امْرَاَتَ نُوْحٍ وَّ امْرَاَتَ لُوْطٍ ؕ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتٰهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَّقِيْلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّٰخِلِيْنَ ۝١٠

नूहका तथा लूतका पत्नीहरूको उदाहरण दिइएको छ ।[१] यी दुबै हाम्रा भक्तहरूमध्ये दुई सदाचारी भक्तहरूका परिवारमा थिए, अनि उनीहरूले उनका साथ विश्वासघात गरे[२] त ती दुबै (भक्त) ले उनीबाट अल्लाहको (कुनै यातनालाई) रोक्न सकेन[३] तथा आदेश दिइयो कि (महिलाहरू !) नरकमा जानेहरूका साथ तिमी दुबै पनि गइहाल ।[४]

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا

(११) तथा अल्लाह (तआला) ले ईमानवालाहरु

[१] مَثَل को अर्थ हो यस्तो स्थितिको वर्णन जसमा विचित्रता तथा अनौठोपन होस् ताकि त्यसद्वारा एक अर्को स्थितिको परिचय हुन जाओस् जो विचित्र तथा अनौठा हुनमा त्यसका समान होस् । अभिप्राय यो भयो कि यी काफ़िरहरूको दशाका लागि अल्लाहले एउटा उदाहरण दिएको छ जो नूह तथा लूतका पत्नीको हुन् ।

[२] यहाँ विश्वासघातसित अभिप्राय सतीत्वमा विश्वासघात होइन, किनकि यस कुरामा "इजमाअ" (सहमति) छ कि कुनै नबीकी पत्नी व्यभिचारीणी हुँदैन । (फ़तहुल क़दीर) विश्वासघातको अर्थ यो हो कि यिनी आफ्ना पतिहरूमाथि ईमान स्वीकार गरेनन्, निफ़ाक़ (दुविधा) मा ग्रस्त रहे तथा उनका सहानुभूतिहरू आफ्ना काफ़िर जातिका साथ रहे, जस्तो कि नूहकी पत्नीले आदरणीय नूह (अलैहिस्सलामका) विषयमा मानिसहरूसित भन्दथी कि यो उन्मादग्रस्त (दीवाना) छ तथा लूतकी पत्नी आफ्ना सम्प्रदायलाई घरमा आउने आगन्तुकहरूको सूचना पुऱ्याउँथी । केही मानिस भन्दछन् कि यी दुबै आफ्ना जातिका मानिसहरूमा आफ्ना पतिहरूको चुक्ली गर्दथी ।

[३] अर्थात् नूह तथा लूत दुबै अल्लाहका पैग़म्बर (सन्देष्टा) थिए, जो अल्लाहका समीपस्थ भक्तहरू हुन्छन्, तैपनि आफ्ना पत्नीहरूलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउन सकेनन् ।

[४] यो उनीसित प्रलयका दिन भनिनेछ अथवा मृत्युका समय उनीसित भनियो । काफ़िरहरूको उदाहरण यहाँ विशेष रुपले वर्णन गर्नुको अभिप्राय पवित्र पत्नीहरूलाई यो चेतावनी दिनु हो कि उनी नि:सन्देह त्यस रसूलकी घरकी शोभा हुन्, जो सम्पूर्ण सृष्टिमा सर्वोत्तम छन् । परन्तु उनीहरूले याद राख्नुपर्छ कि यदि उनीहरूले रसूलको विरोध गरे अथवा उनलाई दु:ख पुऱ्याए भने उनीहरू पनि अल्लाहको पकडमा आउन सक्दछन्, तथा यदि यस्तो भयो त कोही उनलाई बचाउनेवाला छैन ।

امْرَاَتَ فِرْعَوْنَ م اِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهٖ وَنَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١١﴾

लागि फ़िरऔनकी पत्नीको उदाहरण वर्णन गऱ्यो[1] जबकि उसले प्रार्थना गरी हे मेरा प्रभु ! मेरा लागि आफ्‌ना पास स्वर्गमा घर बनाउ तथा मलाई फ़िरऔनबाट तथा त्यसका कर्मबाट बचाउ र मलाई अत्याचारीहरूबाट मुक्ति प्रदान गर ।

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِيْٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيْهِ مِنْ رُّوْحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهٖ وَكَانَتْ مِنَ الْقٰنِتِيْنَ ﴿١٢﴾

(१२) तथा (उदाहरण वर्णन गऱ्यो) मरियम पुत्री इमरानको[2] जसले आफ्नो सतीत्वको सुरक्षा गरी, अनि हामीले आफ्नो तर्फबाट त्यसमा प्राण फुक्यौं तथा (मरियम) ले आफ्ना प्रभुका कुराहरू[3] तथा त्यसका किताबहरूको पुष्टि गरिन् तथा इबादत गर्नेहरू मध्येबाट थिइन् ।[4]

[1]अर्थात् उनका प्रोत्साहन, अडिग रहनु तथा धर्ममा दृढता एवं आपदामा धैर्यका लागि, तथा यो पनि बताउनका लागि कि कुफ्रको वैभव तथा आतङ्क मुसलमानहरूको केही बिगाड्न सक्दैन, जस्तो फ़िरऔनकी पत्नी छे जो आफ्नो समयका सबभन्दा ठूला काफ़िरका अधीन थिई, किन्तु त्यसले आफ्नो पत्नीलाई रोक्न सकेन ।

[2]आदरणीय मरियमको चर्चाबाट उद्देश्य यो वर्णन गर्नु हो कि यद्यपि एउटा बिग्रेको जातिबीच रहन्थिन्, किन्तु अल्लाहले उनलाई लोक तथा परलोकको प्रतिष्ठा एवं चमत्कारबाट सम्मानित गऱ्यो तथा पुरै विश्वका महिलाहरूमाथि तिनलाई श्रेष्ठता प्रदान गऱ्यो ।

[3]प्रभुका शब्दहरूसित अभिप्राय अल्लाहका धर्म-विधान हो ।

[4]अर्थात् यस्ता मानिसहरू तथा परिवारमध्ये थिइन् जो आज्ञाकारी, उपासक तथा सुधार एवं आज्ञापालनमा प्रसिद्ध थियो । हदीसमा वर्णन छ कि जन्नति महिलाहरूमा सर्वश्रेष्ठ हज़रत ख़दीजा, हज़रत फ़ातिमा, हज़रत मरीयम तथा फ़िरऔनकी पत्नी आदरणीय आसीया, रज़ीयल्लाहु अन्हु हुन् । (मुसनद अहमद १/२९३, मजमउज्जवायेद ९/२२३, अस्सहीह लिल अल्बानी नं.१५०८) एक अर्को हदीसमा छ कि पुरुषहरूमा त परिपूर्ण धेरै भएका छन्, किन्तु महिलाहरूमा पूर्ण मात्र फ़िरऔनकी पत्नी आसीया मरियम पुत्री इमरान तथा ख़दीजा पुत्री खुवैलिद हुनुहुन्छ, तथा आयेशा रज़ियल्लाहु अन्हाको प्रधानता नारीहरूमाथि यस्तो छ जस्तै सरीद (एक प्रकारका खाना) लाई तमाम खानाहरूमाथि प्रधानता प्राप्त छ । (बुख़ारी, किताबु बदईल ख़ल्क, तथा मुस्लिम, किताबुल फ़ज़ाइल बाबु फज़ाईलि ख़दीजा)

سُوْرَةُ الْمُلْكِ

सूरतूल मुल्क-६७

सूरः मुल्क* मक्कामा अवतरित भएको, यसमा तीस आयतहरू तथा दुई रुकूअ छन्।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

تَبٰرَكَ الَّذِيْ بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرُ ①

(१) अति शुभ छ त्यो (अल्लाह) जसका हातमा राज्य छ[1] तथा जो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ।

الَّذِيْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا

(२) जसले जीवन तथा मृत्युलाई यसकारण पैदा गऱ्यो कि तिम्रो परीक्षा लिइयोस् कि तिमीमध्ये

*यसको प्रधानतामा अनेक हदीसहरू आएका छन्, जसमध्ये केही सहीह अथवा हसन छन्। एउटामा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो, "अल्लाहको किताबमा एउटा सूरः छ जसमा मात्र तीस आयत छन्। यसले मानिसको सिफ़ारिश गर्नेछ यहाँसम्मकि त्यसलाई क्षमा गरिदिइनेछ।" (तिर्मिज़ी, अबू दाऊद, इब्ने माजा तथा मुसनद अहमद २/२९९, ३२१)" दोस्रो रिवायतमा छ। "कुरआन पाकको एक सूरत छ, जसले आफ्ना पाठकको तर्फबाट लड्ने छ यहाँसम्मकि त्यसलाई स्वर्गमा प्रवेश दिलाउनेछ।" (मजमउज जवायेद ७/१७२, जकरहल अलबानी फिल जामेइस सगीर नं. ३६४४) तिर्मिजीको एक रिवायत यहाँ यो पनि वर्णन गरिएको छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम राति सुत्नुभन्दा पहिला सूरः अलिफ. लाम. मीम. अस्सजदा तथा सूरः मुल्क अवश्य पढ्नुहुन्थ्यो। (अबवाबु फ़ज़ायेलिल क़ुरआन) एक रिवायत अल्लामा अल्बानीले अस्सहीहामा उद्धृत गर्नुभएको छ سُوْرَةُ تَبَارَكَ هِيَ الْمَانِعَةُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ "सूरः मुल्क कब्रको यातनाबाट रोक्नेवाली छ" (न. ११४० भाग-३ पृष्ठ १३१) अर्थात् जो त्यसलाई पढिरहनेछ आशा छ कि कब्रको यातनाबाट सुरक्षित रहनेछ, प्रतिबन्ध यो हो कि त्यसले इस्लामका आदेश एवं अनिवार्यताहरूको पालना गर्दैरहोस्।

[1] تَبَارَكَ तवारक بَرَكَةٌ बाट छ النَّمَاءُ وَالزِّيَادَةُ बढ्नु तथा अधिक हुनुको अर्थामा छ। केही धर्मविदहरूले अर्थ गरेका छन् श्रृष्टिका गुणहरूबाट सर्वोच्च तथा महान تفاعل को रुप अतिशयका लागि छ। "उसैका हातमा राज्य छ" अर्थात् प्रत्येक प्रकारको सामर्थ्य तथा प्रभुत्व उसैलाई प्राप्त छ, त्यसले सृष्टिमा जस्तो चाहन्छ गर्दछ कसैले त्यसलाई रोक्न सक्दैन। त्यसले राजालाई रङ्क तथा रङ्कलाई राजा बनाउन सक्छ, निर्धनलाई धनी तथा धनीलाई निर्धन गर्नसक्छ, कसैले त्यसको हिक्मत तथा इच्छामा हस्तक्षेप गर्न सक्दैन।

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۝٢

रास्रो कर्म कसले गर्दछ[1] तथा त्यो प्रभावशाली एवं क्षमाशील छ ।

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ۖ مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَٰنِ مِن تَفَاوُتٍ ۖ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ۝٣

(३) जसले सात आकाश तल-माथि पैदा गऱ्यो (त हे देख्नेवालाहरू ! अल्लाह) दयावानको उत्पत्तिमा कुनै असङ्गति देख्ने छैनौ[2] पुन: फर्केर हेरिहाल कि के कुनै चीर (चिरा) पनि देखिदैछ ?[3]

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ۝٤

(४) फेरि दोहोऱ्याएर दुई-दुई पटक हेरिहाल, तिम्रो दृष्टि तिमीतिर हीन (तथा विवश) भएर थाकेर फर्कनेछ ।[4]

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِّلشَّيَاطِينِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ۝٥

(५) र नि:सन्देह हामीले आकाशीय संसारलाई दीपहरू (ताराहरू) ले सुशोभित गऱ्यौं तथा तिनीहरूलाई शैतानहरूलाई हान्ने साधन बनाइदियौं[5] र शैतानहरूका लागि हामीले (नरक्मा पोल्ने वाली) यातना तयार गरिदियौं ।

[1]आत्मा एउटा यस्तो अदृश्य वस्तु हो कि जुन शरीरसित त्यसको सम्वन्ध तथा लगाव हुनजान्छ त्यो जीवित कहलाउँछ तथा जुन शरीरबाट त्यसको सम्वन्ध टुटेर जान्छ, त्यो मृत्युसँग मिल्न जान्छ । अल्लाहले यो सामयिक जीवन-क्रम यसकारण स्थापित गरेको छ ताकि त्यसले परीक्षा लेओस् कि यस जीवनको सही प्रयोग कसले गर्दछ ? जसले त्यसलाई ईमान तथा आज्ञापालनका लागि प्रयोग गर्नेछ त्यसका लागि उत्तम फल छ तथा अरुहरूका लागि यातना ।

[2]अर्थात् कुनै विपरीतता, कुनै बाङ्गोपना तथा कुनै कमी छैन, अपितु तिनी पूर्णत: सोझा एवं सामान्य छन्, जसले यसको संकेत दिन्छन् कि यी सबैको रचयिता केवल एक छ, अनेक छैनन् ।

[3]कैयन् पटक हेर्नाले केही कमी तथा दोष निस्केर आउँछ । अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ कि पटक-पटक हेर, के तिमीलाई कुनै दरार देखिन्छ ?

[4]यो अधिक बल दिनका लागि छ जसको आशय आफ्ना विशाल सामर्थ्य तथा एकतालाई अधिक स्पष्ट गर्नु हो ।

[5]यहाँ ताराहरूका दुई लक्ष्य भनिएका छन्, एउटा आकाशहरूको शोभा किनकि तिनी दीपहरूका समान बलिराखेका देखिन्छन् । दोस्रो यदि शैतानले आकाशहरूतिर जाने प्रयास गर्दछन् त यिनी आगो बनेर उनीमाथि खस्छन् । तेस्रो, उनको यो उद्देश्य हो जसलाई अर्को स्थानमा वर्णन गरिएको छ कि तिनीहरूबाट जल-थलहरूमा मार्गको संकेत पाइन्छ ।

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⑥

(६) तथा आफ्ना प्रभुसँग कुफ्र गर्नेहरूका लागि नरकको यातना छ तथा त्यो धेरै नराम्रो स्थान हो ।

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ⑦

(७) जब त्यसमा यिनी हालिनेछन् त त्यसको ठूलो आवाज सुन्नेछन् तथा त्यो उम्लिराखेको हुनेछ ।[1]

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ⑧

(८) (प्रतीत हुनेछ कि अझै) क्रोधले च्यातिनेछ,[2] जतिखेर त्यसमा त्यससित नरकका दरोगाहरू (थानेदारहरू) ले सोध्नेछन् कि के तिम्रा पासमा कोही तर्साउनेवाला आएको थिएन ?[3]

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ⑨

(९) उनीहरूले उत्तर दिनेछन् कि निःसन्देह आएको त थियो, परन्तु हामीले त्यसलाई झुठ्लायौं तथा भन्यौं कि अल्लाह (तआला) ले केही पनि अवतरित गरेन तिमी निकै ठूला कुपथमा नै छौ ।[4]

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ⑩

(१०) तथा भन्नेछन् कि यदि हामीले सुन्ने गऱ्यौं अथवा बुझ्ने गर्थ्यौं भने नरकवासीहरूमा

[1] شَهِيق त्यस ध्वनिलाई भन्दछन् जुन गधा प्रथम पटक निकाल्छ, यो अत्यन्त नराम्रो ध्वनि हुन्छ । नरक पनि गधा जस्तै कराइरहेको तथा आगोमा राखेको हाँडी (भाँडो) का समान उम्लिराखेको हुनेछ ।

[2] अर्थात् क्रोध तथा रोषका कारण त्यसका एक भाग एक अर्कोसित अलग भईहाल्नेछ । यो नरक काफिरहरूलाई देखेर क्रोधित भइहाल्नेछन् । जसको समझ अल्लाह तआलाले त्यसका भित्र पैदा गर्नेछ । अल्लाह तआलाका लागि नरक बोध तथा सम्बोधन पैदा गरिदिनु कुनै कठिन छैन ।

[3] जसका कारण आज तिमीलाई नरकको यातनाको स्वाद चाख्नुपरेको छ ।

[4] अर्थात् हामीले पैगम्बरहरूलाई मान्नुको सट्टा तिनीहरूको इन्कार गरिदियौं, आकाशीय किताबहरूलाई मानेनौं यहाँसम्मकि अल्लाहका पैगम्बरहरूसित हामीले भन्यौं कि तिमी ठूलै विचलनमा लिप्त छौ ।

(सम्मिलित) हुने थिएनौ ।[1]

(११) त उनीहरूले आफ्ना अपराधलाई स्वीकार गरिहाले ।[2] अब यी नरकवासीहरू हटिहालून् (टाढा होऊन्) ।[3]

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْۢبِهِمْ ۚ فَسُحْقًا لِّاَصْحٰبِ السَّعِيْرِ ⑪

(१२) निःसन्देह जो मानिस आफ्ना प्रभुसित नदेखिकनै तर्सन्छन्, उनका लागि क्षमा छ तथा ठूलो प्रतिफल छ ।[4]

اِنَّ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ كَبِيْرٌ ⑫

(१३) तथा तिमी आफ्ना कुराहरूलाई विस्तारै भन तथा उच्च स्वरमा,[5] त्यो त छातिमा (लुकेका) कुराहरूलाई पनि राम्ररी जान्दछ ।[6]

وَاَسِرُّوْا قَوْلَكُمْ اَوِ اجْهَرُوْا بِهٖ ۗ اِنَّهٗ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ⑬

[1]अर्थात् ध्यानले सुन्दथे तथा उनका कुरा एवं उद्देश्यहरूलाई मान्दथे, यसैप्रकार अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको बुद्धिले सोच्नु सम्झनुको काम लिन्थे त आज हामी नरकवासीहरूमा सम्मिलित हुने थिएनौं ।

[2]जसका कारण यातनाका पात्र बने तथा त्यो हो कुफ्र (अविश्वास) तथा अम्बिया अलैहिमुस्सलाम (ईशदूतहरू)लाई झुठ्लाउनु ।

[3]अर्थात् अब उनका लागि अल्लाह तथा त्यसको दयालुताबाट दूरी नै छ । केही विद्वानहरू भन्दछन् कि سُحْق (सुहक) नरकको एउटावादी (उपत्यका) को नाम हो ।

[4]यी काफ़िरहरू तथा झुठ्लाउनेहरूका मुकाबिलामा ईमान भएकाहरूको तथा ती वरदानहरूको वर्णन हो जो उनलाई क़ेयामत (प्रलय) का दिन अल्लाहका पास प्राप्त हुनेछ । بالغيب को एक भावार्थ यो हो कि उनीहरूले अल्लाहलाई त देखेनन्, किन्तु पैग़म्बरहरूलाई मान्दै अल्लाहको यातनाबाट तिनीहरू तर्संदैरहे । दोस्रो अर्थ यो पनि हुनसक्छ कि मानिसहरूको दृष्टिबाट ओझल, अर्थात् एकान्तमा अल्लाहसित तर्संदैरहे ।

[5]यो काफ़िरहरूसित फेरि सम्बोधन हो । अभिप्राय यो हो कि तिमी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका बारेमा लुकेर कुराहरू गर अथवा खुला रुपमा, सबै अल्लाहका ज्ञानमा छ, त्यसबाट कुनै कुरा लुकेको छैन ।

[6]यो विस्तारै एवं स्वरले गरिने कुरालाई जान्नुको कारण भनिदैछ कि त्यो त मनोगत विचारहरूसित अवगत छ, त तिम्रा कुराहरू कसरी त्यसबाट लुकेको रहनसक्छ ? प्रश्न इन्कारका लागि छ अर्थात् रहन सक्दैन ।

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

(१४) के त्यसैले जान्दैन जसले पैदा गऱ्यो ?[१] अनी त्यो सूक्ष्मदर्शी एवं जान्नेवाला पनि छ ।[२]

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾

(१५) त्यो त्यही हो जसले तिम्रा लागि धर्तीलाई अधीन (एवं वशीभूत) बनायो[३] ताकि तिमी त्यसका मार्गहरूमा आवागमन गरिरह[४] तथा त्यसबाट प्रदान गरिएको जीविकालाई खाउ-पिउ[५] त्यसैतिर (तिमीलाई) जीवित भई उभिनुछ ।

ءَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾

(१६) के तिमी यस कुरासित निर्भय भइसकेछौ कि आकाशहरूवालाले तिमीलाई धर्तीमा धँसाइदेओस् तथा सहसा धर्ती कम्पित हुन जाओस् ।[६]

[१]अर्थात् छातीहरू एवं हृदयमा पैदा हुने विचारलाई पैदा गर्ने अल्लाह नै हो, त के त्यो आफ्नो सृष्टिबाट अज्ञान रहन सक्छ, प्रश्न इन्कारकारका लागि छ अर्थात् रहन सक्दैन ।

[२]لَطِيفٌ को अर्थ हो सूक्ष्मदर्शी, "अर्थात् जसको ज्ञान यति सूक्ष्म छ कि मनोगत कुराहरूलाई पनि त्यो जान्दछ ।" (फ़तहुल क़दीर)

[३]ذَلُولٌ को अर्थ हो अधीन, जो तिम्रा अगाडि झुकोस्, टाउको नफर्काओस् । अर्थात् धर्तीलाई तिम्रा लागि कोमल तथा सरल गरिदिएको छ । त्यसलाई यति कडा बनाएन कि तिम्रो त्यसमाथि आबाद हुन तथा यातायात कठिन हुन जाओस् ।

[४] مَنَاكِبَ बहुवचन हो مَنْكِبٌ जसको अर्थ हो तिर । यहाँ अभिप्राय मार्ग तथा दिशाहरू हुन् । यो आज्ञा औचित्यका लागि छ, अर्थात् त्यसका मार्गहरुमा हिंड ।

[५]अर्थात् धर्तीको उपजबाट खाउ, पिउ ।

[६]अल्लाह जो आकाशहरूमाथि अर्थात् सर्वोच्च आसनमा उच्चय छ, यो काफ़िरहरूलाई तसाईंदैछ कि आकाशहरूको मालिक अल्लाह जब चाहोस् तिमीलाई धर्तीमा धँसाइदेओस् अर्थात् त्यही धर्ती जो तिम्रो निवासस्थान तथा तिम्रो जीविकाको भण्डार एवं उद्गम हो, अल्लाह त्यसै धर्तीलाई जो अति शान्त छ, गति तथा कम्पनमा ल्याएर तिम्रो विनाशको कारण बन्नसक्छ ।

أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾

(१७) अथवा के तिमी यस कुराबाट निर्भीक भयौ कि आकाशहरूवालाले तिमीमाथि ढुंगा बर्साउन सक्छ ?[१] अनि त तिमीलाई ज्ञात नै भइहाल्नेछ कि मेरो तर्साइ कस्तो थियो ?[२]

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

(१८) तथा उनीभन्दा पूर्वका मानिसहरूले पनि झुठ्लाएका थिए, (त हेर) उनीमाथि मेरो प्रकोप कस्तो भयो ?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۚ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ ۚ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

(१९) के यिनीहरू आफूमाथि कहिल्यै पखेटा फैलाएको तथा (कहिलेकाहीं) खुम्च्याएका (उड्नेवाला) पंक्षीहरूलाई हेर्दैनन्[३] उनीहरूलाई (अल्लाह) परम दयालुले नै (वायुमण्डल तथा आकाशमा) थामेको छ ।[४] निःसन्देह प्रत्येक वस्तु उसको दृष्टिमा छ ।

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَّكُمْ يَنصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَٰنِ ۚ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

(२०) अल्लाहका अतिरिक्त तिम्रो कुन चाहिं सेना छ जसले तिम्रो सहायता गर्न सक्दछ ।[५] काफ़िर त पूर्णरूपले धाकामा नै छन् ।[६]

[१]जस्तै उसले लूतको जाति तथा असहाबुल फ़ील (हाथीवाला अबराहा त्यसको सेना) माथि वर्षायो तथा पत्थरहरूको वर्षाले उनको विनाश गरिदियो ।

[२]परन्तु त्यस समय त्यो ज्ञान व्यर्थ हुनेछ ।

[३]अर्थात् पखेरु जब हावामा उड्दछ त त्यसले पंखलाई फैलाउन्छ तथा कहिले उड्नुका बीच पंखहरूलाई खुम्च्याउँछ । यो फैलाउनु صَفٌّ (सफ्फ़) तथा खुम्च्याउनु قَبْضٌ (कब्ज़) लाई भनिन्छ ।

[४]अर्थात् उडानका समय यी पंक्षीहरूलाई थामिराख्नेवाला को हो, जसले उनीहरूलाई धर्तीमा खस्न दिंदैन । यो अल्लाह दयावानकै सामर्थ्यको एउटा नमूना हो ।

[५]यो प्रश्न हकार्नका लागि हो । جُندٌ को अर्थ हो सेना, जत्था, अर्थात् कुनै सेना तथा जत्था यस्तो छैन जसले तिमीलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउन सकोस् ।

[६]जसमा उनीहरूलाई शैतानले ग्रस्त गरेको छ ।

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ۚ بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

(२१) यदि अल्लाह (तआला) ले आफ्नो जीविका रोकिदिन्छ, त (भन) को छ, जसले त्यसपछि तिम्रो जीविका चलाउनेछ ?[१] बरु (काफ़िर) त उद्दण्डता एवं विमुख हुनमा दृढ भइहालेका छन् ।[२]

أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

(२२) त त्यो व्यक्ति अधिक मार्गदर्शनमा छ जो आफ्ना मुखका बल घोप्टिएर हिंडछ[३] अथवा त्यो जो सोझो (खुट्टाहरूका बल) सोझो मार्गमा हिंडिराखेको हुन्छ ?[४]

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ

(२३) भनिदिनुस् कि त्यही (अल्लाह) हो जसले तिमीलाई पैदा गऱ्यो[५] तथा तिम्रा कान आँखा

[१]अर्थात् अल्लाहले वर्षा नगरोस्, अथवा धर्तीको उपजबाट रोकिदेओस् अथवा तयार फसलहरूलाई नाश गरिदेओस्, जस्तो कि कहिलेकाहीं यस्तो गर्दछ जसका कारण तिम्रो खाद्यको क्रम रोकिन जाओस् । यदि अल्लाह यस्तो गर्दछ भने त के कोही अरु छ जसले अल्लाहको यस इच्छाको विपरीत तिमीलाई जीविका प्रदान गर्नसकोस् ?

[२]अर्थात् शिक्षा तथा सदुपदेशको यी कुराहरूको उनीमाथि कुनै प्रभाव हुँदैन, बरु उनी सत्यबाट विमुखता तथा घृणामा नै बढ्दै गइराखेका छन्, शिक्षा ग्रहण गर्छन् न चिन्तन-मनन गर्छन् ।

[३]मुखका बल घोप्टिई हिंड्नेलाई दायाँ-बायाँ केही देखिंदैन, न त्यो ठोकरहरूबाट सुरक्षित रहन्छ । के यस्तो व्यक्ति आफ्ना लक्ष्यसम्म पुग्न सक्दछ ? निश्चय त्यो पुग्न सक्दैन । यसैप्रकार संसारमा अल्लाहको आज्ञापालन नगर्ने व्यक्ति परलोकको सफलताबाट वञ्चित रहनेछ ।

[४]जसमा कुनै बाङ्गोपना नहोस् तथा उसलाई अगाडि एवं दायाँ-बायाँ पनि उसलाई देखियोस् । खुला कुरा यो हो कि यो आफ्ना नियमित लक्ष्यसम्म पुग्नेछ अर्थात् अल्लाहको आज्ञापालना गर्ने परलोकमा सफल (प्रसन्न) रहनेछ । केही धार्मिकविद भन्दछन् कि यो मोमिन तथा काफ़िर दुबैको स्थितिको वर्णन हो जो उनको प्रलयको दिन हुनेछ । काफ़िर मुखका बल नरकमा लागिनेछन् तथा मोमिन सीधा आफ्ना पगहरुमा हिंडेर स्वर्गमा जानेछन् । जस्तो काफिरहरूको बारेमा अन्य स्थानमा भन्यो:

﴿وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ﴾

"हामीले उनलाई क़ेयामतका दिन एकत्रित गर्नेछौं ।" (सूर: बनी इस्राईल-९७)

[५]अर्थात् पहिलोपटक पैदा गर्ने अल्लाह नै हो ।

وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

एवं हृदय बनायो ।[1] तिमी निकै कम कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ ।[2]

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) भनिदिनुस् कि त्यही हो जसले तिमीलाई धर्तीमा फैलाइदियो तथा उसतिर तिमी एकत्रित गरिनेछौ ।[3]

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा (काफ़िर) सोध्छन् कि त्यो वायदा (वाचा) कहिले प्रकट हुनेछ यदि तिमी साँचो हौ (भने बताउ) ?[4]

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِندَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

(२६) (तपाईं) भनिदिनुस् यसको ज्ञान त अल्लाहलाई नै छ ।[5] म त स्पष्टरुपले सावधान गरिदिने हुँ ।[6]

---

[1] जसबाट तिमी सुन्न सक, देख्न सक तथा अल्लाहको रचनामा चिन्तन-मनन गरी त्यसको ज्ञान प्राप्त गर्नसक । तीन शक्तिहरूको चर्चा गरेको छ, जसबाट मानिस हेर्नु सुन्नु तथा बुझ्नु कुराहरूको ज्ञान प्राप्त गर्न सक्छ । यो एक प्रकार ले तर्कको पूर्ति पनि हो तथा अल्लाहका यी उपकारहरूमा कृतज्ञता नदेखाउनुको निन्दा पनि । यसैकारण अगाडि भन्यो, "तिमी निकै कम कृतज्ञता देखाउँछौ ।"

[2] अर्थात् شُكْراً قَلِيلاً अथवा زَمَناً قَلِيلاً कम कृतज्ञतासित तात्पर्य उनीहरूतिरबाट कृतज्ञता नहुनु हो । (फ़तहुल क़दीर)

[3] अर्थात् मानिसहरूलाई रचेर धर्तीमा फैलाउनेवाला पनि त्यही हो तथा प्रलयका दिन सबैलाई एकत्र पनि उसैको पास हुनुछ, कुनै अन्यका पास होइन ।

[4] काफ़िर यो उपहास स्वरुप तथा प्रलयलाई असम्भव मान्दै भन्थे ।

[5] त्यसका अतिरिक्त कोही पनि जान्दैन । दोस्रो स्थानमा भन्यो :

﴿قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي﴾

"तपाईं भनिदिनुस् कि यसको ज्ञान केवल मेरो प्रभुकै पासमा छ ।" (अल-आराफ-१८७)

[6] अर्थात् मेरो काम त त्यस परिणामसित तर्साउनु हो जो मलाई झुठ्लाउनुको कारण तिम्रो हुनेछ । अरु शब्दहरूमा मेरो काम सावधान गर्नु हो, परोक्षका खवरहरू भन्नु होइन, परन्तु यो कि जसका सम्बन्धमा अल्लाहले स्वयं मलाई भनिदेओस् ।

فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً سِيْٓـَٔتْ وُجُوْهُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَقِيْلَ هٰذَا الَّذِيْ كُنْتُمْ بِهٖ تَدَّعُوْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) जब यिनीहरूले[१] (बाचा) लाई निकटतम् पाउनेछन् त्यस समय यी काफ़िरहरूका मुख बिग्रेका हुनेछन्[२] तथा भनिनेछ कि यही हो जसलाई तिमीले माँग्ने गर्दथ्यौ ।[३]

قُلْ اَرَءَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ وَمَنْ مَّعِيَ اَوْ رَحِمَنَا ۙ فَمَنْ يُّجِيْرُ الْكٰفِرِيْنَ مِنْ عَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴿٢٨﴾

(२८) (तपाईं) भनिदिनुस् ! कि ठीक छ यदि मलाई तथा मेरो साथीहरूलाई अल्लाह (तआला) ले नष्ट गरिदिन्छ अथवा हामीमाथि दया गर्दछ, (जे पनि होस् यो त भन) कि काफ़िरहरूलाई कष्टदायी यातनाबाट कसले बचाउनेछ ?[४]

قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا بِهٖ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۚ فَسَتَعْلَمُوْنَ مَنْ هُوَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٢٩﴾

(२९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि त्यही परम दयालु छ, हामीले त त्यसमाथि ईमान स्वीकार गऱ्यौं[५] तथा त्यसैमाथि हामीले भरोसा गऱ्यौं[६] तिमीलाई शीघ्र नै ज्ञात हुनेछ कि स्पष्ट मार्ग-विचलनमा को छ ?[७]

[१] رَاَوْهُ मा अधिकांश व्याख्याकारहरूका विचारका अनुसार सर्वनाम केयामतको यातनातिर फर्किराखेको छ ।

[२]अर्थात् अपमान, भयानकता तथा डरले उनका अनुहारका रङ्ग उडिराखेका हुन्छन्, जसलाई अर्को स्थानमा अनुहारहरू काला हुनुबाट व्यंजित गरिएको छ । (आले-इमरान-१०६)

[३] تَدَّعُوْنَ (तद्दऊन) तथा تُدْعَوْنَ (तुदऔन) दुबै एउटै अर्थमा छन् । अर्थात् यो यातना जो तिमीले देखिराखेका छौ त्यही हो जसको तिमी संसारमा माँग गरिराखेका थियौ । जस्तो सूर:साद, १६ तथा अल-अंफ़ाल, ३२ आदिमा छ ।

[४]अभिप्राय यो हो कि यी काफ़िरहरूलाई त अल्लाहको यातनाबाट कोही बचाउनेवाला छैन, चाहे अल्लाह आफ्ना रसूल तथा त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्नेहरूलाई मृत्यु अथवा हत्याद्वारा नाश गरिदेओस् । अथवा उनीहरूलाई अवसर प्रदान गरिदेओस् । अथवा यो अर्थ हो कि हामीले ईमान स्वीकार गरेपनि भय तथा आशाका बीच छौं, "त तिम्रा कुफ्रका बावजूद तिमीलाई यातनाबाट कसले बचाउनेछ ?"

[५]अर्थात् त्यसको एकतामा, यसैकारण त्यसका साथ साझीदार बनाउँदैनौं ।

[६]कुनै अरुमाथि होइन । हामीले आफ्ना सबै मामिला उसैलाई समर्पित गर्दछौं । कुनै अरुलाई होइन जस्तो मिश्रणवादी गर्दछन् ।

[७]तिमी हौ या हामी, यसमा काफ़िरहरूका लागि कडा धम्की छ ।

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَآؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن يَأْتِيكُم بِمَآءٍ مَّعِينٍ ۝٣٠

(३०) (तपाईं) भनिदिनुस् ठीक छ, यो त बताउ कि यदि तिम्रा (पिउनका लागि) पानी धर्तीले सोसिहालोस्, त को छ जो तिम्रा लागि निथरा (सङ्लिएको) पानी ल्याउँछ ?[१]

سُورَةُ الْقَلَمِ

सूरतुल क़लम-६८

सूरः क़लम मक्कामा अवतरित भएको, यसमा बाउन्न आयातहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु तथा अपार कृपालु छ ।

نٓ ۚ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝١

(१) नून[२] सौगन्ध छ कलमको[३] तथा त्यसको जे-जति कि उनीहरू (फरिश्ताहरू) लेख्दछन् ।[४]

---

[१] غَـــوْر (गौर) को अर्थ हो सुक्नु अथवा यति गहिराईमा जानु कि त्यहाँबाट पानी निकाल्न सम्भव नहोस् । अर्थात् यदि अल्लाह तआलाले पानी सुकाइदिन्छ कि त्यसको अस्तित्व नै रहँदैन वा यति गहिराइमा गरिदेओस् कि पानी निकाल्ने सबै मेशीनहरू विफल हुन जाऊन त भन त्यस पश्चात को छ जो प्रवाहित, स्वच्छ, संङलिएको जल सुलभ गराउन सक्छ ? अर्थात् कोही छैन । यो अल्लाहको दया हो कि तिम्रो अवज्ञाका उपरान्त पनि त्यसले तिमीलाई जलबाट वञ्चित गर्दैन ।

[२] ن त्यसैप्रकारको अलग अक्षरहरू मध्येबाट हो, जस्तो यसभन्दा पहिला ص ، ق तथा अन्य सूरतहरूका आरम्भिक अक्षर गुज्रिसकेका छन् ।

[३] कलमको सौगन्ध खायो जसको यसकारण एउटा महत्व छ कि यसकाद्वारा वर्णन व्याख्या हुन्छ । केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि यसबाट तात्पर्य त्यो विशेष क़लम छ जसलाई अल्लाहले सर्वप्रथम पैदा गर्‍यो तथा त्यसलाई भाग्य लेख्नुको आदेश दियो । अतः उसले अन्तसम्म सबै हुने कुराहरूलाई लेखिदियो । (तिर्मिजी तफ़सीर सूरः नून वल क़लम तथा अल्बानीले यसलाई सही भनेका छन् ।)

[४] يَسْطُرُونَ सर्वनाम लेखकहरूतिर फर्कन्छ जसलाई कलम शब्द बताइराखेको छ, किनकि लेख्नुका यन्त्रको चर्चाबाट लेखकको अस्तित्व आवश्यक हुन्छ । अभिप्राय यो हो कि त्यस लेखको पनि सौगन्ध जो लेखक लेख्दछन्, अथवा सर्वनाम फरिश्तातिर फर्कन्छ जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ ।

مَآ اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُوْنٍ ۝٢

(२) तपाई आफ्नो प्रभुको कृपाले पागल हुनुहुन्न ।[1]

وَاِنَّ لَكَ لَاَجْرًا غَيْرَ مَمْنُوْنٍ ۝٣

(३) तथा निःसन्देह तपाईंका लागि अनन्त प्रतिफल छ ।[2]

وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيْمٍ ۝٤

(४) तथा निःसन्देह तपाईं अति (उत्तम) स्वभावमा हुनुहुन्छ ।[3]

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُوْنَ ۝٥

(५) त अब तपाईंले पनि देख्नुहुनेछ तथा यिनले पनि देख्नेछन् ।[4]

بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُوْنُ ۝٦

(६) कि तिमीमध्ये भ्रष्ट को छ ।

اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيْلِهٖ ۖ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِيْنَ ۝٧

(७) निःसन्देह तिम्रो प्रभु आफ्ना मार्गबाट विचलित हुनेहरूलाई राम्ररी जान्दछ, तथा त्यो सत्यमार्गीहरूलाई राम्ररी जान्दछ ।

[1]यो सौगन्धको उत्तर हो, जसमा काफ़िरहरूका कथनको खण्डन छ, उनीहरूले तपाईंलाई दिवाना भन्दथे ।

[2]नबूअत (दूतत्व) का कर्तव्यलाई पूरा गर्नका लागि जे पनि दुःख तपाईंले सहन गर्नुभो तथा शत्रुहरूका व्यङ्ग तपाईंले सुन्नु भएको छ त्यसमा अल्लाहको तर्फबाट अनन्त प्रतिफल तपाईंका लागि छ । مَنٌّ को अर्थ काट्नु हो ।

[3] خُلُقٍ عَظِيْمٍ सित तात्पर्य इस्लाम धर्म तथा पवित्र कुर्आन हो । अभिप्राय यो हो कि तिमी त्यस स्वभावमा छौ जसको आदेश अल्लाहले कुर्आनमा अथवा इस्लाम धर्ममा दिएको छ । अथवा यसबाट अभिप्राय त्यो सभ्यता, शिष्टाचार, कोमलता, उदारता, अमानत, (नासो) सत्यता, सहनशीलता, श्रेष्ठता तथा अन्य नैतिक गुण हुन्, जसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम नबी हुनुभन्दा पहिला विशेषता राख्नुहुन्थ्यो तथा नबी हुनुका पश्चात पनि तिनमा अधिक उचाई तथा विस्तार भयो । यसैकारण जब आदरणीय आयशा रजी अल्लाहु अन्हासित उहाँका आचरणका बारेमा प्रश्न गरियो त भन्नभयो: «كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ» "उहाँका चरित्र पवित्र कुर्आन अनुसार थियो ।" (मुस्लिम किताबुल मुसाफ़िरीन, बाबु जामेए सलातिल लैले व मन नाम अन्हु औ मरेज) आदरणीय आयशाको उत्तर खुल्के अजाम خُلُقٍ عَظِيْمٍ दुबै भावार्थहरूलाई घेरेको छ ।

[4]अर्थात् जब सत्य खुल्नेछ तथा सबै पर्दा उठ्नेछन् र यो प्रलयका दिन हुनेछ । केही ज्ञाताहरूले यसलाई बद्रका रणसित सम्बन्धित बताएका छन् ।

فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ⑧

(८) त तपाईं झुठ्लाउनेहरूको (कुरा) स्वीकार नगर्नुस् ।[१]

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ⑨

(९) उनीहरू त चाहन्छन् कि तपाईं अलि नरम हुनुस् त यिनी पनि नरम होऊन् ।[२]

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ ⑩

(१०) तथा तपाईं कुनै यस्तो व्यक्तिको पनि भनाई नमान्नुस् जो अधिक सौगन्ध खानेवाला हीन होस् ।

هَمَّازٍ مَّشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ⑪

(११) दुष्ट, दुराचारी तथा चुग्ली गर्नेवाला होस् ।

مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ⑫

(१२) भलाईबाट रोक्नेवाला, सीमा उल्लंघन गर्नेवाला पापी होस् ।

عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ⑬

(१३) घमण्डी अनि साथै कुवंश होस् ।[३]

أَن كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ⑭

(१४) (त्यसको उद्दण्डता) केवल यसकारण छ कि त्यो धनवान तथा पुत्रहरूवाला छ ।[४]

---

[१]आज्ञापालनको अर्थ यहाँ त्यो कोमलता हो जो मानिस आफ्नो अन्तरआत्माका विपरीत देखाउँछ । अर्थात् मुश्रिकहरू (बहुदेववादीहरू) तिर झुक्न तथा उनीसित कोमलता गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[२]अर्थात् उनी त चाहन्छन् कि तिमी उनका पूज्यहरूका सम्बन्धमा कोमल स्वभाव अपनाऊ । किन्तु असत्यका साथ कोमल स्वादको परिणाम यो हुनेछ कि असत्यका पूजारी आफ्नो अनृतको पूजा छाड्नुमा नरम हुन जानेछन् । अत: सत्यका विषयमा आलस्य धर्मका प्रचारका विषयमा नीति एवं नबूअत (दूतत्व) का कार्यका लागि अति हानिकारक छ ।

[३]यो ती काफ़िरहरूका नैतिक पतनको चर्चा हो जसका कारण पैग़म्बरलाई आलस्य गर्नुबाट रोकिदैछ । यी दुर्गुण कुनै एक व्यक्तिका वर्णन गरिएका छन् अथवा साधारण काफ़िरहरूका ? पहिला कुराको स्रोत यद्यपि केही रिवायतहरू छन्, परन्तु उनी अप्रमाणिक छन् । अत: उद्देश्य साधारण छ अर्थात् प्रत्येक त्यो व्यक्ति हो जसमा उक्त गुणहरू पाइन्छन् । زَنِيم हरामी अथवा कुख्यात एवं बदनाम छ ।

[४]अर्थात् उक्त दुराचारको काम त्यसले यसकारण गर्दछ कि अल्लाहले त्यसलाई धन एवं सन्तानका वरदानहरूबाट सम्पन्न गरेको छ, अर्थात् त्यसले कृतज्ञताको साटो कृतघ्नता गर्छ । केही विद्वानहरूले यसलाई وَلَا تُطِعْ सित सम्बन्धित गरेका छन्, अर्थात् जसमा यी दुष्टताहरू हुन्, त्यसको कुरा केवल यसकारण मानिसको यो कि त्यो धन तथा सन्तानवाला छ ?

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

(१५) जब त्यसका समक्ष हाम्रा आयतहरू पढिन्छन् त यो भन्दिन्छ कि यिनी त पूर्वका मानिसहरूका कथाहरू हुन् ।

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾

(१६) हामीले पनि त्यसको सूँड (नाक) माथि दाग दिनेछौं ।[1]

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾

(१७) निःसन्देह हामीले उनको त्यसैप्रकार परीक्षा लियौं,[2] जुनप्रकार हामीले बागवालाहरूको परीक्षा लिएका थियौं ।[3] जबकि उनीहरूले सौगन्ध खाए कि प्रातः हुनासाथ त्यस (बगैंचा) का फल टिप्नेछन् ।[4]

وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा इन्शाल्लाह (यदि अल्लाहले चाह्यो) भनेनन् ।

[1]केही धर्मविद्हरूका निकट यसको सम्बन्ध संसारसित छ, भनिन्छ कि बद्रका रणमा ती काफ़िरहरूका नाकहरूलाई तलवारहरूको निशाना बनाइयो । केही अन्य भन्दछन् कि यो केयामतका दिन नरकवासीहरूको चिन्ह हुनेछ कि उनका नाकहरूलाई दागिनेछ, अथवा यसको अभिप्राय अनुहारहरूको कालिमा हो, जस्तो कि काफ़िरहरूका अनुहार त्यस दिन काला हुनेछन् । केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि काफ़िरहरूको यो परिणाम लोक-परलोक दुबै ठाउँमा सम्भव छ ।

[2]अभिप्राय मक्कावासी हुन् । उनीहरूलाई धन एवं सन्तान दियो ताकि उनी अल्लाहको कृतज्ञता देखाउन्, परन्तु उनीहरूले कृतघ्नता तथा घमण्डको मार्ग अपनाए त हामीले उनीहरूलाई भोक तथा अकालको परीक्षामा पारिदियौं, जसमा उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शापका कारण केही दिन फँसिरहे ।

[3]बगैंचावालाहरूको कथा अरबहरूमा प्रसिद्ध थियो । यो बगैंचा सन्आ (यमन) बाट दुई फरसँग (छ मील) को दूरीमा थियो । त्यसको स्वामीले त्यसको उपजमध्येबाट केही भाग गरीब तथा निर्धनहरूका लागि पनि खर्च गर्दथ्यो जब त्यसको सन्तान त्यसको उत्तराधिकारी बने त उनले भने कि हाम्रो खर्च नै कठिनाइले पूरा हुन्छ त हामीले त्यसको आय गरीब तथा दरिद्रहरूलाई कसरी देऔं । यसकारण अल्लाहले त्यस बगैंचालाई नै ध्वस्त गरिदियो । भनिन्छ कि यो घटना आदरणीय इसा अलैहिस्सलामलाई आकाशमा उचालिनुका केही समय पश्चात नै भयो । (फतहुल कदीर) यो सबै विवरण तफसीरवाली रिवायतहरूको हो ।

[4] صرم को अर्थ हो, फल र खेतीलाई स्याहार्नु, مُصْبِحِينَ अवस्थावाचक हो, अर्थात् बिहान हुनासाथ नै फल झराल्नेछौं र पैदावार स्याहार्नेछौं ।

فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَآئِمُونَ ⑲

(१९) त त्यसमाथि तिम्रो प्रभुतिरबाट एउटा बिपदा चारैतिरबाट घुम्यो तथा उनीहरू सुतिराखेका थिए ।[1]

فَأَصْبَحَتْ كَٱلصَّرِيمِ ⑳

(२०) त त्यो (बगैंचा) यस्तो भइहाल्यो जस्तो काटिएको खेती ।[2]

فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ㉑

(२१) अब प्रातः हुनासाथ उनीहरूले एक-अर्कालाई आवाज दिए ।

أَنِ ٱغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰرِمِينَ ㉒

(२२) कि यदि तिमीले फल टिप्नुछ भने आफ्नो खेतीका लागि प्रातःकाल नै हिंडिहाल ।

فَٱنطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَٰفَتُونَ ㉓

(२३) अनि यिनी सबै विस्तारै कुरा गर्दै हिंडे ।[3]

أَن لَّا يَدْخُلَنَّهَا ٱلْيَوْمَ عَلَيْكُم مِّسْكِينٌ ㉔

(२४) कि आजका दिन कुनै निर्धन तिम्रा निकट नआओस् ।[4]

وَغَدَوْا عَلَىٰ حَرْدٍ قَٰدِرِينَ ㉕

(२५) तथा छिट्टै प्रातःकाल नै पुगे (ठानिरहेका थिए) कि हामीले नियन्त्रण प्राप्त गर्यौं ।[5]

---

[1]केही विद्वानहरू भन्छन् कि त्यसलाई राता-रात आगो लाग्यो, केही अन्य भन्दछन् कि जीब्रिल अलैहिस्सलामले आएर त्यसको सत्यानाश गरिदिनुभयो ।

[2]अर्थात् जस्तो खेति काट्नुको पश्चात सुख्दछ, त्यसैप्रकार सम्पूर्ण बगैंचाहरू नाश भए । केही ज्ञाताहरूले अनुवाद गरेका छन्, "कालो राती जस्तै भयो अर्थात् जलेर ।

[3]अर्थात् बगैंचातिर जानका लागि एक त बिहानै निस्के, अर्को बिस्तारै कुरा गर्दै ताकि कसैलाई उनीहरू जानुको ज्ञान नहोस् ।

[4]अर्थात् उनी एक अर्कासित भन्दैरहे कि आज कोही बगैंचामा आएर हामीसित केही नमाँगोस् जस्तै हाम्रा पिताका समय आउने गर्दथे तथा आफ्नो भाग लिएर जान्थे ।

[5] حَرْدٌ (हर्दिन्) को एक अर्थ त शक्ति तथा बल गरिएको छ जसलाई अनुवादकले 'लम्कँदै' सित व्यंजित गरेको छ । केहीले क्रोध तथा द्वेष गरेका छन्, अर्थात् निर्धनहरूमाथि क्रोध देखाउदै अथवा ईर्ष्या गर्दै । قَادِرِينَ अवस्थावाचक हो । अर्थात् आफ्ना मामिलाको उनीहरूले अनुमान लगाए अथवा आफ्ना विचारमा उनीहरूले आफ्ना बगैंचाहरूमाथि सामर्थ्य प्राप्त गरे । अथवा अभिप्राय यो हो कि उनीहरूले गरीबहरूमाथि नियन्त्रण प्राप्त गरे ।

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ ﴿٢٦﴾

(२६) अनि जब उनीहरूले बगैंचा देखे[1] त भन्नलागे कि निःसन्देह हामीले मार्ग बिर्सयौं ।[2]

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) होइन-होइन बरु हामी महरुम (बञ्चित) गरियौं ।[3]

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) ती सबैमा जो उत्तम थियो उसले भन्यो कि मैले तिमीहरूसित भन्दैनथे कि तिमी (अल्लाहको) तस्बीह किन गर्दैनौ ?[4]

قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) (त) सबै भन्नलागे कि हाम्रो प्रभु पवित्र छ, निःसन्देह हामी नै अत्याचारी थियौं ।[5]

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) अनि उनीहरू एक अर्कातिर मुख गरेर गाली-गलौच गर्नथाले ।

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ ﴿٣١﴾

(३१) भन्नलागे हाय अफसोच ! निःसन्देह हामी उद्दण्ड थियौं ।

عَسَىٰ رَبُّنَا أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) के विचित्र छ कि हाम्रो प्रभुले हामीलाई यसभन्दा उत्तम प्रतिफल दिदेओस्, निःसन्देह हामी अब[6] आफ्ना

---

[1]अर्थात् बगैंचाका स्थानलाई खरानीको थुप्रो अथवा त्यसलाई ध्वस्त देखे ।

[2]प्रथम त एक-अर्कालाई भने ।

[3]अनि जब सोच-विचार गरे त जानीहाले कि यो आपदाग्रस्त तथा ध्वस्त बगैंचा हाम्रै हो, जसलाई अल्लाहले हाम्रा कर्तुतका प्रतिफलस्वरुप यस्तो गरिदिएको छ तथा वास्तवमा यो हाम्रो दुर्भाग्य हो ।

[4]केही ज्ञाताहरूले यहाँ तस्बीहको अर्थ "इन्शा अल्लाह" भन्नु लिएका छन् ।

[5]अर्थात् अब उनीहरूलाई प्रतीत भयो कि हामीले आफ्ना पिताको तरीकाहरूका विपरीत काम गरेर गल्ती गरेका छौं, जसको दण्ड अल्लाहले हामीलाई दिएको छ। यसबाट यो पनि ज्ञात भयो कि पापको संकल्प तथा त्यसका लागि आरम्भिक कार्य पनि पापकै समान अपराध हो जसमा पकड हुनसक्छ, केवल त्यो इरादा क्षम्य छ जो मनोगतिको सीमासम्म रहन्छ ।

[6]भनिन्छ कि उनीहरूले आपसमा यो संकल्प गरे कि अब यदि अल्लाहले हामीलाई धन दियो भने आफ्ना पिताका समान गरीब तथा दरिद्रहरूलाई पनि भाव दिनेछौं । यसकारण पश्चाताप तथा क्षमा याचनाका साथ आफ्ना प्रभुसित आशाहरू पनि सम्बन्धित गरे ।

प्रभुसित नै कामना (आशा) राख्दछौं ।

كَذٰلِكَ الْعَذَابُ ۭ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۘ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ۝

(३३) यसैप्रकार प्रकोप आउँछ[1] तथा परलोकको प्रकोप बहुत ठूलो छ । काश ! उनलाई बुद्धि हुन्थ्यो ।[2]

اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ۝

(३४) नि:सन्देह सदाचारीहरूका लागि उनका प्रभुका पास उपहारहरू भएका स्वर्ग छन् ।

اَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِيْنَ كَالْمُجْرِمِيْنَ ۝

(३५) के हामीले मुसलमानहरूलाई पापीहरूका समान गरिदिनेछौं ?[3]

مَا لَكُمْ ۣ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ ۝

(३६) तिमीलाई के भयो, कस्तो निर्णय गरिराखेका छौ ?

اَمْ لَكُمْ كِتٰبٌ فِيْهِ تَدْرُسُوْنَ ۝

(३७) के तिम्रो पासमा कुनै किताब छ[4] जसमा तिमी पढ्दछौ ?

اِنَّ لَكُمْ فِيْهِ لَمَا تَخَيَّرُوْنَ ۝

(३८) कि त्यसमा तिम्रा मनोमानी कुराहरू छन् ?

اَمْ لَكُمْ اَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۙ اِنَّ لَكُمْ

(३९) अथवा हामीसित तिमीले केही यस्ता सौगन्धहरू लिएका छौ जो केयामत (प्रलयका दिन) सम्म रहोस् कि तिम्रा लागि त्यो सबै हो, जो तिमी

[1]अर्थात् अल्लाहका आदेशको विरोध तथा अल्लाहद्वारा दिइएको मालमा कन्जुसी गर्नेहरूको प्रतिफल हामी संसारमा यसैप्रकार दिन्छौ । (यदि हामी चाहन्छौं)

[2]किन्तु खेदको विषय छ कि उनी यस तथ्यलाई बुझ्दैनन्, यसकारण यसको वास्ता गर्दैनन् ।

[3]मक्काका मुश्रिकले भन्दथे कि यदि प्रलय भयो भने त्यहाँ पनि हामी मुसलमानहरूभन्दा राम्रा नै हुनेछौं, जस्तो संसारमा मुसलमानहरूभन्दा अधिक सुखी छौं । अल्लाहले उनका उत्तरमा भने कि यो कसरी सम्भव छ कि हामी मुसलमानहरूलाई अर्थात् आफ्ना आज्ञाकारीहरूलाई अपराधीहरू अर्थात् अवज्ञाकारीहरूको समान गरिदेऔं । अभिप्राय हो कि यो कहिल्यै हुन सक्दैन कि अल्लाहले न्याय एवं औचित्यका विपरीत दुबैलाई समान गरिदेओस् ।

[4]जसमा यो कुरा लेखिएको होस् जसको तिमीले दावा गरिराखेका छौ कि त्यहाँ पनि तिम्रा लागि त्यो कुरो हुनेछ जसलाई तिमी चाहन्छौ ?

لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾

आफूतिरबाट निर्धारित गर्दछौं ?[1]

سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾

(४०) उनीहरूसित सोध कि उनीहरूमध्ये को यस कुराको उत्तरदायी (एवं दावेदार) छ ।[2]

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

(४१) के उनका केही साझेदार छन् ? त आ-आफ्ना साझेदारहरूलाई लिएर आऊन् यदि यिनीहरू साँचो छन् ।[3]

يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) जुन दिन पिंडुला खोल्दिइनेछ तथा सजदा गर्नका लागि बोलाइनेछन् त (सजदा) गर्नसक्ने छैनन् ।[4]

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ

(४३) उनका आँखा तल झुकेका हुन्छन् तथा उनीमाथि अपमान (तथा अनादर) आक्षादित भइराखेको

[1]अथवा हामीले तिमीलाई दृढ वचन दिएका छौं, जो क़ेयामतमा शेष रहनेवाला छ कि तिम्रा लागि केही कुरा हुनेछ जसका तिमीले आफ्ना सम्बन्धमा निर्णय गर्नेछौ ।

[2]कि त्यसले केयामतका दिन उनका लागि त्यही निर्णय गर्नेछ जो अल्लाहले मुसलमानहरूका लागि गर्नेछ ।

[3]अथवा जसलाई उनीहरूले अल्लाहको साक्षी बनाएका छन्, तिनीहरूले उनको सहायता गरेर उनलाई राम्रो स्थान दिलाउनेछ ? यदि उनका साझेदार यस्ता छन् भने उनीहरूलाई अगाडि ल्याऊन ताकि उनको सच्चाई स्पष्ट होस् ।

[4]केही धार्मिक विदहरूले पिंडौला खोल्नुको अर्थ केयामतका कठिनाईहरू तथा भयानकता लिएका छन्, किन्तु एक सहीह हदीसमा यसको व्याख्या यसप्रकार वर्णित भएको छ कि क़ेयामतका दिन अल्लाहले आफ्नो पिंडौला खोल्नेछ (जस्तो उसको महिमाका योग्य छ) त प्रत्येक मोमिन पुरुष तथा स्त्री उसका अगाडि सजदामा नतमस्तक हुनेछन् । उनीहरूले सजदा गर्न चाहनेछन् तर उनको ढाडको हड्डी तख्ताका समान बन्नेछ जसका कारण उनको झुक्नु असंम्भव हुनेछ । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सुरः नून वल क़लम) अल्लाहले यो पिंडौला कसरी खोल्नेछ तथा यो कसरी हुनेछ ? यो हामी न जान्न सक्छौं न वर्णन गर्न सक्दछौं । यसकारण जुनप्रकार कुनै उपमा बिना हामीले उसका कान, आँखा तथा हात आदिमा विश्वास राख्दछौं, यस्तै पिंडलीको कुरा पनि कुरआन तथा हदीसमा छ । जुनप्रकार उपमा बिना विश्वास राख्नु आवश्यक छ । यही सलफ़ एवं मोहद्देसीन (हदीसका विशेषज्ञहरू) को मत छ ।

وَهُمْ سٰلِمُوْنَ ۝

हुनेछ[1] हाँलाकि यिनी सजदाका लागि (त्यस समय पनि) बोलाइन्थे जब दुरुस्त-चुस्त थिए ।[2]

فَذَرْنِيْ وَمَنْ يُّكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيْثِ ۭ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝

(४४) त मलाई तथा यस कुरालाई झुठ्लाउनेवालालाई छोड्दिनुस्[3] हामीले उनीहरूलाई यसप्रकार विस्तारै-विस्तारै तान्नेछौं कि उनीहरूलाई ज्ञात पनि हुनेछैन ।[4]

وَاُمْلِيْ لَهُمْ ۭ اِنَّ كَيْدِيْ مَتِيْنٌ ۝

(४५) तथा मैले उनीहरूलाई ढील (छुट), दिरहेको छु । निःसन्देह मेरो योजना बडो दृढ छ।[5]

اَمْ تَسْـَٔـلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِّنْ مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُوْنَ ۝

(४६) के तिमी उनीबाट कुनै पारिश्रमिक चाहन्छौ, जसका भारले यिनी थिचिदै जान्छन् ।[6]

اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُوْنَ ۝

(४७) अथवा के उनका पास परोक्षका ज्ञान छ जसलाई उनीहरू लेख्दछन् ।[7]

[1]अर्थात् संसारका विपरीत उनको मामिला हुनेछ । संसारमा अभिमान तथा घमण्डले उनका गर्दनहरू अकडेका (साह्रो) हुन्थे ।

[2]अर्थात् स्वस्थ तथा शक्तिवान थिए । अल्लाहको उपासनामा कुनै कुरो उनका लागि बाध्य थिएन, किन्तु संसारमा अल्लाहको उपासनाबाट टाढा रहे ।

[3]अर्थात् म नै उनीसित निपट्नेछु । तिमी त्यसको चिन्ता नगर ।

[4]यो त्यसै ढील (मोहलत) दिनुको वर्णन हो जसलाई कुर्आनमा अनेक स्थानहरूमा वर्णित गरिएको छ तथा हदीसमा पनि स्पष्ट गरिएको छ कि अवज्ञाका बावजूद धन तथा साधनको प्राचुर्य अल्लाहको दया होइन, त्यसबाटै अवसर दिनुका नियमको परिणाम हो । अनि जब त्यो पकड्न चाहन्छ त कोही बचाउनेवाला हुँदैन ।

[5]यो विगत विषयमा नै बल हो । كَيْدٌ (कैदुन्) गुप्त उपाय तथा षडयन्त्रलाई भन्दछन् । राम्रो उद्देश्यका लागि छ भने नराम्रो हुँदैन ।

[6]यो सम्बोधन नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई छ । किन्तु झपार उनलाई गरिदैछ जो तपाईंमाथि ईमान स्वीकार गरिराखेका थिएनन् ।

[7]अर्थात् के परोक्ष (अदृश्य) को ज्ञान उनको पासमा छ । लौहे महफूज (सुरक्षित पुस्तिका) उनका अधिकारमा छ कि त्यसमा जुन कुरा चाहन्छन् लेख्दछन्, यसकारण यिनी तिम्रो आज्ञापालन तथा तिमीमाथि ईमान स्वीकार्नुको आवश्यकता बुझ्दैनन् । यसको उत्तर यो हो कि होइन, यस्तो छैन ।

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

(४८) त तसर्थ तिमी आफ्ना प्रभुका आदेशको धैर्यले (प्रतीक्षा गर)[१] तथा माछावालाको जस्तो नहुनजाउ, जबकि उसले दुःखको अवस्थामा पुकाऱ्यो ।[२]

لَّوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾

(४९) यदि उसलाई त्यसका प्रभुको कृपाले नपाएको भए त निःसन्देह त्यो नराम्रो अवस्थामा बाँझो धर्तीमा फ्याँकिने थियो ।[४]

فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

(५०) त त्यसलाई त्यसका प्रभुले फेरि निर्वाचित गऱ्यो[५] तथा उसलाई सदाचारीहरूमध्ये गरिदियो ।[६]

وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ

(५१) तथा निकट छ कि (यी) काफ़िर आफ्ना

---

[१] فَاصْبِرْ मा अक्षर 'फ़ा' यो भन्नको लागि छ कि हे नबी जब वास्तवमा यस्तो छैन त रिसालत (सन्देश पुऱ्याउने) का कर्तव्य पूरा गर्दैरह तथा यी झुठ्लाउनेहरूका सन्दर्भमा अल्लाहका निर्णयको प्रतीक्षा गर ।

[२]जसले आफ्नो जातिका झुठ्लाउने आचरणलाई हेर्दै उत्ताउलोपनसित काम लिए तथा प्रभुका निर्णय बिना नै स्वयं आफ्नो जातिलाई छाडि निस्केर गए ।

[३]जसका परिणामस्वरुप उनलाई माछाको पेटमा जबकि उनी भोक तथा चिन्ताले ग्रस्त थिए आफ्ना प्रभुलाई सहायताका लागि पुकार्नु पऱ्यो । जस्तो कि विवरण पहिला गुज्रिसकेको छ ।

[४]अर्थात् यदि अल्लाह तआलाले उनीहरूलाई क्षमा-याचना तथा विनयको सन्मति नदिएको भए तथा उनको प्रार्थना स्वीकार नगरेको भए त उनलाई सागर तटका साटो जहाँ उनलाई छायाँ एवं आहारको लागि लतादार वृक्ष उमरियो, कुनै बाँझो भूमिमा फ्याँकिदिइन्थ्यो तथा अल्लाहका समीप उनको हैसीयत पनि निन्दित रहन्थ्यो, जबकि प्रार्थनाको स्वीकृतिका पश्चात उनी प्रशंसनीय भए ।

[५]यसको अभिप्राय यो भयो कि उनलाई शक्तिशाली तथा स्वस्थ गर्नुका पश्चात पुनः रिसालतबाट सम्मानित गरेर उनलाई आफ्नो जातितिर पठाइयो, जस्तो कि सूरः सफ्फ़ात १४६ बाट पनि स्पष्ट छ ।

[६]यसकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि "कसैले यो नभनोस् कि म यूनुस पुत्र मत्ताभन्दा उत्तम छु" (सहीह मुस्लिम, किताबुल फ़जाएल बाबुन फ़ी जिक्रे यूनुस .....) तथा विशेष हेर्नुस् सूरःबकरःको आयत नं. २५३ को व्याख्या ।

بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾

(तीब्र) दृष्टिले तपाईंलाई चिप्ल्याइदेऊन्[1] जतिखेर कुरआन सुन्छन्, तथा भनिदिन्छन् कि यो त निश्चित रुपमा दीवाना हो ।[2]

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा वास्तवमा यो (कुरआन) त अखिल जगतवालाहरूका लागि पूर्ण शिक्षा नै हो ।[3]

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

सूरतुल हाक़्क़:-६९

सूर:हाक़्क़ मक्कामा अवतरित भएको यसमा ५२ आयतहरू तथा दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

الْحَاقَّةُ ﴿١﴾

(१) सिद्ध हुनेवाली ।[4]

---

[1]अर्थात् यदि तिमीलाई अल्लाहको सहायता तथा सुरक्षा प्राप्त नभएको भए यी काफ़िरहरूको ईर्ष्यापूर्ण आँखाले तिमी नराम्रो दृष्टिको शिकार हुनजान्थ्यौ, अर्थात् तिमीहरूलाई उनको आँखा लाग्थ्यो । इमाम इब्ने क़सीरले यसको यही भावार्थ वर्णन गर्नुभएको छ । विशेष लेख्नुहुन्छ कि यो यस कुराको प्रमाण हो कि आँखा लाग्नु तथा अल्लाहको आज्ञाले त्यसको अरुहरूमाथि प्रभावकारी हुनु सत्य हो । जस्तो कि अनेक हदीसहरूबाट पनि सिद्ध छ । तथा हदीसहरूमा त्यसबाट बच्नका लागि प्रार्थनाहरूको वर्णन पनि छ । तथा यो पनि भनिएको छ कि तिमीलाई कुनै कुरा राम्रो लाग्छ भने ماشاء الله (माशाअल्लाह) अथवा بارك الله (बारकल्लाह) भन्नेगर ताकि त्यसलाई नज़र नलागोस् । यस्तै कसैलाई आँखा लाग्दछ भने भन्नुभो कि त्यसलाई स्नान गराएर त्यसको जल उसमाथि हालियोस् जसलाई उसको आँखा लागेको छ । (विस्तारका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने क़सीर तथा हदीसका पुस्तकहरू) केही ज्ञाताहरूले यसको भावार्थ यो गरेका छन् कि यिनी तिमीलाई धनको प्रचार गर्नबाट मोडिदिन्थे ।

[2]अर्थात् ईर्ष्याका रुपमा पनि तथा यस आशयले पनि कि मानिस यस कुरआनबाट प्रभावित नहोऊन बरु त्यसबाट टाढा नै रहून् । अर्थात् आँखाले पनि यी काफ़िर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई क्षति पुऱ्याउनुका प्रयास गर्दथे तथा जिब्रोले पनि उहाँलाई दुःख पुऱ्याउँथे तथा उहाँका हृदयलाई आहत गर्दथे ।

[3]जब तथ्य यो छ कि यो कुरआन जिन्न तथा मानिसहरूका मार्गदर्शन तथा निर्देशका लागि आए त यसलाई ल्याउने तथा वर्णन गर्नेवाला उन्मुक्त (दीवाना) कसरी हुनसक्छ ?

[4]यो प्रलयका नामहरूमध्ये एउटा नाम हो । यसमा अल्लाहको आदेश सिद्ध हुनेछ अथवा यो

مَا الْحَاقَّةُ ۝٢

(२) के हो व्याप्त (सिद्ध) हुनेवाली ।[1]

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ۝٣

(३) तथा तिमीलाई के थाहा छ कि त्यो सिद्ध हुनेवाली के हो ?[2]

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ۝٤

(४) त्यस चर्को स्वर तथा कोलाहल दिनेवालीलाई समूद तथा आदहरूले झुठ्याइदिएका थिए ।[3]

فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ۝٥

(५) (जसका परिणाम स्वरुप) समूद त अत्यन्त तीब्र (एवं भयानक उच्च) ध्वनिबाट नष्ट गरिदिइए ।[4]

وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ۝٦

(६) तथा आद तीब्र गतिको विनाशकारी आँधीबेरीबाट नष्ट गरिदिइए ।[5]

स्वयं पनि हुनेवाला छ, यसकारण यसलाई अलहाक्क़:बाट व्यञ्जित गरियो ।

[1]यो शाब्दिक रुपले प्रश्न हो किन्तु यसको आशय प्रलयको महत्व तथा गम्भीरताको वर्णन गर्नु हो ।

[2]अर्थात कुन माध्यमबाट यसलाई पूर्ण वास्तविकताको ज्ञान होस् ? अभिप्राय यसका ज्ञानको इन्कार हो । मानौं तिमीलाई यसको ज्ञान छैन, किनकि तिमीले त्यसलाई अहिले देखेका छौ न त्यसको भयानकताको दर्शन गरेका छौ । मानौं त्यो सृष्टिका ज्ञानको परिधिबाट बाहिर छ । (फ़तहुल क़दीर) केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि कुर्आन जसका सन्दर्भमा भूतको रुप مَا أَدْرَاكَ प्रयोग गरिएको छ, त्यसलाई वर्णन गरिदिएको छ तथा जसलाई भविष्यको रुप وَمَا يُدْرِيكَ का द्वारा वर्णन गरिएको छ, त्यसको ज्ञान मानिसहरूलाई दिइएको छैन । (फ़तहुल क़दीर तथा ऐसरुत्तफ़ासीर)

[3]यसमा केयामतलाई चर्को स्वर दिनेवाली भनिएको छ किनकि त्यसले आफ्नो भयानकताको मानिसहरूलाई जागृत गरिदिनेछ ।

[4] طَاغِيَةٌ यस्तो ध्वनि जसको सीमा उल्लंघन गर्छ । अर्थात् अति भयावह तथा उच्च ध्वनिले समूदका समुदायलाई विनष्ट गरियो, जस्तो कि पहिला अनेक स्थानहरूमा गुज्रयो ।

[5] صَرْصَر (सरसर) ठूलो बतास (ठूलो गतिको हावा), عَاتِيَةٌ (आतियह:) उद्दण्ड, कसैको वशमा नआउनेवाली । अर्थात् अति तीब्र तथा प्रचण्ड, आँधीकाद्वारा ईशदूत हूद अलैहिस्सलामको जाति आदलाई नष्ट गरियो ।

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمٰنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعٰى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ⑦

(७) जसलाई उनीमाथि निरन्तर सात रात तथा आठ दिनसम्म (अल्लाहले) लगाइराख्यो[१] त तिमी देख्दथ्यौ कि यिनीहरू धर्तीमा यसप्रकार पछारिएका छन् जस्तो खजूरका खोक्रो तना (रुखहरू) हुन् ।[२]

فَهَلْ تَرٰى لَهُمْ مِّنْ بَاقِيَةٍ ⑧

(८) त के उनीहरूमध्ये कोही पनि तिमीलाई शेष देखिदैछ ?

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكٰتُ بِالْخَاطِئَةِ ⑨

(९) फिर्औन तथा त्यसभन्दा पूर्वका मानिस एवं जसका वस्तीहरू पल्टाइए[३], उनीहरूले पनि त्रुटिहरू (पाप) गरे ।

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَّابِيَةً ⑩

(१०) तथा आफ्ना प्रभुका सन्देष्टाको अवज्ञा गरे, (अन्ततः) अल्लाहले उनीहरूलाई (पनि) पकडमा लिइहाल्यो ।[४]

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنٰكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ⑪

(११) जब पानीमा बाढी आयो त[५] त्यस समय हामीले तिमीलाई डुङ्गमा चढाइहाल्यौं ।[६]

---

[१] حُسُوم (हसम) को अर्थ काट्नु तथा अलग अलग गरिदिनु हो तथा केही ज्ञाताहरूले حُسُومًا को अर्थ निरन्तर गरेका छन् ।

[२]यसबाट उनको शारीरिक आकारको लम्बाइतिर पनि संकेत छ خَاوِيَة (खावेयह) खोक्रो, निर्जीव शरीरलाई खोक्रो बोटसित उपमा दिएको छ ।

[३]यसबाट लूतको जाति अभिप्राय छ ।

[४] رَابِيَة या رَبَا يَرْبُو बाट छ, जसको अर्थ अधिक हो, अर्थात् उनको यस्तो पकड गर्‍यो जो अन्य समुदायहरूको पकडभन्दा अधिक अर्थात् सबभन्दा कडा थियो । मानौं أَخْذَةً رَابِيَةً को भावार्थ भयो अति कडा पकड ।

[५]अर्थात् पानीले ऊचाईमा सीमा उल्लंघन गर्‍यो अर्थात् पानी निकै माथि पुग्यो ।

[६] كُم सित सम्बोधित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मानिस हुन् । मतलब यो हो कि तिमी जुन पूर्वजका पुस्ताबाट हौ हामीले उनलाई डुङ्गामा सवार गराई उचाईमा पुगेको पानीबाट बचाएरका थियौं । الجارِيَة सित मुराद नूह अलैहिस्सलामको नाव (डुङ्गा) हो ।

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَآ أُذُنٌ وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾

(१२) ताकि त्यसलाई तिम्रा लागि शिक्षाप्रद (तथा यादगार) बनाइदिऊँ[1] तथा (ताकि) याद राख्नेहरू कान त्यसलाई याद राखून्।[2]

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

(१३) त जब नरसिंघामा एउटा फूँक फुकिनेछ।[3]

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾

(१४) तथा धर्ती एवं पर्वत उचालिनेछन्[4] तथा एकै पटकमा कण-कण बनाइनेछन्।

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾

(१५) त्यसदिन घटित हुने घटना (प्रलय) हुनेछ।

وَانشَقَّتِ السَّمَآءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾

(१६) तथा आकाश फाटिनेछ त त्यसदिन अत्यन्त क्षीण हुन जानेछ।[5]

وَالْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ

(१७) र त्यसका किनारहरूमा फरिश्ताहरू हुनेछन्[6] तथा तिम्रा प्रभुको अर्श (आसन) त्यस दिन आठ

[1]अर्थात् यो कार्य कि काफिरहरूलाई जलमग्न पारिदियौं तथा मोमिनहरूलाई डुङ्गामा चढाएर बचायौं, तिम्रा लागि त्यसलाई शिक्षा तथा सदुपदेश बनाइदियौं ताकि त्यसबाट शिक्षा ग्रहण गर तथा अल्लाहको अवज्ञाबाट बच।

[2]अर्थात् सुन्नेहरू त्यसलाई सुनेर याद राखून् तथा तिनी पनि त्यसबाट शिक्षा प्राप्त गरुन्।

[3]झुठ्लाउनेहरूको परिणाम वर्णन गर्नुका पश्चात अब भनिंदैछ कि यो الحاقة (हुने कुरो) कसरी हुनेछ इस्राफ़ीलको एउटै फूँकले त्यो व्याप्त हुनेछ।

[4]अर्थात् आफ्ना स्थानहरूबाट उचालिनेछन् तथा अल्लाहका सामर्थ्यले आफ्ना स्थानहरूबाट उखेलिनेछ।

[5]अर्थात् त्यसमा बल तथा दृढता कसरी रहनेछैन जुन कुरो फाटेर खण्ड-खण्ड हुनजान्छ त्यसमा दृढता कसरी रहनसक्छ।

[6]अर्थात् आकाश त खण्ड-खण्ड हुनेछन् अनि आकाशीय सृष्टि फरिश्ताहरू कहाँ रहनेछन्? भन्यो, उनी आकाशहरूका किनारामा हुनेछन्। यसको एउटा अभिप्राय यो हुनसक्छ कि फरिश्ताहरू आकाश फुट्नुका पूर्व अल्लाहका आदेशले धर्तीमा आउनेछन् त मानौं उनी धर्तीका किनारमा हुनेछन्, अथवा यो अभिप्राय हुनसक्छ कि आकाश टूट-फूट भएर अनेक खण्डहरूमा हुनेछ त ती खण्डहरूमा जो धर्तीका किनारमा तथा आफ्नो ठाउँमा स्थित हुनेछन् तिनीमाथि हुनेछन् (फ़तहुल क़दीर)

يَوۡمَئِذٖ ثَمَٰنِيَةٞ ۝١٧

फरिश्ता आफूमाथि उचालेका हुनेछन् ।[1]

يَوۡمَئِذٖ تُعۡرَضُونَ لَا تَخۡفَىٰ مِنكُمۡ خَافِيَةٞ ۝١٨

(१८) त्यसदिन तिमी सबै अगाडि प्रस्तुत गरिनेछौ,[2] तिम्रो कुनै रहस्य लुकेको हुनेछैन ।

فَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقۡرَءُواْ كِتَٰبِيَهۡ ۝١٩

(१९) त जसको कर्मपत्र त्यसका दाहिना हातमा दिइनेछ[3] त त्यसले भन्नथाल्नेछ कि ल मेरो कर्मपत्र पढ ।[4]

إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَٰقٍ حِسَابِيَهۡ ۝٢٠

(२०) मलाई त पूर्ण विश्वास थियो कि म आफ्नो हिसाब पाउनेवाला छु ।[5]

فَهُوَ فِي عِيشَةٖ رَّاضِيَةٖ ۝٢١

(२१) त त्यो एउटा सुखद जीवनमा हुनेछ ।

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٖ ۝٢٢

(२२) उच्च एवं (भव्य) स्वर्गमा ।[6]

---

[1]अर्थात् यी विशेष फरिश्ताहरूले अल्लाहका अर्श (आसन) लाई आफ्ना टाउकोमा उचालेका हुनेछन् । यो पनि सम्भव छ कि यस अर्शसित अभिप्राय त्यो अर्श छ जो निर्णयका लागि धर्तीमा राखिनेछ जसमाथि अल्लाहको अवतरण हुनेछ । (इब्ने क़सीर)

[2]यो पेशी यसकारण हुनेछैन कि अल्लाह जसलाई जान्दैन तिनलाई जानीहालोस्, त्यो त सबैलाई जान्दछ । यो पेशी स्वयं मानिसहरूमाथि तर्क स्थापित गर्नका लागि हुनेछ अन्यथा अल्लाहबाट कुनै कुरा लुकेको छैन ।

[3]जो त्यसका सौभाग्य, मुक्ति तथा सफलताको प्रमाण हुनेछ ।

[4]अर्थात् त्यसले प्रसन्न भएर प्रत्येकसित भन्नेछ कि लिनुस् मेरो कर्मपत्र पढ, मेरो कर्मपत्र त मलाई प्राप्त भइसकेको छ । यसकारण कि त्यसलाई थाहा हुनेछ कि त्यसमा उसको पुण्य नै पुण्य हुनेछ । केही दोष छन् भने अल्लाहले तिनलाई क्षमा गरिदिनेछ अथवा ती दोषहरूलाई पनि पुण्यमा बदलिदिएको हुनेछ । जस्तो कि अल्लाह तआला ईमानवालाहरूसँग दया तथा कृपाका यी विभिन्न रुप अपनाउनेछ ।

[5]अर्थात् परलोकका हिसाब-किताबमाथि मलाई पूर्ण विश्वास थियो ।

[6]स्वर्गमा विभिन्न श्रेणीहरू हुनेछन् । प्रत्येक श्रेणीका बीच ठूलो दूरी हुनेछ । जस्तो मोजाहिदीनका बारेमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "स्वर्गमा सय श्रेणीहरू छन् जो अल्लाहका मोजाहिदीनका लागि तयार गरिएका छन् । दुई श्रेणीहरूका बीच आकाश तथा धर्ती जतिको दूरी हुनेछ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल इमारः, सहीह बुख़ारी किताबुल जिहाद)

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾

(२३) जसमा फल झुलिएर झुकेका हुनेछन् ।[१]

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيٓـًٔا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

(२४) (उनीसित भनिनेछ) कि आनन्दसँग खाउ, पिउ आफ्ना ती कर्महरूका प्रतिफल स्वरुप जो तिमीले पूर्व कालमा गर्यौ ।[२]

وَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِى لَمْ أُوتَ كِتَٰبِيَهْ ﴿٢٥﴾

(२५) परन्तु जसलाई त्यसको कर्मपत्र बायाँ हातमा दिइनेछ, त्यसले त भन्नेछ कि हाय मलाई मेरो कर्मपत्र नदिएको भए ।[३]

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा मलाई थाहा नभएको भए कि हिसाब के हो (उत्तम हुन्थ्यो) ।[४]

يَٰلَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾

(२७) काश ! मृत्युले (मेरो) काम नै समाप्त गरिदिएको भए ।[५]

مَآ أَغْنَىٰ عَنِّى مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾

(२८) मेरो धनले पनि मलाई कुनै लाभ दिएन ।

هَلَكَ عَنِّى سُلْطَٰنِيَهْ ﴿٢٩﴾

(२९) मेरो अधिपत्य पनि मबाट जाँदैरह्यो ।[६]

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾

(३०) (आदेश हुनेछ) त्यसलाई समात अनि त्यसलाई तौक (बाध्नु) पहिराइदेउ ।

---

[१]अर्थात् अति समीप हुनेछन् अर्थात् कोही पल्टेको अवस्थामा टिप्न सक्नेछ । قُطُوف बहुवचन हो قِطْفٌ को, चुनिएका अथवा तोडिएका अभिप्राय फल हो ما يُقْطَفُ مِنَ الثمار

[२]अर्थात् संसारमा पुण्यको कर्म गरे । यो स्वर्ग उनको प्रतिकार हो ।

[३]किनकि कर्मपत्र बायाँ हातमा पाउनु दूर्भाग्यको लक्षण हुनेछ ।

[४]अर्थात् मलाई नभनेकै राम्रो हुन्थ्यो किनकि पूरा हिसाब त्यसका प्रतिकूल हुनेछ ।

[५]अर्थात् मृत्यु नै निर्णायक हुन्थ्यो तथा पुनः जीवित गरिन्थ्यो ताकि यो नराम्रो दिन देख्नु पर्दैनथ्यो ।

[६]अर्थात् जस्तो मेरो माल काम आएन, मान-मर्यादा तथा आधिपत्य एवं राज्य पनि मेरो काम आएन । आज म एक्लो नै यहाँ दण्ड भोग्नुमा विवश छु ।

(३१) अनि त्यसलाई नरकमा हालिदेउ ।[१]	ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ
(३२) त्यस पश्चात त्यसलाई यस्तो जंजीरमा जसको नाप सत्तरी हातको छ, जकडिदेउ ।[२]	ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ
(३३) निःसन्देह यसले अल्लाह महानमाथि ईमान राख्दैनथ्यो ।[३]	إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ
(३४) तथा निर्धनलाई खुवाउनमा प्रोत्साहित गर्दैनथ्यो ।[४]	وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ
(३५) तसर्थ आज यहाँ उसको कोही मित्र छैन ।	فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ
(३६) तथा न पीपका अतिरिक्त उसको कुनै भोजन छ ।[५]	وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ
(३७) जसलाई पापीहरूका अतिरिक्त कसैले खाने छैन ।[६]	لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ
(३८) त मलाई सौगन्ध छ ती वस्तुहरूको जसलाई तिमी देख्दछौ ।	فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ

[१]यो अल्लाह तआलाले नरकका फरिश्ताहरूलाई आदेश दिनेछ ।

[२]यो ذراع जिराअ (हात) कसको हात हुनेछ, तथा कति हुनेछ ? यसको व्याख्या सम्भव छैन । तैपनि यसबाट यति ज्ञात भयो कि जंजीरको लम्बाई सत्तरी हात हुनेछ ।

[३]यो उपरोक्त यातनाको कारण अथवा अपराधीका अपराधको वर्णन हो ।

[४]अर्थात् इबादत तथा अनुपालनकाद्वारा अल्लाहको हक पूरा गर्दैनथ्यो न दायित्व जो भक्तहरूको भक्तहरूमाथि छ । मानौ ईमान भएकाहरूमा यो कुरा हुन्छ कि तिनी अल्लाहका हक़ तथा भक्तहरूका हक़ दुबैलाई पूरा गर्दछन् ।

[५]केही धर्मविद भन्दछन् कि यो नरक़मा कुनै वृक्ष छ । केही अन्य भन्दछन् कि ज़क्कूम मलाई नै यहाँ 'गिसलीन' भनिएको छ । तथा केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि यो नरकवासीहरूको पीप अथवा उनका शरीरबाट हामीलाई त्यसबाट शरणमा राखोस् ।

[६]خاطون सित अभिप्राय नरकवासी छ, जो कुफ्र तथा शीर्कका कारण नरक़मा प्रवेश गर्नेछन् किनकि यही यस्तो पाप हो जो नरक़मा सधै रहनुको कारण हो ।

(३९) तथा ती वस्तुहरूको जसलाई तिमी देख्दैनौ ।[१]	وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ۝٣٩
(४०) कि निःसन्देह यो (कुर्आन) प्रतिष्ठित सन्देष्टाको कथन हो ।[२]	إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝٤٠
(४१) यो कुनै कविको कथन होइन,[३] (अफसोच) तिमीले निकै कम विश्वास राख्दछौ ।	وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۝٤١
(४२) तथा न कुनै ज्योतिषिको कथन हो[४] (अफसोच) तिमीले निकै कम शिक्षा ग्रहण गरिराखेका छौ ।[५]	وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ۝٤٢
(४३) (यो त) अखिल जगतका प्रभुबाट अवतरित गरिएको हो ।[६]	تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝٤٣

[१]अर्थात् अल्लाहद्वारा पैदा गरिएका वस्तुहरू जो अल्लाहका अस्तित्व तथा सामर्थ्य एवं शक्तिको प्रतीक हो, जसलाई तिमीले देख्दछौ अथवा देख्दैनौ । ती सबैको सौगन्ध छ अगाडि सौगन्धको उत्तर छ ।

[२]प्रतिष्ठित रसूलसित तात्पर्य मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ तथा कथनसित अभिप्राय पढ्नु हो, अर्थात् सम्मानित रसूलबाट पढ्नु । अथवा कथनसित ताथ्पर्य यस्तो कथन हो जो यो प्रतिष्ठित रसूल अल्लाहको तर्फबाट तिमीलाई पुऱ्याउँदछ, किनकि कुर्आन रसूल अथवा जिब्रीलको कथन होइन । अपितु अल्लाहको कथन हो जो उसले फरिश्ताद्वारा पैगम्बरमाथि उतारेको छ, अनि पैगम्बरले त्यसलाई मानिसहरूसम्म पुऱ्याउँछ ।

[३]जस्तो कि तिमी बुझ्दछौ तथा भन्दछौ किनकि यो न कविताका प्रकारहरूमा छ न त त्यसका समान छ । अनि यो कुनै कविको कथन कसरी हुनसक्छ ?

[४]जस्तो कि कहिलेकाहीं तिमीले यो दावा पनि गर्दछौ जबकि कहानत (ज्योतिष) पनि एउटा अन्य वस्तु हो ।

[५]'कमी' दुबै ठाउँमा नहुनुका अर्थमा छ । अर्थात् तिमी कुर्आनमा न ईमान स्वीकार गर्दछौ न त्यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्दछौ ।

[६]अर्थात् रसूलका मुखबाट भनिएका यो कथन सर्वलोकका प्रभुबाट अवतरित गरिएको हो । तिमीले त्यसलाई कहिले कविता तथा कहिले ज्योतिषको कथन भनेर झुठ्लाउँछौ ?

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ۝٤٤

(४४) तथा यदि यसले हामीमाथि कुनै कुरा रच्थ्यो ।[1]

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۝٤٥

(४५) त अवश्य हामीले त्यसको दाहिने हात समातिहाल्थ्यौं[2]

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۝٤٦

(४६) अनि त्यसका हृदयको नशा काटिदिन्थ्यौं ।[3]

فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۝٤٧

(४७) त्यसपछि तिमीमध्ये कसैले पनि (मलाई) त्यसबाट रोक्नेवाला हुन्नथ्यो ।[4]

وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝٤٨

(४८) निःसन्देह यो (कुरआन) सदाचारीहरूका लागि शिक्षा छ ।[5]

[1]अर्थात् आफ्नो तर्फबाट गढेर हामीसित सम्बन्धित गर्दथ्यो, अथवा त्यसमा घटी-बढी गर्दथ्यो त तुरुन्त हामीले त्यसको पकड गर्दथ्यौं तथा त्यसलाई मोहलत दिन्नथ्यौं जस्तो कि आगामी आयतहरूमा भन्यो ।

[2]अथवा दायाँ हातबाट त्यसको पकड गर्दथ्यौ, किनकि दायाँ हातले पकड कडा हुन्छ तथा अल्लाहका त दुवै हात नै सिधा छन्, जस्तो कि हदीसमा छ ।

[3]ध्यान रहोस् कि यो यातना विशेषगरी आदरणीय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सन्दर्भमा आएको छ जसको उद्देश्य उहाँको सत्यता देखाउनु हो । यसमा यो नियम भनिएको छैन कि जसले पनि नबूअतको झुठा दावा गर्नेछ त नबूअतका झुठा दावेदारलाई हामीले तुरुन्त दण्ड दिनेछौं । अतः यसबाट कुनै झुठा नबीलाई सच्चा नबी भन्न सकिन्न कि त्यो संसारमा अल्लाहको यातनाबाट सुरक्षित रह्यो । घटनाहरू पनि साक्षी छन् कि अनेक मानिसहरूले नबूअतका झूठा दावा गरे तथा अल्लाहले उनलाई मोहलत दियो तथा उनी सांसारिक पकडबाट साधारणतः सुरक्षित नै रहे । यसकारण यदि यसलाई नियम मानिन्छ भने अनेक नबूअतका झुठा दावेदारहरूलाई 'सच्चा नबी' मान्नुपर्नेछ ।

[4]यसबाट विदित भयो कि महा ईशदूत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अल्लाहका सत्य दूत हुनुहुन्थ्यो, जसलाई अल्लाहले दण्ड दिएन, बरु प्रमाण, चमत्कार एवं आफ्ना विशेष समर्थन तथा सहायताले उहाँलाई सम्मानित गर्‍यो ।

[5]किनकि यसबाट तिनैले लाभ प्राप्त गर्दछन्, अन्यथा पवित्र कुर्आन त सबैको शिक्षाका लागि आएको छ ।

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा हामीलाई पूर्व ज्ञान छ कि तिमीहरू मध्य केही त्यसका झुठ्लाउनेवालाहरू छन् ।

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

(५०) निःसन्देह (यो झुठ्लाउनु) काफ़िरहरूका लागि पश्चाताप हो ।[1]

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾

(५१) तथा निःसन्देह यो विश्वसनीय सत्य हो ।[2]

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

(५२) त तिमीले आफ्ना महिमावान प्रभुको पवित्रताको वर्णन गर ।[3]

सूरतुल मआरिज-७०

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

सूरः मआरिज़ मक्कामा अवतरित भएको यसमा चौवालिस आयतहरू तथा दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾

(१) एउटा माँग गर्नेवालाले[4] त्यस प्रकोपको

[1]अर्थात् क़ेयामतका दिन यसमा पछुतो गर्नेछन् कि काश हामीले कुर्आनलाई नझुठ्लाएको भए । अथवा यो कुर्आन स्वयं उनका पश्चातापको कारण हुनेछ जब उनी ईमानवालाहरूलाई कुर्आनको पुण्य प्राप्त भएको देख्नेछन् ।

[2]अर्थात् कुर्आनको अल्लाहको तर्फबाट हुनु निश्चित छ, यसमा बिल्कुल कुनै सन्देहको स्थान छैन अथवा केयामतका विषयमा जुन सूचना दिइराखिएको छ त्यो सर्वथा सत्य तथा साँचो हो ।

[3]जसले कुर्आन जस्तो महान किताब अवतरित गऱ्यो ।

[4]भनिन्छ कि यो नज़र पुत्र हारिस अथवा अबू जहल थियो, जसले भनेको थियो ।

﴿ اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِندِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ ﴾

"हे अल्लाह यदि यो तिम्रो तर्फबाट सत्य नै छ भने हामीमाथि आकाशबाट ढुङ्गा वर्षाऊ ।" (अल-अन्फ़ाल-३२)

जस्तो कि यो व्यक्ति बद्रका रणमा मारियो । केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि यसबाट तात्पर्य रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ जसले आफ्ना समुदायलाई श्राप दिएका थिए, तथा त्यसका परिणामस्वरुप मक्कावासीहरूमाथि अकाल आइपरेको थियो ।

لِّلْكَٰفِرِينَ لَيْسَ لَهُۥ دَافِعٌ ۝٢

माग गऱ्यो जो (स्पष्टतः) हुनेवाला छ ।

(२) काफ़िरहरूमाथि जसलाई कोही हटाउनेवाला छैन ।

مِّنَ ٱللَّهِ ذِى ٱلْمَعَارِجِ ۝٣

(३) त्यस अल्लाहको तर्फबाट भऱ्याङहरूवाला छ ।[1]

تَعْرُجُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۝٤

(४) जसतिर फरिश्ताहरू तथा रुह चढ्दछन्[2] एक दिनमा जसको अवधि पचास हजार वर्षको छ ।[3]

[1]अथवा पदहरूवाला, उचाईहरूवाला छ, जसतिर फरिश्ताहरू उक्लिन्छन् ।

[2]रुह (आत्मा) सित अभिप्राय जिब्रील (फरिश्ता) हुन्, उनको प्रधानताका कारण उनको अलग विशेषरुपले वर्णन गरिएको छ, अन्यथा फरिश्ताहरूमा उनी पनि सम्मिलित छन् । अथवा रुहसित अभिप्राय मानवीय आत्माहरू हुन् जो मृत्युका पश्चात आकाशमा लगिन्छन्, जस्तो कि केही रिवायतहरू (हदीसहरू) मा छन् ।

[3]त्यस दिनका निर्धारणमा निकै मतभेद छ, जस्तो कि अलिफ.लाम.मीम अस्सजदाका आरम्भमा हामीले वर्णन गरेर आएका छौं । यहाँ इमाम इब्ने कसीरले चार कथन लेखेका छन् । प्रथम कथन छ कि यसबाट त्यो दूरी अभिप्राय हो जो विशाल अर्श (ईश्वरीय सिंहासन) बाट पाताल (धर्तीका सातौं परत) सम्म छ । यो दूरी पचास हजार वर्षको यात्राको छ । दोस्रो कथन छ कि यो संसारको पूरा अवधि छ सृष्टिका आरम्भबाट प्रलय घटित हुनेसम्म । यसमध्ये कति अवधि व्यतीत भयो तथा कति शेष छ, यसलाई मात्र अल्लाह तआला नै जान्दछ । तेस्रो कथन यो छ कि यो लोक तथा परलोकको मध्येको दूरी हो । चौथो कथन यो छ कि यो क़ेयामतको दिनका मात्रा हो । अर्थात् काफ़िरहरूका लागि हिसाबको दिन पचास हजार वर्षको जस्तो भारी हुनेछ, किन्तु मोमिनका लागि संसारमा एक फर्ज़ (अनिवार्य) नमाज़ पढ्नुभन्दा पनि संक्षिप्त हुनेछ । (मुसनद अहमद ३/७५) इमाम इब्ने कसीरले यसै कथनलाई प्राथमिकता दिनुभएको छ, किनकि हदीसमा ज़कात (धर्मदान) नतिर्नेवालालाई प्रलयका दिन जुन यातना दिइनेछ त्यसको चर्चा गर्दै रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो:

«حَتَّى يَحْكُمَ اللهُ بَيْنَ عِبَادِهِ، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ»

"यहाँसम्मकि अल्लाहले आफ्ना भक्तहरूका बीच निर्णय गरिदिनेछ तथा यस्तो दिनमा जसको अवधि तिम्रो गन्तीका अनुसार पचास हजार वर्ष हुनेछ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़कात, बाबु इस्मे मानेइज़ ज़कात)

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ⑤
(५) त तिमी राम्रो तरीकाले धैर्य राख ।

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ⑥
(६) नि:सन्देह यिनीहरू त्यस (प्रकोप) लाई टाढा ठानिराखेका छन् ।

وَنَرَاهُ قَرِيبًا ⑦
(७) तथा हामीले त्यसलाई निकट नै देख्दछौं ।[1]

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ⑧
(८) जुन दिन आकाश तेलको तलछटको जस्तो हुनेछ ।

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ⑨
(९) तथा पर्वतहरू रङ्गीन उनका समान हुनेछन् ।[2]

وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ⑩
(१०) तथा कुनै मित्रले कुनै मित्रलाई सोध्ने छैन ।

يُبَصَّرُونَهُمْ ۚ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ⑪
(११) (यद्यपि) एक-अर्कालाई देखाइनेछन्[3] पापीले त्यस दिनको यातनाका साटो प्रतिदानमा आफ्ना पुत्रहरूलाई दिन चाहनेछ ।

وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ⑫
(१२) आफ्ना पत्नीलाई तथा आफ्ना भाइलाई ।

وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ⑬
(१३) एवं आफ्ना परिवारलाई जसले त्यसलाई शरण दिन्थ्यो ।

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ⑭
(१४) तथा धर्तीका सबै मानिसहरूलाई, ताकि यिनी उनले त्यसलाई मुक्ति दिलाउन सकून् ।[4]

यस व्याख्या अनुसार فِي يَوْمٍ को सम्बन्ध عذاب (यातना) सित हुनेछ, अर्थात् त्यो घटित हुने यातना क़ेयामत (प्रलय) का दिन हुनेछ, जो काफ़िरहरूका लागि पचास हजार वर्षका समान हुनेछ ।

[1]टाढाबाट अभिप्राय असम्भव तथा निकटसित त्यो निश्चय घटित हुनु हो, अर्थात् काफ़िर प्रलयलाई असम्भव ठान्दछन् तथा मुसलमानहरूको विश्वास छ कि त्यो आएर रहनेछ, यसकारण कि كُلُّ مَا هُوَ آتٍ فَهُوَ قَرِيبٌ "प्रत्येक आगामी वस्तु समीप छ ।"

[2]अर्थात् धुनिसकेको कपासका समान जस्तै सूरतुल क़ारिआमा छ ﴿كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾ ।

[3]किन्तु प्रत्येकलाई आ-आफ्नै पीर हुनेछ, यसकारण परिचय तथा पहिचानका उपरान्त एक-अर्कालाई सोध्ने छैनन् ।

[4]अर्थात् सन्तान, पत्नी, भाई तथा परिवार मानिसलाई अति प्रिय हुन्छन् । परन्तु

(१५) (परन्तु) कदापि यो हुने छैन। नि:सन्देह त्यो ज्वाला भएको अग्नि हो ।[1]	كَلَّا ۖ إِنَّهَا لَظَىٰ ⑮
(१६) जो मुख तथा टाउकोको छाला निकाल्नेवाली छ ।[2]	نَزَّاعَةً لِّلشَّوَىٰ ⑯
(१७) त्यसले प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई पुकार्नेछ जो पछि हट्दछ तथा मुख फर्काउँछ ।	تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ⑰
(१८) तथा एकत्रित गरी सम्हालेर राख्छ ।[3] (कमजोर हृदय भएको)	وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ⑱
(१९) नि:सन्देह मनुष्य अत्यन्त कम धैर्यवाला बनाइएको छ ।[4]	إِنَّ الْإِنسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ⑲
(२०) जब त्यसलाई कष्ट पुग्दछ त हडबडाउँछ ।	إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ⑳

केयामत (प्रलय) का दिन अपराधीले चाहनेछ कि यी प्रिय वस्तुहरू त्यसबाट प्रतिदानमा स्वीकार गरियून् तथा त्यसलाई मुक्त गरिदिइयोस् । فَصِيلَة फसील:, परिवारलाई भन्दछन्, किनकि यो क़बीलाबाट अलग हुन्छ ।

[1]अर्थात् त्यो नरक, यो त्यसको घोर तपनको वर्णन हो ।

[2]अर्थात् मासु तथा छालालाई जलाएर राखिदिन्छ । मानिस मात्र हड्डीहरूको ढाँचा रहनेछ ।

[3]अर्थात् जो संसारमा सत्यबाट पिठ्यूँ फर्काउन्छ तथा विमुख हुन्छ तथा धन एकत्र गरेर ख़जानामा जतन गरेर राख्दछ, उसले न अल्लाहका मार्गमा न त्यसमध्येबाट ज़कात (धर्मदान) निकाल्दथ्यो । अल्लाह तआलाले नरकलाई बोलाउनुको शक्ति प्रदान गर्नेछ तथा त्यो आफ्ना मुखले बोल्नेछ तथा यस्ता मानिसहरूलाई पुकारेर भन्नेछ जसका कर्महरूका प्रतिफल स्वरुप नरक अनिवार्य हुनेछ । केही धर्मविद भन्दछन् कि पुकार्ने त फरिश्ता नै हुनेछन् किन्तु त्यसलाई नरकतिर सम्बन्धित गरिदिएको छ । केही अन्य भन्दछन् कि कसैले पुकार्ने छैन, यो केवल रुपक स्वरुप यस्तो भनिएको छ । अभिप्राय यो हो कि उक्त व्यक्तिहरूको आवास नरक हुनेछ ।

[4]अत्यन्त लोभी तथा निकै रुनेवालालाई هَلُوعٌ (हलूअ) भनिन्छ, जसलाई अनुवादमा कमजोर हृदय भएको भनिएको छ, किनकि यस्तो व्यक्ति नै कन्जूस, लोभी तथा अति रुने चिच्याउनेवाला हुन्छ । त्यसको गुण भनिएको छ ।

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

(२१) तथा जब सुख प्राप्त हुन्छ त कन्जुसी गर्नथाल्छ ।

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾

(२२) परन्तु ती नमाज़ी

الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) जो आफ्ना नमाज़मा नियमितता (राख्नेहरू छन् ।)[1]

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा जसका धनमा निर्धारित भाग छ ।[2]

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾

(२५) माँग्नेहरूको पनि तथा प्रश्न गर्नबाट बच्नेहरूको पनि ।[3]

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा जो न्यायका दिनमा विश्वास राख्दछन् ।[4]

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा जो आफ्ना प्रभुका प्रकोपबाट तर्सदै रहन्छन् ।[5]

---

[1]अभिप्राय हो सम्पूर्ण मोमिन एकेश्वरवादी । उनीहरूमा उक्त नैतिक क्षीणता हुँदैन । अपितु यसका विपरीत ती सद्गुणहरूका रुपमा हुन्छन् । नित्य नमाज़ पढ्नुको अर्थ हो उनीहरु नमाज़मा आलस्य गर्दैनन् । उनीहरु प्रत्येक नमाज़ त्यसका समयमा बडो पाबन्दी (नियमित पढ्देछन्) कुनै कार्यले उनीहरूलाई नमाज़बाट रोक्दैन तथा कुनै सांसारिक लाभले उनीहरूलाई नमाज़बाट विमुख गर्दैन ।

[2]अर्थात् अनिवार्य ज़कात (धर्मदान) । केही धर्मविद्का निकट यो साधारण हो, यसमा अनिवार्य तथा ऐच्छिक दुबै दान सम्मिलित छन् ।

[3]محروم (महरुम) मा त्यो व्यक्ति पनि सम्मिलित छ जो जीविकाबाट नै वञ्चित छ, त्यो पनि जो कुनै आकाशीय अथवा सांसारिक आपदाको मारमा आएर आफ्नो पूँजीबाट वञ्चित भयो तथा त्यो पनि जो आवश्यकता हुनुका बावजूद नमाँग्नुका कारण मानिसहरूका दान-दक्षिणाबाट बञ्चित रहन्छ ।

[4]अर्थात् उनी न त्यसको इन्कार गर्दछन् न त्यसमा शंका तथा सन्देहको प्रदर्शन ।

[5]अर्थात् आज्ञापालन तथा सत्कर्महरूका उपरान्त अल्लाहको महानता तथा प्रतापका कारण त्यसको पकडबाट भयभीत तथा कम्पित रहन्छन्, तथा विश्वास राख्दछन् कि जबसम्म अल्लाहको दया हामीमाथि हुँदैन, हाम्रा यी कर्म मोक्षका लागि पर्याप्त हुँदैन । जस्तो कि यस भावार्थको हदीस पहिला गुज्रिसकेको छ ।

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۝٢٨

(२८) नि:सन्देह उनका प्रभुको प्रकोप निर्भय हुने कुरा छैन ।[1]

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝٢٩

(२९) तथा जो मानिस आफ्ना गुप्ताङ्गहरूको (अवैधबाट) रक्षा गर्दछन् ।

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝٣٠

(३०) परन्तु उनका पत्नी एवं दासीहरूका विषयमा जसका उनीहरू स्वामी छन्, ती निन्दित छैनन् ।[2]

فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۝٣١

(३१) अब जोसुकै यसका अतिरिक्त (मार्ग) खोज्नेछ, त यस्ता मानिस सीमा उल्लंघन गर्नेहरूमा हुनेछन् ।

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۝٣٢

(३२) तथा जो आफ्ना अमानत (नाशो) को तथा आफ्ना वचन एवं प्रतिज्ञाको ध्यान राख्दछन् ।[3]

وَالَّذِينَ هُم بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ۝٣٣

(३३) तथा जो आफ्ना गवाही (साक्ष्य) मा सोझा (तथा अडिग) रहन्छन् ।[4]

---

[1]यो उपरोक्त विषयमा बल दिनका लागि छ कि अल्लाहको यातनाबाट कसैलाई निर्भय हुनुहुँदैन, अपितु प्रत्येक समय त्यसलाई तर्सिरहनु तथा त्यसबाट बचावको यथासम्भव उपाय अपनाउनुपर्छ ।

[2]अर्थात् मानिसको कामवासनाको तृप्तिका लागि अल्लाहले दुई वैध माध्यम राख्नु भएको छ, एउटा पत्नी, दोस्रो दासी । वर्तमान युगमा दासीको कुरा इस्लामले भनेको नीतिका अनुसार लगभग समाप्त भइसकेको छ, तैपनि वैधानिक रुपले त्यसलाई यसकारण समाप्त गरिएको छैन कि भविष्यमा यदि यस्तो स्थिति उत्पन्न हुन्छ भने यसबाट लाभ उठाउन सकिन्छ । जे पनि होस् ईमान भएकाहरूको एउटा विशेषता यो पनि हो कि कामवासनाको उनीहरू पूर्ति तथा तृप्तिका लागि अवैध साधन अपनाउँदैनन् ।

[3]अर्थात् उनका पासमा मानिसहरूको जो अमानत (धरोहर) हुन्छ त्यसमा विश्वासघात गर्दैनन् तथा मानिसहरूसित जो प्रतिज्ञा (वचन) गर्दछन् तिनलाई तोड्दैनन्, अपितु उनको ख्याल राख्दछन् ।

[4]अर्थात् त्यसलाई सही-सही निर्वाह गर्दछन् चाहे त्यसको मारमा उनको निकट सम्बन्धी नै किन नआऊन् । यसका अतिरिक्त त्यसलाई लुकाउँदैनन्, न त्यसमा परिवर्तन नै गर्दछन् ।

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾	(३४) तथा जो आफ्ना नमाज़हरूको सुरक्षा गर्दछन् ।
أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾	(३५) यिनीहरू नै स्वर्गमा आदर (एवं सम्मान) वाला हुनेछन् ।
قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾	(३६) त काफ़िरहरूलाई के भएको छ कि उनी तिमीतिर दगुर्छन् ।
عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾	(३७) दायाँ तथा बायाँबाट समूहका समूह ।[1]
أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾	(३८) के उनीहरूमध्ये प्रत्येकको इच्छा यो छ कि उनीहरू सुख-सुविधा भएको स्वर्गमा प्रवेश पाउनेछन् ?
كَلَّا ۖ إِنَّا خَلَقْنَاهُم مِّمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾	(३९) (यस्तो) कदापि हुनेछैन[2] हामीले उनीहरूलाई (त्यस वस्तु) बाट पैदा गरेका छौं जसलाई तिनीहरू जान्दैनन् ।[3]
فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾	(४०) त मलाई सौगन्ध छ पूर्व एवं पश्चिमहरू[4] का प्रभुको (कि) हामी निश्चित रुपले सामर्थ्यवान छौं ।

[1] यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका युगका काफ़िरहरुको चर्चा हो कि उनी उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मजलिस (सभा) मा दगुरी-दगुरी आउँथे, किन्तु उहाँका कुराहरू सुनेर अनुपालन गर्नुका साटो तिनको परिहास गर्दथे तथा टोलीहरूमा विभक्त हुनजान्थे तथा दावा यो गर्दथे कि यदि मुसलमान स्वर्गमा गए भने हामी उनीभन्दा पहिला स्वर्गमा जानेछौं । अल्लाहले आगामी आयतमा उनका यस भ्रमको खण्डन गर्‍यो ।

[2] अर्थात् यो कसरी हुनसक्छ कि मोमीन् तथा काफिर दुवै स्वर्गमा जाऊन् रसूलका अनुयायी तथा विरोधी दुवैलाई परलोकको सुख प्राप्त हुन्छ, यस्तो कदापि सम्भव छैन ।

[3] अर्थात् مَاءٍ مَّهِينٍ (हीन थोपा) बाट । जब यो कुरो छ त के अहंकार मानिसलाई शोभा दिन्छ जसका कारणले नै उनीहरूले अल्लाह तथा त्यसका रसूललाई झुठ्याउँछन् पनि ?

[4] प्रत्येक दिन सूर्य अलग-अलग स्थानबाट उदाउँछ तथा अलग-अलग स्थानमा अस्त हुन्छ । यस आधारमा पूर्व पनि धेरै छन् परिश्चम पनि त्यतिकै । विवरणका लागि सूरः साफ़्फात ५ हेर्नुस् ।

عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾

(४१) यस कुरामा कि उनका ठाउँमा उनीभन्दा राम्रा मानिस ल्याऊँ[१] तथा हामी विवश छैनौ ।[२]

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) त तपाईं उनीहरूलाई झगड्दै खेल्दै छोड्दिनुस्[३] यहाँसम्मकि यिनीहरू आफ्ना त्यस दिन गएर भेटून्, जसको उनीहरूसित वायदा (वचन) गरिन्छ ।

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) जुन दिन कब्रहरू (चिहान) बाट यिनी दगुर्दै निस्कनेछन्, जस्तो कि उनी कुनै थानतिर तीब्र गतिले गइराखेका छन् ।

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

(४४) उनका आँखा झुकेका हुनेछन्,[४] उनीमाथि अपमान आच्छादित भइराखेको हुनेछ,[५] यो हो त्यो दिन जसको उनीसित वायदा गरिन्थ्यो ।[७]

[१]अर्थात् उनीहरूलाई विलय गरी एउटा नयाँ सृष्टि आवाद गरिदिनुमा हामी समर्थ छौं ।

[२]जब यस्तो छ त के कयामतका दिन हामीले उनीहरूलाई पुन: जीवित गरी उठाउन सक्दैनौं ?

[३]अर्थात् व्यर्थ तथा बेकार विवादहरूमा फँसून् तथा आफ्ना संसारमा मग्न रहून् । तैपनि तपाईंले धर्म-प्रचारको काम जारी राख्नुस् । उनको आचरणले तपाईंलाई आफ्ना कर्तव्यबाट लापरवाही हतास नगरिदेओस् ।

[४] أَجْدَاثٌ बहुवचन हो । جَدَثٌ को अर्थ कब्र हो । نُصُبٌ अर्थात् स्थान जहाँ देवताहरूका नाममा पशुको बली चढाइन्छ तथा मूर्तिहरूका अर्थमा पनि उपर्युक्त हुन्छ । यहाँ यसै दोस्रो अर्थमा छ । मूर्तिहरूका पुजारी सूर्योदयका समय बडो तीब्र गतिले आफ्ना मूर्तिहरूतिर दगुर्छन् कि कसले सर्वप्रथम तिनीहरूलाई चुम्बन गर्दछ । केही धर्मविद्हरूले यसलाई यहाँ عَلَمٌ को अर्थमा लिन्छन् कि जस्तो संग्राम क्षेत्रमा सैनिक आफ्ना عَلَمٌ (झन्डा) तिर दगुर्छन् । यसैप्रकार क़यामत (प्रलय) का दिन कब्रहरूबाट अति तीब्र गतिले निस्कनेछन् । يُوفِضُونَ यो يُسْرِعُونَ का अर्थमा छ।

[५]जुनप्रकार अपराधीहरूका आँखा झुकेका हुन्छन् किनकि उनीहरूले आफ्ना कर्तुतहरूको ज्ञान हुन्छ ।

[६]अर्थात् घोर अपमानले उनीहरूलाई आफ्नो चपेटामा लिइराखेको हुनेछ तथा त्यसका मुख भयका कारण काला हुनेछन् । यसैबाट غَشِيَه को योग छ जो युवा अवस्थासित निकट हुन्छ, अर्थात् غُلَامٌ مُرَاهِقُ الاحْتِلَام (फ़तहुल क़दीर)

[७]अर्थात् रसूलहरूका मुखबाट तथा आकाशीय धर्मशास्त्रद्वारा ।

सूरतु नूह-७१

سُوْرَةُ نُوْحٍ

सूर: नूह मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा अठ्ठाईस आयातहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

إِنَّآ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ①

(१) नि:सन्देह हामीले नूह (अलैहिस्सलाम) लाई उनका समुदायतिर पठायौं[1] कि आफ्ना समुदायलाई तर्साउ (तथा सचेत गर) यसभन्दा पूर्व कि उनका निकट कष्टदायी यातना आओस् ।[2]

قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ②

(२) (नूह अलैहिस्सलामले) भने कि हे मेरा समुदायका मानिसहरू ! म तिमीलाई स्पष्ट रुपमा तर्साउनेवाला हूँ ।[3]

أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ③

(३) कि तिमी अल्लाहको इबादत (उपासना) गर[4] तथा उसैसित तर्स[5] एवं मेरो भनाई मान ।[6]

[1]आदरणीय नूह महान ईशदूतमध्ये हुनुहुन्छ । सहीह मुस्लिम आदिको शफ़ाअत (अभिस्तावना) वाली हदीसमा छ कि यिनी प्रथम ईशदूत हुन् । यो पनि भनिन्छ कि उनैको जातिबाट शिर्क (बहुदेववाद) को आरम्भ भयो । अल्लाह तआलाले (परमेश्वर) उनलाई आफ्नो जातिका मार्गदर्शनका लागि पठायो ।

[2]केयामतका दिन अथवा सांसारिक प्रकोप आउनुभन्दा पहिला जस्तै यस जातिमाथि तूफ़ान आयो ।

[3]अल्लाहको यातनाबाट, यदि तिमीले ईमान स्वीकार गरेनौ । यसैकारण यातनाबाट मुक्तिको नुस्खा (सूत्र) तिमीलाई बतलाउन आएको हूँ, जो अगाडि वर्णन भइराखेको छ ।

[4]तथा शिर्क त्यागदेऊ । केवल एक अल्लाहको इबादत (उपासना) गर ।

[5]अल्लाहको अवज्ञाबाट बच जसबाट तिमी अल्लाहको यातनाका पात्र बन्नसक्छौ ।

[6]अर्थात् मैले तिमीलाई जुन कुराहरूको आदेश दिऊ, त्यसमा मेरो आज्ञापालन गर किनकि म तिमीतिर अल्लाहको रसूल तथा त्यसको प्रतिनिधि बनेर आएको हूँ ।

يَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ أَجَلَ اللّٰهِ إِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ ۘ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ④

(४) त त्यसले तिम्रा पाप क्षमा गरिदिनेछ तथा तिमीलाई एउटा निर्धारित समयसम्म छाडिदिनेछ ।[१] निःसन्देह अल्लाहको वादा जब आउँछ त रोकिंदैन ।[२] काश (यदि) तिमीलाई ज्ञात हुन्थ्यो ।[३]

قَالَ رَبِّ إِنِّيْ دَعَوْتُ قَوْمِيْ لَيْلًا وَّنَهَارًا ⑤

(५) (नूहले) भने कि हे मेरा प्रभु ! मैले आफ्ना समुदायलाई रात-दिन तिमीतिर बोलाएको छु ।[४]

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِيْٓ إِلَّا فِرَارًا ⑥

(६) परन्तु मैले बोलाउँदा यिनीहरू भाग्नुमा अझै बढ्दै गए ।[५]

وَإِنِّيْ كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوْٓا أَصَابِعَهُمْ فِيْٓ اٰذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا

(७) तथा मैले जुनबेला उनीहरूलाई तिम्रा क्षमादानका लागि बोलाएँ[६] उनीहरूले आफ्ना औंलाहरू आ-आफ्ना

---

[१]यसको अर्थ यो हो कि ईमान स्वीकार्नुको स्थितिमा तिम्रो मृत्युको अवधि जो नियमित छ, त्यसलाई हटाएर तिमीलाई अधिक आयु प्रदान गर्नेछ, तथा त्यो प्रकोप तिमीबाट टाढा गरिदिन्छ जो ईमान स्वीकार नगर्नुको दशामा तिम्रो भाग्य थियो । यस आयतबाट तर्क निकाल्दै भनिएको छ कि आज्ञापालन, सदाचार तथा सम्बन्धीहरूका साथ राम्रो व्यवहारले वास्तवमा आयु बढ्दछ । हदीसमा पनि छ صِلَةُ الرَّحِمِ تَزِيدُ فِي الْعُمُرِ "सम्बन्धितहरूसित सद्व्यवहार आयुका वृद्धिको कारण हो ।" (इब्ने कसीर) केही विद्हरू भन्दछन् हटाउनुको अर्थ बरकत हो) ईमानबाट आयुमा शुभ हुनेछ । ईमान ल्याउँदैनौ (स्वीकार गर्दैनौ) भने यस शुभबाट बञ्चित रहनेछौ ।

[२]अपितु निश्चित रुपमा घटित भएर रहन्छ । अतः तिम्रो भलाई यसैमा छ कि ईमान तथा आज्ञापालनको मार्ग तुरुन्त अपनाइहाल । ढिलो गर्नमा खतरा छ कि अल्लाहका प्रकोपका वचनको लपेटमा न आइहाल ।

[३]अर्थात् यदि तिमीलाई ज्ञान हुन्थ्यो भने तिमीले त्यसलाई अपनाउनमा छिटो गर्दथ्यौ जसको म तिमीलाई आदेश गरिराखेको छु अथवा यदि तिमी यस कुरालाई जान्थ्यौ कि अल्लाहको प्रकोप जब आउँछ त हट्दैन ।

[४]अर्थात् तिम्रो आज्ञाको पालना गर्नुमा बिना आलस्य रात-दिन मैले तिम्रो सन्देश आफ्नो जातिलाई पुऱ्याएको छु ।

[५]अर्थात् मेरो पुकारका कारण यिनीहरू ईमानबाट अझै अधिक टाढा भएका छन् । जब कुनै समुदाय बिचलनका अन्तिम विन्दुमा पुग्दछ त त्यसको यही दशा हुन्छ, त्यसलाई जति अल्लाहतिर बोलाउँछौं, त्यो त्यति नै टाढा भाग्दछ ।

[६]अर्थात् ईमान तथा आज्ञापालनतिर जो कारणका हेतु छ ।

ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ۝

कानहरूमा हाले[1] तथा आफ्ना कपडाहरूलाई ओढे[2] एवं अडिए[3] तथा बडो अहंकार गरे ।[4]

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ۝٨

(८) अनि मैले उनलाई उच्च आवाजले बोलाएँ ।

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝٩

(९) तथा निःसन्देह मैले उनीसित खुलारुपमा पनि भने तथा सुस्तरी भने ।[5]

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝١٠

(१०) तथा मैले भने कि आफ्ना प्रभुसित आफ्ना पापहरूको क्षमा गराइहाल ।[6](तथा क्षमा माँग) निःसन्देह त्यो बडो क्षमाशील छ ।[7]

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ۝١١

(११) त्यसले तिमीमाथि आकाशबाट निकै वर्षा गर्दै छाडिदिनेछ ।[8]

---

[1]ताकि मेरो आवाज सुन्न नसकून् ।

[2]ताकि मुख देख्न नसकून् अथवा आफ्ना टाउकामा कपडा हाले ताकि मेरो कुरा सुन्न नसकून् । यो उनीतिरबाट कडा शत्रुता तथा शिक्षा-दीक्षाबाट निश्चिन्तताको प्रदर्शन हो । केही विदहरू भन्छन् कि आफूलाई कपडाबाट छोप्नु उद्देश्य यो थियो कि पैगम्बर(संदेष्टा) ले उनलाई चिन्ह नसकून् तथा उनलाई आमन्त्रण स्वीकार गर्नमा बाध्य नगरुन् ।

[3]अर्थात् कुफ्र (इन्कार) मा अडिग रहून्, त्यसलाई छोडेनन् तथा पश्चाताप गरेनन् ।

[4]सत्यका स्वीकार तथा आज्ञाकापालन गर्नबाट उनीहरूले घोर अहंकार गरे ।

[5]अर्थात् विभिन्न रुप तथा ढंगले आमन्त्रण दिएँ । केही अन्य भन्दछन् कि सभा तथा समारोहहरूमा पनि उनीहरूलाई आमन्त्रण गरे तथा घरहरूमा व्यक्तिगत रुपले पनि तिम्रो सन्देश पुऱ्याए ।

[6]अर्थात् ईमान तथा आज्ञापालनको पथ अपनाउ तथा आफ्ना प्रभुसित विगत पापहरूको क्षमा माँग ।

[7]त्यो तौबा (क्षमा-याचना) स्वीकार गर्नेवाला दयानिधि तथा क्षमावान छ ।

[8]केही विद्वान्हरूले यसै आयतका कारण इस्तिसका (वर्षाका लागि) नमाज़मा सूरः नूह पढनलाई राम्रो भनेका छन् । रिवायत छ कि आदरणीय उमर रजीयल्लाहु अन्हु पनि एक पटक इस्तिस्क़ाको नमाज़को लागि मञ्चमाथि चढनुभयो त केवल आयाते इस्तिग़फ़ार, (क्षमायाचनावाली आयतहरू) पढेर मञ्चबाट झर्नुभो, तथा भन्नुभयो कि मैले वर्षालाई वर्षाका ती मार्गहरुबाट माँगेको छु जो आकाशहरुमा छन्,

وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

(१२) तथा तिमीलाई निकै माल तथा सन्तानमा बढाइदिनेछ तथा तिमीलाई बगैंचा दिनेछ तिम्रा लागि नहरहरू निकालिदिनेछ ।[1]

مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾

(१३) तिमीलाई के भएको छ कि तिमी अल्लाहको सर्वोच्चतामा विश्वास गर्दैनौ ।[2]

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾

(१४) यद्यपि उसले तिमीलाई विभिन्न प्रकारले पैदा गरेको छ ।

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾

(१५) के तिमी देख्दैनौ कि अल्लाह (तआला) ले कसरी माथि सात आकाश पैदा गरिदिएका छन् ।[4]

जसबाट वर्षा धर्तीमा उत्रन्छ । (इब्ने कसीर) आदरणीय हसन बसरीका सम्बन्धमा भनिन्छ कि उनीसित आएर कसैले अकालको शिकायत गऱ्यो त उनले त्यसलाई इस्तिग़फ़ार (क्षमा-याचना) को निर्देश दिए, कुनै अर्कोले दरिद्रता तथा भोकमरीको गुनासो गऱ्यो त उसलाई पनि यही उपचार भन्नुभयो । एउटा अन्य व्यक्तिले आफ्नो बगैंचा सुक्न अथवा सुक्नुको गुनासो गऱ्यो त त्यससित पनि भन्नुभयो कि क्षमायाचनाकै निर्देश किन दिनुभयो ? त उहाँले यही आयत पढेर भन्नुभयो कि मैले आफ्नो तर्फबाट यो कुरा गरेको होइन । यो त्यो उपचार हो जो यी सबैका लागि अल्लाहले भनेको छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]अर्थात् क्षमा-याचनाबाट तिमीलाई पारलौकिक सुख-सुविधाहरू मात्रै प्राप्त हुँदैनन्, अपितु सांसारिक धन सम्पत्ति तथा पुत्रहरूको अधिकताबाट पनि सुशोभित गरिनेछौ ।

[2] وقار बनेको छ توقير (तौक़ीर) बाट अर्थात् मर्यादा । तथा رجاء भयका अर्थमा छ, अर्थात् त्यसको मर्यादाका अनुसार त्यससित किन तर्सन्नौ, त्यसलाई एउटा किन मान्दैनौ तथा त्यसको आज्ञापालन किन गर्दैनौ ।

[3]पहिला वीर्य अनि रगतको डल्लो अनि मासुको टुक्रा, त्यसपश्चात हड्डीहरू, मांस र फेरि पूरा पैदाईश, जस्तो कि सूरः अम्बिया ५, अल-मोमिनून्-१४, तथा अल–मोमिन- ६७ आदिमा विवरण गुज्रयो ।

[4]जो त्यसमा सामर्थ्य तथा कारीगरीको निपुणता व्यक्त गर्दछन् तथा यस कुरातिर संकेत गर्दछन् कि उपास्य मात्र त्यही एउटा अल्लाह छ ।

وَّجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَّجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾

(१६) तथा उनीहरूमा चन्द्रमालाई निकै जगमगाउँदो बनाएको छ[1] तथा सूर्यलाई प्रकाशमान दीप बनाएको छ ।[2]

وَاللَّهُ أَنبَتَكُم مِّنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾

(१७) तथा तिमीलाई धर्तीबाट (एउटा विशेष विधिबाट) उमारेको छ[3] (तथा पैदा गरेको छ) ।

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾

(१८) अनि तिमीलाई त्यसैमा फर्काइ लग्नेछ तथा (एउटा विशेष विधिले) पुन: तिमीलाई निकाल्नेछ ।[4]

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾

(१९) तथा तिम्रा लागि धर्तीलाई अल्लाह (तआला) ले फ़र्श बनाएको छ ।[5]

لِّتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾

(२०) ताकि तिमी त्यसका विस्तृत मार्गहरूमा हिंड्डुल गर ।[6]

[1]जो धर्तीलाई प्रकाशित तथा त्यसका निधारको झूमर छ ।

[2]तांकि मानिसले त्यसका प्रकाशमा जीविका उपार्जनका लागि, जो त्यसको सबभन्दा ठूलो आवश्यकता हो, प्रयास तथा परिश्रम गर्नसकोस् ।

[3]अर्थात् तिम्रा पिता आदम अलैहिस्सलामलाई, जसलाई माटोबाट पैदा गर्‍यो, अनि त्यसमा अल्लाहले आत्मा फुक्यो । अथवा यदि सबै मानव जातिलाई सम्बोधित बुझिन्छ भने अभिप्राय यो हुनेछ कि तिमी जुन वीर्यबाट पैदा हुन्छौ त्यो त्यही आहारबाट बन्दछ जो धर्तीबाट प्राप्त हुन्छ । त्यस आधारमा पनि सबैको उत्पत्ति यसै धर्तीबाट सिद्ध हुन्छ ।

[4]अर्थात् मरेर फेरि त्यसै माटोमा जानुछ अनि प्रलयका दिन त्यसै धर्तीबाट तिमीलाई जीवित पारी निकालिनेछ ।

[5]अर्थात् त्यसलाई फर्श (शय्या) का समान ओछ्याइदिएको छ । तिमी त्यसमा यसरी हिंड्डुल गर्छौ तथा उठ्छौ-बस्छौ जस्तै आफ्नो घरमा ओछ्यानमा ।

[6]سُبُل बहुवचन हो سَبِيل को तथा فِجَاج बहुवचन हो فَجّ (विस्तृत मार्ग) को । अर्थात् उसले धर्तीमा ठूला-ठूला विस्तृत मार्ग बनाएको छ ताकि मनुष्य एक स्थानबाट अर्को स्थान एक नगरबाट अर्को नगर तथा एक देशबाट अर्को देश जानसकोस् । यसकारण यो मार्ग पनि मानिसको व्यवहारिक तथा सामाजिक आवश्यकता हो जसको व्यवस्था गरेर अल्लाहले मानवमाथि एउटा महान अनुग्रह गरेको छ ।

قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾

(२१) नूह (अलैहिस्सलाम) ले भने कि हे मेरा प्रभु ! उनीहरूले मेरो अवहेलना गरे[1] तथा यस्ताको आज्ञापालन गरे जसका माल तथा सन्तानले उनलाई (निःसन्देह) हानिमा नै बढायो ।[2]

وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾

(२२) तथा उनीहरूले निकै ठूलो धोखा गरे ।[3]

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

(२३) तथा उनीहरूले भने कि कदापि आफ्ना देवताहरूलाई नछोड्नु तथा न वद्द, सुवाअ्, यगूस, यअुक एवं नस्रलाई (छाड्नु) ।[4]

[1]अर्थात् मेरो अवहेलनामा अडिएका छन् तथा मेरा निमन्त्रणलाई स्वीकार गरिराखेका छैनन् ।

[2]अर्थात् उनका सानाले आफ्ना ठूला तथा धनवानहरूकै अनुगमन गरे जसका धन तथा सन्तानहरूले उनका लोक तथा परलोकको हानिलाई नै बढाएको छ ।

[3]यो धोखा तथा छल के थियो ? केहीले भने कि उनका केही मानिसहरूलाई नूह अलैहिस्सलामको हत्या गर्नुमा प्रेरित गरेका थिए । केही अन्य भन्दछन् कि धन तथा सन्तानका कारण जुन स्वार्थको धोखामा उनी ग्रस्त भए, यहाँसम्मकि उनीमध्ये केहीले भने कि यदि यिनी सत्यमा नभएको भए त यिनलाई यी सुख-सुविधाहरू किन प्राप्त हुन्थे ? केही ज्ञाताका विचारमा उनका प्रमुखहरूको यो भनाई थियो कि तिमी आफ्ना देवताहरूका उपासना नछोड्नु तथा केहीका विचारमा उनको कुफ्र (इन्कार) नै ठूलो धोका थियो ।

[4]यी नूह अलैहिस्सलामका समुदायका "पाँच सदाचारी व्यक्ति" थिए जसको उनीहरूले उपासना गर्दथे तथा उनको यति ख्याति भयो कि अरबमा पनि उनको पूजा-अर्चना हुँदैरह्यो । जस्तै 'वद्द' दूमतुल जनदल (स्थान) मा क़बीला कल्बका, 'सुवाअ' समुद्र तटका क़बीला हुज़ैलका, 'यगूस' सबाका निकट जुर्फ नामका स्थानमा मुराद तथा बनू गुतैफ़को । 'यऊक' हमदान क़बीलाको तथा 'नस्र' हिम्यर जातिको क़बीला जुल कलाअको उपास्य रह्यो । (इब्ने क़सीर, फ़तहुल क़दीर) यी पाँचवटै नूहको जातिका नेक (सदाचारी) मानिसहरूका नाम थिए । जब यिनीहरू मरे त शैतानले उनका श्रद्धालुहरूसित भन्यो कि उनका चित्र बनाएर आफ्ना घर तथा पसलहरूमा राख ताकि उनी याद रहून् तथा उनको ध्यान गरेर तिमी पनि सत्कर्म गरिरह । जब यी चित्र बनाएर राख्नेहरू मरेर गए त उनका वंशलाई यो भनेर शिर्कमा लिप्त गरिदियो कि तिम्रा पूर्वजले त यिनीहरूको उपासना गर्दथे, जसका चित्र तिम्रा घरहरूमा झुण्डिराखेका छन् । अतः उनीहरूले तिनका पूजा आरम्भ गरिदिए । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः नूह)

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई भ्रमित गरे,[1] (हे प्रभु !) तिमी ती अत्याचारीहरूका विचलनलाई अझै बढाइदेउ ।

مِّمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَنصَارًا ﴿٢٥﴾

(२५) यिनीहरू आफ्ना पापका कारण[2] (पानीमा) डुबाइए तथा नरकमा पुऱ्याइए र अल्लाहका अतिरिक्त उनीहरूले आफ्नो कोही सहायता गर्नेवाला पाएनन् ।

وَقَالَ نُوحٌ رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾

(२६) तथा नूह (अलैहिस्सलाम) ले भने कि हे मेरा प्रभु ! तिमी धर्तीमा कुनै काफ़िरलाई रहन-सहन गर्नेवालालाई नछोड ।[3]

إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾

(२७) यदि तिमीले उनीहरूलाई छोड्दिनेछौ भने निःसन्देह यिनी तिम्रा अन्य भक्तहरूलाई पनि विचलित गरिदिनेछ तथा यी कुकर्मले काफ़िरहरूलाई नै जन्म दिनेछन् ।

رَّبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ وَلَا تَزِدِ

(२८) हे मेरा प्रभु ! तिमीले मलाई तथा मेरा माता-पिता तथा जो पनि ईमान स्वीकार गरेर मेरो घरमा आए तथा समस्त ईमान भएका पुरुषहरू तथा समस्त ईमान भएका महिलाहरूलाई क्षमा गरी

---

[1] أَضَلُّوا क्रियाको कर्ता नूहको जातिका प्रमुख हुन् । अर्थात् उनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई पथभ्रष्ट गरे अथवा त्यसको कर्ता यही उपरोक्त पाँच बुत (देवता) हुन् । यसको अभिप्राय यो हो कि धेरै मानिस यिनका कारण विचलनमा लीन भए । जस्तो ईशदूत इब्राहीम अलैहिस्सलामले पनि भनेका थिए ।

﴿رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ﴾

"हे मेरा प्रभु, उनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई पथभ्रष्ट गरिदिएका छन् ।" (इब्राहीम-३६)

[2] مِمَّا मा ما अधिक छ । مِنْ خَطِيئَاتِهِمْ को अर्थ مِنْ أجلها و بِسَبَبِهَا أغرقوا بالطوفان "अट्टेरीपना र पापका कारण तूफानमा डुबाइए" हो । (फ़तहुल क़दीर)

[3] यो श्राप त्यस समय दिए जब ईशदूत नूह अलैहिस्सलाम उनका ईमान ल्याउनबाट निकै निराश भए तथा अल्लाहले पनि सूचित गरिदियो कि अब उनीहरूमध्ये कसैले ईमान स्वीकार गर्ने छैन ।

الظَّٰلِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ۝٢٨

देउ[1] तथा काफ़िरहरूलाई विनाशका अतिरिक्त अन्य कुनै कुरामा नबढाउ ।[2]

سُورَةُ الجِنِّ

सूरतुल जिन्न-७२

सूरः जिन्न मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा २८ आयतहरू एवं २ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ۝١

(१) (हे मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) तपाईं भनिदिनुस् कि मलाई प्रकाशना गरिएको छ जिन्नहरूका एउटा गिरोहले (कुर्आन) सुन्यो ।[3] तथा भन्यो कि हामीले विचित्र कुर्आन सुनेका छौं ।[4]

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۖ

(२) जो सत्यमार्गतिर मार्गदशन गर्छ[5] हामी त त्यसमाथि ईमान स्वीकार गरिसक्यौं,[6] (अब)

---

[1]काफ़िरहरूलाई श्राप दिए त भने आफ्ना तथा मोमिनहरूका लागि क्षमाको प्रार्थना गरे ।

[2]यो श्राप केयामतसम्म आउने अत्याचारीहरूका लागि छ, जस्तो उपरोक्त प्रार्थना सबै ईमानवाला पुरुष तथा स्त्रीहरूका लागि छ ।

[3]यो घटना सूरः अहक़ाफ़ २९ मा गुज्रिसकेको छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम वादिये नख़लमा सहाबा किरामलाई फ़ज्रको नमाज़ पढाइराख्नु भएको थियो कि केही जिन्नहरू त्यहाँबाट गुज्रे त उनीहरूले तपाईंको कुर्आन सुने, जसबाट उनी प्रभावित भए । यहाँ भनिँदैछ कि त्यस समय जिन्नहरूबाट कुर्आन सुन्नुको ज्ञान उहाँलाई भएन, अपितु प्रकाशनाद्वारा उहाँलाई यसबाट सूचित गरियो ।

[4] عَجَبًا धातुको अतिशयका रुपमा अथवा सम्बन्ध लुप्त छ ذَاعَجَب अथवा धातुकर्ता संज्ञा مُعْجِب का अर्थमा छ । अर्थात् हामीले यस्तो कुर्आन सुनेका छौं जो प्रभाव तथा वाक्य-शैलीमा विचित्र छ, अथवा शिक्षाका आधारमा विचित्र छ, अथवा बरकत (शुभ) मा आश्चर्यजनक छ । (फ़तहुल क़दीर)

[5]यो कुर्आनको अर्को विशेषता हो कि त्यो सत्यमार्ग अर्थात् सत्य एवं औचित्यलाई स्पष्ट गर्दछ अथवा अल्लाहको ज्ञान प्रदान गर्दछ ।

[6]अर्थात् हामीले त त्यसलाई सुनेर यस कुराको पुष्टि गरिदियौं कि वास्तवमा यो ईशवाणी हो, कुनै मनुष्यको कुरा होइन । यसमा काफ़िरहरुलाई झपार छ कि

وَلَنْ نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ اَحَدًا ۙ﴿۲﴾

हामीले कदापि आफ्ना प्रभुको कुनै अन्यलाई साझेदार बनाउने छैनौं ।[1]

وَّاَنَّهٗ تَعٰلٰى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَّلَا وَلَدًا ۙ﴿۳﴾

(३) तथा नि:सन्देह हाम्रा प्रभुको महिमा महान छ, न उसले कसैलाई (आफ्नो) पत्नी बनाएको छ तथा न सन्तान ।[2]

وَّاَنَّهٗ كَانَ يَقُوْلُ سَفِيْهُنَا عَلَى اللّٰهِ شَطَطًا ۙ﴿۴﴾

(४) तथा नि:सन्देह हामी मध्येको मूर्खले अल्लाहका विषयमा झुठा कुरा गर्दथ्यो ।[3]

وَّاَنَّا ظَنَنَّآ اَنْ لَّنْ تَقُوْلَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ۙ﴿۵﴾

(५) तथा हामीले त यही ठानिराख्यौं कि असम्भव छ कि मनुष्य तथा जिन्नातले अल्लाहमाथि झुठा कुरा लगाऊन् ।[4]

कि जिन्नले त एकपटक सुनेर नै यस कुर्‌आनमाथि विश्वास (ईमान) गरिहाले । अलिकति आयत सुनेर नै उनको कायापलट भयो तथा उनले बुझे कि यो कुनै मनुष्यले बनाएको कुरा होइन । किन्तु मनुष्यलाई विशेषरूपले यिनका प्रमुखहरूलाई नै यसबाट नै कुनै लाभ भएन, जबकि उनीहरूले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्मका मुखबाट कैयन् पटक कुर्‌आन सुने । यसका अतिरिक्त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम स्वयं उनीहरूमध्ये हुनुहुन्थ्यो तथा उनैका भाषामा उनलाई कुर्‌आन सुनाउनु हुन्थ्यो ।

[1]न त्यसको सृष्टि मध्येबाट, न कुनै अन्य उपास्यलाई, यसकारण कि उनी आफ्ना प्रभुत्वमा एक्लो (अद्वितीय) छ ।

[2] جَدٌّ को अर्थ महानता एवं प्रताप हो, अर्थात् हाम्रा प्रभुको श्रेष्ठता यसभन्दा उच्चतम छ कि त्यसका सन्तान अथवा पत्नी होस् । मानौं जिन्नहरूले यी मुश्रिक (मूर्तिपूजकहरू) को त्रुटि खोलिदिए जसले अल्लाहसित पत्नी र सन्तानलाई सम्बोधित गर्दथे । उनीहरूले दुबै कमजोरीहरूबाट प्रभुको पवित्रता एवं स्वच्छताको वर्णन गरे ।

[3] سَفِيْهُنَا (हाम्रा मूर्ख) सित अभिप्राय केहीले शैतान लिएका छन्, केहीले उनका साथी जिन्न तथा केहीले सामान्य रुपमा प्रत्येक त्यो व्यक्ति लिएका छन् जो यो गलत भ्रम राख्दछ कि अल्लाहको सन्तान छ । شَطَطًا को कैयन् अर्थ लिएका छन्, अत्याचार, झूठ, अनृत, कुफ्रमा अतिशय आदि । उद्देश्य सन्तुलित मार्गबाट दूरी तथा सीमा पार गर्नु हो । अभिप्राय यो हो कि यो कुरो कि अल्लाहको सन्तान छ ती मूर्खहरूको कुरा हो जो सन्तुलित तथा सीधा मार्गबाट टाढा सीमाभन्दा पर, मिथ्यावादी तथा मिथ्यारोपी छन् ।

[4]यसकारण हामीले त्यसको पुष्टि गरिरह्यौं तथा अल्लाहका विषयमा यो आस्था राखिरह्यौ यहाँसम्म कि हामीले कुर्‌आन सुन्यौं त हामीमाथि आस्थाको

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾

(६) वास्तविकता यो हो कि केही मनुष्यहरूले केही जिन्नहरूसित शरण माँग्दथे,[1] जसबाट जिन्नात आफ्नो उद्दण्डतामा झन् बढेर गए ।[2]

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾

(७) (तथा मनुष्यहरूले) पनि जिन्नहरूको जस्तै यो ठानेका थिए कि अल्लाहले कदापि कसैलाई पठाउने छैन । (अथवा कसैलाई पुनः जीवित गर्नेछैन)[3]

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾

(८) तथा हामीले आकाशलाई नियालेर हेऱ्यौं त त्यसलाई अत्यन्त तल्लीन सुरक्षाकर्मी एवं तीव्र ज्वालाहरूबाट पूर्ण पायौं ।[4]

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ ۖ فَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾

(९) तथा यसभन्दा पूर्व हामी कुरा सुन्नका लागि आकाशमा ठाउँ-ठाउँमा बस्ने गर्दथ्यौं ।[5] अब जसले पनि कान थाप्छ, त्यसले एउटा ज्वालालाई आफ्नो ताक (घात) मा पाउँछ ।[6]

मिथ्या हुनु खुलिहाल्यो ।

[1]अज्ञानकालमा एउटा प्रथा यो पनि थियो कि उनीहरू कही यात्रामा जान्थे भने जुन वादीमा रोकिन्थे त्यहाँ जिन्नहरूबाट शरण माग्दथे, जस्तै क्षेत्रका प्रमुख तथा ठुलाबाट शरण माँगिन्छ । इस्लामले यसलाई समाप्त गऱ्यो तथा मात्र एउटा अल्लाहसित शरण माँग्नुमाथि बल दियो ।

[2]अर्थात् जब जिन्नहरूले देखे कि मानिस हामीसित तर्सन्छन् तथा हाम्रा शरण माँग्दछन् त उनका अभिमान तथा उद्दण्डतामा झन् अधिक भयो । رَهَقًا यहाँ अहंकार, उपद्रव अवज्ञाकारिताका अर्थमा छ । त्यसको मूल अर्थ हो पाप तथा निषेधलाई ढाक्नु तथा उनलाई गर्नु ।

[3] بَعْثٌ का दुवै अर्थ हुनसक्छन्, जस्तो कि अनुवादबाट स्पष्ट छ ।

[4] حرس ، حارس (चौकीदार, रक्षक) को तथा شهب ،شهاب (ज्वाला) को बहुवचन हो अर्थात् आकाशहरूमा फरिश्ता चौकीदारी गर्दछन् कि आकाशहरूको कुनै कुरा कुनै अन्यले नसुनोस् तथा यी तारा आकाशमा जाने शैतानहरूमाथि ज्वाला बनेर खस्छन् ।

[5]तथा आकाशवाणीको केही सुन-गुन पाएर काहिन ज्योतिषीहरुलाई भन्ने गर्दथे जसमा उनी आफ्नो तर्फबाट सय झूठ मिलाएर दिने गर्दथे ।

[6]किन्तु मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई पठाउनुका पश्चात यो क्रम समाप्त गरिदियो ।

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ⑩

(१०) र हामी जान्दैनौं कि धर्तीवालाहरुसँग कुनै अनिष्ठको विचार गरिएको छ अथवा उनको प्रभुको विचार उनीसँग भलाईको छ ।[1]

وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا ⑪

(११) तथा यो कि (नि:सन्देह) केही त हामीमध्ये सदाचारी छन् तथा केही त्यसका विपरीत पनि छन् । हामी विभिन्न प्रकारले विभाजित छौं ।

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ⑫

(१२) तथा हामीलाई पूर्ण विश्वास भयो[3] कि हामीले अल्लाह तआलालाई धर्तीमा कदापि विवश गर्न सक्दैनौं तथा न हामी भागेर त्यसलाई पराजित गर्नसक्छौं ।

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ ۖ فَمَن يُؤْمِن بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ⑬

(१३) तथा हामीले मार्गदर्शनको कुरा सुन्नासाथ त्यसमाथि ईमान स्वीकार गरिसक्यौं, तथा जसले पनि आफ्नो प्रभुमाथि ईमान स्वीकार गर्नेछ, त्यसलाई न कुनै हानिको भय छ न अत्याचार (तथा दुख) को[4]

अब जो पनि यस विचारभन्दा माथि जान्छ अग्निको ज्वाला त्यसको घातमा रहन्छ तथा टुटेर त्यसमाथि खस्छ ।

[1]अर्थात् यस आकाशको सुरक्षाबाट उद्देश्य धर्तीवासीहरूलाई कुनै नराम्रो योजनाको पूर्ति हो अर्थात् उनीमाथि प्रकोप उतार्नु हो, अथवा भलाईको विचार अर्थात रसूल (सन्देष्टा) पठाउनु हो ।

[2] قِدَدٌ (वस्तुको खण्ड) صَارَ القومُ قِدَدًا त्यस समय बोल्दछन् जब उनका अवस्थाहरू परस्पर भिन्न हुन्छन्, अर्थात् हामी विभिन्न समूह तथा विभिन्न विचारहरूमा विभाजित छौं । अर्थात् जिन्नहरूमा पनि मुसलमान, काफ़िर, यहूदी, ईसाई, मजूसी आदि छन् । केही भन्दछन् कि उनीहरुमा पनि मुसलमानहरुको जस्तो कदरीया, मुरजआ, राफ़िज़ा आदि छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यहाँ ظَنٌّ विश्वासका अर्थमा छ, जस्तो कि अरु पनि केही स्थानहरूमा छ ।

[4]अर्थात् न यस कुरोको सन्देह छ कि उनका पुण्य तथा उपकारहरूमा कुनै कमी गरिनेछ र न यस कुराको भय कि उनका कुकर्महरूका केही बढाइनेछ ।

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ⑭

(१४) तथा, हामीमध्ये केही मुसलमान छन् तथा केही अन्यायी छन् ।[1] त जो मुसलमान भए उनीहरूले सोझो मार्गको खोज गरिहाले ।

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ⑮

(१५) तथा जो अत्याचारी छन् उनीहरू नरकको इंधन बने ।[2]

وَأَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا ⑯

(१६) तथा यदि यो कि यिनीहरू सोझा मार्गमा दृढ रहन्थे भने त अवश्य हामीले उनीहरूलाई अधिक जल पिलाउँथ्यौं ।

لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ

(१७) ताकि हामीले त्यसमा उनको परीक्षा लिइहालौं ।[3]

[1]अर्थात् जो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को नबूवत (दूतत्व) प्रति ईमान स्वीकार गरे उनी मुसलमान तथा जसले इन्कार गरे उनी अन्यायी छन् । قَاسِطٌ अत्याचारी, अन्यायी, مُقْسِطٌ न्यायकारी, अर्थात् सुलासी मुजर्रद (तीन अक्षरका शब्दसित जसमा अधिक अक्षर नहोऊन्) बाट होऊन् त अत्याचार गर्नुका अर्थमा तथा मज़ीद फीह (जसमा अधिक अक्षर होऊन्) बाट होऊन् भने न्याय गर्नुका ।

[2]यसबाट ज्ञान भयो कि मानिसहरू जस्तै जिन्न पनि स्वर्ग तथा नर्कमा जानेछन् । उनीहरूमध्ये काफ़िर नरकमा तथा मुसलमान स्वर्गमा । यहाँसम्म जिन्नहरूको कुरा पुरा भयो । अब अगाडि पुनः अल्लाहको कथन छ ।

[3] أن لو استقاموا को संयोजन اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ सित छ, अर्थात् यो कुरो पनि मलाई प्रकाशनाद्वारा भनिएको छ कि ..... الطريقة सित तात्पर्य इस्लाम छ । غَدَقٌ को अर्थ अधिक हो । अधिक जलसित अभिप्राय सांसारिक सम्पन्नता हो, अर्थात् संसारलाई दिएर हामीले उनको परीक्षा लिन्थ्यौं, जस्तो अन्य स्थानमा भनेको छ : ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾

(अल-आराफ-९६)

यही कुरो अहले किताब (यहूद तथा नसारा) का सन्दर्भमा पनि भनिएको छ । (सूरः मायेदः-६६) केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि यस आयतको अवतरण त्यस समय भएको थियो जब कुरैशका काफ़िरहरूमाथि अकाल आच्छादित गरियो । الطريقة को अर्को अर्थ विचलनको मार्ग गरिएको छ । यस अर्थका अनुसार यो भौतिक वैभव मोहलत दिनु स्वरुप हुनेछ । जस्तो अन्य स्थानमा अल्लाहले भन्यो:

﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ * نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ﴾

"के यिनीहरू (यस्तो कि) बुझेका छन् कि हामीले जे पनि उनका धन एवं सन्तान बढाइराखेका छौं त्यो उनका लागि भलाईहरुमा शीघ्रता

عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

तथा जुन व्यक्तिले आफ्ना प्रभुका स्मरणबाट मुख फर्काउनेछ त अल्लाह (तआला) ले त्यसलाई कठोर यातनामा पारिदिनेछ ।[1]

وَّاَنَّ الْمَسٰجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوْا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًا ﴿١٨﴾

(१८) तथा यो कि मस्जिदहरू केवल अल्लाहकै लागि (विशेष) छन्, त अल्लाह (तआला) का साथ कुनै अन्यलाई नपुकार ।[2]

وَّاَنَّهٗ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوْهُ كَادُوْا يَكُوْنُوْنَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾

(१९) तथा जब अल्लाहको भक्त त्यसको इबादतका लागि उभ्यो त निकट थियो कि समूह-समूह बनेर त्यसमाथि घेरा हालून् ।[3]

गरिराखेका छौ । (होइन-होइन) बरु यिनीहरु बुझ्दैनन् ।" (अल-मोमिनून-५५, ५६)

इमाम इब्ने कसीरका विचारमा यो दोस्रो भावार्थ उचित छ जबकि इमाम शौकानीका विचारमा प्रथम भावार्थ अधिक सही छ ।

[1] صَعَدًا अर्थात् عذاباً شاقاً شديداً موجعاً مؤلماً (इब्ने कसीर) "अति घोर दुःखदायी तथा दिर्घकालीन यातना ।"

[2] مسجد को अर्थ सजदाको ठाउँ हो । सज्दा (ढोक) पनि नमाज़को एउटा रुक्न (स्तम्भ, अनिवार्य कर्म) हो यसैकारण नमाज़ पढ्नेहरूको लक्ष्य मात्र एक अल्लाहको इबादत हो । यसकारण मस्जिदहरूमा कुनै अन्यको उपासना, कुनै अन्यसित प्रार्थना, विनय तथा अरु कोहीसित गुहार अथवा त्यसलाई सहायताका लागि पुकार्न वैध छैन । यदि यहाँ पनि अल्लाह बाहेक कसैलाई पुकार्न थालियो भने यो अति नराम्रो तथा अत्याधिक अत्याचार हुनेछ । किन्तु दुर्भाग्यले नामका मुसलमान अब मस्जिदहरूमा पनि अल्लाहका साथ अरुहरूलाई सहायतार्थ पुकार्दछन्, जसमा अपितु मस्जिदमा यस्ता शिला-लेख भुण्ड्याएका हुन्छन् जसमा अल्लाहलाई छाडेर अरुलाई सहायतार्थ पुकारिएको छ । हाय ! فَلْيَبْكِ على الإسلامِ مَنْ كانَ بَاكِيًا "अल्लाहले आफ्नो अपार कृपाले विशेषगरी यसप्रकार का पथभ्रष्ट व्यक्तिहरुको मार्गदर्शन गरून् ।"

[3] عَبْدُ الله (अल्लाहका दास) सित अभिप्राय रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हुन्, तथा अभिप्राय यो हो कि जिन्न तथा इन्सान मिलेर चाहन्छन् कि अल्लाहका यस प्रकाशलाई आफ्ना फूँकहरूले निभाइदेऊन् । यसका अन्य भावार्थ पनि वर्णन गरिएका छन् किन्तु इमाम इब्ने कसीरले यसलाई प्रधानता दिनुभएको छ ।

قُلۡ اِنَّمَاۤ اَدۡعُوۡا رَبِّیۡ وَلَاۤ اُشۡرِکُ بِهٖۤ اَحَدًا ﴿۲۰﴾

(२०) (तपाईं) भनिदिनुस् कि म त केवल आफ्ना प्रभुलाई नै पुकार्दछु तथा त्यसका साथ कसैलाई साझीदार बनाउन्न ।[1]

قُلۡ اِنِّیۡ لَاۤ اَمۡلِکُ لَکُمۡ ضَرًّا وَّلَا رَشَدًا ﴿۲۱﴾

(२१) भनिदिनुस् कि मलाई तिम्रा लागि कुनै लाभ हानिको अधिकार छैन ।[2]

قُلۡ اِنِّیۡ لَنۡ یُّجِیۡرَنِیۡ مِنَ اللّٰهِ اَحَدٌ ۙ۬ وَّلَنۡ اَجِدَ مِنۡ دُوۡنِهٖ مُلۡتَحَدًا ﴿ۙ۲۲﴾

(२२) भनिदिनुस् कि मलाई कदापि कसैले अल्लाहबाट बचाउन सक्दैन ।[3] तथा म कदापि त्यसका अतिरिक्त शरणको स्थान पनि पाउन सक्दिन ।

اِلَّا بَلٰغًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِسٰلٰتِهٖ ؕ وَمَنۡ یَّعۡصِ اللّٰهَ وَرَسُوۡلَهٗ فَاِنَّ لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خٰلِدِیۡنَ فِیۡهَاۤ اَبَدًا ﴿ؕ۲۳﴾

(२३) परन्तु (मेरो काम) त केवल अल्लाहको कुरा तथा त्यसको सन्देश (मानिसहरूलाई) पुऱ्याइदिनु हो,[4] (अब) जसले पनि अल्लाह तथा त्यसका सन्देष्टाको अवहेलना गर्नेछ, त्यसका लागि नरकको आगो छ जसमा यस्ता मानिस सधैं रहनेछन् ।

حَتّٰۤی اِذَا رَاَوۡا مَا یُوۡعَدُوۡنَ فَسَیَعۡلَمُوۡنَ

(२४) यहाँसम्म कि जब त्यसलाई देख्नेछन् जसको उनलाई वचन[5] दिइन्छ, त निकट भविष्यमा

[1]अर्थात् जब सबै तपाईंको शत्रुतामा एकमत भइहाले तथा दृढ भएका छन् त तपाईंले भनिदिनुस् कि म त मात्र आफ्ना प्रभुको उपासना गर्दछु, त्यसैबाट शरण माँगदछु तथा त्यसैमाथि भरोसा गर्दछु ।

[2]अर्थात् मलाई तिम्रो मार्गदर्शन अथवा विचलन एवं लाभ-हानिको अधिकार छैन, म त मात्र एकको भक्त हूँ, जसलाई अल्लाहले प्रकाशना तथा रिसालतका लागि निर्वाचित गरेको छ।

[3]यदि म त्यसको अवज्ञा गरुँ तथा त्यसले मलाई यातना दिन चाहोस् ।

[4]यो لَاۤ اَمۡلِکُ لَکُمۡ बाट अनुबन्धित (अलग) छ। यो पनि सम्भव छ कि لَنۡ یُّجِیۡرَنِیۡ सित अनुवन्ध होस् अर्थात् अल्लाहको यातनाबाट कुनै कुराले बचाउन सक्छ भने त्यो यही हो कि म धर्मप्रचारका कर्तव्यलाई पूरा गरुँ, जसलाई पूरा गर्न अल्लाहले ममाथि अनिवार्य गरेको छ। رسالاته को संयोजन अल्लाहमाथि छ अथवा بَلاغًا माथि, अथवा वाक्य यसप्रकार छ । إلا أبلغ عن الله و أعمل برسالته (फ़तहुल क़दीर)

[5]अथवा अभिप्राय यो हो कि यिनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा मुसलमानहरूको शत्रुता तथा आफ्ना कुफ्रमाथि डटिरहनेछन्, यहाँसम्मकि उनी लोक-परलोकमा त्यो यातना देखून्, जसको उनलाई वचन दिइन्छ ।

مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾

जान्नेछन् कि कसको सहायक क्षीण तथा कसको गिरोह कम छ ।[1]

قُلْ إِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّىٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾

(२५) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई ज्ञान छैन कि जसको वादा तिमीसित गरिन्छ, त्यो निकट छ अथवा मेरो प्रभुले त्यसका लागि टाढाको अवधि निर्धारित गर्नेछ ।[2]

عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

(२६) त्यो परोक्षको कुरा जान्दछ तथा आफ्ना परोक्षबारे त्यसले कसैलाई अवगत गराउँदैन ।

إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾

(२७) त्यस सन्देष्टाका अतिरिक्त जसलाई त्यसले प्रिय बनाइहालोस्,[3] यसकारण कि त्यसका पनि अगाडि-पछाडि रक्षक निर्धारित गरिदिन्छ ।[4]

لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا۟ رِسَٰلَٰتِ

(२८) ताकि ज्ञान हुन जाओस् कि उनले आफ्ना प्रभुका

---

[1]अर्थात् त्यस समय उनलाई थाहा हुनेछ कि मुसलमानहरूको सहायक दुर्बल छ अथवा मुश्रिकहरू (बहुदेववादीहरू) को तथा एकेश्वरवादीहरूको संख्या कम छ अथवा अल्लाहका अतिरिक्तका पूजारीहरूको ? अभिप्राय यो हो कि मुश्रिकहरूको त कुनै सहायक नै हुनेछैन तथा अल्लाहको असंख्य सेनाहरूका अगाडि यी मुश्रिकहरूको सेना पनि नगन्य नै हुनेछ ।

[2]अभिप्राय यो हो कि प्रकोप अथवा प्रलयको ज्ञान, यो परोक्ष (अदृश्य) सित सम्बन्ध राख्दछ जसलाई अल्लाह नै जान्दछ कि त्यो दूर छ वा निकट ।

[3]अर्थात् आफ्ना पैग़म्बर (सन्देष्टा) लाई केही परोक्षका कुराहरूसित सूचित गरिदिन्छ, जसको सम्बन्ध या त सन्देश पुऱ्याउनुसित हुन्छ अथवा उनका सन्देष्टा हुनुका प्रमाण हुन्छन् । तथा खुला कुरा हो कि अल्लाहद्वारा सूचित गर्नबाट सन्देष्टा परोक्षका जान्नेवाला हुनसक्दैन, किनकि यदि पैग़म्बरलाई पनि परोक्षको ज्ञान हुन्थ्यो भने अल्लाहको तर्फबाट त्यसलाई परोक्षसित सूचित गर्नुको कुनै अर्थ नै रहन्न । अल्लाह तआला आफ्नो परोक्ष त्यसै समय आफ्ना रसूलमाथि व्यक्त गर्दछ जब उसलाई पहिलेदेखि यस परोक्षको ज्ञान हुँदैन, अतः परोक्षज्ञ मात्र अल्लाहनै छ । जस्तो कि यहाँ पनि यसलाई स्पष्ट गरिएको छ ।

[4]अर्थात् प्रकाशना उतार्नुको समय पैग़म्बरका अगाडि-पछाडि फरिश्ताहरू हुन्छन् जो जिन्न तथा शैतानहरूलाई प्रकाशनाका कुरा सुन्न दिँदैनन् ।

رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

सन्देश पुऱ्याइदिए,[1] अल्लाह (तआला) ले उनका निकटवर्ती कुराहरूलाई घेरेको छ[2] तथा प्रत्येक वस्तुको संख्या गणना गरिराखेको छ ।[3]

सूरतुल मुज़्ज़म्मिल-७३

سُورَةُ الْمُزَّمِّلِ

सूरः मुज़्ज़म्मिल मक्कामा अवतरित भएको तथा त्यसमा बीस आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾

(१) हे चादर (दोसल्ला) मा बेरिएको ![4]

---

[1] لِيَعْلَمَ (सर्वनाम) कसतिर फर्कन्छ ? केहीका विचारमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम हुन्, ताकि उहाँले जानिहालून् कि उहाँभन्दा पहिला रसूलहरूले पनि अल्लाहको सन्देश यसैप्रकार पुऱ्याए जुनप्रकार उहाँले पुऱ्याउनुभयो, अथवा रक्षक फरिश्ताहरूले आफ्ना प्रभुको सन्देश पैगम्बरलाई पुऱ्याइदिएका छन् । केही विद्हरूले त्यसलाई अल्लाहतिर फर्काएका छन्, यस स्थितिमा अभिप्राय यो हुनेछ कि अल्लाह आफ्ना फरिश्ताहरूद्वारा आफ्ना पैग़म्बरहरूको सुरक्षा गर्दछ ताकि त्यसले रिसालत (सन्देश पुऱ्याउन) को कर्तव्यको पालन उचित ढङ्गले गर्नसकून् । त्यसले त्यस प्रकाशनाको पनि रक्षा गर्दछ जो पैग़म्बरहरूलाई गरिन्छ ताकि त्यसले जानोस् कि उनले आफ्ना प्रभुको सन्देश मानिसहरूसम्म प्रकाशना पुऱ्याइदिएका छन् । अथवा फरिश्ताहरूले पैगम्बरहरूसम्म प्रकाशना पुऱ्याइदिएका छन् । अल्लाहलाई यद्यपि प्रत्येक वस्तुको ज्ञान पहिलादेखि नै छ । किन्तु यस्ता अवसरहरूमा अल्लाहद्वारा जान्नुको अभिप्राय त्यसका अस्तित्वमा आउनुको साधारण अवलोकन हो, जस्तै ﴿لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعُ الرَّسُولَ﴾ "कि हामीले जानौं कि सन्देष्टाको सत्य अनुयायी को छ ?" (अल-बकरः-१४३) तथा ﴿وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ﴾ (अन्कबूत-११) आदि आयतहरूमा छ (इब्ने कसीर)

[2] फरिश्ताहरूका पासको अथवा पैग़म्बरहरूका पासको ।

[3] किनकि त्यसैले परोक्षको ज्ञान राख्दछ, जो भइसक्यो तथा जो भविष्यमा हुनेछ । सबैलाई उसले गनेको छ, अर्थात् त्यसका ज्ञानमा छ ।

[4] जुन समय यी आयतहरूको अवतरण भयो, नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम चादर ओढेर पल्टेका थिए । अल्लाहले उहाँको यसै स्थितिको चर्चा गर्दै सम्बोधित गऱ्यो । अभिप्राय यो हो कि अब चादर छाडिदिनुस् तथा रातमा अलि उभिरहून् अर्थात् तहज्जुदको नमाज पढ्नुस् । भनिन्छ कि यस आदेशानुसार तहज्जुदको नमाज़ उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि अनिवार्य थियो । (इब्ने कसीर)

قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيْلًا ۝٢

(२) रात्रिमा उठिहाल (तहज्जुदको नमाज़का लागि) परन्तु केहीबेर ।

نِّصْفَهٗٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيْلًا ۝٣

(३) आधि रात्रि अथवा त्यसभन्दा पनि केही कम ।

اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا ۝٤

(४) अथवा त्यसमा बढाइदिनुस्[1] तथा कुर्‌आनलाई रुकि-रुकि (स्पष्ट) पढ्ने गर।[2]

اِنَّا سَنُلْقِيْ عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيْلًا ۝٥

(५) नि:सन्देह हामी तिमीमाथि बहुत भारी (ठूलो) कुरो शीघ्र नै अवतरित गर्नेछौं ।[3]

اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْاً وَّاَقْوَمُ قِيْلًا ۝٦

(६) नि:सन्देह रात्रिमा उठ्नु मनको एकाग्रताको लागि अति उचित छ ।[4] तथा कुरालाई अति उचित गर्नेवाला छ ।[5]

[1]यो قَلِيلًا बाट बदल्छ, अर्थात् यो उभिनु (नमाज़का लागि) आधी रातभन्दा कम (तिहाई) अथवा केही अधिक (दुई तिहाई) छ भने कुनै आपत्ति छैन ।

[2]जस्तो कि हदीसहरूमा वर्णित छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमद्वारा पढ्नु रुकि रुकि प्रष्ट हुन्थ्यो तथा आफ्ना अनुयायीहरूलाई पनि तरतीलका साथ पढ अर्थात् रुकि-रुकि (विस्तारै र प्रष्ट) पढ्नुको निर्देश दिनुभो ।

[3]रातको (क़याम) खडा रहनु मानवीय मनका लागि सामान्यत: कठिन छ । अत: यो मध्यवर्ती वाक्यको रुपमा भनियो कि हामीले यसभन्दा पनि भारी कुरा तिमीमाथि अवतरित गर्नेछौं, अर्थात् कुर्‌आन जसका आदेश तथा कर्तव्यहरूमा कार्यरत हुनु, यसको सीमाहरूका आबद्धता तथा त्यसको प्रचार-प्रसार एउटा भारी तथा प्राणघातक कार्य हो । केहीले बोझ (भारीपन) त्यो बोझ अभिप्राय लिएका छन् जो प्रकाशनाका समय रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि पर्दथ्यो, जसका कारण कडा जाडोमा पनि उहाँ पसिनाले भिज्दथे । (इब्ने क़सीर)

[4]यसको अर्को भावार्थ यो हो कि एकान्तमा कान कुर्‌आनका अर्थहरूलाई बुझ्नमा हृदयको अधिक साथ दिन्छन् जो एक नमाजी तहज्जुदमा पढ्दछ ।

[5]अर्को भावार्थ यो हो कि दिनको अपेक्षा राती कुर्‌आन पढ्नु अधिक स्पष्ट तथा मनका लगावका लागि अधिक प्रभावशाली छ यसकारण कि त्यस समय अरु आवाजहरू हुँदैनन्, वातावरण शान्त हुन्छ, त्यसैमा नमाजी जे पढ्दछ, त्यो आवाज तथा सांसारिक कोलाहलको भेट हुँदैन, बरु नमाजी त्यसबाट सुरक्षित रहन्छ तथा त्यसको प्रभावको संवेदन गर्दछ ।

إِنَّ لَكَ فِي ٱلنَّهَارِ سَبۡحٗا طَوِيلٗا ۝٧

(७) नि:सन्देह तिमीलाई दिनमा धेरै कार्य हुन्छन् ।[1]

وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلۡ إِلَيۡهِ تَبۡتِيلٗا ۝٨

(८) तथा तिमी आफ्ना प्रभुका नामको जप गर्देरह र तथा समस्त सृष्टिसित अलग भएर त्यसतिर ध्यानमग्न होऊ ।[2]

رَّبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا ۝٩

(९) पूर्व तथा पश्चिमको प्रभु जसका अतिरिक्त कोही पुज्य छैन, तिमी उसैलाई आफ्नो संरक्षक बनाइहाल ।

وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهۡجُرۡهُمۡ هَجۡرٗا جَمِيلٗا ۝١٠

(१०) तथा जे जति उनी भन्दछन् तिमी सहन गरिरह तथा उनीहरूलाई राम्रोसित छाडिराख ।

وَذَرۡنِي وَٱلۡمُكَذِّبِينَ أُوْلِي ٱلنَّعۡمَةِ وَمَهِّلۡهُمۡ قَلِيلًا ۝١١

(११) तथा मलाई एवं ती झुठ्लाउने समृद्धि प्राप्तहरूलाई छाडिदेउ तथा उनीलाई अलि अवसर देउ ।

إِنَّ لَدَيۡنَآ أَنكَالٗا وَجَحِيمٗا ۝١٢

(१२) नि:सन्देह हामीकहाँ कठोर बेडीहरू (नेलहरू) छन् तथा सल्किराखेको नरक छ ।

وَطَعَامٗا ذَا غُصَّةٖ وَعَذَابًا أَلِيمٗا ۝١٣

(१३) तथा घाटीमा उड्किने भोजन छ तथा दु:ख दिनेवाली[3] यातना छ ।

---

[1] سَبۡحٗ को अर्थ हो اَلْجَرْيِ وَ الدَّوران (हिंड्नु तथा घुमफिर गर्नु) अर्थात् दिनका समय सांसारिक कार्य हुन्छ । यो पहिले कुराको समर्थन हो । अर्थात् राति नमाज़ र तिलावत (कुर्आन पढ्नु) अधिक लाभप्रद तथा प्रभावी छ । अर्थात् यसमा नियमितताका साथ दिन होस् अथवा राति अल्लाहको पवित्रता, प्रशंसा, महिमा तथा 'लाइलाह इल्लाल्लाह' पढ्दै रह ।

[2] تَبَتُّل को अर्थ कट्नु तथा अलग हुनु हो, अर्थात् अल्लाहको उपासना तथा त्यससित प्रार्थना एवं विनयका लागि एक्लो तथा पूर्णरुपले त्यसतिर ध्यानमग्न भइहाल, यो रहबानीयत (साधुत्व) भन्दा अलग कुरो हो । रहबानीयत त सांसारिक सम्बन्धहरूका त्याग तथा बैरागको नाम हो । تَبَتُّل नाम हो सांसारिक कार्यहरूलाई पुरा गर्नुका पश्चात उपासनामा लाग्नु तथा अल्लाहसित प्रार्थना गर्नु, जो इस्लाममा प्रशंसनीय छ ।

[3] انكال यो نِكْل को बहुवचन हो । قيود (बेडीहरू) तथा केहीले أغلال का अर्थमा लिएका छन् अर्थात् तौक (रिङ्ग) । جحيما (उत्तेजित अग्नि) ذاغصّة (घाँटीमा झुण्डिनेवाला, न घाँटीबाट तल उत्रन्छ न माथि आउँछ ।

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ⑭	(१४) जुन दिन धर्ती एवं पर्वत थर्कमान हुनेछन् तथा पर्वत मसिनो रेतका टीलाहरू (ढिस्काहरू) को समान हुनेछन् ।[१]
إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ⑮	(१५) निःसन्देह हामीले तिमीतिर पनि तिम्रा लागि साक्ष्य दिनेवाला[२] सन्देष्टा पठाएका छौं, जस्तो कि हामीले फिर्औनतिर सन्देष्टा पठाएका थियौं ।
فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ⑯	(१६) त फ़िरऔंनले त्यस सन्देष्टाको अवज्ञा गऱ्यो त हामीले उसलाई घोर आपदामा समातिहाल्यौं ।[३]
فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ⑰	(१७) तिमी यदि काफ़िर रह्यौ भने त्यसदिन कसरी बच्नेछौ, जुन दिन बच्चाहरूलाई बूढा गरिदिनेछ ।[४]
السَّمَاءُ مُنفَطِرٌ بِهِ	(१८) जुन दिन आकाश फाट्नेछ,[५] अल्लाह

यो زَقُّوم अथवा ضَرِيع को खाना हुनेछ । ضَرِيع एउटा काँडादार झाडी हो जोअति दुर्गन्धित तथा विषालु हुन्छ ।

[१]अर्थात् यो यातना त्यसदिन हुनेछ, जब धर्ती तथा पर्वत भूकम्पले तल-माथि हुनेछन् तथा ठूला-ठूला पर्वत रेतका थुप्रोका समान भएर रहनेछन् । كَثِيب रेतको टीला, مَهِيلًا फुस्रो, खुट्टा मुनिबाट निस्किजानेवाला रेत ।

[२]जो क़ेयामतको दिन तिम्रा कर्तुतहरूको साक्ष्य दिनेछ ।

[३]यसमा मक्कावासीहरूलाई चेतावनी छ कि तिम्रो परिणाम पनि त्यही हुनसक्छ जो फ़िरऔनको मूसा अलैहिस्सलामलाई झुठ्लाउनुका कारण भयो ।

[४] شِيب (शिब) أَشْيَب (अशयब) को बहुवचन हो । केयामतका दिनको भयानकताका कारण वास्तवमा बच्चाहरू बूढा हुनजानेछन्, अथवा उपमा स्वरुप यस्तो भनियो । हदीसमा पनि वर्णित छ कि "प्रलयका दिन अल्लाह तआलाले आदम अलैहिस्सलामसित भन्नेछ कि आफ्ना सन्तान मध्येबाट नरकका लागि अलग निकालिहाल । आदरणीय आदमले भन्नेछन् कि हे अल्लाह ! कुन प्रकारले ? अल्लाहले भन्नेछ कि प्रत्येक हजार मध्येबाट ९९९ । यस समय गर्भवती स्त्रीहरूका गर्भ खस्नेछन् तथा बच्चाहरू बूढा हुनेछन् ।" (अलहदीस, अलबुखारी, तफ़सीर सूरतुल हज्ज)

[५]यो يَوْم को दोस्रो विशेषण हो, त्यसदिन भयानकताले आकाश फाट्नेछन् ।

كَانَ وَعۡدُهٗ مَفۡعُوۡلًا ⑱

(तआ़ला) को यो वचनपूर्ण भएर नै रहनेछ।[1]

اِنَّ هٰذِهٖ تَذۡكِرَةٌ ۚ فَمَنۡ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيۡلًا ⑲

(१९) निःसन्देह यो शिक्षा हो, त जसले चाहन्छ आफ्नो प्रभुतिरका मार्ग अपनाइहालोस्।

اِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ اَنَّكَ تَقُوۡمُ اَدۡنٰى مِنۡ ثُلُثَىِ الَّيۡلِ وَنِصۡفَهٗ وَثُلُثَهٗ وَطَآئِفَةٌ مِّنَ الَّذِيۡنَ مَعَكَ ؕ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيۡلَ وَالنَّهَارَ ؕ عَلِمَ اَنۡ لَّنۡ تُحۡصُوۡهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡ فَاقۡرَءُوۡا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الۡقُرۡاٰنِ ؕ عَلِمَ

(२०) निःसन्देह तिम्रो प्रभु राम्ररी जान्दछ कि तिमी तथा तिम्रा साथका मानिसहरूको एउटा समूह लगभग दुई तिहाई रातिका तथा आधि रातिका एवं एक तिहाई रातिका (तहज्जुदका नमाज़का लागि) उभिन्छन्,[2] तथा राति-दिनको पूर्ण अनुमान अल्लाह (तआ़ला) लाई नै छ,[3] त्यो (राम्ररी) जान्दछ कि तिमीले त्यसलाई कदापि निर्वाह गर्नसक्ने छैनौ[4] त उसले तिमीमाथि कृपा गर्‍यो,[5]

[1]अर्थात् अल्लाह तआ़लाले जो मृत्युका पश्चात् जीवित गर्ने हिसाब-किताब एवं स्वर्ग नरकको जो वादा गरेको छ, यो निःसन्देह भएर रहनुछ।

[2]जब सूरःका आरम्भमा आधिरात अथवा त्यसभन्दा कम वा अधिक केयाम (नमाज़का लागि उभिनु) को आदेश दिइयो त तपाईं तथा तपाईंका साथीहरूको एक गिरोहले रातमा नमाज़ पढ्नथाले, कहिले दुई तिहाईभन्दा कम, कहिले आधिरात तथा कहिले एक तिहाई रात जस्तो कि यहाँ वर्णित छ। किन्तु एक त यो रातिको नित्य नमाज़ अति कठिन थियो, दोस्रो समयको यो अनुमान आधिरात वा तिहाई अथवा दुई तिहाई भाग नमाज पढ्नु यसभन्दा पनि निकै कठिन थियो। यसकारण अल्लाहले यस आयतमा हलुङ्गो गर्नुको आदेश उतार्‍यो, जसको अर्थ केही विद्हरूको विचारमा तहज्जुदको नमाज छाड्नुको अनुमति छ तथा केहीका विचारमा यो हो कि त्यसको फर्ज़ (अनिवार्य हुनु) लाई इस्तिहबाब (उत्तम हुनु) सित बदलदिइयो, अब यो न तपाईंका अनुयायीहरूका लागि अनिवार्य छ न नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि। केहीको भनाई छ कि यो छुट केवल अनुयायीहरूका लागि छ। नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि यो पढ्नु अनिवार्य थियो।

[3]अर्थात् अल्लाह त रातका घडीहरू (क्षण) गन्नसक्छ कि कति व्यतीत भयो तथा कति शेष रहेको छ। तिम्रा लागि यो अनुमान असम्भव छ।

[4]जब तिम्रा लागि रात गुजार्नुको सही अनुमान सम्भव नै छैन त तिमी नियमित समयसम्म तहज्जुदको नमाज़मा व्यस्त पनि कसरी रहन सक्छौ।

[5]अर्थात् अल्लाह तआ़लाले कियामुल्लैल (तहज्जुदको नमाज़) को आदेश निरस्त गरिदियो तथा अब केवल त्यसको उत्तम हुने कुरो शेष रहेको छ तथा त्यो पनि समयको आबद्धता बिना।

أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ ۙ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ ۙ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۚ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ

अतः जति कुर्आन पढ्नु तिम्रा लागि सरल हुन्छ, त्यति नै पढ[1] त्यो जान्दछ कि तिमीमध्ये केही रोगी पनि हुनेछन्, केही अन्य धर्तीमा भ्रमण गरेर अल्लाहको कृपा (अर्थात् जीविका पनि) खोज्नेछन्[2] तथा केहीले

आधि रात, तिहाई रात तथा दुई तिहाई रातको आवद्धता पनि अनिवार्य छैन । र यदि तिमीले थोरै समय लगाएर दुई रक़ाअत पनि पढ्नेछौ भने अल्लाहका पास तहज्जुदको नमाजका पुण्यका पात्र बन्नेछौ, तैपनि यदि कोही आठ रकाअत तहज्जुदको नमाजको प्रबन्ध गर्दछ जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका तरीका थियो त यो अति उत्तम हुनेछ तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको अनुगामी हुनेछ ।

[1] فَاقْرَأُوا सित अभिप्राय हो فصلّو तथा कुर्आनसित अभिप्राय الصَّلٰوةَ (नमाज़) हो । रातिको नमाज़मा क़याम (उभिनु) लामो हुन्छ तथा कुर्आन अधिक पढिन्छ, अतः तहज्जुदको नमाजलाई नै कुर्आन भनियो । जस्तै नमाज़मा सूरः फ़ातिहा अति आवश्यक छ, यसकारण अल्लाहले हदीस कुदसीमा, जो सूरः फ़ातिहाका भाष्यमा गुज्रिसकेको छ, सूरः फ़ातिहालाई नमाज़सित व्यंजित गरेको छ । «قَسَمْتُ الصَّلاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي» (अल-हदीस) यसका लागि "जति कुर्आन पढ्नु सहज हुन्छ पढ" को अर्थ हो, रातिमा जति नमाज पढ्न सक्छौ पढ । यसकारण न समयको पाबन्दी छ र न रकाअतको । यस आयतबाट केही मानिस यो तर्क निकाल्दछन् कि नमाजमा सूरः फ़ातिहा पढ्न जरुरी छैन, जति तथा जहाँबाट कसैका लागि सहज हुनेछ पढ्नेछ त नमाज भइहाल्नेछ । किन्तु प्रथम त यहाँ किराअत् (पढ्नु) नमाज़का अर्थमा छ जस्तो कि हामीले वर्णन गऱ्यौं । यसकारण आयतको सम्बन्ध यससित छैन कि नमाज़मा कति किराअत (कुर्आन पढ्नु) आवश्यक छ ? अर्को, यदि यसको सम्बन्ध किरातसित मानिन्छ तैपनि यो तर्क आफूभित्र कुनै शक्ति राख्दैन । किनकि مَا تَيَسَّرَ को व्याख्या स्वयं नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले गरिदिनु भएको छ कि कमसेकम क़िराअत जसको बिना नमाज़ हुनेछैन त्यो सूरः फ़ातिहा हो । यसकारण उहाँले भन्नुभयो कि यसलाई अवश्य पढ, जस्तो कि सहीह एवं अति दृढ एवं स्पष्ट हदीसहरूमा यसको आदेश छ । नबीको यस व्याख्याका विपरीत यो भन्नु कि नमाजमा सूरः फातिहा अनिवार्य छैन अपितु कुनै पनि सूरः तथा एउटा आयत पढिहाल नमाज़ हुनेछ ठूलो दुस्साहसबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका हदीसहरूसित विमुखताको धिक्कृत प्रदर्शन हो । तथा इमामहरूका कथनका विपरीत पनि जो उनीहरूले धर्मबोध (फ़िक़्ह) का नियमका किताबहरूमा लेखेका छन् कि यस आयतबाट इमामका पछाडि सूरः फ़ातिहा नपढ्नुका तर्क दिनु वैध छैन, यसकारण कि यी दुबै आयातहरू परस्पर विपरीत छन् ।

[2]अर्थात् व्यापार तथा व्यवसायका लागि यात्रा गर्नु तथा एक नगरबाट अर्को नगर अथवा एक देशबाट अर्को देश जानुपर्नेछ ।

وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا ۭ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرًا وَّاَعْظَمَ اَجْرًا ۭ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٢٠﴾

अल्लाह तआ़लाका मार्गमा धर्मयुद्ध पनि गर्नेछन्,[१] त तिमी सरलतापूर्वक जति (कुर्आन) पढ्न सक्छौ पढ ।[२] तथा नमाज़ नियमितताले पढ[३] तथा ज़कात (पनि) दिँदैरह तथा अल्लाह तआ़लालाई उत्तम ऋण देउ,[४] तथा जो पुण्य तिमीले आफ्ना लागि अगाडि पठाउनेछौ त्यसलाई अल्लाह (तआ़ला) कहाँ सर्वोत्तम रुपमा प्रतिफलमा अत्याधिक पाउनेछौ ।[५] र अल्लाह तआ़लासित क्षमा माँगिराख । निःसन्देह अल्लाह तआ़ला क्षमाशील, कृपालु छ ।

सूरतुल मुद्दस्सिर–७४

سُوْرَةُ الْمُدَّثِّرِ

सूरः मुद्दस्सिर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा ५६ आयातहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

يٰٓاَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾

(१) हे लुगा ओढ्नेवाला ।[६]

[१]यसैप्रकार जिहाद (धर्मयुद्ध) मा पनि कठिन यात्राहरू गर्नुपर्दछ । यी तीनवटै कुरा रोग, यात्रा तथा जिहाद पालैपालो सबैका समक्ष आउँछन् । यसकारण अल्लाह तआ़लाले तहज्जुदमा छुट दिइदिएको छ किनकि यिनमा कठिनाईहरू छन् ।

[२]छुटका कारणका साथ छुटको यो आदेश पुनः बयान गरियो ।

[३]अर्थात् पाँच नमाज़ जो फर्ज़ (अनिवार्य) छन् ।

[४]अर्थात् अल्लाहका मार्गमा आवश्यकता अनुसार खर्च गर । यसलाई उत्तम ऋण भनिएको छ कि अल्लाहले त्यसको प्रतिफल सात सय गुना बरु त्यसभन्दा अधिक प्रदान गर्नेछ ।

[५]अर्थात् ऐच्छिक नमाज़हरू, दान, (दक्षिणा) तथा जो अन्य पुण्यका काम गर्नेछन्, त्यसको अल्लाहका निकट उत्तम प्रतिफल पाउनेछौ । अधिकतर भाष्यकारहरूले यस सूरःका आधा भागलाई मदनी तथा आधा भागलाई मक्की मानेका छन् जसको कारण आयत नं. २० हो जो मदनी हो ।

[६]सर्वप्रथम जुन प्रकाशना उतार्‍यो त्यो اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ हो । त्यसका पश्चात प्रकाशनामा विलम्ब भयो तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम

قُمْ فَأَنذِرْ ۝٢	(२) उभिहाल तथा सावधान गरिदेउ ।[1]
وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۝٣	(३) तथा आफ्नो प्रभुकै महिमा वर्णन गर ।
وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۝٤	(४) तथा आफ्ना वस्त्रहरूलाई पवित्र राख्ने गर ।[2]
وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ۝٥	(५) र अपवित्रतालाई छाडिदेउ ।[3]
وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ۝٦	(६) तथा उपकार गरी अधिक लिनुको इच्छा नगर ।[4]
وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۝٧	(७) तथा आफ्नो प्रभुका मार्गमा धैर्य राख ।
فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ۝٨	(८) त जब नरसिंघामा फुकिनेछ ।
فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ۝٩	(९) त त्यो दिन बहुतै कठोर दिन हुनेछ ।
عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ۝١٠	(१०) जो काफ़िरहरूका लागि सरल हुनेछैन ।[5]

अति व्याकूल हुनुभयो तथा चिन्तित रहन थाल्नुभो । एकदिन अकस्मात त्यही फरिश्ता जो हिरा (पर्वत) को गुफामा प्रकाशना लिएर प्रथम पटक आएको थियो । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले देख्नुभयो कि धर्ती तथा आकाशको बीच एउटा कुर्सीमा विराजमान छ, जसबाट उहाँमाथि एउटा भय आयो तथा घर गएर घरवालाहरू सित भन्नुभयो कि मलाई लुगा ओढाइदेऊ, मलाई लुगा ओढाइदेऊ, अतः उनले उहाँलाई एउटा लुगा ओढाइदिए । यसै स्थितिमा यो प्रकाशना अवतरित भयो (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम सूरतुल मुद्दस्सीर तथा किताबुल ईमान) यस आधारमा यो दोस्रो वह्य (प्रकाशना) तथा प्रकाशनाका विलम्बका पश्चात प्रथम प्रकाशना हो ।

[1]अर्थात् मक्कावासीहरूलाई तर्साऊ यदि उनीहरूले ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।

[2]अर्थात् मन तथा विचारका साथ लुगा पनि पवित्र राख । यो आदेश यसकारण दियो कि मक्काका मुश्रिक पवित्रताको ध्यान राख्दैनथे ।

[3]अर्थात् मूर्तिहरूको पूजा त्यागदेऊ । यो वास्तवमा मानिसहरूलाई उहाँका माध्यमबाट आदेश दिइदैछ ।

[4]अर्थात् उपकार गरेर यो इच्छा नराख कि प्रतिफलमा यसभन्दा अधिक पाइनेछ ।

[5]अर्थात् प्रलयका दिन काफ़िरहरूका लागि भारी (गम्भीर) हुनेछ किनकि त्यसदिन कुफ्रको परिणाम उनलाई भोग्नुपर्ने हुन्छ जसलाई उनी संसारमा गरिरहे ।

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ⑪

(११) मलाई तथा उसलाई छाडिदेउ, जसलाई मैले एक्लो पैदा गरेको छु ।[1]

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَّمْدُودًا ⑫

(१२) तथा त्यसलाई अत्याधिक दिएको छु ।

وَبَنِينَ شُهُودًا ⑬

(१३) तथा उपस्थित रहनेवाला पुत्र पनि ।[2]

وَمَهَّدتُّ لَهُ تَمْهِيدًا ⑭

(१४) तथा मैले त्यसलाई धेरै समृद्धि दिएको छु ।[3]

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ⑮

(१५) तैपनि उसको कामना छ कि मैले उसलाई अझ अधिक दिऊ ।[4]

كَلَّا ۖ إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ⑯

(१६) होइन होइन,[5] त्यो हाम्रा आयतहरूको विरोधी हो ।[6]

سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ⑰

(१७) शीघ्र नै मैले उसलाई एउटा कठिन उकालो उक्लिन लगाउनेछु ।

---

[1]यो शब्द चेतावनी तथा धम्कीको लागि छ कि त्यसलाई जसलाई मैले आमाका पेटबाट एक्लो पैदा गरें, त्यससित न धन थियो न सन्तान, तथा मलाई एक्लो छाडिदेऊ । अर्थात् म स्वयं नै त्यससित निपट्ने छु । भन्दछन् कि यो वलीद पुत्र मुगीरातिर संकेत छ । यो कुफ्र तथा उपद्रवमा निकै बढिसकेको थियो, यसकारण विशेषरुपले त्यसको चर्चा गरिएको छ ।

[2]त्यसलाई अल्लाहले पुत्र प्रदान गरेको थियो तथा उनी प्रत्येक समय त्यसका पासमा नै रहन्थे, घरमा धनको अधिकता थियो । यसकारण पुत्रहरूलाई व्यापार का लागि बाहिर जानुको आवश्यकता हुँदैनथ्यो । केही विद्हरू भन्दछन् कि यी पुत्र सात थिए, केही बाह्र तथा केही तेह्र बताउँछन्, यिनीमध्ये तीन मुसलमान भएका थिए खालिद, हिशाम तथा वलीद रज़ियल्लाहु अन्हु । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् धन-सम्पत्तिमा प्रधानता तथा प्रमुखतामा एवं दीर्घ आयुमा ।

[4]अर्थात् कुफ्र तथा अवज्ञाका उपरान्त पनि त्यसको आकांक्षा छ कि म त्यसलाई अझ अधिक दिऊ ।

[5]अर्थात् मैले त्यसलाई अधिक दिनेछैन ।

[6]यो كَلَّا को कारण हो عَنِيدٌ त्यस व्यक्तिलाई भन्दछन् जो सत्यलाई जान्दा जान्दै त्यसको विरोध तथा खण्डन गर्दछ ।

[7]अर्थात् त्यसलाई यस्तो यातनामा ग्रस्त गर्नेछु जसलाई सहन गर्नु अति कठिन हुनेछ । केही धर्मज्ञाताहरू भन्दछन् कि नरकमा अग्निको पर्वत हुनेछ जसमाथि त्यसलाई चढाइनेछ । إِرْهَاق को अर्थ हो मानिसमाथि गह्रुङ्गो कुरा लाद्दिनु (फतहुल कदीर)

إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾

(१८) उसले विचार गरेर अनुमान गऱ्यो ।[१]

فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾

(१९) त्यसको नाश होस् ! त्यसले कसरी अनुमान गऱ्यो ?

ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾

(२०) त्यो पुनः नष्ट होस् ! कुन प्रकारले अनुमान गऱ्यो ?[२]

ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾

(२१) उसले फेरि देख्यो ।[३]

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

(२२) अनि अनुहार खुम्च्यायो तथा मुख बिगाऱ्यो ।[४]

ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾

(२३) त्यसपछि पछाडि हट्यो तथा गर्व गऱ्यो ।[५]

فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा भन्नलाग्यो कि यो त मात्र जादू हो जो नकल गरिन्छ ।[६]

إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

(२५) (यो) मनुष्यका कथनका अतिरिक्त केही पनि होइन ।

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾

(२६) म शीघ्र नै त्यसलाई (सफरमा) नरकमा हाल्नेछु ।

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा तिमीलाई के थाहा[७] कि नरक के कुरो हो ?

[१]अर्थात् पवित्र कुर्आन तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सन्देश सुनेर त्यसले यस विषयमा सोच्यो कि म यसका के उत्तर दिऊ ? तथा आफ्नो मनमा त्यसले त्यो तयार गऱ्यो ।

[२]यी त्यसका सम्बन्धमा अभिशापका शब्द हुन् कि नाश होस्, मारियोस्, के कुरा उसले सोचेको छ ?

[३]अर्थात् फेरि विचार गऱ्यो कि कुर्आनको खण्डन कुन प्रकार सम्भव छ ।

[४]अर्थात् यो उत्तर विचारदाखेरि मुख खुम्च्यायो तथा बङ्ग्यायो जस्तो कि साधारणतः कुनै गम्भीर कुरामा विचार गर्दाखेरि मानिस यस्तै नै गर्दछ ।

[५]अर्थात् सत्यबाट मुख फर्कायो तथा ईमान स्वीकार गर्नबाट अहङ्कार गऱ्यो ।

[६]अर्थात् योकसैबाट सिकेर आयो तथा त्यहाँबाट नक्कल गऱ्यो र दावा गऱ्यो कि यो अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको हो ।

[७]नरकका नामहरू अथवा श्रेणीहरूमध्ये एउटाको नाम "सकर" पनि हो ।

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ۝

(२८) न त्यो शेष राख्दछ तथा न छाड्दछ ।[१]

لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ۝

(२९) छालालाई पोलिदिन्छ ।

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ۝

(३०) तथा त्यसमाथि उन्नाईस (फरिश्ताहरू नियुक्त) छन् ।[२]

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا ۙ وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ ۙ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ

(३१) तथा हामीले नरकका रक्षक केवल फरिश्ताहरू राखेका छौं । तथा हामीले उनको संख्या केवल काफ़िरहरूको परीक्षाका लागि निर्धारित गरेका छौं[३] ताकि अहले किताब (विश्वास) गरिहालून्[४] तथा ईमान वालाहरू ईमानमा बढेर जाऊन् ।[५] तथा अहले किताब एवं मुसलमान संदेह नगरुन्, तथा जसका हृदयमा रोग छ तिनीहरू तथा काफ़िर भन्नून कि यस उदाहरणबाट अल्लाह तआलाको के तात्पर्य छ ?[६] यस

[१]उनका शरीरमा मासु छाड्नेछ न हड्डी । अर्थात् अभिप्राय यो हो कि नरकवासीहरूलाई जीवित छाड्नेछ न मृत । لا يموت فيها و لا يحي

[२]अर्थात् नरकमा द्वारपालका रूपमा १९ फरिश्ता नियुक्त छन् ।

[३]यो क़ुरैशका मूर्तिपूजकहरूको खण्डन हो, जब नरकका अधिकारीहरूको अल्लाहले चर्चा गऱ्यो त अबूजहलले क़ुरैशका समूहलाई सम्बोधित गर्दै भन्यो कि तिमीमध्ये प्रत्येक दश व्यक्तिहरूको गिरोह एक-एक फरिश्ताका लागि पर्याप्त हुनेछैन । केही भन्दछन् कि किलदा नामक व्यक्तिले जसलाई आफ्नो शक्तिमा बडो गर्व थियो, भन्यो कि तिमी सबै मात्र दुई फरिश्ता सम्हाल्नु, सत्र फरिश्ताहरूलाई त म एक्लो नै हेर्नेछु । भन्दछन् कि त्यसैले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई कुश्तीको पनि कैयन पटक चुनौती दियो तथा प्रत्येक पटक पराजित भयो तथा ईमान स्वीकारेन । भन्दछन् कि यसका अतिरिक्त रुकाना पुत्र अब्दे यज़ीदका साथ पनि उहाँले कुश्ती लड्नु भएको थियो किन्तु उनी पराजित भएर मुसलमान भइहालेका थिए । (इब्ने क़सीर) अभिप्राय यो हो कि यो संख्या पनि उनका परिहास अर्थात् परीक्षाको हेतु बन्यो । (सहीह बुख़ारी मुस्लिम)

[४]अर्थात् यो जानीहालून कि यो रसूल सत्य छ तथा त्यससित त्यही कुरा गर्नु भएको छ जो पूर्वका ग्रन्थहरूमा पनि अंकित छ ।

[५]कि अहले किताबले उनका पैग़म्बरको कुरोको पुष्टि गरेका छन् ।

[६]हृदयका रोगीसित अभिप्राय मुनाफ़िक (अवसरवादी) हुन् अथवा ती हुन् जसका हृदयमा

مَاذَآ أَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا ۗ كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ ۗ وَمَا يَعْلَمُ جُنُوْدَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۗ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

प्रकार अल्लाह तआला जसलाई चाहन्छ मार्ग विचलित गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन गर्छ[1] तथा तिम्रा प्रभुका सेनाहरूलाई त्यसका अतिरिक्त कोही जान्दैन[2] यो समस्त मनुष्यका लागि (साक्षात) शिक्षा (एवं उपदेश) हो ।[3]

كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾

(३२) कदापि होइन ।[4] चन्द्रमाको सौगन्ध ।

وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा रात्रिको जब त्यो पछि हट्छ ।

وَالصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा प्रातःको जब त्यो प्रकाशित हुनजान्छ ।

إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾

(३५) कि (निःसन्देह त्यो नरक) ठुला वस्तुहरूमध्ये एउटा हो ।[5]

शंकाहरू थिए, किनकि मक्कामा मुनाफ़िक नै थिएनन् अर्थात् यो सोध्नेछन् कि उनको संख्यालाई यहाँ चर्चा गर्नुमा अल्लाहको के हिकमत छ ?

[1]अर्थात् विगतका विचलनको जस्तै जसलाई चाहन्छ कुमार्ग तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन गर्दछ यसमा जो हिकमत हुन्छ, त्यसलाई केवल अल्लाह नै जान्दछ ।

[2]अर्थात् यी काफ़िर तथा मुश्रिक बुझ्दछन् कि नरकमा १९ फरिश्ता नै त छन्, जसमाथि नियन्त्रण पाउनु कुनचाहिँ ठूलो काम हो ? परन्तु उनलाई थाहा छैन कि प्रभुको सेना त यति छ जसलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन । केवल फरिश्ता नै यति संख्यामा छन् कि ७० हजार फरिश्ता नित्य दिन अल्लाहको उपासनाका लागि "बैतुल मामूर" मा प्रवेश गर्दछन्, अनि प्रलयसम्म उनको पालो आउने छैन । (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम)

[3]अर्थात् यो नरक तथा त्यसका लागि नियुक्त फरिश्ताहरू मानिसहरूको शिक्षा एवं उपदेशका लागि छन् कि सम्भवतः उनी अवज्ञाबाट रोकियून् ।

[4] كَلَّا यो मक्कावासीहरूका भ्रमको इन्कार हो, अर्थात् जो उनीहरू यो बुझ्दछन् कि हामी फरिश्ताहरूलाई पराजित गर्नेछौं कदापि यस्तो हुनेछैन । सौगन्ध छ चन्द्रमाको तथा रात्रिको जब तिनी पछाडि हटून् तथा जान थालून् ।

[5]यो सौगन्धको उत्तर हो । كُبَرٌ (कुबर) كُبْرٰى (कुबरा) को बहुवचन हो । अति महत्वपूर्ण कुराहरूको शपथका पश्चात अल्लाहले नरकको महानता तथा भयानकताको वर्णन गरेको छ, जसबाट त्यसको महानतामा कुनै सन्देह रहँदैन ।

نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾
(३६) मनुष्यलाई तर्साउनेवाला ।[1]

لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾
(३७) ती व्यक्तिहरूका लागि जो तिमीमध्ये अगाडि बढ्न चाहन्छन् अथवा पछाडि हट्न चाहन्छन् ।[2]

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾
(३८) प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्महरूका लागि गिरवी छ ।[3]

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾
(३९) परन्तु दायाँ हातवालाहरू ।[4]

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾
(४०) (कि) उनीहरू स्वर्गमा (बसेको अवस्थामा) प्रश्न गरिराखेका हुनेछन् ।[5]

عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾
(४१) पापीहरूसित ।

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ ﴿٤٢﴾
(४२) तिमीलाई नरकमा कुन कुराले हाल्यो ।

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾
(४३) उनीहरूले उत्तर दिनेछन् कि हामी नमाजी थिएनौं ।

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾
(४४) न भोकाहरूलाई खाना खुवाउँथ्यौं ।

[1]अर्थात् यो नरक तर्साउनेवाली छ अथवा त्यस तर्साउनेवालीसित अभिप्राय नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन् अथवा पवित्र कुर्आन हो, किनकि कुर्आन पनि आफूले वर्णन गरिएको वचन तथा धम्कीको आधारमा मानव जातिको लागि सचेत गर्नेवाला छ ।

[2]अर्थात् ईमान तथा आज्ञाकारीतामा अगाडि बढ्न चाहोस् अथवा त्यसभन्दा पछाडि हट्न चाहोस् । अभिप्राय यो हो कि चेतावनी प्रत्येकका लागि छ जसले ईमान ल्याओस् । (विश्वास गरोस्) अथवा कुफ्र (इन्कार) गरोस् ।

[3] رهـن गिरवी (धितो) राख्नलाई भन्दछन् । अर्थात् प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्मको गिरवी छ । त्यस कर्मले त्यसलाई याचनाबाट मुक्त गराउनेछ (यदि सदाचारी हुनेछ) अथवा नष्ट गरिदिनेछ । (यदि दुराचारी हुनेछ)

[4]अर्थात् उनी आफ्ना पापहरूका बन्दी हुने छैनन्, बरु आफ्ना सत्कर्महरूका कारण स्वतन्त्र हुनेछन् ।

[5] فِي جَنَّـات यो أصحابُ اليَمين को स्थिति बताउनका लागि छ स्वर्गीय अट्टालिका (महलमा) बसेर नरकवासीहरूसित प्रश्न गर्नेछन् ।

[6]नमाज़ अल्लाहका अधिकारमा छ तथा निर्धनहरूलाई खुवाउनु भक्तहरूका अधिकारहरूमध्ये छ । अभिप्राय यो भयो कि हामीले अल्लाहका अधिकार पूरा गर्‍यौ न भक्तहरूका ।

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा हामी बाद-विवाद (इन्कार) गर्नेहरूका साथ बाद-विवादमा व्यस्त रहने गर्थ्यौं ।[1]

وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा हामीले प्रतिफलका दिनलाई झुठ्लाउँथ्यौं ।

حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

(४७) यहाँसम्मकि हाम्रो मृत्यु आइपुग्यो ।[2]

فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾

(४८) त उनीहरूलाई सिफारिस गर्नेहरूको सिफारिस लाभप्रद हुनेछैन ।[3]

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) उनीहरूलाई के भएको छ कि उनीहरू शिक्षाबाट मुख फर्काइराखेका छन् ?

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾

(५०) जस्तो कि उनीहरू भडकिएका गधाहरू हुन् ।

فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾

(५१) जो शेरबाट भागेका हुन् ।[4]

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾

(५२) अपितु उनीहरूमध्ये प्रत्येक व्यक्ति चाहन्छ कि त्यसलाई स्पष्ट किताबहरू दिइयोस् ।[5]

---

[1]विवाद तथा मार्ग-विचलनको पक्षमा संलग्नताले भाग लिन्थे ।

[2] يقين (निश्चित) को अर्थ मृत्यु हो, जस्तो अल्लाहले अर्को स्थानमा भन्यो:

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾

"आफ्ना प्रभुको उपासना मृत्यु नआउन्जेल गरिराख ।" (अल-हिज्र-९९)

[3]अर्थात् जो उपर्युक्त दुर्गुणहरूले युक्त हुनेछ, त्यसलाई कसैको सिफारिस पनि लाभ पुऱ्याउने छैन, किनकि उनी कुफ्रका कारण सिफारिसका पात्र हुनेछैन । सिफारिस त मात्र उनका लागि लाभप्रद हुनेछ जो ईमानका कारण सिफारिशका पात्र हुनेछन् अल्लाहतिरबाट सिफारिशको अनुमति पनि उनीहरूका लागि प्राप्त हुनेछ न कि प्रत्येकका लागि ।

[4]अर्थात् यिनी सत्यबाट भड्किने तथा मुख फर्काउनमा यस्ता छन्, जस्तो वनका भयभीत गधाहरू सिंहबाट भाग्दछन् जब उनी तिनका शिकार गर्न चाहन्छन् । قسورة को अर्थ सिंह हो । केहीले धनुर्धर (तीर चलाउनेवाला) अर्थ गरेका छन् ।

[5]अर्थात् प्रत्येकका हातमा अल्लाहको तर्फबाट एउटा खुला किताब उतरोस् जसमा लेखिएको होस् कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम अल्लाहको

كَلَّا بَل لَّا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾

(५३) कदापि यस्तो (हुनसक्दैन), बरु यिनी केयामत (प्रलय) बाट निर्भय छन् ।[1]

كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾

(५४) कदापि होइन ! यो (कुर्आन) एउटा शिक्षा हो ।[2]

فَمَن شَاءَ ذَكَرَهُ ﴿٥٥﴾

(५५) अब जो चाहन्छ यसबाट शिक्षा प्राप्त गरोस् ।

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ ۚ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

(५६) तथा उनीहरू त्यसबेला शिक्षा प्राप्त गर्नेछन्, जब अल्लाह तआला चाहन्छ[3] त्यो यसै योग्य छ कि उससित तर्सुन तथा यस योग्य पनि कि त्यसले क्षमा गरोस् ।[4]

सूरतुल क़ियामः-७५

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

सूरः क़ियामः मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा चालीस आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

रसूल (सन्देष्टा) । केहीले यो भावार्थ गरेका छन् कि बिना कर्म यिनी यातनाबाट मुक्ति चाहन्छन्, अर्थात् प्रत्येकलाई मुक्ति-लेख प्राप्त होस् । (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् उनको उपद्रवका कारण आख़िरत (परलोक) प्रति अविश्वास तथा त्यसको इन्कार हो जसले उनलाई निर्भय गरिदिएको छ ।

[2]परन्तु त्यसका लागि जो यस कुर्आनका सदुपदेशहरूबाट शिक्षा ग्रहण गर्न चाहुन् ।

[3]अर्थात् यस कुर्आनबाट मार्गदर्शन तथा सदुउपदेश त्यसलाई नै प्राप्त हुनेछ जसलाई अल्लाहले चाहनेछ । ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

"तथा तिमी जगतका प्रभुले नचाहिकन केही पनि चाहन सक्दैनौ ।" (अत्तकबीर-२९)

[4]अर्थात् त्यो अल्लाह नै यस योग्य छ कि त्यससित तर्सियोस् तथा त्यही क्षमादानका अधिकार राख्दछ । अतः त्यही यस कुराका योग्य छ कि त्यसका आज्ञाको पालन गरियोस् तथा त्यसको अवज्ञाबाट बचियोस् ताकि मानिस त्यसको दया तथा क्षमाका योग्य बन्न सकोस् ।

لَآ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ ﴿١﴾

(१) म सौगन्ध खान्छु केयामत (प्रलय) का दिनको ।[1]

وَلَآ أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾

(२) तथा सौगन्ध खान्छु त्यस मनको जो धिक्कार (निन्दा) गर्नेवाला छ ।[2]

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُ ﴿٣﴾

(३) के मनुष्य यो विचार गर्दछ कि हामीले त्यसका हड्डीहरू एकत्रित गर्ने नै छैनौ ?[3]

بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٤﴾

(४) हो, अवश्य गर्नेछौ हामीलाई सामर्थ्य छ कि त्यसको हामीले उसको (औंला) को टुप्पालाई ठीक गरिदेऔं ।[4]

بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ﴿٥﴾

(५) अपितु मनुष्य त चाहन्छ कि अगाडि-अगाडि अवज्ञा (एवं अवहेलना) गर्दैजाओस् ।[5]

---

[1] أُقْسِمُ मा لا अधिक छ जो अरबीको एउटा भाषाशैली हो जस्तो ﴿مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ﴾ (अल-आराफ़-१२) तथा ﴿لِئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ﴾ (अल-हदीद-२९) तथा अन्य धेरै स्थानमा छ । केही भन्दछन् कि सौगन्धभन्दा पहिला काफ़िरहरूको कुराको इन्कार छ, उनी भन्दथे कि मृत्युका पश्चात कुनै जीवन छैन । لا द्वारा भनिएको छ कि जस्तो तिमी भन्दछौ कुरा यस्तो छैन म (अल्लाह) प्रलयका दिनको सौगन्ध खान्छु । क़ेयामत (प्रलय) का दिनको सौगन्ध खानुबाट उद्देश्य त्यसका महत्व तथा गम्भीरतालाई स्पष्ट गर्नु हो ।

[2] अर्थात् भलाईमा पनि गर्दछ कि अधिक किन गरेन तथा कुकर्ममा पनि यसबाट किन रोकिन्न ? संसारमा पनि जसको अर्न्तआत्मा जागरुक हुन्छ तिनको आत्मा उनीहरूलाई धिक्कार्दछ, परन्तु आख़िरत (परलोक) मा त सबैको आत्माले धिक्कार्नेछ ।

[3] यो शपथको उत्तर हो । मानिससित अभिप्राय यहाँ काफ़िर तथा नास्तिक मानिस हो जो क़यामत (प्रलय) लाई मान्दैन, त्यसको सोंच गलत छ । अल्लाह तआला निश्चय मानिसहरूका अंश (अंग) लाई एकत्रित गर्नेछ । यहाँ हड्डीहरूको विशेष रुपले चर्चा छ यसकारण कि हड्डीहरू नै पैदाईशको मूल ढाँचा तथा गोलाम्बर (फर्मा) हुन् ।

[4] بَنَان हात एवं खुट्टाका ती किनारालाई भन्दछन् जो जोर्नी, नङ्ग्रा तथा सूक्ष्म धमनीहरू एवं मसिना हड्डीहरूमा स्थित हुन्छन् । जब यी मसिना तथा सूक्ष्म वस्तुहरूलाई हामीले जोड्दिनेछौं भने ठूला-ठूला भागहरू (अङ्गहरू) लाई जोड दिनु हाम्रा लागि के कठिन हुनेछ ?

[5] अर्थात् यस आशामा सत्यको अवहेलना तथा इन्कार गर्दछ कि कुनचाहिं प्रलय आउनुछ ।

يَسْـَٔلُ اَيَّانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ ۝٦
(६) सोध्छ कि क़ेयामत (प्रलय) को दिन कहिले आउनेछ ?[१]

فَاِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ۝٧
(७) त जुनबेला आँखाहरू दृष्टिविहीन हुनेछन् ।[२]

وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۝٨
(८) तथा चन्द्रमा प्रकाशहीन हुनेछ ।[३]

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۝٩
(९) तथा सूर्य एवं चन्द्रमा एकत्र हुनेछन् ।[४]

يَقُوْلُ الْاِنْسَانُ يَوْمَىِٕذٍ اَيْنَ الْمَفَرُّ ۝١٠
(१०) त्यसदिन मानिसले भन्नेछ कि आज भाग्नुको स्थान कहाँ छ ?[५]

كَلَّا لَا وَزَرَ ۝١١
(११) होइन-होइन कुनै शरणस्थल छैन ।[६]

اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَىِٕذِ ِۨ الْمُسْتَقَرُّ ۝١٢
(१२) आज त तिम्रो प्रभुतिर नै ठिकाना छ ।[७]

[१]यो प्रश्न यसकारण गर्दैन कि पापहरूबाट क्षमा माँगोस्, अपितु क़ेयामत घटित हुने कुरोलाई असम्भव ठान्दै प्रश्न गर्दछ । यसकारण अवज्ञा तथा दूराचारले रोकिन्न तैपनि आगामी अवधिमा अल्लाह तआला क़ेयामत आउनुको समय भनिराखेको छ ।

[२]भय तथा आश्चर्यले जस्तो मृत्युका समय साधारणतः हुन्छ ।

[३]जब चन्द्रमालाई ग्रहण लाग्दछ त त्यस समय पनि त्यो प्रकाशहीन हुनजान्छ । किन्तु यो चन्द्रग्रहण जो प्रलयका लक्षणहरूमध्ये छ जब हुनेछ त तत्पश्चात त्यसमा प्रकाश आउने छैन ।

[४]अर्थात् प्रकाशहीन हुनुबाट अभिप्राय हो कि चन्द्रमाका समान सूर्यको पनि प्रकाश समाप्त हुनेछ ।

[५]अर्थात् जब यी घटनाहरू घट्नेछन् त अल्लाहबाट अथवा नरकको यातनाबाट भाग्नुको मार्ग खोज्नेछ, किन्तु त्यस समय भाग्नुको बाटो कहाँ हुनेछ ।

[६]وَزَرَ पर्वत अथवा गढलाई भन्दछन् जहाँ मनुष्यले शरण लेओस् त्यहाँ यस्तो कुनै शरणको ठाउँ हुनेछैन ।

[७]जहाँ त्यसले भक्तहरूका बीच निर्णय गर्नेछ । यो सम्भव हुनेछैन कि कोही अल्लाहका यस न्यायलयबाट लुक्न सकोस् ।

يُنَبَّؤُا الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾

(१३) आज मनुष्यलाई त्यसबाट अगाडि पठाइएका तथा पछाडि छाडिएकोसित अवगत गराइनेछ ।[1]

بَلِ الْإِنسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾

(१४) बरु मनुष्य स्वयं आफूमाथि प्रमाण छ ।[2]

وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ﴿١٥﴾

(१५) यद्यपि जति नै बहानाहरू पेश गरोस् ।[3]

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿١٦﴾

(१६) (हे नबी !) (तपाईं) कुरआनलाई छिटो याद गर्नका लागि आफ्नो जिब्रोलाई नहल्लाउनुस् ।

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾

(१७) त्यसलाई एकत्रित गर्नु तथा (तपाईंका मुखबाट) पढांउनु हाम्रो दायित्व हो ।[4]

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾

(१८) हामीले जब त्यसलाई पढिहाल्छौं,[5] त तपाईंले त्यसका

---

[1]अर्थात् जसलाई त्यसका सबै कमहरूसित अवगत गराइनेछ, नयाँ होस् अथवा पुरानो, प्रथम होस् अथवा अन्तिम, सानो होस् अथवा महान् । ﴿وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا﴾ (अल-कहफ़-४९)

[2]अर्थात् त्यसका आफ्ना हात, खुट्टा, जिब्रो तथा अन्य अङ्गले गवाही दिनेछन् अथवा यो अर्थ हो कि मानिस आफ्ना दोष स्वयं जान्दछ ।

[3]अथवा लडोस्, झगडोस् एउटा न एउटा बहाना गरोस्, किन्तु यस्तो गर्नु न त्यसका लागि लाभप्रद छ तथा न त्यो आफ्ना अन्तः करणलाई शान्त गर्नसक्छ ।

[4]आदरणीय जिब्रील जब वह्य (प्रकाशना) लिएर आउनुहुन्थ्यो त नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम पनि उनका साथ शीघ्रताले पढ्दै जानुहुन्थ्यो कि कुनै शब्द नबिर्सियून् । अल्लाहले उहाँलाई फरिश्ताका साथ-साथ यसप्रकार पढ्नुबाट रोकिदियो । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल क़ियामः) यो विषय पहिले पनि गुज्रिसकेको छ । ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ﴾ (सूरः ताहा-११४) अतः यस आदेशका पश्चात उहाँ चूप लागेर सुन्नुहुन्थ्यो ।

[5]अर्थात् तपाईंका छातिमा त्यसलाई एकत्रित गरिदिनु तथा तपाईंको जिब्रोमा जारी गरिदिनु हाम्रो दायित्व हो, ताकि उसको कुनै भाग तपाईंका स्मरणबाट ननिस्कोस् तथा तपाईंलाई नबिर्सोस् ।

[6]अर्थात् फरिश्ता (जिब्रील) द्वारा जब हामी त्यसको पाठ तपाईंका लागि पूरा गरिहाल्छौं ।

पढ्नुको अनुकरण गर्नुस् ।[१]

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ﴿١٩﴾

(१९) अनि त्यसलाई स्पष्ट गरिदिनु हाम्रो दायित्व हो ।[२]

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ ٱلْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾

(२०) होइन-होइन तिमी त शीघ्र प्राप्त हुने (संसार) सित प्रेम गर्दछौ ।

وَتَذَرُونَ ٱلْـَٔاخِرَةَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा परलोकलाई छाडिहालेका छौ ।[३]

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾

(२२) त्यसदिन धेरै मुख प्रफुल्लित (एवं प्रकाशित) हुनेछन् ।

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

(२३) आफ्ना प्रभुतिर देखिराखेका हुनेछन् ।[४]

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍۭ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा कति मुख त्यस दिन (कुरुप एवं) उदास हुनेछन् ।[५]

---

[१]अर्थात् त्यसका आदेश तथा धर्म-विधान मानिसहरूलाई पढेर सुनाउनुस् तथा तिनको पालना पनि गर्नुस् ।

[२]अर्थात् त्यसका जटिल स्थानहरूको व्याख्या तथा हलाल (वैध) एवं हराम (निषेध) को स्पष्टीकरण हाम्रो दायित्व हो । यसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले कुरआनका संक्षेपहरूको जो वर्णन, मुब्हमहरू (गुणहरू) को व्याख्या तथा त्यसको साधारण विषयहरूको जुन विशेषता भन्नुभएको छ, जसलाई हदीस भनिन्छ, यो पनि अल्लाहको तर्फबाट दिव्यवाणी तथा सुझाव दिएका कुराहरू हुन् यसकारण उनलाई पनि कुरआन जस्तै मान्नु आवश्यक छ ।

[३]अर्थात् प्रलयका दिनलाई झुठ्लाउनु, ما أنزل الله को विरोध तथा सत्यबाट विमुखता यसकारण छ कि तिमीले सांसारिक जीवनलाई नै सबैथोक ठानेका छौ तथा आखिरत तिमीले बिर्सेका छौ ।

[४]यी ईमान भएकाहरूका अनुहार हुनेछन् जो आफ्नो शुभ परिणामका कारण शान्त, प्रसन्न तथा प्रकाशित हुनेछन । अनि अल्लाहका दर्शनसित पनि आनन्दित हुनेछन् जस्तो कि सहीह हदीसहरूबाट स्पष्ट छ तथा अहले सुन्नतको सर्वमान्य विश्वास हो ।

[५]यी काफ़िरहरूका अनुहार हुनेछन् । باسرة परिवर्तित भएका, पहेंला, शोक तथा चिन्ताले काला एवं कुरुप हुनेछन् ।

تَظُنُّ اَنْ يُّفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾

(२५) बुझेका हुनेछन् कि उनका साथ कम्मर भाँचिदिने व्यवहार गरिनेछ ।[1]

كَلَّآ اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾

(२६) होइन-होइन[2] जब प्राण कण्ठसम्म आइपुग्ने छन् ।[3]

وَقِيْلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा भनिनेछ कि कोही धामी-झाक्री (झार फूक गर्नेवाला) छ ।[4]

وَّظَنَّ اَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा उसले विश्वास गरिहाल्यो कि यो बिदाको समय हो ।[5]

وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा पिडौंलासित पिंडौला जोडिने छ ।[6]

اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذِ ۨالْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

(३०) आज तिम्रा प्रभूतिर हिंडनु छ ।

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلّٰى ﴿٣١﴾

(३१) त उसले न त पुष्टि गऱ्यो न नमाज़ पढ्यो ।[7]

---

[1]तथा त्यो यही कि नरकमा उनलाई फ्याँकिदिइनेछ ।

[2]अर्थात् यो सम्भव छैन कि काफ़िर प्रलयमा ईमान स्वीकार गरुन् ।

[3] تراقي यो تَرْقُوَةٌ को बहुवचन हो, यो गर्दनका निकट छाति तथा काँधका बीच एउटा हड्डी हो अर्थात् जब मृतको पंजाले तिमीलाई आफ्नो जकडमा लिनेछ ।

[4]अर्थात् उपस्थित मानिसहरूमध्ये कोही छ जो झार-फूँकद्वारा तिमीलाई मृत्युको पंजाबाट मुक्त गर्न सकोस् । केहीले यसको अर्थ यो पनि गरेका छन् कि त्यसको आत्मा (प्राण) लिएर को उक्लियोस् ? दयाका फरिश्ता अथवा यातनाका ? यस स्थितिमा यो वचन फरिश्ताहरूको हो ।

[5]अर्थात् त्यस व्यक्तिले विश्वास गर्नेछ जसका प्राण कण्ठसम्म पुगेका छन् कि अब धन, सन्तान तथा संसारको प्रत्येक वस्तुबाट बिदाईको समय आइपुग्यो ।

[6]यसबाट यो त मृत्युको पिंडुलाको पिडुलासित जोड्नु तात्पर्य हो अथवा निरन्तर दुख सामान्य भाष्यकारहरूले दोस्रा अर्थ लिएका छन् । (फ़तुहुल क़दीर)

[7]अर्थात् यस मनुष्यले न अल्लाह तथा रसूल एवं कुरआनलाई मान्यो न नमाज़ पढ्यो अर्थात् अल्लाहको इबादत गरेन ।

وَلَٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾

(३२) अपितु झुठ्लायो तथा फर्किहाल्यो ।[१]

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾

(३३) अनि आफ्ना घरवालाहरूसित घमण्ड गर्दै गयो ।[२]

أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾

(३४) अफसोच छ तिमीमाथि, पछुतो छ तिमीमाथि ।

ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾

(३५) अनि दुःख छ तथा खराबी छ तिम्रा लागि ।[३]

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

(३६) के मनुष्य यो ठान्दछ कि त्यसलाई व्यर्थ छाडिदिइनेछ ।[४]

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾

(३७) के त्यो एउटा बाक्लो पानीको थोपा थिएन, जो चुहाइन्छ ?

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾

(३८) के त्यो रगतको डल्लो भयो, अनि (अल्लाहले) त्यसलाई पैदा गऱ्यो तथा ठीक रुपमा बनाइदियो ।[५]

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾

(३९) अनि त्यसबाट युगल अर्थात् भाले-पोथी बनायो ।

أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

(४०) के (अल्लाह तआला) यस (कुरा) माथि समर्थ छैन कि मृतलाई जीवित गरिदेओस् ?[६]

[१]अर्थात् रसूललाई झुठ्लाए तथा ईमान एवं आज्ञापालन गरेन ।

[२] يَتَمَطَّى घमण्ड तथा अट्टेरीपना गर्दै)

[३]यो धम्कीको शब्द हो । भनिन्छ कि यो वास्तवमा أولاك الله ما تكرهه हो, "अल्लाहले तिमीलाई यस्तो कुरामा ग्रस्त गरिदेओस् जसलाई तिमी मान्दछौ ।"

[४]अर्थात् उसलाई कुनै कुराको आदेश दिइनेछ न कसैबाट रोकिनेछ, न उसको हिसाब लिइनेछ, न दण्ड । अथवा उसलाई सदाका लागि कब्रमा छाडिदिइनेछ तथा त्यसलाई पुनः जीवित गरिनेछैन ।

[५] فَسَوَّى अर्थात् त्यसलाई ठीक-ठाक गऱ्यो तथा त्यसको पूर्ति गऱ्यो तथा त्यसमा आत्मा फुक्यो ।

[६]अर्थात् जो अल्लाह मानिसहरूलाई यसप्रकार अनेक स्थितिहरूबाट गुजारेर पैदा गर्दछ के मर्नुका पश्चात उनीहरूलाई पुनः जीवित गर्नुमा समर्थ छैन ?

سُوْرَةُ الدَّهْرِ

सूरतुद्दहर-७६

सूरः दहर* मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा ३१ आयतहरू एवं २ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِيْنٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْـًٔا مَّذْكُوْرًا ①

(१) निश्चय नै मनुष्यमाथि युगको एउटा त्यो समय पनि गुज्रिसकेको छ[1] जबकि त्यो कुनै वर्णन गर्ने योग्य वस्तु थिएन ।

اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ اَمْشَاجٍ ۖ نَّبْتَلِيْهِ فَجَعَلْنٰهُ سَمِيْعًا بَصِيْرًا ②

(२) निःसन्देह हामीले मनुष्यलाई मिलेजुलेका वीर्यबाट परीक्षाका लागि पैदा गऱ्यौं ।[2] तथा त्यसलाई सुन्ने तथा देख्नेवाला बनायौं ।[3]

*यो मक्की तथा मदनी हुनुमा मतभेद छ । साधारण विद्वान यसलाई मदनी मान्दछन् । केही भन्दछन् कि अन्तिम दस आयत मक्की हुन्, शेष मदनी हुन् । (फ़तहुल क़दीर) रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम जुमअःका दिन फज्रको नमाज़मा الٓمٓ تَنْزِيْلُ السَّجْدَة (अलिफ. लाम. मीम तंजीलुस सजदा) तथा सूरः इन्सान (दहर) पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह मुस्लिम, किताबुल जुमुअः, बाबुमा युकरउ फ़ी यौमिल जुमुअते) यस सूरःलाई सूरःइन्सान पनि भनिन्छ ।

[1]هَلْ यहाँ قَدْ का अर्थमा छ जस्तो कि अनुवादले स्पष्ट छ । الإنسان सित केहीका निकट मानव पिता अर्थात् प्रथम मानव आदरणीय आदम अभिप्राय छन् । حِيْنٌ (एक समय) सित अभिप्राय प्राण फुकिनुभन्दा पूर्वको समय हो जो चालीस वर्ष छ तथा अधिकतर व्याख्याकारहरूका विचारले الإنسان शब्द मानव जातिका लागि प्रयुक्त भएको छ, तथा حِيْنٌ (समय) सित तात्पर्य गर्भ अर्थात् आमाका गर्भमा रहनुको अवधि हो, जसमा त्यो वर्णनीय वस्तु हुँदैन । यसमा मानौ मानिसलाई सावधान गरिएको छ कि त्यो एउटा सुन्दर रुपमा जब बाहिर आउँछ त प्रभुका अगाडि घमण्ड गर्दछ, तथा अट्टेरीपना गर्दछ । त्यसले आफ्नो हैसीयत याद राख्नुपर्छ कि म त त्यही हूँ, जब म नास्ति संसारमा थिएँ, त मलाई को जान्दथ्यो ?

[2]मिश्रितको अभिप्राय नर-नारी दुबैको वीर्यको संयोग अनि तिनको विभिन्न स्थितिहरूबाट गुज्रनु हो । पैदा गर्नुको उद्देश्य मानिसको परीक्षा हो । ﴿لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ (अल-मुल्क-२)

[3]अर्थात् त्यसलाई सुन्ने तथा देख्ने शक्ति प्रदान गऱ्यौ, ताकि त्यसले सबै कुरा देखोस् तथा सुन्न सकोस् तथा तत्पश्चात आज्ञापालन अथवा अवज्ञाको मार्ग रोज्न सकोस् ।

إِنَّا هَدَيْنَٰهُ ٱلسَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ③

(३) हामीले त्यसलाई मार्ग देखायौं, अब चाहे त्यो कृतज्ञ बनोस् अथवा कृतघ्ना ।[1]

إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ سَلَٰسِلَا۟ وَأَغْلَٰلًا وَسَعِيرًا ④

(४) निःसन्देह हामीले काफ़िरहरूका लागि जंजीरहरू तथा तौक एवं प्रज्वलित अग्नि तयार गरेका छौं ।[2]

إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ⑤

(५) निःसन्देह सदाचारीहरूले त्यस प्यालाबाट पिउनेछन् जसमा काफूर (कपुर) को मिश्रण छ ।[3]

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ⑥

(६) जो एक स्रोत हो ।[4] जसबाट अल्लाहका भक्तहरूले पिउनेछन्, त्यसका नहरहरू निकाल्नेछन् (जता चाहनेछन्) ।[5]

---

[1]अर्थात् उपरोक्त शक्ति तथा योग्यताहरूका अतिरिक्त हामीले स्वयं पनि अम्बिया अलैहिस्सलाम, आफ्ना किताबहरू तथा सत्यका प्रचारकहरूद्वारा सत्यका मार्गलाई स्पष्ट गरिदिएका छौं । अब यो त्यसको रुचि हो कि अल्लाहको आज्ञाको पालना गरेर कृतज्ञ भक्त बनोस् अथवा अवज्ञाको मार्ग अपनाएर कृतघ्न बनोस् । जस्तो एउटा हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसले भन्नुभयो «كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ، فَمُوبِقُهَا، أَوْ مُعْتِقُهَا» "प्रत्येक प्राणी आफ्ना प्राणको क्रय-विक्रय गर्दछ त त्यसलाई नाश गरिदिन्छ अथवा त्यसलाई मुक्त गराउँछ ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुत तहारत, बाबु फ़जलिल वजूए) अर्थात् आफ्ना कर्म तथा कर्तव्यद्वारा नष्ट अथवा मुक्त गराउँछ । यदि पाप कमाउने छ भने आफ्ना प्राणलाई नाश तथा भलाई कमाउनेछ भने प्राणलाई मुक्त गराउनेछ ।

[2]यो अल्लाहद्वारा दिइएको स्वाधीनताका गलत प्रयोगको परिणाम हो ।

[3]हतभागाहरू मुकाबिलामा यो भाग्यशाली मानिसहरूको चर्चा हो । كأس (कास) त्यस प्यालालाई भन्दछन् जो भरिएको होस् तथा छल्किरहेको होस् । कपूर शीतल तथा एक विशेष सुगन्ध राख्दछ, त्यसलाई मिसाउनाले मदिराको स्वाद दुईगुना तथा सुगन्ध प्राणलाई सुगन्धित गरिदिनेछ ।

[4]अर्थात् यो कपूर मिसिएको मदीरा दुई चार सुराहीहरू अथवा घैंटाहरूमा हुनेछैन, बरु त्यसको एउटा नहर हुनेछ, अर्थात् त्यो समाप्त हुनेछैन ।

[5]अर्थात् त्यसलाई जता चाहनेछन् मोड्नेछन्, आफ्ना महल तथा घरहरूमा आफ्ना सभा तथा बैठकहरूमा तथा बाहिर मैदान एवं मनोरञ्जन स्थलहरूमा हुन् ।

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ⑦

(७) जो मन्नत पुरा गर्दछन्[1] तथा त्यसदिनसित तर्सन्छन् जसको अवगुण चारैतिर फैलनेवाली छ ।[2]

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ⑧

(८) तथा अल्लाह (तआला) का प्रेममा भोजन गराउँछन् निर्धन अनाथ एवं कैदीहरूलाई ।

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا ⑨

(९) हामीले त तिमीलाई केवल अल्लाह (तआला) को प्रसन्नताका लागि[3] खुवाउछौं, तिमीसित न बदला (साटो) चाहन्छौं न कृतज्ञता ।

إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ⑩

(१०) नि:सन्देह हामी आफ्ना प्रभुसित त्यस दिनको भय राख्दछौं[4] जो अभाव एवं कठोर तावाला हुनेछ ।

---

[1]अर्थात् मात्र एक अल्लाहको उपासना गर्दछौं । मनौति पनि माँग्छौं भने मात्र अल्लाहका लागि तथा त्यसपछि त्यसलाई पूरा गर्दछौं । यसबाट ज्ञात भयो कि मनौती पूरा गर्नु पनि आवश्यक छ, प्रतिबन्ध यो हो कि अवज्ञाको नहोस् । जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ कि जसले मन्नत माँगेको छ कि त्यसले अल्लाहको आज्ञापालन गर्नेछ त त्यसको पालना गरोस् तथा जसले अल्लाहको अवज्ञाको मन्नत माँगेको (प्रतिज्ञा गरेको) छ भने त्यसले अल्लाहको अवज्ञा नगरोस् अर्थात् त्यसलाई पूरा नगरोस् । (सहीह बुख़ारी किताबुल ऐमान बाबुन नज़्रे फित ताअते)

[2]अर्थात् त्यस दिनसित तर्सदै अवज्ञा तथा निषेध काम गर्दैनन् । नराम्रो (पाप) फैलिजानुको अभिप्राय यो हो कि त्यस दिन अल्लाहको पकडबाट केवल त्यही बच्नेछ जसलाई अल्लाहले क्षमा गर्नेछ । शेष सबै त्यसको अनिष्टको लपेटमा हुनेछन् ।

[3]अथवा भोजनका प्रेमका उपरान्त, उनी अल्लाहका प्रसन्नताका लागि गरीबहरूलाई खाना खुवाउँछन् । बन्दी (कैदी) यदि मुसलमान छैन भने पनि त्यसका साथ सद्व्यवहारमा बल दिइएको छ । बद्रका काफ़िर कैदीहरूका विषयमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम सहाबालाई आदेश दिनुभयो कि उनको आदर गर, सहाबा पहिला उनीहरूलाई खुवाउँथे अनि स्वयं खान्थे । (इब्ने कसीर) यसैप्रकार दास तथा नोकर-चाकर पनि यसैका अधीन आउँछन् जसका साथ सदव्यवहारमा बल दिइएको छ । उहाँको अन्तिम वसीयत (उपदेश) यही थियो कि नमाज़ तथा आफ्ना दासहरूको ध्यान राख्नु । (इब्ने माजा, किताबुल वसाया बाबु हल, औसा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम)

[4]आदरणीय इब्ने अब्बास रज़ीयल्लाहु अन्हुले قَمْطَرِيرٌ को अर्थ दीर्घ गर्नुभएको छ । عَبُوس कडा, अर्थात् त्यो दिन अत्यन्त कठिन हुनेछ तथा कडाईका कारण काफ़िरहरूका लागि निकै लामो हुनेछ । (इब्ने कसीर)

فَوَقٰىهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰىهُمْ نَضْرَةً وَّسُرُوْرًا ﴿١١﴾

(११) त उनीहरूलाई अल्लाह तआलाले त्यस दिनको अनिष्टबाट बचाइहाल्यो[1] तथा ताज़गी एवं प्रसन्नता पुऱ्यायो ।[2]

وَجَزٰىهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً وَّحَرِيْرًا ﴿١٢﴾

(१२) तथा उनलाई उनका धैर्यका पुरस्कार[3] स्वर्ग एवं रेशमी वस्त्र प्रदान गऱ्यो ।

مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى الْاَرَآىِٕكِ ۚ لَا يَرَوْنَ فِيْهَا شَمْسًا وَّلَا زَمْهَرِيْرًا ﴿١٣﴾

(१३) यिनी त्यहाँ तख्ताहरू (आसनहरू) मा तकिया लगाएर बसेका हुनेछन्, न त्यहाँ सूर्यको गर्मी देख्नेछन् न जाडोको कठोरता ।[4]

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوْفُهَا تَذْلِيْلًا ﴿١٤﴾

(१४) तथा ती (स्वर्ग) का छायाँहरू उनीमाथि झुकेका हुनेछन्[5] तथा उनका (फलहरू) एवं गुच्छाहरू तल झुण्ड्याइएका हुनेछन् ।[6]

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ

(१५) तथा उनका लागि चाँदीका बर्तन (भाँडाहरू) एवं ती

[1]जस्तो कि उनी त्यसको अनिष्टतासित तर्सन्थे तथा त्यसबाट बच्नका लागि अल्लाहको आज्ञाको पालन गर्दथे ।

[2]ताज़गी अनुहारहरूमा हुनेछ तथा प्रसन्नता हृदयहरूमा । जब मनुष्यको हृदय प्रसन्न हुन्छ त त्यसको अनुहार पनि प्रसन्नताले प्रफुल्ल हुन्छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका विषयमा वर्णन छ कि जब उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम प्रसन्न हुनुहुन्थ्यो त उहाँको अनुहार यस्तो प्रकाशमान हुन्थ्यो मानौं चन्द्रमाको टुक्रा हो । (अल बुखारी किताबुल मगाज़ी, बाबु ग़ज्वते तबूक र मुस्लिम किताबुत तौबा, बाबु हदीसे तौबते काब इब्ने मालिक)

[3]धैर्यको अर्थ हो धर्मका मार्गमा जुन कष्ट आउँछन् तिनलाई प्रसन्नतापूर्वक सहन गर्नु अल्लाहका मार्गमा मनोकांक्षा तथा स्वार्थहरूको त्याग तथा अवज्ञाबाट बच्नु ।

[4]زَمْهَرِيْر कडा जाडोलाई भन्छन् । अभिप्राय यो हो कि त्यहाँ सधैं एउटै ऋतु रहनेछ, तथा त्यो हो बसन्त ऋतु, न अति गर्मी तथा न कडा शीत ।

[5]यद्यपि त्यहाँ सूर्यको ताप हुनेछैन, त्यसका उपरान्त पनि वक्षहरूका छायाँ उनीमाथि झुकेका हुनेछन् । अथवा अभिप्राय यो हो कि उनका शाखाहरू उनका निकट हुनेछन् ।

[6]अर्थात् वृक्षहरूका फल एउटा आज्ञाकारीका समान जब खानुको इच्छा हुनेछ त झुकेर यति निकट हुनेछन् कि बसेको, पल्टेको अवस्थामा पनि तिनलाई टिप्न सकून् । (इब्ने कसीर)

وَّ اَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيْرَا۠ ⑮

गिलासहरूको दौर चलाइनेछ,[1] जो शिशाका हुनेछन् ।

قَوَارِيْرَا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوْهَا تَقْدِيْرًا ⑯

(१६) शिशा पनि चाँदीका[2] जसलाई (पिलाउनेहरूले) अनुमानले नापिराखेका हुनेछन् ।

وَيُسْقَوْنَ فِيْهَا كَاْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيْلًا ۚ ⑰

(१७) तथा उनीहरूलाई त्यहाँ ती पेय पदार्थ पिलाउने छन् जसमा सोंठ (सुकेको अदुवा) को मिश्रण हुनेछ ।[4]

عَيْنًا فِيْهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيْلًا ⑱

(१८) स्वर्गको एक नहरबाट, जसको नाम सलसबील हो ।[5]

وَيَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ ۚ اِذَا رَاَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُوْرًا ⑲

(१९) तथा उनका चारैतिर ती कम आयु केटाहरू घुमफिर गरिराखेको हुनेछन् जो सधैं रहनेवाला छन्,[6] जब तिमीले उनीहरूलाई देख्नेछौ त ठान्दछौ कि तिनी छरिएका

---

[1]अर्थात् नोकर (सेवक) उनीहरूलाई लिएर स्वर्गवासीहरूका बीच घुम्नेछन् ।

[2]अर्थात् यी भाडा तथा प्यालाचाँदी एवं शिशाबाट बनेका हुनेछन्, अति सुन्दर तथा सूक्ष्म । मानौं यो यस्तो बनावट हो जसको कुनै तुलना संसारमै छैन ।

[3]अर्थात् तिनीहरूमा मदिरा यस्तो तरीकाले हालिएको हुनेछ कि जसबाट उनी तृप्त हुनेछन्, प्यासको संवेदन नगरुन् तथा प्यालाहरूमा पनि शेष बचेका नरहून् । अतिथि सत्कारका यस तरीकामा पनि अतिथिहरूका आदर-सत्कारकै प्रयोजन छ ।

[4]زَنْجَبِيْل (सोंठ, सुकेको अदुवा) लाई भन्दछन् । यो गरम हुन्छ, यसका मिश्रणबाट एउटा स्वादिष्ट कडुवापन आउँछ । यसका अतिरिक्त यो अरबहरूको रुचिकर कुरो हो । यसकारण क़हवामा पनि अदरकको मिश्रण हुन्छ । अभिप्राय यो हो कि स्वर्गमा एउटा मदिरा त्यो हुनेछ जो शीतल हुनेछ जसमा कपूर मिलेको हुनेछ तथा दोस्रो गरम जसमा सुखेको अदरकको मिश्रण हुनेछ ।

[5]अर्थात् सोंठीको यस शराबको पनि नहर हुनेछ जसलाई सलसबील भनिन्छ ।

[6]मदिराका गुणहरूलाई वर्णन गर्नुका पश्चात पिलाउनेहरूका गुण बताईदैछन् । “सधैं रहनेछन्” को एउटा अर्थ त यो हो कि स्वर्गवासीहरूका समान ती सेवकहरूलाई पनि मृत्यु आउने छैन । दोस्रो यो कि उनको बाल आयु तथा सुन्दरता सधैं रहनेछ, न उनी बूढा हुनेछन् न उनको शोभा एवं सौन्दर्यमा कुनै परिवर्तन हुनेछ ।

(सच्चा) मोति हुन् ।[1]

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ⑳

(२०) तथा तिमी त्यहाँ जतातिर पनि दृष्टि पार्नेछौ पूर्ण उपहार तथा महान राज्य नै देख्नेछौ ।[2]

عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ ۖ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ㉑

(२१) उनका (शरीर) मा हरिया मसिना तथा मोटा रेशमी वस्त्र हुनेछन्[3] तथा उनीहरूलाई चाँदीका कङ्गनको आभूषण पहिराइनेछ[4] तथा उनलाई उनका प्रभुले शुद्ध एवं पवित्र शराब पिलाउनेछ ।

إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ㉒

(२२) (भनिनेछ) कि यो हो तिम्रा कर्महरूको प्रतिफल तथा तिम्रा प्रयत्नहरूको प्रशंसा गरिएको ।

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ㉓

(२३) नि:सन्देह हामीले तिमीमाथि क्रमश: कुर्आन अवतरित गरेका छौं ।[5]

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ㉔

(२४) तर तिमी आफ्ना प्रभुका आदेशमाथि अटल रह[6] तथा उनीहरूमध्ये कुनै पापी अथवा कृतघ्नको

---

[1] सुन्दरता स्वच्छता तथा ताज़गीमा उनी मोतिहरूका समान हुनेछन्, छरिएको अर्थ हो सेवाका लागि सबैतिर फैलिएका तथा अति तेजीका साथ सेवामा लीन हुनेछन् ।

[2] ثَمَّ ठाउँका अर्थमा छ وَ إذا رأيتَ ثمَّ، اى: هُنـاكَ अर्थात् त्यहाँ स्वर्गमा जहाँ कहीं पनि देख्नेछौ ।

[3] سُندُس (सुन्दुस) मसिनो रेशमी वस्त्र तथा إِسْتَبْرَق (इस्तब्रक) मोटो रेशम ।

[4] जस्तो एउटा युगमा राजा, प्रमुख तथा वैभवशाली मानिस पहिरने गर्दथे ।

[5] अर्थात् एकैपटक नउतारिकन आवश्यकता अनुसार विभिन्न समयमा उतार्‍यौं । यसको दोस्रो अभिप्राय यो पनि हुनसक्छ कि यो कुर्आन हामीले उतारेका छौं, यो तिम्रो आफूले रचिएको होइन, जस्तो कि मुश्रिकीन दावा गर्दछन् ।

[6] अर्थात् त्यसका निर्णयको प्रतीक्षा गर । त्यो तिम्रो सहायतामा अबेर गरिराखेको छ त त्यसमा त्यसको हिकमत छ । अत: धैर्य तथा साहसको आवश्यकता छ ।

भनाई नमान ।[1]

(२५) तथा आफ्ना प्रभुका नामको प्रातः एवं सांयम (काल) जप गर्नेगर ।[2]

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَّأَصِيلًا ۝٢٥

(२६) तथा रात्रिका समय त्यसका समक्ष सजदा गर तथा धेरै रातिसम्म त्यसको महिमागान गर्नेगर ।[3]

وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۝٢٦

(२७) निःसन्देह यी मानिस शीघ्र प्राप्त हुने (संसार) लाई चाहन्छन्[4] तथा आफ्ना पछाडि एउटा निकै ठूलो दिनलाई छाडिदिन्छन् ।[5]

إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ۝٢٧

[1]अर्थात् यदि यो तिमीलाई अल्लाहबाट अवतरित गरिएका आदेशहरूबाट रोक्छन् भने उनको भनाई नमान्नु, बरु धर्मप्रचार तथा शिक्षा-दीक्षाको काम जारी राख तथा अल्लाहमाथि भरोसा राख । त्यसले मानिसहरूबाट तिम्रो रक्षा गर्नेछ । آثم (पापी) जो कर्ममा अल्लाहका अवज्ञाकारी हुन्छन् كفور (कफूर) जो हृदयबाट कुफ्र (इन्कार) गर्दछ अथवा कुफ्रमा सीमा उल्लंघन गरिसकेको हुन्छ केही भन्दछन् कि यसबाट अभिप्राय वलीद बिन मुगिरा हो, जसले नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित भनेको थियो कि यस कामलाई त्याग्यौ भने, हामी तिमीलाई तिम्रा कथनका अनुसार धन दिनेछौं तथा अरबको जुन सुन्दरीसित तिमी विवाह गर्न चाहन्छौ हामी तिम्रा विवाह गराइदिन्छौं । (फ़तहुल क़दीर)

[2]प्रातः एवं सन्ध्यासित अभिप्राय छ, हर समयमा अल्लाहको स्मरण गर । अथवा प्रातःसित अभिप्राय फज्रको नमाज़ तथा सन्ध्यासित अस्रको नमाज़ हुन् ।

[3]"रातमा सजदा गर" सित अभिप्राय केही विदहरूले मग़रिब तथा इशाका नमाज लिएका छन् तथा تسبيح (तस्बीह) को अर्थ हो कि जो कुरा अल्लाहका योग्य छैनन् तिनीबाट त्यसको पवित्रताको वर्णन गर । केहीले यसबाट रातिको ऐच्छिक नमाज तहज्जुद लिएका छन् । أمر (आदेश) यहाँ भलाई तथा उत्तमका लागि छ ।

[4]अर्थात् यो मक्काका काफ़िर तथा यिनीजस्ता अन्य मानिस सांसारिक माया-मोहमा लीन छन् तथा पूरा ध्यान यसैमाथि छ ।

[5]अर्थात् प्रलयलाई त्यसको गम्भीरता तथा भयानकताका कारण त्यसलाई ठूलो दिन भनियो, तथा त्यस दिनको अर्थ हो कि त्यसको तयारी गर्दैनन् न त्यसको परवाह गर्दछन् ।

نَحْنُ خَلَقْنٰهُمْ وَشَدَدْنَآ اَسْرَهُمْ ۚ وَاِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَآ اَمْثَالَهُمْ تَبْدِيْلًا ﴿٢٨﴾

(२८) हामीले उनीहरूलाई पैदा गर्‍यौं तथा हामीले नै उनका जोड (एवं बन्धन) सुदृढ गर्‍यौं ।[1] तथा हामी जब चाहन्छौं उनका ठाउँमा उनीजस्तै अरुलाई बदल (साटो) ल्याऊ ।[2]

اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌ ۚ فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيْلًا ﴿٢٩﴾

(२९) निःसन्देह यो त शिक्षा हो, त जो चाहन्छ आफ्नो प्रभुको मार्ग प्राप्त गरोस् ।[3]

وَمَا تَشَآءُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٣٠﴾

(३०) तथा तिमी चाहने छैनौ परन्तु यो कि अल्लाह तआला नै चाहोस् ।[4] निःसन्देह अल्लाह तआला ज्ञाता एवं हिक्मतवाला छ ।[5]

يُّدْخِلُ مَنْ يَّشَآءُ فِيْ رَحْمَتِهٖ ۭ وَالظّٰلِمِيْنَ اَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿٣١﴾

(३१) जसलाई चाहन्छ आफ्नो कृपामा सम्मिलित गरोस् तथा पापीहरू (अत्याचारीहरू) का लागि उसले कष्टदायी यातना तयार गरेको छ ।[6]

---

[1]अर्थात् उनको पैदाईशलाई सुदृढ बनायौं । उनका जोडा, रंग तथा तन्तुहरूबाट परस्पर मिलाइदिएका छौं । अर्को शब्दहरूमा उनको माँझ बलियो गर्‍यौं ।

[2]अर्थात् उनको विनाश गरेर उनको ठाउँमा कुनै अन्य समुदायलाई पैदा गरिदियौं अथवा यसको अभिप्राय कियामतका दिन पुनः जीवित हुनुछ ।

[3]अर्थात् यस कुर्आनबाट मार्गदर्शन प्राप्त गरोस् ।

[4]अर्थात् तिमीमध्येबाट कोही यस कुरामा समर्थ छैन कि त्यसले स्वयंलाई संमार्गमा लगाओस् आफ्ना लागि कुनै लाभ प्राप्त गरोस् । हो, यदि अल्लाह चाहन्छ भने यस्तो सम्भव छ, त्यसले नचाहिकन तिमीले केही गर्न सक्दैनौ । हो, सही संकल्पमा त्यो प्रतिफल अवश्य प्रदान गर्दछ । «إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى» "कर्म इरादाबाट हुन्छन्, प्रत्येक व्यक्तिका लागि त्यो हो जसको त्यसले इरादा गर्दछ ।" (सहीह बुखारी, प्रथम हदीस र मुस्लिम)

[5]किनकि त्यो ज्ञाता तथा हिक्मतवाला छ अतः त्यसका प्रत्येक कार्यमा हिक्मत हुन्छ । यसैकारण मार्गदर्शन तथा विचलनका निर्णय पनि यस्तै हचुवा हुँदैन, अपितु जसलाई मार्गदर्शन दिइन्छ, त्यो वास्तवमा त्यसका योग्य हुन्छ तथा यसका भागमा विचलन छ, त्यो वास्तवमा त्यसै योग्य हुन्छ ।

[6]وَالظَّالِمِينَ कर्मकारक यसकारण छ कि यसभन्दा पहिला يُعَذِّبُ लुप्त छ ।

सूरतुल मुर्सलात-७७

سُوْرَةُ الْمُرْسَلٰتِ

सूरः मुर्सलात* मक्कामा अतवरित भएको यसमा पचास आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالْمُرْسَلٰتِ عُرْفًا ﴿١﴾

(१) मनमोहक निरन्तर चल्ने मन्द वायुको सौगन्ध ।[1]

فَالْعٰصِفٰتِ عَصْفًا ﴿٢﴾

(२) अनि जोरले जोडसित हुर्रिएर चल्नेको सौगन्ध ![2]

وَّالنّٰشِرٰتِ نَشْرًا ﴿٣﴾

(३) तथा (बादलहरूलाई) उठाएर फैलाउनेहरूको सौगन्ध ![3]

*यो सूरः मक्की हो जस्तो कि सहीहैन (बुख़ारी एवं मुस्लिम) मा छ । आदरणीय इब्ने मसऊद भन्नुहुन्छ कि हामी मिनाको एउटा गुफामा थियौं कि उहाँमाथि सूरः मुर्सलात अवतरित भयो । उहाँले त्यसलाई पढिराख्नु भएको थियो तथा मैले त्यसलाई उहाँबाट प्राप्त गरिराखेको थिए कि अकस्मात एउटा नाग आइपुग्यो, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यसलाई मारिदेऊ, किन्तु त्यो तेजीले भागिहाल्यो । उहाँले भन्नुभयो कि तिमी त्यसको अनिष्टबाट तथा त्यो तिम्रो अनिष्टबाट बाँचिहाल्यो । (बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल मुर्सलात, मुस्लिम, किताबु कतलिल हैयाते व ग़ैरेहा) कहिलेकाहीं रसूल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले मग़रिबको नमाज़मा पनि यो सूरः पढ्नु भएछ (बुख़ारी, किताबुल अज़ाने, बाबुल क़िराअते फ़िल मग़रिब, मुस्लिम किताबुस्सलाते बाबुल किराअते फ़िस् सुबहे)

[1]यस भावार्थका आधारमा عرفا को अर्थ निरन्तर हुनेछ । केही विदहरूले مُرْسلاتٌ सित अभिप्राय अम्बिया अथवा फरिश्ता लिएका छन् । यस स्थितिमा عرفا को अर्थ दैबी प्रकाशना अथवा धर्मविधान हुनेछ ।

[2]अथवा फरिश्ताहरू अभिप्राय छन् जो कहिल्यै वायुका प्रकोपका साथ पठाइन्छन् ।

[3]अथवा ती फरिश्ताहरूको सौगन्ध, जो बादलहरूलाई फैलाउन्छन् अथवा अन्तरिक्षमा आफ्ना पखेटा फैलाउँछन् । तैपनि इमाम इब्ने क़सीर तथा इमाम तबरीले यी तीनैवटाबाट वायु तात्पर्य लिनलाई अधिमान दिएका छन्, जस्तो कि अनुवादमा पनि यसलाई अपनाइएको छ ।

فَالْفٰرِقٰتِ فَرْقًا ﴿٤﴾

(४) अनि सत्य-असत्यलाई अलग-अलग गर्नेहरू ।[1]

فَالْمُلْقِيٰتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾

(५) तथा प्रकाशना ल्याउने फरिश्ताहरूको सौगन्ध ![2]

عُذْرًا اَوْ نُذْرًا ﴿٦﴾

(६) जो (प्रकाशना) आक्षेप निवारण अथवा संचेत गरिदिनका लागि हुन्छ ।[3]

اِنَّمَا تُوْعَدُوْنَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾

(७) निःसन्देह जुन वस्तुको तिमीसित वाचा गरिन्छ, त्यो निश्चित रुपमा हुनेवाली छ ।[4]

فَاِذَا النُّجُوْمُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾

(८) त जब ताराहरू प्रकाशहीन गरिदिइनेछन् ।[5]

[1]अर्थात् ती फरिश्ताहरूको सौगन्ध जो सत्य र असत्यका बीच अन्तर गर्ने आदेश लिएर अवतरित हुन्छन्, अथवा अभिप्राय कुरआनका आयतहरू हुन् जसबाट वैध-निषेध, सत्य-असत्यको अन्तर हुन्छ अथवा रसूल अभिप्राय हुन् जो ईश्वरीय प्रकाशनाद्वारा सत्य र असत्यका बीच अन्तर स्पष्ट गर्दछन् ।

[2]जो अल्लाहको वाणी पैग़म्बरहरूलाई पुऱ्याउँछन् अथवा अल्लाहका रसूल तात्पर्य हुन् जो अल्लाहको तर्फबाट अवतरित प्रकाशनालाई मानिसहरूसम्म पुऱ्याउँछन् ।

[3]दुवै कारणवाची कर्म हुन् لأجل الأعذار والإنذار अर्थात् फरिश्ताहरू प्रकाशना लिएर आउँछन् ताकि मानिसहरूका लागि तर्क स्थापित हुन जाओस् तथा यो बहाना न शेष रहोस् कि हाम्रा छेउ त कुनै अल्लाहको सन्देश नै आएन, अथवा उद्देश्य तर्साउनु हो उनलाई जो कुफ्र अथवा इन्कार गर्नेहरू हुनेछन् । अथवा अर्थ हो ईमानवालाहरूका लागि शुभसूचना तथा काफ़िरहरूका लागि चेतावनी । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि مُرْسَلَاتٌ، عاصِفات तथा ناشِرات सित अभिप्राय वायु فارِقات एवं مُلْقِيات सित फरिश्ताहरू हुन् । यही कुरा मान्य छ ।

[4]सौगन्धको अभिप्राय जसको सौगन्ध खाइन्छ त्यसको महत्व मानिसहरूका लागि स्पष्ट गर्नु तथा त्यसको सत्यतालाई व्यक्त गर्नुहुन्छ । जसको शपथ लिइदैंछ, त्यो (अथवा सौगन्धको उत्तर) यो हो कि तिमीसित प्रलयको जुन वाचा गरिएको छ, त्यो निश्चय घटित हुनेछ अर्थात् त्यसमा सन्देह गर्नुको होइन बरु त्यसका लागि तयारी गर्नुको आवश्यकता छ, यो प्रलय कहिले घटित हुनेछ ? आगामी आयतहरूमा स्पष्ट गरिदैंछ ।

[5]طَمْسٌ को अर्थ भेटिनु तथा बिना चिन्ह हुनु हो । अर्थात् जब ताराहरूको प्रकाश समाप्त बरु तिनका चिन्ह मेटिनेछ ।

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۝٩

(९) तथा जब आकाश क्षत-विक्षत गरिनेछ ।

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ۝١٠

(१०) तथा जब पर्वत टुक्रा-टुक्रा गरी उडाइनेछ ।[1]

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ ۝١١

(११) तथा जब सन्देष्टाहरूलाई निर्धारित समयमा ल्याइनेछ ।[2]

لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ۝١٢

(१२) कुन दिनका लागि (उनीहरूलाई) रोकिएको छ ?[3]

لِيَوْمِ الْفَصْلِ ۝١٣

(१३) निर्णयका दिनका लागि ।[4]

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۝١٤

(१४) तथा तिमीलाई के ज्ञात छ कि निर्णयको दिन के हो ?

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝١٥

(१५) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि खराबी छ ।[5]

---

[1]अर्थात् उनीहरूलाई धर्तीबाट उखेलेर कण-कण गरिदिइनेछ तथा धर्ती पूर्णरुपले स्वच्छ तथा समतल हुनेछ ।

[2]अर्थात् निर्णय तथा न्यायका लागि तिनका कुरा सुनेर उनका जातिहरूका बारेमा निर्णय गरिनेछ ।

[3]यो प्रश्न महानता तथा आश्चर्यका लागि छ । अर्थात् कस्ता महान दिनका लागि, जसको कठोरता एवं गम्भीरता मानिसहरूका लागि बडो आश्चर्यजनक हुनेछ । यी पैग़म्बरहरूलाई एकत्र हुनुको समय दिइएको छ ।

[4]अर्थात् जुन दिन मानिसहरूका बीच निर्णय गरिनेछ, कोही स्वर्ग तथा कोही नरकमा जानेछ ।

[5]अर्थात् विनाश होस् ! केही भन्दछन् कि وَيْل नरकको एकवादी (उपत्यका) को नाम हो । यो आयत यस सूर:मा पटक-पटक दोहोऱ्याइएको छ । यसकारण कि प्रत्येक झुठ्लाउनेवालाको अपराध अर्कोभन्दा भिन्न प्रकारको हुनेछ तथा यसै हिसाबले यातनाहरू पनि अनेक प्रकारका हुनेछन् । यस विनाशका विभिन्न प्रकार छन् । जसलाई झुठ्लाउनेहरूका लागि अलग-अलग वर्णन गरिएको छ । (फ़तहुल क़दीर)

(१६) के हामीले पूर्वका मानिसहरूलाई नष्ट गरेनौं ?	أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾
(१७) अनि हामीले उनका पश्चात पछिल्लाहरूलाई ल्यायौं ।[1]	ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾
(१८) हामी पापीहरूका साथ यसैप्रकार गर्दछौं ।[2]	كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾
(१९) त्यसदिन झुठ्लाउनेहरूका लागि विनाश छ ।	وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾
(२०) के हामीले तिमीलाई तुच्छ जलबाट (वीर्यबाट) पैदा गरेनौं ?	أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾
(२१) अनि हामीले त्यसलाई सुदृढ (एवं सुरक्षित) स्थानमा राख्यौं ।[3]	فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾
(२२) एउटा निर्धारित समयमा ।	إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾
(२३) अनि हामीले अनुमान लगायौं[4] त हामी कति राम्रो अनुमान लगाउनेवाला हौं ।	فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾
(२४) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि विनाश छ ।	وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾
(२५) के हामीले धर्तीलाई समेट्नेवाली बनाएनौं ?	أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾

[1]अर्थात् मक्काका काफ़िर तथा उनीसित सहमत मानिस जसले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई झुठ्लाए ।

[2]अर्थात् दण्ड दिन्छौं लोकमा अथवा परलोकमा ।

[3]अर्थात् माताका गर्भाशयमा ।

[4]अर्थात् गर्भको अवधिसम्म ६ अथवा ९ महीना ।

[5]अर्थात् आमाका गर्भाशयमा शारीरिक संरचना एवं बनौटको सही अनुमान गर्‍यौं कि दुबै आँखा, दुबै कान, दुबै हात तथा खुट्टाहरूका बीच कति दुरी रहनुपर्छ ।

أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾

(२६) जीवितहरूलाई पनि तथा मृतकहरूलाई पनि ।[१]

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾

(२७) तथा हामीले त्यसमा उच्च (एवं ठूला) पर्वत बनाइदियौं[२] तथा तिमीलाई सिंच्नेवाला मीठो पानी पिलायौ ।

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

(२८) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि विनाश छ ।

انطَلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾

(२९) त्यस (नरक) तिर जाउ जसलाई तिमी झुठ्लाउँदै रहन्थ्यौ ।[३]

انطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿٣٠﴾

(३०) हिंड तीन शाखाहरू भएकातिर ।[४]

لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ﴿٣١﴾

(३१) जो वास्तवमा न छायाँ दिनेवाली छ तथा न ज्वालाबाट बचाउन सक्दछ ।[५]

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾

(३२) नि:सन्देह (नरक) फिलिङ्गाहरू फ्याँक्दछ जो महल जस्ता छन् ।[६]

كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾

(३३) जस्तो कि उनी पहेंला ऊट हुन् ।[७]

---

[१]अर्थात् धर्ती जीवितहरूलाई आफूमाथि तथा मृतकहरूलाई आफूभित्र समेटदछ ।

[२]رَوَاسِيَ، رَاسِيَةٌ को बहुवचन हो ثَوَابِتُ जमेका पर्वत, شَامِخَاتٌ अग्ला ।

[३]यी फरिश्ताहरू नरकवासीहरूसित भन्नेछन् ।

[४]नरकवाट जो धुँवा उठ्नेछ त्यो तीन दिशाहरूमा फैलनेछ, अर्थात् जस्तो (पर्खाल) अथवा रुखको छायाँ हुन्छ जसमा मानिस सुख-सुविधा प्रतीत गर्दछ । यस धुँवावाट वास्तवमा यसप्रकारको छायाँ हुनेछैन जसमा नरकवासीहरूलाई सुख प्राप्त हुनेछ ।

[५]अर्थात् नरकको तपनबाट बच्नु पनि संम्भव हुनेछैन ।

[६]यसको एउटा अरु अनुवाद छ, जो काठका मुढा अर्थात् भारी टुक्राका समान छन् । मुढाको अर्थ शहतीरका टुक्रा जसलाई गैली पनि भन्दछन् ।

[७]صُفْرٌ यो أَصْفَرُ (पहेंलो) को वहुवचन हो किन्तु अरबमा यसको प्रयोग कालाका अर्थमा पनि छ । यस अर्थका आधारमा अभिप्राय यो हो कि त्यसको एउटा-एउटा फिलिङ्गो यति ठूलो हुनेछ जस्तै महल अथवा दुर्ग । अनि प्रत्येक फिलिङ्गाका

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) त्यसदिन झुठ्लाउनेहरूको दुर्गति छ ।

هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ﴿٣٥﴾

(३५ आज (को दिन) त्यो दिन हो कि यिनी बोल्न पनि सक्ने छैनन् ।[1]

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) न उनीहरूलाई बहाना गर्नुको आज्ञा दिइनेछ ।[2]

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

(३७) त्यसदिन झुठ्लाउनेहरूको खराबी छ ।

هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۖ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) यो हो निर्णयको दिन, हामीले तिमीलाई तथा पूर्वका मानिसहरूलाई (सबैलाई) एकत्रित गरिसकेका छौं ।[3]

فَإِن كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾

(३९) त यदि तिमी मसित कुनै चाल चाल्न सक्छौ भने चाल ।[4]

यति ठूला-ठूला खण्ड हुनेछन् जस्तो ऊट हुनेछन् ।

[1]महशरमा काफ़िरहरूको विभिन्न दशा हुनेछ । एक समय त्यो हुनेछ जब उनीहरू त्यहाँ पनि झूठ बोल्नेछन् अनि अल्लाह तआलाको उनका मुखहरूमा मोहर (छाप) लगाइदिनेछ तथा उनका हात-खुट्टा साक्ष्य दिनेछन् । अनि जुन क्षणमा उनलाई नरकमा लगिराखिएको हुनेछ त्यस समय व्याकुलता एवं व्यग्रताको स्थितिमा उनी लाटो हुनेछन् । केही विद्हरू भन्छन् कि बोल्नेछन् त अवश्य किन्तु उनीसित कुनै तर्क हुनेछैन । मानौं उनीहरूलाई कुरा गर्न नै आउँदैन । जस्तै हामी संसारमा पनि यस्ता व्यक्तिका बारेमा भन्दछौं जससित सन्तोषजनक तर्क हुँदैन, त्यो त हाम्रा अगाडि बोल्नै सकेनन् ।

[2]अभिप्राय यो हो कि उनका पासमा प्रस्तुत गर्नका लागि कुनै उचित तर्क नै हुनेछैन जसलाई उनी प्रस्तुत गरेर मुक्त हुनसकून् ।

[3]यो अल्लाह तआलाले भक्तहरूलाई सम्बोधित गर्नेछ कि हामीले तिमीलाई आफ्ना पूर्ण सामर्थ्यले निर्णय गर्नका लागि एउटै मैदानमा एकत्रित गरिहालेका छौं ।

[4]घोर धम्की तथा चेतावनी छ कि यदि तिमी मेरो पकडबाट निस्कन सक्दछौ भने निस्केर देखाउ, परन्तु त्यहाँ कसमा यो शक्ति हुनेछ ? यो आयत पनि यस्तै छ जस्तो यो आयत छ :

(४०) दु:ख छ त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि खेद (सर्वनाश) ।	وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾
(४१) नि:सन्देह सदाचारी मानिस छायाँमा छन्[1] तथा प्रवाहित स्रोतहरूमा ।	إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾
(४२) तथा ती फलहरूमा जसको तिनीहरू इच्छा गर्दछन् ।[2]	وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾
(४३) (हे स्वर्गवालाहरू !) खाउ-पिउ आनन्दले आफूले गरिएका कर्महरूका प्रतिफल स्वरुप ।[3]	كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾
(४४) नि:सन्देह हामी पुण्य गर्नेहरूलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।[4]	إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾

﴿ يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانفُذُوا ﴾

हे जिन्न तथा मानव समूह, यदि तिमीमा आकाशहरू एवं धतीबाट निस्किजानुको शक्ति छ भने निस्केर भाग । (अर्रहमान-३३)

[1]अर्थात् रुख तथा भवनहरूका छायाँ, आगोका धूँवाको छायाँ हुनेछैन, जस्तो मुश्रिकहरूको लागि हुनेछ ।

[2]प्रत्येक प्रकारका फल, जहिलेपनि इच्छा गर्नेछन् अगाडि आइहाल्ने छन् ।

[3]यो अनुग्रह स्वरुप उनीसित भनिनेछ بِمَا كُنتُمْ मा بَا कारणवाची हो, अर्थात् स्वर्गका यी वरदान ती सत्कर्महरूका कारण तिमीलाई प्राप्त हुनेछन् जो तिमी संसारमा गर्दैरह्यौ । यसको अभिप्राय यो हो कि अल्लाहको कृपाको प्राप्तिको साधन, जसका कारण मानिस स्वर्गमा प्रवेश पाउनेछ, पुण्यका कर्म हुन् । जो विना राम्रा कर्म नै अल्लाहको दया तथा क्षमाका उम्मेदवार बन्दछन्, उनको उदाहरण यस्तै छ जस्तो भूमिमा हल चलाओस् र बीउ नछरिकन उपजको आशा राखोस्, अथवा कैक्टस् (काँडा भएको विरुवा) रोपेर स्वादिष्ट फलको आशा राखोस् ।

[4]यस कुराको प्रलोभन एवं निर्देश छ कि यदि परलोकमा शुभ परिणामको इच्छा राख्दछौ भने संसारमा नेकी (सत्कर्म) तथा भलाईको मार्ग अपनाउ ।

وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ٤٥

(४५) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि दु:ख (खेद) छ ।[1]

كُلُواْ وَتَمَتَّعُواْ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجۡرِمُونَ ٤٦

(४६) हे (झुठ्लाउनेहरू !) तिमी (संसारमा) केही खाउ-पिउ तथा लाभ उठाइहाल, नि:सन्देह तिमी पापी हौ ।[2]

وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ٤٧

(४७) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूका लागि विनाश छ ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرۡكَعُواْ لَا يَرۡكَعُونَ ٤٨

(४८) उनीसित जब भनिन्छ कि रुकूअ गर त गर्दैनन् ।[3]

وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ٤٩

(४९) त्यसदिन झुठ्लाउनेहरूका लागि विनाश छ ।[4]

فَبِأَيِّ حَدِيثِۭ بَعۡدَهُۥ يُؤۡمِنُونَ ٥٠

(५०) अब यस (कुर्‌आन) का पश्चात कुन कुरोमा ईमान स्वीकार गर्नेछन् ?[5]

---

[1]कि सदाचारीहरूका भागमा त स्वर्गको सुख आओस् तथा यिनीहरूको भाग्यमा दुर्भाग्य ।

[2]यो प्रलयलाई झुठ्लाउनेहरूलाई सम्बोधित गरिएको छ, तथा यो आदेश धम्की तथा चेतावनीका लागि छ । ठीक छ केही दिनका लागि आनन्द लिइहाल, तिमीजस्ता अपराधीहरूका लागि यातनाको शिकंजा तयार छ ।

[3]अर्थात् उनलाई नमाज़ पढ्नुको आदेश दिईन्छ त नमाज़ पढ्दैनन् ।

[4]अर्थात् उनका लागि जो अल्लाहका आदेश एवं आज्ञा तथा निषेधहरूलाई मान्दैनन् ।

[5]अर्थात् जब यस कुर्‌आनप्रति विश्वास गर्ने छैनन् त यसका पश्चात कुनचाहिं वाणी छ जसमा ईमान स्वीकार गर्नेछन् ? यहाँपनि (हदीस) कुर्‌आनलाई भनिएको छ । एउटा कमजोर रिवायतमा (निम्न स्तरको) भनिएको छ कि "सूर: तीन" को अन्तिम आयत أَلَيْسَ اللهُ .... الآية पढ्दछ भने त्यसले उत्तरमा بلى وَ أنا على ذلك من الشّهدين तथा "सूर: क़ियाम:" का अन्तका उत्तरमा بَلَى तथा فبأى حديث بعده يؤمنون का उत्तरमा آمنّا بالله भनोस् । (अबू दाऊद बाबु मिक्दारिर्रुकूअे वस सूजूद तथा ज़ईफु अबी दाऊद, लिल अलबानी) केही विद्वानहरूको विचार छ कि जो सुन्दछ त्यसले पनि उत्तर दिनुपर्छ ।

सूरतुन नबा-७८

سُورَةُ النَّبَإِ

सूरतुन नबा मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा चालीस आयतहरू एवं दुई रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۝١

(१) यी मानिस कुन वस्तुको सोधपूछ गरिराखेका छन् ?[1]

عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ۝٢

(२) त्यस ठूलो सूचनाको ?

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ۝٣

(३) जसमा यिनी विभिन्न मत छन् ।[2]

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۝٤

(४) निश्चित रुपमा यिनी अहिले जानिहाल्नेछन् ।

---

[1]**सूरतुन नबा** : जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई नबूअतले सम्मानित गरियो तथा उहाँले एकेश्वरवाद तथा प्रलय आदिको चर्चा गर्नुभो तथा पवित्र ईशवाणी कुर्‌आन सुनाउनुभयो त काफ़िर तथा मुश्रिकहरूले एक अर्कासित प्रश्न गर्न आरम्भ गरे कि के यो सम्भव छ ? जस्तो कि यो व्यक्ति दावा गरिराखेको छ वा यो कुर्‌आन वास्तवमा अल्लाहको तर्फबाट अवरित गरिएको छ जस्तो कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) भन्दछ । प्रश्नद्वारा अल्लाहले पहिला यी कुराहरूको वास्तविक स्थिति उजागर गऱ्यो जो उनको हो । अनि स्वयंले नै उत्तर दियो ।

[2]अर्थात् जुन ठूलो सूचनाका सम्बन्धमा प्रश्न छ । यस ठूलो सूचनासित अभिप्राय केहीले पवित्र कुर्‌आन लिएका छन् । काफ़िर त्यसका विषयमा विभिन्न कुरा गर्दथे । कोही त्यसलाई जादू कोही ज्योतिष कोही कविता तथा कोही प्राचीन कथा भन्दथ्यो । केहीका विचारमा यसको अभिप्राय प्रलय घटित हुनु हो तथा पुनः जीवित हुनु । यसमा पनि उनका मध्ये केही मतभेद थियो कोही प्रारम्भदेखि यसको इन्कार कि यिनका बीच मतभेद छ, कोही त्यसका सन्दर्भमा सोधपूछ गर्दथ्यो कि मात्र सन्देहको प्रदर्शन । केही भन्दछन् कि प्रश्न त विश्वासको अधिकता तथा अधिक जानकारीका लागि थियो तथा काफ़िरहरूको उपहास एवं प्रतिहास स्वरुप ।

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ⑤

(५) अनि निश्चित रुपले उनीहरूलाई अति शीघ्र ज्ञान हुनेछ ।[1]

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ⑥

(६) के हामीले धर्तीलाई फ़र्श बनाएनौं ?[2]

وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ⑦

(७) तथा पर्वतहरूलाई किल्ला बनाएनौं ?[3]

وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ⑧

(८) तथा हामीले तिमीलाई जोडा-जोडा पैदा गर्‍यौं ।[4]

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ⑨

(९) तथा हामीले तिम्रो निद्रालाई तिम्रो विश्रामको कारण बनायौं ।[5]

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ⑩

(१०) तथा रात्रिलाई हामीले पर्दा बनायौं ।[6]

---

[1]यो झपार हो कि शीघ्र नै सबै कुराको ज्ञान हुनेछ । अगाडि अल्लाह आफ्नो कारीगरी तथा महान सामर्थ्यको चर्चा गरिराखेको छ । ताकि अद्वैतको तथ्य उनका अगाडि स्पष्ट होस् तथा ईशदूतले उसलाई जुन कुराको आमन्त्रण दिइराखेको छ, त्यसमा विश्वास गर्न उनका लागि सरल हुन जाओस् ।

[2]अर्थात् फर्शका समान तिमी धर्तीमा हिंड्डुल गर्दछौ, उठबस गर्छौ तथा सुत्छौ, जाग्छौ तथा सबै कामकाज गर्दछौ । धर्तीलाई घुम्दैरहन दिएन ।

[3] أَوْتَـادْ यो وَتَدٌ को बहुवचन हो । किल्ला अर्थात् पर्वतहरूलाई धर्तीका लागि किल्ला बनायो ताकि धर्ती स्थिर रहोस्, न हल्लोस् । किनकि हिंड्नु-डुल्नुको दशामा धर्ती रहन योग्य नै हुँदैन ।

[4]पुरुष-स्त्री, भाले-पोथी, अर्थात् أَزْوَاجٌ को अर्थ प्रकार तथा वर्ण हो । अर्थात् अनेक रुप तथा रङ्गहरूमा पैदा गर्‍यो । स्वरुप, कुरुप, लामो, सानो, गोरो, कालो ।

[5] سُبَاتٌ को अर्थ काट्नु हो, रात पनि जीव-जन्तुहरूको सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई कम गरिदिन्छ, ताकि शान्ति हुन जाओस् तथा उनी आरामसित सुत्न सकून् । अथवा अभिप्राय यो हो कि रात्रि तिम्रा कर्महरूलाई समाप्त गरिदिन्छ । कार्य समाप्त हुनुको अर्थ आरम्भ हो ।

[6]अर्थात् रातिको अँध्यारो तथा तमस प्रत्येक वस्तुलाई आफ्ना अन्धकारमा ढाक्दछ जस्तै कपडा (वस्त्र) मनुष्यको शरीरलाई ढाक्दछ ।

وَّجَعَلۡنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾

(११) तथा दिनलाई हामीले जीविका उपार्जनको समय बनायौं ।[1]

وَبَنَيۡنَا فَوۡقَكُمۡ سَبۡعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾

(१२) तथा तिमीमाथि हामीले सात सुदृढ आकाश बनायौं ।[2]

وَّجَعَلۡنَا سِرَاجًا وَّهَّاجًا ﴿١٣﴾

(१३) तथा एउटा चम्किराखेको ज्योति दीप पैदा गऱ्यौं ।[3]

وَّاَنۡزَلۡنَا مِنَ الۡمُعۡصِرٰتِ مَآءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾

(१४) तथा मेघहरूबाट हामीले अत्याधिक प्रवाहित जल वर्षायौं ।[4]

لِّنُخۡرِجَ بِهٖ حَبًّا وَّنَبَاتًا ﴿١٥﴾

(१५) ताकि त्यसबाट अन्य तथा वनस्पति उब्जाऊन् ।[5]

وَّجَنّٰتٍ اَلۡفَافًا ﴿١٦﴾

(१६) तथा घना बगैंचा पनि उमारुन् ।[6]

اِنَّ يَوۡمَ الۡفَصۡلِ كَانَ مِيۡقَاتًا ﴿١٧﴾

(१७) नि:सन्देह निर्णयको दिन निर्धारित छ ।[7]

---

[1]अभिप्राय यो हो कि दिनलाई प्रकाशमान बनायो ताकि मानिसहरू जीविका उपार्जनका लागि परिश्रम गर्न सकून् ।

[2]यिनमा प्रत्येकको दूरी पाँच सय वर्षका समान छ । जो त्यसको दृढताको प्रमाण हो ।

[3]यसबाट तात्पर्य सूर्य हो तथा جَعَلَ को अर्थ خَلَقَ हो ।

[4] مُعۡصِرَاتٌ ती बदलीहरू जो जलले भरिएको हुन्छ । किन्तु अझै वर्षेको छैन । जस्तै الۡمَرۡأَةُ الۡمُعۡتَصِرَةُ त्यस स्त्रीलाई भन्दछन् जसको रजकात (मासिक) होस् । ثَجَّاجًا अधिक प्रवाहित जल ।

[5] حَبٌّ (दाना) त्यो अन्य जसलाई खानेका लागि एकत्र गरिन्छ । जस्तै गहूँ, चामल, जौं, मकै आदि तथा वनस्पति तथा तरकारीहरू एवं स्याउलो जो पशु खान्छन् ।

[6] اَلۡفَافًا शाखाहरूको अधिकताका कारण एक-अर्कासित जोडिएका रुखहरू अर्थात् घना बगैंचा ।

[7]अर्थात् आदि तथा अन्त्य सबैका एकत्र हुने तथा वचनको दिन । यसलाई निर्णयको दिन यसकारण भनियो कि त्यस दिन एकत्रित हुनुको उद्देश्य नै सबै मानिसहरूको उनका कर्महरूका अनुसार निर्णय गर्नु हो ।

يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾

(१८) जुन दिन कि नरसिंघा फुकिनेछ, अनि तिमी सबै समूह-समूहमा बनेर आउनेछौ ।[1]

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾

(१९) तथा आकाश खोलिनेछ, त त्यसमा ढोकाहरू हुनजानेछन् ।[2]

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾

(२०) तथा पर्वत चलाइनेछन् त उनी सेतो बालुवा हुन जानेछन् ।[3]

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾

(२१) निःसन्देह नरक घातमा छ ।[4]

لِّلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٢﴾

(२२) उद्दण्डहरूको स्थान त्यही हो ।

---

[1]केही धर्मविद्हरूले यसको भावार्थ यो वर्णन गरेका छन् कि प्रत्येक समुदाय आफ्ना रसूलका साथ हश्रका मैदानमा आउनेछन् । यो दोस्रो नफ़खा (फूँक) हुनेछ जसमा सबै मानिस चिहानहरूबाट जीवित भएर निस्कनेछन् । अल्लाह (तआला) ले आकाशबाट पानी वर्षाउनेछ जसमा मानिस खेतीका सामान उम्रने छन् मानिसको प्रत्येक अङ्ग सडेर जानेछ किन्तु ढाडको अस्थि (हड्डी) को अन्तिम टुप्पा, त्यसैबाट प्रलयका दिन सृष्टिलाई पुनः बनाइनेछ । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरते अम्म)

[2]अर्थात् फरिश्ताहरूका अवतरणका लागि मार्ग बन्नेछन् । तथा धर्तीमा ओर्लेर आउनेछन् ।

[3]سَـــرابٌ त्यो रेत (बालुवा, कण) जो टाढाबाट पानी जस्तो देखिन्छ । पर्वत पनि रेतका समान टाढाबाट देखिने वस्तु बनेर रहनेछन् । तथा पुनः सर्वथा लुप्त भइहाल्नेछन् । उनको चिन्हसम्म रहने छैन । केही भन्दछन् कि कुर्‌आनमा पर्वतहरूका अनेक दशाहरू वर्णित गरिएको छ । जसमा अनुकूलता यसप्रकार छ कि (१) पहिला तिनलाई कण-कण गरिदिइनेछ । ﴿فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً﴾ (अल हाक़्क़ा १४) (२)) ती धुनेका रुई (कपास) का समान हुनेछन् ﴿كَالْعِهْنِ الْمَنفُوشِ﴾ (अल-कारिअः- ५) (३) ती गर्द गोबर (धूल-कण) हुन जानेछन्, ﴿فَكَانَتْ هَبَاءً مُّنبَثًّا﴾ (अल वाक़िअः-६) (४) तिनलाई उडाइदिइनेछ । ﴿يَنسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾ (ताहा-१०५) तथा पाँचौं स्थिति यो हो कि तिनी मृगतृष्णा हुनजानेछन् अर्थात् रहने छैनन् जस्तो कि यस स्थानमा छ । (फ़तहुल क़दीर)

[4]घात यस्तो स्थानलाई भन्दछन् जहाँ लुकेर प्रतीक्षा गरिन्छ कि त्यहाँबाट गुज्रन्छ भने त्यसमाथि प्रहार गरियोस् । नरक़का अधिकारी पनि यसैप्रकार नरक़वासीहरूको प्रतीक्षामा घात लगाएका छन् अथवा नरक़ स्वयं अल्लाहको आज्ञाले घात लगाएर काफ़िरहरूको प्रतीक्षा गरिराखेको छ ।

لَّٰبِثِينَ فِيهَآ أَحۡقَابًا ۝٢٣
(२३) त्यसमा उनीहरू कैयन् युगहरू (एवं शताब्दीहरू) सम्म रहनेछन् ।[1]

لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرۡدًا وَلَا شَرَابًا ۝٢٤
(२४) न कहिल्यै त्यसमा चिसोको स्वाद चाख्नेछन् न पानीको ।

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ۝٢٥
(२५) गरम पानी एवं बगिराखेको पीपका अतिरिक्त ।[2]

جَزَآءً وِفَاقًا ۝٢٦
(२६) (उनलाई) पूर्ण रुपमा प्रतिफल प्राप्त हुनेछ ।[3]

إِنَّهُمۡ كَانُواْ لَا يَرۡجُونَ حِسَابًا ۝٢٧
(२७) उनीहरूलाई त हिसाबको सम्भावना नै थिएन ।[4]

وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا كِذَّابًا ۝٢٨
(२८) तथा नकारि-नकारि हाम्रा आयतहरूलाई झुठ्लाउँथे ।

وَكُلَّ شَيۡءٍ أَحۡصَيۡنَٰهُ كِتَٰبًا ۝٢٩
(२९) हामीले प्रत्येक कुरोलाई लेखेर सुरक्षित राखेका छौं ।[5]

---

[1] أَحْقَاب बहुवचन हो حُقُبٌ को, अर्थ हो युग । अभिप्राय सधैं तथा नित्य छ, उनी सधैंका लागि नरक्मा रहनेछन् । यो यातना काफिर तथा मुश्रिकहरूको लागि छ ।

[2] जो नरक्वासीहरूका शरीरबाट निस्कनेछ ।

[3] अर्थात् यो यातना उनका कर्महरूका अनुकूल छ जो उनी संसारमा गर्दैरहे ।

[4] यो पहिला वाक्यको कारण भनिदैछ अर्थात् उनी उपरोक्त दण्डका भागी यसकारण बने कि मृत्युका पश्चात उनी पुनर्जीवनलाई मान्दैनथे कि हिसाब किताबको आशा राख्थे ।

[5] अर्थात् लौहे महफूज़मा । अथवा त्यो लेख अभिप्रेत छ जो फरिश्ताहरू लेख्दै रहे । प्रथम भावार्थ अधिक सही छ । जस्तो कि (सूर: यासीन-१२) मा भन्यो :

﴿وَكُلَّ شَيۡءٍ أَحۡصَيۡنَٰهُ فِيٓ إِمَامٖ مُّبِينٖ﴾

فَذُوقُوا فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

(३०) अब तिमी (आफूले गरिएको) स्वाद चाख, हामी तिम्रो यातना नै बढाउँदै जानेछौ ।[1]

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾

(३१) नि:सन्देह सदाचारीहरूका लागि सफलता छ ।[2]

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾

(३२) बगैंचाहरू छन् तथा अंगूर छन् ।[3]

وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾

(३३) तथा नवयुवती कुमारी समआयु स्त्रीहरू छन् ।[4]

وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾

(३४) तथा छचल्किएका मदिराका प्याला छन् ।[5]

لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ﴿٣٥﴾

(३५) त्यहाँ न त उनी अश्लील कुरा सुन्नेछन् तथा न असत्य कुरा सुन्नेछन् ।[6]

[1]यातना बढाउनुको अभिप्राय हो कि अब यो यातना स्थायी छ । जब उनका छाला गलेर जानेछन् त अर्को फेरिदिनेछन् । (अन-निसा-५६) जब आगो निभ्न थाल्छ त फेरि प्रज्वलित गरिदिइनेछ । (सूर: बनी इस्राईल-९७)

[2]दुर्भाग्यशालीहरूको चर्चाको पश्चात अब यो सौभाग्यशालीहरूको चर्चा तथा ती उपहारहरूको वर्णन हो जसबाट उनी पारलौकिक जीवनमा सफल हुनेछन् । यो सफलता एवं उपहार उनीहरूलाई सदाचारका कारण प्राप्त हुनेछन् । सदाचार ईमान तथा आज्ञापालनका मागहरूलाई पूरा गर्नुको माग हो । भाग्यशाली त्यो हो जो ईमान स्वीकार्नुको पश्चात संयम तथा असल कामहरूको प्रयोजन गर्दछन् ।

[3]यो مَفَازًا सित बदल । स्थानापन्न छ ।

[4] كَوَاعِب बहुवचन हो كَاعِبَة को यो كَعْب (कुर्कुच्चा) बाट छ जस्तै कुर्कुच्चा फुकेको हुन्छ । तिनका स्तनहरूमा पनि यस्तै उभार हुनेछ । जो उनको शोभा तथा सुन्दरताको द्योतक हो । أَتْرَاب समायु ।

[5] دِهَاقًا भरिएका अथवा लगातार एक पछि अर्को अथवा सफा तथा स्वच्छ كَأْس यस्ता प्यालाहरूलाई भन्दछन् जो पूर्णरुपले भरिएको होस् ।

[6]अर्थात् कुनै व्यर्थ तथा फाल्तु कुरा त्यहाँ हुनेछन्, न एक-अर्कासित मिथ्या कुरा गर्नेछ ।

جَزَآءً مِّن رَّبِّكَ عَطَآءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾

(३६) (उनलाई) तिम्रा प्रभुका तर्फबाट (उनका सत्कर्महरूको) यो प्रतिफल प्राप्त हुनेछ । जो पर्याप्त उपहार हुनेछ ।[1]

رَّبِّ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾

(३७) (त्यस) प्रभुको तर्फबाट प्राप्त हुनेछ जो कि आकाशहरूको धर्तीको तथा जे-जति त्यसका मध्ये छ, तिनको प्रभु हो तथा अत्यन्त दयालु छ । कसैलाई त्यससित कुराकानी गर्नुको अधिकार हुनेछैन ।[2]

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَٰٓئِكَةُ صَفًّا ۖ لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾

(३८) जुन दिन आत्मा तथा फरिश्ताहरू पंक्तिवद्ध भएर उभिनेछन्,[3] त कोही कुरा गर्नसक्ने छैन, परन्तु जसलाई अत्यन्त दयालु आज्ञा दिन्छ तथा त्यो ठीक कुरा मुखबाट निकाल्छ ।[4]

ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ۖ فَمَن شَآءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَـَٔابًا ﴿٣٩﴾

(३९ यो दिन सत्य छ,[5] अब जो चाहन्छ आफ्ना प्रभुका पास (सत्कर्म गरी) स्थान बनाइहालोस् ।[6]

---

[1] عَطَاءً का साथ حِسَابًا अतिश्योक्तिका लागि आउँछ अर्थात् त्यहाँ अल्लाहका उपहारहरूको प्राचुर्य हुनेछ ।

[2] अर्थात् त्यसको बडाई, भय तथा प्रताप यति हुनेछ कि आरम्भमा त्यससित कसैलाई कुरा गर्नुको साहस हुनेछैन । यसैकारण त्यसको अनुमति बिना कसैले सिफारिस (अभिस्तावना) का लागि मुख पनि खोल्ने छैन ।

[3] यहाँ जिब्रील सहित रुहका कैयन् भावार्थ वर्णन गरिएका छन् । इमाम इब्ने क़सीरले आदमका पुत्रहरू (मानिस) लाई أَشْبَهُ उचित मानेका छन् ।

[4] यो अनुमति अल्लाह (तआला) फरिश्ताहरू तथा ईशदूतहरूलाई प्रदान गर्नेछ तथा उनीहरू जुन कुरा गर्नेछन् सत्य तथा ठीक नै हुनेछ, अथवा यो अर्थ हो कि अनुमति मात्र त्यसैलाई दिइनेछ । जसले सहीह भनेको हुन्छ अर्थात् धर्मसूत्र अद्वैतलाई स्वीकार गरिरहेको हुन्छ ।

[5] अवश्य आउनेवाला छ ।

[6] त्यस आगामी दिनलाई अगाडि राख्दै ईमान तथा समयको जीवन अपनाओस् ताकि त्यस दिन त्यसलाई त्यहाँ राम्रो स्थान प्राप्त होस् ।

إِنَّآ أَنذَرْنَٰكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنظُرُ ٱلْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ ٱلْكَافِرُ يَٰلَيْتَنِى كُنتُ تُرَٰبًۢا ﴿٤٠﴾

(४०) हामीले तिमीलाई निकट भविष्यमा घटित हुने यातनाबाट तर्सायौं (तथा सावधान गर्‍यौं) ।[1] जुन दिन मनुष्यले आफ्ना हातहरूको कमाई देख्नेछ ।[2] तथा काफ़िरले भन्नेछ कि काश म माटो भइदिए ।[3]

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

सूरतुल नाज़िआत-७९

यो सूरः मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा ४६ आयतहरू एवं २ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَٱلنَّٰزِعَٰتِ غَرْقًا ﴿١﴾

(१) डुबेर कठोरताले तान्नेहरूको सौगन्ध ।[4]

---

[1]अर्थात् केयामतका दिनको यातनासित जो निकट नै छ किनकि त्यो आउनु निश्चित छ तथा प्रत्येक वस्तु समीप नै छ । किनकि त्यसलाई आउनु नै पर्नेछ ।

[2]अर्थात् राम्रो वा नराम्रो कर्म जे पनि उसले संसारमा गर्‍यो त्यो अल्लाहकहाँ पुगिसकेको छ । केयामत (प्रलय) का दिन त्यो त्यसका समक्ष आउनेछ तथा त्यसले त्यसलाई देख्नेछ ﴿يُنَبَّؤُا۟ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍۭ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ । (अल-कियामः १३)

[3]जब उसले आफ्ना भयानक परिणामको अवलोकन गर्दछ त यो कामना गर्नेछ । केही विदहरू भन्दछन् अल्लाह पशुहरूका बीच पनि न्यायोचित निर्णय गर्नेछ । यहाँसम्मकि एउटा सिङ्गो बाखाले सिङ नभएको बाखामाथि कुनै अत्याचार गरेको हुनेछ भने त्यसको पनि बदला दिलाउनेछ । यसका पश्चात अल्लाहले पशुहरूलाई आदेश दिनेछ कि माटो भइहाल त त्यो माटो हुनेछ । त्यस समय काफ़िरले पनि कामना गर्नेछन् कि काश उनीहरू पनि पशु हुन्थे तथा आज माटो बन्न जान्थे । (इब्ने कसीर)

[4]**सूरतुन नाजिआत :** نَزْعٌ को अर्थ हो जोडले तान्नु غَرْقًا डुबेर - यो प्राण निकाल्ने फरिश्ताहरूको विशेषण हो । फरिश्ताहरू काफ़िरहरूको प्राण बडो कडाईले निकाल्दछन् तथा शरीरमा डुबेर ।

(२) बन्धन खोलेर फुकाउनेहरूको सौगन्ध ।[१]	وَّالنّٰشِطٰتِ نَشْطًا ۝٢
(३) तथा पौडदै हिंडनेहरूको सौगन्ध ।[२]	وَّالسّٰبِحٰتِ سَبْحًا ۝٣
(४) अनि दगुरेर अगाडि बढ्नेहरूको सौगन्ध ।[३]	فَالسّٰبِقٰتِ سَبْقًا ۝٤
(५) अनि कार्यहरूको उपाय गर्नेहरूको सौगन्ध ।[४]	فَالْمُدَبِّرٰتِ اَمْرًا ۝٥
(६) जुन दिन कम्पित हुनेवाली काम्ने छ ।[५]	يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ۝٦

[१] نَشْط को अर्थ हो गाँठो फुकाउनु अर्थात् ईमान भएकाहरूको प्राण फरिश्ता सरलताले निकाल्दछन् । जस्तो गाँठो फुकाइयोस् ।

[२] سَبْح को अर्थ पौडिनु हो । फरिश्ता प्राण निकाल्नका लागि मानिसका शरीरमा पौडिन्छन्, घुम्छन् जस्तै गोताखोर मोती निकाल्नका लागि समुद्रको गहिराईमा पौडन्छ अथवा यो अभिप्राय हो कि अति तेज गतिले अल्लाहको आदेश लिएर आकाशहरूबाट अवतरित हुन्छन् किनकि तीव्रगामी घोडाहरूलाई पनि سَابِح भन्दछन् ।

[३]यी फरिश्ता अल्लाहको प्रकाशना ईशदूतहरूसम्म दगुरेर पुऱ्याउँछन्, ताकि शैतानलाई उनको पत्तो नहोस् । अथवा ईमान भएकाहरूको आत्मा स्वर्गतिर लैजानमा शीघ्रता गर्दछन् ।

[४]अर्थात् अल्लाह (तआला) जो काम उनलाई सुम्पिन्छ, उनी त्यसको व्यवस्था गर्दछन् । वास्तविक व्यवस्थापक त अल्लाह (तआला) नै छ । किन्तु जब अल्लाह (तआला) आफ्नो पूर्व तत्वदर्शीताले फरिश्ताहरूद्वारा काम गराउँछ त उनीहरूलाई पनि व्यवस्थापक भनिन्छ । यस आधारमा पाँचैवटा विशेषताहरू फरिश्ताहरूका हुन् तथा ती फरिश्ताहरूको अल्लाहले शपथ लिएको छ । शपथको उत्तर लुप्त छ । अर्थात् ﴿لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ﴾ "तिमी अवश्य जीवित गरिनेछौ तथा तिमीलाई तिम्रा कर्महरूका सम्बन्धमा सूचित गरिनेछ ।" कुरआनले यस पुनर्जीवन तथा प्रतिकारका लागि कैयन् स्थानहरुमा सौगन्ध खाएको छ जस्तै सूरतुत्तगाबून-७ मा पनि अल्लाह (तआला) ले सौगन्ध खाएर उपरोक्त सम्बन्धहरूमा यस तथ्यको वर्णन गरेको छ । यो पुनर्जीवन तथा प्रतिफल कहिले हुनेछ ? यसलाई अगाडि स्पष्ट गरेको छ ।

[५]यो प्रथम नफख् (फूक) हुनेछ, जसलाई विनाशको फूँक भन्दछन् जसबाट पूर्ण धर्ती काम्न थाल्नेछ तथा प्रत्येक वस्तु विनष्ट हुनेछ ।

تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ۝٧

(७) त्यसका पश्चात एउटा पछाडि आउने (पछि-पछि) आउनेछ ।[1]

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ۝٨

(८) (धेरै) हृदय त्यसदिन धड्किन्छन् ।[2]

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ۝٩

(९) जसका आँखा तल हुनेछन् ।[3]

يَقُولُونَ أَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ۝١٠

(१०) भन्दछन् कि के हामी पहिला जस्तो स्थितिमा पुनः फर्काइनेछौं ?[4]

أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَّخِرَةً ۝١١

(११) के त्यस समय जब हामी जीर्ण हड्डीहरूमा हुनेछौं ।[5]

قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ۝١٢

(१२) भन्दछन् कि यो फर्कनु फेरि हानिकारक छ ।[6] (ज्ञात हुनुपर्छ)

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ۝١٣

(१३) त्यो त केवल एउटा (भयानक) झपार हो कि (जो उत्पन्न हुनासाथ)

---

[1]यो दोस्रो नफ़ख् हुनेछ । जसमा सबै जीवित हुनेछन् तथा चिहानहरूबाट निस्कने छन् । यो दोस्रो नफ़ख् (फूँक) प्रथम फूँकका चालीस वर्ष पश्चात हुनेछ । यसलाई أَظَلَّمْ; यसकारण भनिन्छ कि यो पहिला फूँककै पश्चात नै हुनेछ अर्थात् दोस्रो नफ़ख् पहिला नफ़खका पछि हुनेछ ।

[2]केयामतको भयानकता तथा भीषणताले ।

[3]अर्थात् أَبْصَارُ أَصْحَابِهَا यस्ता भयभीत हुनेछन् ।

[4]حَافِرَةٌ पहिलो स्थितिलाई भन्दछन् । यो केयामतको इन्कार गर्नेहरूको वचन हो कि हामी फेरि त्यसैप्रकार जीवित गरिनेछौं जस्तो मृत्युभन्दा पहिला थियौं ?

[5]यो क़यामत (प्रलय) इन्कारमा अधिक बल छ । कि हामी कसरी जीवित गरिनेछौं जबकि हाम्रा हड्डीहरू सडेर जानेछन् तथा कण-कण हुनेछन् ।

[6]यदि वास्तवमा यस्तो भयो जस्तो कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) भन्दछ त यो पूर्नजीवन हाम्रा लागि बडो हानिकारक हुनेछ ।

فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

(१४) उनी तत्क्षण मैदानमा एकत्रित हुनेछन् ।[1]

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿١٥﴾

(१५) के मूसा (अलैहिस्सलाम) को कथा पनि तिमीलाई ज्ञात छ ?

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

(१६) जबकि उनका प्रभुले उनलाई पवित्र मैदान तूवामा पुकार्‍यो ।[2]

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾

(१७) कि तिमी फ़िर्औंनका पासमा जाउ उसले उद्दण्डता अपनाएको छ ।[3]

فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

(१८) त्यससित भन कि के तिमी आफ्नो सुधार तथा शोधन चाहन्छौ ?[4]

---

[1] سَاهِرَةٌ सित अभिप्राय धर्तीको माथिको भाग अर्थात् मैदान हो । धर्तीका माथि भागलाई سَاهِرَةٌ यसकारण भनिएको छ कि सबै जीवलाई सुत्नु-जाग्नु यसै धर्तीमा हुन्छ । केही विद भन्छन् कि उराठ मैदान तथा वनहरूमा भयका कारण मनुष्यलाई निद्रा आउँदैन तथा त्यो व्यूँझिरहन्छ यसकारण سَاهِرَةٌ भनिन्छ (फ़तहुल क़दीर) जेहोस् यो क़यामतको चित्रण हो अनि एउटै फूँकमा सबै मैदानमा एकत्रित हुनेछन् ।

[2] यो त्यस समयको कथा हो जब मूसा (अलैहिस्सलाम) मदयनबाट फर्कंदा आगोको खोजीमा तूर पर्वतमा पुगेका थिए त त्यहाँ एउटा रुखको पछाडिबाट अल्लाहले मूसासित कुरा गर्‍यो । जस्तो कि सविस्तार सूरत ताहाका प्रारम्भमा गुज्रयो । طُوًى तूवा त्यस स्थानको नाम हो । कुरा गर्नुसित अभिप्राय नबूअत तथा रिसालत (दूतत्व) बाट सम्मानित गर्नु हो । अर्थात् मूसा अलैहिस्सलाम आगो लिन जानुभो तथा अल्लाहले उनलाई सन्देशवाहक नियुक्त गरिदियो, जस्तो कि अगाडि भन्यो ।

[3] अर्थात् कुफ्र (इन्कार) अवज्ञा तथा अभिमानमा सीमा नाघिसकेको छ ।

[4] अर्थात् के यस्तो मार्ग तथा आचरणले रुचाउँछौं जसबाट तिम्रो सुधार हुनजाओस् तथा त्यो यो हो कि मुसलमान तथा आज्ञाकारी बनोस् ।

وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾

(१९) तथा यो कि मैले तिमीलाई तिम्रो प्रभुको मार्ग देखाऊँ ताकि तिमी (त्यससित) तर्सन थाल ।[1]

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾

(२०) त त्यसलाई ठूलो निशानी देखायो ।[2]

فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾

(२१) त उसले झुठ्लायो तथा अवहेलना गऱ्यो ।[3]

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾

(२२) अनि फर्क्यो प्रयत्न गर्दै ।[4]

فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾

(२३) अनि सबैलाई एकत्रित गरी[5] उच्च स्वरमा पुकाऱ्यो ।

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾

(२४) भने कि तिमी सबैको प्रभु म नै हूँ ।

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

(२५) त (सबभन्दा उच्च एवं महान) अल्लाहले पनि त्यसलाई परलोक तथा यस लोकको यातनाहरूमा घेरिहाल्यो ।[6]

---

[1]अर्थात् त्यसको एकता तथा उपासनाको मार्ग ताकि उसित तर्स । किनकि अल्लाहको भय त्यसै हृदयमा संचित हुन्छ जो संमार्गमा हिंड्नेवाला हुन्छ ।

[2]अर्थात् आफ्नो सत्यताका उनले प्रमाण प्रस्तुत गरे जो अल्लाहका तर्फबाट उनलाई प्रदान गरिएका थिए । केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि त्यो चमत्कार तात्पर्य हो जो आदरणीय मूसालाई दिएका थिए जस्तै प्रकाशमय हात तथा लठ्ठी तथा केहीका विचारमा नौ निशानीहरू छन् ।

[3]किन्तु यी प्रमाण एवं चमत्कारहरूको त्यसमाथि कुनै प्रभाव भएन तथा झुठ्लाउन एवं अवज्ञाका मार्गमा अग्रसर रह्यो ।

[4]अर्थात् उसले ईमान तथा आज्ञापालनबाट इन्कार मात्र गरेन बरु धर्तीमा उपद्रव फैलाउनुको तथा मूसाको मुकाबिलाको प्रयास गरिरहे । तथा जादूगरहरूलाई एकत्रित गरेर मुसा (अलैहिस्सलाम) सित मुकाबिला (प्रतिस्पर्धा) गरायो ताकि उनलाई झुठा सिद्ध गर्न सकियोस् ।

[5]आफ्ना समुदायलाई अथवा लड्नका लागि आफ्नो सेनालाई अथवा जादूगरहरूलाई मुक़ाबिलाका लागि एकत्र गऱ्यो तथा दुराग्रहको प्रदर्शन गऱ्यो एवं आफू महाप्रभु हुनुको घोषणा गऱ्यो ।

[6]अर्थात् अल्लाहले त्यसलाई यसरी समात्यो कि संसारमा आगामी उद्दण्डहरूका लागि शिक्षाको प्रतीक बनाइदियो तथा प्रलयको यातना यसमा अधिक छ जो उसलाई त्यहाँ हुनेछ ।

(२६) निःसन्देह यसमा त्यस व्यक्तिका लागि शिक्षा छ जो तर्सन्छ ।[1]

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾

(२७) के तिम्रो सृष्टि गर्नु कठिन छ अथवा आकाशको ?[2] अल्लाह तआ़लाले त्यसलाई बनायो ।

ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾

(२८) त्यसको उचाईं बढायौ अनि त्यसलाई ठीक-ठाक गरिदियो ।[3]

رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾

(२९) तथा त्यसको रात्रिलाई अन्धकारमय तथा त्यसका दिनलाई निकाल्यो ।[4]

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾

(३०) तथा त्यसका पश्चात धर्तीलाई (समतल) ओछ्याइदियो ।[5]

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾

यसमा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का लागि सान्त्वना छ तथा मक्काका काफ़िरहरूलाई चेतावनी छ कि यदि उनले विगत मानिसहरूको घटनाहरूबाट शिक्षा ग्रहण गरेनन् भने उनले अन्त फ़िरऔंका समान हुनसक्छन् ।

[2]यो काफ़िरहरूलाई सम्बोधन हो । तथा उद्देश्य झपार हो कि जो अल्लाह यति विशाल आकाश तथा त्यसको विचित्र वस्तुहरूलाई पैदा गर्नसक्छ त्यसलाई तिमीलाई पुनः जीवित गर्नु कुनचाहिं कठिन कुरो हो ? के तिमीलाई पुनः सृष्टि गर्नु आकाशको रचनाभन्दा अधिक कठिन छ ?

[3]केहीले سَمْكَ को अर्थ छत पनि गरेका छन् । ठीक-ठाक गर्नुको अभिप्राय त्यसलाई त्यसको आकारमा ढाल्नु हो जसमा कुनै अन्तर, चिरा तथा दोष नरहोस् ।

[4] أَغْطَشَ को अर्थ हो أَظْلَمَ, तथा أَخْرَجَ को अर्थ हो أَبْرَزَ तथा ضُحَاهَا को ठाउँ यसकारण भनियो कि दिन उदाउनुको समय सबभन्दा राम्रो तथा उत्तम हुन्छ । अभिप्राय हो कि सूर्यद्वारा प्रकाशित बनायो ।

[5]यो हा.मीम. अस्सजदाः ९ मा गुज्रिसकेको छ कि خَلَقَ (पैदा गर्नु) अर्कै कुरा हो तथा دَحَىٰ (समतल गर्नु) अन्य विषय हो । धर्तीको रचना आकाशभन्दा पहिला भएको हो । किन्तु यसलाई समतल आकाशको रचनाका पश्चात गरिएको हो । तथा यहाँ यसै वास्तविकताको वर्णन छ तथा समतल गर्नु एवं फैलाउनुको अभिप्राय धर्तीलाई सहन योग्य बनाउनका लागि जुन कुराहरूको आवश्यकता छ अल्लाहले तिनको व्यवस्था गर्‍यो जस्तै धर्तीबाट जल निकाल्यो त्यसमा चारा

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾

(३१) त्यसबाट पानी तथा चारा (खानेकुरा) निकाल्यो ।

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾

(३२) तथा पर्वतहरूलाई (सुदृढ) रुपले गाड्यो ।

مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

(३३) यी सबै तिम्रा तथा तिम्रा जनावरहरूका लाभका लागि छन् ।

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾

(३४) त जब त्यो ठूलो विपत्ति (केयामत) आउनेछ ।

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾

(३५) जुन दिन कि मनुष्य आफूले गरिएका कर्महरूलाई याद गर्नेछ ।

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा (प्रत्येक) देख्नेका समक्ष नरक प्रत्यक्ष गरिदिइनेछ ।[1]

فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾

(३७) त जुन (व्यक्ति) ले उद्दण्डता अपनाएको (हुनेछ) ।[2]

وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾

(३८) तथा सांसारिक जीवनलाई प्राथमिकता दिएको हुनेछ ।

तथा खाद्य पदार्थ पैदा गऱ्यो । पर्वतहरूलाई किल्लाहरूका समान सुदृढ गाडिदियो ताकि धर्ती नहल्लोस् जस्तो कि यहाँ अगाडि पनि यही वर्णन छ ।

[1]अर्थात् काफ़िरहरूका समान गरिदिइनेछ ताकि उनीहरूले हेरून् कि अब उनको स्थाई निवासस्थान यही नरक् हो । केही ज्ञाताहरू भन्दछन् कि मोमिन तथा काफ़िर दुवै त्यसलाई देख्नेछन् । मोमिन त्यसलाई देखेर अल्लाह कृतज्ञ हुनेछन् कि उसले ईमान तथा पुण्य कार्यहरूका कारण उनलाई त्यसबाट बचायो । तथा काफ़िर जो पहिला नै भयभीत हुनेछन् त्यसलाई देखेर उनको शोक तथा पछुतो झन् बढ्नेछ ।

[2]कुफ्र (इन्कार) तथा अवज्ञामा सीमा पार गरिसकेको हुनेछ ।

[3]अर्थात् संसारलाई सबथोक भन्ठानेको हुनेछ तथा परलोकका लागि कुनै तयारी गरेको हुनेछैन ।

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾

(३९) (त्यसको) स्थान नरक नै हो ।[1]

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

(४०) परन्तु जो व्यक्ति आपना प्रभुका समक्ष उभिनुबाट[2] तर्सिरहेको हुनेछ तथा आपना मनलाई इच्छाहरूबाट रोकेको हुनेछ ।[3]

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

(४१) त त्यसको स्थान स्वर्ग नै छ ।[4]

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾

(४२) मानिस तपाईंसित केयामत (प्रलय) स्थापित हुनुको समय सोध्छन् ।[5]

فِيمَ أَنتَ مِن ذِكْرَاهَا ﴿٤٣﴾

(४३) तपाईंलाई त्यसका वर्णन गर्नुसित के सम्बन्ध ?[6]

إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَاهَا ﴿٤٤﴾

(४४) त्यसका (ज्ञानको) अन्ततः तपाईंका प्रभुतिर छ ।

إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾

(४५) तपाईं त केवल उससित तर्सदै रहनेवालाहरूलाई सावधान गर्नेवाला हुनुहुन्छ ।[7]

[1]यसका अतिरिक्त त्यसको कुनै ठेगाना हुनेछैन जहाँ त्यसले त्यसबाट बचेर शरण लेओस् ।

[2]यदि मैले पाप तथा अल्लाहको अवज्ञा गरें भने मलाई अल्लाहबाट बचाउनेवाला कोही हुनेछैन । यसकारण त्यो पापहरूबाट बचिराखेको हुन्छ ।

[3]अर्थात् मनलाई ती पाप तथा निषेधहरूबाट रोकिरहेको हुन्छ जसतिर मनको झुकाव हुन्थ्यो ।

[4]जहाँ त्यो रहनेछ बरु अल्लाहको अतिथि हुनेछ ।

[5]अर्थात् प्रलय कहिले घटित तथा स्थापित हुनेछ जुनप्रकार मौका आफ्नो स्थानमा पुगेर लङ्गर हानिदिन्छ, यसैप्रकार प्रलय घटित हुनुको नियम समय के छ ?

[6]अर्थात् तपाईंलाई यसको निश्चित ज्ञान छैन । यसकारण तपाईंलाई त्यसको वर्णन गर्नुसित के सम्बन्ध ? त्यसको निश्चित ज्ञान त केवल अल्लाहकै पासमा छ ।

[7]अर्थात् तपाईंको काम त केवल إِنْذَار (तर्साउनु) हो, न कि परोक्षका सूचनाहरू दिनु । जसमा क़यामतको ज्ञान छ, जो अल्लाहले कसैलाई दिएको छैन । مَن يَخْشَاهَا यसकारण भन्यो कि चेतावनी तथा धर्मका प्रचारबाट लाभ त्यसैलाई

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

(४६) जुन दिन यिनीहरू त्यसलाई देख्नेछन्, त यस्तो प्रतीत हुनेछ कि केवल दिनको अन्तिम भाग अथवा प्रथम भाग नै (संसारमा) रहेका छन् ।[1]

سُورَةُ عَبَسَ

सूरतु अबस-८०

सूरतु अबस मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा बयालिस आयतहरू तथा एक रुकूअ छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

عَبَسَ وَتَوَلَّىٰٓ ﴿١﴾

(१) त्यसले मुख बङ्ग्याएर मुख फर्काइहाल्यो ।

أَن جَآءَهُ ٱلْأَعْمَىٰ ﴿٢﴾

(२) केवल यसकारण कि त्यसका पासमा एउटा नेत्रहीन आयो ।[2]

प्राप्त हुन्छ जसका हृदयमा अल्लाहको भय हुन्छ । अन्यथा तर्साउने तथा सन्देश पुऱ्याउनेको आदेश त प्रत्येकका लागि छ ।

[1] عَشِيَّة जोहरदेखि लिएर सूर्यास्तसम्म तथा ضُحى सूर्योदयदेखि दिउँसोसम्मका लागि भनिन्छ । अर्थात् जब काफिर नरकको यातना देख्नेछन् त संसारको सुख (आनन्द) तथा तिनका स्वाद सबै बिर्सिहाल्नेछन् तथा उनलाई यस्तो प्रतीत हुनेछ उनी संसारमा पूरा एकदिन पनि रहेनन् । दिन पूर्वाध अथवा परार्ध मात्र नै संसारमा रहेका छन् । अर्थात् उनलाई सांसारिक जीवन यति कम प्राप्त हुनेछ ।

[2] **सूरतु अबसः** यो अवतरण हुनुका कारणमा सबै भाष्यकार सहमत छन् कि यो अब्दुल्लाह पुत्र उम्मे मक्तुमका बारेमा उत्रयो । एकपटक नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को सेवामा कुरैशका प्रमुखहरू उपस्थित कुरा गरिराखेका थिए कि अकस्मात इब्ने उम्मे मक्तुम जो अन्धा थिए उपस्थित भए तथा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) सित धर्मका कुरा सोध्न लागे, नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले यसलाई नराम्रो मान्नुभयो तथा केही विमुखता देखाउनुभयो । यसकारण चेतावनी स्वरुप यी आयतहरूको अवतरण भयो । (तिर्मिजी सूरतु अबस भए, अल्बानीले यसलाई सहीह भनेका छन्)

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّىٰ ③
(३) तिमीलाई के थाहा शायद त्यो सुधिन्थ्यो ।[1]

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ الذِّكْرَىٰ ④
(४) अथवा शिक्षाहरू सुन्थ्यो तथा त्यसलाई शिक्षाहरूले लाभ पुऱ्याउँथे ।

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَىٰ ⑤
(५) (परन्तु) जो लापरवाही गर्दछ ।[2]

فَأَنتَ لَهُ تَصَدَّىٰ ⑥
(६) त्यसतिर त तिमी पूर्ण ध्यान दिइराखेका छौ ।[3]

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ⑦
(७) यद्यपि कि त्यो नसुधिनुले तिम्रो कुनै हानि छैन ।[4]

وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَىٰ ⑧
(८) तथा जो व्यक्ति तिमीतिर दगुर्दै आउँछ ।[5]

وَهُوَ يَخْشَىٰ ⑨
(९) तथा त्यो तर्सि (पनि) रहेको छ ।[6]

---

[1]इब्ने उम्मे मक्तूमका आगमनबाट नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का अनुहारमा अप्रियताका लक्षण देखिए । यसलाई عَبَسَ सित तथा विमुखतालाई تَوَلَّىٰ सित व्यञ्जित गरियो ।

[2]अर्थात् त्यो नेत्रहीनले तिमीसित धार्मिक निर्देश प्राप्त गरी सदाचार गर्दथ्यो जसबाट त्यसको स्वभाव तथा कर्म बन्थ्यो, त्यसका अन्त:करणको सुधार हुन्थ्यो तथा तिम्रो सदुपदेश सुन्नाले त्यसलाई लाभ हुन्थ्यो ।

[3]ईमान तथा ज्ञानबाट जो तिमीतिर अल्लाहबाट आएको छ अथवा दोस्रो अनुवाद हो जो धनी तथा सम्पन्न छन् ।

[4]तपाईंलाई अधिक ध्यान दिलाइयो कि नि:स्वार्थीहरूलाई छाडेर विमुख मानिसहरूतिर ध्यान दिनु सही कुरो होइन ।

[5]किनकि तिम्रो काम त मात्र सन्देश पुऱ्याउनु हो । अत: यसप्रकार काफिरहरूको पछाडि पर्नुको आवश्यकता छैन ।

[6]यस कुराको इच्छुक बनेर कि तिमी त्यस भलाईको मार्ग देखाउ तथा त्यसलाई शिक्षा-दीक्षाबाट सम्मानित गर ।

فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ ⑩
(१०) त तिमी त्यससित विमुखता गर्दछौ ।[1]

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ⑪
(११) यो उचित छैन[2] (कुरआन त शिक्षाको) (वस्तु) हो ।

فَمَن شَاءَ ذَكَرَهُ ⑫
(१२) जो चाहन्छ त्यसबाट शिक्षा लेओस् ।[3]

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ⑬
(१३) यो त सम्मानित पुस्तकहरूमा छ ।[4]

مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ⑭
(१४) जो उच्च महान तथा पवित्र एवं शुद्ध छ ।[5]

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ⑮
(१५) यस्ता लेख्नेहरूका हातमा छ ।[6]

---

[1]अर्थात् अल्लाहको भय पनि त्यसका हृदयमा छ । जसका कारण यो आशा छ कि तिम्रा कुरा त्यसका लागि लाभप्रद हुनेछन् तथा त्यसले उनलाई अपनाउनेछ एवं तदानुसार गर्नेछ ।

[2]अर्थात् यस्ता मानिसहरूको त सम्मान बढाउनुका आवश्यकता छ न कि उनीसित विमुखता गर्नुको यस आयतबाट यो कुरो विदित भयो कि आमन्त्रण तथा धर्मका प्रचारमा कसैलाई विशेष गर्नु हुँदैन । बरु धनी-निर्धन, स्वामी-दास, नर-नारी, साना ठूलालाई एकसमान ठानियोस् तथा सबैलाई एकसाथ सम्बोधित गरियोस् । अल्लाहले जसलाई चाहन्छ आफ्नो तत्वदर्शीताले संमार्गबाट सम्मानित गर्दछ ।

[3]अर्थात् गरीबसित यो विमुखता तथा धनवानहरूसित विशेष ध्यान यो उचित छैन । अभिप्राय यो हो कि भविष्यमा पुन: यस्तो नहोस् ।

[4]अर्थात् जो यसमा रुचि राख्दछ तथा यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्दछ यसलाई याद गर्दछ तथा यसका माँगहरूमा कार्यरत हुन्छ, तथा जो यसमा ध्यान दिँदैन एवं विमुखता गर्दैन । जस्तै कुरैशका प्रमुख गणले त उनको चिन्ता गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[5]अर्थात् (लौहे महफूज़) मा किनकि त्यहींबाट यो कुरआन उत्रन्छ । अथवा यो तात्पर्य हो कि ती पत्रिकाहरू अल्लाहकहाँ अति सम्मानित छन् । किनकि त्यो ज्ञान तथा तत्वदर्शीताले परिपूर्ण छ ।

[6] مَّرْفُوعَةٍ अल्लाहकहाँ उच्चकोटीको छ । अथवा सन्देहहरू तथा परस्पर प्रतिरोधबाट उच्च छ । مُّطَهَّرَةٍ त्यो अत्यन्त शुद्ध छन् किनकि तिनलाई पवित्र (फरिश्ताहरू) का अतिरिक्त कसैले स्पर्श नै गर्दैन अथवा न्यूनता एवं अधिकताबाट पवित्र छ ।

(१६) जो उच्चकोटी भएको पवित्र छन् ।

كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۝١٦

(१७) अल्लाहको मार मानिस पनि कति कृतघ्न छ ।[1]

قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ۝١٧

(१८) त्यसलाई कुन वस्तुले पैदा गऱ्यो ।

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۝١٨

(१९) एक वीर्यबाट पैदा गऱ्यो ।[2] फेरि त्यसलाई अन्दाज (अनुमान) मा राख्यो ।[3]

مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ۝١٩

(२०) अनि त्यसका लागि मार्ग सरल गऱ्यो ।[4]

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ۝٢٠

(२१) त्यस पश्चात् त्यसलाई मृत्यु दियो अनि चिहानमा गाडिदियो ।[5]

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ۝٢١

(२२) अनि जब चाहनेछ त्यसलाई जीवन प्रदान गर्नेछ ।

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ۝٢٢

[1]यसबाट ती मानिस अभिप्रेत छन् जो बिना तर्क तथा प्रमाण इन्कार गर्दछन् قُتِلَ को अर्थ لُعِنَ तथा مَا أَكْفَرَهُ आश्चर्यवाची रुप छ कति कृतघ्न छ । अगाडि यस कृतघ्न मानिसलाई चिन्तन-विचार को आमन्त्रण दिइराखिएको छ ताकि त्यो आफ्ना कुफ्रबाट रोकियोस् ।

[2]अर्थात् जसको उत्पत्ति यस्तो तुच्छ पानीको थोपाबाट भएको छ । के त्यसलाई कुफ्रबाट रोकिन्छ ।

[3]यसको अभिप्राय यो हो कि त्यसका हितकारी वस्तुहरू त्यसलाई सुलभ गऱ्यो जस्तै दुई हात, दुई खुट्टा तथा दुई आँखा तथा अन्य अङ्ग एवं संवेदनपत्र प्रदान गऱ्यो ।

[4]अर्थात् राम्रो-नराम्रोका मार्ग त्यसका लागि स्पष्ट गरिदियो । केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय आमाका गर्भाशयबाट निस्कनुको मार्ग हो । किन्तु प्रथम भावार्थ अधिक उचित छ ।

[5]अर्थात् मृत्युका पश्चात त्यसलाई चिहानहरूमा गाड्नुको आदेश दियो ताकि त्यसको सम्मान स्थित रहोस् अन्यथा जन्तु एवं पखेरु त्यसको शव लुछि-लुछि खान्थे जसबाट त्यसको अपमान हुन्थ्यो ।

(२३) कदापि होइन,[1] उसले अहिलेसम्म अल्लाहको आज्ञाको पालन गरेन ।

كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَآ أَمَرَهُۥ ﴿٢٣﴾

(२४) मानिसलाई आवश्यक छ कि आफ्ना आहारतिर देखोस् ।[2]

فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ إِلَىٰ طَعَامِهِۦٓ ﴿٢٤﴾

(२५) कि हामीले निकै पानी वर्षायौं ।

أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾

(२६) अनि धर्तीलाई राम्ररी च्यात्यौं ।

ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾

(२७-२८) अनि त्यसमा अन्न उब्जायौं तथा अंगूर एवं तरकारी ।

فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾

(२९) तथा ज़ैतून एवं खजूर ।

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾

(३०) तथा घना बगैंचाहरू ।

وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾

(३१) तथा शुष्क फल एवं (घाँस) चारा[3] पनि

وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾

(३२) तिम्रा प्रयोग तथा लाभका लागि तथा तिम्रा चौपायाहरूका लागि ।

مَّتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾

(३३) अनि जब कान नसुन्ने गर्ने (प्रलय)[4] आउनेछ ।

فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾

(३४) त मानिस त्यस दिन आफ्ना भाईबाट

يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾

(३५) आफ्नो आमा बाबुबाट

وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾

[1]अर्थात् कुरो यस्तो छैन जस्तो काफ़िर भन्दछ ।

[2]कि त्यसलाई अल्लाहले कसरी पैदा गऱ्यो जो त्यसका जीवनका कारण छ तथा कसरी त्यसका लागि जीवन हेतु उपलब्ध गऱ्यो ताकि त्यसले उनीद्वारा परलोकको सौभाग्य प्राप्त गर्न सकोस् ।

[3] أَبًّا त्यो घाँस (चारा) जो स्वयं उम्रन्छ जसलाई पशु खान्छन् ।

[4]केयामत (प्रलय) मा صَاخَّة बहिरा गर्नेवाली यसकारण भनियो कि त्यो एउटा अत्यन्त चित्कारका साथ घटित हुनेछ जसले कानहरूलाई नसुन्ने गराइदिनेछ ।

وَصَاحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾

(३६) आफ्ना पत्नी तथा सन्तानबाट भाग्नेछन् ।

لِكُلِّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُمۡ يَوۡمَئِذٖ شَأۡنٞ يُغۡنِيهِ ﴿٣٧﴾

(३७) उनीहरूमध्ये प्रत्येकलाई त्यस दिन एउटा यस्तो प्रवृत्ति हुनेछ जो त्यसलाई (प्रवृत्त राख्नलाई) पर्याप्त हुनेछ ।

وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٖ مُّسۡفِرَةٞ ﴿٣٨﴾

(३८) धेरै अनुहारहरू त्यस दिन प्रकाशमान हुनेछन् ।[2]

ضَاحِكَةٞ مُّسۡتَبۡشِرَةٞ ﴿٣٩﴾

(३९) (जो) हाँस्दै प्रसन्न हुनेछन् ।

وَوُجُوهٞ يَوۡمَئِذٍ عَلَيۡهَا غَبَرَةٞ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा धेरै अनुहारहरू त्यस दिन धूलोले ढाकिएका हुनेछन् ।

تَرۡهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾

(४१) उनीमाथि कलिमाले ढाकेको हुनेछ ।

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَفَرَةُ ٱلۡفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

(४२) उनी यिनै काफ़िर दूराचारी मानिस हुनेछन् ।[4]

अथवा आफ्ना समीपवर्ती सम्बन्धी तथा मित्रहरूबाट निस्पृह तथा परवाह नभएको गरिदिनेछ । हदीसमा वर्णित छ कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले भन्नुभयो: कि "सबै मानिस हश्रका मैदानमा नाङ्गा शरीर नाङ्गा खुट्टा पैदल तथा बिना खत्नाका हुनेछन् । हज़रत आयशाले प्रश्न गर्नुभयो, यसप्रकार गुप्ताङ्गहरूमा दृष्टि पर्नेछैन ? उहाँले यसका उत्तरमा यही आयत पढ्नुभयो अर्थात् ﴿لِكُلِّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُمۡ﴾ संक्षिप्त आयत (तिर्मिजी तफ़सीर सूरते अबस, नसाई किताबुल जनायेज़, बाबुल बास) यसको कारण केहीको विचारले यो हो कि मानिस आफ्नो घरहरूबाट यसकारण भाग्नेछ ताकि त्यसले त्यसको त्यो दु:ख तथा कष्ट नदेखोस् जसमा त्यो ग्रस्त हुनेछ । केही ज्ञाताहरू भन्दछन् यसकारण कि उनलाई ज्ञान हुनेछ कि उनी कसैलाई लाभ पुऱ्याउन सक्दैनन् तथा उनका केही काम आउन सक्दैनन् (फ़तहुल क़दीर)

[2]यी ईमान भएका अनुहारहरू हुनेछन् जसलाई उनका कर्मपत्र उनका दाहिने हातमा दिइनेछन् । जसबाट उनलाई आफ्ना पारलौकिक सौभाग्य तथा सफलताको विश्वास हुनेछ जसबाट उनका अनुहारहरू प्रफुल्लताले टल्किराखेका हुनेछन् ।

[3]अर्थात् अपमान तथा यातनाका अवलोकनबाट उनका अनुहार मलिला, पहेंला तथा काला हुनेछन् जस्तो शोकग्रस्त तथा चिन्तित मानिसहरूको अनुहार हुन्छ ।

[4]अर्थात् अल्लाहको, रसूलको, क़यामतको इन्कार गर्नेवाला थिए, तथा दुराचारी तथा दुष्चरित्र पनि ।

सूरतुत तक्वीर ८१

سُوْرَةُ التَّكْوِيْرِ

सूरतुत तक्वीर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसका उनान्तिस आयतहरू छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ①

(१) जब सूर्य बेरिनेछ ।[1]

وَاِذَا النُّجُوْمُ انْكَدَرَتْ ②

(२) तथा जब ताराहरू प्रकाशविहीन हुन जानेछन् ।[2]

وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ③

(३) तथा जब पर्वत चलाइनेछन् ।[3]

وَاِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ④

(४) तथा जब गर्भवती ऊटनीहरू छाड्दिइनेछन् ।[4]

सूरतुत तक्वीर: यस सूरःमा विशेषरुपले केयामतको चित्रण गरिएको छ । यसैकारण रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को कथन छ, कि जो व्यक्ति चाहन्छ कि केयामतलाई यसप्रकार हेरोस् जस्तो आँखाले देखिन्छ त त्यसलाई आवश्यक छ कि त्यसले ﴿اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ तथा ﴿اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ﴾ ध्यानसित पढोस् । (तिर्मिज़ी तफ़सीर सूरतित तक्वीर मुसनद अहमद २/२७, ३६, १०० अल्बानीले यसलाई "सहीहा" मा वर्णन गरेका छन्......)

[1]अर्थात् जुन प्रकार टाउकोमा फेटा बेरिन्छ, त्यसप्रकार सूर्यलाई बेरिनेछ । जसका कारण त्यसको प्रकाश स्वयं समाप्त हुनेछ । हदीसमा छ । «الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مُكَوَّرَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» "केयामतका दिन चन्द्र र सूर्यलाई प्रकाशविहीन गरिदिइनेछ ।" (सहीह बुख़ारी बदअल ख़ल्क़) केही हदीसबाट लाग्दछ कि उनलाई बेरेर नरकमा फ्याँकिदिइनेछ ताकि जो मिश्रणवादी उनको पूजा गर्दथे अधिक निरादर तथा अपमानित होऊन् । (फ़तहुल बारी, उपरोक्त बाब)

[2]दोस्रो अनुवाद हो झरेर खस्नेछन् अर्थात् आकाशमा उनको अस्तित्व नै रहने छैन ।

[3]अर्थात उनलाई धर्तीबाट उखेलेर अन्तरिक्षमा पठाइनेछ तथा उनी थुनिएका कपासका समान पुरिनेछन् ।

[4]عِشَارٌ बहुवचन हो عُشَرَاءُ को गर्भवती ऊटनीहरू जब उनको गर्भ दस महीनाको हुनजान्छ त अरबहरूमा यो अति मूल्यवान मानिन्थ्यो । जब प्रलय व्याप्त हुनेछ

(५) तथा जब वनप्राणी एकत्रित गरिनेछन् ।[1] وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾

(६) तथा जब समुद्र उत्तेजित गरिनेछन् ।[2] وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾

(७) तथा जब प्राणहरू एक आपसमा मिलाइनेछन् ।[3] وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾

(८) तथा जब जीवित गाडिएका केटीहरूसँग प्रश्न गरिनेछ । وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾

(९) कि कुन पापका कारण उनको हत्या गरियो ।[4] بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾

(१०) तथा जब कर्मपत्र खोलिनेछन् ।[5] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾

(११) तथा जब आकाशको छाला तानिनेछ (हालिनेछ) ।[6] وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾

(१२) तथा जब नरक भड्काइने (आक्रोशित) छ । وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾

त यस्तो भयावह दृश्य हुनेछ कि यदि कसैका पासमा यसप्रकारका मूल्यवान ऊटनीहरू हुनेछन् त उनलाई पनि छोड्दिनेछ तथा उनको वास्ता गर्नेछैन ।

[1]अर्थात् उनलाई प्रलयका दिन एकत्रित गरिनेछ ।

[2]अर्थात् अल्लाहको आज्ञाले आगो प्रज्वलित हुनेछ ।

[3]यसका कैयन भावार्थ गरिएका छन् । अधिक उचित यो लाग्दछ कि प्रत्येक व्यक्तिलाई त्यसका सहमत तथा सहधर्मीका साथ मिलाइदिइनेछ । ईमान भएकाहरूलाई ईमानवालाहरूका साथ नराम्राहरूलाई नराम्राका साथ, यहूदीहरूलाई यहूदीहरूका साथ, ईसाइहरूलाई ईसाइहरूका साथ । तथा यसैअनुसार ।

[4]यसप्रकार हत्यारालाई धिक्कारिनेछ, किनकि वास्तवमा अपराधी त त्यही हुनेछ । न कि مَوْءُودَة (जीवित समाधि दिएकी बालिका) जससित प्रत्यक्षरुपले प्रश्न गरिनेछ ।

[5]मृत्युका समय यी कर्मपत्र बेरिन्छन् । अनि प्रलयका दिन हिसाबका लागि खोल्दिइने छन् । जसलाई प्रत्येक व्यक्तिले देख्नेछ बरु हातहरूमा पकडाइनेछन् ।

[6]अर्थात् उनी यसप्रकार उदार्नेछन् जस्तै छत उदारिनेछ ।

وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾
(१३) तथा जब स्वर्ग निकट गरिनेछ ।

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾
(१४) त त्यस दिन प्रत्येक व्यक्तिले यो जान्नेछ जे-जति लिएर आएको हुनेछ ।[१]

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ ﴿١٥﴾
(१५) म सौगन्ध खान्छु पछि हट्नेवाला ।

الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ﴿١٦﴾
(१६) हिंड्डुल गर्नेवाला लुक्नेवाला ताराहरूको ।[२]

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ﴿١٧﴾
(१७) तथा रात्रि कि जब जानथाल्छ ।[३]

وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾
(१८) तथा प्रातः कि जब चम्कन थाल्छ ।[४]

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾
(१९) निःसन्देह यो एउटा महान सन्देष्टाको कथन हो ।[५]

---

[१]यो उत्तर हो अर्थात् जब उपरोक्त विषय प्रकाशमा आउनेछन् जसमध्ये प्रथम छ को सम्बन्ध संसारसित छ तथा अर्का छ को परलोकसित त्यस समय प्रत्येकका अगाडि त्यसको वास्तविकता आउनेछ ।

[२]यसबाट अभिप्राय ताराहरू हुन् خُنَّس यो خَنَس बाट छ । जसको अर्थ पछि हट्नु हो । यी ताराहरू दिनका समय पछाडि हटेर जान्छन्, तथा देखिंदैनन् । तथा यी शनिग्रह, वृहस्पति, मंगलग्रह, शुक्रग्रह, बुद्धग्रह हुन् । यिनी विशेषरुपले सूर्यको दिशामा हुन्छन् । केही विदहरू भन्छन् कि सबै ग्रहहरू अभिप्राय हुन् किनकि सबै आफ्ना लुक्ने ठाउँमा लुक्दछन् अथवा दिनमा लुकेर रहन्छन् । الجوارِ चल्नेवाला, الجوارِ लुक्नेवाला, जस्तै हरिण आफ्ना स्थानमा लुक्छन् ।

[३] عَسْعَسَ को दुवै अर्थ छ आउनु तथा जानु । यो यी दुवै अर्थहरूमा प्रयुक्त हुन्छ । तैपनि यहाँ जानुका अर्थमा छ ।

[४]अर्थात् त्यसको उदय हुनजाओस् अथवा फाटेर निस्कोस् ।

[५]यसकारण कि त्यो अल्लाहको तर्फबाट लिएर आएको छ । तात्पर्य माननीय जिब्रील हुन् ।

ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾
(२०) जो शक्तिशाली छ[1] अर्शवाला (अल्लाह) का निकट सम्मानित छ ।

مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾
(२१) जसको त्यहाँ (आकाशहरूमा आज्ञाको) पालन गरिन्छ (त्यो) न्यासिक छ ।[2]

وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾
(२२) तथा तिम्रो साथी दीवाना छैन ।[3]

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾
(२३) उसले त्यस (फरिश्ता) लाई आकाशका खुला किनारामा देखेको पनि छ ।[4]

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾
(२४) तथा यो परोक्षका कुरा बताउनमा कंजूस पनि छैन ।[5]

---

[1]अर्थात् जुन काम त्यसलाई सुम्पिन्छ पूरा शक्तिले गर्दछ ।

[2]अर्थात् फरिश्ताहरूका बीच त्यसको आज्ञाको पालन गरिन्छ त्यो फरिश्ताहरूको परिश्रय तथा अनुसरणीय छ तथा प्रकाशनाका सन्दर्भमा न्यायिक छ ।

[3]यो सम्बोधन मक्कावासीहरूलाई छ तथा साथीसित अभिप्राय रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) हुन् अर्थात् जे तिमी सोच्दछौ कि तिम्रो सगोत्र सम देशी एवं साथी मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) نَعُوذُ بِاللهِ दीवाना छ त यस्तो छैन, अलि कुरआन पढेर त हेर के कुनै पागल यस्तो ज्ञान तथा यथार्थताको वर्णन गर्न सक्दछ तथा विगत समुदायहरूको सही-सही स्थिति बताउन सक्छ जो यस कुरआनमा वर्णित गरिएका छन् ।

[4]यो पहिला गुज्रिसकेको छ कि रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले माननीय जिब्रीललाई दुई पटक उनको मूल रुपमा देख्नु भएको छ । जसमध्ये एउटाको चर्चा यहाँ छ । यो नबूअतका आरम्भिक समयको घटना हो । त्यस समय जिब्रीलका छ सय पखेटा थिए, जसले आकाशका किनाराहरू (क्षितिज) लाई भरिदिए दोस्रो पटक 'मेराजका' अवसरमा देख्नुभयो । जस्तो कि सूरतुल नज्ममा विवरण गुज्रिसके ।

[5]यो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का सन्दर्भमा स्पष्ट गरिंदैछ कि तपाईंलाई जुन कुराहरूको सूचना दिइन्छ । जुन आज्ञा तथा कर्तव्य तपाईंलाई बताइन्छन् यिनीहरूमध्ये कुनै कुरा तपाईं आफ्नो पासमा राख्नुहुन्न, बरु सन्देश पुऱ्याउनका दायित्वको संबेदन गर्दै प्रत्येक तथा आदेश मानिसहरूलाई पुऱ्याइदिनु हुन्छ ।

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَٰنٍ رَّجِيمٍ ۝٢٥

(२५) तथा यो (कुर्आन) धिक्कृत शैतानको कथन होइन ।[1]

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ۝٢٦

(२६) अनि तिमी कता गइराखेका छौ ?[2]

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ۝٢٧

(२७) यो त समस्त जगत्वालाहरूका लागि शिक्षापत्र हो ।

لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۝٢٨

(२८) (विशेषरुपले त्यसका लागि) जो तिमीमध्ये सोझो मार्गमा हिंड्न चाहन्छ ।

وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ۝٢٩

(२९) तथा तिमी समस्त जगत्का प्रभुले चाहे बिना केही पनि चाहन सक्दैनौ ।[3]

سُورَةُ الانْفِطَارِ

सूरतुल इंफ़ितार ८२

सूरतुल इफ़ितार मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उन्नाईस आयतहरू छन् ।

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنفَطَرَتْ ۝١

(१) जब आकाश च्यातिनेछ ।[4]

وَإِذَا ٱلْكَوَاكِبُ ٱنتَثَرَتْ ۝٢

(२) तथा जब ताराहरू खस्नेछन् ।

---

[1]जुनप्रकार ज्योतिषिहरूका पासमा शैतान आउँछन् तथा केही लुकिछिपी कुरा अँधुरो रुपमा उनलाई बताउँछन् । कुर्आन यस्तो छैन ।

[2]अर्थात् किन यसबाट विमुख हुन्छौ ? तथा त्यसको आज्ञाको पालन गर्दैनौ ?

[3]अर्थात् तिम्रो चाहत अल्लाहको दयामा निर्भर जबसम्म तिम्रो चाहतका साथ अल्लाहको इच्छा तथा दया पनि सम्मिलित हुँदैन त्यस समयसम्म तिमी सोझो मार्ग अपनाउन सक्दैनौ । यो त्यही विषय हो जो आयत ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ﴾ आदिमा वर्णन भएको छ ।

[4]**सूरतुल इंफितार :** अर्थात् अल्लाहको आज्ञा तथा भयले च्यातिनेछ तथा फरिश्ताहरू तल झर्नेछन् ।

وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۙ
(३) तथा जब समुद्र बगेर जानेछन् ।[1]

وَاِذَا الْقُبُوْرُ بُعْثِرَتْ ۙ
(४) तथा जब चिहानहरू (च्यातिएर) उखेलिनेछन् ।[2]

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ ۗ
(५) त्यस समय प्रत्येक व्यक्ति आफ्नो अगाडि पठाएको तथा पछाडि छाडेको (अर्थात् अघिल्ला-पछिल्ला कर्महरूलाई) जान्नेछ ।[3]

يٰٓاَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيْمِ ۙ
(६) हे मनुष्य ! तिमीलाई आफ्ना दयालु प्रभुबाट कुन कुराले बहकायो ?[4]

الَّذِيْ خَلَقَكَ فَسَوّٰىكَ فَعَدَلَكَ ۙ
(७) जुन (प्रभुले) तिमीलाई पैदा गर्‍यो[5] अनि

[1]तथा सबैका जल एकै समुद्रमा एकत्रित हुनेछन् अनि अल्लाहले पश्चिमी वायु पठाउनेछ । जो यसमा आगोमा प्रज्वलित गरिदिनेछ । जसबाट आकाशसम्म विस्फोटक ज्वाला उठ्नेछन् ।

[2]अर्थात् समाधिहरूबाट मूर्दा जीवित भई बाहिर निस्केर आउनेछन् بُعْثِرَتْ उखालिदिनेछन् अथवा उनको माटो पल्टाइदिनेछ ।

[3]अर्थात् जब उपरोक्त कुरा घटित हुनेछन् त मानिसलाई आफूले गरिएका क्रियाकलापको ज्ञान हुन जानेछ । जे पनि सत्कर्म अथवा कुकर्म उसले गरेको हुनेछ त्यो अगाडि आउनेछ पछाडि छाडिएका कर्मसित अभिप्राय आफ्ना पछाडि आफ्ना कर्म तथा कर्तुतका राम्रा अथवा नराम्रा नमूना छन् । जो संसारमा त्यसले छाडेर जानेछ । तथा मानिस त्यसमा कार्यरत छन् । यी नमूना यदि राम्रा छन् भने त्यसका मृत पश्चात जो पनि उनका नमूनामा काम गर्नेछन् । त्यो पुण्य त्यसलाई प्राप्त भइरहनेछ । तथा यदि नराम्रा नमूना आफ्ना पछाडि छाडेर गएको छ त जसले पनि त्यसलाई अपनाउनेछ तिनका पाप पनि अथवा कार्य प्रचलित भएको छ ।

[4]अर्थात् कुन कुराले तिमीलाई धोकामा पारेको छ कि तिमीले आफ्ना प्रभुका साथ कुफ्र गर्‍यौ जसले तिमीलाई अस्तित्व प्रदान गर्‍यो, तिमीलाई समझ-बुद्धि दियो तथा जीवन हेतु तिम्रा लागि तयार गर्‍यो ।

[5]अर्थात् तुच्छ वीर्यबाट जबकि त्यसभन्दा पहिला तिम्रो अस्तित्व थिएन ।

ठीक-ठाक पाऱ्यो[1] अनि (उचित रुपले) बराबर बनायो ।[2]

فِيٓ أَيِّ صُورَةٖ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ٨

(८) जुन रुपमा चाहयो तिमीलाई बनायो तथा तिमीलाई ढाल्यो ।[3]

كَلَّا بَلۡ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ٩

(९) कदापि होइन, अपितु तिमी त दण्ड तथा प्रतिफलका दिनलाई झुठ्लाउँछौ ।[4]

وَإِنَّ عَلَيۡكُمۡ لَحَٰفِظِينَ ١٠

(१०) नि:सन्देह तिम्रा लागि रक्षक उच्चकोटीका ।

كِرَامٗا كَٰتِبِينَ ١١

(११) लेख्नेहरू निर्धारित (नियुक्त) छन् ।

يَعۡلَمُونَ مَا تَفۡعَلُونَ ١٢

(१२) जे-जति गर्दछौ, उनीहरू जान्दछन् ।[5]

---

[1]अर्थात् तिमीलाई पूर्ण मानिस बनाइदियो । तिमी देख्छौ, सुन्दछौ, समझ-बुझ राख्दछौ ।

[2]तिमीलाई सन्तुलित, खडा तथा सुन्दर बनायो अथवा तिम्रा दुबै हात तथा खुट्टा एवं आँखा कानहरूलाई बराबर बनायो । यदि तिम्रा अङ्गहरूमा यो समानता एवं अनुकूलता नभएको भए तिम्रो अस्तित्व असन्तुलित हुन्थ्यो । यसै रचनालाई अन्य स्थानमा सित व्यञ्जित गरेको छ । ﴿لَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ فِيٓ أَحۡسَنِ تَقۡوِيمٖ﴾ |أَحۡسَنِ تَقۡوِيمٖ

[3]यसको एउटा भावार्थ त यो हो अल्लाह बच्चाहरूलाई जसको समान चाहन्छ गर्दछ । पिताका, माताका अथवा मामु वा काकाका समान । दोस्रो अर्थ हो त्यो जुन रुपमा चाहन्छ ढालिदिन्छ यहाँसम्मकि कुरुप जन्तुका समरुप पैदा गर्नसक्छ । किन्तु यो त्यसको अनुग्रह तथा दया एवं कृपा हो कि त्यसले यस्तो गर्दैन तथा उत्तम माननीय रुपमा नै पैदा गर्दछ ।

[4] كَلَّا यो حَقًّا का अर्थमा पनि हुनसक्छ । तथा काफ़िरहरूका त्यस आचरणको इन्कार पनि जो अल्लाहको दया तथा कृपाले धोकामा लीन हुनुमा आधारित छ । अर्थात् यस अभिमानमा ग्रस्त रहनुको कुनै औचित्य छैन बरु मूल विषय यो हो कि तिम्रा हृदयमा त्यस कुरामा विश्वास छैन कि प्रलय हुनेछ तथा त्यहाँ राम्रो, नराम्रोको प्रतिकार (प्रतिफल पाइनेछ)

[5]अर्थात् तिमी प्रतिफल तथा दण्डको इन्कार गर्दछौ किन्तु तिमीलाई थाहा हुनुपर्छ कि तिम्रो प्रत्येक कर्म तथा कथन अंकित गरिंदैछ । अल्लाहको तर्फबाट फरिश्ताहरू तिमीमाथि निरीक्षकका रुपमा नियुक्त छन् जो तिम्रो प्रत्येक त्यस कुरालाई जान्दछन् जो

إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾

(१३) निःसन्देह सदाचारीहरू (स्वर्गका सुख सुविधाहरू तथा) उपलब्धिहरूबाट लाभान्वित हुनेछन् ।

وَإِنَّ ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾

(१४) तथा निश्चित रुपले कुकर्मीहरू नरकमा हुनेछन् ।[1]

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿١٥﴾

(१५) प्रतिफलका दिन त्यसमा जानेछन् ।[2]

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَآئِبِينَ ﴿١٦﴾

(१६) उनीहरू त्यसबाट कहिल्यै अनुपस्थित हुन पाउने छैनन् ।[3]

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٧﴾

(१७) तिमीलाई केही थाहा पनि छ कि प्रतिफलको दिन के हो ?

तिमी गर्दछौ मानौ यो मानिसलाई चेतावनी छ कि प्रत्येक कथन कर्म तथा कथनभन्दा पहिला तिमी विचार गरिहाल । यो त्यही कुरा हो जो पहिला गुज्रिसकेको छ जस्तै

﴿ إِذْ يَتَلَقَّى ٱلْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٌ * مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾

अर्थात् एउटा फरिश्ता दायाँ तथा दोस्रो त्यसका बायाँ बसेको छ । मनुष्य जो बोल्दछ, त्यसका पास निरीक्षक तयार तथा उपस्थित छ । (सूरतु क़ाफ़-१७, १८) अर्थात् लेख्नका लागि भन्दछन् कि एउटा फरिश्ता सत्कर्म तथा दोस्रो कुकर्म लेख्दछ । तथा हदीस एवं रिवायतहरूबाट विदित हुन्छ कि दिनका लागि दुई फरिश्ता अलग तथा रातका लागि दुई फरिश्ता अलग छन् । अगाडि राम्रा तथा नराम्रा दुईटैको चर्चा गरिदैछ ।

[1]जस्तै (अश्शूरा-७) मा भन्यो:

﴿ فَرِيقٌ فِى ٱلْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِى ٱلسَّعِيرِ ﴾

[2]अर्थात् जुन पुण्य तथा दण्डका दिनको उनीहरूले इन्कार गरिराखेका थिए, त्यसै नरकमा आफ्ना कर्महरूका प्रतिफल स्वरुप प्रविष्ट हुनेछन् ।

[3]अर्थात् कहिल्यै त्यसबाट अलग हुनेछैनन् तथा त्यसबाट अनुपस्थित हुने छैनन् । बरु सधैं त्यसैमा रहनेछन् ।

ثُمَّ مَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ﴿١٨﴾

(१८) म पुन: (भन्दछु कि) तिमीलाई के थाहा कि प्रतिफल तथा दण्डको दिन के हो ।[1]

يَوۡمَ لَا تَمۡلِكُ نَفۡسٌ لِّنَفۡسٍ شَيۡـًٔا ۖ وَٱلۡأَمۡرُ يَوۡمَئِذٍ لِّلَّهِ ﴿١٩﴾

(१९) (त्यो हो) जुन दिन कुनै व्यक्तिका लागि कुनै कुराको अधिकारी हुनेछैन, तथा समस्त आदेश त्यसदिन अल्लाहकै हुनेछ ।[2]

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

सूरतुल मुतफ़्फ़ेफ़ीन-८३

सूरतुल मुतफ़्फ़ेफ़ीन मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा छत्तीस आयत छन् ।

---

[1]पुनरावृत्ति त्यसको महानता तथा त्यस दिनको भयानकतालाई स्पष्ट गर्नको लागि छ ।

[2]अर्थात् संसारमा त अल्लाहले सामयिक रुपले मानिसहरूलाई केही घटी तथा केही बढी अधिकारका अन्तरका साथ राखेको छ । किन्तु प्रलयका दिन सबै अधिकार पूर्णत: अल्लाहसित हुनेछन् । जस्तै (सूरतुल मोमिन-१६) मा भन्यो :

﴿لِّمَنِ ٱلۡمُلۡكُ ٱلۡيَوۡمَۖ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ﴾

"आजको दिन कसको शासन छ ?"

यसैप्रकार नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले आफ्नी फूफी सफीया तथा पुत्री फ़ातिमालाई भन्दिनु भएको थियो ।

«لا أملك لكم من الله شيئا»

"अल्लाह छेउ म कुनै कुराको मालिक हुनेछैन ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान)

तथा बनू हाशिम एवं बनू अब्दुल मुत्तलिबलाई पनि भन्नुभयो ।

«أنقذوا أنفسكم من النار والله لا أملك لكم من الله شيئا»

"आफूलाई नरकको आगोबाट बचाउ । अल्लाहको सौगन्ध म अल्लाह छेउ कुनै कुराको मालिक हुनेछैन ।" मुस्लिम उपरोक्त किताब, बुख़ारी, सूरतुश्शुअरा)

सूरतुल मुतफ़्फ़ेफ़ीन: केही मानिस यसलाई मक्की तथा केही मदनी भन्दछन् केहीका विचारमा मक्का तथा मदीनाका बीच अवतरित भयो । यसका अवतरणका विषयमा यो रिवायत छ कि जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) मदीनामा आउनुभयो त मदीनाका मानिस नाप तौलमा अति नराम्रा मानिस थिए अत: अल्लाहले यो सूरत अवतरित गऱ्यो, जसका पश्चात उनले आफ्ना नाप-तौल सुधारे (इब्ने माजासँग व्यापार, नाप तथा तौलमा पूरा दिनुको अध्याय)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ①

(१) ठूलो दु:ख छ नाप-तौलमा कमी गर्नेहरूका लागि ।

الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ②

(२) कि जब मानिसहरूसित नाप गर्दछन्, त पूरा-पूरा लिन्छन् ।

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ③

(३) तथा जब उनीहरूलाई नापेर अथवा तौलेर दिन्छन् त कम दिन्छन् ।

أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ ④

(४) के उनीहरूलाई आफू मर्नुका पश्चात जीवित भई उठ्ने कुरोमा विश्वास छैन ।

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ⑤

(५) त्यस अत्यन्त ठूला दिनका लागि ।

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ⑥

(६) जुन दिन सबै मानिस समस्त जगत्का प्रभुका सामु उभिनेछन् ।[२]

---

[१]अर्थात् लेनदेनका अगल-अलग नाप राख्नु । यसैप्रकार डाँणी मारेर नाप तथा तौलमा कमी गर्नु निकै गम्भीर नैतिक अपराध हो । जसको प्रभाव धर्म तथा परलोकमा विनाश छ । एउटा हदीसमा छ “जुन समुदायले नाप-तौलमा कमी गर्दछ त्यसमाथि अकाल कडा परिश्रम तथा शासकहरूको अत्याचार आच्छादित गरिदिइन्छ ।” (इब्ने माजा नम्बर ४०१९) यसलाई अल्बानीले अस्सहीहा: मा वर्णन गर्नुभएको छ । (नम्बर १०६)

[२]यी डाँणीमा यस कुरासित तर्सन्नन् कि एउटा बडो भयानक दिन आउनेवाला छ जसमा सबै मानिस सर्वलोकका पालनकर्ताका अगाडि उभिनेछन् जो सबै गुप्त कुरावाट अवगत छ ? अथवा अभिप्राय यो हो कि यो काम तिनै मानिसले गर्दछन् जसका हृदयमा अल्लाहको भय तथा प्रलयको डर छैन । हदीसहरूमा वर्णित छ कि जुन समय अल्लाह त्रिलोकका प्रभुका अगाडि उभिनेछन् त पसिना मानिसहरूका आधा कानहरूसम्म पुगेगा हुनेछ । (बुख़ारी व्याख्या सूरतुल मुतफ़्फ़ेफ़ीन) एउटा अन्य रिवायतमा छ कि प्रलयका दिन सूर्य सृष्टिका यति निकट हुनेछ कि एक मीलको मात्राभन्दा पनि कम हुनेछ । (हदीसका रावी श्री सुलैम पुत्र आमिर भन्नुहुन्छ मलाई थाहा छैन कि उहाँले मीलबाट धर्ती नाप्नुको मील तात्पर्य लिनुभएको छ अथवा त्यो सलाई जसबाट आँखामा सुरमा हालिन्छ अत: मानिस आफ्ना कर्महरूका अनुसार पसिनामा हुनेछन् यो पसिना कसैको कुर्कुच्चासम्म कसैका घुँडासम्म कसैको कम्मरसम्म हुनेछ तथा कसैका लागि यो लगाम

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ ⑦

(७) नि:सन्देह कुकर्मीहरूको कर्मपत्र सिज्जीनमा छ ।[1]

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا سِجِّينٌ ⑧

(८) तिमीलाई के थाहा कि सिज्जीन के हो ?

كِتَٰبٌ مَّرْقُومٌ ⑨

(९) (यो त) लेखिएको किताब हो ।

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ⑩

(१०) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरूको बडो दुर्गति छ ।

ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ⑪

(११) जो प्रतिफल एवं दण्डका दिनलाई झुठ्लाउँदै रहे ।

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ⑫

(१२) त्यसलाई केवल त्यही झुठ्लाउने छ, जो सीमा उल्लंघन गर्ने तथा पापी हुन्छ ।

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ⑬

(१३) जब त्यसका समक्ष हाम्रा आयतहरूको पाठ हुन्छ, त भन्दिन्छ कि यो पूर्वकालिक मानिसहरूका कथाहरू हुन् ।[2]

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا۟

(१४) यो होइन ![3] बरु उनका हृदयमा उनका

बनेको हुनेछ अर्थात् त्यसका मुखसम्म हुनेछ (सहीह मुस्लिम प्रलय तथा स्वर्गको विशेषण, प्रलयका दिनको विशेषताको अध्याय ।

[1] سِجِّين सिज्जीन केही विदहरू भन्छन् कि سِجْن (कारागार) सित छ अर्थात् जेलका समान एउटा साँगुरिएको ठाउँ हो । केही भन्दछन् कि यो पातालमा एउटा स्थान हो जहाँ काफ़िरहरू बहुदेववादी तथा अत्याचारीहरूका आत्माहरू तथा उनका कर्मपत्र एकत्रित तथा सुरक्षित हुन्छन् । यसकारण अगाडि त्यसलाई लिखित पुस्तक भनिएको छ ।

[2] अर्थात् त्यसका पापहरूमा तत्परता तथा सीमाको उल्लंघन यति बढिसकेको छ कि अल्लाहका आयतहरू सुनेर त्यसमाथि चिन्तन-मननको सट्टा तिनलाई अघिका कथाहरू भन्दछन् ।

[3] अर्थात् यो कुर्आन कहानीहरू होइन जस्तो कि काफ़िर भन्दछन् तथा ठान्दछ अपितु अल्लाहको वाणी तथा त्यसको प्रकाशना हो जो त्यसका रसूलमाथि जिब्रील अमीनद्वारा अवतरित भएको छ ।

يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

कर्मका कारण खिया लागिसकेको छ ।[1]

كَلَّا إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾

(१५) यही होइन, यिनीहरू त्यसदिन आफ्ना प्रभुका दर्शनबाट पनि वञ्चित रहनेछन् ।[2]

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾

(१६) अनि यिनीहरू निश्चित रुपले नरक्मा हुर्रयाइनेछन् ।

ثُمَّ يُقَالُ هَٰذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

(१७) अनि भनिनेछ यही हो त्यो जसलाई तिमी झुठ्लाइरहयौ ।

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾

(१८) अवश्य अवश्य सदाचारीहरूको कर्मपत्र इल्लीईनमा छ ।[3]

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾

(१९) तिमीलाई के थाहा ती इल्लीईन के हो ?

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٢٠﴾

(२०) (त्यो त) लेखिएको किताब हो ।

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾

(२१) त्यसका निकट समीपवर्ती फरिश्ताहरू उपस्थित हुन्छन् ।

---

[1]अर्थात् उनका हृदय यस ईशवाणीप्रति विश्वास यसकारण गर्दैनन् कि उनका हृदयमा पापहरूको अधिकताको कारण पर्दा परिहालेका छन् तथा खिया लागिसकेका छन् । رَيْنَ पापहरूको त्यो कलिमा हो जो निरन्तर पाप गर्नुका कारण उनका हृदयमा छाइहाल्छ । हदीसमा छ मानिस जब पाप गर्दछ त त्यसका हृदयमा एउटा कालो धब्बा पर्नजान्छ यदि तौबा (क्षमा याचना) गर्दछ भने त्यो कलिमा हटाइन्छ तथा यदि तौबाका साटो पापमाथि पाप गर्दैजान्छ त त्यो कलिमा बढ्दैजान्छ यहाँसम्मकि त्यसका पुरै हृदयमा छाउँछ । यो त्यो رَيْن "रैन" हो जसको चर्चा पवित्र कुर्आनमा छ (तिर्मिजी सूरतुल मुतफ़्फ़ेफ़ीन, इब्ने माजा, किताबुज़ जुहद, बाबु ज़िकरीज जुनूबे, मुसनद अहमद २/२९७)

[2]यसका विपरीत ईमानवाला अल्लाहका दर्शनबाट सम्मानित हुनेछन् ।

[3] عِلِّيِّين इल्लीईन عُلُوّ उलु (ऊँचाई) सित छ । यो सिज्जीनका विपरीत आकाशहरूमा अथवा स्वर्ग वा सिद्रतुल मुनतहा अथवा अर्श (अल्लाहका सिंहासन) का पास स्थान छ जहाँ पुनीत मानिसहरूका आत्मा तथा उनका कर्मपत्र सुरक्षित हुन्छन् । जसका निकटवर्ती फरिश्ताहरू उपस्थित रहन्छन् ।

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾

(२२) निश्चित रुपले सदाचारीहरू अति सुखमा हुनेछन् ।

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) मसेहरीहरूमाथि (बसेर) हेरिराखेका हुनेछन् ।

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾

(२४) त उनका मुखबाट नै सुखहरूको सुखदालाई चिनिनेछ ।[1]

يُسْقَوْنَ مِن رَّحِيقٍ مَّخْتُومٍ ﴿٢٥﴾

(२५) यिनीहरू अत्यन्त शुद्ध मदिरापान गराइनेछन् ।[2]

خِتَامُهُ مِسْكٌ ۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) जसमा कस्तुरीको मोहर (छाप) लागेको हुनेछ । इच्छा गर्नेहरूलाई त्यसैको इच्छा गर्नुपर्छ ।[3]

---

[1] जुनप्रकार संसारका सम्पन्न मानिसहरूका अनुहारमा साधारणतः ताज़गी तथा हरियाली हुन्छ जो ती सुख सुविधाहरूको द्योतक हुन् जो उनीहरूलाई प्रचुरताले प्राप्त हुन्छ। यसैप्रकार स्वर्गवासीहरूका लागि जो आदर-सम्मान तथा उपहारहरूको अधिकता भइराखेको हुनेछ त्यसका प्रभाव उनका अनुहारहरूमा पनि देखिनेछन् तथा आफ्नो सुन्दरता तथा शोभा तथा प्रकाश एवं ज्योतिबाट चिनिनेछन् कि उनी स्वर्गीय हुन् ।

[2] مَخْتُوم रहीक स्वच्छ तथा सफा मदिरालाई भन्छन् जसमा कुनै वस्तुको मिश्रण رَحِيق नहोस् मुद्रा लागेको । यसको विशुद्धताको अधिक स्पष्टीकरणका लागि छन् । केही विद्वहरूका विचारमा यो मिश्रितका अर्थमा छ अर्थात् मदिरामा कस्तूरीको मिश्रण हुनेछ जसबाट त्यसको स्वाद दुईगुना तथा सुगन्ध अति स्फुर्तिदायक हुनेछ, केही भन्दछन् कि यो خَتْم खतमसित छ अर्थात् त्यको अन्तिम घूँट कस्तुरीको हुनेछ । केही خِتَام खितामको अर्थ सुगन्ध गर्दछन् । यस्तो मदिरा जसको सुगन्ध कस्तूरीका समान हुनेछ। (इब्ने कसीर) हदीसमा पनि यो शब्द आएको छ। नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो: जुन मोमिनले कुनै तिर्खाएको मोमिनलाई एक घूँट पानी पिलायो अल्लाह (तआला) क़्यामतका दिन त्यसलाई الرحيق المختوم पिलाउने छ, जसले कुनै भोका मोमिनलाई खाना खुवायो, अल्लाह (तआला) ले उसलाई स्वर्गका फल खुवाउनेछ । जसले कुनै नाङ्गोलाई वस्त्र पहिरायो अल्लाह (तआला) ले त्यसलाई स्वर्गको हरियो वस्त्र पहिराउनेछ । (मुसनद अहमद ३/१३-१४)

[3] अर्थात् सदाचारीहरूलाई यस्तै कर्महरूमा अग्रसर हुनुपर्छ जसका प्रतिफल स्वर्ग तथा त्यसका सुविधाहरूमा तथा सुख प्राप्त छन् जस्तै (सूरः अस्साफ्फात-६१) मा भन्यो:

﴿لِمِثْلِ هَٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾

وَمِزَاجُهُۥ مِن تَسۡنِيمٍ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा त्यसमा तस्नीमको मिश्रण हुनेछ ।[१]

عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا ٱلۡمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) अर्थात् त्यो जलस्रोत जसका पानी निकटवर्ती मानिसहरू पिउनेछन् ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ أَجۡرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضۡحَكُونَ ﴿٢٩﴾

(२९) निःसन्देह पापीहरू ईमान भएकाहरूको उपहास उडाउने गर्दथे ।[२]

وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمۡ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा उनका निकटबाट गुज्रदा आँखाको झिम्काई (एवं संकेतले) उनको अपमान गर्दथे ।[३]

وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा जब आफन्तहरूतिर फर्कन्थे तब हाँसो-ख्याल गर्दथे ।[४]

وَإِذَا رَأَوۡهُمۡ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा जब उनलाई देख्दथे त भन्दथे कि निःसन्देह यिनीहरू गुमराह, (कुमार्गमा पथभ्रष्ट) छन् ।[५]

---

[१] تَسۡنِيم को अर्थ ऊँचाई हो । ऊँटको कोहान (जुरो) जो त्यसका शरीरभन्दा अग्लो हुन्छ, त्यसलाई سِنَام सिनाम भनिन्छ । चिहानलाई अग्लो गर्नलाई पनि تَسۡنِيمُ القُبُورِ तसनीमुल कुबूर भनिन्छ । अर्थ यो हो कि त्यसमा तसनीम नामक मदिराको नाम हुनेछ । जो स्वर्गका माथिका भागहरूबाट एउटा स्रोतद्वारा आउनेछ । यो स्वर्गको सर्वोत्तम तथा उच्चतम मदिरा हुनेछ ।

[२] यिनीहरू उनीहरूलाई हीन ठानेर उनको उपहास गर्दथे ।

[३] غَمۡـزٌ को अर्थ हुन्छ परेली तथा आँखीभौंबाट संकेत गर्नु अर्थात् एक अर्कालाई परेली तथा आँखीभौंको इसारा गरेर उनको अवहेलना तथा उनका धर्ममाथि व्यङ्ग्य गर्दथे।

[४] अर्थात् ईमान भएकाहरूको चर्चा गरेर प्रसन्न हुन्थे तथा हाँसो-ख्याल गर्दथे । दोस्रो अभिप्राय यसको यो हो कि जब आफ्ना घरहरूतिर फर्कन्थे त त्यहाँ सम्पन्नता तथा सुख-सुविधाले उनको अभिनन्दन गर्दथे तथा जे चाहन्थे उनलाई प्राप्त हुन्थ्यो यसका उपरान्त पनि उनीहरूले अल्लाहको कृतज्ञता देखाएनन् बरु ईमान भएकाहरूको अवहेलना तथा उनीमाथि डाह गर्नुमा तत्पर रहे । (इब्ने कसीर)

[५] अर्थात् एकेश्वरवादी बहुवादीको दृष्टिमा तथा ईमान भएका काफिरहरूको दृष्टिमा गुमराह (पथभ्रष्ट) हुन्छन् । यही स्थिति आज पनि छ विपथ आफूलाई सत्यवादी तथा सत्यवादीलाई कुमार्ग विश्वास गराउँछन् यहाँसम्मकि एउटा

وَمَآ أُرْسِلُوا۟ عَلَيْهِمْ حَـٰفِظِينَ ﴿٣٣﴾

(३३) यिनी उनीमाथि रक्षक बनाएर त पठाइएनन् ।[1]

فَٱلْيَوْمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنَ ٱلْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

(३४) त आज ईमान भएकाहरू ती काफ़िरहरूमाथि हाँस्नेछन् ।[2]

عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) सिंहासनमा बसी हेरिराखेका हुनेछन् ।

هَلْ ثُوِّبَ ٱلْكُفَّارُ مَا كَانُوا۟ يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) अब इन्कार गर्नेहरूले जस्तो यिनीहरू गर्दथे पुरा-पुरा बदला पाइहाले ।[3]

सूरतुल इंशिकाक-८४

سُورَةُ الانْشِقَاقِ

सूरतल इंशिक़ाक़ मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पच्चीस आयतहरू छन् ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنشَقَّتْ ﴿١﴾

(१) जब आकाश फाट्नेछ ।[4]

सर्वथा असत्य सम्प्रदाय आफूबाहेक न कसैलाई मोमिन भन्दछ न गन्दछ ।

[1]अर्थात् यी काफ़िर मुसलमानहरूमाथि निरीक्षक त बनाएर पठाइएका छैनन् कि प्रत्येक समय मुसलमानहरूका कर्म तथा स्थितिहरूलाई हेरिराखून् तथा उनीमाथि टिप्पणी गरिरहून् । अर्थात् जब यसका उत्तरदायी नै छैनन् त यस्तो किन गर्दछन्?

[2]अर्थात् जस्तो काफ़िर संसारमा ईमानवालामाथि हाँस्दथे । केयामतका दिन यी काफ़िर अल्लाहको पकडमा हुनेछन् तथा ईमानवाला उनीमाथि हाँस्नेछन् । उनलाई हाँसो यस कुरामा आउँछ कि यिनी कुमार्ग हुनुका उपरान्त हामीलाई कुमार्ग को थिए ? तथा को यस योग्य थिए कि त्यसमाथि हाँसियोस् ।

[3]ثُوِّبَ को अर्थ हो أُثِيبَ प्रतिफल दिइए । अर्थात् के काफ़िरहरूलाई उनी जे-जति गर्दथे प्रतिफल दिइएको छ ।

[4]**सूरतुल इंशिकाक :** अर्थात् जब प्रलय घटित हुनेछ ।

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝٢

(२) तथा आफ्ना प्रभुका आदेशलाई सतर्क भएर सुन्नेछ ।[1] तथा उसका योग्य त्यो छ ।[2]

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۝٣

(३) तथा धर्ती (तानिएर) फैलाइनेछ ।[3]

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۝٤

(४) तथा त्यसमा जे छ ओकलिदिन्छ तथा रित्तो हुनेछ ।[4]

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝٥

(५) तथा आफ्ना प्रभुका आदेशमा कान थाप्नेछ ।[5] तथा त्यसैका योग्य त्यो छ ।

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ۝٦

(६) हे मनुष्य ! तिमी आफ्ना प्रभुसित साक्षात्कारसम्म यो प्रयत्न तथा समस्त कार्य एवं परिश्रम गरेर त्यससित भेट गर्नेवाला छौ ।[6]

---

[1]अर्थात् अल्लाहले त्यसलाई फाट्नुको आज्ञा दिनेछ जसलाई त्यो सुन्नेछ तथा त्यसको पालन गर्नेछ ।

[2]अर्थात् त्यसलाई यही योग्य छ कि सुनोस् तथा पालन गरोस् कि त्यो सबैमाथि प्रभुत्वशाली छ तथा सबै त्यसका अधीन छन् । त्यसको आज्ञाबाट मुख फर्काउने कसलाई साहस हुनसक्छ ?

[3]अर्थात् त्यसको लम्बाइ-चौडाईमा अधिक विस्तार गरिनेछ । अथवा अभिप्राय यो हो कि त्यसमाथि जुन पर्वत आदि छन् सब कण-कण गरेर धर्तीलाई सफा तथा समतल गरिदिइनेछ जसमा कुनै अग्लो-होचो रहनेछैन ।

[4]अर्थात् जुन मूर्दाहरू भूमिमा गाडिएका छन् । सबै जीवित भई बाहिर निस्केर आउनेछन् । जुन कोष त्यसको भित्र स्थित छ त्यो उनीहरूलाई प्रकाशित गर्नेछ तथा स्वयं सर्वथा खाली हुनेछ ।

[5]अर्थात् फ्याँक्नु तथा खाली हुनुको जो आज्ञा दिइनेछ त्यसका अनुसार काम गर्नेछ।

[6]यहाँ मानिस साधारण रुप हो जसमा मुसलमान तथा काफ़िर सबै सम्मिलित छन् । كَـدْح कद्हः कडा परिश्रमलाई भन्छन् त्यो श्रम राम्रा कामहरूका लागि होस् अथवा नराम्राका लागि । अभिप्राय यो हो कि जब उपरोक्त कुरा अस्तित्वमा आउनेछ अर्थात प्रलय आउनेछ त हे मानिस तिमीले जुन राम्रो अथवा नराम्रो काम गरेका हुनेछौ, त्यो आफ्ना सामु पाउनेछौ तथा तदानुसार तिमीलाई राम्रो वा नराम्रो प्रतिफल प्राप्त हुनेछ । अगाडि त्यसको अधिक विवरण एवं स्पष्टीकरण छ ।

(७) त त्यस समय जुन व्यक्तिका दाहिने हातमा कर्मपत्र दिइनेछ ।	فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ ⑦
(८) त्यसको हिसाब त अत्यन्त सरलताले लिइनेछ ।[1]	فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ⑧
(९) तथा त्यो आफ्ना परिवारवालाहरूतिर प्रसन्नतापूर्वक फर्कि आउनेछ ।[2]	وَيَنقَلِبُ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ⑨
(१०) परन्तु जुन व्यक्तिको कर्मपत्र त्यसको पिठ्यूँका पछाडिबाट दिइनेछ ।	وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ⑩
(११) त त्यसले मृत्युलाई बोलाउन थाल्नेछ ।[3]	فَسَوْفَ يَدْعُوا۟ ثُبُورًا ⑪

[1]सरल हिसाब यो हो कि मोमिनको कर्मपत्र प्रस्तुत गर्नेछ त्यसका दोष पनि त्यसका सामु ल्याइनेछन् अनि अल्लाहले आफ्नो दयालुताले एवं अनुग्रहले त्यसलाई क्षमा गरिदिनेछ । आदरणीया आयशा भन्नुहुन्छ कि रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो: जसको हिसाब लिइयो त्यो बर्बाद भयो । मैले भने हे अल्लाहका रसूल ! अल्लाहले मलाई तपाईंका लागि बलिदान गरोस्, के अल्लाहले यो भन्नुभएको छैन कि जसलाई कर्मपत्र दाहिने हातमा दिइनेछ, त्यसको हिसाब सहज हुनेछ । (आदरणीय आयशाको प्रयोजन यो थियो कि यस आयतका अनुसार त मोमिनको पनि हिसाब हुनेछ किन्तु त्यसले विनाशको सामना गर्नुपर्ने छैन) । उहाँले स्पष्ट गर्नुभयो 'यो त पेशी हो' अर्थात् मोमिनका साथ हिसाबको मामिला हुनेछैन एउटा सरसरी पेशी हुनेछ । मोमिन प्रभुका अगाडि प्रस्तुत गरिनेछन् जससित सोधपूछ भयो त्यो खतम भयो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरतिल इंशिक़ाक) एउटा अर्को रिवायतमा छ । आदरणीय आएशा भन्नुहुन्छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) आफ्ना केही नमाज़मा यो दुआ पढ्नुहुन्थ्यो «اللَّهُمَّ حَاسِبْنِي حِسَابًا يَسِيرًا» (अल्लाह मेरो हिसाब सहज गर्नु) नमाज़बाट अवकाशका समयमा मैले सोधें, हिसाबे यसीर (सहज हिसाब) को के अभिप्राय छ ? भन्नुभयो अल्लाहले त्यसको कर्मपत्र हेर्नेछ अनि त्यसलाई क्षमा गरिदिनेछ (मुसनद अहमद ६/४८)

[2]अर्थात् जो त्यसका घरवालाहरूमध्ये स्वर्गीय हुनेछन् । अथवा त्यसबाट अभिप्राय हूरहरू (स्वर्गका नारीहरू) तथा बालक हुन् जो सेवाका लागि स्वर्गमा पाइनेछन् ।

[3] ثُبُورًا विनाश, हानि अर्थात् त्यो चिच्याउने पुकार्नेछ तथा हाय-हाय गर्नेछ किं म त मारिए ।

(१२) तथा प्रज्जवलित नरकमा प्रवेश गर्नेछ। وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾

(१३) त्यो व्यक्ति आफ्ना सम्बन्धिहरूमा (संसारमा) प्रसन्न थियो।[1] إِنَّهُۥ كَانَ فِىٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾

(१४) त्यसको अनुमान थियो कि अल्लाहतिर फर्केर जाने नै छैन।[2] إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٤﴾

(१५) किन होइन ?[3] यद्यपि त्यसको प्रभुले त्यसलाई राम्ररी हेरिराखेको थियो।[4] بَلَىٰٓ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

(१६) मलाई सन्ध्याको लालिमाको सौगन्ध।[5] فَلَآ أُقْسِمُ بِٱلشَّفَقِ ﴿١٦﴾

(१७) तथा रात्रिको एवं त्यसको एकत्रित[6] वस्तुहरूको सौगन्ध وَٱلَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾

[1]अर्थात् संसारमा आफ्ना मनोकांक्षाहरूमा मँग्न थियो तथा आफ्ना परिवारमा वडो प्रसन्न थियो।

[2]यो त्यसका प्रसन्न हुनुको कारण हो अर्थात् आखिरत (परलोक) प्रति त्यसको विश्वास थिएन। حَـوْر को अर्थ हो फर्कनु जस्तो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को दुआ (प्रार्थना) छ। «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْرِ» (सहीह मुस्लिम, अलहज्ज बाबुमा यक्नु इजा रकिबा इला सफरिल हज्ज आदि तिर्मिजी, इब्ने माजा) मुस्लिममा शब्द "बादल् कौन" छ, अभिप्राय हो यस कुराबाट म शरण चाहन्छु कि ईमानका पश्चात कुफ्र तथा आज्ञापालनका पश्चात अवज्ञा अथवा पुण्यका पश्चात पापतिर फर्कूं।

[3]एउटा अनुवाद त्यसको यो हो कि यो कसरी हुनसक्छ कि त्यो नफर्कोस् तथा पुनः जीवित नहोस् अथवा بَلَىٰ किन होइन। यो अवश्य आफ्ना प्रभुतिर फर्कनेछ।

[4]त्यसको कुनै कर्म लुकेको छैन।

[5]शफक् त्यस लालिमालाई भन्दछन् जो सूर्यास्तका पश्चात आकाशमा प्रकट हुन्छ तथा ईशाको समय आरम्भ हुनुसम्म रहन्छ।

[6]अँध्यारो हुनासाथ प्रत्येक वस्तु आफ्ना विश्रामस्थल तथा निवासस्थानतिर एकत्र हुन्छ अर्थात् रातको अँध्यारोले अँध्यारा कुराहरूलाई आफूमा समेट्दछ।

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾

(१८) तथा पूर्ण चन्द्रमाको सौगन्ध ।[१]

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ﴿١٩﴾

(१९) निःसन्देह तिमी एउटा स्थितिबाट अर्को स्थितिमा पुग्नेछौ ।[२]

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) उनीहरूलाई के भएको छ कि ईमान स्वीकार्दैनन् ।

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा जब उनका निकट कुर्आन पढिन्छ त सज्दा गर्दैनन् ।[३]

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) बरु जसले कुफ्र गरे उनी झुठ्लाइरहेका छन् ।[४]

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा अल्लाह (तआला) राम्ररी जान्दछ जे-जति यिनी हृदयमा राख्दछन् ।[५]

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

(२४) उनीहरूलाई कष्टदायी यातनाहरूको शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

(२५) परन्तु ईमानवाला तथा सदाचारीहरूलाई अगणित एवं अनन्त प्रतिफल दिइनेछ ।

---

[१] إِذَا اتَّسَقَ को अर्थ हो जब त्यो पूर्ण हुनजान्छ जस्तै त्यो तेह्रौं रातबाट सोह्रौं तिथिसम्मको रातमा रहन्छ ।

[२] طَبَق को मूल अर्थ कठिनाई हो यहाँ अभिप्राय ती कठिनाईहरू हुन् जो प्रलयका दिन घटित हुनेछन् अर्थात् त्यसदिन एकसे-एक अवस्था आउनेछ (फ़तहुल बारी तफ़सीर सूरतिल इंशिकाक़) यो सौगन्धको उत्तर हो ।

[३] हदीसहरूबाट यहाँ नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) तथा सहाबाबाट सज्दा गर्नु सिद्ध छ ।

[४] अर्थात् ईमान स्वीकार्नुका विपरीत झुठ्लाउँछन् ।

[५] अर्थात् झुठ्लाए वा जुन काम उनी लुकेर गर्दछन् ।

सूरतुल बुरूज-८५

سُوْرَةُ الْبُرُوْجِ

सूरतुल बुरुज मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा २२ आयतहरू छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالسَّمَاۗءِ ذَاتِ الْبُرُوْجِ ۝١

(१) बुरुजहरू भएका आकाशको सौगन्ध ।[1]

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُوْدِ ۝٢

(२) वाचा गरिएका दिनको सौगन्ध ।[2]

وَشَاهِدٍ وَّمَشْهُوْدٍ ۝٣

(३) उपस्थित हुनेहरू तथा उपस्थित गरिएको सौगन्ध ।[3]

قُتِلَ اَصْحٰبُ الْاُخْدُوْدِ ۝٤

(४) (कि) खाईवाला मारिए ।[4]

सूरतुल बुरुज : नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ज़ोहर तथा असमा सूरतुत्तारिक़ तथा सूरतुल बुरुज पढ्नु हुन्थ्यो । (तिर्मिजी)

[1] بُـرُوْج यो بُرْج (भवनको गुम्बद) बुर्जको बहुवचन हो) بُرْج को मूल अर्थ हो प्रकटन, यी ताराहरूका गन्तव्य हुन् जसलाई उनका भवनको हैसियत प्राप्त छ प्रकट तथा प्रकाशित हुनुका कारण उनलाई बुरुज भनिन्छ विवरणका लागि हेर्नुस् (अल फुरक़ान ६१ को भाष्य ।) केही विदहरूले बुरुजसित अभिप्राय तारा लिएका छन् अर्थात् ताराहरू भएका आकाशको सौगन्ध । केहीका विचारमा यसबाट आकाशका द्वार अथवा चाँदका गन्तव्य अभिप्राय छ । (फ़तहुल कदीर)

[2] यसको सर्वसम्मतिबाट प्रलयको दिन अभिप्राय छ ।

[3] شَـاهِد तथा مَشْـهُود को व्याख्यामा बडो मतभेद छ । इमाम शौक़ानीले हदीस तथा लक्षणहरूका आधारमा भनेका छन् कि शाहिद सित अभिप्राय जुमआ (शुक्रबार) को दिन हो । यस दिन जसले जुन कर्म गरेको हुनेछ । यसले प्रलयका दिन त्यसको साक्ष्य दिनेछ, तथा मशहूदसित अर्फा (नौं ज़िलहिज्जा) को दिन हो । जहाँ मानिस हज्जका लागि एकत्र तथा उपस्थित हुन्छन् ।

[4] अर्थात् जुन मानिसहरूले (खाल्डाहरू) खनेर त्यसमा प्रभुलाई मान्नेहरूको विनाश गरे उनका लागि विनाश तथा बर्बादी छ । قُتِلَ को अर्थ हो لُعِنَ

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ﴿٥﴾

(५) त्यो एउटा अग्नि थियो इन्धन भएको ।[1]

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾

(६) जबकि ती मानिस त्यसका छेउछाउमा बसेका थिए ।[2]

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾

(७) तथा मुसलमानहरूका साथ जे गरिराखेका थिए त्यसलाई आफ्ना समक्ष देखिराखेका थिए ।

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾

(८) यिनीहरू ती मुसलमानहरूसित कुनै अन्य पापको बदला लिइराखेका थिएनन्, यसका अतिरिक्त कि उनी अत्यन्त प्रभावशाली प्रशंसा योग्य अल्लाहको शक्तिमाथि ईमान स्वीकार गरेका थिए ।

---

[1] الأخدود، النار सित सम्बन्धित बदल छ ذات الوقود यो النار को विशेष हो अर्थात् यी खाईहरू के थिए ? इन्धन भएको अग्नि थिए यो ईमान भएकाहरूलाई त्यसमा फ्याँक्नका लागि बालिएको थियो ।

[2] काफ़िर राजा तथा त्यसका कार्यकर्ता आगोका किनारमा उपस्थित ईमान भएकाहरूलाई पोलिने खेल हेरिराखेका थिए जस्तो कि आगामी आयतमा छ ।

[3] अर्थात् ती मानिसहरूको अपराध जसलाई आगोमा हुरहुर्याइँदै थियो यो थियो कि ती प्रभुत्वशाली अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गरेका थिए यस वाक्यको विवरण जो सहीह हदीसहरूबाट सिद्ध छ, यो हो ।

खाईवालाहरूको कथा: विगत युगमा एउटा राजाको एउटा जादूगर थियो । जब त्यो बुढो भयो त राजासित भन्यो । मलाई एउटा चतुर बालक देऊ जसलाई म आफ्नो ज्ञान सिकाइदिऊ । राजाले एउटा चतुर बालक खोजेर त्यसलाई सुम्पिदियो । बालकका मार्गमा एउटा राहिब (सन्त) को पनि घर थियो यो बालक आउँदा-जादा त्यसको पास पनि जान्दथ्यो र त्यसका कुराहरू सुन्थ्यो जो त्यसलाई राम्रो लाग्थ्यो । यसैप्रकार यो क्रम चलिरह्यो । एक पटक बालक गइराखेको थियो कि मार्गमा एउटा निकै ठूलो जनावर (सिंह अथवा सर्प) मानिसहरुको मार्ग रोकेको थियो । बालकले सोच्यो आज म पत्ता लगाउँछु कि जादूगर सही छ अथवा राहिब ? त्यसले एउटा ढुंगा लियो तथा भन्यो, हे अल्लाह यदि राहिबको मामिला तिम्रो निकट जादूगरका मामिलाभन्दा उत्तम तथा प्रिय छ भने यस जनावरलाई मारिदेऊ ताकि मानिसहरूको यातायात चालू हुन जाओस् । यो भनेर उसले पत्थर हान्यो तथा जनावर मारिहाल्यो । बालकले यो वाक्य राहिबलाई बतायो राहिबले भन्यो छोरा अब तिमी निपुण भइहालेका छौ अब तिम्रो परीक्षाको आरम्भ हुनुछ किन्तु यस परीक्षाका समय मेरो नाम न बताउनु ।

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾

(९) जसको लागि आकाशहरू तथा धर्तीको राज्य छ तथा अल्लाह (तआला) सर्वव्याप्त तथा राम्ररी परिचित छ ।

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

(१०) निःसन्देह जुन मानिसहरूले मुसलमान पुरुष तथा महिलाहरूलाई प्रताडित गरे, अनि क्षमा पनि माँगेनन्, उनका लागि नरक़को यातना तथा पोलिनुको यातना छ ।

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ

(११) निःसन्देह ईमान स्वीकार गर्ने एवं पुण्यकारी कार्य गर्नेहरूका लागि ती

यो बालक जन्मबाटै अन्धा तथा कोढ़ी आदिको उपचार पनि गर्दथ्यो किन्तु अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गर्नुका शर्तका साथ यसै शर्तमा उसले राजाका एउटा अन्धा साथीको आँखा पनि अल्लाहसित दुआ गरेर ठीक पारिदियो । यो बालकले यही भन्थ्यो कि यदि तिमी ईमान स्वीकार गर्नेछौ भने म अल्लाहसित प्रार्थना गर्नेछु, त्यसले स्वस्थ गरिदिनेछ । तथा अल्लाहले त्यसको प्रार्थनाले स्वस्थ गरिदिन्थ्यो । यो सूचना राजालाई पुग्यो त त्यो बडो व्याकुल भयो केही ईमानवालाहरूलाई त त्यसले हत गरायो । यस बालकका विषयमा केही मानिसहरूसित भन्यो कि यसलाई पर्वतको शिखरमा लगेर तल फ्याँकिदेऊ । त्यसले अल्लाहसित दुआ गऱ्यो पहाडमा कम्पन उत्पन्न भयो । जसबाट ती सबै खसेर मरे तथा अल्लाहले त्यसलाई बचाइहाल्यो । राजाले उसलाई अरु मानिसहरूलाई सुम्प्यो । भन्यो कि एउटा डुङ्गामा लगेर यसलाई समुद्रको बीच फ्याँकिदेऊ । त्यहाँ पनि त्यसको दुआले डुङ्गा उल्टियो जसबाट ती सबै डुबे तथा त्यो बाँच्यो । त्यस बालकले राजासित भन्यो यदि तिमी मलाई मार्न चाहन्छौ भने त्यसको विधि यो हो कि एउटा खुला मैदानमा मानिसहरूलाई एकत्र गर तथा بِسْمِ اللهِ رَبِّ هَذَا الْغُلَامِ भनेर मलाई बाँड हान । राजाले त्यही गऱ्यो । जसबाट बालक मऱ्यो किन्तु सबै मानिसले भने कि हामी बालकका प्रभुमाथि ईमान स्वीकार गऱ्यौं । राजा झन् व्यग्र भयो । तथा उसले खाईहरू खन्न लगायो तिनमा आगो सल्काउन लगायो तथा आदेश दियो कि जो ईमानबाट फर्कन्न त्यसलाई आगोमा फ्याँकिदेऊ । यस्ता ईमानवाला आउँथे तथा हुरहुर्याईदै रहे यहाँसम्मकि एउटी स्त्री आई जससँग बच्चा थियो । त्यो केही हिच्कीचाइन् । बच्चा बोल्यो, आमा तपाईं धैर्य-धारण गर्नुस्, तपाईं सत्य मार्गमा हुनुहुन्छ (सहीह मुस्लिम संक्षिप्त, किताबुज जहद वररिकाक, बाबु किस्सते असहाबुल उखदूद) इमाम इब्ने कसीरले अरु पनि वाक्य वर्णित गरेका छन्, जो यसभन्दा भिन्न छन् तथा भनेका छन् सम्भव छ यी भिन्न घटनाहरु (भिन्ना-भिन्नै स्थानहरुमा घटेका हुन् । (विस्तारका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने कसीर)

ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيْرُ ۝١١

बगैंचा छन् जसका मुनि (शीतल जलका) सरिताहरू प्रवाहित छन्। यो ठूलो सफलता हो।

اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيْدٌ ۝١٢

(१२) नि:सन्देह तिम्रो प्रभुको पकड अत्यन्त शक्तिशाली छ।[१]

اِنَّهٗ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيْدُ ۝١٣

(१३) त्यही प्रथम पटक पैदा गर्दछ तथा त्यसैले पुन: जीवित गर्नेछ।[२]

وَهُوَ الْغَفُوْرُ الْوَدُوْدُ ۝١٤

(१४) त्यो अत्यन्त क्षमाशील तथा अत्यन्त प्रेम गर्नेवाला छ।

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيْدُ ۝١٥

(१५) अर्शको स्वामी महान छ।[३]

فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيْدُ ۝١٦

(१६) जे चाहन्छ त्यसलाई गरिदिनेवाला छ।[४]

---

[१]जब त्यो आफ्ना यी शत्रुहरूको पकड गर्न आए जो त्यसका रसूलहरूलाई झुठ्लाउँछन् तथा त्यसको आज्ञाको विरोध गर्दछन् त त्यसको पकडबाट कसैले उनीहरूलाई बचाउन सक्दैन।

[२]अर्थात् त्यही आफ्ना सामर्थ्य तथा शक्तिले प्रथम पटक पैदा गर्दछ अनि प्रलयका दिन पुनर्जीवन प्रदान गर्नेछ जस्तो प्रथम पैदा गरेको थियो।

[३]अर्थात् पूरा सृष्टिभन्दा महान तथा उच्चतम छ। तथा अर्श जो सर्वोपरि छ त्यो त्यसको आसन हो जस्तो कि सहाबा तथा ताबईन एवं मोहद्दिसीनको आस्था छ المجيد दयानिधि यो स्वरको मात्राका साथ ذو अर्थात् स्वामीको विशेषण हो अर्शको होइन। यद्यपि केही मानिस यसलाई अर्शको विशेषण मानेर यसलाई इ को मात्राका साथ पढ्दछन् अर्थ दुबै रुपमा सही छ। (इब्ने कसीर)

[४]अर्थात् त्यसले जे चाहन्छ गरिहाल्छ त्यसको आज्ञा तथा चाहतलाई कसैले हटाउन सक्दैन न त्यससित कोही सोध्न सक्छ। आदरणीय अबू बक्र सिद्दीकसित कसैले उनका मृत्यु रोगका समय प्रश्न गर्‍यो। के कुनै वैद्यले तपाईंलाई हेर्‍यो ? उनले उत्तर दिए, हो–प्रश्न गर्‍यो कि उसले के भन्यो ? भन्नुभयो कि उसले भनेको छ "إِنِّي فَعَّالٌ لِّمَا أُرِيدُ" म जे चाहन्छु गर्दछु मेरो मामिलामा कोही हस्तक्षेप गर्नेवाला छैन। (इब्ने कसीर) अभिप्राय यो हो कि अब मामिला वैद्यहरूका हातमा रहेन। मेरो अन्तिम समय आइसकेछ अब अल्लाह नै मेरो वैद्य छ जसको चाहतलाई हटाउन कसैमा शक्ति छैन।

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾

(१७) तिमीलाई सेनाहरूको सूचना पनि प्राप्त भएको छ ।[1]

فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾

(१८ अर्थात् फिर्औन तथा समूदको ।

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾

(१९) (केही होइन) बरु काफ़िर त झुठ्लाउनमा लागेका छन् ।

وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले पनि उनलाई प्रत्येक तिरबाट घेरेको छ ।[2]

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ ﴿٢١﴾

(२१) बरु यो कुर्आन हो अत्यन्त महिमा भएको ।

فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

(२२) सुरक्षित पुस्तकमा लेखिएको छ ।[3]

सूरतुत्तारिक़ ८६

سُورَةُ الطَّارِقِ

सूरतुत्तारिक़ मक्कामा अवतरित भयो तथा १७ आयत छन् ।

[1]अर्थात् जब उनीमाथि मेरो प्रकोप आयो तथा मैले उनीहरूलाई आफ्नो पकडमा लिइहाले । जसलाई कसैले हटाउन सकेन ।

[2]यो ﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾ को प्रमाण तथा त्यसैमा जोड हो ।

[3]अर्थात् लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) मा लेखिएको छ जहाँ फरिश्ता त्यसको सुरक्षाका लागि नियुक्त छन् अल्लाह (तआ़ला) आवश्यकता तथा अभिपाचनका अनुसार उतार्दछ ।

सूरतुत्तारिक़: आदरणीय ख़ालिद उदवीले भने कि मैले रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई सकीफ़का बजारमा धनुष अथवा लाठीका सहाराले देखें । उहाँ उनका पासमा उनीसित सहायता लिन आएका थिए । त्यहाँ मैले उहाँबाट म सूरतुत्तारिक़ सुने तथा मैले त्यसलाई कण्ठ गरिहाले । जबकि अझै मुसलमान भएको थिइन अनि मलाई अल्लाहले इस्लामबाट सम्मानित गऱ्यो तथा इस्लामको अवस्थामा मैले पढे, (मुस्नद अहमद ४/३३५ मजमऊज़ जवायेद ७/१३६) माननीय मुआज़ (रज़ी अल्लाहु अन्हु) एकपटक नमाज़मा सूरतुल बक़र: तथा अननिसा पढें । नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई खवर प्राप्त भयो त भन्नुभयो तिमी मानिसहरूलाई उपद्रवमा पार्दछौ, तिमीलाई त यही धेरै थियो कि وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ तथा وَالشَّمْسِ जस्ता सूरतहरू पढ्थे (नसाई किताबुल इफतेताह, बाबुल किराअते फिल मग़रिब)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالسَّمَآءِ وَالطَّارِقِ ۝١

(१) सौगन्ध छ आकाशको तथा अन्धकारमा प्रकाश प्रदान गर्नेवालाको

وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا الطَّارِقُ ۝٢

(२) तिमीलाई ज्ञात पनि छ कि त्यो रात्रिमा प्रकट हुने वस्तु के हो ।

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۝٣

(३) त्यो प्रकाश भएको तारा हो ।[1]

اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝٤

(४) कोही यस्तो छैन जसमाथि रक्षक (फरिश्ताहरू) नहोऊन् ।[2]

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝٥

(५) मनुष्यले हेर्नुपर्छ कि त्यो कुन वस्तुले बनाइएको छ ।

خُلِقَ مِنْ مَّآءٍ دَافِقٍ ۝٦

(६) त्यो एउटा उफ्रने पानीबाट पैदा गरिएको छ ।[3]

[1]तारिक़सित के अभिप्राय छ । कुर्आनले स्वयं स्पष्ट गरिदियो प्रकाशमान तारा । طُرُوْق बनेको छ طَارِق बाट जसको अर्थ ढग्ढगाउनु हो । किन्तु طَارِق रातका आगन्तुकका लागि उपर्युक्त हुन्छ । ताराहरूलाई पनि तारिक यसैकारण भनिन्छ कि त्यो दिनमा अदृश्य हुन्छन् र रातमा निस्कन्छन् ।

[2]अर्थात् प्रत्येक प्राणीमाथि अल्लाहको तर्फबाट फरिश्ता नियुक्त छन् जो त्यसका राम्रा-नराम्रा सबै कर्म लेख्दछन् । केही विदहरू भन्छन् कि यी मानिसहरूको सुरक्षा गर्ने फरिश्ताहरू हुन् जस्तो कि सुरतुर रअदको आयत ११ बाट पनि पारित हुन्छ कि मानिसको रक्षाका लागि तथा कथन लेख्नेहरू हुन्छन् ।

[3]अर्थात् वीर्यबाट जो सहवासका अन्तमा तीब्र गतिले निस्कन्छ यही पानीको थोपा (वीर्य) स्त्रीका गर्भाशयमा जान्छ र गएर यदि अल्लाहको आदेश हुन्छ भने गर्भको कारण बन्दछ ।

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَآئِبِ ⑦

(७) जो पिठ्यूँ तथा छातिका मध्येबाट निस्कन्छ ।[१]

إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ⑧

(८) निःसन्देह त्यो त्यसलाई फर्काइ ल्याउनुमा अवश्य सामर्थ्य राख्नेवाला छ ।[२]

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَآئِرُ ⑨

(९) जुन दिन गुप्त भेदीहरूको जाँच-पड्ताल हुनेछ ।[३]

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ⑩

(१०) त न कुनै शक्ति काम लाग्नेछ त्यसको तथा न कोही सहायक हुनेछ ।[४]

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ⑪

(११) वर्षा भएको अवकाशको सौगन्ध ।[५]

---

[१]भनिन्छ कि पिठ्यूँ पुरुषको तथा वक्ष स्त्रीको, यी दुबैका पानीबाट मनुष्यको उत्पत्ति हुन्छ, परन्तु त्यसलाई एउटै पानी यसकारण भनिन्छ कि यी दुबै मिलेर एउटै हुनजान्छ । تَرَائِب बहुवचन हो تَرِيبَة को छातिको त्यो भाग जो हार लगाउनुको ठाउँ हो ।

[२]अर्थात् मानिस मर्नुका पश्चात त्यो त्यसलाई पुन: जीवित गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ केहीका विचारमा यसको अभिप्राय यो हो कि त्यसले त्यस पानीको थोपा पुन: अङ्गमा फर्कनुमा सामर्थ्य राख्दछ जहाँबाट त्यो निस्केको थियो । पहिला भावार्थलाई इमाम शौकानी तथा इमाम इब्ने जरीर तबरीले अधिक सही मानेका छन् ।

[३]अर्थात् प्रकट हुनेछन् । किनकि तिनमा पुण्य तथा दण्ड पाइनेछ । बरु हदीसमा वर्णन छ प्रत्येक विश्वासघातीका कुल्लाहका पास (नितम्बनिर) झण्डा गाडिदिनेछ तथा यो घोषणा गरिदिनेछ कि अमुक पुत्र अमुकका साथ विश्वासघात गरेको छ (सहीह बुख़ारी किताबुल जिजिया बाबु इसमिल गादिर लिल बर्रे वल फ़ाजिर, मुस्लिम किताबुल ज़िहाद बाबु तहरीमिल गदरे) अभिप्राय यो हो कि त्यहाँ कसैको कुनै कर्म गुप्त रहनेछैन ।

[४]अर्थात् न स्वयं मानिसका पास त्यति शक्ति हुनेछ कि त्यो अल्लाहको यातनाबाट बच्न सकोस् न अन्य कुनैतिरबाट त्यसलाई कुनै सहायता प्राप्त हुनसक्नेछ जुन कि उसलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउन सकोस् ।

[५]رَجْع को शाब्दिक अर्थ हो, फर्कनु तथा पल्टनु । वर्षा पनि पटक-पटक फर्केर हुन्छ । यसकारण वर्षालाई رَجْع का शब्दले व्यञ्जित गरिएको छ । केही भन्दछन् कि बादल समुद्रहरूबाट पानी लिन्छ अनि त्यही पानी समुद्रलाई फर्काइदिन्छ अत: वर्षालाई رَجْع भनिन्छ ।

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾

(१२) तथा फाट्ने धर्तीको सौगन्ध ।[1]

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾

(१३) निःसन्देह यो (कुर्आन) अवश्य स्पष्ट निर्णय गर्ने भाषा हो ।[2]

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾

(१४) तथा यो हाँसोको (तथा व्यर्थको) कुरा होइन ।[3]

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾

(१५) परन्तु ती (काफिर) दाउ-घातमा छन् ।[4]

وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾

(१६) तथा म पनि एउटा दाउ चलाइराखेको छु ।[5]

केही विदहरू भन्छन् कि शुभ शगुनका लागि अरब वर्षालाई رَجْع भन्दथे ताकि त्यो पटक-पटक भइरहोस् । (फ़तहुल क़दीर)

[1]अर्थात् धर्ती फाट्छ तब त्यसबाट विरुवा बाहिर निस्कन्छ । धर्ती फाट्छ तब स्रोत प्रवाहित हुनजान्छ । यसैप्रकार (एक दिन आउनेछ कि धर्ती फाट्नेछ तथा मुर्दाहरू जीवित भई बाहिर निस्कि आउनेछन् । यसकारण धर्तीलाई फाट्नेवाली भनिएको छ ।

[2]यो सौगन्धको उत्तर हो अर्थात् प्रष्ट वर्णन गर्नेवाला । जसबाट त्यो सत्यमा विवेक हुनजान्छ ।

[3]अर्थात् आमोद-प्रमोद अथवा उपहासको कुरा होइन هَزْلٌ विलोम हो को جِدٌّ, अर्थात् एउटा स्पष्ट लक्ष्यको पुस्तक हो खेलकूदका समान व्यर्थ होइन ।

[4]अर्थात् नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) जुन धर्म लिएर आउनु भएको छ, त्यसलाई विफल गर्नुको षडयन्त्र रच्दछन् । अथवा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई धोका दिन्छन् तथा मुख अगाडि यस्ता कुरा गर्दछन् कि हृदयमा त्यसका विपरीत हुन्छ ।

[5]अर्थात् उनका चाल तथा षड्यन्त्रहरूबाट अचेत छैन । म पनि उनका विरुद्ध उपाय गरिराखेको छु । अथवा उनका चालहरूलाई विफल तुल्याइरहेको छ । كَيْدٌ गुप्त योजनालाई भन्दछन् जो नराम्रा उद्देश्यका लागि हुन्छ भने नराम्रो छ तथा लक्ष्य राम्रो छ भने नराम्रो होइन ।

فَمَهِّلِ الْكٰفِرِيْنَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

(१७) तिमी काफ़िरहरूलाई अवसर देउ[1] उनीहरूलाई केही दिनका लागि छाडिदेउ ।

سُوْرَةُ الْاَعْلٰى

सूरतुल आला-८७

सूरतुल आला मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उन्नाइस आयतहरु छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى ﴿١﴾

(१) आफ्ना सर्वोच्च प्रभुका नामको पवित्रताको वर्णन गर ।[2]

[1]अर्थात् उनका लागि तुरुन्त प्रकोपको माँग नगर अपितु उनलाई केही अवसर देऊ رُوَيْدًا:قَلِيلًا अथवा قَرِيبًا यो अवसर तथा समय दिनु पनि काफ़िरहरूका लागि अल्लाहको तर्फबाट एउटा उपाय स्वरुप हो । जस्तै (अल-आराफ़-१८२, १८३) मा भनेको छ :

﴿سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝ وَاُمْلِيْ لَهُمْ اِنَّ كَيْدِيْ مَتِيْنٌ﴾

सूरतुल आला: रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) यो सूरत तथा सूरतुल गाशिया ईदैन एवं जुमआमा पढ्नु हुन्थ्यो । यसैप्रकार वित्रको प्रथम रक़आतमा सूरतुल आला, दोस्रोमा अलक़ाफिरुन तथा तेस्रोमा सूरतुल इख़लास पढ्नुहुन्थ्यो ।

माननीय मुआज़लाई जुन सूरतहरू पढ्नुको निर्देश दिइएको थियो तिनीहरूमध्ये एउटा यो पनि थियो (सिहाह मा यो सबै विवरण मौजुद छ)

[2]अर्थात् यस्ता कुराहरूबाट अल्लाहको पवित्रता जो त्यसका योग्य छैन । हदीसमा वर्णित छ कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) यसका उत्तरमा पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (मुसनद अहमद १/२३२) अबू-दाऊद किताबुस्सलात, बाबुद दुआ फिस सलाते, अल्बानीले सहीह भनेका छन्) (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् अल्क़ौलुल् मक्बूल (पृष्ठ : ३८६-८७)

(२) जसले पैदा गऱ्यो तथा सही एवं स्वस्थ बनायो ।[१]	الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ ۝٢
(३) तथा जसले अनुमान लगाएर निर्धारित गऱ्यो अनि मार्ग देखायो ।[२]	وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ ۝٣
(४) तथा जसले ताजा घाँस उमाऱ्यो ।[३]	وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ ۝٤
(५) अनि उसले त्यसलाई सुकाएर कालो कडा गरिदियो ।[४]	فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ ۝٥
(६) हामीले तिमीलाई पढाउनेछौं, अनि तिमीले बिर्सने छैनौ ।[५]	سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنسَىٰ ۝٦
(७) परन्तु जे-जति अल्लाह चाहन्छ त्यो प्रकट एवं गुप्तलाई जान्दछ ।[६]	إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ ۝٧

[१]हेर्नुस् सूरतुल इंफितारको भाष्य नं. ७ ।

[२]अर्थात् पुण्य तथा पापको । यसैप्रकार जीवन हेतुको । यो मार्गदर्शन सबै जीवहरूलाई प्रदान गऱ्यो । قَدَّرَ को अर्थ हो कुराहरूका प्रकार तथा विशेषताको अनुमान लगाएर मानिसलाई पनि त्यसको मार्ग दर्शायो । ताकि मानिस त्यसवाट लाभ प्राप्त गर्नसकोस् ।

[३]जसलाई जनावर चर्दछन् ।

[४]घाँस सुकेपछि त्यसलाई غُثَاء भन्दछन् । أَحْوَىٰ कालो गरिदियो । अर्थात् हरियो घाँसलाई सुकाएर हामी काला कडा गरिदिन्छौं ।

[५](जिब्रील अलैहिस्सलाम) प्रकाशना लिएर आउँदा उहाँ छिटो-छिटो पढ्न थाल्नुहुन्थ्यो ताकि नबिर्सियोस् । अल्लाह (तआ़लाले भन्नुभयो: यस्तो शीघ्रता नगर्नुस् अवतरित प्रकाशना हामीले तपाईंलाई पढ्न लगाउनेछौं । अर्थात् तपाईंको जिब्रोमा चालु गरिदिनेछौं । अनि तपाईंले त्यसलाई बिर्सनु हुन्न परन्तु अल्लाहले जसलाई चाहनेछ । किन्तु अल्लाहले यस्तो चाहने यसकारण तपाईलाई सबैथोक याद नै रह्यो । केही विदहरूले भने कि यसको भावार्थ यो कि जसलाई अल्लाहले निरस्त गर्न चाहनेछ, त्यसलाई तपाईंलाई बिर्सन लगाइदिन्छ । (फ़तहुल क़दीर)

[६]यो साधारण हो جَهْر कुर्आनको यो भाग पनि हो जसलाई रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) कण्ठ गरुन् । तथा जुन तपाईंका छातिबाट मेटाइदिएको छ त्यो गुप्त छ । यसप्रकार جَهْر उच्च स्वरले पढोस् लुकेर काम गरोस् तथा खुलेर यी सबैलाई अल्लाह जान्दछ ।

وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ۝٨

(८) हामीले तपाईंका लागि सरलता उत्पन्न गरिदिनेछौं ।[१]

فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَىٰ ۝٩

(९) तसर्थ तपाईं शिक्षा दिँदै रहनुस् यदि शिक्षाले केही लाभ दिन्छ ।[२]

سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ ۝١٠

(१०) तर्सनेवालाले त शिक्षा ग्रहण गरिहाल्नेछ ।[३]

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ۝١١

(११) (परन्तु) दुर्भाग्यपूर्ण यसभन्दा टाढा रहिहाल्नेछन् ।[४]

الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَىٰ ۝١٢

(१२) जो ठूलो आगोमा जानेछ ।

[१]यो पनि साधारण छ उदाहरणार्थ हामीले तपाईमाथि प्रकाशना (वह्य) सहज गरिदिनेछौं ताकि त्यसलाई कण्ठ गर्नु तथा तदानुसार कर्म गर्न सरल हुनजाओस् । हामीले तपाईंलाई त्यस विधिको मार्ग दर्शाउनेछौं जो सरल हुनेछ । हामीले स्वर्गका कार्य तपाईंका लागि सहज गरिदिनेछौं । हामीले तपाईंका लागि यस्ता कार्य कर्म तथा कथन सरल गरिदिनेछौं जसमा भलाई होस् तथा हामीले तपाईंका लागि यस्तो धर्मविधान नियुक्त गर्नेछौं जो सरल, सोभ्फो तथा सन्तुलित हुनेछ जसमा कुनै बाङ्गोपना संकुचन तथा कमी हुनेछैन ।

[२]अर्थात् शिक्षा तथा सदुपदेश त्यहाँ दिनुस् जहाँ प्रतीत होस् कि लाभदायक हुनेछ यो शिक्षा-दीक्षा तथा सदुपदेशको एउटा नियम एवं रीति भनिएको छ (इब्ने कसीर) इमाम शौकानीका विचारमा भावार्थ यो हो कि तपाईं सदुपदेश दिँदै रहनुस् । किनकि सावधान गर्न तथा धर्मको प्रचार दुवै अवस्थामा तपाईंका लागि आवश्यक थियो अर्थात् أَوْ لَمْ تَنفَعْ यहाँ लुप्त छ ।

[३]अर्थात् तपाईंको शिक्षाबाट उनी अवश्य शिक्षा ग्रहण गर्नेछन् जसका हृदयमा अल्लाहको भय हुनेछ । तिनीहरूमा अल्लाहका भय तथा आफ्ना सुधारका भावना अधिक शक्तिशाली हुनजानेछ ।

[४]अर्थात् यस शिक्षामा लाभ प्राप्त गर्नसक्ने छैनन् किनकि उनको कुफ्रमा दुराग्रह तथा अल्लाहको अवज्ञामा तत्परता प्रचलित रहन्छ ।

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿١٣﴾

(१३) जहाँ त्यो न मर्नसक्ने छ न जीउने छ[1] (बरु प्राण निस्कनुको अवस्थामा रहिरहनेछ ।

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾

(१४) निःसन्देह उसले सफलता प्राप्त गऱ्यो, जो पवित्र भयो ।[2]

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

(१५) तथा जसले आफ्ना प्रभुका नाम याद राख्यो नमाज़ पढ्दै रह्यो ।

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾

(१६) र तिमी त सांसारिक जीवनलाई श्रेष्ठता दिन्छौ ।

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٧﴾

(१७) तथा परलोक अत्यन्त सुखद एवं स्थायी छ ।[3]

[1]यसका विपरीत जो मात्र आफ्ना पापहरूको दण्ड भोग्नका लागि सामयिक रुपले नरक़मा रहिहालेका हुनेछन् उनीहरूलाई अल्लाह (तआ़ला) ले एक प्रकार मृत्यु दिनेछ, यहाँसम्मकि उनी आगोमा जलेर कोइला हुनेछन् । अनि अल्लाह अम्बिया आदिको सिफारिशबाट उनलाई समूहहरूका रुपमा नरक़बाट निकाल्नेछ उनलाई स्वर्गको नहरमा हालिनेछ । स्वर्गीय पनि उनीमाथि पानी हाल्नेछन् । जसबाट उनी यसप्रकार जीवित हुनेछन् जस्तै बाढीका कुडामा अन्य उम्रन्छ । (सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान)

[2]जसले आफूलाई नैतिक पतनबाट तथा हृदयलाई शिर्क तथा अवज्ञाको मलिनताबाट पवित्र गरिहाल्यो ।

[3]किनकि संसार तथा त्यसको प्रत्येक वस्तु नश्वर छ जबकि परलोकको जीवन स्थायी तथा नित्य छ यसकारण चतुर व्यक्तिले नश्वर वस्तुलाई शेष रहने कुरोमाथि प्रधानता दिंदैन ।

(१८) यी कुरा पूर्वका पुस्तकहरूमा पनि छन् ।	اِنَّ هٰذَا لَفِی الصُّحُفِ الْاُوْلٰی ﴿۱۸﴾
(१९) (अर्थात्) इब्राहीम तथा मूसाका किताबहरूमा ।	صُحُفِ اِبْرٰهِیْمَ وَ مُوْسٰی ﴿۱۹﴾

सूरतुल ग़ाशिया-८८

سُوْرَةُ الْغَاشِيَةِ

सूरतुल ग़ाशिया मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा छब्बीस आयतहरु छन् ।

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(१) के तिमीलाई पनि लुकाउनेवाली (प्रलय) क़यामत को सूचना पुगेको छ ?[1]	هَلْ اَتٰىكَ حَدِیْثُ الْغَاشِیَةِ ﴿۱﴾
(२) त्यस दिन धेरै अनुहार अपमानित हुनेछन् ।[2]	وُجُوْهٌ یَّوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ﴿۲﴾
(३) (तथा) दु:खहरूबाट पीडित कष्टहरूमा हुनेछन् ।	عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿۳﴾

सूरतुल गाशिया: केही रिवायतमा छ कि रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) जुमअ:को नमाज़मा सूरतूल जुमअका साथ सूरतुल गाशिया पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो (मुअत्ता इमाम मालिक, बाबुल किराअते फी सलातिल जुमुअ:)

[1] هَــلْ अर्थमा छ قد का غَاشِيَةٌ ग़ाशिया, सित प्रलय छ । किनकि त्यसको भयानकताले पुरा सृष्टिलाई ढाक्नेछ ।

[2] अर्थात् काफ़िरहरूका अनुहार خَاشِعَةٌ निहुरेका तथा अपमानित हुनेछन् जस्तो नमाजी नमाज़को अवस्थामा अल्लाहको सामु विनम्रता तथा विनयका साथ निहुरेका हुन्छन् ।

[3] نَاصِبَــةٌ को अर्थ हो थाकेर लखतरान हुनु अर्थात् उनीहरूलाई यति कडा यातना हुनेछ कि उनको नराम्रो दशा हुनेछ । यसको एउटा अर्को भावार्थ यो हो कि संसारमा कर्म गरेर थाकेका हुनेछन् । अर्थात् धेरै कर्म गरिराखेका हुनेछन् । किन्तु ती कर्म असत्य धर्मानुसार अथवा विद्अतमा आधारित हुनेछन् यसकारण उपासना तथा कडा कर्महरूका उपरान्त पनि नरक़मा जानेछन् । जस्तो कि यस भावार्थका कारण माननीय इब्ने अब्बासले ﴿عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ﴾ सित अभिप्राय इसाई लिएका छन् । (सहीह बुखारी तफ़सीर सुरतिल ग़ाशिया)

تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾

(४) उनी दन्केको अग्निमा जानेछन् ।

تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ ﴿٥﴾

(५) तथा अत्यन्त गरम (उम्लिराखेको) स्रोतको पानी उनलाई पिलाइनेछ ।[1]

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيْعٍ ﴿٦﴾

(६) उनका लागि मात्र काँडादार वृक्षहरूका अन्यका अतिरिक्त केही खानेकुरो हुनेछैन ।[2]

لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِيْ مِنْ جُوْعٍ ﴿٧﴾

(७) जो न शरीरमा वृद्धि गर्नेछ तथा न भोक मेटाउनेछ ।

وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾

(८) धेरै अनुहार त्यस दिन प्रसन्न एवं प्रफुल्लित हुनेछन् ।

لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾

(९) आफ्ना कर्महरूका कारण प्रसन्न हुनेछन् ।

فِيْ جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾

(१०) उच्च स्वर्गमा हुनेछन् ।

لَّا تَسْمَعُ فِيْهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾

(११) जहाँ कुनै अश्लील कुरा कानमा पर्नेछैन ।

فِيْهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾

(१२) जहाँ (शीतल) जलस्रोत प्रवाहित हुनेछन् ।

فِيْهَا سُرُرٌ مَّرْفُوْعَةٌ ﴿١٣﴾

(१३) (तथा) त्यसमा अग्ला-अग्ला सिंहासन हुनेछन् ।

وَّاَكْوَابٌ مَّوْضُوْعَةٌ ﴿١٤﴾

(१४) तथा प्यालाहरू राखिएका हुनेछन् ।

وَّنَمَارِقُ مَصْفُوْفَةٌ ﴿١٥﴾

(१५) एक पंक्तिमा राखिएका तकियाहरू हुनेछन् ।

---

[1]यहाँ त्यो अति उम्लिराखेको अभिप्राय छ जसको गर्मी चरम सीमालाई पुगेको होस् (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो एउटा काँडादार झाडी हो जुन सुकेपछि जनावर त्यसलाई खान रुचाउँदैनन् । जे पनि होस् यो पनि ज़क़्क़ूमको जस्तो एउटा अत्यन्त टर्रो दुर्गन्धित, स्वादहीन, अपवित्र खाना हुनेछ जो न शरीरको अङ्ग बन्नेछ न क्षुदा नै जानेछ ।

وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ⑯

(१६) तथा कोमल कालीनहरू ओछ्याइएका हुनेछन् ।[1]

أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ⑰

(१७) के यिनी ऊटहरूलाई हेर्दैनन् कि उनी कुन प्रकार पैदा गरिएका छन् ।[2]

وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ⑱

(१८) तथा आकाशहरूलाई कसरी उच्च गरियो ।[3]

وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ⑲

(१९) तथा पर्वतहरूतिर कि कुन प्रकार गाडिइएका छन् ।[4]

---

[1]यो स्वर्गवासीहरूको चर्चा हो जो नरकवासीहरूका विपरीत अति सुखी तथा प्रत्येक प्रकारका सुविधाहरूका भागी हुनेछन् । عَيْنٌ साधारण संज्ञा स्वरुप छ । अर्थात् अनेक जलस्रोत हुनेछन् نَمَارِقُ (तकियाहरू) का अर्थमा छन् । زَرَابِيُّ मुसनदहरू (कालीन, गद्दा, ओछ्यान مَبْثُوثَةٌ फैलिएको । अर्थात् यी मसनदहरू ठाउँ-ठाउँमा ओछ्याइएका हुनेछन् । स्वर्गवासी जहाँ आराम गर्नेछन् ।

[2]ऊट अरबमा साधारणतः थिए तथा यी अरबहरूको अधिकता सवारी यही थियो । त्यसकारण अल्लाहले उनैको चर्चा गरेर भन्नुभयो कि यिनका रचनामा विचार गर । अल्लाहले त्यसलाई कति ठूलो अस्तित्व प्रदान गरेको छ तथा कति शक्ति एवं बल त्यसमा राखेको छ यसका उपरान्त पनि तिनीहरू तिम्रा लागि वशीभूत छन् । तिमी त्यसमाथि जति चाहन्छौ भारी बोकाउ त्यसले इन्कार गर्नेछैन । तिम्रो अधीन भएर रहनेछ । यसका अतिरिक्त यसको मासु तिमीलाई खानका लागि तथा त्यसको दूध तिमीलाई पिउनका लागि एवं त्यसको ऊन गर्मी प्राप्त गर्ने काममा आउँछ ।

[3]अर्थात् कति उचाईमा आकाश छ । पाँच सय वर्षको यात्राको दूरीमा तैपनि स्तम्भ विना उभेको छ । त्यसमा कुनै कटाव तथा बाङ्गोपना छैन । साथै हामीले त्यसलाई ताराहरूबाट अलंकृत गरेका छौं ।

[4]अर्थात् कुन प्रकार धर्ती माथिका समान गाडिदिएको छ ताकि धर्ती नहल्लोस् । साथै त्यसमा खनिज तथा अन्य लाभ छन् जो यसका अतिरिक्त छन् ।

وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा धर्तीतिर, कि कुन प्रकार ओछ्याइएको छ ।[1]

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾

(२१) त तपाईले शिक्षा दिँदै गर्नुस् किनकि तपाई केवल शिक्षा दिनेवाला हुनुहुन्छ ।[2]

لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾

(२२) तपाई उनीमाथि कुनै दारोगा त हुनुहुन्न ।[3]

إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾

(२३) परन्तु जो व्यक्ति विमुख हुन्छ तथा कुफ्र गर्दछ ।

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾

(२४) त्यसलाई अल्लाह (तआ़ला) ले अत्यन्त कठोर यातना दिनेछ ।[4]

---

[1]अर्थात् कुन प्रकार उसलाई बराबर गरेर मनुष्यका लागि बस्ने योग्य बनाएको छ । त्यो त्यसमाथि हिंड्डुल गर्छ, व्यापार गर्दछ तथा उच्च भवन निर्माण गर्दछ ।

[2]अर्थात् तपाईंको कर्तव्य केवल शिक्षा दिनु एवं धर्मको प्रचार तथा आमन्त्रण हो । यसका अतिरिक्त अथवा यसभन्दा अधिक होइन ।

[3]कि उनीहरूलाई ईमान स्वीकार गर्नमा बाध्य गर्नुस् । केही विदहरू भन्छन् कि यो हिज्रतभन्दा पहिलेको आदेश हो । जो सैफ़को आयतबाट निरस्त छ । किनकि त्यसका पश्चात नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो :

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا : (لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ) فَإِذَا قَالُوهَا، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ» .

"मलाई आदेश दिइएको छ कि म मानिसहरूसित लडूँ यहाँसम्मकि उनीहरू लाइलाहा इल्लल्लाहलाई स्वीकार गरिहालून् । जब उनीहरूले यो मानिलिनेछन् त उनीहरूले मबाट आफ्ना रक्त तथा मालहरूलाई बचाइहाले इस्लामका अधिकारका अतिरिक्त (जो यदि हाम्रो ज्ञानमा आएन भने) त्यसको हिसाब अल्लाहमाथि छ ।" (सहीह अलबुख़ारी, बाबु बजुबिज जक़ात, मुस्लिम किताबुल ईमान, बाबुल अम्रे बि कितालिन्तासे हत्ता यक़ूल ....)

[4]अर्थात् नरकको स्थाई यातना ।

إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾

(२५) निःसन्देह हामीतिर फर्कनुपर्नेछ ।

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

(२६) अनि निःसन्देह उनीसित हिसाब लिनु हाम्रो दायित्व हो ।[1]

सूरतुल फ़ज्र-८९

سُورَةُ الْفَجْرِ

सूरतुल फज़्र मक्कामा अवतरित भयो यसमा तीस आयतहरु छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾

(१) सौगन्ध छ फज़्रको ।[2]

وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾

(२) तथा दस रातहरूको ।[3]

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾

(३) तथा सम एवं विषयमको ।[4]

---

[1]प्रसिद्ध छ कि यसका उत्तरमा اللَّهُمَّ حَاسِبْنَا حِسَابًا يَسِيرًا पढियो । यो दुआ नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) बाट सिद्ध छ जुन उहाँ आफ्ना केही नमाज़हरूमा पढ्नु हुन्थ्यो जस्तो कि सूरतुल इंशिक़ाक़मा गुज्रयो किन्तु यस आयतका उत्तरमा यो पढ्नु उहाँबाट सिद्ध छैन ।

[2]**सुरतुल फ़ज्र:** यसबाट अभिप्राय साधारण फज़्र छ कुनै विशेष दिनको फज़्र होइन ।

[3]यसबाट अधिकांश व्याख्याकारहरूका विचारमा "जिल हिज़्जा" का आरम्भिक दस रातहरू अभिप्राय छन् । जसको प्रधानता हदीसहरूमा प्रमाणित छ । नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो 'जिलहिज़्जा' का दस दिनहरूमा गरिएका सत्कर्म अल्लाहलाई सर्वाधिक प्रिय छन् यहाँसम्मकि अल्लाहका मार्गमा जिहाद पनि त्यति प्रिय छैन अतिरिक्त त्यस जिहादका जसमा मानिस शहीद (बलिदान) नै हुनजाओस् । (अल बुख़ारी किताबुल ईदैन बाबु फज़लिल अमले फी अय्यामित तशरीक़)

[4]यसबाट अभिप्राय सम तथा विषम संख्या हो अथवा ती वस्तुहरू जो सम तथा विषम हुन्छन् । केही विदहरू भन्छन् कि वास्तवमा यो सृष्टिको शपथ हो किनकि सृष्टि सम (जोडा) अथवा विषम (एक्लो) छ । यसमा अतिरिक्त छैन । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

(४) तथा रात्रि त्यो हिंड्न थाल्छ ।[१]

وَالَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ۝

(५) के उनमा बुद्धिमानीहरूका लागि पर्याप्त सौगन्ध छ ?[२]

هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ ۝

(६) के तपाईले देख्नुभएन कि तपाईंका प्रभुले आदहरूका साथ के गऱ्यो ?[३]

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝

(७) स्तम्भहरूवाला इरमका साथ ।[४]

إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝

[१]अर्थात् जब आउँछ तथा जब जान्छ किनकि سَيْر (चल्नु) दुबै अवस्थामा हुन्छ । आउनुमा पनि तथा जानुमा पनि ।

[२] ذَٰلِكَ सित जुन कुराहरूको सौगन्ध खाइएको छ उनीतिर संकेत छ । अर्थात् के यिनको सौगन्ध बुद्धिमानीहरूका लागि पर्याप्त छैन ? حِجْر को अर्थ हुन्छ रोक्नु, मना गर्नु । मानवीय बुद्धि पनि त्यसलाई गलत कर्महरूबाट रोक्दछ । यसकारण बुद्धिलाई पनि حِجْر हिज्र भनिन्छ । जस्तो यसै अर्थका आधारमा त्यसलाई نُهْيَة पनि भन्दछन् । सौगन्धको उत्तर لَيُعَذَّبُنَّ हो, किनकि मक्की सूरतहरूमा आस्थाका आधारमा सुधारमा अधिक जोड दिइएको छ । केही ज्ञाताहरूका विचारले सौगन्धको उत्तर अगाडिका शब्द ﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾ हुन् । अगाडि प्रमाण स्वरुप केही ती जातिहरूको चर्चा गरिँदैछ जो झूठलाउनु तथा विरोध गर्नका कारण नाश तथा ध्वस्त गरिएका थिए । उद्देश्य मक्कावासीहरूलाई सावधान गर्नु हो कि यदि तिमीले हाम्रा रसूललाई झुठ्लायौ भने तिमीलाई पनि यसैप्रकार समात्न सकिन्छ जस्तो विगत जातिहरूलाई समातियो ।

[३]उनीतिर माननीय हूद ईशदूत बनाइएर पठाइएका थिए । उनले झुठ्लाए अन्ततः अल्लाहले तीव्र हावाको प्रकोप उनीमाथि उताऱ्यो जो निरन्तर सात रात तथा आठ दिन जारी रह्यो र उनीहरूलाई ध्वस्त गरिदयो । (अल-हाक्क:,७-१०)

[४] إِرَم यो عَاد को वर्णन हो अथवा त्यसबाट साटो छ । यो आद जातिका दादाको नाम हो । उनको वंशक्रम हो, आदपुत्र औस पुत्र एरम पुत्र साम पुत्र नूह (फ़तहुल क़दीर) यसको उद्देश्य यो बताउनु हो कि यो प्रथम आद हो ذَاتِ الْعِمَادِ स्तम्भहरूवालाबाट संकेत, उनको शक्ति बल तथा अतिकाय हुनुतिर छ ।

यसका अतिरिक्त उनी भवन निर्माणमा पनि दक्ष थिए । तथा अति दृढ मूलमा भव्य भवन निर्माण गर्दथे । ذَاتِ الْعِمَادِ मा दुबै भावार्थ सम्मिलित हुनसक्छन् ।

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ⑧

(८) जसका जस्ता मानिस (अन्य कुनै नगर तथा) देशहरूमा पैदा गरिएनन् ।[1]

وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ⑨

(९) तथा समुदायहरूका साथ जसले घाटीहरूमा ठूला-ठूला पत्थर काटेका थिए ।[2]

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ⑩

(१०) तथा फिर्औनका साथ जो खूँटहरूवाला थियो ।[3]

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ⑪

(११) ती सबैले नगरहरूमा टाउको उठाएका थिए ।

فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ⑫

(१२) तथा निकै उपद्रव मच्चाएका थिए ।

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ⑬

(१३) अन्तमा तिम्रा प्रभुले ती सबैमाथि प्रकोपको कोर्रा वर्षायो ।[4]

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ⑭

(१४) नि:सन्देह तिम्रो प्रभु घातमा छ ।[5]

---

[1]तिमीहरू जस्तो अतिकाय तथा शक्तिशाली जाति कोही पैदा भएन । यिनीहरू भन्ने गर्दथे ﴿مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً﴾ (हामीम.सजदा-१५) हामीभन्दा अधिक शक्तिशाली को छ ?

[2]यो माननीय सालेहको जाति थियो । अल्लाहले त्यसलाई पत्थर तास्नुको विशेष कला तथा शक्ति प्रदान गरेको थियो । यहाँसम्मकि यिनी पर्वतहरूलाई तासेर तिनमा आफ्ना आवास बनाउँथे जस्तो कि कुर्आनले (अश्शूअरा-१४९) मा भनेको छ । ﴿وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ﴾

[3]यसको अभिप्राय यो हो कि ठूलो सेनाहरू भएको थियो । जससित खेमाहरूको अधिकता थियो जसलाई खूँटा (किल्ला) गाडेर खडा गरिन्थ्यो । अथवा त्यसको क्रुरता एवं अत्याचारतिर संकेत छ कि खुँटाहरूद्वारा उनलाई यातनारू दिन्थ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् उनीमाथि आकाशबाट आफ्नो प्रकोप उतारेर उनीहरूलाई नष्ट तथा वर्बाद गरिदियो अथवा उनीहरूलाई शिक्षाप्रद परिणामसित मिलाइदियो ।

[5]अर्थात् सबै सृष्टिका कर्म हेरिराखेको छ तथा तदानुसार त्यो संसारमा राम्रो-नराम्रो प्रतिफल दिन्छ ।

فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾

(१५) मनुष्य (को यो हाल छ) कि जब त्यसको प्रभु त्यसको परीक्षा लिन्छ तथा मान तथा उपहार दिन्छ, त त्यो भन्नथाल्छ कि मेरो प्रभुले मेरो सम्मान गऱ्यो ।[१]

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾

(१६) तथा जब त्यसले त्यसको परीक्षा लिंदै त्यसको जीविकालाई कम गरिदिन्छ, त त्यो भन्नथाल्छ कि मेरो प्रभुले मेरो अपमन गऱ्यो ।[२]

كَلَّا بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾

(१७) यस्तो कदापि छैन बरु (कुरो यो हो कि) तिमीहरू (नै) अनाथहरूको आदर गर्दैनौ ।[४]

[१]अर्थात् जब अल्लाह कसैलाई आजीविका तथा धन प्राचुर्य प्रदान गर्दछ त त्यो आउनो विषयमा यस भ्रममा पर्नजान्छ कि अल्लाह त्यसमाथि बडो दयालु छ जबकि यो प्राचुर्य परीक्षा तथा परखका लागि हुन्छ ।

[२]अर्थात् त्यसले अभावमा पारिदिन्छ तथा परीक्षा लिन्छ त अल्लाहका बारेमा मिथ्या सन्देह गर्नथाल्छ ।

[३]अर्थात् कुरा यस्तो छैन जस्तो मानिस बुझ्दछन् । अल्लाह धन आफ्ना प्रिय भक्तहरूलाई पनि दिन्छ तथा अप्रिय मानिसहरूलाई पनि । अभावमा पनि आफ्ना निकटका तथा अन्य दुबैलाई ग्रस्त गर्दछ । जब अल्लाह धन दिन्छ त त्यसको कृतज्ञता देखाओस्, दरिद्रता आउँछ भने धैर्यधारण गरोस् ।

[४]अर्थात् त्यससँग राम्रो व्यवहार गर्दैनन् जसका तिनी पात्र छन् । नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को कथन छ । "त्यो घर सबभन्दा उत्तम छ जसमा अनाथका साथ राम्रो व्यवहार गरिन्छ तथा त्यो घर सबभन्दा नराम्रो छ जसमा अनाथसित दुर्व्यवहार गरिन्छ ।" अनि आफ्नो औंलातिर संकेत गरी भन्नुभयो म तथा अनाथको पोषक स्वर्गमा यसप्रकार सँगसँगै हुनेछन् जस्तै यी दुई औंला साथ मिलेका छन् । (अबू दाऊद, किताबुल अदब, बाबुन फी जम्मिल यतीमें)

وَلَا تَحَٰٓضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾

(१८) तथा निर्धनहरूलाई खुवाउन एक-अर्कालाई प्रेरणा दिँदैनन् ।

وَتَأْكُلُونَ ٱلتُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾

(१९) तथा (मृतकहरूको) उत्तराधिकार समेटेर खान्छन् ।[1]

وَتُحِبُّونَ ٱلْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

(२०) तथा धनसित अत्याधिक प्रेम गर्दछौ ।[2]

كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ ٱلْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾

(२१) निःसन्देह जुन समय[3] धर्ती कुटी-कुटी बिल्कुलै (बराबर) समतल पारिदिइनेछ ।

وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾

(२२) तथा तिम्रो प्रभु (स्वयं) आउनेछ तथा फरिश्ताहरू पंक्तिवद्ध भएर आउनेछन् ।[4]

وَجِاْىٓءَ يَوْمَئِذٍۭ بِجَهَنَّمَ ۚ يَوْمَئِذٍ

(२३) तथा जुन दिन नरक पनि ल्याइनेछ[5] त्यसदिन मनुष्यले शिक्षा ग्रहण

---

[1]अर्थात् जसरी प्राप्त होस् वैधानिक रुपले अथवा अवैधानिक لَمًّا को अर्थ جَمْعًا हो ।

[2] جَمًّا को अर्थ हो अत्याधिक ।

[3]अथवा तिम्रो कर्म यस्तो हुनुपर्छ जसको चर्चा भयो, किनकि एक समय आउनेवाला छ जब..........

[4]भनिन्छ कि जब फरिश्ताहरू केयामतका दिन त प्रत्येक आकाशका फरिश्ताहरूको एउटा पंक्ति हुनेछ । यसप्रकार सात-सात पंक्ति हुनेछन्, जो धर्तीलाई घेरिहाल्नेछन् ।

[5]सत्तरी हजार लगामहरूका साथ नरक जकडिएको हुनेछ तथा प्रत्येक लगामका साथ सत्तरी हजार फरिश्ता हुनेछन् । जो त्यसलाई तानिरहेका हुनेछन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्नः, बाबुन् फी शिद्दते हर्रे नारे जहन्नम व बुअदे कअरिहा, तिर्मिजी, अबवाबु सिफ्ते जहन्नम, बाबु मा जाअ फी सिफातिन नार, त्यसलाई अर्श (सिंहासन) को बायाँ दिशामा उभ्याइनेछ, जसलाई देखेर सबै समीपवर्ती फरिश्ता तथा घूँडा टेकी नत्मस्तक हुनेछन् तथा يَا رَبِّ ! نَفْسِي نَفْسِي पुकार्नेछन् (फ़तुहुल क़दीर)

يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

गर्नेछ, परन्तु आज शिक्षा ग्रहणको लाभ कहाँ ?[1]

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾

(२४) त्यसैले भन्नेछ कि काश, कि मैले यस जीवनका लागि केही (पुण्यका कार्य) पहिलादेखि नै गरेको भए ।[2]

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾

(२५) त आज (अल्लाह) का यातनाहरू जस्तो यातना कसैको हुनेछैन ।

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

(२६) न त्यसका बन्धनका जस्तो कसैको बन्धन हुनेछ ।[3]

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾

(२७) हे सान्त्वना भएका आत्मा ।

ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

(२८) तिमी आफ्ना प्रभुतिर[4] फर्केर हिंड, यसप्रकार कि तिमी त्यससँग प्रसन्न त्यो तिमीसँग प्रसन्न ।

[1]अर्थात् यो भयावह दृश्य देखेर मनुष्यका आँखा खुल्नेछन् तथा आफ्ना कुफ्र एवं अवज्ञामा लज्जित हुनेछ, किन्तु त्यसदिन यस लज्जा तथा शिक्षा ग्रहणको कुनै लाभ हुनेछैन ।

[2]अर्थात् यो पश्चातापं तथा खेदको प्रदर्शन यसै लज्जाको अंश हो जो त्यसदिन लाभप्रद हुनेछैन ।

[3]त्यसदिन सबै अधिकार केवल एक अल्लाहका हातमा हुनेछन् । अरु कसैलाई त्यसका सामु साँझ लिनुको साहस हुनेछैन । यहाँसम्मकि त्यसको आज्ञा बिना कसैले कसैको सिफारिश पनि गर्नसक्ने छैन । यस्तो दशामा काफ़िरहरूलाई जुन यातना हुनेछ तथा जुनप्रकार उनी अल्लाहका बन्धनमा जकडिएका हुनेछन्, त्यसलाई यहाँ सोच्न पनि सकिन्न कि त्यसको केही अनुमान लगाउन सकियोस् । यो त अपराधी तथा अत्याचारीहरूको दशा हुनेछ । किन्तु ईमानवाला तथा आज्ञापालकहरूको स्थिति यसभन्दा सर्वथा भिन्न हुनेछ जस्तो कि आगामी आयतहरूमा छ ।

[4]अर्थात् उनका प्रतिफल तथा ती उपहारहरूतिर जो उसले स्वर्गमा आफ्ना भक्तहरूका लागि तयार गरेको छ । केही भन्दछन् कि क़ेयामतका दिन भनिनेछ । केही भन्दछन् कि मृत्युका साथ पनि फरिश्ताहरू शुभ-सूचना दिन्छन् । यसैप्रकार केयामतका दिन पनि त्यससित भनिनेछ जो यहाँ चर्चित छ ।

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾

(२९) मेरो विशेष भक्तहरूमा सम्मिलित भइहाल ।

وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

(३०) तथा मेरो स्वर्गमा गइहाल ।

سُورَةُ الْبَلَدِ

सूरतुल बलद-९०

सूरतुल बलद मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा बीस आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

لَا أُقْسِمُ بِهَٰذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾

(१) म यस नगरको सौगन्ध खान्छु ।[1]

وَأَنتَ حِلٌّ بِهَٰذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾

(२) तिम्रा लागि यस नगरमा युद्ध मान्य हुनेवाला छ ।[2]

हाफ़िज़ इब्ने क़सीरले इब्ने असाकिरका सन्दर्भबाट भनेका छन् कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले एउटा व्यक्तिलाई यो दुआ पढ्नुको आदेश दिनुभयो ।

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ نَفْسًا، بِكَ مُطْمَئِنَّةً، تُؤْمِنُ بِلِقَائِكَ، وَتَرْضَى بِقَضَائِكَ وَتَقْنَعُ بِعَطَائِكَ» (इब्ने कसीर)

[1] **सूरतुल बलदः** यसबाट अभिप्राय मक्का नगर हो जसमा यस सूरतका अवतरणका समय माननीय नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को निवास थियो । उहाँको जन्मभूमि पनि यही नगर थियो । अर्थात् अल्लाहले उहाँको जन्मभूमि तथा निवासस्थानको शपथ लिएको छ जसबाट त्यसको प्रतिष्ठाको अधिक स्पष्टीकरण हुन्छ ।

[2] यो संकेत हो त्यस समयतिर जब मक्का विजय भयो । त्यस समय यस पवित्र नगरीमा अल्लाहले लडाईलाई वैध गरिदिएको थियो, जबकि त्यसमा लडाईंको अनुमति छैन । जस्तो हदीसमा छ नबी *(सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम)* ले भन्नुभयो यस नगरलाई अल्लाहले त्यस समयदेखि आदरणीय बनाएको छ, जबदेखि आकाश तथा धर्ती बनायो । अनि यो अल्लाहको निर्धारित सम्मानका कारण प्रलयसम्म आदरणीय छ, न यसको वृक्ष काटियोस् न त्यसका काँडा उखेलिऊन् । मेरो लागि यसलाई केवल एक पलका लागि वैध (हलाल) गरिएको थियो । आज त्यसको आदर पुनः त्यसैप्रकार फर्क्यो जस्तो हिजो थियो----- यदि यहाँ कुनै लडाईंका लागि प्रमाण स्वरुप मेरो लडाईं पेश गर्दछ भने त्यससित भन कि

وَوَالِدٍ وَّمَا وَلَدَ ﴿٣﴾

(३) तथा सौगन्ध छ मानवीय पिता तथा सन्तानको ।[1]

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْ كَبَدٍ ﴿٤﴾

(४) निःसन्देह हामीले मनुष्यलाई (अत्यन्त) परिश्रममा पैदा गरेका छौं ।[2]

اَيَحْسَبُ اَنْ لَّنْ يَّقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ ﴿٥﴾

(५) के त्यो विचार गर्दछ कि त्यो कसैका वंशमा नै छैन ?[3]

يَقُوْلُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُّبَدًا ﴿٦﴾

(६) भन्दै (हिंड्छ) कि मैले त अत्याधिक माल खर्च गरिहालें ।[4]

अल्लाहका रसूललाई यसको अनुमति अल्लाहले दिएको थियो । जबकि उसले तिमीलाई यो अनुमति दिएन । (सहीह अल बुखारी, किताबुल इल्म, बावु लियो बल्लिगिश शाहिदु मिनकुम अल गाइबा, मुस्लिम किताबुल हज्ज)

यस आधारमा अर्थ हुनेछ कि وَاَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِ فِي الْمُسْتَقْبَل केही विदले यसको अर्थ यो लगाएका छन् कि तिमी यस नगरको निवासी हौ । किन्तु इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ यो अर्थ त्यसैसमय सही हुनेछ जब अरबको भाषाबाट यो सिद्ध हुन्छ कि حل हिल्लुन (उत्रनु तथा रहनु) का अर्थमा हुन्छ । यो मध्यवर्ती वाक्य हो ।

[1]केही ज्ञाताहरूले यसको अर्थ आदरणीय आदम तथा उनको सन्तान लिएका छन् तथा केहीका विचारले यो साधारण हो प्रत्येक पिता तथा सन्तान यसमा सम्मिलित छन् ।

[2]अर्थात् यसको जीवन कष्ट, आपित्त तथा दुःखहरूले भरिएको छ । इमाम तबरीले यही अर्थ लिएका छन् । यो सौगन्धको उत्तर हो ।

[3]अर्थात् कोही त्यसको पकड गर्नुमा सामर्थ्य छैन ?

[4]لُبَدًا अत्याधिक अर्थात् संसारका विषयमा तथा बेकार वस्तुका लागि निकै पैसा उडाउँछ अनि गर्वका साथ मानिसहरूसित भन्दै हिंड्दछ ।

أَيَحْسَبُ أَن لَّمْ يَرَهُۥٓ أَحَدٌ ۝٧

(७) के (यसप्रकार) ठान्दछ कि कसैले उसलाई देखेकै छैन ?[१]

أَلَمْ نَجْعَل لَّهُۥ عَيْنَيْنِ ۝٨

(८) के हामीले त्यसका दुई आँखा बनाएनौं ?[२]

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۝٩

(९) तथा एउटा जिब्रो एवं दुईटा ओठ (बनाएनौं) ?[३]

وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ ۝١٠

(१०) तथा उसलाई दुबै मार्ग देखाइदियौं ।[४]

فَلَا ٱقْتَحَمَ ٱلْعَقَبَةَ ۝١١

(११) त त्यसबाट हुनसकेन कि घाटीमा प्रवेश गर्दथ्यो ।[५]

[१]यसप्रकार अल्लाहको अवज्ञामा धन खर्च गर्दछ तथा ठान्दछ कि कसैले देखिराखेको छैन ? जबकि अल्लाह सबै देखिराखेको छ । जसका लागि त्यसले प्रतिफल दिनेछ । अगाडि अल्लाह आफ्ना केही पुरस्काहरूको चर्चा गरिराखेको छ ताकि यस्ता मानिसले शिक्षा प्राप्त गरुन् ।

[२]जसबाट त्यो देख्दछ ।

[३]त्यो आफ्ना मुख (जिब्रो) ले बोल्दछ तथा आफ्नो मनको कुरा व्यक्त गर्दछ । ओठहरूबाट बोल्न तथा खानमा सहायता लिन्छ । यसका अतिरिक्त त्यो त्यसका अनुहार र मुखका लागि शोभाको पनि कारण छ ।

[४]अर्थात् पुण्यको पनि तथा पापको पनि, कुफ्रको पनि ईमानको पनि, सौभाग्यको पनि दुर्भाग्यको पनि, जस्तै (सूर: अद्दहर-३) मा भन्यो :

﴿ إِنَّا هَدَيْنَٰهُ ٱلسَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴾

نَجْدٌ को अर्थ उच्च स्थान हो । यसकारण केही विदहरूले यो अनुवाद गरेका छन् हामीले मनुष्यलाई (माताको) दुई छातीहरू बताइदियौं कि त्यसले स्तनबाट बाल्यकालमा आफ्नो खाद्य प्राप्त गरोस् किन्तु प्रथम भावार्थ अधिक सही छ ।

[५]عَقَبَةٌ घाटीलाई भन्दछन् । अर्थात् त्यो माग जो पर्वतमा हुन्छ त्यो साधारणतया दुर्गम हुन्छ । यो वाक्य नकारात्मक प्रश्नका भावमा छ अर्थात् के त्यसले घाटीमा प्रवेश गरेन ? अर्थ हो, गरेन । यो एउटा उदाहरण हो त्यस परिश्रम तथा प्रयासको जो पुण्यका कर्मको लागि एउटा मानिसलाई शैतानी सन्देह तथा मनोकामनाहरूका विरुद्ध गर्नुपर्दछ ।

(१२) तथा तिमीले के बुझ्यौ कि घाटी हो के ?

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾

(१३) कुनै गर्दन (दास-दासी) लाई स्वतन्त्र गर्नु ।

فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾

(१४) अथवा भोकवाला दिनमा खाना खुवाउनु ।

أَوْ إِطْعَٰمٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾

(१५) कुनै निकट सम्बन्धी अनाथलाई ।

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾

(१६) अथवा भूमिमा परेको दरिद्रलाई ।[1]

أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

(१७) अनि ती मानिसहरूमध्ये हुन्थ्यो जसले ईमान स्वीकार गरे[2] तथा एक अर्कालाई धैर्यको एवं दया गर्नुको वसीयत (निर्देश) गर्दछन् ।[3]

ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

(१८) यिनै मानिस हुन् दायाँ हातवाला ।

أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

पर्दछ । जस्तै घाटीमा उक्लिनका लागि कडा परिश्रमको आवश्यकता हुन्छ । (फ़तहुल क़दीर)

[1] مَجَاعَةٌ، مَسْغَبَةٌ भोक يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ भोकको दिन ذَا مَتْرَبَةٍ (धूलोवाला) अर्थात् जो दरिद्रता तथा गरीबीका कारण धूलो (धर्ती) मा परेको हुन्छ । त्यसको घरबार पनि नहोस् । अभिप्राय यो हो कि कुनै दास-दासीलाई मुक्त गराइदिनु, कुनै भोकालाई, सम्वन्धी अनाथ तथा गरीबलाई खाना खुवाइदिनु । यो दुष्पार घाटीमा प्रवेश गर्नु हो । जसद्वारा मानिस नरकबाट बाँचेर स्वर्गमा पुग्नेछ । अनाथको पोषण त्यसै ठूलो पुण्यको कार्य हो किन्तु यदि सम्बन्धी पनि छ भने त्यसका पालन पोषणको दुई गुना पुण्य छ । एउटा दानको दोस्रो सम्बन्ध जोड्नुको । यसैप्रकार दासमुक्त गर्नुको पनि वडो प्रधानता हदीसहरूमा आएको छ । वर्तमान युगमा कुनै ऋणिलाई ऋणबाट मुक्त गरिदिनु त्यसको एउटा रुप हुनसक्दछ । यो पनि एकप्रकार فَكُّ رَقَبَةٍ हो ।

[2] यसबाट विदित भयो कि उपरोक्त कर्म त्यसै समय लाभप्रद तथा परलौकिक सौभाग्यको कारण हुनेछन् जब उनलाई गर्नेवाला ईमान भएको हुनेछ ।

[3] ईमान भएकाहरूको विशेषता हो कि उनी एक-अर्कालाई धैर्य तथा दयाको निर्देश दिन्छन् ।

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾

(१९) तथा जसले हाम्रा आयतहरूका साथ कुफ़ गरे, तिनै मानिस हुन् बायाँ हातवाला ।

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌ ﴿٢٠﴾

(२०) तिनैका लागि अग्नि हुनेछ जो चारैतिरबाट घेरेको हुनेछ ।[1]

سُورَةُ الشَّمْسِ

सूरतुश शम्स-९१

सूरतुश शम्स मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पन्ध्र आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾

(१) सौगन्ध छ सूर्यको एवं त्यसको घामको ।[2]

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿٢﴾

(२) सौगन्ध छ चन्द्रमाको जब त्यसको पछाडि आउँछ ।[3]

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴿٣﴾

(३) सौगन्ध छ दिनको जब सूर्यलाई प्रकट गर्दछ ।[4]

[1] مُؤْصَدَةٌ को अर्थ مُغْلَقَةٌ हो (बन्द) अर्थात् उनलाई आगोमा हालेर चारैतिरबाट वन्द गरिदिइनेछ । ताकि एक त आगोको पूरा तपन उनलाई पुगोस्, अर्को उनी कहीं भागेर जान नसकून् ।

[2] सूरतुश शम्स अथवा त्यसका प्रकाशको अथवा ضُحَىٰ सित अभिप्राय दिन हो अर्थात् सूर्य एवं दिनको सम्बन्ध ।

[3] अर्थात् जब सूर्यास्तका पश्चात त्यो उदय हुन्छ । जस्तो पहिला आधा महिनामा यस्तो हुन्छ ।

[4] अथवा अँध्यारोलाई धपाओस् । अँध्यारोको चर्चा यद्यपि छैन । परन्तु पूर्व वाक्य यसतिर संकेत गर्दछ । (फ़तहुल क़दीर)

(४) सौगन्ध छ रात्रिको जब त्यसलाई ढाक्दछ ।[1]

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰهَا ۝

(५) सौगन्ध छ आकाशको तथा त्यसलाई बनाउनुको ।[2]

وَالسَّمَاۗءِ وَمَا بَنٰهَا ۝

(६) सौगन्ध छ धर्तीको तथा त्यसलाई समतल पार्नुको ।[3]

وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰهَا ۝

(७) सौगन्ध छ धर्तीको तथा त्यसलाई सुधार गर्नुको ।[4]

وَنَفْسٍ وَّمَا سَوّٰىهَا ۝

(८) अनि सुझ-बुद्धि दियो उसले पापको तथा त्यसबाट बच्नुको ।[5]

فَاَلْهَمَهَا فُجُوْرَهَا وَتَقْوٰىهَا ۝

(९) जसले त्यसलाई पवित्र गऱ्यो त्यो सफल भइहाल्यो ।[6]

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰىهَا ۝

---

[1]अर्थात् सूर्यलाई ढाकोस् तथा प्रत्येक दिशामा अँध्यारो छाओस् ।

[2]अथवा त्यस सत्ताको जसले त्यसलाई बनायो । प्रथम अर्थका आधारमा مَا धातुका अर्थका लागि छ तथा दोस्रो अर्थका आधारमा مَا को अर्थ مَنْ हो ।

[3]अथवा जसले त्यसलाई समतल बनायो ।

[4]अथवा जसले त्यसलाई सुधाऱ्यो । सुधार्नुको अभिप्राय हो त्यसका अङ्गहरूलाई सन्तुलित बनायो । बेढङ्गको बनाएन ।

[5]اِلْـهَام को अभिप्राय यो हो कि उनीहरूलाई राम्ररी सम्झाइदियो नबी एवं आकाशीय ग्रन्थहरूद्वारा पुण्य-पापबाट परिचित गराइदियो । अर्थात् अर्थ यो हो कि उनको प्रकृति तथा समझमा राम्रो नराम्रो तथा पुण्य एवं पापको बोध राखिदियो ताकि उनी पुण्यलाई अपनाऊन् तथा पापबाट बचून् ।

[6]शिर्कबाट पापबाट तथा नैतिक पतनबाट पवित्र गऱ्यो । त्यो पारलौकिक सौभाग्य तथा सफलताबाट अलंकृत हुनेछ ।

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰىهَا ﴿١٠﴾

(१०) तथा जसले त्यसलाई माटोमा मिलाइदियो त्यो असफल भइहाल्यो ।[1]

كَذَّبَتْ ثَمُوْدُ بِطَغْوٰىهَآ ﴿١١﴾

(११) समूदीहरूले आफ्ना उद्दण्डताका कारण झुठ्लाए ।[2]

اِذِ انْۢبَعَثَ اَشْقٰىهَا ﴿١٢﴾

(१२) जब उनीहरूमध्येको ठूलो दूर्भाग्यशाली उभियो ।[3]

فَقَالَ لَهُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰهَا ﴿١٣﴾

(१३) उनीहरूलाई अल्लाहका सन्देष्टाले भनिदिएका थिए कि अल्लाह (तआला) को ऊटनी तथा त्यसले पिउने पालोको (सुरक्षा गर) ।[4]

فَكَذَّبُوْهُ فَعَقَرُوْهَا ۙ فَدَمْدَمَ

(१४) तिनीहरूले आफ्ना सन्देष्टालाई झूठा ठानेर त्यस ऊटनीलाई मारिहाले[5] त

[1]अर्थात् जसले उसलाई विचलित गर्‍यो, त्यो हानिमा रह्यो । دَسَّ यो تَدْسِيسٌ बाट बनेको हो । जसको अर्थ हो, एउटा कुरोलाई अर्को कुरोले छुपाइदिनु । دَسَّاهَا को अर्थ हुन्छ जसले आफ्नो आत्मालाई लुकायो त्यसले त्यसलाई बेकार छाडिदियो तथा त्यसलाई अल्लाहको आज्ञाकारिता तथा पुण्यका कर्महरूका साथ प्रसिद्ध गरेन ।

[2] طُغْيَانٌ त्यो उद्दण्डता जसले सीमा उल्लंघन गर्दछ, यसै उद्दण्डताले उनलाई झुठ्लाउनमा उत्साहित गर्‍यो ।

[3]जसको नाम व्याख्याकारहरूले केदार बिन सालिफ़ बताएका छन् त्यसले यस्ता कुकर्म गर्‍यो कि हतभागाहरूको प्रमुख बन्न गयो । सबभन्दा ठूलो हत भागा ।

[4]अर्थात् त्यस ऊटनीलाई हानि पुर्‍याउँछ । यसैप्रकार जो त्यसले पानी पिउनुको दिन छ, त्यसमा गडबड नगरियोस् । ऊटनी तथा समूद जाति दुबैका लागि पानीको एउटा-एउटा दिन निर्धारित गरिएको थियो । त्यसको रक्षामाथि बल दिइएको थियो । किन्तु यी अत्याचारीहरूले चिन्ता गरेनन् ।

[5]यो कुकर्म एउटै व्यक्ति केदारले गरेको थियो । किन्तु यसका कुकर्ममा सम्पूर्ण जाति पनि त्यसका साथ थियो यसकारण यी सबैलाई बराबरको दोषी मानियो तथा झुठ्लाउनु एवं ऊटनी मार्नुलाई पूरा जातिसित सम्बन्धित गरियो जसबाट यो नियम विदित भयो कि एउटा कुकर्म यदि व्यक्ति गरोस् किन्तु पूरा समुदायले त्यस कुकर्मको इन्कार नगरोस् ।

عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْۢبِهِمْ فَسَوّٰىهَا ﴿١٤﴾

उनका प्रभुले उनका पापका कारण[1] उनीमाथि विनाश पारिदियो तथा पछि विनाशलाई जनसामान्यका लागि गरिदियो तथा त्यस बस्तीलाई बराबर पारिदियो ।[2]

وَلَا يَخَافُ عُقْبٰهَا ﴿١٥﴾

(१५) त्यो यस प्रकोपका परिणामबाट निर्भय छ ।[3]

सूरतुल लैल-९२

سُوْرَةُ اللَّيْلِ

सूरतुल लैल मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा एक्काईस आयतहरु छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى ﴿١﴾

(१) सौगन्ध छ रात्रिको जब छाइहाल्छ ।[4]

अपितु त्यसलाई प्रिय ठान्दछ भने सम्पूर्ण जाति यस कुकर्मको दोषी मानिनेछ तथा यस अपराध अथवा कुकर्ममा बराबरको भागी ठानिनेछ ।

[1] دَمْدَمَ عَلَيْهِمْ उनलाई विनष्ट गरिदियो तथा उनीमाथि घोर प्रकोप उतार्‍यो ।

[2] सार्वजनिक गरिदियो । अर्थात् यस यातनामा सबैलाई समान गरिदियो कसैलाई छाडेन । साना, ठूला सबैलाई नष्ट ध्वस्त गरिदियो अथवा धर्तीलाई उनीमाथि बराबर गरिदियो अर्थात् सबैलाई धर्तीभित्र गरिदियो ।

[3] अर्थात् अल्लाहलाई यो भय छैन कि उसले उनीहरूलाई दण्ड दिएको छ कुनै ठूलो शक्तिले त्यससँग बदला लिनेछ । त्यो परिणामबाट निर्भीक छ किनकि कुनै त्यस्तो शक्ति छैन जो त्यसभन्दा बढी अथवा त्यसका बराबर नै हो जो त्यससित प्रतिकार लिनुको सामर्थ्य राखेको होस् ।

[4] ***सूरतुल लैल:*** अर्थात् क्षितिजमा छाइहालोस्, जसबाट दिनको प्रकाश समाप्त तथा अन्धकार हुनजाओस् ।

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ⓶

(२) तथा सौगन्ध छ दिनको जब प्रकाशित हुनजाओस् ।[1]

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ⓷

(३) तथा सौगन्ध छ त्यस (अस्तित्व) को जसले भाले-पोथीलाई पैदा गऱ्यो ।[2]

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ⓸

(४) नि:सन्देह तिम्रो प्रयत्न विभिन्न प्रकारको छ ।[3]

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ⓹

(५) तसर्थ जुन व्यक्तिले दिँदैरह्यो तथा तर्सिरह्यो ।[4]

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ⓺

(६) तथा उत्तम कुराहरूको पुष्टि गरिरह्यो ।[5]

فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ⓻

(७) त हामीले पनि त्यसका लागि सरलता उत्पन्न गरिदिनेछौं [6]

---

[1]अर्थात् रातको अन्धकार समाप्त तथा दिनको उज्यालो फैलन्छ ।

[2]यो अल्लाहले आफनो सौगन्ध खाएको छि किनकि नर नारी दुबैको रचयिता अल्लाह नै हुनुहुन्छ । यहाँ مَا-الَّذِى का अर्थमा छ ।

[3]अर्थात् कुनै राम्रो कर्म गर्दछ, जसको प्रतिफल स्वर्ग तथा कोही नराम्रो कर्म गर्दछ जसको प्रतिफल नरक छ । यो सौगन्धको उत्तर हो شَتَّى बहुवचन हो شَتِيتٌ को जस्तै مَرِيضٌ को مَرْضَى ।

[4]अर्थात् भलाईका कामहरूमा खर्च गर्नेछ तथा अवैधबाट बच्नेछ ।

[5]अथवा राम्रो प्रतिकारको पुष्टि गर्नेछ । अर्थात् यस कुराप्रति विश्वास राख्नेछ कि दान तथा संयमको अल्लाहको तर्फबाट उत्तम प्रतिफल हुनेछ ।

[6]يُسْرَى को अभिप्राय नेकी तथा الخَصْلَةُ الحُسْنَى हो अर्थात् हामी पुण्य तथा आज्ञा पालनको त्यसलाई योग्यता दिन्छौं तथा उनलाई त्यसका लागि सहज गरिदिन्छौं । व्याख्याकार भन्दछन् कि यो आयत आदरणीय अबूबक्र सिद्दीकका बारेमा उतरेको छ । जसले ६ दास मुक्त गरे जसलाई मुसलमान हुनुका कारण मक्कावासीहरुले कडा यातनाहरू दिन्थे । (फ़तहुल क़दीर)

وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسۡتَغۡنَىٰ ٨

(८) परन्तु जसले कन्जुसी गऱ्यो तथा निश्चिन्तता व्यक्त गऱ्यो ।[१]

وَكَذَّبَ بِٱلۡحُسۡنَىٰ ٩

(९) तथा पुण्यकारी कुराहरूलाई झुठ्लायो ।[२]

فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلۡعُسۡرَىٰ ١٠

(१०) त हामीले पनि त्यसमाथि संकीर्णता तथा कठिनाईको साधन उपलब्ध गराइदिनेछौं ।[३]

وَمَا يُغۡنِي عَنۡهُ مَالُهُۥٓ إِذَا تَرَدَّىٰٓ ١١

(११) तथा त्यसको माल त्यसका (मुखका बल) खस्दाखेरि कोही काम आउनेछैन ।[४]

إِنَّ عَلَيۡنَا لَلۡهُدَىٰ ١٢

(१२) निःसन्देह मार्ग देखाइदिने हाम्रो दायित्व ।[५]

[१]अर्थात् अल्लाहको मार्गमा व्यय गर्नेछैन न अल्लाहको आज्ञाको वास्ता नै गर्नेछ ।

[२]अथवा परलोकका प्रतिफल तथा हिसाब-किताबको इन्कार गर्नेछ ।

[३] عُسۡرَىٰ (अभाव) सित अभिप्राय कुफ्र, अवज्ञा तथा दुराचार हो, अर्थात् हामीले त्यसका लागि अवज्ञाको मार्ग सरल गरिदिनेछौं । जसबाट त्यसका लागि भलाई तथा सौभाग्यका मार्ग कठिन हुन जानेछन् । पवित्र कुर्आनमा यो विषय कैयन स्थानमा वर्णित भएको छ कि जो भलाई तथा सत्यको मार्ग अपनाउँछ अल्लाह त्यसका लागि भलाईको मार्ग सहज गरिदिन्छ तथा जो उपद्रव एवं पापलाई अपनाउँछ अल्लाहले त्यसलाई त्यसको दशामा छाडिदिन्छ । तथा यो त्यस भाग्यका अनुकूल नै हुनजान्छ जो अल्लाह आफ्ना ज्ञानमा लेखेर राखेको छ । (इब्ने कसीर) यो विषय हदीसमा पनि वर्णन गरिएको छ नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो तिमी कर्म गर प्रत्येक व्यक्ति जुन कर्मका लागि पैदा गरिएको छ, त्यो त्यसका लागि सहज गरिदिन्छ । जो भाग्यशाली छ त्यसलाई सौभाग्यका कर्मको सुविधा दिइन्छ । तथा जो हतभागा हुन्छ त्यसका लागि हतभागाहरूका कर्म सहज गरिदिइन्छन् । (सहीह अल-बुखारी सुरतुल लैल)

[४]अर्थात् जब नरकमा खस्नेछन् त यो धन जसलाई त्यसले खर्च गर्दथ्यो कुनै काम आउने छैन ।

[५]अर्थात् वैध-अवैध, राम्रो-नराम्रो मार्गदर्शन-पथभ्रष्टतालाई स्पष्ट तथा वर्णित गर्नु हाम्रो दायित्व हो (जो कि हामीले गरिदिएका छौं) ।

وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ⑬

(१३) तथा हाम्रै हातमा परलोक एवं यो लोक छ ।[1]

فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ⑭

(१४) मैले त तिमीलाई प्रज्वलित दन्किने आगोबाट तर्साइदिएको छु ।

لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ⑮

(१५) जसमा केवल त्यो दूर्भाग्यशाली नै प्रवेश गर्नेछ ।

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ⑯

(१६) जसले झुठ्लायो तथा (त्यसका अनुकरणबाट) मुख फकाईहाल्यो ।[2]

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ⑰

(१७) तथा त्यसबाट यस्तो व्यक्ति टाढा राखिनेछ जो सदाचारी हुनेछ ।[3]

[1]अर्थात् दुबैका स्वामी हामी हौं । यिनमा जस्तो चाहन्छौ जे चाहन्छौ गरून् अर्थात् यी दुबैका अथवा यिनीमध्ये कुनै एकका अभिलाषी हामीसित नै माँगोस् किनकि प्रत्येक इच्छुकलाई आफ्नो इच्छा अनुसार हामी नै दिन्छौं ।

[2]यस आयतबाट मुर्जिआ सम्प्रदायले जो एउटा गलत सम्प्रदाय गुज्रेको छ यो तर्क निकालेको छ कि नरकमा केवल काफ़िर नै जानेछन् कुनै मुसलमान चाहे, जति पापी होस् नरक़मा जानेछैन किन्तु यो आस्था ती स्पष्ट सूत्रहरूका प्रतिकूल छ जसबाट प्रतिपादित हुन्छ कि धेरै मुसलमानहरू पनि जसलाई अल्लाहले दण्ड दिन चाहनेछ केही समयका लागि नरकमा जानेछन् अनि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) फरिश्ता तथा अन्य पवित्र आत्माहरूको सिफ़ारिशबाट निकालिनेछन् । यहाँ सीमित गर्नुको शैलीमा जो भनिएको छ त्यसबाट अभिप्राय यो हो कि जो पक्का काफ़िर तथा अत्यन्त अभागी छन् नरक वास्तवमा तिनैका लागि बनाइएको छ जसमा उनी अवश्य तथा नित्यका लागि प्रवेश गर्नेछन् । यदि केही अवज्ञाकारी मुसलमान नरक़मा जानेछन् भने उनी आवश्यक रुपले सधैंका लागि जाने छैनन् । बरु दण्ड स्वरुप उनको यो प्रवेश सामयिक हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् नरकबाट टाढा रहनेछ तथा स्वर्गमा प्रवेश गर्नेछ ।

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

(१८) जो शुद्धता प्राप्त गर्नको लागि आफ्नो माल दिन्छ ।[1]

وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰ ﴿١٩﴾

(१९) कसैको त्यसमाथि उपकार छैन कि जसको प्रतिफल दिइराखिएको होस् ।[2]

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾

(२०) अपितु केवल आफ्ना महान् सर्वोच्च प्रभुको प्रसन्नता प्राप्त गर्नुहुन्छ ।[3]

وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

(२१) निःसन्देह त्यो (अल्लाह पनि) शीघ्र नै प्रसन्न हुनेछ ।[4]

---

[1]अर्थात् जो आफ्नो धन अल्लाहको आज्ञा अनुसार खर्च गर्नेछ ताकि त्यसको मन तथा धन पवित्र हुन जाओस् ।

[2]अर्थात् प्रतिफल उतार्नका लागि खर्च नगरेको होस् ।

[3]अपितु शुद्ध मनले अल्लाहको प्रसन्नता तथा स्वर्गमा त्यसका दर्शनका लागि खर्च गर्दछ ।

[4]अथवा त्यो प्रसन्न हुनेछ । अर्थात् जो यी विशेषताहरूले युक्त हुनेछ । अल्लाह (तआ़ला) ले त्यसलाई स्वर्गको अनुकम्पाहरू तथा आदर-भाव प्रदान गर्नेछ जसबाट त्यो प्रसन्न हुनजानेछ । अधिकांश व्याख्याकारहरूले भनेका छन् बरु केहीले सम्पूर्ण सहमतिसम्म उल्लेख गरेका छन् कि यी आयतहरू माननीय अबूबक्र सिद्दीकको शानमा उतरेका छन् तैपनि अर्थ तथा भावार्थका आधारमा साधारण छन् । जो पनि यी उच्च गुणहरूबाट युक्त हुनेछ, त्यो अल्लाहका सदनमा यसको चरितार्थ हुनेछ ।

सूरतुज्जुहा-९३

سُورَةُ الضُّحَىٰ

सूरतुज्जुहा मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा एघार आयतहरु छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالضُّحَىٰ ①

(१) सौगन्ध छ चाश्तं (सूर्यमाथि भई जानुका) समयको ।[१]

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ②

(२) तथा सौगन्ध छ रात्रीको जब छाउँछ ।[२]

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ③

(३) न त तिम्रा प्रभुले तिमीलाई छाडेको छ, न विमुख भएको छ ।[३]

وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ④

(४) नि:सन्देह तिम्रा लागि परलोक लोकभन्दा उत्तम छ ।

सूरतुज्जुहा: एकपटक नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) रोगग्रस्त हुनुभयो । दुई तीन रात उहाँले तहज्जुदको नमाज पढ्नु भएन । एक स्त्री उहाँका निकट आई तथा भन्नथाली: हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाग्दछ तिम्रो शैतानले तिमीलाई छाडिदिएको छ । दुई-तीन रातिदेखि देखिराखेको छु कि तिम्रो निकट आएन । जसपश्चात अल्लाहले यो आयत अवतरित गऱ्यो । (सहीह अल-बुख़ारी, तफ़सीर वज्जुहा) यो स्त्री अबूलहबकी पत्नी उम्मे जमील थिई । (फ़तहुल बारी)

[१]चाश्त (जुहा) त्यस समयलाई भन्दछन् जब सूर्य उच्च हुन्छ । यहाँ अभिप्राय पूरा दिन छ ।

[२]سَجَىٰ को अर्थ سَكَنَ हो जब शान्त हुनजान्छ अर्थात् जब अन्धकार पूर्णत: छाउँछ किनकि त्यस समय प्रत्येक वस्तु शान्त हुनजान्छ ।

[३]जस्तो कि काफ़िर सम्फिराखेका छन् ।

[४]अथवा परलोक (आख़िरत) संसारभन्दा उत्तम छ दुबै भावार्थ अर्थ अनुसार उचित छ ।

وَلَسَوۡفَ يُعۡطِيكَ رَبُّكَ فَتَرۡضَىٰٓ ٥	(५) तिमीलाई तिम्रो प्रभुले अतिशीघ्र (पुरस्कार) दिनेछ तथा तिमी प्रसन्न हुनेछौ ।
أَلَمۡ يَجِدۡكَ يَتِيمٗا فَـَٔاوَىٰ ٦	(६) के उसले तिमीलाई अनाथ पाएर स्थान दिएन ?[२]
وَوَجَدَكَ ضَآلّٗا فَهَدَىٰ ٧	(७) तथा तिमीलाई पथ गुमिएको पाएर मार्गदर्शन दिएन ?[३]
وَوَجَدَكَ عَآئِلٗا فَأَغۡنَىٰ ٨	(८) तथा तिमीलाई निर्धन पाएर धनी बनाइदिएन ?[४]
فَأَمَّا ٱلۡيَتِيمَ فَلَا تَقۡهَرۡ ٩	(९) तसर्थ अनाथमाथि तिमीले पनि कठोरता नगर्ने गर ।[५]
وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنۡهَرۡ ١٠	(१०) तथा माँग्नेवालालाई न हप्काउ ।[६]

[१]यसबाट सांसारिक विजय तथा परलोकको सफलता अभिप्राय छ । यसमा त्यो सिफारिशको अधिकार पनि सम्मिलित छ जो तपाईंलाई आफ्नो समूहका पापीहरूका लागि प्राप्ति हुनेछ ।

[२]अर्थात् पिताका सहाराबाट पनि बञ्चित थियो । हामीले तिम्रो सहायता गर्‍यौं तथा उपचार गर्‍यौं ।

[३]अर्थात् तिमीलाई धर्म तथा धर्मविधान एवं ईमानबारे थाहा थिएन । हामीले तिमीलाई मार्गदर्शन दियौं । नबूअत (दूतत्व) प्रदान गर्‍यौं तथा शास्त्र अवतरित गर्‍यौं । अन्यथा तिमी यसभन्दा पूर्व त मार्गदर्शनका लागि प्रयत्नशील थियौ ।

[४]धनीको अभिप्राय हो आफू अतिरिक्त सबैबाट निस्पृह गरिदियो । अनि तिमी भोखमा धैर्यवान तथा धनमा कृतज्ञ रह्यौ । जस्तो स्वयं नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को कथन छ कि "धनी हुनु संसाधनको अधिकताको नाम होइन । वास्तविक धन सम्पन्नता हृदयको सम्पन्नता हो ।" (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़कात बाबुन लैसल गिना अन कसरतिल अर्ज़)

[५]अपितु त्यसका साथ कोमलता तथा उपकारको मामिला गर ।

[६]अर्थात् त्यससित कडाई तथा घमण्ड नगर । न खस्रो-तीतो कुरा गर बरु उत्तर पनि दिनु छ भने प्रेम तथा प्यारसित देऊ ।

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

(११) तथा आफ्ना प्रभुका उपकारहरूको वर्णन गर्दैरह ।[1]

سُورَةُ الشَّرْحِ

सूरत अलम नशरह-९४

सूरः अलम नशरह मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा आठ आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾

(१) के हामीले तिम्रा लागि तिम्रा छाती खोल्दिएनौं ?[2]

---

[1]अर्थात् अल्लाहले तिमीमाथि जुन उपकार गरेको छ । जस्तै मार्गदर्शन तथा रिसालत एवं नबूअतले सम्मान गऱ्यो । अनाथ हुनुका उपरान्त तिम्रा पालन पोषण तथा संरक्षणको व्यवस्था गऱ्यो तिमीलाई धैर्य तथा धन प्रदान गऱ्यो । तिनलाई कृतज्ञता तथा अनुगृहिताको भावनाका साथ वर्णन गर । यसबाट विदित भयो कि अल्लाहका अनुकम्पाहरूका चर्चा तथा तिनको प्रदर्शन अल्लाहलाई प्रिय छ । किन्तु घमण्ड तथा गर्वस्वरूप होइन अपितु अल्लाहको दयालुता एवं अनुग्रहको आभारी हुँदै त्यसको शक्ति तथा सामर्थ्यबाट तर्सदै कि त्यसले कही हामीलाई यी अनुकम्पाहरूबाट बञ्चित नगरिदेओस् ।

[2]विगत सूरतमा तीन पुरस्कारहरूको वर्णन थियो । यस सूरतमा अधिक तीन अनुग्रहको चर्चा छ । प्रथम छाती खोल्दिनु, यसबाट अभिप्राय छ वक्ष प्रकाशित तथा विस्तृत हुनजानु । ताकि सत्य पनि स्पष्ट हुन जाओस् तथा हृदयमा बसोस् । यस भावार्थमा कुरआन (सूरतुल अन्आम-१२५) को यो आयत हो ।

﴿فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾

"जसलाई अल्लाह मार्ग दर्शाउन चाहन्छ, त्यसको वक्ष (छाती) इस्लामका लागि खोल्दिन्छ ।" अर्थात् त्यसले इस्लामलाई सत्य धर्मका रुपमा चिन्दछ तथा त्यसलाई स्वीकार गरिहाल्छ । यस छाती फैलाउनुमा त्यो वक्ष चिर्नु पनि आउँछ जो विश्वसनीय रिवायतहरूबाट दुईपटक रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को गरियो । एकपटक बाल्यवस्थामा जब उहाँको आयु चार वर्ष थियो जिब्रील (फरिश्ता) आउनुभयो तथा उहाँका हृदय चिरे तथा त्यसबाट त्यो शैतानी भाग निकाल्दिनुभयो जो प्रत्येक व्यक्तिको हृदयमा छ । अनि त्यसलाई धोएर

وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۝٢
(२) तथा तिमी माथिबाट तिम्रो बोध उतारिदियौं ।[1]

الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ ۝٣
(३) जसले तिम्रो पिठ्यूँ भाँचिदिएको थियो ।

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝٤
(४) तथा हामीले तिम्रो चर्चा उच्च गरिदियौ ।[2]

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝٥
(५) त अवश्य कठिनाईका साथ सरलता छ ।

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝٦
(६) निःसन्देह कठिनाईका साथ सरलता छ ।[3]

बन्द गरिदिनु भयो । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबुल इस्रा) दोस्रो पटक मेराजका अवसरमा उहाँको हृदय निकालियो । त्यसलाई ज़मज़मका जलले धोएर आफ्नो स्थानमा राखियो । तथा त्यसलाई ईमान तथा तत्वदर्शीताले भरिदियो । (सहीहैन अबवाबुल मेराज तथा किताबुस्सलात)

[1]यो बोझ चालीस वर्षीय नबूअतभन्दा पूर्वको बोझ हो । यस युगमा उहाँलाई अल्लाहले पापहरूबाट सुरक्षित राख्यो । कुनै मूर्तिलाई उहाँले सजदा गर्नुभएन कहिल्यै मदिरापान गर्नुभएन तथा अन्य पापहरूबाट पनि अलग रहनुभयो । तैपनि अल्लाहको उपासना न उहाँ जान्नुहुन्थ्यो न कि, यसकारण यस चालीस वर्ष उपासना एवं आज्ञापालन नगर्नुको बोझ उहाँमाथि थियो जो वास्तवमा त थिएन किन्तु उहाँका संवेदन तथा प्रबोधले त्यसलाई बनाएर राखेको थियो । अल्लाहले त्यसलाई उतारिदिनुको घोषणा गरेर उहाँमाथि अनुग्रह गऱ्यो । यो मानौं त्यही अर्थ हो ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ (अल-फ़तह) को छ । केही विदहरू भन्छन् कि यो नबूअत (दूतत्व) को बोझ थियो जसलाई अल्लाहले हल्का गरिदियो । अर्थात् त्यसका मार्गका कठिनाईहरू सहन गर्नुको साहस तथा धर्मका प्रचार एवं आमन्त्रणमा सुविधाहरू पैदा गरिदियो ।

[2]अर्थात् जहाँ अल्लाहको नाम आउँछ, जस्तै नमाज, अन्जान तथा अन्य धेरै स्थानहरूमा उहाँको नाम पनि आउँछ । आदि ग्रन्थहरूमा उहाँको चर्चा तथा गुणहरूको विवरण छ । फरिश्ताहरूमा उहाँको शुभ चर्चा छ । उहाँका आज्ञापालनले अल्लाहले आफ्नो आज्ञापालन भनेको छ तथा आफ्नो आज्ञाकारिताका साथ उहाँको आज्ञाकारिताको पनि आदेश दिएको छ । इत्यादि

[3]यो उहाँ तथा सहाबाका लागि शुभसूचना छ कि तिमी इस्लामको मार्गमा जुन कठिनाइहरू सहन गर्नेछौ । आत्तिनुको आवश्यकता छैन त्यसका पश्चात नै अल्लाहले तिमीलाई सुख सुविधा प्रदान गर्नेछ । तथा यस्तै नै भयो जसलाई समस्त संसार जान्दछ ।

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ ⑦

(७) त जब तिमी खाली हुन्छौ त (इबादतमा) परिश्रम गर ।[1]

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ⑧

(८) तथा आफ्ना प्रभुतिर मन लगाउ ।[2]

सूरतुत्तीन-९५

سُورَةُ التِّينِ

सूरतुत्तीन मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा आठ आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त तथा अपार कृपालु छ ।

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ①

(१) सौगन्ध छ इंजीरको तथा जैतूनको ।

وَطُورِ سِينِينَ ②

(२) तथा सनायीका तूर (पर्वत) को ।[3]

وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ③

(३) तथा यस शान्ति भएको नगरको ।[4]

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ④

(४) निःसन्देह हामीले मनुष्यलाई अति उत्तम रुपमा पैदा गर्‍यौं ।[5]

---

[1]अर्थात् नमाज़बाट वा धर्मप्रचारबाट तथा जिहादबाट, तिमी दुआमा परिश्रम गर कि तिमी थकित होऊ ।

[2]अर्थात् उसैबाट स्वर्गको आशा राख । उसैबाट आफ्ना आवश्यकताहरू माग तथा सबै विषयमा उसैमाथि विश्वास तथा भरोसा गर ।

[3]यो त्यही तूर पर्वत हो जहाँ अल्लाहले मूसा (अलैहिस्सलाम) सित कुरा गरेको थिया ।

[4]यसबाट अभिप्राय पवित्र नगर मक्का छ जसमा लडाई अवैध छ । यसका अतिरिक्त जो यसमा प्रवेश गर्दछ, त्यसलाई शान्ति प्राप्त हुन्छ । केही व्याख्याकारहरूको भनाई छ कि वास्तवमा तीन स्थानहरुको सौगन्ध छ । जसमध्ये प्रत्येकमा मर्यादा धर्मविधान वाहक ईशदूत पठाइए । इन्जिर तथा जैतूनसित अभिप्राय त्यो क्षेत्र हो जहाँ यसको उपज छ । तथा त्यो बैतुल मुकद्दस हो जहाँ माननीय ईसा पैगम्बर (ईशदूत) बनेर आए । सिना पर्वत अथवा सीनीनमाथि आदरणीय मूसालाई नबूवत (दूतत्व) प्रदान गरियो । तथा मक्कामा ईशदूतहरूका प्रमुख आदरणीय मुहम्मद रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई पठाइयो । (इब्ने कसीर)

[5]यो शपथको उत्तम हो । अल्लाहले प्रत्येक सृष्टिलाई यस्तो रचेको छ कि तिनका मुख तल झुकेको छ केवल मनुष्यलाई लामो तथा सोझो आकार दिएको छ जो आफ्ना हातहरूबाट खान्छ तथा पिउँछ अनि उसका अङ्गहरूलाई सन्तुलित बनाएको छ । त्यसमा जनावरहरूका समान बेढगापना छैन, प्रत्येक महत्वपूर्ण अङ्ग दुई-दुईवटा बनायो तथा तिनमा अति उचित दूरी राख्यो ।

ثُمَّ رَدَدْنٰهُ اَسْفَلَ سٰفِلِيْنَ ۝٥

(५) अनि त्यसलाई नीचहरूभन्दा नीच गरिदियौं ।[1]

اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُوْنٍ ۝٦

(६) परन्तु जसले ईमान स्वीकार गरे तथा त्यस पश्चात पुण्यका काम गरे, त उनका लागि यस्तो पुरस्कार छ जो कहिल्यै समाप्त हुनेछैन ।[2]

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّيْنِ ۝٧

(७) त तिमीलाई अब प्रतिफलका दिनलाई झुठ्लाउन कुन कुरो उत्साहित गर्दछ ।[3]

اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحٰكِمِيْنَ ۝٨

(८) के अल्लाह (तआला) समस्त हाकिमहरूको हाकिम होइन ?[4]

अनि त्यसमा बोध, विचार, समझ तथा कान राखिदियो जो वास्तवमा अल्लाहका गुण हुन् । मानौं यी गुणहरूका आधारमा मानिस अल्लाहका गुणहरू द्योतक कथा त्यसको प्रतिविम्ब हो । केही विद्वानहरूले यस हदीसलाई पनि यसै अर्थ तथा भावार्थमा लिएका छन् ।

«إِنَّ اللهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَىٰ صُورَتِهِ»

(मुस्लिम किताबुल बिर्रे वससिला वल आदाब) "अल्लाहले आदमलाई आफ्ना रुपमा पैदा गऱ्यो ।" मानिसको रचनामा यी सब कुराहरूको व्यवस्था नै أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (उत्तम रचना) छ जसको वर्णन अल्लाहले तीन सौगन्धहरूका पश्चात गरेको छ । (फ़तहुल क़दीर)

[1]यो संकेत मनुष्यको अर्जल आयु (निकै अधिक आयुतिर), जसमा जवानी तथा यौवनका पश्चात वुढेस तथा क्षीणता आउँछ तथा मानिसको बुद्धि बालकका समान हुनजान्छ । केही विदहरूले यसबाट कर्मको त्यो पतन लिए जसमा लीन भएर मानिस अति पतित तथा सर्प, बिच्छीभन्दा पनि अधिक नीच बन्नजान्छ तथा यसबाट केहीले त्यो अपमानित तथा हीनताको यातना लिएका छन् जो नरकमा काफ़िरहरूका लागि मानौं मनुष्य अल्लाह तथा रसूलको आज्ञाकारिताबाट हटेर आफूलाई उत्तम रचनाका समानबाट गिराएर नरकको सबभन्दा तल्लो श्रेणीमा हाल्दछ ।

[2]पूर्वको आयतका प्रथम भावार्थका आधारमा यो वाक्य वर्णनका लागि छ जो मोमिनहरूको स्थितिको वर्णन गरिराखेको छ । तथा दोस्रो, तेस्रो भावार्थका आधारमा पूर्वमाथि बल दिनका लागि छ कि यस परिणामबाट उसले मोमीनहरूलाई अलग गरिदियो । (फ़तहुल क़दीर)

[3]यो मानिससित सम्बोधन छ हकारका लागि कि अल्लाहले तिमीलाई उत्तम रुपमा बनायो तथा यसका विपरीत त्यो अपमानका खाडलमा पनि गिराउन सक्छ । उसको अभिप्राय हो कि पुनर्जीवन प्रदान गर्न कठिन होइन यसका पश्चात पनि तिमी प्रलय तथा प्रतिकारको इन्कार गर्दछौ ।

[4]जो कसैमाथि अत्याचार गर्दैन त्यसका न्यायकै माँग हो कि प्रलयको स्थापना गरोस् तथा त्यसबाट न्याय गरोस् जसमाथि अत्याचार भएको छ । पहिला गुज्रिसकेछ कि एउटा जीर्ण हदीसमा यसको उत्तर «بَلَىٰ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ» आएको छ (तिर्मिजी)

सूरतुल अलक़ ९६

سُوْرَةُ الْعَلَقِ

सूरतुल अलक मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा उन्नाइस आयत छन्।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِيْ خَلَقَ ۝١

(१) आफ्ना प्रभुको नाम लिएर पढ जसले पैदा गऱ्यो।[1]

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢

(२) जसले मनुष्यलाई रगतका डल्लोबाट पैदा गऱ्यो।[2]

اِقْرَاْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۝٣

(३) तिमी पढिराख तिम्रो प्रभु बडो उदार छ।[3]

الَّذِيْ عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤

(४) जसले कलमद्वारा (ज्ञान) सिकायो।[4]

---

[1] ***सूरतुल अलक:*** यो सर्वप्रथम प्रकाशना हो जो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) माथि त्यस समय आयो जब उहाँ हिरा पर्वतको गुफामा उपासनामा लीन हुनुहुन्थ्यो। फरिश्ताले आएर भन्यो पढ उहाँले भन्नुभयो म त पढेको छैन। फरिश्ताले उहाँलाई जोडले अँगालोमा तान्यो तथा भन्यो पढ उहाँले पुन: त्यही उत्तर दिनुभयो यसप्रकार तीन पटक उहाँले अँगालोमा कस्यो (विवरणका लागि हेर्नुहोस् सहीह अल बुख़ारी बाब बदऊल वह्यी र मुस्लिम अल ईमान बाबु बदइल वह्यी) जो तिमीतिर प्रकाशना गरिन्छ, त्यो पढ خَلَقَ जसले समस्त सृष्टिलाई रच्यो।

[2] सृष्टिमा विशेषत: मनुष्यको उत्पत्तिको चर्चा गऱ्यो जसबाट उसको श्रेष्ठता स्पष्ट छ।

[3] यो बल दिनुको स्वरुप हो तथा यसमा बडो प्रभावित ढङ्गले त्यस विवशताको निवारण भनिदियो जो उहाँले प्रस्तुत त गर्नुभयो कि म त पढेकै छैन, अल्लाहले भन्नुभयो अल्लाह बडो दयालु छ पढ। अर्थात् मनुष्यका त्रुटिहरूलाई क्षमा गर्नु त्यसको विशेष गुण हो।

[4] قَلَمٌ को अर्थ हो काट्नु, तास्नु। क़लम (लेखनी) पनि प्राचीन युगमा तासेर नै बनाइन्थ्यो। यसकारण लेख्ने यन्त्रलाई कलमबाट व्यञ्जित गऱ्यो। केही ज्ञान त मनुष्यको बुद्धिमा हुन्छ। केही मुखले व्यक्त गर्दछ। यही कलमले कागजमा लेख्दछ। जो बुद्धि तथा स्मरण शक्तिमा हुन्छ त्यो मनुष्यका साथमा नै गइहाल्छ। हो कलमले

عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

(५) जसले मनुष्यलाई त्यो सिकायो जसलाई त्यो जान्दैनथ्यो ।

كَلَّا إِنَّ الْإِنسَانَ لَيَطْغَىٰ ﴿٦﴾

(६) वास्तवमा मनुष्य त अट्टेरीपना गर्दछ ।

أَن رَّآهُ اسْتَغْنَىٰ ﴿٧﴾

(७) यसकारण कि त्यो आफूलाई निश्चित (अथवा धनवान) ठान्दछ ।

إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ﴿٨﴾

(८) निःसन्देह फर्कनुपर्ने तिम्रो प्रभुतिर छ ।

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ ﴿٩﴾

(९) के त्यसलाई पनि तिमीले देख्यौ, जो (एक भक्तलाई) रोक्दछ ।

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٠﴾

(१०) जबकि त्यो भक्त नमाज पढ्दछ ।[1]

أَرَأَيْتَ إِن كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ﴿١١﴾

(११) बताउ त यदि त्यो सोझो मार्गमा छ ।[2]

लेख्यो यदि कुनै कारणले बर्बाद हुँदैन भने सधैं सुरक्षित रहन्छ । यसै कलमद्वारा विगत मानिसहरूका इतिहास तथा पूर्वजहरूका ज्ञानको कोष सुरक्षित छ । यहाँसम्मकि आकाशीय धर्मशास्त्रहरूको सुरक्षाको साधन पनि यही हो । यसबाट कलमको महत्व स्पष्ट गर्नुको आवश्यकता रहँदैन । यसकारण अल्लाहले सबभन्दा पहिला कलमलाई पैदा गऱ्यो तथा त्यसलाई सम्पूर्ण सृष्टिको भाग्य लेख्ने आदेश दियो ।

[1] व्याख्याकार भन्दछन् कि राक्नेवालासित अभिप्राय अबूजहल हो जो इस्लामको कडा विरोधी थियो। عَبْدًا (एउटा भक्त) सित अभिप्राय नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) हुनुहुन्छ ।

[2] अर्थात् त्यसले जसलाई नमाज पढ्नुबाट रोकिराखेको छ, त्यो संमार्गमा छ ।

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ ﴿١٢﴾

(१२) अथवा परहेज़गारीको अनुदेश दिइराखेको हुन्छ ।[1]

أَرَأَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾

(१३) हेर त, यदि त्यो झुठ्लाइरहेको छ तथा मुख फर्काइराखेको हुन्छ भने ।[2]

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾

(१४) के यो जान्दैन कि अल्लाह (तआला) त्यसलाई राम्ररी देखिराखेको छ ।[3]

كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾

(१५) निःसन्देह यदि यो रोकिएन भने हामीले त्यसका निधार तल पारी समातेर घिसार्नेछौं ।[4]

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾

(१६) यस्तो निधार जो झूठा तथा पापी छ ।[5]

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾

(१७) त्यसले आफ्ना सभावालाहरूलाई बोलाओस् ।

[1]अर्थात् शुद्धता, तौहीद (एकेश्वरवाद) तथा पुण्यका कर्महरूका शिक्षा जो नरकको अग्निबाट मनुष्य बच्न सक्छ । त के यी कुराहरू नमाज़ पढ्न तथा संयमको शिक्षा दिन) यस्ता कुराहरू हुन् कि उसको विरोध गरियोस् तथा त्यसमाथि त्यसलाई धम्कीहरू दिइयोस् ?

[2]अर्थात् यो अबु ज़हल अल्लाहका पैग़म्बरलाई झुठ्लाइरहेको हुन्छ था ईमानबाट मुख फर्काइराखेको हुन्छ । أَرَأَيْتَ यो أَخْبِرْنِي का अर्थमा छ (मलाई बताऊ) ।

[3]अभिप्राय यो हो कि जो उपरोक्त गतिविधिहरू गरिराखेको छ, के जान्दैन कि अल्लाह (तआला) सबै कुरा देखिराखेको छ । त्यसले यसको उसलाई प्रतिफल दिनेछ । अर्थात् أَلَمْ يَعْلَمْ उपरोक्त शर्तहरू ﴿إِن كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ۞ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ﴾ ، ﴿إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ﴾ को जज़ा (पुरस्कार) हो ।

[4]अर्थात् नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का विरोध तथा शत्रुताबाट एवं उहाँलाई नमाज पढ्नुबाट रोक्दछ । यसबाट रोकिएन । نَسْفَعًا को अर्थ हो لَنَأْخُذَنَّ हामीले त्यसको ललाट (निधार) समातेर घिसार्नेछौं । हदीसमा आउँछ कि अबू जहलले भनेको थियो, यदि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) काबाका पास नमाज़ पढ्नबाट रोकिएन भने त्यसको गर्दनमा खुट्टा राखिदिनेछु । (अर्थात् त्यसलाई कुल्चिदिनेछु । तथा यसप्रकार अपमानित गर्नेछु) नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई यो सूचना प्राप्त भयो त उहाँले भन्नुभयो यदि त्यो यस्तो गर्दथ्यो भने फरिश्ताहरूले त्यसलाई समातिहाल्थ्यो । (सहीह अल बुख़ारी तफ़सीर सूरतिल अलक़)

[5]ललाट (निधार) यो गुणको अर्थ हो कि त्यो झूठा छ आफ्नो कुरामा, पापी छ आफ्ना कर्ममा ।

(१८) हामीले पनि नरकका रक्षकहरूलाई बोलाइहाल्नेछौं ।[1]

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾

(१९) सावधान ! त्यसको भनाई कदापि नमान्नु तथा सज्दा गर एवं समीप भइहाल ।

كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِب ﴿١٩﴾

सूरतुल क़द्र-९७

سُورَةُ الْقَدْرِ

सूरतुल क़द्र मक्कामा अवतरित भयो तथा

[1]हदीसमा वर्णित छ कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) अल्लाहका घर काअबाका समीप नमाज पढिराख्नु भएको थियो । अबू जहल गुज्रयो त भन्यो हे मुहम्मद ! मैले तिमीलाई नमाज पढ्नुबाट रोकेको थिइन ? तथा उहाँसित धम्कीले भरिएको कुरा गऱ्यो, उहाँले पनि कडा उत्तर दिनुभयो । त भन्नथाल्यो हे मुहम्मद ! तिमीले कुन कुरोबाट तर्साउँछौ ? अल्लाहको सौगन्ध, यस वादीमा सबभन्दा अधिक मेरो समर्थक छन् जस पश्चात यो आयत अवतरित भयो । माननीय इब्ने अब्बास भन्नुहुन्छ । यदि त्यसले आफ्ना समर्थकहरूलाई बोलाएको भए त तत्क्षण यातनाका फरिश्ता उनीहरूलाई समातिहाल्थे । (तिर्मिजी तफ़सीर सूरते इकरा, मुसनद अहमद १/३२९, तफ़सीर इब्ने ज़रीर) तथा सहीह मुस्लिमका शब्द छन् कि त्यसले अगाडि बढेर उहाँको गर्दनमाथि खुट्टा राख्नुको इरादा गरे कि तत्क्षण पछाडि हट्यो, तथा आफ्ना हातहरूबाट आफ्नो बचाव गर्नथाल्यो, उससित भनियो कि के कुरो छ ? उसले भन्यो, मेरो तथा मुहम्मदका बीच आगोको (खाल्डो) भयावह दृश्य तथा धेरै पखेटाहरू छन् । रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो । यदि त्यो मेरो समीप भएको भए फरिश्ताहरू त्यसको चोकटा-चोकटा लुछिहाल्थे, (किताबु सिफातिल कयामः, बाबु इन्नल इन्साना लैतगा) الزَّبَانِيَة अधिकारी पुलिस, अर्थात् शक्तिशाली सेना । जसको कोही मुकाबिला गर्न सक्दैन ।

सूरतुल क़द्र : यस सूरतका मक्की तथा मदनी हुने कुरोमा मतभेद छ यसको नाम राख्नुका कारणमा विभेद छ । क़द्रको अर्थ आदर-मान पनि हो । यसैकारण कद्रको रात भन्छन् । यसको अर्थ अनुमान लगाउनु तथा निर्णय गर्नु पनि हो । यसमा पुरै वर्षको निर्णय गरिन्छ । त्यसैकारण यसलाई لَيْلَةُ الْحُكْم पनि भन्दछन् । यसको अर्थ संकीर्णता पनि हो । यस राती यति अधिकताले फरिश्ताहरू उत्रन्छन् कि धर्ती साँगुरो हुनजान्छ । क़द्रको अर्थात् संकीर्ण रात । अथवा यसकारण यो नाम राखियो कि यस राति जो उपासना गरिन्छ अल्लाहकहाँ त्यसको बडो आदर छ । तथा यसमा निकै पुण्य छन् । यसका निर्धारणमा पनि निकै मतभेद छ । (फ़तुहुल क़दीर) तैपनि हदीस तथा सहाबाका कथनहरूबाट यो सिद्ध छ कि त्यो रमजान महिनाको अन्तिम दस विषम रातहरूमध्ये कुनै एउटा रात हुन्छ । त्यसलाई स्पष्ट नगर्नुमा यही मतभेद छ कि मानिस पाँचवटा रातहरूमा यसको शुभ प्राप्त गर्नका लोभमा अल्लाहको अत्याधिक इबादत गरून् ।

यसमा पाँच आयत छन् ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةِ ٱلۡقَدۡرِ ١

(१) निःसन्देह हामीले यसलाई क़द्र (शुभ) को रात्रिमा अवतरित गर्‍यौ ।[1]

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ ٢

(२) तिमीले के बुझ्‍यौ कि क़द्र (शुभ) को रात्रि के हो ?[2]

لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ خَيۡرٌ مِّنۡ أَلۡفِ شَهۡرٍ ٣

(३) क़द्रको राति एक हजार महिनाभन्दा श्रेष्ठ छ ।[3]

تَنَزَّلُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ

(४) यसमा (प्रत्येक कार्यलाई पूर्ण गर्नका लागि) आफ्ना प्रभुका आदेशले फरिश्ता एंव

[1]अर्थात् उतार्नु आरम्भ गर्‍यो अथवा लौहे महफ़ूजबाट बैतुल इज़्जतमा जो पहिला आकाशमा छ उतार्‍यौ । तथा त्यहाँबाट आवश्यकता अनुसार नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) माथि अवतरित गरिरह्‍यौ । यहाँसम्मकि लगभग २३ वर्षमा पूरा भयो, तथा लैलतुलक़द्र रमज़ानमै हुन्छ । जस्तो कि कुरआनको आयत ﴿ شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ ﴾ बाट स्पष्ट छ ।

[2]यस प्रश्नवाट यस रात्रिको श्रेष्ठता तथा महत्व स्पष्ट गर्नुछ । मानौं मानिस त्यसका गूढता (कठिनाई) सम्म पूर्णरुपले पुग्न सक्दैनन् । यो केवल अल्लाह नै हो जो त्यसलाई जान्दछ ।

[3]अर्थात् यस एक रातिको उपासना हजार महीनाभन्दा उत्तम छ । तथा हजार महिना ८३ वर्ष चार महिनाको हुन्छ । यो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का अनुयायीहरूमाथि अल्लाहको कति महान अनुग्रह छ कि लघु आयुमा अधिकभन्दा अधिक पुण्य प्राप्त गर्नका लागि कस्तो सरलता प्रदान गरिदिएको छ ।

تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّن كُلِّ أَمْرٍ ۝٤

रुह (जिब्रील) अवतरित हुन्छन् ।[1]

سَلٰمٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝٥

(५) यो रात्रि साक्षात शान्तिको हुन्छ[2], तथा फज्रका उदय हुनेसम्म हुन्छ ।

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ

सूरतुल बय्येन:-९८

सूरतुल वय्येन: मदीनामा अवतरित भयो तथा यसमा आठ आयत छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتٰبِ

(१) अहले किताबका काफ़िर[3] तथा

---

[1]रुहसित अभिप्राय आदरणीय जिब्रील हुन् । अर्थात् फरिश्ता आदरणीय जिब्रील सहित यस रात्रि धर्तीमा ओर्लन्छिन् तथा ती कामहरूलाई पूरा गर्दछन् जसको निर्णय त्यस वर्षमा अल्लाह (तआला) भन्दछ ।

[2]अर्थात् यसमा पाप होइन अथवा यस अर्थमा शान्तिको रात्रि हो कि मोमिन् यस रात शैतानका उपद्रवबाट सुरक्षित रहन्छन् । अथवा फरिश्ताहरू ईमान भएकाहरूलाई सलाम गर्दछन् । अथवा फरिश्ताहरू परस्पर सलाम गर्दछन् । क़दको रातिका लागि रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले विशेषरुपले यो दुआ भन्नुभएको छ اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ العفو فاعْفُ عَنِّي (तिर्मिजी, अबवाबुद दावात, इब्ने माजा किताबुददुआ)

सूरतुल बय्येन: यसको दोस्रो नाम सूरत لَم يَكن हो । हदीसमा छ, नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले आदरणीय उबै बिन काब सित भन्नुभयो अल्लाहले मलाई आज्ञा दिएको छ कि, म सूरत ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ तिमीलाई पढेर सुनाऊँ । उबैले सोधे के अल्लाहले तपाईंका सामु मेरो नाम लिएको छ । उहाँले भन्नुभयो हो । जसपश्चात (अपार हर्षले) उबैइयको आँखामा अश्रु आइहाले । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरत लम यकुन)

[3]त्यसबाट अभिप्राय यहूद तथा इसाई हुन् ।

وَالْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ①

मूर्तिपूजकहरू[1], जबसम्मकि उनका पास स्पष्ट निशानी आउँदैन रुक्नेवाला थिएनन् (त्यो निशानी यो थियो, कि)

رَسُولٌ مِّنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ②

(२) अल्लाह (तआलाको एउटा[2] सन्देष्टा, जो पवित्र पुस्तक पढ्दछ ।[3]

فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ③

(३) जसमाथि ठीक एवं उचित आदेश होऊन ।[4]

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ④

(४) अहले किताब आफ्ना पासमा स्पष्ट निशानी आइहाल्नुका पश्चात नै (मतभेदमा परेर) विभाजित भइहाले ।[5]

[1]मुशिरकसित अभिप्राय अरब तथा अन्य देशहरूका ती मानिस हुन् जो मूर्तिहरू तथा अग्निका पूजारी थिए । مُنفَكِّينَ रोकिनेहरू بَيِّنَةٌ (प्रमाण) सित अभिप्राय आदरणीय नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) हुन् । अर्थात् यहूद, ईसाई तथा अरब एवं अन्य देशहरूका बहुईश्वरवादीहरुले मान्ने छैनन् यहाँसम्मकि उनका पासमा मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) कुरआन ल्याउन तथा उनको मूर्खता एवं कुमार्गलाई बताउन तथा उनलाई ईमानको आमन्त्रण देऊन् ।

[2]अर्थात् माननीय मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ।

[3]अर्थात् कुरआन मजीद जो लौहे महफूज़मा पाक (पवित्र) पृष्ठहरूमा अंकित छ ।

[4]यहाँ كُتُبٌ पुस्तकहरूबाट अभिप्राय धर्मविधान तथा قَيِّمَةٌ सन्तुलित एवं सीधा ।

[5]अर्थात् ग्रन्थधारी यहूदी एवं ईसाई माननीय नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को आगमनभन्दा पहिला एकमत थिए । यहाँसम्मकि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) नबी बनेर आइहाल्नुभयो । तत्पश्चात यिनी विभक्त हुन गए । तिनीहरूमध्ये केही मोमिन् भए किन्तु अधिकांश ईमानबाट वञ्चित नै रहे । नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को (नबूअत) तथा पैग़म्बरीलाई प्रमाण भन्नुभयो बिन्दु कि उहाँको सत्यता स्पष्ट थियो जसबाट इन्कार असम्भव थियो । किन्तु यिनीहरूले उहाँलाई केवल ईर्ष्या तथा शत्रुताका कारण झुठ्लाए । यही कारण हो कि यहाँ विभेद गर्नेहरूमा मात्र अहले किताबको नाम लिइएको छ जबकि अरुहरूले पनि यो काम गरेका थिए । किनकि यिनीहरू जान्दथे तथा उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का आगमनका चर्चा उनका किताबहरूमा विद्यमान थिए ।

وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ ⑤

(५) उनीहरूलाई यसका अतिरिक्त कुनै आदेश दिइएन[१] कि केवल अल्लाहको इबादत गरुन् उसैका लागि धर्मलाई शुद्ध गरेर राखून् । इब्राहीम एकेश्वरवादी[२] का धर्ममा तथा नमाज़लाई स्थापित राखून् तथा ज़कात दिँदैरहून् । यही धर्म सत्य तथा शाश्वतको हो ।[३]

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ ٱلْبَرِيَّةِ ⑥

(६) निःसन्देह जुन मानिसहरू अहले किताबहरू मध्ये काफ़िर भए तथा मूर्तिपूजक, उनी नरकको अग्निमा (जानेछन्) जहाँ उनी सधैं रहनेछन्, यी मानिसहरू निम्न श्रेणीका सृष्टि हुन् ।[४]

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ ⑦

(७) निःसन्देह जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, यी मानिसहरू सर्वोच्च श्रेणीका सृष्टि हुन् ।[५]

---

[१]अर्थात् उनका किताबहरूमा यो आदेश त उनीहरूलाई दिइएको थियो ।

[२] حَنِيفٌ को अर्थ हो झुक्नु, एकाग्र हुनु, حُنَفَاء बहुवचन हो अर्थात् बहुईश्वरवादबाट एकेश्वरवादतिर तथा सबै मतहरूबाट हटेर इस्लाम धर्मतिर झुक्दै तथा एकाग्र हुँदै । जस्तै माननीय इब्राहीमले गरे ।

[३]القَيِّمَة विशेष्य लुप्तको विशेषण हो دِينُ المِلَّةِ القَيِّمَة यही यस मिल्लत एवं उम्मत (समुदाय) को धर्म हो जो सोझो सन्तुलित छ । अधिकांश विद्वानहरूले यस आयतबाट यो भाव निकालेका छन् कि कर्म ईमानमा प्रविष्ट छ । (इब्ने कसीर)

[४]यो अल्लाहका रसूल तथा त्यसका शास्त्रहरूको इन्कार गर्नेहरूको परिणाम हो तथा उनलाई पुरै सृष्टिबाट अवाञ्छिनीय भनिएको छ ।

[५]जो हृदयदेखि ईमान स्वीकार गरे तथा अङ्गहरूबाट कर्म गरे उनी पूरा सृष्टिबाट उत्तम तथा प्रधान छन् । जुन विद्वान् यो मान्दछन् कि मोमिन भक्तहरू फरिश्ताभन्दा उत्तम तथा प्रतिष्ठित छन् उनको तर्क यो आयत पनि हो । البَرِيَّة यो بَرَأَ (خَلَق) बाट छ जसको अर्थ पैदा गर्नु हो । यसबाट

(८) उनको पुरस्कार उनका प्रभुका पास स्थाई रहने स्वर्ग छन् जसका मुनि (शीतल जलका) सरिताहरू प्रवाहित छन् जसमा उनी सधैं रहनेछन् । अल्लाह (तआला) उनीसित प्रसन्न भयो[1] तथा यिनीहरू त्यससित ।[2] यो हो त्यसका लागि जो आफ्ना प्रभुसित तर्सन्छ ।[3]

جَزَآؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُۥ ﴿٨﴾

सुरतुज़ ज़िल्ज़ाल-९९

سُورَةُ الزَّلْزَالِ

सूरतुज़ ज़िल्ज़ाल मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा आठ आयत छन् ।

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको विशेषण الباري हो । यसकारण بَرِيَّة वास्तवमा بَرِيئَة हो हम्ज़ालाई 'या' मा बदलियो अनि 'या' लाई 'या' मा सन्धि गरिदियो ।

[1]उनका ईमान, पुण्यका कर्म तथा अनुज्ञाका कारण तथा अल्लाहको प्रसन्नता सबैभन्दा महान छ । ﴿وَرِضْوَانٌ مِّنَ ٱللَّهِ أَكْبَرُ﴾ (अत्तौब:-७२)

[2]यसकारण कि अल्लाहले उनलाई त्यस्ता उपहारबाट सम्मानित गरिदियो जसमा उनको आत्मा तथा शरीर दुवैको सौभाग्य छ ।

[3]अर्थात् यो पुरस्कार तथा प्रसन्नता ती मानिसहरूका लागि छ जो संसारमा अल्लाहसित तर्सिरहन्छन् तथा यस भयका कारण अल्लाहको अवज्ञाबाट बच्दछन् । यदि कुनै समय मानवीय अभियाचनाका कारण अवज्ञा भइहालेको छ भने क्षमा याचना गरे । तथा भविष्यका लागि आफ्नो सुधार गरिहाले यहाँसम्मकि उनको मृत्यु यसै आज्ञापालनमा भयो न कि अवज्ञामा । यसको अर्थ यो हो कि जो अल्लाहको भय राख्दछ त्यो अवज्ञामा दुराग्रह गर्दैन न त्यसमा स्थिर रहन्छ । तथा जो यस्तो गर्दछ वास्तवमा त्यसको हृदय अल्लाहका भयबाट शून्य हुन्छ ।

सूरतुज ज़िल्ज़ाल: यसको मक्की अथवा मदनी हुने कुरोमा मतभेद छ । यसको प्रधानतामा कैयन् रिवायतहरू छन् किन्तु (उनमा) उनीमध्ये कुनै पनि सही छैन

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ①

(१) जब धर्ती पूर्णरुपले कम्पित गरिदिनेछ ।[1]

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ②

(२) तथा आफ्ना बोझ बाहिर निकाली बाहिर फ्याँक्नेछ ।[2]

وَقَالَ الْإِنسَانُ مَا لَهَا ③

(३) तथा मनुष्य भन्नथाल्नेछ कि त्यसलाई के भयो ?[3]

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ④

(४) त्यसदिन धर्ती आफ्नो सबै सूचनाहरू वर्णन गरिदिनेछ ।[4]

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ⑤

(५) यसकारण कि तिम्रो प्रभुले त्यसलाई आदेश दिएको हुनेछ ।[5]

---

[1]यसको अभिप्राय यो हो कि प्रचण्ड भूइँचालोले धर्ती काम्नेछ । तथा प्रत्येक कुरो क्षत-विक्षत हुनेछ । यो समय हुनेछ जब पहिलो नफ़ख़ (फूँक) हुनेछ ।

[2]अर्थात् धर्तीमा जति मानिस गाडिएका छन् उनी धर्तीका बोझ हुन् जसलाई धर्तीले क़ेयामतका दिन निकाली फ्याँक्नेछ । अर्थात् अल्लाहका आदेशले सबै जीवित भई बाहिर निस्कनेछन् यो दोस्रो नफ़ख़ (फूँक) मा हुनेछ । यसप्रकार धर्तीका कोष पनि बाहिर निस्कि आउनेछ ।

[3]अर्थात् भयभीत भई भन्नेछ यसलाई के भएको छ ? यो किन यसप्रकार हल्लिरहेको छ तथा आफ्ना कोष ओकलिरहेको छ ।

[4]यो शर्तको उत्तर हो । हदीसमा छ नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले यो आयत पढ्नभयो तथा प्रश्न गर्नुभयो, थाहा छ धर्तीका सूचनाहरू के हुन् ? सहाबाले उत्तर दिए अल्लाह तथा उहाँ रसूल उचित प्रकारले जान्दछन् । उहाँले भन्नुभयो: त्यसका सूचनाहरू यो हुन् कि जुन दास अथवा दासीनीले धर्तीमाथि जे-जति गरेका हुनेछन् त्यसको साक्ष्य दिनेछ । भन्नेछ अमुक-अमुक व्यक्तिले अमुक-अमुक कर्म अमुक-अमुक दिन गरेका थिए । (तिर्मिज़ी अबवाबु सिफ़ातिल क़ियाम: तथा तफ़सीर इजा जुलज़िलत, मुसनद अहमद २/३७४)

[5]अर्थात् धर्तीलाई यो भन्नुको शक्ति अल्लाहले प्रदान गर्नेछ । यसकारण यसमा आश्चर्यको कुरो छैन । (जस्तो मानवीय अंगहरूमा यो शक्ति पैदा गरिदिनेछ) धर्तीलाई पनि अल्लाह (तआला) भन्नेवाली बनाइदिनेछ तथा त्यसले त्यसको आज्ञाले बोल्नेछ ।

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾

(६) त्यस दिन मानिस विभिन्न समूहहरूमा भई फर्कनेछन्[1] ताकि उनीहरूलाई कर्म देखाइयून् ।[2]

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾

(७) त जसले कणका समतुल्य पनि पुण्य गरेको हुनेछ त्यसले त्यसलाई देखिहाल्नेछ ।[3]

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

(८) तथा जसले कणका समतुल्य पनि पाप गरेको हुनेछ त्यसले त्यसलाई देखिहाल्नेछ ।[4]

[1] يَصْدُرُ (फर्कनेछन्) यो وُرُود को विलोम हो । अर्थात् चिहानहरूबाट निस्केर हिसाबका स्थानतिर अथवा हिसाबका पश्चात स्वर्ग तथा नरकतिर फर्कनेछन् । أَشْتَاتًا अलग-अलग समूहहरूमा केही भयभीत हुनेछन् केही निर्भय । केहीका रङ्ग सेता हुनेछन् जस्तो स्वर्गवासीहरूका हुनेछन् । केहीका काला जो उनका नरकीय हुने कुराको चिन्ह हुनेछ । केहीका मुख दायाँतिर हुनेछ केहीको बायाँतिर अथवा उनी विभिन्न समूह धर्म तथा मत एवं कर्महरूको आधारमा हुनेछन् ।

[2] यसको सम्बन्ध يَصْدُرُ सित छ अथवा أَوْحَىٰ لَهَا सित छ । अथवा धर्ती आफ्ना सूचनाहरू यसकारण दिनेछ ताकि मनुष्यहरूलाई उनका कर्म देखाइयोस् ।

[3] तथा त्यो त्यसबाट प्रसन्न हुनेछ ।

[4] त्यो यसमाथि अति लज्जित तथा व्याकुल हुनेछ । ذَرَّة केहीका विचारमा कमिलाभन्दा पनि सानो कुरो केहीका विचारले धर्तीमा हात बजार्नाले जुन धूलो हातहरूमा लाग्दछ, त्यो ذَرَّة हो । केहीका निकट छिद्रबाट जो सूर्यको किरण आउँछ त्यसमा जुन धूलोका कण देखिन्छन् त्यो ذَرَّة हो । परन्तु इमाम शौकानीले प्रथम अर्थलाई उत्तम मानेका छन् । इमाम मुकातिल भन्दछन् कि यो आयत ती दुई व्यक्तिहरूको विषयमा उतरेको छ जसमध्ये एउटा भिखारीलाई अलिकति दान दिनुमा संकोच गर्दछ तथा दोस्रो सानो पाप गर्नुमा कुनै भय गर्दैनथ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

सूरतुल आदियात १००

سُوْرَةُ الْعَادِيَاتِ

सूरतुल आदियात मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा एघार आयत छन् ।

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَالْعٰدِيٰتِ ضَبْحًا ①

(१) स्वाँ-स्वाँ गर्दै दगुर्ने घोडाहरूको सौगन्ध ।[1]

فَالْمُوْرِيٰتِ قَدْحًا ②

(२) अनि (खुट्टाको) टाप बजारेर फिलिङ्गो निकाल्नेहरूको सौगन्ध ।[2]

فَالْمُغِيْرٰتِ صُبْحًا ③

(३) अनि प्रातः कालमा धावा बोल्नेहरूको कसम ।[3]

فَاَثَرْنَ بِهٖ نَقْعًا ④

(४) त त्यस समय धूलो उडाउँछन् ।[4]

---

[1] ***सूरतुल आदियात:*** عَادِيَات यो عَادِيَة को बहुवचन हो । यो عَدْوٌ बाट छ जस्तै غَزْوٌ हो غَازِيَات का समान त्यसका 'वाव' लाई पनि 'यी' सित बदलिदियो । वेगगामी घोडाहरू ضَبْحٌ को अर्थ केहीले स्याँ-स्याँ गर्नु लिएका छन् तथा केहीले हिनहिनाउनु । तात्पर्य ती घोडा हुन् जो स्याँ-स्याँ अथवा हिनहिनाउँदै धर्मयुद्धमा शत्रुतिर दगुछन् ।

[2] مُوريات बनेको छ إيراء बाट आगो निकाल्नेवाला قَدْحٌ को अर्थ صَكٌّ हो । हिंडदा घुँडा अथवा कुरकुच्चाको ठक्कर मार्नु अथवा टाप मार्नु । यसैबाट قَدْحٌ بالزِّناد छ । पत्थर (चकमा) बाट आगो निस्कनु अर्थात् ती घोडाहरूको सौगन्ध छ जसका टापहरूको घर्षनले पत्थरहरूबाट आगो निस्कन्छ । जस्तो चक्मातबाट निस्कन्छ ।

[3] مُغِيرات लिएको छ أغار يُغير बाट रातमा आक्रमण गर्नु अथवा धावा बोल्नेहरू صُبحاً बिहानीको समय अरबमा साधारणतः आक्रमण यसै समय गरिन्थ्यो । निशाक्रमण त उनी गर्दछन् जो सैनिक घोडाहरूमा सवार हुन्छन् । परन्तु यसलाई घोडाहरुसँग सम्बन्धित यसकारण गरिएको छ कि धावा बोल्नुमा यिनी सैनिकहरुका धेरै काम आउँछन् ।

[4] أثار (उडाउनु) نَقْعٌ धूलो । अर्थात् जुन समय यी घोडा तीब्र गतिले दगुरछन् अथवा धावा बोल्दछन् त त्यस स्थानमा धूलो छाउँछ ।

فَوَسَطْنَ بِهِۦ جَمْعًا ۝٥

(५) अनि त्यसैका साथ सेनाहरूका माझ छिर्दछन् ।[1]

إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٌ ۝٦

(६) निःसन्देह मनुष्य आफ्ना प्रभुको अति कृतघ्न छ ।[2]

وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۝٧

(७) तथा निश्चित रुपले त्यो स्वयं पनि त्यसमाथि साक्षी छ ।[3]

وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۝٨

(८) तथा यी मालका प्रेममा अति कठोर छ ।[4]

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ ۝٩

(९) के त्यसलाई त्यो समय ज्ञात छैन, जब कब्रहरूमा जे-जति छ निकालदिइनेछ ।[5]

وَحُصِّلَ مَا فِى ٱلصُّدُورِ ۝١٠

(१०) तथा छातिमा लुकेका कुरालाई प्रकट गरिदिइनेछ ।[6]

[1] فَوَسَطْنَ मध्यमा छिर्छन्, त्यस समय अथवा धूलको अवस्थामा جَمْعًا शत्रुको सेना अभिप्राय छ कि त्यस समय अथवा जब वातावरण धूल-कणले भरिएको हुन्छ । यी घोडा शत्रुको सेनामा पस्दछन् तथा घमासानको युद्ध लड्छन् ।

[2]यो सौगन्धको उत्तर हो । मानिससित अभिप्राय काफ़िर, अर्थात् केही मानिस हुन् । كَنُود को अर्थ كَفُور (कृतघ्न) छ ।

[3]अर्थात् मानिस स्वयं आफ्नो कृतघ्नताको साक्षी छ । केही विद्वान لَشَهِيد को कर्ता अल्लाहलाई मान्दछन् । परन्तु इमाम शौकानीले प्रथम अर्थलाई प्रधानता दिएका छन् । किनकि पछिका आयतहरूमा सर्वनाम मानिसतिरै फर्कन्छ यसकारण यहाँ पनि मानिस हुनु अधिक सही छ ।

[4] خَيْر सित तात्पर्य धन हो । जस्तै ﴿إِن تَرَكَ خَيْرًا ٱلْوَصِيَّةُ﴾ (सूर: अल-बकर: १८०) मा छ, अर्थ स्पष्ट छ । एक अन्य भावार्थ यो हो कि अति कृपण तथा लोभी छ जो धनका प्रेमको अनिवार्य परिणाम हो ।

[5] بُعْثِرَ نُثِرَ و بُعِثَ अर्थात् चिहानहरूका मूर्दाहरूलाई जीवित गरी उभ्याइनेछ ।

[6] حُصِّلَ مُيِّزَ وَبُيِّنَ अन्तः करणका कुराहरूलाई खोलेर व्यक्त गरिदिइनेछ ।

إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ⑪

(११) निःसन्देह उनको प्रभु त्यसदिन उनका अवस्थासित पूर्णरुपले परिचित हुनेछ ।[1]

سُورَةُ القَارِعَةِ

सूरतुल कारिअः १०१

सूरतुल क़ारिअः मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा एघार आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु, तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

الْقَارِعَةُ ①

(१) खडखड दिनेवाली (चर्को स्वर गर्ने) ?[2]

مَا الْقَارِعَةُ ②

(२) के हो त्यो चर्को स्वर दिनेवाली ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ③

(३) तिमीलाई के थाहा कि त्यो चर्को स्वर दिनेवाली के हो ?

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ④

(४) जुन दिन मनुष्य छरिएका भुसुनाहरू जस्तो हुन जानेछन् ।[3]

---

[1]अर्थात् जुन प्रभुले उनीहरूलाई चिहानहरूबाट निकाल्नेछ उनका मनमा कुरा प्रकाशमा ल्याउनेछ । त्यो कति जानकार हुनसक्दछ । अनि त्यसैले प्रत्येकलाई त्यसका कर्मानुसार बदला दिनेछ । यो मानौं उनलाई चेतावनी हो जो प्रभुका उपकारहरूको कृतघ्नता गर्दछन् तथा मालका प्रेममा अरुहरूको अधिकार पूरा गर्दैनन् जो अल्लाहले अरुहरूका लागि राखेको छ ।

[2]*सूरतुल क़ारिअः* यो पनि प्रलयका नामहरूमध्ये एउटा नाम हो जस्तै यसभन्दा पूर्व यसका अनेक नाम गुज्रिसकेका छन् जस्तै الْحَاقَّةُ अल हाक्कः الطَّامَّةُ अततामम्: الصَّاخَّةُ अससाख्खः الْغَاشِيَةُ अलगाशियः, अस्साअः الْوَاقِعَةُ अलवाकियः आदि । अलकारिअः यसलाई यसकारण भन्दछन् कि यो आफ्नो भयानकताका कारण हृदयहरूलाई भयभीत तथा अल्लाहका शत्रुहरूलाई यातनाबाट सूचित गर्नेछ जस्तै द्वार घच्घच्याउने गर्दछ ।

[3]فَرَاش दीपको पास भ्रमित भुसुनाहरू आदि مَبْثُوث फैलिएका तथा छरिएका । अर्थात् केयामतका दिन मनुष्य पनि भुसुनाहरू सरह फैलिएका तथा छरिएका हुन्छन् ।

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنفُوشِ ۝٥

(५) तथा पर्वत धुनिएका रङ्गीन ऊन सरह हुनेछन् ।[1]

فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝٦

(६) अनि जसका पलरा भारी हुनेछ ।[2]

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ۝٧

(७) त्यो त अत्यन्त सुखदायी जीवनमा हुनेछ ।[3]

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝٨

(८) तथा जसका पलरा हलुङ्गो हुनेछन् ।[3]

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝٩

(९) त्यसको वासस्थान "हावीया" छ ।[4]

[1]عِهْنٌ त्यस ऊनलाई भन्दछन् जो अनेकौं रङ्गमा रङ्गिएका हुन्छन् । مَنفُوش धुनिएका। यो पर्वतहरूको स्थिति भनिएको छ जो प्रलयका दिन तिनको हुनेछ । पवित्र कुर्‌आनमा पर्वतहरूको यो स्थिति अनेक रुपले वर्णन गरिएको छ जसको विवरण गुज्रिसकेको छ । अब अगाडि दुई समूहको संक्षिप्त वर्णन गरिंदैछ । जो प्रलयका दिन कर्मानुसार हुनेछन् ।

[2] مَوَازِين बहुवचन مِيزَان को हो तराजू (तुला) जसमा कर्मपत्र तौलने छन् । जस्तो कि यसको चर्चा सूरतुल आराफ़ (आयत-८) सूरतुल कहफ़ (१०५) तथा सूरतुल अम्बिया (४७) मा पनि गुज्रेको छ । केही विद्वान्हरू भन्छन् कि यो मीज़ान होइन मौजूनको बहुवचन हो अर्थात् यस्ता कर्म जसका अल्लाहकहाँ कुनै महत्व तथा विशेष वजन हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर) किन्तु पहिलो अर्थ उचित तथा सही छ । अभिप्राय यो हो कि जसका पुण्य अधिक हुनेछन् तथा कर्महरूको जोखिनुको समय उनको पलरा भारी हुनेछ ।

[3]अर्थात् यस्तो जीवन जसलाई जीवित व्यक्तिले प्रिय मान्नेछ ।

[4]अर्थात् जसका पाप, पुण्यहरूभन्दा अधिक हुनेछ तथा पापहरूको पलरा भारी एवं पुण्यको हलुङ्गो हुनेछ ।

[5] هَاوِيَة नरकको नाम हो । त्यसलाई हावीया यसकारण भन्दछन् कि नरकवासीहरु त्यसको गहिराईमा खस्नेछ । तथा त्यसलाई أُمّ (आमा) यसकारण व्यञ्जित गरियो जुनप्रकार आमा बच्चाहरूका लागि शरणोगार हुन्छ यसैप्रकार नरकका पात्र हुनेहरूको शरणागर नरक हुनेछ । केही विद्वानहरू भन्छन् कि أُمّ को अर्थ दिमाग हुन्छ । नरकवासीहरु नरकमा टाउको तल पारी हालिनेछन् (इब्ने कसीर)

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا هِيَهۡ ⑩

(१०) तिमीलाई के थाहा कि त्यो के हो ?[1]

نَارٌ حَامِيَةُۢ ⑪

(११) त्यो अति तीब्र प्रज्वलित अग्नि हो ।[2]

सूरतुत तकासुर-१०२

سُورَةُ التَّكَاثُرِ

सूरतुत तकासुर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा आठ आयत छन् ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

أَلۡهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ ①

(१) अधिकताका प्रेमले तिमीलाई अचेत गरिदियो ।[3]

[1]यो प्रश्न त्यसको गम्भीरता तथा भयानकता देखाउनका लागि छ, कि त्यो मानवीय विचार एवं कल्पनाभन्दा उच्च छ । मानवं ज्ञान त्यसलाई घेर्न सक्दैन न त्यसको यथार्थता जान्न सक्दछन् ।

[2]जस्तो हदीसमा छ कि मनुष्य संसारमा जो आगो बाल्छ यो नरकको आगोको सत्तरीयौं भाग हो । नरकको आगो संसारको आगोभन्दा उनहत्तर गुना अधिक छ । (सहीह अलबुखारी, किताबु वदइल ख़ल्क़, बाबु सिफ़ातिन्नारे व अन्नहा मख़लूकह, मुस्लिम किताबुल जन्नते, बाबुन फी शिद्दती हर्रे नारे जहन्नम) एउटा अन्य हदीसमा छ कि आगोले आफ्ना प्रभुसित शिकायत गऱ्यो कि मेरो एक भाग अर्को भागलाई खाँदै गईराखेको छ अल्लाहले त्यसलाई दुई श्वास लिनुको अनुमति प्रदान गरिदिया । एउटा श्वास गर्मीमा अर्को श्वास जाडोमा । अत: जो कडी शीत हुनेछ, त्यो त्यसको शीतल साँस हो तथा जुन कडा गर्मी पर्दछ, त्यो त्यसको गरम साँस हो (बुखारी उपरोक्त अध्यय) एउटा अन्य हदीसमा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो : जब गर्मी अधिक कडा हुन्छ त नमाज शीतल पारेर पढ । यसकारण कि कडा गर्मी नरक उम्लिनुको कारण पैदा हुन्छ । (उपरोक्त सन्दर्भ, मुस्लिम किताबुल मसाजिद)

[3]*सुरतुत तकासुर:* أَلۡهَىٰ يُلۡهِي को अर्थ हो निश्चित गरिदिनु । تَكَاثُر अधिकको अभिलाषा, यो सामान्य हो । धन, सन्तान, सहायक, समर्थक, परिवार, जाति सबैलाई सम्मिलित छ । प्रत्येक त्यो वस्तु जसको अधिकता मनुष्यलाई प्रिय छ । तथा अधिकताको प्राप्तिको ।

حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝٢
(२) यहाँसम्मकि तिमी कब्रस्तान पुग्यौ ।[१]

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝٣
(३) कदापि– होइन[२] तिमी शीघ्र नै ज्ञात गरिहाल्नेछौ ।

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝٤
(४) पुनः कदापि होइन तिमीलाई शीघ्र नै ज्ञात भइहाल्नेछ ।[३]

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ عِلْمَ الْيَقِيْنِ ۝٥
(५) कदापि होइन यदि तिमी निश्चित रुपले जानिहाल्छौ ।[४]

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيْمَ ۝٦
(६) त निःसन्देह तिमीले नरक देखिहाल्नेछौ ।[५]

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِيْنِ ۝٧
(७) तिमीले त्यसलाई विश्वासका नेत्रले देख्नेछौ ।[६]

प्रयास तथा आकांक्षाले त्यसलाई अल्लाहका आदेशहरू एवं परलोकबाट विमुख गरिदिन्छ । यहाँ अल्लाहले मनुष्यको कमजोरी बताइराखेको छ जसमा अधिकांश मनुष्य प्रत्येक युगमा ग्रस्त रहेका छन् ।

[१]यसको अर्थ यो प्राचुर्य प्राप्त गर्नका लागि परिश्रम गर्दागर्दै तिमीलाई मृत्यु आइहाल्यो तथा तिमी समाधि स्थलहरू (कब्रहरू) मा गइपुग्यो ।

[२]तिमी जुन अधिकताको आकांक्षा तथा परस्पर गर्वमा लीन छौ यो सही होइन ।

[३]यसको परिणाम तिमीले शीघ्र नै जानिहाल्नेछौ, यो जोड दिनका लागि दुईपटक भन्यो ।

[४]यसको उत्तर छिप्त छ । अभिप्राय यो हो कि तिमी यस विमुखताको परिणाम यसप्रकार निश्चित रुपले जानीहाल जुनप्रकार संसारको कुनै देखिएको कुराको तिमीलाई विश्वास हुन्छ । त तिमी यस अधिकताका प्रयास तथा परस्पर गर्वमा नपर ।

[५]यो लुप्त सौगन्धको उत्तर हो । अर्थात् अल्लाहको सौगन्ध तिमीले नरक अवश्य देख्नेछौ अर्थात् त्यसको यातना भोग्नेछौ ।

[६]पहिला हेराइ टाढाबाट हुनेछ । यो हेराइ समीपबाट हुनेछ यसकारण यसलाई عَيْنَ الْيَقِيْن जसको विश्वास आँखाले हेरेर गरिएको छ । भनिएको छ ।

ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ⑧

(८) अनि त्यस दिन तिमीसित अवश्य-अवश्य उपहारहरूको प्रश्न हुनेछ ।[1]

سُورَةُ الْعَصْرِ

सूरतुल अस्र-१०३

सूरतुल अस्र मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा तीन आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा दयालु हुनुहुन्छ ।

وَالْعَصْرِ ①

(१) कालको सौगन्ध ।[2]

إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ②

(२) वास्तवमा समस्त मनुष्य सर्वथा घाटामा छ ।[3]

[1]यो प्रश्न ती नियमत (अनुकम्पाहरू) का बारेमा हुनेछ जो अल्लाहले संसारमा दिएको छ । जस्तै आँखा, कान, हृदय,शान्ति, स्वास्थ्य, धन, सम्पत्ति तथा सन्तान आदि केही ज्ञाताहरू भन्छन् कि प्रश्न केवल काफ़िरहरूसित हुनेछ । केही भन्दछन् कि प्रत्येकसितै हुनेछ किनकि केवल प्रश्न नै यातनाको कारण हुनेछैन । जसले अनुग्रहको प्रयोग अल्लाहको आदेशहरूका अधीन रहेर गरेको हुनेछ ती प्रश्नका उपरान्त पनि यातनाबाट सुरक्षित रहनेछन् तथा जसले कृतघ्नता गरेका हुनेछन् ती समातिइ हाल्नेछन् ।

[2]***सूरतुल अस्र:*** युगसित अभिप्राय रात-दिनको त्यो चक्र हो तथा फेर-बदल गरेर आउनु । रात आउँछ त अन्धकार हुनजान्छ तथा दिनबाट प्रत्येक वस्तु प्रकाशित हुनजान्छ । यसका अतिरिक्त कहिले रात लामो तथा दिन छोटो एवं कहिले दिन लामो तथा रात छोटो हुनजान्छ । यदि दिनहरूको यही चक्कर युग हो जो अल्लाहको पूर्ण शक्ति तथा सामर्थ्यको संकेत दिन्छ । अत: पालनकर्ताले त्यसको शपथ लिएको छ । यो पहिला भनिसकिएको छ कि अल्लाह त आफ्ना सृष्टिमध्ये जसको चाहन्छ शपथ ग्रहण गर्न सक्दछ । किन्तु मानिसका लागि अल्लाहका अतिरिक्त कसैको सौगन्ध खानु वैध छैन ।

[3]यो सौगन्धको उत्तर हो । मानिसको क्षति एवं विनाश स्पष्ट छ कि जबसम्म त्यो जीवित रहन्छ त्यसका दिन घोर परिश्रममा व्यतीत हुन्छ । अनि जब मरेर जान्छ त मृत्युका पश्चात पनि सुख पाउँदैन । बरु त्यो नरकको इन्धन बन्दछ ।

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

(३) उनका अतिरिक्त जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यकारी कार्य गरे[१] तथा (जसले) आपसमा सत्यको वसीयत गरे[२] तथा एक-अर्कालाई धैर्य राख्नुको उपदेश दिए ।[३]

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

सूरतुल हुमजः-१०४

सूरतुल हम्जः मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा नौ आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾

(१) ठूलो खराबी छ त्यस व्यक्तिको जो त्रुटि खोज्ने चुक्लि गर्नेछ ।[४]

[१]हो यस घाटाबाट ती मानिस सुरक्षित छन् जो ईमान तथा पुण्यका कर्मले युक्त छन् मृत्युका पश्चात वस्तुतः अनन्त प्रदानहरू तथा स्वर्गका सुखद जीवनबाट सफल हुनेछन् । अगाडि ईमान भएकाहरूका अन्य सद्गुणहरूको चर्चा छ ।

[२]अर्थात् अल्लाहका धर्म विधानहरूको पालन तथा अवैधानिक एवं अवज्ञाबाट बच्नुको सदुपदेश ।

[३]अर्थात् दुःख तथा अपवादहरूमाथि धैर्य धर्मका आदेश तथा विधानहरूको पालन गर्नुमा धैर्य । अवज्ञाबाट बच्नु, स्वार्थ तथा आकांक्षाहरूका त्यागमाथि धैर्य । धैर्यपनि यद्यपि सत्यका सदुपदेशमा सम्मिलित छ तैपनि विशेषरुपले त्यसको अलगबाट चर्चा गरिएको छ जसबाट त्यसको प्रधानता तथा प्रतिष्ठा स्पष्ट छ ।

[४]**सूरतुल हुमजः** هُمَزَة तथा لُمَزَة केही विद्वानहरूका विचारमा पर्यायवाची हुन्, केही त्यसमा केही अन्तर गर्दछन् । हुमजः त्यो व्यक्ति जो अगाडि त्रुटि निकाल्छ तथा लुमजः पिठ्यूँ पछाडि छिद्र अन्वेषण गर्दछ । केही यसभन्दा विपरीत अर्थ भन्दछन् । केही भन्दछन् हुमजः आँखा तथा हातहरूका संकेतले चुग्लि, त्रुटि गर्नु तथा लुमजः जिभ्रो (मुख) ले ।

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۝٢

(२) जो माललाई एकत्रित गर्दैजान्छ तथा गन्दैजान्छ ।[1]

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ۝٣

(३) त्यो ठान्दछ कि त्यसको माल त्यसका पास सधैं रहनेछ ।[2]

كَلَّا لَيُنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ۝٤

(४) कदापि होइन[3] यो त अवश्य तोडफोड दिनेवाली अग्निमा फ्याँकिदिइनेछ ।[4]

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ۝٥

(५) तथा तिमीलाई के थाहा कि यस्तो अग्नि के हुनेछ ?[5]

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ۝٦

(६) त्यो अल्लाह (तआला) को सल्काइएको आगो हुनेछ ।

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ۝٧

(७) जो हृदयमा चढ्दै अगाडि जानेछ ।[6]

---

[1]यसबाट अभिप्राय यही हो एकत्रित गर्नु तथा गनि-गनि राख्नु अर्थात् समेटी जम्मा गरी राख्नु तथा अल्लाहको बाटोमा खर्च नगर्नु । अन्यथा धन राख्नु निषेध छैन यो त्यसैबेला निहित छ जब ज़कात सदका (दान) तथा अल्लाहका मार्गमा व्यय गर्नुको प्रवन्ध नहोस् ।

[2] أَخْلَدَهُ को अधिक उचित अनुवाद यो हो कि त्यसलाई सधैं जीवित राख्नेछ अर्थात् यो धन जसलाई त्यो एकत्र गरेर राख्दछ त्यसको आयु बढाइदिनेछ तथा मर्न दिनेछैन ।

[3]अर्थात् मामिला यस्तो छैन जस्तो कि उनको विचार तथा अनुमान छ ।

[4]अर्थात् यस्तो कन्जुस व्यक्ति حُطَمَة मा फ्याँकिदिइनेछ । यो पनि नरकको एउटा नाम हो तोड-फोड दिनेवाली ।

[5]यो प्रश्न त्यसको भयानकता देखाउनका लागि छ कि तिमी त्यसको ज्ञान गर्न सक्दैनौ तथा तिम्रो बुद्धि त्यसको गहिराईसम्म पुग्न सक्दैन ।

[6]अर्थात् त्यसको ताप हृदयसम्म पुग्नेछ । त्यसो त संसारको आगोमा पनि यो विशेषता छ कि त्यसले प्रत्येक वस्तुलाई जलाइदिन्छ । परन्तु संसारमा यो आगो हृदयसम्म पुग्दैन कि मानिसको मृत्यु यसभन्दा पहिले हुनजान्छ । नरकमा यस्तो हुनेछैन,

إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ ۝٨ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ۝٩

(८) तथा उनीमाथि ठूला-ठूला स्तम्भमा ।

(९) हरेक तर्फबाट बन्द गरिएको हुनेछ ।[1]

سُورَةُ الْفِيلِ

सूरतुल फ़ील-१०५

सूरतुल फ़ील मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पाँच आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु यो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۝١

(१) के तिमीले देखेनौ कि तिम्रा प्रभुले हाथी भएकाहरूसँग के गऱ्यो ।[2]

हुनेछ, त्यो आगो हृदयसम्म पनि पुग्नेछ किन्तु मृत्यु हुनेछैन अपितु कामनाका उपरान्त पनि मृत्यु आउने छैन ।

[1] مُّؤْصَدَةٌ (बन्द) अर्थात् नरकका द्वार तथा मार्ग बन्द गरिदिइनेछन् ताकि कोही बाहिर निस्कन नसकोस् तथा उनीहरूलाई फलामको किलासित बाँधिदिनेछ जो लामा-लामा स्तम्भहरूका समान हुनेछ । केही ज्ञाताहरूका विचारमा عَمَد सित अभिप्राय नेल अथवा तौक हुन् । केहीका विचारमा स्तम्भ छन् । जसमा उनीहरूलाई यातना दिइनेछ (फ़तहुल क़दीर)

[2] ***सूरतुल फ़ील:*** जो यमनदेखि खानये काअबालाई ध्वस्त पार्न आएका थिए । أَلَمْ تَرَ को अर्थ हो أَلَمْ تَعْلَمْ के तिमीलाई ज्ञान छैन ? यो प्रश्न सकारात्मक छ । अर्थात् तिमी जान्दछौ वा ती सबै जान्दछन् जो तिम्रा समकालीन छन् । यो यसकारण भन्यो कि अरबमा यो घटना घटेको अहिले अधिक समय व्यतीत भएको थिएन । प्रचलित कथनानुसार यो घटना त्य समय घट्यो जुन वर्ष नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को जन्म भएको थियो यसकारण अरबमा त्यसका समाचार प्रसिद्ध तथा निरन्तर थिए । यो वाक्य संक्षेपमा यसप्रकार छ ।

हात्तीवालाहरूको कथा: हब्शा (इथोपिया) का राजाको तर्फबाट यमनमा अबरहा अश्रम् गर्भरनर थियो । उसले सन्आमा एउटा ठूलो गिर्जा निर्माण गऱ्यो तथा यो प्रयत्न गऱ्यो कि मानिसहरू खानये काअबाका स्थानमा उपासना तथा हज्जका लागि यता आउने गरुन् । यो कुरा मक्कावासीहरू तथा अन्य अरब कबीलाहरूका लागि अति अप्रिय थियो । जस्तो कि उनीमध्ये एउटा व्यक्तिले अबराहाद्वारा बनाइएका उपासना गृहलाई मलले लीपदियो । जसबाट उसलाई सूचित गरियो कि कसैले यसप्रकार यस गिर्जालाई दूषित गरिदिएको छ । जसपश्चात

(२) के उसले उनको दुष्प्रयोजनलाई अकारथ गरिदिएन ?[१]	أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ②
(३) तथा उनीमाथि पंक्षीहरुका समूह पठाइदिए ।[२]	وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ③
(४) जो उनीहरुलाई माटो तथा पत्थरका ढुङ्गाहरु हानिराखेका थिए ।[३]	تَرْمِيهِم بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ④
(५) त उनलाई खाइएको भुसको जस्तो गरिदियो ।[४]	فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ⑤

उसले ख़ानये काअबालाई ध्वस्त गर्नुको प्रयत्न गऱ्यो तथा एउटा ठूलो सेना लिएर मक़्कामाथि आक्रमणका लागि प्रस्थान गऱ्यो जसमा केही हात्ती पनि त्यसका साथमा थिए । जब यो सेना मुहस्सिर उपत्यकाका नजिक पुग्यो त अल्लाहले पंक्षीहरुका समूह पठायो जसका चुच्चा तथा पन्जाहरुमा ढुङ्गाका टुक्राहरु थिए जो चना अथवा मसूरोका बरावर थिए, जुन सैनिकलाई यो ढुङ्गाको टुक्रा लाग्दथ्यो त्यो पग्लन्थ्यो तथा त्यसको मासु झर्थ्यो तथा अन्ततः मरिहाल्थ्यो । स्वयं अबरहाको पनि सन्आ पुग्दा-पुग्दा यही परिणाम भयो । यसप्रकार अल्लाहले आफ्ना घरको रक्षा गऱ्यो । मक्काका निकट पुगेर अबरहाको सेनाले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का हजुरबाका, जो मक्काका मुख्य थियो ऊटहरुमाथि नियन्त्रण गरियो। जसपश्चात अब्दुल मुत्तलिबले आएर अबरहासित भन्यो कि तिमी मेरा ऊट फिर्ता गरिदेउ जो तिम्रा सैनिकहरुले समातेका छन् । शेष रहयो ख़ानये काअबाको समस्या जसलाई ध्वस्त गर्नका लागि तिमी आएका छौ, त त्यो तिम्रो मामिला अल्लाहका साथ छ त्यही त्यसको रक्षक छ । त्यो उसैको घर हो तिमी जान तथा बैतुल्लाहको मालिक अल्लाह जानोस् । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[१]अर्थात् त्यो ख़ानये काअ़बालाई ध्वस्त गर्नुको इरादाले आएको थियो । त्यसमा त्यसलाई विफल गरिदियो । यो सकारात्मक प्रश्न हो ।

[२] أَبَابِيل यो कुनै पंक्षीको नाम होइन यसको अर्थ हो समूह ।

[३] سِجِّيل माटोलाई आगोमा पकाइएर बनाइएका टुक्राहरु । यी साना-साना टुक्राहरुले तोपका गोला तथा बन्दुकका गोलीहरुभन्दा अधिक विनाशका काम गरे ।

[४]अर्थात् उनका शरीरका अंश यसप्रकार छरिए जस्तै खाइएको भुस जस्तो हुन्छ ।

سُورَةُ قُرَيْشٍ

सूरतु कुरैश-१०६

सूरतुल कुरैश मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा चार आयत छन् ।

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

لِإِيْلٰفِ قُرَيْشٍ ①

(१) कुरैशलाई प्रेम दिलाउनका लागि ।

إِلٰفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ②

(२) (अर्थात) उनीहरुलाई जाडो तथा गर्मीको यात्राको अनुसेवी बनाउनका लागि ?[1]

فَلْيَعْبُدُوْا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِ ③

(३) तसर्थ (त्यस धन्यवादमा) उनलाई आवश्यक छ कि यसै घरका प्रभुको इबादत गर्दैरहून् ।[2]

सूरत कुरैश: यसलाई सुरतुल ईलाफ पनि भन्दछन् । यसको सम्बन्ध पनि विगत सूरतसित छ ।

[1] إِيْـلاف को अर्थ हो घुलमिल तथा अनुसेवी हुनु । अर्थात् यस कामबाट दु:ख तथा घृणा हटेर जानु । कुरैशको जीविकाको साधन व्यापार थियो । वर्षमा दुईपटक उनको काफिला व्यापारका लागि विदेश जान्थे तथा त्यहाँबाट व्यापारको सामग्री ल्याउँथ्यो । जाडोमा यमन जो गरम क्षेत्र थियो तथा गर्मीहरूमा शामतिर जो शीतल थियो । खानये काअबाका सेवक हुनुका कारण सम्पूर्ण अरबवासी उनको आदर गर्दथे यसकारण उनका काफ़िला (समुह) बिना रोक-टोक यात्रा गर्दथे । अल्लाह (तआला) यस सूरतमा कुरैशलाई भनिराखेको छ कि तिमी गर्मी तथा जाडोमा जुन दुई यात्रा गर्दछौ त हाम्रा यस अनुग्रहका कारण कि हामीले तिमीलाई मक्कामा शान्ति प्रदान गऱ्यौं तथा अरबवासीहरूमा आदरणीय बनायौं । यदि यो कुरा नभएको भए त तिम्रो यात्रा सम्भव थिएन तथा हात्तीवालाहरूलाई पनि हामीले यसैकारण नाश गऱ्यौं कि तिम्रो सम्मान पनि रहोस् तथा तिम्रा यात्राहरूको क्रम (पनि जसका तिमी अनुसेवी हौ) स्थिति रहोस् यदि अबराहा आफ्ना लक्ष्यमा सफल भएको भए त तिम्रो आदरमान पनि समाप्त हुन जान्थ्यो तथा यात्राक्रम पनि, यसकारण तिमीलाई आवश्यक छ कि मात्र बैतुल्लाहका प्रभुको उपासना गर ।

[2] उपरोक्त व्यापार तथा यात्राद्वारा ।

الَّذِيٓ أَطۡعَمَهُم مِّن جُوعٖ وَءَامَنَهُم مِّنۡ خَوۡفِۭ ۝٤

(४) जसले उनलाई भोकमा भोजन दियो तथा डर (एंव भय) मा शान्ति प्रदान गऱ्यो ।[1]

سُورَةُ الْمَاعُونِ

सूरतुल माऊन-१०७

सूरतुल माऊन मक्कामा अवतरित भएको यसमा सात आयत छन् ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

أَرَءَيۡتَ ٱلَّذِي يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ۝١

(१) के तिमीले (त्यसलाई पनि) देख्यौ जो प्रतिफल (का दिन) लाई झुठ्लाउँछ ।[2]

فَذَٰلِكَ ٱلَّذِي يَدُعُّ ٱلۡيَتِيمَ ۝٢

(२) यही त्यो हो जो अनाथलाई धक्का दिन्छ ।[3]

---

[1]अरबमा हत्या तथा लूटपाट सामान्य थियो किन्तु मक्काका कुरैशलाई हरमका कारण जुन आदर-मान प्राप्त थियो, त्यसका कारण उनी भय तथा डरबाट सुरक्षित थिए ।

सूरतुल माऊन : यस सूरतलाई सूरतद्दीन, सूरत अरअैत, तथा सूरतुल यतीम पनि भन्दछन् (फ़तहुल क़दीर)

[2]रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई सम्बोधित गरिएको छ । तथा प्रश्नवाट अभिप्राय आश्चर्य व्यक्त गर्नु हो । رؤيت (हेर्नु) जान्नुका अर्थमा छ तथा دين सित तात्पर्य परलोकको हिसाब तथा प्रतिकार हो । केही विद्वानहरू भन्छन् कि वाक्यमा लोभ छ मूल वाक्य हो, के तिमीले त्यस व्यक्तिलाई चिन्यौ जो प्रतिफलका दिनलाई झुठ्लाउँछ । के त्यो आफ्नो यस कुरामा सही छ अथवा गलत ।

[3]यसकारण कि एक त कंजूस छ । दोस्रो प्रलयको इन्कार गर्नेवाला त यस्तो व्यक्तिले अनाथका साथ किन राम्रो व्यवहार गर्न सक्दछ ? जसका हृदयमा धनको ठाउँमा मानवीय मूल्य तथा नैतिक नियमहरूको महत्व एवं प्रेम हुनेछ त्यसैले अनाथका साथ राम्रो व्यवहार गर्नेछ, दोस्रो यो कि त्यसलाई यस कुराको विश्वास होस् कि त्यसका प्रतिफलस्वरुप मलाई क़ेयामत (प्रलय) का दिन प्रतिउपकार (राम्रो प्रतिफल) प्राप्त हुनेछ ।

(३) तथा निर्धन (भोका) लाई भोजन गराउनुको प्रेरणा दिँदैन ।[1]	وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝٣
(४) ती नमाजीहरूका लागि 'वैल' (नरकको एक स्थान) छ ।	فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۝٤
(५) जो आफ्ना नमाजबाट अचेत (ग़ाफिल) छन् ।[2]	الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝٥
(६) जो दिखावा (आडम्बर) को कार्य गर्दछन् ।[3]	الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝٦
(७) तथा प्रयोगमा आउने वस्तुहरू रोक्दछन् ।[4]	وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۝٧

[1]यो काम पनि त्यसैले गर्नेछ जसमा उपरोक्त सद्‌गुण हुनेछन् अन्यथा त्यो अनाथको जस्तै गरीब (फक़ीर) लाई पनि धक्का दिनेछ ।

[2]यसबाट ती मानिसहरू तात्पर्य हुन् जो नमाज़ पढ्दैनन् अथवा पहिला पढ्दैरहे तथा पछि अल्छी भइहाले । अथवा नमाज त्यसका नियमित समयले पढ्दैनन् अथवा विलम्बले पढ्नुको बानी बसालिहाल्छन् अथवा विनम्रता एवं ध्यानले पढ्दैनन् । यो सबै भावार्थ यसमा आउँछन् । अत: नमाज़मा सबै उक्त आलस्यबाट बच्नुपर्छ । यहाँ यस स्थानमा चर्चा गर्नुबाट यो पनि स्पष्ट छ कि नमाजमा यो आलस्य तिनैबाट हुन्छ जो परलोकका प्रतिकार (प्रतिफल) तथा हिसाब, किताबमा विश्वास राख्दैनन् । यसकारण मुनाफ़िकहरूको एउटा दूर्भाग्य (सूरत अन्निसा-१४२) मा यो पनि भनिएको छ :

﴿ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَوٰةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴾

"मुनाफ़िक (कप्टीहरु) नमाजका लागि उभिंदा अल्छी गर्दै उभिन्छन्, मानिसहरुलाई देखाउनका लागि (नमाज पढ्छन्) र तिनीहरु अल्लाहको कमै स्मरण गर्छन् ।"

[3]अर्थात् यस्ता मानिसहरूको आचरण यो हुन्छ कि मानिसहरूका साथमा भए त नमाज पढिहाले, अन्यथा नमाज पढ्नुको आवश्यकता नै ठान्दैनन् अर्थात् मात्र आडम्बरका लागि नमाज़ पढ्दछन् ।

[4]مَعُنْ सानो कुरोलाई भन्दछन् । केही विद्वानहरू यसको अभिप्राय ज़कात (देयदान) लिन्छन् । किनकि त्यो पनि मूलधनको अपेक्षा अति अल्प हुन्छ । (अढाई प्रतिशत) केहीले यसबाट घरहरूमा प्रयोग हुने कुरा लिएका छन् । जो छिमेकी एक-अर्कासित सापटीको रुपमा माँग्ने गर्दछन् । अभिप्राय भयो घरेलु प्रयोगका वस्तुहरू मँग्नीका विपरीत कृपण एवं कन्जुसी गर्नु यो केयामत त निवर्तिहरूको आचरण हो ।

سُوْرَةُ الْكَوْثَرِ

सूरतुल कौसर-१०८

सूरतुल कौसर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा तीन आयत छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اِنَّاۤ اَعْطَيْنٰكَ الْكَوْثَرَ ①

(१) निःसन्देह हामीले तिमीलाई कौसर (तथा धेरै कुरा) दिएका छौं ।[1]

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ②

(२) तसर्थ तिमी आफ्ना प्रभुका लागि नमाज पढ तथा कुर्बानी गर ।[2]

सूरतुल कौसरः यसको अर्को नाम सूरतुन नहर पनि हो ।

[1] كَوْثَرْ कौसर كَثْرَة कसरतबाट छ । यसका अनेक वर्णन गरिएका छन् । इब्ने कसीरले خيرٌ كثِيرٌ (अत्याधिक भलाई) लाई अधिमान दिएका छन् । किनकि यसको साधारणता छ जसमा अरु अर्थ पनि आउँछन् । जस्तै सहीह हदीसहरूमा भनिएको छ कि यो एउटा नहर हो जो स्वर्गमा उहाँलाई प्रदान गरिनेछ । यस्तै केही हदीसहरूमा यसको चरितार्थ हौज (जलाशय) भनिएको छ । जसबाट ईमान भएकाहरू स्वर्गमा जानुभन्दा पहिला नवी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का कर कमलहरूबाट पानी पिउनेछन् । यस ज़लाशयमा पनि पानी यसै स्वर्गको नहरबाट आइरहेको हुनेछ । यसैप्रकार संसारको विजय तथा उहाँका शुभनामहरूका चर्चा तथा परलोक (आख़िरत) को प्रतिकार एवं पुण्य सबै कुराहरू हुन् जो "ख़ैरे कसीर"मा आइहाल्छन् । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् नमाज़ पनि केवल अल्लाहका लागि तथा कुर्बानी पनि केवल एक अल्लाहका नाममा बहुदेववादीहरूका समान यसमा अरुहरूलाई सम्मिलित नगर । نَحْرٌ को मूल अर्थ हो ऊटका घाँटीमा निजा (भाला) अथवा छुरा हानी बध गर्नु । अरु जनावरहरूलाई भूमिमा पल्टाएर उनका घाँटीमा छुरा रेटिन्छ त्यसलाई जिब्ह गर्नु भन्दछन् किन्तु यहाँ नहरसित अभिप्राय साधारण कुर्बानी हो । यसका अतिरिक्त यसमा दान पुण्यका रुपमा बलि दिनु हजका अवसरमा मिनामा इदुल अज़हका दिन कुर्बानी गर्नु सबै सम्मिलित छ ।

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

(३) निःसन्देह तिम्रा शत्रु नै सर्वनाशं हुनेछ।

سُورَةُ الكَافِرُونَ

सूरतलु क़ाफिरून-१०९

सूरतुल काफ़िरुम मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा छः आयत छन्।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾

(१) तपाईं भनिदिनुस् कि हे काफ़िरहरू![2]

---

[1] أَبْتَر यस्ता व्यक्तिलाई भन्दछन् जसका सन्तान नहोऊन् अथवा जसको नाम बाँकी नरहोस्। अर्थात् त्यसैमा त्यसको वंश समाप्त भएर जाओस् अथवा त्यसको नाम लिने कोही नहोस्। जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का नर सन्तान रहेनन् त केही काफ़िरहरूले उहाँलाई أَبْتَر भने जसपश्चात अल्लाह (तआला) ले उहाँका वंशलाई पनि सान्त्वना दियो कि, أَبْتَر तिमी होइनौ तिम्रा शत्रु नै हुनेछन्। जस्तो कि अल्लाहले उहाँका वंशलाई पनि शेष राख्यो यद्यपि यो पुत्रीहरूतिरबाट छ, यसैप्रकार उहाँको उम्मत (अनुयायी) पनि उहाँको सन्तानस्वरुप नै छ जसको अधिकतामाथि उहाँले केयामतका दिन गर्व गर्नुहुनेछ। यसका अतिरिक्त उहाँको नाम पुरै विश्वमा अति आदर-मानले लिइन्छ। यसका अतिरिक्त उहाँको नाम पुरै विश्वमा अति आदर-मानले लिइन्छ। जबकि उहाँका शत्रु मात्र इतिहासका पानाहरूमा रहन गए। परन्तु कुनै हृदयमा उनको सम्मान छैन तथा कुनै मुखमा उनको शुभ चर्चा छैन।

सूरतुल काफ़िरुन: सहीह हदीसहरूबाट सिद्ध छ कि रसूलुल्लाह (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) तवाफ (परिक्रमा) का दुई रकातहरू, फज्र एवं मगरिबका सुन्नतहरूमा ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ तथा सूरतुल इख़्लास पढ्नुहुन्थ्यो। यसैप्रकार उहाँले केही सहाबाहरूसित भन्नुभयो कि राति सुत्ने बेलामा यो सूरत पढेर सुत्नेछौ भने शिर्कबाट निर्दोष मानिनेछौ। (मुसनद अहमद ५-४५६, तिर्मिजी क्रम संख्या ३४०३, अबूदाऊद नं. ५०५५, मज्मउज़ जवायेद १०/१२१) केही रिवायतहरूमा स्वयं उहाँको क्रम पनि यही भनिएको छ। (इब्ने कसीर)

[2] الكَافِرون अलिफ, लाम साधारणताका लागि छ। परन्तु यहाँ विशेष रुपले ती काफ़िरहरूसित सम्बोधन छ। जसका विषयमा अल्लाहलाई ज्ञान थियो कि उनीहरूको अन्त्य कुफ्रमा हुनेछ किनकि यस सूरःका अवतरणका पश्चात कैयन्

لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝٢

(२) न म इबादत (उपासना) गर्दछु त्यसको जसको तिमी पूजा गर्दछौ ।

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ۝٣

(३) तथा न तिमी इबादत गर्नेवाला हौ त्यसको जसको म इबादत गर्दछु ।

وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ۝٤

(४) तथा न म इबादत गर्नेवाला हूँ त्यसको जसको तिमीले इबादत गर्‍यौ ।

وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ۝٥

(५) तथा न तिमी त्यसको इबादत गर्नेछौ जसको इबादत म गरिराखेको छु ।[1]

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِىَ دِينِ ۝٦

(६) तिम्रा लागि तिम्रो धर्म छ तथा मेरो लागि मेरो धर्म छ ।[2]

मुशिरक मुसलमान भए तथा उनीहरूले अल्लाहको इबादत गरे । (फ़तहुल क़दीर)

[1]केही ज्ञाताहरूले पहिलो आयतलाई वर्तमान तथा दोस्रोलाई भविष्यका अर्थमा लिएका छन् । किन्तु इमाम शौकानीले भनेका छन् कि यी आडम्बरहरूका आवश्यकता छैन । जोड दिनका लागि पुनरावृत्ति अरबी भाषाको साधारणतया शैली हो । जसलाई पवित्र कुर्आनका कैयन् स्थानहरूमा अप्नाइएको छ जस्तै सूरः रहमान तथा सूरत मुर्सलातमा छ । यसैप्रकार जोड दिनका लागि यो वाक्य पनि यहाँ दोहोऱ्याइएको छ । उद्देश्य यो हो कि, यो कहिल्यै सम्भव छैन कि म तौहीद (एकेश्वरवाद) को मार्ग त्यागेर शिर्कको मार्ग अप्नाऊ जस्तो कि तिमी चाहन्छौ । यदि अल्लाहले तिम्रो भाग्यमा मार्गदर्शन लेखेको छैन, त तिमी पनि यस तौहीद तथा उपासनाबाट बञ्चित रहनेछौ । यो त्यसबेला भनियो जब काफ़िरहरूले यो प्रस्ताव राखे कि एक वर्ष तपाईं हाम्रा देवताहरूको पूजा गर्नुस् तथा एक वर्ष हामी तपाईंका देवताहरूको पूजा गर्दछौं ।

[2]अर्थात् यदि तिमी आफ्ना धर्ममा प्रसन्न हुन्छौ तथा त्यसलाई त्याग्न तयार छैनौ, त म आफ्ना धर्ममा प्रसन्न छु, म किन छाडिदिऊ ﴿لَنَآ أَعْمَٰلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَٰلُكُمْ﴾ (अल-कसस-५५)

سُوْرَةُ النَّصْرِ

सूरतुन नस्र-११०

सूरतुन नस्र मदीनामा अवतरित भयो तथा यसमा तीन आयत छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ۝١

(१) जब अल्लाहको सहायता एवं विजय प्राप्त हुनजान्छ ।

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوْنَ فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ أَفْوَاجًا ۝٢

(२) तथा तिमी मानिसहरूलाई अल्लाहका धर्मतिर समूहका समूह आएको देख्दनेछौ ।[1]

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ ط

(३) तिमी आफ्नो प्रभुको महिमा एवं प्रशंसा गर्नमा लाग, तथा त्यससित क्षमाको प्रार्थना

सूरतुन नस्र: अवतरणका हिसाबले यो अन्तिम सूर: हो (सहीह मुस्लिम किताबुत तफ़सीर) यो सूरत अवतरित भयो त केही सहाबा बुझिहाले कि अब नवी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को अन्तिम समय आइहालेको छ, यसकारण उहाँलाई तस्वीह तथा क्षमा याचनाको आदर्श दिइएको छ । जस्तो आदरणीय इब्ने अब्बास तथा माननीय उमरको वाक्य सहीह बुख़ारीमा छ । (तफ़सीर सुरतिन नस्र)

[1]अल्लाहको सहायतासित अभिप्राय हो इस्लाम तथा मुसलमानहरूको कुफ्र तथा काफ़िरहरूमाथि प्रभुत्व । तथा فَتْح विजयसित तात्पर्य मक्काको विजय हो जो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को जन्मभूमि तथा निवास स्थान थियो, किन्तु काफ़िरहरूले उहाँलाई तथा उहाँका सहाबा (सहचरहरू) लाई त्यहाँबाट आन्तरिक हुन वाध्य गरिदिएका थिए, तथा जब सन आठ हिजरीमा मक्का विजय भयो त मानिसहरू समूहका समूहले इस्लाम धर्ममा प्रवेश गर्न आरम्भ गरिदिए जबकि यसभन्दा पहिला एकाधवटा मुसलमान हुन्थे । मक्का विजयबाट मानिसहरूलाई यो कुरा स्पष्ट भयो कि उहाँ अल्लाहका सच्चा पैग़म्बर (सन्देष्टा) हुन् । तथा इस्लाम धर्म सत्य धर्म हो जसबिना पारलौकिक मोक्ष सम्भव छैन । अल्लाहले भन्नुभयो कि जब यस्तो हुन्छ भन ।

गर,[1] निःसन्देह त्यो क्षमा गर्नेवाला हो ।

إِنَّهُۥ كَانَ تَوَّابًۢا ۝٣

सूरतुल्लहब-१११

سُورَةُ اللَّهَبِ

सूरः लहब मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा पाँच आयत छन् ।

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

(१) अबू लहबका दुबै हात भाँचिए तथा त्यो (स्वयं) नाश भइहाल्यो ।[2]

تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ ۝١

---

[1]यो ठान कि जो सन्देश पुऱ्यांउने तथा सत्यको सत्यता सिद्ध गर्ने कर्तव्य तिमीमाथि थियो, त्यो पुरा भइहाल्यो, तथा अब तिम्रो संसारबाट जानुको समय निकट आइसकेको छ । अतः अल्लाहको महिमा त्यसको तस्वीह तथा क्षमा यातनाको निकै व्यवस्था गर । यसबाट बिदित भयो कि जीवनका अन्तिम युगमां यी कुराहरूको प्रवन्ध अधिकताले गर्नुपर्छ ।

सूरतुल्लहबः यसलाई सूरतुल मसद पनि भन्दछन् यसका अवतरणका विषयमा भनिन्छ कि जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई आदेश भयो कि आफ्ना समीपवर्ती सम्बन्धीहरूलाई तर्साउनु तथा उपदेश दिनु, त उहाँले "सफा" पर्वतमा चढी يَا صَبَاحَاه को आवाज दिनुभयो । यस्तो आवाज खतराको लक्षण मानिन्थ्यो । जस्तो कि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को पुकारमा मानिसहरू एकत्रित भइहाले । उहाँले भन्नुभयो : यदि म तिमीलाई सूचना दिन्छु कि यस पर्वतका पछाडि एउटा घोड सवार सेना छ जो तिमीमाथि आक्रमण गर्न चाहन्छ, त तिमीले मेरो कुरा मान्नेछौ ? उनीहरूले भने किन होइन । हामीले तपाईलाई कहिल्यै झुठा पाएनौं । उहाँले भन्नुभयो : तिमीलाई एउटा ठूलो प्रकोपबाट तर्साउन आएको हूँ । (यदि तिमी कुफ्र तथा शिर्कमा तत्पर रहयौ) यो सुनेर अबू लहबले भन्यो, تَبًّا لَكَ तिम्रो नाश होस् । के तिमीले हामीलाई यसका लागि एकत्र गरेका थियौ जसपश्चात अल्लाहले यो सूरत उतार्‍यो (सहीह अलबुख़ारी तफ़सीर सुरतु तब्बत) अबूलहबको वास्तविक नाम अब्दुल उज़्ज़ा थियो । त्यसको सुन्दरता तथा शोभा एवं अनुहारको लालीका कारण त्यसलाई अबू लहब भनिन्थ्यो । त्यसका अतिरिक्त आफ्ना अन्तका आधारमा पनि उसलाई नरकको इन्धन बन्नु थियो । यो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को साखै काका थियो । किन्तु उहाँको घोर शत्रु तथा उसकी पत्नी उम्मे जमील बिन्ते हर्ब पनि शत्रुतामा आफ्नो पतिभन्दा कम थिइन ।

[2] يَدٌ दुई वचन हो يَدٌ को, यसबाट अभिप्राय त्यो स्वय हो, अङ्ग बोलेर पूर्ण लिइएको छ । अर्थात् नाश तथा बर्बाद हुनजाओस् । यो अभिप्राय ती शब्दहरूको उत्तरमा छ जो उसले नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई भनेको थियो ।

(२) न त त्यसको माल त्यसको काम आयो तथा न त्यसको कमाई ।[1]

مَآ اَغۡنٰى عَنۡهُ مَالُهٗ وَمَا كَسَبَ ۝٢

(३) जो निकट भविष्यमा प्रज्वलित हुने आगोमा जानेछ ।

سَيَصۡلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝٣

(४) तथा त्यसकी पत्नी पनि (जानेछ), जो दाउरा बोक्नेवाली छे ।[2]

وَّامۡرَاَتُهٗ ؕ حَمَّالَةَ الۡحَطَبِ ۝٤

(५) त्यसको घाँटीमा खजूरको बोक्राबाट बनेको डोरी हुनेछ ।[3]

فِىۡ جِيۡدِهَا حَبۡلٌ مِّنۡ مَّسَدٍ ۝٥

नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई भनेको थियो । وَتَبَّ (तथा त्यो नाश भइहाल्यो) यो खबर (सूचक) छ । अर्थात् शापका साथ नै अल्लाहले त्यसका विनाश तथा बर्बादीको सूचाना दिइदियो । तथा बद्रको लडाईंको केही दिन पश्चात त्यो रोगग्रस्त भयो । त्यसलाई प्लेगको गिल्टीका समान गिल्टी निस्क्यो तथा मर्‍यो । तीन दिनसम्म त्यसको शव यसै परिरह्‍यो । यहाँसम्मकि दुर्गन्ध आउन थाल्यो । अन्ततः त्यसका पुत्रहरूले महामारी फैलनुका भय तथा लज्जाको डरले त्यसका शवमाथि टाढाबाट ढुङ्गा तथा धूलो फालेर त्यसलाई गाडिदिए । (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]कमाईमा त्यसको वैभव पद तथा त्यसको सन्तान पनि सम्मिलित छ । अर्थात् जब अल्लाहको पकड आयो त कुनै कुरो काम आएन ।

[2]अर्थात् नरकमा आफ्नो पतिको आगोमा दाउरा ल्याइहाल्नेछ । ताकि आगो अधिक प्रज्वलित होस् । यो अल्लाहको तर्फबाट हुनेछ । अर्थात् जुनप्रकार यो संसारमा आफ्नो पतिको त्यसका कुफ्र एवं स्वतन्त्रतामा सहायक थियो परलोकमा पनि यातनामा त्यसको सहायक हुनेछ । (इब्ने कसीर) केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि त्यसले काँडादार झाडीहरू बोकेर ल्याउँथी तथा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) का मार्गमा ल्याएर विछ्याइदिन्थ्यो । केही अन्य भन्दछन् कि त्यसको चुक्लि खानुको बानीतिर संकेत छ । चुक्लि खानका लागि त्यो अरबी महावरा (वाक्शैली) हो यो कुरैशका काफ़िरहरूका पास गएर रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको कुरा लगाउँथी तथा उहाँको विरोधमा उत्तेजित गर्थी । (फ़तहुल बारी)

[3] جِيۡدٌ गर्दन (घाँटी) مَسَدٌ दृढ बनाएको डोरी, त्यो मूजाको अथवा खज़ुरको बोक्राको अथवा फलामका तारहरूको । जस्तो कि अनेक टिप्पणीकर्ताहरूले अनुवाद गरेका छन् । केहीले भनेका छन् कि

सूरतुल इख़्लास-११२

سُورَةُ الإِخْلَاصِ

सूरतुल इख़्लास मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा चार आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ①

(१) (तपाईं) भनिदिनुस् कि त्यो अल्लाह एक (नै) छ ।

اللَّهُ الصَّمَدُ ②

(२) अल्लाह (तआला) कसैको अधीन छैन । सबै उसका अधीन छन् ।[1]

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ③

(३) न त्यसबाट कोही पैदा भयो तथा न त्यसलाई कसैले पैदा गऱ्यो ।[2]

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

(४) तथा न कोही त्यसको समान छ ।[3]

सुरतुल इखालास: यो संक्षिप्त सूरत बडो प्रधानता राख्दछ । यसलाई नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले एक तिहाई कुरआन भन्नु भएको छ । तथा यसलाई राति पढ्नुको प्रलोभन दिनुभएको छ । (सहीह अलबुखारी, किताबुत तौहीद, तथा फज़ायेलुल कुरआन, बाबु फजले कुल हुवल्लाहु अहद) केही सहाबाले अन्य सूरतहरूका साथ प्रत्येक रकआतमा यसलाई मिसाएर अवश्य पढ्दथे । जसबारे नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले उनीहरूसित भन्नुभयो : तिम्रो यससित प्रेम तिमीलाई स्वर्गमा लग्नेछ । (बुखारी किताबुत तौहीद, किताबुल अज़ान, बाबुल जमओ बैनस सूरतैने फिर रकअ: मुस्लिम, किताबु सलातिल मुसाफ़िरीन) यसका अवतरणको कारण यो भनिएको छ कि बहुईश्वरवादीहरुले उहाँसित भने कि आफ्ना प्रभुको गोत्र बताउ । (मुसन्द अहमद ५/१३३, १३४)

[1]अर्थात् सबै उसका सम्मुख वेवश छन् तथा त्यो सबैबाट निस्पृह तथा निरपेक्ष छ ।

[2]अर्थात् न त्यसबाट कुनै वस्तु निस्केको छ न त्यो कुनै वस्तुबाट निस्केको छ ।

[3]न त्यसका व्यक्तित्वमा न त्यसका विशेषताहरूमा न त्यसका कर्महरूमा ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ (अश शूरा-११) हदीसे कुदसीमा छ कि अल्लाह (तआला) भन्दछ कि मानिस मलाई गाली दिन्छ । अर्थात् मेरा लागि सन्तान सिद्ध गर्दछ । जबकी म एक्लो छु। निस्पृह छु। मबाट न त कसैले जन्म लिएको छ र न म कसैबाट पैदा भएको छु, न कोही मेरा समान छ। (सहीद बुख़ारी, तफ़सीर कुल हुवल्लाहु अहद) यस सूरतमा उनको पनि खण्डन भइहाल्यो जो अनेक ईश्वर मान्दछन् तथा उनको पनि जो अल्लाहको सन्तान मान्दछन् तथा उनको पनि जो अरुहरूलाई त्यसको साझेदार भन्दछन् तथा उनको पनि जो अनिश्वरवादी नास्तिक) छन् ।

सुरतुल फ़लक़-११३

سُوۡرَةُ الفَلَق

सुरतुल फलक़ मक्कामा अवतरित भयो तथा यसमा पाँच आयत छन् ।

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

सुरतुल फ़लक़: यसका पश्चात सूरतुन नास छ । यी दुबैको सम्मिलित प्रधानता अनेक हदीसहरूमा आएको छ । उदाहरणार्थ एक हदीसमा नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले भन्नुभयो: आज राती ममाथि केही यस्ता आयतहरू उत्रेका छन् जसका समान मैले कहिल्यै देखेन । यो भनेर उहाँले यी दुवै सूरतहरू पढ्नुभयो । (सहीह मुस्लिम, किताबु सलातिल मुसाफिरीन, बाबु फ़ज़्ले किराअतिल मुअव्वज़तैन र तिर्मिजी (अबु हाबिस जुहनी सित उहाँले भन्नुभयो: हे अबू हाबिस ! के म तिमीलाई सर्वोत्तम तावीज़ (यन्त्र) नभनू जसकाद्वारा शरण चाहनेहरू शरण माँगदछन् । उनले भने हो अवश्य भन्नुहोस् । "उहाँले दुवै सूरतहरूको चर्चा गरी भन्नुभयो कि दुबै معوذتين (मुअव्वज़तैन) हुन् ।" (सहीहुन नसाई लिल अल्बानी नम्बर ५०२०) नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) मानिस तथा जिन्नहरूको प्रभावबाट शरण माँग्ने गर्नुहुन्थ्यो । जब कि दुवै सूरत अवतरित भए त उहाँले यिनलाई पढ्नुको नियम बनाइहाल्नुभयो तथा शेष अन्य दुआहरू छाडिदिनुभयो । (अल्बानीको सहीह तिर्मिजी न. २१५०) माननीय आयशा (रज़ी अल्लाह अन्हा) भन्नुहुन्छ कि जब उहाँलाई दु:ख हुन्थ्यो त मुअव्वजतैन पढेर आफ्ना शरीरमा फुँक्नुहुन्थ्यो तथा जब उहाँको रोग बढिहाल्यो तब मैले यी सूर:हरू पढेर उहाँका हातलाई बरकतको आशामा उहाँका शरीरमाथि स्पर्श गर्दै चलाउनुहुन्थ्यो । (बुखारी फजायेलुल कुर्आन बाबुल मुअव्वजात, मुस्लिम किताबुस सलाम, बाब रुक्यातिल मरीजे बिल मुअव्वज़ात) जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) माथि जादू गरियो, तब जिब्रील, यही दुई सूरत लिएर उपस्थित हुनुभयो तथा भन्नुभयो कि एउटा यहूदीले तपाईमाथि जादू गरेको छ, तथा यो जादू अमुक ईनारमा छ, उहाँले माननीय अलीलाई पठाएर त्यसलाई मँगाउनुभयो । (यो एउटा काइँयोका दाँतहरू तथा कपालका साथ एउटा ताँतभित्र ११ गाँठोहरू परेका थिए तथा मैनको एउटा पुतला थियो जसमा सियोहरू गाडिएको थियो) जिब्रीलको आज्ञा अनुसार उहाँ यी दुवै सूरतहरू पढ्दैजानु हुन्थ्यो र गाँठोहरू खुल्थे तथा सियोहरू निस्कँदै जान्थे अन्तसम्म पुग्दा सबै गाँठोहरू पनि खुलिहाले तथा सबै सियोहरु पनि निस्के तथा उहाँ यसप्रकार स्वस्थ हुनुभयो जस्तै कोही बन्धनबाट मुक्त होस् । (सहीह अल-बुखारी फतहुल बारी सहित, किताबुत तिब्ब, बाबुस सेहर, मुस्लिम किताबुस सलाम, किताबुस सेहर) उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) को यो पनि नियम थियो कि राति सुत्ने बेलामा सूरतुल इखलास तथा मुअव्वज़तैन पढेर आफ्ना दुवै हातमा फुक्नुहुन्थ्यो अनि त्यसलाई पुरै शरीरमा दल्नुहुन्थ्यो । पहिला टाउको, अनुहार तथा शरीरका अघिल्ला भागमाथि हात फेर्नुहुन्थ्यो तत्पश्चात जहाँसम्म उहाँका हात पुग्थे । तीन पटक उहाँले यस्तो गर्नुहुन्थ्यो । (सहीह अल-बुखारी, किताबु फज़ायेलिल कुर्आन, बाबु फज़्लिल मुअव्वज़ात)

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۙ﴿۱﴾

(१) तपाईं भनिदिनुस् कि म प्रात: काल प्रभुको शरणमा आउँछु ।[1]

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۙ﴿۲﴾

(२) प्रत्येक त्यस वस्तुको दुष्टताबाट जो उसले पैदा गरेको छ ।[2]

وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۙ﴿۳﴾

(३) तथा अँध्यारो रात्रिको दोषबाट जब त्यसको अन्धकार फैलिन्छ ।[3]

وَ مِنْ شَرِّ النَّفّٰثٰتِ فِی الْعُقَدِ ۙ﴿۴﴾

(४) तथा गाँठो (लगाएर उनीहरू) मा फूँक्नेवालीहरूका दुष्टताबाट (पनि)[4]

وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ٪﴿۵﴾

(५). तथा द्वेष गर्नेहरूको दुष्टताबाट पनि जब उनीहरू द्वेष गर्दछन् ।

فَلَق को प्रधान अर्थ बिहानी हो प्रात: लाई यसकारण विशेष गरिएको छ कि जस्तै अल्लाह (तआला) रातको अन्धकार समाप्त गरेर दिनको प्रकाश ल्याउन सक्छ त्यसले त्यसैप्रकार भय तथा त्रासलाई हटाएर शरण माँग्नेहरूलाई शान्ति पनि प्रदान गर्न सक्दछ । अथवा मानिस राति जुनप्रकार यस कुराको प्रतिक्षामा रहन्छ कि प्रात: प्रकाश हुनेछ। यसैप्रकार भयभीत व्यक्ति शरणद्वारा सफलताको प्रभात उदित हुने कुरोको आशा राख्दछ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]यो साधारण हो यसमा शैतान यसको सन्तान, नरक तथा प्रत्येक त्यस वस्तुबाट शरण छ, जसबाट मानिसलाई क्षति पुग्नसक्छ ।

[3]रातिका अन्धकारमा नै भयावह जन्तु आफ्ना गुफाबाट तथा दु:खदायी जनावर आफ्ना दुलोबाट तथा यसैप्रकार अपराधीहरू आफ्ना कुविचारलाई पूरा गर्दछन् । यी शब्दहरूद्वारा यी सबैबाट शरणमा लिएको छ । غَاسِق (रात) وَقَب आउँछ ।

[4] نَفَّاثَات स्त्रीलिङ्गको रुप हो । जो اَلنُّفُوس (लुप्त विशेष्य) को विशेषण हो । مِن شَرِّ النُّفُوسِ النَّفَّاثَات अर्थात् गाँठोहरूमा फूँक्नेवालीहरूको दृष्टताबाट शरण । यसबाट अभिप्राय जादूको काला काम गर्ने पुरुष तथा स्त्रीहरू दुबैमा । अर्थात् यसमा जादूगरहरूको दुष्टताबाट शरण माँगिएको छ । जादूगर, पढेर फूँक गर्थे तथा गाँठो लगाउँदै जान्थे । साधारणत: जसमाथि जादू गरिन्छ त्यसका कपाल अथवा कुनै कुरा प्राप्त गरी त्यसमा यो काम गरिन्छ ।

[5]ईर्ष्या यो हो कि ईर्ष्या गर्नेवाला अरुहरूका राम्रा कुराको समाप्तिको कामना गर्दछ । अत: त्यसबाट पनि शरण माँगिएको छ किनकि ईर्ष्या पनि एउटा ठूलो चारित्रिक रोग हो जो पुण्यलाई समाप्त गरिदिन्छ ।

सुरतुल नाश-११४

سُورَةُ النَّاسِ

सुरतुन नास मकामा अवतंरित भयो तथा यसमा ६ आयत छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ١

(१) तपाईं भनिदिनुस् कि म मानिसहरूका प्रभुका शरणमा आउँछु ।[1]

مَلِكِ النَّاسِ ٢

(२) मानिसहरूका स्वामित्व[2] (तथा)

إِلَٰهِ النَّاسِ ٣

(३) मानिसहरूका पुज्यकों (शरणमा)

सूरतुन नास: यसको प्रधानता विगत सूरतका साथ वर्णन गरिसकिएको छ । एउटा अन्य हदीसमा छ कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई नमाजमा विच्छीले सुइरो हान्यो । नमाजका पश्चात उहाँले पानी तथा नमक मँगाएर त्यसमाथि दल्नु हो तथा साथ-साथै ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ पढ्दै गर्नुभयो । (मज्मउज़ ज़वायेद ५, १११) तथा हैसमीले भने कि यसको सनद हसन छ ।

[2] رَبّ (पालनकर्ता) को अर्थ हो, जो आरम्भबाटै जब मानिस अझै आमाका गर्भाशयमा नै रहन्छ, त्यसको व्यवस्था तथा सुधार गर्दछ यहाँसम्मकि त्यो वयस्क हुनजान्छ अनि त्यसले यो उपाय केवल केही विशेष मानिसका लागि होइन अपितु सबै मानव जातिका लागि गर्दछ तथा सबै मानव जातिका लागि नै होइन आफ्नो पुरा सृष्टिका लागि गर्दछ, यहाँ केवल मानिसहरूको चर्चा त्यसको प्रतिष्ठा एवं प्रधानता देखाउनका लागि छ जो उनीहरूलाई पूरा सृष्टिमाथि प्राप्त छ ।

[3] यो अल्लाह सबै मानिसहरूको पोषक तथा संरक्षक छ । त्यही यस योग्य छ कि विश्व तथा सृष्टिको शासन तथा राज्य उसैका पास होस् ।

[4] जो अखिल जगतको पालनकर्ता हो । पुरा सृष्टि त्यसैको अधिपत्य छ । त्यही सत्ता यस कुराका योग्य छ कि त्यसको उपासना गरियोस् तथा त्यही सबै मानिसहरूको पूज्य हो अत: त्यसै महान तथा सर्वोच्च सत्ताको शरण प्राप्त गर्दछन् ।

مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝٤

(४) शंका पार्ने पछि हटिजानेको दोषबाट ।[1]

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝٥

(५) जो मानिसहरूका छातिहरूमा शंका पार्दछन् ।

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝٦

(६) (चाहे) तिनीहरू जिन्नहरूबाट हुन् अथवा मनुष्य मध्येका ।[2]

---

[1] الوسواس केही ज्ञाताहरूका विचारमा कर्ता संज्ञा हो المُوَسْوِس का अर्थमा छ, तथा केहीका विचारमा ذي الوسواس हो وسوسة वास्तवमा, गुप्त ध्वनिलाई भन्छन् । शैतानले पनि अज्ञान रुपले मानिसका हृदयमा नराम्रा कुरा हालिदिन्छ त्यसैलाई वास्तवमा भनिन्छ । الخناس थाहै नपाउने गरी हिंडिहाल्नेवाला, यो शैतानको दुर्गुण हो कि जब अल्लाहको स्मरण गरिन्छ, तब यो सुटुक्क गइहाल्छ । तथा अल्लाहको स्मरणबाट अचेत भइन्छ भने हृदयमा छाइहाल्छ ।

[2] यो वस्वसा (गुप्त ध्वनि) हाल्ने दुई प्रकारका छन् जिन्नातहरूका शैतान र मानव जातिका शैतान प्रथमलाई अल्लाह तआलाले मानवलाई पथभ्रष्ट गर्नुको क्षमता दिएको छ । त्यसका अतिरिक्त प्रत्येक मानिसका साथ त्यसको एउटा शैतान साथी हुन्छ जो त्यसलाई पथ भ्रष्ट गर्दछ ।

हदीसमा छ कि जब नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले यो कुरा भन्नुभयो त सहाबाले प्रश्न गरे, हे अल्लाहका नबी के त्यो तपाईंका साथमा पनि छ, उहाँले भन्नुभयो, हो परन्तु अल्लाहले मेरो सहायता गरेको छ र त्यो मेरो आज्ञाकारी छ । मलाई भलाईका अतिरिक्त कुनै कुरा भन्दैन । (सहीद मुस्लिम किताबु सिफ़तिल क़ियाम:)

यसैप्रकार अर्को हदीसमा छ कि नबी (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ऐतिकाफ़मा हुनुहुन्थ्यो कि उहाँकी पत्नी सफ़िया रज़ीयल्लाहु अन्हा) उहाँलाई भेट्न आउनुभयो । रात्रिको समय थियो । उहाँ तिनलाई छाड्नका लागि मस्जिद बाहिर आउनुभयो र तिनीसित कुरा गर्न थाल्नुभयो । दुई अन्सारी सहाबी त्यहाँबाट गुज्रे त उहाँले उनलाई बोलाएर भन्नुभयो: यो मेरी पत्नी सफ़ीया हो । उनीहरूले भने कि हे अल्लाहका रसूल के तपाईंका विषयमा हामीलाई नराम्रो विचार हुनसक्छ । उहाँले भन्नुभयो यो ठीक छ परन्तु शैतान मानवभित्र रक्तका समान दगुरन्छ । मलाई सन्देह भयो कि त्यसले तिम्रा हृदयमा आशंका पारिदिन्छ । (सहीह बुख़ारी किताबुल अहकाम)

अन्य प्रकारका शैतान मानव जातिमध्येबाट हुन्छन् जो मानिसलाई सदुपदेश र दयावान बनेर पथभ्रष्ट गर्दछन् ।

केही व्याख्याकार भन्दछन् कि शैतान जुन मानिसहरूलाई पनि पथभ्रष्ट गर्दछ उनीहरु दुई प्रकारका छन् । अर्थात् शैतान मानिसहरुलाई पनि पथ-विचलित गर्दछ र जिन्नातहरूलाई पनि ।